

Yesu Kerisoné So Whj Tao Sere Kisi Fo Wisi

Folopa New Testament

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matyu	4
Mark	44
Luk	68
Jon.....	107
Aposel.....	136
Rom	173
1 Korin.....	190
2 Korin.....	206
Kalesia	216
Efesus	223
Filipai	229
Kolosi.....	234
1 Tesalonaika.....	238
2 Tesalonaika.....	242
1 Timoti	245
2 Timoti	251
Taitus	255
Filimon.....	258
Hibru.....	259
Jems	271
1 Pita.....	276
2 Pita.....	281
1 Jon.....	284
2 Jon.....	289
3 Jon.....	290
Jud.....	291
Hąkearaleti	293

Matyu

1 Ita, Yesu Keriso deyaairaaluu, deté wale whjrapené doirape asęyóló muló beterapó. Abraham-né deale naalené mepaae whj deté fóló, Depit dealepó. Depit-né deale naalené mepaae whj deté fóló, Yesu Keriso dealepó. ² Ai whjrapené doirapeta i ape. Abraham-né Aisak dealepó. Aisak-né Jekop dealepó. Jekop-né ti Judaró ama nomarapetamo dealepó. ³ Judané Peres-ró Seratamo dealepó. Atimaamoné hamata, Tamar-pó. Kale whj Peres-né Hesron dealepó. Hesron-né Ram dealepó. ⁴ Ram-né Aminadab dealepó. Aminadab-né Nason dealepó. Nason-né Salmon dealepó. ⁵ Salmon-né Boas dealepó. Boas-né ama hamata, Rahab-pó. Boas-né Obed dealepó. Obed-né ama hama ti Rut-pó. Obed-né Jesi dealepó. ⁶ Jesiné ti kale tęteróló kaae tare doasi topo whj Depit dealepó. Depit-né Solomon dealepó. Solomon-né hamata, Uria-né dokale so wulia betepa, kale doasi topo whj Depit-né dokalepó. ⁷ Solomon-né Rehoboam dealepó. Rehoboam-né Abaija dealepó. Abaijané Asa dealepó. ⁸ Asané Jehosapat dealepó. Jehosapat-né Joram dealepó. Joram-né Usia dealepó. ⁹ Usiané Jotam dealepó. Jotam-né Ahas dealepó. Ahas-né Hesekia dealepó. ¹⁰ Hesekiané Manase dealepó. Manasené Amon dealepó. Amon-né Josaia dealepó. ¹¹ Josaiané Jekoniaró ama nomarapetamo dealepó. Ai whjrapeta, kale Israel fake so whj bóe whjrapené Babilon hae kwiapaae wae sóró faaitere alimó dealepó. ¹² Atéró, atima u Babilon hae kwiapaae wae sóró fele sisópaae Jekoniané Sealtiel dealepó. Sealtiel-né Serubabel dealepó. ¹³ Serubabel-né Abiud dealepó. Abiud-né Eliakim dealepó. Eliakim-né Asor dealepó. ¹⁴ Asor-né Sadok dealepó. Sadok-né Akim dealepó. Akim-né Eliud dealepó. ¹⁵ Eliud-né Eliasar dealepó. Eliasar-né Matan dealepó. Matan-né Jekop dealepó. ¹⁶ Jekop-né Maria dokale whj Josep dealepó. Mariané ti Yesu dealepó. Ai sekęta, so whj feané Kerisopó du betere whjapó. ¹⁷ Atéró, i doi mole whjrape deté wale whj Abraham-mó kaae sóró bitiré wóló, Depit betale alimó sókó wale whjrapené doirape fea touróturaalu, 14 whjrapepó. Téró, Depit betale alimó kaae sóró bitiré wóló, kale bóe whjrapené atima u Babilon hae kwiapaae wae sóró bitiré fele alimó sókó wale whjrapené doirape fea

touróturaalu, 14 whjrapepó. Téró, u kale Babilon hae kwiapaae wae sóró fele alimó kaae sóró bitiré wóló, Kótóné so whj tęteróló kaae tanóppóló, sóró betere whj Keriso betale alimó sókó wale whjrapené doirape fea touróturaalu, 14 whjrapepó.

Yesu Keriso deale fo (Luk 2:1-7)

¹⁸ Yesu Keriso etéró dealepó. Ama hama Maria ę dokaai tukóló betere whj Josep-tamo kuni hęle betepatei, Dęi Kepe Wisiné naale eró betepa kelalepó. ¹⁹ Atępa, kale so dokaai yale whj Josep ę me dowi alakélé ini, mo donoi whj wisinaale betereiné so whj feané erateremó, kale so ę hale yaęsóró, kikiti tokó daalaai kisipa mualepó.

²⁰ Atei kisipa mutu betepa, nokenarótei Talené *en-sel*-né Josep-paae duraalu, "Depit-né deté wale whjné naalema Josep-ó, Mariané ai ere naaleta, kale Dęi Kepe Wisinétei eró betepa yę haleni, naao sopa dokaai dapesó fae. ²¹ Ama ai ere naale detepata, ti so whj feané du betere dowi alamó saaire kwia tokóló kemberóló tao saalopóló, ama doi Yesu mulae," yalepó.

²² Ai alarape feata, hęle kaayóló ini, Talené fo eratere kóló whjné mo taketi asęyóló muló betere fo dokonóturaalu, yalepó. ²³ Ai fo i ape.

"Betę so seimale whj metamo kunipatei, naale yaalopó.

Ai naale deyóló betepa so whj feané ę kilituraalu, ita Emanuel-pó yaalo ai ape," erapó.

Ai fo bete feteyóló Kótó dętamó beterepó.

²⁴ Atéró, kale whj Josep ę turukó horóló, Talené *en-sel*-né nokenaró ępaae yae yale alatóró sya fóló, kale so Maria dokaai ama bepaae dape salepó. ²⁵ Téyaletei, ama somatamo kotere ala ini, hęle bitiré fóló kale so naale detepa, Josep-né ai naalené doi Yesu mulalepó. Atęyale kęlipaae ti atimaamo kwęalepó.

Suka hoterepaae betere whjrapené Yesu deóló betere kelale fo

2 Judia hae kwiamó tęne Betelehem be huluamó, Yesu deyale kęlipaae etęyalepó. Jerusalem bemó Herot ę doasi topo whj betale sukamó, kale hęrené dere ala bete kisipare whjrape atima suka hotereró wóló, ai be huluamó betó mole so whjpaee wosetu-raalu, "Kale Juda fake so whj tęteróló kaae tawaaire topo whj-a, momó deyóló betere? Ti noatepae, dę suka hotereró bitu, ę deyóló betereitei kisipa yóppóló, ó

səmə daale hore de yó tapa kolóló, ǵ aǵmó bitu ama doi hale sóró horaai dǵ i wale ape," yalepó.

³ Tétepa, doasi topo whj Herot-né ai fo woseturaalu, ama kisipa feléni, ǵ doasi whaaliatu betalepó. Atétepa, kale Jerusalem be huluamó betó mole so whjkélé ama mutere kisipa kaaetóro mutu betalepó. ⁴ Kale doasi topo whj Herot-né so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapéro Moses-né yóló muló betere fo yó matere whjrapetamopaae ape yóló woseturaalu, "Kótóné so whj fea tǵteróló kaae tanǵpóló, sóró betero betere doasi topo whj Keriso-a, mé bemó deyaalopóló ašémó yóló muló betere?" yalepó. ⁵ Ti fo depa, atimané tokǵ mótu duraalu, Judia hae kwiamó tǵne Betelehem be huluamó deyaalopóló, mo taketi Kótóné ama kǵló whjné ašeyóló muló betere fo i ape.

⁶ "Juda haemó tǵne Betelehem be huluamó betó mole so whj diaaǵ kisipané-a, Juda fake so whj tǵteróló kaae tare topo whjrape kuamó, dǵkó doi munipó fo du bitu de? Meipó.

Kótóné so whj tǵteróló kaae tawaaire topo whj betǵ diǵ tuǵmóte, sókó waalo ai ape.

Ai sekéné amata, *sipsip* hupurape tǵteróló kaae taru dere kaae, ǵalo Israel fake so whj tǵteróló kaae tawaalopó erapó," yalepó.

⁷ Téró, Herot-né kale hǵrené dere ala bete kolóló kisipare whjrapepaae ape, fo kikiti yó faralepó. Atéro kale whjrape wapa, atimasisi bitu duraalu, "Diaaǵ kelalepó dere hǵre-a, noa sukamó kelaleé?" yóló wosetepa, atimané ǵpaae mo i be demótóroti kelalepóló, yalepó. ⁸ Ama atima Betelehem be huluapaae dotonaai duraalu, "Kale naale momó sóró betereró kelaasepóló, mo wisiyóló kekǵe. Atéro kekenalemó, sóró betere tiki keletepa, ti mo hapale tǵtitóro ǵpaae ene ape. Ti ǵkélé ǵ aǵmó sinóló bitu, ama doi hale sóró horaairaaalu, fenérapó," yalepó.

⁹ Atéro, kale doasi topo whj Herot-né atimapaae yae yale fotóro wosóló, atima faai wale tikipaae furaalu, atima take suka hotereró bitu kelale hǵretóro ó sǵmó hǵle fu betepa kelalepó. Atétepa, atimakélé ai hǵre fo letei kelené kaae sóró felemó, kale naale deyóló betere tikimótóro keyjóló daane felepó. ¹⁰ Ai hǵrené dere ala kilituraalu, atimakélé mo doasi hǵkesené sinalepó. ¹¹ Atima ai bemó sókó felemó, kale naaleró hama Mariatamo betepa kólóló, atima bukutiri teyǵró bitu, Doa Tale-ó yóló, ǵ hale sóró horalepó. Atéro, atimané kale naalemó hǵle melaaairaaalu sóró wale wisi wisi ǵlarape *kold kapakélé*, si keletómó bilitepa, felé kǵlaa wale ǵlakélé, *mur wel* wejkélé, tǵyóló melalepó.

¹² Tale Kótóné kale whjrapepaae nokenaró atimané hae kwiapaae momó fesaae furaalu, Herot betereró faǵse yale fo kisiparu, Herot betere tǵró feni kae tǵmó felepó.

Josep-ró Mariatamoné Yesu Isip hae kwiapaae dapesó fele fo

¹³ Atéro, atima fi sisópaae Talené *ensel* Josep noke firepaae wóló, nokenaróte duraalu, "Herot-né ai naale daairaaalu kekǵalo ai ape. Térapa, ǵalo ǵpaae ape dere

alimó waasepóló, ǵ turukó holóló ai naaleró hamatamo dape sóró u Isip hae kwiapaae botokó fae," yalepó.

¹⁴ Ai fo woseturaalu, kale whj ǵ mo dikitamotei turukó holóló, kale naaleró hamatamo dapesó u Isip hae kwiapaae faairaaalu, felepó. ¹⁵ Atéro, kale whj Herot sukj tikimó waairaaalu, atimaamo u Isip hae kwiamó bitiré felepó. Mo take Talené ama kǵló whjné ašeyóló muló betere foné duraalu,

"ǵalo naale u Isip hae kwiamó betepa, ai hae kwia taaróló ape," yalepó.

Ai fo dokonóturaalu, motóro yalepó.

¹⁶ Kale topo whj Herot-né ama yaaire ala kikiti hiróló kale hǵrené dere ala kisipare whjrape dillikǵletei, atimané kilirapóló ǵ mo doakale fopaae bualepó. Tétu, ama diki tare whjrapepaae yóló mulótu duraalu, Betelehem be huluaró ai hae kwiamó tǵ mole ipu betamomó mióti teó sóró betó mole naalerapemó kaae sóró dilé fóló, ba fo tamo kemeyóló betó mole naalerapekélé mo fea dóló kemerae yóló dotǵyalepó. Ti aita hǵle meipó. Kale hǵrené dere ala bete kisipare whjrapepaae wosetepa, atimané ǵpaae yó melale be de tuǵ muluraalu, atéro dóló kemerae yóló dotǵyalepó. ¹⁷ Ti aita hǵle tuǵmó kaayóló inipó. Kótóné ama kǵló whj Jeremaiané i fo ašeyóló muló betepapó.

¹⁸ "Rama bemó betere so Resel-né dekené sukj moló doasi du betepa,

mepaae so whjné ǵ kisipa felératere fo yalemó, mo wosenipó.

Ti noatepae, ama naale senaale fea sisiraae feleteinépó."

Ti ai naalerape dele alata, kale yóló muló betere fo mo dokonóturaalu yalepó.

Nasaret be huluapaae momó fesaae fele fo

¹⁹ Téró etǵyalepó. Kale doasi topo whj Herot sukj tikimó, kale whj Josep Isip hae kwiamó betepa, noke-naró Talené *ensel*-né duraalu, "Josep-ó, ai kale naale daairaaalu du betale whjrapeta, ai sukǵle ape. ²⁰ Térapa, ǵ turukó horóló, ai naaleró hamatamo dape sóró u Israel hae kwiapaae tokǵ fae," yalepó.

²¹ Tétepa, Josep ǵ turukó horóló, kale naaleró hamatamo dapesó Israel hae kwiapaae felepó. ²² Atéro Josep ǵ Judia hae kwiapaae bitj faai yaleteti, ai hae kwia kale doasi topo whj Herot betale sirimó, naalema Ake-lausiné tǵteróló kaae tarapó dere fo wosóló, witepa taaralepó. Talené ǵpaae nokenaró Judia hae kwiapaae bitj faǵse yale fo kisipa iruraalu, Kaleli hae kwiamó tǵne Nasaret be huluapaae tokǵ felepó. ²³ Atéro feleteita, mo taketi Kótóné ama kǵló whjrapené ašémó duraalu,

"So whj feané ǵ Nasaret be hulua whjkópó yaalo ai ape,"

ere fo mo dokonóturaalu, atima Nasaret be huluapaae tokǵ felepó.

Jon-né Yesu waaire tų alerótu betale fo

(Mak 1:2-8, Luk 3:1-18, Jon 1:19-28)

3 Atéro bitiré wóló etéyalepó. Kale węi tópuratere whjkó Jon ą Judia hae kwia tuąmó so whjkélé bitini, hęle kópu kęae fi tikimó sókó wóló beterepó. ą aimó betepa, mepaae ą beterepaae wuatere so whj-paae Kótóné fo wisi yó mótu duraalu, "Tale Kótóné ama hepen bemó tęteróló kaae tare ala mió mo felekemó walapa, diąné du betere dowi ala taaróló, kisipa tiki feteyóló betae," du betalepó. ³Ti ąta, me kae mei, mo take Kótóné ama kóló whj Aisaiané waalopóló, bope du betale whjpó. Aisaiané ama asęyóló muló betere fo i ape.

"So whj bitini hęle kópu kęae fi tikimó, betą whj wóló daalu, fo fakeyóló duraalu,

'Tale waaire tų donoróló aleyae,'" erapó.

⁴Jon-né ama derótua yale kutita, *kamel* hupu nikiné aleyale kuti derótua yóo, ama sua yale tokélé hupu sekaęné aleale to sua yóo, yalepó. Ama nukua yale ęlakélé meke węiró ero nusutamo maaté nukua yalepó. ⁵Jerusalem be hulua taaróló wua yale so whjkélé, Judia hae kwiamó betó mole so whjkélé, kale Jordan węi felekemó betó mole so whjkélé, mo fea ą beterepaae wua yalepó. ⁶Atimané dowi ala fea hękeamó yó mótua depa, Jon-né atima Jordan fole węimó tópurótua yalepó.

⁷Téyaletei, Farisi whjraperó Sadyusi whjrapetamo so whj węi tópurótu betere tikipaae wua depa, ama atimapaee duraalu, "Dią dowi wuli kaae so whj dilikitu betere whjrape-ó, Kótóné diątamo fopaae buturaalu kwia melaęsóró, botokó fae fo né yaleé?" ⁸Diaaę ai du betere dowi ala taaróló, motóró kisipa feteyóló wapa, ti diaaę du betere alakélé mo kisipa tiki fetere whjné dere ala kaaetóró yae. ⁹Diąta, Abraham-né deté wale naale senaale betereiteiné diąpaae me ala er-aalomeipóló kisipa muaęsé. Yąlo diąpaae mo i dere ape. I muó mole kaporapetei, Kótóné ama mo ęumó Abraham-né naale senaale aleyóló beteranerapó.

¹⁰Mepaae nirapetamo naaire du wisi olenitepa, ti diyóló si duku betere dolopaae taae deraalopó. Atéyaairaalu, kutó talené ai ni baalemó kęwei ai bukó tare ape.

¹¹Yąlo dią węi tópurótu betereiteita, diaaę dere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló wópoló tópurótu beterepó. Tétu betepatei, yąlo kįlipaae waaire whj betąta ę kaae meipó. ą mo doasi fotokę bole whj betepa, ę naale belekąamale kaae, ą aąmó beterepó. ą atei kaae doasi fotokę bole whj bitu, dią węi tópuróturaalu, ti kale Dęi Kepe Wisiró sitamoné tópuraaalopó. ¹²Ama naasené ti kale *whit* o fumi besęné só fópoló, kęayóló taae fótua dere ekepé fake tarapó. Kale *whit* duné fumirape ama fuóló taae faróló, mo *whit* ke maaté ti mulótua dere be dolopaae mulaalopó. Atéro fumirapeta, ti sukókelé feni hęle dótóró tare si dolopaae fesekée deraalo ai ape," yalepó.

Yesu węi tópurale fo

(Mak 1:9-11, Luk 3:21-22)

¹³Téro, Yesu ą Jordan węimó Jon-né węi tópurópoló, Kaleli hae kwia taaróló, Jon beterepaae walepó.

¹⁴Tétepa, Jon-né Yesupaae yą węi tópuraaalo meipóló seséyóló duraalu, "Naao ępaae yą węi tópurae dere-a, ę whj wisi betepa yą tópuraró de? Naaotei ę węi tópu-raasepólópo," yalepó.

¹⁵Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, "Aita mo deretei, mió dąmoné i dere alané Talené ama so whj donoraaitere ala mo dokonópolópa, naao ę węi tópurae," depa, Jon-né wisirapóló ą węi tópuralepó.

¹⁶Atéro, Yesu ą węi tópuóló tétitóró hae taopaae taae hotepa kelalemó, ó hepen be tų tukwę fóló, Kótóné Dęi Kepe Wisi ba hękósere kaae, ama tikimó bitj dorowalepó. ¹⁷Atéro, ó hepen bemó fo tekerótu duraalu, "ąta, yąlo yaala sókó fóló mo hosaa mole Naale ai ape. Ama dere ala fea yąlo kilitu, ę mo doasi hękesené sinitu beterepó," yalepó.

Yesu dée nópóló Satan-né sų sale ala

(Mak 1:12-13, Luk 4:1-13)

4 Téro etéyalepó. Satan-né Yesu ą sų sóró dée nalópoló, so whjkélé bitini kópu kęae fi tikipaae Dęi Kepe wisinétei ąlisóró felepó. ²ą aimó be dętereró dikiteretamo whj siki tamo bitu, ęla mo sawakélé néni wote siri hęle betaletikimó, ą mo wotené sinalepó. ³Atéro betepa, dowi ala yópoló sų sóró dée nalatere sekę wóló ąpaae duraalu, "Yątamo Kótóné Naalemapata, ti i kanapepaae *bred* o alée fae yae," yalepó.

⁴Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokę mótu duraalu, "I fo asęyóló muló beterepó.

'Whj betere beteta, mo ęla nokoletiné maaté bitini, Kótóné ama dere fo fea woseturaalu bitiré fenérápó,'" yalepó.

⁵Téro, kale dowi Satan-né Yesu ą Kótóné mo kae tęnó betere doasi be hulupaae dapesó fóló, aimó tęne momatere be mo ó hulua tó mó daalalepó. ⁶Atéro daaróló ąpaae duraalu, "Yątamo Kótóné Naalemapata, ti naaotei yą haepaae tųwó derepae. Ti i fo asęyóló muló beterepó.

'Yą a haepaae muni durupuraalu, kaponé kotóo sóró doalé yaęsóró,

Kótóné ama *ensel*-rapené naase tó mó muni dorowópoló, yą tao sae yaalopó,'" yalepó.

⁷Ai fo depa, Yesuné ąpaae tokę mótu duraalu, "Ti i fokélé asęyóló muló beterepó.

'Betą whjnékelé ą tęteróló kaae tare Tale Kótóné noa alakó déró kęae kelaai dapóló sų saęse,' erapó," yalepó.

⁸Atéro kale dere kaae, momó dowi Satan-né ą mo doasi sokore hasi fosópaae dapesó holóló, i hae kwia feamó kae kae doasi whjrapené tęteróló kaae tare alaraperó ai ala tuąmó mole mepaae doasi wisi wisi alarapetamo yó mótu duraalu, "Yąlo i dere fotamo naao mo betą wosóló, yą ę aąmó bukutiri tęró bitu, doa whj-ó yóló ępaae moma depa, ti ai ęla ęla fea

naao teteróló kaae tanópóló, yálo yápaae melaalopó," yalepó.

¹⁰ Ti fo depa, Yesuné ápaae duraalu, "Satan-ó, yá ę taaróló fae. Ti i aseýóló muló betere fo wosae.

'Naao Tale Kótópaae betá doasi-ó, yóló á aqmó bitu, ama alatóró erótu betae,'" yalepó.

¹¹ Atétepa, kale dowi Satan-né Yesu taaróló foletamo, Kótóné ama *ensel*-rape wóló, á tao salepó.

Yesuné fo yó melaai kaae sale fo

(Mak 1:14-15, Luk 4:14-15)

¹² Atéro Jon *dipula* beteralepó dere fo Yesuné ama wosóló, á Kaleli hae kwiapaae momó fesaayóló felepó.

¹³ Atéro á betere Nasaret be hulua taaróló, Kaleli wéi kęła felekemó tene Kapeneam be huluapaae tokó fóló betalepó. Ai be huluata, Sepulun hae kwiaró Naptali hae kwiatamo tuámó tęnapó. ¹⁴ Atéyaleteita, Kótóné ama kóló whj Aisaiané yóló muló betere fo dokonótu-raalu yalepó.

¹⁵ Ai fo i ape.

"Sepulun fakeró Naptali faketaimoné hae tikita, u kale Jordan fole węiró Kaleli wéi kęlatamo molepaae eróló erapó. Ai hae tikita, Sepulun fakeró Naptali faketaimoné haetei, Juda meire fake tokó fóló, atimané hae aleróló betó molepó.

¹⁶ Ai hae tikimó betó mole so whj atima diliki dolomó betereitei, mió mo doasi de wisaale kolóló betó mulapó. Mepaae so whjta, sinitere alané dilikiró betepatei, mo deji suka sókó huturaalu deşó betepa, ai de tuámó betó mulapó," fo aseýóló muló beteralepó.

¹⁷ Atéyale sukamó kaae sóró, Yesuné ama fo so whj feapaae hękeamó yó mótu duraalu, "Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare ala mió mo felekemó ai walapa, diaaq dowi ala taaróló kisipa tiki feteyae," yalepó.

Yesuné yó matere whjrape kaae sóró saletei

(Mak 1:16-20, Luk 5:1-11)

¹⁸ Atéro, Yesu á kale Kaleli wéi kęła fóku sesekę durupu bitu kelalemó, Saimon doi mupatei, Pitapó du betere whjró ama noma Andrutamo hęleke wa wéi kulu tuápaae derótu beterelepó. Ti atimaamota, ya siré kotere whj tamopó. ¹⁹ Tétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, "Diaamo ai ya su dere kaae, so whj atéro siré kweyaasepóló, dę fea betámó kuturaalu, yálo diaamopaae yó melaalopa ę sya ape," yalepó. ²⁰ Ai fo depa, atimaamoné hęleke warape mulópóló taaróló, mo hapale tétitóró á sya felepó.

²¹ Atéro á tųmó fu betaalemó, me whjró nomata-mokélé daapa kelalepó. Ai whj tamota, Sebediné naalema Jems-ró Jon-tamopó. Atimaamoné alimakélé atima fea wéi nukumó bituraalu, atimané hęleke warape tukó faletei, wisi wisiyóló numutu betepa kelalepó. Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, "Diaamokélé ę sya ape," depa, kale whj tamo mo hapale tétitóró turukó holóló, atimaamoné wéi nukukélé, alimakélé betepatei taaróló, á sya felepó.

Yesuné kisi daae mole so whj wisirale fo

(Luk 6:17-19)

²³ Atéro, Yesu á ai Kaleli hae kwia tuámó kuturaalu, Kótóné teteróló kaae tare aqmó mole kisi fo wisi so whj feané wosópóló, atimané fo wosetere be dokó yó maté kweyalepó. Atéturaalu, ai so whj kuamó dowi hepo daae mole so whjró mepaae tiki momaare so whjtamokélé wisiraté kutu betalepó. ²⁴ Ama so whj fea atéro wisirótu beteralepó deté kotere fo Siria hae kwiamó betó mole so whjné woseturaalu, kae kae dowi kisi daae so whjkélé, doasi dele su betere so whjkélé, dowi kepe tepeyóló betó mole so whjkélé, mepaae kae kae kisiné kele olopa olopa yóló sinaaitu betere so whjkélé, mepaae momaayóló betere so whjkélé, mo fea á beterepaae dapesó wua depa, ama wisirótu yalepó. ²⁵ Atéro, kale Kaleli hae kwia taaróló wale so whjkélé, Dekapolis hae kwia taaróló wale so whjkélé, Jerusalem be hulua taaróló wale so whjkélé, Judia hae kwiaró, Jordan wéi fóku uté tęró betó mole so fea á beterepaae wóló, ama dere ala kelaai dapóló Yesutamo touyóló kutu betalepó.

Du sokoremó Yesuné so whjpaae yó mótu betale fo

(Luk 6:20-23)

5 Téro Yesuné kelalemó, so whj mo hęle ęla kaae wóló touró betepa, á sokore du aqpaae holóló beterelepó. Atéro beterelepó, ama yó matere whjrape á beterepaae walepó. Atéro wóló betó mupa, ama atimapaee yó mótu duraalu,

³ "Mepaae so whj dené yálo kepe bete tuámó me wisi alakélé muni, mo yęyęrapó du betepa, ti Kótóné wisiró beteralepóló hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Ai so whjta, Kótóné hepen bemó teteróló kaae tare ala sóró ai tare ape.

⁴ Mepaae atima deķené sukutu wole du betere so whjta, Kótóné wisiró beteralepóló hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Mió deķené sukóló wole du betereitei, take Kótóné atima tuę tiki feléraalo ai ape.

⁵ Mepaae naame yóló mo dua betere so whj ti Kótóné wisiró beteralepóló, hajné sinitu betae.

Ti noatepa meipó. Kótóné hae tiki mo turó atimamó matepa saalopó.

⁶ Mepaae so whj de woteró wéi nokoletamo du dere kaae, Kótóné mo donoi ala wisi eraairaalu eķęle du betepa, ti Kótóné wisiró beteralepóló hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whjpaaeata Talené ama donoi ala mo ti sęraalo ai ape.

⁷ Mepaae so whj denétamo mené ápaae me dowi ala eratepa me ęla meipóló hęle kemeró, me whj seķei ala tuámó betepa kęlené sukutu tao sóo du betepa, ti atétere so whj Kótóné kęlené sukutu tao sóró, atimané dowi alakélé ama kemeró beterepa, hajné sukutu beterelepóló yae.

⁸ Mepaae so whj atimané hosaa tuámó me alatamo hoseķeni, mo wisi alatóró erótu betepa, ti hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whjné ti Kótó mo kelaalopó.
⁹ Hg̃le sere ala ó b́oe dele ala taalae yóló, filitere so whjta ti Kótóné wisiró betepapóló hajné sukutu betae.

Ti noatepae, atétere so whj kilituraalu, ita Kótóné ama naale senaale betepapóló yaalo ai ape.

¹⁰ Mepaae so whjtamo Kótóné mo donoi alamaaté erótu betepapóló, kae kae sek̃ei alané só derótu betepa, ti Kótóné wisiró betepapóló hajné sukutu betae.

Ti atétere so whjné Kótóné hepen bemó t̃eteróló kae tare ala sóró ai tare ape.

¹¹ Dĩa ỹalo ala erótu betepapóló, mepaae so whjné dĩapaae kae kae sek̃ei ala eratepa, ó so whj feané keletómó kapala fo yóló faletepa, ó kae kae eratere fo yóló dĩa só deratepakélé, Kótóné wisiró betepapóló hajné sukutu betae.

¹² Ti noatepa meipó. Take Kótóné ama k̃óló whjrapepaaekélé mió dĩapaae ai erótu betere sek̃ei ala kae, erótu bitipakalepó.

Atérapa ó hepen bemó mole doasi dupu saaireteimó, mo kée yóló hajné sukutu betae,”

Keriso so whj i haemó kóró d̃etamo kae betepapóló yale fo

(Mak 9:50, Luk 14:34-35)

¹³ “Dĩata, i haemó betó mole so whjtamo kó felé kae yóló ai betere ape. T̃ereitei, kóné felé kemetepa, ti momó kae netéró felé bulaaló? Mo meipó. Atéró felé initere kó me ala enénipó. Atétere kó taae faróló hae tikimó beseké yóló mupa, so whjné t̃eiya t̃eiya yaalo ai ape.

¹⁴ Dĩata, i haemó betó mole so whjtamo mo d̃e kae betepapóló. Doasi sokore hae du tómó mo h̃akeamó t̃e mole be hulua b́oe whjné kelaqsóró, me ɔlané ki-nanénipó. ¹⁵ Atére kae, mepaae whjné *lamp* s̃a d̃eróló doasi ni fake aqmó kinóló mulótimipó. Ti noa ỹópóló meipó. Be tũamó betó mole so whj fea d̃emó betepapóló kisipa mutu, s̃a d̃eróló mulatere ni fake tómótóró h̃akeamó mulótua dapó. ¹⁶ Atétu dere kae, dĩa tũamó ere d̃e so whj feané kol̃ópóló, h̃akeamó d̃eró betae. Atépa, so whjné kilituraalu, ó hepen bemó betere diaaɔ Ayané doi sóró horótu betepapóló, wisi ala h̃akeamó erótu betae.”

Kótóné tukóló muló betere foné erae ere ala dokɔnale fo

¹⁷ “É waletaita, Moses-né yóló muló betere foró Kótóné ama k̃óló whjrapené yó melale fotamo tokóló aluraai wénitei, ai as̃emó yóló muló betere fo dokon-airaalu wóló i betere ape. ¹⁸ Ỹalo dĩapaae mo i dere ape. Ó s̃aró i haetamo kemeyai teópa, Moses-né yóló muló betere fo kwia mo sawakélé aluyaalomeipó. Atéyaalopóló muló betere fo fea h̃asókó feni, dokonóló motóróti eraalo ai ape. ¹⁹ Whj me dené i as̃eyóló muló betere fo mo sawakélétamo tikitepa, ó me whjpaekélé ai ala tukóló yae yóló yó matepa, ti atétere so whj Kótóné t̃eteróló kae tare hepen be tũamó doikélé mo muaalomeipó. Téyaalotei, mepaae so whj dené kale yae yóló muló betere fo wosóló eróo,

mepaae so whjpaekélé i fo sya fóló erae yóló yó melóo, du betere so whjta, hepen bemó Kótóné t̃eteróló kae tare aqmó doasi doi muaalo ai ape. ²⁰ Ỹalo dĩapaae mo i dere ape. Dĩané dere mo donoi ala wisinaalené kale Moses-né as̃emó ere fo yó mótu betere whjrapéró, Farisi whjrapetamoné du betere donoi ala t̃eteró bitinipa, ti ó hepen bemó betere Kótóné t̃eteróló kae tare aqmó mo sókókélé faalomeipó.”

Dei tũe muóló fopaae buturaalu whj daɔse yale fo

(Luk 12:57-59)

²¹ “Mo take diaaɔ noutererapepaae yóló mulale fo i ape. Me whj mo ti dóló sukunaɔse. Atétepa, ti ai whj ɔ kwia moleteiné taleyóló só deraalo ai ape. ²² Atéteitei, ỹalo dĩapaae dere fo i ape. Whj me dené ama no hamomatamo me bete munipatei, h̃ale fopaae depa, ti atétere whj ɔ kwia moleteiné taleyóló só deraalopó. Atétere kae, whj me dené me whj hamoma eratere fo depa, ti atétere whj fo taletere whjrape beterepaae dapesó faalopó. Téyaalotei, whj me dené ama no hamomapaae duraalu, ỹa topo doayóló kisipa tikikélé okokoi-ó depa, ti atétere so whj doasi kwia moleteiné mo h̃ale dótóró tare dowi sipaae faai ai du betere ape.

²³ Térapa, naao me ɔla Kótópaae h̃ale melaai dapóló, kale momatere tikipaae sóró fenalemótamo, naao noné ỹatamo sek̃erapó depa, ti Kótópaae h̃ale melaaire ɔla melaaiti folosóró, naao notamo mole sek̃epi teraayóló wisirae. Atéró nalo ti naao h̃ale melaaire ɔla Kótópaae melae.

²⁵ Whj me dené ỹatamo fo tokótamo yaai ỹa dapesó fupa, ti diaamo t̃y tũamó furaalutei ɔ kisipa wisi mulóló, hapale donora. Até initepa, ti ỹa taletere whj beterepaae dapesó fóló, fo tokótamo yóló, ai whjnémo *dipula* be t̃eteróló kae tare whjrapené doasi topo whjné naase tũamó mulaalopó. Ai whjné amamo ỹa *dipula* beteraqsóró kisipa mutu dapó. ²⁶ Ỹalo dĩapaae mo i dere ape. Ỹa *dipula* betereitei sokópóló, d̃ale mulale kwia belek̃amale sonai *monikélé* mo turó kemeróló menitepa, ti ỹa *dipula* h̃ale bitiré fóló, kemeróló duputere sukamó sokaalo ai ape. Meitepa, ti ỹa *dipula* h̃ale betó tawaalopó.”

Nópu naɔse yale fo

²⁷ “I dere fota, diaaɔ taketi woseté wou betepapóló. ‘So ó whj nópu naɔse,’ erapó. ²⁸ Ai fo epatei, ỹalo dĩapaae mo i dere ape. Whj me denétamo me so kelené kolóló kisipa tikiné au nukupa, ti atétere whjné ama hosaa tũamó nópu mo ai nale ape. ²⁹ Naao turu kelenétamo ỹa dowi ala ỹópóló dée nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Ti noatepae, naao tiki turó dowi si duku beterepaae faqsóró, ỹa atéró dée nalatere tiki kwia tukóló taae faróló, wisi tikipaae fupa mo wisirapó. ³⁰ Naao turu naasenétamo ỹa dowi ala ỹópóló dée nalatepa, ti ai naase tukóló taae falatepa mo wisirapó. Ti noatepae, ỹa dée nalatere naase tukóló taae farénitepa, naao tiki turó dowi si duku beterepaae faqsóró dapó.”

Whjné so tokó fateremó yale fo

(Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18)

³¹ “Upulé i fo aseýóló muló betereitei diaaḡ ai tuḡre ape. ‘Whj me dené ama sotamo tokó falaai depa, ti tokó fatere asḡ sóró fḡpóló sopaae melae,’ erapó. ³² Ai fota mo epatei, yaḡo diḡpaae i dere ape. Whj me dené ama so me whjtamo nópu nénipatei hḡle tokó fatepa, ti soma amatei nópu nalatapó. Atéro tokó fatere so me whjnémo dokotepa, ti ai whj ḡkélé nópu nukulapó.”

Talené doi yóló malo yaḡse yale fo

³³ Yesuné atimapaae duraalu, “Take bitiré wale so whjpaae yóló mulale fo me i ape. ‘Naa Talepaae i ala mo yaalopóló, malo yale fo tikini, motóro eró tawae,’ erapó. ³⁴ Tépateti, yaḡo diḡpaae mo dirii fo i dapa wosae. Malo dere alakélé momókó yaḡse. Naa dere fo diriróturaalu, hepen be doi yóló malo momókó yaḡse. Ti noatepae, ó hepen beta, fea ala fea tḡteróló kaae tare Kótó betere tikipó. ³⁵ Ó diaaḡ dere fo diriróturaalu, i haekélé doi yóló malo momókó yaḡse. Ti i haeta, Kótóné ama hó dée daaló betere tiki ai ape. Jerusalem be hulua doi yólókélé momókó malo yaḡse. Ti noatepae, ai be huluata, fea ala fea tḡteróló kaae tare doasi topo whj betere tikipó. ³⁶ Diaaḡ dere fo diriróturaalu, naase horóló kutiri teketere alakélé momókó yaḡse. Ti noatepae, naao topo niki mo be-tḡkélé dḡ niki ó diliki niki biliranénipó. ³⁷ Diḡné me ala mo ipa, ti ḡpó yalepótóro yae. Inipa, ti mo inipótóro yae. Naa ai dere fo mopó yḡpóló, mepaae kae kae hḡko fotamo touróló dereteita, ti dowi Satan-né yae yóló tḡnatepa dapó.”

Mené sekḡi ala eratepa tokó melaḡse yale fo

(Luk 6:29-30)

³⁸ “Mo take yóló muló betepa, diaaḡ woseté wou betere fo i ape. ‘Whj menétamo me whj kele doratepa, ti menémo ama kelekélé dorae. Me whjnétamó me whj sereke dukutepa, ti menémo ama serekekélé dukae,’ erapó. ³⁹ Ai fo mo epatei, yaḡo diḡpaae i dere fo wosae. Me whjnétamó diḡpaae me dowi ala eratepa, ti diaaḡmo atimapaae momó tokó matere ala yaḡse. Me whjnétamó ya faamumó okolope deké supa, ti me tikiró faamumókélé dḡpóló yó melae. ⁴⁰ Mepaae whjné yaḡtamó fo tokḡtamó yóló, naao deró betere kuti sokotepa, ti me fḡloi kutikélé sḡpóló sókó melae. ⁴¹ Mepaae whjnétamó, yaḡpaae 1 *kilomitamó* ama ḡla ḡla beleróló fae yóló sḡtepa, ti naaomo me beleróló, 2 *kilomita* alerae. ⁴² Whj menétamo yaḡpaae me ḡlakó kematepa, ti ama ai kematere ḡla melae. Me whjnétamó naao me ḡlakó kapala asiri saai dapóló yaḡpaae wosetepa, melaalomeipóló ama dere fo sisópaae eraḡse.”

Bóe whjpaae yaala sókó fae ere fo

(Luk 6:27-28, 6:32-36)

⁴³ “Taketi yóló muló betepa, diaaḡ woseté wou betere fo i ape. ‘Naa be whj so whjpaae yaala sókó furaalu, bóe whj hḡróló bóe du betae,’ erapó. ⁴⁴ Tépateti, yaḡo diḡpaae i dere ape. Diaaḡ bóe whjrape hḡkesené sinóló yaala sókó furaalu, wisi ala erótu betae. Mepaae whjnétamó diḡpaae sekḡi ala eratepa, atétere whj Tale Kótóné tao sóró, kisipa tiki wisi mulḡpóló momarae. ⁴⁵ Atétepa, ti diḡ ó hepen bemó betere diaaḡ Ayané naale senaaletóro betaalo ai ape. Talené suka dḡrótú betereitea, dowi ala dere so whjpaekélé, wisi ala dere so whjpaekélé erótu betepapó. Ama hali anaterere alakélé, dowi ala du betere so whjro donoi ala du betere so whjtamo wusurópaae anótua dapó. ⁴⁶ Diḡnétamó, mepaae diḡ hḡsekené sukóló yaala sókó fole so whjpaae maaté yaala sókó fu betereitei doasi alapakó, Kótóné diḡmó dupu melaalopóló de? Ti kale *takis moni* siré kotere whjrapenékélé atei kaae ala dua dapó. ⁴⁷ Diaaḡ mo no ne apupaae maaté naamei fo yóló, kḡleó du betere-a, ai doasi alaé? Ti mepaae Kótó tuḡ inire so whjnékélé ai ala dua dapó. Tépateti, hḡle mo so whjpaekélé naameiné kḡleó du betepa, ti mo doasi ala ai ape. ⁴⁸ Térapa, ó hepen bemó betere diaaḡ Aya ḡ me wisi ala yaḡḡani, mo ti sḡru ere kaae, diḡkélé wisi alatóro eraté fóló, Talené ama ala mo ti sḡre whj betae.”

Mepaae yaḡḡare so whj tao sae ere fo

6 “Diaaḡ du betere wisi ala so whjné kolóló dukirḡpóló, momókó yaḡse. Diaaḡ dere wisi ala tamo kolóló dukirḡpóló du betepa, ti ó hepen bemó betere diaaḡ Ayané melaaitere dupu saalomei ai ape.

² Até yaḡsórópa, diḡné mole ḡla ḡlarape mepaae yaḡḡare so whjmó hḡle melaai depa, ti tiki tuḡpaae dorutei tó tikiné hḡle sikjlitere whjrapené wisi ala dapó yḡpóló, du betere ala kaae mo yaḡse. Ti ai whjrapenéta, fo wosetere berapemókélé, tḡ tómókélé, so whjné atima doi hale sóró horḡpóló kisipa mutu, touró betere so whjné keletómó dua dapó. Yaḡo diḡpaae mo i dere ape. Atétere whjrape atima me dupu kaae saalomei, mo sḡmótóro ai sóró tare ape. ³ Térapa, naao ḡla ḡla mepaae yaḡḡare so whjmó hḡle melóló, yaḡlo etei kaae ḡla melalepóló kisipa yó tani, mo keterae. ⁴ Diaaḡ mepaae ḡla ḡla yaḡḡare so whjmó materetei so whj feané kelaḡsóró kikiti melae. Ti atéro kikiti dere ala keletere Aya Talené amatóro diaaḡ ai dere alamó dupu melaalopó.”

Yesuné moma etéro yae yóló yó maleteti

(Luk 11:2-4)

⁵ “Téyaalopa, diaaḡ Talepaae momaturaalu, tuḡpaae dorutei wisire nisiyóló hḡle sikjlitu betere whjrapené dere moma kaae mo yaḡse. Ti atimané momaturaalu, fo wosetere berapemókélé, doasi tḡ tómókélé, so whj feané dukirḡpóló dua dapó. Yaḡo diḡpaae mo i dere

ape. Atétere so whjné duputa me kae muni, mo sýmótóro ai sere ape. ⁶Téni, Talepaae moma yaairaalu, naao be dolopaae fóló tų kinóló bitu, kelené kilinire diaaę Aya Talepaae betę momayae. Atétepa, ti kikiti kinóló dere ala keletere Ayané dięmó dupu melaalo ai ape. ⁷Diaaę Talepaae momaturaalu, Kótóné ala kisipa inire whjrapené bete munire forape hęle hęko deté fu dere kaae yaęse. Ti atimané atéró fọlo sįyóló dere momata, Talené wosaalopóló kisipa muóló dua dapó. ⁸Térapa, atimané ai dere ala kaae diaaękélé yaęse. Ti noatepae, diaaę yaęare ęla ępaae wosaai teó-patei, diaaę Ayané ama mo kisiparapó.

⁹Térapa, diaaę Talepaae momaturaalu etéró yae.

'Hepen bemó betere dęné Aya-ó, Yęta dowi ala mo betękélé muniraaalu, naao ere ala mo kaepó. Téreteiné yęta, fea alané bete Tale betepa, so whjné naao doi hale sóró horóló, mo doasi doi mulópoló yae.

¹⁰Naao tęteróló kaae tare aęmó mole ala wisinaale wópoló yae. Naao kisipa mole ala ai hepen bemó irure kaae, i haemókélé atérópoló yae.

¹¹Dęné mió i be dęmó naaire ęlakélé naao sýmó ęlae.

¹²Mepaae whjrapené dępaae erale dowi ala kwia dęné tani, me ęla meipóló hęle kemerótu yale kaae, dęné dowi ala kwiakélé naao hęle kemerae.

¹³Dę me dowi ala yóló dée naaire tikipaae ęlisóró faęsóró, naao sesýóló tų wisitei yó mótu betae.

Téturaalu, dę dowi ala yópoló sesemeratere bóe whjné só deraęsórópa, ai tų naao sesýóló dę tao sae,' yóló dua yae.

¹⁴Ti mepaae whjrapené diępaae erale dowi alatamo, me ęla meipóló hęle kemeratepa, ti ó hepen bemó betere diaaę Ayané dięné yale dowi alakélé, hęle kemeraalo ai ape. ¹⁵Téyaalotei, mepaae whjrapené erale dowi ala me ęla meipóló, diaaętamo hęle kemerénitepa, ti ó hepen bemó betere Ayané diaaę dowi alakélé, hęle kemeraalomeipó."

Yesuné ęla weyóló hęle betere alamó yale fo

¹⁶"Diaaę Talepaae momayaairaalu, ęla weyóló hęle betere sukamó, tuępaae dorutei tó tikiné sikjilitere whjrapené dere ala sųróló yaęse. Ti so whjné atima mo wisirapó yópoló kisipa mutu, ęla weyóló atimané kelepa hųmula yóló bitua dapó. Yęlo diępaae mo i dere ape. Ai whjrape atimané duputa, me kae saalomei, mo sýmó ai sere ape. ¹⁷Tépatei, dię moma yaai ęla weyóló bituraalu, diaaę topo nikimó we/ wej dilóo, diaaę kelepaakélé fokóo du betae. ¹⁸Ti noa yaęsóró meipó. Mepaae whjrapené dię ęla weyóló beterapóló kisipa yaęsóró dapó. Diaaę kelené ke-leneire Ayané ama betę diaaę ai kikiti dere ala kelerapó. Atére Aya Talené amatóro dięmó dupu wisi melaalo ai ape."

I haemó wisi wisi ęla betępaae huatu betaęse yóló yale fo

(Luk 12:33-34)

¹⁹"Dię i haemó bituraalu, ekęle yóló ita yęlo ęlapóló, betępaae huatu betaęse. Ti noatepae, i haemóta hoti dakóló ó dowi ero siné turukóló ó ęlémi nokole whjrapenékélé kikiti be fulukóló sua dapó. ²⁰Aténi, diaaę wisi wisi ęla ó hepen bemó betępaaeróló mulaté holópoló yae. Ti ai bemóta ero sinékélé, hotinékélé doréni, ęlémi nokole whjrapenékélé be fulukóló ęlémi saalomeipó. ²¹Ti naao wisi wisi ęla mole tikimótóro naao hosaakélé mo turó ai mole ape.

²²Naao keleta, ti tiki turó dęró betere *lamp* sę sų ai ape. Naao kele tamo wusuró wisipa, ti tiki turó dęyó falapó. ²³Téni, naao keletamo dilikipa, ti tikikélé turó dilikirapó. Naao tiki tuęmó ere dętamo aluróló dilikipa, ti naao betere betekélé mo turó diliki yó falapó.

²⁴Betę kutó diratere whjnétei tęteróló kaae tare whj tamoné kutó diranénipó. Ti me whjné du, i kutó dirae, me whjnékélé i kutó dirae depa, atimaamo wusuróné kutó betę whjné diraaire mo sųnipó. Ti noatepae, me whj hóróló me whjppaaemo hękesené sinóló yaala sókó fole ala yaalo ai ape. Ó me whjppaaemo doasi hękesené sinóló yaala sókó fóo, me whjmo hóróló sisópaae eróo yaalopó. Téreteiné betę whjtei Kótóné ala eratere whj betóo, *moni* dię tęteróló kaae tare whj aęróló, *moniné* kutó diratere whjkélé betóo, enénipó."

Nokole ęla ó deraaire kutimó whaaliala yaęse ere fo

(Luk 12:22-31)

²⁵"Térapa, yęlo diępaae i dere ape. Dię betere beteta diaaę naaire ęla ó wej nisiyóló ę noa naaloé? ó kuti noa deraaloé? yóló, whaaliala du betaęse. Ti ai ęla ęla-a, doasi ęlapa whaaliala du betere? Yę betere beteta, ti mo doasi topo ęla ai ape. Naao deró betere kuti-a doasi topo ęlapa, whaaliala du betere? Naao tikita, ti mo doasi topo ęla ai ape. ²⁶Barapepaae eratere ala dięné kisipa muae. Atimané naaire ęla wae bilitere ala ó ęla sóró bepaae mulatere ala dua de? Tétumitei, ó hepen bemó betere diaaę Ayané atimané naaire ęla sýmó mótua dapó. Ti ai barapeta doasi ęla meitei, ama tao sua dapó. Ti dię so whjta, mo doasi ęla beterapa, ama kisipa keteraalopóló de? ²⁷Me whjné ama whaaliala dere alané ę bitiré faaire be dę ama sýmó hjkili faranére? Mo meipó.

²⁸Dię kuti noa deraaloé yóló, whaaliala du betere-a, kale hęko yó mole nerape kisipa muae. Ti atima kémi bisikóló kuti nomotere ala dumipó. Mo meipó. ²⁹Tépatei, yęlo diępaae i dere ape. Mió i yó mole nerapené ere au wisiné kale doasi topo whj Solomon-né sua yale kuti wisinaalené ere aukélé mo teraae falapó. ³⁰Dię tuę tiki tiratere ala tó mó dakeró betere whjrape-ó, i haemó yó mole nerapeta, mió betę yóló dóta, doyaaire ęlatei, Kótóné ama mo wisiyóló aurótua dapó. Ti Tal-ené ai ne aurótu dere kaae, diaaę saaire kuti dięmó sýmó melaalomeipóló du bitu de? ³¹Atérapa, ęlaró wejtamo noa naaloé? ó kuti ę noa saaloé? yóló,

whaalia du betaose. ³² Ti noatepae, hãle hõko betó mole so whjrapené ai ɔla ɔlarape saaitapóló doasi ketekẽ butu beterapó. Tépateti, diãné ai ɔyãɔ du betere ɔla ɔlata, ó hepen bemó betere diaaɔ Ayané ama mo kisiparapó. ³³ Térapa, folosóró Kótóné ama tẽteróló kaae tare alaró, mo donoi ala wisinaaletamota, mo doasi bete mole alapa, ketekẽ buóló erótu betae. Atétepa, ti mepaae ɔyãɔtere ɔla ɔlakélé fea Talené ama mo sũmó melaalo ai ape. ³⁴ Atérapa, dó be dẽmó noa ala yaaloé yóló whaalia du betaose. Ti dó be dẽmó yaaire alata, ai be dẽmótóró erǒpóló yae. Upaae bitiré faaire be dẽmó yaaire sekeji ala, mió i be dẽmó dere alatamo touraose.”

Mepaae so whjné dere ala taleyóló só deraose ere fo
(Luk 6:37-38, 6:41-42)

7 “Diã Tale aɔyóló mepaae no ne hamomané dere ala taleyóló só deraose. Ai ala deremó, Talené diãkélé taleyóló só deraosóropa taalae. ² Ti noatepa meipó. Mepaae so whjpaee diãné me noa kaae ala eróló tale itikimó, ti naao me whjpaee ai erale ala mo sũtóró Talené ɔpaaekélé eraalo ai ape. Naao me noa kaae ala me whj hamomapaee erélipa, ti ai erale sũtóró Talené ɔpaaekélé eraalopó.

³ Naao kele dolomó doasi ni fake bupatei bunire aɔyóló, naao no hamomané kele dolomó sawatamo bole mome kolóló, no-ó, naao kelemó ai bole mome sokaalopa maé dere fo-a, noatepa du betere? ⁴ Naao kele dolomó bole doasi ni fake-a, sokoni hãle bupatei, me no hamomapaee naao kele dolomó bole mome sokotapa maé fo-a, noatepa du betere? ⁵ Tó tikiñé wisire nisiyóló hãle sikjili du betere whjrape-ó, folosóró naao kele dolomó bole doasi ni fakepi sokae. Atéró naao kele feléyóló, ɔla ɔla diriyóló kilituraalu, ti naao noné kele dolomó bole mome wisiyóló sokonérápó.

⁶ Kótóné ama mo kaae tukóló muló betere ɔla haɔrape nõpóló melaose. Meleke wisinaale hupurape daae mole tikipaae fesekée falaose. Diãnétamó ai ala depa, ti hupurapené hóné tẽiya tẽiya yóló, momó fesaee wouraalu diãteí dósuyóló naalo ai ape.”

Kótópaae me ɔla wosetere fo
(Luk 11:9-13)

⁷ “Diã ɔyãɔtere ɔla Kótópaae wosetepa, ti diaaɔ ai wosetere ɔla ama mo melaalopó. Me ɔlakó saai dapóló keketepe, ti diaaɔ keketepe ɔla mo kólóló saalopó. Diaaɔ tũ tukjyae yóló tũ dupa, ti ama tũ tukjaalo ai ape. ⁸ Mepaae so whj atima ɔyãɔtepa, wosetere ɔla mo sua dapó. Whj me dené senée yóló keketepe ɔla ti mo sua dapó. Tũ tukjyae yóló, tũ du betere so whj fea be dolopaae wǒpóló, tũ tukjtua dapó.

⁹ Diã ai betó mole whj betãné naalemané alimapaee aya-ó, okó ɔmaletamo ɔlae depa ai kematere ɔla taaróló, kapo fake nae yóló melaaloé? ó yakó ɔlae depa, ai kematere ɔla meni whj tukó nokole dowi wuli betepatei, nae yóló melaaloé? Meipó. ¹¹ Diã i haemó dowi ala du betere whjrape bitutei, diãné naale

senaalemó wisi wisi ɔla hãle matere ala ti diã mo asarapó. Atére kaae, ó hepen bemó betere diaaɔ Ayanéta, mepaae whj dené ɔpaae kematere wisi wisi ɔla mo hamokoróló melatere alané, i haemó betere ayané matere ala mo ti bosene falapó. ¹² Térapa, Kótóné ama kǒló whjrapené ere foró Moses-né yóló muló betere fotamo fea touróturaalu, ere fo beteta me kaae mei ai ape. Kae kae ala yaairaaalu, mepaae whjrapené ɔpaae eranée dere alatóró mepaae so whjpaekélé erótua yae.”

Doasi fakere tũró betekẽne tũtamó

¹³ “Diã sawatamo betekẽne tũ serekemó sókó fae. Mo ti aluyaaitere tikipaae faai fole tũ fake yóo, mo tũkélé doasi fake yóo erapó. Ti mo dekéró so whjta, ai fakere tũtóróti sya fu beterapó. ¹⁴ Téretei, mo ti betó tawaaire tikipaae fole tũta, so whj feané kilini, betã betã so whjné maaté ai betekẽne tũ kekǒló sya fu beterapó.”

Ni du oleteere kilituraalu etei kaae nipóló tué dere ala
(Luk 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ “Diã kǒpaae fǒpóló, dilikãai Kótóné ama kǒló whj aɔyóló waalopa, mo hotowaró kaae tawae. Atima atéró wouraalu, kale *sipsip* hupu niki kaae bilipa mo hĩti nisiyaalotei, atimané tiki tuãpaaeta, ti whj dóló nokole dowi bete haɔné tiki daalapó. ¹⁶ Ti atima noa kaae whj beterémóló, folosóró atimané dere alapi kãae kolóló tué yae. Ti noatepae, so whjné besãae teketuraalu, hãle hõko kípimó olopa tekaaloé? Nose dukélé hãle hõko nimó olopa tekaaloé? Mo meipó. ¹⁷ Atétu dere kaae, wisi niné ti wisi du oleyóo, dowi niné ti dowi dutóró oleyóo, dua dapó. ¹⁸ Wisi nimó ti dowi ni du oleyóo, dowi nimó wisi ni du oleyóo, dumipó. ¹⁹ Mepaae du wisiyóló woleneitere nirape feata, ti diyóló sipaae taae derótu beterapó. ²⁰ Térapa, ai kale whjrapené du betere ala mo wisiyóló kãae keletepa, ti atima etei kaae whjrape beterapóló, mo diriyóló kisipa yaalo ai ape.

²¹ So whj mo feané atima hepen-paae faalopóló kisipa muturaalu, ɔlalo doi yóló Tale-ó, Tale-ó, du betepatei, ai so whj mo fea faalomeipó. Ai tuãmóteí, mepaae so whj de ó hepen bemó betere ɔlalo Ayané ama kisipa mole ala sya fóló, erótu betere so whj betã mo sũmó fenérápó. ²² Taletere be dẽmó, mepaae so whjné ɔlalo doi yóló Tale-ó, Tale-ó, dã naao kǒló whj bitu, so whjpaee Kótóné fo i ape yóló yó melóo, naao doimó dãné mepaae dowi keperape so whj tuãmó beteretei dóló hǒkó falóo, mepaae kelemei alarapekélé eróo, du betalepó, yaalopó. ²³ Ai fo depa, ɔlalo atimapaee hãkeamó teraae faróló duraalu, ‘Diã dowi ala du betale so whj-ó, diã ẽ mo tuékelé inipa taae fae,’ yaalopó.”

Be mo kekemeyóló tẹtere whjró hõko tẹtere whjtamo
(Luk 6:47-49)

²⁴ “Tépatēi, mepaae whj dené yālo fo mo wisiyóló wosóló, sya fóló eró tapa, ti kisipa tiki fosó fosóre whjné ama be tẹyaairaaalu mo hae k̄ayóló taae faróló, kapo tómó tẹtu dere kaae dapó. ²⁵ Atépa, doasi hali tiki wóo, wẹi milikélé wóo, doasi besé tikikélé wóo duraalu, ai bemó hairaletei tokó fenipó. Ti noatepae, ai be kapo tómó tẹyaletēiné mo dirirapó. ²⁶ Tépatēi, mepaae whjrapené yālo fo wisiyóló wosólótei sya fóló erénitepa, ti kale kolea koleare whjné wẹi atik̄a tómótei be hõko tẹtu dere kaae dapó. ²⁷ Atépa, doasi hali tiki wóo, wẹi mili wóo, doasi besé tiki wóo duraalu, ai kale bemó hairale tikimó, mo ti kolokó felepó,” yalepó.

²⁸ Téró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, aimó wóló touró betere so whj mo feané ama yó mótu betale fomó haió! yóló, siratu betalepó. ²⁹ Ti noatepa meipó. Ama atéró yó mótu betale fota, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whjrapené dere kaae yó meni, me doasi tẹteróló kaae tare whjné sóró beteratepa yó matere fo kaae, mo bete tokóló yó matapó du betalepó.

Yesuné bet̄a dowi humu fulu der̄ale whj wisiraletēi
(Mak 1:40-44, Luk 5:12-14)

8 Ai ala yóló kemetepa, Yesu ̄ ai du sokore aõmó betereitei taaróló, dorowou betalemó, so whj mo feané ̄ sya wou betalepó. ² ̄ atéró daalemó, dowi humu fuluné tiki dore whj ̄ beterepaae wóló, bukutiri teȳaró bitu ̄paae woseturaalu, “Tale-ó, naao fotokõné ̄ wisiraai kisipa mutepa, ti mo s̄umó wisiranérapó,” yalepó.

³ Atéró, Yesuné kale whjné tikimó naase mulóló duraalu, “Naao tiki doretei mió yālo wisiraai dapa, mo ti wisi yae,” yalepó. Ai fo deretamo, ama tiki mo turó wisiyalepó. ⁴ Téró, Yesuné ̄paae duraalu, “Wosae, mió naao tiki ai wisi yalepa, h̄ale mo so whjppaae i ala yalepó fo momókó yaõse. Tēni ȳ fóló, Talepaae momaratere whjné maaté naao tiki fopeyópoló, yó melae. Téró, mo také Moses-né yóló muló betere fo sya furaalu, naao tiki wisirateremó Talepaae melae ere ̄la melae. Atimané ai ala kilituraalu, ita Talené eró beterepó fo yópoló dapó,” yalepó.

Bet̄a topo dikitare whjné Yesupaae tué tiki tirale ala
(Luk 7:1-10)

⁵ Atéró, Yesu ̄ Kapeneam be huluamó sókó felemó, 100 Rom diki tare whjrape tẹteróló kaae tare topo whj bet̄a wóló ̄paae duraalu, “Tale-ó, yālo kutó diratere whj bet̄a doasi hepo daalu ama tikikélé mo d̄amu sókó fóló, bemótóró h̄ale fió mulapó. Téruraalu, doasi dele su beterepa naao ̄ tao saaloé?” yalepó.

⁷ Ti fo depa, Yesuné ̄paae duraalu, “Yālo ̄ wisiraai faalopó,” yalepó.

⁸ Ti fo depa, kale topo whjné ̄paae tokó mótu duraalu, “Tale-ó, ̄ whj wisi bitupakó ȳ yālo bepaae ape

yaalomeipa, imó naao fonémaaté ama kisi bete wisiyae depa, s̄umó wisiyaalopó. ⁹ Ti noatepa meipó. ̄kélé ̄ tẹteróló kaae tare whjrape betepa, atima aõmó beterepó. Atéruraalu, ȳlokélé mepaae diki tare whjrape tẹteróló kaae tarapó. Ai whjrapekó bet̄apaae yālo fae depa ̄ f̄oo, ape depa wóo dua dapó. Yālo kutó diratere whjppaae i kutó diyae depa, ama ai alatóró dua dapó,” yalepó.

¹⁰ Yesuné ai whjné dere fo wosóló, haió yóló siratu, ̄ sya wou betere so whjppaae duraalu, “Yālo dīpaae mo i dere ape, i whjné doasi kisipa tiki tiró betere kaae ere whj Israel hae kwiamó betepa, yālo mo kilinipó. ¹¹ Yālo dīpaae i dere fo wosae. Suka hoterepaae betere so whj̄kélé, suka doropolepaae betere so whj̄kélé, atimané be taaróló ̄la detere tikipaae wóló, atima beterepóló tukóló muló betere tikimó ̄la naai betaalopó. Atima atéró touróló, Abraham, Aisak, Jekop-sépitamo hepen bemó betere Kótóné tẹteróló kaae tare tuamó bituraalu, ai doasi detere ̄la atima fea bet̄amó nuku betaalopó. ¹² Téyaalotei, mepaae so whj Kótóné tẹteróló kaae tare aõmó ama naale senaale beterepóló yóló mulaletēi, diliki tuamó beterepóló, belapaae hõkó deraalopó. Aimó doasi dele su bituraalu, atimatei yale alamópóló dek̄ené sukóló wole du betaalo ai ape,” yalepó.

¹³ Téró, Yesuné kale doasi topo whjppaae duraalu, “Naao kisipa tiki tiratere alatóró yālo ȳpaae mo eraalopa, fae,” yalepó. Mo ai fo deremótóró kale whjné ama kutó diratere whjné kisi bete wisi ipakalepó.

Yesuné mepaae so whjné kisi wisirótua yale fo
(Mak 1:29-31, Luk 4:38-39)

¹⁴ Téró, Yesu ̄ Pitané bepaae sókó felemó, Pitané ama somané hama sere tiki sputere kisiné sinóló mu-pa kelalepó. ¹⁵ Atépa kolóló, kale soné naasemó ama wolaa yó salemó, ama tiki supu du betale kisi bete wisitepa, kale so ̄ turukó holóló, Yesumó ̄la kaae sóró biliralepó.

¹⁶ Atéró, be dikiteretamo dowi kepe tepeyóló betó mole so whj mo turó ̄ beterepaae dapesó wua depa, dowi keperape foné sua yalemó, sókó fua yóo, atima so whj feané hepo betekélé mo ti wisitua yóo, yalepó. ¹⁷ Ai alata h̄ale inipó. Kótóné ama k̄lóló whj Aisaiané yóló muló betere fo dokonóturaalu yalepó. Ai fo i ape. “D̄ané momaare tikiró kisi betetamo fea ama tikimó sóró tokóló aluraai walepó,” erapó.

Yesu ̄ so whjné sya kotopa yale fo
(Mak 1:32-34, Luk 4:40-41)

¹⁸ Atéró kelalemó, so whj mo h̄ale ̄la kaae ̄ boper̄ale wapa, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “D̄a w̄i k̄la t̄eyóló uté t̄eró faalopa fiépe,” yalepó. ¹⁹ Atétepa, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whj bet̄a ̄ beterepaae wóló duraalu, “Yó matere whj-ó, ȳ mopaae fupa, ti ̄kélé ȳ sya waalopó,” yalepó.

²⁰ Ai fo depa, Yesuné ̄paae tokó mótu duraalu, “Kale haõnaraperó barapetamota, atima fitere tiki ai ere

ape. Téretei, kale whjné Naalema ʒ betʒ ama topo bel-eróló fitere tiki meipó," yalepó.

²¹ Ti fo depa, ama yó matere whj betʒané duraalu, "Tale-ó, folosóro ʒalo ayapi dourʒale faaipa, naao ʒpaee fae fo enére?" yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné ʒpaee duraalu, "Sinale whjrape-ta, ti sinale whjrapenétóro dourʒpólópa, ʒʒ ʒ sya ape," yalepó.

Yesuné doasi besé tikiró wēi asyatamo béraletei

(Mak 4:36-41, Luk 8:22-25)

²³ Atéror, ʒ kale wēi nukupaae bitj hotopa, ama yó matere whjrapekélé ʒtamo betʒ nukupaae bitj holalepó. ²⁴ Atéror, atima wēi tuʒmó fu betalemó, mo doakale hali tikiró besé tikitamo kilitainé hapale sókó walapó duraalu, wēi asya wóló atima betere nuku dolopaae wēi bosené horóló, kale nuku buó deraai depatei, Yesu ʒ noke hʒle fió molepó. ²⁵ Yesu atéror fipa, ama yó matere whjrapené ʒ turukuróló duraalu, "Tale-ó, dʒ felekemó wēiné aluraai dapa, naao dʒ tao sae," yalepó.

²⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, "Diʒ noatepa wi du bitu de? Diaaʒ kisipa tiki tiró betere ala tó mó ai ererapó," yalepó. Tétepa, ʒ turukó holóló, kale wēi asyaró besé tikitamopaae tikae yóló foné salepó. Atéyalemó, kale wēi asyaró besé tikitamo tukóló ama ere kaae mo dono felepó.

²⁷ Atétepa, kale whjrape atimasisitei duraalu, "Haió! i whjta, noa kaae whjropó. Kale wēi asyaró besé tikita-monékélé mo whjné dere kaae, ama dere fo mo be-ʒtátóro wosóló, erótua dapó," yalepó.

Kepe tepeyóló betere whj tamo wisirale fo

(Mak 5:1-17, Luk 8:26-37)

²⁸ Atéror, Yesu ʒ uté tēro tē fóló Kadarin hae kwiamó sókó felepó. Aimó dowi kepe tepeyóló betere whj tamo whj dourótua dere tikimó biti, ʒtamo hokolaa yaai dapóló walepó. Ai whj tamo dowi kepené sesemer-atepa doasi fopaae butu, sereke fisikó sóro whj daai du betepa, so whj fea wituraalu ai tūmó fua inipó.

²⁹ Até du betere whj tamóné fo fakeyóló duraalu, "Kótóné Naalema-ó, naao dʒmopaae noa alakó eraai waleé? Tukóló mulale suka teópatei, ʒʒ ipaae dʒmo susupuraai waleé?" yalepó.

³⁰ Téró, mepaae hupurape mo hʒle ʒla kae mo umó kimimó daae molepó. ³¹ Kale dowi keperape atima witepa Yesupaae kema duraalu, "Naaotamo dʒ dóló hʒkonaai depata, ti u hupurapené depe tuʒpaae dotonaasepe," yalepó.

³² Atéror, ama kale keperapepaae duraalu, "Diʒ whj tuʒmó betereitei taaróló sókó fae," depa, atima kale whjné depe tuʒmó betaleteti taaróló, hupurape tiki tu-ʒpaae tepeyóló bitj fupa, kale hupurape fea botokó furaalu, kula dolomó derepeletikimó, wēiné sorokʒ fóló kale hupurape sisiraae felepó. ³³ Atétepa, ai hupu kaae tare whjrape atima ai ala kilitu, mo hapale doasi be hu-luapaae fóló, i kale whj tamopaae erale alaró mepaae eratepa kelale alatamo so whj feapaae yalepó.

³⁴ Atétepa, ai be huluamó betó mole so whj fea Yesu kelaai dapóló walepó. Atéror walemó Yesu betepa kilitu, atimané ʒpaae ʒʒ i hae kwia taaróló fae, yóló ʒtu betaletépó.

Yesuné tiki dʒamui whj wisirale fo

(Mak 2:1-12, Luk 5:17-26)

⁹ Atéror, Yesu ʒ wēi nukupaae bitj holóló, ai wēi kēla tēyóló ʒ betere be huluapaae felepó. ² Atéror ʒ aimó betepa, mepaae whjrapené betʒ tiki dʒamui whj besekeʒtamo turó Yesu beterepaae beleyóló walepó. Atétepa atima kisipa tiki tiróló wale ala Yesuné kolóló, kale tiki dʒamui whjpaee duraalu, "Ti naale-ó, naao dowi ala kwia mió ʒalo i kemeratapa whaalaa ini, naao hosaa diriyóló dua betae," yalepó.

³ Ai fo depa, mepaae Moses-né ere fo yó mótu betere whjrape atima kispánéitei duraalu, "I whjné ʒ Kótó kaae beteropóló du betere foné, Kótóné doi doróló faletu beteropó," yalepó.

⁴ Yesuné atimané atéror mutere kisipa kolóló duraalu, "Diaaʒ atei kaae dowi kisipa noatepa mutu bitu de?"

⁵ Fo tamo mulapa, so whjné taleyóló mé fo diaaʒ enére? Naao dowi alamó saaire kwia ʒalo aluratapó fo enérepé, ʒʒ turukó horóló naao besekeʒ sóro fae fo enére? Diʒ tuʒ tekeyóló kisipa yae. ⁶ Atérené i haemó betó mole so whjné dowi ala kwia tokóló aluraaire fotokʒ Whjné Naalemané sūmó bulapóló, kisipa muʒpólópa," kale whjpaee, "ʒʒ turukó horóló naao besekeʒ sóro bepaae fae," yalepó. ⁷ Ti fo depa, kale whj turukó holóló ama besekeʒ sóro bepaae felepó. ⁸ Atétere ala aimó betó mole so whj feané kolóló, atima doasi hokomó sókó furaalu sira yalepó. Mo whjné etei kaae ala yópóló Kótónéitei sóro beteropó, ama doi hale sóro horalepó.

Yesuné Matyupaae ʒ sya ape yale fo

(Mak 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Atéror Yesu ʒ ai hae tiki taaróló fu betaletémó, *takis moni* siré kotere whj Matyu *takis moni* saairaalu, tēne furu bemó betepa kelalepó. Atépa ama ʒpaae duraalu, "ʒʒ ʒ sya ape," depa, kale seké ʒ turukó horóló Yesu sya felepó.

¹⁰ Atéror, Yesu ʒ kale whj Matyuné bemó betepa, *takis moni* siré kotere whjrapéro mepaae dowi ala dere whjrapetamo mo turó wóló, Yesuró ama yó matere whjrapetamo fea touyóló ʒla nuku beterepó. ¹¹ Atéror ʒla nuku betepa, mepaae Farisi whjrapené kolóló ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Diʒ yó matere whj-a, *takis moni* siré kotere whjrapéro dowi ala dere whjrapetamotei, noatepa ʒla betʒmó nuku bitu de?" yalepó.

¹² Ai fo wosóló Yesuné duraalu, "Kisi daanire so whj *dokta* beterepaae fumi, kisi daale so whjmaaté fua dapó. ¹³ Kótóné aseýóló muló betere fo i ape. 'Simó sukūlaa dalóló hʒle matere ala Kótóné ʒ saai doasi hēkeseni, kōlené sinóló hʒle tao sere ala depa, ti ʒ mo doasi hēkeserapó,' erapó. Térapa diʒ fóló, ai ere fo bete wosóló kisipa tekeyae. Ti ʒ waleteita, donoi ala

dere so whjpaae ape yaai anitei dowi ala dere so whjpaae ape yaai walepó," yalepó.

Ūla weyóló h̄ale betere ala
(Mak 2:18-22, Luk 5:33-39)

¹⁴ Téró, Jon-né yó matere whjrape Yesu beterepaae wóló ̄paae woseturaalu, "D̄aró Farisi whjrapetamota me sukamó ̄la weyóló h̄ale bitua depatei, naao yó matere whjrapemo ̄la weyóló h̄ale bitinitere-a, noatepa de?" yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, "Kale so dokaaire whj ̄ ama fulumu whjrapetamo h̄ale betepatei, ama fulumu whjrape dek̄etu molómó be-taaloé? T̄eni, nalo kale so dokore whj mené dapesó fupa, ti ama fulumu whjrape atima ̄la weyóló h̄ale be-taalo ai ape.

¹⁶ Mo whj bet̄anékélé, kisi kuti kwia sóró si kutitamo nomotumipó. Ti noatepae, kisi kuti kwia sóró der-aaekele kutitamo dakoróló nomonalemó, momó bis̄aae fóló mo ti fake yaalopó. ¹⁷ Whj bet̄anékélé, kisi *wain* w̄ei tepeturaalu, upulé moi hupu sekāené nomóló mole wutimó tepetumipó. Atéró tepetepa, ti kale moi hupu sekāémó tepeyale *wain* w̄ei tóputuraalu, fulukó fóló w̄ei sunée faalopó. Atéyāsóró, atima kisi *wain* w̄ei tepeturaalu, ti kisi hupu sekāené aleale wu-timótóróti tepetua dapó. Atétepa, ti kale wutiró w̄eita-mo wusuró mo wisiyóló muó tawaalo ai ape," yalepó.

Yesuné folosóró bet̄a so wisiróo, senaale kepaaróo yale ala
(Mak 5:22-43, Luk 8:41-56)

¹⁸ Atéró ama fo teó du betepatei, bet̄a doasi topo whj wóló ̄ daalemó bukutiri teȳaró bitu duraalu, "Doa whj-ó, ̄alo senaale mo miótóróti sinalepó. Téyalet̄ei, ̄a wóló ama tikimótamo naao naase mulatepata, ti ̄ mo kepaanérápó," yalepó. ¹⁹ Atétepa Yesu ̄ turukó horóló kale whjtamo fupa, ama yó matere whjrapekélé felepó.

²⁰ Até deretamo, bet̄a so wéliéné du betepatei, 12 ba fo kemere so Yesuné sisóró sókó wóló, ama deró betere kuti salemó wolaayalepó. ²¹ Kale soné ama i kisipa mualepó. "̄alotamo ama kuti salemó wolaatepa, ti ̄alo kisi bete s̄umó wisiyaalopó."

²² Tétepa, Yesu ̄ fetée fóló kale sopaae duraalu, "Ti senaale-ó, naao kisipa tiki tirale alané naao kisi bete wisiralepa, hosaa tūamó sek̄eni, diriyóló dua fae," yalepó. Ai fo deremótóró kale soné kisi bete mo ti wisiyalepó.

²³ Atéró, Yesu ̄ kale doasi topo whjné be dolopaae sókó felemó, so whj fea fo tiki whaa du bitu, fó wuti hale yóló moló-u du betepa kelalepó. ²⁴ Até du betepa, Yesuné atima foné sóró duraalu, "Ai senaaleta sukuni, ̄ noke firapa dīa taee fae," deremó atimané ̄ d̄o nalalepó. ²⁵ Atéró, ai touró betere so whj fea belapaae h̄okó deróló, Yesu ̄ kale senaale mole be dolopaae fóló, kale senaalené naasemó tao salemó, ̄ mo ti suk̄aletei momó kepaayalepó. ²⁶ Atéró, Yesuné i ala

yalepóló, ai be hulua feapaae deté kw̄eyóló fak-eralepó.

Kele dilikire whj tamoró k̄oló nomone whjtamo wisir-ale fo

²⁷ Atéró Yesu ai be taaróló fu betaalemó, kele dilikire whj tamoné ̄ sya wou fo fakeyóló duraalu, "Depit-né deté yale whjné Naalema-ó, naao d̄amo k̄lené sukutu tao sae," yalepó.

²⁸ Atétepa, Yesu ̄ be tūapaae sókó fi tikimó nalo kale kele dilikire whj tamo ̄ beterepaae wapa, atimaamopaae woseturaalu, "̄alo diaamo s̄umó wisiranérápóló kisipa mute?" depa, atimaamoné duraalu, "Tale-ó, naao fotok̄oné d̄amo mo s̄umó wisiranérápó," yalepó.

²⁹ Ai fo depa, ama kale whjtamoné kelemó wolaa yóló duraalu, "Diaamoné kisipa tiki tiró betereiteiné i wisiraterere ape," yalepó. ³⁰ Ai fo yalemó, kale whjtamoné kele fis̄aae fóló wisitepa Yesuné atimaamopaae fo mulóló duraalu, "̄alo diaamopaae i erale ala so whjpaee momókó deté kw̄eyāose," yalepó. ³¹ Téyalet̄ei, atimaamo be hulua feapaae fóló, Yesuné i ala yalepóló deté kw̄eyóló fakeralepó.

³² Atéró kale whjtamo fi tikimó, dowi kepe tepeyóló bituraalu k̄oló nomóló fokélé initere whj bet̄a Yesu beterepaae dapesó walepó. ³³ Atétepa, Yesuné kale dowi kepe dóló h̄okonaletikimó, kale k̄oló nomóló be-tale whjtei, fo kaae sóró yalepó. Atéteremó, so whj feané kolóló siraturaalu, "Take bitiré wale alimó etei kaae ala Israel hae kwiamó depa mo kolókélé inipó," yalepó.

³⁴ Ai fo depa, kale Farisi whjrapené duraalu, "Ai dowi keperape dóló h̄okonalet̄eita, dowi keperapené doasi topo whjné fotok̄oratepa, dóló h̄okonótua dapó," yalepó.

Kótóné kutómó ̄la dekéró ̄lumépat̄ei saaire whj meipó

³⁵ Atéró etéyalepó. Yesu ̄ doasi be huluapaaekélé, sawa be huluapaaekélé, ai be huluamó t̄e mole fo wosetere berapemókélé, Kótóné t̄eteróló kaae tare āmó mole ala i ape yóló, kale mió wosetere kisi fo wisi yó melaté kw̄eyóo, mepaae tiki momaare whjrap-eró hepo daale whjrapetamokélé wisiraté kw̄eyóo yalepó. ³⁶ Téró, so whj mo h̄ale ̄la kaae betó mupa ke-lalemó, atima tao saaire whj kélé meiruraalu, bokonaale *sipsip* hupurape āyóló betó mupa, Yesu k̄lené sukutu ama hosaamó salepó. ³⁷ Atépa ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Kutómó ere ̄lata, mo dekéró ̄luméretei ̄la saaire whj bet̄a doaló meipó. ³⁸ Térapa, ai kutómó ̄lumére ̄la saaire whjrape doton̄póló, ai kutó Talepaae wosae," yalepó.

Yesuné 12 whjrape dot̄eyale fo
(Mak 3:13-19, Luk 6:12-16)

10 Atéró, Yesuné ama yó matepa wosetere 12 whjrape ̄ beterepaae ape yalepó. Mepaae so

whj tuámó betere dowi kepe hókó falóo, mepaae kae kae hepo daale so whjro tiki momaare so whjtamo wisiróo yópóló, atima fotokq mo sýmó bulóló sóró beteralépó.

² Ama ai sóró beterae 12 *aposel* whjné doirape i ape. Folosóro sale whjta, Saimon doi mupatei, Pitapó du betere whjro ama noma Andrutamo yóo, Sebediné naalema tamo Jems-ró noma Jon-tamo yóo, Filip-ró Batolomiu-tamo yóo, Tomas-ró *takis moni* siré kotere whj Matyu-tamo yóo, Alpias-né naalema Jems-ró Tadeus-tamo yóo, kqlo kqloi whj Saimon-ró Iskariot be whjkó Yesu dópóló eleké deyale whj Judas-tamo yóo yóló, atima atérópó.

⁵ Yesuné ama dosqayóló sóró betero betere 12 whjrape dotonaairaalu, folosóro atimapaee i fo yalepó. ⁶ "Juda fake mei, kae fakené be huluaró Samaria whjrapené be huluatamopaae feni, *sipsip* hupu kaae fókó fale Israel fake beterepaae fae. ⁷ Diq furaalu, i fo so whj feapaae hqkeamó yó maté kwqyae. Hepen bemó betere Kótóné tqteróló kaae tare aqmó mole ala wóló, mió mo felekemó i mole ape. ⁸ Mepaae kisi daae mole so whj wisiróo, sinale so whjrape kepaaróo, mepaae humu fuluné tiki dore so whj wisiróo, tiki tuámóbetere dowi kepe doló hqkonóo, yae. Ai ala yaaire fotokq diaaq *moniné* dupuyóló sini, yqlo diqpaee hqle melalepó. Tqyalepa, diaaqmo me dupu sini, so whj hqle tao sóró wisiraté kwqyae. ⁹ Diq atéro furaalu, *kold ó silpa ó kopa moni* sóró faqse. ¹⁰ Naa wa ó tómó deró betere kuti, ó horó betere hó be, ó dotó tikikélé tawóló faqse. Ti noatepae, ai kutó diratere whjrape atimané naaire qlakélé, ó fiyaaire bekélé ti ai be tal-enétóro melatapa ti mo wisirapó.

¹¹ Diq mé doasi be huluamó ó sawa be huluamó sókó fupa, ti mo wisi kisipa mole whjkó aimó betereómóló kelenaalemó betepa, ti mo ai whjtamotóro bitiré fóló, diq me bepaae furaalu, ti ai be taalae. ¹² Diq ai whjné ama bemó sókó huturaalu, atimapaee kqleó, Talené diq wisiró betepa, hosaa muni deyóló dua betae fo yae. ¹³ Ai be talerape wisi kisipa mole whjtamo betepa, ti diqané hosaa muni deyóló mo dua betae dere foné atima sýmó tao sóró wisiraalópó. Atima wisi tué mole whjtamo bitinipa, ti diqané hosaa muni deyóló dua betere ala wisinaale hqle besekeréni, diqpaee momó fesaae wópóló yae. ¹⁴ Mepaae whjnetamo diq wisiyóló dape sini yóo, diaaq yó matere fokélé wisiyóló woseni yóo depa, ti diq ai betere be, ó doasi be hulua taaróló faairaalu, atimané ai be hae diaaq hómó dakepatei faqsóro, aimó terepée deróló fae. ¹⁵ Yqlo diqpaee mo i dere ape. Kótóné taleyóló kwia melaaire sukamó, diq wisiyóló dape sinitere be huluamó betó mole so whj-paae eraaire sekqi alata, Komoraró Sodom be huluatamomó betó muale so whj-paae eraaire sekq bosenóló, mo doakale dowi sekq melaalo ai ape. ¹⁶ Diqta, kale bete haq betó mole tuqpaee *sipsip* hupu kaae yqlo i dotonaterere ape. Tqrapa, diq wuliné kisipa kaae fosó fosó irutei, diq me dowi ala muniru, kale ba hqkóserape kaae, naame yóló mo dua betae.

¹⁷ Ti noatepae, mepaae whjrapené kae kae sekqi ala diqpaee mo eraalopa, diq mo hotowayóló kaae tawae. Téturaalu, atimané diq fo tokqtamo yóló taletere whjrapené naase tuqpaee mulóo, atimané fo wosetere berape tuámókélé diq susupuróló fokosóí ala yóo yaalo ai ape. ¹⁸ Diq yqlo doi erótu betereómó, tqteróló kaae tare *Gavman* whjrapéro doasi topo whjrapetamo beterepaae fo tokqtamo yaai dapesó faalópó. Atéro, fo tokqlo dere ala Juda meire so whjnekélé wosóló kisipa yaalópó. ¹⁹ Tqyaalotei, atimané diq *dipula* beteraai dapesó fupa, diq noa fo yaaloé ó fo neyóló yaaloé yóló, whaalaa yaqse. Atéro fo tekqterere be dqmotóro tí diaaq yaaire fo Tale Kótóné ama yó melaalo ai ape. ²⁰ Ti atéro yaaitere fo diqané kisané yaalomeitei, diaaq Ayané ama Kepe Wisiné i fo yae yóló yó mótu betepa, yaalo ai ape.

²¹ Me whjné ama nomatei me whjné dópóló eleké deyaalo ai ape. Betq whjné ama naale senaale me whjné mo ti dóló sukunópóló eleké deyaalo ai ape. Naale senaalené hama alimatamo bóe dóló só deróló, mepaae whjné dópóló melaalópó. ²² Diq yqlo ala erateremó, so whj feané diq hqroló, bóe du betaalo ai ape. Tétu betepatei, whj me detamo ai sekqi ala hqle beleté fóló kemetere kwiapaae sókó fupa, ti atétere so whj aluyaqsóro, yqlo tao saalópó. ²³ Diq ai be huluamó sókó fqlealemó, ai be hulua so whjné diqtamo bóe dóló diqpaee susupui ala eratapa, ti ai be taaróló me be huluapaae botokó fae. Yqlo diqpaee mo i dere ape. Ai Israel fakené be huluarape dokq fea kwqyóló kemeréni teó kutu betepatei, kale Whjné Naalema sókó waalo ai ape.

²⁴ Betq *skul* naalené q yó matere whj ama tqteranénipó. Atétere kaae, kutó diratere whjnekélé q tqteróló kaae tare whj ama tqteranénipó. ²⁵ Kale *skul* naale q kisipa siré fóló, ama kisipare alakélé q yó matere whjné kisipare alatamo betq sq yóo, kale kutó diratere whjné dere alakélé q kaae tare whjné dere alatamo betq sq yóo epata, ti mo wisirapó. Mo so whjné be tale kilituraalu, qta dowi keperapené doasi topo kepe Belsebul-pó du betepa, ti ama be whj so whj-paaekélé betq kaae eratere fotóro yaalo ai ape.

²⁶ Atqrapa, atima ai whjrape kolóló wiyaqse. Ti noatepae, mió kinóló mole qla qlarape fea take hqkearatepa kelaalópó. Kinóló mole ala ó fo so whj feané kisipa yaalo ai ape. ²⁷ Yqlo diqpaee dilikitamo yó mótu betere fota, ti be dqtamó hqkeamó yae. Diaaq kikiiti woséli dolomó du betere fo ti so whj feané wosópóló, siki bemó daalu hqkeamó yó melae. ²⁸ Ti diaaq kepe bete doréni, mo tó tikimaaté sukópóló dele mo whjrape koróló, diq wiyaqse. Téni, naao tikiró kepe betetamo wusuró dowi si duku beterepaae tae derané Talepaae betq wiyae. ²⁹ Whjrapené ba male tamó duputuraalu, sonai *moni* kené dupu dua dapó. Tqretei, diaaq Aya Kótóné ama kisané ai ba belekqamale haepaae derepae initepa, ti haepaae derepenénipó. ³⁰ Diaaq topomó bilire niki feata, Tale Kótóné ama dosqayóló mo tuqrapó. ³¹ Atqrapa, diq whaalaa yóló wiyaqse. Ti i haemó betó mole ba

belekaatiki kolósu, diã kolósu depa, diãta mo doasi ãla ereteinê Kótónê ama diã kisipa keteraalopóló de? Mo meipó.

³² Mepaae whj denétamo amatei, so whj feané keletómó, ãta Keriso whj beteraopó depata, ti atétere whj ó hepen bemó betere yaãlo Ayané keletómó ita yaãlo ne nopó yaalo ai ape. ³³ Téyaalotei, mepaae whj dené so whj feané keletómó, ãta Keriso whj meipó depa, ti yaãlokélê hepen bemó betere yaãlo Ayané keletómó ã yaãlo ala eraterê whj meipó yaalopó.

³⁴ Ë i haepaae waletêta, ti i haemó betó mole so whj fea bóe dele ala taaróló, dua beteraopóló wale nisiyaõse. Têni, i haemó betó mole so whj tuãmó tekeróló me fake kae beterao, me fake kae beterao yaairaalu walepó.

³⁵ Ë wóló betere bete i ape.

'Naaleró alimatamo tuãmó tekeróló bóe delóo, senaaleró hamatamo betere alakélê tuãmó tekeróló bóe delóo,

whjné dokore soné ama hyama seretamo bóe dóo, yaalopó.

³⁶ Whj mené ama fake so whj ó ãtamo betãmó betere so whjnéte, ãtamo bóe daalo ai ape,' erapó.

³⁷ Mepaae whj dené ã sisópaae eróló, ama alima ó hamapaae doasi hekesenê sukóló yaala sókó fu betepa, ti atétere so whj ãtamo betãmó betaaire sunipó. Mepaae whj dené ama naale ó senaalepaae yaala sókó furaalu, ã sisópaae eratepa ti atétere so whj ãtamo betãmó betaaire sunipó. ³⁸ Mepaae whj dené ã sukãaire filipaa ni amatei beleyóló ã sya ãnitepa, ti ai so whj yaãlo fo wosetere so whj betaaire sunipó.

³⁹ Mepaae whj dené ama betere bete me ala yaõsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapa, ti atétere whjné ama betere bete aluyaalo ai ape. Mepaae whj dené yaãlo ala eraairaalu, ama betere bete me ãla meipóló aluratepa, ti atétere whjné ama betere bete aluni, hãle muó tawaalo ai ape.

⁴⁰ Whj me dené diã wisiyóló dape sóro kaae tatepa, ti ãtei wisiyóló dape sirapó. Mepaae whj dené ã wisiyóló dape supata, ti ã doteyaale sekê yaãlo Ayatei wisiyóló dape sirapó. ⁴¹ Whj me dené mepaae whj kilituraalu, Kótónê ama fo eraterê kóló whjpóló, mo wisiyóló dape supa, ti atétere whjné Kótónê ama kóló whjné sere dupu sýtóróti saalopó. Whj me dené mepaae whj kilituraalu, ãta mo donoi ala dere whjpóló mo wisiyóló dape supa, ti atétere whjné kale mo donoi ala dere whjné sere dupu sýtóróti saalo ai ape. ⁴² Yaãlo diãpaae mo i dere ape. Whj me denétamo mo belei sokóte, betere whj yaãlo ala erótu betere whjpóló siri wêi nae yóló melatepa, ti ai ala deremó dupu hãsóké feni, motóró saalopó," yalepó.

Yesuró wêi tópuratere whj Jon-tamo

(Luk 7:18-35)

11 Atéró, Yesuné yó matere 12 whjrapaae fo yó melóló kemetepa, ai betere tiki taaróló, ã Kaleli hae kwiamó tẽ mole be huluapaae felepó. Atéró fóló, hãle mo betó mole so whjpaee kale kisi fo wisi yó

melóo, ama fo wosetu betere so whjpaekélê yó melaté kweyóo yaairaalu felepó.

² Kale Jon *dipula* bitu, Yesu Kerisoné i ala du beteraopóló deté kotere fo wosóló, ama yó matere whjrapaae I fo wasae yóló doteyaalepó. "Yaãta kale waalopóló bope du betale whj hãtipé, whj me kae wópóló kaae tawaaloé yóló wosene fae," yalepó. Atétepa, kale Jon-nê dotonale whjrape fóló, Yesupaae wosalepó.

⁴ Tétepa Yesuné atimapaae duraalu, "Diã Jon beterepaae fóló, diaaõ wosale foró kelale alatamo ãpaae yó móturaalu, i fo yae. ⁵ Kale kele diliki yóló betale whjrape wisiróo, hó doyóló betale whjrape wisiróló falóo, mepaae dowi humu fulu dorowóló betale whjrape wisiróo, woséli kãne so whj tukwê falóo, mepaae mo ti sinale so whjtei kepaaróo, yoleale yóló betere so whjpaee kale kisi fo wisi yó mótu betóo, du beteraopó ene fae. ⁶ Mepaae whjãtamo yaãlo du betere ala kolóló, ã sya waletêi hóturaalu, dée nênitere whj ti Kótónê wisiratepa, hãjné sukutu beteraopóló yae," yalepó.

⁷ Atéró, kale Jon-nê ama yó matere whjrape fi kini-paae, Yesuné Jon-nê du betere alamó tuẽ muturaalu, aimó betó mole so whjpaee yó melaai duraalu, "So whjkélê bitinire hãle kópu kãae fi hae tikipaae fua yaletêi-a, noakó kãle fua yaleé? Besênê féporótu betere kape kelaai fua yaleé? Mo meipó. ⁸ Diã upaae noakó kelaai fua yaleé? Whj betã mo kuti wisinaale deróló betepa kãle fua yaleé? Meipó. Atei kaae kuti wisinaale deró betere whjãta, ti kale doasi topo whjrape bitua dere tiki dokélê ini, mo sisi yóló sorokõi be wisinaalemó bitua dapó. ⁹ Téretei, diã noakó kãle fua yaleé? Kótónê ama kóló whj kelaai dapóló fua ipa, ti ãtóróti mo hãti ai ape. Yaãlo diãpaae mo i dere ape. Kótónê ama kóló whjrape fea betereitei, ai whjné ama ditere kutónê mepaae kóló whjrapenê ditere kutó mo bosene falapó. ¹⁰ Ai sekẽmó kisipa mutu, Kótónê asẽmó i fo erapó.

'Yaã waa, teópa yaãlo fo eraaire whj folosóro ãpi wópóló doteyaalopó.

Ai whjné amata, yaã waaire tuã donoróló wisiraalopó,' erapó.

¹¹ Yaãlo diãpaae mo i dere ape. I haemó betó mole so rapenê deyale whjrapekélê fea betó molete, kale wêi tópuratere whjkó Jon-nê atima fea tẽteróló bosene falapó. Tépatêi, Kótónê tẽteróló kaae tare aõmó belei sókó deóló betere whjné ti kale wêi tópuratere whj Jon tẽteró beteraopó. ¹² Kale wêi tópuratere whj Jon betale alimó kaae sóro, hepen bemó betere Kótónê tẽteróló kaae tare aõmó mole ala mo doasi fotokõtamo wouraalu, fakeraté wou beteraopó. Ai ala saairaalu, ketekê buóló bóe du betere whjrapenê ai ala kekeparó fasó sua dapó. ¹³ Kótónê ama fo eraterê kóló whjrap-eró Moses-nê asẽre fotamonê Kótónê i ala yaalopóló yó maté wóló, kale wêi tópuratere whjkó Jon betale alimó sókó walepó. ¹⁴ Térenê diaaõ kisipanétamo waalopóló kale bopetu betale whj Elaijata Jon ãtóróti hãtipóló kisipa mutupa, ti mo wisirapó. ¹⁵ So whj de

wosęli daapa i dere fo mo wisiyóló wosóló kisipa muae.

¹⁶ Mió i alimó betó mole so whj etérapóló bete kisipa yóppóló, yęlo noa ala sęróló yaaloé? Atimata, etei kaae naale senaale kaaené kelerapó. So whj touręleta dere tikimó bituraalu, mepaae naale senaalené mepaae naale senaalepaae melaa yaalopa ape yóló etei fo dapó.

¹⁷ 'Dęné fó wutiné haleratepa, dięné mepaae wole forape yóló sama kilini yóo,

dęné mepaae wole forape depa diaaę moló ini yóo yaletai-a, noatepa hęle daae mualeé? dua dapó. Ai kale keteirapené dere ala kaaetóróti diaaękélé ai du betere ape. ¹⁸ Kale węj tópuratere whj Jon wóló betteretei ęlakélé, *wain* węikélé nęnitere ala mepaae so whjné kolóló, ama depe tuęmó dowi kepe bituraalu dapó dua yalepó. ¹⁹ Kale Whjné Naalema wóló bitu, ęlaró węitamó nokole kilitu, so whj feané ai whjta, ęlakélé *wain* węikélé dekéro nuku betere whjþó. Aęta, kale *takis moni* siré kotere whjraperó dowi ala dere whjrapetamoné fulumu whjþó, ai du betere ape. Tétu betteretei, mepaae whjné ama dere ala kęae kolóló, ai whjta Kótóné mo dotoróę fale kisipa muluraalu dapó yaalo ai ape," yalepó.

Mepaae dowi ala taaróló kisipa fetenire be huluamó ere fo

(Luk 10:13-15)

²⁰ Téró, Yesuné ama kae kae kelemei alarape erale be huluarapemó betó mole so whj dowi ala taaróló, Talepaae kisipa tiki feteyóló bitini yalemó, ai so whj só deraai yalepó. ²¹ Atéro ama duraalu, "Korasin be huluaró Betsaida be hulua so whjrapetamo-ó, dię tuępaae mo dowi sekęi ala waalo ai ape. Yęlo dię tuępaae eró-tua yale kelemei alarape kaaetamo, Tair be huluaró Saidon be huluatamomó eróluęsóró, ti atimané dowi ala mo taketitei taaróló, tuę tiki feteyóló kili diyóló yei kutitamo bituępó. ²² Yęlo diępaae mo i dere ape. Tale Kótóné taleyóló kwia matere sukamó, Kótóné i haemó betó mole so whjpaae kwia matere alata, ti kale Tair be huluaró Saidon be huluatamopaae melaaire kwia mo bosene faalo ai ape. ²³ Dię Kapeneam be huluamó betó mole so whj-ó, dię ó sępaae holaalopóló kisipa mute? Mo meipó. Dięta, mo apaae derepale dolopaae Kótóné sóro deraalo ai ape. Dię ai Kapeneam be hulua tuęmó erale kelemei alarape kaae, Sodom be hulua tuęmó eróluęsóró, ti ai be hulua doróluęmeipó. Miókéle hęle tę tawuępó. ²⁴ Téretei, yęlo diępaae i dere ape. Tale Kótóné Sodom so whj taletere sukamó doasi kwia melaalotei, diępaae eraaire sekęi alata, ti bosenóló mo doasi ala eraalopó," yalepó.

Fóturu depa sęa nóló dua betere ala melaalopóló dere fo

(Luk 10:21-22)

²⁵ Atęyale sukamó, Yesuné ama Alima Kótóné doi hale sóro horóló duraalu, "Sęró i haetamo tęteróló betere Aya Tale-ó, naao mió i alimó yó mótu betere

alarape feata, doasi kisipa sóro betó mole whjrapené kelaęsóró hyó mulóló, i naale belekęatikiné maaté kolóppóló, hękeamó yó melaletuiné yępaae mo kée dapó. ²⁶ Aya-ó, mo dapó. Ti ai alata, mo naao kisipa mole alatoróti ai ape," yalepó.

²⁷ "Fea alata, yęlo tęteróló kaae tanóppóló, yęlo Ayané ępaae meló beterapó. Mo whj betęnékélé Naalema kisipa initei, Alimané ama betę kisiparapó. Térure kaae, mo whj betęnékélé Alima kisipa initei, Naalemané betę ama Alima kisiparapó. Naalemané ama kisipa mole so whjpaae yęlo Ayata, etei kaae Tale beterapóló, yó matere so whjné maaté tuę yaalopó.

²⁸ Dię mepaae whj sekęi ęla beleyaletikimó, fótu-ruyóló bétu betere so whj-ó, dię sęa nóló mo dua be-taaire ala yęlo melaalopa, ę beterepaae ape. ²⁹ Yęlo hulumó belere ni fake beleyóló, dęmo wusóró furaalu, yęlo dere ala kolóló kisipa sae. Ti noatepae, yęlo hosaa tuęmó mole naamei ala wisi diaaę kisipa yaasepóló, yó melaalopa, ape. Até depata, ti diaaę hosaa muni deyóló mo dua betaalopó. ³⁰ Ti noatepae, yęlo kutó diterere alaró beleyóló fole ęlatamo sekęni, mo ese-pelérápó," yalepó.

Yesu ęta sęa nóppóló tukóló muló betere be dę tale

(Mak 2:23-28, Luk 6:1-5)

12 Atęyale sukamó, Yesuró ama yó matere whjrapetamo *whit* kutó tuęmó kutu betalepó.

Tęyalemó, ama yó matere whjrape wotetepa sęa nóppóló dęle muló betere sukamóte, kale ai kutómó yó mole *whit* du kęaesu yóló nukulé fu betalepó. ² Atei ala depa, Farisi whjrapené kolóló Yesupaae duraalu, "Naao yó matere whjrapené sęa nóló beteróppóló tukóló muló betere be dęmóte, kale yóló muló betere fo tukóló, ęla ai su betere ape," yalepó.

³ Ai fo depa ama atimapaee duraalu, "Depit-ró ama fulumu whjrapetamo atima wotetepa yale ala diaaę dosęayóló, kisipa muni airapó. ⁴ Aę Kótóné be tuępaae holóló bituraalu, mo kae muló betere *bred* o Depit-ró ama fulumu whjrapetamo atima wotepa sóro nalepó. Ti ai ota, Kótópaee melaletai, mo hęle whjrapené naęsóró fo mupa, Kótópaee momaratere whjrapené maaté nukua dapó. ⁵ Moses-né yóló muló betere fo sya furaalu, momatere be kaae tare whjrape kale dęle muló betere sukamóte atimané diterere kutó diyaai be dolopaae fua dapóló, ere fo diaaę dosęayóló kisipa muni airapó. Ti kale yóló muló betere fota, mo tikitu betepatei, me dowi ala yalepóló inipó. ⁶ Yęlo diępaae mo i dere ape. Kótóné ama momatere beta, doasi ęla-patei, Kótóné ama ala erótu betere sekęró, mió ama erótu betere alatamoné ai momatere be tęteróló ter-aae falapó. Atére sekęta, mió diętamo betęmó i betere ape. ⁷ Tale Kótóné i fo aseyóló muló beterapó.

'Kale *sipsip* hupu ó me ęla simó sukýlaa daróló momaratere alata, ti yęlo hękesere ala meipó. Me whj kęlené sinóló tao sere alata, ti yęlo hękesere alapó,' er-apó.

Ai fotamo dięné tuę uęsóró, ti dowi ala munire whjrape só deróluęmeipó. ⁸ Ti noa betené meipó. Kale

Whjiné Naalemata şa nóló beteroşpóló, dşle muló betere be de şeteróló kaae tare Tale beteraşpóló," yaleşpóló.

⁹ Téro Yesu ş aimó betaleti taaróló, atimané fo wosetere be tuşpaae sókó felemó, aimó betş naase dowi whj betepa kelaleşpóló. Atima mepaae so whjiné ş dowi ala yale whjşpóló só deraaire bete kikitu Yesupaae woseturaalu, "Şa nóló beteroşpóló dşle muló betere sukamótei, whj wisiraterere ala depa fo muleşpóló meié?" yaleşpóló.

¹¹ Ai fo depa ama atimapaee duraalu, "Dişkó whj me denétamo, kale şa nóló beteroşpóló tukóló muló betere sukamó betş *sipsip* hupu nóku dolomó doropóló mupa, tao saalomeié? ¹² Tépaitei, whjta ti mo doasi bete mole şla ereteiné whj tao sere alané *sipsip* hupu tao sere ala bosene falapó. Atérené şa nóló beteroşpóló dşle mulale sukamó wisi ala depa, fo munipóló," yaleşpóló.

¹³ Téro ai fo yóló kemetepa, kale naase dore whjpaee duraalu, "Naao naase teréş falae," depa, kale whjiné ama dore naase teréş faralemó, me tikiró wisire naase kaae yó feleşpóló. ¹⁴ Atétepa, kale Farisi whjrape atima belapaae tóş fóló, Yesu netéro daaloé yóló fo dokaleşpóló.

Kótóné ama kutó dirşpóló sókó sere whj

¹⁵ Até yaaire ala Yesuné ama kisipa yóló, ş betale tiki taaróló feleşpóló. Atétepa, kisi daae mole so whj feané ş sya wou betepa, ama wisirótua yaleşpóló. ¹⁶ Atéro, ama atimapaee fo mulótu duraalu, "Yşlo i dere ala kolóló eş etei kaae whj beteraşpóló mepaae so whjpaee momókó yaşse," yaleşpóló. ¹⁷ Yesuné ai du betale alata, mo take Kótóné ama kşlş whj Aisaiané aşşyóló muló betere fo motóró dokonóturaalu yaleşpóló. ¹⁸ Ama ai ere fo i ape.

"Yşlo kutó dirşpóló, sókó sóró kae beteroş betere whj i betere ape.

Ama dere alamó, eş hajné sukutu şpaee yaala sókó fóló, mo hosaa mulapó.

Atérené yşlo kepe bete ş tuşpaee beteraşepa, amamo Talené mo donótóró taleyóló kwia melaaire fo i hae kwiamó kae kae tiki daae mole so whjpaee haşearóló yó melaalo ai ape.

¹⁹ Téro yşlo kutó diraterere whj hşle sere alaró hşle fotamo ini dereteiné, ai be belamó ó tşmó fua wua dere so whjiné mo wosókélé yaalomeipóló.

²⁰ Kale kape siki kşae faairaaalu, bitikşjne tikimó ama mo ti kşayaalomeipóló.

Téturaalu, kale wisiyóló dó tanire şakélé ama hapale sukunéni, haşle dó tanşpóló kaae taté faalopó.

I haemó du betere kae kae dowi alamó, mo donótóró taleyóló kwia melaaire alané hşko taletere ala aluraté fóló, mo donoyóló taletere alané şeteróló kaae tawaalopó.

²¹ Atéturaalu, hae kwia feamó betóló fale so whjiné şpaee kisipa tiki tiróló hajné sukutu bitu, i sekşnéta, dş mo tao saalopó du betaalo ai ape," erapó.

Yesu ş topo kepe Belsebul-né fotokşratepa dapóló yale fo

(Mak 3:20-30, Luk 11:14-23, 12:10)

²² Téro, betş whj dowi kepe tepeşyóló bituraalu, kele diliki yóo, kşlókélé nomóo ere whj Yesu beterepaee dapesó wapa, ama wisiraleşpóló. Atéro wisiraterere fo yóo, kelené şla şlakélé wisiyóló kolóo, yaleşpóló. ²³ So whj feané ai ala kolóló sirayóló duraalu, "Ai whjta Depit-né deté wale fake tuşmó, waalopóló bopetu betale whj hşti irurapó," yaleşpóló.

²⁴ Ai fo kale Farisi whjrapené wosóló duraalu, "Meipó. Ai whjta, doasi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokşratepa, dowi kepe ai dóló hşkonótu betere ape," yaleşpóló.

²⁵ Atéro, atimané mutere kisipa tiki Yesuné kolóló atimapaee duraalu, "Mepaae hae kwia şeteróló kaae tare doasi topo whjrape atimasisitei bóe dupa, ti atimanané şeteróló kaae tare ala mo doraalo ai ape. Atéturaalu, doasi be hulua ó betş bemó betere so whj atimasisitei bóe dupa, ti mo wisiyóló bitini, mo doyaalo ai ape. ²⁶ Satan-né ama fake whjtamotei bóe dóló hşkó fatepa, ti ama şeteróló kaae tare ala amatei teketepa, ti netéro fotokş buóló daayaaloé? ²⁷ Atére kaae diaaş duraalu, i sekşnéta kale dowi kepené doasi topo kepe Belsebul-né fotokşratepa dóló hşkonaleşpóló dere-a, diaaş be whjiné dowi kepe dóló hşkonótua deteretei né fotokşratepa, du betere? Atétepa, ti atimanétei diştamó fo tokştamó yóló, taletere sukamó diş só deraalo ai ape. ²⁸ Téretei, Tale Kótóné Dş Kepe Wisiné eş fotokşrótu betereiné, dowi kepetamo yşlo dóló hşkonótu betepa, ti kale Kótóné şeteróló kaae tare aşmó mole ala diş tuşpaee wóló mulapóló kisipa yaalo ai ape.

²⁹ Whj mené mo doasi fotokş bole whjiné şla şla şlémi saairaalu, noa alapi yaaloé? Folesóró kale sekşpi dirii képiné dokóló mulóló, nalo ama bemó muó mole şla şla sóró fenérapó.

³⁰ Ştamó betşmó bitinire whjiné ti bóe dóló eş só derótu beteraşpóló. Mepaae whjiné ama şla şla ştamó mulénitepa, ti atétere whjiné ama şla şla hşko be-sekérótu beteraşpóló. ³¹ Atétu betereiné yşlo dişpaee mo i dere ape. Mepaae kae kae dowi alaró Kótó faletere fotamo yólótei, nalo Talepaee kemerae depa, ti Tale Kótóné me şla meipóló haşle kemeraalopó. Tépaitei, kale Dş Kepe Wisiné erótu betere alatamo faletepa, ti Tale Kótóné me şla meipóló kemeraalomeipóló. ³² Atére kaae, mepaae whjnetamo kale whjiné Naalema falatepa, ti ama ai dowi ala kwia me şla meipóló haşle kemeraalotei, mepaae whj dené kale Dş Kepe Wisiné erótu betere alatamo faletepa, ti mió i betere alimókélé ó take nalo waaire alimókélé, ama ai dowi ala kwia kemeréni, haşle muó tawaalopó.

³³ Ni wisi daapa, ti ama dukélé wisi oleyaalopóló kisipa muóo, Dowi niné ama dukélé ti mo dowitóró oleyaalopóló kisipa muóo, yae. Ti noatepae, so whjiné olere du kilituraalu etei kaae nipóló kisipanérapó. ³⁴ Diş ş whj tukó nokole dowi wulirape-ó, diş dowi alané faş-

nuraalu wisi fo noayóló yaaloé? Ti noatepae, so whj feané hosaa tuámó f̄ayóló mole alatóróti k̄lónékélé foparóló h̄keamó dua dapó. ³⁵ Whj wisiné ama hosaa tuámó ti wisi alatóró f̄ayóló muluraalu, ama dere fokélé wisi fotóróti dua dapó. Dowi whjné ama hosaa tuámó ti dowi alatóró f̄ayóló muluraalu, dowi fotóróti dua dapó. ³⁶ Térapa, ȳlo dīpaae mo i dere ape. Diaaḡ dere fotamo, kisipa tekeyóló ini, hapale h̄ko depa, ti take taletere sukamó dīpaae etei kaae h̄ko fo noatepa yaleé yaalopó. ³⁷ Ti noatepae, taleyaaire sukamó diaaḡ yale wisi fonétei dī h̄le f̄póló eróo, mepaae yale dowi fonétei dī só deróló kwia melóo, yaalo ai ape,” yalepó.

So whjné tué ȳpóló Talené Jonapaae erale kelemei ala
(Mak 8:11-12, Luk 11:29-32)

³⁸ Téró, mepaae Farisi whjraперó Moses-né as̄ere fo yó matere whjrapetamoné ḡpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, Talenétei eratapóló d̄ané kisipa yaai dapa, kelemei alakó erótumié?” yalepó.

³⁹ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, “Dī nópu nokole alaró mepaae sonaaei dowi alatamo du betere whjrape-ó, Talenétei eratapóló sira yaaire ala erae yóló, wosó maaté tarapó. Me sira yaaire alakó yó melaalomeitei, Kótóné ama k̄lóló whj Jonapaae erale ala kaae bet̄ eratepa kelaalo ai ape. ⁴⁰ Ti noatepae, kale whj Jona be d̄e sore yóo, diki sore yóo yóló, doasi yané depe dolomó bitu yale kaae, kale Whjné Naalemakélé, be d̄e sore yóo, diki sore yóo yóló, dou dolomó h̄le muaalopó. ⁴¹ Téyaalotei, take nalo kale Ninipa be hulua whjrape taletere be d̄emó mió i alimó betó mole so whj mo só deraalopó. Ti noatepae, atima Jonané yó mótu betale fo wosóló, dowi ala taaróló kisi-pa tiki feteyalepó. Téyaaletei, Jonakélé t̄eteróló bosene fale whj i betepatei, kisipa tiki tirénitere-a, noatepa de? ⁴² Talené taletere be d̄e sókó wapa, bet̄ *Saut*-paae mole hae kwiamó betere doasi *kwin* so ḡ turukó holóló daalu, dī mió i alimó betó mole so whj só deratere fo yaalopó. Ti noatepae, ai sota, mo saletópaae betale sotei, kisipa tiki dotoróḡ f̄lóló mole whj Solomon-né yó matere fo wosaai dapóló weipakalepó. Téyaaletei, Solomon-né kisipa tiki fosó fosóre alakélé t̄eteróló bosene fale whj i betere ape.

⁴³ Kale dowi keperape whjné depe tuámó beteretei taaróló furaalu, i ala dua dapó. Ḃ kópu k̄ae fi tikimó mo wisiyóló betaai dapóló kek̄ai f̄lalemó, betaaire tiki kilinitepa momó fesaae wóló duraalu, ‘Ȳlo taaróló wale bepaee, ḡ momó bit̄ faaitapó,’ dua dapó. ⁴⁴ Atéró, ḡ f̄lóló keler̄alemótamo whj mekélé bitini kale be fuóló taae faróló ḡla ḡla fea hotowaró bet̄paaeró betepa, keletapó. ⁴⁵ Atépa kale dowi kepe ḡ momó fesaae fóló, mepaae doasi dowi alamaaté du betere w̄ikeró keperape dapesó wóló, kale whj tuámó bit̄ walapó. Atétepa, ai whj ḡ take folosóro betale ala sawa doretei, mió kale w̄ikeró dowi keperape bit̄ waletéiné, kale whjné betere bete mo ti doratapó. Atétere kaae, mió i alimó dowi ala du betere so whjpaekélé eraalo ai ape,” yalepó.

Yesuné hamaró nomarapetamo

(Mak 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Yesuné ai touró betere so whjpaee fo h̄le du betepatei, ama hamaró nomarapetamoné ḡtamo fo yaairaaalu, wóló belamó daae molepó. ⁴⁷ Tépa whj bet̄né duraalu, “Naao haeró norapetamoné ȳtamo fo yaai wóló belamó daae mulapó,” yalepó.

⁴⁸ Ti fo depa Yesuné duraalu, “Ȳlo haeró norapetamo-a, deé?” yalepó. ⁴⁹ Ti fo yóló, ama yó matere whjrape beterepaae naasené yóló duraalu, “Ȳlo haeró norapetamota, ti i betó mole ape. ⁵⁰ Ti mepaae so whj denétamo hepen bemó betere ȳlo Aya Kótóné ama kisipa mole ala erótu betepata, ti ȳlo no ne ó haetóro ai betere ape,” yalepó.

Yesuné whit ke biliterepaae dó faróló yale fo

(Mak 4:1-9, Luk 8:4-8)

13 Atéyale be d̄emótóro Yesu ḡ ai be tuámó yó mótu betaleteti taaróló, kale doasi w̄ei k̄la fóku-paae bit̄ derepelepó. ² Atéró, ai w̄ei fókumó so whj mo h̄le ḡla kaae bopéróló daae moleteiné ḡ daayaaire t̄e munipa, nuku tuḡpaae daane horalepó. ³ Atéru, so whjpaee du betale fo fea ti fo sale maaté yóló duraalu, “Whj bet̄né ḡla wae kerape ama kutómó terepété kw̄yaai sóro felepó. ⁴ Atéró, kale whjné ama ḡla wae kutómó terepété kuturaalu, mepaae ke ti t̄y tómó sókóta yóló mupa, barapené nalepó. ⁵ Mepaae kerape ti kane tómó dakere haepaae taae durupua yalepó. Atéyale ḡla waeta, mo haepaae derepéni, kane tómó dakere haemó taae derepeleteiné, kale ḡla wae mo hapale holalepó. ⁶ Téyaaletei, mo dirii sukané kale ḡla mo hapale botokole yó salepó. Ti noatepae, ama feleke mo apaae derepénireteiné. ⁷ Mepaae kerape, ti kale mu daai ne tuámó taae durupua yalepó. Téturaalu, kale ḡla wae dowi mu daai netamo bet̄ámó holale tikimó, ai kale dowi nené kale mo ḡla bopée sóro aluralepó. ⁸ Mepaae kerape ti mo hae wisimó taae durupua yalepó. Atéyale ḡla ti mo wisiyóló holóló, du wisinaale woleyalepó. ḡla wae b̄ili furaalu, yo bet̄ sóro feletei, ḡla ḡlumétepa suraalu ti 100 yorape mepaae 60 yorape ó 30 yorape f̄anóló sóro walepó. ⁹ Mepaae whj de wos̄eli daapa, ti i dere fo bete wisiyóló wosóló kisipa muae,” yalepó.

¹⁰ Atéró, ama yó matere whjrape wóló ḡpaae wosetu-raalu, “So whjpaee naao fo salené maaté du betere-a, noatepa de?” yalepó.

¹¹ Ai fo depa ama tokó mótu duraalu, “Ó hepen bemó betere Kótóné ama t̄eteróló kaae tare tuámó kinóló mole kisipa tiki wisinaale dīpaaeta meló beteretei, atimapaae ti meló bitini ai ape. ¹² Mepaae whj dené kale fo wisitamo sóro tapa, ti ai tómó mepaae kae beleróló melaalopó. Téturaalu, ai whj ḡ mo dekéro muualo ai ape. Mepaae whj dené kale fo wisi sóro tanitepa, ti ama sawatamo tareteikélé fasó saalo ai ape. ¹³ Ȳlo atimapaae fo salené maaté i yó mótu betereteita, h̄le meipó. I ere fo dokonóturaalu, erapó.

'Atimané kelené mo kilirutei, me ɔla wisiyóló koló fumipó.

Atimané wosélinékélé wosetu bitutei, bete wisiyóló kisipa mutumipó.'

¹⁴ Ai so whj tuámó ere alata, Aisaiané aseýóló muló betere fo dokonóturaalu dapó. Ai asere fo i ape.

'Diaaɔ wosóta yaalotei, fo bete wisiyóló kisipa muualomeipó.

Diaaɔ kelenée yaalotei, wisiyóló kelaalomeipó.

¹⁵ Ti noatepa meipó. Ai so whjné hosaa tǎróo, kelekélé dilikiróo, atimané wosélikélé kinóo erapó.

Ti noa yaɔsóró meipó. Atimané kelené mo bete kolóo, woséliné wosóló bete kisipa yóo, yaɔsóró erapó.

Ai ala ere so whj atima ɛ beterepaae momó feteóló wapa, ti yaɔo atima sumó wisiranerapó,' erapó.

¹⁶ Téretei, diaaɔ kelenékélé mo wisiyóló kolóo, wosélinékélé fo wisiyóló wosóo yaletiné, Kótóné diɔ wisiróo beterepóló, haɔné ai sukutu betere ape. ¹⁷ Yaɔo diɔpaae mo i dere ape. Mo take Kótóné ama kǔló whjraperó mo donoi alamaaté dere whjrapetamo feané mió diaaɔ kilitu betere ala atimané kelené du betaleteti mo kilinipó. Diaaɔ wosetu betere fokélé atima feané wosénée du betaleteti, mo wosókélé inipó.

¹⁸ I kale ɔla wae ke terepeté kwéyale whjné yale fo sale fo bete i dapa, diaaɔ mo wisiyóló wosae.

¹⁹ Mepaae whj de Kótóné tǎteróló kaae tare aɔmó mole fo wisi wosóló, bete wisiyóló kisipa initere so whjta, ti kale ɔla wae ke tǔ tuámó sókóta yóló mupa, barapéné nale kaaeta, ti kale dowi Satan-né atima hosaa tuámó muló betere fo wisi tokǔ sua du beterepóló. ²⁰ Kale kane tó mó dakere haemó taae derepele ɔla waeta, ti mepaae so whj dené kale fo wisi hapale wosóló, hǎkesetu dere kaaepó. ²¹ Tépatei kale fo wisi wosóló, ama feleke mo apaae derepéniruraalu, sawa hǎleke sukamó betero, sǔsere ala ó me sekǎi ala wapa, ti kale sekǎi hapale tǎtitei dée nóló Talené ama fo wisi erateretei mo ti taalataua dapó. ²² Kale dowi mu daai ne tuɔ dolomó taae durupu yale kaaeta, ti whj me de Kótóné fo wosólóte, i haemó doasi *moni* sóró néli whj betenée dere alaró whaalíané sukutere alata mota, mo doasi bete mole nisiyóló sya furaalu, Kótóné fo aluróló du wisiyóló ulutimipó. ²³ Kale hae wisi bolemó taae derepele ɔla wae kaaeta, ti whj me de Kótóné fo wisiyóló wosóló, kisipa mutere so whj ai ape. Atétere whjta, kale ɔla ɔlumétepa, mepaae 100 mepaae 60 mepaae 30 yorape deyóló fǎanótu dere kaaepó," yalepó.

Dowi neró wisi ɔlatamopaae dó faróló dere fo

²⁴ Atéro, Yesuné so whjpaee fo sale fo me kae yóló duraalu, "Ó hepen bemó betere Kótóné tǎteróló kaae tare aɔmó mole alata, i ala dere kaaepó. Whj betǎné ama kutómó ɔla wae wisi biliyalepó. ²⁵ Atéro biliyóló, so whj fea noke firepaae ama bóe whj wóló, kale ɔla wae ke biliyó mole tikimó dowi nené kekélé terepée daalóló, felepó. ²⁶ Kale ɔla wae holóló du woleyaaire alimó, kale dowi netamo wusuró betámó hɔpa kelalepó.

²⁷ Atépa, kale kutó diratere whjrapené ai kutó talepaae duraalu, 'Doa whj-ó, naao kutómó mo wisi ɔla wae ke maaté biliyaleteti, dowi nemo noayóló sokaleé?' yalepó.

²⁸ Ti fo depa kale kutó talené tokǔ mótu duraalu, 'Aita, bóe whjné du yalepó,' depa ama kutó diratere whjrapené ɔpaae duraalu, 'Dǎ fóló ai dowi ne tokǔ farópé nearóé?' yalepó.

²⁹ Ai fo depa ama duraalu, 'Meipó. Diaaɔ kale dowi ne tekǎturaalu *whit*-tamotei tokǔ falaɔsórópa, ama erópóló taalae. ³⁰ Kale *whit*-tamo wusuró enópóló kaae tawóló, ɔla ɔlumétepa sere sukamó yaasepólópó. Atéro ɔla sere sukamóta, ti kale ɔla sere whjrapepaae siré kwéyae depa, dowi nerapepi tokǔló si biliraa i betǎpaae eróló mulaalópó. Téro kale mo naaire *whit* maaté siré kwéyóló betǎpaae yóló, mulatere bepaae mulaalo ai ape," yalepó.

Yesuné mastard ni keró yist-tamopaae dó faróló yale fo

(Mak 4:30-32, Luk 13:18-19)

³¹ Atéro, ama atimapaee fo sale fo me yóló duraalu, "Ó hepen bemó betere Kótóné tǎteróló kaae tare aɔmó mole alata, ti betǎ whjné kale *mastard* niné ke ama kutómó biliyale kaaepó. ³² Ai kale *mastard* niné keta, mepaae i yó mole niné ke kaae meipó. I niné keta mo belekǎamaleteti huturaalu, ti mepaae kutómó ere nirape fea tǎteróló mo doakale ni ami daatua dapó. Atépa, ai ni tǎirapemó barape daaneta dua dapó," yalepó.

³³ Atéro ama kale dere kaae, fo sale fo me yóló duraalu, "Hepen bemó betere Kótóné tǎteróló kaae tare aɔmó mole alata, betǎ soné *flawa* o bula duraalu tǔpuóóló bulatere sawa ɔla *yist* kaaepó. Ai sawa ɔlanéte i *flawa* o bula doasi tǔputua dapó," yalepó.

³⁴ Atéro, Yesuné so whj feapaae yó matere dokǔ fo saletamo touróló yó du betaleteti. ³⁵ Ama ai ala du betaleteti, ti Kótóné kǔló whjrapené yóló muló betere fo dokonóturaalu, du betaleteti. Kale fo i ape.

"Take i hae kwia fea kaaraaipatei, kinóló mulaté wóló, mió i alimókélé hǎle kinóló mole forape fea, ti yaɔo fo sale fonétóró yó melaalo ai ape," yalepó.

Kale dowi nepaae dó faróló yale fo bete hǎkearale fo

³⁶ Téro, ai touró betere so whj fea betó mupatei taaróló, ɔ be dolopaae felepó. Atétepa, ama yó matere whjrape ɔ beterepaae wóló duraalu, "Kutó tuámó dowi ne botokorapó dere fo salené bete dǎpaae yó ɔlae," yalepó.

³⁷ Ai fo depa, ama atimapaee tokǔ mótu duraalu, "Wisi ɔla wae ke feseke té kotere whjta, ti kale Whjné Naalema ai ape. ³⁸ Kale kutóta, ti so whj fea betó mole hae tiki ai ape. Kale ɔla wae ke wisita, ti Kótóné tǎteróló kaae tare aɔmó betó mole so whj ai ape. Kale dowi neta, ti dowi Satan-né naale senaale ai ape.

³⁹ Kale dowi ne du biliyale bóe whjta, ti dowi Satan-pó. Kale kutómó ere ɔla ɔlumétepa saaitere sukata, ti kale

kemeyaaitere be deḡpó. Kutómó ere ɔla ɔlumétepa sere whjrapeta, ti kale *ensef-rape* ai ape.

⁴⁰ Kale dowi nerape tokóló sipaae taae fatu dere kaae, take kemetere sukamó atéyaalo ai ape. ⁴¹ Atéró, kale Whjné Naalemané ama *ensef-rape* dotonóló, Kótóné tɛteróló kaae tare aḡmó betó mole so whjro dowi ala dere so whjtamo hoseké yóló betaḡsóró, ama *ensef-rape* tokḡsu deté kweyaalopó. ⁴² Atéró, me whj dowi ala yḡpóló dée nalatere so whjro dowi ala du betere so whjtamo si duku betere dolopaae taae deraalopó. Aimó siné duku bitu, doasi wole yóló kaketuraaalu, atima serekené atimatei tukó nuku betaalo ai ape. ⁴³ Atima atéró kɔlipaae ti mo donoyóló betere so whj atimané Aya Kótóné tɛteróló kaae tare aḡmó, suka wisi duraalu de tekée fu dere kaae, de tekée fi so whj betaalopó. Whj me de woséli daapata, ti i dere fo wosóló bete mo wisiyóló kisipa muae,” yalepó.

Doasi moni sere wisi wisi ɔlapaae dó faróló yale fo

⁴⁴ Atéró, Yesuné duraalu, “Hepen bemó betere Kótóné tɛteróló kaae tare aḡmó mole alata, ti etei ala dere kaaepó. Whj betḡné ama hae kwiamó doasi *moni* sere wisi wisi ɔla bupa kikiti koló salepó. Atéró kale ɔla hyḡ muóló, a bepaee hɛkesetamo felepó. Atéró fóló, ama bemó muó mole ɔla ɔla fea mepaae whjtamo dotonóló *moni* sóró, kale wisi wisi ɔla mole hae tiki ama dupu yalepó.

⁴⁵ Atére kaae, hepen bemó betere Kótóné tɛteróló kaae tare aḡmó mole alata, ti meleke kaae dui ɔla ɔla wisi kekóló keletepa, dotonóló *moni* sere whjné dere kaaepó. ⁴⁶ Ai kale meleke kaae dui ɔla wisi mupa koló sóró fóló, ama tare ɔla ɔla mo fea dotonóló, ai kale ɔla wisinaale dupu yalepó.”

Ya sere haḡleke wapaee dó faróló yale fo

⁴⁷ “Fo sale fo me i ape. Ó hepen bemó betere Tale Kótóné ama tɛteróló kaae tare aḡmó mole alata, mepaae ya siré kotere whjrapené ya saairaalu, atimané haḡleke wa weji kulupaae deróló, kae kae yarape sutere kaaepó. ⁴⁸ Atéró, kale haḡleke wamó dere yarape taleyaairaalu, haḡleke wa tukó sóró weji fókumó turukweḡ mulóló, taleyóló wisire ya yopaae derótua yóo, doretei ti taae fatua yóo, yalepó. ⁴⁹ Atétu dere kaae, take kemetere sukamókélé, ai ala yaalo ai ape. Kótóné ama *ensef-rape* wóló, wisi ala du betere so whj taleyóló kaepaae beteróo, dowi ala du betere so whj kaepaae beteróo, yaalopó. Atéró bukótamo yóló, dowi ala du betere so whjta, si duku beterepaae taae deraalopó. Aimó siné duku bitu, atimanétei yale dowi alamópóló doasi wole yóló serekené tukó nuku betaalo ai ape,” yalepó.

⁵¹ Téró Yesuné atimapaee duraalu, “Ai yale forape fea diaaḡ wosóló bete wisiyóló kisipa yaleé?” depa, atimané duraalu, “Épó,” yalepó.

⁵² Tétepa Yesuné duraalu, “Moses-né asɛyóló muló betere fo yó mótu betere whjrapepaae, Kótóné hepen bemó tɛteróló kaae tare aḡmó mole ala i ape yóló,

mené yó matepa kisipare whjta, ti be tale kaaepó. Betaḡ be talené ama wisi wisi ɔla muó mole tikimó mió sale kisi ɔlakélé, mo take mole ɔlatamo touróló, Talené ala erótu beterapó,” yalepó.

Kótóné ɔlóló whj a ama turuku bemó doi munipóló yale fo

(Mak 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³ Yesuné ai fo sale forape yó melóló kɔlipaae a ai be hulua taaróló felepó. ⁵⁴ Atéró, ama turuku bemó sókó fóló bituraalu, atimané fo wosetere bemó fo kaae sóró yó mótu betalepó. Ama atéró yó matere fomó sirayóló duraalu, “Ai whjné kisipa tiki dottoréḡ fale alaró kae kae eratere kelemei alarapetamo-a, né yó matepa du bitutérópó,” yalepó. ⁵⁵ I naaleta, kale be tɛtere whjné naalema hji meié? Ama hamata Maria ai ape. Kale Jems, Josep, Saimon, Judas, ai whjrapeta, ti ama nomarape ai ape. ⁵⁶ Ama nemarapekélé, dɛtamo i betere ape. Ama doa ai du betere ala feata, momó sóró du bitu dérópóló, aḡtamo dei tuḡ mualepó.

⁵⁷ Atéró, Yesuné aḡtamo dei kisipa mutere ala kolóló, ama atimapaee duraalu, “Be hulua feamóta Kótóné ama ɔlóló whjné doi doasi moletei, ama turuku be hulua so whjro ama fake so whjtamo tuḡmó, ti doasi doi muni ai ape,” yalepó.

⁵⁸ Atimané ama dere fo wosóló kisipa tiki tirénireteiné ai be hulua tuḡmó, ama kae kae doasi fokotḡi kelemei alarape mo dekéro eréni, tóróti eralepó.

Kale weji tópurale whj Jon dale ala

(Mak 6:14-29, Luk 3:19-20, 9:7-9)

14 Atéyale sukamó, kale Kaleli hae kwia tɛteróló kaae tare whj Herot-né Yesuné i alarape du beterapó dere fo wosalepó. ² Ai fo wosóló ama kutó diratere whjrapepaae duraalu, “Aita, kale weji tópuratere whj Jon kepaayóló biturapó. Atéru, mo kae kae doasi kelemei alarape ai erótu betere ape,” yalepó. ³ Ai fota, haḡle inipó. Herot-né Yesuné i alarape du beterapó dere fo wosaai bitutei, i ala yalepó. Jon-né Herot-paae duraalu, “Naao no Filip-né so Herodias-tei noatepa tokóló dokaleé?” yale fomótei, kale Herot-né Jon *dipula* beteralepó. ⁵ Ai fo deremó, kale Herot-né Jon *dipula* beteróló daai yaleteti so whj kolóló a wituraalu, *dipula* bemó haḡle beterópóló taaralepó. Ti noatepae, Jon-ta, Kótóné ama ɔlóló whjipóló, so whj feané kisiparapó.

⁶ Kale doasi topo whj Herot-né ama hamané a deyale be deḡ wapa, doasi ɔla deyóló nuku betalepó. Até du betepa, kale so Herodias-né senaalema wóló, ɔla nuku betere so whjrapené keletómó kɔlitu betalepó. Atéro kɔlitu betepa, Herot a mo doa hɛkesené sukutepa kale so seimalepaae duraalu, “Naao epaae noa ɔlakó kematepa, ti naao ai kematere ɔlatóróti yaḡo yaḡmó melaalopóló,” doasi dirii fo yóló mulalepó. ⁸ Ai fo depa, kale so Herotasiné senaalepaae ya fóló, kale weji tópuratere whj Jon-né topo tukóló aḡae fo ene fae depa, kale senaale a fóló Herot-paae duraalu, “Weji tópuratere whj Jon-né topo betaḡ tukóló nuku tómó beleróló aḡae,” yalepó. ⁹ Kale doasi topo whj Herot-né ai fo

wosetu ḡ mo doasi fomoné sukḡletei, ama ḡla naai wale so whjné keletómó i ala mo yaalopó yóló mulale fo tikinépa, ama diki tare whjrapepaae Jon-né depa tikaé yóló, dotonalepó. Atétepa atima fóló, Jon *dipula* bemó betepa, depa tukóló ama topo nuku mó bel-eróló sóró walepó. ¹¹ Atéró, kale whjné topo du nuku tómó beleróló kale senaalepaae melatepa, ama sóró fóló, hamapaae melalepó. ¹² Atétepa, Jon-né ama yó matere whjrape wóló, kale sekḡné ama tupuló tiki sóró fóló douralepó. Téró atima fóló, Yesupaae i alarape yalepóló ene felepó.

Yesuné 5,000 whjmó ḡla melale fo

(Mak 6:31-44, Luk 9:10-17, Jon 6:1-13)

¹³ Atei ala yalepó dere fo Yesuné wosetu, ai so whj betó mole tiki taaróló, ama yó matere whjrape atimanale maaté wḡi nuku sóró so whj bitinire tikipaae felepó. Aimó betó muale so whj feané Yesu upaae felepó dere fo wosóló, atima betere doasi be huluarape taaróló, ḡtamo hokolaa yaai dapóló atima hae tḡmó felepó. ¹⁴ Atéró, Yesu ḡ hae tópaee taae fóló ke-lalemó, so whj mo hḡle ḡla kaae wóló betó mupa kolóló, ama hosaa tuḡmó mo doasi kḡlené sukutepa, atimané hepo beterape wisiralepó.

¹⁵ Atéró, be felekemó diki yaaiteretamo, ama yó matere whjrape ḡ beterepaae wóló duraalu, “Dḡ so whjkélé bitini hḡle tuḡ tikimó betepatei be dikiyalepa, felekemó tḡ mole be huluarapepaae atimané naaire ḡlakó dupuyaaí fḡpóló, dotonae,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné tokḡ mótu duraalu, “Imó dḡné menanénipa, atima dupune fḡpóló de? Diaaḡtei, atimané naaire ḡla melótumié,” yalepó.

¹⁷ Ti fo depa, ama yó matere whj betḡné duraalu, “Dḡné imó moleteita, *bred* o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló betḡ i mole ape,” depa, ama duraalu, “Ai ḡlarape ḡpaae sóró ape,” yalepó. ¹⁹ Atéró, ama so whj feapaae ai ne tómó betae yóló atima fea betó mupa, ama kale *bred* o bula aporó sóo, ya tamo sóo yóló taruraalu, hepen-paae kese horóló Tale Kótópaae mo kée yóló, terekéeraalu yalepó. Atéró ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimamo so whjmó melaté kwḡalepó. ²⁰ Atéró, so whj mo fea nóló sḡtepa, buki muni feletei kale yó matere whjrapené betḡpaae yóló, 12 yorape deyóló fḡanalepó. ²¹ Atéró, ai kale ḡla nale so whjrapeta, soraperó naale senaaletamó dosḡani, whjrape maaté dosḡayóló touróturaalu, 5,000 whjrapepó.

Yesu wḡi tómó daaté fele fo

(Mak 6:45-52, Jon 6:16-21)

²² Atéró Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Ḳta, i betó mole so whj atimané be séle sélepaae fḡpóló dotonóló walapa, wḡi tḡ utéró betaai diḡpi ai nukutamó fae,” yalepó. ²³ Téró, so whj fea fḡpóló dotonóló kḡlipaae Yesu ḡ ama wotoró du sokore aḡmó momayaairaaalu holalepó. ḡ aimó wotoró betepatei, be dikiyalepó. ²⁴ Aimó betepatei, kale wḡi nuku wḡi kulu tuḡmó hḡle fu betepa doasi wḡi asyaró

besḡ tikitamo atima faaire tikiró waletiné, kale nuku hapale feni, dua wóputé fu betalepó.

²⁵ Felekemó be dḡyó holaai deretamo, Yesu ama yó matere whjrape beterepaae waairaaalu, wḡi tómó daaté wou betalepó. ²⁶ ḡ atéró daaté wou betepa atimané ḡ kolóló, mo doasi witu diri furu furu yóló duraalu, “Kepe ai wale ape,” yalepó.

²⁷ Atéteretamo Yesuné atimapaae duraalu, “Ita ḡpa diḡ wini, hosaa diriyóló mo dua betae,” yalepó.

²⁸ Tétepa Pitané Yesupaae duraalu, “Tale-ó yḡpata, ti ḡkélé yḡtamo hokolaa yaai wḡi tómó daaté waaitapa, ape yae,” depa ama duraalu “Ape,” yalepó.

²⁹ Ti fo depa, Pita wḡi nuku taaróló wḡi tópaee taae doropóló, Yesu walepaae daaté felepó. ³⁰ Téyaletei, doakale besḡ tiki wale kolóló wituraalu, wḡi dolopaae buó deyaai depa ama fo fakeyóló duraalu, “Tale-ó, wḡiné ḡ felekemó aluraai dapa, tao sae,” yalepó.

³¹ Atéteretamotóró, Yesuné ama naasemó taosu duraalu, “Naao kisipa tiki mo ti tiró bitini airapó. Noatepa kisipa tiki tamo dekaaporóló mualeé?” yalepó.

³² Atéró, atimaamo wḡi nukupaae bitḡ holalemó, kale besḡ tiki tikalepó. ³³ Tétepa, kale ai nuku tuḡmó betó mole whjrape Yesu aḡmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horótu duraalu, “Yḡta so whj fea tḡteróló kaae tare Tale Kótóné Naalematóró mo hḡtipó,” yalepó.

³⁴ Atéró, atima ai wḡi dḡala tḡyóló, Kenesaret hae utéró sókó felepó. ³⁵ Ai be huluaamó betó mole so whjné ḡ kolóló ita, kale Yesu airapó yóló kisipa mutu ai hae kwiamó betó mole be hulua so whjpaee Yesu wóló i betere ape, yó faralepó. Atétepa, kale kisi daae mole so whjrape atimané ḡ beterepaae dapesó wua yalepó. ³⁶ Atéró wóló betó mulu, whjrapené ḡpaae woseturaalu, i kisi daae mole so whjné naao kuti salemó-maaté wolaa yḡpóló yae yalemó, téyae depa ḡ wolaatua yale so whjné kisi beterape fea wisitua yalepó.

Farisi whjrape atimané mara mole ala dorapóló yale fo

(Mak 7:1-13)

15 Téró, kale mepaae Farisi whjraperó Moses-né yóló muló betere fo yó matere whjrapetamo, Jerusalem be huluaamó biti wóló, Yesu beterepaae fóló woseturaalu, “Naao yó matere whjrapené dḡné ayarapené mara mole ala noatepa tikitú bitu de? Atimané ḡla naairaaalu, folosóro naase fukunipatei ḡla nuku betere-a, noatepa de?” yalepó.

³ Ti fo depa, Yesuné atimapaae tokḡ mótu duraalu, “Mo diaaḡtóró diḡné ayarapené mara mole ala sya fu bituraalu, Kótóné yae yóló muló betere fo noatepa tikitú betere? ⁴ Ti noatepae, Kótóné duraalu, ‘Naao hae aya wisi doi muḡpóló hale sóró horótu betae,’ fo erapó.

‘Mepaae whjnétamo ama hama alimané doi doróló, dowi tekani fo depata, ti sinḡpóló,’ mo ti daae erapó,” yalepó.

⁵ “Ai fo aseḡyóló mupatei, diaaḡ etei fo dua dapó. Whj betḡné ama mole ḡla ó *monikó* alimaró hamatamo tao sóró melólúḡtei, ita Kótópaae melaaipó yaletiné, diaamo melanénipó dua dapó. ⁶ Atéturaalu, hamaró ali-

matamo aq̄mó bitu, atimaamoné doi hale sóró hor-
atere ala iniyóló alurótu beterepó. Diaaḡ ayarapené
mara mole ala sya fóló du betereiteiné, Kótóné fo ḡle
ḡla kaae aq̄róló alurótu beterepó. ⁷ Diḡ tiki tuḡpaae
dorutei, ḡle sik̄jili du betere wh̄jrape-ó, diaaḡ ai du
betere alamó Kótóné ama k̄lóló wh̄j Aisaiané as̄ḡre fo-
ta, ti mo diḡpaaetóro erapó. ⁸ Ai as̄ḡre fo i ape.

⁹ I so wh̄jiné ḡle k̄lónémaaté ḡḡlo doi hale sóró horó-
tu bitu, atimané ḡ hosaa tuḡmó muló bitini, kisipa
keteróló mo sisópaae eró beterepó.

¹⁰ Atimané ḡpaae, “Aya Tale doa wh̄j-ó,” du betereitei ti
mo ḡle du beterepó. Atéro yó mótu betere fota, ti mo
wh̄jiné tuḡné kekeme nóló i ala yae yóló, yó matere
fotei yó mótu beterepó, erapó,” yalepó.

¹¹ Yesuné aimó daae mole so wh̄j feapaae ape yóló
duraalu, “I dere fo bete diḡné wisiyóló wosóló kisipa
muae. ¹² Wh̄j betere bete doratereteita, mo nokole
ḡlané dorótimatei, wh̄jiné tiki tuḡmó kaayóló k̄lólómó
sókó wale foné betḡ Kótóné keletómó ai wh̄jiné betere
bete mo dorótua dapó,” yalepó.

¹³ Tétepa, ama yó matere wh̄jrape ḡ beterepaae wóló
duraalu, “Ai Farisi wh̄jrapené naao ai du betere fo
woseturaalu, atima dei kisipa mutu betereitei naao
kelere?” yalepó.

¹⁴ Ti fo depa ama duraalu, “Ó hepen bemó betere ḡ-
lo Ayané ama biliniyale ḡlarapeta, ti ama feleketamo
turó tokḡ saalo ai ape. ¹⁵ Ti ai wh̄jrape atimata, kele di-
likirutei mepaae wh̄jrape ai ḡlisóro fu beterepaae, atima
atétóro du beterepóló taalae. Me kele dilikire wh̄jiné
me kele dilikire wh̄jpaae tu i mole ape yóló ḡlisóro fu-
pa, ti atimaamo wusurótóro dée nóló, kulu dolopaae
derepaalo ai ape,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa Pitané duraalu, “Tale-ó, naao nokole
ḡlané wh̄j dorótumipó, yale fo salené bete dḡpaae
ḡḡkearóló yó ḡlae,” yalepó.

¹⁷ Ti fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diḡkélé ḡ-
lo ai yale fo bete wisiyóló kisipa muni, diaaḡ kutirikélé
hapólu ai ere ape. ¹⁸ Wh̄jiné k̄lólómó nóló, depepaae bit̄j
doropole ḡlané wh̄jiné tiki dorótumipó. Ai ḡlata, de-
pepaae bit̄j doropóló nalo, di alée fua deretei diaaḡ
kisipanié? ¹⁹ Téretei hosaa tuḡmó kaayóló, wh̄jiné
k̄lólómó sókó wale foné betḡ ti wh̄j dorótua dapó,”
yalepó. ²⁰ “Wh̄jiné hosaa tuḡmó kaayóló wouraalu, wh̄j
doraterere alarape ti i ape. Doi ala yaai mutere dei
tuḡkélé, wh̄j dele alakélé, wh̄jiné dokore so ó so dokore
wh̄jtamo nópu nokole alakélé, kokopei ó seimalené
kae kae nópu nokole alakélé, kikitiki ḡla ḡlémi sere
alakélé, wh̄j me dilik̄lóló ama ḡla ḡla sere alakélé, fo
tokóló taleturaalu kapala fo dere alakélé, me wh̄j er-
atere alakélé, ai alarape feané so wh̄j dorótua dapó.

²¹ Wh̄j doratereteita, naase fukuni bólutamó ḡla nokole
alané dorótumipó,” yalepó.

Kenan soné Talepaae tuḡ tiki tirale fo

(Mak 7:24-30)

²² Atéro Yesu ḡ ai kale Juda so wh̄jiné hae tiki taaróló,
Tair-ó Saidon be huluatamo felekemó mole hae kwia-
paae felepó. ²³ Téyalemó, ai Juda meire be huluamó

betere Kenan fake so betḡ Yesu beterepaae wóló, fo
fakeyóló duraalu, “Depit-né deté yale wh̄jiné Naalema
Tale-ó, ḡḡlo senaale dowi kepe tepeyóló bitu, mo son-
aaei dowi ala eróló, ama tiki doasi susupu su betere-
paae, naao ḡ k̄ḡletu tao sae,” yalepó.

²⁴ Ai fo deté wou betepatei, Yesuné kale sopaae me
fo tokḡ menitepa, ama yó matere wh̄jrapené ḡpaae
duraalu, “Ai soné dḡ sya wouraalu dotopoi fo deté wou
beterepaae, f̄ḡpóló ḡḡkó falótumié?” yóló ḡḡyalepó.

²⁵ Ai fo depa ama kale sopaae tokḡ mótu duraalu,
“ḡta, Israel fake so wh̄j tuḡmó fokó fóló betó mole
hupurape tao s̄ḡpóló, dotonatepa wóló i betere ape,”
yalepó.

²⁶ Tétepa, kale so Yesu daalemó bukutiri teḡró bitu
duraalu, “Tale-ó, ḡ naao tao sae,” yalepó.

²⁷ Ti fo depa ama kale sopaae duraalu, “Kale naale
senaalené nokole ḡlatei yuwirape n̄ḡpóló melatere-a
wisire?” yalepó.

²⁸ Ai fo depa kale sokó duraalu, “Tale-ó, naao dere fo-
ta mo deretei, ḡḡrapenekélé ḡ wh̄atere wh̄jiné bemó,
ḡla nokole ni fake tómó beleróló nokole ḡla folope
aq̄mó sorokóta deretei nukua dapó,” yalepó.

²⁹ Tétepa, Yesuné kale sopaae tokḡ mótu duraalu, “Ti
so-ó, ḡḡ betḡ mo doasi kisipa tiki tiróló beterepaae, naao
ḡpaae eraasepé dere ala mió i eratere ape,” yalepó. Ai
fo deretamotóroti kale soné senaalemané kisi bete mo
ti wisi ipakalepó.

Yesuné 4,000 whirape ḡla melale fo

³⁰ Atéro Yesu ai hae kwia taaróló, Kaleli w̄ḡi k̄ḡla fóku
sesek̄ḡ fu beterepó, du sorokó mole ḡpaae holóló
beterepó. ³¹ Atéro beterepó, ḡḡleke momaare so
wh̄jkélé, kele dilikire so wh̄jkélé, tiki dore so wh̄jkélé,
k̄lóló nomone so wh̄jkélé, mo ḡle ḡla kaae mepaae so
wh̄jiné beleóló ḡ daalemó mulaleta depa, atimané kisi
beterepaae ama wisirótua yalepó. ³² Kale k̄lóló nomóló
betale so wh̄jrapetei fo yóo, ḡḡleke momaayóló betale
wh̄jrapekélé wisi yóo, bukutiri doyóló betale
wh̄jrapekélé mo wisi yóo, kele dilikiyóló betale
wh̄jrapekélé kele wisiyóló kolóo, depa so wh̄j feané sir-
ayóló Israel so wh̄jiné Kótóné doi hale sóró horótu be-
talepó.

³³ Atéro, Yesuné ama yó matere wh̄jrape ḡ
beterepaae ape yóló duraalu, “I so wh̄j mo doa k̄ḡlené
sinitapó. Ti noatepaae, atima ḡlakélé néni wote siri
betepa be d̄ḡ sore kemeyaleiteiné atima tuḡmó
woténé sisiraae faḡsóró, dotonaalo meipó,” yalepó.

³⁴ Ti fo depa, ama yó matere wh̄jrapené duraalu, “So
wh̄jkélé bitini, ḡle tuḡ tikimó beterepaae, doai betó
mole so wh̄jiné naaire ḡla momó mupa melaalóé?”
yalepó.

³⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaee woseturaalu, “Diḡné
meteró bred o bularape tare?” depa atimané ḡpaae
duraalu, “W̄ḡikeró o bularape yóo, ya beleḡatiki sawa
t̄ḡti yóo yóló betḡ i tare ape,” yalepó.

³⁶ Ti fo depa, ai betó mole so wh̄j feapaae duraalu, “Ai
hae tikimó betó muae,” yalepó. ³⁷ Téró, ama kale w̄ḡi-
keró o bularaperó yarapetamo taruraalu, Tale Kótópaae

mo kée yóló, terekée daalu yóló ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimanémo so whjmó ǎli-ralepó. ³⁷ Atéró, atima mo fea nóló sýtepa, buki muni feletei ama yó matere whjrapené betǎpaae daseté kwęyóló 7 yorape deóló fǎanóló mulalepó. ³⁸ Ai kale ǎla nale so whjta, soraperó naale senaaletamo dosǎani, whjrape maaté dosǎayóló touróturaalu, 4,000 whjrapépó. ³⁹ Atéró, Yesuné so whj fea dotonóló nalo ǎ węi nukupaae bitj holóló, Makatan be hulua felekemó ere hae kwiapaae bitj felepó.

Yesupaae kelemei alakó kelaalopa erae yale fo
(Mak 8:11-13, Luk 12:54-56)

16 Téró, kale Farisi whjraperó Sadyusi whjrapeta-mo Yesu beterepaae wóló, ǎ kǎae kolóló sý saairaalu i fo yalepó. “Kótóné ó hepen bemó mole ala kolóló, ita Talenétei eratapóló sira yaai dere kelemei alakó dǎmaletamo kelaaitapa, erótumié?” yalepó. ² Ai fo depa ama atimapaee duraalu, “Be kuluka sǎko sonaa dere ala kolóló, dóta suka wisi yaalo ai ape dua dapó. ³ Hjka be suka sokoteretamokélé sǎko dilikiyóló sonatepa, diaaǎ i fo dua dapó. Mió doasi hali waai dapó, dua dapó. Sǎné dere ala bete diaaǎ wisiyóló kolóló kisipa irutei, mió i alimó me ala yaairemó dere alarape diǎné kolóló kisipa enénipó. ⁴ Diǎ mió i alimó, dowi ala du betere so whjró nópu nuku betere so whj-tamonétei Kótó mo beterapóló kisipa muǎpóló, mo doa yaai dere kelemei alakó eratepa, kelenée yóló ketekę butu betereitei, kelemei ala me kae er-aalomeipó. Jonapaae erale ala kaae betǎ eratepa, diaaǎ kelaalo ai ape,” yalepó. Atéró, ai whjrape atima betó mupatei Yesu ǎ felepó.

Farisi whjraperó Sadyusi whjrapetamoné yó mótu betere ala
(Mak 8:14-21)

⁵ Atima nukutamo ai węi kęla tę fóló, kelalemó ama yó matere whjrapené *bred* o sini, kęyó yóló weipakalepó. ⁶ Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Farisi whjraperó Sadyusi whjrapetamoné *bred* o tópu-ratero ǎla *yist*-né diǎ doraǎsórópa, mo hotowayóló kaae tawae,” yalepó. ⁷ Yesuné ai fo depa, atimasisitei fo kęlaaróló duraalu, “Ti ama ai dere fota, dǎné *bred* o sóró anipa du dapó,” yalepó. ⁸ Atimasisitei atéró kęlaarótu betepa, Yesuné kisipa yóló, atimapaee duraalu, “Diǎ tó mó maaté kisipa tiró betere whjrape-ó, diǎsisitei noatepa fo kęlaaróló, *bred* o sóró anipó du bitu de? ⁹ Diaaǎ Yǎlo yale alarape kolóló, wisiyóló kisipa muni airapó. Kale 5,000 whjrapemó aporó *bred* o bula terekeyóló melaletai-a, diǎné kisipa keteraleé? Kale buki muni fele *bred* o diaaǎ betǎpaae yóló, metéró yorape fǎanaleé? ¹⁰ Ó kale węikeró *bred* o bularape terekeyóló, 4,000 whjrapemó melatepa, nóló buki muni feletei diaaǎ betǎpaae yóló, meteró yorape fǎanóló mulaleé? ¹¹ Yǎlo take yale fota, *bred* omó kisipa muóló iniyaleitei, diaaǎ wosóló kisipa munié? Ti ai yale fota, kale Farisi whjraperó Sadyusi

whjrapetamoné *yist*-né diǎ doraǎsóró, kisipa mutu yalepó.” ¹² Téró, atimané ai dere fo wosóló, ama yale fota, kale *bred* o tópuǎpóló bulatere ǎla *yist*-mó initei, Farisi whjraperó Sadyusi whjrapetamoné yó matere foné dǎ atima doraǎsóró, hotowaró kaae tawae yóló irapóló kisipa salepó.

Pitané Yesupaae yǎta mo Keriso ai ape yale fo
(Mak 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Atéró, Yesu Filipainé tęale be Sesaria Filipai doi mole hae kwiamó sókó fóló, ama yó matere whjrapepaae woseturaalu, “Mo so whjné kale Whjné Naalema-a, depó du bitu de?” yalepó. ¹⁴ Ai fo depa atimané ǎpaae duraalu, “Mepaae so whjnéta, yǎ kale węi tópuratere whjkó Jon-pó du betera-pó. Mepaae so whjnémo, ti Elaijapó du betera-pó. Mepaae so whjnémo, Jeremaiapó du betera-pó. Tétepa, mepaae so whjné duraalu, Kótóné ama betǎ kóló whjkó duyalepó, du betera-pó,” yalepó. ¹⁵ Ti fo depa ama atimapaee woseturaalu, “Ti aita atimané mutere kisipapa, diaaǎ kisipané ę-a, depó du bitu de?” yalepó. ¹⁶ Ai fo depa Saimon Pitané duraalu, “Yǎta, mo hǎle betótóró tare Kótóné Naalema so whj fea tęteróló kaae tanǎpóló, sóró betero betere whj Keriso ai ape,” yalepó. ¹⁷ Tétepa Yesuné ǎpaae duraalu, “Jonané naalema Saimon-ó, yǎ betǎ Kótóné wisiró betereiteiné mo hajné sinitu betere whj ai ape. Ti noatepae, naao ai yale fota, mo whjné yǎpaae yó menitei, ó hepen bemó betere yǎlo Ayané yó matepa dapó. ¹⁸ Tétepa, yǎlo yǎpaae i dere ape. Yǎta Pitapó. I doasi kapo fake tó mó be tętu dere kaae, yǎlo so whj doasi fake firaalo ai ape. Atéró tęyóló betepa, sukutere alané bole fotokǎné bóe daalotei, yǎlo tętu betere be fisikóló mo doraalomeipó. ¹⁹ Déyaalomeitei, ó hepen bemó tęteróló kaae tare tuǎ-paae faaire be tų tukjyaaire *kirape* yǎlo yǎ melaalo ai ape. Diaaǎ i haemó dowi ala deretei dokóló mulatepa, ti Kótóné hepen bemókélé dokóló muló betera-pó. I haemó diaaǎ teraayóló hǎkeamó mulatepa, ti Kótóné ó hepen bemókélé, teraayóló hǎkeamó muló betera-pó,” yalepó. ²⁰ Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae dirii fo yóló mulótu duraalu, “Ęta, Kótóné so whj fea tęteróló kaae tanǎpóló sóró betero betere whj Kerisopó fo mepaae so whjpaee momókó yaǎse,” yalepó.

Yesu Kerisoné ǎ sukǎalopóló yale fo
(Mak 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Mo ai be dęmó kaae sóró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Ę Jerusalem be hulua mó fóló betepa, kale whj disiraperó mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapenékélé, Moses-né yóló muló betere fo yó matere whjrapenékélé ępaae kae kae susupui ala eróló, ę mo ti sukǎpóló daalopó. Atéró sukǎló sore be dę kemetepa, ę momó kepaayóló be-taalopó,” yalepó.

²² Ti fo depa, Pitané ǵ tų dępaae dapesó fóló duraalu, "Tale-ó, mené yǵpaae atei kaae ala mo yaalomeipó," yalepó.

²³ Ai fo depa Yesuné Pitapaae duraalu, "Satan-ó, yǵ taae fae! Ǽ faai dere tų wisi naao ai dere alané sesé dapó. Naao ai dere alata, Kótóné kisipa mole ala mei, mo whjné kisipa mole ala ai dere ape," yalepó.

²⁴ Téró Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Whj me detamo ǵ sya waai kisipa mutepata, ti ama yaai kisipa mole ala taaróló, ǵ dóló oloraaire filipaa ni, amatei beleyóló wǵpóló yae. ²⁵ Ti noatepa meipó. Mepaae whj dené ama kisipané ǵ betere bete me ala yaǵsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapata, ti ai whjné ama betere bete aluyaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whj dené yǵlo erae dere ala sya fóló erótu-raalu, ama betere bete me ǵla meipóló ǵ sinitepata, ti atétere whjné ama betere bete aluni, mo ti betó tawaalópó. ²⁶ I haemó yó mole wisi wisi ǵla fea whj be-tǵné amatórótípóló tawóló beteralemó, ai whjné ama betere bete alutepa, ti me noa ǵlatamo dupu yóló ama betere bete momó saaloé? Ama betere bete mo ti aluyaalo ai ape. ²⁷ Ti noatepae, kale Whjné Naalema ama Alimané ere au wisinaaletamo ama *ensel*-rapeta-mo wouraalu, so whj dokǵ feané yale alarape sǵmótóróti dupu melaalópó. ²⁸ Yǵlo diǵpaae mo i dere ape. Diǵ i betó mole whjrape mepaae sukuni hǵle betepatei, kale Whjné Naalema ama tǵteróló kaae tare alatamo wapa, kelaalo ai ape," yalepó.

Yesuné ama tiki kae daane wale fo

(Mak 9:2-13, Luk 9:28-36)

17 Naase apomiró be dę kemetepa, Yesuné ǵtamo faairaalu, Pita, Jems-ró noma Jon-tamo atimanale mo doasi hasi fosópaae holalepó. ² Atéró holóló bituraalu, atimané kele tómótei Yesuné tiki mo kae daane wóló, ama kelepaakélé, sukané dę kaae yó felepó. Atéturaalu, ama deró betere kutikélé fea mo dę tekée felepó. ³ Atima atéró daae mupa, Moses-ró Elai-jatamo sókó wóló Yesutamo fo du betepa kelalepó.

⁴ Atétu betepa, Pitané Yesupaae duraalu, "Tale-ó, dǵ fea imó betepa mo wisirapó. Naao kisipanétamo furu be sore ǵpaae tǵyae depa, ti me yǵ betóo, me Ilaija betóo, me Moses betóo yaairetei, yǵlo tǵnaalópó," yalepó.

⁵ Ama ai fo hǵle du betepatei, mo dęi sǵkoné atima husurǵle dorowóló ai sǵko dolomó i fo depa atimané wosalepó. "I whjta, yǵlo mo doasi hosaa muóló yaala sókó fóló mole naalepó. Ama dere ala yǵlo kilitu, ǵ mo doasi hǵkeserapó. Atérapa, diaaǵ ama dere fotóro mo wisiyóló wosae," yalepó.

⁶ Ama ai dere fo woseturaalu, atima mo doasi winé sinitu, haemó deraapisa fóló muó molepó. ⁷ Atépa, Yesu ǵ wóló, atima tikimó olaayóló duraalu, "Diǵ wiyǵse, turukó holóló betó muae," yalepó. ⁸ Ai fo depa atimané kelalemó, whj me daale kilini, Yesu betǵ ama wotoró daapa kelalepó.

⁹ Atéró, atima hasi fosómó dorowou bitu, Yesuné kale whjrapepaae fo mulótu duraalu, "Kale Whjné

Naalema mo ti dóló momó kepaayóló betaaire suka teópatei, i ala depa kelalepóló, mepaae so whjpaae momókó yaǵse," yalepó.

¹⁰ Tétepa, ama yó matere whjrapené ǵpaae duraalu, "Ti Moses-né ere fo yó matere whjrapené Elaijapi folosóro waalópó du betere-a, noa betené du bitu de?" yalepó.

¹¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, "Ti aita mo dapó. Ilaija ǵ wouta, take folosóro wisiyóló mole ǵla ǵla fea dopa, ama momó wisiróló mulaalo ape. ¹² Ai alata mo yaalotei, yǵlo diǵpaae i dere ape. Elaijata, ti mo walepó. Téyaletai, ita Elaijapóló kisipa muni, atimané ǵpaae eraai kisipa mole ala fea mo erótua yalepó. Atéyale kaae, ai whjrapené kale Whjné Naalemapaaekélé kae kae sekǵi alarape eraalo ai ape," yalepó. ¹³ Ai fo depa, ama yó matere whjrapené kale wǵi tǵpuratere whjko Jon-mó dapóló kisipa yalepó.

Yesuné dowi kepe tepeyóló betere naale wisirale fo

(Mak 9:14-29, Luk 9:37-42)

¹⁴ Atéró, atima so whj fea betó mole tuǵpaae sókó walemó, whj betǵ Yesu daalepaae wóló, ǵ daalemó bukutiri teǵró bitu duraalu, "Tale-ó, yǵlo naale topo doturaalu, hó naase kotokǵ yó sóro, si dolopaae ó wǵi dolopaae biliyó sua du betepa, naao kǵlené sukutur-raalu tao saaloé? ¹⁶ Naao yó matere whjrape beterepaae dapesó waletei, atimané wisirairetei sǵnipó," yalepó.

¹⁷ Ai fo depa, Yesuné tokǵ mótu duraalu, "Diǵ mió i alimó betó mole so whjta, Kótópaae kisipa tiki tiróló betaaire tų wisi mupatei, kisipa tiréni, dowǵae fóló kǵpaae ai fu betere ai ape. Diǵ tų wisipaae fǵpóló kisipa mutu, ǵ diǵtamo betale sǵmó hǵné sukutapa, ai naale ǵ beterepaae dapesó ape," yalepó. ¹⁸ Atéró, kale naale Yesu beterepaae dapesó wapa, Yesuné foné seremó, dowi kepe sókó felepó. Mo ai be dęmótóróti kale naale topo doretei, mo ti wisiyalepó.

¹⁹ Téró, ama yó matere whjrape Yesu beterepaae wóló, atimasisi bitu ǵpaae woseturaalu, "Dǵné ai kale dowi kepe dóló hǵkonalemó, sókó feniyaletai, noa betené yalerópó," yalepó.

²⁰ Ti fo depa, ama atimapaae duraalu, "Diaaǵ kisipa tiki tiró betere ala tómó ereteiné ai yale ape. Yǵlo diǵpaae mo i dere ape. Diaaǵ kisipa tiki tiró betere alata, sawatamo *mastard* ni ke kaae bulu, diaaǵ i ulupaae duraalu, 'Hilǵki fóló tumó daayae,' depa ai ulu mo hilǵki fóló daane faalo ai ape. Diaaǵ kisipa tikitamo mo ti tiró betepa, ti fea ala fea sǵmó enérápó," yalepó. ²¹ ²² Téró, ama yó matere whjrape atima Kaleli haemó tourǵle wóló bitu, ama atimapaae duraalu, "Kale Whjné Naalema dǵpóló mené eleké deyóló, mepaae whjrapené naase tuǵpaae mulaalo ai ape. ²³ Atéró atimané ǵ mo ti doló sukunaalotei, tamo be dęmó maaté doumó muóló, sore be dęné ti ǵ momó kepaayaalo ai ape," depa, ama yó matere whjrape atima dekǵné sukutu betalepó.

Momaterere be kaae tawaaire moni derale fo

²⁴ Atéro, nalo Yesuné ama yó matere whjrapetamo Kapeneam bemó sókó felemó, kale momaterere bemó *takis moni* siré kotere whjrape Pita beterepaae wóló woseturaalu, “Diḡ yó matere whjné momaterere bemó *takis moni* mótua dépé meié?” yalepó.

²⁵ Ai fo depa, ama tokḡ mótua duraalu, “Épó. Mótua dapó,” yalepó. Atéro, Pita ḡ be tuḡpaae sókó holalemó, folosóro Yesunépi Pitapaae woseturaalu, “Saimon-ó, naao noa kisipa mute? Naao kisipané i haemó betó mole doasi topo whjrapené kae kae ḡla ḡlamó *moni* suatere alaró *takis moni* siré kotere alatamo, mo atimané naalerapepaaekélé ḡlae dua dépé, mo whjrapepaae maaté ḡlae yóló, sua de?” yalepó.

²⁶ Ti fo depa, Pitané ḡpaae tokḡ móturaalu, “Mepaae mo whjrapepaae maaté ḡlae yóló sua dapó,” depa, Yesuné duraalu, “Atétepa, ti doasi whjrapené naalerapepaae ḡlae yóló sinitu dapó. ²⁷ Tépateti, dḡmotamo atima dei tuḡ muaḡsórópa, ḡḡ naao kemei sóro wḡipaae derane fae. Atéro derḡlemó ya supa, ti ai folosóro sere yané kḡló dḡayóló kelenaalemótamo, 4 *drakima moni* ke bupa kelaalo ai ape. Ai *moni* sóro fóló, dḡamo wusuróné *takis* mulae,” yalepó.

Kótóné tḡteróló kaae tare hepen be tuḡmó doasi doi mole whj deé yale fo
(Mak 9:33-37, Luk 9:46-48)

18 Atéyale sukamó, Yesuné ama yó matere whjrape ḡ beterepaae wóló woseturaalu, “Hepen bemó Kótóné tḡteróló kaae tare aḡmó whj fea betó moletei, mo doasi topo betere whj-a, de?” yalepó.

² Ai fo depa, ama betḡ naale belekḡamale dape sóro atima betó mole tuḡmó daaló bitu duraalu, “Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. Diḡ kisipa tiki feteyóló, etei naale ketei kaae bitinitepa, ti Kótóné tḡteróló kaae tare aḡpaae mo sókó faalomeipó. ⁴ Térapa, mepaae so whj detamo amatei deróló i naale male kaae mo dua betepa, ti ó hepen bemó betere Kótóné tḡteróló kaae tare aḡmó topo whj ai betere ape.

⁵ Mepaae whj dené etei kaae naale male yḡlo doimó, mo wisiyóló dape supa, ti ḡtei wisiyóló dape sirapó.

⁶ Téretei, mepaae whj denétamo mepaae doi muni, ḡpaae kisipa tiki tiróló betere belei sókó dei so whj dowi ala yḡpóló me ala eratepa, ti atétere whjné depamó mo doakale kane fake duwóló wḡi kḡla tuḡpaae taae faluḡsóró mo wisi wuḡpó.

⁷ Mepaae i haemó betó mole so whjné mepaae so whj dowi ala yóló dée nḡpóló, mepaae alarape mo eraalo ai ape. Atétere whj ḡtei mo dowi kwia saaireteimó, doasi wiyḡpóló yae! Ai alarape mo yaalotei, u kale whj dowi ala yóló, dée naaitere tuḡ muaḡsóró yae. Me whj atéro dowi ala yḡpóló, tḡ mulatere whj ti doakale dowi kwia saaireteimó wió yae!

⁸ Naao naase ó hóné yḡ dowi ala yḡpóló dée nalatepa, ti atétere naase ó hó tukóló taae falae. Ti noatepae, naao naase ó hó betḡ daayóló, mo ti betó tawaaire be tuḡpaae sókó fupa wisirapó. Naao hó ó naase tamo

daayóló betereḡle tikimó, Talené mo ti dó tare si dolopaae taae deratepa mo dorapó. ⁹ Naao kelenéta-mo yḡ dowi ala yḡpóló dée nalatepa, ti atétere kele sokóló taae falae. Ti noatepae, betḡ keletamó bitu, mo ti betere be tuḡpaae sókó fupa wisirapó. Naao kele tamo daayóló betepa, mo ti dó tare dowi sipaae Talené yḡ taae deraḡsóró dapó.”

Fokó fole sipsip hupupaae dó faróló yale fo

¹⁰ “Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. I betó mole naale momale mo doi muni belei sokótei betepa, diḡ teteirapepóló tḡteraḡse. Ti noatepae, atima kaae tare *ensel*-rape ó hepen bemó betere yḡlo Aya Kótóné kelepa koló tarapó. ¹¹ ¹² I dere fo wosóló, diaaḡ noa kisipa mute? Whj betḡné ama 100 *sipsip* hupurape whaanalemó, betḡ hupu alutepa, ama neté yaaloé? Kale 99 hupurape du sokoremó betó mupatei taaróló, kale betḡ aluyale hupu kekene faalo ai ape.

¹³ Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. Kale whjné ai aluyale hupu keletepa, ti ḡ mo hajné sinóló betaalo ai ape. Ti noatepae, betó mole 99 *sipsip* hupurape kilitu hajtu betepatei, kale aluyale *sipsip* hupu keletepa, dere hajné mo teraae falapó. ¹⁴ Atére kaae, i kale doi muni belei sokótei so whj betḡkélé aluyaḡsóró, ó hepen bemó betere diaaḡ Ayané doasi kisipa mutu beterapó,” yalepó.

Yḡpaae eratere dowi ala donora yóló dere fo

¹⁵ “Naao noné yḡpaae me dowi ala eratepa, ti yḡ ḡ beterepaae fóló, diaamosisi betḡmó bitu no-ó, naao ḡpaae etei kaae dowi ala eralepóló yó melae. Ama naao dere fotamo wosóló, hapale donoratepa, ti diaamo tuḡmó muale sekḡ kemeyóló, betḡmó wisiyóló ai betere ape. ¹⁶ Aténi, naao dere fotamo woseni hḡróló dowḡae fupa, ti kale aḡemó yóló muló betere fo sya furaalu, fea ala fea mo yalepóló, kelale whj tamo ó sore dapesó fóló, diḡ fea bituraalu, teraayóló ai sekḡ wisirae. ¹⁷ Amatamo diḡné dere fokélé wosenitepa, ti touró betere Keriso fake so whjné keletómó hḡkeamó yó melḡpóló yae. Atéḡlemókélé, Keriso so whjné dere ma fo woseni hḡratepa, ti ḡ Keriso doi muni, hḡle mo whj kaae ó *takis moni* sere whj kaae beterepóló yae.

¹⁸ Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. Naao me whj hamopaae erale dowi ala, mo yalepóló teraayóló kemeréni hḡle muó tapa, ti Kótóné ó hepen bemókélé dokóló ai muló betere ai ape. Naootamo me whj hamomapaae erale dowi ala mo yalepóló teraatepa, ti Tale Kótóné ó hepen bemókélé, teraayóló muló beterepó.

¹⁹ Yḡlo diḡpaae i dere ape. Atétere kaae, diḡkó whj tamo mo betḡ kisipa muóló ó hepen bemó betere yḡlo Aya Talepaae momaturaalu, me ḡlakó wosetepa, ti ai wosetere ḡla ama mo melaalo ai ape. ²⁰ Ti noatepae, yḡlo doi hale sóro horaairaaalu, whj tamo ó sorekélé touróló betepa, ti atima tuḡmó ḡkélé beterepó,” yalepó.

Mené erale dowi kwia hãle kemeratere fo sale fo

²¹ Tétepa, Pita Yesu beterepaae wóló ãpaae woseturaalu, "Tale-ó, yãlo noné ãpaae erale dowi ala hãle kemeraalopóló meteró fapo enére? Wëi keró fapomó maaté yóló súpóló taaranére?" yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné ãpaae tokó mótu duraalu, "Yãlo yãpaae mo i dere ape. Wëikeró félimó maaté deretei sùnipa, deté fu beteró 77 félimó, ama dowi ala kemerãle wópóló yae.

²³ Atéroró kale ó hepen bemó betere Talené tẽteróló kaae tare aqomó mole alata, etei ala dere kaaepó. Betã doasi topo whjné ama *moni* kwia mulóló saletei, ama kutó diratere whjrapené meteró saleró taleyaai ã beterepaae ape yalepó. ²⁴ Atéroró, kaae sóroró taletu betalemó, betã 10,000 *kold kapa* sekẽ dãle sóroró, kwia mulóló sale whj kale doasi topo whj beterepaae dapesó walepó. ²⁵ Ai whjné ama kwia mulóló sale *moni* tokó melairetei sũmó tanipa, ama doasiné mepaae kutó diratere whjpaee duraalu, ai whjkélé, ama somakélé, naale senaalekélé, mené wae sóroró dupu yópóló dotonóo, ama ãla ãlakélé mo fea me whjné dupu yópóló dotonóo, yae. Téró, ai *moniné* ti ama mole kwia kemeraairaalu, sóroró ape yóló mulalepó.

²⁶ Ai ala yaaitepa, kale whj ã ama doasi daale felekemó bukutiri tẽgró bitu dua naamei fo yóló duraalu, 'Yãlo yã betemó kwia mulóló sale ãla ãla fea tokó melaalopa, sawa kaae tawae,' du betalepó. ²⁷ Kale kutó diratere whjné fo depa, ama doasiné ã kelalemó, ã kãlené sukuturaalu, kwia mole *moni* me ãla meipóló, kale whj ã hãle fópóló dotonalepó.

²⁸ Téyaletei, ai kale whj ãmo furaalu, ama 100 *denarias moni* kwia mulóló sale whj kãle felepó. Ti ai whjta, atimaamo betã kutó ditere whjpóló kisipa muni, ama depamó botokó sóroró taru, mo deteraayóló duraalu, 'Yãlo 100 *denarias moni* yãpaae kwia mulapa, mo miótitei, hapale tokó ãlae' yalepó.

²⁹ Ai fo depa, kale whj ã bukutiri tẽane doropóló, mo dua naameiné ãpaae duraalu, 'Yãlo tokó melaalopa, sawa kaae tawae,' yalepó.

³⁰ Téyaletei, kale whjné kaae tawaalomeipóló, *dipula* be kaae tare whjpaee duraalu, 'Ama kale kwia sale *moni* tokó melatere sukamó ti ã sóroró daalaasepólópa, hãle beterópóló yae,' depa, kale whj *dipula* beteralepó.

³¹ Atétepa, mepaae atima betã kutó ditere whjrapené ai ala kolóló, atimakélé dei tuẽ muóló sekẽtepa, atimané doasi topo whjpaee i ala yalepóló ãpaae yalepó.

³² Atéroró ene wale fo wosóló, kale doasiné ai ala yale whjpaee ape yóló, ãpaae duraalu, 'Yãta mo dowi ala yó tare kutó diratere whj ai ape. Naao ãpaae mo dua naamei fo depa, yãlo yãpaae doasi kwia moletei, me ãla meipóló taaralepó. ³³ Térãpa, yãlo yã kãlené sukóló taalótu yale kaae, naaokélé diaamo betã kutó ditere no hamoma kãleturaalu, ai ala iniyólópo,' yalepó.

³⁴ Atéroró, kale doasi topo whj ã fopaae buólo, u kale *dipula* be kaae tare whjpaee duraalu, 'Ama kwia mole *moni* momó tokó melópólópa, ã *dipula* beteróló, susupuróló fokosói ala deté fu betae,'" yalepó.

³⁵ Ai fo deté fóló kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Naao no hamomané yãpaae erale dowi ala me ãlameipóló, mo hosaa turóné kemerénitepa, ti ó hepen bemó betere yãlo Ayané diã dokó feapaaekélé ai kaae alatóroró eraalo ai ape," yalepó.

Soró whjtamo dokoretei tekẽteremó yale fo

19 Atéroró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, ai Kaleli hae taaróló Judia hae kwiamó fole Jordan wëi tẽyóló uté fakeró felepó. ² Atéroró fóló beteremó, so whj feané ã sya wou betepa, atimané kisi beterape wisirótua yalepó.

³ Atéroró, mepaae Farisi whjrape Yesu beterepaae wóló ã hãsóroró fuléroró kãae kelaai woseturaalu, "Kale yóló muló betere foné betã whjné ama so sawa hãsóroró fole ala, ó mepaae kae kae doasi dowi ala depakélé tokó falatepa Kótóné fo mulepé munié?" yalepó.

⁴ Ti fo depa, Yesuné ama tokó mótu duraalu, "Asemó yóló muló betere fo dosãayóló diaaã kisipa munié? Take keké nale alimó so whj aleturaalu, whj kae aleyóo, so kae aleyóo erapó. ⁵ Atére betené betã whj ã so dokoturaalu, ama alimaró hamatamo taaróló, ama somatamo mo betã tikitóroró daayóló betaalo ai ape," yalepó. ⁶ "Atimaamo tamotei, Kótóné dekaaporóló mo betã tikitóroró alée faló betereitei, mo whjné tekeyaãsóroró yae," yalepó.

⁷ Ai fo depa, kale Farisi whjrapené ãpaae duraalu, "Ti ai fo epateimo, Moses-né yóló muló betere foné duraalu, whj betãné ama soma tokó falaai depata, ti so tokó falatere asẽ ai soné sóroró fópóló, melae ere fomo, hãle noatepa yaleé?" yalepó.

⁸ Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, "Moses-né ai ere fota, diaaã dowãae fóló du betere alamó, so tokó falaai depa, hãle hãko tokó feni, asẽ sóroró fópóló melae yóló ai ere ape. Ti atéroró so tokó fatu betere alata, take keké nale alimó, Talené atei ala yae yóló inipó. ⁹ Yãlo diãpaae mo i dere ape. Mepaae whjné ama soma me nópu nãnipatei, hãle tokó faróló, ai whj ã me kae sotamo dokotepa, ti atétere whj ã dowi ala yóló mo ti folokoleratapó," yalepó.

¹⁰ Ti fo depa, ama yó matere whjrapené ãpaae duraalu, "So dokóló betere ala doasi hapólu ereteiné dã so dokoni hãle betepakélé, mo wisirapóló kisipa mutapó," yalepó.

¹¹ Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, "Whj fea so dokoni, hãle betenénitei, atei ala yópóló Talené ama tukóló muló betere whjné betã mo sũmó enérãpó. ¹² Ti noatepae, take mepaae whjrape hamané deyale sukamótei, nólu fopei deyóo, mepaae whjrape ti mo whjnétei nólu sokóo, mepaae whjrape ti Kótóné ó hepen be tuãmó tẽteróló kaae tare aqomó mole ala eraairaalu, so dokotere ala taaróló, Talené kutó betã diróo dua dapó. Mepaae whjrapené i dere fo sya fóló, yã naao wotoró bitu Talené ala mo sũmó eranérãpóló kisipa mutepata, ti tẽyópóló yae," yalepó.

Yesuró belekqatiki naale senaale tamó

(Mak 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Téró, so whj atimané naale senaale Yesuné naase mulóló momarqópóló dapesó walepó. Téyaletei, ama yó matere whjrapené ai kale naale senaale dapesó wale so whj foné sóró seséyalepó.

¹⁴ Atétepa, Yesuné duraalu, “Mepaae so whjtamo i naale senaale kaae betepa, ti Kótóné teteróló kaae tare hepen bemó mole alarape saalo ai ape. Térapa, ai naale senaale atima e beterepaae wópólópa, sesé yaqse,” yalepó. ¹⁵ Atéró, ama atimané tikimó naase mulóló momayóló kemetepa, atima ai betere tiki taaróló felepó.

Yesuró betq kokopei néli whjtamo

(Mak 10:17-31, Luk 18:18-30)

¹⁶ Téró, whj betq Yesu beterepaae wóló woseturaalu, “Yó matere whj-ó, mo ti betó tare bete saairaaalu, noa wisi alakó yaaloé?” yalepó.

¹⁷ Ti fo depa, Yesuné qpaee duraalu, “Noa wisi alakó yaaloé? yóló, qpaee wosetere-a, noatepa de? Ti wisi ala erótu betere Tale betq betepa, ai ti betere bete saaitapa, ti ama yae yóló muló betere fo betq wisiyóló sya fóló eró tawae,” yalepó.

¹⁸ Ai fo depa, kale whjné duraalu, “Noa ala maaté?” depa, Yesuné qpaee tokq móturaalu, “Whj me ti dóló sukunaqse, so nópu naqse, qla qlémi saqse, me whj dilikóló só deraairaaalu, kapala fo yaqse erapó. ¹⁹ Naao dere alaró dere fotamoné naao hae aya wisi doi muqópóló hae aya aqmó naameyóló mo dua betae. Té-turaalu, naaotei ya yaala sókó fu dere kaae, naao be whj so whjpaakélé, atéró yaala sókó fu betae,” yalepó.

²⁰ Tétepa, kale kokopei whjné duraalu, “Ai yae yóló muló betere alarape betqkókéle yaalo tikini, betere dokq fea yaalo sya fóló eró tarapa, me noa alakómo hsqókó fóló yaalo inire?” yalepó.

²¹ Ti fo depa, Yesuné qpaee duraalu, “Naao kisipané-tamo mo betq alakókéle hsqókó feni, mo turó sya fóló eraterere whj betaai kisipa mutepa, ti ya fóló, naao tare qla qlarape fea dotonóló *moni* sóró yoleale yóló betere whjrapemó hqale melae. Atétepa, ti naao saaire qla qla ó hepen bemó mo doasi horóló mupa, saalo ai ape. Atéró melólóta, ya e sya ape,” yalepó.

²² Téró, kale kokopei whjné ai dere fo wosóló furaalu, q qla qla fea tare néli whj betereiteiné, q fomoné sinité felepó.

²³ Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Yqlo diqpaee mo i dere ape. Fea qla qla mole néli whj Kótóné teteróló kaae tare hepen be tuqpaee sókó faairetei mo dirirapó. ²⁴ Yqlo diqpaee momó i dapa wosae. *Kamel* hupuné ketéli dolomó sókó fenéretei, qla qla fea tare néli whj Kótóné teteróló kaae tare hepen be tuqpaee sókó faairetei mo doasi dirirapó,” yalepó.

²⁵ Tétepa, ama yó matere whjrapené ai dere fo wosóló atima fomo depa, qpaee woseturaalu, “Noa kaae whjmo aluyaqsóró, tao saaloé?” yalepó.

²⁶ Ai fo depa, Yesu atima beterepaae fetée fóló duraalu, “Atei ala fea mo whjné enénitei, Kótóné ama betq fea ala fea mo sqmó enérápó,” yalepó.

²⁷ Ti fo depa, Pitané qpaee duraalu, “Tale-ó, mióta dqné tare qla qla fea taaróló, ya sya walapa, naao dq-paae noa qlakó melaaloé?” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yqlo diq-paae mo i dere ape. Take i haeró sqtamó ó qla qla fea momó kae kisi aleyóló mulatere sukamóta, kale Whjné Naalema teteróló kaae tare doasi betere tikimó ama mo kae ere au wisinaale yóló betepa, kelaalopó. Téró, diq e sya wale whjrapekéle ai kale 12 doasi topo whj betere tikimó bituraalu, 12 Israel fakerape taleyaalo ai ape. ²⁹ Mepaae whj dené ama be ó noma ó nema ó hama alima ó ama naale senaale ó ama kutó ó hae tikikéle fea taaróló, yaalo ala eraairaaalu fupa, ti ai taaróló wale qla qlamó Talené beleróló, 100 félimó melaalo ai ape. Téturaalu, ai tómó mo ti betó tare betekéle matepa saalo ai ape. ³⁰ Téyaalotei, mepaae mió mo doasi doi mole so whjrape take nalo atima doi munire whj kaae betaalopó. Mió mepaae doasi doi muni, hqale hqoko sókó deyóló betere so whj, ti take nalo mo doasi doi mole topo whj kaae betaalo ai ape,” yalepó.

Kutó diróló dupu serepaae dó faróló yale fo

20 “Ó hepen bemó Kótóné teteróló kaae tare alata, etei ala kaaepó. Betq hae tale mo hjkati ama *wain* kutó dirópóló, whjrape sóró beteraai dapóló felepó. ² Atéró, kale kutó talené mepaae whjrape sóró atimapaee duraalu, ‘Betq be dqmó ditere kutómó *denarias moni* betq melaalopa, yaalo *wain* kutó dirane faaloé?’ yóló wosalemó, téyaalopó depa, dini fópóló dotonalepó.

³ Atéró, hjka 9 kilok sukakelemó, kale kutó tale q momó fóló kelalemó, mepaae whjrape so whj fea touratere tikimó hqale daae mupa kelalepó. ⁴ Atépa, ama atimapaee duraalu, ‘Diaaq ditere kutó sqtóróti di-qqkéle yaalo dupu yaalopa, yaalo *wain* kutó dirane fae,’ depa, atima felepó. Atéró, 12 kilok sukakelemókéle, mepaae whjrape hqale daae mupa kale dere fo kaae yóló dotonóo, kuluka 3 *kilok*-mókéle, atéró dotonóo yalepó. ⁶ Mo kuluka 5 *kilok*-mó q momó fóló kelalemó, kale dere kaae mepaae whjrape hqale daae mupa kolóló, duraalu, ‘Diq imó hqale noatepa daae mulu de?’ yalepó.

⁷ Ai fo depa, atimané duraalu, ‘Me whjné dq ama kutó dirópóló sinitepa hqale i daae mole ape,’ depa, kale whjné duraalu, ‘Diqqkéle, yaalo kutó dirane fae,’ yalepó.

⁸ Atéró, be diki deretamo kale kutó talené ama kutó diratere whjrape kaae tare whjpaee duraalu, ‘Ai kutó diratere whjrapepaae ape yóló, atimané dupu mótu, nalo ki dini wale whjrapemó kaae sóró melaté fóló, filosóro wale whjrapepaae kemerqale fae,’ yalepó.

⁹ Téro, kuluka 5 kilok-mó kaae sóró kutó diyale whjrapekélé fea *denarias moni* betátóro matepa sua yalepó. ¹⁰ Atérótóro maté fóló kemetepa, kale folosóro hjkati kutó dini fele whjrape atimané *moni* horóló melaalo nisi yalemó, kale nalo wale whj melale *denarias monitóro* atima fea betá betá yóló matepa, sua yalepó. ¹¹ Atéro *moni* sóró kemetepa, kale kutó taletamo dei tuę muturaalu, *monimó* dokó dokó dere ala kaae sóró du betalepó. ¹² Atima mo hjkati kaae sóró kutó dirale whjrapené kale kutó talepaae duraalu, ‘Dá-ta, doasi suka suputamokélé, mo depe tukó wei kutó ditu betalepó. Téyaletei, kuluka mo betá sukakelemó kutó dirane wale whjrapekélé, dá melale sýtóroti ai melale ape,’ yóló, kale kutó taletamo fo tokótamo du betalepó.

¹³ Tétepa, ama atimakó whj betápaee duraalu, ‘No-ó, yálo naao *moni* tukóló menéni, mo donotóroti i matere ape. Take hjkati dámo fo dokoturaalu, yápaee *denarias moni* betátóro melaalopó fo yápaee inié?’

¹⁴ Térapa, mió naao *moni* sóró fae. Nalo yálo kutó dirane wale whjrapekélé, diá melale kaaetóro, atimakélé melaai kisipa mutapó. ¹⁵ Yálo *moniné* me ala enépa, ti yálo mo sýmó enérapó. Yálo hamokoturaalu me whjpaee erateré alamó naao ętamo noatepa dei kisipa mutu de?’ yalepó.

¹⁶ Ai ala du dere kaae, nalo wale whj folosóro fío, folosóro fele whj ti nalo wóo yaalo ai ape,” yalepó.

Yesuné ę sukálopóló sore dakoróló momó yale fo
(Mak 10:32-34, Luk 18:31-33)

¹⁷ Téro, Yesu ę Jerusalem be huluapaae holaairaaalu, ama yó matepa wosetere 12 whjrape atimasisi fu bitu tų depaae dapesó fóló, atimapaee duraalu, “Mióta dá Jerusalem be huluapaae holaai i fole ape. Téteretei, kale whjné Naalema mepaae whjné eleké deyóló, so whjmó Talepaae momarateré whjrapéro Moses-né asęre fo yó matere whjrapetamoné naase tuámó mulale faalopó. Ai whjrapenémó ętamo fo tokótamo yóló, ę só deróló, mo ti sinópóló, daairaalu fo dokaalopó.

¹⁹ Atéro, ai whjrapenémó ti Juda mei, kaae fakené naase tuápaee mulatepa, atimané ę faleyóló doka doka yóo, fokosói ala yóló susupuróo, filipaa ni tómó oleróló dóo yaalo ai ape. Atéro mo ti sukálolei, sore be dęmó ti Talené ę momó kepaaróló beteraalo ai ape,” yalepó.

Jems-ró Jon-tamomó hamané Yesupaae woserale fo
(Mak 10:35-45)

²⁰ Téro, kale Sebediné naalema tamo hamané Yesu beterepaae dapesó walepó. Atéro, wóló kale so ę bukutiri tęane doropóló bitu duraalu, “Yálo i eraasepé yóló yápaee wosetere ala wisinaalekó naao eraalóé?” yóló wosalepó.

²¹ Tétepa, ama ępaee duraalu, “Yálo yámó noa alakó erópóló kisipa mute?” depa, kale soné duraalu, “Naao tęteróló kaae tare be tuámó, yálo i naale tamokó me naale naao turu naase dęmó beteroó, me naale naao fę naase dęmó beteroó, yaasepóló dapó” yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné kale whj tamopaae duraalu, “Diaamoné ępaee ai wosetere fo beteta, diaamo kisipa inipó. Dowi ala kwia tokóló aluraairaaalu, susupu sóró sinaaire ala, diaamonékélé sýmó senére?” depa, atimaamoné duraalu, “Dámonékélé sýmó senérapó,” yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yálo naaire wutimó belere wei diaamonékélé sýmó naalotei, turu naase ó fę naase dęmó betaaire alata, ti yálo tęteróló kaae tanipó. Ai alata, yálo Ayané ama tęteróló kaae taru, aimó betaaire whj tamokélé, ama mo taketitei tukóló beteroó beteraapó,” yalepó.

²⁴ Tétepa, kale mepaae yó matepa wosetere naase tamo whjrapené ai dere fo woseturaalu, u kale whjro nomatamopaae fopaae yóló dei tuę mualepó.

²⁵ Atétepa, Yesuné atimapaee touręle ape yóló duraalu, “Juda mei, kaae fake tęteróló kaae tare topo whjrapené mo so whj tęteróló kaae tawóo, atimané sóró beteroó betere whjrapenékélé mo so whj tęteróló kaae taru, i ala erae du betereitei diaaę ai kisipare ape.

²⁶ Atétere kaae, diá tuámokélé ai ala momókó yaęse. Aténi, diá tuámótamo doasi topo whj betaai kisipa mutepa, ti so whj feané kutó dirateré whj beteroópóló yae. ²⁷ Whj me de doasi doi mole whj betaai kisipa mutepa, ti diąné wae sóró kutó dirateré whj kaae betae.

²⁸ Kale Whjné Naalema waleteta, ama kutó dirópóló mepaae whjrape sóró beteraai wéni, mo whjné kutóitei ama diróo, so whjné betere bete aluyaęsóró, ama betere bete hęle melóló, dupuróló tao sóo yaairaalu, walepó,” yalepó.

Yesuné kele dowi whj tamo wisirale fo
(Mak 10:46-52, Luk 18:35-43)

²⁹ Atéro, Yesu ę ama yó matere whjrapetamo ai Jeriko be hulua taaróló fu betalemó, so whj mo feané atima sya wou betalepó. ³⁰ Atétepa, kale kele dilikire whj tamo tų dęmó beterepó, Yesu fu beteraapó dere fo wosóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema Tale doa whj-ó, dámo kęlené sukuturaalu, tao sae,” yalepó.

³¹ Ai fo depa, so whj feané kale whjtamopaae taalae yóló foné supatei, woseni nisiyóló, mo ti fo fakeyóló duraalu, “Depit-né Naalema doa Tale-ó, dámo kęlené sukuturaalu tao sae,” yalepó.

³² Atétepa, Yesu ę aimó keyjóló daalu, kale whj tamopaae ape yóló, atimaamopaae woseturaalu, “Yálo diaamopaae noa alakó erópóló de?” yalepó.

³³ Ai fo depa, atimaamoné duraalu, “Tale-ó, naao dámoné kele wisiraasepóló dapó,” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné mo kęlené sukuturaalu, atimaamoné kelemó olaa yalepó. Atéro olaa yaletamotóro atimaamoné kele wisitepa, Yesu sya felepó.

Yesu doasi topo whj ayyóló Jerusalem be huluapaae sókó fele fo

(Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

21 Atéro, atima Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faai, kale *Olip* du sorokó molemó tęne Betpas bemó sókó felepó. Aimó Yesuné ama yó matere

whĩtamo dotonaai duraalu, “Diaamo u be huluapaae fóló kelenalemó, betã *donki* hupu ama maletamo halkané duló betaalo ai ape. Téyaalopa, ai hupu ama maletamo wusuró ę beterepaae taayóló sóró ape.

³ Whĩ menétamo diaamopaae, ai hupu neyaai taayóló só fute? depa, i fo yae. ‘Talené ama kutó doasi moletai, diyóló kemetepa, momó sóró waai, kapala asiri serãle fae yale tikimó sóró fulapó,’ yae,” yalepó.

⁴ Até yaleteita, take Kótóné ama kóló whĩné yóló muló betere fo motóró dokonóturaalu yalepó. Ai fo i ape.

⁵ “Jerusalem be hulua so whĩ-ó, diaaę doasi topo whĩ ai walapa, kela.

Āta fopaae buni, mo naamei whĩ teó utũ *donki* hupuné sisó tómó betóló ai walapa, kelere?” erapó.

⁶ Atéró, Yesuné ama yó matere whĩtamo fóló, atiamopaae yae yale alatóró yalepó. ⁷ Téró, kale whĩ tamoné *donki* hupu ama maletamo wusuró dapesó wóló, atima feané kuti sokóló, ai hupuné sisó tómó whamenóló, ai tómó Yesu beteralepó. ⁸ Atéró, so whĩ feané kutirape sokóló tũ tómó whamenaté fóo, mepaae so whĩné ti ni teteirape tukóló whamenaté fóo du betalepó. ⁹ Atétepa, mepaae so whĩ ti ģtamo folosóró fóo, mepaae so whĩ nalo wóo du bitu, fo fakeyóló ę dukiróturaalu,

“Hosana, Depit-né Naalema doa whĩ-ó, dã tao sae.”

“Talené doimó wale whĩ wisinaale Kótóné wisirópóló yae.”

“Mo ó taoró betere Tale Kótóné doi hale sóró horae,” deté fu betalepó.

¹⁰ Atéró, Yesu ę Jerusalem be huluapaae sókó felemó, so whĩ feané fo tiki whaatamo ę busuró wou betepa, ai be huluamó betó mole so whĩné woseturaalu, “Ai wale whĩ-a de yaleé?” yalepó.

¹¹ Ti fo depa, ę busuró wale so whĩ feané atimapaae duraalu, “Āta, Kaleli haemó tene Nasaret be hulua whĩkó Kótóné fo eratere kóló whĩ Yesupó,” yalepó.

Yesuné momatere be dolomó hękó farale fo

¹² Atéró, Yesu ę momatere be dolopaae sókó holalemó, ai be dolomó whĩrape ęla ęla dotonóló duputamó yóló su betepa, atima hękóló taae faralepó. Téró, kae kae be hulua whĩ atimané kae kae *moni* duputamó du betere whĩrape bitua dere ni fakerapekélé, kale ba hękósere dotonóló dupu du betere whĩrape bitua dere fęloi ni fakerapekélé fea fesekeyó mepaae whĩrape dóló hokó faróló, fetée deralepó.

¹³ Atéró, ama atimapaae duraalu, “I fo aseyóló muló beteralepó. Yãlo i beta moma betã yaairaaalu tęnapó. Té-patei, diaaę ai dere alané ęlémi nokole whĩrape betere be aęrótu beteralepó,” yalepó.

¹⁴ Téró, mepaae kele dilikire whĩraperó hó momaare whĩrapetamo, ai momatere be tuępaae wua depa, Yesuné atima wisirótu betalepó. ¹⁵ Téyaletei, ama ai dere ala wisinaale kolóo, ai momatere be tuęmó betó mole naale senaalené fo fakeyóló, “Hosana, Depit-né Naalema-ó,” yóló du betere fo kale mo so whĩmó Talepaae momaratere topo whĩraperó Moses-né aseye

fo yó matere whĩrapetamoné wosóo, yóló, atima dei tuę muturaalu fopaae bualepó.

¹⁶ Atétepa, atimané ępaae woseturaalu, “I naale senaalené du betere fo-a, naao wosere?” depa, Yesuné tokó mótu duraalu, “Ēpó. Kale aseyóló muló betere fo diaaę dosęayóló kisipa muni airapó. Ketei naale senaaleró tęnemó teó belere naale senaaletamóné Kótóné doi hale sóró horópólópó yóló, Talenétei tukóló muló beteralepó,” yalepó.

¹⁷ Atéró, atima ai be huluamó betó mupa taaróló, ę u Betani be huluapaae fóló, diki betã fiyalepó.

Yesuné nose sélirale fo

(Mak 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Atéró, ę mo hįkati u kale be huluapaae momó fesaee yóló fu betalemó, tųmó ę mo wotené sinalepó.

¹⁹ Atépatei, ę fu betalemó, tųmó ni nose daapa, nose daale felekepaae fóló kelalemó, dukélé woleni, hęle sókumaaté epa kelalepó. Atépa, ai nipaae duraalu, “Du momó kaae woleyaalo mei ai ape,” yalepó. Ai fo yaletamotóró kale ni mo ti séliyó deyalepó.

²⁰ Atéró ama yó matere whĩrapené ai kale ni sélitere ala kolóló siraturaalu, i ni hapale tétitei séliyale-a, neyóló yalerópóló, atimané ępaae wosalepó.

²¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yãlo diępaae mo i dere ape. Diaaę kisipa tiki tamo muni, mo ti tiró bitutamó, yãlo nipaae yale kaae, diaaękélé ai ulupaae yã daale tiki taaróló, a węi kęla tómó daane derepaae depa, mo téyaalo ai ape. ²² Diaaę kisipa tikitamó Talepaae mo ti tiró bitu, moma duraalu, noa ęlakó wosetepa, ti diaaę ai wosetere ęla mo saalopó,” yalepó.

Yesupaae yã né sóró beteraleé yóló wosale fo

(Mak 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Atéró, Yesu ę momatere be tipiné boperó daaló beterepaae fóló, yó mótu betepa, mo so whĩmó Talepaae momaratere whĩraperó mepaae whĩ disirapetamo wóló ępaae woseturaalu, “Naao ai alarape du beterópóló, yã né sóró beteraleé?” yalepó.

²⁴ Ti fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, “Yãlokélé diępaae betã wosetere fo yaalopó. Yãlo wosetere fotamo diaaę ępaae tokó matepa, ti ępaae yã né sóró beteratepa de? yóló wosale fokélé yãlo diępaae tokó melaalo ai ape. ²⁵ Take Jon-né so whĩ węi tópurale ala momó kaayóló waleé? Ó hepen bemó betere Talené yae depa yalepé, hęle mo whĩné yae depa, yaleé?” yalepó. Ai fo depa, atimasisitei fo kęlaaróló duraalu, “Dęnétamó ó hepen bemó Talené yae depa yalepó enalemó, ti dępaae diaaę ama dere fo wosóló, ępaae kisipa tiki tiréni dere ala noatepa yale? fo yaalopó.

²⁶ Ti mo whĩné yae depa yalepó fo uętei, Jon ę Kótóné ama fo eratere kóló whĩpóló so whĩ mo feané kisi-pareteiné, atima dã daęsóró wirapó,” yalepó.

²⁷ Atétepa, atimané Yesupaae duraalu, “Dã kisipañipó,” yalepó. Ti fo depa, ama atimapaae duraalu,

“Mené ɛpaae i alarape yae depa dapóló, ɣalokélé diɔpaae yó melaalomeipó,” yalepó.

Betɔ whjné naale tamopaae dó faróló yale fo

²⁸ Atéro atimapaee duraalu, “I dere fo wosóló, diaaɔ noa kisipa muaaló? Whj betɔné ama naale tamobeterepó. Tépa, kale whj ɔ ama me naale beterepaae fóló duraalu, ‘Ti naale-ó, ɣa ɣalo *wain* kutó dirane faasepólópó,’ yalepó. Téyaletei, kale naalené alimapaee naao kutó dirane fole ɔ hɔrapó yaletei, nalomo ama kisipa feteyóló wisirapóló dirane felepó.

³⁰ Tétepa, kale whj ama me naale beterepaae fóló, me naalepaae yale fo kaaetóro yalemó, ai naalené duraalu, ‘Aya-ó, wisirapó téyaalópó,’ yalepó. Téyaletei ɔ feni, hɔyalepó. ³¹ I kale naale tamokó mé naalené ama alimané kisipa mole ala eraleé?” depa, atimané tokó mótu duraalu, “Folosóro yale naalenépó,” yalepó.

Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yalo diɔpaae mo i dere ape. Kale *takis moni* siré kotere whjrapéro nópu nokole sorapetamo Tale Kótóné tɛteróló kaae tare be tuɔpaae sókó furaalu, folosóro atimapi faalo ai ape.

³² Ti noatepaae, kale wɛi tópuratere whj kó Jon waleteta, mo donoi alamaaté yó melaai waleteta, diɔné ama dere fo wosóló, kisipa tirénipó. Téyaletei, *takis moni* siré kotere whjrapéro nópu nokole sorapetamoné ti ama dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tiralepó. Atéro, atimané du betere alakélé diaaɔ kolólóte, mo dapóló diɔné dowi ala taaróló, kisipa feteyóló, tirénipó,” yalepó.

Wain képi kutópaae dó faróló yale fo

(Mak 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ Atéro, Yesuné duraalu, “Fo sale fo me kae i dapa wosae. Betɔ whjné ama haemó *wain* kutó diyóló, tipiné bolaayóló atimané *wain* képi du dɔwóló wɛi tepyaairaaalu, kutu diri dukjyóo, kale kutópaae ɔlémi whj wale kelaai kaae tawóló betaaire be fɔlo mo sikipaae horóló tɛyóo yalepó. Atéro kale whj ɔ mepaae uké faairaaalu, mepaae kutó diratere whjrapepaae ama kutó kaae tawae yóló, atima sóro beterepóló ɔ felepó.

³⁴ Atéro, kale *wain* du teketerere ali wapa, ama mepaae kutó diratere whjrape u kale kutó kaae tare whjrape beterepaae ɔlumétepa sóro muló betere ɔlakó senaale fae yóló, dotonalepó. ³⁵ Téyalemó, ai kale kutó kaae tare whjrapené u kutó diratere whjrape me whj hɔle fokosói ala yóló susupuróo, me whj mo ti dóló sukunóo, whj me kapo duné siriyóló dóo, yalepó. ³⁶ Até itikimó, momómo kale whjné ama mepaae kutó diratere whjrape dotonalemó, ai whjrapekélé take folosóro dotɛyale whjrapepaae erale ala kaaetóro ipakalepó. ³⁷ Atéro, nalo mo ti kemeróturaalu, kale whjné ama naale so whjné mo wisiyóló dape saalopóló kisipa muóló, dotonalepó.

³⁸ Téyaletei, kale kutó kaae tare whjrapené kale whjné naalema wale kolóló, atimasisi fo kɛlaaróló duraalu, ‘Ai naalenéta, ama alima sinitapa, ɔla ɔla fea ama saai du beterepa, ai ɔla ɔla fea ɔné saai ɔkélé daalopa, siépe,’ yalepó. ³⁹ Atéro, atimané kale naale ai kutó alépaee tao sóro taae deróló mo ti dalepó.

⁴⁰ Atépa, ai kale *wain* kutó tale wouraaalu ai kutó kaae tare whjrapepaae noa alakó eraaló?” yalepó.

⁴¹ Ti fo depa, atimané ɔpaae tokó mótu duraalu, “Mo sonaalei dowi ala du betere whjrape atima mo ti sinópóló ama daalo ai ape. Atéro, ama kale *wain* du ɔlumétepa sóro wisiyóló bukóló atima sóo, kale kutó tale melóo, yópóló mepaae whjrapepaae kaae tawae yaalópó,” yalepó.

⁴² Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Kótóné aɛémó yóló muló betere fo diaaɔ dosɔayóló kisipani airapó.

‘Kale doakale kane fake be tɛtere whjrapené dopa taae farale kapotei, be hulua deyaaire doasi eleké alée felepó.

Ai kelaalo kokɔi ala, Talenétei eró beterepa ɔné kilituraalu, sira du beterepó,’ erapó.

⁴³ Tétepa, ɣalo diɔpaae i dere ape. Kótóné ama tɛteróló kaae tare ala wisi diɔ tuamó moletei, ama tokó sóro du wisinaale woleraaire so whjpaee melaalo ai ape. ⁴⁴ Whj me de ai kane fake tómó dé nukupa, ti ai whjné ama diri derakó faalotei, whj me detamo ai kane fake dorowuraalu tɛyiratepa, ai whj mo ti derakó fóló muaalo ai ape,” yalepó.

⁴⁵ Atéro, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapéro Farisi whjrapetamoné ai yale fo sale forape woseturaalu, Yesuné ai yale fota, atimapaetóro yalepóló kisipa mualepó ⁴⁶ Atétepa, atimané ɔ daaire tu kikitu betaleteta, so whj feané kispiné ɔta hɔle mo whj mei, Kótóné ama fo eratere kóló whjpoló kispapeteiné, atima daɔsóro witepa taaralepó.

So dokotere be dɛmó ɔla deyóló nokolepaae dó faróló yale fo

(Luk 14:16-24)

22 Atéro, Yesuné atimapaee fo sale me kae yóló duraalu, “Kótóné ó hepen bemó tɛteróló kaae tare aɔmó mole alata, betɔ doasi topo whjné ama naalemané so dokotere be dɛmó ɔla deraairaaalu, donoróló mulatere kaaepó. ³ Kale whjné atéro detere ɔla naai ape yóló ali male so whj dape sene fae yóló, ama kutó diratere whjrape dotonaletei, atima hɔyóló waalomeipó yalepó.

⁴ Tétepa, ama mepaae kutó diratere whjrapemo dotonótu duraalu, ‘I detere ɔla naai ape yóló ali male so whjpaee i fo yae. Yalo ɔlata taleyóló mulóló, *bulmakau* hupuró mepaae seraai huputamo dóló turukiyóló mulóo, mepaae ɔla ɔlakélé fea mo sumó taleyóló mulóo erapa, ɣalo naalené so dokotere be dɛmó detere ɔla naai ape yae,’ yalepó.

⁵ Téyaletei, atima ai dere fo woseni nisiyóló, dapo dapo yóló, me whj ama kutópaae fóo, me whj ti ama yaai tué mole alapaee fóo, yalepó. ⁶ Mepaae feni hɔle betere whjrapené ti ama kutó diratere whjrape fokosoi ala yóo, mepaae mo ti dóló sukunóo yalepó. ⁷ Atétepa, kale doasi topo whj ɔ fopaae buóló ama diki tare whjrape u kale whjrape dale whjrape dóló kemeróo, atimané doasi be huluakélé si biliyóló, torokó fɔle fae depa atima fóló, si biliyóo yalepó.

⁸ Téro, ama kutó diratere whjrapepaae duraalu, 'Kale so dokoteremó detere ɔla sýmó taleyóló muló betepatei, ai ɔla naai ape yale whjrape atima i detere ɔla naaire mo sýnipa taaróló, diɔ fóló, doasi bepaee fole tɔ dýmó ó sawatamo týmó mepaae so whjkó keletepa, ti i detere ɔla naai faalopóló dape siré kwɛae,' yalepó. ¹⁰ Atétepa, ama kutó diratere whjrape doasi be huluapaae fóló, tɔtu so whj keketé kwɛyóló, wisi so whjró dowi so whjtamo hɔko dape siré kwɛyóló, tourale tikimó, be mo ti fɛae felepó.

¹¹ Téyaletei, kale doasi topo whj ai ɔla naai wóló betó mole so whj kuapaae fóló kelalemó, whj betɔ kale so dokotere be dýmó ɔla naairaaalu, derótua dere kuti deró bitinipa kelalepó. ¹² Atépa, kale doasi topo whjné ɔpaae woseturaalu, 'No-ó, yɔ so dokotere be dýmó detere ɔla naai derótua dere kuti derénire noatepa yaleé? yóló foné salemó, kale whj haleturaalu, fokélé tekeni, hokomó sókó fi beterepó.

¹³ Tétepa, kale doasi topo whjné ama kutó diratere whjpaee duraalu, 'Ai whj belamó diliki dolomó wole du bitu ama serekenétei, ɔ turukóló nuku beterepólópa, hó naase dokóló taae derae,' yalepó. ¹⁴ Ti noatepae, so whj mo turó ape yaletei, tóróti sókósu yale so whj-maaté wóló beterepó," yalepó.

Sisapaae takis moni melae yale fo

(Mak 12:13-17, Luk 20:20-26)

¹⁵ Téro, kale Farisi whjrape fóló, Yesuné ama dere fomó ɔ só deraai dapóló, fo dokóló mulalepó. ¹⁶ Atérotó, atimané yó matere whjrapéro Herot-né fo eratere whjrapetamo Yesu beterepaae dotonóló, atimané ɔpaae duraalu, "Yó matere whj-ó, yɔ betɔ mo fomaaté yó mótu bituraalu, Kótóné ama kisipa mole ala ó yóló muló betere fo mo sya fóló erótu betereitei, dané kisi-parapó. Ti noatepae, naao fo yó móturaalu doasi doi mole so whj kolóló yɔ wini, doasi doi mole so whj-paaekélé, doi muni belei sókó deóló betere so whj-paaekélé, mo betɔ kaae alatóró erótu beterepó. ¹⁷ Sisapaae *takis moni* matere ala wisirépé, dore? Ti naao noa kisipa mute?" yalepó. ¹⁸ Ai fo yaletei, atima dowi kisipa muturaalu, Yesuné ɔ só deraai tɔ kikitu betere ala kolóló, atimapaae duraalu, "Dorutei tó tikiné hɔle sikjli du betere whjrape-ó, noatepa diaaɔ ɛ só deraai tɔ kikitu bitu de? ¹⁹ Térapa diɔné *takis* melótua dere *moni* yɔlo kelaalopa sóró ape," yalepó. Tétepa, atimané ɔ beterepaae betɔ *denarias moni* sóró wapa, ama atimapaae woseturaalu, "I asoró i mole doitamo-a, né?" yalepó.

²¹ Ai fo depa, atimané ɔpaae tokó mótu duraalu, "Aita Sisanépó," yalepó. Tétepa, ama atimapaae duraalu, "Sisané ɔlapa ti Sisapaaetóro melae. Kótóné ɔlapa, ti Kótópaetóro melae," yalepó.

²² Yesuné atéro dere fo woseturaalu, "Haió!" yóló sirayóló, atima ɔ taaróló felepó.

Kepaayóló betere whjrape so dokotimipóló yale fo

(Mak 12:18-27, Luk 20:27-40)

²³ Atéyale be dɛtamotóróti mepaae Sadyusi whjrape Yesupaae betɔ fo wosaai dapóló walepó. Ti ai Sadyusi whjrape atima kisipanéta, sukɔle so whj momó kae kepaayaalo meipó dua dapó. ²⁴ Atétere whjrapené Yesupaae woseturaalu, "Yó matere whj-ó, Moses-né dɔpaae etei fo yóló muló beterepó. 'Whj betɔ naale senaale deni, hɔle betereó sukutepa, ti so wulia nomané dokóló naalekó detepa, ti noma betale sirimó, ai naale beterepólópa,' erapó. ²⁵ Téro, wɛikeró nomarape dɔtamó betalepó. Téro, topo whj ɔ betɔ so dokaleteti, naale senaale dini, hɔle betereó kale whj sinitepa, kale so wulia ama noma me whjnémo dokalepó.

²⁶ Téyaletei, ai kale whjkélé naale senaale dini, noma yale kaaetóro hɔle sukɔlepó. Atétepa, kale so wulia me whjnémo dokalemó, ai whjnékélé naale senaale dini, hɔle sukɔlepó. Mepaae doyró nomarapekélé atérotóro sisiraae felepó. ²⁷ Nalo mo kemerótu, kale sokélé sinalepó. ²⁸ Téyalepa, mió kale sinale whjrape kepaayóló betaaire sukamó, kale wɛikeró nomarapekó mé whjné ai kale so dokaaloé? Ti noatepae, aita nomarape dokɔ feané dokoté wale sopó," yalepó.

²⁹ Ti fo depa, Yesuné duraalu, "Diaaɔ ai mutu betere kisipata, kale asémó yóló muló betere foró Kótóné doasi bole fotokɔtamó wisiyóló kisipani, hɔsókó furaaalu du beterepó. ³⁰ Kale sinale whjrape momó kepaayóló betaaire sukamó whjkélé so dokóo, sokélé whjtamo fío ini, ó hepen bemó betere *ensel*-rape kaae betaalo ai ape. ³¹ Kale sinale whjrape atéro kepaayóló betaalopóló, Kótóné diɔpaae asémó ere fo dosɔayóló kisipanié? Téro ama duraalu, 'Éta, Abraham, Aisak, Jekop-sépi atimané Kótópó,' yalepó. Ti ai sukɔle so whj mo ti alu wuɔsóró ti i dosɔayale so whjrape tɛteróló kaae tare Kótópó fo wuɔmeipó. Ti ɔta, mió i betó mole so whjtamo take sukóló kepaayóló betó mole so whjtamo tɛteróló kaae tare Kótópó," yalepó.

³³ Tétepa, so whj feané ai dere fo woseturaalu, haió! yóló sirayalepó.

Tale ɔ waaire be dɛ ó suka kele mené tuɛnipóló yale fo

(Mak 12:28-31, Luk 10:25-28)

³⁴ Téro atéyalepó. Yesuné kale Sadyusi whjrapené wosetere fo mo donotóro tokó matepa, kale Farisi whjrape, atima betɔpaae touróló atimasisi fo kɛlaaralepó. ³⁵ Atéro, Moses-né asɛre fo yó matere kisipa tiki fosó fosóre whj betɔné ɔ kɔae kelaai sɔ sóró woseturaalu, "Yó matere whj-ó, kale yóló muló betere foné i ala yae ere doasi topo fo-a, mé foé?" yalepó.

³⁷ Ai fo depa, Yesuné tokó mótu duraalu, "Naao Talepaae yaala sókó fóló, hɛkesené sinitere alata, naao hosaa bete turónékélé, naao kepe bete turónékélé, naao kisipa tiki bete turónékélé, yaala sókó fu betae.

³⁸ Ti ai alata, ama folosóro yae yóló muló betere mo doa topo ala ai ape. ³⁹ Ai kɔlipaae me tamo dakoróló yae yóló muló betere mo doasi topo fo i ape. Naotei yɔ yaala sókó fóló hɛkesené sukutu dere kaae, naao

be whj so whjpaakélé atéro yaala sókó fu betae.

⁴⁰ Kale yae yóló muló betere forape fearó Kótóné ama fo eraterere kóló whjrapetamoné ere fota, ti i doasi topo fo tamo tómó beleró beterapó," yalepó.

Keriso ɔ né naalemaé yóló yale fo

(Mak 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹ Atéro, kale Farisi whjrape betɔpaae tourɔle wóló betó mupa, Yesuné atimapaae woseturaalu, "Kótóné so whj teteróló kaae tanópoló, sóró beteró betere whj Keriso-a, né naalemaé?" yóló wosetepa, atimané tokó mótu duraalu, "Depit-né deté wale whjné deale naalepó," yalepó.

⁴³ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, "Kale Dɛi Kepe Wisiné Depit fotokɔratepa, Depit-né ɔpaae Tale-ó ere fo-a, me whjné ama deale naalené deté fele naalepaaetei Tale-ó fo dua de? Té dumitei, Dɛi Kepe Wisiné fotokɔratepa Depit-né ɔpaae Tale-ó fo asɛyóló i muló betere ape. Ai fota i ape.

'Talené ɛ teteróló kaae tare Talepaae duraalu, "Naao bóe whjrape atima yɔlo teteirape aleróló, naao hó aqmó beteraalopa, yɔ yɔlo turu naase demó bitu kaae tawae," erapó.

⁴⁵ Ti Depit-né ɔpaae Tale-ó fo du bitipa, momómo ama naale-ó, dere fomo neyóló yaleé?" yalepó. ⁴⁶ Ti fo depa, whj betɔnekélé Yesuné ai yale fo mené tokókélé menénipó. Ai be demó kaae sóró fóló, mepaae whjrapené wosetere fo me kae ini, taaróló felepó.

Dowi kwia saalopa kaae tawae yale fo

(Mak 12:38-39, Luk 11:43, 11:46, 20:45-46)

23 Téró, Yesuné aimó touróló betó mole so whjro ama yó matere whjrapetamopaae duraalu, "Moses-né asɛre fo yó mótu betere whjrapéro Farisi whjrapetamota, kale doasi whj Moses betale sirimó bituraalu, ama yó matere ala yó tarapó. ³ Atimané yó matere fo diaaɔ wosóló, sya fóló erótua yae. Tɛpatei, atimané ai du betere ala momókó sya fóló yaɔse. Ti noatepae, atimané yó mótu betere fota wisiyóló yó mótu bitutei, sya fóló eraterere alamo dumipó. ⁴ Atimané doasi sekɛi ɔlarape whjrapené beleyópoló, dokóló atimané hulumó belerótua dapó. Téteretei, atimanémo ai kale sekɛi ɔla belere whjrape fasóló mo sawa tao sere alakélé dumipó.

⁵ Atimané du betere ala feata, ti so whjné kolóló dukirópoló, dua dapó. Téturaalu, Kótóné fo atimané kutiri tuɔmó bulapóló, so whjné kolóló aunópoló, asɛyóló atimané kutirimó meleke kaae beleyóo, naasemó hɔ kaae sóo, Kótópaae moma yaaikélé, atima mo ekɛlerapó yópoló, deraterere ɔloi kuti mo ti ɔloróló kwiamó, mepaae auraterere ɔla olerótua yóo dapó. ⁶ Téturaalu, ɔla detere be demó mo doasi doi mole whjrape bitua dere tikimótóro betaai ekɛle yóo, moma dere bemó doasi topo whjrape bitua detere tikimó maaté betaai ekɛle yóo dua dapó. ⁷ So whj fea touraterere tikimó betó mole so whjné atimapaae doasi doi mole yó matere whj wisi kɛleó yóló, dukiraterere kokómó dua dapó.

⁸ Atétu dere kaae, mepaae whjrapené diɔpaae *Rabai*, yó matere whj-ó, yaɔsóró yae. Ti noatepae, diɔ tuɔmó doasi topo whj betɔtóró betepa, diɔ fea ti mo no-rapetóró ai betere ape. ⁹ Mepaae i haemó betó mole mo whjpaetei diɔné aya-ó, du betaɔse. Ti noatepae, diɔné Aya mo betɔ ó hepen bemó beterapó. ¹⁰ Mepaae whjné diɔ kilituraalu, diɔpaae yó matere whj-ó, yaɔsóró yae. Ti noatepae, diɔ yó matere whjta, so whj fea teteróló kaae tanópoló, Kótóné sóró beteró betere doasi whj Keriso ɔ betɔ beterapó. ¹¹ I haemó diɔ tu-ɔmó doasi doi mole topo whj betepa, ti ai whj ɔ diɔné kutó diraterere whj betaalo ai ape. ¹² Ti noatepae, mepaae whj dené ama doitei hale sóró horótu betepa, ti atétere whjné doi haepaae só deraalopó. Téteretei, mepaae whj dené amatei ɔ deróló dua betepa, ti atétere whjné ama doi doasi muaalo ai ape.

¹³ Diɔ Moses-né asɛre fo yó mótu betere whjrapéro Farisi whjrapetamo-ó, tiki tuɔpaae dorutei hɛle sikjili du betepa, Kótóné diɔ dowi kwia melaalopa, mo doasi witu betae. So whj fea Kótóné teteróló kaae tare bepaae sókó faai fu betepatei, faɔsóró ai tɔ diaaɔ dere alanétei seséyóló kinótu beterapó. Ti diɔta, ai tɔmó sókó fumitei, aipaae sókó faai fole so whj ai sesétu betere ape. ¹⁴ (-)

¹⁵ Diɔ Moses-né asɛre fo yó mótu betere whjrapéro Farisi whjrapetamo-ó, tiki tuɔpaae dorutei, tóné hɛle sikjili du betepa, Kótóné doasi dowi kwia melairetei wió yae. Mepaae whjrape diɔtamo touróló doasi fake firaii dapóló, wɛi tómkélé, hae tómkélé, kutu beterapó. Atéro, me whjkó diaaɔ dere fo wosóló diɔ fake alene wapa, diaaɔ dere ala yó melóló, ai yó matere alanétei diaaɔ du betere dowi ala bosenóló, mo dowi si duku beterepaae faai betere whjrape kaae beterotua dapó.

¹⁶ Diɔkélé keke dilikire whjrape bitutei, me whjpaee tɔ i mole ape yóló yó matere whj kaae betepa, mo doa dowi kwia saalopa, wió yae. Ti noatepae, diɔné etei fo dua dapó. Whj me dené Tale Kótóné momatere be doi yóló mo dirii malo depa, ti me bete muni, Tale Kótóné momatere be tuɔmó mole *kold kapa* doi yóló, Kótópaae mo dirii malo yóló mulaterere fo tikitepa, ti mo doasi kwia saalopó dua dapó. ¹⁷ Diɔ keke dilikiyóló tuɛkélé okokore whjrape-ó, doasi topo ɔla-a, noaé? Momatere beta, doasi topo ɔla ai ape. Ai *kold kapané*-ta, ti momatere be wisiróló kae mulótumipó. Tétumitei, Momatere be tuɔmó Kótóné ala eratereteiné, ai be tuɔmó mole *kold kapatei* wisiróló, kae mulótua dapó. ¹⁸ Meta, diaaɔ i fokélé dua dapó. Me whjné ama dere fo diriróturaalu, Talepaae hɛle matere ɔla belerótua dere kapo doi yóló, malo depa, ti ai bete munipó. Kale ai kapo tómó sukɔlaa dalaai beleraterere ɔla doi yóló, dirii malo depa, ti mo dirirapó dua dapó. Ai fota-mo tikitepa, mo doasi dowi kwia saalopó du beterapó. Diɔ keke dilikire whjrape-ó, mé ɔla doasi bete mule? Talepaae hɛle matere ɔlapé ai ɔla beleraterere tiki doasi bete mule? Ti ai hɛle matere ɔla beleraterere tikiné Talepaae hɛle matere ɔla wisiróló, kae mulótua dapó. ¹⁹ Diɔ kisipa tiki okoko yóló, kekekélé dilikire whjrape-ó,

mé ɔla-a, doasi topo ɔlaé? Kótópaae h̄ale matere ɔlapé, ai ɔla mulatere tikié? ²⁰ Térapa, wh̄j me dené ama fo diriróturaalu, hupu ó mepaae ɔla beleratere tiki doi yóló malo depata, ti kale sukɔlaa dalaai beleratere ɔlakélé wusuró doi yóló malo ai dere ape. ²¹ Wh̄j me dené Kótóné momatere be doi yóló dirii malo depa, ti ai momatere beró ai bemó betere sekétamo wusuróné doi yóló malo ai dere ape. ²² Wh̄j me dené dirii malo duraalu, hepen be doi depa, ti kale doasiné t̄eteróló kaae tare tikiró aimó betere sekétamoné doi yólókélé, du beteraþó.

²³ Moses-né as̄ere fo yó mótu betere wh̄jraperó Farisi wh̄jrapetamo-ó, dīa tiki tūapaae dorutei, h̄ale sik̄jli du betereiteiné, doasi dowi kwia saalopa, mo wió yae. Ti noatepae, diaaɔ kutómó ere ɔla naase tamo epa, bet̄a ti naao Kótópaae h̄ale matapó. Téretei, mo doasi bete mole ala diaaɔ kisipa muni, sisópaae eróló, mo keteró beteraþó. Ai doasi bete mole ala i ape. Fo tokótamo yóló mo donoyóló taletere alakélé, k̄lené sinóló tao sere alakélé, Kótópaae kisipa tiki tiróló, ama ala h̄ale eró tareteikélé, fea diaaɔ kisipa keteró beteraþó. Ti mepaae yóló muló betere doasi bete alarape fea wisiyóló eróturaalu, mepaae sawa alarapekélé kisipa keteréni, fea touróló erólūasóró mo wisi ūapó. ²⁴ Dīa kele dilikirutei, mepaae wh̄jpaee t̄u i mole ape yóló yó mótu beteraþó. Dīané ɔla nukuraalu, mo sawa dok̄letamo h̄ko nāsóró, mepaae ɔla ɔla sorokóló nuku beteraþó. Tétu bitutei, doasi *kamel* hupumo, ti dīané kiliniyóló ɔlatamo touróló h̄ko ai nuku betere ape.

²⁵ Moses-né yóló muló betere fo yó mótu betere wh̄jraperó Farisi wh̄jrapetamo-ó, dīa tiki tūapaae doruraalutei, h̄ale sik̄jli du betereiteiné mo dowi kwia saalo ai ape. Dīané w̄ei nokole wutiró nukutamo tómaaté fukuturaalu, tūapaae fukutumipó. Ti ai tó mó maaté fukutu betere so wh̄jta, ɔlémi nokole alakélé, ukusi yóló ek̄le dere alakélé mo f̄anapó. ²⁶ Kele dilikire Farisi wh̄j-ó, folosóró ti kale w̄ei nokole wutiró ɔla nokole nukutamo tūapaae hotowayóló fokae. Atétepa, ti tóta ama h̄aletei fokó faalo ai ape.

²⁷ Moses-né as̄ere fo yó mótu betere wh̄jraperó Farisi wh̄jrapetamo-ó, tiki tūapaae doruraalutei tóné h̄ale sik̄jli du betereiteiné mo doasi dowi kwia saalo ai ape. Dīata, kale wh̄j dou tó mó kale d̄ei ni f̄ené aurale tikimó kelaalo mo kok̄re kaae erapó. Ti wh̄j dou tóta kelaalo kok̄retei, wh̄j mole dou tūa dolopaaeta, suk̄ale wh̄jné diriró kae kae k̄laamilitamo f̄anapó. ²⁸ Dīakélé u tūapaae atei kaae ala epatei, so wh̄j feané diaaɔ tó tiki maaté kilituraalu, mo donoi ala du betere wh̄jrape nisi du beteraþó. Diaaɔ tiki tūapaaeta, wh̄j dilikitere alaró kae kae mo sonaalei dowi alatamoné ai f̄ane ape.

²⁹ Moses-né as̄ere fo yó matere wh̄jraperó Farisi wh̄jrapetamo-ó, dīa u tūapaae dorutei, tó mó h̄ale sik̄jli du betepa, mo dowi kwia saaireteimó wió yae. Dīata, Kótóné ama fo erale k̄lól wh̄jrape dourale tikiró, mo take donoi ala yóló sinale wh̄jrape dourale tikitamo hotowa yóló be t̄enóló aurótu beteraþó. ³⁰ Atéturaalu, diaaɔ etei kaae fokélé du beteraþó. D̄atamo, nouterape betale alimó bitūasóró, ti Kótóné ama k̄lól

wh̄jrape dóló samea sókó fatua wūa meipó dua dapó. ³¹ Dīata kae wh̄jrape meipó. Diaaɔ ai du betere fonétei dīa só deróturaalu, Tale Kótóné ama k̄lól wh̄jrape dilé wale wh̄jrapené deté wale naalerapeta, dīatóró ai ape. Térapa, atimané deté wale dowi ala diaaɔkélé mo ti fakeróló du betae.

³³ Dīa wh̄j sinópóló tukó nokole mo dowi wulirape-ó, dīatamo fo tokótamo yóló dowi si duku beterepaae só deraairetei noa yóló h̄asókó faaloé? ³⁴ Térapa, ɔlo dīa beterepaae Kótóné ama k̄lól wh̄jrapekélé, kisipa tiki fosó fosóre wh̄jrapekélé, Kótóné yóló muló betere fo yó matere wh̄jrapekélé, dotonótu beteraþó. Tétu betepatei, mepaae wh̄jrape ti diaaɔ dóo, mepaae wh̄jrape filipaare ni tó mó oleróló dóo, mepaae wh̄jrape diaaɔ fo wosetere be tūamó fokosói ala yóo, mepaae wh̄jrape atima me be hulupaape botokó fupa, diaaɔ daai sya kw̄eyóo yaalo ai ape. ³⁵ Atéyaleiteiné, donoi ala du betale wh̄j Abel-né samea sókó feleteimó, kaae sóró dilé wóló, kale Barakayané naalema Sekariaakélé momatere beró Talepaae h̄ale matere ɔla sukɔlaa dalatere tikitamo tūamó dīané dalepó. Ai dilé wale wh̄jrapené samea sókó feletei fea touróturaalu, dīa mió i alimó betó mole wh̄jrapepaae doa kwia melaalopó. ³⁶ ɔlo mo i dere ape. Take atéró wh̄j dilé walemó dowi ala kwia fea touróturaalu, mió i betó mole so wh̄jné saalopó.

³⁷ Jerusalem be huluaamó, betó mole so wh̄j naao teyae! Kótóné ama k̄lól wh̄jrape dīa beterepaae dotonótua depatei, kapo duné siróló dua yale so wh̄j-ó, kale bané ama malerape baase aɔpaae buó su dere kaae, ɔlo dīakélé atéró dape saalopóló dua yaleteti, diaaɔtei h̄oyóló dow̄aae fua yalepó. Téyaleiteiné mo doasi k̄leó, Talené dīa taalatepa, mió diaaɔ be hulua ai wópu mutapa, kelere? ³⁹ Térapa, ɔlo dīapaae mo i dere ape. Diaaɔ ̄ kilini bitiré fóló, 'Talené doimó wale wh̄j Kótóné wisiratepa ̄ hajné sinóló beterópóló yae' dere sukamó, ti diaaɔ ̄ momó kelaalopó," yalepó.

Take kemetere sukamó yaaire ala

(Mak 13:1-2, Luk 21:5-6)

24 Téró, Yesu momatere be taaróló fu betepa, ama yó matere wh̄jrape ̄tamo hokolaane fóló duraaalu, "Momatere be wisinaale ai t̄eyóló muló betepa, kelere?" deté fu betalepó. ² Tétepa, Yesuné atimapaape duraalu, "Ai t̄e mole berape diaaɔ kelere? ɔlo dīapaae mo i dere ape. Ai berape fea fisikó furaalu, kapo fake bet̄akókélé me kapotamo olokopa kelaalomeitei, mo fea kolokó fóló mupa kelaalo ai ape," yalepó.

³ Atéró, Yesu ̄ *Olip* du sorokó molepaae fóló betepa, ama yó matere wh̄jrape ̄ beterepaae wóló atimasisi bitu ̄paae woseturaalu, "D̄a mok̄leyaa yóló betepa, ɔlo walemó kilita sókó fāsórópa, folosóró noa alapi eratepa kolóló, d̄ané tūe yaaloé? Keme yaaire be d̄eró ɔlo waaire be d̄etamo, d̄ané kisipa yópóló noa alapi eraaló?" yalepó.

⁴ Ai fo depa, Yesuné atimapaape duraalu, "Me wh̄jné dīa dilikóló k̄paae ̄lisóró falāsóró, mo hotowayóló kaae tawae. ⁵ Ti noatepae, wh̄jrape mo feané dīa diliki-

turaalu yalo doi yóló, 'Ëta, so whj fea teteróló kaae tanópoló, Kótóné sóró beteró betere whj Kerisopó,' depa, so whj feané mo nisi yóló sya faalo ai ape. ⁶ Me tikipaae bóe du beterapó dere fokélé wosóo, mo felekemó bóe du betere alakélé kolóo duraalu, diã tué sekyóló wiyagse. Ti noatepae, ai alarapeta mo yaalopóló tukóló muló bettereteiné hásókó feni, mo yaalotei, kemeyaaire be dę ti teórapó," yalepó. ⁷ "Me hae kwiamó betere be hulua whjró me hae kwiamó betere be hulua whjtamo bóe doasi daalo ai ape. Me hae kwia teteróló kaae tare topo whjró me hae kwia teteróló kaae tare topo whjtamokélé bóe daalo ai ape. Atéturaalu, doasi wote aliró doasi bao dere alatamo hae kwia feapaae wou betaalo ai ape. ⁸ Ai alarape fea-ta, ti kale sorape naale saai sisó kaae sóró nuku dere kaae dapó.

⁹ Téturaalu, diã ę sya wóló, yalo ala erótu beteremó, i hae kwia feamó betó mole so whjné diã hóróló fokosoi ala yóló, mo ti sinópoló daalo ai ape. ¹⁰ Atétere sukamó, so whj mo fea kisipa tiki tiró betere ala taaróló, me whj hóróló atimasisitei bóe daairaalu, eleké deyóló u só derane, i só derale, du betaalopó.

¹¹ Atétu betepa, mepaae whjrape mo fea Kótóné ama mo kóló whj aoyóló wóló, so whj dilikóló kópaee faraa-lo ai ape. ¹² Ti noatepa meipó. I hae kwia feamó betó mole so whjné dowi ala mo ti faketé furaalu, so whj feané yaala sókó fóló hękesené sukutu betere ala siri buóló, mo ti haepaae derepaalopó. ¹³ Tépatei, mepaae whj de kisipa tiki tiró betere ala mo ti yó taté fóló, kemene fole sukamó sókó fupa, ti ai whj aluni, Tale Kótóné ama mo tao saalopó. ¹⁴ Atéturaalu, Kótóné teteróló kaae tare aqmó, mió wosetere kisi fo wisi i hae kwia feamó betó mole so whjpaee yó maté koteremó, ita Talenétei eratapóló kisipa yaalopó. Ai ala yale kjlipaae, ti mo kemetere be dę sókó waalo ia ape.

¹⁵ Atétepa, Kótóné ama kóló whj Daniel-né mo taketi asęmó yóló muló betere foné duraalu, be wópu mu-laai, kelaalo mo sonaailei ęla Talené ama kae tukóló muló betere tikimó daapa kilitu, ai asęre fo dosęatere whj dięné wisiyóló kisipa muae. Ai ala kilituraalu, Judia hae kwiamó betó mole so whj du sorokó mole tikipaae botokó fópóló yae. ¹⁷ Mo betę whjkókélé siki be kemó biti até aqró bemó mole ęlakélé sene derepéni, mulópóló taaróló, botokó fae. ¹⁸ Whj me kutómó daapatamo ai ala depa, ti momó fesaayóló ama bukaaie kuti sene feni, mulópóló taaróló botokó fae. ¹⁹ Atétere sukamó kale naale ere soraperó teó naale tare sorapetamo mo doa kęlerapó. ²⁰ Diã botokó faairetei doasi sosóli aliró sęa nóló beterópóló, tukóló muló betere be dętamó tuęmó eraqsóró, Talepaae momatu betae. ²¹ Ti noatepa meipó. Ai waaire doasi sekei alata, i hae keké nale alimó kaae sóró wóló, mió i betere alimókélé, take nalo betaaire alimókélé ai kaae sekei ala mo kelaalomeipó. ²² Atétere be dęmó, waaire sekei alarapetamo Kótóné hęlekeróló tukóló mulólu-ęmeisóró, ti mo betę whjkókélé hásókó fóló bitu-ęmeipó. Até yaqsóró, Kótóné sorokó suyóló sóró beteró betere so whjmó kisipa mutu, ai be dęrape

hęlekeróló tukóló mulaalo ai ape. ²³ Atétere sukamó, mepaae whjné duraalu, Kótóné so whj fea teteróló kaae tanópoló, sóró beteró betere whj Keriso i wóló betepa kelae depa, ó u wóló betere ape depa, mo dere nisiyóló wosóló kisipa tiraęse. ²⁴ Ti noatepae meipó. Mepaae dilikitere Kerisoró Kótóné ama kóló whjpóló, kapala fo yó matere whjrapetamo waalo ai ape. Atétu, kae kae ala yaairemó eratere doasi alaró kae kae kelemei alarapetamo eróturaalu, Kótóné sorokó suyóló beteró betere so whjkélé kópaee falaai, kęae kolóló sę saalopó. ²⁵ Ai alarape yaai teópatei yalo diępaae ai yale ape.

²⁶ Téyaalopa, mepaae whjné diępaae duraalu, 'Kale seke ę whjkélé bitinire tikimó wóló i betere ape,' depa, wosóló mo dapóló kelaai faęse. Ó, 'Be dolomó i betere ape,' depa, mo dere nisiyóló kisipa tiraęse. ²⁷ Ti noatepa meipó. Suka hotereró dere epéneitei suka doropolepaaekélé dęyó fu dere kaae, kale Whjné Naalema atéró mo hękeamó wapa so whj feané kelaalo ai ape. ²⁸ Dięné ó sępaae kese honalemótamo, kale ba dukaarape sę kweyóló bopétu betepa kilitu, sinale na ó hupu mupa dapó kisipa muae.

²⁹ Ai sekei alarape yale kjlipaaetóró 'Suka kekélé dilikiróló, wéliékélé mo dę yaalomeipó. Hęrerapekélé torokó dorowóló, ó sęmó ere ęla ęlakélé fea wore yaalo ai ape,' erapó.

³⁰ Atétere sukamó, kale Whjné Naalema mo felekemó waai dapóló kisipa yópóló, ó sęmó doasi ala eratepa kelaalopó. Atéró ama doasi ere au wisinaaletamo ó sękomó hękeamó sókó wapa i hae kwiamó betóló fale so whj feané kilitu, doasi moló-u yaalopó. Kale Whjné Naalema ó sęmó atéró wouraalu, ama bole doasi fotokqró Kótóné ama kae ere ala wisinaaletamo ó sęko dolomó sókó wapa, kelaalo ai ape. ³¹ Atéturaalu, ama *ensei*-rapenę ukulumó wuti mo doasi fakeyóló hale deté kuturaalu, hae kwia dę dokę feamó ama sorokó suyóló kae beteró betere so whj dape siré kweyópóló dotonaalopó.

³² Térapa, mió kale ni nosené dere ala kolóló, wisiyóló kisipa muae. Sóku fóló momó hęlu depa kilituraalu, kale ba fo mo felekemó ai sókó wale ape fo dua dapó. ³³ Até dere kaae, ai bopeyale alarape dię betere tuępaae wapa kilituraalu, mióta ę mo felekemó waairaalu tų sókó walemó daapa, ai dere ape kisipa muae. ³⁴ Yalo diępaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whj fea sukuni hęle betó mupatei, ai alarape mo fea yaalo ai ape. ³⁵ Ó sęró i haetamota, mo kemeyaalotei, yalo fo betę kemekélé ini, hęle muó tawaalopó," yalepó.

Whjné Naalema waaire be dęró suka keletamo mené tuęnipó

(Mak 13:32-37, Luk 17:26-30, 17:34-36)

³⁶ "Até yaaire be dęró sukakeletamota, mo whj be-tęnékélé, hepen bemó betó mole *ensei*-rapekélé, ama Naalemanékélé mo tuęnitei, Alimané ama betę tuęrapó. ³⁷ Kale whj Noa betale alimó yale ala kisipa muae. Kale Whjné Naalema woukélé, mo ai ala

kaaetóro yaalo ai ape. ³⁸ Ti noatepae, atéyale sukamó kale weji doasi ɔlaai teópa, atima mo wisiyóló bitu, ɔlaró wejtamo nóló, whj so dokotere alakélé, so whjtamo dokotere alakélé deté fu betero, Noasépi nuku tuɔpaae bitj holale sukamó sókó walepó. ³⁹ Atima betere tuɔpaae ai ala sókó waairetei kisipani, hɔle mo kɔleaa yóló bitiré wóló, weji doasi anóló, so whj fea aluralepó. Kale Whjné Naalema wale sukamókélé, atétu yale kaaetóro yaalo ai ape. ⁴⁰ Whj tamo kutómó daayaalotei, me whj dapesó furaalu, me whj daalɔpóló taaróló faalopó. ⁴¹ So tamo *whit* o derakóló detu be-taalotei, me so dapesó furaalu, me so betepa taaróló faalopó.

⁴² Ti noatepa meipó. Diɔ teteróló kaae tare Tale waaire suka, diɔ kisipanipa, mo hotowayóló kaae tawae. ⁴³ I alarapeta mo yaalopa, i dere fo bete wisiyóló wosóló kisipa muae. Betɔ be talené dilikitamo etei kaae sukakelemó ɔlémi nokole whjné ama be fulukene waalopóló, kisipa muóló bituɔsóró, ti ama be fulukóló ɔla ɔla sóró fɔpóló, ɔ noke fió muni, siki siki yóló bituɔpó. ⁴⁴ Térapa, diɔkélé donoróló mo siki siki yóló betae. Ti noatepa meipó. Kale Whjné Naalema waalomei nisiyóló, kisipa keteróló betere sukamó, ɔ sókó waalo ai ape.

⁴⁵ Ti i dere fo wosóló, diɔkó me whj etei kaae keke-meyóló kutó diratere whj betereómóló, diaaɔtei kɔae kela. Betɔ be tale ɔ mepaae uké faairaalu, ama dere fo sya fóló, mo eró tare fosó fosó yóló kekemere whj-paae mepaae kutó diratere so whj naao teteróló kaae taru, ɔlakélé mo wisiyóló melae yóló ɔ fulapó. ⁴⁶ Ai kale kutó tale doasi topo whj ɔ momó fesaae wouraaalu kel-erɔlemó, ɔ faai bituraalu diyae yale kutórape fea ama sɔmó dipa, ti ai kutó diratere whj ɔ mo hajné sinaalo ai ape. ⁴⁷ Ƴalo diɔpaae mo i dere ape. Kale be talené ama ɔla ɔla mo fea ai seképaee naao mo hotowayóló kaae tawae yóló, ama naase tuɔmó mulaalopó. ⁴⁸ Tépatéi, ai kutó diratere whjtamo dowi tué mole whj betepa, ti i ala dere kaaepó. Kale kutó diratere whjné kisipané ama doasi hapale waalomei nisiyóló, ɔtamo kutó ditere whjrapetei fokosói ala yóo, topo dotere weji nokole whjrapetamo fulumu yóló hɔko bitu, ɔlaró wejtamo mo dekéro nóo du betaalopó. Téturaalu, ama doasi waalomei nisiyóló mokɔleyaaró betere tuɔmó, kale whj sókó wapa kilita sókó faalopó. ⁵¹ Atéroró, kale whj ama doasiné fokosoi ala yóló, ama tiki mo turukée fi kale tó tikiné wisire nisiyóló sikjli du betere whjrapetamo betɔmó beteraalopó. Tétepa, aimó doasi susupu sóró kaketu bitu naao téyae yóló, atima sereke fisikó sóró doasi wole du betaalopó,” yalepó.

Naase tamo so seimalepaae dó faróló yale fo

25 Téró Yesuné duraalu, “Atéyaaire sukamó, ó hepen bemó Kótóné teteróló kaae tare aɔmó mole alata, i ala kaae yaalopó. Kale naasetamo so seimalerape atimané *lamp* sɔ dirirape sóró so dokotere be demó detere ɔla naai kale so dokaaire whjtamo hokola yaai felepó. ² Atéroró mepaae aporó fele seimale senaalerapeta, ti kisipa fosó fosó yóo, mepaae aporó

so seimale ti kisipa tiki fosó fosó ini yóo erepó. ³ Kale kisipa tiki fosó fosó inire seimale sorape atimané *lamp* sɔ dirimó weji belepa sóró feletei, kemetepa saaitapóló mepaae *wel* weji wutimó tepeóló sóró fenipó.

⁴ Téyaletéiné, kale kisipa tiki fosó fosó yóló kekemere seimale sorape atimané *lamp* sɔkélé weji belepa sóró fóo, kemetepa saaire *wel* wejikélé wutimó tepeyóló sóró fóo yalepó. ⁵ Atéroró, kale so dokaaire whj hapale wéni, diki deté fu betepa, atima fea noke kɔletepa noke foposaa yó molepó.

⁶ Atima atéroró noke fopesaapa, diliki sɔ tuɔtamo whj betɔné fo fakeyóló duraalu, ‘Kale so dokaaire whj i walapa, ɔtamo hokolaayaa faalopa ape,’ yalepó.

⁷ Atétepa, kale so seimalerape turukó holóló, atimané *lamp* sɔ dirirape wisiyóló dɔpóló donoralepó.

⁸ Atéroró, kale kisipa tiki fosó fosó inire so seimalerapéné kale kisipa tiki fosó fosó yóló, kekemere so seimalerapepaae duraalu, ‘Dɔné *lamp* sɔ dirirape *wel* weji kemeturaalu, felekemó sukó faai dapa, diɔné tare *wel* wejikó dɔmaletamo ɔlae,’ yalepó.

⁹ Ti fo depa, atimané duraalu, ‘Meipó. Dɔné tare *wel* weji diɔ melatepa, ti dɔné sɔ dirimó tepeyaaire mei yaɔsórópa, mepaae *wel* weji dotonateré whjrapetamo dupune fae,’ yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, atima *wel* weji dupune fi tikimó, kale so dokaaire whj sókó walepó. Atétepa, kale donoróló betere so seimalerape kale so dokaaire whjtamo so dokoteremó detere ɔla naairaalu, be dolopaae horóló tɔ kinalepó.

¹¹ Atéroró betereómó, nalomo mepaae kale fele so seimalerape wóló, atimané fo fotokɔ yóló duraalu, ‘Doa whj-ó, doa whj-ó, dɔ holaitapa tɔ tukjæ,’ depa, ama atimapaee duraalu, ‘Ƴalo diɔpaae mo i dere ape, diɔ ɔ kisipanipa diɔ deé?’ yalepó.

¹³ Atérapa, diaaɔ doasi waaire be deró suka keletamo diɔ kisipanipa, mo hotowaró kaae tawae,” yalepó.

Doasi monipaae dó faróló yale fo

(Luk 19:11-27)

¹⁴ “Fo me i ape. Talené teteróló kaae tare alata, whj betɔ ɔ me bepaae faairaalu, ama kutó diratere whjrape ɔ beterepaae ape yóló, ama ɔla ɔlarape kaae tawópóló, sóró beteratere kaaepó. ¹⁵ Téró, ama kutó diratere whjrapepaae *moni* melaairaalu, folosóró me whjné dere ala kɔae kolóló, 5,000 melóo, whj mené ama dere alakélé kɔae kolóló, 2,000 melóo, me whjné ama dere alakélé kɔae kolóló 1,000 melóo, yóló duraalu, ‘Ƴalo i *moniné* mepaae kutó dirótu betae,’ yóló, ɔ felepó. ¹⁶ Atétepa, kale 5,000 *moni* sale whjné ai *moniné* mepaae kutó diyóló, ama kale sale 5,000 tóomó 5,000 me beleróló salepó. ¹⁷ Atéroró, me kale 2,000 *moni* sale whjnékélé mepaae kutó dité fóló, 2,000 me beleróló salepó. ¹⁸ Téyaletéi, kale 1,000 *moni* sale whj ɔpaae melale *moniné* me kutó dini sóró fóló, hae dukjyóló kikití hyó mulalepó.

¹⁹ Atéroró, kale doasi ɔ hapale wéni, bitiré fóló me sukamó momó fesaae wóló, ama kutó diratere whjrapepaae kale melale *moni* taleyaalopa, ape

yalepó. ²⁰ Atétepa, kale 5,000 *moni* melale whj wóló duraalu, 'Doa whj-ó, naao epaae 5,000 melaletai, kutó dité fóló, tómó beleróló saletai me 5,000 i ape,' yalepó.

²¹ Ti fo depa, ama doasiné apaae duraalu, 'Yalo kutó diratere whj wisinaale-ó, naao fosó fosóre alané yalo yapaae yae yale ala naao wisiyóló ereteiné, mepaae ɔla ɔlakélé fea naaotóró teteróló kaae tawaasepólópa, yákelé naao doasitamo həkese dere ala tuámó betaalopa ape,' yalepó.

²² Atétepa, kale 2,000 *moni* melale whj wóló duraalu, 'Doa whj-ó, naao epaae 2,000 melaletai, kutó dité fóló, tómó beleróló 2,000 me saletai i ape,' yalepó.

²³ Ti fo depa, ama doasiné apaae duraalu, 'Yalo kutó diratere whj wisinaale-ó, naao fosó fosóre alané yalo yapaae yae yale ala naao mo wisiyóló ereteiné mepaae ɔla ɔlakélé fea naaotóró teteróló kaae tawaasepólópa, yákelé naao doasitamo həkese dere ala tuámó betaalopa ape,' yalepó.

²⁴ Téró, kale 1,000 *moni* melale whjkelé wóló duraalu, 'Doa whj-ó, naao dere alata, yalo tuérápó. Yata mo deraai whj bituraalu, ɔla wae bilitere alakélé, ɔla wae ke terepetere alakélé dumitei, hāle hōko tikimókélé naao ɔla wisi sua dapó. ²⁵ Atérené ɛ wituraalu, naao epaae melale *moni* yalo hae dukiyóló hyó mualaletai, i tarapa sae,' yalepó.

²⁶ Ti fo depa, ama doasiné apaae duraalu, 'Yata, kutókélé diyaalo mo dekané sini, kutó diratere whj dowi ai ape. Ti yalo naasené ɔla wae bilini yóo, ɔla kekélé terepeni yóo, dere tikimóte ɔla sua dapó fota, naaotei ai yale ape. ²⁷ Atétere ala naao tuérutei, yalo yapaae melale *moni* tómó beleróló sǔpóló, *moni* kaae tare whjrapetamo muléliyólópó. Até uásóro ti ɛ fesaae wouraalu, yalo melale *moni* tómó mepaae beleróló suapó,' yalepó.

²⁸ Térapa, ama ai tare 1,000 *moni* tokó sóro kale 10,000 *moni* tare whjpaee melae. ²⁹ Ti noatepae, mepaae whj dené me ɔla tapa, ti Talené tómó beleróló móturaalu, ai whjné mo dekéró tawaalópó. Mepaae whjné mo sawa tapa, ti ai sawa tareteikélé ama fasó saalo ai ape. ³⁰ Téró, ai kale deka kutó diratere whj mo dilikire tikipaae tae deratepa aimó kaketu bituraalu, amatei yale alamópóló doasi wole du betaalópó," yalepó.

Sipsip-ró meme huputamopaae dó faróló dere fo

³¹ "Kale Whjné Naalema ɔ waaire sukamó, ama mo kae ere de wisinaaletamo wouraalu, ama *en-sel*-rapekélé, mo fea betámó waalópó. Atéró wóló, ama teteróló kaae tare doasi topo whj betere tikimó bituraalu, ó hepen bemó mo ama kae ere au wisitamó bitu, taleyaaalo ai ape. ³² Atéró bituraalu, i hae kwiamó betó mole so whj mo fea ɔ betere tikipaae tourale wóló betepa, kale *sipsip* hupuró *meme* huputamó kaae tare whjné taleyóló, *sipsip* hupurape kaepaae daalóo, *meme* hupu kaepaae daalóo, du dere kaae, so whjkelé atéró taleyaaalo ai ape. ³³ Atéró taleyóló, kale *sipsip* hupu ti ama turu naaseró beteroo, *meme* hupurape ti ama fé naaseró beteroo, yaalópó.

³⁴ Téró, kale doasi topo whjné kale turu naaseró betere so whjpaee etei fo yaalópó. 'Yalo Ayané wisiró betepa hajné sukutu betere so whj-ó, Kótóné teteróló kaae tare aomó mole ala take sǔro haetamo aleyaapatei, diámó melaai dapóló, taleróló muló betere ɔla saai ape. ³⁵ Ti noatepae, ɛ wotené sinóló mupa, ɔla melóo, ɛ weí nokoletepa, weí nǔpóló melóo, ɛ uké whj kaae betepa, diaaɔ bepaee wisiyóló dapesóo yalepó. ɛ bukaaire kutikélé meipa, diaaɔ melóo, ɛ kisiné sukóló mupa, diaaɔ mo hotowayóló kaae tawóo, ɛ *dipula* betepa, wisi kisipa muǔpóló diané ɛ kele wua yóo yalepó.'

³⁷ Tétepa, kale mo donoi ala du betere so whjné apaae i fo yaalópó. 'Tale-ó, yá wotené sinóló mupa, ó weí nokole du betepa, dāné yámó metéli melaleé?

³⁸ Tale-ó, yá uké whj kaae betepa, dāné dape sóo, yá bukaaire kuti meipa kuti melóo, yalepó dere-a, dāné yámó metéli melaleé? ³⁹ Yá kisiné sinóló mupa, ó *dipula* betepa kisipa tiki feléyǔpóló, dāné yá metéli kele waleé? depa, kale topo whjné i fo tokó melaalópó. 'Yalo diapaae mo i dere ape. Diaaɔ mepaae wisi ala i doasi doi mole yalo norapepaae eróturaalu, mo belei sokóte ɛ betere so whjpaekélé erélipa, ti epaaetóró eró beterapó,' yaalópó.

⁴¹ Téró kale fé naaseró betere so whjpaee i fo yaalópó. 'Talené só deró betere so whjrape-ó, diá ɛ betere tiki taaróló mo sukókélé feni, hāle dó tare sipaae bitj fae. Ai sita, mo dowi Satan-ró ama kutó dirǔpóló doteyale keperapetamo dǔpóló, tukóló muló betere sipó. ⁴² Ti noa betené meipó. ɛ wote betepa, me ɔlakókélé meni yóo, weí nokole depa weíkelé meni yóo, uké whj kaae betepa, diaaɔ dape sini yóo, bukaaire kuti meitepa kutikó meni yóo, ɛ hepo daróló betepa, ó *dipula* betepa wisiyóló tao sini yóo yalepó,' yaalópó.

⁴⁴ Ti fo depa, atimané apaae etei fo yaalópó. 'Yá wotené sinóló betepa, ó yá weí nokole depa, ó uké whj kaae betepa, ó bukaaire kuti meitepa, ó yá kisiné sukóló mupa, ó yá *dipula* betepa, dāné yá wisiyóló tao sinipó dere-a, metéli tao sinipóló de? yaalópó.

⁴⁵ Ti fo depa, ama atimapaae i fo yaalópó. 'Yalo diapaae mo i dere ape. Diaaɔ mepaae wisi alakó i doi mole whjrapepaae erénituraalu, i betó mole belei sokóteipaaekélé erénipa, ti epaaetei erénipó,' yaalópó.

⁴⁶ Ai ala du betale so whjta kemekélé ini, mo ti sótoró tawaaire dupu saalópó. Téyaalotei, mo donoi ala du betale so whjta, ti mo titóró betó tawaaire bete saalo ai ape," yalepó.

Yesu daairaalu fo dokale ala

(Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Jon 11:45-53)

26 Atéró, Yesuné ai forape yóló kemetepa, ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Kale bosenyóló fele be demó ɔla deyóló naaire be de sókó waai be de tamo betā hāle moletei diaaɔ ai kisipare ape. Ai be demó kale Whjné Naalema mepaae whjrapené filipaa ni tómó oleróló dǔpóló, atimané naase tuámó mulaalo ai ape," yalepó.

³ Téro, kale so whimó Talepaae momaratero topo whjrapero mepaae whj disirapetamo, momaratero doasi topo whj Kaiapas-né be wisinaalepaae tourale walepó. Atima atéro wóló touró bitu, Yesu ʔ tawóló daai kikiiti fo dokalepó. ⁵ Atima atéro fo dokóló mulótu duraalu, "I alata, kale ʔla detere sukamó yaalomeipó. Ti noatepaae, so whj feané keletómó ai ala depa doasi foya yaqsóro, me be demó yaalopó," yalepó.

Betʔa soné Yesuné topomó felé kɛlaa wale wel wej suniyale fo

(Mak 14:3-9, Jon 12:1-8)

⁶ Téro etéyalepó. Yesu ʔ Betani be huluapaae fóló, kale dowi humu fuluné tiki dopa ama wisirale whj Sai-mon-né bemó ʔla nuku betalepó. ⁷ Atéro beteremó, so betʔané doasi *moniné* duputere felé kɛlaa wale *wel wej alabasta* kane fakené aleale wutimó belepa tawóló walepó. Téro, kale soné ai *wel wej* wisinaale wuti faayóló Yesu ʔ tiróló firu ʔla nuku betepa, ama topomó suniyalepó.

⁸ Atétere ala, ama yó matere whjrapené kolóló, dei kisipa muóló duraalu, "Ai *wel wej* wisinaale-a, hoko noatepa besekéroló suniyaleé? ⁹ I felé kɛlaa wale *wel wej* wisinaale, mepaae whjtamó dotonóló doasi *moni* sóro, hɛle yoleale yóló betó mole so whimó móluʔsóró mo wisuʔpó," yalepó.

¹⁰ Atimasisi atéro du betere fo Yesuné tuéyóló, atimapaee duraalu, "Ai soné ama ɛpaae mo kokʔi ala wisinaale eralepa, diaaʔ ama kisipa tiki dorakesé. ¹¹ Kale hɛle yoleale yóló betó mole so whjta, ti betere dokʔ diʔtamó betó tawaalotei, ɛta diʔtamó betó tawaalomei ai ape. ¹² Ai soné kale felé kɛlaa wale *wel wej* ʔlo tikimó suniyaleiteita hɛle meipó. ɛ sukutepa douratere sukamó felé kɛlaa wópóló ai dilale ape. ¹³ ʔlo diʔpaae mo i dere ape. I hae kwiamó betó mole so whjpaee kale mió i wosetere kisi fo wisi yó maté kuturaalu, i soné ama i yale alakélé yó melaalo ai ape. Téturaalu, i kale soné i ala yalepóló kispatoró hɛle yó tawaalopó," yalepó.

Judas-né Yesu eleké deale fo

(Mak 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴ Téro, kale yó matepa wosetere 12 whjrapekó betʔa Iskariot be whjko Judas so whimó Talepaae momaratero topo whjrape beterepaae fóló woseturaalu, "ʔlo i seké diaaʔ naase tuʔpaae mulatepa, diaaʔ ɛmó noa ʔlakó melaaloé?" yalepó. Ai fo depa, atimané 30 *silpa moni* dosʔayóló ʔmó melalepó. ¹⁶ Ai sukamó kaae sóro, Judas-né Yesu ʔ mepaae whjné naase tuʔmó moolaire tʔ kikiiti betalepó.

Yesuró ama yó matere whjrapetamo ʔla nale ala

(Mak 14:12-21, Luk 22:7-14, 22:21-23, Jon 13:21-30)

¹⁷ Téro, *yist* buni fopei *bred* o deóló nukuatere be de kaae suraalu i ala yalepó. Yesuné ama yó matere whjrape ʔ beterepaae wóló woseturaalu, "Kale bosenyóló fele be demó deyóló naaire ʔla-a, mé bemó ɛané taleróló mularóé?" yalepó.

¹⁸ Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, "Diʔ u doasi be huluapaae fóló, ai bemó me whjkotamo betepa, ʔpaae i fo yae. 'Kale yó matere whjné duraalu, "ʔpaae me ala eraai tukóló mulale be de felekemó sóko waai depa, kale bosenyóló fele be demó, ʔlo yó matere whjrapetamo naao bemó ʔla deyóló naai dapó," ' ene fae," yalepó. ¹⁹ Atétepa, ama yó matere whjrape fóló, Yesuné atimapaee yae yale alatoróti yóló, kale bosenyóló fele be demó deyóló naaire ʔlarape taleróló mulalepó.

²⁰ Atéroló, be dikiteretamo Yesu ʔ ama yó matepa wosetere 12 whjrapetamo ʔla nukuatere ni fake tómó tiróló firu ʔla nuku beterepó. ²¹ Atéro ʔla nuku bitu, ama atimapaee duraalu, "ʔlo diʔpaae mo i dere ape. Diʔko betʔa whjné ɛ mepaae whjné dópóló eleké deyaalo ai ape," yalepó.

²² Ai fo depa, atima kisipa tiki fomaake yóló, dekené sukutu duraalu, "Tale-ó, ai ala ɛané mo yaalopóló de?" yóló, atima feané betʔa kaae fotóro deté felepó.

²³ Ti fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, "Aita ɛtamó betʔamó ʔla nuku betere whjnéte mepaae whjné ɛ dópóló eleké deyaalo ai ape. ²⁴ Ti noatepaae, whjné Naalemata, kale asémó yóló muló betere fo motóroti dokonóturaalu sinaalopó. Téyaalotei, Whjné Naalema mepaae whjné dópóló eleké deyaaire whj ʔa betʔa doasi kwia saaireteimó mo wió yae. Ai whj ʔ hamané dewuʔmeisóró, ti mo wisuʔpó," yalepó.

²⁵ Tétepa, ʔ dópóló eleké deyaaire whj Judas-né duraalu, "Yó matere whj-ó, ai ala ʔlo yaalopóló de?" depa, Yesuné ʔpaae duraalu, "Épó mo naaotóroti yaalo ai ape," yalepó.

²⁶ Atima atéro ʔla nuku bituraalu, Yesuné *bred* o bula tao sóro Tale Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló ama yó matere whjrape ʔlirótu duraalu, "Ita, ʔlo tikipa diʔ feané sóro nae," yalepó.

²⁷ Téro, kale dere kaae wej belere wuti tao sóro Kótópaae mo kée yóló, atima melóló duraalu, "Diʔ feané i wej nae. ²⁸ Ti i wejta, so whj mo feané yale dowi ala kwia aluraai, Kótóné diʔ tao saalopóló tukóló muló betere fo diriróturaalu, sóko farale ʔlo sameapa diʔ feané nae. ²⁹ ʔlo diʔpaae mo i dere ape. I nokole képi du wej momó kae néni hɛle bitiré fóló, ʔlo Ayané tɛteróló kaae tare aʔmó dɛ fea betʔamó bitu, kisi *wain* wej naalopó. Ai be de sóko waai teópa, ai wej me kaae néni hɛle bitiré faalopó," yalepó.

³⁰ Atéro, atima wole fo betʔa yóló, *Olip* du sorokó mole tikipaae felepó.

Pitané Yesu ʔ tuénipóló yale fo

(Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

³¹ Téro, Yesuné atimapaee duraalu, "Mo mió i dikitamotóro atimané ɛpaae eratere ala kilituraalu, diʔ fea ɛ taaróló botokó faalopó. Ti noatepaae, até yaaire alata, asémó i yóló muló betere fo mo dokonóturaalu yaalo ai ape.

'Kale *sipsip* hupurape kaae tare whj ʔlo dupa, *sipsip* hupurape dapo dapo yó faalopó,' erapó.

³² Téyaalotei, ę momó kepaayóló u Kaleli haepaae ępi folosóró fimó dię nalo waalopó," yalepó.

³³ Ai fo depa, Pitané ępaae duraalu, "Yępaaetamo mené noa kaae ala eratepa, ti mepaae whjrape atima yę taaróló fupa, yęlo betę yę mo taaróló faalomeipó," yalepó.

³⁴ Ti fo depa, Yesuné ępaae tokó mótu duraalu, "Yęlo yępaae mo i dere ape. Mo mió i dikitamotóró wę kakaruk bané hale yaaipatei, naao ę tuęnipó fo sore félimó yaalopó," yalepó.

³⁵ Ai fo yalemó, Pitané ępaae duraalu, "Ę yętamó be-ętamó sukutepa ti mo wisirapó. Yęlo yę tuęnipó fo mo yókélé yaalomeipó," depa, mepaae ama yó matere whjrapenékélé ama dere fo kaaetóró yalepó.

Kelaalo kokęi tiki Ketsemanimó yale ala

(Mak 14:32-42, Luk 22:39-46)

³⁶ Téró, Yesu ę ama yó matere whjrape fea kelaalo kokęi tiki Ketsemanipaae fóló, ama atimapaee duraalu, "Ę upaae momane fulapa dię imó betae," yalepó.

³⁷ Atima atéró beteróló, Pita kale Sebediné naalema tamó atima fu bitu, ama hosaa tuęmó mo doasi deķené sukutere ala kaae sóró, seķęi kisipa muté felepó.

³⁸ Atéró ama atimapaee duraalu, "Yęlo hosaa tuęmó deķené sukuturaalu, ę felekemó sukęai depa upaae momane fulapa, dię imó ę kaae tawóló bitu noke fini, ętamó momatu betae," yalepó.

³⁹ Téró ama yó matere whjrape aimó betó mupa taaróló, ę sawa tupaae fóló, haemó deraapisa fóló fió mulu momatu duraalu, "Yęlo Aya-ó, i seķęi ala ępaae waęsóró seséyaaire tuę mupa, ti naao sesé yae. Tépaitei yęlo kisipa mole ala eréni, naao kisipa mole ala betę erępóló yae," yalepó.

⁴⁰ Téró, ę ama yó matere whjrape beterepaae momó fesaae wóló kelalemó, atima fea noke foposaa yó molepó. Atépa, ama Pitapaae duraalu, "Sukakele be-ętamó ę kaae taruraalu, momatu bitinié? ⁴¹ Dię me dowi ala yępóló sų sere alané só deraęsóró, hotowayóló kaae taru, momatere ala yó tawae. Kepe betenéta wisi ala eraai mo doasi ketekę bupatei, tó tiki fotokę bunipó," yalepó.

⁴² Kale yale kaae, ę momó fesaae fóló momatu duraalu, "Yęlo Aya-ó, ępaae i eraaire seķęi ala waęsóró seséyaaire tuę mupa, ti seséyae. Seséyaaire tuę munipa, ti naao kisipa mole alatóró ępaae erępóló yae," yalepó.

⁴³ Atéró, ę momó fesaae wouraalu kelalemó, atima fea kale dere kaae, noke foposaa yó molepó. ⁴⁴ Atima atéró foposaapa taaróló, ę momó sore dakoróló fesaae fóló momaturaalu, kale yale moma kaaetóróti momó yalepó.

⁴⁵ Téró, ę momayóló fesaae wóló, ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Dię sęa nóló bitu noke foposaa yó mole-a, mió dę hęle betaaire be dę deķeró mupa de? Kale Whjné Naalema dowi ala dere whjrapené dępóló eleķé ai deyale ape. ⁴⁶ Ę dępóló eleķé deyale whj ai walapa, dię turukó horóló dę faalopa fiépe," yalepó.

Yesu ę tawale fo

(Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Jon 18:3-12)

⁴⁷ Yesuné ai fo du betepatei, ama yó matepa wosetere 12 whjrapekó Judas sókó walepó. Aęa, kale momatere be teęteróló kaae tare whjraperó so whj teęteróló kaae tare whj disirapetamoné dotonale whjrapetamo walepó. Atima atéró wouraalu, nópuluró bóe dele sepaketamo tao diliki yóló walepó. ⁴⁸ Téró, Yesu mepaae whjné dępóló eleķé deyale whjné ętamó wale whjrapetamo fo dokóló duraalu, "Yęlotamo kęló tukó nukupa, ti ętóró hętipa, tawae," ipakalepó. ⁴⁹ Atéró, kale Judas ę folosóró Yesu daalepaae sókówóló duraalu, "Yó matere whj, kęleó," yóló, apuóló kęló tukó nalepó.

⁵⁰ Ti fo depa, Yesuné ępaae duraalu, "No-ó, naao yaairaaalu, wale ala téti yae," yalepó. Tétepa, kale whjrape atima hapale sókó woutóró Yesu botokó sóró tawalepó. ⁵¹ Atétepa, Yesuné ama fulumu whjrapekó whj betęné bóe dele sepake sókó sóró, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné kutó diratere whjné wosęli sęae deralepó.

⁵² Tétepa, Yesuné ępaae duraalu, "Naao ai sepake bu-latere be dolomó momó bulae. Ti noatepae, mepaae whj denétamo sepakené whj dupa, ti ai sepakenétei ę mo ti dóló sukunaalo ai ape. ⁵³ Naao kisipané-a, yęlo Ayapaae 72,000 *ensel*-rapené ę tao sene wępóló dotonae depa, ama dotonaalomeipóló de? ⁵⁴ Yęlotamo ai ala depa, ti kale ašemó yaalopóló muló betere fo netéró dokonaaloé?" yalepó.

⁵⁵ Atéyale sukamó, Yesuné ai so whjpaee duraalu, "Diaaę kisipané ęta, *Gavman* whjrapetamo bóe dóló atimané teęteróló kaae tare ala fasó saai, whjrape fea ęlisóró fole whj beteparaalu, ę tawóló daai sepakerap-eró nópulurapetamo tao diliki yóló wou de? Betere dokę fea dięné momatere be tipiné bopéró daaló betere tikimó ę fo yó mótu betepa, diaaę ę tanipó. ⁵⁶ Ténitei ai yale alarape feata, ti Kótóné ama kęló whjrapené ašemó yóló muló betere fo motóró dokonóturaalu dępó," yalepó. Atétepa, ama yó matere whjrapené ę taaróló, atima fea botokó felepó.

Juda fakené Yesu só deraai fo tokótamo yale fo

(Mak 14:53-65, Luk 22:54-55, 22:63-71, Jon 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Atétepa, mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj Kaiapas-né bemó touróló betó mupa, Yesu tawale whjrapené ę dapesó felepó. Aimó kale Moses-né așere fo yó matere whjraperó so whj teęteróló kaae tare whj disirapetamo touróló betó molepó.

⁵⁸ Téyaletai, Pita ę Yesu fi tikimó nalo taetaa deté fu-raalu, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné be bopéró betere tipi tuępaae doropóló, aimó betó mole diki tare whjrapetamo bituraalu, Yesupaae noa alakó eratéró kelaai, kaae tawóló beterepó.

⁵⁹ Atéró, so whjmó Talepaae momaratere whjraperó fo tokótamo yóló taleratere whjrapetamoné kapala so whj dilikęlóló Yesu sukópóló, só deróló daaire bete kikitu betalepó.

⁶⁰ Atéro, atimané ǵ só deraai dapóló kapala fo yaletei, ai foné ǵ só deraaire sɔnɪpa, nalo whj tamo wóló duraalu, "Ai sekénéta, 'Kótóné ai momatere be fisikóló sore be demó ama momó tɛyaalopó,' depa dǵamoné wosalepó," yalepó.

⁶² Tétepa, mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj turukó holóló Yesupaae duraalu, "Ai whjrapené yǵ só deratere fo dapa, naao atimapaae fo mekó tokó menitere-a, noatepa de?" yalepó.

⁶³ Téyaletei, Yesu fo tekeni hǵle daalepó. Atépa, kale momatere be kaae tare topo whjné ǵpaae duraalu, "Mo titóro betó tare Kótóné keletómó yǵlo ǵpaae mo dirii fo i dere ape. Yǵta mo so whj fea tɛteróló kaae tanópóló, sóro betero betere whj Kótóné Naalema Kerisopata, ti mió dǵpaaetóro yó ǵlae," depa Yesuné duraalu, "Ǽpó. Naao mo dono ai dere ape.

⁶⁴ Téretei, yǵlo diǵ feapaae i dere ape. Take nalo waaire be demó, kale Whjné Naalema mo doasi fotokó bole Kótóné turu naasemó betepa kolóo, ó hepen be taaróló sǵko dolomó sókó wapa kolóo, yaalo ai ape," yalepó.

⁶⁵ Ai fo depa, so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjné ama deró betere kuti bisǵayóló duraalu, "Kótó faleyóló doka doka ai du betere ape. Ti ama hǵsókó fole ala depa kelalepó yaaire meipapakó kekǵalóé? Ti Kótó faleyóló doka doka dere fota, amatei depa diǵ feané ai wosale ape. ⁶⁶ Térapa, diaaǵ noa kisi-pa mute?" depa, atimané duraalu, "Ǽ sinaitere fo amatei ai dapa sinópóló yae," yalepó.

⁶⁷ Téró, atimané ama kele dolomó fesǵa apuróló, naase duné dóo, mepaae whjné ǵ okolope deké sóo yóló duraalu, "Kótóné so whj tɛteróló kaae tare whj Keriso-ó, yǵ Kótóné ama kǵló whjipata, ti yǵ dale whj dǵpaae yó ǵlae," yalepó.

Pitané Yesu ǵ tuénipó yale fo

(Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Atéro Pita, ai be bopéro daaló betere tipi bolaa dolomó betepa, kale kutó diratere so seimale betǵ ǵ beterepaae wóló duraalu, "Yǵkélé u Kaleli whjkó Yesu-tamo betǵmó kwǵale whj ai ape," yalepó.

⁷⁰ Ti fo depa, so whj feané keletómó Pitané kale so seimalepaae duraalu, "Naao ai dere fota, noa fo yóló déro ǵ kisipanipó," yalepó.

⁷¹ Atéro, kale whj ǵ ai be bolaare dopóku tɹ serekepaae sókó durupupa, me so seimalené ǵ kolóló ai betó mole so whj feapaae duraalu, "I whj ǵkélé, Nasaret whjkó Yesutamo betǵmó kutu betale whj ai ape," yalepó.

⁷² Ti fo depa, Pitané kale dere fo kaae Talené keletómó dirii malo yóló duraalu, "Naao ai bopetere whjta ǵ tuénipó," yalepó.

⁷³ Atéro sawa betale kijipaae, aimó daae mole mepaae whjrape Pita beterepaae wóló duraalu, "Yǵta atimatamo kutu betale whj mo hǵti ai ape. Ti noatepae, naao dere fo nakomené yǵ mo hǵtipóló hǵkeamó yó matapó," yalepó.

⁷⁴ Ai fo depa Pitané duraalu, "Yǵlo diǵpaae mo i dere ape. Ai whj ǵ mo tuénipó. Yǵlo kapala fo depata, ti Talené ǵ mo doasi kwia melópóló," yalepó. Ai fo dere-tamotóro wǵ *kakaruk* bané hale yalepó.

⁷⁵ Tétepa, Pitané Yesuné ǵpaae kale *kakaruk* bané hale yaaipatei, naao ǵ tuénipó fo sore félimó yaalopó yale fo kisipa muni walepó. Atétepa, Pita ǵ belapaae sókó doropóló bituraalu, mo doasi dekené sini wole du betalepó.

Judas képi wǵi nale fo

(Mak 15:1, Luk 23:1-2, Jon 18:28-32)

27 Atéro, so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapéro so whj tɛteróló kaae tare whj disir-
apetamo, mo hǵkatitei Yesu sukópóló daairaalu, fo taleyóló mulalepó. ² Atimané ǵ halika tikiné naase ta-
mo dokóló, kale doasi *Gavman* topo whj Pailat
beterepaae dapesó fóló, ama naase tuǵmó mulalepó.

³ Atéro, Yesu mepaae whjné dǵpóló eleké deale whj Judas-né Yesutamo fo tokótamo yóló só deratere ala kolóló, amatei yale alamó dapóló, mo dowi fomaake kisipa mualepó. Atéro duraalu, mo so whjmó Talepaae momaratere whjrapéro so whj tɛteróló kaae tare whj disirapetamoné ǵ melale 30 *silpa kapa moni* u kale whjrapepaae momó melaai felepó. Atéro atimapaae duraalu, "Me hǵsókó fele alakélé inipatei, ǵ dǵpóló yǵlo hǵletei eleké deale alané ǵ doasi dowi ala yalepó," yalepó. Ai fo depa, atimané ǵpaae duraalu, "Dǵpaae noa yaró de? Ai alata, naotei ai yale ape," yalepó.

⁵ Atétepa, Judas-né ama sale *moni* ai kale momatere bepaae fesekée faróló, amatei ǵ képi wǵi nalepó.

⁶ Atétepa, so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapené kale whjné teraae farale *moni* sóro taru du-
raalu, "I *monita*, whj daai dupuyaleteipa, Kótópaae
matere *monitamo* touraǵe yóló fo mulapó," yalepó.

⁷ Téró, atima fo taleyóló duraalu, i *monita* mepaae wale whjrape sukutepa दौरaaire tiki, kale doka haené wuti aletua dere whjrapené hae dupu yaai dapóló mu-
lalepó. ⁸ Ai hae tikita, whj dǵpóló eleké deyalemó,
melale *moniné* dupuyaleteiné ai haené doi whjné
samea sókó fele haepó, miókélé hǵle du beterepó.

⁹ Atéyale ala Kótóné kǵló whj Jeremaiapaae yó matepa, ama aseýóló muló betere fo motóroti dokonóturaalu yalepó.

"Talené ǵpaae i ala yae yóló muló betere fo sya fu-
raalu, Israel so whj atimané ǵ dupu yóló melale 30 *sil-
pa moniné* doka haené wuti aletu betere whjrapené
hae tiki atimanéte i dupu yǵpóló yae," fo erapó.

Doasi topo whj Pailat-né Yesutamo fo tokótamo yale fo

(Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Jon 18:33-38)

¹¹ Ai ala hǵle du betepa, atimané Yesukélé doasi *Gav-
man* whjné sóro betero betere topo whj Pailat-né
keletómó daapa, ǵpaae woseturaalu, "Yǵ Juda so whj
tɛteróló kaae tare doasi topo whjé?" depa, Yesuné ǵ-
paae duraalu, "Naaotóro mo dono ai dere ape,"
yalepó.

¹² Ai fo depa, so whjímó Talepaae momaraterere topo whjrapero so whj t̄eteróló kaae tare whj disirapetamoné kae kae só deratere fo ̄paae depatei, ama me fo tokó menipó. ¹³ Tétepa Pailat-né ̄paae duraalu, "Ati-ma kae kae forapené ȳa só derótu betepatei, ȳa fo tekeni dere-a noatepa de?" yalepó. ¹⁴ Ai fo depatei, Yesuné kale Pailat-né dere fo mo sawa tokó matere alakélé inipó. Ai ala kale doasi *Gavman* topo whjné kilituraalu, i whjta atimané dere fo tokó matere alakélé mo dumipóló sira yalepó.

¹⁵ Téró, *Gavman* doasi topo whjné ba fo dokó fea atimané dua dere ala sya furaalu, ̄la detere sukamó so whj touróló, atimané kisipa mole *dipula* betero betere whj kó bet̄a h̄ale f̄póló dot̄eyae depa, ti ai whjtóró dotonótua dapó. ¹⁶ Atéyale sukamó, dowi ala du betere doi mole whj Barabas *dipula* betero beterepó. ¹⁷ So whj fea atéro wóló touró betepa, Pailat-né atimapaee woseturaalu, "Diaāo kispáné-a, mé whj *dipula* sokóló h̄ale f̄póló kisipa mute? Barabas dot̄eyarópé, so whj feané Kerisopó du betere whj Yesu dot̄eyaró de?" yalepó. ¹⁸ Ti noatepa meipó. Kale Juda so whj t̄eteróló kaae tare whjrapené so whj feané Yesuné doi hale sóró horóló, dukirateremó atima dowi kisipa muturaalu, atimané ̄ daai kale Pailat-né ̄ beterepaae dapesó weirapóló kisipa mualepó.

¹⁹ Atéro, kale Pailat ̄ so whjtamó fo tokótamo yaai bituatere tikimó betepa, ama somané fo yó f̄ótu duraalu, "Ȳalo mió mo dowi noke yaletiné ̄ doasi sek̄e yalepa, ai dowi ala mo bet̄akélé munire whjpaee me ala momókó erāse," yalepó.

²⁰ Téyaletei, so whjímó Talepaae momaraterere topo whjrapero whj disirapetamoné so whjpaee duraalu, "Barabas ipaae w̄póló dotonóturaalu, Yesu sin̄póló oleróló dae yae," yóló, so whj feapaae sesemeratere fo du betalepó.

²¹ Tétepa, kale *Gavman* whjné sóró betero betere doasi topo whjné woseturaalu, "I whj tamokó mé whj dīa beterepaae w̄póló sokóló dotonaróé?" depa, atimané duraalu, "Barabas w̄póló dotonae!" yalepó.

²² Tétepa, kale Pailat-né so whjpaee woseturaalu, "So whj feané Kerisopó du betere whj Yesu neȳaróé?" yóló wosetepa, aimó daae mole so whj feané duraalu, "̄ta, filipaa ni tómó olorae!" yalepó.

²³ Ai fo depa, Pailat-né atimapaee duraalu, "Ai whjta me dowi alakélé inipatei, h̄ale noatepa daró de?" depa, atimané fo mo ti fakeyóló duraalu, "̄ filipaare ni tómó olorae!" yalepó.

²⁴ Tétepa, ai yó mole so whj atimané kisipa mutere ala erāsóró, Pailat-né seséyalemókélé mo s̄uni, so whjné doasi foya yaaitere ala kolóló, so whj feané keletómó wēiné ama naase fukutu duraalu, "I whj delemó Kótóné matere kwiata, ȳalo saalomeitei, di-aaqtóró saalopó. Atéro sóró fatere samea ȳalo naasemó yāsóró, i fokotapa kelere?" yalepó.

²⁵ Ai fo depa, so whj feané duraalu, "Ai whj dele kwia-ta, Kótóné d̄aró d̄ané naale senaaletamopaae mel̄pólópó," yalepó.

²⁶ Téró, so whj atimané Pailat-paae dotonae yale whj Barabas h̄ale f̄póló dotonóturaalu, mepaae diki tare whjrapené Yesu fokosói alapi yóló, nalo filipaa ni tómó oleróló daai dapesó fae yóló melalepó.

Diki tare whjrapené Yesu faleyale fo

(Mak 15:16-20, Jon 19:2-3)

²⁷ Atéro, kale *Gavman* whjné sóró betero betere topo whjné ama diki tare whjrape betere tiki wisinaale Pretorium-paae Yesu duwóló sóró felepó. Téyalemó, diki tare whjrape feané ̄ boperóló daane walepó. ²⁸ Téró, atimané ama deró betere kuti sokóló bet̄a sonaa kuti deralepó. Atéro, mu daai képinétei doasi topo whjné deratere topo taopóló bopeyóló, ama topomó deralepó. Téró, atimané bet̄a dotó tiki ama turu naasemó taróló, ̄ daalemó bukutiri t̄ane doropóló duraalu, "Ju-da so whjné topo whj-ó!" yóló faleyóló doka doka du betalepó. ³⁰ Atéro atimané ̄ fes̄a apuróló, kale dotó tiki momó fasó sóró, ama topomó momó du momó du betalepó. ³¹ Atéro, atimané ̄ doka doka du betero, sonaa kuti sókó sóró ama kuti momó deralepó. Téró, ̄ filipaa ni tómó oloraa dapesó felepó.

Yesu filipaa ni tómó suk̄ale fo

(Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

³² Atéro dapesó fu beterepó, Sairin be hulua whj kó Saimon ̄ t̄umó hokolaa depa, ̄ fasóló ai filipaa ni ̄paae naaomo beleyae! yóló sēyalepó. ³³ Atéro, atima bet̄a hae doi Kolkotamó sókó walepó. Ai fo feteyóló whjné topo diri mole tikipó. ³⁴ Aimó atimané Yesumó bet̄a hakes̄ai wēiró mo *wain* wēitamó hosekéróló tepeyaletei melalemó néni h̄oyalepó. ³⁵ Atéro atimané ̄ filipaa ni tómó oleróló, k̄lipaae ama kuti saairaalu atimané ni kukwia teraae horóló mé whjné ni kukwia mo donotóró muni dorowapa, ti ai whjnetóró sua yalepó. ³⁶ Atéro, ̄ teó sukutu betepa, kale diki tare whjrape atima kaae tawóló betó molepó. ³⁷ ̄ oleró betere ni topomó i betené dalepóló asēyóló oleralepó. Ai asēyóló olerale fo i ape.

JUDA SO WHJ T̄ETERÓLÓ KAAE TARE TOPO WHJ YESU I APE

³⁸ Kale ̄lémi nuku betale whj tamokélé ̄tamó be-t̄amó, me whj ama turu naase d̄eró nimó oleróo, me whj f̄ē naase d̄eró me nimó oleróo yalepó. ³⁹ Mepaae ai t̄umó fua wuatere so whj atimané folópu kelepéyóló faleyóló doka doka duraalu, "Ȳata kale momatere be fisikóló, sore be demó momó t̄eyaalopó du betale whjpa, naaotei ȳa tao sae. Ȳatamo Kótóné Naalemapata, ti ai filipaa ni taaróló dere ape," du betalepó.

⁴¹ Atéro kale dere kaae, mo so whjímó Talepaae momaraterere topo whjrapenékélé, Moses-né asēre fo yó matere whjrapenékélé, mepaae whj disirapenékélé, faleyóló doka doka duraalu, ⁴² "Mepaae whjrape sukāsóró ama tao sua yaletéi, ̄ sināsóró amatei tao sinitupó. Ti ̄ta, Israel fake so whjné doasi topo whj ereteiné filipaa ni taaróló dorowapa, ti d̄a ̄paae kisipa tiki tiraalopó. ⁴³ Ama duraalutamo, ̄ Kótóné Naalemapóló kisipa tiki tirateremó, Kótóné ̄ tao saai kisipa mutepa, ti tao s̄póló yae," yalepó. ⁴⁴ Yesutamó

kale betamó olerale qlémi nuku betale whj ta-monékélé u whjrapené dere kaae, ǵ faleyóló doka doka dere forape dekéro du betalepó.

Yesu sukǵale ala

(Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

⁴⁵ Téró suka tuǵmó 12 *kilok* sukakelemó kaae sóró fóló, be kuluka derepaae 3- *kilok*-mó hae kwia mo fea dikiyalepó. ⁴⁶ Atéro be kuluka 3- *kilok* seretamo, Yesuné doasi fo fakeyóló duraalu, “*Eloi, Eloi, lama sabakalani,*” ai fo feteyóló, “Ǽ tǵteróló kaae tare Kótó-ó, Ǽ tǵteróló kaae tare Kótó-ó, ǵ ǵǵlo wotoró beterópóló noatepa taaróló feleé?” yalepó.

⁴⁷ Ti fo depa, mepaae aimó daae mole so whjrapené ama ai dere fo wosóló duraalu, “Ama Elaijapaae ape yóló ai dere ape,” yalepó.

⁴⁸ Tétepa, atimakó whj betǵ mo hapale sururu yóló fóló, kale wépi kaae ǵla sóró séli ǵǵlaa kaae ere moi *wain* wǵi kale wépi kaae ǵlamó tópuró sóró, kapemó haka sóró Yesu nǵpóló melaai sóró felepó. ⁴⁹ Téyaletei, mepaae whjrapené duraalu, “Ilaija wóló tao sene walémóló kelaalopa, atéro olerópóló taalae,” yalepó.

⁵⁰ Atéro, Yesuné ama kepe bete sókó furaalu, kale dere kaae doasi fo fake yóló ǵ sinalepó.

⁵¹ Atéteretamotóro kale momatere be satǵleróló oleró betere kuti óté kaae sóró tereketé doropóló, a salepaae sókó deralepó. Téturaalu, doasi bao yale tikimó kaporapekélé terekeyóló felepó. ⁵² Atéturaalu, whj dourale tikikélé turukwǵ fóló, mo take Kótóné ama kae sóró betere so whj sukutepa douraletei, dou taaróló momó kepaayóló fua yalepó. ⁵³ Yesu atéro kepaayóló fi ǵilipaae, ai kale kepaayale so whjrape mepaae so whjné kolópóló, Kótóné ama kae tǵnó betere Jerusalem be hulupaae yó male felepó.

⁵⁴ Atétepa, kale diki tare whjrapené topo whjro Yesu me ala yaǵsóro, kaae tare diki tare whjrapetamoné doasi bao dere alaró mepaae kae kae dere alarapeta-mo kolóló, atima fea winé sukóló diri furu furu yóló duraalu, “Haió! i whjta, Kótóné Naalematóro mo hǵtipó,” yalepó. ⁵⁵ Téró, Yesu ǵ mepaae ǵla ǵla ǵǵǵtepa tao sóró mótua yale sorape, Kaleli hae kwia taaróló wóló, Yesupaae eratere ala kelaai mo tumó daae mulu, kese faló beterepó. ⁵⁶ Atima ai sorape kuamó Maktala be hulua sókó Mariakélé, Jems-ró Josis-tamoné hama Mariakélé, Sebediné naalema tamóné hamakélé, atima atéro daae molepó.

Yesu dourale ala

(Mak 15:42-47, Luk 23:50-55, Jon 19:38-42)

⁵⁷ Be mo felekemó dikiyaa deretamo, betǵ Arimatea be whjko néli whj Josep walepó. Ai whj ǵkélé Yesuné yó matere whj betalepó. ⁵⁸ Kale sekéné Yesuné tiki saai dapóló, kale topo whj Pailat-paae wosene felemó, Pailat-né ama diki tare whjrapepaae duraalu, “I sekéné Yesuné tiki ama sóró faaipó dapa, sóró fǵpóló melaie,” yalepó. ⁵⁹ Atéro matepa mo dǵ tekée fi *linen* kuti wisi-naalené Yesuné tiki bopeyóló só fóló, mepaae sukǵale whj dourénire kane dolomó Yesuné tiki mulalepó. Téró

kale dou tǵ kinaai aleyóló mulale kane fake biliraté fóló kinóló ǵ felepó. Ti ai kane dolota, kale whj Josep ǵ sukutepa dourópóló, aleyóló muló betere tikipó.

⁶¹ Atétepa, kale Maktala be hulua sókó Mariaró ama yakoma Mariatamo ai kale whj douró betere tiki kese faróló beterepó.

Yesuné tiki me ala yaǵsóro diki tare whjrapené kaae tare ala

⁶² Atéyale sisópaae dótóro ǵǵa nóló betaairaaluu, ǵla ǵla taleyóló mulóló, be dǵtepa i ala yalepó. Kale moma dere be kaae tare topo whjrapéro Farisi whjrapetamo Pailat beterepaae fóló duraalu, “Doa whj-ó, ai kale so whj dilikité kutu betale whj ǵ sukǵai bitu be dǵ sore kemetepa, ǵ momó kepaayóló betaalopó depa, dǵné wosalepó. ⁶⁴ Atéro ai kale sukǵale whjné ama yó matere whjrapené ama tiki qlémi sóró fóló, mo whjpaee ǵ momó kepaayóló beterepó deté kuturaalu, so whj dilikǵale ai ape. Atéro dilikitere alané ama take folosóro so whj dilikǵalei teraae faalopó. Téyaǵsóropa, naao diki tare whjrapené ai kale whj dourale tiki be dǵ soremó mo wisiyóló kaae tawǵpóló yae,” yalepó.

⁶⁵ Ai fo depa, Pailat-né so whj tǵteróló kaae tare whjrapepaae duraalu, “Whj douró betere tiki mo wisiyóló kaae tawǵpóló, mepaae diki tare whjrape dapesó fóló, etéro kaae tawae yóló yó melae,” yalepó. ⁶⁶ Atétepa atima fóló, kale whj dou mené tukiyalemóló kelaai tǵ kinala kane fakeró hǵle daale kane kwiatamo meke eróló, tuǵmó siri mulóló diki tare whjrapepaae kaae tawae yóló sóró daalalepó.

Yesu kepaayóló fele fo

(Mak 16:1-10, Luk 24:1-10, Jon 20:1-18)

28 Téró kale ǵǵa naai tukóló mulale suka kemeyóló *fula* kaae sere be dǵmó mo hǵkatitei, Maktala be hulua so Mariaró yakoma Mariatamo kale whj dou kelaai felepó.

² Atéro, kale so tamo dou tópaee sókó faai teó fu betepatei, betǵ *ensel* hepen bemó dorowóló, dou kinó betere kane fake tukwǵ faróló ǵ tó mó beterepó. Ai kane fake tukwǵ falateremó, mo doakale bao yalepó.

³ Ama tiki mo epée dǵ kaae iruraalu, ama deró betere kutikélé mo dǵ tekée fapa kelalepó. ⁴ Ai dou kaae tawóló betó mole diki tare whjrapené ǵ kolóló, winé sukóló diri furu furu duraalu, sukóló mole whjrape aǵyóló haemó deraapisa fóló molepó.

⁵ Téró kale so tamo sókó wapa, kale *ensel*-né atimaamopaae duraalu, “Diaamo wiyǵǵse. Diaamota, filipaa nimó dale whj Yesu ǵǵle waletei ǵǵlo tuǵrapó. ⁶ Ti ǵta imó muni, ǵ mulale tiki hǵlerapa kelaai ape. Ti take ama yale fotóro dokonóló, ǵ kepaayóló falapó. ⁷ Atérapa, diaamo hapale fóló, ama yó matere whjrapepaae i fo yae. Ǹ mo ti sukǵalei kepaayóló, diǵ nalo wǵpóló ǵpi Kaleli haepaae furaalu, ǵtamo aimó hokolaa yóló kelaalopa, ape yale fo ǵǵlo diaamopaae i dere ape,” yalepó.

⁸ Atétepa, kale so tamo wirutei mo hǵtamo whj dou taaróló, ama yó matere whjrapepaae yaai dapóló suru-

ruyóló felepó. ⁹ Atéro fu betepa, Yesu hapale sókó wóló daalu kǒleó yalepó. Atétepa, atimaamo ǵ daalepaae fóló, ama hómó apuó taru Tale-ó du betalepó. ¹⁰ Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Wiyaǵse! Diaamo fóló, ǵalo norapepaae diaaǵ ǵ u Kaleli haemó kelaasepóló ape yalepó, yaai fae,” yalepó.

Diki tare whjrapené i ala kelalepóló yale fo

¹¹ Téró ai kale so tamo fu betepatei, kale mepaae dou kaae tawóló betale diki tare whjrape atima momatere be kaae tare topo whjrape beterepaae fóló, atimané kelale alarape fea yó melalepó. ¹² Ti fo depa, mo so whjmó Talepaae momatere topo whjrapero mepaae so whj tǵteróló kaae tare whj disirapetamo betǵpaae touróló bitu, i ala yaalopóló taleyóló mulalepó. ¹³ Atéro fo deyóló, kale diki tare whjrape atimané kelale ala mo so whjpaae ǵaǵsóró fo mulótu duraalu, “Mené diǵpaae noa ala yaleé depa i fo yae, ‘Dǵ firepaae Yesuné ama yó matere whjrape wóló, ama tiki ǵlémi sóró falapó yae,’” yóló doasi *moniné* dupuyalepó. ¹⁴ Atéro duraalu, “*Gavman* topo whjné i dere fo wosetepa, diǵtamo doasi fopaae buóló me ala eraǵsóró diǵ seséturaalu, dǵnétei ama kisipa tiki feléaalopó,” yalepó. ¹⁵ Téró,

kale diki tare whjrape doasi *moni* sóró furaalu, atimaae yae yale fotóróti deté kweyalepó. Atéro dere fo so whj feané wosóló, fakerale fo mió i alimó betó mole Juda so whjnékélé wosóló mo kisiparapó.

Yesuné ama yó matere whjrapepaae yale fo

(Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Jon 20:19-23)

¹⁶ Téró Yesu ǵ sukǵai bitu, ama yó matepa wosetere 11 whjrapepaae, ǵtamo Kaleli haemó daale hasi fosómó hokolaa yaalopó, yale fo tuǵru atima felepó. ¹⁷ Atéro fóló, aimó atimané ǵ kolóló, hemée deyóló betó mulu Tale-ó du betalepó. Tétu betaleteti, mepaae whjrapené Yesu ǵ hǵti yale molǵpóló, kisipa tamo mutu beterepó. ¹⁸ Tétepa, Yesu ǵ atima betere felekepaae fóló duraalu, “Ó hepen bemókélé i haemókélé ere ala fea ǵalo tǵteróló kaae tanǵpóló, Kótóné ǵ sóró betero beterepó. Térapa, diǵ i hae kwiamó betóló fale so whj beterepaae fóló, atimakélé ǵalo yó matepa wosetere so whj betero póló, yó maté kweyae. Atéturaalu Alima, Naalema, Dǵi Kepe Wisi, dǵné betǵ doimó weǵi tǵpurótua yae. ²⁰ Tétu, ǵalo diǵpaae yae yóló mulale ala fea, atimanékélé wosóló sya fǵpóló yó mótu betae. ǵalo diǵ taaróló feni, dǵ fea betǵmó bitiré fóló, kemene fole alimó sókó faalopóló i yóló mulatere ape,” yalepó.

Mark

Jon-né Yesu waaire tų alerale fo (Mat 3:1-12, Luk 3:1-9, 3:15-17, Jon 1:19-28)

1 Kótóné Naalema Yesu Kerisoné kisi fo wisi etéró kaae sirapó.
2 Mo take Kótóné ama fo eratere křlól whj Aisaiané asęyóló muló betere fo i ape.
 “Yřlo fo erřle fae yóló dotonaterere whj yř waaire tųmó řpi folosóró řpóló, yřlo dotęyaalo ai ape.
 Ai sekėnéta, yř waaire tų aleóló donoraalopó.
3 I whj řta, so whjkélé bitinire kópu křae fi tikimó sókó wóló daalu, fo fake yóló i fo yaalo ai ape.
 “Tale waaire tų donoróló aleyae,” erapó.
4 Atéyale fo dokonóturaalu, betř whj Jon walepó. řta so whjkélé bitini kópu křae fi tikimó sókó wóló duraalu, “Mepaae so whj de atimané yale dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló walemó węi tópuratepa, ti Kótóné diaař dowi ala kwia tokřlól aluraalopó,” du betalepó. **5** Atétere fo woseturaalu, Judia hae kwiamó betó mole so whjřó Jerusalem bemó betó mole so whj-tamo ř beterepaae wóló, atimané yale dowi alarape fea hřkeamó yó matepa, Jon-né atima Jordan węimó tópurótua yalepó. **6** Jon-né ama bukutua yale kutita, ti kale *kamel* hupu nikiné dokóló moletei bukutua yóo, ama tokélé hupu sekaęné aleyaletei sua yóo, yalepó. Ama nukua yale řla ti ero nusuró meke węitamopó. **7** Atéró ama atimapaee duraalu, “řta folosóró wale whj i ape. Nalo yřlo křlipaae, ti mo doa fotokř bole seké whj waalo ai ape. Ai seké řta ř kaae mei, mo doasi seké whj betepa, ř ř ařmó belekřamale naale kaae betepapó. Tėru, ama hó bené képi yřlo teraayaairetei mo sųnipó. **8** Yřlota, diř hřle węi maaté tópurótu betereitei, amata diř Dęi Kepe Wisitamo tópuraaalo ai ape,” yalepó.

Yesu węi tópurale alaró sų sale alatamo (Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)

9 Atéyale sukamó, Yesu ř Kaleli hae kwiamó tęne Nasaret be taaróló wapa, Jon-né ř Jordan węimó tópuralepó. **10** Tėró, Yesu ř węi tópuróló hae taopaae hutu betepa, Jon-né ó sřpaae kese horalemó hepen, be tų kuti tekée fu dere kaae yóló, Dęi Kepe Wisi ba hřkósere kaae Yesuné ama tikimó bitj dorowapa ke-lalepó. **11** Atéró betepa ó sřmó fo tekerótu duraalu, “Yřta, yřlo mo yaala sókó fóló, hosaa mole Naalepó. Naa dere ala fea mo wisi alatóró dereteiné ř mo doasi hajné sukutapó,” yalepó.
12 Téyalemó mo ai fapotóróti, kale Dęi Kepe Wisiné Yesu so whjkélé bitini, kópu křae fi tikipaae sęyóló

falalepó. **13** Yesu ř atéró fóló betepa, be dę whj siki tamó kemeyalepó. Atépa, Yesu ř dée nřpóló Satan-né ř-paae kae kae sų sere alarape erótu betalepó. ř aimó syaae řlatamo betepa, me ala yařsóró Kótóné ama *ensel*-rape dorowóló, Yesu tao salepó.

Yesuné ama yó matere whjrape ř sya ape yale fo (Mat 4:12-22, Luk 5:1-11)

14 Jon *dipula* beterale křlipaae, Yesu ř Kaleli hae kwia-paae sókó wóló, Kótóné ama kisi fo wisi so whj fea-paae yó mótu betalepó. **15** Atéró yó mótu duraalu, “Talené eraaire ala ama křlól whjrapené deté wale fo mió i dokonaterere ape. Téturaalu, Kótóné tęteróló kaae tare alakélé mió sókó wóló i mole ape. Tėrapa diaař du betere dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló kale kisi fo wisi wosóló, kisipa tiró betae,” du betalepó.

16 Atéró, Yesu ř ai Kaleli węi fóku sesekę hutu bituraalu kelalemó, Saimon-ró noma Andrutamo hřleke wané ya su beterepó. Atimaamota, suka fea ya siré kotere whj tamopó. **17** Atétu betepa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ai ya siré koteretei taaróló, ř sya ape. Ti noatepa mei diaamoné ai ya su dere kaae so whjkélé siré kwęyaasepóló, yřlo diaamo sóró beteraalopa ape,” yalepó. **18** Ama ai fo deretamotóró atimaamoné kale ya siré kotere hřleke wa taaróló, Yesu sya felepó.

19 Atéró ř sawa fóló, kale dere kaae Sebedi naalema Jems-ró noma Jon-tamo nukumó bituraalu, hřleke warape turukó feletei wisi wisiyóló nomotu betepa ke-lalepó. **20** Atétu betepa, mo ai fapotóróti Yesuné atimaamopaae duraalu, “Diaamo ř sya ape,” yalepó. Tėtepa, atimaamoné alima Sebediró ama kutó diratere whjrapetamo nukumó betepatei taaróló, atimaamo Yesu sya felepó.

Yesuné dowi kepe hřkonale fo (Luk 4:31-37)

21 Atéró, atima fea touyóló Kapeneam bemó sókó fóló, ai bemó kale sřa nřpóló tukóló muló betere sukamó atimané fo wosetere be dolopaae fóló, Yesuné fo yó melaai kaae salepó. **22** Tėró, ai kale so whjné ama yó matere fo wosóló duraalu, “I sekėné yó matere fota, doasi kisipare whjrapené dere fo kaae dapóló, siratu betalepó. Kale Moses-né asęre fo yó matere whjrapené dřpaae atéró yó mótumipó,” du betalepó. **23** Atétu betalemó, mo ai fapotóróti kale ai fo wosetere be dolomó betř dowi kepe tepeyóló betere whjné fo fakeyóló duraalu, “Nasaret be whjkó Yesu-ó, naao dř-mopaae noa alakó eraai waleé? Dřamo noatepa dóló

aluraai waleé? Yáta, dowi ala mo betakélé munire whj wisinaale betepa, Kótóné sóró kae beteró beteretei, yálo mo kisiparapó," yalepó.

²⁵ Tétepa, Yesuné kale dowi kepe foné sóró duraalu, "Fo taaróló, whj tuámó beteretei sókó fae," yalepó. ²⁶ Ai fo deremó, kale dowi kepe sókó faairaalu, kale whj tao sóró feseróló fo fakeyóló keterétamo sókó felepó. ²⁷ Atéteremó, kale so whj atimasisitei u wosene i wosene yóló duraalu, "Ita, noa ala yalerópó. Ama i yó matere kisi fota, mo doasi topo whjrapené dere fo kaae dapó. Dowi keperapénékélé, mo whjné dere kaae, ą aqmó sukóló bituraalu, ama yae dere ala motórá dapóló," siratu betalepó. ²⁸ Atétere ala so whj mo feané kolóló, Yesuné i ala du beterapóló kulu kulu só kotepa, Kaleli hae kwiamó betó mole so whj feané wosalepó.

Yesuné kisi daae mole so whj wisirale fo (Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

²⁹ Atima fo wosetere be taaróló furaalu, Jems-ró Jon-tamokélé dape sóró Saimon-ró noma Andru-tamoné bepaae felepó. ³⁰ Atéró fóló berteremó, kale Saimon so-mané hamasere tiki supu kisiné sukóló mupa, Yesu-paae yalepó. ³¹ Tétepa, Yesu kale so kisi dalóló molepaae fóló, ama naasemó tao sóró turukó horalemó, kale soné tiki supu du betaleteti tukóló, atimamó ąla kaae sóró biliralepó.

³² Atéyale sukamó, suka doropóló be hoteretamo, mepaae kisi daae mole so whj ró dowi kepe tepeyóló betó mole so whj tamo, Yesu beterepaae dapesó wóló beteraleta dua yalepó. ³³ Ai be hulua feamó betó mole so whj wóló, Yesu betere be tų sókó walemó touróló betó molepó. ³⁴ Atéró betó mupa, mepaae kae kae hepo daae mole so whjkélé wisirótua yóo, so whj tu-ámó tepeyóló betere dowi keperapekélé hkonóló sókó fatua yóo, yalepó. Kale dowi keperapéné Yesu ą atei kaae whj póló tuęreteiné mo so whj paae fo yaqsórá Yesuné ama seséyalepó.

Yesu ama wotoró bitu momayale fo (Luk 4:42-44)

³⁵ Téró, Yesu ą be deyaai du beteretamotei turukó holóló ai be taaróló, so whjkélé mei tikipaae fóló, momatu betalepó. ³⁶ Yesu atéró momatu betepa, Saimon-ró ama fulumu whjrapetamoné ą kikitu betalepó. ³⁷ Téró, atimané ą kekóló keletepa ąpaae duraalu, "Tale-ó, so whj feané yą mopaae felerópóló kikitu berterapó," yalepó.

³⁸ Ai fo depa ama atimapaee tokó mótu duraalu, "Dą i be taaróló, felekemó tų mole berapepaae kale fo wisi yó melaai faalopa fiépe. Ti noatepae, ęta ai kutó diyaairaalu i wóló betere ape," yalepó. ³⁹ Téró, ą ai Kaleli hae kwia tuámó tų mole fo wosetere berapemó, kale fo wisi yó melaté kuturaalu dowi keperapekélé dóló hkonótua yalepó.

Dowi humu fuluné tiki dore whj wisirale fo (Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰ Atéró dowi humu fuluné tiki dore whj betą Yesu beterepaae wóló, bukutiri teąró bitu i fo yalepó. "Yesu-ó, naaotamo ę wisiraaai kisipa mutepa, ti wisir-aasepólópó," yalepó.

⁴¹ Ai fo depa Yesuné kale whj kelalemó, kęlené suku-tu ama tikimó naase mulóló duraalu, "Yálo yą wisiraaai kisipa mutepa, wisi yae," yalepó. ⁴² Ai fapótórá kale whj dowi humu fuluné tiki doretei mo ti wisiyalepó.

⁴³ Atéró, Yesuné kale whj dotonaaai mo dirii fo yóló duraalu, "Yálo naao tiki wisiralepó fo mo so whj paae momókó deté kweyaąse. Yą fóló, Kótópaae momatere be kaae tare whjrapepaae maaté naao tiki wisiraletei yó melaie. Téró, whjné tiki wisirateremó, mo take Moses-né melaie yóló ere ąla male fae. Ti noatepae, ai whjrapené naao tiki kilituraalu, ita Talené erapó yó póló, yó melaai fae," yóló dotonalepó. ⁴⁵ Yesuné kale sekępaae ai fo yaletei taaróló, ama tiki wisirale fo so whj feapaae hąkeamó yó melaté kweyalepó. Atéyale tikimó, Yesu ą so whj betó mole kuamó konénipa, so whj bitinire tikipaae bitj fua yalepó. Atétua yalemókélé, kae kae tikimó betó mole so whj mo hąle ąla kaae ą beterepaae wuatórá yó tarepó.

Yesuné tiki sukóló dąamui whj wisirale fo (Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

2 Téró nalo me sukamó, Yesu ą momó Kapeneam bepaee wóló berteremó, so whj mo feané Yesu ama bemó wóló berterapó dere fo wosalepó. ² Ai fo woseturaalu so whj dekéró wale tikimó, be dolokélé, tų sókó walekélé, so whj daayaaire tų munipó. Atépa, atimapaee ama kale fo wisi hąkeamó yó mótu betalepó. ³ Yesu ą atéró yó mótu betepa, mepaae doyró whjrapené betą tiki dąamui whj Yesu beterepaae beleyóló walepó. ⁴ Téyaletei, so whj mo fąanuraalu kale whjrape atima whj sóró faaire tų munipa, siki bepaee holóló, Yesu daale mo donotóróti kale siki be keya do-lo sokóló tiki dąamui whj besekętamo turó deralepó. ⁵ Atétepa, Yesuné ai kale doyró whjrapené kisipa tiki tiratere ala kolóló, kale tiki dąamui whj paae duraalu, "Ti naale-ó, naao yale dowi ala kwia fea mió yálo tokóló aluratapó," yalepó.

⁶ Yesuné ai fo depa, kale Moses-né asęre fo yó melatere whjrape atima tuę tekitu betalepó. ⁷ "I whj ą-ta, Kótó kaaepó du betere foné Kótó faletu berterapó. Ti dowi ala kwia, Kótóné betą sųmó aluranerapó," du betalepó.

⁸ Atima atéró mutu betere tuę tiki Yesuné kisipanétei mo hapale kolóló, atimapaee duraalu, "I kale yale fomó dią noatepa atei kaae tuę mutu bitu de? ⁹ Ti dią-sisitei taleyae. Mepaae whjné duraalu, naao dowi ala kwia yálo aluratapó fo so whj feané enérepé, yą turukó holóló naao besekę sóró fae, fo enére? ¹⁰ Téretei, i haemó betóló fale so whjné dere dowi ala tokóló aluraaire fotokę Whjné Naalemané sųmó bulapóló, so whj feané tuę yó póló i dapa, yą turukó holóló naao be-

seke soro bepaee fae," yalepo. ¹² Mo ai fapotoroti, kale whi atima feane keletomo turuko hololo, ama besekeso soro felepo. Atetere ala kololo, so whi feane sirayolo, atima Kotoné doi hale soro horotu duraalu, "Mo take bitire wale alimokelé, dane etei kaae ala mo kolokelé inipo," yalepo.

Lipaipaae a sya ape yale fo

(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

¹³ Tero eteyalepo. Yesu a momo wei fokumo folo beteremo, so whi mo dekero a beterepaae wolo beto molepo. Atépa, fo kaae soro yo melalepo. ¹⁴ Atétu betero, tumo furaalu kelalemó, Alpias-né naalema Lipai a *takis moni* saairaalu kapala tene furu bemó betepa, apaae duraalu, "Ya e sya ape," depa, kale whi a turuko hololo Yesu sya felepo.

¹⁵ Atéro Yesu a Lipainé bemó ɔla naai folo beteremo, mepaae *takis moni* sere whirapekelé, dowi ala dere whirapekelé, Yesuné ama yo matere whirapekelé, ama dere fo wosolo a sya fu betere so whikelé, fea ɔla nuku betalepo. ¹⁶ Atépa, Farisi whiraperó mepaae Moses-né asere fo yo melatere whirapetamoné Yesu a dowi ala dere whiraperó *takis moni* sere whirapetamo betamo ɔla nuku betepa kelalepo. Atépa, Yesuné yo matere whirapepaae woseturaalu, "A *takis moni* siré kotere whiraperó dowi ala dere whirapetamotei noatapa ɔla betamo nuku bitu deropo," yalepo.

¹⁷ Atéro dere fo Yesuné wosolo atimapaae duraalu, "Hepo daani hale sesere so whi *dokta* beterepaae fumitei, hepo daale so whiro tiki dore so whitamo maaté fua dapó. Atetere kaae, e wale alata wisi ala dere so whipaae ape yaai anitei, dowi ala dere so whipaae ape yaai walepo," yalepo.

ɔla weteremo Yesupaae wosale fo

(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

¹⁸ Tero, Jon-né yo matere whiraperó Farisi whirapetamo atima ai sukamo ɔla weyolo hale beterepo. Tépa, mepaae so whi Yesu beterepaae wolo apaae woseturaalu, "Jon-né yo matere whiraperó Farisi whiné yo matere whirapetamo ɔla weyolo bitu dere kaae, Nao yo matere whirapekelé ɔla weolo bitini dere noatapa de?" yalepo.

¹⁹ Tétepa, Yesuné atimapaae toko motu duraalu, "Kale nomarape atima so dokore whitamo betamo bituraalu, ɔla weyolo hale betaaloé? So dokore whikelé atima fea betamo betereiteiné ɔla weyolo hale betenénipo. ²⁰ Téretei, me sukamo kale so dokore whi atima betamo betepatei, mené a tawolo so fole sukamo, atima ɔla weyolo hale beto muaalopo.

²¹ Mepaae whiné kisi kuti kwia soro derakele kuti dakorolo nomotumipo. Atétepa, ti kale kisi kuti fe sokolo folo koputuraalu, derakele kuti dotouyo soro, mo ti bisaae faalopo. ²² Atetere kaae, mepaae whirapené kale kela wale kisi *wain* wei hupu sekaené aleyale arói wutimó tepetumipo. Até enalemó, kale wei momu sokolo faai toputuraalu, ai kale hupu sekaené aleyale arói wutikélé fuluko folo, weikélé hale besekeraalopo.

Até yaqsoro, atimané kisi *wain* wei tepeturaalu, ti hupu sekaené aleyale kisi wutimotoro tepetua dapó," yalepo.

Yesu ata sa nokole be de Talepo

(Mat 12:1-14, Luk 6:1-11)

²³ Tero eteyalepo. Sa nopolo tukolo muló betere sukamo, a ama yo matere whirapetamo *whit* kutó tumo kutu betalepo. Atéro kutu bituraalu, ama yo matere whirapené ai kutomó ere *whit* bokolo nukulé fu betalepo. ²⁴ Atetere ala Farisi whirapené kololo, apaae duraalu, "Sa nokole sukamotei, naao yo matere whirapené atei kaae ala noatapa yopolo kaae tare? Sa nokole sukamo kutó ditepa, mo doasi fo mulapo," yalepo.

²⁵ Ai fo depa, ama atimapaae toko motu duraalu, "Depit-ro ama fulumu whirapetamo wotetepa yale ala asemó yolo muló betereitei, diaa dosayolo tué muni airapo. ²⁶ Kótópaae momaratere be Abiatané tetéroló kaae tawale sukamo, Depit a Kotoné be dolopaae sokolo folo, Kotoné keletomo melaairaalu muló betere *bred* otei, a wotetepa soro nalepo. Téturaalu, ama fulumu whirape atimakelé matepa nalepo. Ti ai ɔlata, mo hale whiné nukupa, fo moletiné kale momaratere be kaae tare whirapené maaté nukua dapó," yalepo.

²⁷ Tero, Yesuné atimapaae duraalu, "Kotoné whi aleyaleitea, sa naai tukolo muló betere be de doi soro horopolo ini, whi tao saai kisipa mutu, ai sa nokole be de tukolo muló beterepo. ²⁸ Atéreteiné Whiné Naalema ata, ai sa nopolo tukolo muló betere be de tetéroló kaae tare Talepo," yalepo.

3 Tero me sukamo Yesu a fo wosetere bepaee sokolo walemó, naase dowi whi beto betepa kelalepo.

² Kale Sa naai tukolo muló betere sukamotei, naase dowi whi Yesuné wisiratémolo kelaai, mepaae whirapené kele mulolo beto molepo. Aita hale mei, kale tukolo muló betere be demotei whi wisiratepa, a só deraai kisipa mutu yalepo. ³ Tépatéi, Yesuné naase dowi whipaae duraalu, "So whi feane kolopolopa, ya turuko hololo daayae," yalepo.

⁴ Atéro ama atimapaae woseturaalu, "Sa nokole sukamo so whi tao sere ala depa fo mulepé, dowi ala depa fo mule? Whi sukaqsoro tao sere ala depa fo mulepé, whi dele ala depa fo mule?" yolo wosalemó, atimané apaae me fokelé toko menipo.

⁵ Ai whirapené atei kaae dore whipaae kóletere ala ini, dowaae fu betepa Yesu a doasi sekei kisipa mutu, atimatamo fopaae buolo kale whipaae duraalu, "Nao naase teré falae," depa, ama naase teré faralemó, kale dore naase mo wisiyo felepo. ⁶ Atéteremó, kale Farisi whiraperó Herot-né dere ala sya fu betere whirapetamo belapaae toyo folo daalu, Yesu netéro daaloé? yolo atimasisi kelaarolo, fo dokotu betalepo.

Mo turó so whiné Yesu sya fele fo

(Luk 6:17-19)

⁷ Tero Yesuró ama yo matere whirapetamo ai be taarolo, wei kela molepaae folo beteremo, Kaleli

haemó betó mole so whj mo fea ǵ sya wou betalepó. ⁸ Yesuné ai alarape du beteraþó dere fo woseturaalu, mepaae Judia hae kwiamó betó mole so whjkélé, Jerusalem be hulua so whjkélé, Idomia hae kwiamó betó mole so whjkélé, Jordan wej fóku uté tǵró betó mole so whjkélé, Tair be huluaró Saidon be huluatamo felekemó betó mole so whjkélé, mo fea Yesu beterepaae wou betalepó. ⁹ So whj mo dekeró wóló touró betepa, ama yó matere whjrapepaae duraalu, "So whj touró betereiteiné ǵ daayaaire tǵ munipa, wej nuku belekǵamalekó taleyóló mulae," yalepó. ¹⁰ Ti noatepae, mepaae folosóro hepo dalóló betó mole so whj wisirale ala kolóló, atima mepaae hepo daale so whjkélé wisiróþóló kisipa mutu, Yesuné tikimó wolaa yaai dapóló, araletamo tǵté tǵté wou betalepó. ¹¹ Téró, mepaae dowi keperapené Yesu keletere dokǵ ǵ daale aǵmó deraapisa fóló fió mulu, fo fakeyóló duraalu, "Yǵta, Kótóné Naalemapó," dua yalepó. ¹² Ai fo depa, Yesuné kale dowi keperapepaae duraalu, "Ǽta, Kótóné Naalemapóló, mo so whjpaae hǵkeamó momókó deté kwǵyaǵse," yóló doasi fo mulalepó.

12 aposel whjrape sóro beterafe fo

(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³ Téró, Yesu ǵ du sorokó mole aǵpaae horóló bituraalu, ama tuǵ mole whjrape maaté dosǵayóló ape depa, atima ǵ beterepaae walepó. ¹⁴ Atéró wóló, ǵtamo fulumuyóló betǵmó betóo, ama fo wisi yó melaté kwǵyóo, dowi keperape doló hǵkonóo yóþóló, 12 aposel whjrape sóro beterafe. ¹⁶ Atima atéró sóro beterafe 12 whjrapené doi etéróþó. Saimon-tei, me doi Yesuné Pita mulalepó. ¹⁷ Sebedi naalema tamo Jems-ró noma Jon-tamokélé, Yesuné kisi doi Boanersis mulalepó. Ai doi beteta, Be Sapalaané naalema tamopó. ¹⁸ Andru, Filip, Batolomiu, Matyu, Tomas, Alpias naalema Jems, Tadeus, kǵlo kǵloi whj Saimon, Iskariot whjkó Judas atima atéró whj sóro beterafe. ¹⁹ Kale Iskariot be whjkó Judas-ta, Yesu daai eleké deyale whjþó.

Yesu Belsebul-þó yale fo

(Mat 12:24-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰ Téró, Yesu ǵ betǵ be dolopaae wóló betereþmó, so whj mo fea momómo tourale tikimó, Yesuró ama yó matere whjrapetamo ǵla naaitere tǵkélé munipó. ²¹ Atétu beteraþó, dere fo Yesuné hamaró nomarapetamoné wosetu ǵ keyaa fole whj kaae beteraþóló, atima Yesu dape saai wóló betó molepó. ²² Atépa, mepaae Jerusalem be huluaþmó wale Mosesné asǵre fo yó matere whjrapené duraalu, "Dowi keperapené topo kepe Belsebul Yesu tuǵmó bitu ǵ fokǵrateþa, dowi keperape hǵkonótua du beteraþó," yalepó. ²³ Ai fo du betepa, Yesuné ai kale so whjpaae ǵ beterepaae ape yóló atimapaee fo sale forape yóló duraaalu, "Satan ǵtamo betǵ kutó ditere hamoma netéró doló hǵkonaaloé? Ai kaae ala mo enénipó. ²⁴ Betǵ doasi topo whjné tǵteró betere be hulua so whj atimaisitei bóe dupa, atétere be huluarape fotokǵ buóló

betaaloé? Meipó. ²⁵ Betǵ faketaþotei bóe dupa, ti atétere fake fotokǵ buóló betaaloé? Mo aténénipó. ²⁶ Atétere kaae, Satan-né ama fulumu whjrapetaþotei bóe dupa, ti ǵtei tuǵmó teketapó. Atéturaalu, fotokǵ buóló betaaire sǵni, ǵtei kemeyaalo ai ape. ²⁷ Mepaae whjné doasi fotokǵ bole whj dokóló munéni, hǵle betepatei ama be fulukóló, ǵla ǵla senénipó. Folosóro kale whj ǵpi mo dirii kéþiné dokó mulóló, nalo ti ama be fulukóló ǵla ǵla fea sǵmó sóro fenérapó. ²⁸ Yǵlo diǵpaae mo i dere ape. Kae kae dowi alaró Kótó faletere fotamota, ti Kótóné mo sǵmó tokóló aluraalopó. ²⁹ Téyaalotei, mepaae whjné kale Dej Kepe Wisi faletepa, atétere so whjné dowi ala kwia mo alukélé eraalomeipó. Ai dowi ala kwia, mo hǵle muó tawaalo ai ape," yalepó. ³⁰ Ai fota Yesuné hǵle inipó. Atimané duraalu, "Yesu ǵ tuǵmó dowi keperape tepeyóló bituraalu dapó," depa, ai fo yalepó.

Yesuné hamaró nomarapetamo

(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

³¹ Ai fo du betepa, Yesuné ama hamaró nomarapetamo wóló be belamó daae mulu, Yesupaae belapaae dere ape yae! yóló yó horalepó. ³² Téteþa, ǵ boperóló betó mole so whjné ǵpaae duraalu, "Naao haeró nonaorapetamoné yǵ kǵle wóló belamó ó daae mole ape," yalepó.

³³ Ai fo depa Yesuné atimapaee tokǵ mótu duraalu, "Ti yǵlo hae ó norape-a, de maaté?" yalepó.

³⁴ Ai fo yóló, ǵ boperóló betó mole so whj kelené dokǵyóló duraalu, "Yǵlo hae ó norapeta, ti diǵtóróti i betere ape. ³⁵ Ti noatepae, mepaae so whj de Kótóné ama kisipa mole ala erótu betepa, ti yǵlo no ó ne ó haetóróti ai betere ape," yalepó.

ǵla wae tereþetere fo sale

(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

4 Téró me sukamó ǵ wej fókupaae momó fóló bitu, kale fo wisi kaae sóro yó melótu betalepó. Atéró, yó melótu betepa so whj mo dekeró waletikimó, ǵ betekǵteþa ai so whj wej fókumó betó mupatei, ǵ wej nukupaae daane holalepó. ² Ama atéró yó matere kae kae forape fea, fo salenétóro du betalepó. ³ Ama atéró yó mótu duraalu, "Yǵlo i dere fo wosae. Whj betǵné ama kutóþaae ǵla wae ke tereþeyaairaaalu sóro felepó. ⁴ Atéró só furaalu, mepaae ke tǵ tuǵmó sókó deóló muó mupa barapené dósu yóló nukua yalepó. ⁵ Téró, kale whjné kutómó tereþeté kuturaalu, mepaae ke kapo tóþmó bole haemó tereþee durupua yalepó. Até yaleteti, ai hae mo apaae dereþéni, kane tóþmó bole hae ereiteiné kale ǵla wae mo hapale holalepó. Téyaleteti, feleke hae tuǵpaae doaló dereþénipó. ⁶ Atéró, kale ǵla wae holóta yaleteti, mo doasi diri suka wouraalu, kale ǵla kapo supuné tukó sóro séli yaairaaalu yalepó. Ti aita, kale ǵlané feleke haepaae diriýóló dereþénireiteinéþó. ⁷ Mepaae keta, dowi mu daai ne dolomó tereþee durupua yalepó. Atéyale ǵla wae holaletei, dowi nené bopée sóro muluraalu, du wisiyóló

wolenipó. ⁸ Mepaae ke ti hae wisimó terepée durupua yalepó. Atéyale ɔlata mo wisiyóló holóló, du woleyalepó. Atéró, betə yo sóró fóló biliyaletēi ɔlumétepa suraalumo, 30-yorape ó mepaae 60-yorape ó 100-yorape fəanótua dapó,” yalepó.

⁹ Ai fo sale kemetepa, ama atimapaee duraalu, “Diə so whj detamo woséli daapa, ti i dere fo sale bete mo wisiyóló wosóló tué munérápó,” yalepó.

¹⁰ Ai fo du beteró, nalo so whj mo fea fi tikimó, ɔ ama wotoró be dolopaae fóló betepa, ama yó matere 12 whjraperó mepaae ɔtamo fuluyóló betó mole whjrapetamoné ɔpaae woseturaalu, “Naao ti yale fo sale də kóló kólórapa noa betené yaleé?” yóló wosalepó. ¹¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraaalu, “Tale Kótóné so whj mo fea ama tətéró kaae tare ala hiróló moletēi, diəpaae betə həkearóló i yó melatere ape. Téteretei, mepaae həle mo so whjpaee-ta, ti fo sale foné maaté du beterápó. ¹² Ti aita, i fo betené erapó.

‘Mió atimané kelené kilitu bitutei, ai ɔla mo diriyóló tué mutumipó.

Atimané woséliné wosetu bitutei, mo diriyóló wosóló, bete kisipa mutumipó.

Ai alatamo ini, atimané dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótó beterepaae wapa,

ti atimané yale dowi ala kwia me ɔla meipóló, həle kemeranérápó,” erapó.

¹³ Téró Yesuné atimapaee duraalu, “I fo sale bete diə tuəni kóló kóló depa, ti mepaae fo sale forapekélé netérómo tué yaaloé? ¹⁴ Kale ɔla ke terepeté kutu dere kaae, Kótóné ama fo wisi yó mótu beterápó. ¹⁵ Kale ɔla wae ke tɔmó sorokó doropole kaaeta, mepaae whjné Talené fo yó matepa so whjné wosóló, tué tuəmó mulateretei, Satan-né mo hapale tokósu beterápó. ¹⁶ Téró, kale kapo tó mó bole haemó terepée derepele ɔla wae kaaeta, kale fo wisi wosóló həkese-tamo sua dapó.

¹⁷ Téretei, ɔla wae feleke haepaae mo ti derepéniru ere kaae, kale fo wisi həleke sukamó maaté wosóló taal-atapó. Ai kale fo wisi woseteremó, mepaae sekəi ala ó doasi delei ala eratepa, atima téti hapaletóro dée nukua dapó. ¹⁸ Kale dowi mu daai ne dolomó terepée derale ɔla wae kaaeta, kale fo wisi mo wisiyóló wosóló həkese-né sukutere whjpó. ¹⁹ Téteretei, mió i haemó bitu doasi whaalía du betere alakélé, doasi néli whj betenée yóló, mutere kisipané kópaae faróló dilikitu betere alakélé, mepaae wisi wisi ɔla senée yóló mutere tuékélé ɔ tuəmó kaayóló sókó wouraaalu, kale fo wisi botokó sóró alurótu betere-tainé du wisi oletimipó. ²⁰ Hae wisimó terepée derepele ɔla wae kaaeta, ti kale fo wisi mo wisiyóló wosóló, ama tué tiki tuəmó sóró mulótua dapó. Atétere whjta, ɔla wae yo betə sóró fóló biliyaletēi, ɔlumétere alimó suraaalu mepaae 30 yorape ó 60 yorape mepaae 100 yorape fəanótua dere kaae, mepaae so whj tuəmó Kótóné fo atéró du oletua dapó,” yalepó.

Sə dalóló həkēamó mulatere fo

(Luk 8:16-18)

²¹ Téró ama atimapaee duraalu, “Sə dəróló nuku aɔmó ó me ni fake aɔmó kinóló mulótimipó. Tēni, ai sə dē so whj feané koló póló, sə daalaterē ni fake tó mó fopa həkēamó mulótua dapó. ²² Ti mió kikiti hiró betere ɔla feata, take nalo həkēamó mulatepa so whjné tué yó póló erapó. Mió kinóló muló betere ɔla fea take nalo həkēamó mupa, so whj feané koló póló erapó. ²³ Diə mepaae so whj woséli daapa, ti i dere fo sale bete mo wisiyóló wosóló tué yó póló yae,” yalepó.

²⁴ Atéró, ama yale fo kaae atimapaee momómo duraaalu, “Yəlo diəpaae i dere fota mo wisiyóló wosóló tué muae. Naao meteró ɔla atimamó matepa, ti Kótóné yə mókélé naao ai matere sɔtóróti móturaalu, mepaae tó mó belerólókélé melaalo ai ape. ²⁵ Whj me dené ama tare ɔlatamo tawóló betepa, ti atétere whjpaee ama ai tare tó mó, Kótóné me kae beleróló melaalopó. Whj me denétamo me ɔlakó tanipa, ti ai sekéné ama mo sawa tareteikélé, Kótóné momó tokó saalo ai ape,” yalepó.

ɔla wae hoterepaae dó faróló yale fo

²⁶ Téró ama kale yale fo kaae momó duraalu, “Kótóné tətéróló kaae tare aɔmó betere alata, ti betə whjné kutómó ɔla wae ke bilitu dere kaaepó. ²⁷ Atéró biliyale kɔlipaae dətamo ó dilikitamo fipa, ó turukó horóló betepakélé, kale biliyale ɔla wae tɔmu haemó noaró sokotérópóló, kale whjné ama tué mutumipó. ²⁸ Ere ɔla feata, haenétéi fotokó róló sókó hotapó. Tɔmupi sókó horóló, sóku woleyóló, nalo ti fua dua dapó. Atéró fua yóló, tuə dolomó ti whjné naaire ke butapó. ²⁹ Ai kale ɔla ɔlumétere alimó, ti kale kutó tale ɔ sepa-ketamo fóló, ɔlumére ɔla siré kotapó,” yalepó.

Mastard kepaae dó faróló yale fo sale

(Mat 13:31-35, Luk 13:18-19)

³⁰ Téró, atimapaee kale fo kaae momó duraalu, “Kótóné tətéróló kaae tare aɔmó mole ala diaə kisipa yó póló, yəlo noa ala sɔróló yó melaaloé? Me noa fo salepaae dó faróló yaaloé? ³¹ Kótóné tətéróló kaae tare aɔmó mole alata, *mastard* ni ke kaaepó. Ti *mastard* ni keta, mo sawa belekəamaletēi, haemó bilitepa huturaalu, ti kutómó mepaae yó mole ɔla fea tətéróló, tetejrape fəlo fua dapó. Atéru, doasi tēi fale sirimó barape daaneta dapó,” yalepó.

³³ Yesuné so whjpaee fo yó móturaalu, atei kaae fo salenétóro dekéro yó mótu betalepó. Téturaalu, atima so whjné wosóló kisipa yaaitere sɔtóró yó melaté fu betalepó. ³⁴ Ama fo yó matere dokə həle mo so whj-paaeta, ti fo sale fonémaaté yó mótua yalepó. Téyaletēi, ama yó matere whjrape atimasisi bituraalu, ti ama yó matere forape fea bete tokóló yó mótua yalepó.

Yesuné wẹi asya bérale fo

(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Atétu betero, be dikiteretamo ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Dą nukutamo uté tẹ faalopa fiépe,” yalepó. ³⁶ Ai so whj atima wẹi fókumó betó mu-patei taaróló, Yesu ą nukumó hąle betepa, ama yó matere whjrape atima maaté felepó. Atéro fupa, mepaae nukurapekélé, atima fea betąmó felepó.

³⁷ Téro ai wẹi tuąmó fu betalemó, doakale besę tikiró wẹi asyatamo hapale sókó wouraalu, wẹi nuku dolopaae bosene dorowóló, kale nuku mo felekemó buó deyaai yalepó. ³⁸ Até depatei, Yesu ą nuku sisóratere salemó toró mulóló noke fipa, ama yó matere whjrapené ą turukuróló duraalu, “Yó matere whj-ó, dą wẹiné mió mo felekemó sóró i aluratapa, naao dą kọleni?” yalepó.

³⁹ Atétepa, Yesu ą turukó holóló, kale wẹi asyaró besę tikitamo foné sóró duraalu, “Ai whaaui yóló hoteretei taaróló, báyóló dono fae,” yalepó. Téyalemó, kale wẹi asyaró besę tikitamo tukóló báyóló dono felepó.

⁴⁰ Ai fo yóló, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Dią noatepa wiyóló diri furu furu dute? Dią tuę tiki tiróló bitini airapó,” yalepó.

⁴¹ Ai fo deremó, winé sukóló atimasisitei duraalu, “Haió! ą noa whjné dérópó. Kale wẹi asyaró besę tikita-monékélé, ama dere fo wosóló, ą aąmó sukóló bitupó,” yalepó.

Dowi kepe betere whj wisirale fo

(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

5 Téro, atima ai wẹi kęla tẹyóló Kadarin whjrapené hae kwiamó sókó felepó. ² Atéro fóló, ą nuku taaróló hae taopaae taae felemó, betą dowi keperape tepeyóló betere whj, whj douratere tikimó biti Yesutamo hokolaayaaui walepó. ³ Ai whj ą mo bemó bitini, whj dou tómmó bitua yalepó. Atére whj mené mo képiné ó dirii *sein* képinékélé ą dokonénipó. ⁴ Take suka fea *sein* képiné ama hóró naasetamo dokotua yalemó, ama fotokónetei hąle turukó falatua yalepó. Atéreteiné whjnékélé ą tawóló dokóló bėranénipó. ⁵ Ai whj ąta, sukatomokélé, dikitamokélé, be dętere dokọ fea whj dou tómmó bituraalukélé, du sorokó mole tikimó bituraalukélé, doasi keterę yóló, amatei ama tiki kapo fosóné tikitua yalepó.

⁶ Atétu betere sekęné Yesu mo umó daapa ą sururu yóló wóló kelalemó, Yesu doa whjpa kilituraalu, ama hó aąmó bukutiri teyaró bitj derepelepó. ⁷ Atéro bitu, fo fake yóló Yesupaae duraalu, “Yąta, ó są taoró tęteró betere Tale Kótóné Naalemapa, naao ępaae noa alakó eraai waleé? Naao ę dele seróló susupu eraalomeipóló, Kótóné doi yóló dirii malo dumié?” yalepó. ⁸ Ai fo depa, Yesuné kale whjpaee duraalu, “Dowi kepe-ó, yą ai whj tuąmó betereitei taaróló sókó fae,” yalepó.

⁹ Ti fo fóló, Yesuné ąpaae woseturaalu, “Naao doi deé?” depa, ama tokj mótu duraalu, “Yąlo doita Lisa-

nipó. Dą mo hąle ęla kaae i betó mole ape,” yalepó.

¹⁰ Atéro Yesupaae atima betere tiki taaróló fópóló hękonaęse fo momó du, momó du, du betalepó.

¹¹ Ai du sokore aąmó, hupurape mo hąle ęla kaae kimimó daae molepó. ¹² Atépa, kale dowi keperapené Yesupaae duraalu, “Dą ai hupurape tuąpaae bitj derepaai dapa, naao dą dotonaasepe,” yalepó. ¹³ Ti fo deremó, Yesuné atimapaee téyae, depa atima kale whj tuąmó betaleteti taaróló sorokó furaalu, hupurape tuąpaae bitjta yalepó. Atétepa, kale hupurape atima botokó feletikimó, kulamó doropóló wẹiné sorokó fóló, mo fea sisiraae felepó. Ai hupurape dokọ sóró touróturaalu, 2,000-rópó.

¹⁴ Atétere ala kolóló, kale ai hupurape kaae tare whjrape atima botokó fóló, ipu bemó betó mole whjraperó doasi be hulua tuąmó noa alakó du bitu dérópóló, kelaai felepó. ¹⁵ Atéro, atima Yesu betere tikimó sókó wóló kelalemó, dowi keperape mo hąle ęla kaae tepeyóló betale whjtei kuti wisi deróló mo kisipa wisi mole whj kaae betepa kilitu, atima wiyalepó.

¹⁶ Téro, ai ala depa kelale so whjné mepaae wale so whjpaee i kale whj tuąmó betale dowi keperape hękonale alaró hupurapepaae erale alatamo fea yalepó. ¹⁷ Atei fo woseturaalu, so whjné Yesupaae, “Yą atima betere hae kwia taaróló fae,” yóló, sętu betalepó.

¹⁸ Ai fo deremó, Yesu ą nukupaae bitj derepaai depa, kale dowi kepe tepeyóló betale whjné Yesupaae, “Ąkélé yątamo fené?” yóló wosalepó. ¹⁹ Atétepa, ai whj ąta-mo faai waęsóró seséyóló duraalu, “Talené kọlené sukutu yąpaae erale ala naao hae aya, no nerapepaae yó melaai fae,” yalepó. ²⁰ Ai fo depa, kale whj ą atéyale tiki taaróló, Dekapolis be huluarapepaae fóló, Yesuné ąpaae erale ala so whj feapaae yó melalepó. Téyalemó, kale so whj mo feané ai dere fo woseturaalu, hai-ó! yóló siratu betalepó.

Sukąle senaaleró betą kisi daale sotamo wisirale fo

(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

²¹ Téro, Yesu ą nukumó kale wẹi momó ipaae tẹ wóló daapa, so whj mo dekéro ą beterepaae boperąle wóló betó molepó. ²² Yesu ą atéro betere, Kótóné fo wosetere be kaae tare topo whj Jirus wóló Yesu kelalemó doasi whjpa kilitu, ą daale aąmó deraapisa fóló muluraalu, i fo yalepó. ²³ “Doa whj-ó, yąlo senaale felekemó sukąai depa ę yą kęle walepa, kisi bete wisi yępóló, ama tikimó naao naase mulaasepóló mo miótóro dąmo wusuró faalopó,” du betalepó.

²⁴ Ai fo depa, Yesu ą kale whjtamo wusuró fupa, so whj mo feané atimaamo busuró felepó. ²⁵ Atima atéro fu betepa, 12 ba fo tuąmó hepo daalu samea fu betere so betą walepó. ²⁶ *Dokta* whjrape feané kale so wisiraaui dapóló, fea ala fea yalemó wisini, atimané ai yale alané kale soné kisi betetei mo ti fake yalepó. Téturaalu, ama *monikélé* hąle kemeralepó. ²⁷ Yesuné mepaae so whj wisiraté kutu beterapó dere fo kale

soné wosóló, ă so whj kuamó buté buté wóló, Yesuné kuti salemó wolaayó salepó. ²⁸ Ti noatepae, kale soné ama tué né Yesuné kutimó maaté wolaa depa, ama tiki tuamó daale kisi bete wisiyaalopó kisipa mutu wolaayalepó. ²⁹ Atéro, wolaa deretamotóro kale so ă samea fu betaletai tikituraalu tiki felétepa ama kisi bete mo ti kemeyalepó kisipa mualepó.

³⁰ Até yale tikimó, Yesuné ama fotokŋ sókó foletai kisiparu, ă so whj kua dolomóteí fetée fóló duraalu, "Ŷalo kutimó né wolaa yaleé?" yalepó.

³¹ Tétepa, ama yó matere whjrapené ăpaae tokŋ mótu duraalu, "Mo turó so whjné ŷă ai betekini betekini du betepa, ę né wolaa yaleé? fo-a, noatepa de?" yalepó. ³² Tétepa, Yesuné ă wolaayale whj kelaai kelené dokŋ du betalepó. ³³ Atétepa, kale soné ăpaae erale alamó tué muturaalu, ă witamo diri furu furu du bitu Yesu daale aŋmó deraapisa fóló mulu, ama mo yale alatóro fea Yesupaae hăkearóló yó melalepó. ³⁴ Tétepa Yesuné kale sopaae duraalu, "Ti senaale-ó, naao tué tiki tiró betale alané ŷă dele su betale kisi bete ai wisiyalepa, naao hosaa muni deóló dua fae," yalepó.

³⁵ Kale sotamo ai fo du betepatei, Kótóné fo wosetere be kaae tare whj Jairus-né ama be whjrape wóló ăpaae duraalu, "Naao senaaleta mo ti sukălepa, ai yó matere whjpaee naao me fo kae ini, ama teŋpóló taalae," yalepó.

³⁶ Ti fo depa Yesuné atimané ai dere fo sisópaae eróló, kale fo wosetere be kaae tare whjpaee duraalu, "Ŷă whaalaa yóló dei tué muni, tué tiki betă tirae," yalepó.

³⁷ Mepaae whjrape ătamo faaitapóló waŋsóró seséyóló, Pita, Jems, ama noma Jon atima betă ătamo faai dape salepó. ³⁸ Atima atéro fóló, kale fo wosetere be kaae tare whjné bemó sókó felemó, so whj mo hăle ęla kaae kale senaale bopé tómó betó muluraalu, mo dekené sukj moló yóo, mepaae so whj ti atima hosaa tuamó dekené sukuturaalu, wole kaae maaté dorowóo, mepaae so whj ti hăle fo tiki whaa yóo, du betepa kelalepó. ³⁹ Atéro, Yesu ă be tuăpaae fóló, aimó betó mole so whjpaee duraalu, "Diă fo tiki whaaró wole-utamo noatepa du bitute? Ai senaaleta mo ti sukuni, kapala noke ai fire ape," yalepó. ⁴⁰ Ama ai fo deremó, kale so whjné ă dŋ nalalepó. Tétepa, Yesuné mo so whj fea belapaae hŋkó faróló, ătamo wale whjrapero kale senaalené hamaró alimatamo betă kale senaale mole be dolopaae felepó. ⁴¹ Téro, Yesuné kale senaale naasemó tao sóro duraalu, " *Talita kum*" i fo feteyóló "Ti senaale-ó, ŷălo ŷăpaae dapa turukó holae," yalepó. ⁴² Ai fo deretamotóro kale senaale turukó horóló kwęyalepó. Ai senaale ă betale ba fota, 12-rópó. Ai be dolomó ătamo daae mole so whjné atétere ala kilituraalu, hai-ó! yóló siratu betalepó. ⁴³ Atéro, Yesuné atimapaee i ala yalepóló mepaae so whjpaee momókó deté kwęyaŋse yóló fo mulóló, kale senaalemó ęlakó melae yalepó.

Kótóné kŋló whj ama bemó doi munire fo

(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

6 Téro Yesu ă atéyale be taaróló, ama yó matere whjrape atima ama turuku be huluapaae felepó. ² Atima atéro fóló bituraalu, kale ŷăa nóló beterŋpóló tukóló muló betere sukamó ă fo wosetere be dolopaae fóló, fo kaae sóro yó melalepó. Atéro yó melalemó, so whj feané ama yó matere fo wosóló sirayóló duraalu, "I whjné ama tué tiki doktorŋ fóló du betere doasi kelemei alarape-a, momó salerŋpó? ³ Ti ăta whj me kae mei, kale Mariané naalema be tŋtere whj meié? Ama nomarapeta, Jems, Joses, Saimon, Judas-sépi atima imó bitinié? Ama nemarapekélé, dătamo i betó mole ape," yóló atimané ă hăle mo whj nisiyóló dei tué muturaalu faletu betalepó.

⁴ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Kótóné ama kŋló whj kae be huluapaae fupa ti ai so whjné ă dukiróló, ama doi sóro horótu betereitei, ama kekelé so whjro ama turuku be hulua so whjtamóné ă dukiróló, ama doi mulatere ala dumipó," yalepó.

⁵ Atéro ă ai bemó bituraalu, mepaae kelemei alarape erénitei, betă betă hepo daae mole so whj maaté ama naase mulóló, wisirótua yalepó. ⁶ Atéro, so whj feané ăpaae tué tiki tirénitere noatepa dérŋpó kisipa mualepó. Téro, felekemó tŋté fale be hulua dokŋ Yesuné kale fo wisi yó melaté fu betalepó.

Yesuné 12 whjrape dotęyale fo

(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

⁷ Ama sóro betero betere 12 whjrape ă beterepaae ape yóló, so whj tuamó betere dowi keperape doló hŋkonŋpóló, atima fotokŋ bulóló sóro beterealepó. ⁸ Atéyale kŋlipaae atima tamo tamo yóló dotonaairaalu, etei ma fo yalepó. "Diă furaalu mepaae nokole ęlakélé, *monikélé* to dolomó bulóló faŋse. ⁹ Tétu, bukaaire kutikélé me dekaaporóló sóro feni, hŋleke be betă horóló, dotó tiki tawóló fae. ¹⁰ Diă me be huluamó sókó furaalu, betă whjné bemó fitepa, ti ai bemótóro bitiré fóló, me bepaae furaalu, ai be taalae. ¹¹ Kale dere kaae, diă me be huluamó sókó felelemó, diă wisiyóló dape seni yóo, diaaŋ dere fokélé woseni yóo depa, diă faairaalu i ala yae. Ai be hulua so whj diaaŋ atimapaee wisi ala eraai yalemó, atimanéteí hŋtepa taaróló fetepóló kisipa ŷŋpóló, diaaŋ hŋleke bemó dakere hae terepée deróló fae," yalepó.

¹² Atima atéro fóló, kale fo wisi yó mótu duraalu, "Di-aaŋ dowi ala taaróló tué tiki feteyóló betenrapóló," yó melaté kutu betalepó. ¹³ Atima atéro kuturaalu, mepaae so whj tuamó betere dowi keperape doló hŋkonótua yóo, mepaae kisi dalóló mole so whj *wel* weí dilóló wisirótua yóo, yalepó.

Jon depa tikale fo

(Mat 14:1-12, Luk 3:19-20, 9:7-9)

¹⁴ Yesuné erótu betere kelemei ala so whj feané kolóló duraalu, "Aita, weí tŋpuratere whjko Jon mo sukŋpóló daletai, momó kepaayóló beterepó. Atére fo-

tokoné ama mepaae doasi kelemei alarape erótu beterapóló," so whjné ama doi só kotere fo kale topo whj Herot-né wosalepó.

¹⁵ Atépa mepaae so whjné duraalu, "Aa Ilaija kepaayóló beterapó," depa, mepaae so whjnémo duraalu, "Aa, Kótóné kóló whjkó du yalepó," du betalepó.

¹⁶ Atéro kulu kulu só kotere fo topo whj Herot-né wosóló duraalu, "Ai whjta me kae mei, yalo depa tukóló dale whj Jon momó kepaatu yalepó," yalepó.

¹⁷ Ai alata hale ini, Filip-né so Herodias noma Herot-né tokóló dokalepó. Atéteremó, Jon-né kale topo whj Herot-paae, "Naao noné sotei tokóló dokotere ala fo mulapó," yalemótei, Herot-né ama diki tare whjrapepaae Jon dapesó fóló, dirii képiné dokóló, "Dipula beterae," yalepó. Atéteremó, kale so Herodias a doasi fopaae buturaalu, Jon daaitere tū kikitū betalepó. Téyaletei, Herot-né Jon a mo donoi alamaaté yó tapa, Kótóné mo kae beteró betere whj wisipóló kisipa mutu, ama somané yaa dere ala seséyalepó. Ti noatepae, Herot-né Jon-né du betere fo ekéle yóló wosetu betaletēi, ai foné bete ama kisipa seni, kóló kóló yalepó.

²¹ Téró, Herodias-né Jon daaire tū keketé fóló, nalo ti etēi kaae tū kelalepó. Herot a deale be de wapa, ama sóró beteró betere doasi whjrapemókélé, ama diki tare whjrapené topo whjrapemókélé, Kaleli haemó betó mole doi mole whj disirapemókélé, mo doasi ɔla deralepó. ²² Atima atéro ɔla deyóló nuku betalemó, kale so Herodias-né senaalema sókó wóló, kijiyaletēiné Herot-ró ama ɔla naai wóló betó mole so whjtamo doasi hēkeserótu betalepó. Atéteremó a hēkeseturaalu, kale topo whjné kale so seimalepaae duraalu, "Yā noa ɔlakó saai tuē mute? Naao saai tuē mutere ɔla yalo melaalopa, ɔpaae yae," yalepó.

²³ Atéro, Herot-né kale so seimaletamo mo dirii fo yóló mulótu duraalu, "Yalo tēteróló kaae tare haekélé tu-āmó tekeyóló, ó mepaae ɔla ɔla kwiapaae yā saai tuē mutepa, yalo yā melaalopó," yalepó.

²⁴ Ai fo depa kale so seimale a fóló, hamapaae woseturaalu, "Ēmó noa ɔlakó melópóló ɔpaae yaróe?" depa, hamané duraalu, "Kale wēi tópuratere whj Jon depa tukóló, ama topo du betā ɔlae yae," yalepó.

²⁵ Ti fo depa, kale senaale hamané dere fo wosóló, a kale doasi topo whj Herot beterepaae fóló duraalu, "Kale wēi tópuratere whj Jon-né topo mo miótóróti tukóló, nuku tómó beleróló ɔlae," yalepó.

²⁶ Kale senaalené ai fo deremó, Herot a fomo duraalu, kutiri humula yalepó. Téyaletei, ama ɔla naai wóló betó mole so whj feané keletómó, ama yóló mulale dirii fo tikinépa, téyaalopó yalepó. ²⁷ Atéro, Herot-né hapale tētítóró kale whj du betere whjpaee duraalu, "Yā dipula bepaee fóló, Jon depa tukóló ama topo du sóró ape," yóló dotēyalepó. Tétepa kale whj fóló, Jon depa tukóló topo nuku tómó beleróló sóró wóló, kale so seimalepaae melatepa, amamo hamapaae male felepó. ²⁹ Jon atéro depa tikalepó dere fo woseturaalu, ama yó matere whjrape wóló, ama tupuló tiki betā sóró whj bulatere kane dolomó douralepó.

Yesuné 5,000 whj ɔla melale fo

(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Jon 6:1-13)

³⁰ Téró Yesuné dotēyale, *aposel* whjrape atima a beterepaae fesaae wóló Yesu boperóló daalu, atimané yó male foró yale alatamo ɔpaae yalepó. ³¹ Atéro yó mótu betepa, so whj mo fea fua wua du bituraalu atima ɔla naaire tēkélé munipa, Yesuné atimapaae duraalu, "Dā i betere tiki taaróló, so whj bitinire tikipaae sɔa nóló bitj faalopa ape," yalepó.

³² Atéro, atimasisi so whj bitinire tikipaae betaai wēi nukumó felepó. ³³ Téyalemó so whj feané atima foletēi kolóló, atimatamo hokolaa yaairaaalu, Yesusépi faai dere tikipaae hae tūmó so whj atimapi hapale sókó fóló betó molepó. ³⁴ Atéro, Yesusépi atima nuku taaróló, haepaae taae doropóló kelalemó, so whj mo hale ɔla kaae wóló betó molepó. Ai so whjta kaae tare whj meiyóló, atima kōleané betó mole *sipsip* hupurape kaae betepa kilitu, Yesuné atima kōlené sukālepó. Téturaalu, Yesuné atimapaae bete mole forape fea yó melaai kaae salepó.

³⁵ Atéro yó melaté fu betepatei, be mo ti dikiyalepó. Atétepa, ama yó matere whjrape a daalepaae wóló duraalu, "Doai so whj-a, whjkélé bitinire tikimó betepatei, be ai diki yale ape. ³⁶ Térapa, ti felekemó tē mole beraperó ipu berapetamopaae ɔlakó atimanétei dupuyóló naleta yópóló, dotēyaasepe," yalepó.

³⁷ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, "Atimané naaire ɔla diaaɔte melae," depa, atimané ɔpaae duraalu, "Atima naaire ɔla 200 *denarias moniné* sūmó dupunére?" yalepó.

³⁸ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, "Ti wisirapa, *bred* o bulakó meteró muléro keke fae," yalepó. Ai fo depa, atimané keke fóló ɔpaae duraalu, "Bred o bula aporó yó, ya tamo yó yóló betā mulapó," yalepó.

³⁹ Atépa ama atimapaae duraalu, "Bukóló kae kae beterae," yalepó. ⁴⁰ Ai fo depa, ama yó matere whjrapené kale so whjrape dosāyóló, 100 whjrape betāpaae yóló kae beteró, mepaae 50 whjrape betāpaae yóló, kae beteró, yalepó. ⁴¹ Atéro beteróló, kale *bred* o bula aporó yó, ya tamo yó yóló, taru hepenpaae kese horóló momaturaalu, Talepaae mo kée yóló kemetepa, kolokóraalu yóló, ama yó matere whjrapepaae melalepó. Tétepa atimanémo mo so whjmó ɔliralepó. ⁴² Atéro, ai ɔla atima mepaae so whj hāsókó dini, mo fea sūmó nalepó. ⁴³ Atéro nóló muni fele *bred* oró ya bukitamo ama yó matepa, wosetere whjrapené siré kwēyóló, 12 yorape deyóló fāanalopó. ⁴⁴ Soraperó naale senaaletamó dosāni, ai ɔla nale whjrape maaté dosāyóló touróturaalu, 5,000 whjrapepó.

Yesu wēi tómó daaté fele fo

(Mat 14:22-33, Jon 6:16-21)

⁴⁵ Atétu beteró, mo ai fapotóróti Yesu a ai touró betere so whjpi fópóló kaae taru, ama yó matere whjrape atimapi wēi nuku sóró Betsaida bepaee fópóló, dotonalepó. ⁴⁶ Atéro, nalo Yesu a ama wotoró

bituraalu, so whjpaae kōle-ó yóló fōpóló dotonóló, ă du sorokó mole aq̄paae moma yaairaaalu felepó.

⁴⁷ Atéró be dikité dorowaletamo, Yesuné ama yó matere whjrape atima nukutamo wēi kulu tuā́mó fu betepa, ă ama wotoró wēi fókumó beterepó. ⁴⁸ Atéró bituraalu kelalemó, ama yó matere whjrape atima nuku bisiki fotokq̄yóló jtu betepa kelalepó. Ti noatepae, atima faai fole tikiró besé tiki wouraalu, fotokq̄né bisiki tētpa, mo fotokq̄yóló jtu betalepó. Atétu betepa, be mo dēyaai du beteretamo Yesu ă atima dekeróló faai, wēi tómó daaté walepó. ⁴⁹ ă wēi tómó atéró daaté waletei atima feané kolóló, kepe wale nisiyóló wituraalu atima keteré yalepó. ⁵⁰ Até deretamo Yesu sókó wóló atimapaae duraalu, "Ita ępa, wiyaq̄se. Diaa q̄ hosaa diriyóló dua betae," yalepó.

⁵¹ Yesu atéró wēi tómó daaté wóló, nuku tuā́paae taae holalemó, kale wou betale besé tiki tikalepó. Atétere ala kolóló, kale whjrape atima siratu betalepó. ⁵² Atéró ęla kolokó daalu yóló nale bete atima wisiyóló kisipa muni, atimané tué tiki hapólu ipakalepó.

⁵³ Atéró, atima wēi tē Kenesaret haeró fóló, kale nuku ai dulalepó. ⁵⁴ Atima atéró, nuku dulóló haepaae taae feletamotóró so whj mo feané Yesu kilitu, ă Yesupóló kisipa yalepó. ⁵⁵ Atéró, Yesu kelale so whj mo hapale fóló, ai hae kwiamó tē mole be hulua feamó hepo daróló betó mole so whj beleyóló, Yesuné wisirópóló, ă kotere tiki dokosó fua yalepó. ⁵⁶ Atéró Yesu ă sawa be hularapepaaekélé, doasi be hularapepaaekélé, ipu berapepaaekélé, kotopa so whjné ai ala deté kutu betalepó. Atéturaalu, mepaae ai be hulua amó hepo dalóló betó mole so whj ęla dupuneta dere tikimó beteraleta yalepó. Atéró betó mulu, Yesupaae woseturaalu, "Naao kuti salemó maaté dāné wolaa yó su yaaitapóló," dotopoi fo du betalepó. Atéró, Yesuné kuti salemó maaté wolaa yale so whj fea wisitua yalepó.

Bólu inipatei fokotere fo

(Mat 15:1-20)

7 Atéró, kale mepaae Farisi whjrapero Moses-né yóló muló betere fo yó melatere whjrapekó mepaae whjrapetamo atima Jerusalem be taaróló, Yesu beterepaae wóló ă bopéróló betó molepó. ² Atima atéró wóló betó mulu, Yesuné yó matere whjrape atima naase fokoni, ęla nuku betepa kelalepó. Atétepa, kale whjrapené duraalu, "Dă ęla naai naase fokutu dere kaae atimakélé fokotere noatepa dérópó," du betalepó. ³ Ti noatepae, kale Farisi whjrapero Judia whjrapetamo atima alimarapené mara mole ala sya furaalu, naase bólu epa, ó bólu inipatei naase fokonitepa, ti atima ęla naalomeipó. ⁴ Atéturaalu, atima ęla dupuneta dere tikipaae fi wóló, atimané tiki bólu inipakélé wēi tōpunipa, ti atima ęla nukua dumipó. Téturaalu, atimané alimarapené kae kae mara mole alarapekélé hotowa yóló sya fu dere kaae, atimané ęla detere wutirape ó wēi nokole wutirapekélé fea fokóló nukua dapó.

⁵ Atéreteiné kale Farisi whjrapero Moses-né asęre fo yó matepa whjrapetamoné Yesupaae duraalu, "Naao yó matere whjrapené dāné ayarapené mara mole ala sya fóló, atimané naase fokonipatei ęla nukua dere-a, noatepa de?" yalepó.

⁶ Ai fo depa Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Kótóné ama kōló whj Aisaiané diă tó tikiné sikjilire whjrapemó tué muturaalu, i fo mo donotóró asęyóló muló beterepó.

'I so whj atimané hosaa tuā́mó ę sóró beterenirutei, hāle kōlóné maaté yālo doi hale sóró horótu beterepó.

⁷ Atimané yó mótu betere fota, bete munipatei mo whjné kisipané kekeme nóló i ala yae ó yaq̄se du beterepó.

Atima ę aqmó bitinirutei, hāle foné maaté Tale-ó du beterepó,' erapó.

⁸ Ti diaa q̄ ayarapené mara mole alatóró hāle sya fu bituraalu, Kótóné yae yóló muló betere fo eréni, taaló ai betere ape," yalepó.

⁹ Téro ama atimapaae duraalu, "Kótóné yae yóló muló betere fo sisópaae eróló, diāné ayarapené mara mole ala wisirapóló ai sya fu betere ape. ¹⁰ Ti noatepae, Moses-né i fo asęyóló muló beterepó.

'Naao ayaró haetamo aqmó sukóló bituraalu, atimaa-moné doi hale sóró horótu betae,' erapó. Me fo i ape. 'Mepaae whjné ama hamaró alimatamo tekeratere fo depa, atétere whj mo ti sukópóló dae.' fo asęyóló muló beterepó.

¹¹ Ai fo epatei, diaa q̄ i fo du beterepó. 'Mepaae whjné ama hamaró alimatamopaae duraalu, "Yālo mole ęla ęla diaamo tao sóró móluętei, Kótópaae melaletéiné dięamo werapó. Yālo mole ęla feata, Koropani, ai fo feteyóló Kótó melale ęlapóló mo so whjné supa, ti fo mulapó," ' dua dapó. ¹² Kale mepaae whjné ama hamaró alimatamo tao saairetei diaa q̄ atétere alané sesétu beterepó. ¹³ Ti dięta, diaa q̄ ayarapené mo deté wale mara mole ala sya furaalu, Kótóné fo hāle ęla kaae aqrótu beterepó. Take ai ala deté wale kaae, mió diaa q̄kélé atei kaae alarape hōko ai du betere ape," yalepó.

¹⁴ Téro, Yesuné kale mo so whj ă beterepaae momó ape yóló duraalu, "Diă feané yālo i dere fo mo diriyóló wosóló tué muae. ¹⁵ Mo nokole ęla whjné tiki tuā́paae durupuraalu whj dorótimpipó. Téni, whjné tiki tuā́mó kaayóló sókó wale alané betă whj doratapó," yalepó.

¹⁶ (-)

¹⁷ Atéró, Yesu ă ai so whj betepa taaróló, fóló bemó beterepó, ama yó matere whjrape ă beterepaae wóló, ama kale yale fo sale fo noa betené yalerópóló ępaae wosalepó. ¹⁸ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, "Di-ąkélé, diaa q̄ kisipa tiki hapólu eruraalu, yālo ai yale fo bete tuęni airapó. Mo nokole ęla whjné tiki tuā́paae doropóló whj doréni deretei, diă kisipanié? ¹⁹ Ti mo nokole ęlata, whjné hosaa tuā́paae sókó fumitei, depaae doropóló, di alée fulapó," yalepó. Yesuné ai fo ereteiné nokole ęla fea naaitepa fo munipa, nae erapó.

²⁰ Ai fo tó mó olekeyóló atimapaae duraalu, “Whjné tiki tuámó kaayóló belapaae sókó wale alané betá whj doratapó. ²¹ Ti whjné hosaa tuámó kaayóló wale alarape i ape. Dei tué mutere alakélé, aoni kae kae hoko nópu nokole alakélé, mené ɔla ɔlémi sere alakélé, whj dele alakélé, nópu nokole alakélé, fea ɔlamó ekɛle dere alakélé, me whj tamo dei tué mutere alakélé, kapala dilikitere alakélé, mo enénire dowi alakélé, mené ɔla senée yóló dei tué mutere alakélé, me whj eratere fokélé, seké whj póló bopé faketera alakélé, wisi tué muniru, sonaalei hoko du betere dowi alakélé, ai dosayale alarape fea whj tuámó kaayóló wouraaalu, whj dorótua dapó,” yalepó.

Juda meire soné kisipa tiki tirale fo
(Mat 15:21-28)

²⁴ Téró Yesu ɔ ai be taaróló, doasi Tair be hulua bopéróló tɛ mole berapapaae felepó. Atéró, ɔ betá whjné be dolomó fóló betepa, mepaae whjrapené ɔ kelaosóro bope yaose yaletai, ɔ kinóló betenénipó. ²⁵ ɔ atéró beterpó dere fo betá dowi kepe tepeyóló betere senaale hamané wosóló, ɔ Yesu beterepaae hapale sókó walepó. Atéró, ɔ Yesu daale aomó deraapisa fóló fió mualepó. ²⁶ ɔ ɔta Juda fake mei, Krik so ɔ hamané Siria haemó tɛne be Fonisiamó dealepó. Ai so Yesu daale aomó fió mulu duraalu, “Yalo senaale tuámó betere dowi kepe naoo hokonaasepé,” du betalepó.

²⁷ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Folosóro naale senaalené nokole ɔla atimapi nópóló melae. Ti noatepae, atima sumó nénipatei, yuwirape nópóló matere ala dorapó,” yalepó.

²⁸ Ti fo depa, kale soné ɔpaae tokó mótu duraalu, “Tale-ó, aita mo deretei, kale keteirapené ɔla ni fake tó mó beleróló nokole folope sorokóta deretei haɔrapenékélé nukua dapó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naoo ai dere foné naoo senaale tuámó betere dowi kepe sókó felepa, dua fae,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, kale so ɔ ama bepaae sókó fóló senaalema kelalemó, ama tiki tuámó betere dowi kepe sókó fóló, beseké tó mó ɔ feléyóló fió molepó.

Kólóro wosélitamo kine whj wisirale fo

³¹ Atéró Yesu ɔ ai Tair hae kwia taaróló, Saidon hae kwia tuámó tɛyóló fóló, Kaleli wéi fókumó tɛ mole be Dekapolis hae kwiamó sókó felepó. ³² Yesu atéró sókó fóló betermó, betá woséli kiyóló fokélé alure whj Yesuné wolaa yópóló, atimané dapesó wóló beteralapó.

³³ Atéró betepa, kale so whj daae mole tiki taaróló, Yesuné ɔpaae dapesó fóló daalu, ama naase doɔ tamo kale whjné woséli dolopaae kesekée faróló sókó salepó. Atéró, ama naase doɔmó fesaa fe eróló, kale whjné hapemó wolaayalepó. ³⁴ Atéró, Yesu ɔ hepenpaae kese horóló fomo sókó faróló duraalu, “Epapeta” i fo feteyóló, “Kjnetei tukwɛ fae,” yalepó. ³⁵ Ai fo deremó, kale whjné kine woséli tukwɛ fóo, ama

kólókélé tukwɛ fóo duraalu, fo du betere whj kaae, fo kaae sóro yalepó.

³⁶ Atéró, Yesuné atimapaae erale alarape mepaae whj paae, “Yaose,” yóló fo mulaletai, Yesuné yale ala so whj feapaae deté kwɛyóló fakeralepó. ³⁷ So whj feané atétere fo wosetu, sirayóló duraalu, “I whjné du betere ala feata, mo kokoi ala alamaaté erótua dapó. Woséli kine whjtei tukwɛ falóo, kóló nomone whjkélé fo yóo, dapó,” du betalepó.

Yesuné 4,000 whj ɔla male fo
(Mat 15:32-39)

8 Atéró kale yale kaae, mepaae so whj mo dekéro ɔ beterepaae tourale wóló betó molepó. Atéró betó mole so whj atima naaire ɔla meipa, ama yó matere whjrapapaae ape yóló duraalu, “I so whj sore sukamó ɛtamo bituraalu, ɔlakélé néni, hɛle betaletiné atima ɛ mo doasi kolené sukutapó. ³ Ti atima mepaae so whjta, saletómó waletiné wote siri hɛle fópóló dotonatepa, tɔ tuámó wotené sisiraae faosóro dapó,” yalepó.

⁴ Ti fo depa, ama yó matere whjrapené ɔpaae duraalu, “Aita mo deretei, so whjkélé meitikimó atimané naaire ɔla-a, momó mupa melaaló?” yalepó.

⁵ Ai fo depa, Yesuné atimapaae woseturaalu, “Ti diɔné bred o bulakó meteró mule?” depa, atimané ɔpaae duraalu, “Wɛikeró o bularape betá mulapó,” yalepó.

⁶ Tétepa, Yesuné ai betó mole so whj fea hae tikimó betae yóló, kale bred o bularape ama sóro taru, Talepaae mo kée yóló, momayalepó. Atéró momayóló kemetepa, Yesuné kolokó daalu yóló, ama yó matere whjrapapaae melae depa, atimanémo, kale so whjmó ɔliróló melaté kwɛyalepó. ⁷ Téró, ama yó matere whjrape atimané toróti mole ya belekɔatikikélé melatepa, Talepaae mo kée yóló, atimapaae duraalu, “I yarapekélé nópóló, melaté kwɛyae,” yalepó. ⁸ Atéró, atima nóló sɔturaalu buki muni feletei, ama yó matere whjrapené daseté kwɛyóló, wɛikeró yorape faanalepó. ⁹ Atima ai ɔla nale whjrape dokó sóro touróturaalu, felekemó 4,000-whjrapapó. ¹⁰ Atéró kemetepa, ai betó mole so whj fópóló dotɛyóló, Yesu ɔ ama yó matere whjrape atima Dalmanuta hae kwiapaae nukutamo felepó.

¹¹ Atima atéró fóló betepa, mepaae Farisi whjrape Yesu beterepaae wóló, ɔpaae kae kae wosetere fo du betalepó. Aita, ɔ kɛae kolóló sɔ suraalu, naoo hepen bemó mole kelemei alakó ɔmaletamo kelaai dapa, eranénie? du betalepó. ¹² Atéteremó, Yesu ɔ fomo sókó faróló atimapaae duraalu, “Diɔ mió i alimó betere so whjné me kelemei alakó kelaaipa erae du betere-a, noatepa de? Talené diɔpaae kelemei ala me kae eraalo meipóló yalo diɔpaae mo i dere ape,” yalepó. ¹³ Ai fo du betero kemetepa, kale so whj betó mupatei taaróló, atima nukutamo wéi fóku utéro momó tɛ felepó.

Yist-paae dó faróló yale fo

(Mat 16:5-12)

¹⁴ Atima atéro furaalu, mepaae ɔla uté tɛró mupatei kɛró *bred* o bula betɔ maaté atima nukumó mupa kelalepó. ¹⁵ Téro, Yesuné ama yó matere whjrape kisi-pa mulóló ma duraalu, “Kale Farisi whjrapero Herot-ta-moné *bred* o tópuratere ɔla *yist*-ta mo doropa, wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

¹⁶ Ai fo deremó, ama yó matere whjrape atimasisitei duraalu, “I dere fota, dɛné kale *bred* o bularape kɛyó yóló weimó ai dere ape,” yalepó.

¹⁷ Atimasisitei atéro kɛlaarótu betere fo Yesuné ama tuɛ yóló atimapaee duraalu, “*Bred* o meipóló, diɔ-sisitei noatepa fo tiki kɛlaarótu bitu de? Diaaɔ tuɛ tiki hapóluraalu, ai yale alarape diɛné kilitu bitutei, diaaɔ tuɛni airapó. ¹⁸ Diaaɔ kelenékélé mo kolóo, wosélinékélé mo wosóo yaleteti, yalo erale alarape diaaɔ kisipani, ai keteréirapó. ¹⁹ Yálo aporó *bred* o bula kolokó daalu yóló 5,000-whjrape atima nalemó sɛtepa, buki daseté kwɛyóló meteró yorape deyaalé?” depa, atimané duraalu, “12 yorape deyóló fɛanalepó,” yalepó.

²⁰ “Yálo me 4,000 whjrapemó, wɛikeró *bred* o bularape kolokó daalu yóló melóló, atima nalemó sɛtepa, buki daseté kwɛyóló meteró yorape deyaalé?” depa, “Wɛikeró yorape fɛanalepó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ti ai yale alarape fea diaaɔ kolólóte, bete diriyóló tuɛ muni airapó,” yalepó.

Betsaida bemó kele dilikire whj wisirale fo

²² Atétu betero, atima Betsaida bemó sókó walemó, mepaae whjrapené betɔ kele dilikire whj Yesupaae ɔ wolaa yae yaairaaalu dapesó walepó. ²³ Atéro wapa, ai be hulua taaróló, dɛpaae Yesuné kale kele dilikire whj naasemó tawóló felepó. Atéro fóló, kale whjné kelemó fesɔa apuróló, Yesuné ama tikimó naase mulóló duraalu, “Mió naao kelené me ɔlakó wisiyóló kelete?” yalepó.

²⁴ Ai fo depa, kale sekéné ama kele fisɔae faróló duraalu, “Whjrape kotereteita, ni kaae tokóló só kotapó,” yalepó.

²⁵ Ti fo depa, kale dere kaae momó Yesuné naasené kale whjné kelemó wolaayalemó, ama kele mo ti wisi-turaalu, ɔla ɔla diriyóló kelalepó. ²⁶ Atéro, Yesuné kale whj ɔ ama bepaee fópóló dotonótu duraalu, “Yá doasi be huluapaae feni, mo naao bepaatéro fae,” yalepó.

Pitané yɔta Kerisopó yale fo

(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)

²⁷ Atéro, Yesu ɔ ama yó matere whjrapetamo ai be taaróló Sesaria-Filipai be hulua bopéróló tɛ mole be hularape tuámó fu bitu atimapaee woseturaalu, “Mo so whjné ɛ-a, depó du bitute?” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, atimané ɔpaae tokóló mótu duraalu, “Mepaae so whjnéta, yá kale wɛi tópuratere whj Jon-

pó. Mepaae so whjné duraalu, yáta Elaijapó, mepaae so whjné duraalu, yáta, Kótóné ama kóló whjpo du beteropó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Diaaɔ tuɛné-a, ɛ depó du bitu de?” depa, Pitané ɔpaae tokóló mótu duraalu, “Yáta, so whj fea tɛteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betero betere whj Kerisopó,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “ɛta, Kerisopóló, mepaae so whjpaee momókó bope yaɔse,” yalepó.

Yesuné ɔ sukɔalopó yale fo

(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

³¹ Ai fo yóló, Yesuné ɔpaae eraaire ala atimapaee kaae sóró yó mótu duraalu, “Whjné Naalema kae kae sekɛi ala mo saalopó. Mepaae whj disirapénékélé, kale mo so whjmo Talepaae momaratere doasi topo whjrapénékélé, Moses-né asɛre fo yó matere whjrapénékélé ɛta Whjné Naalema meipóló, mo ti só deraalopó. Atétepa, mepaae whjrapené ɔ mo ti daalotei, be dɛ sore kemetepe, ti ɔ momó kepaayóló betaalo ai ape,” yalepó. ³² Yesu ɔpaae eraaire ala amatei hɛkearóló depa, Pitané ɔ tu dɛpaae dapesó fóló, atei fo ekesé yóló, foné salepó.

³³ Ti fo depatei, Yesu ɔ ama yó matere whjrape beterepaae fetée anóló Pita foné sóró duraalu, “Satanó, yá yálo sisópaae fae. Naao ai mole tuɛta, ti Kótóné yaaire alamó kisipa muni, mo whjné yaaire ala maaté kisipa mutu ai dere ape,” yalepó.

³⁴ Atéro, ama yó matere whjrapero ai betó mole so whj featamopaae ɔ beterepaae ape yóló duraalu, “Diɔ mepaae so whjtamo ɛ sya waai kisipa mutupa, ti naao yaaire ala taaróló, sisópaae mulóló, yá sukɔaire filipaa ni naotei beleýóló ɛ sya ape. ³⁵ Whj me dené ama betere bete me ala yaɔsórópóló, amatei wisiyóló kaae tapa, ti atétere whj ɔ ama betere betetamo turó aluyaalo ai ape. Téretei, whj me de yálo ala eróturaalu, i kale fo wisi erótu betere tuámó ama betere bete kemeratepa, ti ai whjné betere bete aluni, mo ti muó tawaalo ai ape. ³⁶ Mepaae whj de i haemó muó mole wisi wisi ɔla dekeró betɔpaae du betere tuámó, ama betere bete mo ti alutepe, ti ai wisirapóló kisipa mute? Mo meipó. ³⁷ Ama betere bete alutepe, momó saairaalu, noa ɔlatamo dupu yaaloé? ³⁸ Mió i alimó dowi alaró nópu nokole alatamo du betere tuámó me whjné duraalu, ‘Yáta, Yesu tuɛru, ama ala erótu betere whjé?’ yóló wosetepe ɔ witu halemó, ai whjro ama fótamo ɔ tuɛnipó depa, ɔpaae i fo yaalo ai ape. Kale Whjné Naalema Alimané doasi doi mole dɛ wisi-naaleró ama mo kae betere *ensel*-rapetamo wale sukamó folosóro halemó ɔ tuɛnipó yale whjpaee, Whjné Naalemanékélé ai whj ɔ tuɛnipó yaalo ai ape,” yalepó.

Yesu kae tiki daane wale fo

(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

9 Téro, Yesuné atimapaee duraalu, “Yálo diɔpaae mo i dere ape. Diɔ mió i betó mole so whj mepaae

sukuni hãle betepatei, Kótóné ama t̄eteróló betere aomó mole ala mo doasi fotok̄otamo wapa kelaalopó," yalepó.

² Atéró apomiró be d̄e kemetepa, Yesuné Pita, Jems, Jon-sépi atima dape sóró doasi sokore hasi fosópaae holalepó. Atéró horóló beteremó, atimané kele tó móte, Yesuné ama daale tiki taaróló, kae tiki daane walepó. ³ Atéturaalu, ama deró betere kutikélé, mo yako kaae d̄e tekée fi deró betepa kelalepó. I haemó betó mole so whjné deró betere kuti d̄e kaae aleraai fokotepakélé, ai kutiné d̄e kaae alée fenénipó. ⁴ Téró aimó, atimané keletómó kale Moses-ró Elaijatamokélé mo betere whjné tiki kaae daayóló sókó wóló, Yesutamo fo du betalepó.

⁵ Atétere ala kolóló, Pitané Yesupaae duraalu, "Yó matere whj-ó, d̄a fea etéró betámó betereitei mo wisirapó. Térapa, me ya betóo, me Moses betóo, me Ilaija betóo, yaaire furu be sore d̄ané t̄enaalopa, wisire?" yalepó. ⁶ Ai fota hãle ini, atima wituraalu, yaaire fo ketetepa, h̄oko fotei erapó.

⁷ Atéró daae molemó, kitikiné atima husurãle dorowóló, ai kitiki dolomóte fo fakeyóló duraalu, "Ita, yãlo mo hosaa mole naalepa, ama dere fo mo wisiyóló wosae," yalepó.

⁸ Ai fo deretamotóró atimané kele kele yalemó, kale whj tamo daani, Yesu ama wotoró daapa kelalepó.

⁹ Atétu beteró, atima ai hasi fosó taaróló durupu bitu, Yesuné atimapaee duraalu, "I yale alarape mepaae so whjpaee diãné mió folo hapale momókó yaõse. Kale Whjné Naalema a dóló mo ti sukunaleteti, momó kepaayóló fi tikimó ti yaasepóló, mió hapale bope yaõse," yalepó. ¹⁰ Ama ai yale fo wosóló, atimané mepaae whjpaee ini, atimasisitei k̄laaróló duraalu, "Mo ti doló sukunóló momó kepaayóló betaalopó dere fo-a, noa fo betené yalerópó," du betalepó.

¹¹ Atéró, atimané aãpaae woseturaalu, "Kale Moses-né as̄ere fo yó matere whjrapené Tale waai teópatei, Elaijapi waalopó du betere-a, noa fo betené du bitute?" yalepó.

¹² Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, "Ti mo dapó. Elaijapi wóló, ɔla ɔla fea ama momó donoróló mulaalopó. Téretei, Kótóné fo as̄ere tuãmó i fo erapó. Whjné Naalema, a mo doasi dele su betepa, atimané a faleyóló só deraalopó ere fo-a, metéli yaaireteimó ere? ¹³ Téretei, yãlo diãpaae mo i dere ape. Ilaija aãta, mo walepó. Tétepa mepaae so whjné kale yóló muló betere fo mo dokonóturaalu, atimané aãpaae mo eranée yale alarape fea motóróti ai erale ape," yalepó.

Dowi kepe betere naale wisirale fo

(Mat 17:14-21, Luk 9:37-43)

¹⁴ Téró Yesu aãtamo fele whjrape fesaae walemó, mepaae beteróló fele yó matere whjrape mo so whjné bopéróló daae mupa kelalepó. Aita hãle mei, ai whjraperó Moses-né as̄ere fo yó matere whjrapetamo foné u só derótu, i só derótu du betepa, kaae tawóló daae molepó. ¹⁵ Atétu beteremó, Yesu sókó wapa kili-

tu, so whj feané doasi sirayóló, aãtamo hokolaa yóló k̄leó yaairaalu felepó.

¹⁶ Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae woseturaalu, "Noa fo betemó diã fo tok̄otamo du bitu de?" yalepó.

¹⁷ Ai fo du betepa, ai wóló daae mole so whj kuamó betã whjné duraalu, "Yó matere whj-ó, yãlo naale dowi kepe bituraalu, ama k̄lóló nomunu fo initeretei naao wisiraasepóló, yaãpaae dapesó walepó. ¹⁸ Ti noatepae, dowi kepené haepaae taae deróló haeratepa, ama sereke hatua yósóró k̄lómó dako sókó wua dapó. Té-turaalu, ama hó naase, tikikélé fea sosoro falótua depa, naao yó matere whjrapepaae h̄okonaasepé yalemó, atimané h̄okonaaitere s̄unipó," yalepó.

¹⁹ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Mió i alimó tué tiki tiréni h̄oko betó mole so whjrape-ó, diã tué tiki tirópóló meteró sukamó e diãtamo betaaloé? Diaã hapólure kisipa taaróló, wisi kisipa sópóló e diãtamo meteró sukamó betaaloé? Térapa, ai naale eãpaae dapesó ape," yalepó.

²⁰ Ai fo depa kale naale aã beterepaae dapesó walemó, dowi kepené Yesu kilituraalu, t̄eti kale naale mo fotok̄inéo tao sóró feseróló haemó haeratepa bilitat̄e feletikimó, k̄lómó dako sókó walepó.

²¹ Atétere ala kolóló, Yesuné kale naalené alimapaee woseturaalu, "Naao naale ai ala du betepa, ba fo meteró kemeyaleé?" depa alimané duraalu, "Mo ketemó kaae sóró deté waleteti, miókélé hãle ai yó tare ape.

²² Yãlo naale doló sukunaairaalu, ai dowi kepené sipaaekélé ó w̄epaaekélé, tao sóró taae falatua yalepó. Térapa, naao d̄amo k̄leturaalu s̄umó tao senépa ti tao saasepólópó," yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné aãpaae duraalu, "Naao eãpaae s̄umó tao saaloé? dere-a, mepaae whj dené Talepaae tué tiki tiratepa, ti ai whjpaee fea ala fea Talené ama s̄umó eranérapó," yalepó.

²⁴ Ai fo depa kale naale alimané ama ere ala h̄akearóló duraalu, "Yãlo tué tiki tiró betepatei doa meipa, me kwiapaae h̄akekeretei naao e tao saasepé," yalepó.

²⁵ Yesu aã ai ala du beterepaae so whj fea sururu yóló wapa kolóló, dowi kepe foné sóró duraalu, "Whjné k̄lóró wos̄elitamo kinó betere dowi kepe-ó, ya ai whj tuãmó betereitei, yãlo i h̄okonatapa, momó kae bitj weni, mo ti fae," yalepó.

²⁶ Yesuné ai fo deremó, kale naalené tiki tao sóró feseróló kale dowi kepe keterétamo sókó felepó. Atépa, kale naalené tiki mo sukj whj aõpa, kolóló so whj feané duraalu, "A mo ti ai sukãle ape," du betalepó. ²⁷ Atépa, Yesuné kale naale naasemó tao salemó turukó horóló daane holalepó.

²⁸ Atétu beteró, nalo Yesu aã be dolopaae doropóló betepa, ama yó matere whjrape atimanalemaat̄e bitu aãpaae duraalu, "I dowi keperape d̄ané doló h̄okonatepa, sókó fenitere-a, noatepa dérópó," yalepó.

²⁹ Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, "Moma dere alané betã atei kaae dowi keperape s̄umó h̄okonanérapó," yalepó.

³⁰ Téró atima ai be taaróló, Kaleli hae tuámó tẹyóló felepó. Ti atéro feleteita, Yesuné ama yó matere whjrapepaae maaté kale fo wisi yó melaai kisipa mutu, mo so whjné atima betere tiki tuę yaqsóró yalepó. ³¹ Atima atéro fóló bitu, ama atimapaae duraalu, "Hęle mo whjné kale Whjné Naalema dópóló, whj mené eleké deyaalopó. Atéro, mo ti dóló sukunaalotei, sore be de kemetepa, ti ę momó kepaayóló betaalo ai ape," du betalepó. ³² Ama atéro yale fo bete atima tuęnitepa, noa betené yalerópóló, wosaai yaleteti, atima witu-raalu, taaralepó.

Doasi topo whj deé? yale fo

(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³ Téró, atima Kapeneam bepaae fóló, atima fiyaaire bemó bitu, ama yó matere whjrapepaae woseturaalu, "Dię tu tuámó alale siré wou betale-a, noa fokó deté wou betaleé?" yalepó. ³⁴ Yesuné ai fo depa tımó wou bituraalu, topo whj-a de betere yóló atimasisi alale siré waleiteiné haletu, Yesupaae tokó matere fokélé inipó.

³⁵ Téró Yesu ę bitj deyóló ama yó matere 12 whjrape ę beterepaae ape yóló duraalu, "Whj me detamo topo whj betaai kisipa mutupa, ti belei aųyóló so whj feané kutó diratere whj betae," yalepó.

³⁶ Atéro, ama betę naale belekęamale dape sóró atima tuámó daalóló, ama apuó taru duraalu, ³⁷ "Mepaae whj denétamo ęlo doimó etei kaae naale mo wisiyóló dape supata, ti ętei mo wisiyóló dape sirapó. Atétere whjné ęmaaté dape sumitei, ę dotęyale sekękélé dape sirapó," yalepó.

Dętamo bóe dinitere whjta dęné be whjpó

(Luk 9:49-50)

³⁸ Téró, Jon-né Yesupaae duraalu, "Yó matere whj-ó, whj betęné naao doimó dowi kepe hokutu betepa, ęta dętamo betęmó kotere whj meipóló, dęné sesęyalepó," yalepó.

³⁹ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, "Atei kaae whjné ama yaaire ala yópóló sesékese. Ti noatepae, mepaae whjné ęlo doimó mepaae kelemei ala erale kijlipaaemo, ęlo doi doróló faleyaalo meipó. ⁴⁰ Mepaae dętamo bóe dini dere whjrapeta, ti dętamo mole whj ai ape. ⁴¹ ęlo diępaae mo i dere ape. Dię Keriso whj bitu, ęlo ala erótu beterepó, mepaae whjné węi melatapa, atétere whj dupu ęsókó feni, mo saalo ai ape," yalepó.

Me whj dowi ala yópóló dée nalatere ala

(Mat 18:6-9, Luk 17:1-2)

⁴² "Mepaae whj denétamo ępaae tuę tiki tiró betere doi muni, sókótei sókó dei so whj dowi ala yópóló dée nalatapa, atétere whj mo doasi dowi dupu saalo ai ape. Atei ala dere whj ama depamó mené doasi kane fake dulóló węi kęlapaae taae faluęsóró wisi uępó. ⁴³ Naao naasenétamo ę dowi ala yópóló dée nalatapa, atétere naase tukóló taae falae. ę betę naasetamo bituraalu, mo ti betaaire tikipaae sókó faasepólópó. Naase tamo daayóló betereletikimó, me naasené naao

tiki turó doasi surukókéle feni, hęle dó tare sipaae ęlisóró faqsóró dapó. ⁴⁴ ⁴⁵ Naao hóné ę dowi ala yópóló dée nalatapa, atétere hó tukóló taae falae. ę betę hótamo bituraalu, mo ti betaaire tikipaae sókó faasepóló dapó. Ti noatepae, ę hó tamo daayóló betereletikimó, me hóné naao tiki turó si duku beterepaae ęlisóró faqsóró dapó. ⁴⁶ ⁴⁷ Naao kelené ę dowi ala yópóló dée nalatapa, ti atétere kele sokóló taae falae. Betę keletamo bituraalu, ę mo ti betaaire tikipaae sókó faasepólópó. Ti noatepae, naao kele tamo wusuró buóló betepa, naao tiki turó hęle dó tare sipaae faqsóró dapó. Ti Kótóné tęteróló kaae tare tikimó mole alata, betę keletóró daayóló bituraalu, sene fupa mo wisirapó. ⁴⁸ Ti dowi dele su betaaire tikimó kisipa mutu, asęmó i fo erapó. Aimó betere whjrapeta, mokené turukóló nokoleteti mo kemekélé ini yóo, sikélé surukó feni hęle dótóró tawóo yaalopó. ⁴⁹ Na ó hupu mi kęlaayaqsóró kó terepetu dere kaae, so whj fea tuámó mole dore alaró wisire alatamo sinétei biliyóló taleyaalo ai ape. ⁵⁰ Ti kóta, ęla feléróló nokole ęla wisipó. Téretei, kale kóné felé kemetepa, momó kae noayóló felé bulaaloé? Mo meipó. Térapa, ai kó wisinaale diaaę hosaa tuámó mulóló, so whjtamo hosaa muni deyóló wisi kisipatamo mo dua betó muae," yalepó.

So ó whj tokó fateremó dere fo

(Mat 19:1-12, Luk 16:18)

10 Téró, Yesu ę ai be taaróló Judia hae kwia tuámó kutu beteró Jordan węi uté fakerókéle felepó. Aimó sókó felemó, so whj mo fea kale duatere kaae touręle wóló betó mupa, ama dua dere alatóró yóló yó mótu betalepó.

² Atétu betepa, mepaae Farisi whjrape wóló, ę sųsóró ępaae woseturaalu, "Mepaae whjné ama soma tokó fatapa fo mulepé meię?" yalepó.

³ Ai fo depa ama atimapaae tokó mótu duraalu, "Diaaę dosęayóló tuę yópóló, Moses-né diępaae noa ala yae yóló, asęre?" yalepó.

⁴ Ti fo depa atimané ępaae tokó mótu duraalu, "Mepaae whjné so tokó falaai depa, ti soné asę sóró fópóló melae yóló Moses-né asęrapó," yalepó.

⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaae duraalu, "Ti aita, diaaę hosaa tęruraalu dowęae fu betepa, Moses-né ai fo asęyóló muló beterepó. ⁶ Téretei mo take kaarale alimó,

'Kótóné whjró sotamo alipakalepó.'

⁷ 'Atęyale betené whjné ama hamaró alimatamo taaróló, sotamo dokóló atimaamo mo betę tikitóró daayaalopó.'

⁸ Atéreteiné atimaamo tamo mei, mo betę tikitóróti ai daale ape. ⁹ Kótóné atimaamo atéro betę tiki daaróló beteró betereiteimó, mo so whjné tekeróló whj kae beteróo, so kae beteróo, yaqsóró yae," yalepó.

¹⁰ Ai fo yóló Yesu ę ama yó matere whjrape atima fea bemó betó mulu, Yesupaae woseturaalu, "Naao ti yale fo dękélé kisipa yaai dapa, bete mo ti hękearóló yae," yalepó. ¹¹ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, "Whj me

dené ama topo so tokó daalóló so me dokotepa, ai whjné Kótóné fo tukóló topo sotamo betere ala mo ti doratapó. ¹² Atétere kaae sonékélé, oma whj tokó daalóló, whj metamo dokotepa, atétere soné Kótóné fotei tukóló, ama omatamo betere ala mo ti doratapó," yalepó.

Naale senaale Yesupaae dapesó wale fo

(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

¹³ Téró etéyalepó. So whjné kale keteirape Yesuné wolaa yópoló, ă beterepaae dapesó wua yalepó. Atétepa, ama yó matere whjrapené kale so whj foné sóró sesétu betalepó. ¹⁴ Yesuné atétere ala kolóló, ama yó matere whjrapetamo fopaae buóló duraalu, "Ai naale senaale ă beterepaae wópolópa sesékese. Ti noatepae, atei naale senaale kaae betere so whjta, ti Kótóné teteróló betere aomó sókó fóló betepapó. ¹⁵ So whj i naale senaale kaae aoyóló bitinitepa, ti Kótóné teteróló betere aomó sókó fenénipó," yalepó. Ai fo yóló, Yesuné kale naale senaale dokó apuósu yóló, naase mulóló atima wisiraterere fo dua yalepó.

Doasi néli teó whjpaee yale fo

(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷ Téró etéyalepó. Yesu ă ama kisipa mole tikipaae faai fu betalemó, whj betă sururu yóló wóló, Yesu daalemó bukutiri teăró bitu, ăpaae duraalu, "Yó matere whj wisi-ó, ă mo ti betó tawaairaalu, noa alakó yaaloé?" yóló wosalepó.

¹⁸ Ti fo depa, ama kale whjpaee duraalu, "Naao ăpaae noatepa whj wisi-ó fo du de? Whj betăkókélé wisi whj bitini, Kótó ă betă mo wisirapó. ¹⁹ Ti Kótóné yae yóló muló betere alarape i ape.

'Whj daqse, so nópu naqse, qlémi naqse, kapala fo yóló me whj só deraqse, me whj dilikóló ęla ęla qlémi saqse.

Naao hae aya wisi doi mulópoló, atimaamo aomó bitu, wisi ala betă erótu betae yóló, ere fo fea ti naao ai tuęre ape," yalepó.

²⁰ Ai fo depa kale whjné ăpaae duraalu, "Yó matere whj-ó, ai alarape feata, ă mo naale belekăamalemó bitutei deté wóló, miókélé hăle yó tarapó," yalepó.

²¹ Ai fo depa Yesuné kale whj yaala sókó fóló kelené ă kaae taru duraalu, "Mo betă ala betă yă mei ai ere ape. Térpa yă fóló, naao mole ęla ęla fea dotonóló *moni* sae. Atéró sere *moni* ti ęla ęla meiyóló yolealere so whjmó ăliróló melae. Atéró melóló yăta, ti ó hepen be-mó taleróló muló betere wisi wisi ęla saasepóló dămo faalopa ă sya ape," yalepó.

²² Ai fo depa, kale seké ă fea ęla ęla mole néli whj ereteiné, ama kelepa humula yóló fomoné sukuté felepó.

²³ Téró Yesuné ama yó matere whjrape kaae taru duraalu, "Doasi néli whjrape Kótóné teteróló betere aomó sókó faairetei mo doasi hapólurapó," yalepó.

²⁴ Ama yó matere whjrapené ai dere fo woseturaalu, atima siratu betalepó. Atétepa, ama atimapaee momó duraalu, "Ti naalerape-ó, Kótóné teteróló betere tikimó

sókó faairetei, béni mo doasi hapólurapó. ²⁵ Doasi *kamel* hupu kuti nomotere ketéli dolomó sókó fenénipó. Atére kaae, fea ęla ęla tare néli whj Kótóné teteróló betere aomó sókó faairetei mo doasi hapólurapó," yalepó.

²⁶ Yesuné ai fo deremó, ama yó matere whjrape atimasisitei doasi sirayóló duraalu, "Atéró hapólupa, ti noa kaae so whjmo mo ti aluyaqsóró tao saaloé?" yalepó.

²⁷ Ti fo depa, Yesuné atima kaae taru duraalu, "Mo whjné atei kaae ala fea sýmó enénipó. Mo whj ere kaae Kótó ă aténi, fea ala fea ama mo sýmó er-anérápó," yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Pitané ăpaae duraalu, "Dă yătamo kweyaairaalu, dăné ęla ęla fea mo ti taaróló i wale ape," yalepó.

²⁹ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, "Yălo diăpaae mo i dere ape. Whj me detamo yălo ala eróturaalu, kale fo wisi yó maté kweyaai, ama be ó no nemarape ó hama alima ó naalemaraape ó hae tiki fea taaróló wapa, ti atétere whjmó i ala eraalo ai ape.

³⁰ Ama betă ęla taaróló walemótei, nomarapekélé kutórape, nemarapekélé, hamarapekélé, alimarapekélé, naalemarapekélé, berapekélé 100 tómó beleróló saalo ai ape. Téturaalu, dowi susupui alakélé saalotei, nalo waaire alimó mo ti betó tawaaire bete saalopó. ³¹ Téyaalotei, mió i alimó mepaae doasi doi mole whjrape take nalo doi munire whj kaae betaalopó. Mió mepaae doasi doi muni, sókó deyóló betere so whjta, take nalo mo doasi doi mole topo whj kaae betaalo ai ape," yalepó.

Yesu ă sukăairemó yale fo

(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

³² Atéró, atima Jerusalem bepaae furaalu, Yesu ăpi fi tikimó, ama yó matere whjrape nalo haió! yóló sira deté fu betalepó. Atétepa, mepaae atima sya wou betere so whjkélé wiyalepó. Atéró, Yesuné ama yó matere 12 whjrape tų dępaae dapesó fóló daae mulu, ăpaae eraaire ala fea atimapaee momó yó melalepó. ³³ Atéró, atimapaee duraalu, "Mió dă Jerusalem bepaae i fole ape. Téteretei, kale Whjné Naalema me whjné eleké deyóló mo so whjmó Talepaae momaraterere whjraperó Moses-né asęre fo yó matere whjrapetamoné naase tuămó mulaalopó. Téró fo tokóló só deróló, Juda mei kae fakené ă dępóló, melaalo ai ape. ³⁴ Atéró, atimané ă faletere alakélé, fesăa apuraterere alakélé, halika tikiné fokusó sere alakélé, faleyóló haleraterere alakélé erótu beteró, nalo atimané ă mo ti sukópoló daalopó. Téyaalotei, be dę soremó dou dolomó muóló ă momó kepaayóló betaalopó," yalepó.

Jems-ró Jon-tamoné Yesupaae wosale fo

(Mat 20:20-28)

³⁵ Téró, kale Sebedi naalema tamo Jems-ró Jon-tamo Yesu beterepaae wóló duraalu, "Yó matere whj-ó, dămoné yăpaae wosetere ala naao eraaloé?" yalepó.

³⁶ Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yálo diaamomó noa alakó eraró de?” yalepó.

³⁷ Tétepa, atimaamoné ɣpaae duraalu, “Take naao mo kae ere de ɖe wisinaale hɔkearaterere sukamó dɔmo me whj́kó naao turu naase dɛmó beteróo, me whj́ fɛ naase dɛmó beteróo, yaasepóló dapó,” yalepó.

³⁸ Ti fo depa, Yesuné kale whj́ tamopaae duraalu, “Diaamoné ɣpaae ai wosale fota, Talené tɛtɛróló kaae tare tikimó ere ala diaamo tuɛni keteruraalu dapó. Dowi ala kwia tokóló aluraai susupu sóró sinaaitere ala, diaamonékélé sɔmó senére? Ó ɛ wɛi tópuraterere kaae, diaamokélé tópurópóló kisipa mute?” yalepó.

³⁹ Ai fo depa, atimaamoné duraalu, “Dɔmokélé ai ala sɔmó enérápó,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné atimaamopaae duraalu, “Yálo tikimó doasi susupu sóró sinaaire alaró ɛ wɛi tópuraitere alatamo diaamopaaekélé sɔmó eraalotei, turu naase ó fɛ naase dɛmó beteraaire alata, ti yálo tɛtɛróló kaae tanipó. Ai alata, yálo Ayané ama tɛtɛróló kaae taru, aimó betaaire whj́ tamokélé, ama mo taketitei tukóló beteroó beterápó,” yalepó.

⁴¹ Tétepa, mepaae ama yó matere naase tamo whj́rapené ai fo woseturaalu, Jon-ró noma Jems-tamopaae doakale fopaae bualepó. ⁴² Atétepa, Yesuné atimapaee tourɔle ape yóló duraalu, “Juda mei kaae fake tɛtɛróló kaae tare topo whj́rapené mo so whj́ tɛtɛróló kaae tawóo, atimané sóró beteroó betere whj́rapenékélé mo so whj́ tɛtɛróló kaae taru, i ala erae du betereitei diaaɔ ai kisipare ape. ⁴³ Atétere kaae, diɔ tuɔmókélé ai ala momókó yaɔse. Diɔ tuɔmótamo betɔ whj́kó doasi topo whj́ betaai kisipa mutepa, ti so whj́ feané kutó diraterere whj́ betenérápó. ⁴⁴ Whj́ me de doasi doi mole topo whj́ betaai depa, ti diɔné wae sóró kutó diraterere whj́ kaae betae. ⁴⁵ Ti noatepae, kale Whj́né Naalema waletaita, ɔ topo whj́ bitu mepaae whj́rapepaae ama kutó dirae yaairaa wéni, ɔ mo so whj́né kutó diraterere whj́ bitu, atima aluyaɔsóró ama betere bete hɔle melóló, dupuraai walepó,” yalepó.

Kele dilikire whj́ Batimeus wisirale fo

(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶ Atéro atima Jeriko bepaee walepó. Atéro, nalo ama yó matere whj́raperó mo so whj́ featamo ai doasi be taaróló fu betalemó, betɔ kele dilikere whj́ Timeus naalema Batimeus tɔ dɛmó bituraalu, *monikó* ɔlae yóló kematu du beterepó. ⁴⁷ Atétua dere whj́ ɔ tɔ dɛmó beterepó, kale Nasaret whj́kó Yesu walapó dere fo wosóló, fo fakeyóló duraalu, “Depit-né deté fele whj́né Naalema Yesu-ó, ɛ kɔlené sukuturaalu, tao sae,” du betalepó.

⁴⁸ Ai fo du betepa, mepaae so whj́né taalae yóló, foné salepó. Tétepatei, kale whj́né woseni nisiyóló, fo mo ti fakeyóló duraalu, “Depit-né deté fele whj́né Naalema Yesu-ó, naao ɛ kɔlené sukuturaalu, tao sumié?” yalepó.

⁴⁹ Ai fo deremó, Yesu ɔ kejiyóló daalu, “Aɣpaae ape yae,” yalepó. Tétepa, kale whj́rapené kale kele dilikire whj́paae duraalu, “Mió yɔpaae ape dapa, whaaliani, hɔjtamo turukó horóló fae,” yalepó. ⁵⁰ Tétepa, kale

whj́né ama bukóló betere kuti dɔae faróló, ɔ Yesu beterepaae hapale tɔwó felepó.

⁵¹ Atéro daapa, Yesuné ɣpaae duraalu, “Yálo yamó noa alakó eraró de?” yalepó. Ai fo depa, kale kele dilikire whj́né duraalu, “Yó matere whj́-ó, yálo kelené ɔla ɔla kelené du beterepa, naao wisiraasepé,” yalepó.

⁵² Ti fo depa, Yesuné ɣpaae duraalu, “Naao tuɛ tiki tiraterere alané yɔ wisiralepa dua fae,” yalepó. Ai fo deretamotóro kale whj́né ama kele wisitepa, Yesu sya felepó.

Yesu doasi topo whj́ aɔyóló fele fo

(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Jon 12:12-19)

11 Atéro atima Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faairaalu, Olip du sorokó mole aɔmó tɛne Betpas beró Betani betamomó sókó felepó. Aimó Yesuné ama yó matere whj́rapekó tamo whj́ dotonaai duraalu, ² “Diaamo fole be huluamó sókó fenalemó, whj́ betóló konire utɔ *donki* hupu duló betepa kelaalo ai ape. Tétepa, ai hupu taayóló ipaae dapesó ape. ³ Atéro taanalemó me whj́né duraalu, ‘Ai hupu neaai só fute?’ depa, ɣpaae i fo yae. ‘Momó hapale sóró waaitei, Talené ama me kutó diyaai, kapala asiri sene fae yale tikimó sóró fulapó,’ yae,” yóló dotonalepó.

⁴ Atétepa atimaamo fóló kelalemó, be bela tɔ dɛmó tɛne be tɔ sókó walemó, kale bopeyale hupu duló beterepó. Atépa, kale hupu taatu betalemó mepaae aimó daae mole so whj́né atimaamopaae duraalu, “Diaamoné ai hupu neyaai taatu de?” yalepó. ⁶ Ai fo depa Yesuné atimaamopaae yae yale fotóro yalemó, atimané “Wisirapa sóró fae,” yalepó. ⁷ Atéro, kale hupu dape sóró Yesu beterepó sókó felemó, ama yó matere whj́rapené deró betere kuti sókósu yóló, ai kale *donki* hupuné sisó tó mó whamenatepa Yesu ɔ bitj́ holalepó. ⁸ Atéro betóló fupa, mo turó so whj́né atima kuti sorokóló tɔmó whamenaté fóo, mepaae so whj́né sapo dɔa ó wolou dɔarape turukóló whamenaté fóo, deté fu betalepó. ⁹ Yesu ɔ tuɔmó fupa, mepaae so whj́ folosóro fóo, mepaae so whj́ nalo wóo du bitu fo fakeyóló duraalu,

“Hosana! Talené doimó wale whj́ wisinaale-ó! Talené yɔ mo wisiró beterepó. ¹⁰ Mo take dɔné ayarape deté wale whj́ Depit-né tɛtɛróló kaae tawale ala mió dɔ tuɔmókélé sókó walapó. Tétepa, Talené yɔ wisirópóló yae! Hosana, ama doi doasi ó sikipaae sóró horópóló, yae!” deté fu betalepó.

¹¹ Téro Yesu ɔ Jerusalem bepaee sókó fóló, mo-matere be dolopaae felepó. Atéro, ai be dolomó muó mole ɔla ɔla fea kelené dokɔ du betalepó. Atétu betalemó, be dikitepa ama yó matere 12 whj́rape atima fea Betani bepaee felepó.

Yesuné momatere bemó hokɔle fo

(Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Jon 2:13-22)

¹² Atéro fiyóló be dɛtepa, hɔka ai Betani be taaróló fu betalemó, tɔ tuɔmó Yesu ɔ wote yalepó. ¹³ Atétepa, ɔ

týmó fu bitu kese falalemó betá nose mo umó daapa kelalepó. Atépa betepaae fóló, dukó olerémóló kelalemó, oleni hãle sókumaaté erépó. ¹⁴ Atépa kale ni-paae duraalu, "Me sukamó wouraalu whj betanékélé naao du momó kae tokóló naalomeipó," depa ama yó matere whjrapené wosalepó.

¹⁵ Atéro, atima momó Jerusalem bepaee sókó wóló bituraalu, kale momatere be dolopaae fóló kelalemó, whjrape ai be dolomó ɔla ɔla dotonóló dupu du betepa hókó faralepó. Atéro, be kaepaae wale whjrape atimané *moni* ai be talené *monitamo* duputamó du betere ni fakeraperó ba hókó sere beleróló dotonótu betere fɔloi ni fakerapetamo fesekeyóló taae faralepó.

¹⁶ Téro, mepaae whjiné momatere be tuɔ dolomótei dotonaaire ɔla ɔla beleyóló sóró fua wua du betepa, Yesuné ama seséyóló kaae sóró hɔkonalepó. ¹⁷ Atéro ama atimapaee yó mótu duraalu, "I asɛyóló muló betere fo diaaɔ dosɔyóló tuɛ munié?"

'Yalo beta, i hae kwia feamó betó mole kae kae tiki daae mole so whjiné Talepaae betá moma yópóló tɛnó betere bepó, erapó.'

Ai fo epatei, diaaɔ du betere alané ɔlémi nokole whjrape touróló betere be aɔrótu beterapó," yalepó.

¹⁸ Yesuné atéro yó mótu betere fo mo so whjiné wosóló siratu betere ala, mo so whjimó Talepaae momaratere topo whjraperó Moses-né asɛre fo yó matere whjrapetamoné wosóló atima dei kisipa muturaalu, Yesu daaire tɔ kikitu betalepó.

¹⁹ Atétu beteró be dikitepa, atima ai doasi be hulua taaróló felepó.

Yesuné nose sélirale fo

(Mat 21:20-22)

²⁰ Atéro, atima mo hɔkati týmó fu bituraalu kelalemó, kale ni nose betekélé mo turó sélipa kelalepó. ²¹ Atépa, Yesuné take kale yale fo Pitané tuɛ muni wapa ɔpaae duraalu, "Yó matere whj-ó, naao foné dorale ni nose ai sélirapa kelere!" yalepó. ²² Ti fo depa Yesuné ɔpaae duraalu, "Kótópaae tuɛ tiki tiróló betae. ²³ Yalo diɔpaae mo i dere ape. Mepaae whj de kisipa tamo muni, Talepaae tuɛ tiki tiróló i ulupaae yá ai daale tiki taaróló wɛi kɛla tómó daane derepae depa, mo téyaalo ai ape. ²⁴ Térapa, yalo diɔpaae i dere fo wosae. Diɔné moma duraalu me noa ɔlakó wosetepa, ti ai wosetere ɔla naao mo serapóló tuɛ tiki tiratepa, ti diaaɔ mo saalo ai ape. ²⁵ Diɔné moma duraalu, hepen bemó betere Aya Kótóné diaaɔ yale dowi ala kwia hãle kemerópóló, mené diɔpaae me dowi ala erélipa, ti ɔpaaemo kwia tokó melaai dapóló tao tani, me ɔla meipóló kisipa keterae," yalepó. ²⁶ (-)

Yesupaae yá né sóró beterale éyale fo

(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

²⁷ Téro atima momó Jerusalem bepaee wóló bituraalu, ɔ momatere be tipiné bopéró daaló betere tu-ɔmó kutu betaalemó, mo so whjimó Talepaae momaratere topo whjrapekélé, Moses-né asɛre fo yó matere whjrapekélé, mepaae whj disirapekélé, fea ɔ

beterepaae walepó. ²⁸ Atéro wóló ɔpaae woseturaalu, "Ai alarape du beterópóló yá né sóró beteralee?" yalepó.

²⁹ Ai fo depa Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, "Yalokélé diɔpaae betá wosetere fo yaalopó. Yalo wosetere fotamo diaaɔ ɔpaae tokó matepa, ti diaaɔ wosetere fokélé yalo tokó melaalopó. ³⁰ Ti take Jon-né so whj wɛi tópurale ala, momó kaayóló walee? Ó hepen bemó betere Talené yae depa yalepé, mo whjiné yae depa yalee?" yalepó.

³¹ Ai fo depa, kale whjrape atimasisitei fo kɛlaaróló duraalu, "Dɔné hepen bemó Talené yae depa yalepó enalemó, ti dɔpaae ama dere fo wosóló ɔpaae tuɛ tiki tirénitere noatepae? yaalopó. ³² Atéyaɔsóró, mo whjiné yae depa yalepó fo uɔtei, Jon ɔ Kótóné fo eratere kɔló whjipóló so whj feané kisipareteiné atima kapo duné dɔ siróló daɔsóró ai fo yaalo meipó," yalepó.

³³ Atétepa atimané Yesupaae duraalu, "Dɔ tuɛnipó," yalepó. Ti fo depa ama atimapaee duraalu, "Mené ɔpaae i alarape yae depa dapóló, yalokélé diɔpaae yó melaalomeipó," yalepó.

Kutó tale faai yale fo sale

(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)

12 Téro, Yesuné ama kale fo sale forape momó kaae sóró yó melótu duraalu, "Whj betané *wain* képi wae biliyaai kutó diyóló tipi bopé yalepó. Atéro, kale képi du ɔlumétepa tokóló fɛ dowɔaire tiki kaponétei aleyóló mulalepó. Atéro kemetepa, kutó kaae tawóló betaaire be mo sikimó deróló tɛalepó. Téro ai kutó tale ɔ me bepaee faai kutó kaae tawópóló, mepaae whjrape sóró beteróló duraalu, ɔla ɔlumétepa sere sukamó dɔ bukaalopa, kutó wisiyóló kaae tawae yóló ɔ felepó. ² Atéro fóló bitu, ama biliale képi du ɔlumétepa sere alimó bukóló, ama saaire sɔ tu ai ama kutó diratere whj betané sene fópóló, kale kutó kaae tare whjrape beterepaae dotonalepó. ³ Atéro dotonalemó, atimané ɔ tawóló fokosoi ala du beteró me ɔlakélé menéni, hãle fópóló dotonalepó. ⁴ Tétepa, kale whjiné ama me kutó diratere whjmo dotonalemó, ai whjkélé kale dere kaae topomó kapóró dóló haleróló faralepó. ⁵ Atétepa kale dere kaae, me whjmo dotonalemó ai whjkélé mo ti dalepó. Tétepa, mepaae whjrape mo dekéro dotonótua yalepó. Téyalemó, mepaae whjrape dóló hãle susupuróo, mepaae whjrape mo ti dóló sukunóo dua yalepó.

⁶ Whjrape fea atétu beteró kemeróturaalu, ama hosaa mole naale betá bitj felepó. Ai naale dotonaai duraalu, mió atima yalo i naale aɔmó bituraalu, ɔpaae mo wisi ala betá eraalopóló kisipa mutu dotɛyalepó.

⁷ Téyaleteti, kale naale wale kilitu, kale kutó kaae tare whjrape atimasisi duraalu, 'I kutó tale sukutepa ɔ be-tale sirimó betaaire whj ai wale ape. Tétu ai kutó ama saɔsóró dɔ saairaalu, ɔ daalopa siépe,' yalepó. ⁸ Atéro, atimané kale sekékélé mo ti dóló sukunóló, ai kutó tipi aɔpaae taae deralepó.

⁹ Atétepa, ai kutó talené ama noa ala yaaloé? Kale kutó tale ɔ wouraalu ai kutó kaae tare whjrape fea mo

ti dóló aluraalopó. Atéro ai kutó kaae tawópóló, mepaae whjrape sóró beteraalopó. ¹⁰ Ti i asęyóló muló betere fo diaaę dosęayóló tuę munié?

'Kale be tętere whjrapené dopa taae farale kapo faketei, doasi be hulua deyaaire eleké wisinaale alée felepó.

¹¹ Ai ere ala wisinaale dęné kilituraalu, Talené eró beteraalopó dukiróló siratu beteraalopó," yalepó.

¹² Yesuné ai yale fo sale beteta, Juda topo whjrape atima só deratapóló kisipa mutu, ę daaire tu kikitu betalepó. Aimó ę tawaai yalemó, ai touró betere so whjné atimapaee me ala eraęsóró witepa taaróló felepó.

Sisapaae takis moni matere fo

(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³ Atéro, nalo mepaae Farisi whjrapero Herot-né ama kisipa mole ala erótu betere whjrapetamo Yesuné dere fo bete wosóló ę só deraairaalu, kaae tawóló beteraalopó dotonale whjrape walepó. ¹⁴ Atima wóló Yesupaae duraalu, "Yó matere whj-ó, yęta mo fomaaté dere whj betereitei dęné tuęrapó. Téruraalu, doasi doi mole so whjró wisi so whjamo maaté tao sóró wisi ala eróturaalu, mepaae belei sókó deyóló betó mole so whj taalatimipó. Tėni, kale mo fo bete sya furaalu, Kótóné ama ere ala i ape yóló yó mótu betereitei dęné kisiparapó. Térapa, dęné topo whj Sisapaae *takis moni* matere ala wisirépe dore? ¹⁵ Naao kisipané melarópe melaęseróe?" yalepó.

Ti fo depa, Yesuné tiki tuępaae dorutei tó tikiné wisire nisi du betere whjrapené kapala dilikitu betere ala bete ama tuępatei duraalu, "Dięné ę dępóló só deraai noatepa dilikitu bitu de? Ti ai *denarias moni* yało kelaalopa ipaae sóró ape," yalepó. ¹⁶ Tétepa, atimané kale *denarias moni* kolępóló sóró wóló matepa, atimapaee woseturaalu, "I ere asęró mole asotamo-a, né?" yóló wosetepa, atimané ępaae duraalu, "Aita Sisané asęró asotamopó," yalepó.

¹⁷ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Sisané ęla-ta, ti Sisapaae melae. Kótóné ęla ęla ti Kótópaae melae," yalepó. Ama ai dere fo woseturaalu, atimané haió! yóló siratu betalepó.

Kepaayóló bitu so ó whj dokaalomeipóló dere fo

(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

¹⁸ Atęyale kijlipaae etęyalepó. Sukutere so whj momó kae kepaayaalomei, mo ti alutapó du betere Sadyusi whjrape Yesu beterepaae wóló i fo wosalepó. ¹⁹ "Yó matere whj-ó, Moses-né i fo asęyóló muló beteraalopó. 'Mepaae whjné so dokaletai naale dini hęle betero sukutepa, ti nomanémo ai so wulia dokóló naale detepa, ti sukęle whj sirimó bituraalu, ama ęla ęla tęteróló kaae tanępóló yae,' fo erapó. ²⁰ Take węikeró nomarape beterepó. Atéro kale topo whj so dokaletai, naale senaalekélé dini hęle sukęlepó. ²¹ Atéro sukutepa, ai so wulia noma me whjnémo dokalepó. Téyalemó, ai whjkelé naale dini hęle sukęlepó. Atétepa, noma me whjnémo dokalepó. Téyalemó, ai

whj ękélé hęle sukęlepó. ²² Atétepa, kale so wulia węikeró nomarapené dokoté waletai, kale węikeró whjrape fea naale betękélé dinipó. Téró nalo kemeróturaalu, kale sokélé sukęlepó. ²³ Atęyale so take kepaayóló wale sukamó, mé whjné ę dokaaloé? Ti noatepae, betę sotei take nomarape feané dokoté waletainépó," yalepó. ²⁴ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Kótóné asęyóló muló betere foró ama fotokętamo wisiyóló tuę munireteiné dię fea kępaae falapó. ²⁵ Ti sukęle so whj momó kepaayóló betere sukamó, so dokotere ala yaalomeipó. Sokélé, whjamo dokotere ala mo yaalo meipó. Hepen bemó betere *ensel*-rape ere kaae, hęletóró betó tawaalo ai ape. ²⁶ Sukęle whj momó kepaayóló betaalopóló, Moses-né asęyóló muló betereitei, diaaę dosęayóló tuę muni airapó. Hasi fosómó ni sesaape dolomó Kótóné Moses-paae duraalu, 'Ęta Abraham, Aisak, Jekop-sępi, tęteróló kaae tare Kótó i betere ape,' erapó. ²⁷ Ti ęta, mo take sukóló aluyale so whj tęteróló kaae tare Kótó mei, mió i alimó betó mole so whjkelé tęteróló kaae tare Kótópó, erapó. Atépatei dię tuęniru, hęko fo du beteraalopó," yalepó.

Kótóné yóló muló betere doasi topo fo

(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

²⁸ Atéro, Sadyusi whjrapené Yesupaae wosetere fo fea ama wisiyóló tokę mótu betepa, Moses-né asęre fo yó matere whjrapekó betęné Yesupaae woseturaalu, "Kótóné yae yóló muló betere forape tuęmó mo doasi bete mole fo-a, mée?" yalepó.

²⁹ Ti fo depa Yesuné duraalu, "Mo doasi bete mole topo fo i ape.

'Israel fake so whj-ó, wosae! Dę tęteróló kaae tare Tale Kótóta me kae bitini, mo betętóró beteraalopó.

³⁰ Térapa, Tale Kótópaae yaala sókó fole alata, tuę tiki turónékélé, naao hosaa turónékélé, naao kepe bete turónékélé, naao fotokę turónékélé yaala sókó fu betae.'

³¹ Tamo dakoróló dere fo me i ape.

'Naaotei yę yaala sókó fu dere kaae, naao be whj so whjpaekélé atéro yaala sókó fu betae.'

I fo tamoné mepaae yae yóló muló betere forape fea tęteró beteraalopó," yalepó.

³² Ai fo depa kale whjné tokę mótu duraalu, "Yó matere whj-ó, Kótó tekeyóló tamo bitini, mo betętóró beteraalopó dere fota, naao mo dono ai dere ape. ³³ Ti naao hosaa turónékélé, naao tuę tiki turónékélé, naao fotokę turónékélé, Talepaae yaala sókó fu betae. Téturaalu, naaotei yę yaala sókó fu dere kaae, naao be whj so whjpaekélé atéro yaala sókó fu betae. Ai doasi bete mole fo tamota hupu dóló Talepaae simó sukęlaa dalatere alaró mepaae ęla ęla hęle matere alatamo mo tęró beteraalopó," yalepó.

³⁴ Téró, Yesuné ama ai yale fo bete kale whjné mo wisiyóló tokę matepa ępaae duraalu, "Yęta, Kótóné tęteróló kaae tare tikipaae mo felekemó sókó faai dapó," yalepó. Ai fo deremó, me whjnékélé ępaae wosetere fo kae ini, atima witepa taaralepó.

Keriso né naaleé yale fo

(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

³⁵ Atéro, Yesu a momatere be bolaare tuamó daalu so whjpaae fo yó móturaalu, i fo wosalepó. “Kale Moses-né asere fo yó matere whjrapené duraalu, Kótóné sóró betero betere whj Kerisota Depit-né naalemapó du betere fo-a, noa betené du bitute?”

³⁶ Mo take Dęi Kepe Wisiné Depit a fotokqratepa, ama hękearóló i fo ipakalepó.

‘Talené e teteróló kaae tare Talepaae duraalu, “Naao bóe whjrape ya aomó betero póló, yalo dóló teteraalopa, ya yalo turu naase demótóro betó tawae,” erapó.

³⁷ Depit-né ama deyale naalené deyaaire naalepaaetei, a teteróló kaae tare Tale-ó du betale-a, neyóló yaleé?” yalepó. Ama atéro dere fo aimó touró betere mo so whjné hękesetamo wosetu betalepó.

³⁸ Téro, Yesuné so whjpaae fo yó mótu duraalu, “Moses-né asere fo yó matere whjrapené dere alané dię doraosóro, mo hotowa yóló kaae tawae. Ti atimata, so whj feané whj wisipó yóló dukiraterere kokomó, so whj touręleta dere tikipaae faairaaalu, fıloi kuti wisinaale maaté deróló fua dapó. ³⁹ Téro, Kótóné fo wosetere berapepaae furaalukélé, mo doasi topo whjrape bituaterere tikimótóro betaai ekeęe yóo, kale ęla detere sukamókélé, doasi doi mole topo whjrape bituaterere tikimótóro ekeęe yóló betóo, dua dapó. ⁴⁰ Atéturaalu, kale wulia sorapekélé dilikóló atimané muó mole ęla ęlakélé ęlémi sóo, atima dukirópóló momatere alakélé mo fılo sıyóló yóo, dua dapó. Atétere whjrapeta take taletere sukamó, mo doakale dowi kwia saalo ai ape,” yalepó.

Wulia soné Talepaae male moni ke

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Atéro, me eteyalepó. Momatere bemó so whj atimané tare *moni* sıtóró Talepaae hęle deręleta duraalu mepaae néli so whjné ti doasi *moni* derótua yalepó. Atétu betepa, Yesu a kaae tawóló daalepó. ⁴² Téyaleteti, betę yolealere wulia soné ama sonaai *moni* ke tamo sóró wóló deralepó. Ai *moni* keta, kale sonaai *moni* ke tamo sunipó.

⁴³ Yesuné ai kale wulia soné deręle wale *moni* ke kolóló, ama yó matere whjrapepaae ape yóló duraalu, “Yalo diępaae mo i dere ape. I yolealere wulia soné deręle wale *moni* kené so whj feané deręleta yale *moni* fea teraae falapó. ⁴⁴ Ti noatepae, mepaae so whjnéta doasi *moni* mupatei, tómó moletei maaté sóró wóló deręleta yalepó. Téyaleteti, i wulia sonéta ama depe dolo sesé taretei mo ti kemeróló deręle walepó,” yalepó.

Mió betere ali kemeteremó yaaire ala

(Mat 24:1-35, Luk 21:5-33)

13 Téro, atima ai momatere be taaróló fu bitu, ama yó matere whjrapekó betęné ępaae duraalu, “Yó matere whj-ó, doakale kapo fakené be wisinaale ai tęnapa kelere?” yalepó.

² Ai fo depa Yesuné duraalu, “Ai tę mole doasi be wisinaalerape take fisikó furaalu, mió i ere kaae betę kane fakekélé metamo olekepa kelaalomeipó. Mo featóro kolokó fóló muaalo ai ape,” yalepó.

³ Atéro, Yesu ai momatere be ópaae tene fapa, *Olip* du sokoremó Pita, Jems, Jon, Andru atimasisi bitu ępaae woseturaalu, “Naao mió ti bope yale alarape-a metéli yaaloé? Ai yale fo mo dokonaairaaalu noa alapi depa, kolóló dęné kisipa yaaloé?” yalepó.

⁵ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whjné kapala fo yóló dię dilikaosóro, mo wisiyóló kaae tawae.

⁶ Mepaae dilikitere whjrape wóló, yalo doi yóló duraalu, ‘Ęta dięné wópóló kaae tare whj Keriso i ape,’ yóló, so whj fea kępaae fıpóló dilikęalo ai ape. ⁷ Bóe mo du betepa kolóló dere foró, me bemó bóe du betero póló dete kotere fotamo wosóló, diri furu furu duraalu wiyaęse. Ti ai alarapeta, mo yaalotei kemeyaaire be dę sókó waai teórapó. ⁸ Me hae kwiamó betere whjro me hae kwiamó betere whjtamo bóe daalo ai ape. Me hae kwia teteróló kaae tare topo whjrapero me hae kwia teteróló kaae tare topo whjrapetamo bóe daalopó. Kae kae hae kwiapaae doakale baotere alaró, ęla sóku alutere alitamo waalo ai ape. Ai alarapeta, sorapené naale saai sisó kaae sóró nukutere kaae dapó. Ai alarape yóló kemetepa, nalo mo doasi sekęi ala waalopó.

⁹ Ai sekęi alarapeta hęsókó feni, diępaae mo eraalopa siki sikiyóló betó muae. Ti noatepae, mepaae mo whjrapené dię be kaae tare whjrapené fo tokóló só derópóló, atima naase tuamó mulóo, mepaae whjrapené dię fo wosetere bepaae dapesó fóló fokosóı ala yóo, yaalopó. Dię yalo ala erateremó, teteróló kaae tare *Gavman* doasi topo whjrapero atimané sóró betero betere topo whjrapetamoné keletómó sóró daalaalo ai ape. Atétere be demó, Talené diępaae erale alarape atimané wosópóló, diaao yaaire tę amatei mulaalo ai ape. ¹⁰ Atéro, kemeyaaire be dę sókó waai teópa, folosóro i hae kwia feamó betó mole so whjpaae mió wosetere fo wisi yó maté kwęyóló sıyraalopó.

¹¹ Atétepa, mepaae whjné diętamo fo tokótamo yaai dapesó fupa, noa fo yaalorópóló whaalıa yaęse. Dięné fo yaai kaae seretamo, diaaę yaaire fo Talené yó melaalo ai ape. Diaaę kisipané yaalomeitei, Kótóné ama Dęi Kepe Wisiné yae dere fotóro yaalo ai ape.

¹² Me whjné ama nomatei mené dępóló eleké deyóo, me whjné ama naaletei me whjné dępóló eleké deyóo, naale senaalenékélé hama alıma aomó betere hęróló, mepaae whjné dępóló eleké deyóo, yaalopó. ¹³ Dię yalo ala erótu betere, so whj mo feané diętamo dei tuę muturaalu, dię hęróló bóe daalo ai ape. Téyaalotei, mepaae so whj de ępaae kisipa tiki tiróló, diriyóló bitiré fóló kemeterere kwiamó sókó fupa, ti atétere so whj aluyaosóro yalo tao saalopó.

¹⁴ Diaaę keleręlemó, Kótóné ama kae bemóteı, mo kelaalo sonaalei dowi ala du betepa, Talené doi folokoleróló, be mo wópu mulaalopó. Ai ala enénire tikimóteı epa kilitu, i asere fo dosęatere so whj dięné mo wisiyóló kisipa muae. Ai ala depa, Judıa hae

kwiamó betó mole so whj hasi fosópaae botokó fópóló yae. ¹⁵ Diã siki be kemó beteralemó i sekçi ala wapa kil-itu, siki bemó betereitei taaróló, aqró be kemó mole q̄la q̄la sene derepéni taaróló botokó fae. ¹⁶ Mepaae whj kutómó daarãlemó ai ala depa, ama d̄aae mulale bukutere kuti momó sene feni, mulópóló taaróló botokó fae. ¹⁷ Atétere sukamó, mepaae naale ere so-raperó naale senaale tare sorapetamo botokó faaire s̄uni bipi ereiteiné mo doa q̄lerapó. ¹⁸ Térapa, ai alarape sosóli alimó yaqsóropa, moma betã du betae. ¹⁹ Ti noatepae, Atétere alimó mo doakale dowi sekç̄ waalo ai ape. Mo take Kótóné keké nale alimó kaae sóró bitiré wóló, mió i alimókélé atei kaae dowi sekçi ala mo kolókélé inipó. Téró bitiré fóló, nalopaaekélé atei kaae dowi sekçi ala momó kae kelaalomeipó. ²⁰ Ai be d̄rape Talené hãlekeróló tukóló mulóluã meisóro, ti so whj mo betãkókélé hãsóko fuã meipó. Talené ama sorokósu yóló kae beteró betere so whjmó kisipa mutu, be d̄rape hãlekeróló tukóló muló beteraipó. ²¹ Ai sukamó whj mené diãpaae duraalu, 'Kale sóró beteró betere whj Keriso ai walapa kela!' Ó u wóló betere ape depa wosóló, mo dapóló momókó tuç̄ tiki tiraçse. ²² Ti noatepae, mepaae Keriso aq̄yóló dilikitu betere whjraperó Kótóné q̄ló whjóló kapala fo yó matere whjrapetamo waalo ai ape. Atétu, kae kae ala yaairemó eraterere doasi alaró kae kae kelemei alarapetamo eróturaalu, Kótóné sorokósu yóló kae beteró betere so whjkélé kópaae fenérémoló kãae kolóló s̄u saalopó. ²³ Téyaalopa, diã dilikóló kópaae falaqsóro, siki siki yóló bituraalu mo wisiyóló kaae tawae. Ai alarape fea yaai teópatei, yało diãpaae i dere ape.

²⁴ Ai sekçi alarape wale k̄lipaae ti i asçre fo dokonóturaalu, i alarapepi yaalo ai ape.

'Suka ke aluróló dilikirío, Wéliékélé d̄e iniyóo, hçr-erapekélé i haepaae torokó dorowóo, yaalopó.

Téturaalu, Kótóné ama bole fotokõnéitei ó sã woreróturaalu, sãmó ere q̄la q̄lakélé fea wore yaalo ai ape,' erapó.

²⁶ Atétere sukamó, kale Whjné Naalema ã ama fottokró mo kae ere d̄e wisinaaletamo sãko tuãmó sóko wapa, so whj feané kelaalo ai ape. ²⁷ Atéró wóló daalu, ama sorokósu yóló kae beteró betere so whj dape siré kwçyóppóló, ama *ensel*-rape dotonaalopó. Haeró sã kwiatamo dene fale dokç̄ feamó, betóló fale so whj dape siré kwçyóppóló dotonaalopó.

²⁸ Téró fo me i ape. Ni nosepaae dó faróló dere fo diaa q̄ wisiyóló tuç̄ yaasepóló, i dapa wosae. Nose sóku fóló, totokç̄ momó beletepa kilituraalu, kale ba fo ali mió felekemó sóko walapó dua dapó. ²⁹ Yało i bopeyale alarape eratepa kilituraalu, kale Whjné Naalema felekemó waai, t̄u serekemó daapa dapóló tuç̄ muæ. ³⁰ Yało diãpaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whj fea sukuni hãle betepatei, i alarape mo eratepa kelaalo ai ape. ³¹ Ó sãró i haetamo kemeyaalotei, yało fo betã mo kemekélé ini, hãle muótóro tawaalopó.

Å waaire be d̄eró suka keletamo tuç̄nipó yale fo

(Mat 24:36-44)

³² Mo whj betãnekélé, hepen bemó betere *ensel*-rapekélé, Naalemanékélé, ai be d̄eró suka keletamo tuç̄nitei, i be d̄emó i alarape yaalopóló, Alimané betã tuç̄rapó. ³³ Térapa, ã waaire be d̄e diã tuç̄ inireiteiné ali ali yaqsóro, betere dokç̄ siki siki du betae. ³⁴ Kale Whjné Naalema waaireteita, i ala dere kaaepó. Betã whj metikipaae faairaaalu, ama kutó diratere whjrapepaae kutó betã betã yóló dokç̄ratapó. Atéró, be t̄u sóko walemó daayaaire whjpaækélé, mo wisiyóló kaae tawae yóló ã fulapó.

³⁵ Ti be tale fesaae waaire suka diã tuç̄nipa, ai be d̄e kaae tawóló betae. Ti noatepae, suka doropolepaae ó dilikitamó ó be d̄eyaa bané hale deretamo ó diã noke firepaae ó suka sokoterepaae ã hapale sóko walemó, diã ali ali eraqsóro kele diriyóló betaasepóló dapó.

³⁷ Yało i dere fota, diãpaae maaté dumitei, so whj feapaae ã mo waalopa, hotowayóló kaae tawae, yóló i dere ape," yalepó.

Betani bemó Yesu wel wç̄i dilale fo

(Mat 26:1-13, Jon 12:1-8)

14 Atéró, kale bosenyóló fele be d̄eró fopei *bred* o deyóló nokole be d̄etamo sóko waai, tamo be d̄e hãle mupa etéyalepó. Kale so whjmó momaratere whjraperó Moses-né asçre fo yó matere whjrapetamoné Yesu tawóló daaire t̄u kikituraalu, "Dãné ã neyóló tawóló daaló?" yalepó. ² Tétepa, mepaae whjné duraalu, "Itei kaae q̄la detere be d̄emó d̄ané ai ala enalemó, ti so whjné hçle sóro doasi foya enérápó," yalepó.

³ Téró, Yesu ã Betani bemó dowi humu fuluné tiki dopa, take ama wisirale whj Saimon-né bemó q̄la nuku beterepó. Atétepa, so betãné *alabasta* kanené aleale wutimó felé q̄laa wale *nadi wel* wç̄i maapa tawóló walepó. Ai wç̄ita, doasi *moni*-né duputeretei kale soné ai wuti topo dopó faróló, Yesuné topomó suniyalepó.

⁴ Atétere ala mepaae whjrapené kilitu, ai sotamo dei tuç̄ muóló atimasisitei duraalu, "Ai wç̄i wisinaale noatepa hãle besekéróló suniyalerópó?" ⁵ I wç̄ita, dotonóló 300 *denarias moni* sóro mepaae hãle yolealere so whjmó móluãsóro wisiaupóló," deteraayóló tamó foné su betalepó.

⁶ Atétu betepa, Yesuné atimapaee duraalu, "Ama çpaae mo kokç̄i ala wisinaale eralepa, diaa q̄ foné sere ala taalae. ⁷ Ai yolealere so whjta, suka fea diãtamó bitu, diaa q̄ tao saai kisipa mutere sukamó tao sua enérápó. ⁸ Téyaalotei, çta suka fea diãtamó betó tawaalo meipó. ⁹ Téyaaireiteiné ai soné ama enére ala ai yale ape. Ama ai yale alata, yało tiki douratere sukamó felé q̄laa wisi wópóló yaaire ala s̄uralapó. ⁹ Yało diãpaae mo i dere ape. Hae kwia feapaae kale fo wisi yó maté kuturaalu, i soné çpaae erale alakélé tuç̄tóró hãle yó taru, yó melaté kwçyaaalopó," yalepó.

¹⁰ Téró Yesuné ama yó matere 12 whjrapekó Iskariot be whjkó Judas ã Talepaae momaratere topo whjrape

beterepaae Yesu daaire tų aleyópoló eleké dene felepó. ¹¹ Atéteremó, kale whjrape atima hękesenę sukuturaału, Judas-mó *moni* melaai taleyóló mulalepó. Tétepa Judas ę bituraału, Yesu eleké deyaaire tų kekitu betalepó.

Talepaae erale ala tuę muóló nokole ęla
(Mat 26:17-30, Luk 22:7-23, Jon 13:21-30, 1Korin 11:23-25)

¹² Téró, kale fopei *bred* o deyóló nokole *fula* kaae sere be dęmó i ala yalepó. Atimanę mara mole ala sya furaalu, kale bosenyóló fele be dęmó ęla deyaai *sip-sip* hupu male dóló simó biliyóló nukua dapó. Ai ala yaai, Yesunę ama yó matere whjrapenę ępaae woseturaalu, "Kale bosenyóló fele be dęmó deyóló naaire ęla dęné mé bemó taleyóló mularóé?" yalepó.

¹³ Ai fo depa, ama yó matere whjrapekó tamo dotonaaai duraalu, "Diaamo ai doasi be huluapaae fóló keleanemó, tų tuęmó betę whj ę węi wuti beleyóló wou betepa hokolaayaalo ai ape. Téyaalopa, diaamokélé ę-tamo fae. ¹⁴ Atéró, ę fole be dolopaae diaamokélé fóló, ai be talepaae i fo yae. 'Yó matere whj ę ama yó matere whjrapetamo, kale bosenyóló fele be dęmó detere ęla naairaału wale whjrape betaaire be ke mé eré?' yóló wosae. ¹⁵ Ténalemó, ęla ęla fea sųmótóro sisóló muló betere siki be ke doasi ama diaamopaae yó melaalo ai ape. Ai be dolomó dęné naaire ęlakélé taleyóló mulale fae," yóló dotęyalepó.

¹⁶ Tétepa, ama yó matere whj tamo fóló kelalemó, Yesunę atimaamopaae epa kelaalo ai ape yale alatóroti, mo epa kelalepó. Atépa, ai be ke dolomó kale bosenyóló fele be dęmó deyóló naaire ęla taleyóló mulalepó.

¹⁷ Téró, be dikiteretamo Yesu ę ama yó matere 12 whjrapetamo sókó walepó. ¹⁸ Atéró, atima be dolomó ęla nuku bitu, Yesunę ama yó matere whjrapepaae duraału, "Yęlo diępaae mo i dere ape. Mió ętamo i ęla nuku betere whjrapekó betęné ę dępóló me whjpaee eleké deyaalo ai ape," yalepó.

¹⁹ Ai fo deremó, atima tuę seķętepa ępaae duraału, "Yę yęlo eleké deyaalopóló de?" yóló, atima feaná betę kaae fotóro detę felepó.

²⁰ Tétepa, Yesunę atimapaee duraału, "Ai ala yaaire whjta, dię 12 whjrapekó mió i nuku dolomó *bred* o węimó tópuró su yóló nuku betere whjnétei ę dępóló eleké deyaalo ai ape. ²¹ Atéró, kale Whjné Naalemapaae eraaire alata, kale ašemó ere fo mo dokonaalo ai ape. Téyaalotei, kale Whjné Naalema dępóló eleké deyaaire whj ę betę doasi dowi kwia saairemó wió yae! Ai whj ę hamanę dewuę meisóro, mo wisi wuępó," yalepó.

²² Atéró atima ęla nuku bitu, Yesunę kale *bred* o bula betę tao sóro taru, Talepaae mo kée yóló kolokó daalu yóló, ama yó matere whjrape dokęróló mótu duraału, "Ita yęlo tikipa, sóro nae," yalepó.

²³ Téró kale dere kaae, *wain* węi wutikélé sóro taru Talepaae mo kée yóló, ama yó matere whjrapemó matepa, atima feaná betę wutimótei nukulé felepó.

²⁴ Atéró melóló duraału, "I wutimó maane węita, Kótónę ama so whj fea aluyaęsóro tao saalopóló, diriróturaału sunée farale yęlo sameapó. ²⁵ Yęlo diępaae mo i dere ape. ę diętamo etéró bitu, *wain* węi momó kae néli hęle bitiré fóló, Kótónę tęteróló kaae tare aęmó bituraału, kisi *wain* węi naalopó," yalepó.

²⁶ Atéró, atima wole fo betę yóló kemetepa, Olip du sorokó mole aępaae holaaı felepó.

Yesunę Pitapaae naoo ę kisipanipó yaalopóló yale fo
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Jon 13:36-38)

²⁷ Atéró fóló, Yesunę atimapaee duraału, "Mió dię ętamo betęmó titiyóló betereitei, ę taaróló botokó dapo dapo yaalo ai ape. Ti ašemó i fo erapó.

'Kale *sipsip* hupu kaae tare whj yęlo dupa, hupurape atima botokó dapo dapo yaalopó,' erapó.

²⁸ Téyaalotei, ę momó kepaayóló Kaleli haepaae ępi fimó, dię nalo waalo ai ape," yalepó.

²⁹ Ai fo depa Pitanę Yesupaae duraału, "Mepaae whjrapenę yę taaróló fupa, ę betę mo até yaalomeipó," yalepó.

³⁰ Ai fo depa Yesunę ępaae tokó mótu duraału, "Yęlo yępaae mo i dere ape. Mo mió dilikitamo wę *kakaruk* banę hale tamo dakoróló yaaıpatei, naoo ę tuęnipó fo sore félimó yaalo ai ape," yalepó.

³¹ Ti fo depa, Pitanę fo diriné momó duraału, "Atimanę ękéle yętamo wusuró dępóló, yęlo yę tuęnipó fo mo yaalomeipó," yalepó. Mepaae yó matere whjrape feanékélé, ama ai dere fo kaaetóro yalepó.

Ketsemanimó yale ala
(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Atéró, atima kelaalo kokęi tiki Ketsemanimó sókó felepó. Aimó ama yó matere whjrapepaae duraału, "ęta momane fulapa dię imó betó muae," yalepó.

³³ Atéró Pita, Jems, noma Jon, atima maatę Yesutamo felepó. Atéró, Yesunę ama hosaa tuęmó mo doasi dele duraału, seķęné sukóló dei fomaake kisipa kaae sóro mutę fu betalepó. ³⁴ Atétepa, ama atimapaee duraału, "Yęlo hosaa tuęmó deķęné sukutu ę mo felekemó sukęai dapa, dię imó kaae tawóló betó muae," yalepó.

³⁵ Ai fo yóló, ę atima betere tiki sawa taaróló fóló, ępaae waaire seķę hęsókó fępóló, haemó deraapisa fóló mulu momaturaalu, "Apa-ó, ępaae i eraaire seķęi ala waęsóro seséyaaire tų mupa, ti naoo seséyae.

Tępatei, yęlo kisipa mole ala sya fóló ini, naoo kisipa mole ala betę erępóló yae," yalepó.

³⁷ Téró ę ama yó matere whjrape beterepaae momó fesaae walemó, atima noke fopesaapa kelalepó. Atépa, Pita turukuróló duraału, "Saimon-ó, suka kele be-tęmó ę kaae tawóló bitini, yę noke ai firerapó. ³⁸ Kae kae sų sere alanę dię me dowi ala yóló dée nalaęsóro, mo hotowayóló kaae taruraału momatu betae. Ti noatepae, kepe betenęta mo wisi alamaaté yaai ketekę bupatei, tó tikiné dowi ala yaęsóro sesé yaaire fotokę buni, bęrapó," yalepó.

³⁹ Atéró ę fesaae fóló, ama kale yale moma kaaetóro momó yalepó. ⁴⁰ Atéró, ę kale dere kaae momó fesaae

wou kelalemó, atima noke keje depa, fopesaapa yó molepó. Atima atéro noke mo fiyaletiné, ɔpaae noa fo yaalorópóló kóló kóló yalepó.

⁴¹ Atéro, ɔ sore dakeróló momane fi wouraaalu kelalemó, noke fire alatóró yó tapa atimapaee duraalu, "Diɔ sɔa nóló noke fitere ala hɔle ai yó tare? Sýmó fiyalepa mióta, kale tukóló muló betere sukakele i sókó wale ape. Kelae! mió dowi ala dere whjrapené kale Whjiné Naalema dópóló, mené eleké ai deyale ape. ⁴² Mió ɛ dópóló eleké deyaaire whj ai walapa, turukó hóróló dɔ faalopa fiépe," yalepó.

Yesu tawale fo

(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Jon 18:3-12)

⁴³ Ai fo deretamotóró, ama yó matere 12 whjrapekó betɔ Judas sókó walepó. Ama kijimó, whjrape mo fea sepakeró nópulutamo tao diliki yóló wó tarepó. Ai whjrapeta, mo so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapekélé, Moses-né asɛre fo yó matere whjrapekélé, whj disirapekélé, atima fea betɔmó fo deyóló dotonatepa walepó.

⁴⁴ Téró, Yesu dópóló eleké deyaaire whjiné ɔ tawaaire whjrape atima kóló kóló duraalu, "Hɔko whjte i tawaɔsóró ɛ fóló, yɔlotamo kóló tukó nukupa, ti ɔtóró hjeti ai ape. Térapa, tawóló dokóló só furaalu, ɔ botokó faɔsóró mo wisiyóló kaae tawae," yóló mulélipakalepó.

⁴⁵ Téró, kale Judas ɔ Yesu daalepaae mo hapale sókó fóló duraalu, "Yó matere whj-ó," yóló kóló tukó nalepó.

⁴⁶ Atétepa, ai wóló daae mole whjrape sókó furaalu, Yesu naasemó etéɛ sóró fotokoyóló tawalepó.

⁴⁷ Atétere ala kolóló, Yesutamó daale whj betɔné ama sepake sókó sóró, so whjmó Talepaae momaratere topo whjiné kutó diratere whjiné woséli sɔae deralepó.

⁴⁸ Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, "Éta, *Gavman*-tamo bóe dóló so whj yɔlo ɔlisóró fulapóló ɛ daai nópuluró sepaketamo tao dilikiyóló woute? ⁴⁹ Ti ɛ suka fea momatere be belamó daalu diɔpaae fo yó mótu betepa, fo tokótamo yaairaalu, diɔné ɛ aimó tanipó. Tépatéi, kale asémó yóló muló betere fo dokon-airaalu dapa, mo erópóló yae," yalepó. ⁵⁰ Yesu atéro tateremó, ama yó matere whjrape atima wimó ɔ taaróló, botokó dapo dapo yalepó.

⁵¹ Tétepa, betɔ kokopei whj kutikélé deréni, ama bukutere deji kuti maaté bukóló Yesu sya fu betalepó.

⁵² Atéro fu betalemó, atimané ɔkélé ama bukure kuti-tamo touróló tawalemó, ai kutitei atimapaee dɔae melóló, ɔ tiki daapi hɔle botokó felepó.

Juda topo whjrapené Yesu só derale fo

(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Téró, atimané Yesu ɔ Talepaae momaratere doasi topo whj beterepaae dapesó walepó. Atéro betepa, ai doasi topo whj aɔmó betere momaratere whjrapekélé, Moses-né asɛre fo yó matere whjrapekélé, whj disirapekélé, fea wóló touralepó. ⁵⁴ Téró Yesu tawóló só fupa, Pita ɔ nalo dua tokó su deté fu betalepó. Atéro fóló, momaratere whjrapené topo whjiné be bopéro daaló betere dopóku tɔ serekemó sókó felepó. Atéro ɔ

ai be kaae tare diki tare whjrape betó mole kua dolomó, sosólitepa simó beterepó.

⁵⁵ Atépa, kale momaratere topo whjrapéro fo tokóló taletere whjrapetamoné Yesu sukópóló daaire bete kikitu betaletéi, bete mekéle kilinipó. ⁵⁶ Atimané ɔ dópóló kapala fo yóló só deraaitere fo whj feané yaletei betɔ fotóró ini, mené fo kae, mené fo kae, du betalepó.

⁵⁷ Atéro, ɔ só deraai mepaae whj turukó holóló daalu i fo yalepó. ⁵⁸ "Mo whjiné naasené tɛale be ama fisikóló, whjiné tɛnénire momatere be ama sore sukamótóró momó tɛyaalopó depa, dɔné wosalepó," yalepó. ⁵⁹ Téyaletéi, atima feané betɔ fotóró ini, mepaae whjiné dere fo kae, mepaae whjiné dere fo kae du betalepó.

⁶⁰ Atétu betepa, momaratere topo whj kale fo tokóló taleraterere whjrapené keletómó turukó horóló daalu, Yesupaae woseturaalu, "Yɔ só deratere whjrapené doa i dere fo-a, naao atimapaee tokó menitere noatepa de?" yalepó.

⁶¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaee fo me tokó menipó. Atétepa, kale momaratere topo whjiné ɔpaae momó woseturaalu, "Yɔta, wisi alamaaté erótu betere Talené naalema so whj tɛteróló kaae tanópóló, sóró betéro betere whj Kerisoé?" yalepó.

⁶² Ai fo depa, Yesuné duraalu, "Ai whjta, ɛtóróti i ape. Whjiné Naalema mo doasi fotokɔ bole Talené turu naase demó betóo, ó sɔko dolomó wóo depa, diaaɔ kelaalo ai ape," yalepó.

⁶³ Kale momaratere topo whjiné ama deró betere kuti bisɔayóló duraalu, "A só deraaire bete kilinipakó, ama dere ala kelale whj me kae kekɔaloé? Ti Kótó faletere fota, amatei deremó dɔné wosalepa, diɔné noa kisipa mute?" depa, atimané duraalu, ɔ só deraaire fota amatei ai yalepa, ɔ sukópóló daalopó yóló mulalepó.

⁶⁵ Atéro, mepaae whjrapené ɔ fesɔa apuróo, mepaae whjrapené ti kuti kwiané ama kele husiróló dokóló, naase duné dóo yóló, ɔpaae duraalu, "Yɔtamo Kótóné ama whjpata, ti yɔ dale whj dɔpaae yó ɔlae," yalepó. Atéro, diki tare whjrapenékélé, ɔ tao taru du betalepó.

Pitané Yesu ɔ tuɛnipó yale fo

(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Atétu betepa, Pita ɔ momaratere topo whjiné be bopéro betere dopóku aɔmó kese horóló betepa, kale topo whjiné kutó diratere so seimalerapekó betɔ ɔ beterepaae walepó. ⁶⁷ Atéro, Pita ɔ sosóli depa simó beterepó, kale so seimalené ɔ kelené kikéro kaae taru duraalu, "Yɔkélé Nasaret be whjkó Yesutamó betɔmó kutua yale whjpó," yalepó.

⁶⁸ Ti fo depa, Pitané kale senaalepaae duraalu, "Naao ai dere fo beteta ɛ tuɛni, kóló kólórapóló," ɔ witepa dopóku tɔ sereke felekemó bitj felepó.

⁶⁹ Atétepa, kale so seimalené Pita kolóló, aimó daae mole so whjpaee momó duraalu, "I whjkélé Yesutamó betɔmó kwɛale whjkópó," yalepó. ⁷⁰ Tétepa, Pitané ama kale dere fo kaae momó duraalu, "É mo meipó," yalepó. Atéro sawa betóló, kale dere kaae mepaae

felekemó daae mole whjrapekó betāné āpaae duraalu, “Ti yāta, ātamo betāmó kwēyale whj mo hīti ai ape. Ti noatepae, naao dere fota, Kaleli be fo nakome wose-tapó,” yalepó.

⁷¹ Ti fo depa, Pitané atimapaee duraalu, “Diaaō ai bopetere whjta, ē tuēnipó. Yālotamo diāpaae kapala fo depa, ti Talené ē dōpóló yae,” yóló, mo dirii dāle dere fo kaae yalepó.

⁷² Ai fo deretamotóró, kale wā *kakaruk* bané hale tamo dakoróló yalepó. Tétepa, take Yesuné Pita āpaae du, wā *kakaruk* bané hale tamo dakoróló yaapatei, naao ē tuēnipó fo sore félimó yaalopó yaletēi, kisipa muni walepó. Atétepa, ā dekēné sukuturaalu, doasi wole du betalepó.

Pailat-né Yesu dae yale fo

(Mat 27:1-2,11-26, Luk 23:1-5,13-25, Jon 18:28-19:16)

15 Atéró, mo hīkati so whjmó momaratere topo whjrapekélé, whj disirapekélé, Moses-né asēre fo yó matere whjrapekélé, fo tokóló taleraterere whjrapekélé, atima fea fo dokóló, mo betā tuētóró muóló, Yesu naase tamo dokóló dapesó Pailat-né naase tuāmó mulalepó.

² Atéró wóló daapa, Pailat-né āpaae woseturaalu, “Yāta, kale Juda fake so whj tēteróló kaae tare doasi topo whjé?” depa, Yesuné āpaae tokō mótu duraalu, “Ēpó. Naao ai dere fota, mo dono dapó,” yalepó.

³ Ai fo deremó, Talepaae momaratere topo whjrapené dei tuē mutu, i sekēné kae kae hōko alarape yalepóló, só deraterere fo du betalepó. ⁴ Atétu betepa, Pailat-né āpaae momó woseturaalu, “Atima kae kae forapené yā só derótu betere fo fea naao woserutei, tokō menitere-a, noatepa de?” yalepó.

⁵ Ai fo depatei, Yesuné kale topo whj Pailat-paae me fo tokō menitere ala kilitu, ama sirayalepó.

⁶ Atimané ōla detere alimó, mara mole ala ipó. *Dipula* beteró betere whj betākó ba fo dokómó so whjné sokae dere whjtóró Pailat-né sókó daalótua dapó. Atéró dotēyaa i so whjpaee wosóló, atimané doi dere whjtóró dotonótua dapó. ⁷ *Gavman*-tamo bóe dóló whj dupa, *dipula* beteró betere whjrapetamo Barabas-kélé beterepó. ⁸ Atépa, so whj mo fea Pailat beterepaae wóló woseturaalu, “Naao kale duatere kaae yaalóé?” yalepó.

⁹ Ti fo depa, Pailat-né atimapaee woseturaalu, “Diaaō kispáné juda so whj tēteróló kaae tare topo whj dotonaró de?” yalepó. ¹⁰ Fo yaletēita, momaratere topo whjrape Yesutamo dei tuē muturaalu, ā daai dapesó wale bete Pailat-né ama kisipa yalepó. ¹¹ Tétepa, kale momaratere topo whjrapené mo so whjpaee Barabas sokópóló, yae yóló sesemeraterere fo deté kotepa, atimané ai fo yalepó.

¹² Ti fo depa, Pailat-né atimapaee momó duraalu, “Juda so whj tēteróló kaae tare topo whjpaee yālo noa alakó eraró de?” yalepó.

¹³ Tétepa, kale so whjné fo fakeyóló duraalu, “Ai whj filipaa ni tó mó oleróló dae,” yalepó.

¹⁴ Ai fo depa Pailat-né atimapaee duraalu, “Ā me dowi ala initepatei, hāle noatepa daró de?” yalepó. Tétepa, kale so whj feané mo ti fo fakeyóló duraalu, “Filipaa ni tó mó sukópóló olerae,” yalepó.

¹⁵ Atétepa, ai so whjné Pailat āpaae wisi tuē muópóló, Barabas atima beterepaae fōpóló sokóló daalóló, Yesu mo dirii halika tikinépi fokosoi ala du beteró, filipaa ni tó mó sukópóló olerae yóló, diki tare whjrapené naase tuāmó mulalepó.

Diki tare whjné Yesu doka doka yale fo

(Mat 27:27-31, Jon 19:2-3)

¹⁶ Téró, kale diki tare whjrapené Yesu dape sóró kale topo whj Pailat-né be bela wisinaalené doi Pretorium-paae dapesó felepó. Ai dopóku bolaa dolopaae mepaae diki tare whjrapekélé mo fea ape depa, atima touralepó. ¹⁷ Atéró daaló bitu, sonai kuti deróo, mu daai kēpítei topo whjrapené deraterere topotao sūróló bopeyóló, ama topomó deróo yóló, ā faletu betalepó. ¹⁸ Atéró, atimané duraalu, “Juda so whj tēteróló kaae tare doasi topo whj-ó,” yóló, fesāa apuróló dotó tikiné du betalepó. ¹⁹ Atéró, dotó tikiné ama topomó momó du momó du yóló fesāa apurótu betalepó. Atéró atima Yesu aōmó bukutiri teāró bitu, doa whj-ó yóló doi sóró horóló faletu betalepó. ²⁰ Atétu beteró, atimané ā derale sonai kuti sókóló, ama kuti momó deralepó. Atéró ā filipaa ni tó mó sukópóló, olerairaaalu dapesó felepó.

Yesu filipaa ni tó mó olerale fo

(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Jon 19:17-27)

²¹ Atéró dapesó fu betepa, Sairin be whjkó Aleksandaró Rufus-tamoné alima Saimon ā ipu bemó biti, doasi be huluapaae faai wapa, kale diki tare whjrapené āpaae Yesu dóló oleraire filipaa ni ā fasóló naao belerae yóló seyalépo. ²² Atéró, atimané Yesu dapesó fóló, betā hae Kolkotamó sókó felepó. Ai doiné beteta, topo diripó. ²³ Téró, aimó *wain* wēiró kale *mur* ni fētamo hosekéróló tepeyóló nōpóló melaletei, ama nēnipó. ²⁴ Atéró, atimané ā filipaa ni tó mó sinópóló oleralepó. Atéró oleróló, ama kuti atima saairaalu, betā melaa yalepó. Kale diki tare whjrape atima betā betā yóló kapo fakemó siri eróló, sikipaae fesekée horótua yalemó, mé whjné siri moletēi wisiyóló muni doro wapa, ti ai whjné ama kuti sua yalepó.

²⁵ Téró hīka 9 *kilok* sukakelemó, Yesu dóló oleralepó. ²⁶ I betené dalepóló, ā wolerale ni topomó aseýóló olerale fo i ape.

JUDA SO WHJ TĒTERÓLÓ KAAE TARE TOPO WHJ

²⁷ Atéró, ōlémi nuku betale whj tamo me whj Yesuné fē naase dēró oleróo, me whj turu naase dēró oleróo, yalepó. ²⁸ ²⁹ Atéró oloró betepa, mepaae fua wua du betere whjrapené kīli fépo yóló duraalu, “Yāta, mo-matere be fisikóló sore sukamótóró momó tēyaalopó du betale whjpa, mió naotei yā tao sóró, ai filipaa ni taaróló dere ape,” dua yalepó.

³¹ Kale yale fo kaae, momaratere topo whjrapeté Moses-né asēre fo yó matere whjrapetamo atima-

sisitei duraalu, "Mepaae so whj sukaqsóro tao sua yale kaae, amatei a tao sinitupó," du betalepó. ³² "Yatamo Israel fake so whj tetéroló kaae tare doasi topo whj Kerisopata, ti dā tué tiki tiraai dapa, ai filipaa ni taarólo dere ape," du betalepó. Téró, atamo oleró betere whj tamonékélé, u whjrapené dere kaae, faletu betalepó.

Yesu sukale fo

(Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Jon 19:28-30)

³³ Atéro, suka tuamó 12 kilok kaae sóro be dikiraletai, kuluka 3 kilok-mó momó deralepó. ³⁴ Atéro, ai sukakelemó, Yesuné fo fakeyólo duraalu, "Eloi, Eloi, lama sabakalani," ai fo bete feteyólo "E tetéroló kaae tare Kótóo, e tetéroló kaae tare Kótóo, e wotoró beterópólo, noatepa taarólo feleé?" yalepó.

³⁵ Ama ai dere fo felekemó daae mole whjrapené wosólo duraalu, "Elaijapaae ape yólo, ai dere wosere?" yalepó.

³⁶ Tétepa, betā whj hapale fóló, wépi kaae ɔla kape sikimó haka sóro, séli kɔlaa kaae ere wain wéi tópurólo melaai yalemó, mepaae whjné duraalu, "Ilaija wóló a tokólo só fulémólo kelaalopa, kaayae," yalepó.

³⁷ Atéro, Yesuné fo fakeyólo, a mo ti sukalepó.

³⁸ Atéteretamo, kale momatere be tuamó satāle yólo oleró betere kuti, hāletei ó kwiamó kaae sóro tuamó teketé doropólo, salepaae sókó deralepó. ³⁹ Téró, kale 100 diki tare whjrape kaae tare doasi topo whj a Yesu oleró betere tiki felekemó daalemó, a sukāairaalu, dere fo fake wosóo, sukutere alakélé kolóo duraalu, "Haió! Aata, Kótóné Naalematei ai dirapó," yalepó.

⁴⁰ Mepaae sorapekélé mo tumó kese anólo daae molepó. Ai sorape kuamó, Maktala sokó Mariakélé, Jems-ró Joses-tamoné hama Mariakélé, Salomekélé, atima atéro daalepó. ⁴¹ Ai sorapeta Yesu sya fóló, take Kalelimó atamo kuturaalu, a ya yātere ɔla melólo kaae tawale sorapepó. Mepaae atamo Jerusalem bepaae wale sorapekélé fea atima daae molepó.

Yesu dourale fo

(Mat 27:57-61, Luk 23:50-55, Jon 19:38-42)

⁴² Kale Juda whjrape atima sãa nóló betere be de dótóróti sókó waaipa, miótóró kulukapaae ɔla ɔla sisóló mulatere be demó ai ala yalepó. ⁴³ Tétepa, kuluka deretamo Israel fake so whjné fo tokólo taleratere whjrape tuamó doasi doi mole Arimatea be whjko Josep walepó. Ai sekéta, Kótóné tetéroló kaae tare ala wópólo kaae tare whjpo. Atéreteiné a witere alakélé ini, halaainé Yesuné tiki melaaloé? yólo, Pailat-paae wosene felepó. ⁴⁴ Atéro, Yesu mo sukalepó dere fo kale Pailat-né wosóló, a kilita sókó fu sira yalepó. Tétu, diki tare whjrapené doasi topo whjpaee woseturaalu, "Yesu mo ti sukaleé?" depa, kale sekéné duraalu, "Epo. A mo ti sukalepó," yalepó. Ti fo depa, kale Palaitiné Josep-paae wisirapa tokólo sóro fae yalepó. ⁴⁶ Tétepa, Josep-né ama betā deji linen kuti wisinaale dupuyólo, Yesu tokólo haemó mulólo, ama tiki bopeyólo dokalepó. Atéro só fóló, mené aleyólo muló betere kane dolomó douralepó. Atéro, Josep-né ai dou tu ki-

naaire kane fake biliraté fóló kinalepó. ⁴⁷ Atéro, Yesu dourótu betepa, Maktala sokó Mariaró Joses-né hama Mariatamo mo tumó daalu, kese faló beterepó.

Yesu kepaayale fo

(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Jon 20:1-10)

16 Téró, kale sãa nokole be de kemene fupa, Maktala so Mariakélé, Jems-né hama Mariakélé Salomekélé, atima felé kɔlaa wale wisi wisi ɔla Yesuné tikimó dilāle faai dupuyalepó. ² Atéro, fula kaae sere be demó, hika suka hoteretamo kale sorape atima Yesu mole dou tópaee felepó. ³ Atéro atimasisi fu bituraalu, "Kale dou dolo kinó betere doasi kane fake betā né tukweyólo biliraté faalorópó?" deté fu betalepó.

⁴ Atima atéro mo umó wou bitu kese faralemó, kale dou dolo kinó betere doasi kane fake biliraté fóló, demó muló betepa kelalepó. ⁵ Atépa, atima dou dolopaae felemó, betā kokopei whj deji kuti wisinaale deróló, turu naase deró betepa kólóló, atima witu kilita sókó felepó.

⁶ Atétepa kale whjné atimapaee duraalu, "Diã wiyólo kilita sókó faose. Diãta, atimané filipaa ni tómó olerólo dale Nasaret whj Yesu kekutu beterapó. Aata imó muni, kepaayólo ai fele ape. A mulale tikikélé hāle ai erapa kela. ⁷ Térapa diã fóló, ama yó matere whj Pitaró mepaae yó matere whjrapetamopaae i fo ene fae. Take a sukāai bituraalu, yale fo motóróti dokonóturaalu, diã wópólo, folosóro api Kaleli haepaae ai fale ape. Térapa, diã aipaae fupa, a aimó kelaalopó," yalepó.

⁸ Ai fo deremó, kale sorape atima diri furu furu yólo kilita sókó furaalu, doutó taarólo botokó felepó. Atéro, kale sorape atima aso sókó feleteiné witepa, atimané kelale alarape me whjpaee inipó.

⁹ Fula kaae sere be demó Yesu a kepaayólo mo hikati Maktala be sokó Maria daalemópi sókó walepó. Aata, take Yesuné weikeró dowi keperape betepa, hōkonale sopó. ¹⁰ Téró, Maria a fóló, Yesutamo kweyale whjrape dekené sukuturaalu, molómó betó mupa, ama kelale ala fea atimapaee yalepó. ¹¹ Téyalemó, atimané kale soné Yesu kepaayólo betepa kelalepólo ene wale fo wosóló, mopólo tué tiki tirénipó. ¹² Téró nalomo, ama yó matere whjrapekó tamo whj, doasi be hulua taarólo, me tikipaae faai fu betalemó, Yesuné ama tiki mo kae daayólo, atimaamo fu betere tuamó sókó wóló, daapa kelalepó. ¹³ Atétepa, kelale whj tamoné mepaae yó matere whjrapepaae a mo kepaayólo beterapó fo ene walemókélé, mo dapólo atima tué tiki tirénipó.

¹⁴ Atéro, nalo Yesu a ama yó matere 11 whjrape ɔla nuku berteremó sókó walepó. Atéro wóló, atimané a mo kepaayólo beterapó dere fo wosóló, tué tiki tiréni deremó, atima foné sóro duraalu, "Diaaɔ kutiri hapólu-ru dowāae fóló, e kepaayólo beterapólo ene wale fo wosóló, mopólo tué tiki tirénitere noatepa de?" yalepó.

¹⁵ Atéro, atimapaee duraalu, "Kótóné kaarólo betere betere kae kae tiki daae mole so whj feapaae i kale kisi fo wisi yó melaté kweyae. ¹⁶ Mepaae so whj detamo

tué tiki tiróló bitu wẹi tóputepa, ti atétere so whj aluyaqsóró Kótóné tao saalotei, mepaae tué tiki tirénire so whj ti ama só deróló, dowi dupu melaalopó. ¹⁷ Atéró, tué tiki tiró betere so whjné etei kelemei alarape eraalo ai ape. So whj tuámó betó mole dowi keperape yalo doimó hōkonótua yóo, kae kae be fo tuénirutei tuére whjné dere fo kaae yóo, whj dele dowi wulirape naasené tatua yóo, hereikélé naalotei sukuni yóo, hepo daróló mole so whjné tikimó naase mulatepa wisi yóo, yaalo ai ape,” yalepó.

¹⁹ Atéró, Tale Yesuné atimapaee ai forape yóló keme-tepa, Kótóné ǵ hepen-paae dapesó holóló, Talené ama turu naase dēmó beteralepó. ²⁰ Atéró, ama yó matere whjrape atima hae kwia feapaae kale kisi fo wisi yó maté kwęyaai felepó.

Atima atéró yó maté kotere fo so whjné mo dapóló tué muópóló, mepaae kelemei alarape eraaire fotokọ Talené atima tuapaae mo sųralepó.

Luk

Węi tópuratere whj Jon deyaalopóló yale fo

1 Kótóné eraalopóló muló betere fo dą tuąpaae mo eró betepa, mepaae whjné kolóló aseyalepó. ² Ai whjrape atima kőleaané ašeni, yale alarape mo kelale whjrapené deté wale fotóro yó maté wou betalepó. Ai whjrapeta, kale fo wisi kae fotamo hoseké eraşsóro hotowayóló kaae taru, yó mótu betalepó. ³ Mepaae whjrapené deté wale fo aseyale kaae, mió yąlokélé ai fo wisiyóló taleyóló betemó kaae sóro, mo donotóro aseyaa i kisipa mutapó. Doa whj Tiopilus-ó, take mepaae whjrapené yąpaae yó melale fota, mo erapóló naao diriyóló tuę yaasepóló, yąlo i ašetera ape.

⁵ Kale Judia hae kwia teteróló kaae tare topo whj Herot betale alimó etéyalepó. So whjmó Talepaae momaratere whj betą beterepó. Ai whjta, Lipai faketei, Abaijané deté wale whj Sekaraiapó. Ama soma Elisabeth-ta, momaratere topo whj Eron-né deté wale sopó. ⁶ Kótóné keletómó atimaamo mo donoi soró whjtamo bitu, Kótóné yóló muló betere fo aşmó sukóló, ama er-ae dere ala betą eraté fu betalepó. ⁷ Atéretei, kale so Elisabet atimaamo naale senaalekélé mei, ni daayóló betepa, sokélé sere yóo, whjkélé otere yóo yalepó.

⁸ Atéro betere tuąmó Abaija fake whjrapené so whjmó momarópoló, tukóló muló betere be dęmó Sekaraiaró ama fake whjtamoné momatere be kaae tarepó. Atéru, Sekaraia ą so whjmó momarótu betalemó etéyalepó. ⁹ So whjmó momaratere whjrape atima mara mole ala sya furaalu, atimané doi mole ni fakerape fesekée deralemó, Sekaraiané doi mole ni fake dono fetée horóló muni dorowalepó. Atétepa, ą kale momatere be tuąpaae fóló, felé kęlaa wale fetera kaae ęla si keletómó biliyópoló, atimané ą sóro beteralepó. ¹⁰ Atéro, kale felé kęlaa wale fetera kaae ęla simó sukylaa dalatere sukamó ą momatere be dolopaae fóló, simó terepetu betalepó. Atétu betepa, mepaae momayaai wale so whj atima belamó kaae taru momatu betalepó.

¹¹ Até du betepa, Talené dotonale *ensel* wóló, kale felé kęlaa wale ęla bilitere tiki turu naase dęro daapa kelalepó. ¹² Ai *ensel* sókó walemó, Sekaraia kilita sókó furaalu, mo winé sukutu betalepó. ¹³ Tétepa, kale *ensel*-né ąpaae duraalu, "Sekaraia-ó, yą wiyaşse, naao du betale moma Talené wosalepó. Naao so Elisabet naale deyaalo ai ape. Téyaalopa, ama doi Jon mulae. ¹⁴ Ai naale detere kilituraalu, yą doasi hajné sukó, mo so whjkélé ai naale kilituraalu, hajné sukó yóló Talepaae mo kée du betaalo ai ape. ¹⁵ Ti noatepae, Talené

keletómó ą mo doasi whj betaalopó. ą doayóló bitukélé, *wain* węiró topo doayóló keyaa fole węitamo naalomeipó. ą hamané depemó betepatei, kale Dęi Kepe Wisi ą tuąmó fąayóló mo sýró betaalopó.

¹⁶ Atéru, take kőpaae fu betere Israel fake so whj atima teteróló kaae tare Kótó aşmó beterópoló, ai naalené momó dapesó waalo ai ape. ¹⁷ Tale wópoló folosóro ąpi wouraalu, ama yaaire alata, take betale whj Ilaija ą keperó fotokętamo fąanuraalu du betale ala kaae, ai seké ą tuąmókélé até yaalopó. Ai naale doayóló bitu, alimaraperó naale senaaletamopaae momó hosaa muópoló, atima tuę tiki feteraalo ai ape. Atéturaalu, mepaae Kótóné fo woseni dowąae fu betere so whj Kótóné donoi ala tuąmó wisi kisipatamo beterópoló eraalopó. Atéturaalu, so whj fea Tale beterepaae faaire ala amatei, donoróló beteraalo ai ape," yalepó.

¹⁸ Atéro Sekaraiané *ensel*-paae duraalu, "Atei ala mo eraalopóló yąlo noayóló kisipa yaaloé? Ti ę otere yóo, yąlo sokélé sere yóo, erapó," yalepó.

¹⁹ Tétepa, kale *ensel*-né ąpaae duraalu, "Ęta Kótóné keletómó daalu i ala yae depa du betere *ensel* Kebriel-pó. Mió i dere fo wisi yąlo yąpaae yó melópoló, ama ę yą beterepaae dotonatepa wóló yątamo fo i du betere ape. ²⁰ Mió yąlo i dere fo wosóló kisipa tiki tiréni depa, ti naao fo aluyaalo ai ape. Yą atépatei bitiré fóló, mió i dere fo dokonóló eratere sukamó ti naao fo momó yaalo ai ape," yalepó.

²¹ Téro, Sekaraia momatere be dolopaae holóló betepa, belamó ą kaae tawóló betó mole so whjné duraalu, "ą mo taketi holaletai, diki du betere-a, noakó su bitu dérópó," du betalepó. ²² Téro kale whj ą belapaae dorowóló atimapaee fo yaairetei şuni, ama fo alureteiné naasené maaté du betepa, so whjné etei kisipa mualepó. Be tuąmó Talené me alakó ąpaae no-kené dere ala kaae eratepa kilitu yalepó du betalepó.

²³ Atéro, momatere be tuąmó kutó diyópoló dąle mulale be dę kemetepa, ama bepaee felepó. ²⁴ Ai alarape yale kęlipaae ama soma Elisabet naale yalepó. Atétepa, kale so ą kelaşsóro ama bemó kinóló betepatei, wélié aporó kemeyalepó. ²⁵ ą atéro bitu duraalu "Take ę ni daapa so whj feané faletu betaletai, mió i be dęmó Talené ępaae erale wisi alané so whj feané keletómó yąlo hale kemeralepó," yalepó.

Yesu deyaalopóló yale fo

²⁶ Téro, kale so ą naale yóló betepa, apomi wélié tu-ąmó Kótóné ama *ensel* Kebriel, Kaleli haemó tęne Nasaret be huluapaae dotęyalepó. ²⁷ Atéro, kale *ensel*

Kebriel betꞥ so seimale Maria beterepaae felepó. Ai sota, Depit fake whjꞥ Josép-né dokaairaaalu tukóló betero beterepó. ²⁸ Téró, kale *ensel* ꞥ beterepaae fóló duraalu, "Talené hꞥkesere so seimale-ó, Tale yꞥtamo ai betere ape," yalepó.

²⁹ Atei fo Mariané woseturaalu, etei kaae kꞥleó dere fo-a, noa betené dérópóló ꞥ kisipa teketu betalepó.

³⁰ Até du betepa, kale *ensel*-né ꞥpaae duraalu, "Mariané, Kótóné ama yꞥ mo wisiyóló kolóló hosaa mutu, yꞥpaae wisi ala eraai dapa, wiyaꞥse. ³¹ Yꞥta, naale yaalo ai ape. Ai naale detepa, ama doi Yesu mulae. ³² ꞥ doasi topo whj betepa kilituraalu, so whj feané mo ó taoró betere Kótóné Naalemapó du betaalo ai ape. Ai naaleta, take ama noumatere Depit bitu yale kaae, so whj fea tꞥteróló kaae tanópóló, Kótóné amatei ꞥ doasi whj sóró beteraalo ai ape. ³³ ꞥta topo whj bituraalu, Jekop-né firale fakerape tꞥteróló kaae tare ala kemekélé ini, hꞥle yótóró tawaalopó," yalepó.

³⁴ Tétepa, Mariané *ensel*-paae duraalu, "ꞥta, whjta-mokélé konipa, ai ala neyóló yaaloé?" yalepó.

³⁵ Ai fo depa, *ensel*-né ꞥpaae tokꞥ mótu duraalu, "Kale Dꞥi Kepe Wisi yꞥ tuꞥpaae bitj waalopó. Téturaalu, mo ó taoró betere Kótóné fotokꞥné yꞥ tꞥteróló husuró betaalo ai ape. Ai deyaaire naaleta, me dowi alakélé muni, mo kaae naale detepa so whj feané kilitu, ita Kótóné Naalemapó fo yaalo ai ape. ³⁶ Aita yꞥ maaté mei, nao kekelé so Elisabet-kélé seretei naale erapó. Upulé ꞥ ni daapa mepaae so whjné atei serené naale deyaalomeipó dua yaletei, mió ꞥ naale epa, apomiró wélié kemeyalepó. ³⁷ Ti fea ala fea Kótóné sꞥmó enénipóló de?" yalepó.

³⁸ Ai fo depa, Mariané ꞥpaae duraalu, "Ti ꞥta Kótóné ama kutó diratere so betepa, naao yale fotóró ama ꞥpaae erópóló yae," yalepó. Téró, kale *ensel* felepó.

Maria ꞥ Elisabet kꞥle fele fo

³⁹ Atéyale be dꞥmótóró, Maria ꞥ ꞥla ꞥla hapale sisóló ai be huluu taaróló, Judia du sorokó mole haemó tꞥne be huluupaae felepó. ⁴⁰ Atéró, kale so ꞥ Sekariaaró somatamo betere be dolopaae fóló, Elisabet-paae duraalu, "Fapa kꞥleó," yóló apualepó. ⁴¹ Mariané Elisabet-paae ai dere fo woseturaalu, Elisabet-né depemó betere naale toróyꞥ holalepó. Atéturaalu, Dꞥi Kepe Wisi ꞥ tuꞥmó fꞥayóló sꞥralepó. ⁴² Atéru Elisabet-né fo fakeyóló duraalu, "Sorape fea betó mupatei, yꞥ betꞥ Tale Kótóné mo wisiró beterepó. Atéturaalu, naao deyaaire naalekélé ama mo wisiró beterepó. ⁴³ ꞥ mé so wisi betepa, ꞥ tꞥteróló kaae tare Talené hama naao ꞥ kꞥle waleé? ⁴⁴ Naao kꞥleó dere fo woseturaalu, yꞥlo depemó betere naalekélé hꞥkesené sukutu toróyꞥ holalepó. ⁴⁵ Kótóné yꞥpaae eraalopó yale fo wosóló, naao kisipa tiki tiralemó yꞥ wisiró beterepaae, mióta yꞥ hꞥkesené sukꞥe," yalepó.

Mariané Kótóné doi hale horótu yale wole fo

⁴⁶ Téró, Mariané duraalu, "Yꞥlo hosaa tuꞥmó Talené doi hale sóró horatapó.

⁴⁷ Yꞥlo hosaa turónékélé ꞥ aluyaꞥsóró tao sale Kótópaae mo kée yóló hꞥjné sukutapó.

⁴⁸ Ti ꞥta, kutó diratere doi muni sókótei so betepatei, ama ꞥ wisiyóló tao salepó.

Mió i be dꞥmó kaae sóró bitiré faaire so whj feané ꞥ kilituraalu, ita Kótóné wisiró betere sopó yaalo ai ape.

⁴⁹ Ti noatepaae, mo doa fotokꞥ bole Tale Kótóné ꞥmó mo doakale ala eralepó.

Ama doi mo kaae muluraalu, dowi ala mo betꞥkélé munire Talepó.

⁵⁰ Mepaae so whj de Kótópaae winé sukóló ꞥ aꞥmó dua betepa, ama kꞥlené sukutere ala mió i alimó betere so whjpaakélé, take bitiré faaire so whjpaakélé, hꞥle yó tarapó.

⁵¹ Ama doasi bole fotokꞥné mepaae doasi alarape eralepó.

Atéturaalu, mepaae whj de atima kisipanétei duraalu, 'ꞥta mo doasi sekꞥ whj beterepóló,' bopé faketu betale whjrape dapo dapo yóló fópóló, hꞥkó faralepó.

⁵² Mepaae tꞥteróló kaae tare doasi topo whjrapené kaae tare alarape ama kemeróló, haepaae só deróo, mepaae naameyóló sókótei betere so whj ama sikipaae horóo, yalepó.

⁵³ Mepaae wotené sukutere whjrape ama ꞥla wisi melóló hairóo, mepaae ꞥla ꞥla dekéro mole néli so whj hꞥle fópóló dotonóo, dua yalepó.

⁵⁴ Ama kutó diratere Israel fake whjrape kisipa keteréni, kꞥlené sukuturaalu, atima tao sere ala hꞥle yó tarapó.

⁵⁵ Talené Abraham-ró ama deté faaire naaletamopaae wisi ala eraalopó yóló mulale fo keteréni, dꞥné ayarapepaaekélé eralepó.

Atéyale kaae, mió i alimó dꞥpaaekélé ama kꞥlené sukutere ala hꞥle yó tarapó," yalepó.

⁵⁶ Téró, wélié sosemó Maria ꞥ Elisabet-tamo betero, nalo ama bepaae fesaae felepó.

Wꞥi tópuratere whj Jon deyale fo

⁵⁷ Téró etéyalepó. Kale so Elisabet ꞥ naale saaitere be dꞥmó ama naale dealepó. ⁵⁸ Tale Kótóné doasi kꞥlené sukuturaalu, ꞥpaae erale alamó Talepaae mo kée yóló doasi hꞥkese yalepó. Atétepa, ama be whj so whjro kekelé so whjtamokélé ama dere hꞥkese kaaetóró du betalepó.

⁵⁹ Atéró kale so naale sóró betero, bokó wale be dꞥmó ama tiki sekaꞥ tukóló siriróo, kale naalené doikélé alima Sekariaiané doi yakoróo yaai, ama fake so whj walepó. ⁶⁰ Até yaaitepa, ama hama Elisabet-né duraalu, "Meipó. Ama doita, Jon mullaai dapó," yalepó.

⁶¹ Ai fo depa, atimané ꞥpaae duraalu, "Yꞥ fake whjꞥkó mo betꞥkélé atei doi munipó," yalepó.

⁶² Ti fo depa, atimané alimapaae naasené maaté yóló duraalu, "Naao kisipané ꞥ de doi mulaaloé?" yalepó.

⁶³ Tétepa, ama atimapaae naasené maaté yóló duraalu, asꞥtere sóku sóró ape depa, sóró walepó. Atéró, ai kale sóró wale ꞥla tó mó Jon doi asꞥyalepó. Ai doi asꞥtere kilituraalu, so whj feané haió yóló, sirayalepó.

⁶⁴ Até yaletamotóró Sekariaia ꞥ fo aluretei momó du-

raalu, Kótóné doi hale sóró horalepó. ⁶⁵ Atimaamoné be felekemó betó mole so whjné atétere ala kilitu, me ala kae dapóló winé sinalepó. Du sorokó mole Judia hae kwiamó betó mole so whj feapaae i ala yalepóló deté kwęyóló fakeralepó. ⁶⁶ Mepaae i fo wosale so whjné "I naaleta, Tale Kótóné mo doasi fotokọ bete ą tuąmó mupa kilitu, take doayóló ą noa kaae whj be-taalorópó," du betalepó.

Sekaraiané yale wole fo

⁶⁷ Kale naale Jon-né alima Sekaraia Dęi Kepe Wisiné fotokọratepa, Kótóné ąpaae yae depa mo so whjpaee duraalu,

"Dąné Talené doi hale sóró horaalopó. Israel fake so whj teteróló kaae tare Kótópaae mo kée du betae.

Ti noatepae, dą ama so whjóló dupuró beterapó.

⁶⁹ Ama kutó diratere whj Depit-né firale fake tuąmó Kótóné whj betą sóró beteró beterapó.

Ai sekéné ama fotokóné dą i hae so whj aluyaqsóró tao saalopó.

⁷⁰ Ti mo take Kótóné ama kae beteró betere kọló whjrapené yale fo mo dokonóturaalu yalepó.

⁷¹ Dą bóe whj kuamó betepa, ama tao saalopó. Téturaalu, mepaae whjné dowi kisipa muóló dątamo bóe dupa, ama fotokóné sesé yaalopó.

⁷² Dąné ayarape ama kisipa keteréni, kọlené sukuturaalu mió dą tao saaire whj dotonaalopó.

⁷³ Ti aita hąle mei, Kótóné dąné aya Abraham-paae i ala eraalopóló mo dirii fo yóló muló bettereteinépó.

⁷⁴ Take ai yóló muló betere fo dokonóturaalu, bóe whjrapené dą dóló teteraqsóró, tao sóró beteró beterapó.

Atérené mió dą wikélé ini, halaainé Kótóné kutó be-tą dirótu betenérápó.

⁷⁵ Ti betere dokọ fea dą ama keletómó ama kae ere alaró mo donoí alatamo tuąmótóró betó tawaalopó.

⁷⁶ Yąta, yąlo naalepó. Take nalopaae so whj feané yą kilituraalu, mo taoró betere Kótóné ama kọló whjípó yaalopó.

Ti Tale waaipa yąpi folosóró wouraaalu, ą waaire tų donoraee yaaire whj betaalopó.

⁷⁷ Téturaalu, Kótóné ama so whjné dowi alamó melaaire kwia aluróló tao saaire ala naao atimapaee yó melaalo ai ape.

⁷⁸ Ti Kótóné kọle dere ala ama hosaa tuąmó fąaneteiné ai ala eraalopó.

Ti atéyaaire alata, hįka teó sokotere suka dąné tikimó felétu dere kaae, Kótóné ama hepen-mó ere dę dą betere tuąpaae eraalopó.

⁷⁹ Ti aita, noa yaai mei, mepaae diliki tuąmó betó mole so whjró mo felekemó sukąai du betere so whjta-mo Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala tuąpaae bitj fọpóló, ai dęné yó melaalopó," yalepó.

⁸⁰ Atéró, kale naale ą doaturaalu, ama kepe tuą-paaekélé doasi fotokọ bualepó. Atéru, ą Israel so whj betterepaae hąkearóló sókó waairaaalu, so whj bitini hąle wópu tikimó bitiré felepó.

Yesu deale fo

(Mat 1:18-25)

2 Ai alarape du betale tuąmó etéyalepó. Rom Gav-man topo whj Sisa Akastus-né i hae kwiamó betó mole so whj doi siré kwęyae yóló mulalepó. ² Atéró so whj doi saleteita, Siria hae kwia Kwirinius-né teteróló kaae tapa, folosóró kaae sutóró yalepó. ³ Atétepa, kale so whj mo fea doi sọpóló, atimané turuku be séle sélepaae felepó.

⁴ Atétepa, Josep ą Depit-né deté wale whj ereteiné Kaleli hae kwiamó tęne Nasaret be taaróló, Judia haemó tęne Depit-né be hulua Betelehem-paae felepó. ⁵ Ama dokaai tukóló beteró betere so Maria naale epa, atimaamoné doikélé mulaai felepó. ⁶ Atéró fóló, atimaamo ai bemó betepa, kale so naale saaire be dę sókó walepó. ⁷ Ai be dęmó kale soné ama topo naale deyalepó. Atéró, kale naale kutiné bope yóló hupurape ọla melótua dere ni fakené aleyale nuku tó mó beleró betterepó. Ti noatepae, uké wale so whjné fitere be fąaneteiné yalepó.

Ensel-rapené sipsip hupu kaae tare whjrapepaae yale fo

⁸ Téró etéyalepó. Ai hae kwiamó mepaae *sipsip* hupu kaae tare whjrape ai be hulua taaróló, ne yó molepaae fóló, dikitamo atima hupurape kaae tawóló betó molepó. ⁹ Atéró betteremó, Talené *ensel* betą atima betere tikimó sókó wouraaalu, Talené ama ere doasi dęné atima betere tikikélé dęyó felepó. Atéteremó atima fea winé sukutu betalepó. ¹⁰ Atétepa, kale *ensel*-né atimapaee duraalu, "Dią wiyąqse, ęta i hae kwia feamó betó mole so whjné wosóló doasi hajné sukąaire fo wisinaale ene walepó. ¹¹ Dią i haemó betó mole so whj aluyaqsóró, tao saaire whj mió i be dęmó Depit-né be huluamó ai deyale ape. ąta, Kótóné so whj fea teteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere Kerisopó. ¹² Dią fóló kelenalemó, miótóró deale naale kutiné bopeyóló hupurape ọla melótua dere ni fakené aleale ọla tó mó beleró betepa kilituraalu, ita kale bope yale naale hįtipó yaalo ai ape," yalepó.

¹³ Atéró, mo tétitóró kale *ensel* betą daalepaae ó hepen bemó betó mole *ensel*-rape mo hąle ọla kaae dorowóló daae mulu, Kótóné doi hale sóró horótu duraalu,

"Mo taoró betere Kótóné doasi mole doi hale sóró horae.

Kótóné ama tuęné wisi ala eraaitere so whjpaee hosaa muni deyóló mo dua betere ala erópóló yae," yalepó.

¹⁵ Kale *sipsip* hupu kaae tare whjrape betó mupatei taaróló, *ensel*-rape hepen-paae fesaae holalepó. Atétepa, kale whjrape atimasisi duraalu, "Talené dą-paae yó melale ala kelaai, Betelehem be huluapaae faalopa fiépe," yalepó.

¹⁶ Atéró, atima hapale fóló Mariaró Josep-tamo betóo, kale naalekélé hupurape ọla melótua dere ọla tó mó firóo, epa kelalepó. ¹⁷ Atimané kale naale kolóló

ensel-rapené atimapaee yale fo so whj feapaae deté kwęyóló fakeralépó. ¹⁸ Ai fo depa wosale so whj feané ita, noa kaae fo yalerópóló, sirayóló tuę teketu betalepó. ¹⁹ Até du betepatei, Mariané ai dere fo wosóló, ama hosaamó muló bitu kisipa hęle yó tarepó. ²⁰ Téró, kale *sipsip* hupurape kaae tare whjrape atima bepaae fesaae furaalu, kale *ensel-rapené* atimapaee i ala epa kelaalo ai ape, yale ala motóró epa kelaletéiné Kótóné doi hale sóró horaté fu betalepó.

Yesu momatere bepaae yó male fele fo

²¹ Atéró kale naale sóró bitiré fóló, bokó wale be dęmó ama tiki siriróló Yesu doi mulalepó. Aita kale so naale yaaipatei, *ensel-né* mulae yale doipó.

²² Moses-né ašemó soné naale sale tiki Talené keletómó wisiyópóló, kaae tawae ere be dę kemetepa, Josep-ró Mariatamo kale naale Talepaae melaaai dapóló, Jerusalem bepaae dapesó felepó. ²³ Aita hęle meipó. Talené fo tuąmó "Topo naale Talepaae melae," ere fo sya furaalu yalepó. ²⁴ Téró, me ere fo i ape. "Betą soné naale senaale detepa, kale soné naale ditu yale ala Talené wisirópóló, ba hękósere tamo ó sukusi tamo Talemó melae," ere fo sya furaalu atéyalepó.

²⁵ Até yale sukamó, Jerusalem bemó whj betąné doi Simeon beterepó. ąta, mo donoyóló bituraalu, Kótóné ala betą erótu betale whjípó. Atéró, kale Israel fake so whj dowi sekęi ala tuąmó betepa, tao saaire whj wópóló, kale Dęi Kepe Wisi ątamo betąmó beterepó.

²⁶ ąpaae kale Dęi Kepe Wisiné etei fo yóló munéli-pakalepó. Yą hapale sukuni, Talené sóró beteró betere whj Keriso kolóló sukąalo ai ape. ²⁷ Atéyale sukamó, Simeon otere Dęi Kepe Wisiné fotokąratepa, momatere be tuąpaae fóló beterepó. Atéró beteremó, kale yóló muló betere foné yae ere ala yaairaaalu, hamaró alimatamoné Yesu apuóló momatere bepaae sókó walepó. ²⁸ Atéró wapa, kale Simeon oterené kale naale tao sóró ama naase tómó beleróló, Kótóné doi hale sóró horótu duraalu,

²⁹ "ąla ąla fea tęteróló kaae tare Tale-ó, naao kale yóló mulale fo mió mo dokonatereteiné naao kutó diratere whj sukutepa, hosaa muni deyóló dua fópóló yae.

³⁰ Ti noatepae, naao so whj aluyaąsóró, tao saaire ala so whj feané keletómó donoróló muló betepa mió ąalo i keletere ape.

³² Ai dęné Juda mei, kae fake so whj tuąpaae Kótóné ere ala hękearatepa kolóló tuę yóo, Israel fake so whj kélé doasi doi sóo, yaalopó," yalepó.

³³ Téró, kale naale hamaró alimatamoné Simeon oterené yale fo wosóló, haió i yale fo-a, noa betené yalerópóló siratu betalepó. ³⁴ Kale Simeon oterené atima wisiratere fo yóló, hama Mariapaae duraalu, "I naalenéta, Israel fake so whj fea haepaae só deróo, mepaae so whj tao sóró sikipaae horóo, yaalopó. Atétere ala kilituraalu, Kótóné hiróló mole ala so whj feapaae hękearóló yó matepa, mepaae so whjné ai dere fo wosaalomeipóló, ą só deraalo ai ape. ³⁵ Atétere alané mepaae so whjné hosaa tuąmó mole tuę tiki

hękeamó mulaalopó. Atéteremó, sepake kwia kaaené naao hosaamó deyaalo ai ape," yalepó.

³⁶ Aimó Kótóné ama betą kóló so wulia Aser fakekó Fanuel-né senaalema Anakélé beterepó. Ama whj tamo dokóló betepa węikeró ba fo kemeyóló, oma sukutepa wulia bitu kemeyale ba fotamo touróturaalu 84 ba fo bitu serepó. Atéró Kótópaae kisipa tiró bitu, momatere be taaréni, dikitamokélé, dętamokélé, moma dere ala hęle yó tarepó. Atéru, ą ąla weyóló bitu, moma dere ala betą dua yalepó. ³⁸ Téró ai fapotóró kale so Ana atima beterepaae sókó wóló Kótópaae mo kée yóló, Jerusalem bemó betó mole so whj aluyaąsóró dupuróló tao saaire whj wópóló kaae tare so whj paae kale naale i ape yóló yó mótu betalepó.

³⁹ Atéró, Josep-ró Mariatamoné Talené yae yóló muló betere alarape yóló kemetepa, Kaleli haemó tęne atimané diri Nasaret be huluapaae momó fesaae felepó. ⁴⁰ Kale naale ą doaturaalu, mo doasi fotoką buóo, tuę tiki dotoróę fóló fosó fosó yóo, Kótóné ąpaae hosaa muóló yaala sókó fóo erapó.

Yesu ą teó naale belekąamale, momatere bemó betere fo

⁴¹ Téró etéyalepó. Kale bosenée fele be dę sókó wapa ąla deteremó, ama hamaró alimatamo ba fo doką fea Jerusalem be huluapaae fua yalepó. ⁴² Kale naale doayóló 12 ba fomó betepa, atima dua dere kaae, ąla detere sukamó atimaamo Jerusalem be huluapaae holalepó. ⁴³ Kale bosenée fele be dęmó ąla detere ali kemetepa, ama hamaró alimatamo bepaae fesaae furaalu, kale naale Yesu Jerusalem bemó betepatei, fole so whj tamo fele nisiyóló atimaamo felepó. ⁴⁴ Téró kale soró whj tamoné kisané so whj tamo fole nisiyóló atimaamokélé fu betepa, be dę betą kemeyalepó. Atéró fóló kale naale atimaamoné fake so whj ró fulumu whj rapetamo betere tikimó kekąlepó. ⁴⁵ Até yalemó bitinipa, kekąai Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. ⁴⁶ Atéró kekitu betepa, be dę sore hęle kemeyóló nalo kale momatere be bopére tipi tuąmó betepa kelalepó. Atéru, mepaae Juda yó matere whj rapené dere fo wosóo, mepaae wosetere forapekélé yóo du betalepó. ⁴⁷ Kale naale atéró kisipa fosó fosóru atimané ąpaae wosetere fo mo donotóró toką matepa woseturaalu, whj rape feané siratu betalepó. ⁴⁸ Atétere ala hamaró alimatamoné kilitu, atimaamo kilita sókó fóló hamané ąpaae duraalu, "Ti naale-ó, ayanaao dąmo ą whaalia depa kekąle supa, noatepa atei kaae ala yaleé?" yalepó.

⁴⁹ Ti fo depa, atimaamopaae duraalu, "Yąlo ayané ę beterópóló ere bemó fóló betereitei diaamo tuę iniru ę kekenapó," yalepó. ⁵⁰ Ama ai yale fo bete atimaamoné diriyóló wosóló kisipa sinipó.

⁵¹ Téró, kale naale ama hama alimatamo Nasaret be huluapaae fóló, atimaamoné dere fo betą wosóló aąmó sukóló beterepó. Téruraalu, Yesuné ama yale fo fea hamané kisipa keteréni, ama hosaamó muló beterepó. ⁵² Téró, Yesu ą teó doatutei kisipa tiki dotoróę fóló, fosó fosó naale wisi doatepa

Kótónékélé, mo so whjnékélé, h̄sekeyóló ɔpaae hosaa mualepó.

W̄ei tópuratere whj Jon-né yó male fo

(Mat 3:1-12, Mak 1:2-8, Jon 1:19-28)

3 Taiperius Sisa 15 ba fo tuɔmó ɔ topo whj bituraalu, Rom hae kwia mo fea ama t̄eteróló kaae tarepó. Atéyale sukamó, Pontias Pailat ɔkélé doasi *Gavman* topo whj bitu, Judia hae kwia t̄eteróló kaae tawóo, Herot ɔkélé doasi topo whj bituraalu, Kaleli hae kwia t̄eteróló kaae tawóo, ama noma Filip-né Ituraea hae kwiaró Trakonaitis hae kwiatamo t̄eteróló kaae tawóo, Lisantias ɔ doasi topo whj bitu, Abilene hae kwia t̄eteróló kaae tawóo, erepó. ² Anas-ró Kaiapas-tamo Kótópaae momaratere doasi topo whj betere sukamó, Sekaraiané naalema Jon whj bitini wópu mole tikimó betepa, Kótóné fo ɔ tuɔpaae sókó walepó. ³ Atéró, Jon ɔ Jordan w̄ei fole hae kwiamó t̄e mole be hulua dokɔpaae fóló, fo yó mótu betalepó. Atéró, Kótóné fo yó mótu duraalu, “Diaaɔ du betere dowi ala taaróló, Kótópaae kisipa tiki feteyóló ape. Atétepa, ɔlo diɔ w̄ei tópuraaalo ai ape. Diaaɔ dowi alamó saaire kwia Kótóné me ɔla meipóló, h̄le kemeraalo ai ape,” deté kutu betalepó. ⁴ Mo take betale Kótóné ama ɔlóló whj Aisaiané aseýóló muló betere fo mo donotóróti yalepó. Ai fo i ape.

“Whj betɔ h̄le wópu mole tikimó bitu fo fakeyóló duraaalu,

‘Tale waaire t̄u aleyae, ɔ waaire t̄u donoraie.

⁵ Tukw̄e derepale tiki, hae mulóló wisirae.

Doasi hasi uluró du sokoreteitamo dukjyóló muluraie.

W̄e w̄ere t̄ykélé, mo donoyóló aleyae.

Kapo ó hapisɔa muóló dore t̄u dukjyóló taae faróló wisirae.

⁶ Até depa, ti Kótóné so whj fea aluyaɔsóró tao saaire ala wisi so whj mo feané kelaalo ai ape,” yalepó.

⁷ So whj mo fea Jon-né w̄ei tópurópóló ɔ beterepaae wua depa, atimapaee duraalu, “Diaaɔ dere alata, wuliné t̄u kotere kaae dapó. Kótóné diɔtamo fopaae butu taleyaaɔsóró, mopaae botokó faai de?” ⁸ Diɔ dowi ala taaróló kisipa feteyóló t̄u wisipaae fulapó du betere fo, h̄keamó motóró du betae. Ti noatepae, Abraham-ta diaaɔ ayapó du betere fomó ɔlo diɔpaae i dere ape. I muó mole kapo fakerape Kótóné whj aleyóló, Abraham-né naale senaale beteranérápó. ⁹ Talené k̄awei ni bete dokɔ taketi muló beteraapó. Mepaae ninétamo du wisi olenitepa, ti ai nirape fea diyóló sipaae taae deraai Talené ama t̄u ai ni betemó bukó tarapó.” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa so whj feané ɔpaae duraalu, “Ti d̄ané noa alakó yaaloé?” yalepó.

¹¹ Ti fo depa Jon-né atimapaee duraalu, “Me whj dené kuti tamo deró betepa, me kuti sokóló ɔɔɔre whj melae. Whj me dené ɔla h̄yóló mupa, ti aikélé betɔ kaae alatóró yae,” yalepó.

¹² Mepaae *takis moni* siré kotere whjrape atimakélé w̄ei tópuuai dapóló wóló ɔpaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, d̄a noa alakó yaaloé?” yalepó.

¹³ Tétepa, ama atimapaee duraalu, “Diaaɔ *takis moni* siré kutu, bosenóló sini, sae yale s̄ytóró sae,” yalepó.

¹⁴ Ti fo depa, mepaae diki tare whjrape wóló ɔpaae woseturaalu, “D̄a noa ala yaaloé?” depa ama duraalu whjné *moni* saai, so whj t̄eteréli fo yóló ó dilikóló saɔse. Naa *Gavman*-né diɔ matere *moni*-tóró tawóló betae. I s̄u meipóló, dokó dokó ɔɔse,” yalepó.

¹⁵ So whj feané Jon kilituraalu, i sek̄é Kótóné sóró beteró betere whj Keriso du yalepóló, tū tekitu betalepó. Ti noatepae, atima Keriso mo kelaai kisipa muti betaletéinépó. ¹⁶ Até du betepa, Jon-né atimapaee tokó mótu duraalu, “Ȳlota, diɔ w̄ei maaté tópuratapó. Téteretei, mo doa sek̄é whj betɔ waalo ai ape. ɔta ɔ kaae meipó. ɔ ɔ aɔmó naale belek̄amale kaae betereteiné ɔlo ama hó be dokore képi teraayairetei mo s̄unipó. Amata, kale D̄ei Kepe Wisiró sitamoné diɔ w̄ei tópuraaalo ai ape. ¹⁷ Ama naasené *whit* betɔpaee eróló kane fake kaae ɔla tómó mulóló, fumi bes̄éné só f̄ópóló epeyóló horatere ɔla tarapó. Tétu, mo *whit*-ta betɔpaee eróló mulótu beteraapó. *Whit* fumita, mo suk̄ókélé feni h̄le dó tare sipaae taae deraalopó,” yalepó. ¹⁸ Atéró, Jon-né kale mió wosetere kisi fo wisi so whj feapaae yó melóturaalu, so whjné kisipa tiki feteraaire forapekélé, yó melótu betalepó.

¹⁹ Tétu betaletéi, kale doasi *Gavman* topo whj Herot-né noma Filip-né sotei ɔ dokóo, mepaae kae kae dowi alarape yóo, du betalepó. Até du betepa, Jon-né Herot-paae atei alarape taalae yóló, foné salepó. ²⁰ Herot-né take yale alarape tómó, me i alakélé yalepó. Kale Jon *dipula* beteralepó.

Jon-né Yesu w̄ei tópurale foró Yesu deté yale whjrapené doirape

(Mat 3:13-17, Mak 1:9-11)

²¹ Atéyale sukamó, Jon-né so whj fea w̄ei tópurótu-raalu, Yesukélé w̄ei tópuralepó. Atéró ɔ momatu beterepó, ó hepen be t̄u tukw̄e fóló molepó. ²² Atépa, kale D̄ei Kepe Wisi ba h̄kósere kaae Yesuné tikimó bit̄i dorowalepó. Até deretamo, hepen beró fo fakeyóló duraalu, “Ȳta, ɔlo Naalepó. Naa dere ala wisi kilituraalu, ɔ mo doa h̄kesené sinitapó. Ti ɔta ɔlo mo yaala sókó fóló mole Naalepó,” yalepó.

²³ Téró etéyalepó. Yesu ɔ kutó kaae saai betale sukamó, 30 ba fo beterepó. ɔ atéró betepa so whjné ɔ-ta, Josep-né naalema nisi yalepó.

Josep-ta, Heli-né naalemapó.

²⁴ Heli-ta, Matata-né naalemapó.

Matata-ta, Lipai-né naalemapó.

Lipai-ta, Melki-né naalemapó.

Melki-ta, Janai-né naalemapó.

Janai-ta, Josep-né naalemapó.

²⁵ Josep-ta, Matatias-né naalemapó.

Matatias-ta, Amos-né naalemapó.

Amos-ta, Naham-né naalemapó.

Naham-ta, Esli-né naalemapó.

Esli-ta, Nakai-né naalemapó.
²⁶ Nakai-ta, Mat-né naalemapó.
 Mat-ta, Matataias-né naalemapó.
 Matataias-ta, Semen-né naalemapó.
 Semen-ta, Josek-né naalemapó.
 Josek-ta, Joda-né naalemapó.
²⁷ Joda-ta, Joana-né naalemapó.
 Joana-ta, Resa-né naalemapó.
 Resa-ta, Serubabel-né naalemapó.
 Serubabel-ta, Sealtiel-né naalemapó.
 Sealtiel-ta, Neri-né naalemapó.
²⁸ Neri-ta, Melki-né naalemapó.
 Melki-ta, Adi-né naalemapó.
 Adi-ta, Kosam-né naalemapó.
 Kosam-ta, Elmadam-né naalemapó.
 Elmadam-ta, Er-né naalemapó.
²⁹ Er-ta, Josua-né naalemapó.
 Josua-ta, Elieser-né naalemapó.
 Elieser-ta, Jorim-né naalemapó.
 Jorim-ta, Matata-né naalemapó.
 Matata-ta, Lipai-né naalemapó.
³⁰ Lipai-ta, Simeon-né naalemapó.
 Simeon-ta, Juda-né naalemapó.
 Juda-ta, Josep-né naalemapó.
 Josep-ta, Jonam-né naalemapó.
 Jonam-ta, Eliakim-né naalemapó.
³¹ Eliakim-ta, Melea-né naalemapó.
 Melea-ta, Mena-né naalemapó.
 Mena-ta, Matata-né naalemapó.
 Matata-ta, Natan-né naalemapó.
 Natan-ta, Depit-né naalemapó.
³² Depit-ta, Jesi-né naalemapó.
 Jesi-ta, Obed-né naalemapó.
 Obed-ta, Boas-né naalemapó.
 Boas-ta, Salmon-né naalemapó.
 Salmon-ta, Nason-né naalemapó.
³³ Nason-ta, Aminadab-né naalemapó.
 Aminadab-ta, Atimin-né naalemapó.
 Atimin-ta, Arni-né naalemapó.
 Arni-ta, Hesron-né naalemapó.
 Hesron-ta, Peres-né naalemapó.
 Peres-ta, Juda-né naalemapó.
³⁴ Juda-ta, Jekop-né naalemapó.
 Jekop-ta, Aisak-né naalemapó.
 Aisak-ta, Abraham-né naalemapó.
 Abraham-ta, Tera-né naalemapó.
 Tera-ta, Nahor-né naalemapó.
³⁵ Nahor-ta, Seruk-né naalemapó.
 Seruk-ta, Reu naalemapó.
 Reu-ta, Pelek-né naalemapó.
 Pelek-ta, Eber-né naalemapó.
 Eber-ta, Sela-né naalemapó.
³⁶ Sela-ta, Kainan-né naalemapó.
 Kainan-ta, Arpaksat-né naalemapó.
 Arpaksat-ta, Sem-né naalemapó.
 Sem-ta, Noa-né naalemapó.
 Noa-ta, Lamek-né naalemapó.
³⁷ Lamek-ta, Metusela-né naalemapó.

Metusela-ta, Enok-né naalemapó.
 Enok-ta, Jared-né naalemapó.
 Jared-ta, Mahalalel-né naalemapó.
 Mahalalel-ta, Kainan-né naalemapó.
³⁸ Kainan-ta, Enos-né naalemapó.
 Enos-ta, Set-né naalemapó.
 Set-ta, Adam-né naalemapó.
 Adam-ta, ti Kótóné naalemapó.

Satan-né Yesu dée nǒpóló sụ sale fo

(Mat 4:1-11, Mak 1:12-13)

4 Yesu ǵ Dẹi Kepe Wisi fǵayóló sụruraalu, Jordan wẹi taaróló wapa, Dẹi Kepe Wisiné ǵ whị bitini, hǵle wópu mole tikipaae ǵlisóró felepó. ² Ǵ aimó betepa, dowi Satan-né ǵ dée nǒpóló, sụ sere alarape deté fu betepa 40 be dẹrape kemeyalepó. Atéyale be dẹmó ǵ ǵlakélé néni wote siri bitiré fóló, kemene folepaae ǵ wote yalepó.

³ Atéró betepa, dowi Satan-né ǵpaae duraalu, “Yǵta-mo Kótóné Naalemapata, ti i kapopaae *bred* o alée fae yae,” yalepó.

⁴ Ai fo depa Yesuné ǵpaae duraalu, “Tale Kótóné aşémó i fo erapó.

‘So whị betereteita, mo ǵla maaté nukuraalu bitinipó erapó,’” yalepó.

⁵ Atéró, kale dowi Satan-né ǵ mo ópaae hore dupaae dapesó holóló daalu, i hae kwia dokǵ tẹteróló kaae tare alarape fea ǵpaae tétitóró hapale yó melalepó.

⁶ Téró, ǵpaae duraalu, “Yǵlo yǵmó doasi doi muaaire alaró i haemó muó mole wisi wisi alatamo naao tẹteróló kaae tawaasepóló melaalopó. Ti noatepae, take ǵpaae matepa taretei, mepaae yǵlo kisipa mole whịrape melaai depa, ti sụmó manérapó. ⁷ Yǵlo i dere fotamo naao betǵ wosóló ǵ aǵmó bitu, doa Tale-ó depa, ti i ǵla ǵla fea naaotóró tẹteróló kaae tawaasepóló melaalopó,” yalepó.

⁸ Ti fo depa, Yesuné ǵpaae duraalu, “Kótóné aşémó ere fo i ape.

‘Tale Kótó mo betǵtóró beterapa, ǵ aǵmó sinóló bitu, Aya doa Tale-ó, yóló ama ala betǵ erótu betae erapó,’” yalepó.

⁹ Téró, kale dowi Satan-né Jerusalem bemó tẹne mo-matere be hulua tómó dapesó holóló daaló bitu duraalu, “Yǵtamo Kótóné Naalemapata, ti haepaae tųó derepae. ¹⁰ Ti noatepae, aşémó i fo erapó.

‘Kótóné ama *ensel*-rapepaae yǵ me ǵlané doalé yaǵsóró, wisiyóló kaae tawae yaalopó.’

¹¹ Me fo i ape. ‘Yǵ atimané naase tómó muni durupuraalu, me ǵlané yǵ kotóo sóró doalé yaalomeipó,’” yalepó.

¹² Ai fo depa, Yesuné kale dowi Satan-paae duraalu, “Aşémó i fokélé erapó.

‘Naao Tale Kótóné yǵ tao sirémóló kǵae kolóló sụ saǵse,’ erapó,” yalepó.

¹³ Atéró, kale dowi Satan-né Yesu dée nǒpóló sụ sale kǵlipaae me tẹ mutere sukamó momó sụ saai dapóló taaróló felepó.

Nasaret so whj Yesuné dere fo wosaalomeipó yale fo
(Mat 13:53-58, Mak 6:1-6)

¹⁴ Atéró, Yesu kale Dęi Kepe Wisiné fotokratepa, ą Kaleli hae kwiapaae momó fesaae felepó. ą atéró wóló beteropó dere fo ai hae kwiamó betó mole so whj feapaae deté kwęyalepó. ¹⁵ Atéró, ą ai hae kwiamó bituraalu, atimané fo wosetere be dokę fo yó maté kotopa, so whj feané ama doi hale sóró horótu betalepó.

¹⁶ Take ą doayóló betale Nasaret be huluapaae fóló bituraalu, kale sęa nokole be dęmó ama dua dere kaae, fo wosetere be dolopaae holalepó. Atéró, Kótóné asęmó ere fo dosęayairaaalu turukó holalepó. ¹⁷ Kótóné ama kęló whj Aisaiané asęre buku bopeyóló moletei, ama dosęayópóló, whj mené ąpaae melalepó. Tétepa, ai buku sóró dęae faróló, ama tuę mole fo kekąlemó keletepa dosęayale fo ipó.

¹⁸ "Talené ama Dęi Kepe Wisi ę tuąmó beteró beteropó. Ti aita hąle mei, ama kale fo wisi so whjpaae yó melópóló ę sóró beterallepó. Atéru, *dipula* kaae betere so whj hąle fópóló dotonóo, kele dilikire so whjné kele fisęae falóo, mepaae wae sóró sonaalei ala tuąmó beteró betere so whj sokóló hąle beteroó yópóló, ę dotonalepó.

¹⁹ Talené so whj wisiyóló beterópóló, ama kęlené sukutu hamokoróló hąle tao sere ali i wale ape fo so whjpaae yópóló, ę dotonalepó," yalepó.

²⁰ Téró, Yesuné kale fęloi buku momó bopeyóló kaae tare whjpaae melóló, ą bitj deyalepó. Atéró betepa, ai fo wosetere be dolomó betó mole so whj feané ą-paaetóro kele fopolaa yalepó. ²¹ Téró, ama atimapaee momó duraalu, "Mió diaaę wosale asęmó yóló muló betere fota, motóro dokonalepó," yalepó.

²² Ama yó matere fo wosale so whj feané i whjné kęlómó mo kokęi fo wisinaale dapóló, siratu betalepó. Tétu atimasisitei duraalu, "Ita, Josep-né naalema meię?" yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, "I mara mole fo diaaę ępaae mo enęrapó. ' *Dokta* whj-ó, naaotei yą tikimó daale kisi bete wisirótimię? Ti Kapeneam be huluamó du betere alarape dąné wosalepa, umó erótu betale ala kaae naao i turuku bemókélé erótumię?" yalepó.

²⁴ Atéró ama atimapaee momó duraalu, "Yąlo diąpaae mo i dere ape. Kótóné kęló whjné ama be whj so whjpaae Kótóné fo i ape yóló yó matepa, atimané mo dapóló wosetimipó. ²⁵ Yąlo diąpaae mo i dapa wosae. Mo take Israel haemó Ilaija betale alimó mepaae sorape atimané whj sukóló wulia betó molepó. Ai sukamó ba fo sorené wélié apo mirómó hali kinó betepa, hae kwia feamó ęla sóku aluyóló, wote ali walepó. ²⁶ Téyaletęi, Kótóné Ilaija dotonaletęita, mo betą Israel fake sorapekó tao sópóló dotonénipó. Ténitei, Saidon hae kwiamó tęne Sarepat be huluamó betere betą wulia so tao sene fópóló dotęyalepó.

²⁷ Téró, Kótóné ama kęló whj Elaisané Israel hae kwiamó dowi humu fuluné tiki doyóló betó mole so whj mo betąkélé wisirénipó. Israel hae kwiamó atei

kaae whjrape betó mupatei, mo betąkélé wisiréni, Siria hae kwiamó betere whjko Naaman maaté wisiralepó," yalepó.

²⁸ Ai kale fo wosetere be dolomó betó mole so whj mo feané ama ai dere fo wosóló, atima doasi fopaae bualepó. ²⁹ Atéró atima hapale turukó huturaalu, ą belapaae hękó deralepó. Téró, ai be hulua felekemó ere kulapaae taae deraai dapóló dapesó felepó. ³⁰ Téyaai depa, ai touró betere so whj kua dolomótei sókótamo yóló, ama faai yale tikipaae felepó.

Yesuné dowi kepe hękonale fo
(Mak 1:21-28)

³¹ Téró, Yesu ą Kaleli hae kwiamó tęne Kapeneam be huluapaae derepelepó. Aimó bituraalu, kale sęa naai tukóló muló betere be dęmó so whj feapaae ama fo momó kaae sóró yó mótu betalepó. ³² Ama ai yó matere fo so whj feané woseturaalu, sóró beteró betere topo whjné fo kaae dapóló, siratu betalepó.

³³ Ai fo wosetere be dolomó dowi keperape tepeyóló betere whj betą beterepó. ³⁴ Ai sekęné fo fakeyóló duraalu, "He! Nasaret be hulua whjko Yesu-ó, naao dąpaae noa alakó eraai waleę? Naao dą doraai waleę? Yąta, me dowi alakélé muni, Kótóné mo kae beteró betere whjóló, yąlo kisiparapó," yalepó.

³⁵ Ai fo depa, Yesuné kale dowi kepe foné sóró duraalu, "Fo taaróló yą ai whj tuąmó betereitei, sókó ape," yalepó. Ti fo depa, dowi kepe kale whj tuąmó betaletęi, so whj feané keletómó ama tiki haepaae taae deróló ą sókó felepó. Atéyaletęi, kale whj ą doalékélé inipó.

³⁶ Atétere ala so whj feané kolóló, sirayóló atimasisitei duraalu, "I whjné yó mótu betere fota, mo kaepó. Ti ama fota, doasi fotokętamo yó matepa, dowi keperapenékélé ama dere fo mo betą wosóló, ai sókó fulapa, kelaę!" yalepó. ³⁷ Yesuné i ala du beteropó fo, ai hae kwiamó betó mole so whj mo feapaae deté kwęyalepó.

Yesuné so whj feané kisi wisirale fo
(Mat 8:14-17, Mak 1:29-39)

³⁸ Yesu ą ai fo wosetere be taaróló, Saimon-né bepaae felepó. Ai bemó kale Saimon-né auma sere tiki sputere kisiné sinóló mupa, atimané Yesupaae, "Naao wisiraaloę?" yóló wosalepó. ³⁹ Atétepa, ą kale so molepaae fóló hemene doropóló, kale soné tiki supu dere kisi bete foné salemó, kemeyalepó. Atétereta-motóro kale so ą turukó holóló, atimamó ęla kaae sóró biliyóló melalepó.

⁴⁰ Be dikiyaairaaalu, suka doropoletamo mepaae hąle betere whjrapenę kae kae hepo daale so whj Yesu beterepaae dapesó walepó. Atéró wóló betó mupa, so whj dokę feané tikimó ama naase mulótua yalemó, atimané kisi beterepe wisiyalepó. ⁴¹ So whj feané tiki tuąmó tepeyóló betere dowi keperape fo fakeyóló sókó furaalu, yąta Kótóné naalemapó dua yalepó. Ai fo depa, atimané ąta hąle whj mei, Kótóné so whj tęteróló kaae tanópóló sóró beteró betere whj

Kerisopó yaqsóró, kale dowi keperape foné sua yalepó.

⁴² Mo hjkati Yesu ama wotoró so whjkélé bitinire tikipaae felepó. Atépa, kale so whj feané keketé kwęyóló, ą betere tikimó sókó walepó. Atéró wóló bituraalu ą metikipaae faqsóró, atimatamo betaai dapóló, sesé du betalepó. ⁴³ Tétepaitei, ama atimapaee duraaalu, “Kótóné tęteróló kaae tare aqmó mole fo wisi i ape yóló yó maté kwęyópóló, Kótóné ę dotęyalepó. Atéreteiné ę diątamo betenéni, mepaae be huluapaae faai dapó,” yalepó. ⁴⁴ Téró, ą Judia hae kwiamó tę mole fo wosetere be dokę fea fo yó matétóró kutu betalepó.

Yesuné mepaae ama yó melaaire whjrape ape yale fo
(Mat 4:18-22, Mak 1:16-20)

5 Téró etęyalepó. Me be dęmó Yesu ą Kenesaret węi fókumó daalepó. So whj mo fea hąle ęla kaae wóló tourale tikimó, hae tiki fąae fóló mulu, Kótóné fo wosetu betalepó. ² Até du betepa, węi nuku tamo ai węi fókumó duló betepa kelalepó. Ai nuku tamota, ya siré kotere whjrapené nukupó. Atimané nuku aimó dupa teraae fóló, węi fókumó hąleke warape fukutu betalepó. ³ Atétu betepa, ą nukumó bitj holalepó. Ai nuku tale, Saimon-paae duraalu, “Naao nuku ai węi kulu tuąpaae sawa hjkili falae,” yalepó. Téró, ą nuku tómó bituraalu so whj feapaae fo yó mótu betalepó.

⁴ ą fo yó melóló kemetepa, Saimon-paae duraalu, “Yakó detémóló kelaalopa, nuku węi kulu tuąpaae fóló, diaaę hąleke warape węi dolopaae derae,” yalepó.

⁵ Ai fo depa, Saimon-né ąpaae duraalu, “Doa whj-ó, mió dikitamo yakó saalo nisyóló dą depe tukó wei ala yóló deraté kwęyalemó, mo betąkókélé denipó. Téyaletei, naao derae depa ti hąleke warape dąné deraalopó,” yalepó.

⁶ Atéró, atimané hąleke warape deralemó mo doakale yarape deale tikimó, atimané hąleke warape tukó faairaalu yalepó. ⁷ Atéteremó, atimané fulumu whjrapepaae atima tao sene ape depa wóló, mepaae yarape nuku dolopaae bulóló fu betalemó, kale nuku tamo wusuró mo felekemó węi dolopaae buó deyaai yalepó.

⁸ Atétepa, Saimon-ró ątamo kutó ditera whjrapetamokélé, atima betąmó ya siré kotere Sebedi naalema tamo Jems-ró Jon-tamokélé, ya mo dekéró sóró muló betere kilituraalu, haió yóló siratu betalepó. Atétepa, Saimon Pita ą Yesuné hó aqmó bukutiri teąró bitu duraaalu, “Tale-ó, ęta dowi ala du betere whjpa, taaróló yą fumié?,” yalepó.

Tétepa, Yesuné Saimon-paae duraalu, “Yą wyaąse, naao ya su dere kaae, mió kaae sóró so whj siré kwęyaasepólópó,” yalepó. ¹¹ Atétepa, atimané nukurape węi fókupaae tao sóró mulóló, atimané ęla ęlakélé mupatei taaróló ą sya felepó.

Dowi humu fuluné tiki dore whj Yesuné wisirale fo
(Mat 8:1-4, Mak 1:40-45)

¹² Téró etęyalepó. Yesu ą betą be hluamó beteremó, dowi humu fuluné tiki dore whj walepó. Atéró, Yesu

betere felekemó ama kelepaa haepaae deróló bukutiri teąró bitu ąpaae woseturaalu, “Tale-ó, yąlo tiki doretei naao kisipané wisiraa depa, ti wisiraasepólópó,” yalepó.

¹³ Atétepa, Yesuné ama naase teréę faróló kale whjné tikimó wolaayóló duraalu, “Naao tiki yąlo wisiraa kisi-pa mutapa wisiyae,” yalepó. Téyalemó, mo ai fapotóró kale whjné dore tiki mo ti wisiyó felepó.

¹⁴ Atéró, Yesuné kale whj dotonaai ąpaae mo diri ma fo yóló duraalu, “Yąlo naao tiki wisiralepóló, mo whj-paae momókó yaąse. Yą fóló, Kótópaae momaratere whjné naao tiki fope yópóló, yó male fae. Atéró fopeyóló naao tiki wisipa kilitu, Moses-né ere fo sya furaaalu, Talepaae hąle melae ere ęla melae. So whj feané ai ala kilituraalu, ita Talené erapó kisi-pa muaalopó,” yalepó.

¹⁵ Yesuné mo so whj-paae yaąse yaletei, i ala yalepóló deté kwęyóló fakeratepa, so whj feané woseturaalu, atimané kae kae kisi beterepe wisiróo, ama dere fo wosóo yaairaalu, wua yalepó. ¹⁶ Atépaitei, Yesu ą so whj-tamo betere tiki taaróló so whjkélé bitinire tikipaae suka fea moma eneta dua yalepó.

Yesuné tiki momaare whj wisirale fo
(Mat 9:1-8, Mak 2:1-12)

¹⁷ Atéró, me sukamó etęyalepó. Ama fo yó mótu betepa, mepaae Farisi whjraperó Moses-né asęre fo yó matere whjrapetamo Kaleli haeró Judia haetamomó betó mole so whjkélé, Jerusalem be hulua so whjkélé, wóló betó molepó. Ai sukamó, so whj feané kisi bete wisiraaire Talené fotokę sýmó bolepó. ¹⁸ Atépa, mepaae whjrapené betą tiki momaare whj beseķené dokopatei, beleyóló wóló be tuąpaae holóló Yesu beterepaae sóró holaai kisi-pa mualepó. ¹⁹ Téró, kale whj sóró faaire tųmó so whj mo fea daayale tikimó fenénipa, siki bepaae sóró holóló kea sokóló, kale whj dokopatei, beseķtamo Yesu daale donotóró deralepó.

²⁰ Atéró, atimané kisi-pa tiki tiratere ala Yesuné kolóló, kale tiki momaare whj-paae duraalu, “Ti naale-ó, naao dowi alamó kwia melaai yaletei mió i kemeratere ape,” yalepó.

²¹ Yesuné ai fo depa, Farisi whjraperó Moses-né asęre fo yó matere whjrapetamo atimasisi fo yaai tuę teketu betalepó. “Ti whjné ąta, Kótó kaaepó du betere foné Kótó faletu beterapó. Mo whj betąnékélé dowi alamó melaaire kwia kemeranénitei, Kótóné betą sýmó enérápó,” du betalepó.

²² Atéró mutere kisi-pa Yesuné kolóló, atimapaee duraaalu, “Noatepa dią ate tuę mutu bitu de? ²³ Ti mé fo so whj feané enére? Naao yale dowi alamó saaire kwia aluratapó enérépe, yą turukó holóló naao beseķ sóró fae fo enére? ²⁴ I haemó betó mole so whjné dowi ala bete tokóló aluraaire fotokę Whjné Naalemané sýmó bulapóló, kisi-pa yaasepóló i whj-paae eratere ala kelae. Yąlo yaąpaae mo i dere ape, yą turukó holóló naao beseķ sóró bepaae fae,” yalepó. ²⁵ Ai fapotóró kale be whj so whj feané keletómó turukó horóló ama beseķ sóró bepaae furaalu, Kótóné doi hale sóró horaté

felepó. ²⁶ Atéteremó, so whj fea winé sukutu sirayóló duraalu, “Mo take etei kaae ala depa, ðané kolókéle ini, mió kisi ala keletapóló,” Kótóné doi hale sóró horótu betalepó.

Takis moni sere whj Lipaipaae Yesuné  sya ape yale fo
(Mat 9:9-13, Mak 2:13-17)

²⁷ Ai ala yóló kemetepa, Yesu  bet *takis moni* siré kotere whjkó ama doi Lipai *moni* su betepa kolóló, Yesuné paae duraalu, “Y  sya ape,” yalepó. ²⁸ Ti fo depa,  turukó holóló ama la lakélé mupatei, taaróló  sya felepó.

²⁹ Téró, Lipainé Yesu ama bepaee dapesó fóló, mó doasi la deralepó. *Taks moni* siré kotere whjrapéro mepaae so whjtamo fea touró bitu, la nuku beterepó. ³⁰ Tétu betepa, mepaae Farisi whjrapéro atima bet kisipa mulu Moses-né asere fo yó matere whjrapetamoné Yesuné yó matere whjrapepaae duraalu, “*Taks moni* siré kotere whjrapéro dowi ala du betere whjrapetamo weiró latamo betmó noatepa la nuku bitu dérópó,” yalepó.

³¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Hepo daanire so whj *dokta* whj beterepaae fumi, hepo daale so whj maaté fua dapó. ³²  waleiteita, donoi ala du betere whjpaee ape yaai ani, dowi ala du betere so whj atimané dowi ala taaróló ape yaairaaalu walepó,” yalepó.

Yesuné yó matere whjrape la woteremó yale fo
(Mat 9:14-17, Mak 2:18-22)

³³ Atimané paae duraalu, “Jon-né yó matere whjrapeta, Kótópaae kisipa muóló, me féli la weyóló bitu, momatua dapó. Atétere kaae, Farisi whjrapené yó matere whjrapekéle atétua dapó. Tétepetei, naao yó matere whjrape ai ala ini, atima laró wejtamo nokole ala suka fea hle yó tarapó,” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Bet whj  so dokotere sukamó ama nomarape la weyóló hle bitua de? Meipó. ³⁵ Téyaalo meitei, me sukamó kale so dokaairé whj atima betmó bituraalu, la nuku beterelemó,  tawóló só fole sukamó atima la weyóló hle betaalopó,” yalepó.

³⁶ Ama atimapaae yale fo kisipa sópóló, me fo sale etéró yalepó. “Mepaae whjné kisi kuti bisayóló derakele kuti bisae faletei nomotua de? Atétepa, ti derakele kutiné kisi kuti hkulu yóló doróo, no-maleiteikélé kok ini yóo, yaalopó. ³⁷ Atétere kaae, mepaae whjrapené *wain* wej hupu sekaené aleyale derakele wutimó tepetumipó. Até enalemó, kale wej fotokóné kale hupu sekaené aleyale derakele wuti fulukó furaalu, weikélé suné faalopó. ³⁸ Até yaqsóro, atimané kisi *wain* wej tepeturaalu, ti hupu sekaené aleyale kisi wutimó tepetua dapó. ³⁹ Folo moi *wain* wej nokole whjrape atima kisi *wain* wej naai hkese dumipó. Ti noatepaae, folo moi *wain* wej nóló toureteiné mo wisirapó, du beterepó,” yalepó.

Yesu ta, sa nokole be d teteróló kaae tare Talepó yale fo

(Mat 12:1-14, Mak 2:23-28, 3:1-6)

6 Téró, sa naai tukóló muló betere be dmó, Yesu  ama yó matere whjrapetamo *whit* kutó tumó tyóló felepó. Atéro furaalu, ama yó matere whjrapené ai kutómó ere *whit* du kae sóró fumi hotokóló nukulé fu betalepó. ² Mepaae Farisi whjrapené até dere ala kolóló, paae duraalu, “Sa nokole sukamó naao yó matere whjrapené atei ala yópóló, noatepa kaae tare?” yalepó.

³ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tok mótu duraalu, “Depit-ró ama fulumu whjrapetamo wotetepa yale ala asémó moletei, diaa dosayóló kisipa muni airapó. ⁴ Depit  Kótóné be dolopaae holóló bituraalu, Kótópaae melale mo kae muló betere *bred* otei ama sóró nalepó.  nóló, kwiapaae ama fulumu whjrapekéle matepa, atimané sóró nalepó. Ai ota, hle mo whjné nukumi, Talepaae momarateré whjrapené maaté nukua dapó,” yalepó. ⁵ Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Sa nópóló tukóló muló betere be d teteróló kaae tare Taleta, ti kale whjné Naalemapó,” yalepó.

⁶ Téró, sa nokole me be dmó, Yesu  Kótóné fo wosetere be dolopaae fóló, fo yó mótu betalepó. Atéro yó mótu betalemó, bet whj ama turu naase sinóló dopa kelalepó. ⁷ Atétepa, mepaae Farisi whjrapéro Moses-né asere fo yó matere whjrapetamoné Yesu só deraaire bete kikitu, kale sa nokole be dmó naase dowi whj wisiratéro kelaairaaalu, kaae tawóló beterepó. ⁸ Atimané atéro mutere kisipa ama kolóló, kale naase dowi whjpaee duraalu, “Y so whj kuamó turukó holóló, daayae,” yalepó. Atétepa, kale whj  so whj feané keletómó daane holalepó.

⁹ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ylo dipaae bet fo wosetapó. Sa nokole sukamó noa ala yase yóló mule? Whj tao sóró wisiratere alapé, dowi ala deretei? Ó whj sukaqsóro tao sere alapé ó whj betere bete doratere alaé?” yalepó.

¹⁰ Ai so whj beterepaae kele keleyóló kale whjpaee duraalu, “Naao naase teré falae,” depa, kale whjné naase teré faralemó, wisiyalepó. ¹¹ Atéteremó, doasi fopaae buóló atimasisitei fo klaaróló duraalu, “Dné paae noa alakó eraaloé,” du betalepó.

Yesuné 12 whjrape sókó sóró beterele fo
(Mat 10:1-4, Mak 3:13-19)

¹² Téró bet sukamó Yesu  moma yaairaaalu, du sorokó mole apaae felepó. Atéro, aimó Kótópaae moma deté fu betepatei, be dralepó. ¹³ Atéro be dyó hotepa, hka ama yó matere whjrapepaae ape yóló, fea betó mupatei, 12 whjrape maaté sorokó sóró, *aposel* doi mulalepó. ¹⁵ Saimon doi mupatei, ama me doi Pita mulalepó. ¹⁶ Ama noma Andru, Jems, Jon, Filip, Batolomiu, Matyu, Tomas, Alpias-né naalema Jems-kélé, klo klore whj Saimon, Jems-né naalema Judas-kélé, Yesu dpóló eleké deyaaire whj Judas Iskariot, atima atéro whjrape sóró beterelelepó.

¹⁷ Atéror, Yesu ǵ kale du sorokó mole tiki taaróló, ai aomó sawa mulure tikipaae ama sóró beterae whjrapetamo derepelepó. Kale mepaae yó matere whjrapekélé, Judia hae kwiamó wale so whjkélé, Jerusalem be huluamó wale so whjkélé, wǵi fóku felekemó tǵne Tair beró Saidon betamomó wale so whjkélé, mo hǵle ǵla kaae wóló touró beterepó.

¹⁸ Atéror waleteta, ama dere fo wosóo, atimané kisi bete kemeróo, mepaae so whjkélé dowi kepe tepeyóló betereitei dóló hǵkonóo, yǵpóló walepó. ¹⁹ Ama fo-tokǵné aimó betó mole so whj atimané kisi bete wisirótua yaleteiné, ama tikimó wolaayaaí dapóló walepó.

Yesuné ama yó matere whjrapepaae dere fo
(Mat 5:1-12)

²⁰ Atétepa, Yesuné ama yó matere whjrape kaae taru duraalu,

“Diǵ yoleale betere whjrapeta, ti Kótóné tǵteró betere ala sereteiné diǵ hajné sukutu beterapó.

²¹ Diǵ mió wotené sukóló mole so whjrapeta, take ǵla sýmó naalopóló kisipa mutu, hajné ai sukutu betere ape.

Mió diǵ dekené sukóló moló du betere so whjta, take hajné sinóló betaaireteimó, Talené wisiró betera-pa, wisi kisipa muóló betae.

²² Atéror, diǵ Whjné Naalema sya fu betereimó, mepaae whjrapené diǵ hǵróo, kae beterepóló hǵkó falóo, dowi ala dere whjpoló diaaǵ doi doróló fale yóo du betepa, ti Talené diǵ wisiró betera-pa, hajné sukutu betae.

²³ Atétere sukamó hǵkesené sukutu, tǵwó holae. Ti noatepae, diaaǵ take saaire doasi dupu wisi hepen-mó muló betera-pó. Ti take atima alimarapénékélé Kótóné ama kǵló whjrapepaae betǵ kaae ala erótua yalepó.

²⁴ Téretei, néli whjrape diǵ mo doa wió yae! Ti noatepae, diaaǵ tiki feléyóló mo dua betaaire ala taketi sóró tareteiné, nalopaae atei wisi wisi ǵla momó kae saalomeipó.

²⁵ Mió diǵ mepaae whj de ǵla sýmó nóló betere so whj diǵ mo wió yae! Ti noatepae, take diǵ wotené sukǵalo ai ape.

Mió diǵ mepaae whj de dǵ nóló hǵkesetu betepa, take diǵ dekené sukuturaalu doasi wole yaaireteiné mo doasi kǵlerapó.

²⁶ So whj feané yǵpaae whj wisi-ó, yóló dukiraterere fo du betepa, kǵlerapa mo doasi wió yae. Ti noatepae, mió diǵ dukiraterere so whj atima alimarapénékélé take betale kapala kǵló whjrape atéror dukirótua erapó,” yalepó.

Bóe whjpaee yaala sókó fu betae yale fo
(Mat 5:38-48)

²⁷ “Téretei, mepaae yǵlo fo wosetere so whj diǵpaae i dere ape. Diǵ hǵróló bóe duraalu, dowi ala erótu betere so whjpaee yaala sókó fóló hǵkesené sukutu, wisi ala betǵ erae. ²⁸ Mepaae whj dené diǵ doróló sekǵraterere fo depa, Kótóné atima wisirópóló, fo wisitei

yae. Mepaae whj dené diǵpaae sekǵi ala eratepa, Kótópaae atima wisirae yóló momarae. ²⁹ Mepaae whj dené naao faamumó deké supra, metikirókélé dǵpóló yó melae. Mepaae whj dené naao tómó deró betere kuti sokotepa ti naao tuǵmó deró betere kutikélé seséni, sokǵpóló yae. ³⁰ Mepaae whj dené yǵpaae me ǵlakó ǵlae depa, ama kematerere ǵla melae. Mepaae whj dené naao tare ǵla fasetepa, momó ǵlae fo yaǵse. ³¹ Mepaae so whjné yǵpaae eranée dere ala kaae, naao mepaae so whjpaekélé erótua yae.

³² Diǵpaae yaala sókó fu betere whjpaee maaté yaala sókó fu betere-a, ai doasi alaé? Mepaae dowi ala dere whjrapené-kélé atimané fulumu whjrapepaae atéror yaala sókó fole ala du betera-pó. ³³ Mepaae whj dené diǵpaae wisi ala erótu betepa, diaaǵkélé atimapaae wisi ala eratepa, aita doasi ala meipó. Ti aita, dowi ala du betere so whjnékélé dere alapó. ³⁴ Diaaǵtamo mepaae whjné diǵpaae momó tokǵ melǵpóló me ǵla melatepa, ai-a hapólure? Ti mepaae dowi ala dere whjrapené-kélé momó tokǵlóló saai ai ala dua dapó.

³⁵ Tépatei diaaǵta, bóe whjpaee yaala sókó fóló wisi ala betǵ erótua yae. Atéturaalu, naao me ǵla mótu, momó tokǵ melǵpóló kisipa muóló meni, hǵle meló betǵ yae. Atétepa, ti diǵ mo taoró betere Kótóné dupu wisi menóló, ama naalerape betaalo ai ape. Ti noatepae, ama kǵlené sukutere alaró hǵle tao sere alatamota, dowi ala du betere whjraperó ǵpaae mo kée initere whjrapetamopaae erótu betera-pó. ³⁶ Diaaǵ Ayané mo so whj feapaae kǵlené sukutu dere kaaetóro diaaǵkélé me whjpaee atéror kǵlené sukutu betae,” yalepó.

Me whj hǵletei foné só deraǵse yale fo
(Mat 7:1-5)

³⁷ “Diaaǵ me whj taleyóló só deraterere ala yaǵse. Naaotamo me whj só deraterere ala initepa, ti mené diǵkélé taleyóló só deraalomeipó. Diǵné mepaae whjta-mo foné só deréni depa, ti yǵkélé mené só deraalo meipó. Mené yǵpaae erale dowi ala me ǵla meipóló hǵle kemeratepa, ti diaaǵ yale dowi alakélé me ǵla meipóló hǵle kemeraalopó. ³⁸ Mepaae ǵla ǵla yǵǵare so whjmó hǵle matepa, menékélé diǵmó hǵle melaalo ai ape. Naao me ǵla melaai depa, ti deyóló mo ti fǵanóló melae. Ti noatepae, naao mepaae whjmó mo dekéro mótu dere kaae, menékélé yǵmó naao male sǵtóró melaalo ai ape,” yalepó.

³⁹ Atéror, ama i yale fo tómó atimapaae i fo sale yalepó. “Betǵ kele dilikire whjné me kele dilikire whj-paae tǵ i mole ape yóló ǵlisóro fenére? Atétepa, ti ǵ dée nukuraalu, atimamo wusuró dée nóló dolopaae derepaalopó. ⁴⁰ Betǵ *skul* naalené ǵ yó matere whj tǵteraalo meipó. Téyaalo meitei, kisipa siré fóló sǵtepa, ti ǵ yó melale whj kaae betaalopó.

⁴¹ Naao kele dolomó doakale bole ni fake kilini, naao noné kelemó sawatamo bole mometei noatepa sokaai du betere? ⁴² Naao nopaae duraalu, ‘No-ó, naao kele dolomó bole mome sawa sokotapa maé,’ dere noatepa de? Naao kele dolomó bole doasi ni fake

sokóló naao kele feléruraalu, ti naao noné kelemó bole mome sokotepa mo wisirapó," yalepó.

Wisi niné dowi du oletimipó yale fo

(Mat 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ "Ni wisiné dowi du oletimipó. Dowi ninékélé wisi du ulutimipó. ⁴⁴ Mo nirape fea du oletepa kolóló, ita du wisi olete nípó, ita, kokola olete nípó dua dapó. Whjrape feané nose du teketuraalu, mu daai képi tikimó ó hãle hõko ni tikimó olepa teketumipó. Mo besãae teketukélé hãle képimó olepa tekete? Meipó. ⁴⁵ Whj wisiné hosaa tuãmó wisi alatóro fãayóló muluraalu, ama dere fokélé, wisi fotóro dua dapó. Dowi whjiné ama hosaa tuãmó fãayóló mole alatóro dowi fo hãkeamó depa wosetua dapó.

Be hõko tẽtere alaró wisiyóló tẽtere alatamomó yale fo

(Mat 7:24-27)

⁴⁶ Yãlo diãpaae yae dere alamo diaaõ iniyóló, õpaae doasi Tale-ó fo noatepa du betere? ⁴⁷ Mepaae whjiné yãlo dere fo wosóló, yãlo yae dere alakélé wisiyóló erótu betere so whj ti etei kaae alané kelerapó. ⁴⁸ Whj be-tãné ama be tẽyaaairaaalu, tó hae fea dukuté doropóló, hae dirimó kapo fake mulóló, ai tómó be tẽtua dapó. Atéro tẽne be doakale hali tikiró wẽi asyatamo waalotei, ai be mo wisiyóló tẽneteiné tokõ fenipó. ⁴⁹ Téyaalotei, whj me dené yãlo fo wosetutei, yãlo erae dere ala erénitepa, ti etei ala kaaené kelerapó. Whj be-tãné ama be tẽyaaairaaalu, tó hae kãayóló taae faréni, hãle hõko tẽnapó. Atépa, doakale hali tikiró wẽi ayatamo waletikimó, kale be tokõ taae faróló, mo ti doralepó," yalepó.

Topo diki tare whjiné kutó diratere whj wisirale fo

(Mat 8:5-13)

7 Téró, Yesuné so whjpaae fo yó melóló kemetepa, ã Kapeneam bepaee felepó. ² Ai bemó betã topo diki tare whjiné ama hosaa mole kutó diratere whj betã heponé mo felekemó sukãai du betalepó. Ai topo whjiné 100 Rom diki tare whjrape tẽteróló kaae tarepó. ³ Atépa, kale topo whjiné Yesu wóló beterafó dere fo woseturaalu, ama kutó diratere whj Yesuné tao sene wõpóló, mepaae Juda topo whjrapené ãpaae ene fõpóló dotẽyalepó. ⁴ Atima Yesu beterepaae wóló ãpaae duraalu, "U whj wisinaale mo felekemó sukutapa, naao ã wisiraasepóló yã dã faalopó. ⁵ Ti noatepae, dã Juda fake so whjtamo hẽkesené sukóló yaala sókó fole ala muluraalu, dãné fo wosetere bekélé ama tẽnalepó," yalepó.

⁶ Atépa, Yesu ã atimatamo fóló, kale whjiné be felekepaae sókó waairaaalu wou betepa, kale diki tare whjrapené doasi topo whjiné ama fulumu whjrape Yesutamo tumó hokolaatu, i fo yae yóló dotonalepó.

⁷ Atépa, atima fóló, kale topo whjiné Yesupaae yae yale fo yalepó. "Tale doa whj-ó, ã whj wisi betepapakó yã ama be tuãpaae ape yaalomeipa, yã tika tumó daalu kisi bete wisi yae fo betã yae. ⁸ Ti noatepae, õkélé õ tẽteróló kaae tare whj aõmó beterafó. Yãlo di-

ki tare whjrape atimakélé õ aõmó beterafó. Ai whjrapepaae yãlo 'Fae,' depa fóo, 'Yã ape,' depa wóo, dua dapó. Yãlo kutó diratere whjpaee i ala yae depa, ai alatóro ama dua dapó," yalepó.

⁹ Yesuné i kale whjiné ene wale fo wosóló sirayalepó. Téró, Yesu fetée fóló ã sya wou betere so whjpaee duraaalu, "Israel hae kwiamó etei kaae kisipa tiki tiró betere whj mo betãkélé betepa kilinipó," yalepó.

¹⁰ Téró, kale doasi topo whjiné dotẽyale whjrape bepaee momó fesaae wóló kelalemó, kale kutó diratere whjiné hepo bete wisiyóló, mo betepa kelalepó.

Yesuné wulia soné naale kepaarale fo

¹¹ Atéro, Yesu ã Kapeneam be huluamó sawa betero, ama yó matere whjrapekélé, mo so whjkélé, fea ãtamo Nain be huluapaae sókó faai fu betalepó. ¹² Atéro fu betalemó, ai be hulua tipiné bopéro daaló betere tikimó sókó felemó, betã sukãle whj beleyóló walepó. Ai naalené hamata, oma sukóló wulia bituraalu, ai naale betãtóró kaae tarepó. Ama tiki sini beleyóló fupa, ai be huluamó betó mole so whjkélé fea ãtamo fu betalepó. ¹³ Atétepa, Talené kale so kelalemó, kõlené hosaaamó supa, ã daalepaae fóló duraalu, "Yã wole ekesé," yalepó.

¹⁴ Téró, Yesu ã wóló kale sukãle whj dokore beseke olaatepa, beleyóló fu betere whjrape feni, keiyóló daayalepó. Atétepa ama duraalu, "Ti naale-ó, yãlo yãpaae dapa turukó holae," yalepó. ¹⁵ Tétepa, kale sukãle whjte turukó holóló bituraalu, fo kaae sóro yalepó. Téró, Yesuné kale sukãle naalené hamapaae naao naale ai ape yóló melalepó.

¹⁶ Ai ala kolóló, so whj fea winé sukutepa, Kótóné doi hale sóro holóló duraalu, "Kótóné mo doasi kõló whj betã ama so whj tao saai i wóló betere ape," yalepó.

¹⁷ Yesuné ai ala du beterafó fo Judia hae kwiaró ai hae kwia tuãmó betóló fale so whjtamo feapaae deté fóló fakeralepó.

Jon-né ama yó matere whj tamo Yesu beterepaae

dotonale fo

(Mat 11:2-19)

¹⁸ Atéro, kale Jon-né ama yó matere whjrapené Yesuné i alarape du beterafóló, Jon-paae ene walepó.

¹⁹ Jon-né ama yó matere whj tamopaae ape yóló, Tale beterepaae fõpóló dotẽyalepó. Atétepa, atimaamo fóló ãpaae woseturaalu, "Waalopóló bope du betale whj yãpé? Whj me kae wõpóló kaae tawaróe?" fo ene fõpóló dotonalepó.

²⁰ Atéro, kale whj tamo Yesu beterepaae wóló ãpaae duraalu, "Dãmotã, wẽi tõpuratere whjkó Jon-né yãpaae wosene fae depa walepa, yãta kale waalopóló bopetu betale whjpé, whj me kae wõpóló kaae tawaloé?" yalepó.

²¹ Atẽyale sukamótóro Yesuné mepaae hepo daale so whjkélé, depe dolomó dowi kepe betere so whjkélé, kele dilikire so whjkélé, wisirótu beterafó. ²² Atéro, ama atimaamopaae duraalu, "Diaamo fesaae fóló diaamoné wosale foró kelale alatamo Jon-paae ene fae.

Mepaae kele dilikiyóló betale so whjné kele fis̄aae fóló ɔla ɔla kolóo, h̄leke dore so whj mo ses̄ere whj kaae kw̄eyóo, dowi humu fuluné tiki dore whjrape ses̄e mo betere whjné tiki kaae daayóo, mepaae wos̄eli kinu fokélé wosenire so whj wos̄eli tukw̄e falóo, mepaae sukutepa दौराai yale so whjtei kepaaróo, mepaae yoleale betere whjrapepaaekélé, kale mió wosetere fo wisi yó matepa wosetu beterapó fo ene fae. ²³ Mepaae so whj de ȳalo du betere alamó dée néni, suka fea eró tare so whjta, hajné sukópóló yae fo ɔpaae ene fae," yalepó.

²⁴ Atéró, kale Jon-né dot̄eyale whj tamo fimó, Yesuné Jon-mó kisiipa mutu, ai betó mole so whjpaae duraalu, "Upulé dīa so whjkélé bitini kópu k̄aae fitikipaae fua yale-a, bes̄ené kape fépo eratere kelaai felepé, whj kuti wisinaale deróló auretei kelaai feleé? Meipó. ²⁵ Ti mepaae wisi wisi kuti maaté deratere whjta, topo whj betere be wisimótóro bitua dapó. ̄Ata atei ala inipa, dīa noa ɔlakó kelaai feleé? Atépatei, dīatamo Kótóné ama k̄oló whj mo kelaai fitikimó, ti ̄ata ai kutó maaté mei, mepaae kutókélé dir̄ópóló sóro beteró beterapó.

²⁷ Aš̄émó yóló muló betere fota, i whjmó kisiipa mutu erapó.

'Whj bet̄a ɔpi folosóro furaalu, ȳa waaire t̄u donoraie fo ene f̄ópóló ȳalo dot̄eyaalo ai ape.'

²⁸ Ȳalo dīapaae i dere ape. I haemó betó mole soné deale whjrapekélé fea betó moletei, kale w̄ei tópuratere whj Jon-né t̄eteró beterapó. Tépat̄ei, whj me de-tamo Kótóné t̄eteróló kaae tare āmó, belei sókó deóló betepa, ti kale w̄ei tópuratere whj Jon bosenée falapó," yalepó.

²⁹ Mo so whj fearó *takis moni* siré kotere whjrapetamo Jon-né dere fo wosóló sya fupa, atima w̄ei tópurateiné Yesuné yale fo wosóló, Kótó ̄ata, mo donotóro taletere Talepó du betalepó. ³⁰ Téyaletei, mepaae Farisi whjrapero Moses-né as̄ere fo yó mótu betere whjrapetamo Kótóné tao sóro eraai yale wisi ala atimanétei h̄ralepó. Ti noatepae, atima Jon beterepaae w̄ei tópuairaaluu feni yalet̄einépó.

³¹ Téró, Yesuné duraalu, "Mió i alimó betere so whjrapené du betere ala ȳalo noapaae dó faróló yaaloé? ³² Atimata, so whj mo fea touróló betere tikimó, kale keteirape atimasisitei melaa duraalu, etei kaae ala dere naale senaale kaaené kelerapó.

'Dīa kijiyópóló d̄ané fó wuti haleróló mepaae wole forape yalet̄ei, dīa h̄keseyóló sama kijlinipó.

Dīa dek̄e duraalu moló ȳópóló, mepaae wole forape yalet̄ei, dīa wolekélé inipó,' yalepó.

³³ Atére kaae, kale w̄ei tópuratere whjkó Jon ɔlakélé, w̄eikélé, néni, weyóló h̄ale betepa, diaāq duraalu, '̄A tu-̄amó dowi kepe tepeyóló beterapó,' dua yalepó. ³⁴ Kale whjné Naalema ɔlaró *wain* w̄eitamo nokole ala kolóló diaāq duraalu, 'Kelere? i whjta, ɔla mo dekéró nóo, *takis moni* siré kotere whjrapero dowi ala dere whjrapetamo fulumu yóo, du beterapó,' fo diaāq ai dere ape," yalepó. ³⁵ Atei fo diaāq du betereitei, mepaae so whj de Kótóné mo fo wisi wosóló sya fupa,

so whj feané h̄keamó kilitu, ita Kótóné mole fosó fosóre tué sya feleteiné erapó, yalepó.

Dowi ala du betale soné Yesuné hó fokale fo

³⁶ Téró et̄eyalepó. Farisi whjrapekó bet̄ané Yesupaae ̄atamo ɔla naai faalopó depa, fóló beterepó. ³⁷ ̄A atéró wóló Farisi whjné bemó ɔla nuku beterapó dere fo ai be huluamó dowi ala du betere soné wosóló, *alapasita* kanené aleyale wutimó felé k̄laa wale *wel* w̄ei sóro walepó. ³⁸ Atéró wóló, ̄a Yesuné sisópaae fóló, ama hó āmó hemée deyóló bitu, wole du betalepó. Atéró du betale wole kaae Yesuné h̄leke tópaae durupu beterepó. Tétepa, kale soné ama topo nikinétei, helek̄óló kópurótu betalepó. Atéró, kale soné Yesuné h̄leke tamo k̄oló tukó nóló, kale felé k̄laa wale *wel* w̄ei ama hómó suniyalepó.

³⁹ Atétere ala bet̄a Farisi whjné kolóló, ama kisi-panétei duraalu, "I whjta, Kótóné k̄oló whj ūasóro, ti ama hómó olaa deremó, dowi ala dere sonétei ̄a olaa dapó, kisiipa mūapó," yalepó.

⁴⁰ Tétepa, Yesuné ̄apaae duraalu, "Saimon-ó, ȳalo ȳapaae yaaitere fo bet̄a mulapó," yalepó. Ti fo depa, ama duraalu, "Yó matere whj-ó, naao ̄apaae yaaitere fo yae," yalepó.

⁴¹ Ti fo depa, Yesuné ̄apaae duraalu, "Bet̄a whjné *moni* momó tok̄ó melaai dapóló, tamo whjné kwia mulóló me whjné 500 *denarias moni* sóo, me whjné 50 *denarias moni* sóo, yalepó. ⁴² Kale whj tamóné sale *moni* talepaae tok̄ó melaairetei s̄unipa, kale whjné me ɔla meipóló, taaralepó. Atéró taalatepa, atimaamokó mé whjné kale *moni* talepaae doasi hosaa muóló yaala sókó fole ala enére?" yalepó.

⁴³ Ti fo depa, Saimon-né ̄apaae duraalu, "Ȳalo kisi-panéta, kale doasi *moni* sale whj ̄a h̄keseyalo ai ape," Tétepa, Yesuné duraalu, "Naao dere fota, mo dono dapó," yalepó.

⁴⁴ Téró, ̄a kale so daalepaae fetée fóló, Saimon-paae duraalu, "I so naao kelere? ̄e naao bepaee walet̄ei, ȳalo h̄leke fokópóló, naao w̄eikó ̄e menipó. Ténitei, i soné bet̄a ama wole kaae f̄e ȳalo hómó epa, ama topo nikinétei helek̄óló kópuralepó. ⁴⁵ ̄e naao bepaee wale sukamó, ȳalo faamumó naao k̄oló tukó néni, i soné bet̄a ȳalo hó k̄oló tukó nuku betalepó. ⁴⁶ Naao ȳalo topomó *wel* w̄ei dilénitei, i soné bet̄a ȳalo h̄lekemó felé k̄laa wale *wel* w̄ei dilalepó. ⁴⁷ Atéyale kaae, ȳalo ȳapaae i dere ape. I soné ama mo doasi du betale dowi alamó saai yale kwia ȳalo h̄ale kemeraleteiné ama ̄apaae hosaa muóló doasi yaala sókó fu beterapó. Tépat̄ei, whj me dené ama dowi ala h̄ale tómo maaté kemeratepa, ti ama yaala sókó fóló h̄kesené sukutere alakélé h̄ale tómo erapó," yalepó.

⁴⁸ Téró, Yesuné kale sopaae duraalu, "Naao yale dowi alamó saaire kwia h̄ale kemeroó beterapó," yalepó.

⁴⁹ Ai fo depa, ̄atamo bet̄amó ɔla nuku betere whjrape atimasisitei, fo k̄laaróló duraalu, "I whjta, Tale kaae bitu, dowi alamó saaire kwia ama h̄ale kemeraalopóló dérópó," yalepó.

⁵⁰ Tétepa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Naao kisipa tiki tiró betere alané yā tao sóró wisiralepa, naao hosaa muni deyóló mo dua fae,” yalepó.

Ūla wae biliterepaae dó faróló yale fo sale

(Mat 13:1-23, Mak 4:1-20)

8 Ai ala yóló kemetepa, Yesu ā doasi be huluaró sawa be huluatamopaae fóló kale fo wisi yó mótu-raalu, Kótóné tēteróló kaae tare aqomó mole ala etérapóló yó maté kwēyalepó. ¹ Atéró kotere alata, ama yó matepa wosetere 12 whjrapekélé feapó. ² Téró, take depe tuqomó dowi keperape betepa wisirale sorapekélé, mepaae hepo daapa wisirale sorapekélé, fea q̄tamo felepó. So whjné Maktala be hulua sokó Mari-apó du betere so felepó. Ai sota, take wēikeró dowi keperape tepeyóló betepa, dóló hq̄konale sopó. ³ Kale topo whj Herot-né ama be ó q̄la q̄la fea kaae tanq̄póló, sóró betero betere whj Kusané soma Joanakélé, so me Susanakélé, mepaae sorapekélé, mo fea q̄tamo felepó. Ai sorape atima *moninéte*i, Yesuró ama yó matere whjrapetamo tao sua yalepó.

⁴ Atéró so whj fea betāpaae tourótu betepa, mepaae kae kae doasi be huluamó betó mole so whjkélé wóló tourótu betalepó. Atépa, Yesuné ama i fo sale yalepó. ⁵ “Whj betāné q̄la wae ke ama kutómó terepeté kwēyaairaaalu, sóró felepó. Atéró furaalu, mepaae kerape tumó sorokóta yóló mupa, so whjné hq̄lekené tēiya tēiya yalepó. Atépa, sikimó kotere barape dorowóló, kale kerape dósu yóló nalepó. ⁶ Téró, kale whjné kutómó kerape terepeté kwēyalete*i*, mepaae ti kane tómó dakere haemó taae doróló hapale holalepó. Téyalete*i*, kapo tómó dakere hae fē meiru, kale q̄la wae feleke doaló derepeniyóló, hapale séliyalepó. ⁷ Mepaae ke ti dowi ne eremó taae derepelepó. Atéyalete*i*, dowi netamo betāqomó holóló kale ke q̄la wae wisi dowi nené bopeyóló aluralepó. ⁸ Mepaae hae wisimó terepée derepele q̄la wae wisiyóló holóló, du oleyalepó. Ai q̄la ūlumétepa sóró, 100 yorape fāanalepó,” yalepó.

Ama i fo sale yóló kemetepa, fo fotokq̄iné duraalu, “Whj de wosēli daapata, i dere fo wisiyóló wosóló tuē muae,” yalepó.

⁹ Tétepa, ama yó matere whjrapené āpaae wosetu-raalu, “Naao ti yale fo sale noa betené yaleé?” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Tale Kótóné tēteróló kaae tare aqomó kinóló mole ala diaaq̄ tuē yq̄póló, mené diā sóró betero betepa. Térete*i*, mepaae hāle mo so whjpaeta, ti fo salené maaté du betepa. Ti noatepae,

‘Take atima kelené kelaalotei, mo diriyóló koló faalomeipó.

Take atimané fo wosaalotei, bete mo diriyóló kisipa yaalomeipó,’ erapó.

¹¹ I yale fo sale bete i ape. Kale q̄la wae keta, ti Kótóné fo wisipó. ¹² Kale q̄la wae ke tumó taae doropóló mupa, barape dorowóló dósu yóló nale kaaeta, mepaae whj de Kótóné fo wisi wosóló, atimané hosaa tuqomó mulatepatei, dowi Satan wóló, kale

fo wisi tokq̄ sua du betepa. Aita hāle mei, kale fo wisi wosóló kisipa tiratepa, Kótóné atima tao saqsóró du betepa. ¹³ Téró, mepaae kane tómó dakere haemó taae derepele q̄la waeta, i ala dere kaaepó. Kótóné fo hq̄kesetamo wisiyóló wosetere*i*, atimané tuē tuqomó mulótimipó. Sawa sukamó kisipa tiki tiró bitu, woseté fu betaalotei, sekei ala wale be dq̄mó hapale dée nukua dapó. ¹⁴ Kale dowi ne dolomó taae doropóló q̄la wae botokq̄ sóró honiyale kaaeta, i ape. Mepaae whj de Kótóné fo wosólóte*i*, tumó furaalu, atima betere alamó doasi whaalaa dere alakélé, tó tikiné felé yaaire alakélé, atimané kisipa tiki tuqomó muló bitu, kale fo wisi botokq̄ sóró aluróló, du wisi oletimipó. ¹⁵ Tépatei, hae wisimó taae derepele q̄la waeta, i ala dere kaaepó. Mepaae so whjné kale fo wisi kisipa wisitamo wosóló keteréni, atimané hosaa tuqomó mulóló eró tareteini, q̄la wae kaae holóló, kale fo wisi du oletua dapó,” yalepó.

Mo whj betānékélé lamp sa kinóló munanéni yale fo

(Mak 4:21-25)

¹⁶ “So whjné *lamp* sa dq̄róló haené aleale nuku aqomó ó fitere kea aqomó kinóló munéni, so whj feané kolq̄póló dq̄róló hq̄keamó mulótua dapó. ¹⁷ Ti so whjné kelaqsóró mió hiróló muló betere ala fea take fopa hq̄keamó mulatepa, so whj feané kelaalopó.

¹⁸ Téyaalopa, mió diaaq̄ wosetere fo wisi mo wisiyóló sya fóló, erótóro tawae. Ti noatepae, mepaae so whj dené Kótóné fo wisi mo bete mulapóló tao tapa, atétere so whjpaee Talené tómó beleróló mo dekéro melaalopó. Mepaae so whj dené wosale fo wisi ama kisané tare nisi du betereikélé Kótóné fasó saalopó,” yalepó.

Yesuné hamaró nomarapetamo wóló belamó daalopó yale fo

(Mat 12:46-50, Mak 3:31-35)

¹⁹ Téró etéyalepó. Yesuné ama hamaró nomarapetamo ā kelaai walet*e*i, so whj fea touraletikimó, ā daale felekepaae fenénipa, atima belamó kaae tawóló daae molepó. ²⁰ Atépa, mepaae whjné āpaae duraalu, “Naao haeró nonaorapetamo yā kelaai wóló belamó daae mulapó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa, ama atimapaae duraalu, “Mepaae so whj de Kótóné fo wosóló erótu betepa, ti yālo haeró norapetamo ai ape,” yalepó.

Yesuné hali tikiró besé tikitamo foné sale fo

(Mat 8:23-27, Mak 4:35-41)

²² Téró me be dq̄mó Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, “I wēi kēla uté tēro faalopa fiépe,” yalepó. Atétepa, atima nuku tuāpaae bitj holóló, tē felepó. ²³ Atéró, atima nukutamo wēi tómó fu bituraalu, ā nuku salemó toró mulóló, noke firepó. Atéró wēi tómó fu betalemó, doakale besé tikiró wēi asyatamo wale tikimó, nuku dolopaae wēi bō dorowóló fāaturaalu, wēiné atima mo felekemó aluratapó, du betalepó.

²⁴ Tétepa, ama yó matere whjrape fóló, ă turukuróló duraalu, "Doa whj-ó, mió wejiné dă mo felekemó i aluraterere ape," yalepó.

Atétepa, ă turukó holóló kale besé tikiró wej asyatomopaae taalae yóló foné salemó, béyóló dono felepó.

²⁵ Atéró, ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Diă kisipa tiki tiró bitini airapó," yalepó.

Ai fo deremó atima witepa, sirayóló atimasisitei duraaalu, "I sekénéta, noa whjrópó. Wej asyaró besé tikita-mokélé, ă aqmó bitu, ama dere fo mo betă wosetapó," yalepó.

Dowi kepe tepeyóló betale whj wisirale fo

(Mat 8:28-34, Mak 5:1-20)

²⁶ Atéró, atima ai Kaleli wej kęla teyóló, Kadarin hae kwiamó sókó felepó. ²⁷ Atéró, Yesu ă nuku taaróló hae tópaee taae felemó, ai be huluamó betă dowi kepe tepeyóló betere whj ătamo hokolaa yaai walepó. ă mo take bitiré woutei, kutikélé deréni, tiki hăle whj dou tómótóró bitua yalepó. ²⁸ Atéyale whjiné Yesu daale kolóló, keteré yóló ama hó aqmó deraapisa fóló fió mulu fo fakeyóló duraalu, "Mo taoró betere Tale Kótóné Naalema-ó, ălo ăpaape dapa, naoo ę momó kae susupuraose," yalepó. ²⁹ Ti noatepae, Yesuné kale dowi kepepaae duraalu, ai whj tuămó betereitei taaróló sókó fae dere fomó yalepó. Ti ăta, take mepaae whjiné *sein* képiné dokóló mulótua yaletai, kale dowi kepené ă whj bitinire tikipaae fópóló, hókó fatua yalepó.

³⁰ Yesuné ăpaape woseturaalu, "Naoo doi deé?" depa ama duraalu, "Ălo doita Lisanipó," yalepó. Ti noatepae, ă tuămó keperape mo hăle ęla kaae wóló, betó moleteinépó. ³¹ Téró, kale dowi keperape atima betere tiki taaróló, mo apaae derepale dolopaae hókó deraose yóló momó du, momó du, yalepó.

³² Ai du sorokó mole aqmó hupurape kimimó daae mupa, dowi keperapéné Yesupaae woseturaalu, "Dă ai hupurape tuăpaae bitj faai dapa, naoo dăpaae fae yaaloé? depa, Yesuné wisirapa téyae," yalepó.

³³ Atétepa, kale dowi keperape kale whj tuămó betaleitei taaróló, kale hupurape tuăpaae tepeyóló bitj felepó. Tétepa, kale hupurape botokó fele tikimó wejiné sãane kulamó doropóló, wejiné sorokó fóló, fea sisiraae felepó.

³⁴ Atétepa, kale hupu kaae tare whjrape wituraalu botokó fóló, doasi be huluaró ipu berapetamopaae fóló atimané kelale ala deté kweyalepó. ³⁵ Ai fo wosale so whj feané noa ala yalerópóló kelaai felepó. Atéró, Yesu betere sókó felemó, dowi keperape tepeyóló betale whjteitei tuę wisi muóló, mo whj kaae kuti wisitamobetepa kilitu, atima wiyalepó. ³⁶ Téró, mepaae ai ala depa, kelale so whjiné ai wale so whjpaape duraalu, "I whjta, dowi keperape tepeyóló betale whjteitei, mió ă wisiyóló mo sesęre whj kaae, ai beterepa kelae," yalepó. ³⁷ Téró, ai kale Kadarin hae kwiamó betó mole so whj doasi wituraalu, Yesupaae atima taaróló fae yóló, sętu betalepó. Atétepa, ă faairaalu, wej nukupaae bitj holalepó.

³⁸ Tétepa, dowi keperape tepeyóló betale whjiné Yesupaae ăkélé ătamo fenére? yóló wosalepó.

³⁹ Tétepa, Yesuné ă dotęyaai duraalu, "Ă ętamo faalomeipa, Kótóné ăpaape erale ala yó melaai naoo bepaae fesaae fae," yalepó. Atétepa, kale whj ă fóló, Yesuné ăpaape erale alarape ai be huluamó betó mole so whj feapaae yó melaté kweyalepó.

Yesuné betă senaaleró sotamo wisirale fo

(Mat 9:18-26, Mak 5:21-43)

⁴⁰ Atéró, Yesu ă momó wej kęla teyóló uté tęró sókó fóló betere sókó, ă wópóló kaae tawóló betó mole so whj fea hękesetamo ă boperăle walepó. ⁴¹ Yesu atéró betepa, Kótóné fo wosetere be kaae tare whj Jairus wóló, Yesu kelalemó, mo doasi whjpa, ama hó aqmó deraapisa fóló fió mulu, ăpaape mo miótóró ama bepaae faalopóló, wosetu betalepó. ⁴² Aita hăle mei, 12 ba fo kemere senaale mo betătóró betereitei mo felekemó sukăai depa yalepó.

Téró, Yesu tımó fu betepa, so whj feané betekj betekj deté fu betalepó. ⁴³ ă atéró sókó felemó, făke fu betepa 12 ba fo kemere so betă walepó. Tétu betepatei, mo whj betănékélé ama ai kisi bete wisiraaire mo sųnipó. ⁴⁴ Atére so ă so whj kuamó Yesuné sisóró kikiti sókó wóló, ama tımó deró betere kuti salemó olaa yaletamótóró, ama samea fu betaletai tikalepó.

⁴⁵ Atétepa Yesuné atimapaape duraalu, "Ę né olaa yaleé?" yalepó. Téyalemó, ai so whj feané atima meipó depa Pitané duraalu, "Doa whj-ó, so whj feané ă tę ălu yóló ai daae mole ape," yalepó.

⁴⁶ Tétepa Yesuné duraalu, "Diăkó whj betăné ę olaa yaletikimó, ălo fotokó sókó felepa, ę né olaa yaleé?" yalepó.

⁴⁷ Téró, so whjiné keletómó kale soné ama yale ala hiranénipa, ă Yesuné hó aqmó deraapisa fóló fió molepó. Atéru, ama kisi bete wisi yópóló kisipa mutu olaa yalemó, kisi bete mo hapale tétitóró wisiyalepo.

⁴⁸ Téró, kale sopaae duraalu, "Ti senaale-ó, naoo kisipa tiki tiraletiné ă ai wisiyalepa, hosaa muni deyóló dua fae," yalepó.

⁴⁹ Kale sotamo ai fo du betepatei, fo wosetere be kaae tare topo whj Jairus-né ama be whj wóló ăpaape duraalu, "Naoo senaale mo ti ai sukăle ape. Térapa, yó matere whjpaape fo me kae ini taalae," yalepó.

⁵⁰ Ai dere fo wosóló, Yesuné kale whj Jairus-paae duraaalu, "Naoo senaaleta wisiyaalopa, ă fomoyóló whaaliani, kisipa tiki betă tirae," yalepó.

⁵¹ Atéró etéyalepó. ă kale fo wosetere be kaae tare topo whj Jairus-né bemó sókó fóló duraalu, "Mepaae whjrape ętamo faai dapóló waose. Pita, Jon, Jems, kale senaalené alimaró hamatamo betă wópóló yae," yalepó. ⁵² Atéró, sókó fóló kelalemó, kale senaale sukóló mupa molóró fo tiki whaatamo du betepa, Yesuné atimapaape duraalu, "Ai senaaleta, sukuni noke firapa, diaaę fo tiki whaaró moló-utamo taalae," yalepó.

⁵³ Ai fo depa, atima mo so whjné kisané i senaaleta, mo ti sukunapóló, ǵ dǵ nanalepó. ⁵⁴ Tetepa, kale senaalené naasemó tao sóró duraalu, “Ti senaale-ó, ǵa turukó holae,” yalepó. ⁵⁵ Atétepa, ama kepe bete ǵ tuǵpaae momó bitǵ wouraalu, mo hapale tétitóró turukó holóló daayalepó. Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Me ǵlakó nǵpóló melae,” yalepó. ⁵⁶ Atétere ala kolóló, kale senaalené ama alimaró hamatamo hokomó sókó furaalu, sirayalepó. Tétepa, Yesuné atimaamopaae fo mulótu duraalu, “I ala yalepóló, mepaae so whjpaee momókó ǵaǵse,” yalepó.

Yesuné sóró betera 12 whjrape dotonale fo
(Mat 10:5-15, Mak 6:7-16)

9 Atéroro etéyalepó. Yesuné ama dosǵayóló sóró betero betere 12 whjrape betǵpaae tourǵle ape depa, walepó. Atéroro wóló betó mupa, ama doasi fotokǵ bulóo, so whj tuǵmó dowi keperape betereitei, dóló hǵkonótua yóo, mepaae kae kae kisi daale so whjrape wisirótua yóo, yǵpóló sóró beteralepó. ² Atéroro atima dotǵyaa i duraalu, “Diǵ be hulua dokǵ feapaae fóló, Kótóné tǵteróló kaae tare aǵmó mole ala yó melóo, mepaae hepo daale so whjkélé wisiróo yaasepóló fae,” yalepó. ³ Atéroro ama atimapaee duraalu, “Diǵ furaalu dotó tikikélé, waró yotamokélé, mo nokole ǵlakélé, monikélé, kutikélé me dekaaporóló momókó sóró ǵaǵse. ⁴ Diǵ me be huluaamó sókó fe-nalemó, betǵ whjné diǵ dape supa, ti ai whjtamotóró fitua yóló, fole sukamó ai be taalae. ⁵ Mepaae so whjné diǵtamó dape sini depa, ti atimané yale alamó dapóló kisiipa muǵpólópa, ai be hulua taaróló faairaalu, diaaǵ hómó dakere hae terepée deróló fae,” yalepó. ⁶ Atéroro atima fóló, be hulua dokǵ feamó kale fo wisi yó maté kweyóo, atima kotere be huluaamó kisi muó mole so whjkélé, fea wisiraté kweyóo, yalepó.

⁷ Atima ai ala deté kutu betera póló dere fo Kaleli hae kwia tǵteróló kaae tare whj Herot-né wosalepó. Mepaae so whjné kale sukǵle whj Jon momó kepaayóló betera póló deté fele fo wosetu, Herot-né ama kisiipa tiki kǵló kǵló du betalepó. ⁸ Atétepa mepaae so whjné duraalu, “Mo take betale whj Ilaija wóló biturapó. Tétepa, mepaae so whjné du, mo take betóló sukǵle Kótóné ama kǵló whjrapekó, momó kepaayóló wou yalepó,” du betalepó. ⁹ Tétepa kale topo whj Herot-né duraalu, “Jon-ta, ǵalo diki tare whjrapené depa tikalepa, aita demó dérópóló,” ama keǵle faai kisiipa mualepó.

Yesuné 5,000 whjrape ǵla melale fo
(Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Jon 6:1-13)

¹⁰ Téro, ama dotǵyale whjrape atima momó fesaae wóló, atimané yale alarape Yesupaae yó melalepó. Téro, ama atima maaté dape sóró, Betsaida be hulua-paae felepó. ¹¹ Atima atéroro felepó dere fo so whj mo turóné woseturaalu, ǵ sya felepó. Atima atéroro ǵ beterepaae wapa, wisirapóló dape sóró, Kótóné tǵteróló kaae tare aǵmó mole ala atimapaee yó melóo, mepaae hepo daapa wale so whjkélé wisiróo, yalepó.

¹² Atéroro, suka doropoletamo ama yó matepa wosetere 12 whjrape ǵ beterepaae wóló duraalu, “Dǵ-ta ǵlakélé meire tikimó beterepa, i so whj felekemó tǵ mole berapepaae fóló atimané naaire ǵlaró fiyaaire betamo atimanéitei kekǵai fǵpólópa, dotonae,” yalepó.

¹³ Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, “Diaaǵte i, atima naaire ǵla melae,” depa atimané ǵpaae duraalu, “Dǵnéta, bred o bula aporó yóo, ya tamo yóo, yóló betǵ i mole ape. Tétepa, naao kisané i betó mole so whjné naaire ǵlakó dǵnéitei dupune fǵpóló kisiipa mute?” yalepó.

¹⁴ Atéroro, aimó betó muale soró naale senaaletamó dosǵani, whj maaté dosǵayóló touróturaalu, 5,000-rópó.

Tétepaitei, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Dosǵayóló 50 whjrape kae kae yóló betera téré kweyae,” yalepó. ¹⁵ Tétepa, ama yó matere whjrapené so whj fea taleróló betera téré felepó. ¹⁶ Atétepa, Yesuné bred o bula aporó yóo, ya tamo yóo yóló taruraalu, hepen-paae kese holóló Kótópaae mo kée yóló terekée daalu yalepó. Téro, ama yó matere whjrapepaae melatepa, atimanémo so whj feamó ǵliraté kweyalepó. ¹⁷ Atéroro, atima fea nalemó sǵtepa, buki muni feletei, ama yó matere whjrapené siré kweyóló, 12 yorape deyóló ǵanalepó.

Pitané Yesupaae Kótóné sóró betero betere whj Kerisopó yale fo

(Mat 16:13-28, Mak 8:27-9:1)

¹⁸ Téro, me sukamó etéyalepó. Ama yó matere whjrape atimasisi maaté moma du bitu, ama atimapaee duraalu, “Ai so whj feané ǵ-a, depó du bitu de?” yalepó.

¹⁹ Ti fo depa, atimané duraalu, “Mepaae so whjné ǵa-ta, weǵi tǵpuratere whj Jon-pó, mepaae so whjné ti Elai-japó, mepaae so whjné ti mo take betale Kótóné kǵló whjrapekó kepaayóló bituraalu, du betera póló,” yalepó.

²⁰ Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, “Diǵnéta ǵ depóló kisiipa mute?” yalepó. Atétepa Pitané duraalu, “ǵa-ta, Kótóné so whj fea tǵteróló kaae tanǵpóló, sóró betero betere whj Kerisopó,” yalepó.

²¹ Ti fo depa, Yesuné atimapaee fo fotokǵiné duraalu, “Pitané ai yale fota, so whjpaee momókó ǵaǵse,” yalepó. ²² Téro ama duraalu, “Kale Whjné Naalema kae kae sekǵi ala saalo ai ape. Doasi whj disirapénékélé, mo so whj mó Talepaae momaratere topo whjrapénékélé, Moses-né asǵre fo yó matere whjrapénékélé, ǵ mené dǵpóló, só deraalo ai ape. Téyaalotei, ǵ momó kepaayóló betaalopó,” yalepó.

²³ Téro ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Whj me de ǵ fole tǵmó waai kisiipa mutepa, ti naao yaaire ala tǵteróló ǵa dóló oleraaire filipaa ni naotei bele-yóló, betere dokǵ ǵ sya ape. ²⁴ Mepaae so whj dené ama betere bete me ala ǵaǵsórópóló amatei hotowaró kaae tapa, atétere so whjné betere bete aluyaalo ai ape. Téyaalotei, whj me dené ǵalo ala eróturaalu, Talepaae naaopóló taalatepa, atétere whjné betere bete aluni, mo ti betó tawaalopó. ²⁵ Betǵ whjné i

haemó muó mole wisi wisi ɔla dekeró sóró betapaae du betere tuamó ama betere bete alutepa, ti me noa dupu wisikó saaloé? ²⁶ Mepaae whj de witu halemó, ɛkélé, ɔlo fokélé tuɛnipó depa, kale Whjné Naale-makélé, Alimakélé, mo kae betere *ensel*-rapekélé ama mo kae ere dɛtamo wale sukamó, Whjné Naale-manékélé ai whj ɔ tuɛnipó, yaalopó. ²⁷ Téyaalopa, ɔlo diɔpaae mo i dere ape. Diɔ i daae mole so whj mepaae sukɔaipatei, Kótóné tɛteróló kaae tare ala mo ke-laalopó,” yalepó.

Yesuné ama tiki kae daane wale fo

(Mat 17:1-13, Mak 9:2-13)

²⁸ Yesuné i forape yóló bitiré fóló, bokó waleró be dɛ kemetepa, etéyalepó. Pita, Jon, Jems, atima Yesuné dape sóró du sorokó molepaae moma yaairaaalu felepó. ²⁹ Atéró holóló momatu betalemó, ama kelepaa kae daane wóo, ama deró betere kutikélé mo epée dɛ kaae yó fóo, yalepó. ³⁰ Atére tuamó, whj tamo Moses-ró Elaijatamo mo kae ere dɛtamo sókó wóló, Yesutamo fo du betepa kelalepó. Atima atéró du betale fota, Yesu ɔ i hae taaróló hepen-paae momó fesaae faaire ala dokonóló, Jerusalem bemó eraalopó du betalepó. ³² Pitaró ama fulumu whjrapetamo noke fi turukó horóló kelalemó, kale whj tamo mo doasi ere dɛ tuamó daalu, Yesutamo fo du betalepó. ³³ Atéró, kale whj tamo Yesu taaróló faai depa Pitané duraalu, “Yó matere doa whj-ó, dɛ fea etéró betere ala mo wisirapó. Dɛné diamó furu be sore tɛnaai kisipa mutapó. Me ɔamó tɛnóo, me Moses-mó tɛnóo, me Elaijamó tɛnóo, yaalopó,” yalepó. Aita, Pita ɔ noa fo enénitepa, kóló kóló duraalu yalepó.

³⁴ Pitané atéró fo du betepatei, sɔko dorowóló atima husuratepa, doasi winé sukutu betalepó. ³⁵ Ai sɔko dolomó i fo yalepó. “Ita, ɔlo Naalepó. ɔ sókó sóró, ɔlo kae betere betepa, ama dere fo wosae,” yalepó. ³⁶ Ai fo yóló kemetepa kelalemó, Yesu ɔ betɔ daapa kelalepó. Ama yó matere whjrape atimané ai kelale arape mo so whjpaee ini, hiróló bitiré felepó.

Yesuné dowi kepe tepeyóló betere naale wisirale fo

(Mat 17:14-21, Mak 9:14-29)

³⁷ Atéró be dɛyó hotepa, atima ai du sorokó mole tiki taaróló dorowou betalemó, so whj mo hɛle ɔla kaae ɔtamo tumó hokolaa yaai walepó. ³⁸ Ai so whj betó mole kua dolomó betɔ whj turukó holóló daalu, fo tokoróló duraalu, “Yó matere whj-ó, ɔlo mo betɔ naale naao wisirɔle waaloé? ³⁹ Suka fea dowi kepené ɔ taneta depa, kateré yóló ama kóló dako sókó wua dapó. Até duraalu, dowi kepené ɔ taaróló feni, fotokóné ama tiki feseróló, hó naasekélé sosoro faróló mo dorótua dapó. ⁴⁰ Até du betepa, naao yó matere whjrapepaae hɔkonaaloé? yóló wosalemó, atima sunipó,” yalepó.

⁴¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Mió i alimó kisipa tiki tiréni, dowɔae fóló kɔpaae fu betere so whj-ó, diɔ tu wisipaae fɔpóló ɛ diɔtamo betale supa, ai naale ipaae dapesó ape,” yalepó.

⁴² Kale naale dapesó wou betepatei, dowi kepené haepaae taae deralepó. Atéró haemó mulu, feserótu betepa, Yesuné kale keperape foné sóró duraalu, ai naale tuamó betteretei hɔkó faróló, alimapaee malepó.

⁴³ Kótóné doasi fotokóné eralepóló, so whj feané kilituraalu, siratu betalepó. Yesuné atéró yale alamó so whj feané haió, i-a noa ala yalerópóló, siratu betepa, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Yɔlo diɔpaae i yaaitere fo mo wisiyóló wosóló kisipa muae. Kale Whjné Naalema mo whjrapené dɔpóló, mené eleké deyaalo ai ape,” yalepó. ⁴⁵ Ama atéró yale fo kinóló moleteiné bete atima wisiyóló kisipa initepa wosaai yalemó, atima wituraalu taaralepó.

Doasi topo whj de betaaloé yale fo

(Mat 18:1-5, Mak 9:33-40)

⁴⁶ Téró, Yesuné ama yó matere whjrape atimasisitei de doasi topo whj betteré yóló, u só derólu i só derólu dere ala kaae salepó. ⁴⁷ Atimané atéró mutere kisipa Yesuné kolóló, naale betɔ tao sóró turukó horóló ɔ daale dɛmó daalalepó. ⁴⁸ Téró, ama atimapaee duraalu, “Whj me dené ɔlo doimó etei kaae naale wisiyóló dape supa, ti ɛtei dape sirapó. Whj me dené ɛ wisiyóló dape supa, ti ɛ dotɛyale sekétei dape sirapó. Whj me de diɔ tuamó naale belekɔamale aleyóló belei betepa, ti ɔ doasi whj ai betere ape,” yalepó.

⁴⁹ Ai fo depa wosóló, Jon-né duraalu, “Tale doa whj-ó, betɔ whjné naao doi yóló dowi kepe hɔkonótu betepa, ɔta dɔkó meipóló kisipa mutu, dɛné ɔpaae atékese yóló, sesé du betalepó,” yalepó.

⁵⁰ Ai fo depa, Yesuné ɔpaae duraalu, “Diaaɔ ɔ sesé ɔaɔse. Ti noatepae, mepaae diɔtamo bóe dinitere whjta, ti diɔtamo mole whj ai ape,” yalepó.

Yesu wisiyóló dape sini yale fo

⁵¹ Téró, Yesu i hae taaróló hepen-paae dapesó holaai feleke deremó, ɔ me tikipaae faai kisipa muni, Jerusalem be huluapaae maaté faai fotokɔ yalepó.

⁵² Téró, Yesu ɔ nalo faairaaalu, mepaae whjrape beró naaire ɔlatamo donoróló moolaai atimapi fɔpóló dotonatepa, atima Samaria hae tuamó tɛne bemó sókó felepó. ⁵³ Téyaleteti, ai be hulua so whj feané ɔ Jerusalem bepaae faai wale kilitu, dape sinipó.

⁵⁴ Atétere ala kilitu, ama yó matere whjtamo Jems-ró Jon-tamoné ɔpaae duraalu, “Tale-ó, i be huluamó betó mole so whj fea hepen-mó mole si dorowópóló yaé yóló kisipa mute?” yalepó. ⁵⁵ Ai fo depa, Yesu ɔ fetée fóló atimaamo foné sóró, atima me be huluapaae felepó.

Betɔ whjné Yesupaae ɔlo sya walapó yale fo

(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Atéró atima fu betalemó, tu tuamó whj betɔné ɔpaae duraalu, “Yɔ mopaae fupa, ti ɛkélé ɔtótó sya waalopó,” yalepó.

⁵⁸ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Hɔonarapeta, atima fitere tiki yóo, barapekélé fiyaaire dépi daayóo eretei,

Whjné Naalema betā toró mulóló fiyaaire tiki inipó," yalepó.

⁵⁹ Atéro, whj mepaae duraalu, "Yā ē sya ape," yalepó. Ai fo depa, kale whjné duraalu, "Tale-ó, folosóro ē yālo ayapi dourāle fulapa, wisire?" yalepó.

⁶⁰ Ai fo depa, Yesuné āpaae duraalu, "Sukune aore whjné ti sukune whj dourōpóló, yā ti Kótóné tēteróló kaae tare aomó mole ala yó maté kwēyae," yalepó.

⁶¹ Atéro, me whjnékélé duraalu, "Tale-ó, ē yā sya waaitei, yālo hae ayapaae kōleó fo ene faai kisipa mutapó," yalepó.

⁶² Ti fo depa, Yesuné āpaae duraalu, "Whj me de ama kutó ditu bitutei, dēpaae kele mulatere whjné Kótóné tēteróló kaae tare aomó mole kutó diraaire sūnipó," yalepó.

Yesuné 72 whjrape dotēyale fo

10 Atēyale kjiipaae. Talené mepaae 72 whjrape sóro beteróló, ā faai dere be hulua dokōpaae atimapi fōpóló, tamo tamoyóló dotēyalepó. ² Atéro dotēyaae atimapaee duraalu, "Kutómó ōla mo dekéro ūlumēpatei, ai ōla saaire whj betā doaló meipó. Térapa, ai ōla sere ala tēteróló kaae tare Talené mepaae whjrapekó ai kutōpaae dotonōpóló, Talepaae kemayae. ³ Diā bete hōrape betere tuāpaae *sipsip* hupu malerape kaae, yālo i dotonatere ape. ⁴ Diā furaalu *moni* detere bekélé, mo yokélé, hó bekélé, sóro faqse. Tūmó furaalu, so whjpaee kōleó fokélé ini, fó betā yae.

⁵ Diā betā whjné bemó sókó furaalu, Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala diā tuāmó mulōpóló yae, fo betā yae. ⁶ Ai be tuāmó hosaa muni deyóló dua betere whjtamó betepa, ti Kótóné hosaa muni deyóló dua betere ala ai whj tuāmó muaalopó. Meipa, ti ai ala diātamo momó fesaae waalo ai ape. ⁷ Ai fitere bemótóro bitu, atimané diāmó matere ōlaró wēitamótóro nuku betae. Ti aita, diaaō diteremó kutómó dupu dono ai sere ape. Térapa, diā be dokō hōko fité kuni, fitere bemótóro fitua yae.

⁸ Téró, diā betā be huluamó sókó fenalemó, ai be hulua so whjné diā wisiyóló dape sóro ōla matepa, ti ai ōlatóro nae. ⁹ Atéro bitu, ai be huluamó kisi daae mole so whj wisirótua yae. Diaaō atimapaee yó mótu, 'Kótóné tēteróló kaae tare alakélé diā beterepaae mo felekemó wale ape,' fo yae. ¹⁰ Téyaalotei, diā betā be huluamó sókó fenalemó, atimané diā wisiyóló dape sinitēpa, ti ai be bela tuāmó daalu, atimapaee i fo yae. ¹¹ 'Diaaō yale alamó, diāné be hae dāné hómó dakereitei diaaō keletómó i helekētere ape,' fo yae. Diāné dowāae fu betepa, Kótóné tēteróló kaae tare aomó mole ala mo felekemó waalopa, diā diriyóló kisipa muae yae," yalepó. ¹² Atéro, Yesuné ama yó matere whjrapēpaae duraalu, "Yālo diāpaae mo i dere ape. Kótóné i haemó betó mole so whj taletere sukamó, Sodom be huluamó betó mole so whjpaee doasi sekēi ala eraalotei, diā wisiyóló dape sinitere be hulua so whjpaee eraaire sekēi alata, mo doasi bosenóló eraalo ai ape.

¹³ Korasin beró Betsaida be huluatamomó betó mole so whj diā tuāpaae doasi sekēi ala waalopa, diā mo wió yae. Ti noatepae, i be hulua tamomó erale kelemei kaae, Tair-ró Saidon be huluatamomó erólūāsóro, ti atima mo taketitei yei kuti bukóo, kili diyóo, yóló kisipa feteyóló bituāpó. ¹⁴ Téyaalotei, Kótóné fo tokóló tale dere sukamó Taia-ró Saidon be hulua so whjtamopaae sekēi ala eraalotei, diāpaaeta, ai bosenóló mo doasi sekēi ala eraalo ai ape. ¹⁵ Diā Kapeneam be hulua so whj-ó, diaaō kisipané diā Talené ó sāpaae dapesó hōraalopóló de? Meipa, doa kōleó. Whj mo ti sukóló aluyaaire dolopaaetei derepaalo ai ape," yalepó.

¹⁶ Tétepa, Yesuné ama yó matere whjrapēpaae duraalu, "Mepaae diaaō dere fo wosetere so whjné ti yālo dere fokélé wosetapó. Mepaae so whj dené diā hōratepa, ti ēkélé hōratapó. Téretei, mepaae whj dené yālo dere fo woseni nisiyóló hōratepa, ti ē dotēyale whjkélé hōratapó," yalepó.

¹⁷ Téró, kale dotēyale 72 whjrape hēkesetamo momó fesaae wóló duraalu, "Tale-ó, dāné naao doi yóló dowi keperape doló hōkonatepa, dāné dere fo mo betā wosóló fua dapó," yalepó.

¹⁸ Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, "Hepen bemó dowi Satan epée dē kaae fitāa deté i haepaae dorowapa kelalepó. ¹⁹ Dowi wuliró tōrapetamo diāné tēya depa, dāné bōe whj Satan-né bole fotokōné diā do-raalomeipó. ²⁰ Ti ai alata motei, kale dowi keperape diā aomó sukóló beteremó hēkeseni, hepen bemó diaaō doi asēyóló moleteimó betā diā hēkesetu betae," yalepó.

²¹ Atēyale sukamó, Yesu ā Dēi Kepe Wisiné fotōkōratepa, doasi hajné sukutu duraalu, "Hepen beró haetamo aleóló muló betere Aya Tale-ó, *skul* yóló doasi kisipa sere whjrapéro fea ala tuēre whjrapetamoné kelaōsóro kinóo, ketei aore whjrapené kolōpóló, hākearóo dere kilitu, yālo yāpaae mo kée yóló, naao doi sóro horatapó. Aya-ó, aita mo naao kisipa mole alatóro erapó," yalepó.

²² Téró, Yesuné atimapaee duraalu, "Ai ala feata, yālo tēteróló kaae tanōpóló, Ayané ēpaae meló beterapó. Whj betānékélé Naalema tuēni, Alimané betā tuērapó. Atére kaae, Alimakélé whj betāné tuēni, Naalemané betā tuērapó. Atérené Naalemané ama Aya i ape yóló yó melaai tuē mole so whjpaee yó matepa, ai so whjné maaté Alima tuēnérapó," yalepó.

²³ Téró, Yesu ā ama yó matere whjrape atimanale bitu, ā atima beterepaae fetée fóló duraalu, "Mió diaaō kelené i kilitu betere ala tuē sere so whj Kótóné wisiró beterapóló, hajné sukutu beterōpóló yae. ²⁴ Ti noatepae, yālo diāpaae mo i dere ape. Mió keletere ala take betale kōló whjrapéro topo whjrapetamoné kelené deté waletei kilini yóo, diaaō wosetu betere fokélé wosené deté waletei woseni yóo ipakalepó," yalepó.

Samaria whjné Juda whj tao sale fo

²⁵ Téró, Moses-né asęre fo yó matere whj betę turukó holóló Yesu sęsóró duraalu, “Yó matere whj-ó, ę mo ti betó tawaaairaaalu, noa alakó yaaloé?” yalepó.

²⁶ Ti fo depa ama duraalu, “Ai asęmó noa fo ere? Ai yóló muló betere fo dosęatu, naao noa kisipa mute?” yalepó.

²⁷ Ai fo depa, kale whjné ępaae tokó mótu duraalu, “Tale Kótópaae hękesené sinóló yaala sókó fole alata, naao hosaa turónékélé, kepe turónékélé, fotokę turónékélé, kisipa tiki turónékélé, du betae. Tétu, naaotei yę hękesené sukutu dere kaae, naao be whj so whjpaakélé, atéro hękesené sukóló yaala sókó fu betae,” yalepó.

²⁸ Ti fo depa, Yesuné kale whjpaae duraalu, “Aita, naao mo dono tokó matapa, yę mo ti betaasepóló, ai alatóró hęle yó tawae,” yalepó.

²⁹ Téró kale whjné ama yale fonétei ę só deranępa, ę donore whj aęyóló Yesupaae woseturaalu, “Naao ępaae be whjpó dere fo-a, demó de?” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Whj betę i Jerusalem be taaróló, Jeriko bepaae durupu betalepó. Téyalemó, ęlémi nokole whjrape tų tuęmó mela muóló, ama ku-ti sorokóló taae faróló ę susupuróló felekemó sukęai du betepa atima felepó. ³¹ Atéro, Talepaae momaraterere whj betę ai kale whj derepele tųmó durupuraalu kelalemó, kale whj tųmó mupa, dekeróló ę demó derepelepó. ³² Atétepa, betę Lipai fake whj ękélé sókó walemó, kale whj sinóló mupa kolóló, dekeróló ękélé demó felepó. ³³ Téyaletei, betę Samaria whj ękélé kale whj mole tikimó sókó wouraalu kelalemó, kęlei ala epa kilitu, ama tao saai kisipa mualepó. ³⁴ Atéturaalu, ę kale whj mole felekepaae fóló, kale whjné doalére tikimó *wel węiró wain węitamo* dilóló dokalepó. Téró, kale whj ama *donki* hupu tómó beteróló fóló, uké whjrape fitua dere bemó beteróló, kale whj ama mo wisiyóló kaae tarepó. ³⁵ Téró, be dętepa hįka kale whjné ama *silpa moni* tamo sóró, kale uké whjrape fitere be kaae tare whjpaae duraalu, ‘Yęlo i matere *moniné* ę kaae taté felalemó, ai *moni* tamo kemetepa, ti ę wóló naao *moni* yęlo tokó melaalopa, ę mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

³⁶ Téró, Yesuné kale Moses-né asęre fo yó matere whjpaae duraalu, “Naao kisané i whjrape sorekó mé whj kale dale whjné ama be whj kaae aęyaleé?” yalepó.

³⁷ Ti fo depa, kale whjné momó tokó mótu duraalu, “Kęlené sukutu tao sale whjpó,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné ępaae duraalu, “Ama yale ala kaae, naakélé yaai fae,” yalepó.

Yesu Mataró Meriatamo betere be huluamó betale fo

³⁸ Téró, Yesu ę ama yó matere whjrapetamo tųmó fité wóló, Mata betere be huluamó sókó wapa, Matané ętamo betaai dape salepó. ³⁹ Matané kema Mariakélé Yesuné hó aęmó bituraalu, ama dere fo wosetu betalepó. ⁴⁰ Atétu betepatei, Marta ę atima naaire ęlamó

bipi du bituraalu, ama yó matere fo wisiyóló wosenipó. Atétepa, kale so Yesu beterepaae wóló ępaae duraalu, “Tale-ó, ę yęlo wotoró depe tukó wei ala du betepa, ama ę tao sene wópóló, naao ępaae dumié?” yalepó.

⁴¹ Ti fo depa, Talené ępaae duraalu, “Ti senaale Mata-ó, yęta mepaae ala noa yaaloé yóló, doasi whaalaa du betereiteiné yę ai só deró betere ape. ⁴² Téretei, mo doasi topo ęla betę yę seni, yęyę ai ere ape. Mariané ama betę mo doasi topo ęlapóló kisipa muóló sóró taretei dęné fasó saalomeipó,” yalepó.

Yesuné Talepaae moma dere ala yó melale fo

(Mat 6:9-15, 7:7-11)

11 Téró me sukamó. Yesu ę me tikimó bitu, moma du beterepó. Atéro, moma yóló kemetepa, ama yó matere whj betęné ępaae duraalu, “Tale-ó, Jon-né ama yó matere whjrapepaae Kótópaae momatere ala yó melale kaae, naao dękélé yó melaasepé,” yalepó.

² Ai fo depa, ama atimapaee duraalu, “Diaaę Talepaae moma dere ala etéro yae.

‘Aya-ó, yęta dowi ala mo betękélé munire Kótó betereiteiné so whj feané naao doi wisinaale doasi mulópóló yae.

Naao tęteróló kaae tare aęmó mole ala wisi wópóló yae.

³ Be dę dokę betę betęmó dęné naaire ęla naao sųmó ęlae.

⁴ Mepaae so whjné dępaee erale dowi ala kwia tani, me ęla meipóló hęle kemeratapa, dęné dowi ala kwiakélé naao hęle kemerae.

Téturaalu, sų sere alané dę deé nalaęsóró, naao dę ęlisóró fae.”

⁵ Téró, ama atimapaee duraalu, “Diękó betę whjné ama fulumu whj saletómó wóló betepa, ę diliki sų tuętamo ama noma beterepaae fóló duraalu, ‘No-ó, yęlo fulumu whj mióti sókó waleteteiné naaire ęla meitepa, yępaae *bred* o bula sorekó ę maletamo melaasepé fo dekeró yó tapa, noa ala yaaloé?”

⁷ Ai be dolomó betere whjné i fo yaalopó. ‘Be tų kinóló yęlo naale senaaletamó fireiteiné turukó holóló, naao kematere ęla menanénipa, ępaae dotopoi fo ekesé,’ dua dapó. ⁸ Yęlo diępaee i dere ape. Kale whj ę halaainé kematóró hęle yó tapa, ama fulumu whj turukó horóló kematere ęla manénipatei, mo sųmótóró melaalo ai ape.

⁹ Atétepa, yęlo diępaee i dere ape. Talepaae me ęlakó kemetepa, ai kematere ęla melóo, keketepa ti ai ęla mo kolóo, tų tukjyae yóló tų dupa, ti tukj yóo yaalopó. ¹⁰ Ti noatepae, mepaae kematere so whjné ti mo sua dapó. Mepaae so whjné keketepa ti ai ęla mo kilitua dapó. Mepaae so whjné tų tukjyae yóló tų dupa, atétere so whj wópóló tų tukjtua dapó.

¹¹ Diękó me whjné diaaę naale senaalené yakópóló kemetepa, ya taaróló, dowi wuli male melaaloé? ¹² Ó naao senaale naalené ba kekó ‘Alae’ depa, ai kematere ęla taaróló, whj tukó nokole tę melaaloé? Meipó. ¹³ Dię dowi ala du betere whjrape bitutei, diaaę naale senaalemó wisi wisi ęla matere ala diaaę ai kisipare

ape. Atére kaae, mepaae so whj dené Dęi Kepe Wisi kematepa, ó hepen-mó betere diaaę Aya Talené mo melaalo ai ape," yalepó.

Yesupaae Belsebul-né fotokęratepa dapó yale fo
(Mat 12:22-30, Mak 3:20-27)

¹⁴ Téro me sukamó etéyalepó. Dowi kepené whj betę kęlól nomonó betepa, Yesuné dóló hękonalepó.

Atétepa, kale dowi kepe sókó furaalu, ama fo kaae sóró deremó, ai touró betere so whj feané sirayalepó.

¹⁵ Atétepa, mepaae so whjné duraalu, "Aita, dowi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokęratepa, dóló hękonótu beterapó," yalepó. ¹⁶ Ai fo depa, mepaae whjrapené ama noa ala deró ę sę sóró kęae kilituraalu, ępaae hepen bemó mole betę fareyópu eratapóló dęané kisipa yaaipa, erae yalepó.

¹⁷ Atéró mutere tuę tiki Yesuné kisipa yóló atimapaee duraalu, "Mepaae doasi topo whjrape atimané tęteróló kaae tare tuęmó atimasisitei bóe dupa, ti tęteróló kaae tare ala mo haepaae doropóló doyoó, betę be hulua mó betó mole so whjkelé atimasisitei bóe dupa, ti ai be haepaae doropóló mo doyoó yaalopó. ¹⁸ Satan ama fake atimasisitei bóe dupa, ti ama tęteróló kaae tare ala netéro fotokę buaalóe? Yęlo i dere fota, diaaę ępaae yę dowi keperapené topo kepe Belsebul-né fotokęratepa, hękonótu beterapó depa i dere ape. ¹⁹ Ti diaaę ępaae topo kepe Belsebul-né fotokęratepa, dóló hękonalepó dere-a, dię fakenékélé dóló hękonótu betere ala né fotokęratepa de? Motamo Kótóné fotokę bulatepa dapó depa, ti fo tokóló taletere sukamó atimanétei dię só deraalopó. ²⁰ Téretei, yęlotamo Kótóné fotokęné dowi keperape dóló hękonélipa, ti Tale Kótóné tęteróló kaae tare aęmó mole ala dię tuępaae wóló i mole ape.

²¹ Fotokę bole whjné be ó ęla ęla mepaae whjné do-raęsóró, sesé duraalu, kale whjné ama tęró dikitamo tawóló, siki siki yóló kaae tapa, whj mené do-raalomeipó. ²² Téretei, mepaae doasi fotokę bole whjné bóe sókó wouraaalu, kale doasi fotokę bole whj dóló tęteróló, bóe dele ęla ęlakélé fea fasóló, ama bemó muó mole wisi wisi ęlakélé fea sóró ama be whjta-mo ęli yaai sóró fulapó.

²³ Whj me de ętamo betęmó bitinipa, ti ętamo bóe dilapó. Whj me de ętamo bitu, ę fasóló ęla ęla betę-paaeróló munénitepa, ai whjné yęlo ęla ęla hęko be-sekératapó.

²⁴ Atéró, kale dowi kepe whjné depe tuęmó betteretei, sókó furaalu kópui hae tikipaae ę feléyóló betaaire tiki kekęairaalu fua dapó. Atéró fóló, kelenalemó betaaire tiki kilinitepa, ę take betale be kelaai momó fesaae faai dapó dua dapó. ²⁵ Atéró ę sókó wóló kelenalemó, kale be wisiyóló fuóló taae faróló, wisiró betepa keletapó.

²⁶ Téro, kale dowi kepe ę momó fóló, mepaae dowi ala mo turó ęane weikeró keperape dape sóró, kale bepaae momó bitj walapó. Atétepa, kale whj ę take bitu sawa doyaleteti, mió mo ti doyoó faalopó," yalepó.

²⁷ Atéró Yesuné ai forape du betepa, so whj fea betó mole kuamó so betęné fo fakeyóló duraalu, "Yę deyóló

awę male so naao hae Tale Kótóné wisiró betterepa, ę hajné sinóló beterępóló yae," yalepó.

²⁸ Ti fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, "Ai duki-ratere fota mepaae whj de Kótóné fo wosóló, sya fóló erótu betere so whjta, Tale Kótóné wisiró bettereteiné hajné sukutu beterapó," yalepó.

Yesupaae me ala yaairemó dere fareyópu kó erae yale fo

(Mat 12:38-42, Mak 8:12)

²⁹ Téro, so whj fea wóló touró betepa Yesuné duraalu, "Mió i alimó betere so whj dowi alané ęęanutei, ępaae doasi sira yaaire me fareyópu kó erae du beterapó. Tépateti, me kae eraalomeipa, mo take Jonapaae erale ala kaae betę eratepa kelaalo ai ape. ³⁰ Ti noatepae, Ninipa so whjné Jonapaae erale fareyópu kilituraalu, ita Kótóné dotonale whjpoló kisipa moipakalepó. Atéyale kaae, mió i alimó betere so whjnekélé Whjné Naalemapaae eratere ala kilituraalu, ita Tale Kótóné dotonó betere whjpo kisipa muaalo ai ape. ³¹ Betę *Saoti* hae kwia tęteróló betere doasi topo *kwin* soné mió i alimó betó mole so whjta mo fo tokóló taletere be dęmó, dię só deraalo ai ape. Ti noatepae, ai sota hae kwia dene falepaae biti wóló, Solomon-né fosó fosói kisipa muóló yó matere fo wosaai walepó. Téyaletei, Solomon-né mole kisipa bosenóló whj betę i betere ape. ³² Téretei, Ninipa be hulua so whjro dię mió i alimó betó mole so whjta mo só deraai fo tokóló taletere be dęmó atimanétei dię só deraalopó. Ti noatepae, atima Jonané yó mótu betale fo wosóló, kisipa tiki feteyalepó. Tépateti, Jonakélé tęteróló bosené fale mo doasi sekę whj betę wóló i betere ape.

Keleta tiki fea dęró betere sę sępó yale fo

(Mat 5:15, 6:22-23)

³³ Mo whj betęnekélé, *lamp* sę dęró kinéli tikipaae ó nukuné husiróló mulótimipó. Dęró daalótua dere tikimótóro mulótua dapó. Mepaae so whj be dolopaae wapa, ai dęmó beterępóló, dęró beterapó. ³⁴ Naao keleta, ti tiki turó dęró betere *lamp* sę sę ai ape. Naao kele tamo wusuró wisipa, ti naao tikikélé turó dęrapó. Téretei, naao kele tamo wusuró dilikipa, ti naao tikikélé turó dilikirapó. ³⁵ Naao tiki tuęmó dó tare dę diliki yaęsóró, mo hotowa yóló kaae tawae. ³⁶ Térapa, naao tiki turótamo dępa, ti tiki me kwiapaae sawa dilikikélé ini, tiki featóro dęyó furaalu, belapaaekélé sókó faalo ai ape," yalepó.

Yesuné Farisi whjrapepaae wiyó yae yale fo

(Mat 23:1-36, Mak 12:38-40, Luk 20:45-47)

³⁷ Yesuné ai fo yóló kemetepa, Farisi whj betęné ęta-mo ęla naairaalu ama bepaae dapesó fóló, ęla nuku-ateré ni fake tómó tiróló betterepó. ³⁸ Atéru, Yesu ęla naairaalu, atimané mara mole ala sya furaalu, folosóro ama naase fokunitepa, kale Farisi whj ę hokomó sókó fu sirayalepó.

³⁹ Atétepa Talené ępaae duraalu, "Aita motei, dię Farisi whjné ęla nokole nukuró wutitamo hęle tómó

ere bólu maaté fukutua dapó. Téturaalu, diaaḡ tiki tuḡ-paaeta, ti fea ḡla senée yóló ekeḡetere alaró ukusitere alatamoné ai fḡane ape. ⁴⁰ Diḡ okokoi tuḡ mole whjrape-ó, Kótóné diaaḡ tó tikimó ere ala fea taleturaalu, u tuḡpaaekélé tale dumipóló de? ⁴¹ Diaaḡ nuku tuḡmó mole ḡla sóró yolealere so whj tao sóró melae. Atétepa, ti diaaḡ tiki tuḡmó ere ala fea Kótóné kilitu, mo kokḡrapó fo yaalo ai ape.

⁴² Farisi whjrape-ó, diḡné kutómó ere sawa ḡlakélé naase tamo supa, dekeyóló betḡ Kótópaae ḡle mótu-raalutei, mo donotóro taletere alaró Kótópaae yaala sókó fole alatamo sisópaae erótu beterapó. Atére alamó doasi sekḡi ala diḡ tuḡpaae waalopa, wiyó yae. Donoyóló taletere alaró Kótópaae yaala sókó fole alatamo touróló, Kótópaae ḡle matere alakélé uḡsóro mo wisi uḡpó.

⁴³ Farisi whjrape-ó, diḡ fo wosetere bepaee furaalu, doasi doi mole whjrape bitua dere tikimótóro betaai ekeḡe yóo, ḡla dotonaterere tikimó daalukélé, so whjné doasi whj wisi-ó yóo, yóló dukiraterere kokḡmó ai ala dua dapó. Atétere alamó diḡpaae doasi sekḡi ala waalopa wiyó yae.

⁴⁴ Farisi whjrape-ó, diḡta u tuḡpaae whj dou epatei ḡle tiki aḡpa, ai tómó so whj fua wua du beterapó. Ti diḡta, douró betere whj kaae aḡrapa, wiyó yae," yalepó.

⁴⁵ Tétepa, Moses-né aḡḡere fo yó matere kisipa fosóre whjné ḡpaae duraalu, "Yó matere whj-ó, naao ai dere forapené dḡ mo ti só deratapó," yalepó.

⁴⁶ Ti fo depa Yesuné duraalu, "Moses-né aḡḡere fo yó matere whjrape-ó, diaaḡ so whjpaae i ala yae, i ala yaḡse, du betere alata, doa sekḡi ḡla so whjné ḡlumó belerótu dere kaae du beterapó. Ai sekḡi ḡla diaaḡ belerótu bitutei, atima fasóló tao sere alamo dumipó. Atérapa, diḡpaae waaire sekḡi alamó wiyó yae.

⁴⁷ Take diaaḡ noutererapené dale Kótóné kḡló whjrape dourale tiki be wisiyóló tḡnótu beterapó. Mió atétu betere alané diaaḡ ayarapené whj dale ala wisirapóló, ḡkeamó yó matapó. Atéteremó diḡpaae doasi sekḡi ala eraalopa, wiyó yae. ⁴⁹ Atéroró betale alamó Kótóné ama fosó fosóre kisipa sya furaalu, i fo erapó.

'Yḡlo kḡló whjrapero *aposei* whjrapetamo atima beterepaae dotonaalotei, mepaae whj mo ti dóo, mepaae ḡle susupuróo yaalopó,' erapó.

⁵⁰ Atérapa, mo take kaae sóró dilé wale kḡló whjrapené samearó mió diaaḡ du betere whjrapené sameatamomó kwia turó mió i alimó betere so whj diaaḡ saalo ai ape. ⁵¹ Ita, mo dapó. Atéyaaire alata, Abelmó kaae sóró dilé wóló, kale momatere bemó Kótópaae simó sukḡlaa dalaterere tikiró kae tukóló muló betere be ke tuḡmó dale whj Sekaraiamó dḡle yóló kwia feata, mió i alimó betó mole so whjné saalopó.

⁵² Moses-né aḡḡere fo yó mótu betere whjrape-ó, Kótóné mo bete mole alapaae sókó faaire so whj faḡsóro tu tukḡtere *ki* diaaḡ fasó salepó. Ti diḡta, ai tuḡmó fumitei, atima faai du betere so whj diaaḡ sesétu beterapó. Atétere alamó diḡ doasi sekḡi ala saalopa, mo wiyó yae!" yalepó.

⁵³ Ai fo yóló kemetepa, Yesu ḡ felemó, kale Farisi whjrapero Moses-né ere fo yó matere whjrapetamoné ḡ só deraairaalu, deteraai fo du betalepó. ⁵⁴ Aita ḡle mei, ḡ ḡsókó fuléró kelaai kae kae wosetere fo du betalepó.

Farisi whjrape wisiyóló kaae tawae yóló yale fo (Mat 10:26-33)

12 Atéroró, so whj mo dekeró wale tikimó hae tiki fḡapa, folosóro Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Farisi whjrape tuḡmó bole *yist* diḡpaae tekaḡsóro hotowaró kaae tawae. Atimata tiki tuḡpaae dopatei, tó tikimó ḡle wisire nisi du beterapó," yalepó. ² "Mió kilini hiró betere ala fea, take ḡkearatepa so whj feané kolóló tuḡ yaalopó. ³ Diaaḡ diliki tuḡmó du betere fo dḡmó depa wosóo, be dolomó dua kikiti dere fo be huluumó daalu fakeyóló depa so feané wosóo, yaalopó.

⁴ Norape-ó, diḡpaae i dere fo wosae. Mepaae whjrapené diaaḡ tó tikita dóló sukunaalotei, take diḡpaae me ala eraalomeipa, ai alapaae wiyaḡse. ⁵ Wiyaaai depata, ti naao mo tikikélé, kepe betekélé, doróló mo ti dó tare sipaae deraaire fotokḡ bole Kótó beterapa, ḡpaae betḡ mo doasi wiyae. ⁶ Sonaai *moni* ke tamoné aporó ba belekḡatikiki dupunérápó. Atére barape betḡkélé Kótóné kisipa keterótimpó. ⁷ Diḡta, ai ba belekḡatikitamo sḡni, Kótóné ama hosaa mole doasi ḡla ai ape. Diaaḡ topo nikikélé Kótóné ama sḡmó dosḡayóló kisipareteiné diḡ wiyaḡse.

⁸ Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. So whj feané kele tómó mepaae whjné duraalu, Yesuta ḡ tḡteróló kaae tare Talepó depa, Whjné Naalemanékélé Kótóné *en-*sel-rapené keletómó ḡ yḡlo fo eraterere whjipó yaalopó. ⁹ Téyaalotei, whj me dené so whj feané keletómó ḡ Keriso fake meipó depa, ti Whjné Naalemanékélé, Kótóné *en-*sel-rapené keletómó ai whj ḡ kisipanipó yaalopó. ¹⁰ Mepaae whj dené Whjné Naalema eróló foné só deratepa, ai dowi ala kwia kemeróló aluranérápó. Tépatei, kale Dḡi Kepe Wisiné ditere kutó faleyóló só deratepa, ai kwia mo aluranénipó.

¹¹ Bóe whjrapené fo wosetere bepaee ó so whj tḡteróló kaae tare whjrapepaae ó *Gavman*-né sóró betero betere topo whj beterepaae fo tekḡai dapesó fupa, diḡ noa fo yaaloé yóló, whaalaa yaḡse. Ti noatepae, atétere sukamó diaaḡ yaaitere fo fea Dḡi Kepe Wisiné yó melaalo ai ape," yalepó.

Néli whjné ḡko ala yaleteti fo salepaae dó faróló yale fo

¹³ Tétepa so whj fea touró betere kuamó, whj betḡné Yesupaae duraalu, "Yó matere whj-ó, yḡlo no dḡmoné ayané mómu ḡla ḡla bukóló, ḡmale melópolópa, naao yḡlo nopaae yae," yalepó.

¹⁴ Ti fo depa Yesuné duraalu, "Ti whj-ó, diaamomó ḡla ḡla bukóló melópoló né ḡ sóró betereleé?" yalepó. ¹⁵ Téró ama atimapaae duraalu, "Kae kae ḡla fea senée yóló au nokole alané diḡ doraḡsóro, mo hotowaró

kaae tawae. Ti noatepae, ɔla ɔla mo dekeró sóró tare alané whj beteró bitinipó," yalepó.

¹⁶ Téró, ama atimapaae fo sale fo etéro yalepó. "Betá néli whjné ama diyale ke kutómó ɔla dekeró salepó.

¹⁷ Ai ala kilitu, ama etei kisipa mualepó. 'Ama kutómó yó mole ɔla mulaire tiki meipóló,' ɔ fomo du be-talepó.

¹⁸ Téró ama duraalu, 'Yálo ɔla ɔla mulaire tɛale be fisikóló mo doakale be tɛyóló yálo kutómó sere ɔlaró mepaae wisi wisi ɔlatamo mulaalopó. ¹⁹ Atéroló yáloitei etei fo enérápó. ɛ ɔla ɔla mo sýmó moletiné mió me kutó dini doasi ba fomó sɔa nóló hɔle bitu, mole ɔlaró wɛitamó maaté hɔtamó nukulé fu betaalopó,' ere fo kisipa muni airapó.

²⁰ Tépatéi Kótóné ɔpaae duraalu, 'Kisipa okokore whj-ó, naao betere bete mió dilikitamo yálo tokó sirapa, naao donoróló mulale ɔla né saaloé?' yalepó.

²¹ Whj me dené mepaae ɔla ɔla whj tao sóró hɔle móturaalu, ita Kótópaae matapóló kisipa muóló meni, ɔtóró néli whj betaai dapóló fea ɔla ekɛleyóló betá-paae du betepa, ti i ere fo ai whjpaetóró eraalo ai ape," yalepó.

Naaire ɔla ó yɔyɔre ɔlamó whaalaa yaɔse yale fo

(Mat 6:25-34)

²² Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Yálo diɔpaae i dere ape. Diɔ naaire ɔla meitepa, noa naaloé yóló whaalaa du betaɔse. Naao tikimó kisipa mutu, kutikélé noa saaloé yóló whaalaa du betaɔse.

²³ Nokole ɔlata, wisi ɔlatei whjné betere beteta, mo doasi ɔlapó. Kutikélé wisi ɔlatei, whjné tikita mo doasi ɔlapó. ²⁴ Barapéné dere ala kolóló kisipa muae. Atimané naaire ɔla wae bilyóo, ɔlumé depa sóró bepaae mulatere alakélé yóo, dumipó. Tépatéi, Kótóné atima kaae taru, betere dokó fea atimané naaire ɔla mótua dapó. Hepen bemó betere diaaɔ Ayané barape kolósu, diɔ kolósu depa, diɔ so whjpaae ama hosaa mo turó mulapó. ²⁵ Diɔkó betá whjné ama betaaire alamó kisipa muóló whaalaa duraalu, ɔ betaaire ba fo sýmó ɔloranére? ²⁶ Ai sawatamo ala diɔné enénipa, ti mepaae doasi alarapemó noatepa whaalaa du betere?

²⁷ Hɔle yó mole nerape fuatere ala kolóló, kisipa muae. Ai ne fua kémi bisikóló kuti nomotumitei, ama ere au wisi kelaalo mo kokɔrapó. Atére auné Solomoné derótua yale kokɔi kutiné au bosene falapó. ²⁸ Diɔ kisipa tiki sawa tiró betere so whjrape-ó, haemó hɔle yó mole nerapeta mió maaté yóló dó simó biliraire ɔlatei, Kótóné wisiyóló aurótua dapó. Ai nerapepaae erótu betere alakélé mo bosenóló, diaaɔ deraaire kuti Kótóné sýmó melaalomeipóló de? ²⁹ Diɔné naaire ɔla ó wɛimó hosaa turó muóló noa naaloé yóló doasi whaalaa du betaɔse. ³⁰ Ti noatepae, hɔle hɔko betere so whj feané ai ɔla saai dapóló ketekɛ buóló wóputu beterapó. Ti diɔné yɔyɔtere ɔla hepen bemó betere diaaɔ Ayané ama mo tuɛrapó. ³¹ Térapa, Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó betaai dapóló, ketekɛ buóló kikitu betepa, ti yɔyɔ du betere ɔla ɔla ama sýmó melaalo ai ape.

³² Yálo *sipsip* hupu malerape-ó, diaaɔ Ayané ama tɛteróló kaae tare ala ɔ wisi kisipa muóló hɔtamó di-ɔmó hɔle melaalopa, whaalaa yaɔse. ³³ Térapa, diaaɔ muó mole ɔla dotonóló *moni* sóró mepaae yolealere so whjímó hɔle melae. Atétere alané hɔle muó tawóppóló, *moni* detere be wisi aletapó. Atétepa, ti wisi wisi ɔla hepen bemó hɔle muó taru, kemekélé yaalomeipó. Aimó ɔlémi nokole whjkélé, hoséli ó ero sinékélé, turukóló doraalomeipó. ³⁴ Mé tikimó naao wisi wisi ɔla mupa, ti naao hosaakélé aimótóró mulapó," yalepó.

Kutó mo wisiyóló kaae tawale fo

(Mat 24:42-51)

³⁵ "Diɔ kutó dine faairaalu kuti deróló bitu, sɔrapekélé duku beteróppóló, dɛróló mulae. ³⁶ Ti atétere alata, mepaae kutó diratere whjrape atimané doasi whj betá so dokotere be dɛmó detere ɔla nale feletei fesaae wóppóló, kaae tatu dere kaaepó. Atépa, kale whj wouraalu be tɔ dupa, ɔ be dolopaae holóppóló, hapale atimané be tɔ tukijaalo ai ape.

³⁷ Atéroló, atima tɛteróló kaae tare whj wouraalu kelerɔlemó, ama ɔla ɔla mo wisiyóló kaae tapa, ɔ hɛkeseturaalu atimapaae mo wisi ala eraalopó. Yálo diɔpaae mo i dere ape. Kale topo whj ɔ kuti wisi deróló, ama kutó diratere whjrape wóppóló ɔpi fóló, ɔla nokole ni fake tómó kaae tawóló betaalopó. ³⁸ Kale doasi whj ɔ be diliki tuɔmó ó be teó dɛterepaae sókó wouraalu ama kutó diratere whjrape kelerɔlemó, fea ɔla ɔla sýmó donoró betepa, ɔ hɛkeseturaalu atimapaae mo wisi alatóró eraalo ai ape. ³⁹ Tépatéi, i dere fo mo diriyóló wosóló tuɛ muae. Betá be talené ama be fulukóló ɔla ɔla ɔlémi saaire whj i sukakelemó waalopóló kisipa uɔsóró ti ama be fulukóló ɔla ɔla sóró fópóló kaae tawuɔ meipó. ⁴⁰ Térapa, diɔkélé hotowaró donoróló betae. Ti noatepae, kale Whjné Naalema waalomei nisiyóló mokɔleyaa yóló betere tuɔmó waalo ai ape," yalepó.

⁴¹ Tétepa Pitané duraalu, "Tale-ó, naao ai fo salepaae dó faróló dere fo-a, dɔpaae maaté dépé, so whj feapaaekélé de?" yalepó.

⁴² Ai fo depa Talene duraalu, "Betá fosó fosóre kutó diratere whj ama doasiné dere fotóró wosóló eró tapa, mepaae kutó diratere so whj ɔpaae tɛteróló kaae tawae enérápó. Tétu, tukóló muló betere sukamótóró atimané naaire ɔla maté fópóló, ama naase tuɔmó mulóló ɔ fulapó. ⁴³ Téró kale doasi whj ɔ momó fesaae wouraalu kelerɔlemó, ama diyae yóló fele kutó mo wisiyóló dipa kilitu, ai whjpaae mo doa hɛkesené sinóló mo wisi ala eraalo ai ape. ⁴⁴ Yálo diɔpaae mo i dere ape. Kale topo whjné ama ɔla ɔla fea ai whjpaae naao mo wisiyóló kaae tawae yóló ama naase tuɔmó mulaalopó. ⁴⁵ Tépatéi, kale kutó diratere whjné ama etei kisipa munérápó. 'Yálo doasi ɔ foloti feletei hapale wómipó,' dua dapó. Atéreteiné, ɔ bitu mepaae kutó diratere whjraperó sorapetamo fokosói ala yóló, du beteró ɔ ɔlaró wɛitamó dekeró nóló topo doyóló keyaa faalopó. ⁴⁶ Atéru kale doasi whj waalopóló kisipani,

mokɔleyaa yóló betere tuámó ɔ sókó wouraalu, kale whj diyóló turukópi sóró kisipa tirénire so whjtamo touyóló beterópóló, hɔkó faraalopó.

⁴⁷ Ai whjné ama doasiné mole ama kisipa tué irutei, ɔ donoróló bitu doasiné dirae yale kutó diréniyalemó, fokusí ala yóló mo doasi susupuraalo ai ape.

⁴⁸ Téyaalotei, mepaae kutó diratere whjné atima doasiné mole kisipa bete wisiyóló sinipa, ti ai whjpaee kwia mótukélé sawa tétitóró melóo, dele alakélé dekéro ini, tétitóró dóo yaalopó. Nalo kale doasi wóló, ama doasi alarape teteróló kaae tawae yale whjpaee duraalu, ɔ-ɔ lo ɔpaee melóló fele kutórape fea maé yóló wosaalopó. Mepaae so whjné me whjpaee duraalu, 'Dɔné ɔla ɔla kaae tawae,' yóló huyóló mélipa, ti atima momó fesaae wou ama male sɔróló maé yóló wosaalopó," yalepó.

Fake tekeyóló, betaalopóló yale fo

(Mat 10:34-36)

⁴⁹ "Éta i haepaae waleteta si sóró walepó. Ai si i haemó mo hapale dó holópóló, mo taketi noke uɔpóló kisipa mutapó. ⁵⁰ Tépa, ɔ mo kae wɛi tópuaaire ala betɔ moletei kemeraai kaae taru, mo doasi sekɛné suku-tu beterapó. ⁵¹ É i haepaae waleteta, diaaɔ kispáné diɔ i haemó betó mole so whjtamo hosaa muni deyóló dua betaaire ala sóró walepóló de? Meipó. ɔlo diɔpaee mo i dere ape. Éta, diɔ fake tekeyóló beterópóló, tekenale walepó. ⁵² Atérené mió i betere alimó kaae sóró, betɔ bemó aporó so whj betepa, atimasisitei bóe dóló tekeyóló, sore whj kae betóo, tamo whj kae betóo, yaalo ai ape. ⁵³ Atimasisi atéro fake tekeyóló kae bitu, alimané naaletamo bóe dóo, naalené alimatamo bóe dóo, hamané senaaletamo bóe dóo, senaalené hamatamo bóe dóo, whjné hama hyama sotamo bóe dóo, hyama soné ama whj hama sotamo bóe dóo, yaalopó," yalepó.

Dere ala kilituraalu i ala yaalopóló kisipa yaaire fo

(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Téró, Yesuné aimó touró betere so whjpaee duraalu, "Suka doropolepaae sɔko hɔkolo depa kilitu, etei fo dua dapó. Mió hali waairaaalu ai dere ape deretei, motóró wua dapó. ⁵⁵ Besékélé Saut depaae wapa kilitu, mió mo dirii suka yaai dapó deretei motóró dua dapó. ⁵⁶ Diɔ tó tikiné wisire nisi du betere so whjrape-ó, i haemó dere alaró sɔmó dere alatamo ti diaaɔ mo diriyóló kispaparapó. Mió i alimó diɔ tuámó erótu betere ala diɔné kilitu beterepa nalo waaire alimó yaaire ala bete diriyóló tué initere noatepa de?

⁵⁷ Diɔné dere ala diaaɔte taleyóló, ita mo dono ala dapóló kispateri noatepa de? ⁵⁸ Whj mené ɔtamo fo tokóló só deraai taletere whj beterepaae dapesó fupa, diaamosisi tɔmó furaalu donoratepa wisirapó. Ti noa yaasóró meipó. Ama ɔlo dapesó fóló, taletere whjné naase tuámó mulatepa, ai whjnémo diki tare whjrapené topo whjné naase tuápaee mulatepa, ɔlo *dipula* beteraɔsóró dapó. ⁵⁹ ɔlo ɔpaee mo i dere ape. Naa melópóló dɔle mulale *moni* fea melaletai, kale

sonaai *moni* ke mo ti kemeróló menitepa, ti ɔlo sókó feni, hɔle bitiré faalo ai ape," yalepó.

Kisipa fetenitepa aluyaalopóló yale fo

13 Ai forape yóló kemeteretamo Pailat-né dale mepaae Kaleli whjrapené samea Kótópaae sukɔlaa dalóló hɔle matere ɔlatamo touróló mótu beterapó fo mepaae whjrapené Yesupaae ene walepó.

² Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Diaaɔ kispáné ai dale Kaleli whjrapeta, mepaae hɔle betó mole Kaleli so whjné yale dowi ala bosenóló, atima mo doasi dowi ala ereteiné dalepóló kisipa mute? ³ Ténipa, ɔlo diɔpaee i dere fo wosae. Diaaɔ dowi ala taaróló kisipa fetenitepa, ti diɔkélé ai whjrape yale kaae yaalo ai ape.

⁴ Ai fo kaae, me i ape. Sailoam be huluamó tɛne ɔlo be kolokó dorowouraalu, mepaae 18 whjrape dalepó. Diaaɔ kispáné ai whjrapené yale dowi alané mepaae Jerusalem be huluamó betó mole so whjné dowi ala bosené faleteiné erapóló kisipa mute? ⁵ Aténipa, ɔlo diɔpaee i dere fo wosae. Diɔkélé diaaɔ du betere dowi ala taaróló kisipa fetenitepa, ti atima yale kaae diɔkélé fea dóló aluraalo ai ape," yalepó.

⁶ Téró, ama atimapaee i fo sale yalepó. "Whj betɔné ama képi du kutómó betɔ nose biliyaletei oloréro kɛle felemó, du betɔkélé olenipa kelalepó. ⁷ Atépa, ai kutó talené ama kutó kaae tare whjpaee duraalu, 'Ai nose du oloréro ba fo sore tuámó kɛleta yaleteta, du mo betɔkélé olere kilinipa, diyó mulae. Ti ai dowi wɔsa daale niné hae ɔlo hɔle kemerópóló, noatepa kaae tawaaloé?' yalepó.

⁸ Ai fo depa, kale whjné ɔpaee duraalu, 'Doa whj-ó, ba fo betɔ tuámó ɔlo mepaae kɛlaai ɔla ɔla sóró ai ni betemó munaalopa, daalópóló taalae. ⁹ Waaire ba fo tuámó kaae tarɔlemó, olotepa ti wisirapó. Olenitepa ti diyó mulaalopó,'" yalepó.

Sɔa naai dɔle muló betere sukamó sisó fulukó tare so wisirale fo

¹⁰ Sɔa nokole be demó Yesu ɔ fo wosaai tɛ mole berapekó betɔ bemó Talené ala etérópóló yó mótu betalepó. ¹¹ Tétu beterepémó, aimó dowi kepené sisó fulukuró betepatei, 18 ba fo kemere so beterepó. Atéru-raalu, ɔ donoyóló betere alakélé ini, mo heméetóró tarepó. ¹² Atépa Yesuné kolóló ɔpaee ape yóló duraalu, "Ti so-ó, ɔlo dokóló muló betere kisi bete mió ai kemeraterape ape," yalepó. ¹³ Atéro, kale soné tikimó naase mulaletamotóró, ama sisó fulukó taretei donone hotepa, Kótóné doi sóró holalepó.

¹⁴ Sɔa nokole sukamóte Yesuné ai so wisiraterape ala kilitu, ai fo wosetere be kaae tare topo whj ɔlo fopaae butu, aimó betó mole so whjpaee duraalu, "Kutó diyaaire be dɛrapeta apo miró mulapó. Térapa, diaaɔ kisi bete wisirópóló depa ti Sɔa nokole be demó wéni, hɔle be dɛrapemó wua yae," yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, Talené ɔpaee duraalu, "Diɔ tó tikiné hɔle wisire nisi du betere whjrape-ó, Sɔa nokole sukamóte diaaɔ *bulmakau ó donki* hupurape duló

beteretei wẹi nọpóló dapesó fua dumié? ¹⁶ Atére kaae, Abraham-né deté yale i betere so dowi Satan-né képiné dokóló muló betepa, 18 ba fo hẹle kemeyalepó. Atépa ẹ fọpóló, Sẹa nokole be dẹmótei, yẹlo teraay-alepa ai ala dore?" yalepó.

¹⁷ Ama i fo deremó, ẹtamo dei kisipa muóló só der-aaire whjrape atimatei hale duraalu, wiyalepó. Téyaletei, so whj feané ama ai dere ala kilituraalu, kokọi ala dapóló doasi hẹkesené sukutu betalepó.

Mastard niró yist-tamopaae dó faróló yale fo sale

(Mat 13:31-33, Mak 4:30-32)

¹⁸ Téró Yesuné duraalu, "Kótóné tẹteróló kaae tare aomó mole ala etérapóló noa alapaae dó faróló yaaloé? ¹⁹ Ti aita, i ala kaaené kelerapó. Betẹ whjné *mastard* ni ke sawatamo só fóló, kutómó biliyalepó. Atéró kale ni holóló, doasi ami daapa, tetejmó sikimó kotere barape sirimó daaneta dua dapó," yalepó.

²⁰ Atéró, ama kale yale kaae momó duraalu, "Kótóné tẹteróló kaae tare aomó mole ala noatamo sūróló enére? ²¹ Aita, i ala dere kaaepó. Betẹ soné *flawa* o bu-la duraalu, *yist* mo sawatamo bulatereteiné doasi o bula alerótua dapó," yalepó.

Betekẹne sawa tımó fae yale fo

(Mat 7:13-14,21-23)

²² Ai alarape yóló kemetepa, Jerusalem-paae fole tımó tẹ mole doasi be huluaró sawa be huluarapemó Yesu faai furaalu, Talené fo yó maté fu betalepó.

²³ Atéró, mepaae whjné Yesupaae duraalu, "Tale doasi-ó, betẹ betẹ so whj maaté aluyaqsóro tao saaloé?" yalepó.

²⁴ Ai fo depa ama atimapaae duraalu, "Diẹ mo sawa betekẹne tımó sókó faairaalu, ketekẹ buóló fae. Yẹlo diẹpaae mo i dere ape. So whj fea ai sawa tımó faai dapóló faalotei fenénipó. ²⁵ Ai be talené ama be tų kinó betepa diẹ wóló belamó daalu tımó haluróló fo fakeyóló duraalu, 'Tale doa whj-ó, dẹ holaai dapa tų tukjyae,' yaalopó. Ai fo depa ama diẹpaae duraalu, 'Diẹ maae so whjrapeé?' yaalopó.

²⁶ Tétepa, diaaọ i fo yaalopó. 'Dẹ fea betẹmó bitu, ọlaró wẹitamo nóo, yẹ dẹné tųrapemó daalu yó matere fo wosóo, du betale so whjıpó,' yaalopó.

²⁷ Ai fo yaalotei, ama atimapaae i fo yaalopó. 'Dowi ala yó tare so whjrape-ó, diẹ maae wale so whjıró ẹ kisipanipa, taae fae,' yaalopó.

²⁸ Atétepa, diaaọ Abraham, Aisak, Jekop, mepaae Kótóné whjrapekélé fea ama tẹteróló kaae tare be tu-ẹmó betó mupa kelaalopó. Téyaalotei, diẹ ai be tu-ẹpaae honi, belamó dele doasi sóro wole du bitu, diaaọ serekenétei diẹ tukóló nuker betaalo ai ape. ²⁹ Atétere be dẹmótóro suka hotereró wale so whjıkélé, suka doropoleró wale so whjıkélé, u dẹpaae wale so whjıkélé, i dẹpaae wale so whjıkélé, mo fea Kótóné tẹteróló kaae tare be tu-ẹmó detere ọla naairaalu, atima betaaire tiki séle séle sóro betaalopó. ³⁰ Mió i alimó mepaae nalo wale so whj folosene fóo, mepaae folosóro fole so

whjrape nalone fóo yaalo ai ape. Yẹlo i dere fota, hẹsókó feni, mo yaalopó," yalepó.

Yesuné Jerusalem so whj hosaamó sirapóló yale fo

(Mat 23:37-39)

³¹ Atéyale sukamótóro, mepaae Farisi whjrape Yesu beterepaae wóló duraalu, "Herot-né yẹ daai du betepa, i be taaróló, metikipaae fae," yalepó.

³² Ai fo depa, atimapaae duraalu, "Diẹ fóló, ai whj dóló nokole dowi haọpaae i fo yae. Mióro dótamota, ẹ mepaae kisi daae mole so whjıró dowi kepe tepeyóló betere so whjtamo wisiróló, sore be dẹné ti yẹlo diyaa i yale kutó fea kemeróló dẹlemó sókó fatapó yae.

³³ Téyaalotei, mió ó dó ó duẹkélé, atimané ẹpaae me ala eratepa taaréni, hẹle fó maaté yaalopó. Ti noatepaae, Kótóné ọlóló whj kae tikimó sukutepa aoni, Jerusalem bemótóro sukutepa ti mo donorapó.

³⁴ Jerusalem, bemó betó molẹ so whirape-o, Kótóné ama fo eratere ọlóló whjrape dóo, mepaae ama diẹ beterepaae dotẹyale whjrapekélé kapo duné siróló dóo, dua yalepó. Kale bané malerape ama baase aọpaae buósu dere kaae, diaaọ naale senaale yẹlo atéró buó saalopóló dua yalemó, diẹné hórlelepó. ³⁵ Tétepa, mió diaaọ be mo wópu maalo ai ape! Yẹlo diẹpaae mo i dere ape. Ẹ diaaọ kilini hẹle bitiré fóló, Talené doimó wale whj-ó, Kótóné hamokoróló tao sere alané wisirópóló yae dere sukamó ti ẹ momó kelaalopó," yalepó.

Yesu Farisi whjné bemó ọla naai betere fo

14 Téró, Sẹa nokole sukamó Yesu ẹ Farisi whjrapekó doi mole whjné bemó ọla naai fóló beterepó. Atépa, betẹ hó naase tópure whj Yesu betere felekemó betepa, me alakó déró kelaai kaae tawóló betó molepó. ³ Atépa, Yesuné Farisi whjraperó Moses-né asẹre fo kisipare whjrapetamopaae duraalu, "Sẹa nokole sukamótei whj wisiratepa fo mulepé, meié?" yalepó. ⁴ Ai fo depa, atimané me fokélé tokọ menipó. Atétepa, Yesuné kale whj wisirópóló tikimó tawóló, turukó hóróló fọpóló dotẹyalepó. ⁵ Atéró, Yesuné atimapaae duraalu, "Diẹkó whj betẹné ama naale ó *bulmakau* hupu sẹa nokole be dẹmótei nóku dolopaae doropóló mupa, téti hapale tao saalo meié?" yalepó. ⁶ Ai fo depa, atimané ẹpaae me fo tokọ menipó.

⁷ Téró, atima ọla naai wale so whjrape doasi doi mole whj betere tikimó betaai dapóló fole ala kilitu, atimapaae etei fo sale yalepó. ⁸ "Whj mené ama so dokoturaalu detere ọla naai ape depa furaalu, doasi doi mole whjrape bitua dere ni fake wisimó betaai ekẹle yaọse. Ti noatepaae, yẹ tẹteró betere doasi doi mole whjrapepaae ape eretei, yẹ kisipani ai ape. ⁹ Atéró wóló betepa, diaamopaae ape yale whjné duraalu, yẹ betaai yale tikimó i sekẹ beterepóló, yẹ hẹle tikimó betae depa, yẹ doasi hale saalopó. ¹⁰ Atéyaqsóro, yẹpaae ọla naai ape depa furaalu, doasi doi mole whjrape betere ni fake aomó hoko betae. Atépa, yẹpaae ọla naalopa ape yale whjné kilituraalu, 'No-ó, yẹ i wisi

tikimó bitj holae yaalo ai ape.' Atétepa, yátamo be-támó ɔla nuku betere so whjné keletómó naao doi hale sóró horaalopó. ¹¹ Ti noatepae, mepaae whj dené amatei ɔ doi sóró horatepa, atétere whj ti Kótóné haepaae só deróo, whj me de amatei deróló dua betepa, ti Kótóné ɔ sóró horóló doasi doi mulóo, yaalo ai ape," yalepó.

¹² Téró, Yesuné ɔpaae ɔla naai ape yale whjpaee duraalu, "Naao suka tuámó ó dikitamo ɔla naairaaalu, naao fulumu whjrape ó naao norape ó fake so whjrape ó yátamo felekemó betere néli so whjrapepaae maaté ɔla naai ape yóló dape saɔse. Naaotamo ai ala depa, atimapaee erale ala kaae, ɔpaaekélé eraalo ai ape. ¹³ Téní, ai detere ɔla naairaaalu, hɔle yolealere so whj ó tiki dore so whj ó hó dore so whj ó kele dilikire so whj fea ape yóló dape supa, ti Kótóné ɔ wisiróló hale horaalopó. ¹⁴ Ti atei kaae so whjrapené naao erale alamó ɔpaae momó tokó menanénipó. Naao ai dere alamó saaire dupu wisata, take wisi ala yóló sukɔle so whjrape kepaayóló wale sukamó senérápó," yalepó.

So dokoteremó detere doasi ɔlapaae dó faróló yale fo sale

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Atéró, Yesuné ai dere fo wosóló, aimó ɔla nuku betere whjrapekó betɔné ɔpaae duraalu, "Kótóné tɔteróló kaae tare aɔmó bitu, detere ɔla naalopóló kisipa mutu betere so whjta ti Kótóné wisiró betepa, doasi hajné sukutu betepapó," yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné ɔpaae tokó mótu duraalu, "Whj betɔné ama doasi ɔla deyaairaaalu, taleyóló mulóló so whj feapaae naai ape yalepó. ¹⁷ Atéró kale whjné ɔla deyaaire be dɔ wapa, ɔla naai ape yale so whj dape-sene fɔpóló, ama kutó diratere whj dotonalepó. Atétepa, ɔ fóló atimapaee duraalu, 'Mió ɔla taleróló muló betepa faalopa ape,' yalepó.

¹⁸ Atéró deté kwɔyaletei, atima fole hómó kutórapené bipi epa fenénipó dua yalepó. Folosóro whj betɔné duraalu, 'No-ó, ɔlo dóti dupuyóló diyaaire kutó keɔ faaireteiné, ɔ yátamo faalomeipó,' yalepó.

¹⁹ Kale dere fo kaae whj menékélé duraalu, 'No-ó, ɔta ɔlo dóti dupuyale naasetamo *bulmakau* hupurapené dere ala keɔ faaireteiné yátamo fenénipó,' yalepó.

²⁰ Whj menékélé kale dere fo kaaetóro yóló duraalu, 'No-ó, ɔ so mo dótoró dokóló betereiteiné yátamo fenénipó,' yalepó.

²¹ Atétepa, kale kutó diratere whj momó fesaae wóló, whjrapené yale fo ama doasipaae yalepó. Tétepa, kale be tale ɔ fopaae buóló ama kutó diratere whjpaee duraalu, 'Yá mo hapale fóló ai doasi be huluaró sawatamo be huluatamopaae fole tɔmó yolealere so whjkélé, tiki momaare so whjkélé, kele dilikire so whjkélé, hó naase dore so whjkélé, fea wɔpóló dapesene fae,' yalepó.

²² Ti fo depa, ama yae yale alarape yóló kɔlipaae kale kutó diratere whjné duraalu, 'Doa whj-ó, naao ɔpaae yae yale alarape fea ɔlo sɔmó yaleteti, mepaae whj beteraaire dɔ hɔle ai mune fale ape,' yalepó.

²³ Tétepa kale doasi whjné ɔpaae duraalu, 'Yá doasi tɔrapemó fóló, tɔ demó betó mole so whjkélé fea dape siré kwɔyóló wapa, ti be kerape fea sɔnérapó.

²⁴ ɔlo ɔpaae i dere ape. Mepaae whj de ɔla naalopa ape yalemó wéni yale so whjrapeta, ɔlo doasi detere ɔla mo sawakélé hoteyaalomeipó," yalepó.

Filipaa ni beleyóló fenitepa Yesuné yó matere whj betenénipó ere fo

(Mat 10:37-38)

²⁵ Téró, so whj mo hɔle ɔla kaae Yesutamo fu betepatei, Yesu fetée wóló i fo yalepó. ²⁶ "Mepaae so whj detamo ɔ beterepaae wouraalu, ti ama aya ó hae ó ama so, naale senaale ó ama noraperó nerapeta-mopaaekélé ó ama betere betekélé hɔróló bóe dinitepa, ti ɔ ɔlo dere fo wosóló yó matere whj betenénipó. ²⁷ Mepaae whj dené ɔ oleraaire filipaa ni amatei beleyóló ɔ sya anitepa, ti atétere whjkélé, ɔlo yó matere whj betenénipó.

²⁸ Diɔkó betɔ whj ama kisipanétamo, doasi fɔloi be olekeyóló tɔyaairaaalu, ama tare *moniné* sɔmó tɔnéreró kisipanépi talenérápó. ²⁹ Ti noatepae, be tɔyaai folosóro bete kaaturaalu, dirii eleké bilitapó. Téteretei, kale be kemerénipa kilitu, mepaae so whjné dɔ nanóló doka doka duraalu, i sekéné mo folo tɔale betei kemerénipóló dɔ nanaalopó," yalepó.

³¹ Fo sale me i ape. Me hae kwia tɔteróló kaae tare topo whjné me hae kwia tɔteróló kaae tare topo whjta-mo bóe dɔle faairaaalu, 10,000 diki tare whjrapeté me topo whjné 20,000 diki tare whjrapetamo bóe dupa, 20,000 diki tare whjrape dóló kemeraalopé neté yaalorópóló kale topo whj ɔ kisipapi tekenérápó.

³² Atéró bóe whjrape mo umó wou betepatei, ama kisipanétamo atimatei betɔpaae dɔlépa, ti bóe dele ala taarópó. Mió dɔ bóe fiyóló dua betaalopó fo ene fae yaalopó. ³³ Atétere kaae, diɔkó whj me dené ama muó mole ɔla ɔla fea me ɔla meipóló taarénitepa, ti ɔlo fo eratere whj betenénipó.

³⁴ "Kóta, mo feléi ɔla wisitei ama felé kemetepa, ti momó kae neyóló felé bulaaloé? ³⁵ Atéró felé initere kóta, ɔla betepaaekélé munéni, hɔle tikipaae taae fatua dapó. Mepaae whj detamo woséli dapa, ti i dere fo wisiyóló wosópóló yae," yalepó.

Aluyale sipsip hupupaae dó faróló yale fo

(Mat 18:12-14)

15 Téró, mepaae *takis moni* sere whjrapeté so whjné dowi ala dere whjrapepó du betere whjrapetamo Yesuné dere fo wosaai ɔ beterepaae tourɔle wóló betó molepó. ² Atépa, mepaae Farisi whjrapeté Moses-né asɔre fo yó matere whjrapetamoné Yesu kikiti eratere fo yóló duraalu, "I whjnéta dowi ala du betere whjrapetei, touróló ɔla betɔmó nuku betepapó," yalepó.

³ Ti fo depa, Yesuné atimapaee etei fo sale yalepó. ⁴ "Diɔkó whj betɔné 100 *sipsip* hupurapekó betɔ hupu alupa, 99 hupurape hɔle tuɔ tikimó beteróló, alure hupu keketé kwɔyóló dape sumié? ⁵ Atéró, dape supa,

ā hēkesené sukóló bepaee dapesó wua dapó. ⁶ Atéro, bepaee só fóló, ama fulumu so whjro be whj so whjta-mopaae tourāle ape yóló duraalu, 'Yālo kale aluyale hupu kekitu betero dape salepa, diākéle fea ē dere kaae hēkese yae,' yaalopó. ⁷ Yālo diāpaae i dere ape. Atētere kaae, betā dowi ala du betere whj kisipa tiki feteyóló Kótó beterepaae wapa, ti hepen bemó mo doasi hēkese dere alané i haemó dere hēkese tēteróló bosene falapó. Tēretei, mepaae 99 so whjné duraalu, dā me dowi alakéle dumipa, kisipa tiki hāle neyóló feteyaaloé dere so whjpaee hēkese doaló dumipó," yalepó.

Aluyale moni kepaee dó faróló yale fo

⁸ Ai ala kaae me i ape. "So betāné *silpa kapané* aleyale naasetamo *moni* kekó betā alutepa, ama noa ala yaaloé? Kekāairaalu sā deýóló be tuāmó muó mole mome wisiyóló fuóló kekóló mupa sumié? ⁹ Atéro su, ama fulumu so whjro be whj so whjta-mopaae kale aluyale *moni* ke saleteiné dā hēkese yaalopa, diā fea betāpaae tourāle ape enérápó. ¹⁰ Yālo diāpaae i dere ape. Ai ala dere kaae, mepaae whj de ama dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótópaae wapa, ti ó hepen bemó betere *ensel*-rape mo doasi hēkesené sinaalo ai ape," yalepó.

Aluyale naalepaae dó faróló yale fo sale

¹¹ Atéro, Yesuné ama deté wou betere fo tómó me i fo yalepó. "Whj betāné naale tamo beterepó. ¹² Téro, me dekē naalené alimapaee duraalu, 'Apa-ó, naao yālo no dāmomó melaai muló betere ɔla ɔla bukóló ɔmale-tamo ɔlae,' depa, alimané naalema tamo tuāmó buku-ralopó.

¹³ Atéro kale dekē naale alimané melale ɔla ɔla fea sóró, mo saletó tikipaae felepó. Atéro bitu, mepaae kae kae ala hōko deté fu betero, ama kale sóró fele ɔla ɔla fea kemeralepó. ¹⁴ Atéro beterepó, ai hae kwiamó doasi wote ali wóló ā naaitere ɔlakéle meitepa, ā fóló whj betāpaae duraalu, 'Naao me kutókó mupa yālo di-raalopó yóló wosalepó.' Ti fo depa, kale whjné ama hupurape kaae tawaire kutó betā mulapa dirane fae yóló doteyalepó. ¹⁶ Atéro fóló, kale hupurape kaae tapa mené āmó nokole ɔlakéle menipó. Tētepa, ā wotemó kale hupurape matere besāae bolo naai kisipa mutu betalepó.

¹⁷ Atētu ama take muale kisipa feteyóló, momó wisi kisipa muóló duraalu, 'Yālo ayané ama kutó diratere whjrapeta, ɔla dekéro mupa nuku betereitei, ē imó wotené sukutapó. ¹⁸ Tētereteiné, mió ē momó yālo aya beterepaae fesaae fóló i fo yaalopó. Apa-ó, ó hepenmó betere Kótópaaekéle, yāpaaekéle yālo wisi ala eréni, mo doasi dowi ala eralepó. ¹⁹ Atēyaletéiné, mió ē naao naale aqréni, kutó diratere whjrape kaae betere-ae,' yaairaalu faai kisipa mualepó.

²⁰ Atéro tuē teketu betero, kale naale ā betere tiki taaróló, alima beterepaae momó fesaae felepó. Atéro kale naale mo umó wou betepa alimané kolóló, ama

hosaamó suraalu, ā mo hapale sururu yóló fóló, apuó taru ɔló tukó nalepó.

²¹ Atētepa kale naalené alimapaee duraalu, 'Aya-ó, naao kele tómókéle, hepen bemó betere Aya Kótóné kele tómókéle, mo doasi dowi ala yalepó. Tēyaalepa, mió ē naao naale aqraose,' yalepó.

²² Tēyaletéi, kale naale alimané ama kutó diratere whjrapepaae duraalu, 'Diā mo hapale fóló, āmó deraaire kuti wisi sóo, naasemó bulaaire bi sóo, hómó hoo-raaire hōleke be sóo, yóló derae,' yalepó. ²³ Atéro, ama kutó diratere whjrapepaae duraalu, 'Dāné ā hēkeseróló ɔla deraalopa, betā seraai *bulmakau* hupu male sene fae. ²⁴ Ti noatepae, yālo i naaleta sukāletei momó kepaayóló biture kaae erapó. Mo ti aluyale whjtei momó dape sóró biture kaae epa, mió dāné āmó ɔla deróló hēkese yaairaalu i dere ape,' yalepó.

²⁵ Até du betepa, kale whjné topo naale kutómó daai be bela felekemó sókó walemó, *kitatamo* wole fo yóló, kjlitu betere fo wosalepó. ²⁶ Até du betepa, ama kutó diratere whjrapekó betāpaae ape yóló duraalu, 'Doa ai-a, noa alamaaté du bitu de?' yalepó. ²⁷ Ti fo depa ama āpaae duraalu, 'Naao no me alakéle ini, mo wisiyóló sókó waletéiné, ayanaaoné seraai *bulmakau* hupu male dóló ɔla i derótu betere ape,' yalepó.

²⁸ Ai du betere ala kilitu, kale topo naalené alimata-mo doasi fopaae buóló, bepaee hotere hōyóló belamó dalepó. Atēpa, alima doropóló naalema be dolopaae holóppóló, bératere fo yalepó. ²⁹ Tēyaletéi, ama alimapaee duraalu, 'Kelere! Ba fo dokō fea ē naao wae sóró kutó diratere whj kaae bitu, hōkéle ini naao erae dere ala yālo eró tawalepó. Tēyaletéi, yālo fulumu whjrapetamo dóló nōppóló, naao *meme* hupu male betākókéle menipó. ³⁰ Até yaletéi, naao ai naale hōko nōpumó kutu betero naao melale wisi wisi ɔla fea aluróló wapatei, naao āmó seraai *bulmakau* hupu male dóló ɔla ai deratere ape,' yalepó.

³¹ Ai fo depa alimané duraalu, 'Ti naale-ó yāta, suka fea ɔtamo betereiteiné yālo mole ɔla ɔla feata, ti naaotóro ai ape. ³² Tēreteiné dā fea hēkese duraalu, āmó ɔla deralepa, yā depe sekēni hēkese yae. Ti noatepae, naao no ā mo ti sukāle whj momó kepaayóló wóló biture kaae epa ɔla deratere ala taaréni, mo enérápó. Ata, aluyale whjtei, momó sókó wapa dape sóró i betere ape,'" yalepó.

ɔla ɔla tēteróló kaae tawae yale fo sale

16 Téro, Yesuné ama yó matere whjrapepaae i fo yalepó. "Whj mené betā néli whjpaee duraalu, naao ɔla ɔla kaae tare whjné wisiyóló kaae tani, hōko besekerótu beterepó depa wosalepó. ² Atei fo depa, ama sóró betere whjpaee ape yóló āpaae wosetu-raalu, 'Naao du betere ala mené ɔpaae ene walepa, naao yālo ɔla ɔla netéro kaae tare? Mió naao ditu betere kutó kemeraai dapa, naao tēteróló kaae taru deté wale ala fea ɔpaae yae,' yalepó.

³ Ai fo depa kale whjné ama kisipanéitei duraalu, 'Yālo doasiné ē melale kutó kemeratepa, mió ē noa kutókó diyaaloé? Hae dukjyaaire fotokókéle buni yóo, me whj-

paae ɔla kema dere alakélé, hale yóo ereteiné, ɛ noa ala yaalorópó. ⁴ Tépatéi, ɛ i kutó taaróló fupa, mepaae so whjné ɛ mo wisiyóló dape sǒpóló, i ala betǎ yaai kisipa mutapó,' yalepó.

⁵ Atétepa, kale whjné ama doasiné ɔla ɔla kwia mulóló sale whjrape betǎ betǎ ape depa, walepó. Atéró kale folosóró kwia mulóló sale whjpaae woseturaalu, 'Yǎlo doasiné ɔla naao meteró saleé? depa, ama duraalu, ɔǎle 4,000 *lita olip wel wɛi salepó,*' depa, kale whjpaae duraalu, 'Yǎ hapale fóló sawa betéró, naao sale 4,000 *lita wel wɛi ɔǎle helekǒló, 2,000 lita asɛyae,*' yalepó.

⁷ Téró, kale dere kaae me whjpaae woseturaalu, 'Naao yǎlo doasiné ɔla meteró saleé?' depa, kale whjné duraalu, ' *Whiti* yorape 1,000 salepó,' yalepó. Ti fo depa, kale whjné ɔpaae duraalu, 'Naao melaai sale kwia asɛretei helekǒló 800 asɛyae,' yalepó.

⁸ Atéró, kale ɔla ɔla talené ama sóró beterele whj wisipa meitei ɔ dukiróló duraalu, 'I whjta ɔlémi nuku bitutei, topo daalu fosó fosói ala maaté du beterepó. Ti i haemó betere so whj atimasisi u tao su i tao su dere ala mepaae so whjné kilitu, mo fosó fosóre so whjóló dukirateré alané, kale ɔ tuǎmó betó mole so whj tɛteróló ketei aǔratapó,' yalepó. ⁹ Yǎlo diǎpaae i dere ape. I haemó bituraalu, naao sere *moni* mepaae yǎyǎre so whj tao sóró hǎle melaie. Atéró fea melóló kemeratepa, atimané yǎ mo ti tɛ tare bepaae holae yóló dape saalo ai ape.

¹⁰ Mepaae whj dené sawa kutó mo wisiyóló kaae taru dirótu betepa, so whjné kilitu i sekéné kutó mo dono ditapóló kisipa tirateré whjnéta ti doasi kutókélémo wisiyóló diranérapó. Mepaae so whj denétamo sawa ɔla mekó ɔlémi supa, ti doasi ɔlakélé ɔlémi senérapó.

¹¹ Atétepa, i haemó muó mole ɔla ɔla diaaɔ wisiyóló kaae tawaaire sɔnipa, mo ti muó tare wisi wisi ɔla diǎpaae kaae tawae yóló né melaaloé? ¹² Me whjné diǎpaae kaae tawae dere ɔla ɔlatamo diaaɔ mo wisiyóló kaae tanitepa, naao mo ti muó tawaaire ɔla yǎmó né melaaloé?

¹³ Betǎ kutó dirateré whjnéteie, doasi topo whj tamoné kutó diranéripó. Atétepa, ti me whjpaae yaala sókó fóló mulu, ama kutó diróo, me whj hǒróló ama erae dere alakélé eréni yóo, yaalopó. Ai ala dere kaae, betǎ whjnéteie Kótóné kutóró mepaae *moni* saaitere kutótamo touróló diranéripó,' yalepó. ¹⁴ Ai fo depa, mepaae *monimó* hosaa muóló ekɛlere Farisi whjrapené Yesuné ai dere fo woseturaalu, faleyóló doka doka du betalepó. ¹⁵ Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, "Diǎné ai du betere ala so whjné kilitu, mo wisirapó du betepateie, diaaɔ hosaa tuǎmó kinóló mole ala ti Kótóné kolóló mo kisiparapó," yalepó. Atétepa, ama atimapaee duraalu, "Mo so whjnéta, diǎné mo doasi bete mole ala dapó du betepateie, Kótóné keletómó ti bete muni, mo sonaalérapó.

¹⁶ Kale Moses-né asɛre foró Kótóné kǒló whjrapetamoné yó maté waletéi, Jon betale alimókélé taaréni, hǎle yó matétóró fu beterepó. Atétu betepa, Kótóné tɛteróló kaae tare aǔmó mole kisi fo wisi wosaai

dapóló hǎiné sukuturaalu, so whj fea aipaae alaletamo fu beterepó. ¹⁷ Ti sǎró haetamota kemeyaaloteie, Kótóné fo kwia mo sawakélé aluyaalomeipó.

¹⁸ Whj me dené ama topo so tokǒ daaróló so me kae dokotepa, ti Kótóné fo tukóló nópu nukulapó. Whj me dené me whjné tokǒ daalale so dokotepa, ti aikélé yóló muló betere fo tukóló nópu nukulapó," yalepó.

Néli whjró Lasarus-tamoné yale ala

¹⁹ "Téró suka fea kelaalo mo kokǒi sonaai kuti maaté derótua yóo, mo feléi wisi ɔla maaté nóo du betere néli whj beterepó. ²⁰ Ai néli whjné ama be tɔ sókó walemó yoleale whj humu fulu daayóló bitu, suka fea ɔla kematu betere whjné doi Lasarus beterepó.

²¹ Atéró bitu, ɔ wote depa kale néli whj ni fake tómó ɔla nukuraalu, folope sorokóta dereteie naai kisipa mutubetepa haǔrapené ama humu ɔe nukua depakélé, dowǎae fóló beterepó.

²² Ai ala du betere tuǎmó kale whj Lasarus sukutepa, *ensel*-rapené ɔ beleyóló fóló, Abraham betere uté tɛró beterelepó. Atéró ɔ sukǎle kǒlipaae kale néli whjkélé sukutepa douralepó. ²³ Téró, kale néli whj mo ti dó tare simó duku bituraalu kese falalemó, kale Lasarus Abraham-tamo daapa kelalepó. ²⁴ ǎ atépa kolóló duraalu, 'Aya Abraham-ó, naao ɛ kǒle depata, ti kale Lasarus-né naase doymó wɛi fɛ eróló yǎlo hape siri bulǎle wǒpóló dotɛyae. Ti noatepae, ɛ siné dukuraalu doasi dele sereteiné dapó,' yalepó.

²⁵ Ai fo depa Abraham-né duraalu, 'Ti naale-ó, aita mo dereteie, naao kisipa muae. Take yǎ haemó betale sukamó wisi wisi ɔlamaaté su betalepó. Até du betepa, Lasarus ɔ dowi ɔla sua yaletéie, mió ɔ imó hosaa muni deyóló hɛkesené sinitu betepa, yǎ doasi dele ai su betere ape. ²⁶ Téréteie, ɔ imó betere whj aipaae wóo, atéró betere whj ipaae wóo yaǔsóró, tuǎmó doasi fao muló betereiteiné ɔ aipaae tɛ wonénipó,' yalepó.

²⁷ Ai fo depa, kale whjné Abraham-paae duraalu, 'Aya Abraham-ó, Lasarus yǎlo ayané bepaae fóló norapepaae ene fǒpóló yae. ²⁸ Ti noatepae, yǎlo norape aporó beterepa, ɛ doasi dele su betere tikipaae atimakélé waǔsóró, ene fǒpóló dapó,' yalepó.

²⁹ Ti fo depa Abraham-né duraalu, 'Moses-ró Kótóné kǒló whjrapetamoné yó mótu betere fo wosóló, atima kisipa feteyóló tué tiki tiratepa, ti té yǒpólópó,' yalepó.

³⁰ Ai fo depa, kale whjné Abraham-paae duraalu, 'Aita mo dereteie, sukǎle so whj fólótamo depa, ti atimané du betere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló waalopó,' yalepó.

³¹ Ti fo depa ama duraalu, 'Moses-ró Kótóné kǒló whjrapetamoné yó mótu betere fo wosonitepa ti sinóló kepaayóló wale whjné dere fokélé wosóló kisipa tiki tiraalomeipó,'" yalepó.

Dowi alamó dée nalateré whj sekei ala erǒpóló yae yale fo

(Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42)

17 Téró, Yesuné ama yó matere whjrapepaae duraalu, "So whj fea dowi ala yóló dée nópóló kae

kae sʉsere alarape waalo ai ape. Té yaalotei, whj me dené me whj dowi ala yǒpóló dée nalatepa, ti atétere whjpaae doasi sekçi ala eraalopó. ² Diǎkó mé whjné i betó mole naale senaale belekʉatikikó dowi alamó dée nalatepa, ti atétere whjné depamó képi dulóló, doasi kapo fake oleróló wçi kɛlapaae taae deróluʉsóró mo wisi uǎpó.

³ Atérapa, diaaʉ dere alarape diǎnétei mo hotowa yóló kaae tawae. Naao notamo mepaae dowi ala depa, ti atékesé yóló ǎ foné sae. Ténalemótamo, naao dere fo wosóló ǎ kisipa feteyóló wapa, ti ama yale ala me ɔla meipóló hǎle kemerae. ⁴ Betǎ be demótei, naao noné wɛikeró félimó ʉǎpaae dowi ala eralepóló, ʉǎ beterepaae fesaae wóló, 'No-ó, ʉǎlo ʉǎpaae wɛikeró félimó dowi ala eraleteiné doasi kɔleó ene wapa,' ti naaomo kwia tani, me ɔla meipóló hǎle kemerae," yalepó.

⁵ Téró, Kótóné ama fo erǎle fǒpóló doteyǎle whjrapené duraalu, "Tale-ó, ɔǎné kisipa tiki doaló tiró bitinireteiné mo diriyóló tiraai dapa, naao ɔǎ yó ǎlae!" yalepó.

⁶ Ti fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Diǎ kisipa tiki tiró betere alatamo mo sawa *mastard* niné ke kaae bupa, ti i daale *malberi* nipaae naao feleke turó tokóló, doasi wçi kɛla tuǎmó daane derepae depa, naao dere fo wosóló mo téyaalo ai ape.

⁷ Diǎkó betǎ whjné ama kutó diratere whj ɔla wae biliyaai hae dukjyóló mulale fóló, ó *sipsip* hupu kaae tane fi teó waletamotei kale doasiné ama kutó diratere whjpaee, 'ʉǎ ɔla naasepóló hapale ape,' fo dua de? Meipó. ⁸ Doasi whjné atei fo yaalomeitei, etei fota ti enérápó. 'ʉǎlo naaire ɔlaró wɛitamopi donoróló, ɛ nuku betepa ti naao naaire ɔla donoraasepólópó dua dapó.' ⁹ Kale kutó diratere whjné ama doasiné ǎpaae dirae dere kutó fea diyóló kameratepa, ama doasiné ǎpaae mo kée fo dua de? Meipó. ¹⁰ Atétere kaae, Kótóné diǎpaae dirae dere kutó diyóló kemetepa, diaaʉtei diǎ bopé fake enére? 'Dǎta, whj wisi meitei, ɔǎné ditere kutó diyalepó fo enérápó,'" yalepó.

Naase tamo whjrape dowi humu fuluné tiki dopa wisirale fo

¹¹ Ai fo yóló kɔlipaae Yesu ǎ Jerusalem be huluapaae sókó faairaalu, Samariaró Kaleli haetamo ɔǎle tuǎmó fu betalepó. ¹² Atéroró ǎ betǎ be huluamó sókó felemó, dowi humu fuluné tiki dore naase tamo whjrape ǎtamo hokolaa yaai wóló, mo tumó daae molepó. ¹³ Atéroró daalu fo fake yóló duraalu, "Doa whj Yesu-ó, naao ɔǎ kɔlené sukutu tao sae!" yalepó.

¹⁴ Ai fo depa, Yesuné atima kelalemó kɔlené sukutepa duraalu, "Diǎ fóló, so whjímó momaratere whjrapepaae diaaʉ tiki yó melale fae," yalepó. Atétepa, atimané tiki yó melaai tɔ tuǎmó fu betepatei, atimané dowi humu fulu torokó fóló wisiyalepó.

¹⁵ Atétepa, atimakó betǎ whjné ama tiki fopeyalemó wisipa kilituraalu, momó fesaae fóló fo fakeyóló Kótóné doi sóroró horaté fu betalepó. ¹⁶ Até deté wóló,

Yesu daale felekemó deraapisa fóló mulu, mo kée du betalepó. ʉta, Samaria hae kwiamó wale whj kópó.

¹⁷ Tétepa, Yesuné atimapaee woseturaalu, "Mepaae naase tamo whjrape ʉǎlo wisirénié? Ita, kae fake whjtei Kótóné doi hale sóroró horatapa, Naase aporó kemeyóló douro whjrape-a, neʉǎléé?" yalepó. ¹⁹ Téró ama ǎpaae duraalu, "Naao kisipa tiki tiró betale alané ʉǎ wisiralepa, turukó holóló mo dua fae," yalepó.

Kótóné tɛteróló kaae tare ala wóló mulapóló yale fo (Mat 24:23-28,37-41)

²⁰ Atéroró, me sukamó Farisi whjrapené Yesupaae duraalu, "Kótóné tɛteróló kaae tare ala noa be demó wapa so whj feané kelaaloé?" yalepó. Ti fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Kótóné tɛteróló kaae tare alata, whjné kelené kolóló tuǎ yǒpóló me fareyópu kae yaalo meipó. ²¹ So whj feané imó ó umó wóló beterapó fo enénipó. Ti noatepae, Kótóné tɛteróló kaae tare alata, mió diǎ tuǎmó i wóló mole ape," yalepó.

²² Téró, ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Take waaire be ɔrapekó betǎ tuǎmó kale Whjné Naalema kelené du betaalotei mo kelaalo meipó. ²³ Atéroró kekitu betepa, mepaae so whjné duraalu, 'Kale Whjné Naalema umó wóló beterapó,' ó 'Imó wóló beterapó,' depa, mo dere nisiyóló sya faʉse. ²⁴ Ti noatepae, kale Whjné Naalema ǎ wouta, epée duraalu hae kwia fea ɔeyó fu dere kaae yaalo ai ape. ²⁵ Ai alarape fea yaaipatei, folosóroró ǎpi kae kae susupui ala supa, ti mió i alimó betó mole so whjné ama fo woseni, ǎ hǒraalo ai ape.

²⁶ Take Noa betale alimó yale kaae, mió Whjné Naalema waaire alimókélé atétóroró yaalo ai ape. ²⁷ Take Noa betale alimó, so whj fea ɔlaró wɛitamó nokole alakélé, so whjtamó beteratere alakélé, whj so dokotere alakélé, deté fu betepatei, Noasépi nuku tuǎpaae bitj horalepó. Até deretamotóroró, atima ai du betale ala kemene felepó. Atéturaalu, doasi wçi dukulé horóló so whj fea sisiraae felepó.

²⁸ Ai yale kaae, take Lot betale alimókélé, so whj fea wisiyóló bitu ɔlaró wɛitamó nokole alakélé, ɔla ɔla dotonóló duputere alakélé, ɔla wae bilitere alakélé, be tɛtere alakélé, fea deté fu bitipakalepó. ²⁹ Atétu betepatei, Lot ǎ Sodom be hulua taaróló foletamotóroró hepen bemó siró kapo whaa kaae ere *sulpa* sitamo hali kaae dorowóló, so whj fea doralepó.

³⁰ Atétu yale kaae, kale Whjné Naalema mió kinóló betereitei hǎkeamó wapa, so whj feané kelaalo ai ape.

³¹ Atétere sukamó, whj me ama siki bemó biti hae bemó mole ɔla wisi saai dapóló derepaʉse. Kutómó daale whj momó fesaae fóló, bemó mupa wale ɔla momókó sene faʉse. ³² Ti noatepae, Lot-né soma yale ala kisipa muae. ³³ Mepaae whj de ʉǎlo ala erótutei, ama betere bete me ala ʉǎsórópóló, amatei hotowayóló kaae tapa, ti atétere whjné betere bete aluyaalopó. Tépateti, whj me dené ama betere bete me ɔla meipóló taalatepa, ti ama betere bete aluni, mo ti muó tawaalopó. ³⁴ ʉǎlo diǎpaae i dere ape. Dilikitamo whj tamo betǎ besekémó fipatei, me whj dapesó fu-

raalu, me whj fipa taaróló faalopó. ³⁵ So tamo *flawa* o bula yaai deraketu betepa, me so dapesó furaalu, me so taaróló faalo ai ape," yalepó. ³⁶ (-)

³⁷ Tétepa, kale yó matere whjrapené Yesupaae woseturaalu, "Tale-ó, ai alarape-a momó eratepa kelaaloé?" depa, ama duraalu, "Na ó hupu kɛlaai nokole barape sikimó sɛ kwɛyóló bopétu betepa, ti ama naaire ɔla kɛlaai mupa ai dere ape yóló kisipa yaalopó," yalepó.

Tao sae yóló dotopo du betale wulia sopaae dó faróló yale fo

18 Ai fo yóló kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrapené Talepaae momatere ala hɛle yó tanɔpóló, etei fo sale yalepó. ² "Ai doasi be huluamó fo tokóló taletere whj betɔ beterepó. Ai whjta, Kótó kolóló witere alakélé ini, dotorɔɛ falepó. ³ Ai be huluamó betɔ wulia so beterepó. Ai so ama bóe whjné ɔtamó fo tokóló só deraɔsóró ɔ tao sɔpóló, suka fea fo taletere whj beterepaae eneta du betalepó.

⁴ Kale soné betɔ fo maaté eneta du betepa, ɔ hɔturaalu i fo yalepó. 'ɛta, Kótókélé mo so whjkélé, kolóló wi inire whjtei, i wulia soné ɔ tao sae yóló dotopoi fo maaté eneta yó taneteiné ɛ hɔtepa ɔ tao saalopó,'" yalepó.

⁶ Téró Talené duraalu, "Kale fo tokóló taletere dowi whjné i sopaae yale fo wosóló kisipa mue. ⁷ Kótóné ama sorokó su yóló beteró betere so whjné dɛtamokélé, dikitamokélé, kematóró yó tapa, ai kematere ɔla ama melaalomeié? ⁸ Yɔlo diɔpaae i dere ape. Kale fo tokóló só deraaire whjné diɔ só deraɔsóró, ama mo hapale tao saalo ai ape. Téyaalotei, kale Whjné Naalema i haepaae wale sukamó so whj fea kisipa tiki tiró betepa kelaalorópó," yalepó.

Farisi whjró takis moni siré kotere whjtamóné yale ala

⁹ Yesuné i fo sale atimapaee yó mótu duraalu, mepaae whj atimata mo donoí ala dapóló bopé faketuraalu, mepaae so whj tɛteratere alamó Yesuné etei fo sale yalepó. ¹⁰ " *Takis moni* sere whjró Farisi whjtamó moma yaairaaalu, momatere be dolopaae holalepó.

¹¹ Téró, kale Farisi whj ɔ turukó holóló daalu amatei, ɔmó etei kaae moma yalepó. 'Tale Kótó-ó, ɛta mepaae whjrape dere kaae ɔla ɔlémi nokole alakélé, nópu nokole alakélé, mepaae dere dowi alakélé, ó i daale *takis moni* sere whj kaae bitinipó. Téru yɔlo yɔpaae mo kée dapó. ¹² ɛta, betɔ fulamótei be dɛ tamomó ɔla néni, weyóló hɛle bitu, yɔlo ɔla ɔla naase tamo moletei dekeyóló, betɔ Talepaae mótua dapó,' yalepó.

¹³ Téyaleteti, kale *takis moni* sere whj ɔ mo tumó daalu, hepen bepaae kese horéni haepaae hemée deyóló daalu, 'Tale Kótó-ó, ɛta dowi ala dere whjpa naao kɔlené sukutu, yɔlo dowi ala kwia kemerae,' yalepó.

¹⁴ Yɔlo diɔpaae i dere ape. Kale nalo momayale *takis moni* sere whjné ama dowi ala Talené kemeratepa, ɔ hajtamo bepaae feletei, me whjné ama dowi ala hɛle

mupatei felepó. Mepaae whj de amatei ɔ deróló dua betepa, ti Kótóné ɔ sóro horaalo ai ape," yalepó.

Naale belekɔatiki Yesupaae dapesó wale fo

(Mat 19:13-15, Mak 10:13-16)

¹⁵ Téró so whj feané teó sóro betó mole naale senaale tikimó Yesuné naase mulɔpóló, ɔ beterepaae dapesó wua dere ala kilitu, ama yó matere whjrapené dapesó wakesé yóló, atima foné salepó. ¹⁶ Téyaleteti, Yesuné kale naale senaale ɔ beterepaae dapesó ape yóló duraalu, "Atei kaae naale belekɔatiki ɛ beterepaae wɔpólópa, sesékese. Ti noatepae, Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó betaaire alata, atei naale senaale belekɔatiki kaae fóló betenérápó. ¹⁷ Yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Mepaae so whj detamo i betó mole naale senaale belekɔatiki kaae betepa, ti Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó sókó fóló betenérápó," yalepó.

Néli whjné Yesupaae wosale fo

(Mat 19:16-30, Mak 10:17-31)

¹⁸ Atéró, betɔ Juda topo whj wóló Yesupaae woseturaalu, "Yó matere whj wisi-ó, mo ti betere bete saairaaalu, yɔlo noa alakó yaaloé?" yalepó.

¹⁹ Ai fo depa, Yesuné ɔpaae tokó mótu duraalu, "Betɔ whjkélé whj wisi bitini, Kótó ɔ betɔ wisirapa, naao ɛpaae noatepa whj wisi-ó fo de? ²⁰ Ti noatepae, kale tukóló muló betere fota, naao dosɔayóló ai kisipare ape. So nópu naɔse, whj daɔse, ɔlémi naɔse, me whj dilikóló kapala fo yaɔse, naao hae aya aɔmó mo dua betae erapó," yalepó.

²¹ Ai fo depa, kale whjné tokó mótu duraalu, "Ai alarape feata take ɛ ketemó bitu deté waleteti, miókélé hɛle yótóró tarapó," yalepó.

²² Ai fo depa, Yesuné ɔpaae duraalu, "Mo betɔ ala betɔ yɔ yɔɔrapó. Térapa, naao muó mole ɔla ɔla fea dotonóló, *moni* sóro mepaae yolealere so whjmó melae. Atéró yɔta, hepen-mó mole wisi wisi ɔla saasepóló ɛ sya ape," yalepó.

²³ Kale hamoko whjné ai fo woseturaalu, ɔ doasi néli whj mo beterapóló kisipa mutu, kutiri hɔmula yóló fomotamo felepó.

²⁴ Atéteremó, Yesuné ɔ kelené kikéyóló kaae taru duraalu, "ɔla ɔla fea tare whj Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó sókó fóló betaaire mo doasi dirirapó," yalepó.

²⁵ "Ti noatepae, *kamel* hupu ketéli dolomó sókó faaire hapóluni, sɔmó fenérápó. Tépateti, doasi ɔla ɔla mole néli whjrapeta, Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó sókó faaire mo hapólurapó," yalepó.

²⁶ Ai fo depa wosale so whjné Yesupaae woseturaalu, "Dɔ feata alunérapa, Kótóné demaaté tao saaloé?" yalepó.

²⁷ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Mo whjné enénire ala Kótóné mo sɔmó enérápó," yalepó.

²⁸ Tétepa Pitané duraalu, "Dɔné be ó ɔla ɔla fea mupa taaróló, yɔ i sya wale ape," yalepó.

²⁹ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Mepaae whj dené ama be ó soma ó nomarape ó hama alima ó naale senaale taaróló, Kótóné tɛteróló

kaae tare aomó betaai dapóló fupata, ti mió i alimó bitukélé ama taaróló wale ɔla ɔla tómó beleróló, Kótóné mo dekéro matepa saalo ai ape. ³⁰ Ai ɔla maatei meitei, take waaire alimó mo ti betaaire betekélé saalo ai ape," yalepó.

Yesu ɔ sinaaire fo mó yaletei

(Mat 20:17-19, Mak 10:32-34)

³¹ Atéro, Yesuné yó matere 12 whjrape deppaae dapesó fóló bitu duraalu, "Dɔta Jerusalem be hulua-paae holaai foletei, Kótóné ama kóló whjrapené i ala yaalopóló asɔre fo mió mo dokonóló kale Whjné Naalemapaae eratepa kelaalo ai ape. ³² Aɔta, Juda meire fake whjrapené dǔpóló eleké deyóló, atima naase tuɔ-paae mulaalo ai ape. Atétepa, atimané ɔ doka doka yóo, haleroo, fesɔa apuróo, képi tikiné fokosoi ala yóló, ɔ mo ti sukǔpóló dóo, yaalo ai ape yalepó.

³³ Téyaalotei, sore be deǔmó ɔ mo ti sukɔletei momó kepaayóló betaalopó," yalepó.

³⁴ Ama yó matere whjrapené ai yale fo wosóta yaletei, bete hiróló moleteiné diriyóló kisipa sini, kóló kóló du betalepó.

Kele dilikire whj wisirale fo

(Mat 20:29-34, Mak 10:46-52)

³⁵ Téró Yesu ɔ Jeriko be huluapaae felekemó sókó faai tǔmó fu betalemó, betɔ keke dilikire whj tǔ deǔmó bituraalu, fua wuatere so whjpaae monikó ɔlae yóló, kema du betalepó. ³⁶ Atéro wosalemó, so whj mo fea tǔmó fua wua du betepa, ai so whjpaae woseturaalu, "Doa ai-a, noa ala maaté du bitu de?" yalepó. ³⁷ Ti fo depa, atimané ɔpaae duraalu, "Nasaret be hulua whjko Yesu i fole ape," yalepó.

³⁸ Ai fo depa, ama fo fakeyóló duraalu, "Depit-né Naalema Yesu-ó, naao ɔ kǔlené sukuturaalu tao sae," yalepó. ³⁹ Atéro, mepaae folosóro fele so whjné kale whjpaae momó yaai dée yóló foné salepó. Tétepatei, kale sekéné fo fakétóro dekéro yó taru duraalu, "Depit-né Naalema Yesu-ó, naao ɔ kǔlené sukɔe," yalepó.

⁴⁰ Atétepa Yesu ɔ keijyóló daalu, kale whjrapepaae duraalu, "Ai whj ɔ beterepaae dapesó ape," yalepó. Atétepa, kale whj dapesó wóló felekemó daapa, Yesuné ɔpaae woseturaalu, "Yɔlo yamó noa alakó erǔpóló de?" depa, kale whjné duraalu, "Tale-ó, yɔlo kelené ɔla ɔla kelené yóló kisipa mutapó," yalepó.

⁴² Tétepa, Yesuné ɔpaae duraalu, "Naao kisipa tiki tirale alané naao keke ai wisiyalepa, mió kelae," yalepó.

⁴³ Yesuné ai fo deretamotóro kale whjné ama keke wisitepa, Yesu sya furaalu, Kótóné doi hale sóro horaté felepó. Ai ala depa kelale so whjnekélé Kótóné doi hale sóro horalepó.

Takis moni siré kotere whj Saktus-né yale ala

19 Atéro, Yesu ɔ Jeriko be huluamó sókó fóló, ai be belamó fu betalepó. ² Téyalemó, *takis moni* siré kotere whjrapené doasi topo whj Saktus beterepó. Aɔta, fea ɔla ɔlané néli whjpo. ³ Ama kisipané Yesu deró ke-

laai dapóló felemó, aimó mo hɔle ɔla kaae so whj touróló daae moleteiné, Saktus ɔ hɔlekeruraalu Yesu wisiyóló kilinipó. ⁴ Atépa, kale whj ɔpi sururu yóló fóló, Yesu tǔmó wale kelaai, betɔ nose kaae ni siki doló holóló kaae tawóló beterepó.

⁵ Atépa, Yesu ɔ ni betemó sókó fóló ai ni sikipaae keke horalemó Saktus daapa kolóló duraalu, "Saktus-ó, mió ɔ yɔtamo naao bemó betaai kisipa mutapa, yɔ mo hapale dere ape," yalepó. ⁶ Atétepa, ɔ hapale tėti dorowóló, hɔkesetamo Yesu dape sóro ama beppaae felepó.

⁷ Atétepa, ai daae mole so whj feané Yesu Saktus-né beppaae fupa kolóló, atimasisi kikiti eróló duraalu, "Aɔta dowi ala du betere whjtamotei, betaai ai fele ape," yalepó.

⁸ Téyaletei, kale Saktus ɔ turukó holóló Talepaae duraalu, "Tale-ó, mióta, yɔlo i mole ɔla ɔlarape bukóló, mepaae yolealere so whjmo melóo, yɔlotamo so whj dilikíló mepaae monikó simó ti douro félimó tómó beleróló tokǔ melóo, yaai dapó," yalepó.

⁹ Ai fo depa Yesuné ɔpaae duraalu, "Kótóné so whj aluyaɔsóro tao sere ala mió i beppaae walepó. Ti noatepaae, i whj ɔkélé Abraham-né naaletóro beterepó. ¹⁰ Ti Whjné Naalema ɔ waleteita, aluyale so whj kekóló tao saairaalu, walepó," yalepó.

Naase tamo whjrapené doasi whjné kutó diraaí moni sale fo sale

(Mat 25:14-30)

¹¹ Atéro, ama ai du betere fo wosetu betepatei, ɔ Jerusalem be hulua felekepaae sókó waleteiné Kótóné tǔteróló kaae tare aomó mole ala so whjné kisipané mo felekemó sókó waaitere nisi du betalepó. Atétepa ama du betere fotamo touróló, atimapaae i fo salekélé yalepó. ¹² Atéro ama duraalu, "Hae kwia fea tǔteróló kaae tare topo whjrapené fake whj betɔ topo whj sóro beteratepa momó fesaae wóló, hae kwia ama tǔteróló kaae tawaai dapóló, ɔ felepó. ¹³ Aɔ atéro faairaalu, ama kutó diratere naasetamo whjrapepaae ape yóló duraalu, 'Yɔlo i matere moniné mepaae kutó diraté fóló, tómó beleróló sóro muló betepa, momó fesaae wou kelaalopóló,' ɔ felepó.

¹⁴ Téyaletei, ama be whj so whjné ai sekéné atima tǔteróló kaae tawaɔsóro kisipa mutu, 'Kale doasi topo whjpaae ene fǔpóló, atimakó mepaae whjrape ɔ fi kǔlipaae dotɔyalepó.'

¹⁵ Até yaletei, doasiné kale whjpaae naotóro tǔteróló kaae tawaasepóló, yɔ sóro beteratapa fae depa, ɔ beppaae fesaae walepó. Téró, ama kutó diratere whjrapepaae melale moniné mepaae kutó diróló, tómó beleróló meteró saleró kelaai, dapesene fae yóló, whjrape dotɔyalepó.

¹⁶ Atétepa, ama *moni* melale whjrapekó betɔ whj folosóro wóló duraalu, 'Doa whj-ó, take naao ɔpaae betɔ melale *moni* bosonóló, mo dekéro sóro muló beterepó,' yalepó.

¹⁷ Ti fo depa, kale topo whjné duraalu, 'Yɔlo kutó diratere whj wisi-ó, naao ai ere ala mo wisirapó. Ti

noatepae, yalo mo sawatamo melale ɔla naao mo wisiyóló kaae tawirapa, naasetamo be huluakélé naaotóro tɛteróló kaae tawaasepe,' yalepó.

¹⁸ Kale dere kaae whj me wóló duraalu, 'Doa whj-ó, naaota ɛpaae *moni* betɔ melaletei, yalo mepaae kutó dité fóló, naao melale *moni* tómó beleróló aporó sóró muló betepapó,' yalepó.

¹⁹ Ti fo depa, ama topo whjné tokó mótu duraalu, 'Aporó be huluarape naao tɛteróló kaae tawaasepóló, yalo yɔ sóró betepapó,' yalepó.

²⁰ Téró kale dere kaae, ama kutó dirale whj me wóló duraalu, 'Doa whj-ó, naao kale melale *monita*, yalo me kutókélé dini, kuti kwiané bopeyóló mulaleti, i sóró wale ape. ²¹ Ti noatepae, yata mo kekepai whj bitu, mené ɔlatei naao sóo, me whjné biliyale ɔla naao bukóló, kwiapaae yɔ sóo dua dapó. Atétere ala yalo tuɛruraalu, ɛ witepa naao yae yale ala inipó,' yalepó.

²² Ti fo depa ama topo whjné ɛpaae duraalu, 'Yata, kutó diratere whj dowipó. Yatamo fo tokóló yɔ só deratere ala ti naao dere fonétei yɔ ai só deretere ape.

²³ Ti naao atei kaae kisipa mulutei, ɛ fesaae wouraaalu hɔróló sópóló *moni* mulatere tikipaae mulale fole noatepa yaleé?' yalepó.

²⁴ Téró, kale topo whjné aimó daae mole whjrapepaae duraalu, 'Ama ai tare *moni* fasóló naase tamo *moni* tare whjpaee melae,' yalepó.

²⁵ Ai fo depa, atimané kale topo whjpaee duraalu, 'Doa whj-ó, ai whjta naase tamo *moni* taketi sóró tarapó,' yalepó.

²⁶ Ti fo depa ama duraalu, 'Yalo diɔpaae i dere ape. Mepaae ɔla ɔla hɔróló mole whjpaee ti mo dekeró beleróló melaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whj de ɔla ɔla sawa téti mupa, ti ai ɔla fasó saalo ai ape.

²⁷ Téyaalotei, mepaae yalo tɛteróló kaae tare aɔmó betere hɔróló bóe dele whjrapeta, ipaae dapesó wóló, mo ti sinópóló dae,'" yalepó.

Yesu Jerusalem be huluapaae doasi topo whj aɔyóló sókó wapa hale sóró horale fo

(Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Jon 12:12-19)

²⁸ Téró Yesuné i fo yóló kemetepa, atima Jerusalem be huluapaae furaalu, ama ɔlisó felepó. ²⁹ Atéró, ɔ Betpas beró Betani betamopaae sókó faai fu betalepó. Ai be hulua tamo felekemó *Olip* dupó du betere tiki erapó. ³⁰ Aimó ama yó matere whj tamo dotonaai atimaamopaae duraalu, "U bepaae diaamopi fae. Ai bemó sókó fóló kelenalemó, whjkélé betóló kunire teó *donki* hupu duló betaalopó. Téyaalopa, ai hupu taayóló ipaae dapesó ape. ³¹ Atéró taanalemótamo, whj mené diaamopaae woseturaalu, 'Ai neyaa de?' depa, ti i fo yae. 'Momó dapesó waaitei, Talené ama diyaaire kutó mupa sóró ape yale tikimó sóró fulapó yae,'" yalepó.

³² Atéró dotonatepa fóló kelalemó, atimaamopaae yale fotórómo epa kelalepó. ³³ Atépa, atimaamo kale *donki* hupu halika teraatu betaalemó, hupu talerape wóló atimaamopaae woseturaalu, "Ai hupu teraatu betere-a noyaa de?" yalepó.

³⁴ Ti fo depa atimaamoné duraalu, "Ita Talené ama diyaaire kutó mupa, serɔle fae yale tikimó sóró fulapó,'" yalepó.

³⁵ Atéró, Yesu beterepaae dapesó wóló daaló bitu, atimaamoné deró betere ɔloi kutirape sorokóló, Yesu ɔ hupuné sisó tómó betepapóló, whamenalepó.

³⁶ Atéró ɔ ai hupu tómó betóló wapa, so whj folosóró furaalu, atimané deró betere kutirape sorokóló tɔmó whamenaté felepó.

³⁷ Atéró, ɔ Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faairaaalu, *Olip* du sokore aɔpaae doropole tɔmó sókó derepelepó. Aimó, ama yó matere so whj mo feané Kótóné kae kae kelemei alarape eratepa kelaletiné atima hɛkesené sukuturaalu, fo fakeyóló Kótóné doi hale sóró horaai kaae salepó.

³⁸ "Mió Talené doimó wale doasi topo whj wisi-ó, Kótóné yɔ wisirópóló yae!"

"Kótóné hepen be tuɔmó mole hosaa muni deyóló dua betere ala so whj feapaae erópóló yae.

Téturaalu, mo taoró betere Kótóné kae mole doasi doi hale sóró horae!" deté fu betalepó.

³⁹ Tétepa, ai so whj kuamó betó mole Farisi whjrapené Yesupaae duraalu, "Naao yó matere whjrapepaae taalae yóló, foné sae," yalepó.

⁴⁰ Ti fo depa ama atimapaae duraalu, "Yalo diɔpaae mo i dere ape. Atimatamo fo ini dua betepa, ti tɔmó ai daae mole kaporapénétei doasi fo fake yaalo ai ape," yalepó.

⁴¹ Atéró, Yesu ɔ Jerusalem be huluapaae felekemó sókó faai fu bitu, ai doasi be hulua tuɔpaae kese deralemó, mo kɔlei ala epa, ɔ doasi wole yalepó. ⁴² Atéró woleyóló duraalu, "Hosaa muni deyóló dua betaaire ala mió i be demótóro diɔ beterepaae walapóló, kisipa uɔsóró ti mo wisi uɔpó. Téuɔtei, ai ala yaaire be de kemeyaleteiné mió diaaɔ kelené kelaɔsóró, kinó betepapó. ⁴³ Téretei, nalo me be demó kale bóe whjrape atima naao bepaae dorowaairaaalu, be bopéro betere tipimó hae kɔyayóló mulaté holóló, naao be bopéro betaalopó. ⁴⁴ Atére tómó atima daane holóló, diɔkélé diaaɔ naale senaalekélé tao sóró haemó hairaalo ai ape. Kane fake me tómó beleretei, atéró mulópóló taalaalomeipó. Ti noatepae, Tale Kótóné diɔ tao saai wale be de diaaɔ kisipani, hɔraleteinépó," yalepó.

Momatere bemó ɔla dupu du betepa Yesuné hɔkonale fo

(Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Jon 2:13-22)

⁴⁵ Téró, ɔ momatere be bolaare tipi tuɔpaae sókó holalemó, whjrapené ɔla ɔla dotonóló dupu du betepa fópóló dóló hɔkonalepó. ⁴⁶ Atéró, ama atimapaae duraalu, "Yalo beta, moma maaté yaai tɛnapóló aɔmó epatei, diaaɔ ai du betere alané ɔlémi whj betere be aɔrótu betepapó," yalepó.

⁴⁷ Atéró momatere bemó, betere dokɔ fea ama fo yó maleta du betalepó. Tétu betepatei, so whjmó momaratere topo whjrapekélé, Moses-né aɔɛre fo yó matere whjrapekélé, so whj kaae tare mepaae whj disirapekélé, fea touyóló, Yesu daaire tɔ kekitsu be-

talepó. ⁴⁸ Téyaleteti, atimané ǵ daaire tu me kilinipó. Ti noatepae, yó matere fo so whjné wosóló, hosaamó su betaletiné ǵ daaire tǵkélé kilinipó.

Yesupaae yǵ topo whj né sóró beteraleeé yóló wosale fo
(Mat 21:23-37, Mak 11:27-33)

20 Téró, me sukamó Yesu ǵ momatere be tuǵmó Kótóné ala etérópóló so whj feapaae yó matere alaró, kale mió wosetere fo wisitamo yó mótu be-talepó. Tétu betepa, mo so whjmó momaratere whjrapekélé, Moses-né asere fo yó matere whjrapekélé, mepaae whj disirapekélé, fea touyóló ǵ beterepaae walepó. ² Atéro wóló ǵpaae duraalu, "Naao ai alarape yóppóló, yǵ né sóró beteraleeé?" yalepó.

³ Ti fo depa, ama atimapaee duraalu, "Yǵlokélé diǵ-paae wosetere fo betǵ i dapa, ǵpaae tokó ǵlae. ⁴ Jon-né wǵi tópuratere ala ó hepen bemó yae depa yalepé, mo whjné yae depa yaleé?" yalepó.

⁵ Ai fo deremó, whjrape atimasisitei fo ǵlaaróló duraalu, "Dǵnétamo, hepen bemó yae depa yalepó depa, ti dǵpaae ama dere fo wosóló kisipa tiki tiratere noatepa deé enérápó. ⁶ Tépatei dǵné duraalu, mo whjné yae depa yalepó depa, ti doai wóló betó mole so whjné kapo duné dǵ siróló daalopó. Ti noatepae, Jonta so whjpaee yó matere Kótóné ǵlóló whj betaleteti feané kisiparapó," yalepó.

⁷ Atétepa, atimané ǵpaae duraalu, "Jon-né wǵi tópuratere ala ǵpaae né yae depa yaleró, dǵ kisipanipó," yalepó.

⁸ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Diaaǵ yǵlo wosale fo tokó menitepa, ti diǵné ǵpaae wosale fokélé tokó melaalo meipó," yalepó.

Whj betǵné ama kutó kaae tanóppóló sóró beteratere alapaae dó faróló yale fo
(Mat 21:33-46, Mak 12:1-12)

⁹ Téró Yesuné so whjpaee ai fo deté fóló, me i fo salekélé yalepó. "Whj betǵné ama kutó diyóló *wain* képi wae biliyalepó. Atéro, ai kutó mepaae whjrapené kaae taru, ǵlumétere ǵla sóró dotonótu betae yóló, ǵ fǵlo sukamó me be huluapaae bitǵ felepó. ¹⁰ Kale ǵla ǵluméterepa sere alimó, kale kutó talené ama kutó diratere whjkó betǵpaae duraalu, yǵ kutó kaae tare whj beterepaae mepaae ǵlumére ǵlakó serǵle fae yóló dotǵyalepó. Téyaleteti, kutó kaae tare whjrapené ǵ du betéro, hǵle fǵppóló dotǵyalepó. ¹¹ Téró, kale dere kaae ama kutó diratere whj me dotǵyalepó. Téyaleteti, ai whjkélé atimané dóló susupuróló, haletamo hǵle fǵppóló dotǵyalepó. ¹² Atéro, kale dere kaae sore dakoróló whj memo dotǵyalepó. Téyaleteti, ai whjkélé atimané du betéro samea sókó faróló, belapaae sóró taae deralepó.

¹³ Téró, kale *wain* képi kutó talené duraalu, 'Mió yǵlo noa alakó yaaloé? Yǵlo yaala sókó fóló hosaa turó mole naale betǵ atima beterepaae dotonatepa, atimané ǵ mo wisiyóló dape sóró, ama dere fo wosaalopóló kisipatu, dotǵyalepó,' yalepó.

¹⁴ Téyaleteti, kale kutó diratere whjrapené ǵ wale kolóló, atimasisitei fo dokóló duraalu, 'Aita, i kutó talené ama naalepó. Alima sinitepa, i kutó mepaae mómu ǵla ǵlatamo fea ama saǵsóró, dǵ saairǵalu, ǵ daalopa siépe,' yalepó. ¹⁵ Atéro, atimané ǵ kale *wain* képi kutó tuǵmó sóró belapaae taae deróló mo ti dalepó. Atétepa, kutó tale wóló atimapaee noa alakó eraaloé? ¹⁶ Kale kutó diratere whjrape mo ti dóló sukunóló, ai kutó mepaae whjrapené kaae tawóppóló melaalopó," yalepó.

Tétepa, aimó betó mole mo so whj feané ai dere fo wosóló duraalu, "Aita enénire alatei dapó," yalepó.

¹⁷ Téró, Yesuné kelené kíké yóló kaae taru atimapaee woseturaalu, "Kótóné fo tuǵmó,

'Mepaae be tǵtere whjrapené taae farale kane faketei, sóró be hulua eleké wisinaale botokoróló deyaalo ai ape,' yóló asémó ere fo-a, noa betené yaleé?

¹⁸ Téyaalotei, mepaae so whj de ai kapo fake tómó kotóo sóró dée nukupa, ti ama tiki turukó fóló doalé maaté yaalo ai ape. Téyaalotei, ai kale kapo dokó dorowouraalu tǵiya dere so whjta, mo ti derakó fóló muaalo ai ape," yalepó.

¹⁹ Tétepa, Moses-né asere fo yó matere whjrapéro mo so whjmó momaratere topo whjrapetamoné ama ai yale fo saleta, atimapaetóro dapóló aimótóro tawóló daai yaleteti, ai touró betere so whjné atimapaee me ala eraǵsóró, witepa taaralepó.

Sisapaae takis moni melaróe yóló wosale fo
(Mat 22:15-22, Mak 12:13-17)

²⁰ Atétepa, atimané Yesuné me alakó hǵsókó fóló déro kelaai, mepaae whjrape mo ala dere whj aǵyóló kikiti kaae tawóló betérópóló, mepaae whjrape dotǵyalepó. Aita hǵle mei, ǵ hǵsókó fóló, ama i fo mo depa wosalepóló, Rom *Gavman* topo whjné naase tuǵmó mulale faai kisipa mutu yalepó. ²¹ Atétepa, kale whjrapené ǵpaae woseturaalu, "Yó matere whj-ó, naao dere foró so whjpaee yó matere alatomota, mo dono dapó. Naao fake so whj maaté taosuraalu, mo so whj sisópaae erótumipó. Naaota, Kótóné tuǵ mole alatóro mo dono yó mótu betereitei dǵné kisiparapó. ²² Ti dǵné *takis moni* Sisapaae materetei-a, donorépe meié?" yalepó.

²³ Atimané ǵ só deraai dere ala ama kolóló, atimapaee duraalu, "Ai *denarias moni* yǵlo kelaalopa ǵpaae yó ǵlae yóló matepa tao sóró duraalu, *moni* tómó i mole asoró doitamo-a né?," yalepó.

²⁵ Ti fo depa, atimané duraalu, "Sisanéppó," yalepó. Tétepa ama duraalu, "Sisané ǵlapa, ti Sisapaae melae. Kótóné ǵla ti Kótópaae melae," yalepó.

²⁶ Atéro, Yesu so whj feané keletómó me alakó hǵsókó fuléro kelaai sǵ saletei, ǵ hǵsókókélé feni, ama atimapaee fesaayóló dere fomó, atima hokomó sókó furaalu fokélé tekini, siratei du betaletépó.

Sinale whj kepaayóló so dokaaloé yóló wosale fo
(Mat 22:23-33, Mak 12:18-27)

²⁷ Mepaae sukāle so whj kepaayaalo meipó, du betere Sadyusi fakekó mepaae whjrapetamo Yesupaae wosetere fo yaai walepó. ²⁸ Atéró duraalu, “Yó matere whj-ó, whj betā so dokaletai, naale senaalekélé deni hāle sinitepa, noma me whjné ai so wulia dokóló naale detepa, ti ai naale noma sukāle whj betale sirimó beterópóló yae fo Moses-né asēmó dāpaae erapó,” yalepó. ²⁹ “Take wēikeró nomarape beterepó. Atéró bitu, topo whj so dokaletai, ai sotamo naale deni, ā hāle sinalepó. ³⁰ Atéró sukutepa, kale so wulia noma me whjnémo dokalemó, ai whjkélé naale deni, hāle sukālepó. ³¹ Nomarape fea até deté fóló, nalo mo kemerótu noma awā taalu whjné dokaletai, ākélé hāle sukālepó. Atéró mo ti kemeróturaalu, kale sokélé sukālepó. ³³ Atéró, wēikeró whjrapené dokale so take kepaayóló wale sukamó, mé whjné dokaaloé?” yalepó.

³⁴ Ti fo depa Yesuné atimapaae duraalu, “Mió i alimó bitu, whj so dokóo, so whjtamo fóo, du beterapó. ³⁵ Té-tu betepatei, sukāle so whj momó kepaayóló betaaire alimó atéró whj so dokotere alakélé, so whjtamo beteratere alakélé, sinitere alakélé ini, hepen bemó betere *ensel* kaae betaalo ai ape. ³⁶ Téturaalu, atima kepaaró betere naale senaale ereteiné Kótóné ama naale senaaletóro betaalopó. ³⁷ Ni sesaapemó duku betere si mi dolomó yale fo Moses-né asērapó. Āta, Abraham, Aisak, Jekop-sēpi fea tēteróló kaae tare Kótó beterapó. Atére foné sukāle so whj aluni, kepaayóló beterapóló, hākeamó yó matapó. ³⁸ Ti āta, sukāle so whj maaté tēteróló kaae tanitei, mo betere so whjkélé tēteróló kaae tare Kótó beterapó. Ti noatepae, sukāle so whjkélé, betere so whjkélé, fea amatóro beteró beterapó,” yalepó.

³⁹ Moses-né asēre fo yó matere whjrape mepaaené āpaae tokó mótu duraalu, “Yó matere whj-ó! naao dere fota, mo dono dapó,” yalepó. ⁴⁰ Téyaletai, ama ai yale foné atima haleturaalu, whj betānekélé āpaae me wosetere fo inipó.

So whj tēteróló kaae tare whj-a né naaleé yale fo
(Mat 22:41-46, Mak 12:35-37)

⁴¹ Téró, Yesuné atimapaae duraalu, “Kótóné so whj tēteróló kaae tare whj Kerisota, Depit-né naalepó du betere-a noa fo betené de?

⁴² Ti ai fo bete Depit-né amatei, hākearóló *buk* Sam-mó asēyóló muló beterapó.

‘Talené ē tēteróló kaae tare Talepaae duraalu, “Yālo naao bóe whjrape tétei aleróló, naao hó aqmó beteraalopa, kaae tawóló yālo turu naase dēmó betae,” ’ erapó.

⁴⁴ Ti Depit-né ā tēteróló kaae tare Tale-ó du betaletaimo, ama naalepó, fo neteró yaleé?” yalepó.

⁴⁵ Téró, aimó betó mole so whj feané ama yó mótu betere fo wosetu betepatei, Yesu ā ama yó matere whjrape daalepaae fetée fóló duraalu, “Moses-né asēre fo yó matere whjrapené dere alané diā do-

raōsóró mo wisiyóló kaae tawae. ⁴⁶ Ti atimata, so whj feané doasi whj-ó yóló, dukiratere kokómó so whj fea tourāleta dere tikipaae faairaalu, mo fōloi kuti wisi-maaté deróló fua yóo, Kótóné fo wosetere be dolopaae fukélé, mo wisi tikimótóro betaai hēkese dua yóo, āla detere sukamókélé, topo whjrape bitua betere tikimó, betaai ekēle yóo, dua dapó. ⁴⁷ Téturaalu, kale wulia sorapekélé dilikóló atimané āla āla fea ōlémi sóo, moma duraalukélé, so whjné dukiratere kokómó fōlo siyóló yóo, dua dapó. Take kemetere sukamó atētere whjrapené saaire kwiata, mepaae so whjné saaire sekē bosenóló, mo doasi saalo ai ape,” yalepó.

Wulia soné moni ke derāle wale fo
(Mak 12:41-44)

21 Téró Yesu ā momatere bemó bitu kaae taremó, mepaae néli whjné Kótópaae hāle matere *moni* deratere dolopaae dekéro derāleta du betaletépó. ² Atétepa kelalemó, betā yoleale wulia sonékélé sonaai *moni* ke belekāmale tamo derāle walepó. ³ Atétepa ama duraalu, “Yālo diāpaae mo i dere ape. I yolealere wulia soné derale *moni* kené so whj feané derale *moni* taaróló, mo bosene falapó. ⁴ Ti noatepae, so whj feanéta doakale *moni* mupatei, téti maaté derāleta yalepó. Téyaletai i wulia sonéta, ama depe dolo sesé mole *moni* ketei, mo ti kemeróló derāle walepó,” yalepó.

Sāro haetamo kemeyaa i deremó eratere fareyópu
(Mat 24:1-35, Mak 13:1-31)

⁵ Téró, mepaae ama yó matere whjrape atima furaalu, “Mepaae so whjné Kótópaae hāle matere āla ālaró kapo fake wisitamóné momatere be wisinaale tēyale tikimó kokóné sininó betera kela,” yalepó.

⁶ Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Diaāq mió i keletere āla āla feata, take waaire sukamó me kapotamo atéro wolekepa kelaalomeitei, fea fisikó fóló, haemó kolokó doropóló mupa kelaalo ai ape,” yalepó.

⁷ Ti fo depa atimané āpaae woseturaalu, “Yó matere whj-ó, ai alarape-a noa sukamó yaaloé? Noa kaae fareyópu eratepa, kolóló kisipa muaaloé?” yalepó.

⁸ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whjné kapala fo yóló diā dilikaōsóró, mo hotowa yóló kaae tawae. Ti noatepae, mepaae dilikitere whjrape wouraalu yālo doi yóló, ‘Kale waalopó du betere whj tētrótípó. Ali mió felekemó walapó,’ depa mo nisyóló sya faōse.

⁹ Doasi bóe dele alaró mepaae whjrape atimané hae tiki atimatei tēteróló kaae tawaairaalu, *Gavman* whjta-mo bóe du beterapó dere fo wosóló wiyāōse. Ti noatepae, folosóró ai alarape mo yaalotei, kemeyaaire ali folo sókó waalomeipó,” yalepó.

¹⁰ Téró atimapaae duraalu, “Me hae kwiamó betó mole so whjro me hae kwiamó betó mole so whjtamo bóe dóo, me hae kwia tēteróló kaae tare topo whjrapero me hae kwia tēteróló kaae tare topo whjrapetamo bóe dóo, yaalo ai ape. ¹¹ Atéturaalu, hae kwia feamó doakale bao dere alakélé, doasi sekēi alakélé, wotetere aliró hepo alitamokélé waalopó. Téturaalu, so whj mo

doa winé sinóló diri furu furu yaaire alaró me ala yaairemó dere fareyóputamo sãmó eratepa, diaaꝓ ke-laalopó.

¹² Ai alarape yaaitei folosóro, mepaae whjné diã dóló susupuróló, fo wosetere berapepaae dapesó fóló, *dipula* beteraalo ai ape. Atéroró, diã doasi topo whjrapero *Gavman* whjrapetamo beterepaae dapesó faalopó. Diã yãlo ala erótu berteremó bóe duraalu ai alarape yaalopó. ¹³ Atétere alané yãlo yó melale alarape atimané keletómó yó melópoló, diã tẽ ai mulatere ape. ¹⁴ Atimané diã só deraairaalu, fotokóiné depa diã noa fo yaaloé, yóló whaalaa yaqse. ¹⁵ Ti noatepae, ai ala deretamo yãlo diãpaae kisipa tiki dotoróẽ fole alaró atimané dere fo tokó melaaire fotamo yó melaalo ai ape. Diãné ai fo depa woseturaalu, diã só deraaitere whjrape folópu kolokó fóló, mo betã whjnékélé me tokó matere alakélé yaalomeipó. ¹⁶ Diaaꝓ hae aya ó norape ó fake whjrape ó fulumu whjrapenkélé, diã dõpóló eleké deyaalo ai ape. Téturaalu, diã mepaae whjrape atimané mo ti dóló sukunaalopó. ¹⁷ Atétu, so whj mo feané diãtamo bóe dóló, diã hõraalo ai ape. Ti atétere alata, atimané ẽ hõrótu diãkélé ai hõratere ape. ¹⁸ Téyaalotei, diaaꝓ topo niki mo betãkókélé aluyaalo meipó. ¹⁹ Diã mo ti betaaire bete saairaalu, mo diriyóló betae.

²⁰ Diaaꝓ kelerãlemó, Jerusalem be hulua bóe whjrapené bopéro betepa kilituraalu, kale be hulua mió mo felekemó dóló wópu mulaai dapóló, kisipa muae. ²¹ Atétere sukamó, Judia hae kwiamó betó mole so whj diã ti du sorokó molepaae botokó fóo, mepaae doasi be hulua tuãmó betó mole so whj diã ai be hulua taaróló fóo, mepaae ai hae kwiamó betóló fale so whjkélé ai doasi be hulua tuãpaae faqsóro yae. ²² Ti atétere alimó yaaire alata hãle meipó. I haemó betóló fale so whjné yale alamó Kótóné kwia móturaalu, doasi sekẽi ala eraalopóló, asẽmó ere fo dokonótu-raalu, mo eraalo ape. ²³ Ti aita, Kótóné i hae kwia feamó betó mole so whjtamo doasi fopaae buturaalu, só ai deratere ape. Atétere be dẽmó mepaae naale ere soraperó, naale teó awã nuku betere sorapetamo betã kqleó, mo doasi sekẽi ala saalo ai ape. ²⁴ Téturaalu, atima mepaae ti bóe dele sepakené dóló kemeróo, mepaae so whj ti hae kwia feapaae *dipula* sóro dapo dapo yóo, yaalopó. Tétu, Jerusalem be mo ti doróló torokó faróló, Juda meire fake atimané tẽteróló kaae taté fóló, Kótóné dãle muló betere kwiamó sókó fupa, ti kemeyaalo ai ape.

²⁵ Atéturaalu, sãmó daale sukanékélé, hõr-erapenkélé, wéliénékélé, kae kae alarape depa kolóo, doasi wej kq̃la whaau yóló holóo yaalopó. Atétere ala i hae kwia feamó betó mole so whjné kilitu, noa ala du derópóló hosaa wej wej yóló wiyaalopó. ²⁶ I hae kwia feamó betó mole so whjné ó sã wore duraalu, hõr-erape torokó dorowale kilitu, i haemó noa ala du derópóló, doasi winé sukãalopó. Tétu, diri furu furu yóló be fesaaetamo du dere kaae yaalo ai ape. ²⁷ Ai alarape yóló kemetepa, kale Whjné Naalema ó sãko dolomó doasi bole fotokq̃ro mo kae ere dẽ wisinaale-

tamo hãkeamó wapa kelaalopó. ²⁸ Ai alarape kaae sóro depa kilitu, aluyaqsóro Kótóné ama dupure so whj mo felekemó dapesene walapóló kisipa mutu, hãjtamo turukó holóló daae muae.

²⁹ Atéroró, ama atimapaee i fo sale yalepó. Ti daale ni noseró mepaae nirapetamoné ere ala diaaꝓ kolóló kisipa muae? ³⁰ Nirape sóku fóló, tokq̃ momó beletepa kilituraalu, kale ba fo ali mió mo felekemó ai sókó wale ape dua dapó. ³¹ Atei alarape kaae depa diaaꝓ kilitu, Kótóné tẽteróló kaae tare ala mió mo felekemó walapóló kisipa muae.

³² Yãlo diãpaae mo i dere ape. Mió i alimó betó mole so whj sukuni hãle betepatei, i alarape folosóro yaalo ai ape. ³³ Sãró i haetamo kemeyaalotei, yãlo fo betã mo kemekélé ini, hãle muó tawaalopó.

³⁴ Diã wej nóló topo dotere alané diaaꝓ tiki ó naoo dere ala hãle q̃la kaae taae fatereteikélé, ó i haemó whaaliatu betere alakélé, diãné hosaa tuãmó sekẽné sinitere alakélé du betepa, i be dẽ sókó wouraalu yã hemó duku dere kaae yaqsóro, mo hotowaró kaae tawae. ³⁵ Ti noatepae, ai yaaire alarapeta, i hae kwiamó betó mole so whj mo feapaae waalo ai ape. ³⁶ Kale Whjné Naalema betere tikimó diãkélé betaalopó. Téyaalopa, ai alarapené diã só deraqsóro, betere dokq̃ fea hotowayóló kaae taru, momatere ala yó tawae," yalepó.

³⁷ Atéroró, Yesu ẽ suka fea ai momatere bemó Talené ala etérapóló yó melóló, be kuluka deretamo ẽ *Olip* du sorokó molepaae fini fi wuatu betalepó. ³⁸ Atei ala du betepa, so whj fea mo hãkatitei turukó holóló Yesuné momatere bemó yó mótu betere fo wosaai wua yalepó.

Judas-né Yesu eleké deale fo

(Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Jon 11:45-53)

22 Kale bosene fele be dẽ kisipa mutu, fopei *bred* o deyóló nokole be dẽ felekemó sókó waai depa etéyalepó. ² So whjímó momaratere topo whjrapero Moses-né asẽre fo yó matere whjrapetamo so whjné kapo duné siróló daqsóro wituraalu, Yesu kikititi daaire tũ kekitu betalepó. ³ Téro, atima 12 yó matere whjrapekó betã whjné doi Judas Iskariot tuãpaae dowi Satan bitj walepó. ⁴ Tétepa kale Judas ẽ fóló, mo so whjímó momaratere topo whjrapero momatere be kaae tare diki tare whjrapené topo whjrapetamo betó molepaae felepó. Téro Yesu dõpóló netéro eleké deyaaloé? yóló, fo dokaai felepó. ⁵ Atéroró, fo dokóló kemetepa, hẽkese duraalu *moni*-né ẽ dupuyaalopó, yóló mulalepó. ⁶ Atéroró, Judas-né wisirapó depa, so whj touróló bitinitere sukamó Yesu dõpóló naase tuãpaae mlaaire tũ kekitu betalepó.

Yesu ama yó matere whjrapetamo siki bemó bitu q̃la nale fo

(Mat 26:17-30, Mak 14:12-26, Jon 13:21-30, 1Korin 11:23-25)

⁷ Kale bosene fele be dẽ kisipa mutu, fopei *bred* o deyóló nokole be dẽmó betã *sipsip* hupu male dóló, Talepaae simó sukũlaa daróló mlaaire be dẽ sókó

walepó. ⁸ Téró, Yesuné Pitaro Jon-tamo dotonaai duraaalu, "Diaamo fóló, kale bosene fele be demó deyóló naaire ɔlakó taleyóló mulaai fae," yalepó.

⁹ Ti fo depa atimaamoné ɔpaae woseturaalu, "Naao kisipané ai ɔla-a, dɔmoné momó taleyóló mulópoló de?" yalepó.

¹⁰ Ai fo depa ama duraalu, "Diaamo ai be hulua tuɔmó sókó feɔalemó, whj betɔ weɔi wuti beleyóló tumó diaamotamo hokolaa yaalo ai ape. Téyaalopa ɔ sya fóló, fole be dolopaae diaamokélé buó deya. ¹¹ Téró, ai be talepaae etei fo yae. Yó matere whjné ɔpaae duraaalu, 'Yɔlo yó matere whjrapetamo bosene fele be demó, ɔla deyóló naaire be kekó momó donoróló muló betere?' yóló, wosae yalepó," yalepó. ¹² Até-nalemó, ama diaamopaae óté taoró doasi be ke yó melaalo ai ape. Ai be ke dolomó betaaire ni fake ó mepaae ɔla ɔlakélé fea sumó donoróló muló betepa kelaalo ai ape.

¹³ Atétepa atimaamo fóló kelalemó, Yesuné yale fo motóró epa kelalepó. Atéro bituraalu, kale bosene fele be demó atimané deyóló naaire ɔla aimó donoróló mulalepó.

¹⁴ Atéro, kale ɔla naaire suka kele sókó wapa, Yesuné yale fotóró mo epa kelalepó. Atéro *aposei* whjrapetamo ɔla nokole ni fake tómó boperó bitu ɔla nuku beterepó. ¹⁵ Atéru, ama atimapaae duraalu, "E doasi sekɔ saaire ala feleke depa, kale bosene fele be demó detere ɔla dɔ betɔmó nokoletiné e mo doasi hɔkese dapó. ¹⁶ Ti yɔlo diɔpaae i dere ape. I bosene fele be demó detere ɔla e néli hɔle bitiré fóló, Kótóné tɔteróló kaae tare aɔmó mió i ɔla detere ala bete dokonatepa, ti momó naalo ai ape," yalepó.

¹⁷ Atéro, Yesuné *kap* wuti sóro taru, Tale Kótópaae mo kée yalepó. Atéro mótu, Yesuné atimapaae duraaalu, "I matere weɔi tao sóro, diɔ fea nósu deté fóló, kemerae. ¹⁸ Ti yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Mió i nokole *wain* képi weɔi momó kaae néli hɔle bitiré fóló, Tale Kótóné tɔteróló kaae tare ala sókó wale sukamó momó naalopó," yalepó.

¹⁹ Téró, ama *bred* o bula tao sóro Kótópaae mo kée yóló, terekée daalu yóló ɔnirótu duraaalu, "Ita, yɔlo tiki diɔmó i matere ape. Térapa, diɔné e kisipa muóló nukulé fu betae," yalepó.

²⁰ Atéro, atima ɔla nóló kemetepa, kale yale kaae weɔi wuti tao sóro taru duraaalu, "I *wain* weɔita, Kótóné ama so whj tao saalopóló, kisi yóló mulale fo diriróturaalu, diɔ tao saai sunée farale yɔlo sameapó. ²¹ Téretei, i ni fake tómó ɔtamo betɔmó ɔla nuku betere whjnétei, e dópóló eleké deyaalopó. ²² Téyaalotei, Whjné Naalema i ala yópolópó yóló, Kótóné tukóló muló betere fo mo dokonóturaalu eraalo ai ape. Téyaalotei, Whjné Naalema dópóló eleké deyaaire whj betɔ mo doasi sekɔi ala saaireteiné kɔlerapó," yalepó. ²³ Ti fo depa, ai ala-a né yaai dée yóló, atimasisitei u wosene i wosene du betalepó.

²⁴ Atéro kale dere kaae, ama yó matere whjrape atimasisi doasi topo whj-a, de betaai dée yóló fonétei alale su betalepó. ²⁵ Tétepa Yesuné atimapaae duraalu,

"Kale Juda meire fake tɔteróló kaae tare topo whjrapenémo so whj tɔteróló kaae tanópoló, sóro betero betere whjrapeta doasi néli whj bitu, so whj fea tao sóro wisi ala erótu betere whjrapepó dua dapó.

²⁶ Tépatei, diɔ atei kaae ala ini, diɔ tuɔmótamo doasi topo whj betepa, ti mo ketei kaae betóo, diɔ tɔteróló kaae tare topo whj ti kutó diratere whj kaae betóo yae.

²⁷ Ti noatepae, ɔla deyóló nokole sukamó doasi doi mole whjrapené noa ala dua de? Ti atima doasi whjrape ni fake tómó bitu, ɔla maaté nuku beterepé, kutó diratere whj kaae bitu, ɔla biliyóló maleta dua de? Meipó. Ai doasi doi mole whjrape atima ai ala dumi, ni fake tómó bituraalu, ɔla maaté nukua dapó. Tépatei,

ɔta diɔ feané kutó diratere whj kaae beterepó. ²⁸ Diɔta, ɔpaae sekɔi ala wou betepatei e taaróló botokó feni, ɔtamo betɔmó bitiré walepó. ²⁹ So whj tɔteróló kaae tanópoló yɔlo Ayané e sóro betero tu yale kaae, yɔlokélé diɔ so whj tɔteróló kaae tanópoló, sóro betere-atapó. ³⁰ Até dapa, yɔlo tɔteróló kaae tare ala tuɔmó ni fake tómó bitu, ɔla nóló, weɔi nóló du betaalopó. Atéru,

doasi topo whj betere tikimó bitu, 12 Israel fak-erapetamo diaaɔ fo tokóló tale yaasepóló, sóro betere-atapó.

Pitané yaaire alamó Yesuné yale fo

(Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Jon 13:36-38)

³¹ Saimon, Saimon-ó, yɔlo ɔpaae i dere fo wosae. Mepaae so whjné *whit* ke buléro kelaai fumi sukutu dere kaae, yɔ tuɔmó noa alakó muléro kɔae ke-laairaaalu, Satan-né ɔpaae wosene walepó. ³² Téyaleteti Saimon-ó, naao kisipa tiki tiró betere ala taaróló haepaae derepaɔsóro, yɔlo yɔmó momaralepó. Naao kisipa tiki feteyóló, yɔ e beterepaae momó wapata, ti naao norape tao sóro fotokó bulaasepé," yalepó.

³³ Tétepa Pitané ɔpaae duraaalu, "Tale-ó, yɔ *dipula* beteratepa ti ɔkélé wusuró beteroo, sukutepakélé ti wusurótóro sukó enérápó," yalepó.

³⁴ Ai fo depa Yesuné duraaalu, "Pita-ó, yɔlo ɔpaae i dere ape. Mió i be demó wɔ *kakaruk* bané hale yaipatei, naao e kisipanipó fo sore félimó yaalo ai ape," yalepó.

³⁵ Téró, Yesuné atimapaae woseturaalu, "Yɔlo diɔ dotonale sukamó *moni* butere be ó hɔleke be ó me ɔlakélé sóro fae ini, hɔle fɔpóló dotɔyalepó. Téyaleteti, diɔ me ɔlakó mei yaleé?" depa atimané duraaalu, "Meipó," yalepó.

³⁶ Ai fo depa, ama atimapaae duraaalu, "Mió diaaɔ *moni* detere be mupa sóo, yokélé sóo yae. Bóe dele sepakekótamo munipa, ti diaaɔ tómó deró betere kuti sokóló, me whjtamo dotonóló sepake betɔkó dupuyae. ³⁷ Ti noatepae, i fo aseýóló muló beterepó. Dowi ala dere whjrape dosɔturaalu, ɔkélé touróló dosɔyalepó. Yɔlo diɔpaae i dere ape. Ai ere fo dokonóturaalu ɔpaae mo eraalopó. Mo dapó. E mo kisipa muturaalu, Kótóné kóló whjrapené aseýóló ere forape fea dokonóló ɔpaae motóró eraalo ai ape," yalepó.

³⁸ Téró, ama yó matere whjrapené ʒpaae duraalu, “Tale-ó, ɖané bóe dele sepake tamo i tarapa kelere?” depa, ama duraalu, “Ai sypó,” yalepó.

Yesu Olip dumó daalu moma yale fo

(Mat 26:36-46, Mak 14:32-42)

³⁹ Atéró, Yesu ʒ belapaae sókó doropóló ama dua dere kaae, *Olip* du sokorepaae fupa, ama yó matere whjrapekélé, ʒ sya felepó. ⁴⁰ Atéró, aimó sókó fóló, ama atimapaae duraalu, “Sɿ sere alané diʒ dowi alamó dée nalaʒsórópa, Talepaae momatu betae,” yalepó. ⁴¹ Atéró, ʒ atima daale tiki sawa taaróló fóló, bukutiri teyʒró bituraalu momayalepó. ⁴² Ama i moma yalepó. “Aya-ó, naao kisipané ʒpaae i waaire sekɿi ala waʒsóró sesé yaai depa ti té yae. Yʒlo kisipané enére ala yaalomeipa, naao yaai kisipa mole ala betʒ erae,” yalepó. ⁴³ Atétepa, ó hepen bemó betere *ensel* betʒ dorowóló ʒ tao sóró fotokʒ bulalepó. ⁴⁴ Atéró, Yesuné ama hosaa tuʒmó mo doa sekɿné sinitepa, Alimapaae mo fotokʒi moma yalepó. Atéturaalu, ama tikimó fosono doasi fʒake kaae dorowóló, haepaae fu betalepó.

⁴⁵ Atéró momayóló kemetepa, ʒ turukó holóló ama yó matere whjrape beterepaae momó fesaae fóló ke-lalemó, atima dekeɿné sukuturaalu fotokʒkélé meiyóló, noke foposaa yó molepó. ⁴⁶ Atépa ama atimapaae duraalu, “Diʒ noatepa, noke foposaa yó mule? Sɿ sere alané diʒ ʒlisóró fóló, dowi alapaae só deraʒsóró, turukó holóló Talepaae momatu betae,” yalepó.

Judas-né Yesu bóe whjné naase tuʒpaae mulale fo

(Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Jon 18:3-11)

⁴⁷ Ama fo kemeni hʒle du betepatei, so whj mo hʒle ʒla kaae walepó. Kale yó matepa wosetere 12 whjrapekó betʒ whj Judas-né Yesu kʒló tukó naai, ʒ daale felekepaae walepó. ⁴⁸ Téyaletai, Yesuné ʒpaae duraalu, “Judas-ó, kale Whjné Naalema dʒpóló, eleke deyóló kʒló tukó naai wou de?” yalepó.

⁴⁹ Até yaaire ala, Yesuné ama yó matere whjrapené kolóló ʒpaae duraalu, “Tale-ó, ɖané i tare sepakerapené deyaróe?” yalepó. ⁵⁰ Téró, atimakó betʒ whjné mo so whj mó momaratere doasi topo whjné kutó dirater whjné tururó wosɿli sʒae deralepó.

⁵¹ Tétepa Yesuné duraalu, “Ai ala me momókó yaʒse!” yalepó. Atéró, Yesuné kale whjné wosɿli ama ere kaae eralepó.

⁵² Téró, Yesuné mo so whj mó momaratere doasi topo whjrapekélé, momatere be kaae tare whjrapené topo whjrapekélé, whj disirapekélé fea woló, ʒ tawaai boperóló daae molepó. Atépa ama duraalu, “Diaaʒ ɿta, i hae kwia tɿteróló kaae tare doasi topo whjrapené kaae tare alarape fasó saai, bóe daai ʒlisóró fole whj póló, sepakeró nópulutamo tao diliki yóló, ɿ tawaai wou de?” ⁵³ Take ɿ diʒtamo momatere be tuʒmó bitua yaletai, diaaʒ ɿ daai tanipó. Ténitei, mióta, dilikire alané tɿteróló kaae tapa, diaaʒ yaaitere ala yʒpóló, tukóló muló betere sukakelemó dapó,” yalepó.

Pitané Yesu tuɿnipó yale fo

(Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Jon 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Téró, atimané ʒ tawóló so whj mó momaratere topo whjné bepaae dapesó felepó. Atétepa, Pitakélé Yesu sya nalo taaeta deté fu betalepó. ⁵⁵ Téyaletai, ai momatere be bolaare dopóku tuʒ dolomó si noke yóló, atima fea simó boperóló betó mupa, Pitakélé atimatamo beterepó. ⁵⁶ Atéró ʒ simó beteremó, kutó diraterere so seimale betʒné kolóló, mo ti kikéyóló kaae taru duraalu, “I sekɿta, Yesutamo betʒmó kwɿale whj kópó,” yalepó.

⁵⁷ Ai fo depa Pitané duraalu, “Ti senaale-ó, naao ai bope dere whjta ɿ mo tuɿkélé inipó,” yalepó.

⁵⁸ Atéró sawa beteró, whj me kaené ʒ kolóló duraalu, “Yʒkélé atimatamo kwɿale whj kóe?” depa, Pitané duraalu, “Ai whjta ɿ meipó,” yalepó.

⁵⁹ Atéró, suka kele betʒ kemetepa kale dere kaae, whj menémo duraalu, “I sekɿta, Yesutamo betʒmó kwɿale whj kó irurapó. Ti ʒkélé Kaleli whj tóró mo hjtipó,” yalepó.

⁶⁰ Ti fo depa, Pitané duraalu, “Diaaʒ ai bope dere whjta, demó déró ɿ tuɿnipó,” yalepó. Ai fo deretamotóró wʒ *kakaruk* bané hale deremó, ama du betale fo tukó felepó. ⁶¹ Tétepa, Tale ʒ Pita daalepaae fetée wóló, kelené kikéyóló kaae tawalepó. Até deremó, take Talené Pita ʒpaae *kakaruk* bané hale sore félimó yaaipatei, naao ɿ kisipanipó yaalopó yale fo kisipa mu-ni walepó. ⁶² Atétepa, Pita ʒ belapaae sókó doropóló, mo doa dekeɿné sini wole du betalepó.

Diki tare whjrapené Yesu faleyale fo

(Mat 26:67-68, Mak 14:65)

⁶³ Atéró, Yesu botokó faʒsóró, kaae tare whjrapené ʒ doka doka duraalu faleterere forape yóló deleta du betalepó. ⁶⁴ Atéró, ama kelepaa atimané kutiné kinóló dokóló ʒpaae woseturaalu, “Yʒ né daleé? Yʒ dale whj dʒpaae yó ʒlae,” yalepó. ⁶⁵ Atéró, atimané ʒ faleyóló kae kae dowi forape du betalepó.

Pailat-ró Herot-tamoné Yesutamo fo tekʒle fo

(Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Jon 18:19-24)

⁶⁶ Atéró, be teó deɿeretamo fo tokóló tale yʒpóló beteró betere whj disirapekélé, mo so whj mó momaratere doasi topo whjrapekélé, Moses-né asɿre fo yó matere whjrapekélé, fea betʒpaae tourʒle walepó. Atéró touró bitu, Yesu fo tokóló taleyʒpóló tale dere whjrape beterepaae dapesó felepó. ⁶⁷ Atéró atimané duraalu, “Yʒta, Kótóné so whj tɿteróló kaae tare whj Kerisopata, ti dʒpaae yó ʒlae,” yalepó. Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Yʒlo diʒpaae depa diaaʒ ɿpaae kisipa tiki tiraalomeipó. ⁶⁸ Yʒlo diʒpaae mepaae fo wose-nalemókélé, diaaʒ tokó melaalomeipó. ⁶⁹ Térete, mo miótóró kaae sóró kale Whjné Naalema mo doasi fotokʒ bole Kótóné turu naase tuʒmó betaalo ai ape,” yalepó.

⁷⁰ Ai fo depa, atima mo feané ɔpaae woseturaalu, "Ti ɔta, Kótóné Naalemaé?" depa ama duraalu, "Me kae mei, diaaɔ mo dono ai dere ape," yalepó.

⁷¹ Ti fo depa, atimané duraalu, "Me kae noa fokómo depa, wosaai de? Fo feata, ama kɔlómótóró sókó wapa dɔané ai wosale ape," yalepó.

Yesu Pailat-né keletómó fo tokóló, filipaa ni tómó olerae yale fo

(Mat 27:1-2,11-26, Mak 15:1-15, Jon 18:28-19:16)

23 Téró, atima aimó betó mole whj mo fea turukó horóló, Yesu Pailat beterepaae dapesó felepó.

² Atéró, atimané ɔ faleyóló só derótu duraalu, "Ai whjnéta, so whj feané Sisapaae *takis moni* melaɔsóró sesé yóló, so whj kɔpaae ɔlisóró fu beterepó. Tétu, amatei ɔta so whj tɛteróló kae tare topo whj Kerisopó du betere alané dɔané tɛteróló kaae tare alarape fea dorótu beterepó," yalepó.

³ Atétepa, Pailat-né Yesupaae woseturaalu, "Yɔta, Juda fake so whj tɛteróló kaae tare topo whjé?" depa, Yesuné duraalu, "Épó. Naaotóró dono ai dere ape," yalepó.

⁴ Téró, Pailat-né Talepaae momaraterere topo whjrapéro so whj featamopaae duraalu, "I whj ɔlo kɔae ke-lalemó, fo tokóló ɔ só deraaire bete mekélé mupa kilinipó," yalepó.

⁵ Tétepa, atimané fo fakeyóló deterainé duraalu, "Ai whjné Judia hae kwiamó betó mole so whjpaee yó matere fo wosetu, fo tiki whaa deté fu betalepó. Ama Kaleli hae kwiamó kaae sóró yó maté wóló, mió ipaae ai sókó wale ape," yalepó.

⁶ Ai dere fo wosóló, Pailat-né atimapaee woseturaalu, "Ata, Kaleli whjé?" yalepó. ⁷ Ai fo depa, atimané duraalu, "Ai whjta, Herot-né tɛteróló kaae tare hae kwiamó beterepó," yalepó. Atéyale sukamó Herot ɔkélé ai Jerusalem be huluaámó betepa, Pailat-né Yesu Herot beterepaae dotɛyalepó.

⁸ Téró, Yesu atéró sókó wapa kilituraalu, ɔ mo hajné sinalepó. Ti noatepae, ama mepaae kelemei alarape erótu beterepó deté fole fo woseturaalu, Yesuné kelemei alakó eratepa kelenée yóló, kisipa mutu betaleteinépó. ⁹ Atéró, kale Herot-né ɔpaae kae kae forape woseté feletei, Yesuné fo betɔkélé tokó menipó. ¹⁰ Atétepa, so whjmó momaraterere doasi topo whjrapéro Moses-né asɛre fo yó matere whjrapetamoné ɔ faleyóló só deraterere fo du betalepó. ¹¹ Téró, kale Herot-ró ama diki tare whjrapetamoné ɔ faleyóló duraalu, wisi wisi kuti deróló Pailat beterepaae momó fesaae fɔpóló dotonalepó. ¹² Upuléta, kale Herot-ró Pailat-tamo bóe dóló betaletei, mió i ala yale sukamó fulumu whj aleyóló beterepó.

¹³ Atéró, kale Pailat-né so whjmó momaraterere topo whjrapepaaekélé, so whj tɛteróló kaae tare topo whjrapepaaekélé, so whj feapaaekélé ape yalepó.

¹⁴ Atéró touró betepa, ama atimapaee duraalu, "Diaaɔ i whjta, take tɛteróló kaae tare doasi topo whjrapetamo bóe daai ɔlisóró fole whjpóló, ɛ beterepaae dapesó wapa diaaɔ keletómó ɔlo ɔ tuámó daaló bitu,

me hɔsókó fele alakó muléro kekɔlemó meipó.

¹⁵ Herot-nékélé taleyalemó, dowi ala mekélé munipa, ama dɔpaae ai dotonale ape. I whj mo ti sukópóló dele alata, me noa ala itikimó daai de? ¹⁶ Térapa, ɔlo ɔ fokosó sóró hɔle fɔpóló dotɛyaae dapó," yalepó. ¹⁷ (-)

¹⁸ Atimané mo betɔ kɔló daae fóló fo fakeyóló duraalu, "Ai *dipula* betere whj Barabas dɔ beterepaae wɔpóló dotonóturaalu, i seké dóló aluræ," yalepó. ¹⁹ Ti noatepae, ai whj Barabas-ta *Gavman* whj betaai dapóló bóe dóló whj dupa, ɔ *dipula* beterepó.

²⁰ Pailat-né ama kisipanéta, Yesu hɔle fɔpóló dotonaaairaaalu, so whjpaee momó yalepó. ²¹ Téyaletei, atimané mo doa fo fakeyóló duraalu, "A filipaa ni tómó dóló oleræ, ɔ filipaa ni tómó oleræ," du betalepó.

²² Téró, ama sore dakoróló atimapaee duraalu, "I whjné noa dowi ala yalemó daaloé? I whj daaire bete me munipó. Téreteiné, ɔlo ɔ dóló susupuróló, hɔle fɔpóló dotonaae dapó," yalepó.

²³ Téyaletei, atimané fo fake dekeró yó taru, doasi seýóló duraalu, "A sukópóló filipaare ni tómó dóló oloræ," yóló, dere foné Pailat-né fokélé só deralepó.

²⁴ Atétepa, Pailat-né kisipanétei taleyóló wisirapa téyæ yóló, dotopoi fo du betere so whjpaee melalepó.

²⁵ Atéró, ama whj betɔ dóo, tɛteróló kaae tare alamó topo whjrapetamo bóe dóo deremó, *dipula* beterele whj hɔle fɔpóló dotonæ yalepó. Téró, Yesupaae atimané kisipa mole ala erópóló, doasi diki tare whjrapené naase tuɔpaae melalepó.

Yesu filipaa ni tómó olerale fo

(Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Jon 19:17-27)

²⁶ Atéró atimané Yesu duóló sóró fu betaalemó, Sairin be hulua whjkó Saimon ipu bemó biti doasi be hulua-paae derepaae wou betepa tɔ tuámó hokolaa yalepó. Atéró ɔ tawóló Yesu oleraaire filipaa ni beleróló, Yesuné sisómó fɔpóló yalepó. ²⁷ Atétepa, so whj mo feané ɔ sya felepó. Atéró, sorape feané sya fu bitu kɔlené sinituraalu, mo dekené sukj wole fo deté wou betalepó. ²⁸ Até deté wou betepa, Yesu fetée anóló duraalu, "Jerusalem senaalerape-ó, diaaɔ ɛ wolekesé, di-ɔsisitei wole yóló, diaaɔ naale senaalekélé wole yæ. ²⁹ Ti noatepae, take waaire sukamó diaaɔ etei fo yaalo ai ape. Mepaae sorape naale senaale deni, hɔle ni daale sorapekélé, naale senaale meiyóló hɔle betere sorapekélé, naale senaale awɔ menitere sorapekélé, hajné sinóló ai betere ape.

³⁰ 'Ai sekɛi ala wale sukamó atimané i fo yaalopó. "I daae mole ulupaae dukó dorowóló dɔ tɛrae," yaalopó.

Du sorokó mole hae durapepaaekélé, kɔae dorowóló dɔ husurɔle dere ape yaalopó,' erapó.

³¹ Ti kisi daale nipaae atei ala depa, ti sélitere nipaae noa kaae sekɛi ala eraaloé?" yalepó.

³² Kale Rom *Gavman*-né yóló muló betere fo tukóló dowi ala yale whj tamokélé ɔtamo betámó dóló oleraai dapesó walepó. ³³ Atéró, atima sókó wale tikiné doita, whjné topo diripó doi mulapó. A sukópóló aimó atimané filipaa ni deýóló oleralepó. Atéró, me whj ama turu naase dɛró oleróo, me whj ama fé naase dɛró ol-

eróo, yalepó. ³⁴ Atéró Yesuné duraalu, “Aya-ó, ę dele whjrapené saaire dowi ala kwia naao hęle kemerae. Ti noatepae, atimané du betere alarape atima wisiyóló kisipanipó,” yalepó. Atéró, atimané ama kuti taleyóló saairaalu i ala yalepó. Ni fakerape tao sóró fesekée horótua yalemó, me whjné doi ó siri moletei sókó dorowapa, ai whjnétoró sua yalepó.

³⁵ Atéró kale so whj fea mo tumó kese ęlu yóló daae molepó. Kale tęteróló kaae tare topo whjrapené Yesu faletere fo yóló duraalu, “Mepaae whj aluyaşsóro ama mo wisiyóló tao sua yaletei, ętamo Kótóné sókó sóró, betero betere whj Kerisopata, ti amatei ę tao sşpóló yae,” yalepó.

³⁶ Atéró, kale doasi diki tare whjrapekélé, ę oleró betere tikipaae wóló daae muluraalu, faletu betalepó. Atéró, atimané ęmó betę kęlaa wale *finika wain węi* ę nae yóló melalepó. ³⁷ Atéró ępaae duraalu, “Yętamo Juda so whjné doasi topo whjrapata, ti yę sinaşsóro naaotei tao sae,” eneta du betalepó.

³⁸ Yesuné ama toporó betere móló oleró betere aşmó i fo erapó.

ITA, JUDA FAKE SO WHJ TĘTERÓLÓ KAAE TARE DOASI TOPO WHJPÓ.

³⁹ Téro, kale dowi ala du betepa dóló olerale whj tamokó betęné ę faleyóló duraalu, “Yę Kerisopata, ti naaotei yę taosu dęmokélé tao sae,” yalepó.

⁴⁰ Téyaletei, me fakeró oleró betere whjné me whj foné sóró duraalu, “Dęmó sukutereteita, mo dęmoné yale dowi alamó kwia tokş mótú dereteiné mo donorapó. Téretei i whjta, me dowi alakélé meipatei, dę fea betę ala yóló sinitapa, yę Kótópaae winié? ⁴¹ Ti noatepae, dęmota dęmoné yale alamó i sinitere ape. Téretei i whjta, dowi ala mo betękélé inipatei, hęle dóló oleró beteraşpó,” yalepó.

⁴² Téro ama duraalu, “Yesu-ó, yę naao tęteróló kaae tare be tuępaae furaalu, ę kisipa keteraşse,” yalepó.

⁴³ Ti fo depa, Yesuné ępaae tokş mótu duraalu, “Yęlo yępaae mo i dere ape. Miótitei, yę ętamo mo kokşné sukj be wisinaalemó fóló betaalo ai ape,” yalepó.

Yesu sinale fo

(Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Jon 19:28-30)

⁴⁴ Atéró suka tuęmó daapatei, hae kwia fea diki yalepó. Atéró dikipatei bitiré fóló, 3 *kilok* suka tó daane folepaae kemeyalepó. ⁴⁵ Ti noatepae, sukané dę sukęleteiné, diki yó tawalepó. Talepaae momaraterere be saşleróló oleró betere kuti ama hęletei tuęmótóro teketé doropóló, haepaae sókó deralepó. ⁴⁶ Atétepa, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Aya-ó, yęlo kepe bete naao kaae tawasepóló, yę tuępaae i mulatere ape,” yalepó. Atéró ama ai fo yóló kemetepa, ama fomo sókó fóló ę sukęlepó.

⁴⁷ Atétepa, kale diki tare whjrapené topo whjné ai yale ala kolóló, Kótóné doi hale sóró horótu duraalu, “Mo dapó, ita mo whj wisinaale ai sukjrapó,” yalepó.

⁴⁸ Atéró, betępaae touró betere so whjné kelale alarape atima bepaae momó fesaae furaalu, naao téyae yóló deķené sinité fu betalepó. ⁴⁹ Téyaletei,

mepaae ę kisipare whjrapéro ętamo Kaleli haemó be-tęmó betóló wale sorapetamo atima mo tumó daae mulu, ai dere alarape kaae dilikiyóló yó molepó.

Yesu dourale fo

(Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Jon 19:38-42)

⁵⁰ Atéró ai Judia hae tuęmó tęne Arimatea be whjkó Josep beterepó. ęta, mo whj wisinaale naameyóló dua betepa, Judia hae kwiamó betó mole so whj hęsókó fupa fo tokşló taleyşpóló sóró betero betere whjpó. ⁵¹ Ai sekęnéta, mo whjné dere alaró mo tikiné dere alata-momó ama mo wisirapó kisipa mutumipó. ęta, Judia hae kwiamó tęne Arimatea be huluamó walepó. Téro, ę Kótóné tęteróló kaae tare aşmó mole ala wşpóló kaae tawóló beterepó. ⁵² Atéró, kale whj ę Yesuné tiki saaitapóló Pailat-paae wosene felepó. ⁵³ Téro, kale whjné Yesuné tiki tokşló muló bituraalu, mo dęi kutiné bopeyóló whj betękélé munénire kapo dolomó mulalepó. ⁵⁴ Atima şęa naai tukóló muló betere be dę dótóro sókó waai depa, ęla ęla donoróló mulatere be dęmó ai alarape yalepó.

⁵⁵ Atéró, mepaae Kaleli hae kwiamó Yesutamo wale sorape Josep-né Yesuné tiki mullaai fupa, neyóló mulatéro kelaairaalu, atima Josep sya felepó. ⁵⁶ Téro, atimané bepaae fóló kale felé kęlaa wale fetera kaae ęlaró felé kęlaa wale *wel węitamo* taleyóló munalepó. Téyaletei, kale yóló muló betere fo tikinépa, Talepaae moma yaai dapóló tukóló munale sukamó şęa nóló betalepó.

Yesu kepaayóló fele fo

24 *Fula* kaae sere be dęmó, mo hjkati kale sorapené felé kęlaa wale ęlarape sisóló whj mulale dou tópaee felepó. ² Atéró atima fóló kelalemó, whj dou tų kinale kane fake biliyó faló beterepó. ³ Atépa, atima kane dolopaae buó deóló kelalemó, Tale Yesuné tiki munipó. ⁴ Atépa, neyşlerópóló atima kisipa teketu betere móló, mo kasa kasai kuti deró betere whj tamo atima daae mole uté dęro sókó wóló daalepó. ⁵ Até deremó, kale sorape atima winé sinitu, kelepaa haepaae hemée deyóló betó molepó. Tépa, kale whj tamoné atimapaee duraalu, “Sukęle whj douró betere tikimó, betere whjné noatepa keketé kutu bitu de? ⁶ Ti noatepae, ę aimó muni kepaayóló falapó. Take dię Kaleli haemó bitu ama diępaae yale fo diaaş kisipa munié? ⁷ Whjné Naalema mepaae dowi ala dere whjrapené naase tuępaae mulaalopó. Atétepa, atimané ę filipaa ni tómó oleróló sukutepe, sore be dęmó ti ę momó kepaayóló betaalopó,” yalepó. ⁸ Téro, atimané ama yale fo mopóló kisipa yalepó.

⁹ Atéró, atima whj dou tópaee fi fesaae wóló atimané kelale alarape kale 11-whjrapéro mepaae whjrapeta-mopaae yalepó. ¹⁰ Ai sorapeta, Maktala sokó Mariakélé, Joanakélé, Jems-né hama Mariakélé, mepaae sorapekélé, atima fea betó mulu, kelale alarape ama *aposel* whjrapepaae yalepó. ¹¹ Téyaletei, kale sorapené yale fo mo dapóló kisipa tirénipó. Ti noatepae, atimané kapala fo detere nisi yalepó. ¹² Téyaletei, Pita ę

mo hapale sururu yóló fóló, whj dou tómó sókó felepó. Atéro ă dou dolopaae fóló kelalemó, ama tiki bopeyóló mulale đei *linen* kuti maaté đemó mupa ke-lalepó. Atépa ă momó bepaee fesaae furaalu, i noa ala yalerópóló kisipa tekété fu betalepó.

Emeas bepaee fole tų tuamó yale fo

¹³ Atéyale sukamótóro atimakó whj tamo Emeas bepaee faai tų tuamó fu betalepó. Ai Emeas be taaróló Jerusalem be huluapaae fole đăleta, 11 *kilomitapó*.

¹⁴ Atimaamo tųmó fu bituraalu, kale yale alarape fea sųraté fu beterepó. ¹⁵ Atimaamo até deté fu betepa, Yesu tų tuamó sókó wóló, atima fea betamó fu betalepó. ¹⁶ Até yaletei, atimaamoné Yesupóló kisipa yaqsóro, me ęlané atimaamoné kele seraaralepó.

¹⁷ Atéro fu bitu, Yesuné atimaamopaae woseturaalu, "Diaamo ai-a noa fo deté fu bitu de?" yalepó. Ti fo depa, atimaamo fu betaleteti, kelepa hųmula yóló keįyóló daalepó. ¹⁸ Atimaamo fu betere me whj Kliipas-né ępaae duraalu, "I be đemó yale alarape so whj feané kisiparapa, yęta Jerusalem be huluapaae wale whjé?" yalepó.

¹⁹ Ai fo depa ama ępaae woseturaalu, "Noa alamó de?" yalepó. Ti fo depa atimaamoné duraalu, "Nasaret be hulua whjkó Yesupaae erale alamó dapó. Ti noatepae, ęta Kótóné kęló whj bitu, ama dere foró dere alatamo Kótóné kele tómókélé, so whj feané kele tómókélé, mo doasi fotokętamó du betalepó. ²⁰ Atéro so whjmó momaraterere topo whjrapero đă tęteróló kaae tare whjrapetamoné ă sukópóló dae yóló, doasi *Gavman* whjrapené naase tuępaae mulalepó. Atétepa, atimané ă filipaa ni tómó sinópóló oleralepó.

²¹ Téyaletei, Israel fake so whj dupuróló tao saaire whjpóló kisipa mualepó. Ai maaté mei, ai ala yóló betepa be đę tamo kemeyóló, soreraterere be đę ti mió i ape. ²² Ai fotei me ipó. Đă betamó kotere sorape sore mo hįkati kale whj dou tópaee fóló, mepaae kelale alarape depa wosetu đă kilita yalepó. ²³ Kale sorape fóló kelalemó ama tiki munipa, *ensel-rapené* Yesu kepaayóló betepóló atimapaee yale fo fea đăpaae ene walepó. ²⁴ Téro, đăné fulumu whjrape atimakélé fóló kelalemó, kale sorapené ene wale ala motóro epa kelalepó. Téyaletei, atimané ă betă kilinipó," yalepó.

²⁵ Ama atimapaee duraalu, "Diaamota, take Kótóné ama kęló whjrapené deté wale fo wosóló kisipani, ketei kaae kisipa tiki okokoru kutiri hapólu ai ererapó. ²⁶ Kótóné so whj tęteróló kaae tanópóló, sóro betero betere whj Keriso ă doasi doi muaaire ala tuępaae sókó faairaalu, folosóro ai seķęi alarape salepó. Ai alata hăsókó faalomei, mo yaalopó ere fo dokonóturaalu yalepó. ²⁷ Mo take Moses-né asęre fomó kaae sóro wóló, Kótóné kęló whjrape feanékelé asęre fo beteta, ęmótóro erapóló amatei hăķearóló yó malepó," yalepó.

²⁸ Atimaamo fole bepaee felekemó sókó faai, tų aupalomó fu betalepó. Téyaletei Yesu ęta, ai be hulua bosenyóló saletópaae faai fole aę yalepó. ²⁹ Atéro ă fupatei, kale whj tamóné ă keįróló duraalu, "Felekemó

be diki yaai dapa, đă imó fiyaalopa siépe," Depa atima fea fiyaai felepó.

³⁰ Atéro, ă atimaamotamo ęla naairaalu, ęla nokole ni fake tómó beterepó. Atéro bitu, ama *bred* o bula betă tao sóro Alima Kótópaae mo kée yóló terekeyóló nępóló sóro malepó. ³¹ Téro, atimaamoné kele ser-aaretei fişęae furaalu, kale sekę airapóló diriyóló kisipa yalepó. Téyaletamó atimaamoné kele ęlinameróló ă aluyó deyalepó. ³² Tétepa, atimaamosisitei duraalu, "Đă tųmó wouraalu, asęmó ere fo đămopaae yó matepa, wosóló hosaamó si kaae dukuraalu mo feléné sukęlepó," yalepó.

³³ Atétepa, mo ai fapotóro atimaamo Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. Téyalemó, mepaae 11- *aposel* whjrapero atimatamo betere so whjrapeta-mo fea betępaae touró betepa kelalepó. ³⁴ Atéro, atimané kale whj tamopaae duraalu, "Ai mo dapó. Tale kepaayóló furaalu, Saimon beterepaae wapa ama mo kelalepó," yalepó. ³⁵ Téro, kale whj tamo tų tuamó wou bitu yale alaró *bred* o bula tekeyóló atimaamo matepa, ă kisipa yale alatamo atimapaee yalepó.

Yesu ă ama yó matere whjrapepaae yó male wale fo

³⁶ Atéro, ai fo du betepa Yesu atima betó mole tųmó sókó wóló atimapaee duraalu, "Hosaa muni deyóló mo dua betere ala đię tųmó mulópóló yae," yalepó.

³⁷ Atei fo deremó, atima kisipané kepené dere nisi yóló kilita sókó furaalu, winé sinalepó. ³⁸ Atétepa, ama atimapaee duraalu, "Đię wituraalu kisipa tamo muóló, hosaa noatepa węitu bitu de? ³⁹ Ętóro mo hįtipa, yęlo naaseró hótamo diaaę kelae. Ti noatepae, kepeta miró diritamo bunipa, ę ai ala erémóló olaa yae," yalepó.

⁴⁰ Ama ai fo yóló kemetepa, atimapaee ama naaseró hótamo yó melalepó. ⁴¹ Téyaletei, atétere ala kilituraalu, hęķesetere alaró, siratere alatamo atima tųmó mualetei, ęta Yesupóló kisipa tirénipó. Atétepa atimapaee woseturaalu, "Đię imó bitu, naaitere ęlakó mule?" yalepó. ⁴² Tétepa, atimané simó biliyale ya kwia ă matepa tao sóro, atimané kaae tapa nalepó.

⁴⁴ Atéro ama atimapaee duraalu, "Moses-né asęre fokélé, Kótóné kęló whjrapené ere fokélé, Sam *buk*-mókélé, ęmótóro kisipa mutu ere fo fea dokonóturaalu mo eraalopóló ę điętamó betamó bitu ai yale ape," yalepó.

⁴⁵ Kótóné asęmó ere fo fea kisipa yópóló, ama atima kisipa wisi mulalepó. ⁴⁶ Atéro ama atimapaee duraalu, "Kale asęmó ere fo i ape. Kótóné ama so whj fea tęteróló kaae tanópóló, sóro betero betere whj Kerisota, doakale seķęi alaró susupui alatamo sóro mo ti sinaalotei, tamo be đę kemeyóló sore be đemó ă momó kepaayaalopó. ⁴⁷ Jerusalem be huluaamó kaae sóro hae kwia feamó betó mole so whjpaee yęlo doimó i fo yó maté kwęyaalopó. Diaaę dere dowi ala taaróló kisipa feteyóló wapa, ti diaaę dowi ala kwia yęlo hęle kemeraalopó. ⁴⁸ I alarape depa kelalepóló so whjpaee yó melaaire whjrapeta, ti điętóro ai ape.

⁴⁹ Take yęlo Ayané đię melaalopóló mulale ęla yęlo điępaae dotonai kisipa mutapó. Téyaalopa, đię ai be hu-

luamó bitiré fóló, mo óté taoró mole doasi fotokḡné diḡ kuti kaae bukurḡle dorowḡpóló, kaae tawae," yalepó.

Yesu i hae taaróló ó sḡpaae dapesó holale fo

⁵⁰ Téró atima wḡpóló, ḡpi folosóró Betani be hulua-paae felepó. Téró, ama naase horóló fonétei atima

wisiralepó. ⁵¹ Atéró, atima wisiraterere fo du betepatei taaróló, Alimané ḡ hepen-paae dapesó holalepó. ⁵² Téró, atima bukutiri teḡró bitu, Doa Tale-ó, yóló ama doi sóró horaté ḡkesetamo Jerusalem be huluapaae momó fesaae felepó. ⁵³ Atéró, atima momaterere bemó bitu, Kótóné doi hale sóró horaterere ala suka fea deté fu betalepó.

Jon

Kale mo fo whj alée feletei

1 Mo take ɔla ɔla fea keké nale alimó, kale fo h̄le bitipakalepó. Ai fota, Kótó ɔtamo betámó bitipakalepó. Ai fo mo Kótó ɔtórótípó. ² Ai kale fota, mo take keké nale alimóte, Kótótamo betámó bitipakalepó.

³ Aleyóló muló betere ɔla ɔla mo fea Kótóné ɔpaae naao aleyae depa, amatóro kaarélipakalepó. Ere ó mole ɔla ɔla fea h̄le kaani, amatóro kaaró betera. ⁴ ɔ tuámó betere bete molepó. Ai betere betené so whj fea demó betera, ɔrótó betalepó. ⁵ Ai ɔné diliki tuɔpaae ɔrótó betere, dilikiné sukó faróló alurótímipó.

⁶ Kótóné betá whj dotonatepa walepó. Ai whjné ama doita, Jon-pó. ⁷ Jon ɔ waleteita, so whj feané ai ɔtere kilituraalu ɔpaae kisipa tiróló betera, kale ɔtere bete i ape yóló h̄kearóló yó melaai walepó. ⁸ Ai ɔterené beteta Jon ɔ meitei, so whj feapaae ɔtere bete ai ape yóló, yó melaai walepó. ⁹ I haemó betó mole so whj feapaae ɔrótó betere mo ɔ bete ɔ i haepaae sókó waairaa, teó wou betalepó.

¹⁰ ɔ i haemó betó, i haeró yó mole ɔla ɔlatamo Kótóné ɔpaae aleyae depa, amatóro kaaró epatei i haemó betó mole so whjné kilitu, ɔ etei kaae Talepóló kisipanipó. ¹¹ Atéro, ɔ ama be whj so whj betere turuku bepaee walete, atimané ɔ kale whjóló wisiyóló dape sere ala inipó. ¹² Tépatei, mepaae so whj dené Yesu dape sóo, ɔ etei kaae whjóló ama yó matere fo wosóló, ɔpaae tuɔ tiki tiróo, yale so whjta, Kótóné mo ama naale senaaletóro betera, sóro betera. ¹³ Ai naale senaaleta, mo so whjné naale senaale dtere kaae ó whjné tó tiki fotokóné ó so omané ama h̄kesere alanékélé mei, Kótónétóro atima deyóló betera betera.

¹⁴ Téró, kale fo mo whj alée fóló, ɔ tuámó kapala kuti be ɔyóló bitu dere kaae asiri betalepó. Atépa, ɔ tuámó ere ala wisinaale ɔné kelalepó. Ai ere ala wisinaaleta, Alima Kótóné dotonale mo betá betere naale tuámó ɔanapó. Ai seké ɔ tuámóta, ɔletu hamokoróló h̄le tao sere alaró mo fotamo turó bulapó.

¹⁵ Jon-né ai sekémó kisipa mutu fo fakeyóló duraalu, "Take yálo ɔpaae noa fo yaleé? 'Nalo yálo kijlipaae waaire whjta ɔ kaae mei, ɔ yálo haené deyaipa, ɔ mo taketi betóo, ɔkélé ɔteróló bosene fóo, ere doa seké whj waalopóló bope du betaletai ɔtóró ai ape,'" yalepó.

¹⁶ Ama ɔlené sukutu, hamokoróló h̄le tao sere ala wisi ɔ tuámó ɔanu, wej kaae feleyóló wapa ɔné mo

dekéro su betalepó. ¹⁷ Ti noatepae, Kótóné kale tukóló muló betere forapeta, Moses-paae matepa, amamo so whjpaee meló betera. Téyalete, ɔlené sukutu hamokoróló h̄le tao sere alaró mo alatomota, ti Kótóné Yesu Kerisopaae matepa, amamo ɔpaae malepó. ¹⁸ Whj mo betané Kótó kolókéle initei, alimané hosaa tuámó betóló wale Naalené amatóro, Alima etei kaae ala ere Tale betera, ɔpaae h̄kearóló yó malepó.

Jon-né ama hó makemó dokore képi ama teraanénipó yale fo

(Mat 3:1-12, Mak 1:7-8, Luk 3:15-17)

¹⁹ Atéro eteyalepó. Jerusalem bemó betó mole Juda topo whjrapené dotonale momaraterere whjrapéro Lipai fake whjrapetamo Jon beterepaae fóló ɔpaae, "Yá deé?" yóló wosalepó. ²⁰ Atétepa, Jon-né atimapaee tokó melaaire fo hiréni, ɔ etei kaae whjóló h̄kearóló i fo yalepó. "Kótóné so whj fea ɔteróló kaae tanópoló, sóro betera betere whj Keriso ɔ meipó," yalepó.

²¹ Ai fo depa atimané ɔpaae woseturaalu, "Ti yá Elai-japé deé?" depa, ama du meipó. Tétepa atimané du, "Ti yáta, take asémó ere foné waalopóló bope du betaletai Kótóné ɔló whjé?" depa, ama duraalu, "Ai whjkelé ɔ meipó," yalepó.

²² Tétepa, mo ti kemeróló atimané ɔpaae duraalu, "Naao yá depó dute? ɔ doteyale whjrapepaae ene faaipa, yá etei kaae whjóló ɔpaae h̄kearóló yae," yalepó.

²³ Ai fo depa, ama atimapaee tokó matere alata, mo take betale Kótóné ɔló whj Aisaiané asere fo yó mótu duraalu, "Whjkelé bitini, h̄le kópu ɔaae fi tikimó wóló daalu fo fakeyóló,

'Tale waaire tu donoyóló aleyae,' fo maaté ene wale whjta, ti ɔ i ape," yalepó.

²⁴ Atétepa, kale mepaae dotonatepa wale Farisi whjrapené ɔpaae duraalu, "Yáta, so whj fea ɔteróló kaae tanópoló, Kótóné sóro betera betere whj Keriso ó Ilaija ó Kótóné ɔló whj betakélé meipa, ti so whj naao noatepa wej tópurótu bitu de?" yalepó.

²⁶ Tétepa, Jon-né atimapaee tokó mótu duraalu, "Yálotá, ɔ wej maaté tópurótu betere, whj betá ɔ tuámó ai daalete diaaɔ kisipanipó. ²⁷ Ti ai sekéta, ɔ wale kijlipaae waalopóló bopetu betale whjóló. ɔta, mo doa seké whj betepa, ɔ naale ketei kaae, ɔ aomó betereiné ama h̄leke bené képi yálo teraanénipó," yalepó.

²⁸ Ai alarape du betaleteita, kale Jordan wẹi tẹ utéró tẹne Betani bemó du betalepó. Ai beta, Jon-né so whj fea wẹi tópurótu betale tikimó tẹnapó.

²⁹ Be dẹyó hotopa, ai alarape yale kijipaae etéyalepó. Yesu ẹ Jon beterepaae wou betepa kolóló, Jon-né atimapaee duraalu, "I hae kwia feamó betó mole so whjné dowi ala tokóló aluraaire Kótóné ama *Sipsip* hupu male ai walapa kelae!" ³⁰ Ẹkélé deyaaipa, mo taketi betere doa seké whj yalo kijipaae waalopóló diapaee bopetu betale whjta, ẹ ai ape. ³¹ Yalokélé ẹ wisiyóló tuǵnitei, ẹ wale beteta, ti Israel fake so whjné ẹ tuǵ yópóló hakearóturaalu, yalo wẹi tópuratere ala maate yaai walepó," yalepó.

³² Atéró, Jon-né ama mo kelale ala so whjpaee hakearóló yó mótu duraalu, "Kótóné ama Dẹi Kepe Wisi hepen be taaróló, dorowóló ba hokósera kaae ama tikimó betepa yalo kelené mo kelalepó.

³³ Yalokélé ẹ tuǵ wuǵ meitei, so whj wẹi tópurale fae yóló ẹ doteyale sekéné amatóró ẹpaee etei fo yalepó. "Dẹi Kepe Wisi bitj dorowale whjné amata, diǵ fea Dẹi Kepe Wisitamo wẹi tópuraaalo ai ape," yalepó. ³⁴ Atéró Jon-né duraalu, "Yalo kelené mo kelale alatóró diapaee i dapa wosae. Kótóné Naalemata me kaae mei, ątóró ai ape," yalepó.

Yesuné whj tamopaae diaamo noa keketé yale fo

³⁵ Atéró, fiyóló be dẹtepa Jon ẹ ama yó matere whjrapekó tamo whj atima fea ẹ daatua dere tikimó momó fóló daalepó. ³⁶ Atéró daalemó, Yesu ẹ metikipaae faai fupa kolóló Jon-né duraalu, "Kótóné ama kale *Sipsip* hupu male ai fulapa kelae!" yalepó.

³⁷ Jon-né ai fo depa wosóló, ama yó matere whj tamo Yesu fimó, nalo sya felepó. ³⁸ Atétepa, Yesu ẹ fetée daaróló kelalemó, whj tamoné ẹ sya wou betepa, atimaamopaae woseturaalu, "Diaamo noa keketete?" depa atimaamoné duraalu, " *Rabai*," ai fo feteyóló "yó matere whj-ó, yǵa betere tiki momó ere?" yalepó.

³⁹ Atéró, ama atimaamopaae duraalu, "Ape. Wapata, ti diaamoné kelaalopó," yalepó. Tétepa atimaamo fóló, ẹ betere be kolóló, be dẹ betǵ ątamo aimó betalepó. Até dere alata, ti doǵ sukakelemó du betalepó.

⁴⁰ Atéró, kale Jon-né dere fo wosóló, Yesu sya fele whj tamo meta, Saimon Pitané noma Andrupó. ⁴¹ Andru ẹ metikipaae feni, noma Saimon-pi kekǵlemó keletepa duraalu, "Mesaia dǵné kelalepó," yalepó. Ai fo bete feteyóló so whj fea tẹteróló kaae tanópóló, sóró beteró betere whj Kerisopó. ⁴² Atéró, Andruné noma Saimon Yesu beterepaae dapesó wóló betepa, Yesuné Saimon kolóló ẹpaee duraalu, "Yǵta, Jon-né naalema Saimon-pó. Mió naao kisi doita, Sipas mulatapó," yalepó. (Sipas doi feteyóló Pitapó.)

⁴³ Ai ala du beteró hjka be dẹtepa, Yesu ẹ betere tiki taaróló, Kalelipaae faai kisipa mualepó. Atéró fóló, Filip betepa kolóló ẹpaee duraalu, "Filip-ó, yǵ ẹ sya ape," yalepó.

⁴⁴ Filipta, Andruró noma Pitatamo betere Betsaida be hulua whjkópó. ⁴⁵ Téró Filip-né Nataniel kekǵlemó, hokolaa depa ẹpaee duraalu, "Mo take Moses-né asere

Kótóné tukóló muló betere foró mepaae kóló whjrapené asere fotamoné waalopóló bopetu betale whj dǵné kelalepó. Ẹta, Nasaret be whjkó Josep-né naalema Yesupó," yalepó.

Nataniel-né Filip-paae Nasaret bemó noa ọla wisikó kelaalopóló de? yale fo

⁴⁶ Ai fo depa, Nataniel-né Filip-paae duraalu, "Ai Nasaret be huluaamó noa ọla wisikó sókó waalopóló de?" depa, Filip-né duraalu, "Wisirapa, naao kelaai ape," yalepó.

⁴⁷ Tétepa, kale whj Nataniel Yesu ẹ beterepaae wou betepa kolóló, ẹpaee duraalu, "Israel fake whjkó whj wisinaale ai walapa kelae! Ẹ tuǵmóta, kapala ala mo sawakélé munipó," yalepó.

⁴⁸ Ai fo depa, Nataniel-né ẹpaee duraalu, "Naao ẹ netéró tuǵ yaleé?" depa, Yesuné duraalu, "Filip-né yǵa ape yaaipatei, nose sirimó betepa yǵa yalo kelalepó," yalepó.

⁴⁹ Tétepa, Nataniel-né ẹpaee hakearóló duraalu, "Yó matere whj-ó, yǵta mo Kótóné Naalemapó. Israel fake so whj tẹteróló kaae tare doasi topo whjta, me kae mei, yǵtóróti ai ape," yalepó.

⁵⁰ Ti fo depa, Yesuné duraalu, "Mió naao ẹpaee kisipa tiki tiratere beteta, yǵa nose soumó betepa yalo kelalepó dere fo woseturaalu dapó. Aita wisiretei, take nalopaae ti mió i keletere alakélé fea bosenóló, mo doasi alarape eratepa kelaalopó," yalepó. ⁵¹ Ai fotamo touróló, ama me i fo yalepó. "Yalo diapaee mo i dere ape. Hepen be tǵ tukwẹ fóló mupa, Kótóné ama *en-sel*-rape kale Whjné Naalemané tikimó daayóló, ópaee hutua ipaae durua du betepa, diaaǵ kelaalo ai ape," yalepó.

Mo wẹiné wain wẹi alée fele fo

2 Atéró ai alarape yóló kemetepa, be dẹ tamo beteró, sore be dẹmó, Kaleli hae kwiamó tẹne Kana be huluaamó whj betǵ so dokoturaalu detere ọla naai ape depa, Yesu ąkélé, hama Mariakélé, ama yó matere whjrapekélé, atima fea fóló so dokotere tuǵmó beterepó. ³ Atéró, ai ọla detere sukamó naai donoróló mulale *wain* wẹi fea nóló kemetepa, hamané ẹpaee duraalu, "Atimané *wain* wẹi fea kemeyalepó," yalepó.

⁴ Ai fo depa, Yesuné duraalu, "Ti so wisi-ó, aita atimané yaaire alapa, naao ẹpaee atima tao sae dere noatepa de? Yalo tukóló muló betere ala yaaire be dẹta teórapó," yalepó.

⁵ Ai fo depa, ama hamané kale ọla detere ala kaae tare doasiné kutó diratere whjrapepaae duraalu, "Ama diapaee noa alakó yae depa, ti sya fóló yae," yalepó.

⁶ Kale Juda fake atimané mara mole ala sya furaalu, naase fokotua yaai dapóló, kanené aleale apo miró wutirape wẹi maanipa, felekemó daalótua erepó. Ai wutirapemó wẹi maatere dǵleta, mepaae 75 *lita*-rape, mepaae wuti ti 115 *lita*-rape sypó.

⁷ Atéró, Yesuné ai kale kutó diratere whjrapepaae duraalu, "Ai wutirape fea wēi nóló fāanae," depa, mo ti bokóta eralepó.

⁸ Atéró, ama atimapaae duraalu, "Ai belere wēi-rapekó mepaae tepeyóló ɔla detere ala tēteróló kaae tare doasipaae male fae," depa male felepó.

⁹ Tétepa, kale mo wēinētei alée fele *wain* wēi kale ɔla detere ala tēteróló kaae tare whjné nalemó, mo *wain* felétóró yalepó. Ai sekēné ai *wain* wēi sale tiki ɔ tuēnitei, kale kutó diratere whjrapenē maaté mo wēi sóró tepeyale ala kisipa ipakalepó. ¹⁰ Téró, kale ɔla detere ala kaae tare doasiné so dokore whjpaee ape yóló, tu dēpaae dapesó fóló duraalu, "Whjrape feané i ala dua dapó. Folosóró wisi *wain* wēipi nōpóló melóo, nalo mo sawa felētere *wain* wēi melóo, dua dapó. Té-patei, wisi *wain* wēi mulóló, nalo noatepa sóró waleé?" yalepó.

¹¹ Yesuné me ala yaairemó erale kelemei alata, Kaleli hae kwiamó tēne Kana be huluamó folosóró kaae suraalu yalepó. Atéró yale alané ama ere ala wisinaale hākearatepa, ama yó matere whjrapenē kilituraalu, ɔ-paae tué tiki tiralepó.

Moma dere bemó ɔla ɔla duputamo du betale fo

(Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹² Ai alarape fea kemetepa, Yesu ɔkélé, ama hamakélé, nomarapekélé, ama yó matere whjrapekélé, atima fea ai Kana be taaróló, Kapeneam be huluapaae derepelepó. Aimó atima mepaae be dērape betalepó.

¹³ Atéró, ai alarape yóló kemetepa, kale bosenóló fele be dē felekemó sókó waai deremó, Yesu ɔ Jerusalem be huluapaae holalepó. ¹⁴ Atéró holóló bituraalu, ɔ moma dere be bopére tipi tuɔpaae sókó holalemó, whjrape mo feané *bulmakau* hupurapekélé, *sipsip* hupurapekélé, ba sukusirapekélé, mepaae whjrape atima ni fake tómó betó mulu, kae kae fakené sóró wale *moni*-kélé duputamó yóló, u mótu i mótu du betepa kelalepó. ¹⁵ Até du betepa, kale *bulmakau* hupuró *sipsip* hupurapetamo belapaae fōpóló, Yesuné aimó mole halika tikiné fokosó sóró hōkonóo, ni fake fetée deróló fesekée falóo yalepó. ¹⁶ Até du betepó, kale ba sukusirape dotonóló *moni* su betere whjrapepaae duraalu, "Yɔlo Ayapaae maaté moma yaai tēne betei, diaaɔ noatepa ɔla ɔla dotonaterere tiki aɔrótu bitu de? Até dere alané yɔlo Ayané be doratapa, diaaɔ ai ɔlarape fea sóró fae," yalepó.

¹⁷ Ai ala ama yó matere whjrapenē kilitu, kale ašemó i ere fo tué mualepó. "Kótóné ama be doraɔsóró wisiyóló kaae tawaaire keteketa, ɔ tuɔmó si kaae daalopó," erapó.

¹⁸ Téró, kale Juda topo whjrapenē ɔpaae fo fotokōinē duraalu, "Naa atei kaae ala yōpóló, yɔ né sóró beteralee? Yɔ Talené sóró betepó betere whjrapóló kisipa yōpóló, naao dāpaae noa kelemei alakó eraaloé?" yalepó.

¹⁹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu. "I momatere be diaaɔ fisikó mulae. Tétepa, yɔlo sore be dēmótóró momó tēyóló kemeraalopó," yalepó.

²⁰ Ai fo depa, atimané ɔpaae duraalu, "Take ai be tētu betepa, 46 ba forape kemeyalepó. Tēyale betei, naao mió be dē soremó momó tēyaalopó dere fota, netéró tēyaa de?" yalepó. ²¹ Yesuné ai yale fota, mo moma dere bemó initei, ama tikimó kisipa muturaalu yalepó. ²² Take ɔ sukóló momó kepaayóló betere kijlipaae ama yó matere whjrapenē ama yale fo kisipa muni walepó. Yesuné i yale fokélé kale ašemó ere fotóró mo dokonalepóló, atimané ɔpaae tué tiki tiralepó.

²³ Téró, boseneyóló fele be dē sókó wapa ɔla detere fulamó, Yesu ɔ Jerusalem bemó beterepó. Aimó bituraalu, Kótóné eratapó kisipa yōpóló kelemei alarape eratepa so whj mo feané hosaa tuɔmó mole alarape

²⁴ Téyaletēi, so whj feané hosaa tuɔmó mole alarape ama kisiparuraalu, atimané du betere fo mo dapóló wosóló, aɔmó bitinipó. ²⁵ Ti noatepae, so whj feané mole tué tikiró dere alatamo kelairetei kóló kólópakó, mené ɔ yó melaaié?

Yesuró Nikodimas-tamo yale fo

³ Téró Farisi whjkó Nikodimas beterepó. Aɔta, Juda fake so whj tēteróló kaae tare topo whjrapetamo betamó kutó ditere doasi doi mole whjapó. ² Ai whj ɔ dilikitamo Yesu beterepaae wóló duraalu, "Yó matere whj-ó, yɔta Kótóné dotonatepa wale yó matere whjapóló dāné kisiparapó. Ti noatepae, Kótó yɔtamó bituɔmeisóró, ti mepaae whjné enénire etei kaae doasi kelemei alarape erótu bituɔmeipó," yalepó.

³ Ai fo depa, Yesuné ɔpaae hākearóló duraalu, "Yɔlo yɔpaae mo i dere ape. Whj mo betɔkélé hamané ɔ detu yale kaae momó denitepa, ti Kótóné tēteróló kaae tare ala mo kelenénipó," yalepó.

⁴ Yesuné ai fo depa, Nikodimas-né ɔpaae duraalu, "Disiyale whj haené depe tuɔpaae netéró bitij doropóló, momó deyaaloé?" yalepó.

⁵ Tétepa Yesuné ɔpaae duraalu, "Yɔlo yɔpaae mo i dapa wosae. Mo betɔ whjkélé wēiró Kepe Wisitamóné deyóló muló bitinipa, ti Kótóné tēteróló kaae tare ala tuɔmó sókó fóló betenénipó. ⁶ Mo whjné detereteita, ti whj tiki daaitóró deyóo, Dēi Kepené deteretei, ti mo Kepe tiki daaitóró deyóo, dua dapó. ⁷ Take yɔlo yɔpaae momó denérapó yale fomó yɔ kilita sókó faɔse. ⁸ Besé ɔ faaire tikipaae furaalu, hāle hu dere maaté wosetua dapó. Téteretei, waleró foletaitamo diaaɔ kilitimipó. Kale Kepe Wisiné deyóló betepó betere so whj feata, ai ala kaae du betepapó," yalepó.

⁹ Ai fo depa, Nikodimas-né ɔpaae duraalu, "Ai ala netéró yaalorópó," yalepó.

¹⁰ Tétepa Yesuné ɔpaae duraalu, "Yɔta Israel fake so whj yó matere doasi doi mole whjtei, i dere alarape diriyóló tuēni airapó. ¹¹ Yɔlo yɔpaae mo i dere ape. Dāné du betere fota, mo tuēre fotóró yóo, mo kelale alatóró yó melóo, du betepatei diɔné mo dapóló wosóló, kisipa tirénitere noatepa de? ¹² Yɔlo diɔpaae i haemó du betere alarape bope yóló yaletēi, diɔné tué

tiki tirótimpó. Yálotamo ó hepen bemó mole alarape bope yóló enalemó, ti diá mo kiswa tiraalomeipó.

¹³ Whj mo betá kélé hepen bepaee fenitei, hepen be taaróló, i haepaae kapala asiri dorowale Whjné Naalemané ama betá kiswa rapó. ¹⁴ Mo take Moses-né hãle kópu kãae fi tikimó *kapa* kwiané wuli aleyóló ni dée daaróló, sikipaae horóló oleralepó. Atéyale kaae, kale Whjné Naalemakélé, mepaae whjné atéró sikipaae só horóló oleraalo ai ape. ¹⁵ Ai fota hãle ini, ãpaae kiswa tiki tiratere so whj fea mo ti betere bete saalopóló kiswa mutu yalepó.

¹⁶ Ti noatepaae, Kótóné i haemó betó mole so whj kçlené sinóló yaala sókó furaalu, ama mo betá betere Naaletei i haepaae wópóló dotonalepó. Mepaae so whj dené ai dotonó betere Naalepaae kiswa tiró betepa, ti atétere so whj aluni, mo ti betó tawaalo ai ape. ¹⁷ Ti noatepa meipó. Kótóné ama Naalema i haepaae wópóló doteyale beteta, i haemó betó mole so whjta-mo fo tokótamo yóló só derópóló initei, so whj fea aluyaqsóró, ama yale alané tao sópóló yalepó.

¹⁸ Mepaae so whj detamo ãpaae kiswa tiró betepa, ti ai so whjta-mo Kótóné fo tokótamo yóló só deranénipó. Tépateti, Kótóné ama mo betá betere Naale atóró hjtípóló ãpaae kiswa tiki tirénire so whjta, fo tokótamo yóló só deró betera-pó. Ti noatepaae, ai so whj atima Kótóné mo betá betere Naalepaae kiswa tiki tiró bitinireteiné-pó. ¹⁹ Kótóné i haemó betó mole so whjta-mo fo tokóló só deratere bete i ape. Kale dçtere i haepaae wóló betepatei, dilikipaae hçkese duraalu, atima dowi ala hãle du betere teiné witepa, ai dçtere hçkeseyóló wómipó. ²⁰ Mepaae so whj detamo diliki tuãmó bituraalu, dowi ala hãle yó tareteiné dç tuãpaae waalo hçróló bóe du betera-pó. Ti noatepaae, atimané dowi ala dçné hãkeamó mulatepa kelaqsóró wituraalupó. ²¹ Tépateti, kale mo fo wosóló, donoi ala du betere so whjta, ti dç tuãpaae wou betera-pó. Ti noatepaae, atimané du betere alarape Kótóné fotokçratepa yalepóló so whj feané hãkeamó kolópóló du betera-pó," yalepó.

²² Téró, atima ai fo yóló kemetepa, Yesu ã ama yó matere whjrapetamo ai Judia hae kwiamó tç mole belekçatiki berapemó mepaae be dçrape bitu, so whj wçj tópurótu betalepó. ²³ Téró, Jon-nékélé Salim be hulua felekemó ere Aenon haemó beterepó. Aimó wçj dekéró fu betere teiné so whj fea wçj tópurópóló, ã beterepaae wou betepa, ama atima tópurótu betalepó. ²⁴ Ai alarapeta Herot-né Jon ã *dipula* beteraaipa, hãle bituraalu du betalepó. ²⁵ Atéyale sukamó, Kótóné keletómó wisirapó yópóló, naase fokotere alamó Juda fake whjkó betãné mepaae Jon-né yó matere whjrapetamo foné u só derãle i só derãle du betalepó. ²⁶ Atéró, Jon-né yó matere whjrape ã beterepaae wóló duraalu, "Yó matere whj-ó, Jordan wçj uté tçró yãtamo bitu, naao dãpaae kale whj ai ape yóló, yó male whjné so whj fea wçj tópurótu betepa, mo turó so whj ã beterepaae fu betera-pó," yalepó.

²⁷ Ai fo depa ama atimapaee duraalu, "Me whjné me alakó yópóló ó hepen bemó betere Kótóné menitepa, ti ama kçleaané me ala yaai dapóló, mo enénipó.

²⁸ Èta, so whj tçteróló kaae tanópóló, sóró betere whj Keriso mei, ã wópóló tu alerãle wale whjpóló, take yãlo diãpaae yale fo diaaçtei enérápó.

²⁹ Me whjné betã so hçkeseyóló dokotepa, ti ai ama sopó. Ai so dokaaire sekç ama fulumu whjné ã wópóló kaae tawóló betera-pó. Térãlemó, kale so dokaaire whj sókó wouraalu dere fo nakome wosetepa, ã doasi hajné sukãalopó. Atére hajta, mió ç tuãmó mo fçayóló mulapó. ³⁰ Ai so dokaaire whjné ama doita, suka fea sóró horaté fu betaalotei, yãlo doi betã haepaae dua sókó deté dorópóló yae," yalepó.

³¹ "Mo ó taoró dorowale whjné i haemó yó mole çla çlaró so whj featamota, amatóró tçteróló bosene falapó. I haemó betere whjné ti i haemó mole çla çlamó kiswa mutu, ama dere fokélé i haemó mole fotóró dua dapó. Tépateti, ó hepen bemó dorowale whjnéta, fea ala ama tçteróló bosene falapó. ³² Ama kelale alaró wosale fotamo so whjpaee yó mótu betere tei, betã whjnékélé ama yó matere fo wosóló, mo dapóló ãpaae tuç tiki tirótimpó. ³³ Tépateti, mepaae so whj de Kótóné ama fo wosóló, mo dapóló kiswa tiratepa, ti ai so whjné Kótó ã mo foné bete Talepó du betera-pó. ³⁴ Kótóné ama dotonó betere whjnéta, ãpaae yae dere fotóró yó mótu betera-pó. Ti noatepaae, Kótóné Dçj Kepe ã tuãmó mo turó fçaneteiné-pó. ³⁵ Alimané Naalemapaae yaala sókó fóló muluraalu, fea ala ama tçteróló kaae tanópóló, ãpaae malepó. ³⁶ Mepaae so whj de Naalemapaae tuç tiki tiró betepa, ti atére so whj aluni, mo ti betó tawaalo ai ape. Tépateti, mepaae ã hçrótu betere so whjta, mo ti betó tare bete kelaalo meipó. Ai so whjta-mo Kótóné doasi fopaae butere ala mulapó," yalepó.

Samaria soné Yesutamo yale fo

4 Yesuné ama yó matere so whj beteraairaalu, wçj tópurótu dere so whjné Jon-né wçj tópurale so whj bosene falapó dere fo mepaae Farisi whjrapené wosalepó. ² Atéró, so whj wçj tópuratere ala Yesuné initei, ama yó matere whjrapené tópurótu yalepó. ³ Ai dere fo mepaae whjné Yesu ãpaae ene wapa woseturaalu, ã Judia hae kwia taaróló, Kalelipaae momó fçsaae felepó.

⁴ Téró, ã ama yó matere whjrape atima fea Kaleli haepaae faairaalu, Samaria hae tuãmó tçyóló fu betalepó. ⁵ Atéró, ã ai Samaria hae kwiamó tçne Saika be hulua felekemó, Ai Saika be hulua felekemó, Jekop-né naalema Josep-mó tekée male hae mulapó. ⁶ Ai haemó Jekop-né dukjyale wçj naleta dere tiki erapó. Yesu ã doasi tçmó walené bé depa, ai wçj belere tikimó sãa nóló beterepó. Até dere alata, çla nokole topo suka kele 12 *kilok*-mó yalepó.

⁷ Yesu aimó beterepó, betã Samaria so ã wçj naairaalu wapa, ãpaae duraalu, "Naao ai wçjikó ç male-tamo melaaloé?" yalepó. ⁸ Ai alata, Yesuné ama yó matere whjrape ai felekemó tçne be huluapaae atima naaire çla dupune fimó du betalepó. ⁹ Atéró, kale soné ãpaae duraalu, "Yãta Juda fake whjpa, ç Samaria sopaae wçj netéró kema du de?" yalepó. Ama ai yale

fota, Samaria fakeró Juda faketamo ɔla betámó nokole ala ó, fo dere alakélé dumipóló kisipa mutu yalepó.

¹⁰ Ai fo depa Yesuné kale sopaae duraalu, “Kótóné yá-paae hãle matere ɔla naao kisipa yóo, yãtamo i fo du betere whjékélé kisipa yóo irutamo, naao ɔpaae ai wëi wosuãsóró ti ama yãmó mo ti betó tare wëi móluãpó,” yalepó.

¹¹ Ai fo depa kale soné Yesupaae duraalu, “Doa whj-ó, i wëita hae dolopaae maane doropóo, yã wëi naaire wutikélé tawóo inipa, mo ti betó tawaaire wëi melaalopó dere-a, momó wapa nóló melaai de?”

¹² Dãné mió i nuku betere wëita, mo take dãné noutere Jekop-né dukjyóló, amakélé nukulé wóló, naalemara-penékélé, ama *sipsip* hupuró *bulmakau* hupurapeta-monékélé, nuku bitipakalepó. Téyaletai naao ai dere fota, take Jekop-né yale ala naao tãteróló bosene falapóló de?” yalepó.

¹³ Ai fo deremó, Yesuné ɔpaae duraalu, “I wëi nokole so ó whj feata, nokole depa momó nale waalo ai ape.

¹⁴ Tépatèi, mepaae so whj de yãlo matere wëi nukupa, momó nokole dere ala mo yaalo meipó. Ita, mo dapó. I haemó mo wëi sókó horótu dere kaae, yãlo i matere mo ti betó tawaaire wëi nokole so ó whjné tiki tuãmó mo ti betere bete mulu, hãle só tawaalo ai ape,” yalepó.

¹⁵ Tétepa, kale soné ɔpaae duraalu, “Doa whj-ó, ɛ wëi nokole depa dekéro naleta dere hõrapa, naao ai melaalopó dere wëi mo miótóro ɔlae!” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, “Yã momó waasepóló, naao whj dape sene fae,” yalepó.

¹⁷ Ai fo depa, kale soné ɔpaae duraalu, “Èta whjné dokonipó,” yalepó. Tétepa, Yesuné duraalu, “Whjné yã dokonipó dere fota, mo dono deretei, naao ere ala yãlo yãpaae hãkearóló i dere ape. Take aporó whjrapené yã dokorapó. Tépatèi, mió yãtamo ai betere whjta, naao whj meipó,” yalepó.

¹⁹ Tétepa kale soné duraalu, “Doa whj-ó, mió yãlo yã kilitu, Kótóné ama fo eratere kóló whjpóló kisipa mutapó. ²⁰ Take dãné ayarape atimata, i daale hasi fosómó moma eneta du bitipakalepó. Téyaletai, Juda fake diãné ɔpaae hõko tikimó moma ini, Jerusalem bemó touróló Tale aqmó sukóló bitu, moma yae du betèrapó,” yalepó.

²¹ Ai fo depa Yesuné ɔpaae duraalu, “Ti so-ó, yãlo i dere fo wisiyóló wosóló kisipa tirae. Take waaire alimó Aya aqmó sukóló bitu, ama doi sóró horatere alata, i daale hasi fosómó ó Jerusalem bemó maaté yaalo meipó. ²² Samaria so whj diãta, diaaɔ tué inire ɔla aqmó sukóló bitu Talené doi sóró horótu betèrapó. Tépatèi, Juda fake so whj dãta, mo ti betere Kótó tuéreteiné ɔ aqmó sukóló bitu, mo kée du betèrapó. Ti noatepae, so whj fea aluyaqsóro tao sere alata, Juda fake tuãmó kaaró betèrapó. ²³ Take waalopóló bope du betale be dẽ mió sókó wóló i mole ape. Mepaae whj dené mo alaró ama Kepe betetamo ɔ tuãmó fãanuraalu, Alima aqmó sukóló bitu, ama doi sóró horótu betaalopó. Atei ala du betere so whjpaee Kótóné ama hẽkesetu betèrapó. ²⁴ Ti Kótó ɔta, mo whjné tiki kaae

daani, kepetóro betereiné ama doi sóró horatere so whjné ti mo alaró kepe bete turótamoné sóró horótu betenèrapó,” yalepó.

²⁵ Tétepa, kale soné ɔpaae duraalu, “I haemó betó mole so whj fea tãteróló kaae tanópóló, sóró betèro betere whj Mesaia, me doi Keriso waalopó fota, yãlo kisiparapó. Ai seké ɔ wouraaluta, fea ala ama ɔpaae hãkeamó yó melaalopó,” yalepó.

²⁶ Tétepa, Yesuné kale sopaae hãkearóló duraalu, “Mió yãtamo i fo du betere whjta me kae mei, ɛtóró hji i ape,” yalepó.

²⁷ Atimaamo ai fo du betèpa, ama yó matere whjrape ɔla dupune fi fesaae wouraaluta kelalemó, Yesu Samaria sotamo fo du betèpa, atima kilita sókó felepó. Atétepa, atimakó betã whjnékélé ɔpaae ai sotamo noa ala yaai, ó noa fokó du bitu de? yóló, wosetere alakélé inipó.

²⁸ Téró, kale soné ama wëi wuti aimó mupatei taaróló, ɔ u be huluapaae felepó. Atéró fóló, ai be huluamó betó mole so whjpaee duraalu, “Take yãlo yale alarape fea ɔpaae hãkearóló yó matere whj tumó daalapa kelaai ape. ɔta, Kótóné so whj tãteróló kaae tanópóló, sóró betèro betere whj Keriso du yalepó,” yalepó.

³⁰ Tétepa, ai be hulua so whj atima Yesu betèrepaae felepó. Atima ɔ betèrepaae sókó waai teó wou betèpa, ama yó matere whjrapené ɔpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, ɔlakó yãmaletamo nukumié?” yóló sɛtu betalepó.

³² Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Nokole ɔlata yãlo i taretei, diaaɔ kisipanipó,” yalepó.

³³ Ai fo depa, ama yó matere whjrape atimasisi duraalu, “Mepaae whjné ɔlakó ɔmó mótu yalepó,” kisipa mualepó.

³⁴ Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “È dotɛyale whjné ama kisipa mole ala sya furaalu, ama kutó yãlo diraté fóló kemeratepa, ti aita yãlo nokole ɔlatórótípó.

³⁵ Diaaɔ etei fo dua dapó. Kutómó ere ɔla fea ɔlumé depa saaire wélié doyró betã hãle mulapó du betèrapó. Tépatèi, yãlo diãpaae mo i dere ape. Diaaɔ kele fisãae horóló, kutópaae kele kele yae! Ténalemó ɔla ɔlumépa, ti saaire alimó ai betere ape. ³⁶ Mió ɔlumére ɔla su betere whjné ama diale kutómó dupu so-ó, mo ti betere bete saaire so whjékélé mió ɔla kaae ɔlumépa sóo, du betèrapó. Ama ai du betere alata hãle mei, ɔla wae biliyale whjro sere whjtaamo wusuró hẽkesse yaairaaluta dapó. ³⁷ Me whjné ɔla wae biliyóo, me whjné ti ɔlumétepa sóo dere ala, i dere foné mo hãkearatapó. ³⁸ Mené diyale kutómótei ɔlumére ɔla sene fõpóló, yãlo diã i dotonatere ape. Mepaae whjrape doasi depe tukówei ala yóló diyale kutómó diãta, ɔla maaté sirapó,” yalepó.

Samaria so whj turó kisipa tiki tirale fo

³⁹ Téró, kale soné ama take bitu yale alarape fea Yesuné hãkearóló yó malepó, dere fo woseturaalu, ai haemó tẽne be huluamó betere Samaria so whj fea ɔpaae kisipa tiki tiralepó. ⁴⁰ Atéró, ai Samaria so whj fea Yesu betèrepaae wóló, yã dãtamo imó betaalopa sae

yóló sętu betalepó. Atétepa, be dę tamo ą atimatamo aimó betalepó. ⁴¹ Tépa, Yesuné ama yó matere fo woseturaalu, mepaae folosóro tuę tiki tirale so whįtamo touróló mo turó so whįkélé ąpaae kisipa tiralepó.

⁴² Atéroró, atimané kale sopaae duraalu, “Dąné ąpaae tuę tiki tirale alata, naao yale fo wosóló maaté mei, ama yó matere fo dąnétoró wosóló ąpaae tuę tiki tiralepó. Ti noatepae, ąta i hae kwia feamó betó mole so whį aluyaqsóro, tao saaire whįpóló dąné mo diriyóló kisiparapó,” yalepó.

Yesuné doasi whįné naale kepaarale fo

⁴³ Atéroró, Yesu ą be dę tamo ai Samaria so whįtamo betóló kįlipaae, ą Kaleli hae kwiapaae felepó. ⁴⁴ Taketi Yesuné amatei ąmó kisipa mutu etei fo erapó. “Kótóné fo eratere kóló whį ama turuku be hulua so whįné ama doi sóro horanénipó,” yalepó. ⁴⁵ Téró, Yesu ą u Kaleli hae kwiamó sókó felemó, Kaleli so whįné ą hękesetamo mo wisiyóló dape salepó. Ti noatepae, take Jerusalem bemó kale bosenóló fele be dęmó, ęla deyóló naaire sukamó atimakélé fea bitu, ama mepaae alarape eratepa kelaletinépó.

⁴⁶ Atéroró, take Yesuné mo węitei, *wain* węi aleale Kaleli hae kwiamó tęne Kana be huluapaae ą momó felepó. Ai bemó beteremó, ai Kaleli hae kwia tęteróló kaae tare topo whįné sóro beteró betere whįné naalema Kapeneam bemó kisiné sukóló mulapó dere fo wosalepó. ⁴⁷ Yesu ą Judia hae kwia taaróló, Kaleli hae kwiamó wóló beterapó dere fo kale whįné wosóló, ą Yesu beterepaae wóló, ama naale mo felekemó sukąai du beterapa, “Naao wisiraa i faaloé?,” yóló wosetu betalepó.

⁴⁸ Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Me ala yaairemó eratere kelemei alaró mepaae sira yaaire alatamo eratepa maaté kolóló kisipa tiraai de? Dią ai eratere kelemei alarape kilini depa, ti dią kisipa mo tiraalomeipó,” yalepó.

⁴⁹ Tétepa, kale sóro beteró betere doasi whįné duraalu, “Doa whį-ó, ęło naale sukaqsóro miótitei dąmo wusuró faalopó,” yalepó.

⁵⁰ Ai fo depa, Yesuné ąpaae duraalu, “Naao naale sinaalomei, beterapa fae,” yalepó. Tétepa, kale whį Yesuné dere fo wosóló, wisirapóló ą felepó. ⁵¹ Atéroró, fiyóló hįka ą tų tuąmó fu betaalemó, ama kutó diratere whįrape tųmó hokolaa yóló, ąpaae duraalu, “Naao naale kisi wisiyóló beterapó,” yalepó. ⁵² Ai fo depa, kale whįné atimapaae woseturaalu, “Noa sukakelemó ama tiki supu tikaleé?” depa, atimané duraalu, “Mo dótóro 1 *kilok* sukakelemó tukóló mo beterapó,” yalepó.

⁵³ Ai fo depa, kale naale alimané wosetu, Yesuné ąpaae naao naale sukąalomeipó, yale sukakelemótóro ai wisi irapóló kisipa mualepó. Ai ala kilituraalu, ama soma atimaamokélé, ama naale senaalekélé fea Yesu-paae kisipa tiralepó.

⁵⁴ Yesu ą Judia hae kwia taaróló, Kaleli hae kwiapaae wóló bitu, ai kelemei alata, tamo dakoróló eralepó.

Yesuné betą tiki dąamui whį wisirale fo

⁵ Atéroró, mepaae be dę beteró kįlipaae Juda fakené tukóló muló betere be dęmó ęla detepa, Yesu ąkélé Jerusalem be huluapaae holalepó. ² Ai Jerusalem be hulua bopére tipi tų sereketa, *sipsip* hupurape fua wua dere tųpó doi mulapó. Ai tų sereke felekemó, betą węi ke belerapó. Hibru whįrapené du betere foné ai węi ke doi Betesatapó. Ai węi fókumó bitįta dere so whį supu yaqsóro, be belekątiki aporó tęóló bopéró beterapó. ³ Ai tę mole bemó, mepaae kele dilikire so whįkélé, tiki dąamure so whįkélé, hó naase dore so whįkélé, mepaae kae kae kisi bete daale so whįkélé, mo fea ai węi ke bopéróló betó molepó. ⁴ ⁵ Ai hó naase dore so whį betó mole kuamó, kisi hąle daapatei, 38 ba fo kemere whį betą fiyó molepó. ⁶ Atéroró fiyó mupa kolóló, Yesuné duraalu, “I whį-a, ere alaé?” depa, whį mené duraalu, “Ąta, taketitei ama ere ala ai ape,” yalepó. Tétepa, Yesuné kale whįpaae woseturaalu, “Yą mo wisiyóló, betenée yóló kisipa mute?” yalepó.

⁷ Ai fo depa, kale tiki dąamui whįné duraalu, “Doa whį-ó, ai węi asya hotereteiné ę wisirópóló, né beleylóló ai węi felekemó beterąle derepaaie? Ękélé dua fu betepatei, atima folosóro furaalu ę taaróló fua dapó,” yalepó.

⁸ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yą turukó holóló, naao beseke sóro fae,” yalepó. ⁹ Ai fo deretamótóro, kale whįné ama tiki dąamuretei mo ti wisitepa, ama beseke tukóló sóro felepó. Atétere alata, atima sąa naai tukóló muló betere be dęmó yalepó.

¹⁰ Atétepa, Juda topo whįrapené kale wisirale whįpaae duraalu, “Sąa naai tukóló muló betere be dęmó ai ala yaqsóro fo mulapó,” yalepó.

¹¹ Ai fo depa kale whįné duraalu, “Ę wisirale whįné ępaae naao beseke sóro fae yaleteiné sóro fulapó,” yalepó.

¹² Ai fo depa atimané ąpaae woseturaalu, “Mé whįné ępaae beseke sóro fae yaleé?” yalepó.

¹³ Téyaletei, kale whį wisiróló Yesu ą ai touró betere so whį kuamó, buté buté feleteiné ą wisirale whį kisi-panipó.

¹⁴ Atéroró, nalo me sukamó Yesuné ama wisirale whį momatere bemó betepa kolóló, ąpaae duraalu, “Mió naao tiki ai wisire kelere? Yą take sale seke bosenóló, doasi sekené ę só deraqsóro, mió naao ai du betere dowi ala mo ti taalae,” yalepó. ¹⁵ Téró, kale whį ą ai moma dere be taaróló, kale Juda topo whįrapepaae Yesuné ą wisiralepóló ene felepó.

Kale mo ti betere bete Naalema ą tuąmó mulapó yale fo

¹⁶ Tétepa, kale sąa nokole sukamótei, Yesuné whį wisiratere ala dapóló, Juda topo whįrapené ąpaae sekei ala eróló só deraai, doasi ketekę butu betalepó. ¹⁷ Atétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yąlo Aya ą ama kutó ditere ala taaréni, betere dokę hąle diyótóro tarapó. Ą atére kaae, ękélé hąle bitini, ęło kutótóro i ditu

betere ape," yalepó. ¹⁸ Yesuné ai alarape deremó, Juda topo whjrapené ă só deróló mo ti daairaalu, doasi ketekę butu betalepó. Até yaleteita, șa nokole be de tukóló whj wisirateremó maaté meipó. Ai alatamo touróló Kótóta, ama Ayapó dere foné ă Kótótamo betă ala erapó du betepa ă só deróló daai yalepó.

¹⁹ Téró, Yesuné atimapaae tokó mótu duraalu, "Yălo diăpaae mo i dere ape. Naalemané ama kisipanétei, me ala yaai dapóló mo enénipó. Naalemané me kae kisi ala kaaróló dumi, Alimané du betere alatóró kolóló i du betere ape. Ti noatepae, Alimané du betere ala mo betăkélé taaréni, turó Naalemanékélé du betere-apó. ²⁰ Ti noatepae, Alimané Naalemapaae yaala sókó furaalu, ama dere ala fea ăpaae yó mótu beterepó. Ita, mo fo dapó. Mió i dere ala bosenóló nalopaae mo doasi ala eratepa kilitu, diaağ sira yaalopó. ²¹ Ti noatepae, Alimané sukăle so whj kepaaróló betereótu yale kaae, Naalemanékélé ama melaai tuę mutere so whjpaee mo ti betere bete mótu beterepó. ²² Ti ai ala maaté meipó. So whjtamo fo tokóló taleyóló só deratere alakélé Alimané dumitei, Naalemané yópoló, ama naase tuămó muló beterepó. ²³ Ai ala ereteita, so whj feané Alimané doi sóró horótu dere kaae, Naalemané doikélé sóró horópoló erapó. Mepaae so whj dené Naalemané doi sóró horénitepa, ti ă dotęyale sekę Alimané doikélé sóró horótimpó.

²⁴ Yălo diăpaae mo i dere ape. Mepaae so whj dené yălo du betere fo wosóo, ę dotęyale sekępaae kisipa tiki tiró depa, atétere so whj mo ti betere bete sóró tarapó. Atére so whjta, fo tokótamo yóló só deréni, sukutere ala tuămó betereitei, tokó sóró mo ti betaaire ala tuămó betere beterepó. ²⁵ Yălo diăpaae mo dapó. Sukăle so whjnétei Kótó Naalemané dere fo wosaalopó. Mió ai fo wosetu betere so whjta mo betaalopó. Take nalo ai ala yaaire be de hăle muóo, miókélé ai be de sókó wóló muóo i ere ape. ²⁶ Ti noatepae, mo ti betere bete Alima tuămó moletei, Naalema tuămó mulópoló mo taketi meló beterepó. ²⁷ Ti ăta, Whjné Naalema betereiteiné so whjtamo fo tokóló tale dere ala yópoló, Alimané ă sóró betere beterepó.

²⁸ Yălo i yale fo wosóló, diă kilita sókó furaalu sira yağse. Ti noatepae, sukăle so whj mo feané ama fo nakome woseturaalu, atima mole doumó turukó holaaire be de sókó waalopó. ²⁹ Atétere sukamó wisi ala yale so whj turukó holóló mo betaalopó. Téyaalotei, dowi ala yale so whj atima turukó holaalotei, taleyóló mo ti só deraalo ai ape. ³⁰ Yălo wotoró kisipané me ala yaai dapóló mo enénipó. Fo tokóló taleyóló só deraaire alakélé, yălo Ayané ama dere fo sya fóló, mo donotóró taletu beterepó. Ti noatepae, yălo du betere alata ę maaté hękese yaai dumitei, ę dotęyale sekę ă hękese yópoló, ama kisipa mole alatóró sya fu beterepó," yalepó.

Yesuné amatei ă etei kaae whjpo enénipó yale fo

³¹ "Yăloteitamo ę etei kaae whjpo depa, ti yălo dere fo mo dapóló diaağ wosaalomeipó. ³² Mené yălo dere

ala kilituraalu, ă etei kaae ala ere whj wisipó du betere-apó. Ama atéro dere fo wosetere whjné mo dapó enére ala yălo mo kisiparapó.

³³ Diăné ę deé yóló wosaai dapóló, mepaae whjrape Jon beterepaae dotonó beterepó. Atétepa Jon-né kale mo foné bete i ape yóló, diăpaae yó meló beterepó. ³⁴ Ti mo whjné ă etei kaae whjpo dere fo mo dapóló, yălo wosaai kisipa munipó. Atépatei, Jon-né yale ala yălo diăpaae i dere beteta, so whj fea aluyağsóró, Kótóné tao sópoló dapó. ³⁵ Jon ăta, șa deřótu dere kaae, so whj tuămó deřó beterepó. Ai șa hăle deřó tapa, diă ai deřmó kapala asiri hăjtamo bitiré fu betaalopó.

³⁶ Jon-né ama yó melale fota, ti ę tuămó ere alatóró mo dono yó mótu betaalopó. Téyaaleitei, yălo i ditu betere kutóta, ę dotęyale sekę yălo Ayané ama ępaae diyóló kemerae yale kutó dirótu beterepó. Mió yălo i du betere alarape kolósu, Jon-né ę bope yóló du betale fo teřteróló bosene falapó. ³⁷ ę dotęyale sekę yălo Ayanékélé, ę etei kaae whjpoló hăkearóló yó mótu beterepó. Tétu betepatei, diaağ ępaae kisipa tirénire betené ama dere fo diaağ wosóo, ama tikikélé diăné kolóo, ama fokélé diaağ hosaa tuămó muóo inipó. ³⁹ Diaağ kisipanéta, kale așemó yóló muló betere fo dosăyóló kisipa sóró, mo ti betere bete saalopó du beterepó. Ti așemó i ere fo feanéta, ę etei kaae whjpoló yó matapó. Atépatei, diă ę beterepaae mo ti betaaire bete sene wale hórótu beterepó.

⁴¹ Mo so whjné hăle foné maaté yălo doi sóró horótu betepa, mo dapóló yălo wosenénipó. ⁴² Tépatei, yălo diă diriyóló tuęrapó. Diaağ Kótópaae yaala sókó fóló, hękesené sukutere ala diăné hosaa tuămó munireitei, yălo mo tuęrapó. ⁴³ ęta, yălo Aya Kótó ă etei sekę beterepóló diăné kisipa yópoló, yó melaai ama ę dotonatepa waleteti, diaağ ę wisiyóló dape sinipó. Atépatei, mepaae whj detamo ama kőleaané wóló bitu, ă etei kaae whjpo depa, ti diăné ă mo wisiyóló dape senérapó. ⁴⁴ Mo betă betere Kótóné diaağ du betere ala kolóló, dukiratere fo wosaai ketekę buni yóo, diaağte diă dukiratere ala yóo, du betereiteiné ępaae netéro tuę tiki tiraaloé?

⁴⁵ Yălo Ayané keletómó diăné i dowi yalepóló hăkearóló só deratere alata, yălo yaaitere nisi yağse. Diă tao saalopó du betale whj Moses-nétóro diă só deraalopó. ⁴⁶ Diănétamó Moses-né așere fo wosóló, mopóló kisipa tiróluăsróo, ti mió yălo dere fokélé mo dapóló kisipa tiróluăpó. Ti noatepae, ama ai așere fota, ęmótóro kisipa muturaalu erapó. ⁴⁷ Tépatei, ama așere fo diaağ dosăyóló mopóló tuę tiki tiréni depa, ti yălo du betere fokélé netéro wosóló, kisipa tiraaloé?" yalepó.

Yesuné 5,000 whj ęla melale fo

(Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17)

6 Atéro mepaae be deřape kemetepa, nalo Yesu ă Kaleli wej uté fókuro te felepó. Ai wej kėlané doi meta, Taiberius-pó. ² Yesu ă atéro fóló beterepó,

mepaae kisi daae mole so whj wisiraterere kelemei alarape kelaletiné so whj mo feané ǵ sya wou betalepó. ³ Atéro, Yesu ǵ betǵ du sokore aǵpaae hololó, ama yó matere whjrape atima fea betǵmó beterepó. ⁴ Atéyale alata kale bosenyóló fele be demó, Juda fake whjrapené ǵla detere ala felekemó sókó waai deremó yalepó.

⁵ Atéro, Yesuné ama kelalemó, so whj mo hǵle ǵla kaae, ǵ beterepaae wou betepa Filip-paae duraalu, “Doa i so whj naaire *bred* okó momó dupu yaaloé?” yalepó. ⁶ Yesuné Filip-paae atéro wosale fota, ama yaaire ala tuǵrutei, Filip-né noa fokó déró ǵ kǵae kolóló sǵ suraalu yalepó.

⁷ Ai fo depa, Filip-né Yesupaae duraalu, “200 *silpa moni*-né dupu dere *bred* o i betó mole so whj fea sǵmó naalomei, sawa tėti nenérapó,” yalepó.

⁸ Tétepa, Yesuné ama yó matere whjǵo ama doi Saimon Pitané noma Andruné Yesupaae duraalu, “I betere naalené betǵ *bali* o bula aporó yóo, ya belekǵa-male tamo yóo, yóló i tare ape. Téreteiné doa i betó mole so whj fea anéli ǵlané sǵnére?” yalepó.

¹⁰ Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ai so whj ne tó mó beterepóló yae,” depa, atima betalepó. Ai tuǵmó betere naale senaaleró sorapetamo dosǵani, whjrape maaté dosǵayóló touróturaalu, 5,000-rópó. ¹¹ Atéro, Yesuné kale *bali* o bularape fea sóró taruraalu, Talepaae mo kée yóló terekée daalu yóló, so whjmó ǵliralepó. Ya tamokélé *bred* o yale kaaetóro yóló ǵliratepa, atima fea mo sǵmó nalepó.

¹² Atéro sǵtepa, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Muni fele buki ǵla hǵle beseké yaǵsórópa, fea daseté kwǵyae,” yalepó. ¹³ Atéro nale aporó *bred* o bulanétei, buki muni fupa daseté kwǵyóló, 12 yorape deyóló fǵanalepó.

¹⁴ Ai betó mole so whjné Yesuné atei kaae kelemei ala eratepa kolóló duraalu, “I whjta, i haepaae waalopóló take bopetu betale Kótóné kǵló whj ǵtóró hjti irurapó,” du betalepó. ¹⁵ Atéro, ai so whjné Yesupaae woseni, atima kǵleaanétei ǵ doasi topo whj sóró beteraai kisipa mualepó. Atima atéro mutere kisipa tiki bete Yesuné kilitu atima taaróló, ǵ ama wotoró betǵ du sorokore tikipaae momó bitj holalepó.

Yesu wǵi tó mó daaté wale fo

(Mat 14:22-33, Mak 6:45-52)

¹⁶ Téró, atéyale sukamó kuluka be dikité dorowaletamo Yesuné yó matere whjrape atima maaté Kaleli wǵi fókupaae derepelepó. ¹⁷ Atéro, aimó atima Yesu ǵ kaae tawóló daapatei be diki yalepó. Atétepa, kale whjrape atima wǵi nukupaae bitj holóló, Kapeneam be hulua-paae faairaalu, ai wǵi kǵla tuǵmó tukóló fu betalepó. ¹⁸ Atéro fu betalemó, doakale besé tiki wouraalu, doasi wǵi asya walepó. ¹⁹ Até depatei, atima 5 ó 6 *kilomita* dǵlemó nuku jte fu bitu kelalemó, atima nukutamo wou betepa, Yesu ǵ hokolaa yaairaalu, wǵi tó mó daaté wou betalepó. Atétepa kilitu, atima doasi winé sukǵlepó. ²⁰ Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ita ǵpa, diǵ wiyǵse,” yalepó. ²¹ Tétepa, kale whjrape ati-

ma witere ala taaróló, halaainé Yesu dape sóró, nuku tuǵpaae beteraai kisipa mualepó. Atéro dape sóró, atima faaire wǵi fókú feleke inipatei, utéro hapale tétitóró sókó felepó.

²² Atéro, Yesuné ama yó matere whjrape atima fi tikimó, ai wǵi fókumó betó mupa fele so whj atima fiyóló, hjka turukó huturaalu etei kisipa mualepó. Imó mole betǵ nukumóta Yesu bitini, ama yó matere whjrape maaté betóló felepó du betalepó. ²³ Atéro, Taiberius beró wale whjrape mepaae atimané nukutamó, take Talené mo kée yóló, ǵla ǵliyóló nuku betale tikimó sókó walepó. ²⁴ Atéro, ai sukamótóróti mepaae whjrapekélé, kale nukutamó wale whjrapetamoné Yesuró ama yó matere whjrapetamo kekǵlemó kilinitepa, Kapeneam be hulua-paae kekǵai dapóló, atima nukupaae bitj holóló felepó.

Yesu ǵta, mo ti betere bred opó yale fo

²⁵ Atéro, kale so whjné Yesu kekitu betero, wǵi fókú uté tǵró betepa kolóló ǵpaae duraalu, “Yó matere whj-ó, yǵ ipaae metéli waleé?” yalepó.

²⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yǵlo diǵ-paae mo i dere ape. Diaǵ ǵ kekitu betere beteta, sira yaaire kelemei alarape eraleteimó kisipa mutu, ǵ kekitu betere? Mo meipó. Kale *bred* o sǵmó naleteiné diaǵ ǵ ai keketé kutu betere ape. ²⁷ I haemó nokole mo ǵlata, ti doyóló aluyaalopó. Atéyaaire ǵlamótei, diǵ depe tukówei ala du betaǵse. Mo ti betaaire ǵlata, kale whjné Naalemané diǵmó melaalopa, ai ǵla mo ketekǵ buóló hajtamo sae. Atei ǵla melaaire whjta, Alima Kótóné fopeyóló ǵtóró wisirapóló siriróló, betero beterepó,” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, atimané ǵpaae woseturaalu, “Kótóné ama dǵpaae dirae dere kutó-a, noaé?” yalepó.

²⁹ Tétepa, Yesuné duraalu, “Kótóné ama dirae dere kutóta i ape. Kótóné ama dotonó betere whj betǵpaae kisipa tiki tiróló betae,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, atimané ǵpaae duraalu, “Talené eratapóló dǵné kisipa tirópóló, naao noa kelemei alakó eraaloé? ³¹ Mo take dǵné noutererape atima hǵle kópu kǵae fi haemó kuturaalu, *mana* o betǵ nǵpóló ó hepen bemó derótua ipakalepóló, asǵmó yóló muló beterepó,” yalepó.

³² Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diǵpaae yǵlo mo i dere ape. Hepen bemó derótua yale *bred* ota Moses-né menitei, yǵlo Ayané betǵ ó hepen bemó deraterere mo bete mole *bred* o diǵmó mótu beterepó. ³³ Ti Kótóné ai mótu betere mo bete mole ota ó hepen be taaróló dorowóló, i haemó betó mole so whjmó mo ti betere bete matere whjta, ǵtórótipó,” yalepó.

³⁴ Ai fo depa, atimané ǵpaae duraalu, “Doa whj-ó, naao ai bope dere ota, mo miótóró kaae sóró dǵmó melaasepé,” yalepó.

³⁵ Ai fo depa, Yesuné atimapaee hǵkearóló duraalu, “Mo ti betere bete mole ota ǵtórótipó. Mepaae so whj de ǵ beterepaae wapa, ai so whj wotekélé mo yaalomeipó. Mepaae so whj de ǵpaae kisipa tiki tiratepa, ti ai so whj wǵi nokole dere ala mo sawakélé

yaalomeipó. ³⁶ Take yālo diāpaae yale fo kaae, momó i dere ape. Ɛ wale ala diaaƣ kelaletai, ƣpaae kisipa tiki tiratere ala dumipó. ³⁷ Yālo Ayané ƣpaae matere so whj feata, ti ƣ beterepaae wou betaalopó. Mepaae so whj detamo ƣ beterepaae wapa, ti yālo atima fae yóló hƣkonatere alakélé mo yaalomeipó. ³⁸ Ti noatepae, ƣ ó hepen be taaróló i haepaae dorowaleteita, yālo kisipa mole ala yaai dapóló anipó. Tēni, ƣ dotɣyale whjné ama kisipa mole alatóró eraairaalu woló i betere ape. ³⁹ Yālo Aya ƣ dotɣyale sekéné ama kisipa mole alata ipó. Ama ƣpaae melale so whj mo betakélé yālo alurēni, take kemetere sukamó atima fea kepaayóló mo ti beterópóló kisipa mutu ƣ dotonalepó. ⁴⁰ Ti yālo Ayané ama kisipa mole alata ipó. So whj de ama Naalemané dere ala kolóló ƣpaae kisipa tiki tiratēpa, ti atétere so whj mo ti betótóró tawaalopó. Ai so whjta, take kemetere sukamó yālo kepaaróló beteraalo ai ape,” yalepó.

⁴¹ Ai fo deremó kale Juda fake so whjné duraalu, “Aa, ó hepen be taaróló dorowale *bred* opó du betere fo-a, noa betené dérópóló,” atima dei tué mutu, ƣ faletu betalepó. ⁴² Kale dere kaae atimasisitei duraalu, “I sekéta, kale Josep-né naalema Yesu hji meié? Ama hamaró alimatamota, ɖané tuérapó. Tépatēi, ƣ ó hepen beró dorowalepó du betere fota, noa betené dérópó,” yalepó.

⁴³ Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Dišisitei dei tué muóló ƣlaarótu betere fo taalae. ⁴⁴ Whj me de ƣ beterepaae ama ƣleaané wonénipó. Yālo Aya ƣ dotɣyale sekéné amatei ƣ beterepaae ƣlisóró wapa, ti wonérapó. Ai so whjta, take kemetere sukamó yālo kepaaróló mo ti beteraalo ai ape. ⁴⁵ Mo take betale Kótóné ƣlóló whjrapené ašémó i fo erapó.

‘Kótóné ama so whj yó mótu betēpa, ti atima fea tué yaalo ai ape.’

Yālo Ayané dere fo wosóló, kisipa sere so whjta, ti ƣ beterepaae wua du betērapó. ⁴⁶ Mo whj betanékélé Kótó kilinitei, kale Alimatamo betóló wale Naalené betā ti Alima kolóló kisiparapó. ⁴⁷ Yālo diāpaae mo i dere ape. Whj me detamo ƣpaae kisipa tiki tiró betēpa, ti ai whjné mo ti betó tare bete sóró tarapó. ⁴⁸ Ti noatepae, mo ti betere bete bole ota ƣtórótípó. Mo take betale diaaƣ noutererape atima hāle kópu ƣgae fi tikimó kulturaalu, Kótóné ó hepen bemó deratere *mana* o maatē nukua ipakalepó. Tétua yaletēi, atima bitini sukutua erapó. ⁵⁰ Atéyaletēi, ó hepen bemó dorowale betere bete bole *bred* ota i mole ape. Ai o nokole so whj sukókélé mo yaalomeipó. ⁵¹ Ó hepen bemó dorowale mo ti betere *bred* ota, ti ƣtórótípó. Whj me de i o sóró nukupa, ai so whj mo ti betó tawaalopó. I ota, haemó betó mole so whj mo ti beterópóló, matere yālo tiki mipó,” yalepó.

⁵² Ai fo depa, kale Juda fake so whj atimasisitei fo ƣlaaróló duraalu, “Haió, i whjné ama tikitei ɖapaae naasepé dere fo-a, netéró nópóló melaai dérópó,” yalepó.

⁵³ Tétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yālo diāpaae mo i dere ape. Kale Whjné Naalemané ama tiki miró

ƣƣketamo nēnitepa, ti atétere so whj tuāmó mo ti betere bete muni ai ape. ⁵⁴ Mepaae so whj dené yālo tiki miró ƣƣketamo nukupa, ti ai so whjné mo ti betó tare bete sóró tarapó. Ai so whjta, take kemetere sukamó yālo kepaaróló beteraalopó. ⁵⁵ Ti noatepae, yālo tikita ti nokole mo bete mole ƣla yóo, yālo ƣƣkekélé nokole mo bete mole wēi yóo erapó. ⁵⁶ Mepaae so whj dené yālo tiki miró ƣƣketamo nukupa, ti atétere so whj ƣ tuāmó betóo, ƣ ai so whj tuāmó betóo, erapó. ⁵⁷ Mo ti betere seké yālo Ayané ƣ dotonatepa walepó. Ǝ betere betekélé ti yālo Aya ƣtórótípó. Atéte kaae, mepaae so whj dené ƣ nokole ƣlapóló nuku betēpa, ti betere bete ƣ ereteiné ai so whj atimakélé hāle betó tawaalopó. ⁵⁸ Ó hepen bemó dorowale *bred* ota, ti ƣ i ape. Mo take betale diaaƣ noutererape atimata, ó hepen bemó derótua yale *mana* o nukua yaletēi, atima fea sukālepó. Tépatēi, mepaae i o nokole so whjta, mo ti betó tawaalopó,” yalepó. ⁵⁹ I fota, Yesuné u Kapeneam-mó tēne fo wosetere be tuāmó yó mótu betalepó.

Mepaae whjrape Yesu taaróló fele fo

⁶⁰ Ama yó matere whjrape mepaaené ai yale fo wosóló, atimasisi ƣlaaróló duraalu, “Ama ai yó matere whj fota felékélé inipa, né wosaaloé?,” yalepó.

⁶¹ Yesuné ai yó matere fo ama yó matere whjrapené wosaalo meipóló ƣlaarótu betēpa, Yesuné ama kisipa yóló atimapaee duraalu, “Yālo i yó matere fo diaaƣ wosóló felénipa, ƣtamo dei tué mute? ⁶² Kale Whjné Naalema ƣ take betale tikipaae momó fesaae hotēpa kilitu, diaaƣ noa kisipa muaaloé? ⁶³ Whjné mo tó tikita, doasi bete munitei, Dēi Kepe Wisiné betā mo ti betaaire bete mótu betērapó. Yālo diāpaae yó matere fota, Dēi Kepe ƣanuraalu, mo ti betere bete mótu betērapó. ⁶⁴ Tépatēi, diā mepaae kisipa tiki tirénire whjrapekélé ai betere ape,” yalepó. Yesuné atéró yale fota, ƣpaae tué tiki tirénire whjrapéró ƣ dópóló eleké deyaaire whjtamó take kaae sale sukamótei, ama kisipa yalepó. ⁶⁵ Téró, Yesuné ama yale fo kemeni, hāle yótóró taru duraalu, “Yālo take diāpaae yale fo i ape. Mepaae so whj de atima ƣleaanéte, ƣ beterepaae waai dapóló wonénipó. Yālo Ayané ƣ beterepaae ƣlisóró wapa, ti wonérapó,” yalepó.

⁶⁶ Ai sukamó kaae sóró, Yesuné yó matere whjrape mepaae ƣ sya fole ala taaralepó.

⁶⁷ Atétepa, ama yó matere 12 whjrapēpaae duraalu, “Diaaƣkélé ƣ taaróló faai kisipa mute?” depa, Saimon Pitané ƣpaae duraalu, “Tale-ó, ɖa me de beterepaae-mo faaloé? Mo ti betaaire fota, yā tuāmó ai mole ape. ⁶⁹ Yāta, Kótóné ama fopeyóló kae betéró betere whj wisinaalepóló, ɖané ƣpaae tué tiki tiró betērapó,” yalepó.

⁷⁰ Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Diā 12 whjrapeta, yālotēi sorokó sóró kae betéró betērapó. Tépatēi, betā whj tuāpaae dowi kepe doropóló ai betere ape!” yalepó. ⁷¹ Ama ai yale fota, Iskariot be whjko Saimon naalema Judas-mó kisipa

muturaalu yalepó. Ti Judas əkélé 12 whjrapekó ama yó matere whjtei, ą dópóló eléké deyaaire seképo.

Yesu ęla deterepaae fele fo

7 Ai alarape yóló kemetepa, Yesu ą Judia hae kwiamó betó mole Juda fake whjrapené ą daai du betepa, Judia hae kwiapaae feni, Kaleli hae tuąmótei kutu betalepó. ² Tépatei, Juda fake whjrapené furu berapemó ęla deyaai tukóló muló betere be de felekemó sókó waai depa, Yesuné ama nomarapené ąpaae duraalu, “Yą ai betere be hulua taaróló, naao yó matere whjrapené naao erótu betere kelemei alarape kolópoló, yą Judia hae kwiapaae fumié yóló sętu betalepó. ⁴ Ti noatepae, betą doi mole whj betaai depa, ti ama dere ala kikiti kinóló ini, so whj feané kolópoló hąkeamó enérápó. Atépa, ti naao ai du betere alarape i haemó betó mole so whj feané kolópoló hąkearae,” yalepó. ⁵ Ti ama nomarapené ai yale fota, atimakélé ąpaae kisipa tiréni irutei yalepó.

⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Diaaę yaaitere alata, hąle hąko sukamó deté fenérápó. Té-patei, ę ai ęla deterepaae faai tukóló muló betere mo dono be de sókó waai teórápó. ⁷ I haemó betó mole so whj feané dią hóróló bóe dele ala enénipó. Tépatei, ę hóróló bóe dele ala suka fea hąle yó tarapó. Ti noatepae, atimané du betere dowi ala bete yąlo hąkearóló yó materemó, ętamo dei tuę muturaalu dapó. ⁸ Ęta, ai ęla deterepaae faalomeipa, dią maaté holae. Ti noatepae, ę yąlo yaaire ala teóreteiné beterepó,” yalepó. ⁹ Ama atimapaee ai fo yóló, ą Kaleli hae kwiamó sawa kaae tawóló beterepó.

¹⁰ Téyaleteti, ama nomarape atima ęla deterepaae fitikimó, nalo ąkélé Jerusalem be huluapaae holaleteti, so whjné ą kelaęsóró hąkeamó feni, kikiti sókó fóló beterepó. ¹¹ Atéró, kale ęla detere tikimó atima Juda topo whjrapené ą wóló beterepóló kekąlemó bitinipa atimasisi duraalu, “Kale whj momó beterepóló?” yalepó.

¹² Ai ęla detere tikimó touró betere mepaae so whj atimasisi kikiti deté furaalu, “Ąta, mo whj wisipó,” depa, mepaae so whjné duraalu, “Meipó. Ąta, so whj fea dilikóló kapala ala yó mótu betere whjpo,” yalepó.

¹³ Téyaleteti, atima Juda topo whjrape kolóló wituraalu, mo whj betąnékélé mepaae forape hąkeamó inipó.

Yesu ą atimané ęla detere tikimó daalu yó melale fo

¹⁴ Atéró, kale ęla detere be de sókó waai mepaae be de hąle mupa, Yesu ą momatere be tipi bolaa tuąpaae holóló, kale fo kaae sóró yó mótu betalepó. ¹⁵ Ama atéró yó matere fomó, kale Juda topo whjrape atima kilita sókó fu, sirayóló duraalu, “I whjné atei kaae fosó fosó yóló yó mótu betere fo-a, ą *skul*-paaekélé fenitei, momó kisipa sóró du bitu dérópó,” yalepó.

¹⁶ Ai fo depa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yąlo i yó matere fota, yąloteti kekeme nóló dumi, ę dotęyale sekéne yae yale fotóro du beterepó. ¹⁷ Mepaae whjné-tamo Kótóné kisipa mole ala sya fóló, ama ala eraai

kisipa mutepa, ti yąlo i yó matere fo Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló dépe, yąloteti kekeme nóló déró, ai whjné amatei kąae kolóló talenérápó. ¹⁸ Me whjné ama tuęnétei kekeme nóló yó mótu betepa, ti ama doi doasi muópoló du beterepó. Tépatei, me whjné-tamo ą dotęyale sekéne doi doasi muópoló ama ala eratepa, ti atétere whj tuąmó mo alatóro mulu, kapala ala mo sawakélé munipó. ¹⁹ Take kale tukóló muló betere fo Moses-né diąpaae menénié? Téyaleteti, diąkó betą whjnékélé ai tukóló muló betere fo sya feni, tikitua dapó. Atérapa, diąné ę noatepa daai du bitu de?” yalepó.

²⁰ Ai touró betere so whjné ąpaae duraalu, “Yą tu-ąmóta, dowi kepe tepeyóló ai ęanapa, yą né daai du betepa de?” yalepó.

²¹ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, “Yąlo betą kelemei ala eraleteimó diaaę ai siratu betere ape. ²² Té-tu betereitei, diaaę tiki sekaę tukóló sirirótu betere alata, Moses-né amatóro kaae sóró inipó. Ténitei, mo take diaaę noutererapené du betale ala sya furaalu, sąa naai tukóló mulale be de móteitei, mió diąné naaler-apekélé tiki sekaę ai tikitua betere ape. ²³ Tépatei, Moses-né yóló muló betere fo diaaę tikaalo meipóló kisipa mutu, sąa naai tukóló muló betere be de móteitei, diaaę naalarape tiki sekaę ai tikitua betere ape. Térapa, ai sąa nokole be de mótóro, whjné tiki turó yąlo wisir-ateremó, diąné ętamo noatepa fopaae butu de? ²⁴ Diaaę tó mó mole ala kolóló ę só derótu betere fo mo taalae. Mo bete mole ala donotóro taleyae,” yalepó.

²⁵ Ama ai fo depa wosóló, mepaae Jerusalem be hulua mó betó mole so whjné duraalu, “Juda topo whjrapené daai du betere whj ątóro hįti meié? ²⁶ Mió ą so whj feané keletómó daalu, ama fo hąkeamó yó mótu betepatei, atimané ąpaae me fokélé dumipó. Ti Yesu ąta, so whj fea teęteróló kaae tanópoló, Kótóné sóró betere whj Kerisopóló, Juda topo whjrapené kisiparu demólópo? ²⁷ Dąnéta, ai whj wale turuku be kisiparapó. Atépatei, so whj teęteróló kaae tare whj Keriso ą wale sukamó, mo betą whjnékélé ama turuku be kisipa yaalo meipó,” yalepó. ²⁸ Atéró Yesu ą moma dere be belamó daalu, fo hąle yótóro mótu bitu fo fakeyóló duraalu, “Ę wale turuku bekélé ękélé, diaaę kolóló kisiparapó dere fota, mo ai dere ape. Tépatei ę i wóló betereitei yąlo kęleaané ani, Ayané ę dotonatepa walepó. Ąta, mo alatóro yó tare seké betepatei, diąné ą kolóló kisipanipó. ²⁹ Ténitei, ęta ętamo betąmó betóló ama ę dotonatepa waletiné yąlo ą mo kisiparapó,” yalepó.

³⁰ Ama ai fo deremó, atimané ą tawóló *dipula* betereitei, whj betąnékélé ą tane fenipó. Ti noatepae, ąpaae ai ala eraaire be de sókó waai teópa yalepó.

³¹ Aimó touró betere so whj atima ai fo du betepatei, mepaae kisipa tiró betere so whjné duraalu, “So whj fea teęteróló kaae tanópoló, Kótóné dotonaalopó ere whj wale sukamó Kótóné dapó yópoló, i sekéne er-aterere kelemei alarape fea bosenóló, me noa kaae doasi ala eraaló?” yalepó.

³² Aimó touró betere so whjné Yesuné du betere alamó, atimasisi kikiti du betepa, Farisi whjrapené wosalepó. Atétepa, so whjmó Talepaae momaratere topo whjrapéro Farisi whjrapetamoné momatere be kaae tare diki tare whjrapené Yesu tawóló *dipula* beterópóló doteyalepó.

³³ Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Ëta fõlo sukamó bitini, mo sawa sukamó maaté diätamo betóló, ę doteyale sekę yãlo Aya beterepaae momó fesaae faalopó. ³⁴ Ë diaaę kekãalotei, kelaalo meipó. Ë fóló betere tikipaae diã wókélé mo yaalo meipó,” yalepó.

³⁵ Ama ai dere fo wosóló, kale Juda topo whjrape atimasisitei, fo kęlaaróló duraalu, “Ai whjné ę kekõta yaalotei kelaalo meipó, ę fole tikipaae diã wókélé yaalo meipó, du betere fota, mopaae faai dérópó? Dã Juda fake whjrape Krik fo bole be huluapaae dapo dapo yóló betere so whjpaee fo yó male faairaalu démólópó. ³⁶ Ama du, ‘Diaaę ę kekãalotei kelaalo meipó, ę fóló betere tikipaae diã wókélé yaalo meipó,’ du betere-a, noa fo betené dérópó?” yalepó.

³⁷ Qla deté wóló kemerótu mo doasi qla deyale sukamó, Yesu ę turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “Mepaae so whj detamo węi nokole depa, ti ę beterepaae nale wópóló yae. ³⁸ Kale asęre fo tuãmó Kótóné i fo erapó. So whj tuãmó mo ti betó tare węi fãaturaalu, feleyóló faalo ai ape ere fo mo dokonóló, mepaae whj detamo ępaae kisipa tiki tiratepa, ti ai so whj tuãpaae mo eraalopó,” yalepó. ³⁹ Yesuné ama ai yale fo beteta, take ę hepen-paae furaalu, Dęi Kepe Wisi ępaae kisipa tiratere so whjmó matepa saalopóló kisipa mutu ai fo yalepó. Aita, ama doasi doi saaire be dę teópa kaae taruraalu, ai fo yale sukamó kale Dęi Kepe hapale menipó.

⁴⁰ Ama ai dere fo wosóló mepaae so whjné duraalu, “Kótóné kóló whj waalopóló bopetu betaletai, me kae mei ętóró mo hjtípó,” du betalepó.

⁴¹ Ai fo depa, mepaae so whjné duraalu, “Ata, so whj fea tęteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró beteró betere whj Keriso hjtípó,” Tétepa mepaae so whjné duraalu, “Meipó. Keriso ę Kaleli haemó netéro waalopóló de?” du betalepó. ⁴² “So whj tęteróló kaae tare whj Keriso ę-ta, Take Depit-né ama turuku be Betelehem-mó ama deté fele naale tuãmó sókó waalopóló asęmó inié?” yalepó. ⁴³ Ai fo depa woseturaalu, Yesu ę derópóló ai so whj atima fea betã kisipa muni, kisipa kae kae mutu betalepó. ⁴⁴ Téturaalu, mepaae whjné ę tawóló *dipula* beteraai kisipa mualetai, whj betãnekélé ę tane fenipó.

Juda topo whjrapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale fo

⁴⁵ Ai alarape yóló kemeróturaalu, kale momatere be kaae tare diki tare whjrape atima Yesu tawóló *dipula* beteraai dapóló feletai, momó fesaae walepó. Atétepa, mo so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whjrapéro Farisi whjrapetamoné atimapaee duraalu, “Ai whj-a, dapesó wale noatepa taaróló waleé?” yalepó.

⁴⁶ Ai fo depa, kale diki tare whjrapené atimapaee teraae faróló duraalu, “Mo take betale alimó betã

whjnekélé, mió i whjné dere fo kaae depa mo wosenipó,” yalepó.

⁴⁷ Ai fo depa, kale Farisi whjrapené duraalu, “Aita, di-ękélé dilikituraalu yalepa kela! ⁴⁸ Dãkó i betó mole momaratere topo whjrapéro Farisi whjrapetamo mo betãkélé ępaae kisipa tiki tiró beterekó diaaę kelere? Mo meipó. ⁴⁹ Tépateti, i betó mole so whj Moses-né asęre fo dosãayóló tuęni, hãle hõko betó mupa, ti Kótóné atima doróló mokoraalopó,” yalepó.

⁵⁰ Ai fo depa, take Yesu beterepaae fele Farisi whjkó ama doi Nikodimas-né mepaae Farisi whjrapepaae duraalu, “Dãné tukóló muló betere fo sya furaalu, me whjné ama i alarape yalepó dere fo wosenipatei, hãle hõko só derótua de?” yalepó.

⁵² Atétepa, atimané Nikodimas-paae duraalu, “Yãkélé Kaleli whjé? Kótóné kóló whjta, Kaleli hae kwiamó waalopó fo inipó. Ai fokó asęmó muléro kelaasepóló dosãayae,” yalepó.

⁵³ Atéro, ai tourale so whj atimané be séle sélepaae dapo dapo yóló felepó.

So betã whj metamo daaneta du betepa, dapesó wale fo

8 Atéro fi tikimó, Yesu ę Olip du sorokó molepaae fini holalepó. Atéro fiyóló, be dętepa mo hjkati ę momatere be tipi bolaa tuãpaae momó fóló daalemó, so whj fea wóló ę bopéro betepa, bitj doropóló atimapaee fo yó mótu betalepó. ³ Atéro yó mótu betaalemó, kale tukóló muló betere fo yó matere whjrapéro Farisi whjrapetamoné betã so nópu nuku betepa kolóló dapesó wóló, ai touró betere so whj tuãmó daalalepó. ⁴ Atéro daaló bitu Yesupaae duraalu, “Yó matere whj-ó, i sota nópu nuku betepa kolóló dapesó walepó. ⁵ Atei ala dere sorapeta, kapo duné siróló dae yóló Moses-né asęmó erapó. Atérapa, naao me fokó enére?” yalepó. ⁶ Atimané ępaae atéro wosale fota hãle inipó. A só deraaairaalu, atimasisi fo deyóló ę sų su ai fo yalepó.

Tétepa, ę hemée deyóló bitu, naase doyné haemó asętu betalepó. ⁷ Atéro atimané ępaae wosetere fo dekéro yó tapa, ę hemée taretei donone holóló duraalu, “Diãkó dowi ala mo betãkélé initere whj betepata, ti ai whjnepi ę kapo duné siróló dópóló yae,” yalepó. Ai fo yóló, ę momó hemée deyóló haemó asętu betalepó.

⁹ Ama ai dere fo wosetu, mepaae teó so whj nalo wópóló, otererape atimapi be séle séle fu betalepó. Atima fea atéro fi tikimó, Yesu ę betã bitu kelalemó, kale so ę daale tikimótóró hãle daalepó. ¹⁰ Atépa Yesu hemée taretei donone holóló, kale sopaae duraalu, “Ti so-ó, yã só deróló daai du betale whjrape-a, mopaae feleé? Me whjnekó yã só deraleé?” yalepó.

¹¹ Ai fo depa kale soné duraalu, “Doa whj-ó, mo betã whjkélé imó bitinipó,” yalepó. Tétepa Yesuné ępaae teraae faróló duraalu, “Yãlo yã só derótumipa dua fae. Téturaalu, naao deté wou betere dowi ala momó kae ini, mo ti taalae,” yalepó.

Yesuné ęta etei kaae whjþó yale fo

¹² Atéró Yesuné ama yale fo kaae, so whjþaae momó duraalu, “I haemó dęrótu betere dęta ti mo ętórótípó. Mepaae ę sya wale so whjta, diliki tuąmó kuni, dę tu-ąmótóró kwęyóló, mo ti betere bete sóró betaalo ai ape,” yalepó.

¹³ Ai fo depa, kale Farisi whjrape atima dei tuę mutu Yesupaae duraalu, “Naaotei yą etei kaae whjþóló dere fo mo dapóló, dąné wosaalomeipó,” yalepó.

¹⁴ Ai fo depa, Yesuné atimapaee tokó mótu duraalu, “Yąlotamo ę etei kaae whjþó depa, so whjné mo dapó enérápó. Ti noatepae, ę betóló wale tikiró faaire tikita-mo yąlotóró tuęrapó. Téretei, ę wale ala ó fole ala dią tuęnipó. ¹⁵ Diąné me whj hamoma taleyóló só deratere alata, mo whjné dere ala sya fóló du beteraþó. Tépateti, yąlo taleyóló me whj só deratere ala mo dumipó.

¹⁶ Yąlotamo ai ala depa, ti ę yąlo wotoró bitini, ę dotęyale sekę yąlo Ayatamo betą kiswa muóló, fea ala wusuró dereteiné mo donomó enérápó. ¹⁷ Téretei, diaaę sya fu betere ašemó etei fo yóló muló beteraþó. Whj mené fo kae ini, atimaamo wusuróné betą kaae fotóró depa, ti mo dapó du beteraþó. ¹⁸ Atétu dere kaae, yąloteti ę etei kaae whjþóló yó melóo, ę dotęyale sekę yąlo Ayanékélé, ę tuąmó ere alatóró fea ama mo dono yó melóo, du beteraþó,” yalepó.

¹⁹ Ai fo depa, atimané ąpaae woseturaalu, “Naa Aya momó betere?” depa, Yesuné duraalu, “Ękélé, yąlo Ayakélé diaaę mo kisipanipó. Ętamo diąné kiswa uąsóró, ti yąlo Ayakélé diaaę sýmó kiswa uąpó,” yalepó. ²⁰ Yesuné ama i forape du betaleteita, mo-matere be tipi bolaa tuąmó Kótópaae *moni* hąle male-ta dere tikimó daalu, yó mótu betaleþó. Téyaletei, ą-paae me ala eraaire be dę teóreteiné betą whjnékélé ą tane fenipó.

²¹ Atéró, Yesuné ama yale fo kaae, atimapaee momó duraalu, “Ęta, dią taaróló fulapó. Atéró fi tikimó diąné ę kekitu betaalotei, diaaę du betere dowi ala tuąmó dią sukąalo ai ape. Ę fole tikipaae dią mo wókélé yaalo meipó,” yalepó.

²² Ai fo depa, kale Juda topo whjrape atimasisi duraalu, “A fole tikipaae dią waalo meipóló yale fo beteta, amatei ą daalopóló du yalepó,” yalepó.

²³ Tépateti, Yesuné atimapaee yótóró taru duraalu, “Diąta, i haemó kaayóló beteraþó. Ęta, ó taoró biti dorowale whjþó. Diąta hae whj betereiteiné haemó mole alatamo fulumu du beteraþó. Tépateti, ęta ó taoró dorowaleiteiné i haemó mole alatamo fulumu dumipó. ²⁴ Take yąlo diąpaae diaaę du betere dowi ala tuąmó sinaalo ai ape yale fota, ti i betené yalepó. Diaaę yąlo dere fo wosóló, ę etei kaae whjþóló kiswa tiki-tamo tiréni depa, ti diaaę du betere dowi ala tuąmó di-ą sinaalo ai ape,” yalepó.

²⁵ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Ti yą deé?” yóló wosetepa, Yesuné duraalu, “Mo take kaae sale sukamótei, etei kaae whjþóló diąpaae deté wou beta-teitei me kae mei ętóróti i ape. ²⁶ Diaaę du betere alamó yąlo diątamo fo tokóló dią só deraaire fo mo

dekéró mulapó. Tépateti, ę dotęyale sekę ąta, mo alaró mo fotamoné betepó. Ama depa yąlo wosale fotóró i haemó betó mole so whj feapaae yó mótu beteraþó,” yalepó.

²⁷ Atimané ama ai dere fo wosóló, ita Alima tuąmó ere alatóró yó matapóló kiswa munipó. ²⁸ Atétu betepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Kale Whjné Naalema diąné sikipaae só horatere sukamó, ę etei kaae whjþóló diaaę kiswa yaalopó. Mió diąpaae i yó mótu betere fokélé, yąlo kęleaané kekeme nóló dumi, Aya ę dotęyale sekéné yó matere fotóró dapó. ²⁹ Ai ala yóþóló, ę dotęyale sekéné ę wotoró beteróþóló taaréni, ą ętamo betąmó beteraþó. Ti noatepae, suka fea yąlo du betere alata, ą hękese yaaitere alatóró eró-tu beteraþó,” yalepó. ³⁰ Ama atéró yó mótu betale fo wosóló, mepaae so whj ąpaae kiswa tiraleþó.

Atima Abraham-né naaleraþepó yale fo

³¹ Atéró, Yesuné ąpaae kiswa tiró betere mepaae Ju-da fake so whjþaae duraalu, “Diaaętamo yąlo yó matere fo wosóló eró tapa, ti dią mo yąlo yó matere so whjtóró beteraþó. ³² Atéró, kale mo fo betekélé diaaę tuę duraalu, dią dokóló moleteti ai foné teraayóló hąle fóþóló eraalo ai ape,” yalepó.

³³ Ai fo depa atimané ąpaae tokó mótu duraalu, “Dą Abraham-né deale naalené deté wale whjrapeta, mo betą whjné wae sóró kutó diratere whjkélé bitinipó. Té-patei, naao dąpaae dią mené kutó diratere ala ini, hąle fóþóló yaalopó dere fo-a, noa betené de?” yalepó.

³⁴ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yąlo diąpaae mo i dere ape. Mepaae so whj detamo dowi ala hąle yó tapa, ti ai alané wae sóró kutó diratere so whjtóró beteraþó. ³⁵ Ti ai so whjta, betą whjné deale naale senaale aleóló mo ti betenénipó. Tépateti, betą whjné naalema ą betą ai whjné amatóró deyaletiné mo titóró betó tawaalopó. ³⁶ Atérené kale Whjné Naalemanétamo dią képiné kaae dokóló mole so whj teraayóló hąle fóþóló depa, ti dią mo fótóró yaalo ai ape. ³⁷ Diąta, Abraham-né deale naalené deté wale whjrape betere ala yąlo tuęrapó. Té-patei, yąlo fo dią tuąmó muniru, diaaę ę daai ai du betere ape. ³⁸ Yąlo i du betere fota, yąlo Ayatamo bitu kelale alatóró du beteraþó. Atére kaae, diąné du betere alakélé, diaaę ayané diąpaae yó matere alatóró ai du betere ape,” yalepó.

³⁹ Ai fo depa, atimané ąpaae duraalu, “Dąné ayata Abraham-pó,” depa Yesuné duraalu, “Diątamo Abra-ham-né naale senaale bituąsóró, ti ama yale alatóró sya fóló uąpó. ⁴⁰ Yąlo diąpaae yó mótu betale fota, Kótóné ępaae depa wosale fotóró du betepatei, diaaę ę daai ketekę ai butu betere ape. Ti Abraham-néta, di-ąné ai dere ala kaae inipó. ⁴¹ Diąné ai du betere alara-peta, diaaę ayané yale alatóró sya fu beteraþó,” yalepó. Téró atimané duraalu, “Dąta, ęlémi nóló hęko deyale naaleraþe meipó. Dąné Ayata, Kótó ątóró beteraþó,” yalepó.

Satan-né naale senaale ai ape yale fo

⁴² Tétepa, Yesuné atimapaae duraalu, “Kótó  diaa Ayatamo usr, ti paae hkesen sinóló yaala sk fole ala up. Ti noatepae, mi  i haepaae wl dita-mo i betereitea, yao kleaan ani, Kótóné ama  dotonatepa walepó. ⁴³ Yao dere fo diaa wosetutei, kisipa initere noa betené de? Ti aita yao fo wosóló, er-aaire kisipa di tum muniru dap. ⁴⁴ Atérené dita, diaa aya Satan-n ama fake so whj bitu, ama kisipa mole ala eraai du beteropó. Ti ta mo fo buniruraalu, mo take kek nale alimótei kaae sr, whj dil wou betere sekp. Attu, ai kale fo wisi mo sawakélé  tu-m munipó. ta, kapala fon alima bitu, suka fea kapala fotóró dua dap. Ti kapala fota, ama be fop. ⁴⁵ Yao dipaae mo fo du betepatei, diaa yao dere fo wosóló, mo dapóló kisipa tirtimip. ⁴⁶ Yao etei kaae dowi ala yalepóló, dik bet whjn hkearl enre? Yaotamo dipaae mo fotóró y mtu betepa, ti din paae kisipa tiki tiratere ala dumipó. ⁴⁷ Kótóné so whjnéta, ti ama dere fo wosetu beteropó. Dita, Kótóné ama fake so whj bitinireteiné ama fo wosetumip,” yalepó.

Yesuné amatei  etei kaae whjp yale fo

⁴⁸ Tétepa, kale Juda whjrapené paae duraalu, “Dn yata, Samaria whjk dowi kepe tepeyóló beteropó dere kapala fo de?” yalepó.

⁴⁹ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “ tum dowi kepe tepeyóló bitinipó. ta, yao Ayan doi bet sr horótu betepatei, diaa yao doi haepaae s derótu beteropó. ⁵⁰ Yao du betere alata, tei doasi doi muaai dapóló kisipa mul dumipó.  doasi doi mulatere alata, men eraai keteke butu beteropó. Ti ta, fo tokl taletere bete Talepó. ⁵¹ Yao dipaae mo dap. Mepaae so whj detamo yao fo wosóló, sya fl ertu betepa, ti ai so whj sukókélé mo yaalomeipó,” yalepó.

⁵² Ai fo depa, atimané paae duraalu, “Ya tum dowi kepe faayóló mulu du betere alarape dn turap. Ti noatepae, Abraham-kl suko, mepaae take betale Kótóné kl whjrapekélé suko yalepó. Téyaletei, naao du, yao fo sya fl eratere so whjta, sukalo meip ai dere ape. ⁵³ Ai fota, dn aya Abraham naao tter beteropóló de? Ti Abraham kl suko, take betale Kótóné mepaae kl whjrapekélé suko, erap. Trapa, naao kisipané ya depóló de?” yalepó.

⁵⁴ Ai fo depa, Yesuné tok mtu duraalu, “Yalotamo tei doasi doi muaaire ala depa, ti so whjn mo ala dapóló kisipa muaalomeipó. Tpatei, yao Aya di tterl kaae tare Kótópó, du betere sekn ama bet yao doi doasi mulatere ala du beteropó. ⁵⁵ Diaata, ai sek kisipanitei, yao bet  mo kisiparapó. Yalotamo  kisipanipó usr, ti  di kaae kapala fo dere whj bitu-up. Tutei, yao  kisipa iruraalu, ama fokl yao er tarapó. ⁵⁶ Diaa aya Abraham-n  waaire be d sk wpl kaae taru,  hkesen sukutu biti-

pakalepó. Téyaletei,  wale ala ama kilitu,  hajn sukóló ama hosaa muni deyalepó,” yalepó.

⁵⁷ Ai fo depa, atima Juda whjrapené paae duraalu, “Yata, 50 ba fo kemenitei, Abraham naao ai kilirap!” yalepó.

⁵⁸ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Yao dipaae mo i dere ape. Abraham kl haman deyaaipatei,  mo taketi betere whjp,” yalepó.

⁵⁹ Atétepa, atimané kapo durape sr  siróló daai yaletei,  kelasr kikiti but but fl, moma dere be bopére tipi taaróló, belapaae sk doropóló felepó.

Yesuné kele nomone whj wisirale fo

9 Atr, Yesu  tum fu betalemó, whj bet haman depemtei kele dilikipa deale whj betepa kelalepó. ² Atpa, ama y matere whjrapené paae duraalu, “Y matere whj-, i whjn kele dilikiretei, ama yale dowi alan erp, hamaró alimatamoné yale dowi alan ermlp?” yalepó.

³ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “I whjn ama kele dilikire alata, ama yale dowi alan  hama aliman yale dowi alanékélé meip. Aita, Kótóné fotokn ama tiki tum ere ala wisiró betepa, nalo so whj fean kolpl erap. ⁴ Be dpatei  dotyale whjn ama kut dn hle dirótu betenrap. Mita, be diki dere ala sk waai ai dere ape. Attere sukamó, whj mo betnkl me kut dinnip. ⁵  i haem hle bituraalu, ti haem bet mole so whjpaae drtu betere dta, ti trtip,” yalepó.

⁶ Ai fo yl, Yesuné fesa haepaae sk deróló, hae kae sr basa basa erl, kale whjn kelemó dilalep. ⁷ Atr paae duraalu, “Naao dore kele u Sailoam wi kem fokone fae,” yalepó. (Sailoam doin bete feteyóló dotyalep.) Ai fo depa, kale whj  fl fokalem, mo ti wisitepa, ama bepaae mom fesaae wouraaalu, la la wisiyóló kelalepó.

⁸ Atpa, ama be whj so whjr  kele doyóló bitu, la la kema du betepa kelale so whjtaimon duraalu, “Ita, take kele doyóló bitu, la la kema du betale whj hjti irurapó?” yalepó. ⁹ Tétepa mepaaen duraalu, “Me kae mei tr hjtip depa mepaaen meip, bet kaae kelepaa daale whj kae irurapó,” yalepó. Tétepa kale whjn amatei duraalu, “Take kele dilikiyóló bitu, la la kema du betale whjta me kae mei, tr hjti i ape,” yalepó.

¹⁰ Ai fo depa atimané paae duraalu, “Naao kele dilikiretei netr wisiyale?” yalepó.

¹¹ Tétepa ama duraalu, “Atimané Yesupó du betere whjn hae sr basa basa erl yao kelemó dilóló, Sailoam wim fokone fae depa, fokale tikimó yao kele wisiyóló mi la la keletapó,” yalepó.

¹² Ai fo depa atimané paae woseturaalu, “Ai whj  mom betere?” depa kale whjn duraalu, “ mom betereró kl kisipanipó,” yalepó.

**Farisi whjrapené betə whjné keke neyóló wisiraleé?
yale fo**

¹³ Téró, atima mepaae whjrapené kale keke dilikiyóló betale whj Farisi whjrape beterepaae dapesó walepó. ¹⁴ Yesuné kale keke dilikire whj hae dilóló wisirale alata, şa naai tukóló muló betere be demó yalepó. ¹⁵ Atépa kale Farisi whjrapenékélé şpaae woseturaalu, "Naao keke dilikiretei, netéro wisiyaleé?" depa, ama atimapaee duraalu, "Yalo kelemó hae dilóló Sailoam wej kepaee fokone fae depa, e fóló fokalemó yalo keke wisiyóló, mió ęla ęla keletapó," yalepó.

¹⁶ Ai fo depa mepaae Farisi whjrapené duraalu, "I whjta, Kótóné dotonale whj meipó. Ti noatepae, şa naai tukóló muló betere be demótei, ama etei kaae kutó ditu beterepó," yalepó. Ai fo depa, mepaae whjné duraalu, "Dowi ala du betere whjné etei kaae kelemei ala netéro eraaloé?" yóló atimasisi tekeyóló fo kae kae du betalepó.

¹⁷ Téró atima ai fo yóló kemetepa, kale keke dilikiyale whj daalepaae fetée fóló duraalu, "Ai whjné naao keke wisiró beterepa, naao şa depóló kisipa mute?" depa, kale whjné duraalu, "Ata Kótóné ama kóló whjkópó," yalepó.

¹⁸ Tétepa, ai kale Juda whjrapené ş take keke dilikiyóló betale whjte, wisiró beterepóló kisipa tiréni, ş kae whj nisiyóló ama hamaró alimatamo dapesene fópóló, mepaae whjrape dotęyalepó. ¹⁹ Atéro, kale whjné hamaró alimatamo wóló betepa, Farisi whjrapené atimaamopaae woseturaalu, "Ita diaamoné keke dilikipatei deyalepó yale naale hętié? Atęyaletei, mió ama keke wisiretei netéro yaleé?" yalepó.

²⁰ Ai fo depa, hamaró alimatamoné duraalu, "Ata dęmoné naalepó. Ama keke atéro dilikipa deyaletai dęmoné kisiparapó. ²¹ Tétepei, ama keke wisirale whj ó netéro wisiraleró dęmokélé tuęnipó. Ti şkélé disire whjpa, ş wisirale fo amatóro yópóló şpaae wosae," yalepó. ²² Kale whjné hamaró alimatamoné atéro yale fo hęle inipó. Yesu şta, Kótóné so whj tęteróló kaae tanópóló, sóro betero betere whjpó dere so whj fo wosetere bepaae holaşsóro, atima Juda whjrapené belapaae hókó deraalopó ere fo atimaamoné wusuróralu, witepa yalepó. ²³ Atimaamoné şkélé disire whjpa, şpaaetóro wosae yale fota ai betené yalepó.

²⁴ Téró, Farisi whjrapené kale keke dilikiyale whjpaee momó ape yóló duraalu, "Kótóné doi doasi muópóló yae. I sekęta, dowi ala du betere whjpóló dęné tuęrapó," yalepó.

²⁵ Ai fo depa kale whjkó duraalu, "Ata, dowi ala dere whj ó initere whjro şkélé kisipa inipó. Téretei, take e keke dilikiyóló betaletai, mió yalo keke wisiyóló keletere ala betə yalo kisiparapó," yalepó.

²⁶ Atétepa atimané şpaae woseturaalu, "Naao keke wisiraaai noa ala maaté yaleé?" yalepó.

²⁷ Ti fo depa ama atimapaee duraalu, "Take yalo dişpaae yaletai, diaaş woseni hşralepó. Téyaletai, dişné

momó noatepa wosaai de? Dişkélé ama yó matere whjrape betaai kisipa mute?" yalepó.

²⁸ Ai fo depa atimané ş faleyóló duraalu, "Yęta, i sekęné ama yó matere whj airapó! Dęta, ti Moses-né yó matere whjrape beterepó! ²⁹ Take Kótóné Moses-paae mo yalepóló dęné kisiparapó. Tétepei, ai whj wale tikikélé dę mo kisipanipa, ş deró kelae!" yalepó.

³⁰ Tétepa, kale whjné atimapaee tokó mótu duraalu, "Ama yalo keke wisirale alata, mo doasi alapó. Tétepei, ş wale tikikélé diş tuęnipó depa, yalo doasi sira dapó. ³¹ Ti noatepae, dowi ala du betere whjrapené dere fo Kótóné wosenitere ala dęné kisiparapó. Téretei, ama tuę mole ala şya fóló, erótu betere so whjné dere fota, ti ama wosetua dapó. ³² Mo take bitiré wale alimó, atéro keke dilikipatei detere whj mené fişşae faralepó dere fo mo wosókélé inipó. ³³ Kótóné i whjta mo dotonóluşmeisóro, ti ama betə alakókélé eróluşmeipó," yalepó.

³⁴ Ai fo depa atimané şpaae duraalu, "Yęta, naao haeró ayatamoné dowi ala tuşmó deyale whjnétei, yę dę yó matere whj betaai de?" yóló, ş foné sóro hókó faralepó.

Mo kelené kelepatei tiki tuşmó daale keke dilikire fo

³⁵ Kale Farisi whjrapené keke wisirale whj foné sóro hókó faralepó, dere fo Yesuné wosóló, kale whj kekşlepó. Atéro kekóló, keletepa şpaae duraalu, "Yęta, Whjné Naalemapaae kisipa tiró betere?" yalepó.

³⁶ Tétepa kale whjné şpaae duraalu, "Doa whj-ó, e şpaae kisipa tiki tiraai dapa, ai whj naao şpaae yó şlae," yalepó.

³⁷ Tétepa Yesuné şpaae duraalu, "Ata, mió naao ai ke-lale ape. Mió yętamo i fo du betere sekę ętóro i ape," yalepó.

³⁸ Téró kale whjné duraalu, "Tale-ó, mió e yępaae kisipa tiróló i betere ape," yóló ş Yesu daale aşmó bukutiri teşró dua betalepó.

³⁹ Téró Yesuné duraalu, "E i haepaae waletaita, mepaae keke dilikire so whj wisiró, wisire so whjné keke diliki yó yópóló, taleyóló bukuraai walepó," yalepó.

⁴⁰ Yesu ştamo felekemó daae mole Farisi whjrapené ama dere fo wosóló, şpaae duraalu, "Naao ai dere fota, dşkélé keke dilikirapóló de?" yalepó.

⁴¹ Tétepa Yesuné atimapaee duraalu, "Diştamo diş keke dilikirapó uşsóro, ti dişné du betale dowi alamó diş só deróluşmeipó. Tétepei diaaş duraalu, dişné keke wisirapó dereteiné diaaş dowi ala hęle ai mole ape," yalepó.

**Sipsip hupu kaae tare topo whj wisita Yesuné
ştórotipó yale fo**

10 Téró Yesuné duraalu, "Yalo dişpaae mo i dapa wosae. Mepaae whj de kale *sipsip* hupurape betere tipi tşmó sókó wéni, demó fulukóló sókó hotepa, ti ęlémi nokole whjro hupu doraai wale whjta mo ai ape. ² Téretei, whj me de kale *sipsip* hupurape

betere tuṁótóró sókó hotepa, ti hupu tale ai ape.

³ Kale *sipsip* hupurape me ala yaṁsóró, tu sereke kaae tare whjné ai *sipsip* hupu tale tipí tuṁpaae wópóló tu tukjitepa, ti ama fo nakome hupurapené wosetua dapó. Atéró, kale *sipsip* hupurape fea doi yósu enalemó, ama fo wosóló wapa, ti belapaae olosó fua dapó. ⁴ Atéró, kale hupu talené ama hupurape fea belapaae dapesó doropóló, ama kjimó woleyóló fua dapó. Ti noatepae, kale hupurapené ama fo nakome wosóló tuṁrapó. ⁵ Téatei, mo whjné fo nakome woseturaalu sya feni, atima botokótei faalopó. Ti noatepae, ai hupurapené ḡ kae whjipóló tuṁrapó,” yalepó.

⁶ Yesuné atimapaee ai dó faróló yale fo bete atima sini, kóló kóló du betalepó.

⁷ Atétepa Yesuné atimapaee ḡkearóló duraalu, “Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. *Sipsip* hupu fua wua dere tu sereketa, ti mo ṁtórótípó. ⁸ Ḥ waaipatei, take wua yale whjrapeta, ti ḡlémi nokole whjíró ḡla ḡla fasóló sere whjrapetamo ai ape. Téatei, kale *sipsip* hupurapené atima dere fo wosenipó. ⁹ Kale hupurape fua wua dere tu sereketa, ti mo ṁtórótípó. Mepaae whj de ḡ tuṁmó sókó fupa, ti me ḡlané ḡ doratere ala ini, tao saalopó. Atétere whjta, belapaae nerape nale fua, tipí tuṁpaae hotua du betaalo ai ape. ¹⁰ Ti ḡlémi nokole whjrapeta, ḡḡle wómipó. Kale *sipsip* hupurape ḡlémi dóló sóró fóo, hupurape dóló doróo, yaairaalu wua dapó. Téretei, ḡ waletaita atima sukutere ala tuṁmó betereitei taaróló, ti betere bete mo turó sópóló kisipa mutu walepó.

¹¹ Kale *sipsip* hupu kaae tawóló asare whj wisinaaleta, ti mo ṁtórótípó. Hupurape me ala yaṁsóró, tao saai yḡlo betere bete me ḡla meipóló ḡ sukunérápó. ¹² Me dupu saai kisipa muóló hupu kaae taterere whjta, *sipsip* hupu tale meipó. Atétere whjta, hupu dóló nokole bete ḡḡ wale kilitu, hupurape dóló nópóló taaróló ḡ botokó faalopó. Atétepa kale bete ḡḡ wouraalu, *sipsip* hupurape dóló sesaape deremó, mepaae hupu botokó dapo dapo yaalopó. ¹³ Ti noatepae, ai kaae tare whj ḡ *sipsip* hupurape kisipa muni, dupu saai kisipa muóló kaae tareiteiné hupurape taaróló, botokó fua dapó.

¹⁴ Ḥta, *sipsip* hupurape kaae tawóló asare whj ereteiné, hupurape yḡlo kisipa yóo, hupurapénékélé ḡ kisipa yóo erapó. ¹⁵ Até irure kaae, Ayané ama ḡ kisipa yóo, yḡlo Aya ḡ kisipa yóo, erapó. Yḡlo betere bete me ḡla meipóló sukḡaireiteita, *sipsip* hupurape kisipa mutu, tao saairaalu sukunérápó. ¹⁶ I tipí tuṁmó betere hupurape maaté tao saai mei, yḡlo hupurape mepaae kae betó mulapó. Ai hupurapekélé fea yḡlo dape sóró, i betó mole hupurapetamo touróló betḡmó beteraalopó. Tétepa, ai hupurapénékélé yḡlo dere fo wosaalopó. Tétu, *sipsip* hupurapekélé mo betḡtóró betóo, kaae tare whjkélé betḡtóró betóo, yaalo ai ape. ¹⁷ Yḡlo betere bete tokḡ sóró sukutepa, ḡ momó kepaayóló betaalopóló kisipa mutu, yḡlo betere bete matereteiné yḡlo Ayané ama ḡpaae yaala sókó fóló mulapó. ¹⁸ Whj betḡnékélé yḡlo betere bete tokḡ seni, yḡlo kḡleaanéitei matapó. Ḥ sinitere alakélé, kepaayóló

betaaire alakélé, naaotei tḡteróló kaae tawae yóló, yḡlo Ayané ḡpaae maletéiné yḡlo tḡteróló kaae tarapó,” yalepó.

¹⁹ Kale Juda so whjné ai dere fo woseturaalu, atima fea betḡ kisipa muni, mepaaené fo kae yóo, mepaaené fo yóo, du betalepó. ²⁰ Atétu, mepaae turó so whjné duraalu, “Ai whj tuṁmó dowi kepe fḡanuraalu, topo doyóló du betere fo diaaḡ noatepa wosetu bitu de?” yalepó.

²¹ Ai fo depa mepaae so whjné duraalu, “Dowi kepe tepeyóló betere whjné etei kaae fo dumipó. Dowi kepe tepeyóló betere whjné kele dilikire so whj ṁmó wisirané?” yalepó.

Juda whjrapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale fo

²² Téró, Jerusalem be tuṁmó Juda fakené moma dere be mo take bóe whjné doraalotei, momó wisiróló ḡla deyaai tukóló muló betere be de sókó walepó. Atéró ḡla detere alata, sosóli alimó yalepó. ²³ Atéyale sukamó, moma dere be belamó tḡne Solomon-né doi mole be tokwḡimó Yesu ḡ kutu betalepó. ²⁴ Atétepa, Juda so whjné Yesu boperḡle wóló, ḡpaae duraalu, “Naao dḡpaae yó melaai yale fo yó melaalo nisiyóló kaae tawale supa, yḡtamo so whj tḡteróló kaae tanópóló Kótóné sóró betero betere whj Kerisopata, ti dḡpaae ḡkearóló yae,” yalepó.

²⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaee tokḡ mótu duraalu, “Take yḡlo diḡpaae yaletéi, diḡné tuḡ tiki tirénipó. Ḥ etei kaae whjipóló diaaḡ kisipa tirópóló, Ayané doimó yḡlo i kelemei alarape du beteraapó. ²⁶ Téatei, diḡ yḡlo *sipsip* hupu bitinireiteiné, ḡpaae kisipa tiró bitini ai ape. ²⁷ Yḡlo *sipsip* hupurapené yḡlo fo wosetua dapó. Ai hupurape atimakélé yḡlo tuḡ yóo, atimakélé ḡ sya wóo, du beteraapó. ²⁸ Yḡlo atimapaee mo ti betere bete matereteiné atima sukóló alukélé mo yaalo meipó. Ai so whj atima yḡlo naase tuṁmó betepa, me whjné fasó sere alakélé mo enénipó. ²⁹ Ai *sipsip* hupurape yḡlo naase tuṁmó beteraale sekḡ yḡlo Aya ḡta fotokḡ bole Tale bitu, fea whjrapero kae kae keperapetamo ama tḡteró beteraapó. Atéreteiné atima yḡlo Ayané naase tuṁmó betepa, me whjnékélé mo fasó senénipó. ³⁰ Yḡlo Ayané ama ere ala ó mole tuḡkélé kae mei, dḡmo wusuró mo betḡ alatóró erapó,” yalepó.

³¹ Ai fo depa wosetu, kale Juda whjrapené momó kapo du sóró, ḡ siriyóló daai yalepó. ³² Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, “Yḡlo Ayané ḡpaae erae depa, kae kae kelemei ala eralepó. Téyalepa, mé erale kelemei alarapemó, diaaḡ ḡ kapo duné siróló daai de?” yalepó.

³³ Ti fo depa Juda whjrapené ḡpaae tokḡ mótu duraalu, “Naao ai eratere alamó yḡ kapo duné siriyóló daai dumipó. Yḡta mo whjitei, Kótópó du betere foné Kótó faletu betepa, yḡ daai dapó,” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné atimapaee tokḡ mótu duraalu, “Diḡné tukóló muló betere foné diḡta, kótórapepóló take yḡlo diḡpaae inié? ³⁵ Kótóné asemó ere fo tuṁmó tekeyóló mepaae wosóo, me kwiapaae woseni sisópaae eróo, dere ala mo enénipó. Ama fo wosale so whjipaae diḡta, kótórapepó depa, ti i haepaae wópóló

Alima Kótóné kae betero betere naalepaae noa fo enere? ³⁶ Atépa, yálo Ayané e ama naalepóló sóró kae betero, i haepaae dotonalepó. Atérené yálo duraalu, 'Éta Kótóné naalemapó' dere fomó, Kótó faletapóló diaa e só deróló hãle ɔla kaae aɔrótu betera. ³⁷ Yálotamo, Ayané ama erae dere ala erénitepa, ti di-
ané yálo dere fo wosóló, e paae kisipa tiraose. ³⁸ Té-
patei, yálo Ayané erae dere ala erateremó, diaa e
e paae kisipa tiratere hôtepa, ti mepaae eratere kele-
mei alarape kisipa tirae. Atétepa, ti yálo Aya e e tuámó
betóo, ekélé e tuámó betóo, ere ala bete diaa e
wisiyóló kisipa yaalo ai ape," yalepó. ³⁹ Ai fo depa, ati-
mané take yale kaae Yesu tawóló *dipula* beteraai
yalemó, e ai tuámóteí sókó deyóló felepó.

⁴⁰ Atéro Yesu e Jordan wéi tɔyóló, ama yó mótu
betere ala kaae sale tikipaae momó bitj felepó. Aita,
take Jon-né so whj fea wéi tópurótu betale tikipó.
⁴¹ Atéro fóló betere, so whj mo dékéro e
beterepaae wóló duraalu, "Jon-néta, kelemei ala mo
betakélé eratepa kilinipó. Ténitei, ama i whj kisipa
muóló yale fo fea motóro erapó," yalepó. ⁴² Atima ai
betó mole tikimó, mepaae so whj fea Yesupaae kisipa
tiralepó.

Lasarus sukãle fo

11 Téró, Betani be whjkó ama doi Lasarus e kisiné
sukóló molepó. Ai be huluata, Maria ama kema
Martasépi atimané turuku bepó. ² Ai so Mariata, kale
kisiné sukóló mole whj Lasarus-né nemapó. Ata, Tal-
ené hõleke tó mó felé kɔlaa wale *wel* wéi suniyóló, ama
topo nikinéteí helekóló kópurale sopó. ³ Kale whjné
ama nema tamóné Yesupaae duraalu, "Tale-ó, naao
hosaa mole fulumu whj kisiné sukóló mulapó," fo yó
faralepó.

⁴ Ai fo Yesuné wosóló duraalu, "Ata, ai daale kisiné
ama betere ala mo ti kemeraalo meipó. Ai kisita, Kótó
Naalemané Alimané ere ala wisi hãkearatepa, so whj
feané kolópoló erapó," yalepó. ⁵ Martakélé, ama kema
Mariakélé, atimaamoné nema Lasarus-kélé, Yesuné
ama hosaa mulu, yaala sókó fóló molepó. ⁶ Atépatei,
ama noma Lasarus kisiné sukóló mulapó dere fo
wosóló, Yesu e hapale feni, be de tamo hãle beterepó.

⁷ Téró ama yó matere whjrapepaae duraalu, "Dã Ju-
dia hae kwiapaae momó fesaae faalopa fiépe," yalepó.

⁸ Ai fo depa, atimané e paae duraalu, "Yó matere whj-
ó, dóti atima Juda whjrapené yã kapo duné siróló daai
yale tikipaaetei, momó fesaae faai de?" yalepó.

⁹ Tétepa Yesuné duraalu, "Betã be de tuámó kutó
ditere 12-ró suka kele munié? De tuámó kotere whjta,
me ɔlané hó kotóo sóró déekélé naalomeipó. Ti
noatepae, ai whj aita i haemó ere de tamo kutu betere-
apó. ¹⁰ Téretei, diliki tuámó kotere whjta, kotóo sóró
dée nukua dapó. Ti noatepae, e de tuámó
konitereteinépó," yalepó.

¹¹ Yesuné ai fo yale kilipaae ama atimapaee duraalu,
"Dãné fulumu whj Lasarus e noke fipa turukuraai e fu-
lapó," yalepó.

¹² Ai fo depa, ama yó matere whjrapené duraalu,
"Tale-ó, a tamo mo noke fipa, ti ama hãle wisiyaalopó,"
yalepó. ¹³ Yesuné amata, kale whj mo ti sukunapó
yaleteí, ama yó matere whjrapené ti mo noke fipa dere
nisiyalepó.

¹⁴ Atétepa, Yesuné atimapaee hãkearóló duraalu,
"Lasarus-ta, mo ti sukunapó. ¹⁵ Atei alata, diã kisipa
tirópoló e a tamo betámó betepa iniyaleteiné yálo mo
kée dapó. Tétepa, dã e kelaai faalopa fiépe," yalepó.

¹⁶ Tomas-tei ama doi Didimas-pó du betere whjné
mepaae yó matere whjrapepaae duraalu, "Dãkélé a ta-
mo betámó sukãai faalopó," yalepó.

Yesuné Mataró Mariatamo nema sukãlemó seke yaqsóro tao sale fo

¹⁷ Téró, Yesu e Betani bemó sókó fóló kelalemó, kale
whj Lasarus दौरó betepa, दौरó be de rape ke-
meipakalepó. ¹⁸ Ai Betani bemó kaae sóró, Jerusalem
bepaae foleteita, saletó mei, 3 *kilomita* maatépó.

¹⁹ Atérené, Juda hae kwiamó betó mole so whj mo turó
Mataró Mariatamoné nema Lasarus sukãleteiné ati-
maamo dekené sukaqsóro, kɔleó yóló moló bemó fea
betaai walepó. ²⁰ Atéro, Yesu e týmó wou beterepó
dere fo Matané wosóló, a tamo hokolaa yaai fupatei,
Maria e bemó hãle beterepó.

²¹ Atéro fóló, týmó hokolaa yóló, Martané Yesupaae
duraalu, "Tale-ó, yãtamo imó bituãsóro, ti yálo ne
sukuãmeipó. ²² Tétepa, naao noa alakó Kótópaae
wosetepa, ti ama mo miótóro eraalopóló kisipa mu-
tapó," yalepó.

²³ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu, "Naao ne-
ta momó kepaayóló betaalo ai ape," yalepó.

²⁴ Tétepa Martané duraalu, "Take kemetere sukamó
so whj fea kepaaturaalu, e kélé kepaayaalopóló yálo
kisiparapó," yalepó.

²⁵ Ai fo depa, Yesuné kale sopaae duraalu,
"Kepaayaaireteiró betere betetamota, ti mo e tórotípó.
Whj me de e paae kisipa tiró betere tuámó e sukutepa
ti aluni, hãle betó tawaalopó. ²⁶ Mepaae so whj de mo
bitutei, e paae kisipa tiratepa, ai so whj sukókélé mo
yaalo meipó. Naao yálo i dere fo wosóló, mo dapóló
kisipa tiki tirate?" yalepó.

²⁷ Tétepa kale soné duraalu, "Tale-ó, yãta so whj fea
te teteróló kaae tanópoló, sóró betero betere whj
Kerisopó dere fo mo dapó. Yãta i haepaae waalopóló
bopetu betale whj Kótóné Naalemapóló, kisipa tirat-
apó," yalepó.

²⁸ Matané ai fo yóló kemetepa, e fesaae fóló kema
Mariapaae ape yóló, de paae dapesó fóló duraalu,
"Hama-ó, kale yó matere whj wóló daalu, yã-ó dapó,"
yalepó. ²⁹ Ai fo depa, Mariané e hapale turukó holóló,
Yesu daalepaae felepó. ³⁰ Atéyaleteí, Yesu ai be hulua-
paae hapale sókó feni, Mata atimaamo hokolaa yóló,
fo du betale tikimótóroti hãle daalepó. ³¹ Atéro, Maria-
paae kɔle-ó, yaai wale Juda fake so whj fea a tamo be
dolomó betó muatei, e turukó daalóló fupa, nema
molóne fole nisiyóló atimakélé e sya felepó.

³² Atéro, Maria a Yesu daale tikimó sókó fóló a ke-lalepó. Atéro, ama hó aomó deraapisa fóló fiyó mulu duraalu, "Tale-ó, ya imó bituásóró, yálo ne sukuameipó," yalepó.

³³ Atéro, Yesuné Maria wole dere ala kolóo, atamo wale Juda so whjékélé wole yóo, depa kilitu, ama hosaa tuamó doasi dekené sukutu betalepó. ³⁴ Atétepa, ama atimapaee woseturaalu, "Diaaḡ a momó douraleé?" depa, atimané duraalu, "Tale-ó, kelaasepóló ape," yalepó. Ai fo deremó, Yesu akélé wole yalepó.

³⁶ Yesuné atéro wole depa kale Juda so whjné duraalu, "Ama hosaa mole whj sukutepa wole ai dere kelere?" yalepó.

³⁷ Téyaletei atima mepaae so whjné duraalu, "I whjné take kele dilikire whj wisirótu yale kaae, i sukóló mole whj wisi erénitupó?" yalepó.

Yesuné Lasarus kepaarale fo

³⁸ Atéro Yesu a kale yale kaae, momó ama hosaa tuamó doasi dele duraalu, dou tópaee walepó. Téyalemó, a dourale kane dolo ty doakale kane fakené kinó betepa kelalepó. ³⁹ Atépa, Yesu sókó wóló duraalu, "Ai kinó betere kane fake sókó sóró mulae," yalepó. Ai fo depa, kale sukóló mole whjné nema Matané duraalu, "Tale-ó, téyaalotei a douró betepa, be deḡ doyró kemeyaaleteiné mió dowi kḡlaa sókó waalo ai ape," yalepó.

⁴⁰ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Naaotamo kisipa tiki tiratepa, ti Kótóné mo kae ere ala wisinaale kelaalo ai ape, fo yálo yápaee inié?" yalepó.

⁴¹ Atétepa, kale kinó betere kane fake atimané sókó sóró mulalepó. Téró, Yesu a ó sápaee kese holóló duraalu, "Aya-ó, yálo moma dere fo naao wosóló, er-atereteiné yápaee mo kée dapó. ⁴² Ti noatepaee, betere dokḡ fea yálo kematere fo naao wosóló, erótu betere ala yálo tuḡrapó. Téretei, yálo i dere fota, i daae mole so whjné etei ala kilituraalu, e naao dotonó beteraapóló atima tuḡ tiki tirópóló dapó," yalepó.

⁴³ Atéro ai fo yóló kemetepa, ama fo fakeyóló duraalu, "Lasarus-ó, ya ipaae tóḡ ape!" yalepó. ⁴⁴ Tétepa, kale sinale whj belapaae tóḡ wouraalu, ama hó naasekélé, kelepakélé, boperóló mulale deḡ *linen* kutiné bope yóo, ama kelepakélé kutiné husuróo, epatei sókó walepó. Atétepa, Yesuné atimapaee duraalu, "A kwḡyópólópa, ama tikimó ai bopere kuti ter-aae falae," yalepó.

Topo whjrapené Yesu daairaalu, fo deyaletai

(Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2)

⁴⁵ Atétepa, Mariapaae kḡle-ó yóló, atamo betaai wale Juda fake so whj fea Yesuné ai yale ala kolóló, a paee kisipa tiki tiralepó. ⁴⁶ Téyaletei, Mariapaae kḡle-ó yaai wale whjrape atimakó mepaae Farisi whjrape beterepaee fóló, Yesuné yale alarape fea yó malepó.

⁴⁷ Atéro, mo so whjmó momaratere topo whjraperó Farisi whjrapetamoné mepaae taleratere whjraperapaae ape yóló, touróló fo kḡlaaróló atimapaee duraalu, "I whjné ama du betere ala taalópóló depatei, ai whjné

taalaaire mo suni, Talené dapó yópóló, eratere kelemei alarape fea du beteraapó. Térapa, ḡané noa alakó yaaloró, tuḡ tekeyaalopó. ⁴⁸ ḡanéamo ama i ala du beteraapóló kaae tapa, ti so whj feané a paee tuḡ tiki tiraalopó. Atéturaalu, Rom *Gavman* whjrape wóló, ḡa betere beró ḡané tḡteróló kaae tare hae kwiatamo fasó saalopó," yalepó.

⁴⁹ Atéro, ai ba fomó atimakó whj betḡ ama doi Kaipas, a so whjmó Talepaae momaratere doasi topo whj beterepó. Ai sekḡné atimapaee duraalu, "Diaaḡ ai dere fota, ḡa tuḡ iniru whaalaa depa hḡko fo dapó. ⁵⁰ ḡa Juda fake so whj fea aluyaásóró, betḡ whj sukutepa wisirapó kisipa muni airapó," yalepó.

⁵¹ Ai fota, amatei kekeme nóló ini, ai ba fomó a so whjmó Talepaae momaratere topo whj bitu, Juda fake so whj tao saairaalu, Yesu sukḡaire ala Kótóné kḡló whjné dere fo kaae ama tikati yóló mulalepó. ⁵² Yesu a sukḡaire alata, ai Juda fake so whj maaté tao saai meitei, Kótóné ama naale senaale i hae kwiamó dapó dapó yóló, kae betó moletei, fea touróló mo betḡ faketóro aleróló beteraalopó. ⁵³ Atéyale be deḡmótóro kaae sóró, kale Juda topo whjrapené Yesu daairaalu, kikitai fo dokóló mulalepó.

⁵⁴ Atéreteiné Yesu ai Juda hae kwiamó momó kae hḡkeamó kuni, ai hae taaróló, so whjékélé bitinire hḡle kḡpu kḡae fi hae kwia felekemó tḡne Epraim be huluamó, ama yó matere whjrapetamo fea beterepó.

⁵⁵ Atéro, Juda fake so whjné kale bosenyóló fele be deḡmó ḡla detua dere be deḡ felekemó sókó waai depa, kae kae be huluamó betó mole so whj fea atima betere tiki taaróló, Jerusalem bepaee holalepó. Aita hḡle meipó. Talené keletómó atima wisirapó yópóló, momatere bemó kae kae fokotere ala yaai holalepó.

⁵⁶ Atéro fóló bitu kale so whjné Yesu momó beteraapóló kikitai betalepó. Atéro moma dere be belamó daae mulu atimasisi duraalu, "Diaaḡ kisipané a i ḡla deterepaee waalopé meié?" du betalepó. ⁵⁷ Aita, hḡle inipó. So whjmó momaratere topo whjraperó Farisi whjrapetamoné mepaae whjraperapaae duraalu, "ḡiḡkó me whjnéamo a keletepa, ti tawóló *dipula* beteraalopa, atimapaee ene ape yóló mulaleteiné," ai fo yalepó.

Mariané felé kḡlaa wale nard wel weḡ turó Yesuné hómó dilale fo

(Mat 26:6-13, Mak 14:3-9)

12 Atéro, kale bosenyóló fele be deḡmó ḡla deyaairaalu, apo miró be deḡ hḡle mupatei, Yesu a ama kepaarale whj Lasarus-né turuku be Betanipaae sókó walepó. ² Ai bemó atimané Yesu hḡkeseróturaalu, ḡmó ḡla deralepó. Ama nema Lasarus-kélé ḡla nokole ni fake tómó Yesutamo betepa, ai deyaale ḡla Martané atimamó ḡliróló malepó. ³ Téró, Mariané doasi *moniné* duputere felé kḡlaa wale *nard wel weḡ* wuti fḡapa sóró wóló, Yesuné hómó suniyalepó. Atéro ama topo nikinétei, kale *wel weḡ* fḡ helekḡlepó. Atéyale tikimó, atima betere be dolokélé, felé kḡlaa feyó feyóro walepó.

⁴ Téyaletei, Yesuné ama yó matere whjrapekó Iskariot be whjkó Judas-né kale so foné sóró duraalu, "Ai ɔla hɔle noatepa besekéraleé?" yalepó. Ti ai sekéta, take nalo Yesu dǒpóló eleké deyaaire whjpó. ⁵ "Téró ama duraalu i felé kɔlaa wale *wel wɛi* wisinaaleta, dotonóló 300 *silpa moni* sóró, mepaae yolealere so whjmó meniyólópó," yalepó. ⁶ Ai fo yaleteita, yolealere so whj mo tao saai kisipa muóló inipó. Ti noatepae, atimané betɔpaae touróló mulótu betere *moni* ama tɛteróló kaae taru, ɛtei ɔlémi sua yalepó.

⁷ Ai fo depa, Yesuné duraalu, "Ai soné ama felé kɔlaa wale *wel wɛita*, Kótóné mo taketitei i ala yǒpólópó yóló muló betepa, ama mo wisiyóló kaae taté wóló, mió ɛ douraaire suka felekemó ai ala dapa, seséni ama yǒpóló taalae. ⁸ Ti noatepae, ai yolealere so whjta, diɔtamo suka fea betó tawaalópó. Téyaalotei, ɛta, dekeró be demó diɔtamo betaalo meipó," yalepó.

⁹ Atéró, kale Juda fake so whjné Yesu Betani bemó beteraipó dere fo wosóló, ɛ kelaai dapóló touralepó. Atéró touraleteita, Yesu maaté kelaai mei, Lasarus mo ti sukɔletei, Yesuné kepaaralepó depa, kelaairaalu walepó. ¹⁰ Atétepa, mo so whjmó momaratere whjrapené Lasarus-kélé daai dapóló fo deyalepó. ¹¹ Ti noatepae, Lasarus kepaarale ala atima Juda fake whjrapené kilituraalu, mo so whjmó momaratere whjrape taaróló, Yesupaae kisipa tiki tiraté fu betepapó.

Yesu Jerusalem bepaee fele ala
(Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Atéró, hjka be deɛtepa Yesu Jerusalem bepaee wou beteraipó dere fo ai ɔla naai touró betere so whjné wosalepó. ¹³ A fo wosetu, ɔtamo tɔmó hokolaa yaai sapo dɔarape tao diliki yóló, i fo fakeyóló deté fu be-talepó.

"*Hosana!* Talené doimó wale whj wisinaale Kótóné wisirǒpóló yae. Israel fake so whj tɛteróló kaae tare doasi topo whj Talené wisirǒpóló yae," deté fu be-talepó.

¹⁴ Atéró Yesu ɛ faairaalu, betɔ utɔ *donki* hupu sóró ai hupuné sisó tó mó betaalepó. Ama ai yale alata, kale aɛɛmó i yóló muló betere fo motóró dokonalepó.

¹⁵ "Saion be huluamó betó mole senaalerape-ó, mió diɔ tɛteróló kaae tare doasi topo whj utɔ *donki* hupuné sisó tó mó betóló ai walapa kelere?" erapó.

¹⁶ Ai yale alarape fea ama yó matere whjrape atimanékélé kelaletei, bete hapale sóró kisipanipó. Ténitei, Yesu ɛ kepaayóló hepen-paae fóló, ama ere ala wisinaale hɔkearale kɔlipaae ti atimané ɔpaae erale alarapeta, Kótóné aɛɛmó ere fo dokonó beteraipóló kisipa mualepó.

¹⁷ Téró, kale Lasarus dou dolomó mupa, Yesuné kepaaratepa kelale so whjné ai yale ala fea deté fóló fakeralepó. ¹⁸ Yesuné ai kelemei ala eralepó, depa wosale so whj mo turó ai be hulua taaróló, ɔtamo hokolaa yaai dapóló felepó. ¹⁹ Atétepa, kale Farisi whjrape atimasisitei duraalu, "Dɔné du betere alarape fea mo

aɔkélé inipó. Ti ama dere alamó, i haemó betó mole so whj mo feané ɔtóró ai sya fu betere kelere!" yalepó.

Yesu ɔ sinaalopóló yale fo

²⁰ Atéró, ɔla deyaai tukóló muló betere be deɛ sókó wapa, Kótóné doi sóró holóló moma yaai Jerusalem be huluapaae hotere so whjtamo, mepaae *Krik* fo bole so whj atimakélé fea touyóló holalepó. ²¹ Téró, kale *Krik* fo bole so whj atima Kaleli haemó tɛne Betsaida be whjkó Filip beterepaae fóló, ɔpaae woseturaalu, "Doa whj-ó, dɔta Yesu kelaai walepa, naao dɔ ɛ beterepaae dapesó faaloé?" yalepó. ²² Ai fo depa Filip ɛ wóló Andrupaae depa, Andru atimaamo wusuró fóló, Yesupaae yalepó.

²³ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "Kale Whjné Naalemané ere ala wisi hɔkearaaire suka mió mo felekemó sókó waai dapó. ²⁴ Yɔlo diɔpaae mo dapó. Kale *whit* ke haepaae taae derepeletei kɔlaayóló alunitepa, ti ai ketóró hɔle muó tawaalópó. Téni, ai ke kɔlaayóló alutepa, ti tɔmu sokóló, du mo dekeró woleyaalo ai ape. ²⁵ Mepaae whj de ama betere bete me ala yaɔsóró, amatei hotowaró kaae tapa, ti ai whjné betere bete aluyaalópó. Tépateti, mió i alimó mepaae whj dené ama betere bete doratepakélé me ɔla meipó dere whjta, mo ti betó tawaalo ai ape. ²⁶ Mepaae yɔlo ala erótu betere so whjta, ti mo ɛtóró sya wonérapó. Atétere so whj atimakélé ɛ betere tikimótóró betɔmó betaalópó. Mepaae so whj detamo yɔlo kutó dirótu betepa, ti atétere so whjné doi yɔlo Ayané sóró horóló, dukiraalópó. ²⁷ Mió yɔlo hosaa tuɔmó doasi sekɛné sukutapa, noa fokó yaaloé? Aya-ó, i be demó ɛpaae eraaitere ala seséyóló ɛ tao sae fo enére? Mió ɛpaae eraaire ala mo erǒpóló, ɛ wóló i betere ape. Aya-ó, naao ere ala wisi so whj feané kolǒpóló hɔkearae," yalepó.

²⁸ Yesuné ai fo depa, hepen bemó fo fakeyóló duraalu, "Yɔlo ere ala wisi hɔkearó betereitei, mo turó kolóló tué yǒpóló, yɔlo momó hɔkearaalópó," yalepó. ²⁹ Ama atéró dere fo aimó touró betere so whjné wosóló, mepaaené duraalu, "Aita, be sapalaa dorowou yalepó," depa, mepaae so whjné duraalu, "Meipó. Aita, *ensel*-né ɔpaae fo du yalepó," yalepó.

³⁰ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Aita, ɛ tao saai ini, diɔ tao suraalu yalepó. ³¹ Ti noatepae, i hae so whjtamo fo tokóló dowi kwia melaaire be deɛ mió mo felekemó sókó waai dapó. I hae tɛteróló kaae taru, doasi topo whj betaai dapóló wóputu betere seké mo felekemó hɔkó faraalo ai ape. ³² Téyaalotei, ɛ ó sikipaae só horaterere sukamó, ai so whj fea ɛ beterepaae wǒpóló, ɔlisóró waaire ala eraalópó," yalepó. ³³ Ama ai yale fota, ɛ sukuturaalu yaaire ala hɔkearalepó.

³⁴ Atei fo depa kale so whjné duraalu, "Kótóné aɛɛmó ere foné i so whj fea tɛteróló kaae tanǒpóló, sóró betéré betere whj mo ti betó tawaalópó erapó. Ai fo epatei, 'Whjné Naalema sikipaae só horaalópó dere-a, netéró de?' Whjné Naalemapó dere fo demó de?" yalepó.

³⁵ Ai fo depa Yesuné atimapaee duraalu, "I deɛtereta, sawa sukamó maaté diɔtamo betaalópó. Atéyaalopa

diã mepaae furaalu, tu tuãmó be dikiyaõsóró ðepatei fae. Mepaae so whj de diliki tuãmótamo kutu betepa, ti  fole tikikélé ama wisiyóló kisipa yaalomeipó. ³⁶ Mió kale ðe diã tuãmó etéró ðeró betere félitei diã ai ðeterené naale senaale betaasepóló, paae kisipa tirae,” yalepó. Ama ai fo yóló kemetepa, ai so whjiné  kelaõsóró, atima betó mupatei taaróló, Yesu  kikiti kinóló betalepó.

Juda whjrapené Yesupaae kisipa tiki tiréni yale ala

³⁷ Téró, Kótóné dapó yópóló, Yesuné mepaae kelemei alarape eratepa so whj feané kelaleteti, atimané paae kisipa tiki tirénipó. ³⁸ Atéyale alata, Kótóné fo eraterer kóló whj Aisaiané i asere fo dokonalepó.

“Tale-ó, ðané yó matere fo némaaté wosóló kisipa tiki tiraleé? Talené ama fotokõné yale ala depaae maaté hãkearóló yó malee?” erapó.

³⁹ Ti noatepaae, Yesupaae atimané tué tiki tirénire beteta, Aisaiané i asere fotóró dokonóturaalu erapó.

⁴⁰ “Kótóné atima kele dilikiróo, hosaakélé tãrúo yale beteta, atima yale ala kilitu, tué tiki feteyóló wapa, ama wisiraõsóró kisipa mutu yalepó,” erapó.

⁴¹ Yesuné ai ere ala wisinaale Aisaiané ama kelaleteiné ai fo asé ipakalepó.

⁴² Atéró, kale Juda topo whjrape mepaae Yesupaae kisipa tiki tiralepó. Téyaletei, mepaae Farisi whjrape kolóló atima wituraalu, paae kisipa tiki tirale ala hãkearóló yó menipó. Ti noatepaae, fo wosetere be tuãpaae fenalemó, atima dóló hõkonaõsóró kisipa mutu yalepó. ⁴³ Ti noatepaae, atimané dere wisi alamó, mo so whjiné dukiraterer fo wosaai ekõle duraalu, Kótóné atima dukiraterer fo wosaai ekõle ini, sisópaae erótu beterapó.

⁴⁴ Téró, Yesuné fo fakeyóló duraalu, “Mepaae so whj de paae kisipa tiki tiratepa, ti paae maaté tirótimatei,  doteyale seképpaaekélé, kisipa tiratapó. ⁴⁵ Mepaae so whj dené  keletepa, ti  doteyale sekétóró ai keleterer ape. ⁴⁶ Até ereteiné  i haepaae waleteita, paae kisipa tiki tiró betere so whj diliki tuãmó betere ala taaróló, ðe tuãmó beterópóló, i haemó ðeró betaai walepó.

⁴⁷ Yãlo fo wosóló erénitere so whjta, yãlotei fo tokóló só derótimitipó. Ti  waleteita, i haemó betó mole so whj taleyóló só deraai wéni, atima aluyaõsóró, tao saai walepó. ⁴⁸ Whj me de yãlo fo woseni,  hórótu betepa, ti ai whjtamo fo tokótamo yóló só deraaire ala mulapó.  i haemó bitu, yãlo yó male fonétóró take kemeterer sukamó so whj só deraalo ai ape. ⁴⁹ Ti noatepaae, yãlo yale fota, yãlotei kekeme nóló ini, yãlo Aya  doteyale sekéné paae yae yale fotóró yalepó. ⁵⁰ Yãlo Ayané ama yae yóló muló betere fo yãlo sya fóló erótu betepa, ti so whj fea mo ti betaaire bete saalopóló, yãlo kisiparapó. Ti yãlo i du betere fota, Ayané paae yae yale fotóró sya fóló du beterapó,” yalepó.

Yesuné ama yó matere whjrape hó fokale fo

13 Téró, kale bosené fele sukamó la deyaaire be ðe felekemó sókó waai depa etéyalepó. Yesu  i

hae taaróló Alima beterepaae faalopóló tukóló mulale ali walapóló kisipa mualepó. I haemó betó mole so whjpaee yaala sókó fole ala deté wóló kemeróturaalu, atimapaee mió bete mo turó hãkearóló yó melaai dapó.

² Be dikiteretamo, Yesu  ama yó matere whjrapeta-mo la naairaalu taletu betepa, Yesu eleké deyóló dópóló, Satan-né Iskariot be whjkó Saimon naalema Judas-né tué tuãmó sesemeróló tẽnélipakalepó.

³ Yesuné fea ala ama teteróló kaae tanópóló, Alimané  sóró beteró betere ala ama kisipa yóo,  Kótó betereró wale alakélé, momó fesaae faaire alakélé, ama kisipa yóo, erapó. ⁴  atérapóló kisipa mutu, la nuku betaletei turukó holóló, ama tómó deró betere kuti sókó mulóló, betã tawel sóró kakeralepó. ⁵ Atéró, betã nuku dis dolopaae wéi deróló, atimané hõleke kaae sóró fokalepó. Atéró, ama kakerale tawel-né atimané hó helekóló kópuralepó.

⁶ Até deté wóló,  Saimon Pita beterepó sókó wapa, ama paae duraalu, “Tale-ó, naaotei yãlo hó fokaaide?” yalepó.

⁷ Ai fo depa Yesuné paae duraalu, “Diãpaae i erótu betere ala bete mió naao kisipanitei, take nalopaae ti kisipa yaalo ai ape,” yalepó.

⁸ Tétepa Pitané paae duraalu, “Yãlo hó naao mo fokókélé yaalomeipó,” depa, Yesuné paae tokó mótu duraalu, “Naaó hótamo yãlo fokoni depa, ti yã yãlo fake aleyóló tamo betãmó betenénipó,” yalepó.

⁹ Ai fo depa, Saimon Pitané duraalu, “Tale-ó, yãlo hó maaté fokoni, yãlo naaseró topotamokélé fokotepa wisirapó!” yalepó. ¹⁰ Ti fo depa, Yesuné paae tokó mótu duraalu, “Whj me de ama tiki turó wéi tópuóló betepa, ti hó maaté fokonérapó. Diã feata, wéi tópu-patei, betã whj meipó,” yalepó. ¹¹ Ti noatepaae, take  dópóló eleké deyaaire whj ama kisipa iruraalu yalepó.

¹² Atéró, atimané hõrape fokóló kemetepa, ama deró betere kuti momó deróló  betale tikimó bitj felepó. Atéró bitu, ama atimapaee woseturaalu, “Yãlo diãpaae erale ala diã feané kisipare? ¹³ Diaaõ yãlo doi yóló, yó matere whj Tale-ó, du betere fota, ti tóró ereteiné mo dono dapó. ¹⁴ Mió ta, diã teteróló kaae tare Talekélé, diã yó matere whjkélé bitu, diaaõ hõrape yãlo fokalepó. Atéyale kaae, diãsisikélé hó u fokone i fokone du betae. ¹⁵ Yãlo diãpaae i yale alata, diãsisibitukélé sýróló deté fu betaasepóló, diã kisipa mótu yalepó. ¹⁶ Yãlo diãpaae mo i dere ape. Kale kutó diraterer whjiné  kaae tare topo whj bosenóló,  topo whj betenénipó. Kutó dini fópóló doteyale whjinékélé  doteyale whj teteranénipó. ¹⁷ Mió i dere alarape diaaõ kisipayóló taaréni, sya fólótamo du betepa, ti Kótóné diã wisiratapóló, hajné sukutu betaalopó,” yalepó.

Yesuné  dópóló eleké deyaalopóló yale fo

¹⁸ “Yãlo i dere fota, diã feapaae dumitei, yãlo dosãayóló sóró beteró betere whjrapemó kisipa mutu dapó. Tétepai, kale asémó ere fo mo dokonóturaalu, tamo betãmó la nokole whjinétei  dópóló, eleké deyaai du beterapó.

¹⁹ Ai alarape depa diaaḡ kilituraalu, ęta, Kótóné dotonó betere whj́póló ępaae kisipa tiki tiróppóló, ai alarape yaaipatei yḡlo diḡpaae i dere ape. ²⁰ Mepaae whj́ dené yḡlo dotęyale whj́ wisiyóló dape supa, ti ętei dape sirapó. Até dere kaae, mepaae whj́ dené ę mo wisiyóló dape supa, ti ę dotęyale sekętei, dape sirapó," yalepó.

²¹ Yesuné ai fo yóló kemetepa, ama hosaa tuḡmó doasi sekęné sukęlepó. Atétepa ama duraalu, "Yḡlo di-ḡpaae mo i dere ape. Diḡkó whj́ betęné ę dóppóló, elekđ deyaalopó," yalepó.

²² Ama yó matere whj́rape atima kḡló kḡló duraalu, né yaaire alamó dérópóló, atimasisi u kolósu i kolósu du betalepó. ²³ Yesuné ama yó matere whj́rapekó betę Yesuné ama hosaa mole whj́ ę betere felekemó titiyóló beterepó. ²⁴ Saimon Pitané u kale whj́paae depané maaté yóló duraalu, "Ama ai yale fo-a, demó kisipa mutu yaleró, naao ępaae wosetimié?" yalepó. ²⁵ Ai fo depa, Yesutamo titiyóló betere whj́ ę fetée fóló ępaae woseturaalu, "Tale-ó, naao ai yale fo-a, demó yaleé?" yalepó.

²⁶ Tétepa, Yesuné ępaae tokḡ mótu duraalu, "Yḡlo *bred* o kwia tao sóró, nukumó belere węimó tópuróló melatepa naao kilitu, ętóróti hjtípóló kisipa muaalopó," yalepó. Téró, ama kale *bred* o kwia sóró węimó tópuróló, Iskariot be whj́kó Saimon naalema Judas melalepó. ²⁷ Atéró Judas-né *bred* o tao sereta-motóró, dowi Satan ę tuḡpaae bitj́ walepó. Atétepa, Yesuné ępaae duraalu, "Naao ai yaai dere ala mo hapaletei yae," yalepó. ²⁸ Atima ai ęla nuku betere tikimó betere whj́rape betęnékélé Yesuné ama ai yale fo wosóta yaleteti, bete kisipa sinipó. ²⁹ Mepaae ama yó matere whj́rape atima kisipané Judas-ta, *moni* kaae tare whj́reteiné ęla detere sukamó naaire ęlakó dupune fae, ó mepaae yolealere so whj́mó melaaire ęlakó dupuręle fae dere nisi yalepó. ³⁰ Téró, kale Judas ę *bred* o tao sóró, téti belapaae sókó derepelemó, be mo ti dikipa kelalepó.

Yesuné Pitapaae yale fo

³¹ Atéró, kale Judas fele sisópaae Yesuné duraalu, "Mió kale Whj́né Naalema tuḡmó ere ala wisi hękearatepa, so whj́né kolóo, Kótó ę tuḡmó ere ala wisikélé Naalemapaae eratepa so whj́ feané kolóo duraalu, Kótó tuḡmó ere ala wisinaale kisipa yaalopó.

³² Ai alatamo mo depa, ti ama Naalema tuḡpaae eratero ala wisinaale so whj́ feané kolóppóló Kótóné kaae tani, mo miótitei ama hękearaalopó.

³³ Yḡlo naalarape-ó, mo sawa sukamó maaté ę diḡta-mo betaalopó. Take yḡlo Juda topo whj́rapepaae yale fo kaae, mió diḡpaaekélé i dere ape. Diaaḡ ę kekęalotei, mo kelaalomeipó. ę fole tikipaae diḡ wókélé mo yaalo meipó.

³⁴ Mió yḡlo diḡpaae yae yóló mulatere kisi fo i dapa wosae. Yḡlo diḡpaae yaala sókó fu yale kaae, diḡ-sisikélé atéró yaala sókó fu betae. ³⁵ Diḡsisitei, atéró yaala sókó fole ala so whj́ feané kilituraalu, diḡ yḡlo yó matere whj́rape beterepóló kisipa yaalopó," yalepó.

³⁶ Ai fo depa, Saimon Pitané ępaae woseturaalu, "Tale-ó, yḡ mopaae faai de?" depa, Yesuné duraalu, "ę fole tikipaae diḡ mióti wonénitei, take nalota, wonérápó," yalepó.

³⁷ Kale dere kaae, Pitané ępaae woseturaalu, "Tale-ó, yḡ fole tikipaae ę mióti wapa, noa yaḡsóró de? Yḡ tao suraalu, yḡlo betere betekélé melóló sukutepa wisirapó," yalepó.

³⁸ Téró, Yesuné ępaae tokḡ mótu duraalu, "Naao ępaae yękélé sukutepa wisirapó fo du de? Yḡlo yḡpaae mo i dere ape. Wḡ *kakaruk* bané hale yaaipatei, naao ę tuęnipó dere fo sore félimó yaalo ai ape," yalepó.

Yesuné ama yó matere whj́rapené kisipa sekę yaḡsóró yale fo

14 Téró Yesuné duraalu, "Diaaḡ kisipa fomoyóló, hosaa tuḡmó doasi sekętu betaḡsóró yae. Kótó-paae kisipa tiki tiróturaalu, ępaekélé kisipa tiróló betae. ² Ti noatepae, yḡlo Aya betere tikimó diḡ betaaire be mo sęrapó. Ai ala wuḡ meisóró, ti yḡlo diḡpaae hękearóló wuḡpó. ęta, diḡ bitj́ waaire tiki donoróló mulótu betaai fulapó. ³ ę fólótamo diḡ betaaire tiki donoróló kemetepa, ti momó fesaae wouraaalu, diḡkélé ę betere tikimótóró betęmó betaai dapesó faalopó. ⁴ ę i faaitu betere bepaae fole tųta, ti diaaḡ ai kisipare ape," yalepó.

Aya beterepaae faaire tųta ętórótipó yale fo

⁵ Tétepa Tomas-né ępaae duraalu, "Tale-ó, yḡ faaire tikita, dḡ kḡló kḡlórapó. Atérapa, yḡ ai faaitere tikipaae sókó fole tų dęné netéró kisipa yaaloé?" yalepó.

⁶ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Ai bepaae faaire tųkélé, mo foné betekélé, so whj́ betere betekélé, ti mo ętórótipó. Whj́ mo betękélé yḡlo Aya beterepaae faai depa, ti ę dekeróló feni, mo ę tuḡmótóró fenérápó.

⁷ Diaaḡtamo ę diriyóló tuępa, ti yḡlo Ayakélé mo tuęnérapó. Mió kaae suraalu, diaaḡ yḡlo Aya kolóló, ai kisipare ape," yalepó.

⁸ Tétepa Filip-né duraalu, "Tale-ó, Aya naao dḡpaae yó matepa, ti dęné ę kolóló kisipanérápó," yalepó.

⁹ Ai fo depa Yesuné duraalu, "Filip-ó, fḡlo sukamó ę diḡtamo bitiré waletei, diaaḡ ę kisipanié? Mepaae whj́ dené ę kolóló kisipa epa, ti yḡlo Ayakélé kisiparapó. Té-patei, diaaḡ ępaae Aya yó ęlae dere-a, noa fo yóló de?

¹⁰ ę yḡlo Aya tuḡmó betóo, yḡlo Aya ę tuḡmó betóo, eretei diaaḡ kisipanié? Yḡlo diḡpaae yó mótu betere fo-ta, yḡlo kekeme nóló dumipó. Yḡlo Aya ę tuḡmó bitu, ama kisipa mole ala erótu betereitei, diaaḡ ai kelere ape. ¹¹ Yḡlo Aya ę tuḡmó betóo, ę yḡlo Aya tuḡmó betóo, erapó dere fo diaaḡ wosóló, mo dapóló kisipa tiki tirae. Ai alatamo ini depa, ti yḡlo erale kelemei alarape kolóló, kisipa tiki tirae. ¹² Yḡlo diḡpaae mo i dere ape. Whj́ me detamo ępaae kisipa tiki tiratepa, ti ai whj́né yḡlo yale ala kaaetóró yaalopó. Ti noatepae, ę yḡlo Aya beterepaae foletiné take nalo diaaḡ yḡlo du betere alarapekélé fea bosenóló, mo doasi ala yaalo ai ape. ¹³ Naalemané Alimané ere ala bete hękear-

aairaalu, me noa ɔlakó yalo doimó ɛpaae wosetepa, ti ai whjpaee yalo mo melaalopó. ¹⁴ Diɔ feané yalo doimó me noa ɔlakó kematepa, ti ai ala yalo mo eraalo ai ape,”

Kale Deji Kepe Wisi diɔ beterepaae waalopó yóló mulale fo

¹⁵ “Diaaɔtamo ɛpaae hɛkesené sukóló yaala sókó fu betepa, ti yalo yae yóló muló betere fokélé diaaɔ mo wisiyóló sya fóló, erótu betaalopó. ¹⁶ ɛ betale sirimó, suka fea diɔtamo betó taru, diɔ tao sóró fotokɔ bulótu betaaire seké mekó yalo Ayapaae dotonae depa, ama diɔ beterepaae mo dotonaalo ai ape. ¹⁷ Ti ai sekéta, mo ala maaté du betere Deji Kepe Wisipó. I hae so whjné ama dere fo wosóló, mopóló ɔ dape senénipó. Ti noatepae, atimané ɔ kolóló kisipakélé inireteinépó. Tépatéi, mió ɔ diɔtamo betóo, take nalokélé diɔ tuɔmó betóo, yaairetei diaaɔ ai kisipare ai ape. ¹⁸ Diɔ hae aya meiyóló, bokonaale naale senaale kaae beterópóló yalo diɔ taaróló fumitei, ɛ diɔ beterepaae momó fesaae waalopó. ¹⁹ Mo sawa sukamó bituraalu, i hae so whjné ɛ kelaalo meitei, diɔnéta ɛ kelaalopó. Ti noatepae, ɛ kepaayóló bettereteiné, diɔkélé mo betaalo ai ape. ²⁰ Atétere sukamóta, ɛ yalo Aya tuɔmó betepa diɔ ɛ tuɔmó betóo, ɛ diɔ tuɔmó betóo, ere ala diaaɔ kisipa yaalopó. ²¹ Mepaae whj de yalo yae yóló muló betere fo aɔmó sukóló bitu, sya fóló eró tapa, ti ai whjné ɛpaae yaala sókó fu beterapó. Mepaae whj dené ɛpaae yaala sókó fu betepa, ti yalo Ayanékélé ai whjpaee yaala sókó fóo, yalokélé ɔpaae yaala sókó fóo du betaalopó. Téturaalu, ɛ tuɔmó ere ala fea yalo ɔpaae hɛkearóló yó melaalo ai ape,” yalepó.

²² Tétepa, kale Iskariot be whjko Judas-né ama yakoma Judas-né Yesupaae duraalu, “Tale-ó, i haemó betó mole so whj feané yɔ kolópóló yó meni, ɔané maaté kolópóló, yó melaalopó dere-a, noatepae?” yalepó.

²³ Ti fo depa Yesuné duraalu, “Mepaae whj dené ɛpaae yaala sókó fu betepa, ti yalo yó matere fo wisiyóló sóró erótu betaalo ai ape. Atétere whjpaee yalo Ayané yaala sókó furaalu, ɔamo wusuró ɔ beterepaae wóló ɔtamo betɔmó mo ti betó tawaalopó. ²⁴ Mepaae whj dené ɛpaae yaala sókó fenitepa, ti yalo i yó mótu betere fokélé diaaɔ sya fóló eraalomeipó. I kale wosetu betere fota, yalo kekeme nóló dumitei, ɛ dotɛyale seké yalo Ayané ama fotóro yó mótu beterapó. ²⁵ I fo feata, ɛ diɔtamo betɔmó bitutei yó mótu betalepó. ²⁶ Tétu betaletei, diɔtamo betɔmó bitu, diɔ tao saaire seké kale Deji Kepe Wisi Ayané yalo doimó dotonaalopó. Ai sekéné amata, diɔpaae fea ala yó melaalo ai ape. Téturaalu, yalo diɔpaae yó mótu betale forape keteni, kisipa yó tanópóló, ama diɔ yó mótu betaalopó. ²⁷ ɛ tuɔmó mole hosaa muni deyóló mo dua betere ala diɔmó melóló ɛ i fole ape. Yalo i matere hosaa muni deyóló dua betere alata, i haemó betó mole mo so whjné matere kaae meipó. Térapa, diaaɔ hosaa tuɔmó sekɛtere alaró witere alatamo muaɔsóró yae. ²⁸ ɛta, diɔ taaróló faalotei, diɔ beterepaae momó fesaae waalopó yale fota, diaaɔ ai wosale ape. Diaaɔ

ɛpaae yaala sókó fole ala mupata, ti ɛ yalo Aya beterepaae fulapó dere fo woseturaalu, hajné sukuɔpó. Ti noatepae, yalo Aya ɔ doasi fotokɔ bole seké bitu, ama ɛ tɛteró betterapó. ²⁹ Take i alarape mo depa kilitu, mo irapóló diaaɔ kisipa tiki tirópóló, i alarape yaaipatei, folosóro yalo diɔpaae ai yale ape. ³⁰ Yalo diɔpaae fo me kae dekéro yaalomeipó. Ti noatepae, i hae tɛteróló kaae tare topo whj Satan ipaae mo felekemó sókó waai dapó. Téyaalotei, ama ɛ só deraaire bete mekélé mo munipó. ³¹ Tépatéi, yalo Ayapaae yaala sókó furaalu, ama erae dere alatóro yalo erótu betteretei, i haemó betó mole so whj feané kolóló taaréni, mo kisipa sópóló dapó. Térapa, mió ɔ faalopa fiépe,” yalepó.

Yesu ɔta wain képiné betepó yale fo

15 “Mo wain képi beteta, ti ɛtórótípó. Yalo Aya ɔta, wain kutó Talepó. ² Mepaae du olenitere tetejrape ti ama tukóló taae falatu beterapó. Mepaae du oletee tetejrape mo dekéro oleyópóló, yalo Ayané mepaae séli yó moletei turukóló taae falatu beterapó. ³ Yalo take diɔpaae yó mótu betale foné diɔ fea fokóló mo ti wisiró beterapó. ⁴ Diɔ ɛ tuɔmó betepa, ti ɛkélé diɔ tuɔmó betaalo ai ape. Kale képi tetejrape tikimó olekenipa, ti du oleyaalomeipó. Diɔ ɛ tikimó olekeyóló bitinipa, ti netéro du oleyaaloé?”

⁵ Mo wain képita, ti ɛtórótípó. Diɔta tetejrape ai ape. Mepaae whjtamo ɛ tuɔmó betóo, ɛkélé ai whj tuɔmó betóo epa, ti du mo dekéro oleyaalopó. Tényi, ɛtamo tekée fóló kae betepa, ti ai whjné ama me alakélé mo enénipó. ⁶ Mepaae whjtamo ɛ tikimó olekeyóló bitinipa, ti ai whj sélitepa tukóló taae falatere ni tetej kaaepó. Ai taae falatere tetejrapeta, dasóló si bilirótua dapó. ⁷ Diɔkó whj me detamo ɛ tikimó olekeyóló betóo, yalo fokélé naao hosaa tuɔmó muóo iruraalu, me ɔlakó ɛpaae kematepa, ti ai whjpaee yalo mo melaalopó. ⁸ Diɔ tuɔmó du mo dekéro olepa, ti yalo Ayané ama ere ala wisinaale so whj feané kolópóló hɛkearatapó. Atére ala so whjné kilitu, diɔ mo yalo yó matere whjrapetóro beterapóló kisipa yaalopó.

⁹ Yalo Ayané ɛpaae yaala sókó fu yale kaae, yalokélé diɔpaae yaala sókó fole ala du betalepó. Térapa, yalo yaala sókó fóló mole tuɔmótóro hɛle betó tawae. ¹⁰ Yalo Ayané ama erae yóló muló betere fo sya fóló eró taruraalu, ama yaala sókó fóló mole tuɔmó betó tara-pó. ɛ ai ala ere kaae, yalo erae dere fo diaaɔ wosóló erótu betepa, ti diɔ yalo yaala sókó fole ala tuɔmó betó tawaalopó. ¹¹ Yalo diɔpaae i yale fo feata, ɛ tuɔmó mole hajtere ala diɔ tuɔmó fɔaturaalu, diaaɔ hajtere ala mo ti sɔrópóló kisipa mutu yalepó. ¹² Yalo diɔpaae yae dere fo ipó. Yalo diɔtamo yaala sókó fóló mulure kaae, naao ne no diɔsisikélé ai ala du betae. ¹³ Whj mené ama yaala sókó fole whjrape tao saai dapóló, ama betere bete hɛle melóló sukutepa, ti atéro yaala sókó fole alané mepaae yaala sókó fole ala fea tɛteró betterapó. ¹⁴ Diaaɔ yalo yae yóló muló betere fo erótu betepa, ti diɔ yalo fulumu whjrape ai betere ape. ¹⁵ Betɔ kutó diratere whjné ɔ tɛteróló kaae tare whjné dere

ala fea ama kisipa inipó. Atére betené take bitiré wouraaalu, yálo diáppaae kutó diratere whjrape-ó yaletei, ai fo momó kaae ini, mió diáppaae yálo fulumu whjrape-ó, dapó. Ti noatepae, yálo Ayané yó melale alarape fea diaaḡ kisipa yóppóló, yálo diáppaae hãkearóló yó melalepó. ¹⁶ Diaaḡ ẽ sókó sóró kae beterenitei, yálo diã sókó sóró kae beteró beterapó. Ai alata hãle inipó. Diã fóló, mo ti muó tawaaire du ol-eróppóló kisipa mutu yalepó. Atéturaalu, yálo doimó diaaḡ me noa ḡlakó Ayapaae kematepa, ti ai kematerere ḡla ama diãmó mo melaalo ai ape. ¹⁷ Yálo diáppaae yae yóló mulatere fo i ape. Diãsisitei yaala sókó fole ala du betae.

Mo whjné Yesuné yó matere whjrape hõróló bõe dale fo

¹⁸ I haemó betó mole so whjné tamó diã hõróló bõe du betepa, ti folosóro atimané ẽ hõróló, bõe dale ala kisipa muae. ¹⁹ Diãtamo i hae tale betepa wuãsóro, ti i hae so whjné fakétóro beterapóló kisipa mutu, diãppaae yaala sókó fole ala du bituãppó. I hae so whjtamo touyóló betepa, yãlotei diã sókó su yóló kae beteralépó. Atére betené diãtamo bõe du beterapó. ²⁰ Yálo diáppaae yó melale forape kisipa muae. Kutó diratere whjné ẽ kaae tare whj ama tẽteróló kaae tanénipó. Atimané ẽtamo bõe dóló susupui ala erótu yale kaae, diãppaaekélé eraalo ai ape. Yálo yó male fotamo atimané wisiyóló wosóló erótu betepa, ti diaaḡ yó matere fokélé atimané wisiyóló wosaalo ai ape. ²¹ Ti noatepae, ẽ dotẽyale seké, atima kisipa inireteiné diã yálo so whj bitu, yálo ala erótu betere mó, atimané diãppaae kae kae susupui ala erótu betaalópó. ²² Ẽ i haepaae wóló, yálo fo atimapaee yó móluãsóro, ti dowi alamó atima só deraaire kwia muãmeipó. Tẽpatei, atimané yale dowi alamó fo tokótamo depa, meipóló hepée falaaire tũ mo munipó. ²³ Whj me dené ẽ hõróló bõe du betepa, ti ai whjné yálo Ayakélé hõróló bõe dilapó. ²⁴ Take mo betã whjnékélé inire ala yálo atima kuamó erólũmeisóro, ti atimané yale dowi alamó só deraaire kwia muãmeipó. Mió i yale kelemei alarape atimané kolólóte, ẽtamokélé yálo Ayatamokélé, bõe dóló hõralepó. ²⁵ Atimané ai du betere alata, i asẽre fo dokonóturaalu yalepó, 'Me bete muni-patei, atimané ẽtamo hãle bõe dalepó.'

²⁶ Até du betaalotei, diã tao sóró wisiraaire seké betã waalo ai ape. Ai sekéta, ẽ fóló yálo Ayatamo bituraalu, diã beterepaae dotonaalópó. Aãta, mo alané bete yálo Ayatamo betãmó biti wouraaalu, yálo ere ala fea etérapóló, diã tao sóró fotokḡ bulóló, yó melaaire Dẽi Kepe Wisipó. ²⁷ Mo take kaae sale alimóte, diã ẽtamo bitiré waleteiné diaaḡkélé ẽ etei kaae whjppóló hãkearóló yó mótu betenérápó," yalepó.

16 "Yálo diáppaae i yale fo feata, diã ẽ sya fu betere ala taaróló, kḡpaae faḡsóro yalepó. ² Atimané diã fo wosetere bepaae waḡsóro dóló hḡkonaalo ai ape. Ai ala maaté mei, mepaae whj atima Kótóné ala eraterere nisiyóló, diã mo ti sukóppóló daalo ai ape. Ai ala yaaire be dẽ mió mo felekemó sókó waai dapó. ³ Ẽró

yálo Ayatamo atima kisipa inire betené diãppaae atei kaae alarape eraalo ai ape. ⁴ Atẽpatei, yálo diãppaae i deté wou betere fo dokonóturaalu mo eraterere sukamó, noa ala dutéróppóló diã kilita waḡsóro, yálo i dere fo kisipa yaasepóló dapó. Ẽ diãtamo hãle betere teiné take yálo diãppaae etei fo inipó.

Dẽi Kepe Wisi wóló yaaire alamó yale fo

⁵ Tẽretei mióta, ẽ dotẽyale seké beterepaae momó fesaae fulapó. Até yaai depa, diãkó betã whjnékélé, 'Yã maae faai de?' yóló, ẽpaae wosetere fokélé dumipó. ⁶ Yálo diáppaae i forape yaleteiné mió diaaḡ hosaa tuãmó dekéné ai sukutu betere ape. ⁷ Tẽpatei, yálo diãppaae mo dapó. Diãppaae wisi ala eraaire tũ mulótu-raalu, ẽ diã taaróló fulapó. Ẽtamo fenitepa, ti diã tao sóró fotokḡ bulóló tũ yó melaaire seké diã beterepaae waalo meipó. Ẽtamo fupa, ti yálo ẽ diã beterepaae dotonaalópó. ⁸ Ai Dẽi Kepe Wisi wouraaluta, i haemó betó mole so whjné du betere dowi alakélé, Kótóné donoi ala etéróppóló yó mótu betere alakélé, taleyóló kwia matere alakélé, fea ai sekéné ama hãkearateremó, hḡko ala du beterapóló diã hosaamó saalópó. ⁹ Ti noatepae, i haemó betó mole so whjné ẽpaae kisipa tirénitere beteta, dowi alapóló ai Dẽi Kepe Wisiné atima hosaamó seraalópó. ¹⁰ Ẽ yálo Aya beterepaae fesaae foleteti, momó kae diaaḡ ẽ kelaalomeipó. Ẽ atéro foletetiné so whj feané Talené donoi ala kisipa yóppóló, ai sekéné hãkearóló yó melaalo ai ape. ¹¹ Mió i haemó tẽteróló kaae tare seké ama yale alamó, ẽ só deró beterapó. Tẽtu, i haemó betó mole so whj tale dere alakélé hḡko yalepóló, hosaamó sóppóló, ai waaire Kepe Wisiné hãkearaalo ai ape.

¹² Yálo diáppaae yaai dere fo dekéro mupatei, bete diaaḡ senénireteiné fea fo enénipó. ¹³ Tẽpatei, kale mo fo maaté bole Kepe Wisi ẽ wólóta, mo fo bete turó diaaḡ tué yóppóló, hãkearóló yó mótu betaalópó. Aita, ama kekeme nóló yaalomeitei, mo ama wosale fotóro diãppaae yó melaalópó. Tẽturaalu, nalo waaire be demó yaaire alakélé yó melaalo ai ape. ¹⁴ Ai Dẽi Kepe Wisiné yálo mo bete mole fo diaaḡ kisipa yóppóló, ama tao sóró diãppaae yó melaalópó. Tẽturaalu, yálo ere ala wisinaale so whj feané kolóppóló, ama hãkearaalo ai ape. ¹⁵ Yálo Ayané ama tẽteróló kaae tare ala fea, yãlokélé tẽteróló kaae tarapó. Atére betené yálo fo diaaḡ kisipa yóppóló, Dẽi Kepe Wisiné ama hãkearóló yó melaalópóló, yálo diãppaae yalepó.

¹⁶ Mo sawa sukamó diaaḡ ẽ kelaalomeitei, sawa beteró, diaaḡ ẽ momó kelaalópó," yalepó.

Yesuné diaaḡ hosaa seké yaalotei momó hajyaalópó yale fo

¹⁷ Ai fo depa, mepaae ama yó matere whjrape atimasisitei duraalu, "Sawa sukamó ẽ kelaalomeipó. Tẽyaalotei, sawa sukamó beteró ẽ momó kelaalópó, dere foró ama Alima beterepaae foletetinépó yale fotamo-a, noa betené yalerópó," yalepó. ¹⁸ Atimasisitei du-

raalu, "Mo sawa sukamópó yale fota, noa betené yaleró ðakélé kisipani, kóló kólórapó," yalepó.

¹⁹ Ama ai yale fomó, atimané ðpaae wosaai mutere kisipa ama kolóló, atimapaae duraalu, "Sawa sukamó diaaø ę kilini bitiré fóló, sawa sukamó momó ke-laalopó yale fomó, diąsisitei noatepa kęlaarótu bitu de? ²⁰ Yęlo diąpaae mo i dere ape. Diąta, diaaø hosaa tuąmó dekęné sukuturaalu, wole-u du betepa, i haemó betó mole so whj atima hajné sukutu be-taalopó. Diaaø hosaa tuąmó sekęné sukutu betaalotei, momó kisipa felé yóló, hajtu betaalo ai ape. ²¹ So-rapené naale saaire be ðę sókó wapa sisó nukuraalu, ama tikimó doasi dele sua dapó. Tétereitei, ama naale só mulóló, kļlipaae naalené tiki kolóló hękeseturaalu, ą doasi dele sale ala kisipa keterótua dapó. ²² Atétere kaae, mió dią dekęné ai sukutu betere ape. Tépatei, ę momó dią beterepaae wale sukamó, diaaø ę kilitu dere haj mené tokóló aluranénipó. ²³ Atétere sukamó, diaaø ępaae me wosetere fokélé mo yaalo meipó. Yęlo diąpaae mo dapó. Diaaø yęlo doimó Ayapaae me ęlakó kemapeta, ti ai whjipaae ama mo melaalopó. ²⁴ Take bitiré woukélé, diaaø yęlo doimó me ęla kemapeta alakélé mo inipó. Térapa, mió bitutamo me ęlakó kemapeta, ti ai ęla suraalu, dią tuąmó hajtere ala mo turó fęyaaalopó.

²⁵ Taketa, yęlo diąpaae kinóló mole ala fo salepaae dó faróló deté waleitei, nalo waaire sukamó yaaitere alata, fo salené ini, yęlo Ayané ama ere ala etérapóló, mo hękearóló yaalopó. ²⁶ Ai be ðemóta, diaaø yęlo doimó ępaae kema yaalopó. Yęlo i du betere fota, di-ąmó yęlo Ayapaae woseraalopóló dumipó. ²⁷ Téyaalo meipa, diaaøitei ępaaetóro wosae. Ti noatepae, diaaø ępaae yaala sókó fóo, ęta Kótótamo betóló wale whjipóló ępaae kisipa tiki tiróo ereteiné, yęlo Ayané ama diąpaae hosaa muóló yaala sókó fu beteraapó. ²⁸ Take ę yęlo Ayatamo betero, i haepaae walepó. Mió ę i hae taaróló, momó yęlo Aya beterepaae fulapó," yalepó.

²⁹ Ai fo depa, ama yó matere whjrapené ępaae du-raalu, "Mióta naao ðępaae fo salepaae dó faróló dumi, mo hękearóló dapó. ³⁰ Mió ðané kisipare ala betę ipó. Fea ala naao kisiparu hękeamó yó mótu betereiteiné, mené yępaae momó wosetere ala kae enénipó. Atérené yęta, Kótótamo betóló wale whjipóló ðané kisi-pa tiratapó," yalepó.

³¹ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, "Dią tuę tiki tirópóló kaae taté waleitei, mióti ępaae diaaø tuę tiki ai tiratere ape! ³² Tétereitei, diaaø be dokę dapo dapo yóló furaalu, ę wotoró betepa taaróló faaire be ðę mió i sókó wale ape. Téyaalotei, ę wotoró bitini, yęlo Ayata-mo wusuró beteraapó.

³³ Yęlo diąpaae i yale fota, dią ę tuąmó hosaa muni deyóló dua beterópóló yalepó. Dią i haemó bituraalu, kae kae seķę ala siré fu betaalotei, i haemó mole alarape fea yęlo mo ti doróló tęteró beteraapó. Atérapa dią furu furu ini, hosaa diriyóló dua betae," yalepó.

Yesuné Alimapaae momayale fo

17 Yesuné ai forape yale kļlipaae ó hepen-paae kese holóló momaturaalu,
"Aya-ó, mió kale tukóló muló betere be ðę i sókó walapa, naao Naalené yę tuąmó ere ala wisinaale so whj feapaae hękearópóló, naao ama ere ala wisi hękearae.

² Ti noatepae, i haemó betó mole so whj fea tęteróló kaae tanópóló, naao ę sóro beteralepó. Naao ępaae ai melale so whjipaae mo ti betaaire bete melópóló, naao fotokę ę sýmó melalepó.

³ Mo ti betere bete i ape. So whjné yęta, mo betę betere Kótópóló tuę yóo, naao dotęyale whj Yesu Kerisokélé tuę yóo, dere alata, mo ti betere betepó.

⁴ Naao ępaae i haemó dirae yale kutó fea yęlo diyóló kemeraleteiné, naao ere ala wisinaale i haemó betere so whjné kolópóló, hękearalepó.

⁵ Aya-ó, i haekélé kaaraipa ðęmo wusuró bitu, naao ere ala wisi hękearótu yale kaae, mió ę i hae taaróló yę beterepaae fesaae wóló betepakélé, ai ala momó eraasepóló dapó," yalepó.

Yesuné ama yó matere whjrapemó momarale fo

⁶ "Aya-ó, i haemó betó mole so whj kuamó, mepaae naao sóro ępaae melale so whjipaae ti naao ere ala wisi yęlo hękeamó erótu betaalepó. Atimata take naao so whj betaaleitei, naao sóro ępaae melalepó. Atéyale so whjné naao fo mo betę wosóló, erótu betaalepó.

⁷ Naao ępaae melale alarape feata, yę betemó kaayóló walepóló, mió atimané tuęrapó.

⁸ Ti noatepae, naao ępaae yó melale fo fea yęlomo atimapaae yó mapeta, atimané mopóló wosalepó. Atéturaalu, ę yętamó betóló naao ę dotonatepa wale whjipóló, atimané ępaae kisipa tiralepó.

⁹ Naao atima tao sępóló, yęlo momarótu beteraapó. Yęlo i dere momata, i haemó hęle betó mole so whjímó dumitei, naao sóro ępaae melale so whjímó kisipa mutu i detere ape. Ti noatepae, atimata mo naao so whjtórótipó.

¹⁰ Naao so whjta, ti yęlo so whjtórótipó. Yęlo so whj fea ti naaotórótipó. Atimapaae erale ala so whj feané kilitu, yęlo ere ala wisinaale hękearalepó.

¹¹ Mió ę i haemó doa fęlo sukamó betaalomeitei, i whjrape atimata i haemó hęle betepa, ę yę beterepaae walapó. Mo kae betere Aya-ó, i whjrape atima me ala yaęsóró, naao ere ala tuąmó beterópóló kaae tawae. So whjné naao ere ala wisi-naale kisipa yępóló, naao doasi doi mole fotokęné ę tuępaae eralepó. Térapa, ðęmo mo betętóro biture kaae, atimakélé atérótóro beterópóló, naao ę male doiné tęteróló kaae tawae.

¹² ę atimatamo betęmó betale sukamó, naao ępaae melale doiné atima mo wisiyóló kaae tawalepó. Atéro, kaae tawale sukamó mo betę

whijkókélé alunipó. Kale ašemó ere fo dokonótu-raalu, aluyaaai yale whj ą betą mo ti aluyalepó.

¹³ Mió ę yą beterepaae waai, i haemó atimatamo betere féli, ę tuąmó mole hajtere ala mo turó atima tuąmókélé mulóppóló, i forape atimapaee du beterepó.

¹⁴ Ę i hae tale bitiniru ere kaae, atimakélé i hae tale bitinipó. Naao ępaae erae yale fo ęło atimapaee yó melalemó, i haemó betó mole so whjné atimatamo bóe dóló hórlepó.

¹⁵ Aya-ó, ęło i dere momata, atima i haemó betereitei tokó sóró, naao kae tikipaae beterae yóló dumitei, dowi kepené atima doraşsóró, seséyae yóló dapó.

¹⁶ Ę i hae tale bitinirure kaae, atimakélé i hae tale bitinipó.

¹⁷ Atima me alatamo hoseké yóló betaşsóró, mo fonéitei atima kae sóró beterae. Naao fota me kae mei, mo bete mole fopó.

¹⁸ Ę i hae so whjta mo beterepóló, naao ę i haepaae dotonótu yale kaae, i whjrape atimakélé, i haemó betó mole so whjta mo beterepóló, ęło dotonatapó.

¹⁹ Atimakélé me alatamo hosekéni, mo kae beterepóló, ę mo naoo alatórá eraai kisipa mutu, ęłotei ę kae sóró beteratapó," yalepó.

Yesuné i haemó betó mole so whjmó momarale fo

²⁰ "ęło i dere momata, i whjrape atima maaté tao sóppóló dumitei, mepaae so whj de atima yó matere fo wosóló, ępaae kisipa tiraaire so whjmókélé i dere ape.

²¹ Aya-ó, ęło i dere momata, ę yą tuąmó betóo, yą ę tuąmó betóo iru, mo betątóró biture kaae, atimakélé fea atérótóró beterepóló yae. I haemó betó mole so whjné ę naoo dotęyale whjpóló kisipa tiróppóló, atima dąmo tuąmó beterepóló yae.

²² Naoo ere ala wisinaale hąkearóló ępaae melaleitei, ęłomo atimapaee melalepó. Até yaleitei-ta, dąmo mo betą kisipa muóló biture kaae, atimakélé atéró beterepóló yalepó.

²³ Naoo ę dotęyóo, ępaae yaala sókó fóo, ere ala atimapaee kélé eró beterepóló, i haemó betó mole so whjné kisipa yóppóló, atima fea mo betą faketéró alerae.

²⁴ Aya-ó, naoo ępaae melale so whj ę betere tikimótóró betąmó bitu, ę tuąmó ere ala wisinaale atimané kolóppóló kisipa mutapó. Ti naoo ai ere ala wisinaale, take şaró haetamo kaaraaipatei, yaala sókó furaalu, ępaae melalepó.

²⁵ Mo donoi ala maaté yó tare Aya-ó, i haemó betó mole so whjné yą tuęnitei, ęło yą tuęrapó. I whjrape atimanéta, naoo ę dotęyalepóló kisiparapó.

²⁶ Naoo ępaae yaala sókó fole ala atima tuąmó muóo, ękélé atima tuąmó betóo eróppóló, ęło yą etei kaae Tale beterepóló, atimapaee hąkearóló yó maté wou betaalepó. Ai ala taaréni, miókélé hąle detétóró fu betaalopó," yalepó.

Yesu daai tawale fo

(Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53)

18 Atéró, Yesuné moma yóló kemetepa, ama yó matere whjrape atima betere tiki taaróló, Kidron ho tęyóló felepó. Ai ho uté fakeró *Olip* nirape daae mulapó. Yesuró ama yó matere whjrapetamo ai ni daae mole tikimó sókó felepó.

² Ai hae tikita, Yesu dóppóló eleké deyaaire whj Judasné ama mo tuęrapó. Ti aita, Yesuné ama yó matere whjrapetamo suka fea tourąleta du betale tikipó.

³ Atéró, kale Judas ą ai ni daae mole tikimó sókó walepó. ą atéró wale alata, ama wotoró mei, mepaae diki tare whjrapekélé, Farisi whjraperó so whjmó momaratere topo whjrapené sóró beterepóló, dapesó walepó. Ai whjrape atima feané mo şąkélé, *lamp* şąkélé, bóe dele ęla ęlara-pekélé, fea tawóló walepó.

⁴ Yesuné ępaae eraaire ala fea ama kisipa irutei, ą sókó fóló atimapaee duraalu, "Diaaę ai-a, de kekitu bitu de?" yalepó.

⁵ Ai fo depa atimané duraalu, "Dąta Nasaret be whjkó Yesu keketapó," depa, ama duraalu, "Ai whjta ętóróti i ape," yalepó. Ai wale whjrapetamo Yesu dóppóló, eleké deyaaire whj Judas-kélé daalepó. ⁶ Yesuné ai whjta, ętóróti i ape dere fo woseturaalu, atima sisóné fele tikimó, dée nalepó.

⁷ Atétepa, Yesuné atimapaee momó woseturaalu, "Diaaę ai kekitu betere whj-a, de?" depa, atimané duraalu, "Nasaret be whjkó Yesupó," yalepó.

⁸ Yesuné kale whjrapepaae duraalu, "Ai whjta, ętóró i ape yóló ęło taketi diąpaae inié? Diaaętamo ę kikitu betepa, ti i whjrape atima hąle fóppóló yae," yalepó. ⁹ Ti ai yale alata, take Yesuné "Naoo ępaae melale whjrape mo betąkélé alunipó," yale fo mo dokonóturaalu yalepó.

¹⁰ Téró, Saimon Pitané fłoi sepake be dolomó deró betereitei sókó sóró, so whjmó Talepaae momaratere topo whjné kutó diratere whjné tururó wosęli şaae deralepó. Ai whjné ama doita Malkus-pó.

¹¹ Yesuné Pitapaae duraalu, "Naoo ai sepake sóró momó be dolopaae bulae. Naoo kisipané ęło Ayané ę melale węi wutimó belereitei ęło naalomeipóló de?" yalepó.

Fo tekąai Yesu Anas beterepaae dapesó fele fo

¹² Téró, diki tare whjraperó atimané topo whjta mo yóo, mepaae Juda topo whjrapekélé yóo yóló, Yesu tawóló halika tikiné dokalepó. ¹³ Atéró, atimané ą folosóró Kaiapas-né nouma Anas beterepaae dapesó felepó. Kaiapas ąta, ai ba fo tuąmó so whjmó Talepaae momaratere whjrapené topo whj beterepó. ¹⁴ I seké Kaiapas-ta, take Juda so whjpaae duraalu, "Dą Juda so whj me ala yaşsóró, betą whj sukutepa mo wisirapó," yale whjpó.

Pitané Yesu ă kisipanipó yale fo
(Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵ Atéró, Yesu dapesó fupa, Saimon Pitaró ama yó matere whj metamo Yesu sya fu betalepó. Kale mo so whjmó Talepaae momaraterere topo whjné Yesuné yó matere me whj ama wisiyóló tuęreteiné ai bolaare tipi tuępaae doropópoló yalepó. ¹⁶ Téyaletei, Pita ă ai tipi tų serekemó daapa, kale me yó matere whj momó fesaee wóló, tų kaae tare senaalepaae Pitakélé ipaae wópóló yae, yalepó.

¹⁷ Atéró, kale tų kaae tare senaalené Pitapaae woseturaalu, “Yăkélé ai whjné yó matere whjkóe?” depa, Pitané kale senaalepaae tokó mótu duraalu, “Ēta, ai whjné yó matere whj meipó,” yalepó.

¹⁸ Atéró, kale mepaae kutó diraterere whjraperó mepaae doasi diki tare whjrapetamo atima sosóli depa, si nokeyóló simó boperóló daae molepó. Atéró daae mupa, Pita ăkélé sosóli depa, atimatamo simó daalepó.

Momaraterere topo whjné Yesutamo fo tekăletei
(Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹ Atima atéró simó betó mupa, mo so whjmó Talepaae momaraterere topo whjné Yesupaae woseturaalu, “Naoo yó matere whjrape-a, deé? atimapaae naoo noa fo yó maleé?” yalepó.

²⁰ Ai fo depa Yesuné duraalu, “Yălo fo mekó kinóló yó meni, so whj feané wosópóló, hăkeamótóro yó mótu betalepó. Yălo yó male fota, Kale Juda fake so whj fea tourăleta dere fo wosetere beraperó, moma dere betaamo tuămótóro yó mótu betalepó. ²¹ Téyalepa, naoo ępaae noatepa wosete? Yălo yó matere fo wosale so whjné tuęrapa, atimapaae wosae,” yalepó.

²² Yesuné ai fo depa, Juda topo whjné sóro betero betere whj betă ă daale felekemó daai sókó wóló, ama kelepaamó deké sóro duraalu, “So whjmó Talepaae momaraterere topo whjpaee atei kaae fo dua de?” yalepó.

²³ Atétepa Yesuné duraalu, “Yălo me dowi alakótamo itikimó, ti i so whj feané keletómó yălo yale ala hăkearóló yae. Tėni, yălotamo ępaae mo fo itikimó, ti naoo ę hăle noatepa dile?” yalepó. ²⁴ Atéró, Yesuné ama naase hăle dokopatei, kale whj Anas-né ă Talepaae momaraterere topo whj Kaiapas beterepaae fópóló dotęyalepó.

²⁵ Atima ai ala du betepa, kale whj Saimon Pita ă simótóro hăle daapa, mené ępaae duraalu, “Yăkélé ai whjné ama yó male whj meié?” depa, Pitané duraalu, “Ai whjta ę meipó,” yalepó.

²⁶ Tétepa, momaraterere topo whjné kutó diraterere whj betă beterepó. Āta, take Pitané woséli tikale sekėné ama fake whjné. Ai sekėné Pitapaae woseturaalu, “Yăta, u *Olip* ni daae mole tikimó daapa kelale whj-a, kaeé?” yalepó. ²⁷ Ai fo depa Pitané momó meipó, dere-tamótóro wă *kakaruk* bané hale yalepó.

Yesu topo whj Pailat beterepaae dapesó fele fo
(Mat 27:11-23, Mak 15:2-15, Luk 23:1-5,18-25)

²⁸ Dilikitamo ai ala deté wóló, hĳka be dętamo Yesu ă kale topo whj Kaiapas-tamo betepa, Juda topo whjrapené Rom *Gavman* topo whjné bepaae dapesó felepó. Téyaletei, atima kale bosenyóló fele be dęmó detere ęla naaireteiné ai be dolopaae feni, belamó daae molepó. Ti noatepae, atima Juda meire whjné bepaae fupa, ai detere ęla naalomeipó, yaęsóró yalepó. ²⁹ Atéró, kale Pailat ă belapaae tóę doropóló, atimapaae duraalu, “I whjta, noa dowi alakó itikimó fo tokótamo yóló diaaę ă só deraai de?” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, atimané ępaae duraalu, “Amatamo *Gavman* whjné yóló muló betere fo tikiuămeisóró, ti dăné yăpaae dapesó uămeipó,” yalepó.

³¹ Tétepa Pailat-né atimapaae duraalu, “I whjtamo fo tekăai depa, ti diaaę yóló muló betere fo sya fóló, diaaęte taleyaaesepóló dapesó fae,” yalepó. Ai fo depa, atimané ępaae duraalu, “Me whj dowi ala depa, taleyóló sukópóló dae fo *Gavman* whjné dăpaae inipó,” yalepó. ³² Yesu hăle bitutei, ă itéro sukăalopóló taketi yóló mulale fo dokonópóló yalepó.

³³ Atéró, kale Pailat ă ama bepaae momó fesaee fóló, Yesu ă beterepaae dapesó ape, yóló woseturaalu, “Yăta, Juda fake so whj tęteróló kaae tare topo whjé?” yalepó.

³⁴ Tétepa, Yesuné ępaae duraalu, “Ēpaae ai wosetere fota, naoo kisipanėtei dépé, mené ę etei kaae whjóló yăpaae depa de?” yalepó.

³⁵ Ti fo depa, Pailat-né ępaae duraalu, “Naoo kisipanė ęta, Juda whjkó betepa de? Naoo so whjro so whjmó Talepaae momaraterere topo whjrapetamoné yă só deraai, ę beterepaae dapesó walepó. Téyalepa, naoo atimapaae noa dowi alakó eraleé?” yalepó.

³⁶ Ai fo depa, Yesuné duraalu, “Yălo tęteróló kaae tare alata, i haemó diaaę tęteróló kaae tare ala kaae mei, yălo tęteróló kaae tare alata, mo kaepó. Ētamo diaaę tęteróló kaae tare ala tuămó bituăsóró, ti Juda whjrapené ę daai depa, yălo kutó diraterere whjrapené bœ duăpó. Tépatei, yălo tęteróló kaae tare alata, kae tikimó kaaróló walepó,” yalepó.

³⁷ Ai fo depa Pailat-né duraalu, “Tėpata, yă tęteróló kaae tare topo whj mo airapó!” depa, Yesuné ępaae tokó mótu duraalu, “Naoo ępaae topo whjóló dere fota, mo dono dapó. Ē Talené so whj tęteróló kaae tare whj topo whj betaai, i haepaae woó, ę i haemó mo soné deyóo, yalepó. Atėpa, mepaae mo ala tuămó betaai ketekę butu betere so whjnéta, yălo dere fo mo dapóló wosetu beterepó,” yalepó.

³⁸ Ai fo depa, Pailat-né faleterere fo kaae yóló duraalu, “Mo fo betepó dere-a, noaé?” yalepó. Ai fo yóló, kale Pailat ă Juda so whj daae mole tikipaae tóę doropóló, atimapaae duraalu, “Ā só deraaire bete tale yalemó, me alakélé mupa kilinipó. ³⁹ Téretei, diaaę mara mole ala sya furaalu, kale bosenyóló fele be dęmó ęla detere sukamó *dipula* betere whjrapekó betă fópóló, sokotua dapó. Atétua dere kaae, diaaę kisipanė mió i

ɔla detere be demó Juda so whj tɛtɛróló kaae tare topo whj sokaró de?" yalepó.

⁴⁰ Ai fo depa, atimané ɔpaae fo fakeyóló duraalu, "A meipó. Dɔné kisipanéta, Barabas dɔ beterepaae wópólópa, dotɛyae," du betalepó. Ti Barabas ɔta, *Gavman*-tamo alale sóró bóe du betale whjóp.

Yesu filipaa eró betere ni tómó oleróló dae yale fo
(Mat 27:27-31, Mak 15:16-20)

19 Téró Pailat-né Yesu dapesó fóló, ama diki tare whjrapepaae fokosói ala yae yóló malepó. ² Atéró, diki tare whjrapené Yesu faleturaalu, mu daai képi topo whjné deratere topo tao sɔróló aleyalepó. Téró Yesuné topomó deróo, sonaai kutikélé deróo yalepó. ³ Atéró, atimané momó dɛle momó dɛle yóló duraalu, "Juda so whj tɛtɛróló kaae tare topo whj-ó, dɔné naao doi i sóró horatere ape," yóló faletu betalepó.

⁴ Ai alarape yóló kemetepa, Pailat ɔ momó Juda so whj betó molepaae fóló duraalu, "Yɔlo ama yale ala taleyalemó, ɔ só deraaitere bete mekélé munipa, i dapesó walapa kelae!" yalepó. ⁵ Atéró Yesu faleturaalu, ɔ topo whjóló derale mu daai topo taoró sonaai kutitamo deró betepatei, belapaae dapesó dorowalepó. Atéró daapa, Pailat-né atimapaae duraalu, "Mió kale whj i daalapa kelere?" yalepó.

⁶ Atéró, kale so whjímó momaratere topo whjraperó atimané sóró beteró betere whjrapetamoné Yesu dapesó wale kilitu, fo fakeyóló duraalu, "Filipaa ni tómó olerae!" yóló eneta du betalepó. Ai fo depa, Pailat-né atimapaae duraalu, "Yɔlota, ɔ só deraaire bete mekélé munipa, diaaɔtei ɔ filipaa ni tómó olerae," yalepó.

⁷ Atétepa, kale Juda fake so whj feané ɔpaae sɛyóló duraalu, "Amatei ɔ Kótóné naalemapó du betepa, dɔné yóló muló betere foné, etei kaae fo dere whj sukópóló dae fo erapó," yalepó.

⁸ Pailat ɔ taketa sawa wiyaletei, atéró dere fo woseturaalu, mo doasi winé sukɔlepó. ⁹ Atéró, ɔ kale *Gavman* topo whjné bepaae momó fesaae fóló, Yesupaae woseturaalu, "Yɔ mé be huluapaae wale whjé?" yóló wosetepa, Yesuné ɔpaae me fokélé tokó menipó.

¹⁰ Atétepa Pailat-né ɔpaae duraalu, "Yɔlo ɔpaae wosetere fo naao tokó menitere-a, ɔ fópóló dotɛyaaitere ala ó, filipaa ni tómó oleraaitere ala yópóló, ɛ sóró beteró betere ɔ kisipa inié?" yalepó.

¹¹ Ai fo depa, Yesuné duraalu, "Óté taoró betere Kótóné tɛtɛróló kaae tare fotokɔ ɔpaae mólu-ɔmeisóro, ti naao ɛpaae me alakélé eróluaimeipó. Térapa, ɛ naao naase tuɔmó mulale whjné ama yale dowi alanéta, naao dowi ala mo teraae falapó," yalepó.

¹² Atéró, kale Pailat-né ai dere fotóro woseturaalu, ɔ fópóló sokaaire tɔ kikitu betalepó. Tétu betepa, Juda fake so whjné fo faketóro hɔle yó taru duraalu, "Naao-tamo ɔ fópóló dotonatepa, ti ɔ Sisatamo betɔ kutó ditere whj meipó. Whj me de amatei, ɔ topo whj betaai dapóló wóputu betepa, ti ai whjné Sisatamo bóe dilapó," yalepó.

¹³ Atéró, Pailat-né ai dere forape wosetu, Yesu belapaae dapesó doropóló, Pailat ɔ fo tokótamo yóló taletere tikimó betalepó. Ai belané doita, kapo fake whamene tikipó. Hibru foné ti Kapata doi mulapó. ¹⁴ Ai alarape yaleteita, kale bosenyóló fele be dɛ ɔla detere *fula*-mó, ɔla dótóro deyaairaaalu, ɔla ɔla taleyóló mulatere be demó 12 *kilok* sukakelemó yalepó. Atéró, kale Pailat-né Juda so whjapaae duraalu, "Diɔ tɛtɛróló kaae tare topo whj i daalapa, kelae!" yalepó.

¹⁵ Ai fo depa, atimané duraalu, "Dɔné ɔ keletere hɔrapa filipaa ni tómó oleraae dapesó fae yóló, dotopoi fo du betalepó. Tétepa, Pailat-né duraalu, diɔ tɛtɛróló kaae tare topo whj ɔ filipaa ni tómó oleraróe?" yalepó. Ai fo depa, kale mo so whjímó momaratere topo whjné duraalu, "Dɔ tɛtɛróló kaae tare whjta me kae mei, Sisa betɔ beterepó," yalepó.

Yesu filipaa ni tómó olerale fo
(Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43)

¹⁶ Ai alarape yóló kemene furaalu, Yesu filipaa ni tómó olerae yóló, Pailat-né atimané naase tuɔmó mulalepó.

Atétepa, kale diki tare whjrapené ɔ dapesó felepó. ¹⁷ Atéró furaalu, ɔ oleraaire ni fake amatei beleyóló oleraaire tikimó sókó felepó. Ai hae tikiné doita, sukɔle whjné topo diripó. Hibru whjrapené du betere foné ti Kolkotapó doi mulapó. ¹⁸ Aimó atimané ɔ filipaa ni tómó oleralepó. Atéró whj tamokélé, me whj ité dɛró oleróo, whj me uté dɛró oleróo, yalepó.

¹⁹ Atéyale kɔlipaae Pailat-né kale filipaa ni topomó ɔ i betené dalepóló etei fo asɛyóló oleralepó.

ITA, NASARET BE WHJÓ JUDA SO WHJ TɛTɛRÓLÓ KAAE TARE TOPO WHJ YESUPÓ

²⁰ Yesu dóló olerale tikita, ai be hulua felekemó ereteiné Juda fake so whjné ai asɛyóló oleró betere fo dosɔatu beterepó. Ai asɛyale fota, Juda so whj feané dosɔayópóló, Hibru whjrapené du betere fonékélé, Rom fonékélé, Krik fonékélé, erepó. ²¹ Atéró, mo so whjímó momaratere Juda topo whjrapené Pailat-paae duraalu, "Juda fake so whj tɛtɛróló kaae tare topo whjóló, asɛyaɔse. I whjné amatei duraalu ɔta, Juda fake so whj tɛtɛróló kaae tare topo whjóp, yale fo maaté asɛyóló olerae," yalepó.

²² Ai fo depa, Pailat-né duraalu, "Yɔlo asɛyale fo momó kae fisikini, ai fotóro atéró mulópólópó," yalepó.

²³ Atéró, mepaae diki tare whjrapené Yesu filipaa ni tómó olerale kɔlipaae douro diki tare whjrapené ama kutirape atima betɔ betɔ yóló salepó. Atéyaletei, Yesuné deróló sókó fatere boló kuti betɔ hɔle muni felepó. Ai kutita, me kwiatamo dekaaporóló dokoni, mo betɔnétóro dokorepó.

²⁴ Atéró, kale diki tare whjrape atimasisitei duraalu, "I kutita, terekeyóló kukwia saalomeipó. Betɔ whjné saairaaalu, atima dokɔ fea ni kwia siri mulóló, melaa yóló saalopa siépe yae," yalepó. Ai alarape yaleteita, i asɛre fo dokonópóló yalepó. Ai fo i ape.

"Yalo kutirape atima sóró, bolómó deró betere fõlo kuti betã muni fupa, ni fakerape fesekée deróló salepó," erapó.

²⁵ Atéyale kijlipaae, Yesuné ama hama Mariakélé, hamané kemakélé, Klopas-ne soma Mariakélé, Makta-la sokó Mariakélé, Yesu oleró betere felekemó daae molepó. ²⁶ Aimó Yesuné hamaró ama hosaa mole yó matere whĩtamo daapa kolóló, hamapaae duraalu, "Yalo hosaa mole hae ti so-ó, ai daale whĩta, naao naale ai ape," yalepó. ²⁷ Téró, ama ai yó matere whĩpaae duraalu, "Ata naao hae ai ape," yalepó. Ai sukamó kaae sóró, ama ai yó matere whĩné Maria ãtamo be-tairaaalu, dape salepó.

Yesu sinale fo

(Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Nalo kale yaalopó yóló mulale ala fea kemeyalepóló kisipa mutu, kale asęyóló muló betere fo dokonópóló, Yesuné duraalu, "E węi nokolerapó," yalepó. ²⁹ Atéró, aimó betã kęlaai *wain* węi wuti fãanóló mupa tepeyóló, kęlaai *wain* węi wépi kaae ęlamó tópuró sóró kape siki kaae ęlamó haka sóró, ama kólómó hamunalepó. Ai kape siki kaae ęlané doita, *hisop*-pó. ³⁰ Atéró, Yesu ai węi nóló duraalu, "Kale eraai yale ala fea mió sýmó eróló kemeralepó," yalepó. Atéró, ama topo haepaae hemée deyóló ama kepe bete Talepaae melóló sukęlepó.

³¹ Atéró kale filipaa ni tómó olerale whĩrape hęle olepatei, ęla deyaai dęle muló betere be dę sókó waqsóró, i ala yalepó. Dótóró ęla deyaaire be dę sókó waaipa, ęla ęla taleyóló mulatere be dęmó, kale oleró betere whĩrape hó diri kolokóló teketapóló, Juda topo whĩrapené Pailat-paae wosene felepó. ³² Ai fo depa, kale diki tare whĩrape fóló, kale folosóró ité olerale whĩné hó diri kęayóo, uté olerale whĩné hó dirikélé kęayóo, yalepó. ³³ Téyaleteti, Yesu kelalemó, ę taketi sukĩtikimó atimané ama hó diri kęanipó. ³⁴ Aténi, atimákó betã diki tare whĩné ama fisinimó wuti deyalepó. Atéyale tikimó, ama fãkeró węitamo mo węi kaae suniyóló dorowalepó. ³⁵ Ai alarape depa kelale whĩné ama mo kelale alatóró hękearóló yó male fota, mopó. Ama ai du betere fo díaaękélé mopóló kisipa tirópóló, hękeamó yó mótu betera. ³⁶ Ai yale alarape feata, kale asęmó i ere fo dokonóturaalu, yalepó. Ai fo i ape. "Ama diri mo betãkélé kęayaalomeipó," erapó.

³⁷ Me asęre fo i ape.

"Atimané ama tikimó wutiné deyale whĩ kelené kikéyóló kaae tawaalopó," erapó.

Yesu kane dolomó mulale fo

(Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56)

³⁸ Atéró, ai ala kemetepa etéyalepó. Arimatea be whĩkó Josep ękélé Yesuné yó matere whĩtei, Juda topo whĩrape kolóló wituraalu, ama tuę tiki tiró betere ala hękeamó yó menipó. A Pailat beterepaae fóló, Yesuné tiki tekaai dapóló, wosalepó. Téyalemó, kale Pailat-né ępaae téyae depa, ama tiki tokóló só felepó. ³⁹ Mo take dilikitamo Yesu beterepaae fele whĩ Nikodimas-ró

Josep-tamo wusuróné Yesuné tiki tokóló só faai dere ala fea yalepó. Atéró, betã ni fę *mur*-ró mepaae felé kęlaa wale ęlarape *aloes*-tamo hosekéro betereitei, Nikodimas-né sóró felepó. Ai ęlané sekę dęleta, 34 *kilogram*-rópó. ⁴⁰ Atéró, kale whĩ tamoné Yesuné tiki sóró felepó. Atéró doumó mulaairaalu, *linen* kutimó mepaae felé kęlaa wale ęlarape terepeté fóló, Yesuné tiki bopeyalepó. Aita, atima Juda whĩrape douróturaalu dere ala sya fóló yalepó. ⁴¹ Yesu olerale tiki felekemó, betã kutó erapó. Ai kutó tuęmó whĩ mo betãkélé dou erénire, kisi dou wisinaale aleyóló muló beterepó. ⁴² Ti dótóró kale Juda fake so whĩ sęa nóló betaaire be dę ereteiné kale doukélé mo felekemó epa, ęla ęla taleyóló mulatere be dęmó ama tiki aimó douralepó.

Yesu mulale kane dolo hęlepa kelale fo

(Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12)

20 Atéró, fula kaae sere be dęmó hĩka be teó dęteretamo Maktala sokó Maria Yesu mulale dou tópaee felepó. Atéró kelalemó, ę mulóló fokonale kapo fake tukwę fóló, tumó mupa kelalepó. ² Atépa, kale so ę Saimon Pitaró Yesuné ama hosaa mole yó matere whĩ metamo beterepaae sururuyóló fóló duraalu, "Tale atimané mopaae sóró fóló mulaleró dę tuęnipó," yalepó.

³ Tétepa, Pitaró kale me whĩtamo atima betere tiki taaróló, sururu yóló whĩ dou tópaee felepó. ⁴ Atimaamo wusuró sururuyóló feletei, Pita taaróló kale me whĩ ępi fóló, kale dou tómó sókó felepó. ⁵ Atéró ępi fóló, hemée deyóló kelalemó, Yesu bopeyóló mulale dęi *linen* kuti betã mupa kelalepó. Téyaleteti, ę dou dolopaae fenipó. ⁶ Atépa, nalo Saimon Pita sókó woló, kale dou dolopaae fóló kelalemó, mepaae dęi kutirape betã molepó. ⁷ Yesuné ama tiki bopeyóló mulale dęi *linen* kuti kae mulóo, ama topo boperóló mulale kuti kolokóló kae mulóo epa kelalepó. ⁸ Kale folosóró dou tópaee ępi sókó fóló, daale whĩ ękélé nalo dou dolopaae derepelepó. Dou dolomó ai ere ala kilitu, ama tuę tiki tiralepó. ⁹ Yesu ę sukóló momó kepa yaalopóló, asęmó ere fo mo dokęnalérapóló, kisipa sinipó.

Yesu Maktala sokó Meripaae yó male wale fo

(Mat 28:9-10, Mak 16:9-11)

¹⁰ Téró, kale whĩtamo momó bepaae fesaae felepó. ¹¹ Téyaleteti, kale Maria ę dou até belaró daalu, woletu betalepó. Atétu bitu hemée deyóló, kale whĩ mulale kapo dolopaae kopeyalemó, *ense*tamo mo dęi kuti deróló, Yesu mulale tikimó beterepó. Me sekę topo mulalepaae betóo, me sekę hó eralepaae betóo, erepó.

¹² Atéru, atimaamoné kale sopaae woseturaalu, "Ti so-ó, ya noatepa wole du bitu de?" depa, ama duraalu, "Atimané ę teteróló kaae tare Tale mopaae mulale fel-eró ę kóló kóló depa du bitupó," yalepó. ¹⁴ Ai fo yóló, ę fetée furaalu kelalemó, Yesu aimó daapa kelaleteti, kale soné aita, Yesupóló kisipanipó.

¹⁵ Tépa Yesuné ɔpaae duraalu, “Ti so-ó, yɔ noatepa wole du bitu de? Yɔ de keketé kutu bitu de?” yalepó. Ai fo depa, kale soné ama kisipané ai kutó kaae tare whj nisyóló ɔpaae duraalu, “Doa whj-ó, naotamo sóró fi-pata, ti ɔ sene faai dapa, mulale tiki betɔ ɔpaae yó melaasepé,” yalepó.

¹⁶ Tétepa, Yesuné ɔpaae “Maria-ó,” depa, ɔ daalepaae fete fóló, Eremeiki foné fakeyóló duraalu, “Raboni-ó,” yalepó. Ai fo bete feteyóló yó matere whj pó.

¹⁷ Ai fo depa, Yesuné ɔpaae duraalu, “E yɔlo Aya beterepaae fenipa, naao ɛ tateré ala taalae. Yɔtei fóló, ɛ yɔlo Aya beterepaaekélé, diaaɔ Aya beterepaaekélé, ɛ tɛteróló kaae tare Kótó beterepaaekélé, diɔ tɛteróló kaae tare Kótó beterepaaekélé, momó fesaae fulapóló, yɔlo norapepaae ene fae,” yalepó.

¹⁸ Atéró, ai kale Maktala be hulua sokó Maria ɔ fóló, ama yó matere whjrapepaae duraalu, “Tale yɔlo mo kelalepó,” yóló ama ɔpaae yae yale forapekélé fea atimapaee yalepó.

Yesu ama yó matere whjrape beterepaae wale fo
(Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49)

¹⁹ Téró, *fula* kaae sere be demó be diki deretamo ama yó matere whjrape atima kale Juda topo whjrape kolóló wituraalu, atima touróló betó mole be tɔrape kinóló diróló betó molepó. Atéró betó mupa, Yesu atima betó mole tuɔmó sókó wóló duraalu, “Hosaa muni deyóló dua betere ala diɔ tuɔmó mulóppóló yae,” yalepó. ²⁰ Ai fo yóló kemetepa, ama naasemó *ikoko* daleteiró fisinimó wuti deyale siritamo atimapaee yó malepó. Atéró, Tale kilituraalu, atima hosaa tuɔmó doasi hajné sukutere ala mo ɔayalepó.

²¹ Atéró, Yesuné atimapaee momó duraalu, “Diaaɔ hosaa muni deyóló mo dua betó muae. Yɔlo Ayané ɛ i haepaae wóppóló dotonótu yale kaae, yɔlokélé diɔ fóppóló dotonatapó,” yalepó. ²² Atéró, ai fo yóló kemetepa, ama fomo atima tikipaae sókó faróló duraalu, “Dei Kepe Wisi sae. ²³ Diaaɔtamo mepaae whjné dowi ala kwia me ɔla meipóló hɔle kemeratapa, ti Kótónékélé atimané yale dowi ala kwia hɔle kemeró beterepó. Diaaɔtamo mené yale dowi ala kwia me ɔla meipóló kemeréni hɔle tapa, ti Kótónékélé atimané dowi ala kwia kemeró bitinipó,” yalepó.

Yesu ɔ Tomas-paae yó male fo

²⁴ Yesuné ama yó matere 12 whjrapekó betɔ ama doi Tomas-tei, Didimas-pó, du betere whj Yesu atima beterepaae sókó wale sukamó, mepaae yó matere whjrapetamo betɔmó bitinipó. ²⁵ Atéró, kale mepaae ama yó matere whjrapené ɔpaae duraalu, “Tale ɔané mo kelalepó,” yalepó.

Ai fo depa, Tomas-né duraalu, “Yɔlotamo ama naasemó *ikoko* dale siri kolóo, *ikoko* dale doloró fisinimó wuti deyale dolotamomó yɔlo naase kesekée falóo initepa, ti diaaɔ dere fo wosóló, mo dapóló yɔlo tué tiki tiraalomeipó,” yalepó.

²⁶ Atéró, *fula* betɔ kemeyale kɔlipaae ama yó matere whjrape atima momó touróló betale sukamó, Tomas

ɔkélé atimatamo betɔmó beterepó. Atéró, atima tɔ kinóló betó mupa, Yesu ɔ sókó wóló atimapaee duraalu, “Diaaɔ hosaa muni deyóló mo dua betó muae,” yalepó. ²⁷ Téró Tomas-paae duraalu, “Yɔlo naase ipa, naao kolóló, naase kesekée falóo, yɔlo fisinimókélé naao naase dou kesekée falóo ene ape. Téró, mió naao kisipa tamo mutere ala taaróló, tué tiki tirae,” yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Tomas-né ɔpaae duraalu, “E tɛteróló kaae tare Tale Kótóo,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, Yesuné ɔpaae duraalu, “Naao ɛ mo ke-laleteiné naao tué tiki tiratapó. Mepaae whj de ɛ kilinirutei, kisipa tiki tiratapa, ti ai so whj atima Kótóné wisiró beterepóló hajné sukutu betaalo ai ape,” yalepó.

³⁰ Atéró, Yesuné ama yó matere whjrapetamo bitu, Kótóné eratapóló kisipa yóppóló, kelemei alarape mo dekéro eraletei, fea i *buk*-mó asenipó. ³¹ Tépateti, Yesu so whj tɛteróló kaae tare whj Kerisota, Kótóné Naalemapóló tué tiki tiróppóló, i alarape fea aseɔyalepó. Ti ɔta, etei kaae Talepóló, ama doimó yó mótu betere fo fea dosɔayóló tué tiki tiróturaalu, diɔ mo ti betere bete sóppóló yalepó.

Yesuné kelemei ala eróturaalu ya dekéro sale fo

21 Atéró ai alarape kemetepa, Yesuné ama yó matere whjrape Taiberius wej fókumó betó mupa, ɔ momó kolóppóló, yó male walepó. ² Aimó, Yesuné ama yó matere whj Saimon Pitakélé, Tomas-tei me doi Didimas-kélé, Kaleli hae kwiamó tene Kana be hulua whj kó Nataniel-kélé, Sebedi naalema tamokélé, ama yó matere whj me tamokélé, atima fea touróló betó molepó. ³ Atéró bitu, Saimon Pitané atimapaee duraalu, “Eta, ya sene fulapó,” depa, atimané duraalu, “Dɔkélé fea faalopó,” yalepó.

Atéró, atima fea nukumó betóló felepó. Téyaleteti, ai dilikitamo ya mo betɔkókélé sinipó.

⁴ Atéró, Yesu ɔ mo hɔkati wej fókumó daapa kelaleteti, ama yó matere whjrapené Yesupóló kisipanipó.

⁵ Tétepa, Yesuné atima fo tekeróló duraalu, “Ti naalerape-ó, yakó saleé?” depa, atimané duraalu, “Meipó,” yalepó.

⁶ Tétepa, ama atimapaee duraalu, “Diaaɔ hɔleke wa tao sóro, nuku mole turu naase fakeró derae. Até depa, ti mepaae ya saalo ai ape,” yalepó. Ama ai yae dere alatóro yalemó, hɔleke wamó ya mo dekéro deyaletikimó sekéné tukaaire mo sɔnipó.

⁷ Atéró, Yesuné ama hosaa mole yó matere whjné Pitapaae duraalu, “Aita Talepó,” dere fotóro wosóló, Saimon Pitané tó mó deratere kuti take sokóló mulaletei kakeróló, wejpaae tɔwó derepelepó. ⁸ Atéró, Pita ɔ wejímó ɔlaaté fu betepa, mepaae yó matere whjrape atima nukutamó ɔ sya fu betalepó. Atéró, atimané derale hɔleke wamó, ya ɔayóló mupatei, wej fókuró nuku fole tikitamo felekereteiné sjyóló só fu betalepó. Ai wej fókuró nuku foletikitamo ɔleta, 90 *mita* sɔppó. ⁹ Atéró, atima i wej fókumó sókó walemó, aimó si duku betepa kelalepó. Ai duku betere si keletómó ya

biliyó mupa kolóo, *bred* orapekélé mupa kolóo, yalepó.

¹⁰ Atépa, Yesuné atimapaae duraalu, “Diaaḡ mió sale yarape mepaaekó ipaae sóró ape,” yalepó.

¹¹ Atéró, Saimon Pita ḡ nukupaae bitj holóló kale ḡleke wa wḡi fókupaae sijóló sóró walepó. Aimó dere doakale yarape dosḡayalemó, 153-ró derepó. ḡleke wamó doa atei yarape deyaleteti, ḡleke wa mo sawa tukó fole alakélé inipó. ¹² Yesuné atimapaae duraalu, “Diḡ i ḡla naai ape,” yalepó. Téyaleteti, ama yó matere whjrapené ḡ Talepóló kisipa irutei, atimakó whj be-ḡḡnékélé yḡ deé? yóló halaainé wosaaitere kisipa munipó. ¹³ Atéró Yesu ḡ wóló, *bred* o bularape terekeyóló atimamó malepó. Yapekélé atétóró yalepó. ¹⁴ Aita, Yesu ḡ sukóló kepaayóló bituraalu, ama yó matere whjrapené ḡ kolóló, tamo dakoróló yó melóló, mió ita, sore dakoróló yó male walepó.

Pitapaae Yesuné ḡpaae hosaa mulée yale fo

¹⁵ Atéró, atima ḡla nóló kemetepa, Yesuné Saimon Pitapaae duraalu, “Jon-né naalema Saimon-ó, naao ḡpaae yaala sókó fole alané i whjrapené yaala sókó fole ala bosene fale?” depa, ama duraalu, “Tale-ó, ḡpó. Yḡlo yḡpaae yaala sókó fole alata, naao ai tuḡre ape,” yalepó. Ti fo depa, Yesuné ḡpaae duraalu, “Tépa, ti yḡlo *sipsip* hupu malerapemó, ḡla wisiyóló melae,” yalepó.

¹⁶ Yesuné kale fo kaae momó duraalu, “Jon-né naalema Saimon-ó, naao ḡpaae mo yaala sókó fule?” depa, ama duraalu, “Tale-ó, ḡpó. Yḡlo yḡpaae yaala sókó fole ala naao ai tuḡre ape,” yalepó. Tétepa, Yesuné ḡpaae duraalu, “Yḡlo *sipsip* hupurape naao mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó.

¹⁷ Atéró Yesuné ama kale dere fo kaae sore dakoróló duraalu, “Jon-né naalema Saimon-ó, naao ḡpaae mo yaala sókó fule?” fo sore dakoróló deremó, Pitané ama hosaa tuḡmó sekḡ depa duraalu, “Tale-ó, fea ala naao kisipareteiné yḡlo yḡ yaala sókó fole ala naao tuḡrapó,”

Ai fo depa, Yesuné ḡpaae duraalu, “Yḡlo *sipsip* hupurapemó ḡla mo wisiyóló melae. ¹⁸ Yḡlo yḡpaae mo i dapa wosae. Take yḡ kokopei betale sukamóta, kuti naotei deróló, naao faai kisipa mutere tikipaae fua yalepó. Téyaleteti, take nalopaae yḡ otere yóló betere sukamó, ti naao naase teréḡ faló betepa, naao kuti me whjné deróló, yḡ ḡre tikipaaetei dapesó faalo ai ape,” yalepó. ¹⁹ Yesuné etei kaae fo yaleteti, Pita ḡ atéró sukuturaalu, Kótóné ere ala wisinaale kolóló, ḡḡkearaalopóló kisipa mutu yalepó. Atéró Yesuné ḡpaae duraalu, “Yḡ ḡ sya ape,” yalepó.

²⁰ Atéró Pita ḡ fetée fóló kelalemó, Yesuné ama yaala sókó fale yó matere whj atimaamo sya wou betalepó. Ai whjta, take atima ḡla nale sukamó, Yesu tikimó tiróló bituraalu, “Tale-ó, yḡ dóló eleké deyaaire whj-a, deé?” yóló wosale whj. ²¹ Atéró, Pitané ai wale whj kolóló Yesupaae woseturaalu, “Tale-ó, i wale sekḡ ḡ neyaalóé?” yalepó.

²² Tétepa Yesuné duraalu, “Yḡlo kisipané ai whj ḡtamo bitiré fóló, ḡ momó fesaae wale sukamó sókó fóló depa, aita naao yaaire ala meipa, yḡ ḡ sya wale ala be-ḡḡ yae,” yalepó. ²³ Yesuné ḡpaae atei fo yalemóte, mepaae Keriso no nerapené ai yó matere whj ḡ sukḡalo meipó yalepóló, feapaae deté kwḡyóló fakeralepó. Téyaleteti Yesuné ai whj ḡ sukḡalo meipóló ini, ama kisipané ḡ ḡle bitiré fóló ḡ momó fesaae wale sukamó sókó fóló depa, aita Pitapaae naao yaaire ala meipóló yale fomóte yalepó.

²⁴ I yó matere whjta me kae mei, i alarape depa ke-lalepóló so whj feané tuḡ yóló, ḡḡkearóló asḡyale whj. Ai sekḡné ama kolóló ai yale fo feata, mo dapóló ḡḡné tuḡrapó.

²⁵ Yesuné kae ala mo dekeró yaleteti, ai alarape fea imó asḡnipó. Mo featamo mené asḡ depa, ti i hae kwia tuḡmó, ai fo asḡre *buk*-rape mulaaire tiki sḡyaalomeipóló kisipa mutapó.

Aposel

Yesu hepen-paae dapesó horale fo

¹ Tiopilus-ó, take yało folosóro aseyale *buk*-móta, Yesuné yale alaró yó male fotamo fea kaae sóró yó maté fóló, ă hepen bepaee fele sukamó sóró fele fo asę yalepó. ² Yesu ă hepen-paae faai hăle bitu, Dęi Kepe Wisiné fotokęratepa, ama dosęae sóró betero betere *apose*l whjrapepaae i alarape yae yóló yó maté felepó. ³ ă doasi dele sale kęlipaae, mo ti dóló sukunale whjtei kepaayóló mo whjtóro beteraóló kisipa yóppóló, whj siki tamo 40 be dęmó kale whjrape beterepaae sóró wua du betalepó. Atéturaalu, Kótóné tęteróló kaae tare aęmó mole ala etéróppóló yó mótu betalepó. ⁴ Atéro betă sukamó ă ama yó matere whjrapetamo ęla nuku bitu, etei dirii fo yóló duraalu, “Yało Ayané diąmó hăle hamokoróló melaalopó ere ęlamó kisipa mutu, yało diąpaae take yalepó. Ai ęla saasepóló, Jerusalem be taaróló feni, kaae tawóló hăle betae. ⁵ Ti noatepae, Jon-né diă węi hăle maaté tópuró-tua yaleteti, mió mo felekemó diă Dęi Kepe Wisitamo tópuraało ai ape,” yalepó.

⁶ Téro, atima betămó touróló bitu, atimané ăpaae woseturaalu, “Tale-ó, take dă Israel fake so whjné dąnė hae kwia tęteróló kaae taru yale kaae, miókélé ai ala yóppóló yaaloé?” yalepó.

⁷ Ai fo depa, Yesuné atimapaae duraalu, “Ai ala yaaire be dęřó alitamota, diąné kisipa yaaire ala mei, yało Ayané ama tęteróló kaae taru, noa kaae ala yaai depa, ti ai be dęmótóro erótua dapó. ⁸ Téretei, yało ę etei kaae whjppóló yó matepa diaaę wosale fo Jerusalem be huluapaaekélé, Judia hae kwia kwiapaaekélé, Samaria hae kwiapaaekélé, i hae kwia dene fale dokę feapaaekélé, yó maté kwęyóló mo sųřóppóló, yało diă sóró i beterate ape.” yalepó.

⁹ Ai fo du betero kemetepa, kale whjrapené kele tómótóro Kótóné ă hepen bepaee dapesó horalepó. Atéro atima kese horótu yóló daae mupa, atimané keletómó kitiki dolomó buó deyalepó. ¹⁰ Téro, atima ó sępaae kese horólu yóló hăle daae mupatei, dęi kuti deréli whj tamo sóró wóló atima daae mole dęmó daane walepó. ¹¹ Atéro kale whjrapepaae duraalu, “Kaleli whjrape-ó, diă noatepa sępaae kese horótu yóló daae mulu de? Diątamo betepa hepen-paae dapesó horale whj Yesuta, momó fesaae wouraalukélé, atérótóro hepen be taaróló waalo ai ape,” yalepó.

Judas betale sirimó Matiasi sóró beterales fo

¹² Ai fo yóló kęlipaae, kale whjrape atima *Olip* du sorokó mole tiki taaróló Jerusalem bepaee fesaayóló felepó. *Olip* du sorokó mole tikiró doasi be hulua Jerusalem betamota saletó mei, kapala asiri fua wua dere tiki kaaepó. ¹³ Atéro fóló, atima betere siki be kepaee holalepó. Ai be kemó Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Batolomiu, Matyu, Alpias naalema Jems, kălo kăloi whj Saimon, Jems naalema Judas atima atéro beterepó. ¹⁴ Atimatamo Yesuné ama mo nomarapekélé, ama hama Mariakélé, mepaae sorapekélé, touyóló Kótópaae moma dere ala yó tarepó.

¹⁵ Atéyale sukamó, 120 Talepaae kisipa tiki tiró betere so whj touró betere tuąmó, Pita turukó horóló daalu i fo yalepó. “Yało norape-ó, mo take Dęi kepe Wisiné Depit-paae yó matepa ama ere fota, Yesu daai dere whjrapepaae eleké deyaaire whj Judas-mó erapó. Atéro asęmó ere fo mió mo ai dokonale ape. ¹⁷ Judasta, dă 12 whjrapekó dątamo kutó diyóppóló, sóró beterales whjpó.

¹⁸ Judas-né dowi ala yóló sale *moniné* ă sinaaire hae dupuralepó. Atéro amatei yale alamó ă képi węi naale tikimó tukó furaalu, haepaae topo fesaayóló doropóló depe fulukó felepó. Até yale hae tiki mepaae whjrapené ă दौरaairaalu, ama dowi ala yóló sale *moniné* dupuralepó. ¹⁹ Jerusalem so whjné Judas atéro sukălepó dere fo wosóló, atimané be foné ai hae tiki doi Akeldama mulalepó. Ai fo feteyóló samea sóró fele hae tikipó.

²⁰ Atépa Pitané duraalu, “Ai ala yaalopóló take *Sam buk*-mó aseyóló muló betere fo i ape.

‘Ătei mo ti aluyóló ama bekélé wópu mulóppóló yae.’ erapó.

Me fokélé i ape.

‘Ama diyale kutó whjné diyóppóló, whj kae sóró beterales,’ erapó.

²¹ Ti fo ereteiné ai sekę betale sirimó, whj mekó sóró beteraalopa siępe. ²² Take Jon-né węi tópurale alimó kaae sóró wóló, Tale Yesutamo dă fea betămó kutu betero, ă hepen-paae dapesó fele be dęmó sóró wale whjkó sóró beteranérápó. Atétepa, ti ai sekę dątamo touyóló Yesu kepaayóló fele fo wisi yó maté kwęyaalopó,” yalepó.

²³ Téro atimané tale yaairaalu, whj tamo Josep ama me doi Barsabas me doi Jastus-ró Matias-tamo doi mulalepó. ²⁴ Atéro betero bitu, atima feané Kótópaae moma yóló duraalu, “Tale-ó, dă feané mole kisipa tiki

naao mo kelerapa, i whj tamokó mé whjné naao kutó dirópóló depa, ti naao dāpaae sóró ālae. ²⁵ Judas ā ama yale alamó dupu saaire tikipaae felepó. Téturaalu ama taaróló fele kutó mé *aposel* whjné diranépa, ti ā betale sirimó bitu dirópóló naao dāpaae yó ālae," yalepó. ²⁶ Atéro moma yale kīlipaae, atimaamoné doi muló betere kapo fake wutimó deróló kelé keléróló tukjyalemó, Matias-né doi moletei sókó dorowalepó. Atétepa, ā 11 *aposel* whjrapetamo touróló sóró beteralepó.

Pentikos be dēmó Dēi Kepe Wisi dotonale fo

2 Israel so whjné ȝla deyóló nukua dere *Pentikos* be dē wapa, atima fea betāpaae tourāle wóló betó molepó. ² Atéro betó molemó, hapale tétitóró ó sāmó doasi besē tikiné hu kaae deté dorowóló atima betere tikimó hūyóló supa feané wosalepó. ³ Atéyale alanétei, so whj dokómó simi kaae dāleta yalepó. ⁴ Tétu, kale Dēi Kepe Wisi atima tikipaae atéro bitj wouraaalu, sēratepa kae kae be fo yaairaaalu kaae salepó.

⁵ Atéyale sukamó, mepaae kae kae hae kwiamó betó mole Kótó kolóló witu betere Juda fake whjrape kapala asiri wóló Jerusalem be huluamó betó molepó. ⁶ Atéro atima besē tikiné hu kaae woseturaalu, so whj mo fea betāpaae tourāle wóló betó mulu, noa ala dutérópóló sirayalepó. Ti noatepae, atimané wosalemó, kisipa tiki tiró betere fakerapené kae kae be fo atima dokō feané mo donotóró depa wosalepó. ⁷ Atéteremó doasi siratu duraalu, "I Kaleli whjrapetei, dāné be fo netéro tuē yalerópó? ⁸ Atima dāné be fo mo donotóró dere-a, netéro derópó? ⁹ Dā Partia whjrapekélé, Media whjrapekélé, Elam whjrapekélé, Mesopotemia whjrapekélé, Judia whjrapekélé, Kapadosia whjrapekélé, Pontus whjrapekélé, Esia whjrapekélé, i betere ape. ¹⁰ Frisia-ró Pampilia whjrapetamokélé, Isip-ró Sairin be hulua felekemó tēne be Libia whjrapetamokélé, Rom bemó wale uké whjrapekélé, fea i wóló betó mole ape. ¹¹ Ai wóló tourale so whj mepaae mo Juda fake yóo, mepaae kae faketei, Juda fakené dere ala sya fóo, dua dapó. Ai fake tamokélé, Krit whjrapekélé, Arabia whjrapekélé, dāné be foné atimapaee Kótóné kae kae hapólui alarape eralepóló yó mótu betepa, mió dāné i wosetere ape," yalepó. ¹² Atétere alamó, i dosāyale be hulua so whjné sira yóló atimasisi duraalu, "I ala yóló kīlipaae noa alakó sókó waai derópó," du betalepó.

¹³ Até du betepatei, mepaae whjrapené ai ala dō nalóló duraalu, "Aita *wain* wēi mo dekéro naletikimó topo doturaalu, ai dere ape," yalepó.

Pitané so whjpaee yale fo

¹⁴ Téró Pita ā mepaae 11 whjrapetamo so whj betó mole kuamó turukó holóló fo fakeyóló duraalu, "Jerusalem be whjró dā mepaae Juda whjrapetamo-ó, i yale alarape bete diāpaae hākeróló yaai dapa, mo wisiyóló wosae. ¹⁵ Diaaȝ kisipané i whjrape atima *wain*

wēi nale tikimó topo doturaalu dapóló de? Diaaȝtamo atei kisipa mutepa, ti mió *wain* wēi nokole suka kele mei, ita hĵka 9 *kilok* i ape. ¹⁶ I whjrapeta, *wain* wēi nóló dumi, atima ai du betere ala take Kótóné ama kōló whj Joel-né asēre fo dokonatapó.

¹⁷ Kótóné duraalu, 'Kemeyaa i dere alimó, ȝālo Dēi Kepe Wisi so whj fea tuāpaae wēi kaae sunée der-aalopó.

Téturaalu, diaaȝ naale senaalenékélé, Kótóné kōló so whjné dere fo kaae yaalopó. Mepaae teó whjrapenékélé, nokené kilitu dere kaae yaalopó.

Diā mepaae otere serenékélé, noke yaalo ai ape.

¹⁸ Até dere sukamó, Dēi Kepe Wisi ȝālo kutó diratere so whj fea tuāpaae wēi kaae sunée deratepa atimanékélé, ȝālo take eraai dere alaró mió dere alatamo hākearóló yó melaalo ai ape.

¹⁹ Atétepa, ó sāmó so whjné kolóló sira yaaitere alarape ȝālo eraalopó. Atéturaalu i haemókélé me ala yaairemó eratere ala eróo, i hae samea sókó faróló, siró sukulitamokélé anóo, yaalopó.

²⁰ Ai ala dereteita, Talené ama mo kae ere dē doasi tukóló muló betere be dē waai teópa, suka bete feteyóló dilikiróo, wéliékélé feteyóló samea alée falóo yaalopó.

²¹ So whj dené Talené doi yóló ē tao sae depa, atétere so whj aluyaȝsóró mo tao saalopó,' erapó.

²² Israel whjrape-ó, i dere fo wosae. Nasaret be whj kō Yesuta, mo hāle whj nisiyaȝsóró, so whj feané kolóló sira yaaire alaró kelemei alatamokélé, me ala yaairemó eratere alakélé, fea erópóló, Kótóné ā sóró betero beterapó. Ai alarape feata, ama eratepa diaaȝ kolóló, ai kisipare ape. ²³ Betā whjné Yesu eleké deyóló diāné naase tuāmó mulalepó. Atétepa mepaae Talené fo woseni, dowi ala dere whjrapené diā tao sóró ā fili-paare ni tómó sinópóló oleralepó. Atéyale alata, Kótóné ama yaai kisipa mole ala dokonóturaalu erapó.

²⁴ Téyaletei, ama tiki dou dolomó kēlaa yaȝsóró sukutere alané fotokō Kótónétei aluróo, ā mo ti sukāletei Kótóné momó kepaaróo, yalepó. Ti noatepae, sukutere alané ā sȝyóló tawaaire mo sȝnipó.

²⁵ Mo take ai sekémó kisipa mutu, Depit-né i fo asērapó.

'Betere dokō fea Tale ȝālo kelepaamó daapa kilitua dapó.

ȝ ȝālo turu naase eró betere tikimó bettereteiné ē me whjné woreróló só deranénipó.

²⁶ Téreteiné ȝālo hosaa betemó hēkesené sukuturraalu, ȝālo kōlónékélé, wole fo yóló ama doi sóró hor-atapó.

ȝālo tikikélé, take me ala ini, mo wisiyóló be-taalopóló kisipa mutu, hājtamo kaae tawóló i betere ape.

²⁷ Ti noatepae, take waaire alimó ȝālo tiki dou dolomó mupa kēlaa yópóló naao taaraalo meipó.

Téturaalu, naao mo kae betero betere whj wisinaalené tiki kēlaa yópóló taaraalo meipó.

²⁸ Ɛ wisiyóló betaaire tikipaae fópóló, naao tɔ wisi alerapó. Ɛ yɔtamo betámó betepa, naao haj dere ala mo fɔanótu beterapó, erapó.

²⁹ Norape-ó, yɔlo diɔpaae mo i dere ape. Dɔné ayarape deté wale whj Depit sukutepa dourale douta, mió i be demókélé hɔle epa kilitu beterapó. ³⁰ Téretei Depit ɔta, Kótóné kóló whj betepa ɔpaae dirii fo yóló duraalu, 'Naao deté faaire naalené detere naalekó be-tɔ yɔ betale sirimó tɔteróló kaae tanópóló yɔlo sóró beteraalopó,' erapó. ³¹ Take waaire alimó yaaire ala Depit-né ama kolóló i fo asɔrapó. 'Kótóné so whj fea tɔteróló kaae tanópóló sóró beteraaire whj Keriso doumó kɔlaa yópóló taaréni, kepaaró beterapó.' erapó. ³² Yesu ɔ mo ti sukɔletei, Kótóné momó kepaaró beterapó. Atépa dɔta, ai alarape mo depa dɔné kelené kelalepóló hɔkeamó yó maté kotere whjrape i ape. ³³ Yesuné ɔla ɔla fea ama tɔteróló kaae tanópóló ɔ Alima Kótóné turu naase demó beteraalepó. Alimané yóló mulale ɔla Dɛi Kepe Wisi ama naase tuamó mulalepó. Até depa, amamo dɔpaae erale ala mió diɔné kolóo, wosókélé yóo, yalepó. ³⁴ Depit ɔta hepen-paae fenitei, take waaire alimó yaaire alamó kisipa mutu i fo yalepó.

Talené yɔlo Talepaae duraalu, "Yɔ yɔlo turu naase demó betae.

³⁵ Naao bóe whjrape yɔ aɔmó bitu, atima belei aɔraaire ala yɔlotei eraalopa, hɔle kaae tawóló betae," yalepó.

³⁶ Térapa, Israel fake so whj-ó, diɔ i dere fo mo wosae. Diɔné ai filipaa ni tómó oleróló dale whj Yesutóro Kótóné ɔ kepaaróló dɔ fea tɔteróló kaae tanópóló topo whjkelé, Talekélé, ai sóró beteraale ape," yalepó.

Mo dekéro so whj kisipa feteyóló wɛi tópuale fo

³⁷ Pitané atéro dere foné ai wóló touró betere so whjné hosaamó mo sepake kaaené tikalepó. Téturaalu, Pitaró mepaae *aposei* whjrapetamopaae wose-turaalu, "Norape-ó, mió dɔné noa alakó yaaloé?" yalepó.

³⁸ Ti fo depa, Pitané atimapaee duraalu, "Diɔ dokɔ feané dowi ala taaróló, tuɛ tiki feteyóló betepa, Yesu Kerisoné doimó wɛi tópurópóló yae. Atétepata, ti Tale Kótóné naao yale dowi kwia kemeróló, ama Dɛi Kepe Wisi diɔ hɔle melaalo ai ape. ³⁹ Kótóné ama eraalopóló ere fo mo dokonóturaalu, 'Diɔkélé, diɔné naalerapekélé, be saletómó wale so whjkelé, mepaae Kótóné ɔ beterepaae apé dere fo wosóló wale so whjkelé, fea ai ɔla mo saalopó,'" erapó.

⁴⁰ Pitané ai fotamo mepaae forape olekeyóló fotokɔiné duraalu, "Mió i alimó betere so whjné du betere dowi alané diɔ felekemó, ai doratapa mo wisiyóló kaae tawae," yalepó. ⁴¹ Atéyale sukamó Pitané yó matere fo wosóló 3,000 so whj dowi ala taaróló kisipa feteyóló wapa wɛi tópuralepó. Atima atéro wóló take betere Keriso faketamo toune walepó.

So whj mo betɔ kisipa muóló betale fo

⁴² Téró, ai so whj atima *aposei* whjrapené yó matere fo mo wisiyóló wosóo, atima hamomatamo mo betɔ tuɛ muóló u tao su i tao su dere ala yóo, ɔlakélé betámó nóo, Kótópaae moma dere alakélé betámó yóo, du betalepó. ⁴³ Kale *aposei* whjrapené so whjné kolóló sira yópóló eraterer alarapekélé, kelemei alarapekélé, me ala yaairemó eraterer alarapekélé depa, so whjné kolóló duraalu, Ita, Kótónétei eratapóló, winé sukutu betalepó. ⁴⁴ Talepaae tuɛ tiki tiró betere so whjrape fea touróló betɔ kisipa mutu, atimané ɔla ɔla mepaae yɔyɔre so whj tao saalopóló fo dokalepó. ⁴⁵ Atéro, atimané mepaae ɔla ɔlaró haetamo dotonóló *moni* sóró mepaae yɔyɔre so whj malepó. ⁴⁶ Tétu, be detere dokɔ atima mo fea momatere be belamó tourɔletatóró yó tarepó. Atima hosaa tuamó hajné sukutere ala mulu, hɔkesetamo atima fea me féli mené bemó ɔla nuku, me féli mené bemó ɔla nuku dua yalepó. ⁴⁷ Até duraalu, Talené doi sóró horaté fu betepa, mo so whjné kolóló, aita mo donoi ala dapóló dukirótu beterepó. Ai ala du betepa, so whj aluyaɔsóró Talené tao sóró Keriso so whjtamo Kótónétei betere dokɔ touróló sóró beteraté fu betalepó.

Hɔleke dore whj wisirale fo

3 Betɔ sukamó, Pitaró Jon-tamo Talepaae moma yaairaaalu tukóló muló betere sukakelemó, kuluka 3 *kilok* moma dere bepaae fu betalepó. ² Atéro felemó, take hamané depemóte i hó naase dowi whj ai be bopéro betere tipi tɔ sókó walemó beteraai beleyóló fu betalepó. Ai sekɛta, momatere bepaae fua wua dere so whjpaee *monikó* kema yópóló, suka fea whjrapené beleyóló mulaleta du betalepó. Ai whj beteraleta du betale tikita, mo kelaalo Kokɔi tipi tɔpóló doi mulapó. ³ Kale whj atéro sóró fóló betero beterepó, Pitaró Jon-tamo moma ene faai fupa, atimaamopaae *moni* kema yalepó. ⁴ Atétepa, kale whj tamoné ɔ kelené kikéro kaae taru Pitané ɔpaae duraalu, "Naao dɔmo kelae," yalepó. ⁵ Ti fo depa, kale whjné ɔmó me ɔlakó melaaitere nisiyóló kelené atimaamo kaae tarepó.

⁶ Atépa, Pitané duraalu, "Naao ai kematere ɔla *silpa moni* ó *kold moni* ɛ tanitei, yɔlo tare ɔla betɔ yɔ i matere ape. Nasaret whjko Yesu Kerisoné doimó i dapa, yɔ turukó holóló kwɛyae," yalepó. ⁷ Ai fo yóló, Pitané kale whjné turu naasemó taosóró turukó horóló daaralepó. Até deretamotóró ama dore hóró hó kelepetamo fotokɔ buóló wisiyalepó. ⁸ Atéro, ai sekɛ ɔ tɔyó horóló kwɛyaa i kaae sóró, Pitaró Jon-tamo atima fea moma dere be belamó kutu betalepó. Atéro aimó ɔ tɔyó holóló taaeta deté kuturaalu, Talené doi hale sóró horaté kwɛyalepó. ⁹ Aimó touró betere so whj feané kale whjné Kótóné doi sóró horaté kotere ala kelalepó. ¹⁰ Atétepa, i whjta momatere be bopéro tipi kelaalo kokɔre tɔ sókó walemó bitu *moni* kema dua yalete i, netéro wisiyalerópóló siratu betalepó.

Moma dere bemó Pitané Talené fo yó maleteti

¹¹ Téró, kale whjné Pitaró Jon-tamo apuó tapa kelaai so whj mo fea, Solomon-né doi mole be belapaae tourǵale wóló daae muluraalu, siratu betalepó. ¹² Pitané ai ala kolóló, atimapaae duraalu, "Ti Israel so whj-ó, noatepa diǵ i ere alamó siratu bitute? Diaaǵ tuǵné ita, dǵamoné fotokǵné ó Kótóné ala dǵamoné eró tareteiné wisiralepóló de? ¹³ Abraham, Aisak, Jekop atimané Kótóta me kae mei, dǵané ayarapené Kótókélé mo be-tǵtórótípó. Ai Kótóné ama kutó diratere whj Yesu tao sóró doi mo doasi mulalepó. Ai ala ere whjtei, diǵané ǵ mo ti dóló sukunaaire whjrapené naasepaae mulǵpóló Pailat-paae melale felepó. Tétepa, Pailat-né ai whj me dowi ala munipó depatei diaaǵ ǵpaae duraalu, fǵpóló dotǵyaǵse yalepó. ¹⁴ Mo kae betero betere donoí ala dere whj wisinaaletei diaaǵ hǵróo, whj dupa *dipula* betero betere whj diǵpaae dotonae yóo, yalepó. ¹⁵ Ǵta, mo ti betere bete kaarale whjtei, diǵané dóló sukunaalepó. Téyaleteti, Kótóné momó kepaaró beteraipó. Ai alarape feata, dǵané keletómó mo yalepó. ¹⁶ Hó naase dopa diǵ feané kilitu betere whjta, dǵamo Yesupaae tuǵ tiki tiró betere alané ǵ wisiralepó. Ai tuǵ tiki tiratere alata, Yesuné dǵmopaae matepa, ama doiné i whj mo ti wisiró betereitei mió diaaǵ ai kelere ape.

¹⁷ Norape-ó, ǵalo mo i dere ape. Diǵnékélé, diaaǵ topo whjrapené yale kaae, Yesu Tale Kótóné sóró betero betere whj póló tuǵ muni yale ala dǵané tuǵrapó. ¹⁸ Tétepa ai yale alata, mo take Kótóné ama kǵló whjrape feané ama sóró betero betere whj Keriso doasi dele saalopó ere fo Kótóné mo ai dokonó betere ape. ¹⁹ Tétepa, du betere dowi ala taaróló, kisipa feteyóló Kótópaae ape. Atetepa, ti Kótóné ama feléyóló betere ala wisi diǵ tuǵpaae eraalo. ²⁰ Kótóné ama so whj fea tǵteróló kaae tanǵpóló sóró betero betere whj diǵ beterepaae dotonaalopa, kaae tawae. Ti ai whjta, mo taketitei diǵ tao sópóló sóró betero betere whj Yesu ai ape. ²¹ Ai sekǵta, Kótóné kae betero betere kǵló whjrapepaae ere fo dokonóturaalu, Talené i haemó ere alarape momó wisiróló kisi aleraaire be dǵ sóró wǵpóló kaae tarapó. Ai be dǵ teópa, ti ǵ hepenmó hǵle kaae tawóló beteraipó. ²² Moses-nékélé, i fo asǵrapó.

'Tale Kótóné diǵmó kisipa mutu, diǵkóteí ama fo eratere kǵló whj sóró beteraalo ai ape. Téyaalopa, ai sekǵné ama dere fo fea wosóló sya fae.

²³ Kótóné sóró beteraaire ama kǵló whjné dere fo diǵ mepaae whjné wosóló sya fenitepa, ti atétere whj Talené ama so whjta mo touyóló betaǵsóró sókó sóró kae beteraalopó,' erapó.

²⁴ Samuel betale alimó kaae sóró bitiré wale kǵló whjrapené deté wale fota, mió i alimó du betere alarapemó kisipa mutu erapó. ²⁵ Kótóné ama kǵló whjrapené ere foró Talené ama i ala eraalopóló ere dirii fotamo dokonóturaalu, diǵpaaetóro mo eraalopó. Mo take Kótóné Abraham-paae i fo yalepó.

'Naao deté faaire naalerapekó betǵ whj paae ǵalo eratere wisi alané i haemó betó mole so whj mo fea wisiraalopó,' erapó.

²⁶ Ai ere fo mo dokonóturaalu, Kótóné ama kutó diratere whj Yesu Keriso sóró beteraalepó. Atéro, ǵ diǵ Israel fake so whjpi tao sóró wisiraai kisipa mutu, diǵ beterepaae dotonalepó. Diǵ dokǵ feané du betere dowi ala taaróló tuǵ wisipaae fǵpóló, ai sekǵné amatei diaaǵ kisipa tiki feteraalopó," yalepó.

Jon-ró Pitamo dipula beteraale fo

4 Téró, Pitaró Jon-tamo kale fo wisi so whj paae yó mótu betepa, mepaae momatere be kaae tare diki tare whjrapené topo whjkélé, Sadyusi whjrapekélé, so whjmó Talepaae momaratere whjrapekélé, fea atimaamo beterepaae walepó. ² Atima atéro betó mupa, Pitaró Jon-tamoné fo yó mótu duraalu, Yesu mo ti sukǵaletei momó kepaayóló beteraipó. Tétepa, Yesu-paae tuǵ tiki tiratere so whjkélé kepaayóló betaalopóló yó mótu beterepó. Atéro yó mótu betepa, kale whjrape atima dei tuǵ muóló fopaae bualepó. ³ Atéturaalu, ai kale whjrapené atimaamo tawóló fo tokǵló só deraai yaleteti be diki depa, hǵka yaairaalu dilikitamo atimaamo *dipula* sóró beteraalepó. ⁴ Téyaleteti, atimaamoné yó male fo wosóló so whj fea Talepaae kisipa tiki tiralepó. Atéyale whjrape maaté dosǵayóló touróturaalu, 5,000-rópó.

⁵ Téró hǵka be dǵtepa, topo whjrapero Moses-né asǵere fo yó matere whjrapetamokélé, Juda whj disirapekélé, fea Jerusalem bepaae tourǵale walepó.

⁶ Atétepa, atimatamo so whjmó momaratere whjrapené topo whj Anas-kélé, Kaiapas-kélé, Jon-kélé, Aleksandakélé, so whjmó momaratere mepaae whjrapekélé fea wóló touró beterepó. ⁷ Atéro, Pitaró Jon-tamo dape sóró ai whjrapené atimaamopaae woseturaalu. "Ai ala yǵpóló diaamo né sóró beteraaleé? ó né doimó diaamoné ai ala du bitute?" yalepó.

⁸ Tétepa, Dǵi Kepe Pita tuǵmó fǵayóló sǵratempa atimapaae tokǵ mótu duraalu, "Diǵ so whj tǵteróló kaae tare whjrapero whj disirapetamo-ó, diǵané dǵmopaae ai wosetere fota, kale hó dore whj kǵlené sukuturaalu wisirale alamó de? ¹⁰ Tétepa depa, ti diǵnékélé, Israel so whj feané kélé, wosaasepóló hǵkhearóló i dere ape. Diǵné Nasaret whjkó Yesu Keriso filipaare ni tómó oleróló mo ti dóló sukunaaletei, Kótóné ǵ momó kepaaralepó. Atéyale sekǵné doimó, dǵamoné wisi erale hó dore whj i daale ape. ¹¹ Yesuta, asǵemó ere foné duraalu,

'Diǵ be tǵtere whjrapené dopa taae falatere kapo faketei, be hulua eleké alée felepó,' erapó.

¹² Dǵ aluyaǵsóro tao saaire whj me kae mo bitinipó. Yesuné doimó betǵ dǵ so whj fea mo wisiyóló betenérápó," yalepó.

¹³ Atéro, kale whjrapené kelalemó, Pitaró Jon-tamo wikélé ini fo mo halaainé du beterepó. Atéro dere fo woseturaalu, i whj tamota me *skul*-kélé iniretei, dere fo mo fosó fosó dapóló siratu betalepó. Tétu atimaamo Yesutamo kweyale whj tamopóló kisipa

yalepó. ¹⁴ Téyaletei, Pitaró Jon-tamoné hó dopa wisirale whjékélé atima touró betere tikimó daaleteiné u kale whjrape atimané me fo yaaire tų mei depa taaralepó.

¹⁵ Atétepa, Pitaró Jon-tamo kapala asiri belapaae hókó deróló, ai whjrape atima fo kęlaaralepó. ¹⁶ Atéró, kęlaaróló duraalu, "Atimaamopaae dąné noa alakó eraaloé? Jerusalem bemó betó mole so whj feané atimaamoné kelemei ala eraletei, kolóló mo tuęrapó. Téreteiné dąné ai ala hiróló kapala fo enénipó. ¹⁷ Té-patei, i fo so whjpaae deté fóló fakeraşsóró atimaamopaae dirii fo yóló mulaalopó. Ai Yesuné doimó so whjpaae fo yó melaşse yaalopa, siępe," yalepó.

¹⁸ Atimapi atéró fo dokoló, kale whj tamo momó bepaae ape yóló duraalu, Yesuné doimó mepaae dere alaraperó ama fo yó maté kotere alatamo momó kae yaşse yóló fo mulalepó. ¹⁹ Ti fo depa, Pitaró Jon-tamoné duraalu, "Dişné kisipané dąmo diaaş dere fo wosóló sya furaalu, Kótóné fo sya foletei taalatepa, Kótóné keletómó wisiréró dişnétei tale yae. ²⁰ Ti dąné kelené kelale alaró wosale fotamo yó materetei, mo taaranénipó," yalepó.

²¹ Tétepa, kale whjrapené Pitaró Jon-tamopaae mepaae wiratere fo take yale tómó beleróló yóló, atimaamo fópóló dotęyalepó. Atimaamopaae mepaae sekęi ala eraai yaletei, bete atima kóló kóló depa taaralepó. Ti noa betené mei, so whj feané atimaamoné erale alamó Talené doi sóró horatere kilituraalu, atima wi depa fópóló dotęyalepó. ²² Ti noatepae, i kelemei ala eróló wisirale whjta, hó doyóló betepa ba fo whj siki tamokélé bosenée falapó.

Talepaae kiswa tiró betere whjné moma dere fo

²³ Atéró Pitaró Jon-tamo fópóló sókó daalatepa, atimaamo mepaae Keriso so whj betere tikipaae felepó. Atéró fóló bitu, so whjmó momatere topo whjrapéró whj disirapetamoné atimaamopaae yale forape fea atimapaee du betalepó. ²⁴ Atétepa, Keriso so whjné ai fo woseturaalu, atima fea touyóló fo fake yóló Kótópaae doa kée yóló moma yalepó. Atéró duraalu, "Kótó-ó, yąta doasi Tale bitu, ęla ęla fea naaotóró kaaróló tęteróló kaae tarapó. Tale-ó, i haekélé, ó şakélé, węi kęlakélé, ai sore ęla tuşmó betere ęlaró ere ęlatamokélé fea naaotóró alerapó. ²⁵ Naao Dęi Kepe Wisiné naao kutó diratere whj dąné aya Depit tuşpaae şuratepa, ama kólómó ere fo i ape.

'Hae kwia dokómó betó mole so whj noatepa fopaae buóló dei kiswa mutu betere?

Juda fake so whjékélé me bete munipatei noatepa atima kikiti fo dokotu betéré?

²⁶ I hae kwia tęteróló kaae tare topo whjrape atima bóe daai siki siki yóo, mepaae Juda fake tęteróló kaae tare topo whjrapekélé fea betępaae touręle wóló, Tale-tamo bóe dóo, so whj tęteróló kaae tanópóló, Talené sóró betéró betere whjtamokélé bóe daai donoróo, erapó,' yalepó.

²⁷ Ti ai ere fo mo dokonalepó. Kale Herot-ró Pontias Pailat-tamonékélé, Juda meire fake so whjnékélé, Israel so whjnékélé, naao kutó dirópóló sóró betéró

betere whj wisinaale Yesutamo bóe dóló só deraai, doasi Jerusalem bepaae touręle walepó. ²⁸ Atéyaleteita, atima tuęné kaayóló dere nisiyalemó, ai yale alarape fea Tale naao fotokóné eraalopóló, take ere fo mo dokonóló ai yale ape. ²⁹ Térapa Tale-ó, mió atimané naao kutó diratere whjrape susupui ala eraairaalu wiréli fo du betepa, naao tuę muae. Atétu betere tuşmó dą wikélé ini, mo halaainé daalu, naao fo betę yó mótu betérópóló halaai ala dępaae erae. ³⁰ Naao mo kae betéró betere kutó diratere whj Yesuné doimó kisi daae mole so whj wisiróturaalu, kelemei alaraperó doasi sira yaaire alatamo eraaire fotokę naao dępaae erae," yalepó.

³¹ Atima ai moma yóló kemerateretamo, atima betó mole be tao sóró woreralepó. Atéturaalu, Dęi Kepe Wisiné atima mo şuratepa, so whjpaae Kótóné fo mo halaainé diriyóló yó mótu betalepó.

Keriso so whj u taosu i taosu yale fo

³² Kale Keriso so whj atima fea ne no aųyóló bitu, mo wisi kiswa betętóró muóló beterepó. Atéru, atimané mole ęla ęla fea ekęleyóló sini, yęyęre so whjékélé tao sua yalepó. ³³ Kale *aposel* whjrapené Tale Yesu mo ti sukęletei, momó kepaayóló beterepóló yó matere fota, Kótóné ama fotokętamo yó melaté kutu betalepó. Atima atétu betepa, Kótóné kęlené sukuturaalu, hęle tao sere ala atima feapaae eraleteiné mo hajtamo dua beterepó. ³⁴ Ai ala iru, atima tuşmó me so ó whjkó ęla ęla yęyę dere ala mo inipó. Atima tuşmóte, hae tiki tare whjné ama hae dotonóló *moni* sóo, be tęne whjné ama be dotonóló *moni* sóo, yóló ai *moni* kale *aposel* whjrapené naase tuşmó mulótua yalepó. Ai *monita*, mepaae ęla ęla yęyęre so whjmó terekeyóló ęliróló mótua yalepó. ³⁶ Lipai fake whjkó Saiprus be whj ama doi Josep beterepó. Ai sekęta, *aposel* whjrapené Banabas doi mulalepó. Ai doiné beteta, so whjné hosaa dirirótu ketekę bulóló fotokęratere whjpó doi mulalepó. ³⁷ Ai whj Banabas-nékélé, ama hae kwia dotonóló *moni* sóo, ai *moni* ti *aposel* whjrapené naase tuşmó mulalepó.

Ananias-ró Sapairatamopaae erale ala

5 Téró me etęyalepó. Whj betęné ama doi Ananias beterepó. Ai sekęró soma Sapairatamo atimaamoné hae kwia dotonóló *moni* salepó. ² Atéró sale *moni* mepaae soma atimaamo saairaalu fo deyóló, bukó mulóló, mepaae ti kale *aposel* whjrapepaae male felepó.

³ Atétepa, Pitané ępaae duraalu, "Ananias-ó, Satan yę tuşmó bitu, Dęi Kepe Wisipaae kapala fo noatepa yaleé? Naao hae dupu yale *moni* mepaae yę saairaalu bukó mulóló, i sóró waletei hjtípó deretei, kapala fo ai dere ape. ⁴ Hae kwia dotonaa hęle mupa, ti naao haetóró molepó. Dotonóló sale *moni*-kélé, ti naao *moni*-tórótípó. Tétu, *moni* mepaae diaamo saairaalu, dekée sóró mepaae maaté Talepaae male waleteikélé

wisirapó. Tépatei, naao dowi kisipa sóró yale kapala fo-ta, mo whjpaae ini, Kótópaatei ai ere ape," yalepó.

⁵ Atéro dere fo kale whj Ananias-né woseturaalu, Pita daalemó haepaae muni doropóló, mo ti sukálepó. Mepaae so whjné até yalepó dere fo woseturaalu, atima wió du betalepó. ⁶ Tétepa, mepaae kokopei whjrape wóló kale whjné tiki kutiné bopéyóló dourále felepó.

⁷ Atéro, sore sukakele kemeyóló ai kjiipaae soma Sapaira ama whjpaae erale ala tuéni, mokóleyaa yóló Pita beteremó sókó walepó. ⁸ Atéro daapa, Pitané kale sopaae woseturaalu, "Naao whj diaamoné hae dupu yale *moni* i hjié?" yalepó. Tétepa, kale soné duraalu, "Épó. Saletai, aitoróti hjié," yalepó.

⁹ Ai fo depa, Pitané ápaae duraalu, "Noatepa naao whj diaamo fo dokóló, Talené Dèi Kepe Wisipaae kapala fo yóló, káae kelaai dilikáleé? Atei ala yalemó, naao whj dourále fele whjrape wóló tų sókó walemó ai daae mole ape. Atimané yákelé, atéro sóró fóló dourále faalopó," yalepó.

¹⁰ Téyalemó, mo ai fapatóró kale so Pita daale tikimó haepaae muni doropóló sukálepó. Atétepa, kale whjrapené kelalemó mo ti sukupa sóró fóló, ama oma dourale tikimó ákélé titiróló bulalepó. ¹¹ Até yalepó dere fo, Keriso so whjró ai fo wosale so whjtamo doasi winé sukutu betalepó.

Aposel whjrapené kelemei alarape erale fo

¹² Téro kale *aposei* whjrapené kae kae kelemei alaró so whjné kolóló sira yaaire alatamo, so whj betó mole tuámó erótu betalepó. Talepaae tué tiró betere so whj Solomon-né aleyale be tokwéimó touróló bitua yalepó.

¹³ Mepaae so whjné Keriso so whjné dere ala kolóló, atima dere ala mo kokórapó yóló dukirótu betaletai, atima ai so whjtamo touyóló betaalo witu betalepó.

¹⁴ Tépatei, sokélé, whjkélé, Talepaae tué tiki tiróló take betere Keriso faketamo touráleta yaetikimó Keriso so whj fakeraté felepó. ¹⁵ Atétere alamó, mepaae hepo daae mole so whjrape sepelewa yóló wóló, Pita á fua wua dere tųmó beseké tómó mulótua yalepó. Ti aita, Pita fua wua duraalu, ama suka asoné mepaae whj wisirópóló kisipa muturaalu, dua yalepó. ¹⁶ Jerusalem be bopéróló tųe mole be huluarapemó betó mole so whj fea Jerusalem bepaae tourále walepó. Atéro wouraalu, mepaae hepo daale so whjkélé, dowi keperapené doasi susupu mótu betere so whjkélé, mo fea beleyóló wapa wisirótua yalepó.

Aposel whjrape susupuróló dipula beteraletai

¹⁷ So whjmó momaraterere topo whjró mepaae Sadyusi fakekó i sekéné ama fulumu whjrapetamoné *aposei* whjrapené dere alamó atimatamo dei fopaae bualepó. ¹⁸ Atéturaalu, kale *aposei* whjrape *dipula* sóró beteraletai. ¹⁹ Téyalemó, dilikitamo Talené ama *ensel* wóló, ai *dipula* be tų tukjyóló kale *aposei* whjrape belapaae dapesó derepelepó. ²⁰ Atéro duraalu, "Diá fóló

momaterere be belamá daalu, so whjpaae mió wosetere kisi fo wisi etérópóló yó melaai fae," yalepó.

²¹ Téro hjka be dętepa, *ensel*-né yale fo wosóló, momaterere be belamá daalu, so whjpaae Talené fo kaae sóró yó malepó.

Atéyale kjiipaae so whjmó momaraterere topo whjró, ama fulumu whjrapetamoné kale fo tokóló taletere whjrapepaae ape yó faralepó. Ai whjrapeta, Israel whj disirape atimatórotipó. Ai fakerape fea wóló, mepaae diki tare whjrapepaae *dipula* bepaae fóló, kale *aposei* whjrape dape sene fae yóló dotonalepó. ²² Tétepa, fóló kelalemó, kale *aposei* whjrape *dipula* bemó bitinipa kelalepó. Atépa yaai dapóló atima momó fesaae walepó. ²³ Atéro atimapaee duraalu, "*Dipula* be tųta, dąné kinale alatóro epa kelalepó. Téro, tų kaae tare diki tare whjrape atimakélé, kale tikimótóro daae molepó. Atépa, dą tų tukjyóló kelalemó, atima bitinipó," yalepó. ²⁴ *Dipula* be kaae tare diki tare whjrapené topo whjró so whjmó momaraterere whjrapené topo whjtamoné ai dere fo woseturaalu, ai *aposei* whjrape-a, noa yalerópóló atima tué teketu betalepó.

²⁵ Atétu beteremó, whj betá wóló duraalu, "Wosae, diąné *dipula* beteraletai whjrapeta, u momaterere be belamá daalu, so whjpaae fo yó mótu betere ape," yalepó. ²⁶ Ai fo depa, diki tare whjrapené topo whjró ama diki tare whjrapetamo fóló, kale *aposei* whjrape tawóló sóró walepó. Atéro, dapesó wouraalu, hoko sjiyóló só ani, naamei alané dapesó walepó. Ti noatepaae, so whjné kapo duné atima siriyóló daşóró wi yalepó.

²⁷ Atéro kale whjrape dapesó fóló, fo tokóló taletere whjrape betó mole tikimó daalalepó. Atéyaleteita, mo ma dere topo whjné wosetere fo yóló taleyópoló yalepó. ²⁸ Téro, kale so whjmó momaraterere topo whjné *aposei* whjrapepaae duraalu, "Dąné diąpaae ai whj Yesuné doimó momó kae yó melaşe yóló fo mulalepó. Téyaleteita, diąné yó mótu betale fo i Jerusalem be hulua so whj mo feané wosalepó. Diaş ai dere alané Yesu sukópóló daleteimó, dąpaae kwia tokó melópóló yóló kisipa mutu du bitu de?" yalepó.

²⁹ Ti fo depa, Pitaró mepaae *aposei* whjrapetamoné tokó melótu duraalu, "Mo whjné fo sya furaalu, Kótóné fo yó materere ala taarénipó. Kótóné ama yae dere ala betá mo eranérapó. ³⁰ Diaş ni tómó oleróló dale whj Yesu dou dolomó mupa, dąné ayarapené Kótóné momó sóró ai kepaaró betere ape. ³¹ Tale Kótóné á kepaaróló ama turu naase dęmó doasi Topo whj beteroó, dą aluyaşóró tao saaire whjkélé sóró beteroó, erapó. Ti aita noa ala yópoló ini, Israel so whj dowi ala taaróló tué tiki feteyóló wópoló erapó. Ai ala depa, ti dąné yale dowi alamó saaire kwia Kótóné tokóló alu eranérapó. ³² Ai yale alarape fea dąné kelené kolóló mepaae so whjpaae yó melótu beteraletai. Ti atétere kaae Dèi Kepe Wisinékélé, dąné dere fo kwia tao sóró erótu beteraletai. Mepaae so whj Kótóné fo wosóló aşmó sukóló betepa, atétere so whjpaae ama Dèi Kepe Wisi take meló beteraletai," yalepó.

³³ Kale fo tokóló taletere whjrapené i dere fo wosetu-raalu, atima mo doakale fopaae buóló kale *apose/* whjrape mo ti daai kisipa mualepó. ³⁴ Até du betepatei, ai tuámó Farisi whjkó betā ama doi Kamaliel beterepó. Ai seké āta, Moses-né asēre fo diriyóló tuēru yó matepa, so whj feané ama dere fo mo wisiyóló woset-ua dapó. ³⁵ Atére alamó ama doi doasi mulapó. Ai whj kale fo taleraterere whjrape betó mole kuamó turukó holóló duraalu, “Ai whjrape belapaae kapala asiri doropópoló yae,” yalepó. ³⁶ Atéró, kale whjrapapaae duraalu, “Israel fake whjrape-ó, diāné ai whjrapapaae eraai kisipa mutu betere ala hapale kilitaróló ini, tuēpi tekeyae. ³⁷ Ti noa betené dumitei, i ere alamó dā wisiyóló kisipa saalopó. Take bitiré wale alimó, whj be-tā Teudas-né duraalu, āta hāle whj meipó. Tēteróló kaae tanópoló sóró daaló betere whjóp depa, mepaae 400 whjrape ātamo toune walepó. Téyaletēi, bōe dale sukamó atimané āteitei dupa, ama bōe belerāle fele whjrape dapó dapó yalepó. Téturaalu, ama yaai kisipa muale ala alu yalepó. ³⁸ Atéyale kīlipaae *Gavman* whjrapené so whj doi siré kwēyale sukamó Kaleli whjkó Judas-né i ala yalepó. Mepaae whjrape hosaa diriróló hajraté kwēyóló duraalu, ‘Dā *Gavman*-tamo bōe dēle faalopó. Atéró atima dóló torokó faróló, atima betale sirimó dāné tēteróló kaae tawaalopó,’ yalepó. Téyaletēi, *Gavman* whjné kale seké āteitei delemó, atima whjrape botokó dapó dapó yalepó. ³⁹ Atéyale, mió i du betere alamókélé yālo kisipa mole fo betā diāpaae i dapa, wosae. I whjrapapaae me ala eréni, hāle fōpóló dotēyae. Atimané take nalopaae yaai dere alamó kisipa mutu, mió ai du betere alatamo mo whjné kisipa mole ala yaai depa, ti doyóló haepaae derepaalopó. ⁴⁰ Tēni, i dere alatamo Tale Kótó tuámó kaayóló wapa, ti diaaō atima dere ala sesé enénipó. Ai alatamo depa, ti Kótótamotei bōe du beterepóló di-ānéitei kaae kolóló kisipa yaalopó,” yalepó.

⁴¹ Kale sekéné dere fo mepaae whjrapené wosóló, téyaalopóló kisipa mualepó. Atima ai fo yóló kīlipaae kale *apose/* whjrape momó bepaae holae yóló, halika tikiné fokosoi ala yalepó. Atétu beterepó, atimapaee fo mulóló duraalu, “Yesuné doimó diāné fo momó kae yó melaōse,” yóló fōpóló dotonalepó.

⁴² Téró, kale *apose/* whjrape atima ai whjrape betere tiki taaróló felepó. Atéró atimasisi duraalu, “Yesuné doimó dā halika tikiné fokosó sóró susupu eraterere alakélé, hale seraterere alakélé, erópóló Kótóné amatei, dā dosāae sóró beterepó. Ama ai ala eró betereitei, sekēi alarape dāné mo sūmó belenēpa erapóló,” atima hēkesenē sukuté felepó. ⁴³ Atéró, atima betere dokó momaterere be belamókélé, be dokó dokókélé, Yesu Keriso ā etei kaae whjópóló so whjpaee hākeamó kale fo wisi hāle yó maté fu betalepó.

Wēikeró whjrape sóró beterele fo

6 Atéyale sukamó, Talepaae tuē tiraterere whjrape mo dekeró faketé felepó. Até duraalu, aimó betó mole Krik fo bole Juda whjrapené Hibru fo bole Juda whjrapapaae āla taleturaalu, wisiyóló āli dumipóló

alale su betalepó. Atéró duraalu, diā Hibru fo bole wulia sorapemó betere dokó fea nokole āla sūmó āliróló móturaalu, dā Krik be fo bole wulia sorapemó meni dere-a, noatepa de yalepó. ² Atétepa, kale 12 *apose/* whjrapené mepaae Keriso so whjrape feapaae tourāle ape yóló touró betepa duraalu, “Nokole āla tale yóló āliraterere kutó diaai, Kótóné fo yó materere ala sisópaae erateretei wisinipó. ³ Tērapa, norape-ó, diā tuámó betó mole whjrapekó fopeyóló, Dēi Kepe Wisi fāanu fosó fosó kisipa mole wēikeró whjrapekó sóró beterae. Atétepata, ti ai kutó atimané tēteróló kaae tawópóló atimané naase tuámó mulaalopó. ⁴ Atéróló dāné diyaaire kutóta, ti so whj tao suraalu moma dere ala yóo, Tale Kótóné fo yó melaterere ala yóo, yaalo ai ape,” yalepó.

⁵ Atéró ai whjrapené dere fo so whj feané wosóló mo wisirapóló kisipa mualepó. Atéró so whj feané fopeyóló, Stipen sóró beterepó. Ai sekēta, Dēi Kepe Wisi fāanu tuē tiki tiró betere whjóp. Atéró sóró beterele whjrape ti etérópó. Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas, Antiok be whjkó Nikolas atima atéró sóró beterepó. Nikolas āta Juda whj meitei, Juda whjrapené dere ala sya fu betere whjóp. ⁶ Téró, kale so whjné ai whjrape dapesó fóló *apose/* whjrapené naase tuámó mulalepó. Atétepa, ai whjrapené atima tikimó naase mulóló Talepaae moma eralepó.

⁷ Ai ala yale tikimó, Kótóné fo hae kwia feapaae yó melaté fóló fakeralepó. Jerusalem be hulua tuámó Talepaae tuē tiki tiraterere whjrape mo ti fake duraalu, so whjmó momaraterere whjrape atimakélé, mo fea tuē feteyóló tiróturaalu, kale fo wisi wosóló Yesupaae kisipa tiraterere aōmó betalepó.

Stipen tawóló fo tekāle fo

⁸ Téró, kale sekē Stipen Kótóné ama kōlené sukutu hāle tao sere alaró Talené fotokōtamo ā tuámó fāanepó. Téturaalu, mo doasi kelemei alaró sira yaai dere alatamo so whj fea kuamó erótu betalepó. ⁹ Atétu betepa, mepaae whjrape Stipen-tamo bōe dóló fopaae butu, ā só deraterere fo yalepó. Ai whjrape atimané fo wosetere be doita, wae sóró kutó diraterere whj betere ala taaróló atima kōleané hāle betó mole whjrapené fo wosetere bepó doi mulapó. Ai whjrape atima wale tikita, Sairin be hulua whjkélé, Aleksandria be hulua whjkélé, Silisia hae kwiamó betó mole whjrapekélé, Esia hae kwiamó betó mole whjrapekélé, atérópó. Ai fak-erape atimané be huluata kae kaetei, Juda fakepó.

¹⁰ Atéyaletēi, Stipen-ta Dēi Kepe Wisi fāanu fosó fosó yóló du betere fomó, u whjrapené dowi kisipa mutu du betere foné atimané ā só deraaireteitei mo sūnipó.

¹¹ Atéteremó, Stipen só deraaire tū kikituraalu, atimasisi kemei mepaae whjrapetamo fo dokóló etei kaae kapala fo yaalopa siēpe yalepó. “Ai whjné Kótókélé, Moses-né ere fokélé, doka doka yóló bōe duraalu, faleterere fo depa, dāné wosalepó yae,” yóló, sē yalepó.

¹² Atéró, so whjpaekélé, Moses-né asēre fo yó materere whjrapapaaekélé, whj disirapapaaekélé,

Stipen-tamo fopaae buǵpóló, sesemeratere fo deté kwęyalepó. Atéró, kale whj Stipen tawóló só fóló fo tokóló tale dere whjrapené naase tuǵmó mulalepó. ¹³ Atéró daaló bitu, kale kapala fo yóló só deraai kisipa mutu betere whjrapené duraalu, "I sekénéta suka fea kale yóló muló betere fokélé faleyoó, Kótóné ama kae tǵnó betere moma dere bekélé doróló doka doka yóo, deté kotapó. ¹⁴ Téturaalu, etei kaae fokélé depa dǵné wosalepó. Nasaret whjkó Yesuné i be fisikóló doróo, Moses-né asǵere mara mole fo dǵpaae matepa, dǵné sya fu betere alakélé doróo, yaalopó depa, dǵné wosalepó," yalepó.

¹⁵ Téró, ai wóló betó mole fo tokóló taletere whjrapené kale seké Stipen kikéyóló kaae tawalemó, ama kelepa *ensel*-rapené kelepa kaae daalepó.

Stipen-né fo tokóló taletere whjrapepaae yale fo

7 Téró, so whjmó momaratere topo whjné Stipen-paae woseturaalu, "Atimané yǵ só deraairaaalu ai du betere fo-a mo de?" yalepó.

² Ti fo depa, Stipen-né atimapaae tokó mótu duraalu, "Noraperó ayarapetamo-ó, ai fo yǵlo diǵpaae i dapa wosae. Mo take dǵné aya Abraham ǵ Haran hae kwia-paae faai Mesopotemia hae kwiamó hǵle betepa, kae dǵ fǵane Kótó Abraham beteremó sókó weipakalepó.

³ Atéró, Abraham-paae duraalu,

'Yǵta, naao be whj so whjro naao turuku betamo taaróló, yǵlo yǵpaae yó melaaire hae kwia-paae fae,' yalepó.

⁴ Ai fo depa, ama turuku be Kaldia whjrape betere hae taaróló, Haran be huluapaae torókó felepó. Atéró fóló betepa, aimó kale whj Abraham-né alima sinalepó. Atéyale kǵlipaae Kótóné Abraham ǵ dapesó wóló mió diǵ ai betó mole hae kwiamó beteralépó.

⁵ Kótóné Abraham-mó i hae kwia melaalopó yóló mulaletei, ai alimó hae kwia mekó menipó. Kutó diyaaire sǵ mo sawakélé menipó. Atéyale alimó Abraham ǵ naalekélé bitinipatei Kótóné ǵpaae duraalu, yǵro naao deté faaire naaletamoné i hae kwia saalopóló dirii fo yóló munélipakalepó. ⁶ Kótóné Abraham-paae duraalu,

'Naao detere naalené deté fole naalerape atima fea kae fakené hae kwiamó wale whj sǵ betaalo ai ape. Atéró betepa, ai hae talerapené atima wae sóró kutó diratere so whj beteróló, doasi depe tukó wei alaró susupui alatamo deté fu betepa, 400 ba fo kemeyaalo ai ape. ⁷ Atépa, Israel fake wae sóró beterale be hulua whjné topo whjrape yǵlo dowi kwia melóló yǵlo i so whj momó dapesó woló beteraalopó. Kótó ǵta, dǵ tǵteróló kaae tare Talepóló aǵmó dua sukóló betaalopó. ⁸ Naao detere naalené detere naalerape tiki sekaǵ tukóló sirirae. Atétepa, ti yǵlo diǵmó eraaire ala hǵsókó feni, mo eraalopóló dirii fo yóló mulótu eratere siripó,' yalepó. Atéró, Abraham-né Aisak deyalepó.

Aisak deyóló be dǵ 8-ró kemetepa, ama naalemané tiki sekaǵ tukóló siriralepó. Téró, Aisak-né Jekop deyalepó. Jekop-né ti dǵné ayarape deyóló fake firale 12 whjrape deyalepó.

⁹ Jekop naalemarapené noma dekę naale Josep-né dere alamó dei tuę muturaalu, atimané ǵ Isip whjrapené wae sóró kutó diratere whj beterópóló dotonóló *moni* salepó. Téyaletei, Josep-paae wuatere sekęi ala fea Kótóné tao sua du betalepó. ¹⁰ Téró, Josep ǵ Isip hae kwia tǵteróló kaae tare topo whj Fero beterepaae sókó fóló beterepó. Atéró betepa, Fero-né Josepené dere ala kilitu, ǵpaae hękese yǵpóló, Kótóné mo donoi ala wisi erótu betalepó. Atépa kilituraalu, Fero-né Isip hae kwiaró doasi topo whjné wisi wisi berapetamo Josep-né tǵteróló kaae tanǵpóló, sóró beteralépó," yalepó.

¹¹ "Atéyale alimó ǵla sóku aluyóló doakale wote ali walepó. Atéturaalu Isip hae kwiamókélé, Kanan hae kwiamókélé, dǵné ayarape atima naaire ǵla mo meipó.

¹² Atéró betalemó, dǵné ayarape deyale whj Jekop-né Isip bemó mepaae nokole ǵla muó mulapó dere fo wosóló, ama naalemarape dotonalepó. Ti aita, folosóro kaae suraalu felepó. ¹³ Atéró momó felemó ti Josep-né ama nomarapepaae ǵ i ape, yóló yó melalepó. Atétepa, kale tǵteróló kaae tare doasi topo whj Fero-né Josep-né alimaró nomarapetamo tuę yalepó. ¹⁴ Téró, Josep-né ama alimapaae yó fótu duraalu, 'Yǵkélé naao fake so whjkélé, diǵ fea ai hae kwia taaróló, ipaae torokóló ape,' yalepó. Tétepa, 75 so whj ai be torokóló walepó. ¹⁵ Jekop atéró bitiré fóló, ǵ Isip bemó sukǵlepó. Téró, ama naalemarapekélé, mo fea aimótóro sukǵlepó. ¹⁶ Atétepa, atimané tiki betǵ só fóló, Sekem hae kwiamó mole kapo dolomó dourǵleta, dua yalepó. Ai hae tikita take Abraham-né Hamor naalemarapetamo *moniné* dupuyale haepó," yalepó.

¹⁷ "Até deté wóló, take Kótóné Abraham-tamo yóló mulale fo dokonaaire be dǵ feleketepa, atimané deyale naale senaale Isip bemó mo hǵle ǵla kaae fake yalepó. ¹⁸ Téró, take betale topo whj Fero-ró Josep-tamo sukǵlepó. Atéyale kǵlipaae ai sirimó betale topo whj Fero-né Josep-né ǵ ai topo whj beterale ala tuę iniruraalu kale Israel fake so whj wisiyóló kaae tanipó. ¹⁹ Atéturaalu, ai topo whjné Israel fake so whjtamo doakale bóe duraalu, Israel sorapené naale detepa, sukǵpóló bela tó mó wapelatamo mulaleta dua yaai, atima fo dokóló mulalepó."

²⁰ "Atétu betere tuǵ dolomó, Moses deyalepó. Ai naaleta, Kótóné keletómó mo kae naale wisipó. Hamaró alimatamoné ai naale sóró betepa, wélié sore kemeyalepó. ²¹ Téró, hamaró alimatamoné wapela turó só fóló mulalepó. Atéró mupa, kale topo whj Fero senaalemané whaayaa salepó. ²² Téró mepaae doasi tuę mole Isip whjrapené Moses tuę tiki fosó fosó yǵpóló, mepaae alarape yó melaté felepó. Téró, ama dere fokélé, mo fosó fosó yóo, dere alakélé mo fotokǵ buóló yóo, yaaire whj doayalepó," erapó.

²³ "Moses doayóló bitiré fóló, ba fo whj siki tamo kemeyóló ǵ ama Israel so whjrape noa ala du beteréró kęle felepó. ²⁴ Atéró fóló kelalemó, kale Isip whj betǵné Israel whj betǵ doló susupurótu betepa, kelalepó. Atétu betepa, ama fake whjtamo até ekeséró seséturaalu, Isip whj mo ti dalepó. ²⁵ Moses-né ama etei kisipa

mualepó. Israel fake so whj atimapaee doasi sekçi ala erótu betepa, ama fake so whj tao sópóló Kótóné ă dotonélirapóló kisipa yaalo nisi yalemó, Israel so whjné ateĩ kisipa sinipó. ²⁶ Téro, kale dere kaae mo hĵka momómo fóló kelalemó, Israel whj atimaamosisiteĩ hĵle su betepa, ama filiyóló duraalu, 'Diaamo Israel faketa moteĩ noatepa hĵle su bitu de yalepó.'

²⁷ Ti fo yalemó, doasi fotokĵ buóló me whj tĵterótu betere whjné Moses tĵ daalótu duraalu, 'Yă dătamo fo tokĵóló taleraterere alaró tĵteróló kaae tare alatamo yĵpóló né sóró beteralee? ²⁸ Naao dó kale Isip whj du yale kaae, ĵkélé atéro daai walee?' yalepó. ²⁹ Ai fo woseturaalu, Moses ă ai Isip hae kwia taaróló, Midian haepaae botokó felepó. Téro, ă ai bemó wale whj bitu, so dokóló naale tamo deyalepó.

³⁰ "Atéro ba fo whj siki tamo kemeyóló betepa, whĵkélé bitire Sainai hasi fosó felekemó *ensel* ă beterepaae ni sesaapemó si mi sokóló ai dolomó sókó walepó. ³¹ Atétere ala kolóló, Moses ă noa ala dutérópóló kisipa teketu betalepó. Atéro, mo ti diriyóló kelaairaaalu, kale ni sesaape ere felekepaae taae felemó, ai si mi dolomóteĩ, Talené ăpaae i fo yalepó.

³² 'Ēta, diăné ayarape Abraham, Aisak, Jekop atima tĵteróló kaae tare Kótópó' yalepó. Ti fo depa, ai fo dere tiki kelaai yaleteti, diri furu furu yóló wituraalu, kilini haepaae hemée deyalepó," yalepó.

³³ "Atépa Talené ăpaae duraalu, 'I hae tikita, Kótóné ama tukóló kae muló betere haepa, naao horó betere hó be sokóló taae falae,' yalepó.

³⁴ Térapa Moses-ó, Isip whĵrapené yălo so whĵpaae doakale sekçi ala erótu betepa wosalepó. Até du betere ala kolóló yălo atima hăle fĵpóló dotonale waairaaalu, yăpi Isip be huluapaae fĵpóló dotonaai dapó," yalepó.

³⁵ "Moses ăta atimané hĵ yóló, ăpaae yă fo tokĵóló taleraterere alaró tĵteróló kaae tare alatamo yĵpóló, né sóró beteralee? yale whĵpó. Ti fo yale whĵteĩ, Israel fake so whj tĵteróló kaae tanĵpóló, Kótóné amateĩ sóró beteralee. Atéro beteraai ama *ensel*-né erăle fĵpóló dotĵtepa, kale ni sesaapemó duku betere si mi dolomó fo sókó wóló Moses sóró beteralee. ³⁶ Ama ai Israel so whj Isip be taaróló ălisóro wóló betero bituraalu, kelemei alaró so whjné kilitu sira yaaire alatamo eraté kutu betalepó. Até dere alata, kale Isip hae kwia tuămókélé, sonaai wĵi kĵla tuămókélé, so whj bitinire tikimó kuturaalukélé, ai alarape eraté kutu betepa, ba fo whj siki tamo kemeyalepó," yalepó.

³⁷ "Ai Moses-nétóro Israel so whĵpaae duraalu, 'Kótóné kĵló whj mo ĵ kaaetóro dotonaalopó. ăta diăkóteĩ, sóró beteraalo ai ape,' yalepó.

³⁸ Moses ă Israel so whĵtamo whj mei tikimó dăné ayarape dapesó kutu betepa, *ensel*-né Sainai hasi fosómó mo ti betaaire fo bete ăpaae matepa, amamo dăpaae maleteĩ mió dăné i sya fu betere ape."

³⁹ "Téyaleteĩ, dăné ayarapené ama dere fo wosóló ă aĵmó sinóló bitinipó. Atimané ă hĵrapóló faai wale tiki

taaróló, Isip bepaaeteĩ momó fesaae faai kisipa mutu betalepó. ⁴⁰ Atéro, kale so whjné Eron-paae duraalu, 'Dă Isip bemó betepa, ălisóro wale whj Moses ă neté yalerópa, dă ălisóro faaire kótórape kaekó alerae,' yalepó."

⁴¹ "Atéyale sukamó, *bulmakau* hupu male kaae sĵróló kapala kótó aleyalepó. Atéro, atimané aleyóló mulale ălapaaeteĩ, hupu dóló momaturaalu, ai ălané doi doasi mulóló ăla deyóló kĵlitu betalepó. ⁴² Ai so whj ó sămó daale wéliékélé, hĵrerapekélé, sukakélé, atimané tale aleróló doi sóró horóló moma du beterĵpóló, Tale Kótóné ai so whj taaróló sisóralepó erapó. Ai fota, mo take Kótóné kĵló whĵrapené asĵre fo mo hĵtipó. 'Israel fake so whĵrape-ó, diă so whj bitinire tikimó 40 ba fo tuămó bituraalu, *sipsip* hupu dóló moma deté wou betaleteĩ ăpaae inipó.

⁴³ Diăné kuti be dolomó kapala kótó Molek-ró whjné aleyale kótó Repan hĵretamo beteróló aĵmó sukĵló bituraalu, tale-ó yóló moma deté kutu ai betale ape.

Atétu betaleteiné yălo diă Babilon hae kwia taoró wae sóró beterĵpóló hĵkó faló ai betere ape," yalepó.

⁴⁴ "Téro, dăné ayarape atima so whj bitinire tikimó bituraalu, Tale Kótó ă dătamo mo betera pó kisipa muĵpóló, kuti be tĵpakalepó. Ai kuti beta, Kótóné Moses-paae etéro tĵyae, yóló sĵróló yó matepa, kolóló tĵpakalepó. ⁴⁵ Atéro bitiré wóló, nalo dăné ayarape atimané ai kuti be beleyóló sóró waleteti, Josua-né tĵteróló kaae tawóló betale alimó yalepó. Josua ă ama be whj so whĵtamo betere hae kwia taaróló, me hae kwiamó betaai fupa, Kótóné ai hae talerape mo fea dóló torokĵ faralepó. Atéyale sukamó sóró wale momatere kuti be beleyóló só kutu betero, Depit betale alimó sókó walepó. ⁴⁶ Tétepa, Depit-né Kótóné ă hăjtere ala eratepa, dăné aya Jekop-né Kótó mo ti moma dere bemó beterĵpóló kisipa mutu, ămó be tĵnaai Kótópaae wosalepó. ⁴⁷ Téyaleteĩ, ama naalema Solomon-né Tale Kótóné be tĵnalepó.

⁴⁸ Atéyaleteĩ, ó să taoró betere Tale ă mo whjné tĵtere bemó bitimipó. Kale Kótóné kĵló whjné i asĵre fo kaaepó.

⁴⁹ 'Ó săta, yălo tĵteróló doasi topo whj betere tikimó bitu, i haeta, ti yălo hó dée daaló betere tiki ai ape. Térapa, diăné noa kaae be tĵyóló ĵ beteraai du bitu de?

Talené duraalu, Ē săa nóló betere tiki mekó ere? ăla ăla feata, yălo aleyóló muló bitini nisi du betere? fo asĵrapó,"

⁵¹ Stipen-né duraalu, "Diăta mo dowăae fole whĵrapepó. Noatepa diaaĵ hosaa tuămó dowi ala făanu, Kótóné fo wosaaire wosĵlikélé kinó bitute? Diăta, diaaĵ ayarape bitu yale kaaetóro iru, Dĵi Kepe Wisiné dere fo wosaai dereteĩ hĵyóló mo dowăae fu betera pó. ⁵² Kótóné kĵló whj me dekó diaaĵ ayarapené susupui ala erénipó, fo yaaloé? Mo fea diaaĵ ayarapené susupui ala erótua yalepó. Dowi alakélé inire Talené ama mo donoi Whj wisinaale waalo ai ape, yóló yó mótu betere whĵrapekélé, diăné ayarapené dua ipakalepó. Atétua yale kaae, miókélé dowi ala inire whj

wisinaale eleké deyóló dǒpóló, diaaḡ sesemeralepó.
⁵³ Talené tukóló muló betere fo *ensel*-rapené diḡpaae yó matepa wosaletēi, diaaḡ ai fo tukóló sisópaee eralepó," yalepó.

Stipen kapo duné siriyóló dale fo

⁵⁴ Ai fo dere woseturaalu, kale ai fo tokóló taleraterē Juda whjrape atima mo dei fopaae buturaalu, sereke hale yalepó. ⁵⁵ Téyaletei, Stipen ḡ Dēi Kepe Wisi f̄ātu-raalu, sḡpaae kese horalemó, Tale ḡ tuḡmó ere d̄eró Yesutamo Kótóné turu naase d̄emó daapa kelalepó. ⁵⁶ Atépa duraalu, "Kelae! Hepen be t̄y tukw̄é fóló, Whjné Naalema Kótóné turu naase d̄emó daapa mió ȳalo kelerapó," yalepó.

⁵⁷ Atétepa, atimané ai dere fo wosaalo meipóló, naasené wos̄li kinóló fo fake yóló ḡ daale tikipaae mo hapale tour̄ale walepó. ⁵⁸ Atéró, Stipen naasemó sej sóró be tipi aḡpaae taae deróló kapo duné siróló daai kaae salepó. Até yaaipatei, ama i ala depa kelalepóló yale whjrape atimané f̄loi kutirape sorokóló, bet̄a kokopei whjné kaae tan̄póló, ama hó betemó mulaleta yalepó. Ai whjné ama doita, Sol-pó.

⁵⁹ Atimané Stipen ḡ kapo duné siritepa, ama Talepaae momatu duraalu, "Tale Yesu-ó, ȳalo kepe bete bet̄a naao dape sae," yalepó. ⁶⁰ Atéró, ḡ bukutiri teȳaró bit̄j doropóló fo fakeyóló duraalu, "Tale-ó, i dere alamó naao atimané dowi ala kwia aluróló kemerae," yalepó. Ai fo yóló kale whj ḡ mo ti sinalepó. Atéterē alata, Sol ḡkélé aimó daalu, wisirapa téyae du betalepó.

Keriso so whj susupu sóró dapo dapo yale fo

8 Atéyale sukamó, Jerusalem bemó betó mole Keriso so whjpaee doa susupu sere ala eralepó. Atei ala depa, Talepaae tuḡ tiki tiró betere Keriso so whj Judia hae kwiaró Samaria hae kwiatamopaae dapo dapo yóló felepó. Atétepa, kale *aposel* whjrape atima bet̄a Jerusalem bemó betó molepó. ² Téró, mepaae Kótóné ala eró tare whjrapené Stipen douróló, doasi dekené sini moló-u du betalepó. ³ Téyaletei, Sol-né Keriso so whj doratē kw̄yaaairaalu, kaae salepó. Tétu, be dokḡ ḡ kw̄yóló, Keriso so whj fea sijóló *dipula* beter̄aleta du betalepó.

Filip Samaria haepaae fóló yale ala

⁴ Atéró dapo dapo yóló fele so whj fóló betó mole tikimó, mió wosetere kisi fo wisi so whjpaee yó mótu betalepó. ⁵ Filip Samaria hae kwiamó t̄ene be hulua-paae doropóló, so whjpaee Yesu Kerisota, Kótóné i haemó betó mole so whj t̄eteróló kaae tan̄póló sóró beteró betere whj póló yó mótu betalepó. ⁶ Aimó wóló touró betere so whj feané Filip-né yale foró erale ke-me i alarapetamo kilitu, ama dere fo wisiyóló wosaairaalu, atima fea wos̄li muló beterepó. ⁷ Atétu, so whj tuḡmó tepeyóló betale dowi keperape sókó furaalu, keteré yóló sókó fua yalepó. Hó naase dore so whjró tiki d̄amu yóló momaare so whjtamo wisirótua

yalepó. ⁸ Atéterē ala kilituraalu, ai be huluamó betó mole so whj atima mo h̄kesené sukutu betalepó.

Isi whj Saimon-paae yale fo

⁹ Téró, ai be huluamó whj bet̄a Saimon beterepó. Ba fo doasimó ai seké ḡ isi whj bitu, du betere alamó Samaria so whj feané sira dua yalepó. Atéteremó ḡ mo doasi seké whj póló bopé fake du beterepó. ¹⁰ Atétepa, mepaae doasi doi mole whjrapekélé, doi munire whjrapekélé, mo fea wóló ama dere fo wosóló ḡ dukirótua betalepó. Atétu duraalu, "I whjta, Kótóné doasi bole fotokḡ kaae bulapó," du betalepó. ¹¹ Téró, mo take ḡ isi whj bitiré wouraaalu, du betale ala kolóló, siratu betaletēiné so whj fea ai alatei sya felepó. ¹² Téyaletei, Filip-né atimapaee Kótóné t̄eteróló betere aḡmó mole alaró Yesu Kerisoné ere alatamo etérópóló yó melótu betalepó. Ama atéró yó matere fo wosóló so whj fea kisipa feteyóló Talepaae wapa, Filip-né atima Yesuné doimó w̄ei tópurótua yalepó. ¹³ Kale whj Saimon ḡkélé, tuḡ tiki feteyóló Talepaae wapa, Filip-né ḡ w̄ei tópurepó. Téró, Filip kotere tiki dokḡ fea Saimon atimaamo wusuró kuturaalu, me ala yaairemó dere kelemei alaró sira yaaire alatamo Filip-né eratepa kilitu, Saimon-né sira dua yalepó.

¹⁴ Jerusalem bemó betere *aposel* whjrapené Samaria so whj Talené fo wosalepó dere wosetu atimané Pitaró Jon-tamo dot̄eyalepó. ¹⁵ Téró, kale seké tamo fóló, ai Samaria hae kwiamó t̄ene be huluamó Talepaae kisipa tiki tiró betere so whj Dēi Kepe Wisi s̄póló momaralepó. ¹⁶ Ti noa betené meipó. Dēi Kepe Wisi atima tuḡ-paae tepeyóló bit̄j waai teópatei, Yesu Kerisoné doimó atima w̄ei maaté tópurepó. ¹⁷ Atépa, Pitaró Jon-tamoné ai so whj tikimó naase mulalemó, Dēi Kepe Wisi atima tiki tuḡpaae bit̄j dorowalepó.

¹⁸ Saimon-né kale *aposel* whj tamoné so whjné tikimó naase mulalemó, Dēi Kepe Wisi bit̄j wale ala kolóló, atimaamomó *moni* melaai i fo yalepó. ¹⁹ "Diaamoné dere ala kaae ȳalokélé, mepaae so whj Dēi Kepe Wisi s̄póló naase mulaai dapa, ḡpaae ai alakó er-aasepóló dapó," yalepó. ²⁰ Ti fo depa, Pitané ḡpaae duraalu, "Naao *moni* ȳatamo wusuró k̄laa yóló alu ȳpóló, yae. Ti noatepae, naao kisipané Kótóné k̄lené sukuturaalu, h̄ale matere ḡla *moniné* dupu dere aḡrapóló de? yalepó. ²¹ Ȳa d̄atamo Talené ama kutó dirópóló sóró beteró bitinireteiné. Kótóné keletómó naao hosaa tuḡmó wisi kisipa munipó. ²² Térapa, dowi ala taaróló Talepaae kisipa feteyae. Atétepa, ti Kótóné naao hosaa tuḡmó muale dowi kisipamó kwia melaai yaletei, h̄ale aluraalopó. ²³ Ti naao hosaa tuḡmó dowi kisipa f̄ayóló mupa, ȳalo kelerapó. Atéruraalu, dowi alanétei ȳa dokóló wae sóró beteró beterapó," yalepó.

²⁴ Ti fo depa Saimon-né ḡpaae duraalu, "Ti naao ḡpaae ai yale fo mo yaḡsórópa, naaotei ḡmó momarae," yalepó.

²⁵ Atéró, Pitaró Jon-tamoné kelené mo kelale alaró Talené fotamo yó mótu beteró, momó Jerusalem bepaae fesaae faai felepó. Atéró, furaalu, ai Samaria

hae kwiamó t̄ene be hulua t̄u felekemó t̄e mole be-
rapemó kale fo wisi yó melaté felepó.

Filip-ró Itiopia wh̄jtamóné yale fo

²⁶ Atéró eté yalepó. Talené ama *ensel*-né Filip-paae duraalu, “Ȳata, Jerusalem be taaróló Kasa be hulua-paae derepaai *saoti* fakeró kópu k̄aae fale hae tikimó fole t̄u sya fae,” yalepó. ²⁷ Téró, Filip ̄ ai t̄umó fu be-talemó, bet̄ Etiopia wh̄jkó nóluku soki wh̄j mo umó wapa kelalepó. Ai wh̄j ̄ata, Etiopia hae kwia t̄eteróló kaae tare topo so Kandas-né *moniró* mepaae néli ̄latamo kaae tan̄póló sóró betero betere doasi wh̄jpó. ²⁸ Ai sek̄e ̄ata, Jerusalem bepaae Talepaae moma ene fi fesaae wou, ama *hos* hupuné s̄iyóló sóró kotere ̄la tómó betero Kótóné k̄lól wh̄j Aisaiané as̄ere fo dos̄até wou betalepó. ²⁹ Atéró dos̄até wou betepa, Talené D̄ei Kepené Filip-paae duraalu, “Ȳa mo hapale fóló kale wh̄j betero wou betere *hos* hupuné s̄iyóló só fole ̄latamo hokolaa yóló bet̄amó faai fae,” yalepó.

³⁰ Ai fo depa, Filip ̄ ai mo hapale fóló, kale wh̄jtamo be-t̄amó titi yóló fu betalepó. Atéró wosalemó, Aisaiané as̄ere fo kale wh̄jné dos̄até fu betepa, Filip-né ̄paae woseturaalu, “Naa ai dos̄até fu betere foné bete naao kisipare?” yalepó.

³¹ Ti depa kale wh̄jné Filip-paae tok̄ó mótu duraalu, “Mené ̄paae yó menitepa, ti netéró tūe saaloé?” yalepó. Ti fo yóló kale wh̄jné Filip-paae ̄tamó bit̄j holae depa, ̄ titiyóló bit̄j holalepó.

³² Kale Etiopiané wh̄jné dos̄até wale k̄lól wh̄j Aisaiané as̄ere fo i ape.

“̄ata, *sipsip* hupu daai duóló ̄lisóró fu dere kaae yalepó. Téró, me kale *sipsip* hupu male niki tikitepa, keteré initere kaae ama k̄lól mo nomalepó.

³³ ̄paae doakale hale seróló susupuraterere alakélé fo tok̄óló taletere alakélé ini, h̄ale só deratere ala bet̄a yalepó.

̄ naale senaale nalopaae yaai dere ala kolóló né yó melaaloé?

Ti atimané ̄ ai haemó betāsóró kisipa mutu, mo ti dalepó,” yalepó.

³⁴ Téró kale Etiopia wh̄jné Filip-paae woseturaalu, “I as̄ere k̄lól wh̄jné ere fo ̄amó erépé wh̄j me kaemó ere?” yalepó. ³⁵ Tétepa, Filip-né Aisaiané ai as̄ere fomótóró kaae sóró Yesu Kerisoné mió wosetere kisi fo wisi yó maté felepó.

³⁶ Atéró, atimaamo fu betere mó t̄u tūamó w̄ei ke belepa kolóló, kale sek̄éné Filip-paae duraalu, “W̄ei ke wisinaale ti belerapa kelae. I w̄ei kemó ̄e tópuraterere dore?” yalepó. ³⁷ ³⁸ Ai fo yóló, kale sek̄éné ama *hos* hupu néli tare wh̄jpaae kejróló daayae yalepó. Atéró daapa, atimaamo wusuró ai kale w̄ei ke dolopaae doropóló daalu, Filip-né kale sek̄e w̄ei tópuralepó.

³⁹ Atéró, atimaamo hae taopaae taae holalemó, mo ai fapotóró Talené ama D̄ei Kepe Wisiné Filip tok̄ó sóró felepó. Atéró, kale Etiopia wh̄jné Filip momó kae kilinipó. Tétepa, kale sek̄e ̄ ai t̄umó fu bituraalu, h̄kesené sukuté felepó. ⁴⁰ Téyalet̄ei, kale Filip ̄akélé, kele ̄li-

nameróló dapesó wale ala kilinipatei, Asotas bemó sókó felepó. Atéró sókó fóló, ai t̄u demó t̄e mole be huluarapemó, so wh̄jpaae mió wosetere kisi fo wisi yó melaté felepó. Atéró, yó melaté fóló, Sesaria be hulua-amó sókó felepó.

Sol dowi ala deté kutu beterepó yale fo

⁹ Ai ala du betere tūamó, Sol-né Talené ala eró tare wh̄jrabe atima daalopóló wiratere fo h̄ale yó tarepó. Damaskus be hulua-paae faai, so wh̄jmó Talepaae momaraterere topo wh̄j beterepaae felepó.

² Atéró duraalu, “̄ Damaskus be hulua-paae faai dapa, dīané u bemó betere Juda fakené fo wosetere be kaae tare wh̄jrapené ̄e mo wh̄j nisiyāsóró *fas* mekó as̄eyóló ̄lae. Ai *fas*-mó i kaae fo yae. Aimó Yesu Kerisoné ala sya fole so wh̄jkó betepa, ti i Jerusalem-paae *dipula* sóró w̄póló, ̄paae sóró fae yóló as̄e yae,” yalepó.

³ Atéró, Sol ̄ ai Damaskus be felekepaae sókó faai deremó, ó hepen-mó Talené d̄e hapale sókó wóló ̄ daale tiki mo fea d̄eyó felepó. ⁴ Téteremó ̄ ai haepaae deraapisa fóló mupa, s̄amó fo yóló duraalu, “Sol! Sol! Naa ̄e noat̄epa doróló supuraté kutu bitu de?” yalepó.

⁵ Tétepa, Sol-né duraalu, “Tale-ó, ȳa né de?” depa Yesuné duraalu, “̄ata, naao doróló susupuraté kutu betere wh̄j Yesupó,” yalepó. ⁶ “Tétepa, ȳa turukó holóló Damaskus be hulua-paae fae. Aimó betepa, ti wh̄j mené naao yaaire ala ȳpaae yó melaalopa, ama dere fo naao sya fóló yae,” yalepó.

⁷ Ai ala deremó, Sol-tamo wale wh̄jrabe atima fokélé tekeni, hokomó sókó finé dae mulu, dere fomaaté wosalepó. Téyalet̄ei, ai fo dere wh̄jné kelepaa atima kilinipó. ⁸ Téró, Sol ̄ ai turukó holóló kele fis̄ae horóló kele kele yalemó me ̄lakélé koló feni, kele dilikiyalepó. Atépa, ̄ tamó wale wh̄jrapené ̄ ai naasemó tawóló ̄lisóró fóló, Damaskus bemó sókó felepó.

⁹ Atéró, be d̄e sosemó kele dilikiyóló bitu, ̄lakélé, w̄eikélé néni, h̄ale betalepó.

¹⁰ Atéró betepa, ai bemó Yesuné ala eró tare wh̄j bet̄a Ananias beterepó. Ai wh̄jné noke naró dere kaaené Talené ̄paae duraalu, “Ananias-ó!,” depa, ama duraalu, “Tale-ó maé, ̄e i betere ape,” yalepó.

¹¹ Tétepa, Talené ai kale wh̄jpaae duraalu, “Mo donoi t̄ypóló doi mole t̄u seraa fóló, Judas-né bemó sókó fae. Atéró Tarsus wh̄j Sol momó betere? yóló wosae. ̄ ai bemó bituraalu, ̄paae moma ai du betere ape.

¹² Atétepa, ama noke naró dere kaaené i ala depa, kelalepó. Bet̄a wh̄j Ananias ̄ ai beterepaae wóló ama tikimó naase mulale wapa, ama kele wisi yaairetei kolóló, ai betere ape,” yalepó.

¹³ Ti fo depa, Ananias-né duraalu, “Tale-ó, mepaae so wh̄jné ̄paae i fo ene wuatepa, wosalepó. Ai sek̄e ̄ata, Jerusalem bemó naao kae betero betere so wh̄j doróló mo doakale dowi ala erótu betere wh̄jpó yalepó. ¹⁴ Mió ipaae wóló betereiteikélé h̄ale meipó. Jerusalem be hulua-mó du betere ala kaae, i be hulua-mókélé, naao doi yóló momatu betere so wh̄jrabe *dipula* saai so wh̄jmó momaraterere topo wh̄jné ai ala yaai fae yóló, *fas* matepa sóró walepó,” yalepó.

¹⁵ Téteplatei, Talené Ananias-paae duraalu, "Ai whjta, ai ala du betale whjte, mió yalo ala yó taruraalu, yalo kutó diraté fõpóló sóró beteratapa, fae. Ti ʔta, take nalopaae Juda meire fake so whjpaakélé, doasi tẽteróló kaae tare topo whjrapepaaekélé, Israel so whjpaakélé, yalo doi eraté kutu betaaire whj ai ape. ¹⁶ ʔ até deté kutu betepa, yalo doimó ʔ mo doasi dele sóró susupui ala saalopóló, yalo ʔpaae yó melaalopó," yalepó.

¹⁷ Ai fo depa, Ananias ʔ fóló, Talené ʔpaae yó male bepaee felepó. Atéro sókó fóló, kale seké betere be dolopaae holóló Sol-né tikimó naase mulóló duraalu, "Yalo no Sol-ó, Tale Yesu Keriso yá i Damaskus bepaee waa wapa, tũ tuámó sókó walepó. Atéyale sekéné naao ai dilikire kele momó wisiróló ʔla ʔla koló, Deĩ Kepe Wisi yá tiki tuʔpaae bitĩ wóló fãanóo yõpóló, ama ẽ yá beterepaae dotonatepa wóló i daale ape," yalepó. ¹⁸ Ai fo deteretamotóro, kale whjné kele dolomó ya fumi kaae ʔla sókó dorowóló ama kele momó wisiyalepó. Atéro wisi depa, ʔ weĩ tópuralepó. ¹⁹ Atéro ʔ ʔla nóló ama fotokõ momó bune walepó. Sol ʔ Yesuné ala erótu betere whjrapetamo ai Damaskus bemó mepaae be dẽrape betalepó.

Sol-né Damaskus beró Jerusalem betamomó yale ala

²⁰ Ai be dẽmotóro kaae sóró, Juda whjrapené fo wosetere berapemó Yesu Keriso ʔ mo Kótóné Naalemapó yóló, so whjpaae hãkeamó yó mótu betalepó. ²¹ Atétepa, so whj feané ama yó matere fo wosóló sirayóló duraalu, "I whjta, take ó Jerusalem bemó Yesupaae tué tiki tiróló betó mole so whjpaae doakale susupui ala eraté kutu betale whj meie? ʔ ipaae waletaita, i bemó betó mole Keriso so whjpaae doasi dowi sekẽi ala eróló, so whjmó momaratere topo whjpaae *dipula* sóró male faai wale whj meie?" yalepó. ²² Téyaletei, Sol-né Talené fo eratere ala mo ti fake deté fóló mo fosó fosóre whj betalepó. Atéro, Damaskus bemó betó mole Juda so whjpaae Yesuta, so whj tẽteróló kaae tanõpóló sóró betéro betere Kerisopóló yó matepa, so whjné mo dono dapóló kisipa yalepó.

²³ Atéro, yó melaté fóló mepaae be dẽrape kemetepa, Juda whjrapené Sol daai kisipa mutu, atima betapaae tourãle wóló atimasisi kikitai fo dukutu betalepó. ²⁴ Atéyaletei, atimané ʔ daai du betere ala ama kisipa yalepó. Dilikitamokélé, dẽtamokélé, ai be bopéro betere tipi tũ sókó wale tiki dokõ ʔ daai, melaa yóló bitjta dua yalepó. ²⁵ Ai fo woseturaalu, kale mepaae Sol-né dere fo wosóló sya fu betere whjrapené ʔ tao suraalu, ai be bopéro betere tipi dolo sokóló dilikitamo yomó deyóló halikané duwóló deralepó. ²⁶ Téro, Sol ʔ Jerusalem bepaee holóló bituraalu, aimó mepaae Yesuné ala erótu betere whjrapetamo touyóló betaai yaletai, atima ʔ kelaõsóró wiyalepó. Atima wi yaletaita, ʔ Yesuné ala eratere whjpoló kisipa tiréni yaletainépó. ²⁷ Atétu betepa, Banabas-né kale whj Pol *aposei* whjrape beterepaae dapesó fóló daaló bitu, i sekẽta Damaskus bepaee faai fu betepa tũ tuámó, Tale wóló daapa, ama kelené mo kilipakalepó. Téro, aimó Talené

ʔpaae fo ipakalepó. Ai fo yóló Damaskus bemó bituraalu, ʔ mo wikélé ini, halaainé Yesu Kerisoné doimó fo yó mótu bitipakalepó. ²⁸ Atéro, Sol ʔ atimatamo betámó bituraalu, ai Jerusalem be huluamó so whjpaae Talené fo wikélé ini, mo halaainé Yesuné doimó yó maté kutu betalepó. Atéteremó, whj mené ʔ sesékélé inipó. ²⁹ Téro, Sol-né Krik be fo bole Juda so whjpaae Yesu ʔta, mo Kótóné Naalemapóló kisipa yõpóló, fo tokõtamo du betaletai, mepaae Juda fake whjrapené Sol daairaalu du betalepó. ³⁰ Ai fo woseturaalu, Keriso norapené Sol daõsóró tao suraalu, Sesaria bepaee dapesó dorowóló, Tarsus bepaee fõpóló dotonalepó. ³¹ Atéro, Judia hae kwiamókélé, Kaleli hae kwiamókélé, Samaria hae kwiamókélé, Keriso so whjtamo bóe dóló susupui ala erótu betaletai, mió i alimó hajné sukóló dua betó molepó. Talené Deĩ Kepe Wisiné atima fotokõróló ketekẽ bulatepa, Yesupaae tué tiki tiratere so whj mo ti fake deté felepó. Atéro, Kótó ʔta, mo doa fotokõ bole Talepóló wi kisipa mutu, hemée deyóló mo dua betó molepó.

Pitané Enias-ró Dokas-tamo wisirale fo

³² Téro Pita ʔ mepaae Kótóné kae betéro betere so whj betó mole be hulua dokõ fea keleté fóló Lida be huluamó betó mole Keriso so whjtamokélé ekei fo yóló betaai felepó. ³³ ʔ atéro wóló, ai bemó betá whj ama doi Enias betepa kelalepó. Ai seké ʔta, tiki dãmuyóló hãle fiyótóro mupa, 8-ró ba fo kemeyale whjpo. ³⁴ Atéro mupa, Pitané kale whjpaae duraalu, "Enias-ó, Tale Yesu Kerisoné yá mió ai wisiratapa, turukó holae. Téro naao besekẽ tukóló bopeyóló tupaae mulae," yalepó. Téyalemó, kale whj ʔ mo hapale tėti turukó holóló daane holalepó. ³⁵ Atéro, ai kale Lida be huluamó betó mole so whjro Saron be huluamó betó mole so whjtamoné tiki sinóló dãmure whj Enias wisiratere ala kilituraalu, Talepaae kisipa tiki tirótua yalepó.

³⁶ Téro, Jopa bemó Talené ala eratere sokó betá ama doi Tabitapó. Krik foné ai doi Dorkas doi mulapó. Ai so ʔta, betere dokõ fea hãkesené sinóló yaala sókó fóló wisi ala erótu, yolealere so whjmó ʔla ʔla hãle tao sóró matere ala fãane so wisinaalepó. ³⁷ Atétu betale sukamó, kale so ʔ heponé sukãlepó. Atéro sukutepa, mepaae sorapené ama tiki fokóló kutiné bopeyóló siki be kepaee mulale holalepó. ³⁸ Ai be Jopata, Lida be felekemó erapó. Atéreteiné Talené ala eratere whjrapené Pita Lida bemó beterapó depa woseturaalu, atimakó whj tamo fõpóló doteyalepó. Atéro fóló Pitapaae duraalu, "No-ó yãta, mió mo dãmotamotóro hapale faai dapesene walepó," yalepó.

³⁹ Tétepa, Pita ʔ atimaamotamo fóló, Jopa bemó sókó fóló, kale so sukóló mole siki be kepaee dapesó horalepó. Atéro aimó betó mole wulia sorape Pita daalepaae wóló moló-u yóló duraalu, "Ita, ai sukãle so ʔ sukãai bituraalu, male doasi deróló sókó fatere fõloi kutiró mepaae deratere kutirapetamo i ape yóló," yó malepó.

⁴⁰ Tétepa, Pitané ai sorape belapaae hōkonóló ă bukutiri teyaró bituraalu, moma yalepó. Atéro moma yóló ă kale so molepaae fetée wóló duraalu, “Tapita-ó, yă turukó holae,” depa kale so kele fisăae horóló, Pita kaae taru turukó holóló bitj holalepó. ⁴¹ Atéro betepa, Pitané kale soné naasemó tao sóró turukó horóló daalalepó. Atéro kale wulia soraperó Keriso so whjta-mopaae kepaayale so i ape yóló yó malepó. ⁴² Pitané kale mo ti sinóló mole sotei, momó kepaaróló beterallepó dere fo kulu kulu só kwęyóló fakeratepa, Jopa be huluamó betó mole so whj mo feané wos-alepó. Até yalepó dere fo woseturaalu, so whj mo fea Talepaae feteyóló kisipa tiki tirótua yalepó. ⁴³ Téró, Pita ă Saimon-tamo mepaae be đęrape betalepó. Saimon-ta, hupu sekaęné mepaae ęla ęla ale yaairaalu, bé bé yǒpóló węimó fokotu betere whjǒ.

Konilias-né Pitapaae ape yale fo

10 Atéyale sukamó, Sesaria whjkó ama doi Konilias beterepó. ăta, ai be huluamó 100 Rom diki tare whjrape kaae tare topo whjǒ. Ai diki tare whjrapeta, Itali hae kwiaró walepó. ² Konilias-ró ama naale senaaletamokélé, somakélé, atima mo fea Talené ala yó taruraalu, Kótó aǒmó sukǒló beterepó. Atéru, yoleale yóló betó mole so whjmó, betere dokǒ fea ęla ęla hăle matere alaró, moma dere alatamo yó tarepó. ³ Atéro betă sukamó, kuluka 3 *kilok* ă ama be dolomó betepa, noke naró dere kaaené Kótóné *ensel* sókó wóló daane wapa, ama mo diriyóló kelalepó. Atéru ă-paae duraalu, “Konilias-ó,” yalepó.

⁴ Atéro dere fo woseturaalu, kale whj ă witamo *ensel* daalepaae kese faróló duraalu, “Tale-ó, maé?” yalepó.

Tétepa, *ensel*-né ăpaae duraalu, “Naaó moma dere alaró yoleale yóló betó mole so whjmó hamoko yóló hăle matere alatamo Kótóné kilituraalu, kokǒné suku-napó. Atei ala dereteiné yă tuę keteréni, ama kisipa yó tarapó. ⁵ Térapa Konilias-ó, Jopa bemó whj betă ai betere ape. Ai whjné ama doita, Saimon-tei Pitapó du beterepó. Térapa, ai whj Jopa bepaee dape sene fǒpóló, diăkó mepaae whj dotonae. ⁶ ăta ama yakoma Saimon-tamo ai betere ape. Ai Saimon-ta, hupu sekaęné to ó mepaae ęla ęla aleyaairaalu bé yǒpóló, węi fokotere whjǒ. Ama beta węi fókumó ai tęne ape,” yalepó.

⁷ ăpaae ai fo yóló, kale *ensel* fupa Konilias-né ama bemó kutó diratere whj tamo yóo, Kótóné ala eró tare ama diki tare whjrapekó betă yóo, yóló ape yalepó.

⁸ Téró betepa, atimapaee kale *ensel*-né ăpaae yale fo fea yóló, Jopa bepaee fǒpóló dotonalepó.

Pitané noke kaaené kelale ala

⁹ Atéro tǔmó fiyóló, hjka be đętepa, atima Jopa be huluapaae sókó faai feleke deretamo eté ipakalepó. Pita ă Jopa bemó 12 *kilok* sukakelemó moma yaairaalu, kekelele dere siki bepaee holóló beterepó. ¹⁰ Atétepa, yakoma Saimon-ró somatamo aǒró bemó naaire ęla donoróló muló betepa, ă siki bepaee holóló moma du

betalemó, ă wote yalepó. Atépa, noke naró dere kaaené i ala depa kelalepó. ¹¹ Ó hepen be tǔ tukwę fóló doasi đęi kuti kaae ęla doyró kwia dokǒ dorokǒ fóló amatei dorowou betepa kelalepó. ¹² Ai dorowale kuti kaae ęla dolomó i haemó niki daani ke detere ęlaraperó barapetamokélé, hó naase daae mole ęlara-pekélé, mo fea ai kuti dolomó betó mupa kelalepó. ¹³ Atépa, ó șamó fo yóló duraalu, “Pita-ó, yă turukó holóló ai betó mole ęla dóló nae,” yalepó.

¹⁴ Ti fo depa Pitané duraalu, “Tale-ó, mo deretei mo take naao đăpaae, ‘Ai ęla naǒse,’ yóló muló betepa ę werapó,” yalepó.

¹⁵ Ti fo depa, kale dere kaae momó ăpaae duraalu, “Kótóné yăpaae wisirapa nae dere ęla, ę werapó ekesé. Sóró nó betă yae,” yalepó.

¹⁶ ăpaae ai fo dere alata, sore félimó yóló mo ai fapótóró kale kuti ó hepen-paae momó sóró holalepó.

¹⁷ Pitané ăpaae i yó male ala noa betené yalerópóló kisipa teketu betalepó. Atétu betepa, Konilias-né dotonale whjrape wóló, Saimon-né be momó tęnerópóló keketé wóló, be bopéró betere tipi tǔ sókó walemó daae molepó. ¹⁸ Atima atéro daalu, fo tekeróló duraalu, kale Saimon-tei Pitapó du betere whjkó imó betere yóló wosalepó.

¹⁹ Pita ai yale alané bete kisipa hăle teketu betepa, Đęi Kepe Wisiné ăpaae duraalu, “Saimon-ó, whjrape sorené yă keketé ai kutu betere ape. ²⁰ Térapa, yă turukó holóló aǒró bepaee derepae. Ai whjrapené yă-paae atimatamo faalopó depa me kisipa muni, atima yălo dotonalepa fó betă yae,” yalepó.

²¹ Téró, Pita ă doropóló kale whjrapepaae duraalu, “Diaaǒ ai keketé kutu betere whjta, ę i ape. Térapa diă noatepa waleé?” yalepó.

²² Ti fo depa atimané duraalu, “Đăta, kale diki tare whjrapené topo whj Konilias-né dotonatepa walepó. Ai whj ăta, dowi alakélé enei Kótóné ala erótu betepa, Juda so whj mo feané whj wisipóló doi sóró horótu beterepó. Tépa, mo kae beteró betere *ensel*-né ăpaae duraalu, yă ama bepaee wóló, naao dere fokó wosaaipe dape sene fae depa, walepó,” yalepó. ²³ Ti fo depa, Pitané atima bepaee dapesó fóló fiyalepó. Atéro, hjka be đętepa, kale whjrapetamo Pitakélé, mepaae Jopa bemó betó mole Keriso whjrapekélé fea felepó.

²⁴ Atima atéro, tǔ tuămó diki betă fiyóló, hjka Sesaria bemó sókó felepó. Téyalemó Konilias-né fake whjrapekélé, ama fulumu whjrapekélé, mo fea touróló Pita dapesó wǒpóló kaae tawóló beterepó. ²⁵ Pita atéro sókó wapa, Konilias-né ă doasi whjpa kilitu, ama hó aǒmó bukutiri teyaró bitj derepelepó. ²⁶ Atétepa, Pitané kale whj tao sóró turukó horóló duraalu, “Turukó holae. Đămo wusuróta mo whjǒ,” yalepó.

²⁷ Téró, Pitaró Konilias-tamo fo deté fóló be tuăpaae kelalemó, so whj mo fea touró beterepó. ²⁸ Atéro betó mupa Pitané duraalu, “Đă Juda fake diă Juda meire fake so whjtamo betămó fo yóló ó ęla nokole ala yaǒse eretei diă feané ai kisipa ere ape. Téretei, mió Kótóné ępaae i ala yó malepó. Đă Juda fake so whjne kae kae fake so whjpaee i ala dorapó, i ala wisirapóló

eratero fo yaose yóló epaae yalepó. Atéyaleiteiné mió ę diątamó beaai ape dere fo wosóló hęrapó enénipó. ²⁹ Kótóné epaae ai fo yaleiteiné naao ę dape sene wópóló dotonale whjrapepaae faalomeipó ini, atima dere fo betę wosóló i daale ape. Térapa, naao ę noatepa dape sene wópóló dotonaleé?" yalepó.

³⁰ Ti fo depa, Konilias-né epaae duraalu, "Doųró be de kemeyaaí haęle bitu, kuluka 3 kilok suka kelemó ę yaęlo be dolomó moma du betalepó. Atétu betepa, mo deęi kuti deréli *ensel* mo hapale sókó wóló yaęlo hosaa tuąmó daane walepó. ³¹ Atéro daalu epaae duraalu, 'Konilias-ó, naao hamoko yóló, yolealere so whj tao sóró haęle matere alaró moma dere alatamota, Kótóné ama keletómó mo donoi ala dapóló kisipa mutapó. ³² Térapa, Konilias-ó, whj betané ama doi Saimon-tei, Pitapó du betere whj Jopa bemó ama yakoma Saimonta-mo betepa, dape sene fae. Ama yakoma Saimonta, hupu sekaęné mepaae ęla ęlarape aleyaairaaalu, bé yópóló weimó fokotere whj ai ape. Ama beta, ti weęi fókumó ai tęne ape,' yalepó. ³³ *Ensel*-né epaae ai fo depa, ai whjrapené ya dape sene wópóló, yaęlo atima hapale dotonalepó. Atétepa, ya atimatamo waletéiné mo kée dapó. Ti Talené keletómó da fea wóló i betó moletei, Talené epaae yae yale fo wisi naao epaae depa wosaai dapó," yalepó.

³⁴ Tétepa, Pitané fo kaae sóró Konilias-paae duraalu, "Ę Jopa bemó betepa, Talené epaae yó male alané bete mió yaęlo tuę yalepó. Tale Kótó ąta, mepaae whj tao sóró wisi kisipa mulótu, mepaae whjmo dowi kisipa mulatere Tale meipó. ąta, da mo feapaae betę alatóró erótua yaaire kisipa mulapó. ³⁵ I hae kwia dokę feamó betó mole so whj Kótó aąmó sukóló bitu, ama yae dere ala betę erępóló tuę wisi donorótu betere so whj-ta, ti Kótóné ama dape saalopó. ³⁶ I fota, Kótóné da Israeł so whjpaee yalepó. Ama kale mió wosetere kisi fo wisi etéro yó melalepó. Da Kótótamo dua beterepóló Yesu Kerisoné ama yale alané da hosaa muni deyóló betero betepapó. Ti ąta, i haemó betóló fale so whj mo feané Talepó. ³⁷ Jon-né so whj weęi tópuraałopó, fo yó male kęlipaae Kaleli haemó kaae sóró Yesu Kerisoné fo yó melaté fóló, Judia haemó sókó waletéi dią feané kisiparapó. ³⁸ Kótóné Deęi Kepe Wisi Nasaret whj kó Yesu tuąmó beterołó, so whj fea tęteróló kaae tawópóló ama doasi fotokękélé bulóló sóró beterealepó. Atéro, hae kwia dokę feamó kuturaalu wisi ala eróo, dowi kepe tepeyóló betere so whjkélé wisiróo yópóló, Kótó ątamó beątamó kutu betalepó.

³⁹ Daąta, Israeł so whj betere tikiró Jerusalem beta-momó bitu, ama erale alarape dané kelené kelaletéi yó maté kutu betepapó. ąta, atimané filipaaró betere ni tómó oleróló dalepó. ⁴⁰ Téyaletei, ą sinóló dou dolomó sore sukamó mupa, Kótóné kepaaró betepapó. Atéro kepaayóló betereiteita, mepaae so whjné kolępóló yalepó. ⁴¹ Atéro bitu, sókó wua dere alata, so whj feané keletómó ini, Kótóné ama sorokó su yóló betero betere so whjrape beterepaae maaté sókó wua yalepó. Ti ai sókó su yóló betero betere whjrapetamo bituraalu, ęlaró weęitamo nukua yale whjrapeta, ti daępó.

⁴² Téro, take ama epaae i fo ene fae yalepó. 'Kale mió wosetere kisi fo wisi yó móturaalu, ęta Kótóné dią sukęle so whjtamokélé ó betó mole so whjtamokélé, fo tokóló talerępóló, sóró daaló betepapó yóló yó melale fae,' yalepó. ⁴³ Take Kótóné kóló whjrape dokę feané mepaae so whj de epaae kisipa tiki tiró betepa, atétere so whjné dowi ala kwia ama kemeróló aluraalopó erapó," yalepó.

⁴⁴ Téro, Pitané ama fo haęle du betepatei, Deęi Kepe Wisi dorowóló ama dere fo wosetu betere so whjné tiki tuąmó bitę dorowalepó. ⁴⁵ Até dere ala Jopa bemó Yesupaae tuę tiki tiró bitu tiki sekaę tikire Juda whjrapené kelalepó. Tétu, Juda meire fakepaaetei, Deęi Kepe Wisi matapóló sira du betalepó. ⁴⁶ Ti noa betené mei, atimané kae kae be fo yóló Kótóné doi hale sóró horótu betepa wosalepó.

Até dere ala kolóló, Pitané i fo yalepó. ⁴⁷ "Take da Juda fake so whj Deęi Kepe Wisi su yale kaae, mió atimakélé ai sale ape. Atéro atima weęi tópuratepa né sesé yaaloé?" yalepó. ⁴⁸ Atéro, ai so whjpaee duraalu, "Dią fea Yesu Kerisoné doimó weęi tópuraałopa ape," yóló tópurótua yalepó. Atéyale kęlipaae Pitapaae woseturaalu, "Mepaae be deękó ya ątamó betóló fenére?" yalepó.

Pitané ama du betere ala haękearale fo

11 Juda meire fake so whjrapekélé, Kótóné fo wosóló kisipa tiralepó deté kotere fo Judia hae kwiamó betó mole *aposeł* whjrapero Keriso norapetamoné wosalepó. ² Atéro Pita ą Jerusalem bepaae holalemó, mepaae tiki sekaę tikiru Talepaae tuę tiróló betere whjrapené Pita foné sóró i fo yalepó. ³ "Yaąta tiki sekaę tikinire fakené bemó bitu, ęlaró weęitamo nuku betalepó. Aita fo mole alatei naao erapó," yalepó.

⁴ Tétepa, Pitané atimapaae duraalu, "Ę Jopa bemó betepa erale ala mo fea deté wóló Sesaria bemó betepa yale alapaae sókó waalopa dią fea wosae. Ę doasi be hulua Jopamó momatu betałemó, noke naró dere kaaené i ala depa kelalepó. Doasi bukutere kuti kaae ó saęmó doųró kwia dokę dorokę fóló amatei haęle dorowóló ę betere tikimó muni dorowalepó. ⁶ Atétepa kelalemó, i haemó betó mole niki meire ke detere ęlaraperó barapetamokélé, hó naase daae mole ęlaraperó syaae ęlarapetamokélé, mo fea betó mupa kelalepó. ⁷ Atépa, ó saęmó fo yóló duraalu, 'Pita-ó, ya turukó holóló ai ęlarape fea dóló nae,' yalepó.

⁸ Ai fo depa yaęlo duraalu, 'Tale-ó, ai ęlarape yaęlo nókélé inireiteiné ai ala mo enénipó.' yalepó.

⁹ Ti fo yalemó, kale dere kaae momó fo yóló duraalu, 'Tale Kótóné nae dere ęlatei, werapó ekese. Talené wisipa nępóló muló betere ęla ti nae,' yalepó. ¹⁰ Atei kaae fo sore félimó yóló, kale ęlarape fea momó ó hepen-paae sęyóló sóró holalepó," yalepó.

¹¹ "Atéteretamo, Konilias-né Sesaria bemó ę beterepaae dotonale whjrape sore wóló, ę betere be belamó daaipakalepó. ¹² Atéparaalu, Deęi Kepe Wisiné epaae duraalu, 'Ya ai whjrapetamo faaloé yóló kisipa tekeni, atimatamo fae,' yalepó. Atétepa, i daae mole

aporó norape ętamo fóló kale whj Konilias-né be dolopaae dą fea holalepó. ¹³ Dą atéro beteremó, Konilias-né dąpaae i fo yalepó. ą ama be dolomó momatu beteremó, *ensel* ą beterepaae sókó wóló duraalu, 'Di-ąkó mepaae whjrape Jopa bepaae Saimon-tei Pitapó du betere whj ai beterepa dape sene fae. ¹⁴ Ama di-ąpaae dere foné ęaró naao naale senaaletamokélé, naao fake so whjkélé, naao be whj so whjkélé, di-ą aluyaęsóró tao saalopóló, *ensel*-né ąpaae depa, ama ępaae yalepó.

¹⁵ Ai fo epa, ę wóló ęalo fo kaae sóró du betalemó, Dęi Kepe Wisi atima tu-ąpaae bitj walepó. Aita, me kae kisi ala ini, mo take kaae suraalu, dą Juda so whjpaee erótu yale kaaetóro atimapaekélé eralepó. ¹⁶ Ai ala kolóló, Yesuné yale fo kisipa mualepó. Yesuné dąpaae duraalu, 'Węi tópuratei whjkó Jon-né amata, ti di-ą węi hęle maaté tópuratei nalota kale Dęi Kepe Wisitamo tópuraaopó ere fo mopó. ¹⁷ Tęrapa, i ala bet-ą wisiyóló kisipa muae. Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratepa, Dęi Kepe Wisi dąmó hęle mótu yale kaae Kótóné atimapaekélé, ai melale ape. Tétepatei, ę Kótó kaae betepapakó atei ala ekesé yóló sesé yaaloé? Atei ala mo enénipó," yalepó.

¹⁸ Téro, kale be whjné Pitané dere fo wosetu, atimané ą foné saletei taaralepó. Atéro Talené doi hale horótu duraalu, "Kótóné Juda meire fake so whjkélé, hęko betere ala taaróló, kepaayóló mo ti betaaire bete sępóló ai menęlirapó," yalepó.

Antiok so whj kisipa feteyale fo

¹⁹ Stipen dale sukamó su betale susupui alamó dapo dapo yóló fele whjrapekó mepaae Fonisia hae kwia-paaekélé, węiné bopéro daaló betere Saiprus hae kwia-paaekélé, Antiok be hulua-paaekélé, Juda fake so whjpaekélé, kale fo wisi yó maté kutu betalepó.

²⁰ Téyaletei, mepaae dapo dapo yóló fele Saiprus be hulua whjró Sairin whjrapetamo Antiok be hulua mó betó mole Juda meire so whjpaee Yesu Kerisoné mió wosetere kisi fo wisi yó melaai kaae salepó. ²¹ Téro, kale whjrape Talené atima fotokęratepa, so whj mo feané du betere dowi ala taaróló, Talepaae kisipa tiki feteyóló wou betalepó.

²² Atétu beterepó dere fo Jerusalem bemó betó mole Keriso so whjné wosalepó. Atéro woseturaalu, ai so whjné Banabas ą Antiok bepaae fępóló dotonalepó.

²³ Téro, ą Antiok bemó sókó fóló, aimó betó mole Keriso so whjpaee Kótóné ama kęlené sukutu hęle tao sere ala atima tu-ąmó mupa kelalepó. Atępa, Banabas hajné sukuturaalu, Kótóné ere ala di-ą tu-ąmó hęle muó tanępóló yae yóló, fotokę bulóló ma fo yalepó. ²⁴ Banabas-ta, Dęi Kepe Wisiró tuę tiki tiratere alatamo f-ąne whj wisi naalepó. Tęraalu, mo turó so whj Yesu Kerisopaae tuę tiki tiralepó.

²⁵ Atétu betéro, Banabas ą Tarsus bepaae Sol kekene faai felepó. ²⁶ Atéro, kale whj ą fóló Sol kekóló dape sóró atimaamo wusuró Antiok bepaae momó walepó. Wóló ba fo bet-ą atimaamo ai Keriso so whjtamo bituraalu, Kótóné fo so whj mo feapaae yó mótu betalepó.

²⁷ Atéyale sukamó, mepaae Kótóné kęló whjrape atima Jerusalem be taaróló, Antiok bepaae dorowalepó.

²⁸ Ai whjrapekó bet-ą whjné doi Akabas-pó. Ai whj ą Dęi Kepe Wisiné fotokęratepa, turukó holóló duraalu, "Rom *Gavman*-né tęteróló kaae tare hae kwia feapaae doakale dowi wote ali waalo ai ape," du betalepó. Ai alata, kale Rom *Gavman* whj Kaladias-né tęteróló kaae tare alimó weipakalepó. ²⁹ Atéro, Yesuné yó matere whjrapené Judia hae kwiamó betó mole Keriso so whj tu-ąpaae wale doasi sekęi alamó kisipa mutu, ai so whj tao saai atima fo dokalepó. Atéro duraalu, d-ąné tare *moni* sýtórti deraalopóló, der-ąleta du betalepó. ³⁰ Atimané atétu betaleteita, Judia hae kwiamó betó mole Keriso norape hęle tao sóró, Jerusalem be hulua mó betó mole whj disirapepaae male fępóló, Banabas-ró Sol-tamo sóró beterepó.

Kin Herot-né Jems dóló Pita dipula beterele fo

12 Atétu betere alimó *Kin* Herot-né mepaae Keriso whjpaee doakale susupui ala eróló ama diki tare whjrapepaae *dipula* betere-ąleta yae yóló mulalepó.

² Atéro, Jon-né noma Jems atima doakale bóe dele sep-akené depa tikalepó. ³ Kale *Kin* Herot-né Jems delemó Juda so whj hękesené sinitu betalepó. Atétere ala kilituraalu, ama diki tare whjrapepaae Pitakélé, *dipula* beteraai, dape sene fae depa, fóló tawalepó. Atétere alata, kale fopei *bred* o bulayóló nokole alimó yalepó.

⁴ Atéro Pita tawóló sóró fóló, so whj feané keletómó fo tokóló taleyaairaaalu, diki tare whjrapené naase tu-ąpaae sóró beterepó. Téro, ai diki tare whjrape atima fake doęró aleyóló betéro beterepó. Téro, Herot-né yóló mulóturaalu, kale bosenée fele be dę kemetepa, ti d-ąné Pita ą dępóló fo tokóló taleyaalopó yalepó.

⁵ Pita atéro *dipula* betéro betepa, Keriso so whjné Kótóné Pita tao sępóló, momatere ala hęle yótóro tarepó.

Pita dipula betepa, ensel-né sokale fo

⁶ Téro, kale *Kin* Herot-né hįka be dętepa, so whj feané keletómó fo tokóló taleyaai diki tare whj uté betóo, ité betóo, ere tu-ąmó Pita *sein* kępiné dokóló beterepó. Atéro betepa, ai tų sókó walemó diki tare whjné kaae tawóló daalepó. ⁷ Tépa, Talené ama hepen bemó kutó diratere *ensel* wóló, d-ąné Pita betéro betere *dipula* be dolo dęyó felepó. Atéro kale *ensel* sókó wóló, Pita-né hulumó haróló duraalu, "Pita-ó, mo hapale turukó holae," deremó Pitané naasemó sere *sein* kępi whaalóyóló hęletei teraae derepelepó.

⁸ Atétepa, kale *ensel*-né Pitapaae duraalu, "Naao hó beró kutitamo hapale sae," depa, salepó. Atéro, "Naao tómó bukutere kutikélé, bukóló ę sya ape," yalepó. ⁹ Pita ą atéro, ai *dipula* be taaróló *ensel* fole tiki sya furaalu, ita ąpaae *ensel*-né dapóló kisipa muni, noke naró dere nisi yalepó. ¹⁰ Atimaamo atéro furaalu, mo filosóro kaae tawóló daaló betere diki tare whj dekeróló tu-ąmó daale diki tare whjkélé, kale dere kaae dekeróló sókó felepó. Atéro furaalu, kale be hulua

bopéro betere tipi tumó doakale *aiyon kapa* fakené aleyóló kinó betere tukélé, ama hāletei, tukwé fóló mupa, atimaamo belapaae sókó felepó. Téró, atimaamo ai tū dapo tópaee derepelemó, kale *ensel* Pita taaróló, aimótei alu yó deyalepó.

¹¹ Téró, Pitané *ensel*-né apaae erale alarape fea kisi-pa yóló duraalu, “Mió yālo kisiparapó. Ita, noke naró dere nisi yalemó motei irapó. Kale *Kin* Herot-ró Juda so whj̄tamo atima hēkesené sukuturaalu, apaae eraaire ala mo eraqsórópóló, Talené ama *ensel*-né ē tao sene ai weirapó,” yalepó.

¹² Kale *ensel*-né apaae erale ala mo diriyóló tuē muturaalu, Mariané bepaae felepó. Mariata, Jon-tei, me doi Mark-né hamapó. Téyalemó, so whj̄ mo fea betāpaae touróló bitu, momatu beteremó sókó felepó.

¹³ Téró, Pita ā wóló bela tū aqró daalu kokopórótu betepa, ai bemó kutó diratere so seimale Roda tū tukj̄yaa i walepó. ¹⁴ Téyalemó, kale senaalené Pitané ō nakome wosóló hājtu, tū hapale tukuni, fesaae folo bemó betó mole so whj̄paae kale Pita wóló a belamó daalapó fo ene felepó.

¹⁵ Ai fo deremó, kale so whj̄né Roda-paae duraalu, “Ti senaale yā topo doyóló keyaa fu de?” yalepó. Ai fo depa, kale senaalekó duraalu, “Meipó. Pita mo wóló até belaró daale ape,” yalepó. Tétepa, kale so whj̄né duraalu, “Motamo epa, ti ā kaae tare *ensel*-né tao su yalepa kelae,” yalepó.

¹⁶ Atima ai fo du betepa, Pita daalu tu hāle kokopórótu betalepó. Atétu betepa, nalo kale so whj̄ atima fóló tū tukj̄óló kelalemó, Pita wóló daapa kilita sókó furaalu, siratu betalepó. ¹⁷ Tétepa, Pitané ama naasenétei yóló duraalu, atimapaee fo taalae yalepó. Téró atimapaee Talené ā *dipula* bemó betepa, tao sóró dape só wale ala fea yó melalepó. Atétu beteró, ai so whj̄paae duraalu, “I fota, Jems-ró mepaae Keriso norapetamopaae yó melae,” yóló ā metikipaae faai felepó.

¹⁸ Atéro h̄jka Pita ā kemei fi sisópaae eté yalepó. Kale diki tare whj̄rape atima wóló kelalemó, Pita bitinipa, ā neyóló sókó felerópóló, atima mo doakale fo tiki kēlaaratu betalepó. ¹⁹ Atépa, kale doasi topo whj̄ Herot-né ama diki tare whj̄rapepaae duraalu, mo dekéro keketé kwēyae depa, kekāletei ā kilinipó. Tétepa, ama diki tare whj̄rapepaae Pita *dipula* betepa kaae tawóló daalale diki tare whj̄rapetamo fo tokóló kemetepa, mo ti sinópóló dae yóló mulalepó.

Kin Herot ama yale alamó ā dóló sukunale fo

²⁰ Até du beteró, suka memó Herot ā Judia hae kwia taaróló Sesaria hae kwiapaae doropóló, aimó mepaae be dērape betalepó.

Ti *Kin* Herot-né Tair be hulua so whj̄ró Saidon be hulua so whj̄tamopaae doakale fopaae bualepó. Atépa, atima touróló betāpmó bituraalu, i fo du betalepó. “Doasi topo whj̄ *kin*-ó, dāné yātamo fo sawa yaai dapa, naao be dē mekó tukóló mulaaloé?” depa kale sekéné duraalu, “Ti wisirapa téyaalopó” yalepó. Ti fo depa, kale so whj̄né *kin*-né kutó diratere whj̄kó betā Blastas-

paae woseturaalu, “Naao dā tao suraalu doasi whj̄ *kin*-tamo naamei fokó yaaloé?” depa kale sekéné téyaalopó, yalepó. Atima atéro touróló betāpmó bituraalu, kale doasi topo whj̄ *kin*-paae duraalu, “Doasi topo whj̄-ó, dātamo bóe dele ala taaróló dua wisiyóló betaalopó. Ti noatepae, kale *kin*-né tēteróló kaae tare hae kwiamó nokole ɔla wó mupa, dupu du beteretei tikaqsóro kisipa muturaalu,” ai fo du betalepó.

²¹ Atéro, atimané kale tukóló mulale be dē wapa, Herot ā *Kin*-né kuti wisinaale deróló so whj̄ touróló betere tikimó sókó felepó. Atéro doasi topo whj̄ betere *sea*-mó bituraalu, so whj̄paae fo du betalepó. ²² So whj̄ feané ama dere fomó doi hale sóró horóturaalu, “Ama dere fota, kótóné fo kaae dapóló,” dukirótu betalepó. ²³ Téteremó, ai fapotóróti Talené *ensel* wóló kale sekéné Talené doi sóró horéniteremó ā dóló ama tiki mokené turukó nóló mo ti sukunalepó.

²⁴ Atéturaalu, Tale Kótóné fo ai be felekemó betó mole so whj̄ feané wosóló fakeraté felepó.

²⁵ Banabas-ró Sol-tamoné so whj̄ tao saai sóró wale *moni* melóló Jerusalem taaróló momó furaalu, Jon-ró Mak-tamo dape sóró Antiok bepaae fesaae felepó.

Banabas-ró Pol-tamo Talené kutó dirópóló doteyale fo

13 Atéro, Antiok bemó betere Keriso so whj̄ kuamó Kótóné kɔló whj̄raperó yó matere whj̄rapetamo betó molepó. Ai whj̄rape atimané doita Banabas, Simeon-tei, me doi Niser, Sairin be hulua whj̄kó Lusias, kale *Kin* Herot-tamo betāpmó doayale whj̄ Manain, Sol, atima atéro betó molepó. ² Téró kale Keriso so whj̄ Tale aqmó dua bitu, Talené doi sóró horótu betalepó. Atéturaalu, ɔlakélé weyóló betepa, Dēi Kepe Wisiné atimapaee duraalu, “Yālo tukóló muló betere kutó Banabas-ró Sol-tamoné dirópólópa, atimaamo sóró beterae,” yalepó. ³ Atima atéro, ɔla weyóló hāle bituraalu, moma deté fele k̄jlipaae, kale whj̄tamo tikimó naase mulóló, fópóló dotonalepó.

⁴ Sol-ró Banabas-tamo Dēi Kepe Wisiné dotonatepa, Selusia bepaae doropóló, aimó atimaamo wēi nukumó wēiné bopéló daaló betere hae kwia Saiprus-paae felepó. ⁵ Atimaamo atéro ai hae kwiamó tēne be Salamis bemó sókó fóló bituraalu, Juda whj̄rapené fo wosetere berapemó so whj̄paae Kótóné mió wosetere kisi fo wisi yó melótu betalepó. Téró, Jon me doi Mark-kélé, atimaamo tao sóró kutó diyaai atima fea fóló betalepó.

⁶ Atéro, atima ai wēiné bopéro daaló betere hae kwia tuāpmó kutu beteró Papos be huluamó sókó felepó. Aimó Juda whj̄kó isi whj̄tei, Kótóné kɔló whj̄pó du betere seké Bar-Jisas beterepó. Atimaamo ai kale seké-tamo Papos bemó hokolaa yalepó. ⁷ Kale isi whj̄ Ba-Jisas, *Gavman* whj̄ Sersias Polas sisó supuróló, ātamo kutu betere whj̄pó. Ai *Gavman* whj̄ta, tuē tiki wisi mulu, Banabas-ró Sol-tamopaae Kótóné fokó ā wosaipa, yó melaai ape yalepó. ⁸ Atéyaletei, kale isi whj̄né Banabas-ró Sol-tamoné yó matere fo *Gavman* whj̄né wosóló kisipa tiki tiraqsóro, kae kae fotei du betalepó. Elimas doita, Krik be foné isi whj̄pó. ⁹ Téró Sol ākélé,

ama take mole doi Sol taaróló, Pol doi mulalepó. Téró, Pol Dęi Kepe Wisiné fotokoratepa, Elimas kikéyóló kaae taaru duraalu, “Yąta, mo dowi kepené naalemapó. ¹⁰ Naaota, donoi alaró wisi alatamo bóe ai du betere ape. Yąta, mo dilikitere alaró kapala fotamo fąanuraalu, Tale Kótóné donoi alaró donoi fotamo naao ai wérótu betere ape. ¹¹ Naao ai ala deremó, Talené yą deké supu, mió mepaae sawa be dęmó naao keke diliki yaalopó. Atéró bituraalu, sukané dękélé, naao kelaalomeipó,” yalepó.

Téyaletamotóró, ó sąmó diliki ą tuąpaae deróló kale sekéné keke dilikiralepó. Atétepa, ą naase tawóló ąlisó faaire whjókó daaléró sísité kweyalepó. ¹² Kale ai *Gavman* whjné até dere ala kilituraalu, sirayóló ą kisipa tiki tiralepó. Ti noatepae, Talené ama fo yó matere ala mopóló kisipa mutu yalepó.

¹³ Até du beteró, Pol-ró ama fulumu whjrapetamo ai Papos be taaróló węi nukumó Pampilia hae kwia tuąmó tęne be hulua Perka-paae felepó. Atétepa, Jon-tei Mark-pó du betere whj ą atimaamo taaróló Jerusalem bepaae fesaae felepó. ¹⁴ Atéró, atimaamo ai Perka be taaróló Pisidia hae kwiamó tęne Antiok be huluaamó sókó felepó. Atéró fóló bituraalu, sąa nóló betere sukamó atimaamo Juda whjrapené fo wosetere be dolopaae holóló betalepó. ¹⁵ Atimaamo atéró betere, kale Moses-né asęre foró Kótóné kóló whjrapetamoné asęre fo dosąatu betalepó. Atéyale kijlipaae kale ai fo wosetere be kaae tare whjrapené atimaamo faleyóló duraalu, “No tamo-ó, diaamoné so whj hąiratere fokó enére?” yalepó.

¹⁶ Ti fo depa, Pol ą turukó holóló fo yaai kaae su naase horóló duraalu, “Israel whjrapero dią Juda meire fake so whjtamo-ó, Kótópaae witu, naameyóló ą aąmó betó mole so whjpaae yąlo i dere fo wosae. ¹⁷ Mo take dą Israel fakené Kótóné dąné ayarape deté faaire whjrape amatei sóró beteraté walepó. Atima atéró Isip bemó betepa, Talené atima so whj doasi fake firalepó. Ai ala epa, Kótóné mo Taoró mole fotokónęte ai Isip hae tale dóló ama so whj fasó sóró dapesó weipakalepó. ¹⁸ Atéró, so whj bitinire tikimó kutu bitu, atimané kisipa mole ala yaairaaalu, dowąae fu betepa, Kótó ąpaae feteyóló wópóló kaae tawóló bitiré felepó. Até yalemókélé, feteyóló wénitepa, hąle kaae tarepó. Atétepa, ba fo whj siki tamo keme ipakalepó. ¹⁹ Téró, Tale Kótóné atima beteraaire Kanan hae kwia hąle mu-ni, węikeró fakené tęteróló kaae tapa dóló tokó faaróló, ai hae kwia Israel fake so whjmó mo ti malepó. ²⁰ Isip hae kwiapaae fele ba fomó kaae sóró wóló, węikeró doasi be hulua doló torokó fale ba fomó sókó wouraalu, 450 ba fo kemeyalepó. Ai alarape deté wóló kijlipaae Kótóné kale Israel whjné bóe topo whj sóró daalaté weipakalepó. Até deté wóló, Kótóné kóló whj Samuel betale alimó sókó walepó.

²¹ Atéró, Kótópaae atima kaae tawaaire topo whjókó sóró beterae yóló wosetu betalepó. Tétepa, Kótóné Benjamin fake whjókó Kisya naalema Sol topo whj *Kin* sóró beteralepó. Ai whj doasi *Kin* betepa, ba fo whj siki tamo kemeyalepó. ²² Téyaletei, nalo Kótóné Sol taaróló

ą betale sirimó Depit topo whj *Kin* sóró beteralepó. Kótóné Depit kąae kelalemó, ą whj wisinaalepa, i fo yalepó. ‘Jesi naalema Depit-ta, mo whj wisinaalepó. A-ta, yąlo kisipa kaae muluraalu, yąlo erae, dere ala mo fea ama erótu betaalopó,’ yalepó.

²³ Yesuta, Depit-né deyale fake whjókó betąné deyalepó. Atéyale Yesu ą Kótóné Israel fake so whj mo ti aluyaąsóró tao saaire whj dią beterepaae doton-aalopóló muló betere fo mo eróturaalu, ai dotonó betere ape. ²⁴ Mo take Yesuné ama kutó kaae sóró diyaai epatei, folosóró Jon-pi wóló, Israel so whj feapaae Kótóné fo tuę yópóló yó mótu betalepó. Atéró yó mótu duraalu, ‘Diąné du betere dowi ala taaróló kisipa tiki fetepa, ti yąlo dią węi tópuraaalopó,’ du betalepó.

²⁵ Téró, Jon-né ama diyale kutó kemeraairaaalu, i fo yalepó. ‘Diaaą tuęné ęta, kale waalopó du betale whj nisi yaąse. Ęta, diaaą kaae tawóló betere whj meipa, i fo betą wosae. A-ta, yąlo kijlipaae waalo ai ape. Ti ęta, ą kaae whj wisi bitinireteiné ama hó bené kępikélé yąlo teraayaaire mo sųnipó.’

²⁶ Yąlo norape-ó, diąta Abraham-né deyóló fakerale naaleraperó Kótópaae wituraalu, ą aąmó sukóló betere Juda meire fake so whjné deyóló fakerale so whjtamo da fea aluyaąsóró dapesó faalopó, ere fo Kótóné mo ai eró betere ape. ²⁷ Jerusalem bemó betó mole so whjro atimané topo whjrapetamoné Yesuta, dą aluyaąsóró tao saaire whjpo tuę munipó. Téró, Kótóné kóló whjrapené asęmó ere fo *fula* dokó fea dosąatu bitutei wosóló kisipa munipó. Kale asęmó ere fotei dokonóturaalu, atimané ą mo ti sukópóló dae yóló só deralepó. ²⁸ Atimané Yesu daai kisipa mutu, ą tuąmó me dowi ala kwiakó muléró tale yaleteti, me ala mupa kilinipó. Atépatei, atimané Pailat-paae duraalu, ‘A sinópóló dae,’ yóló sętu betalepó. ²⁹ Ai alarape yóló kemetepa, kale asęmó ere fo mo dokonóturaalu, filipaa ni tómó olepa, tokóló दौरąle felepó. ³⁰ Téyaletei, Kótóné ą dou dolomó mupa kepaaralepó. ³¹ Atéró kepaayóló bitu, take betale Kaleli be taaróló, Jerusalem bepaae ątamo wale whjrapené ą kepaayóló betere ala kelalepó. Atéyale ala kelale whjrapené dą Juda fake so whjpaae yó mótu beteraepó.

³² Kótóné dąné ayarapepaae duraalu, yąlo diąmó take i ala eraalopóló mulale fo wisi dąné diąpaae mió i yó matapa wosae. ³³ Mo take Kótóné dąné nouterapepaae duraalu, ‘Diąkélé diaaą deté faaire naale senaalekélé, atima aluyaąsóró tao saalopóló muló beterepó,’ Ai fo dokonóturaalu, Kótóné Yesu ai kepaaró betere ape. Ti ai yóló muló betere fota, *buk Sam sapta* 2-mó asęrapó. Kótóné duraalu, ‘Yąta, yąlo naalepó. Mió ę naao aya alée felepó,’ erapó.

³⁴ Atéru, Yesuné tiki dou dolomó kęlaa yópóló taaręni, kepaaró beteraepó. Atéyaalopóló, mo take asęmó erapó. Ai fo i ape.

‘Yąlo Depit-paae hąle melaalopóló, kae muló betere ąla ama ere fo dokonóturaalu, yąmó mo melaalopóló,’ erapó.

³⁵ Ai fo kaaetei, Sam-mó duraalu,

'Naaota, kale dowi alakélé, inire whj wisiné tiki h̄le dou dolomó k̄laa yópoló kaae tawaalo meipó, fo as̄yóló muló betepapó,' erapó.

³⁶ Ti noatepae, Depit doasi so whj kuamó Talené kutó dité fu betepó suk̄le wh̄jtei, sinitepa atimané alimara-petamo bet̄amó douróló ama tiki ai k̄laa yale ape.

³⁷ Depit-ta até yaletei, ama Naale wisinaale, ti Kótóné dou dolomó mupa k̄laa yópoló kaae tani, ama kepaaralepó.

³⁸ Térpa norape-ó, d̄ané i yó matere fo wisi mo wisiyóló wosóló kisipa tiki tirae. Ai wh̄jné d̄ané dowi alamó saai yale kwia ama tokóló taae faralepó. ³⁹ Kale Moses-né as̄re foné d̄ané dowi ala tokóló kemeróló, wh̄j wisi betepanipó. Térteitei, Yesuné d̄a kepaayóló be-taire fo wisi yó materetei wosóló kisipa fetetepa, ti d̄ané dowi alamó kwia saairetei tokóló kemeraalopó.

⁴⁰ Kótóné k̄lóló wh̄jrapené i ala yaalo ai ape yale fo dī-paae eraşóró, mo wisiyóló kaae tawae. Ai fo i ape.

⁴¹ 'Dī faletere wh̄jrapené i dere fo wosae. Ȳlo ai de-pa kolóló sira deté fu betepó deté fu betepó, sinituraalu aluyae. Ȳlo doasi ala yaalopóló me wh̄jnékélé dīpaae depa, wosóló tūé tiki tiraalo meipó,' fo as̄yóló muló betepapó,' yalepó.

⁴² Ai fo du betepó Pol-ró Banabas-tamo ai fo wosetere be taaróló faaitepa, kale be wh̄j so wh̄jné du-raalu, "Diaamo momó kale fo wisikó uté waaire *fula*-mó yó melale waasepólópó," yalepó. ⁴³ Atima ai fo wosetere be taaróló, belapaae sókó felepó. Téró, Banabas-ró Pol-tamo fupa Juda so wh̄jró Juda meire fake so wh̄jtei, Juda so wh̄jné dere ala yó tare so wh̄jtamo kale wh̄jtamo sya wapa, atimaamoné duraalu, "Dī Kótóné k̄lené sukuturaalu, h̄le matere ala tūamó betó tawópóló yae," du betalepó.

⁴⁴ Téró, me *fula*-mó fo wosetere be d̄emó ai be hulu-amó betó mole so wh̄j Kótóné fo wisi wosaairaaalu, wóló betó molepó. ⁴⁵ Atétepa, atimaamoné yó mótu betere fo wosó tawóló betó mupa, mepaae Juda wh̄jrapené kolóló, atimané dere fo wosaai ai ala uşóró wisi uşópóló dei kisipa muturaalu, Pol-ró Banabas-tamoné dere fo t̄eteróló, kae kae fo du betalepó.

⁴⁶ Atétepa, Pol-ró Banabas-tamo né halaaíné duraalu, "Kótóné fo d̄amoné dīpaae yó melaai yalemó, dī wosetere h̄ yalepó. Tétepa, mió d̄amoné dī sisó eróló, Juda meire fake so wh̄j betó molepaae i kale fo wisi yó melaairaaalu fulapó. Ti aita h̄le mei, dī Kótóné mo ti betere ala sere h̄re aqrapó. ⁴⁷ Talené d̄amopaae i ala yae yóló mulalepó.

'I hae kwia feamó betó mole Juda meire fake so wh̄j diliki tūamó betepa d̄erópóló ȳlo dī sóró betepapó.

Ai d̄ené hae kwia dok̄o feamó betó mole so wh̄j aluyaşóró tao sene fae erapó,'" yalepó.

⁴⁸ Kale ai Juda meire fake so wh̄j atima ai fo wosetu-raalu, mo doakale hajné sinóló, Talené fo hale sóró horótu betalepó. Talené ama taketi mo ti betere bete saalopóló muló betere so wh̄j feané ai fo wosetu a-paae tūé tiki tiralepó.

⁴⁹ Tétu, Talené fo wosóló hae kwia feapaae fak-eralepó. ⁵⁰ Atétepa, Juda wh̄jrapené topo

wh̄jrapepaaekélé, mepaae Juda meire fake sorapekó Kótópaae winé sukóló betó mole doi mole so-rapepaaekélé, Pol-ró Banabas-tamo fopaae buşópóló, sesemeraté kw̄yalepó. Até deté kw̄yóló atimaamo ai be hulua tūamó betepetei, taaróló h̄kó faralepó.

⁵¹ Atétepa, faairaaalu diaaş dere dowi alamó d̄amo i fole ape yóló, atimaamoné hó bemó ere hae terepeyóló Ikoniam bepaae felepó. ⁵² Téró, furaalu Talené ala eró tare wh̄j tamo tūamó D̄ei Kepe Wisi f̄anuraalu, mo doa h̄kesené sukuté fu betalepó.

Pol-ró Banabas-tamo Ikoniam-mó Kótóné fo yó maletei

14 Téró, Ikoniam bemó Pol-ró Banabas-tamo dua dere kaae, Juda wh̄jrapené fo wosetere be dolopaae holalepó. Téró, atimaamoné mo wisiyóló yó matere foné, Juda so wh̄jró Juda meire fake so wh̄jtamo hosaamó suraalu, mo dekéró so wh̄j kisipa tiralepó. ² Téyaletei, kisipa tiki tirénire Juda so wh̄jné ai dere fo h̄ yóló, mepaae h̄le betó mole Juda meire fake so wh̄jné Keriso so wh̄jtamo fopaae buşópóló sesemeralepó. ³ Atétepeteitei, Pol-ró Banabas-tamoné woseni, faleyóló Talené fo bet̄a halaaíné daalu, f̄lo sukamó yó maté fu betalepó. Atéró, yó mótu betepa, Kótóné ama k̄lené sukuturaalu, h̄le tao sere fo wisi kapala fo nisi yaşóró, kolóló sira yaaitere alaró kele-mei alatamo erópóló, Talené atimaamopaae mo şyrapó. ⁴ Ai be huluamó betó mole so wh̄j bukótamo yóló, mepaae Juda wh̄jrapetamo muóo, mepaae ti Yesuné fo yó matere *aposel* wh̄jrapetamo muóo, yalepó. ⁵ Atéró kijlipaae, Juda so wh̄jkélé mepaae Juda meire so wh̄jkélé, mepaae topo wh̄jrapekélé, bet̄apaae touró bitu, Pol-ró Banabas-tamo kane duné siriyóló daalopó yóló fo deyalepó. ⁶ Até yaai yaletei, kale wh̄j tamo daalopó dere fo woseturaalu, ai be taaróló Likonia hae kwiamó t̄ene be Listra be hularó Derbe be huluatamomó kutu betalepó. ⁷ Atéró, Kótóné ama mió wosetere kisi fo wisi yó maté kw̄yalepó.

Pol-ró Banabas-tamo Listra bemó fo yó maletei

⁸ Téró, Listra be huluamó bet̄a wh̄j hamané depemóitei h̄leke dowi betepapó. Atéru, a mo sawa turukókélé feni, betere tikimótóro h̄le betó tarepó.

⁹ Atéturaalu, Pol-né yó matere fo mopóló wosó tarepó.

Pol-né ai wh̄j kikéró kaae tawalemó, ama kisipa tiki tiró betere alané a şumó wisiranérapóló kisipa mutu a-paae duraalu, "Ȳ turukó holóló, naao dore h̄leke donoyóló daayae," yalepó. Tétepa, kale wh̄j turukó holóló kw̄yaaai kaae salepó.

¹¹ Ai so wh̄jné Pol-né yale ala kolóló Likonia be foné "Haió, ita, mo kótó tamotei dorowóló mo wh̄j alée fóló d̄a tūamó i betere ape," yalepó. ¹² Atéró atima kisipané Banabas-ta, ti atimané kótó Susi nisiyóló, ai doi mulóo, Pol-ta fo dere wh̄j betepa, atimané fo fosó fosó dere kótó Hermes nisiyóló, kótó Hermes doi mulóo, yalepó.

¹³ Atéró, atimané kótó Susipaae moma dere beta, doasi be t̄u aupalo d̄emó t̄enepó. Ai moma dere be

kaae tare whjkélé, mo so whjkélé, atima mo fea wóló Pol-ró Banabas-tamopaae hupu dóló momaraairaaalu, wā *bulmakau* hupuraperó ne fuané aleyóló depa dere meleketamo sóró, ai be hulua bopéró betere tipi tū serekemó sókó walepó.

¹⁴ Até du betere fo Pol-ró Banabas-tamoné wosóló ai ala yaqsóró sesé duraalu, atimaamoné deró betere ku-ti bisāyalepó. Atéró bisāyóló sururu yóló fóló, kale be whj so whj wó mole kua dolomó fo fake yóló duraalu, “Diāné aita noa ala du bitu de? ¹⁵ Dāmo Kótó mei, dā fea betā tiki daale whj i ape. Dāmotā, kale mió wosetere kisi fo wisi diāpaae yó melaairaaalu, sóró wale whj tamo i ape. Térapa, ai betekélé munire kapala kótópaae hupu dóló moma dere ala taaróló, mo ti betere Kótó, haekélé, sākélé, wēi kēlakélé, ere ɣla ɣlakélé, fea aleyóló muló betere Kótópaae betā kisipa tiki tiróló betae. ¹⁶ Mo take bitiré wale ba fo dokɔ hae kwia feamó betó mole so whjné kisipa mutere ala yaai dowāae fu betepa, Talené atimapaae até ekese yóló sesé ini, atimané tuē mole ala yópoló taalalepó.

¹⁷ Téyaletēi, Kótóné amatei ā mo beteraóló kisipa muǒpóló, diā tao sóró wisi ala eróturaalu, dāmo hali alikélé suka alikélé, ba fo alikélé, fea Talené ālótu beteraóló. Ti até dere alata, diā hajné sukóló beteraóló Kótóné ama eratapó,” yalepó. ¹⁸ Atimaamoné ai be whj so whjpaee atei ala wisinipa ekese yóló sesé yaletēi, mo dowāae felepó. Téturaalu, felekemó atimaamopaae hupu dóló momaraai yalepó.

¹⁹ Téró, mepaae Fisiria hae kwiamó tēne Antiok beró Ikoniam betamomó betó mole Juda whjrape atima fea Litra be huluapaae tourāle walepó. Atéró touró bituraalu, Pol-ró Banabas-tamopaae fopaae buǒpóló sesemeratere fo yalepó. Atéró, kapo duné siriyóló daletikimó, Pol mo ti sinale nisiyóló kale sekérapené ama tiki sjyóló sóró, ai be hulua bopéró betere tipi tū aǒpaae taae deralepó. ²⁰ Atéró mupa, Talepaae kisipa tiró betere whjrape bopéróló daae mupa, kale seké ā turukó holalepó. Atéró, ā dale bepaaetei momó felepó. Téró, ai hjka ti Banabas atimaamo Derbe bepaae faai felepó.

Pol-ró Banabas-tamo Siria hae kwiamó tēne Antiok bepaae fesaae fele fo

²¹ Atimaamo ai be huluamó Kótóné mió wosetere kisi fo wisi yó melale tikimó, so whj mo dekéró Talepaae kisipa tiralepó. ²² Até du betero nalo atimaamo momó Litra be huluamókélé, Ikoniam be huluamókélé, Antiok be huluamókélé, Talepaae kisipa tiró betere so whj atima ere alatoró yó tanǒpóló, ketekéró fotokɔtamó bulatere fo yó melaté felepó. Atéró, yó mótu duraalu, “Diāné kisipa tiki diriyóló bitu, Tale Kótóné tēteróló daale aǒpaae sókó faaitēpa, ti doasi sekēi ala tuāmókélé bitiré fu betaalopó,” yalepó. ²³ Téró, Pol-ró Banabas-tamo mepaae be hulua dokɔ Keriso so whj kaae tanǒpóló, Keriso dirire whj disirape sóró betero-tua deté kwēyalepó. Atétua yóló, atima ɣla weyóló bituraalu, Talepaae kisipa tiró betere so whjmó atimané tuē tiki tiratere alamó Talené atima wisiyóló

kaae tanǒpóló momaralepó. ²⁴ Atimaamo ai so whjmó momaróló, Pisidia hae kwia tuāmó fóló, momó kale Pampilia haemó sókó walepó. ²⁵ Aimó atimaamo Perka be hulua so whjpaee Talené mió wosetere kisi fo wisi yó melóló, Itali bepaae felepó.

²⁶ Ai wēi fókumó tēne Atelia bemó atimaamo wēi nukumó Antiok bepaae walepó. Ai bemóta, take atimaamo Talené kutó dirǒpóló Keriso so whjné Kótópaae momaróló sóró beteralepó. Atéró, Kótóné ama kɔleturaalu, tao sóró dirae yale kutó diyóló kemeróló, kale bepaae momó fesaae walepó. ²⁷ Atimaamo atéró fóló bituraalu, kale Keriso so whj mo fea touróló betó mupa, Kótóné atimaamo fotokɔratepa erale alarape fea yó melalepó. Atéró yó melótu duraalu, Juda meire fake so whjné Kótópaae kisipa tirǒpóló, Kótóné amatei tū tukjyóló mulalepó yalepó. ²⁸ Ai forape yóló, Yesuné ala eró tare so whjtamo doa ɣlo sukamó bitiré felepó.

Jerusalem bemó tourale fo

15 Mepaae Judia hae kwiamó betó mole whjrape Antiok bepaae dorowóló, ai bemó betere Keriso norapepaae etei fo yó mótu betalepó. “Diā Moses-né asēre fo aǒmó bituraalu, diaaǒ tiki sekaē tikini depa, ti Kótóné diā mo ti aluyaqsóró tao saalo meipó,” du betalepó. ² Kale whjrapené ai fo du betepa, Pol-ró Banabas-tamoné ai whjrapetamo mo doasi fo tokɔtamó yóló atei kaae fo yó makesé yóló foné u só derótu i só derótu du betalepó. Até du betero, Antiok Keriso so whjné Pol-ró Banabas-tamo yóo, mepaae tuē tiki tiró betere Keriso whjrape yóo, yóló Jerusalem bepaae dotēyaai sóró beteralepó. Ti aita, Kótóné ama *aposel* whjrapero whj disirapetamopaae i du betere fo moé? yóló wosene fǒpóló yalepó. ³ Téró, Keriso so whjné atima dotonatepa furaalu, Fonisia hae kwiaró Samaria hae kwiatamomó i fo yó melaté felepó. “Kale Juda meire fake so whj atimata, Talepaae tuē tiki feteyóló betó mulapó,” deté fu betalepó. Ai fo dere woseturaalu, ai be huluamó betó mole Keriso norape atima hajné sukutu betalepó. ⁴ Téró, atima Jerusalem be huluamó sókó felemó, kale *aposel* whjrapekélé whj disirapekélé, Keriso so whjkélé, atima mo wisiyóló dape salepó. Téró, Pol-ró Banabas-tamoné Kótóné atimaamo fotokɔratepa erale alarape fea atimapaae yó melalepó.

⁵ Téyaletēi, mepaae Farisi fakekó Talepaae kisipa tiró betere Keriso whjrape turukó holóló duraalu, “Ti ai Juda meire fake so whj Moses-né asēre fo aǒmó sukóló betóo, atimané tiki sekaē tukóo, yópoló yae,” yalepó.

⁶ Atétepa, kale *aposel* whjrapero whj disirapetamo fea ai fo donoraai betāpaae tourāle walepó. ⁷ Atima ai forape du betero kemetēpa, Pita turukó holóló duraalu, “Norape-ó, kale Juda meire fake so whj Kótóné ama kisi fo wisi ɣalo ɣlóné eratepa, wosóló tuē tiki tirǒpóló, mo taketi Kótóné dā tuāmó ē sókó sóró beteraletēi diaaǒ kisiparapó. ⁸ So whj feané tuē tiki tuāmó mole ala keletere Kótóné Juda meire fake so whj dape sere ala yó móturaalu, Dēi Kepe Wisi dā melale kaaetóro atimakélé malepó. ⁹ Ama dāpaae kae ala

eróo, atimapaee kae ala eróo, ini, atima tuę tiki tiratere alanétei, atimané hosaa tuąmó mole dowi ala tokóló taae faróló wisiralepó. ¹⁰ Térąpa, diaaę Kótó syrémóló kęae kelaairaaalu, ai Keriso so whjné hulumó sekęi ala noatepa belerótu de? Mo take dąné ayara-penékélé, dąnékélé, atei kaae sekęi ala beleyaaire mo sųnipó. ¹¹ Dąné atei kaae fo mo enénipó. Tale Yesuné ama kęlené sukuturaalu, aluyaęsóró hęle tao sere alané dą tao su dere kaae, atimakélé atétóró dapó," yalepó.

¹² Téró ai touró betere so whj fea fo tekeni, Banabas-ró Pol-tamoné dere fo wosaai, dua betó molepó. Atéró betó mupa, Kótóné atimaamopaae kae kae kelemei alaró me ala yaai deremó eratere alatamo Juda meire fake so whj kuamó eraté kweyale fo yó mótu betalepó.

¹³ Atimaamoné ai fo yóló kemetepa, Jems ę turukó holóló duraalu, "Norape-ó, yęlo i dere fo wosae.

¹⁴ Folosóró kaae su, Kótóné ama kęlené sukuturaalu, Juda meire fake so whj ama fake beteraai kisipa mutu, ere ala take Simeontei me doi Pitané dąpaae yalepó.

¹⁵ Take Kótóné ama kęló whjrapenékélé ai tuę muturaalu, i fo aseyóló muló beterapó.

¹⁶ I ala yóló kemetepa, Depit-né teyale be fisikó fóló moletei, ę wóló yęlo momó teyaałopó. Mepaae kęlaa yóló doyale ęla ęlarapekélé fea yęlo aleyóló mullaalopó.

¹⁷ Fisikóló momó teyaałopó dere fota, ti Juda meire fake so whjró mepaae dosęani tukó fale so whjtamo Talepaae wóppóló teyaałopóló erapó.

Ti noatepae, ai ala eraalopóló ere Talené ama fo dokonótu ai ere ape.

¹⁹ Térené yęlo kisipané kale ai Juda meire fake so whj Kótópaae tuę tiki tiratepatei, dąné atimapaee doasi sekęi ala eraalo meipó. ²⁰ Atei ala ini, atima etei kaae ma fotei aseyóló dotęyaałopa sae. 'Kapala kótópaae moma yóló detere hupu ó na naęse. Mené so ó whj ęlémi nokole alakélé, hupu ó na depamó képi duwóló sukuteretei nokole alakélé, na ó hupu samea nokole alakélé, mo yaęse,' yaałopó. ²¹ Ti noa betené dumipó. I fota, mo taketi Moses-né aseyę fo atima betere be hularapemó yó melaté waleteti, feané tuęrapó," yalepó.

²² Atéró, *aposeł* whjraperó Keriso whj disirapeta-mokélé, mo Keriso so whjkélé, fea betępaae touróló, atimakó whj tamo Antiok bepaee dotonaai sóró beteraai tale yalepó. Téró, kale so whjné Pol-ró Banabas-tamo atima fea fęppóló Judas me doi Barsabas-ró Sailas-tamo sóró beterałepó. Ai whj tamota, ai bemó betó mole Keriso so whj dapesó fu betere whj tamopó.

²³ Téró, ai dotęyaaire whjrapené só fęppóló, i fo aseyalepó.

"Dą *aposeł* whjró whj disirapetamota, diaaę norape i ape. Dą feané dię Antiok bemó Talepaae kisipa tiró betere Juda meire fake norapepaaekélé, Siria hae kwiamó betó mole norapepaaekélé, Silisia hae kwiamó betó mole norapepaaekélé, mo doa kęleó, dapó.

²⁴ I dere fota, dąkó mepaae whjrape dię beterepaae wóló yale foné diaaę kisipa sekę yalepó

depa, dąné wosalepó. Ti ai whjrapeta, dą Keriso so whjné dotoréni, atima koleyęané dię beterepaae wóló, atimané kisipa mole fo ai ere ape.

²⁵ Norape-ó, até dere alamó dą fea betępaae touróló bitu, dąkótei, whj tamo sóró beteroó, dąné hosaa mole no Banabas-ró Pol-tamo yóo, yóló dię beterepaae ai dotonaterere ape.

²⁶ Ti ai whj tamota, dąné Tale Yesu Kerisoné fo yó melaté kotepa atimaamo daęsóró wini, halaainé Kótóné kutó diraté kotere whj tamopó.

²⁷ Térąpa norape-ó, dąné aseyale fo kaaetóró Judas-ró Sailas-tamoné kęlónékélé yó melaalopa wosae.

²⁸ Dąné tuęnékélé, Dęi Kepe Wisinékélé, i ala kolóló mo wisirapóló kisipa moleteiné i fo betę dapa, wosae.

²⁹ Kapala kótópaae momatere hupu ó nakélé, Hupu ó na sameakélé, na ó hupu depamó képi duwóló sinitereteikélé, mené so nópu nokole alakélé, mo yaęse. Atei alarape initepa, mo wisirapó. Dię fea mo doa kęleó," dapó.

³⁰ Téró, kale dotęyale whjrape Antiok bemó sókó fóló, ai kale Keriso so whj mo fea betępaae touróló betó mupa, kale *fas* malepó. ³¹ Atéró, ai bemó betó mole Keriso so whjné ai *fas*-mó aseyale foné atima hosaa diriralepó. ³² Judas-ró Sailas-tamokélé, Kótóné kęló whj tamo ereteiné Keriso so whj fotokęrółó ketekę bulatere fo mo dekeró yalepó. ³³ Atétu beteroó, atimaamo aimó betó mole Keriso so whjtamo mepaae be dęrape betalepó. Atéró, momó atimaamo dotonale Keriso so whj beterepaae fęppóló dotonaai duraalu, "Kótóné diaamo hosaa muni deyóló dua betere ala eręppóló yae," yóló dotonalepó. ³⁴ ³⁵ Atétepa, Pol-ró Banabas-tamo Antiok bemó bitu, atimaamonékélé mepaae whjrapenékélé, so whjpaee Talené fo yó melóo, Keriso so whjpaee Yesuné dere ala etéróppóló yó melóo du betalepó.

Pol-ró Banabas-tamo tekeyóló fele fo

³⁶ Atétu beteroó, nalo me sukamó Pol-né Banabas-paae duraalu, "Dąmo take folosóró Talené fo yó maté kweyale be hularapepaae dąné no nerape netéroó beteroó keleté kweyaaai faalopó," yalepó. ³⁷ Atéró, Banabas-né Jon me doi Mark-kélé, atimaamotamo faai yaletei, Pol-né ę faalo meipó yalepó. Ti noatepae, take folosóró Pampilia bemó Talené kutó diraałopó yalemó, ę hęyóló atimaamo taaróló fesaae feleteinépó. ³⁹ Atimaamo atéró dóroi du beteroó tekeyóló Banabas-né Jon-tei, me doi Mark dape sóró wejné boperó daaló betere hae kwia Saiprus-paae wej nukumó faai felepó.

⁴⁰ Tétepa, Pol-né ętamó faaitere whj Sailas dape sóró atimaamo faaitepa, Keriso norapené duraalu, "Talené kęlené sukutu, hęle tao sere alané diaamo wisiyóló kaae tanęppóló yae," yóló dotonalepó. ⁴¹ Téró, atimaamo Siria hae kwiaró Silisia hae kwiatamo tuąmó Kótóné betępaae touróló betó mole Keriso so whj fotokę bulaté felepó.

Timoti Pol-tamo fele fo

16 Pol ą Derbe be huluapaae fóló nalo Listra be huluamó sókó felemó, ai bemó Yesuné ala eró tare whj betą ama doi Timoti beterepó. Ama hamata, Juda fakekó Talepaae kisipa tiró betere sotei, alimata Krik fake whjpó. ² Ai Listra be huluamó betó mole Keriso noraperó Ikoniam be huluamó betó mole norapetamoné Timotita, Keriso whj wisinaalepóló dukiró-tu beterepó. ³ Pol-né Timotikélé ątamo kweyaai tuę muturaalu, Timotiné tiki sekaę tukópóló yalepó. Ti aita hąle mei, Timotiné alimata Krik fake whjpóló ai be hulua so whj feané kisipareteiné Juda fake dée nalaęsóró yalepó. ⁴ Atima atéró, ai be huluarape dokę kuturaalu, Jerusalem bemó betó mole whj disiraperó *aposeł* whjrapetamoné Keriso so whjné wosóló, aęmó beterepóló aęyale fo dosąyóló yó melaté felepó. ⁵ Atéró yó matere fo woseturaalu, ai be hulua dokęmó betó mole Keriso so whj Talené alamó fotokę bualepó. Até dere kilituraalu, mepaae hąle betó mole so whj atima Talepaae kisipa tirąleta yaletéiné be dętere dokę Keriso so whj fakeraté fu betalepó.

Pol-né nokenaró dere kaaené Masedonia whj kelale fo

⁶ Pol-ró ama fulumu whjrapetamo Esia hae kwiapaae kale fo wisi yó melaté faęsóró Dęi Kepe Wisiné sesé depa taaróló, Frisia hae kwiaró Kalesia hae kwiata-momó maaté yó maté felepó. ⁷ Atéró, atima Misia hae kwiaró Bitinia hae kwiatamo dąlemó sókó wóló, Bitinia hae kwiapaae faai yaletéi, Yesuné ama dotonale Dęi Kepe Wisiné aipaae faęse yóló sesé yalepó. ⁸ Atétepa, atima Misia hae kwia dekeróló Troas bepaae dere-pelepó. ⁹ Atéró, dikitamo Pol-né nokenaró dere kaaené Masedonia whjkó wóló kema yóló turaalu, “Dą Masedonia hae kwiamó betó mole so whj tao sene ape,” yalepó. ¹⁰ Até dere ala kolóló, mo ai fapotóróti dą turukó horóló, kale Masedonia hae kwiapaae faairaalu, ęla ęla sisóló mulalepó. Ti noatepae, Kótóné mió wosetere kisi fo wisi Masedonia so whjpaee yó melale fópóló, dą dotętapóló kisipa mualepó.

Lidia Kótópaae kisipa tirale fo

¹¹ Atéró, dą faairaalu Troas bemó węi nuku sóró Samotres bepaae fóló, aimó fiyalepó. Téro ai hjka ti dą Neapolis bepaae felepó. ¹² Neapolis be hulua taaróló Filipai be huluamó sókó felepó. Ai be huluata, kale Rom *Gavman*-né doasi topo be ereteiné Masedonia hae kwia tuąmó doi mulapó. Dą ai bemó betepa, mepaae be dęrape kemeyalepó.

¹³ Sąa nóló fo wosetere be dęmó, dą ai be hulua bopéró betere tipi tuąpaae sókó fóló derepelepó. Atéró, tipi aęró fole węi fókumó, Juda fake so whjné momaneta dere tiki kelaai felemó, mepaae sorapekélé, wóló betó mupa kelalepó. Atépa, dą doropóló, Kótóné fo yó melaairaalu kaae salepó. ¹⁴ Téro, ai yó matere fo wosetu betere sokó betąné doi Lidiapó. Ai so ą Taiyati-ra be whj soné sonaai kuti mepaae so whjtamo

dotonóló *moni* su beterepó. Ai so Lidia ąta, Kótó aęmó naameyóló dua bitu, Talené doi sóró horótu beterepó. Atére so Pol-né yó mótu betere fo wosópóló, Kótónétei ama hosaa feteralepó. ¹⁵ Atéró, kale sokélé, ątamo be-ąmó betere ama fake so whjkélé, atima fea węi tópu-ralepó. Atéyale kęlipaae kale soné dąpaae duraalu, “Di-aaę tuęnétamo ę Talepaae kisipa tiró beterepó depa, ti dią sawa be dęmó ętamo betaalopa ape,” yóló dirii fo depa dą ama dere fo wosóló felepó.

Pol-ró Sailas-tamo dipula beterele fo

¹⁶ Me sukamó dą momaneta dere tikipaae felemó, tuýmó betą wae sóró kutó diratere so seimale hokolaa yalepó. Ai sota, dowi kepené fotokęratepa nalopaae yaaire ala kolóló i ala mo yaalopó dere fo mo dokonateremó doasi *moni* sóró ą tęteróló kaae tare whjrapepaae maleta dua yalepó. ¹⁷ Ai so seimalené Pol-sépi dą sya wou fo fake yóló duraalu, “I whjrape atimata, Mo ó Taoró daale Kótóné kutó diratere whjrapepó. Atimata dią mo ti aluyaęsóró tao saaire ala wisi i ape, yóló diąpaae yó matere whjrapepó,” yalepó. ¹⁸ Be dętere dokę kale soné kale fo kaaetóró du betepa, Pol ą hętepa fetée wóló dowi kepe foné sóró duraalu, “Yesu Kerisoné doimó dapa, yą ai senaale tu-ąmó betereitei taaróló sókó fae,” yalepó. Mo ai fo dere-tamotóró dowi kepe kale senaale taaróló sókó felepó.

¹⁹ Até dere ala kale senaale talerapené kilitu, atima take du betale kaae *moni* saai dere tu tikalepó kisipa mualepó. Téturaalu, Pol-ró Sailas-tamopaae doasi fopaae buóló atimaamo naasemó etęe sóró tawalepó. ²⁰ Atéró, atima sóró beterepó betere whjrapetamo fo tekąairaalu, so whj ęla dotonótua dere tikipaae felepó. Atérom *Gavman*-né fo tokóló taleyópóló sóró beterepó betere whjrapené keletómó daalóló duraalu, “Atimaamota, Juda whjnétei dąné be hulua dorópóló disirótu beterepó. ²¹ Atimaamonéta, dą Rom *Gavman*-né yaęse yóló fo muló betere fo tukóló i ala yae yóló yó mótu beterepó,” yalepó.

²² Téro, kale senaale talerapené dere alamó so whj mo fea atimatamo muni folo, Pol-ró Sailas-tamo só deratere fo du betalepó. Até du betepa, kale fo tokóló tale dere whjrapené susupuratere whjrapepaae atimaamoné kuti sokóló biyąné fokosói ala yae yalepó. Ti fo depa, atimaamoné deró betere kuti sorokóló taae faróló fokosoi ala yalepó. ²³ Ai ala du beterepó, *dipula* be kaae tare whjné naase tuąpaae mulóló, ąpaae mo dirii fo yóló duraalu, “I whj tamo botokó faęsóró mo wisiyóló kaae tawae,” yalepó. ²⁴ Téro, kale sekęné yale fo wosóló, ą wituraalu kale whj tamo mo be ke tuą dolopaae beterepó felepó. Atérom, atimaamo botokó faęsóró ni fake dolopaae hęleke tamo deróló dulalepó.

²⁵ Atérom bitu, mo dikitamo 12 *kilok* Pol-ró Sailas-tamo Kótópaae wole fo dere alaró momatamo deté fu betalepó. Atétu betepa, mepaae *dipula* bemó betó mole whjrapené wosó tarepó. ²⁶ Téyalemó, mo doakale wii bao wóló be tao sóró worerale tikimó, ai *dipula* be tuękélé, hąletei turukwę fóló whjrape dulótua yale *sein* képirapekélé, fea whaaló yóló hąle teraae felepó.

²⁷ Atépa, kale *dipula* be kaae tare diki tare whj turukó holóló kelalemó, *dipula* be tų mo fea turukwę fóló mu-pa kelalepó. Atépa kilitu, ai whjrape mo fea dapo dapo yóló fele nisi yóló ama sepakené ątei ama daai yalepó.

²⁸ Até depa, Pol-né fo fake yóló duraalu, "Naaotei yą doraai kisipa muaąse. Dąta, botokó feni, mo fea i betó mole ape," yalepó.

²⁹ Ti fo depa, kale diki tare whjné mepaae whjrapepaae są sóró ape yóló *dipula* be dolopaae fóló kelalemó, u ere alamó ą Pol-ró Sailas-tamo betere aąmó deraapisa fóló muni dere felepó. ³⁰ Atéró, kale whj tamo dapesó fóló belamó daalo bitu, "Doa whj tamó-ó, ę aluyaąsóró tao sýpóló, noa alakó yaaloé?" yalepó.

³¹ Ti fo depa kale whj tamoné ąpaae tokó mótu duraaalu, "Yą Tale Yesu Kerisopaae kisipa tiki feteyóló tiratepata, ti Kótóné yąkélé, nao fake so whjkélé, mo fea aluyaąsóró tao saalo ai ape," yalepó. ³² Atéró atimaamoné Talené fo ąpaaekélé, ama bemó betó mole so whj feapaaekélé, yó melalepó. ³³ Téró, mo ai dilikita-motóró kale whj atimaamo daale tikimó dowaléyale tiki wej fikoralepó. Atéró mo dtétitóró kale whj ąkélé, ama naale senaale sokélé, mo fea wej tópuralepó.

³⁴ Atéró, kale whjné Pol-ró Sailas-tamo ama bepaae dapesó fóló, ąla melalepó. Téturaalu, kale sekę ąkélé, ama naale senaalekélé, somakélé, atima fea Tale Kótópaae kisipa tiki tiróló bituraalu, hajné sukóló hękese du betalepó. ³⁵ Téró, hįka be dętepa, kale fo tokóló tale dere whjrapené diki tare whjrapepaae duraalu, "Kale *dipula* be kaae tare whjpaee ai kale whj tamo fýpóló-pa, dotęyae," fo ene fýpóló dotonalepó. ³⁶ Atéró wóló ai fo depa, kale *dipula* be kaae tare whjné Pol-ró Sailas-tamopaae duraalu, "Kale fo tokóló tale dere whjrapené diaamopaae dua wisiyóló fae yó ąló betepa, diaamo fae," yalepó.

³⁷ Ti fo yaletei Pol-né ai whjrapepaae duraalu, "Dąmo kikití sókó daaróló mo faalo meipó. Ti noa betené mei, dąmokélé Rom faketamo touróló doi betąmó mole whjtei, diaaą dąmotamo fo tokóló wisiyóló taleni, hąkeamó so whjné keletómó dąmo hąle hąko doló sameatamo *dipula* beteralepó. Até yaletei dąmopaae kikití sókó daalóló fae dere wisirapóló de? Ai ala wisinipa, mo atimatóró wóló dąmo sokotepa wisirapó," yalepó.

³⁸ Ai fo depa, kale diki tare whjrape fóló, topo whjrapepaae ene felepó. Ai fo woseturaalu, atima kisi-pané Pol-ró Sailas-tamo kae fake nisi yaletei, Rom faketamo touró beteralepó depa, woseturaalu atima wiyalepó. ³⁹ Atéró atimané Pol-ró Sailas-tamopaae dua naamei fo yóló duraalu, "Diaamo hąle fýpóló *dipula* sokotapa, i be hulua taaróló dua faasepe," yalepó.

⁴⁰ Atétepa, Pol-ró Salasitamo *dipula* be taaróló Lidiané bepaae felepó. Atéró fóló kelalemó, aimó Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere hamomarape touró betepa kelalepó. Atépa atimaamoné atimopaae Talené ala tuąmó diriyóló beteralepó, ketekę bulatere fo du beteralepó atimaamo felepó.

Pol-ró Sailas-tamo daai yale fo

¹⁷ Pol-sépi atima Ampipolis be huluaró Apolonia be huluaatamomó bosenóló, Tesalonaika be huluaamó sókó felepó. Ai be huluaamó Juda fake so whjné fo wosetere be tęnepó. ² Téró, ai fo wosetere bemó Pol-né ama dua dere kaae *fula* soremó maaté ą fóló Kótóné fo dosąayóló duraalu, Keriso susupu sóró sukąletei momó kepaa yalepó fo ašemó eretei mo dokonóturaalu, ai yale ape. Ai fo yóló duraalu, yąlo diąpaae du betere whj Yesuta, me kaae mei, Kótóné so whj tęteróló kaae tanópóló sóró beteralepó betere Kerisomó dapó du betalepó. ⁴ Mepaae mo turó Kótó aąmó sukóló betó mole Krik fo bole so whj Pol-ró Sailas-tamoné dere fo mopóló kisipa mutu, atimaamotamo muni felepó. Até yale kaae, mepaae doi mole sorapekélé, mepaae tóróti Juda so whjkélé ai alatóró yalepó.

⁵ Tétepa, Juda whjrape dei tuę muturaalu, so whj ąla dotonóló duputua dere tikimó, mepaae dowi ala du betere whjrape dosąayóló dape siré kwęyóló bóe dóló hąle sýpóló sesemeratere fo yalepó. Atéró ai whjrapené kale whj tamo so whj feané keletómó sįyóló só faai, kisipa mutu Jeson-né be bopéróló duraalu, "Pol-ró Sailas-tamo aimó betepa ipaae tóę derae," yalepó. ⁶ Ti fo yalemó, kale sekę tamo kilinitepa, Jeson-ró mepaae Keriso norapetamo sįyóló só fóló ai be hulua kaae tare topo whjrape beteralepó beteralepó. Atéró beteralepó betepa, so whjné fo fake yóló duraalu, "I hae kwia feamó kuturaalu, so whjné betere ala doraté kutu betere whjrape mió imó wóló betepa, Jeson-né dape sóró firó beteralepó. Téró, dąné topo whj Sisané muló betere fo tukóló, tęteróló daale topo whj me Yesupó du beteralepó," yalepó. ⁸ Ai fo dere woseturaalu, mo so whjkélé, doasi topo whjrapekélé, atima fea ai dere fo bete kóló kóló duraalu, kae kae sekę kisipa mualepó. ⁹ Atéró, kale topo whjrapené Jeson-sépipaae duraalu, dią dotęyaalopa *moniné* dupu yae depa, atima fýpóló dupu yalepó.

Beria bemó yale ala

¹⁰ Téró, até yale dikitamo kale Keriso norapené Pol-ró Sailas-tamo Beria bepaae fýpóló dotonalepó. Atéró atimaamo ai bemó sókó fóló Juda whjrapené fo wosetere bepaae felepó. ¹¹ Beria whjrape atimané dere alata, Tesalonaika whjrapené dere ala kaae ini, atimata mo kisipa mulu wisi ala dua yalepó. Beria whjrapenéta, Pol-ró Sailas-tamoné yó mótu betere fo wosóló mo doasi hękesetamo ketekę buóló i ala dua yalepó. Atimaamoné yó mótu betere fo dono démóló kąae kelaai, betere dokę Kótóné fo mole ašem keletétóró fu betalepó. ¹² Téró, kale Krik fo bole whjrapetéro Juda so whjrapetamo mo turó Talepaae tuę tiralepó. Mepaae doi mole Krik sorapekélé, téyalepó. ¹³ Téró, Tesalonaika bemó betó mole Juda whjné Pol-né Kótóné fo Beria bemó yó mótu beteralepó dere fo woseturaalu, atima Beria bepaae felepó. Atéró, fóló Beria

so whjné Pol-ró Sailas-tamopaae fopaae buópoló sese-meratere fo du betalepó. ¹⁴ Atei fo wosetu, mo ai fapotoró mepaae Keriso norapené Pol wēi fóku seseķ fópóló dotonalepó. Téyaletēi, Sailas-ró Timoti-tamo ai Beria bemó beterepó. ¹⁵ Atétepa, Beria whjné Pol dapesó fóló, Atenis bemó doteyóló atima momó fe-saae faaitēpa, Pol-né Sailas-ró Timoti-tamopaae ā beterepaae hapale ape yae yalepó.

Pol Atenis bemó betale fo

¹⁶ Téró, Pol ai Atenis bemó kale whjtamo kaae taru, ai be huluamó whjné aleale kapala kótórape hāle ęla kaae yó mupa kilitu, ama kisipa tiki mo doasi seķę yalepó. ¹⁷ Até dere ala kilitu, ā Juda whjné fo wosetere bepaae fóló bituraalu, mepaae Juda so whjró mepaae Kótópaae winé sukutu, dua betó mole Krik so whjtamo atima ai alamó fo ķęlaaraleta du betalepó. Téturaalu, mepaae aimó touróló ęla dotonótu betere so whjta-monékélē be dę dere dokę fo ķęlaaraleta du betalepó. ¹⁸ Ai be huluamó, doasi kisipare fake tamo Epikurian fakeró Stoik fakētamo beterepó. Atépa, Pol-né kale mió wosetere kisi foné Yesu ā mo ti sukęletēi momó kepaayóló beterepóló yó melóo, āpaae kisipa tiki tiratere so whj ā kepaatu yale kaae kepaayaalopóló yó melóo, du betalepó. Atéró yó matepa, ai kale fake tamónē ātamo fo tokóló só deraai kaae salepó. Ai fakerapekó mepaaenē duraalu, hęko fo du betere whjné noa fokó yaai du bitu derópó yalepó. Mepaaenē duraalu i whjnéta dę kisipa inire kótónē fo eraai derópó yalepó. ¹⁹ Tétu beteró, kale Areopakus fake touręleta dere tikipaae atimané Pol dapesó fóló beteró bitu, ā-paae woseturaalu, naao so whjpaae ai yó maté kutu betere kisi fo dęmale kisipa yaai yae. ²⁰ Naao dere fota mo wosókélē ini, kisi fo depa dapa, ai foné bete dępaae hęķearóló yó melaasepé yalepó. ²¹ Atenis be whjró mepaae be torókóló wóló betó mole whjrapetamo atima suka fea mepaaekélē feni, mo hāle betó taru atimané kae kisi ala yaairaaalu dere fokélē yóo, wosókélē yóo, du beterepó.

²² Atépa kale Areopakus whjrape touręleta dere tikimó, whjrape betere kuamó Pol ā disó holóló duraalu, “Ti Atenis be hulua whj-ó, dięta, betere dokę mo wisiyóló moma yó tare whj betēpa, yālo kelalepó. ²³ Di-ā betó mole tuęmó ę kuturaalu kelalemó, diaaę moma dere kapo fakemó etēi kaae fo aseýóló muló beterepó. ‘Ita, dęné kisipa inire Kótópaae moma dere kane fakepó,’ erepó. Ti diaaę ā derópóló ķóló ķóló irutei, ā aęmó dua bitu, momatere Kótó diępaae i yó matapa wosae.

²⁴ Ai Kótóta, i haeró haemó yó mole ęla ęlatamo fea ama alerapó. Āta ó sęró i haetamoné Tale bitu, ęla ęla fea ama tęteróló kaae tarapó. Térenē āta, mo whjné naasenē tętere moma dere bemó bitinipó. ²⁵ Kótóta Tale betēpa, ā mepaae ęla ęla yęętepa, dęné tao sóró mané? Dę so whj beteró betere foró fea ęla ęlatamo dęmó hāle mótu beterepó. ²⁶ Mo take betę whjnétei, i hae kwia feamó betó mole so whj deteyóló fake firópóló Talenē ai whj aleyalepó. Téturaalu, atima

betaaire hae kwiarapekélē, atima betaaire ba fo alikélē, mo fea amatei tukóló muló beterepó. ²⁷ Kótónē atéretei hāle ini, so whjné ā kekóló kolópoló kisipa muturaalu erapó. So whjné ā kelaai ketekę butupa, ti mo kelaalo ai ape. Āta dę so whj betere tiki saletópaae bitini, dę fea betere felekemó ai betere ape. ²⁸ Ti noatepaae, dę betere beteta ā tuęmótóró muluraalu, ama dę fotokę eratepa beterepó. Dię mepaae fo dolęatere whjrapenē duraalu, ‘Dęta, ama naale senaale beterepó.’ fo aseýóló muló beterepó.

²⁹ Téreteinē, whjné naasenē aleyóló muló betere *kold kapané ó silpa kapané ó* kaporapenē aleale ęlapaaetei, noatepa kótópó du bitu de? Ti Kótóta, whjné kisipa fosó fosóre alané aleyóló muló betere ęla kaae aęnipó. ³⁰ Take betale alimó mokęleyaa yóló bitu du betale alamó, Kótónē kwia tokę menipó. Atétu betaletēi mió Kótónē mo doakale fotokęi fo yóló mulóturaalu, hae kwiamó beteró fale so whj mo feané du betere dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló betae fo erapó. ³¹ Ti noatepa meipó. Betę sukamó Kótónē ama sóró daaló betere whjné so whj mo feané yale ala mo dono tale yópóló ai be dę ama tukóló kae muló beterepó. Até yaairaaalu, ā hāle whj nisi yaęsóró so whj feané kisipa yópóló ā mo ti sukęletēi momó kepaaróló beterepó,” yalepó.

³² A kepaayóló beterepó dere fo woseturaalu, mepaae so whjné faleyóló kae kae fo yaletēi, mepaae so whjné duraalu, “Naao ai dere fota, me be dęmó diriyóló wosaalopó,” yalepó. ³³ Ai fo depa, Pol ā fo tale dere tiki taaróló felepó. ³⁴ Betę betę whj Pol-né yó matere fo mopóló wosóló tuę tiki tiralepó. Atima kuamó kale Areopakus whjķó Dionisius-ró betę so Damaris-tamokélē, Pol sya wóló, Talepaae tuę tiki tiralepó. Mepaae so whjķélē tuę feteyóló tiralepó.

Korin bemó yale ala

18 Atéró ķjlipaae, Pol Atenis be hulua taaróló, Korin be huluapaae felepó. ² Téró, aimó Juda whjķó Pontus bemó deyale whj Akuila betēpa kelalepó. Ai seķęta mo dóti Rom *Gavman*-né doasi whj Kaladias-né Juda fake terekenatēpa ā ama soma Prisila-tamo, Itali hae kwia taaróló walepó. Atépa, Pol ā ai soró whjtamo beterepaae felepó. Akuilaró soma Prisila-tamo be tętere kuti dokotere soró whjtamo betēpa, Pol āķélē ai kutó kisipa ereteinē atima fea betęmó bitu, ai kutó diyaai yalepó. ⁴ Atéró, Pol ā fo wosaae tukóló muló betere be dę dokę fea Juda whjrapenē fo wosetere bepaae fóló, Juda so whjró Krik so whjtamo fea betępaae touróló bitua yalepó. Atéró bitu Talenē alamó fo tiki ķęlaaróló, Pol-né ama dere ala sya wópóló kisipa muturaalu, Talenē ala hęķearótu betalepó. ⁵ Téró, Sailas-ró Timoti-tamo Masedonia hae kwia taaróló, Kótónē fo yó matere ala betę yó tawalepó. Pol-né Juda fake so whjpaae etēi fo yó mótu betalepó. “Yesuta mo hāle whj mei, Kótónē so whj fea tęteróló kaae tanópóló, sóró daaló betere whjńó,” du betalepó. ⁶ Téyaletēi, Juda whjrapenē Pol-né yó matere fo atima kae foné

tęteróló ą doka doka yóló eratere fotei du betalepó. Atétepa, Pol ą turukó holóló ama kuti terepetu du-raalu, "Diaađ dowi ala tokóló aluraaire fo wisi depatei, dią wosetere hđ dapó. Take dią doasi sekęi ala supa ti ai yało mei, diaađ yale alanétei dią alu yaalo ai ape. Térené mió ę Juda meire fake so whj beterepaae kale fo wisi yó male fulapó" yalepó.

⁷ Téró, Pol ai fo wosetere be taaróló ai felekemó betere whj Titius Jastus-né bepaee felepó. Ai sekęta, Kótópaae doasi wituraalu, aqmó dua sukóló betere whjpó. ⁸ Téró, Juda fakené fo wosetere be kaae tare topo whj Krispas-kélé, ama somakélé, naale senaalekélé, atima fea Yesupaae tuę tiki feteyóló tiralepó. Ai sekęné mepaae Korin bemó betere so whj-paae Talené fo yó male tikimó atima mo fea tuę tiki feteyóló tiratepa, wej tópurótua yalepó.

⁹ Betą dikitamó nokoné dere kaae Talené Pol-paae duraalu, "Ya wiyóló dua hąle betaose. Halaainé daalu, kale fo wisi yó matere ala hąle yó tawae. ¹⁰ Ti noatepae, ęta yałamo betąmó betereiteiné me whjné yałpaae me dowi ala eróló doraalo meipó. Ai be hulu-amóta, ępaae kisipa tiki feteyóló tiraaire so whj betereiteiné atima feata yało so whjpó," yalepó. ¹¹ Talené ąpaae ai fo depa, Pol ai bemó Kótóné fo yó mótu betepa, ba fo betą kemeyóló me ba foné wélié apo miró kemeyalepó.

¹² Kaliota Akaia hae kwia tęteróló kaae tanópóló Rom *Gavman*-né sóró daaló betere whjpó. Ama atéró kaae tapa, kale Juda so whj mo fea touróló Pol-tamo fopaae buturaalu fo tokóló só deraai dapesó wóló beteralepó. ¹³ Atéró, daapa Pol só deraai Kaliopaae duraalu, "I whjnéta so whj-paae Kótópaae momaturaalu, etéró yae yó mótu, kale ašemó ere fo tukóló kópaae fđpóló dere fotei du beterałó," yalepó.

¹⁴ Atei fo depa, Pol-né atimapaee tokų matere fo yaai yalemó, Kalioné Juda so whj-paae duraalu, "Ti i whjné *Gavman*-né muló betere fo tikitere ala ó mepaae sawa hąsókó fole ala uąsóró, ti diąné dere fo wosóló fo tokóló tale uąpó. ¹⁵ Téretei, diąné ępaae wosene wouraalu, hąle fomó ó doi deremó maatépó dereteita, dią Juda whjrapené yóló muló betere fopa, diąsisitei tale yae. Atei alamó yało diąné dere fo taleyóló eraalo meipó," yalepó. ¹⁶ Ti fo yóló, atima ai fo teketerere bemó betereitei belapaae hđkó faralepó. ¹⁷ Ai kale fo tokóló taletere be belamótei kale so whjné fo wosetere be kaae tare whj Sostenes tawóló fokosói ala yalepó. Atétepa, kale kaae tare whj Kalioné ai dere alamó fo mekélé ini, hąle ęla nisyalepó.

Akuila, Prisila, Apolos-sępi atimané yale ala

¹⁸ Pol ą Akuila-sępi somapiti atima ai Korin bemó be dęrape dekéró betalepó. Take ama Tale Kótópaae yóló mulótu duraalu, yało topo niki mió folo hapale tikaalo meipóló mulalepó. Atéró yóló mulale be dę kemetepa, ama topo niki Kenkria bemó tikalepó. Atéró atima faai furaalu, Keriso no nerapepaae kęleó yóló Akuila-ró Prisila-tamokélé atima fea wej nukumó Siria hae kwia-paae faai felepó. ¹⁹ Atéró, atima Efesus bemó sókó

fóló, ai bemó Prisila-ró Akuila-tamo betepa taaróló, Pol ą maate Juda fakené fo wosetere bepaee fóló, Juda whjrapetamo Talené ala etérópóló du betalepó. ²⁰ Ai fo woseturaalu, kale so whjné ąpaae ya dątamo be-taalopó depatei, ą fulapó yalepó. ²¹ Atéró, ą faai Juda so whj-paae kęleó yóló duraalu, "Me sukamó Kótóné ę dią beterepaae wđpóló tę mulatepa, ti momó fesaae wonérápó," yalepó. Ai fo yóló kale sekę Efesus be taaróló wej nukumó felepó. ²² Tęyóló, Sesaria bemó sókó fóló ai be taaróló, Jerusalem bepaee holóló Keriso so whj-paae kęleó deté Antiok bepaee dere-pelepó.

²³ Ai bemó mepaae be dęrape betéró, nalo Antiok be taaróló, Kalesia hae kwiaró Frisia hae kwiatamomó tę mole be hulua dokų feapaae felepó. Atéró kuturaalu, Yesuné ala du betere so whjrape diri yóló beterđpóló ketekę bulatere fo deté kwęyalepó.

²⁴ Pol ą até deté kutu betepa, betą Juda whjkó Aleksandria bemó deyale whj Apolos Efesus bemó sókó walepó. Ai sekęta, *skul* yóló kisipare whj betereiteiné Talené ašemó ere fo mo wisiyóló kisiparapó. ²⁵ Apolos take mené Talené ala etérópóló ąpaae yó matepa, kisi-pa iruraalu yó mótu betalepó. ąta, Jon-né wej tópu-ratere alamaaté kisipa epatei, Yesuné yale ala mo doakale ketekę buóló so whj-paae mo donotóró yó mótu betalepó. ²⁶ Téró, ą Juda whjrapené fo wosetere bepaee fóló mo halaainé kaae sóró yó matere fo Akuila-ró soma Prisila-tamoné wosalepó. Atétu, mepaae fo bete ąpaae mo wisiyóló yó melaairaalu, atimaamoné bepaee dape salepó. Atéró bituraalu, Kótóné fo bete tokóló yó mótu betalepó.

²⁷ Atétu betéró, nalo Apolos Akaia hae kwia-paae faai depa, Efesus Keriso so whjné ą ketekę bulatere fo, Akaia Keriso so whjné ą mo wisiyóló dape sđpóló, fea fo aseyalepó. Atéró, ai asey sóró wej nukumó fóló malemó, tuę tiki tiró betere so whjné ą mo wisiyóló dape salepó. Aimó bituraalu, Kótóné kęlené sukutu tao supa, ąpaae tuę tiki tiratere so whj Apolos-né doasi tao sere ala du betalepó. ²⁸ Apolos-né Yesuta hąle whj mei, Kótóné so whj tęteróló kaae tare whjpóló tuę yđpóló, Juda so whj feané keletómó Kótóné ašemó ere fo yó mótu betalepó. Atéró yó mótu duraalu, "Yesuta, dą fea tęteróló kaae tanópóló, Kótóné sóró betéró betere whjpó," yalepó. Atéró, yó male foné Juda whjrapené yó matere fo tęteralepó.

Pol Efesus bemó Kótóné fo yó maleteti

19 Atéró, Apolos ą Korin bemó betepa, Pol ą du sorokó mole haemó fu betéró Efesus bemó sókó felepó. Aimó, mepaae Talené ala erótu betere whjrape betó mupa kelalepó. ² Atépa atimapaee duraalu, "Dią Yesupaae tuę tiki tirale sukamó, Dęi Kepe Wisi saleé?" yóló wosalepó. Tétepa ąpaae tokų mótu duraalu, "Meipó. Dą ai Dęi Kepe Wisi beterałó fokélé wosenipó," yalepó.

³ Ai fo depa, Pol-né atimapaee momó woseturaalu, "Ti dią noa kaae ala yóló wej tópualeé?" depa atimané

duraalu, "Dąta, Jon-né węi tópurale kaae yóló tópu-ralepó," yalepó.

⁴ Ai fo depa, Pol-né duraalu, "Jon-né węi tópurale alata, dowi ala taaróló kisipa feteyóló wale so whj tópurótua erapó. Atéró, węi tópurótu duraalu, 'Ę wale kļipaae betą sekę whj waalopa, diaaę dowi ala taaróló, ai whj-paae kisipa tirae. Ti ai whjné doita, Yesu ai ape,'" yalepó. ⁵ Atima fea ai fo wosóló, Tale Yesuné doimó węi tópualepó. ⁶ Atéró, Pol-né atima tikimó naase mulalemó, kale Dęi Kepe Wisi atima tuąpaae bių wóló fotokratepa, kae kae be foné yóo, Kótóné kļó whjrapené dere fo kaae yóo, du betalepó. Ai węi tópurale whjrape touróturaalu, 12-rópó.

⁸ Téró, Pol ą Juda fakené fo wosetere bepaee fóló mo halaainé daalu yó mótu betepa, wélié sore kemeyalepó. Atéró, ai be whj so whjpaee Kótóné tęteróló daale aęmó mole ala mopóló kisipa muępóló, diriiné wisiyóló yó mótu betalepó. ⁹ Téyaletei, mepaae so whj Pol-né yó matere fo wosaalomeipóló dowąae furaalu, haęeamó Yesu Kerisoné ala eratere fotamo bóe dóló faletu betalepó. Até depa, ai fo wosetere be taaróló Yesuné ala eratere whjrape maaté dapesó fóló, Tiranus-né doasi be dolomó, betere dokę fea kale fo wisi bete tokóló kęlaarótu betalepó. ¹⁰ Atétere alata, ba fo tamo tuąmó bituraalu, du betalepó. Atéró, yó mótu betale tikimó Esia hae kwia tuąmó betó mole Juda so whjkélé, Juda meire fake so whjkélé, mo fea Tale Kótóné fo wosalepó.

¹¹ Kótóné Pol fotokratepa, mo kae kae kelemei alarape erótu betalepó. ¹² Até dere ala kilituraalu, mepaae kisi daale so whjró dowi keperape tepeyóló betó mole so whjrapetamo wisirópoló kisipa mutu, kęanaterere kutiró fosono helekętere kuti kwiatamo só fóló, Pol-né tikimó wolaa yó seneta yalepó. Atéró, ai kuti só fóló kale hepo daale so whjró dowi kepe betere so whjtamoné tikimó olaa dua depa, hepo wisi yóo, dowi keperapekélé sókó fóo, dua yalepó.

¹³ Atéró, mepaae Juda whjrape atimanékélé, kale dowi keperape tepeyóló betó mole whjrapepaae duraalu, "Pol-né yó mótu betere whj Yesuné doimó yąlo yąpaae dapa, yą whj tuąmó betereitei, taaróló sókó fae," dua yalepó. ¹⁴ Téró, Kale Juda whjkó so whjmó Talepaae momaraterere topo whj Skipané naalemarape węikeró beterepó. Ai naalerape atimanékélé, atei kaae ala du betalepó. ¹⁵ Ai ala du betalemó, betą sukamó i ala yalepó. Kale whjné tiki tuąmó tepeyóló betere dowi kepené atimapaee tokę mótu duraalu, "Yesuró, Pol-ta-mota, yąlo tuęrapa, dią deé?" yalepó. ¹⁶ Ai fo yóló, kale dowi kepe tepeyóló betere whj kale naalerape tikipaae tųwó horóló, dekei ala yalepó. Atéró mo ti dóló sininóló, kale węikeró whjrape atima kutikélé fea sorokóló taae fatepa, sameatamo belapaae tiki daapi haęe sókó fóló, botokó dapo dapo yalepó.

¹⁷ Até yalepó dere fo kale Efesus bemó betó mole Juda so whjró Krik so whjtamoné wosetu, atima winé sukóló Tale Yesuné doi hale sóró horótu betalepó.

¹⁸ Até deremó, mepaae mo dekéró so whj Yesupaae kisipa tiki tiróturaalu, atimané take du betale dowi

alarape so whj feané keletómó Talepaae yó mótu betalepó. ¹⁹ Téturaalu, atimané kale hupu sekaęmó isi whjrapené dere ala aseýóló muló betere *buk*-rapemó mole ala sya fu betere whjrape atimakélé, mo fea wóló, ai *buk*-rape sóró wóló so whj feané keletómó si bilirąleta du betalepó. Ai *buk*-rape dupuyale *moni* dokę sóró, 50,000 *silpa kapa moni* né dupuyalepó. ²⁰ Ai alarape yóló, so whj fea Talené fo wosóló fakerótu-raalu, hae kwia feapaae ama fo doasi fotokę mo sųralepó.

²¹ Atéyale kļipaae Pol ą Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamo tuąmó tęyóló Jerusalem bepaee faai yalepó. Atéró, fóló nalo ti ą u Rom be huluapaae faai kisipa mualepó. ²² Téró, Pol tao sóró kutó diterere whj tamo Timotiró Erastus-tamo Masedonia hae kwiapaae fępóló dotonalepó. Atéró Pol ama wotoró Esia hae kwia tuąmó sawa sukamó kutu beterepó.

Efesus bemó Talené ala eratere whjtamo bóe dale fo

²³ Atéyale sukamó, mepaae mo so whjrapené Tale Yesu Kerisoné ala eratere so whjtamo dei kisipa mutu, kae kae eratere fo yóló bóe daai kaae salepó. ²⁴ Ai be huluamó *silpa kapané* ęla ęla aleterere whjné doi Demitrias beterepó. Ai Efesus be huluamó kapala kótó Atemis-paae moma dere be doasi tęnapó. Kale whj Demitrias-ró mepaae mo betą kaae kutó diterere whjrapetamoné *silpa kapa-nétei*, kapala kótó so Atemis sųróló, belekąatikai aleyóló mepaae mo so whjtamo dotonóló doasi *moni* sua yalepó. ²⁵ Kale whj Demitrias-né ama dere ala kaae du betere whjrapekélé, mepaae betą kutónétei, kae kae kutó diterere whjrapekélé, tourąle ape yóló duraalu, "Norape-ó, dąné doasi *moni* sere alata, ti i Atemis kótó sųróló aleterere ęlané seretei diaaę ai kisipa ere ape. ²⁶ Kale whj Pol-né i so whj mo fea kępaae fępóló kisipa mutu, mo dere nisiyóló wosópoló i fo yalepó. Whjné naasené aleterere kótórapeta, mo kótó meipó yale fo diaaę wosóo, diąné kolóo, ai yale ape. Ai fota, dą Efesus be hulua so whjpaee maaté ini, Esia hae kwia tuąmó betó mole so whj feané ai wosalepó. ²⁷ Pol-né ai dere foné dą *moni* sere kutómó maaté dumitei dąné fo wosetere bekélé, doasi kótó Atemis sokélé, so whj feané bete muni haęe ęla aęróló dorópoló dapó. Take Esia hae kwiamó betó mole so whjnékélé, i hae kwia feamó betóló fale so whjnékélé, dąné kótó so Atemis aęmó sukóló bitu, ąpaae betą momatua yaleteti, mió Pol-né dere foné dąné kótó soné doi doróló folokole eraai dapó," yalepó.

²⁸ Atéró dere fo woseturaalu, so whj fea mo dowi fopaae buóló fo fakeyóló duraalu, "Dą Efesus be hulua whjné kótó so Atemis-ta doasi fotokę bole kótó wisinaalepó," yalepó. ²⁹ Téró ai be huluamó betó mole so whjné dei tuę mutu mo doakale fo whaa du betalepó. Atéró Masedonia be hulua whj tamo Kaius-ró Aris-tarkus-tamo Talené fo eratere Pol-tamo wóló betepa, whjrape fea fóló kale whjtamo sįyóló só walepó.

³⁰ Atéró kale whj tamo tawóló daaló betere tikipaae Pol ąkélé faai yaleteti, mepaae Yesuné ala eró tare no-

rapené sesé yalepó. ³¹ Ai maaté mei, mepaae Esia hae kwiamó doasiné kuto derópóló sóró betero betere Pol-é ama fulumu whjrapené apaae so whj touró betere tuapaae faose yalepó.

³² Atéro touró betere so whj atima ai wóló betere bete atima kisipa ini, kóló kólóiné betó molepó. Atéro betó muluraalu, mepaaené dere fo kae, mepaaené fo kae du betalepó. ³³ Atétu betepa, Juda whjrapené Aleksanda-paae naao diriyóló fo ene fae yóló tēté fóló so whj touró betere tikimó daarale felepó. Atéro fo yaairaaalu, ama naase horaletai so whjiné kisiparutei a-ta bóe dele ala kaarateri whj nisi yalepó. ³⁴ Téyaletai, nalo atimané a kelalemó Juda whjpa kisipa kilitu, fo fakeyóló duraalu, “Dāné Efesus be hulua so whjiné doasi fotokó bole topo kótó so Atemis-póló,” hāle detétó fu betepa, suka kele tamo kemeyalepó.

³⁵ Atétu betero, betā Gavman-né asētere kutó dirópóló betero betepa whj, so whj kuamó turukó holóló duraalu, “Ti Efesus so whj-ó, Efesus be hulua so whjiné kótó so Atemis-ró ama momateri betamo tēteróló kaae tateri alata, ti i be hulua so whjiné eretei, hae kwiamó betó mole so whj mo feané kisiparapó. Ai kótó Atemis so sūróló aleale kane faketa, ó hepen-mó i bepaee dorowale ala kisipa inié? ³⁶ Ti aita, mené kapalapóló doraire ala meipa, diā so whjrape bóe dóló hōle sere ala hapale killaróló ini, dua betae. ³⁷ Diāné ai dapesó wóló daaló betere whj tamota, dāné momateri bemó mole ɔla ɔla ɔlémi sóró ó kótó so Atemis dorateri fokélé inipatei, diaaɔ hāle dapesó wóló daaló ai betere ape. ³⁸ Demitrius-ró ama betā kutó ditere whjrapetamoné mepaae whj só deraai kisipa mutepa, ti Gavman-né fo tokóló talerópóló sóró betero betere whjrape ai betó mole ape. Ti Gavman whjrapeta, ai ala yópóló sóró daaló betepapó. ³⁹ Motamo fo mekó yaai kisipa mutepa, ti dāné tukóló muló betere be demó yaalopó. Ti noatepae, dāné yóló mulale fo sya furaalu, ai ala yaalopó. ⁴⁰ Atei kaae doasi bóe dóló foya dere alamó Gavman whjrapené dapaae doasi sekēi ala eraalopó. Atētere alamó Gavman-né mo doasi fo mutepatei, dāné tukóló ai du betere ape. Atimané dapaae ai fo noa betené du bitu de? depa, dāné yaaire fo meipó,” yalepó. ⁴¹ Kale ai Gavman-né kutó dirateri whjiné ai fo yóló kemetepa, atimapaee fae yalepó.

Pol Masedonia hae kwiaró Krik hae kwiatamopaae fele fo

20 Téro, kale so whj fo tiki whaa du betaletai kemetepa, Pol-né Yesuné ala erótu betere whjrape tao sóró fotokó bulóló diri erateri fo yalepó. Atéro atimapaee kōleó yóló, a Masedonia hae kwiapaae felepó. ² A ai hae kwia tuamó Keriso so whj ketekē bulóló fotokōrateri fo dekeró yó melaté fóló nalo kemene furaalu, Kirik hae kwiapaae sókó felepó. ³ A ai bemó betepa, wélié sore kemeyalepó. Atéyóló nalo ti a wēi nukumó Siria haepaae faai yaletai, kale Juda whjrapené a daalopó dere fo woseturaalu, taaróló momó Masedonia hae kwiapaae hae tūmó faai yalepó. ⁴ Atéro faairaaalu, Beria whj kó Pirus naalema

Sopatakélé, Tesalonaika whj tamo Aristarkus-ró Sekundus-tamokélé, Derbe whj kó Kaius-kélé, Timotikélé, Esia hae kwiaró wale whj tamo Tikikas-ró Tropimus-tamokélé, atima atéro felepó. ⁵ Téro, ai kale whjrape atimapi fóló, Troas bemó Pol-sépi dā kaae tawóló beterepó. ⁶ Atéro dā Juda whjrape atimané mara mole ala sya furaalu, fopei bred o bula yóló ɔla detere be dē kemetepa, wēi nuku sóró Filipai be taaróló, Troas bemó mepaae whjrapetamo hokolaa yaai furaalu, nuku tómó aporó diki fité felepó. Téro, dā fea touyóló Troas bemó wēikeró be dē betalepó.

Troas bemó Yutikus kepaarale fo

⁷ Atéro fula kaae sere be demó, dā so whj fea ɔla naairaaalu betāpaae touróló betó mupa, Pol-né ai so whjpaee fo yó maté fu betepatei, be mo ti dikiralepó. Hjka be dētepa a ai be taaróló me bepaee faai kisipa muturaalu, dilikitamokélé hāle yó maté fu betalepó. ⁸ Dā touróló fo yó mótu betere siki be kemó, sā hāle ɔla kaae wolée molepó. ⁹ Aimó betā kokopei whj ama doi Yutikus-ta, dē sókó wópóló muló betere tūmó bituraalu, Pol-né yó mótu betere fo wosó tarepó. Pol-né ama yó materi fo mo fōlo sýyóló yó maté fu betepa, kale sekē noke kēlené sukutu betalepó. Atéturaalu, kale whj dukó fóló, biliyó salepó. Atéro biliyó saleteita, tamo be ke teraae horóló, sore be kemó yalepó. Téro kale whj biliyó sóró mupa dā doropóló kelalemó, sukóló molepó. ¹⁰ Atépa, Pol a doropóló Yutikus-né bopé tómó deraapisa fóló mulu, ama naasené apuó sóró duraalu, “Turukó holaaitei kapala asiri ai firapa whaalaa ekesé,” yalepó. ¹¹ Téro, Pol ó siki be kepaee momó holóló atima bred o kolokóló alyóló nalepó. Atéro, kale sekēné fo momó yó maté fu betero, be dētepa hjka a felepó. ¹² Kale kokopei whj Yutikus momó kepaayóló betepa, whjrapené bepaee dapesó fóló atima hosaa muni deyóló hajyóló betalepó.

Pol a faairaaalu Efesus Keriso whj disirapepaae kōleó yale fo

¹³ Atéro mepaae whjrape dāpi folosóro wēi nukumó Asosi bepaee faai felepó. Pol-né dapaae atéro fae yóló, dā tamo Asosi bemó hokolaa yaairaaalu, a hae tūmó felepó. ¹⁴ Dā a tamo ai Asosi bemó hokolaa yóló a nukupaae dape sóró, Mitilini bepaee felepó. ¹⁵ Téro dā aimó fiyóló, hjka ti wēi nukumó wēiné bopéro daaló betere hae Kios dekeróló felepó. Téro diki me nuku tómó fiyóló ai hjka ti dā tuamó tukóló fóló Samos hae felekemó epa dēro dekeróló felepó. Téro, diki mekélé kale dere kaae nuku tómó fiyóló, ai hjka ti dā Miletus bemó sókó felepó. ¹⁶ Atéro Pol a Esia hae kwiamó kutu betepa suka kele kemeyasóro, Jerusalem bemó Pentikos be demó dere ala kelaa a ai Efesus be bosonóló mo hapale faai kisipa mualepó.

¹⁷ Atéro dā Miletus bemó sókó fóló bituraalu, Efesus Keriso whj disirapepaae a beterepaae tourale ape, yó faralepó. ¹⁸ Atima atéro dorowóló betó mupa, atimapaee duraalu, “Ēta, Esia hae kwiamó folosóro sókó

wale sukamó kaae sóró wóló, diątamó betąmó bitu yale alarape feata, ti dią feané kisiparapó. ¹⁹ Ғta, so whj aomó dua sukóló bituraalu, Tale Kótóné ama kutó be-tą mo ketekę buóló, wole kaapetamo du betalepó. Atéteremó, Juda whjrapené ę daairaaalu kemei fo doku-tu betaleteita, ai alané ę noa kaae whj beteréró sų sóró kęae kilitu yalepó. ²⁰ Atépatei, Kótóné dią tao saaire fo wisi ęlo hiréni, ę mo hękeamó daalukélé, di-ąné be dokę dokękélé, Talené fo dią tuę yópóló yó mó-tua yaletai, dią feané kisipa ai ere ape. ²¹ Juda so whj-paaekélé, Kirik so whj-paaekélé, diąné du betere dowi ala taaróló, Tale Yesupaae kisipa tiróló mo dua betae yóló hękearóló ai yó male ape.

²² Térąpa, mió kale Dęi Kepe Wisiné Jerusalem bepaae seyóló dapesó fóló betepa, ępaae noa alakó eraaloró ę tuęnipó. ²³ Be hulua dokę fea fo yó maté ko-topa, kale Dęi Kepe Wisiné ępaae duraalu, sekęi alaró *dipula* beteratere alatamo ępaae eraalo ai ape yale fo betą ęlo kisiparapó. ²⁴ Atérené, ę sukaosóró ęlo tó tikimó wiyaalo meipó. Tale Yesuné ępaae dirae yóló male kutó betą diróturaalu, so whj-paae Kótóné dą-paae yaala sókó furaalu, hęle tao sere fo wisi betą yó maté fóló tukóló muló betere dąlemó sókó faai dapó.

²⁵ Mió ęlo kisipa fatepa, Kótóné tęteróló daale aomó mole ala dią tuę yópóló ęlo yó matepa, wosetu betale whjrape diaaę ęlo kelepaae momó kae kelaalo meipó. ²⁶ Térené ęlo diąpaae hękearóló i dere ape. Mió i al-imó dią tuąmó whj me dené i fo wisi taaróló dowi ala ene fupa, ti aita, ępaae kwia muni diaaętei ai ape. ²⁷ Ti Kótóné ama yaai kisipa mole ala mekó hiréni, mo turó ęlo diąpaae ai yó melale ape. ²⁸ Diąta, Kótóné ama Dęi Kepe Wisiné ama *sipsip* hupu wisiyóló kaae tanópóló sóró ai beteró beterapa, ai hupurape wisiyóló kaae taru, diąkélé mo wisiyóló kaae tawae. Yesuné ama sameané dupure Kótóné so whj betą mo dua wisiyóló kaae tawae. ²⁹ I dere fota noa betené du-mipó. ę fole sisópaae dowi bete haęrape dią tuąpaae wóló, Kótóné *sipsip* hupurape dóló nale waalo ai ape. ³⁰ Diąkó mepaae whjné kale Yesuné ala eró tare whjrape dei nópóló eratere alané, kale mo fo wisi kę-paae wéróló, dią ęlisóró kae tųpaae faraalo ai ape. ³¹ Até ęaosóró, dią mo wisiyóló kaae tawae. Atei ala yaairemó dią kisipa muló beterópóló ba fo sore ę dią-tamo bituraalu ai yale ape. Dętamokélé, dikitamokélé, yó maté fu bitu woletamo du betalepó.

³² Téró mióta, dią Talené ama kęlené sukuturaalu, hęle tao sere alané dią wisiyóló tao sópóló i dere ape. Ai fonétei, diaaę kisipa tiratere ala fotokęróló, Kótóné ama wisi wisi ęla dią ama kae sóró beteró betere so whjmó ai mótu betere ape. ³³ Ғlo diąné *silpa kapa ó kold kapa* ó kutikélé senée yóló au nokole ala inipó.

³⁴ Ғlo fotokęnétei kutó diyóló, ęlo ęęęre ęla ęlakélé, ó ęlo fulumu whjrapemókélé mótua yaletai diaaę ai tuęre ape. ³⁵ Ғlo ai dua yale alata, ęla ęla fea dąné naasenétei depe tukó wei ala yóló sirapóló, diaaę kolópóló ai yale ape. Até duraalu, mepaae atimanétei kutó diyóló nénire so whj tao sóró hęle melae. Ti noatepae, Tale Yesuné duraalu, 'ęla ęla hęle tao sóró

matere whjné haj kisipatamo matere alané matepa sere whjné dere hękese tęteró beterapó' ere fo kisipa muae," yalepó.

³⁶ Téró, Pol-né ai fo yóló kęlipaae atima bukutiri teęęró bituraalu, ama moma yalepó. ³⁷ Atéró ę faaitepa, kale so whj feané Pol apuó taruraalu kóló tukó nóló wole du betalepó. ³⁸ Atétepa, kale sekęné duraalu, ęlo kelepaae diaaę momó kae kelaalo meipó yale fo kisipa mutu, atima doasi dekęné sinitu wole du betalepó. Atétu beteró, atimané ę dapesó fóló, węi nukumó beteralepó.

Pol Jerusalem-paae fele fo

21 Téró, dą atimapaee kęleó yóló atima taaróló węi nukupaae bitj fóló węiné bopéróló daaló betere hae Kos felekemó sesekę felepó. Téró furaalu, węi tómó diki betą fiyóló, hęka Rodes hae węiné bopéróló daaló betere tiki felekemó sesekę fóló, Patara bepaee sókó felepó. ² Aimó betą węi nuku Fonisia hae kwia-paae faai fupa, dą ai nukumó bitj holóló felepó. ³ Atéró dą furaalu, węiné bopéróló daaló betere hae kwia Saiprus hae fę naase fakeró epa kele falaté fóló, Siria hae kwiamó tęne Tair bemó sókó felepó. Ai Tair beta, take dąné i nukuné sóró wale ęla ęla sorokóló mullaai yale be huluapó. ⁴ Téró, ai bemó mepaae Yesuné ala eró tare whjrape betepa, dą atimatamo węikeró be dę betalepó. Atéró betepa, ai bemó betó mole whjrape atima Dęi Kepe Wisiné fotokęratepa, Pol-paae duraalu, ę Jerusalem bepaae faęse yóló sesęyalepó. ⁵ Tétu beteró, aimó betaai yale be dęrape kemetepa dą ai be taaróló faai felepó. Atéró faai fupa, kale Yesuné ala er-aterere whjrape atimané somarape naale senaalekélé, mo fea dątamó doropóló węi foku atikę tómó bukutiri teęęró bituraalu, Talepaae moma yalepó. ⁶ Atétu beteró dą faairaaalu kęleó yóló dą fea aputu beteró dą węi nukumó bitj hotopa, atima momó bepaee fesaae felepó.

⁷ Dą atéró ai Tair be taaróló fóló, Tolemais bemó sókó felepó. Ai bemó betó mole Keriso no-rapepaaekélé kęleó yóló, be dę betą atimatamo be-talepó. ⁸ Atéró, hęka dą ai be taaróló Sesaria be hulu-amó sókó felepó. Ai bemó, take atimané so whj ęla taleróló melópóló beterale węikeró whjkó betą Filip beteropó. Ai sekęta, kale mió wosetere kisi fo wisikélé yó matere whj betepa, dą ątamó fiyalepó. ⁹ Ai sekęné ama douro senaale seimalerape fea Kótóné fo eratere kóló sorape betó molepó.

¹⁰ Dą ai bemó mepaae be dęrape dekéró betepa, Kótóné ama kóló whjné doi Akabas Judia hae kwiaró dorowalepó. ¹¹ Ai whj dą beterepaae wóló daalu Pol-né to tao sóró kale sekęné ama naaseró hótamo dokóló duraalu, "Talené Dęi Kepe Wisiné i fo dapó. 'I to taleta, Jerusalem bemó betere Juda whjrapené tawóló i ala kaae yóló, Juda meire fakené naase tuąmó mullaalo ai ape,'" yalepó.

¹² Ai fo depa woseturaalu, dąnékélé, mepaae ai be whj so whjnékélé, Pol-paae Jerusalem bepaee holaęse yóló sesé yalepó. ¹³ Téyalemó ama dąpaae duraalu,

“Diḡané noatepa atei kaae alamó wole-u yóló yaḡo hosaa supuréli ala dute? Ɛta, susupuróló *dipula* betere atere alamaaté erǒpóló Talené Ɛ sóró betenénipó. Ɛ sukutere alakélé yǒpóló sóró betero betereiteiné yaḡo Tale Yesu Kerisoné doimó Jerusalem bemó sukḡai dapó,” yalepó ¹⁴ Dḡané Ɛ Jerusalem-paae faḡsóró sesé yalemó, ama dḡané dere fo woseni, fo kae depa taaróló duraalu, “Ti wisirapa Talené ama yaai tuḡ mole ala be-tḡ yǒpóló yae,” yalepó.

¹⁵ Atéyale kǐlipaae dḡané ɔla ɔla sisóló Jerusalem bepaee holalepó. ¹⁶ Tétepa, mepaae Yesuné ala eraterere Sesaria whǐrape dḡ fea touyóló atimané dḡ Nason-né bepaee dapesó felepó. Nason-ta, Saiprus be hulua whǐkó mo taketi Talepaae kisipa tiki tiróló betere whǐpó.

Pol Jerusalem bemó sókó wale fo

¹⁷ Atéro dḡ Jerusalem bemó sókó holalemó, Keriso norapené dḡ hḡkesetamo mo wisiyóló dape salepó.

¹⁸ Atéro, fiyóló hǐka Pol-kélé, dḡ mepaaekélé, Jerusalem bepaee Jems kḡle felemó, Ɛ mepaae Keriso whǐ disir-apetamo beterepó. ¹⁹ Atépa, Pol-né atimapaee kḡleó fo yóló Kótóné Ɛ fotokḡratepa, amamo Juda meire fake so whǐpaae erale ala mo fea yalepó.

²⁰ Tétepa, kale whǐrapené Tale Kótóné doi hale sóró horótu Ɛpaae duraalu, “No-ó, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betere Juda so whǐta, mo hḡle ɔla kaae i betere ape. Ai so whǐta, Moses-né asḡere fokélé eraai mo doakale ketekḡ bulapó. ²¹ Térapa, mepaae i betó mole Juda whǐrapepaae metikipaae wale whǐrapené i fo du beteropó. ‘Pol-né Juda meire fake so whǐ kuamó betó mole Juda so whǐpaae Moses-né asḡere foné diaaḡ naalarape tiki sekaḡ tikae ere taalae yóo, ayarapené mara mole alakélé, sya faḡse yóo,’ deté kutu beteropó depa wosalepó. ²² Térapa, ai alarape mo dere ala nisi yaḡsórópa, dḡ noa ala yaaloé? Atimané yaḡ ipaae wóló beteropó dere fo mo wosaalo ai ape. ²³ Atérapa, dḡané tuḡ mole fo be-tḡ i dapa wosae. Dḡ i betere doyró whǐrape atima Tale Kótópaee dirii malo yóló atimané topo niki tikaalo meipóló muló beteropó. ²⁴ Ai whǐrapetamo yaḡkélé touyóló fóló atimané Juda so whǐné keletómó, yaai dere ala yǒpóló naaotei atima dupu erae. Atéro atimané topo niki tukóló momatere be dolopaae fupa, ti wisirapó yaalopó. Ai ala depa atimané kilituraalu, i whǐta, kale tukóló muló betere fo tikitere whǐ meipó yaalopó. Téturaalu, naao yalepó dere fomó atima fopaae butu betere ala kapala airapó kisipa muaalopó. Tétu yaḡta, Moses-né asḡere fo aḡmó sukóló bituraalu, ai fo tikitere whǐ meipó yaalopó.

²⁵ Téretei me fo i ape. Yesupaae kisipa tiki tiró betere Juda meire fake so whǐ dḡané fo muló betere ɔla naḡsóró, i fo asḡyóló faralepó. Kapala kótópaee moma yaai dele hupu ó na, ó sameakélé, depamó képi duwóló sukunatere hupu ó nakélé, mené so ɔlémi nokole alakélé mo yaḡse yalepó. Ai forape feata, dḡ fo dokóló be-tḡ tuḡ muóló atimapaee asḡyóló faralepó,” yalepó. ²⁶ Téro, fiyóló hǐka Pol-sépi atima doyró whǐrape momatere be dolopaae faairaalu, folosóró

dua dere alarape yalepó. Atéro fokotere alarape feata, kale tukóló mulale be deḡmótóró kemeyaalopóló ali male felepó. Atéro tukóló mulale be deḡ sókó wapa, atimamó kale momatere be kaae tare whǐrapené *sipsip* hupu daalopó yóló mulalepó.

²⁷ Téro, kale weikeró be deḡ felekemó kemeyaa deremó, Esia hae kwiamó betó mole Juda so whǐné Pol momatere be belamó daapa kelalepó. Atépa, ai whǐrapené Pol tao taru, mepaae so whǐ sesemeratere fo yalepó. ²⁸ Atétu, fo fake yóló duraalu, “Israel fake so whǐ-ó, dḡ tao sae. I whǐnéta, hae kwia feamó betó mole so whǐpaae yó matere foné dḡ Israel so whǐta-mokélé, Moses-né asḡere fotamokélé, dḡané momatere betamokélé, fopaae buǒpóló bóe delaté kotapó. Téturaalu, dḡané mo dowi alakélé, inire be wisi Kirik whǐrapekélé, ai dapesó wóló daae mole ape. Até dere alané i be doróló folokole ai eraterere ape,” yalepó. ²⁹ Atimané ai fo yaleteta, Efesus whǐkó Tropimus Pol-tamo ai be huluumó daapa kelaletiné Pol-né ai momatere bepaee dapesó fele nisiyóló yalepó.

³⁰ Atéro, fopaae fo doasi depa, Jerusalem so whǐné woseturaalu, fea sururu yóló wóló be-tḡpaae touróló bóe duraalu, fo tiki whaa du betaalepó. Atétu betero, Pol Ɛ moma dere be dolomó betepa, sjyóló só wóló ai be bopéro betere tipi belapaae hokḡ derólós tuḡ kinalapó. ³¹ Atéro daapa, atimané Pol daai Jerusalem-mó doasi bóe duraalu, fo whaa du betereitei Rom *Gavman*-né diki tare whǐrapené topo whǐné wosalepó. ³² Téturaalu, kale sekḡné ama diki tare whǐraperó mepaae topo whǐrapetamo atima sururu yóló, ai whaa du beterepaae dorowalepó. Téteremó, ai bóe du be-tale so whǐné doasiró ama diki tare whǐrapetamo wale ala kilitu, Pol du betaleteti, taalalepó.

³³ Atétepa, kale diki tare whǐrapené topo whǐ Pol daale felekepaae fóló duraalu, *sein* képi tamóné ama naase tamo dokae yóló ai so whǐpaae woseturaalu, i whǐ Ɛ deé? Ama noa alakó depa yaleé yóló wosalepó. ³⁴ Ai fo deremó, mepaae so whǐné dere fo kae yóo, mepaae whǐrapené dere fo kae yóo yóló, doasi fo tiki whaa yalepó. Atétere foné diki tare whǐrapené toponé Pol só deratere fo bete wisiyóló wosenipó. Atétepa, kale topo whǐné diki tare whǐrapepaae duraalu, Pol diki tare whǐrape touróló betere tikipaae dapesó fae yalepó. ³⁵ Téro, Pol diki tare whǐrapené be hola tó dóló hutu betepa, so whǐ feané Ɛ daairaalu ketekḡ butu betaalepó. Atétepa, diki tare whǐrapené topo whǐné ama diki tare whǐrapepaae Pol beleyóló sóró holae yalepó. ³⁶ Atétepa, mo turó so whǐ sya fu bitu, doasi fo fake yóló duraalu, “A mo ti sukǒpóló dae,” deté fu betaalepó.

Pol-né so whǐpaae yale fo.

³⁷ Diki tare whǐrapené Pol atimané be dolopaae sóró faaitapa, ama diki tare whǐné topo whǐpaae duraalu, “Yaḡo yaḡtamo me fokó enére?” yalepó. Ti fo depa, kale whǐné Ɛpaae woseturaalu, “Yaḡ Krik fo bole whǐjé? ³⁸ Yaḡta, mepaae kemeyale be deḡmó 4,000 whǐrape Ƨlisó fóló, so whǐ bitinire tikimó *Gavman* whǐtamo bóe daale Isip whǐ meié?” yalepó.

³⁹ Ti fo depa, Pol-né ɔpaae duraalu, “Ɛta, Juda fake whj doasi doi mole be hulua Silisia hae kwiamó tɛne Tarsus be whjkópó. Tɛrapa, ai so whjpaee yɔlo fo yaai dapa, naao noa kisipa mute?” yalepó.

⁴⁰ Ti fo depa, topo whjné Pol-paae yae yalepó. Tétepa, ɔ disó horóló be hola tómó daalu, naase horóló Hibru whjrapené du betere foné yalepó.

22 Téro ama atimapaee duraalu, “Noraperó ayarapetamo-ó, diaaɔ kisipané ɛta dowi ala du betere whj nisi yaɔsóró, yɔlo diɔpaae hɔkeamó i dapa wosae,” yalepó.

² Téro, Pol-né Hibru whjrapené du betere be foné deremó, fo tekeni dua betó molepó. Tépa, kale sekéné atimapaee i fo yalepó.

³ “Eta, Juda whjtei ɛ deyale beta, ti Silisia hae kwiamó tɛne be hulua Tarsus-pó. Téyaletei, ɛ holóló i Jerusalem bemó doayalepó. Atéro betepa, kale doi mole yó matere whj Kamaliel-né ɛ *skul* yó malepó. Ama ɛ atéro yó móturaalu, kale Moses-né asɛre foró dɔné ayarapené mara mole alatamo mo wisiyóló yó matepa, yɔlo mo diriyóló kisipa salepó. Atéyale be dɛmó, Kótóné ala eraai mió diaaɔ ai bole ketekɛ kaae yɔlokélé yalepó. ⁴ Ɛ até du bitu, Yesu Keriso sya fu betere sokélé whjkélé susupuróló mo ti sukópóló daairaalu doakale sekɛi ala eróló *dipulakélé* beteraleta du betalepó. ⁵ Yɔlo yale alata, ai so whjmó momaraterere topo whjró fo tokóló taleraterere whjrapetamoné kisipareteiné atima yɔlo dere fo woseturaalu, mo dapó enérápó. Ai whjrapené ɛ Damaskus bemó betó mole nomarapepaae asɛ sóró fae depa, yɔlo sóró felepó. Ti ai asɛta, Damaskus bemó betó mole Keriso so whj tawóló Jerusalem bemó susupuróló *dipula* beteraai sóró waaire tɔ mulópóló yalepó.

⁶ Ɛ atéro fu betalemó, 12 *kilok* felekemó saai depa Damaskus bepaae sókó faai deremó, sɔmó dɛ doasi dorowóló yɔlo tiki husiralepó. ⁷ Até dereteiné ɛ haepaae dóló taae deróló mupa, ai dɛ tuɔmó fo fakeyóló duraalu, ‘Sol! Sol! Naao ɛ noatepa, susupuraté kutu bitu de?’ yalepó.

⁸ Tétepa yɔlo duraalu, ‘Tale-ó, yɔ né de?’ yalemó, ama ɛpaae duraalu, ‘Ɛta, Nasaret whjkó naao susupurótu betere whj Yesu i ape,’ yalepó. ⁹ Tétepa, ɛtamo wale yɔlo fulumu whjrapené ai dɛ kelaleteti, ɛpaae dere fo bete atimané diriyóló wosenipó.

¹⁰ Atétepa yɔlo ɔpaae woseturaalu, ‘Tale-ó, mió yɔlo noa alakó yaró de?’ depa, Talené ɛpaae duraalu, ‘Turukó holóló Damaskus bepaae fae. Fóló, aimó naao yaaire ala yɔlo tukóló muló betereitei, betɔ whjné yɔpaae yó melaalo ai ape,’ yalepó. ¹¹ Ai dɛné yɔlo kele dilikiraletetiné tɔ fenitepa, yɔlo fulumu whjrapené ɛ naase tawóló ɔlisóró Damaskus bepaae felepó.

¹² Ai be huluamó whj betɔné doi Ananias ɛ beterepaae walepó. Ai sekɛta, Moses-né asɛre fo mo wisiyóló tuɛru eró tare whj betepa, Damaskus bemó betó mole Juda so whjné ɔ mo doasi kisipa dotoró fale whj wisipó du beterepó. ¹³ Ai sekɛ ɛ fire felekemó daane wóló duraalu, ‘No Sol-ó, naao kele fisɔae horóló

kelaie,’ yalemó, mo ai fapotóro yɔlo kele momó wisiyalepó.

¹⁴ Téro, ama ɛpaae duraalu, ‘Dɔné ayarapené Kótóné tuɛ mole ala naao tuɛ yópóló yɔ sóró ai daalale ape. Dowi ala betɔkélé, inire whj kolóo, ama kɔlómó sókó wale fokélé, wosóo, yópóló yɔ ai sóró daalale ape.

¹⁵ Naaota, ama yó matepa kelale alaró wosale fotamo so whj feapaae yó maté kwɛyópóló erapó. ¹⁶ Tɛrapa, yɔ noatepa hɔle bitu de? Yesu Kerisoné doimó naao dowi ala kwia kemerópóló wɛi tópuuai turukó horóló ɔpaae kema yae,’ yalepó.

¹⁷ Atéro ɛ Jerusalem be huluapaae wale be dɛmó fo wosetere bepaae fóló moma du betalemó noke kaaené Tale kelalepó. Atéro ama ɛpaae duraalu, ‘Yɔ hapale turukó horóló Jerusalem be taaróló fae. Ti noatepae, i Jerusalem bemó atimapaee Yesuné ala etérópóló yó materetei atimanémo wisiyóló wosaalo meipó,’ yalepó.

¹⁹ Ai fo depa, yɔlo ɔpaae duraalu, ‘Tale-ó, ti mo deretei, ai be hulua so whj atima feané yɔlo yale ala kolóló kisiparapó. Ɛ atimané fo wosetere be dokɔ feamó yɔpaae kisipa tiki tiróló betó mole Keriso so whj susupuróló, *dipula* beteraleta yaletei atimané mo kisiparapó. ²⁰ Naao ala etérópóló hɔkeamó yó mótu betere whj wisi Stipen dale sukamó, ɛkélé daalu ɔ dilapó depa yɔlo duraalu, ‘Téyae,’ yalepó. Ai whjrapené Stipen duraalu, atimané tómó bukóló kotere kutirape ɛ daale tikimó sorokóló mulatepa kaae tawóló daayale whj ɛtórótípó,’ yalepó.

²¹ Téyalemó, Talené ama ɛpaae duraalu, ‘Yɔlo yɔ Juda meire fake so whj betó mole be huluarape saletópaae dotonatapa fae,’ yalepó.

Pol ɔ Rom Gavman-tamo doi mole whj yale fo

²² Kale so whj Pol-né dere fo woseté feletei, Juda meire fake so whjpaekélé, yó male fae dere fo woseturaalu, fo fake yóló i fo yalepó. “Atei kaae whj imó dɔtamo betaalo meipa, dóló alurae,” yalepó.

²³ Atéturaalu, atimané tómó bukó mole kutirape sókó mulóló dokómu buó sóró ópaae fesekée horóló fo fake du betalepó. ²⁴ Atétepa, kale diki tare whjrapené topo whjné duraalu, “Doai so whjné fo tiki whaa du betere noatepa déró, ai sekɛ diki tare whjrape beterepaae dapesó holóló, halika tikiné fokosoi ala yóló dae. Téturaalu, i dere fo bete noa betené déró ɔpaae wosae,” yalepó. ²⁵ Tétepa, kale whjrapené Pol naasemó bulaakó sóró daaló bitu, halika tikiné fokosoi ala yaai yalepó. Atétepa, Pol-né ai diki tare whjrapené topo whjpaee duraalu, “Rom Gavman-né so whj tuɔmó doi mole whj fo tokóló tale inipatei, fokosói ala yóló dae fo ere?” yalepó.

²⁶ Ti fo depa, kale diki tare whjrapené topo whjné ɔ kaae tare topo whjpaee i fo yalepóló ene felepó. Atéro duraalu, “I whjta, Rom Gavman-né fake so whjtamo betɔmó doi mole whj patei du beterepa, naao yaai dere ala kisipa faróló yae,” yalepó.

²⁷ Tétepa kale doasi topo whj wóló Pol-paae woseturaalu, “Yá Rom whjé,” depa, ama tokó mótu duraalu, “Épó,” yalepó.

²⁸ Ti fo depa kale topo whjné duraalu, “Yálo doi Rom fake so whjtamo touróló mulaaairaaalu, doakale *moni*-né dupu yalepó,” yalepó. Ai fo depa Pol-né tokó mótu duraalu, “Yáta atéretei, é ti Tarsus bemó deyaletéiné Rom whj beterapó,” yalepó.

²⁹ Ai fo depa, woseturaalu, á daai yale whjrape mo hapale hjkili fóló tumó daané felepó. Kale doasi topo whjné Pol áta, Rom fake so whj tuámó doi mole whjte *sein* képiné dokirapóló á witu yalepó.

Juda whjrapené Pol-tamo fo tekále fo

³⁰ Téró, hjka be dętepa, kale diki tare whjrapené topo whjné Pol daai du betere fo tale yaairaaalu, á *dipula* beteraletei sokóló so whjmó momaratere whjrapené topo whjrapéro, fo tokóló taletere whjrapetamo tourále ape yalepó. Atéro wóló betó mupa, Pol dapesó fóló atima betó mole tuámó daalalepó.

23 Atéro, Pol-né kale fo tokóló taletere whjrape kaae taru duraalu, “Yálo norape-ó, é take bitiré waletei yálo Kótóné keletómó wisiyóló bitiré wouraaalu, ama erae dere ala fea eraté walepó. Atéturaalu, mió yálo hosaamó me sekę muni, mo dua muni deyóló beterapó,” yalepó. ² Pol-né ai fo depa, so whjmó Talepaae momaratere topo whj Ananias-né Pol-tamo felekemó daae mole whjrapepaae duraalu, “Ai sekę folópu derákae,” yalepó. ³ Ti fo depa, Pol-né ápaae duraalu, “Ni bolópaae kęlaa epatei, tó sekaęné wisire nisi dere whj naao dere alamó, Kótóné yátei deké saalopó. Kale ašemó yóló muló betere fo sya furaalu, ętamo fo tokóló taleyaai bitutei naao kólónétei mepaae whjpaee é daae dere foné, kale yóló muló betere fo naaotei ai tikitere ape,” yalepó.

⁴ Ai fo depa, mepaae á felekemó daae mole whjrapené duraalu, “Yá winié? Naao ai dere foné so whjmó momaratere topo whj faletapó,” yalepó.

⁵ Ti fo depa Pol-né duraalu, “Yálo norape-ó, á so whjmó momaratere topo whj betere é tuęnipó. Ti noatepa mei, ašemó i fo erapó. Diá kaae tare doasi topo whjpaee me dowi fo yaęse, yóló fo moleteti yálo tuęrapó,” yalepó.

⁶ Ai fo tokóló taletere whjrape mepaae Sadyusi fake yóo, mepaae Farisi fake yóo, yóló beterapóló ama kisi-paru, Pol-né fo fake yóló duraalu, “Yálo norape-ó, yálo apata Farisi whj eru ękélé Farisi whjpó. É fo teketeremó sóró i daalo betereitea, sukále whj momó kepaayaalopó ere fomó kisipa tiki tiróló é hajné sukutu betepa, atimané ętamo fo tokóló só deraai ai du betere ape,” yalepó. ⁷ Ai fo depa woseturaalu, kale Farisi whjrapéro Sadyusi whjrapetamo arale sóró atima tuámó tekétamo yalepó. ⁸ Ti noa betené mei, kale Sadyusi whjrapenéta, sukutere whj momó kepaayaalo meipóló kisipa mulu, *ensel*-raperó keperapetamokélé bitinipóló kisipa mulapó. Tépatei, Farisi whjrapenéta, sukutere whj momó kepaayaalopó dere fo mopóló

kisipa yóo, *ensel*-rapekélé beterapóló kisipa yóo, keperapekélé beterapóló kisipa yóo, erapó.

⁹ Até du betepa, Moses-né aęere fo yó matere Farisi whjrape atima turukó holóló fo fakeyóló duraalu, “I whj tikimó me dowi alakélé, munipatei, dąné á hąle noatepa só deróló, daai du bitu de? Ama dere alaró dere fotamota, ti *ensel*-né ó kepené yae depa démólópó,” yalepó. ¹⁰ Ai fo du beteró so whj tuámó bukótamo yóló bóe du bituraalu, Pol dóló sej sej yóló ama tiki turukée fóló munépa, kale topo whjné kilitu, Pol-mó whaalaa doasi yalepó. Atéru, kale sekęné ama diki tare whjrapepaae diaaę fotokętamo doropóló, Pol dapesó atima betere bepaae beterąle fae yalepó.

¹¹ Atéyale dikitamo, Tale Pol beterepaae wóló duraalu, “Pol-ó, até dere alamó yá wi ini, diri yólótei daayae. Atéro bitu, yálo ala etérópóló so whj feapaae Jerusalem be huluamó erótu yale kaae, Rom be huluamókélé, mo erąle fae,” yalepó.

Pol daai deyatei fo

¹² Téró, ai hjka mepaae Juda whjrape atima betąpaae tourále wóló, Pol tawóló daairaaalu kikiti fo deyalepó. Atéro duraalu, dąné Pol á daai hąle betepa, dą ęlaró węitamo naalo meipó. Motamo dąné á mo ti dóló aluratedepata, ti ęla naalopóló mo dirii malo yóló mulalepó.

¹³ Atéro, Pol daai fo dokale whjrape touróturaalu, whj siki tamo tómó mepaae whjrapekélépó. ¹⁴ Ai whjrape atima fóló, so whjmó momaratere topo whjro whj disi disirapetamopaae i fo yalepó. “Dą fo deyóló dirii malo yóló duraalu, dąné Pol dupa ti ęlaró węitamo naai, mió á hąle betepa ti weyóló betaalopó fo yóló mulalepó.

¹⁵ Térapa mió diąnékélé, fo tokóló taleraterere whjrape feanékélé, diki tare whjrapené topo whj dilikóló i fo yó falae. Pol-né yale fo bete dą mo wisiyóló wosenireteiné dą mo diri yóló wosaai, dapesó dere ape fo yó falae. Atéteremó á dorowapa, ti tu tuámó melaa yóló daaipó,” yalepó.

¹⁶ Ti fo du betepa, Pol-né ama nema naalemané wosóló diki tare whjrapené bepaae fóló Pol-paae duraalu, “Yáta, atimané tųmó melaa muóló daaipó fo ai du betere ape,” yalepó.

¹⁷ Tétepa, Pol-né diki tare whjrape kaae tare whjkó betąpaae duraalu, “I naalené diąné topo whjtamo fo yaai dapa, á dapesó fae,” yalepó.

¹⁸ Ti fo depa, kale whjné kale naale topo whj beterepaae dapesó fóló duraalu, “Kale *dipula* betere whj Pol-né i naale yątamo yaaire fo mulapa dapesó fae depa, i wale ape,” yalepó.

¹⁹ Tétepa, topo whjné kale naale naasemó tao sóró tu dępaae dapesó fóló, kale naalepaae woseturaalu, “Naao ępaae noa fo yaai waleé?” yalepó.

²⁰ Ti fo depa kale naalené duraalu, “Juda whjrapené yąpaae i fo yaalo ai ape. Pol-né dere fo bete mo diriyóló wosaai dapa, á fo tokóló taletere bepaae dó dapesó dere ape depa, aita mo mei, tųmó melaa yóló Pol daai kapala fo ai dere ape. ²¹ Whj siki tamo kemeyóló mepaae tómó beleróló whjrapené á daai tųmó melaa muaai du beterapó. Téyaairaaalu, ai whjrape ati-

ma Pol dóló ti ɔlaró wɛitamó naairaalu, mió h̄ale weyóló beterapó yalepó. Atéyaairaalu, atimané ȳpaae wosetere fomó naao noa fokó deró kelaai wosó tawóló ai betere ape," yalepó.

²² Ai fo depa kale topo wh̄iné kale naale dotonaai, ɔ-paae fo mulóló duraalu, "Naao ɛpaae etei fo yalepóló mepaae so wh̄ipaae mo yaɔse," yalepó.

Pol Sisareapaae dipula só fele fo

²³ Ti fo depa, kale topo wh̄iné ama aɔmó bitu mepaae diki tare wh̄irape kaae tare wh̄irapekó tamopaae ape yóló duraalu, "Diaamo fóló 200 diki tare wh̄irape tale yóló sóró beteróo, hos hupu tómó beteró faaire 70 diki tare wh̄irape sóró beteróo, bóe dele wuti tawóló faaire 200 diki tare wh̄irape sóró beteróo, dilikitamo 9 kilok Sesaria bepaae faai donoróló fae. ²⁴ Atéró faairaalu, Pol betóló faaire hos hupukókélé, tale yóló beterae. Atéró diɔ furaalu, tu tuɔmó Pol mo wisiyóló kaae taté fae. Atéró dapesó fóló, Gavman wh̄j Feliks beteremó sókó fae," yalepó.

²⁵ Atéró diki tare wh̄iné topo wh̄iné fas-mó i fo asɛyalepó.

²⁶ "ɛta, Kaladias Lisias-né doasi Gavman topo wh̄iné Feliks ȳpaae i dere ape. Yɔ mo doa k̄leó.

²⁷ Juda wh̄irapené i wh̄j tawóló daaitépa, ɛ ȳlo diki tare wh̄irapetamo doropóló kelalemó, ɔ Rom fake so wh̄jtamo doi mole wh̄ipa kilituraalu, d̄ané atimané naase tuɔmó betépa fasó salepó.

²⁸ Atéró daai depa, noa betené déró ȳlo wosaairaalu, Juda fake atimané fo tokóló talerateré wh̄irape beterepaae dapesó felepó.

²⁹ Téyaletei, Juda wh̄irapené fo tokóló taletere tikimó ɔ sukópóló daaire betekélé, ó dipula beteraaire betekélé ȳlo kilinitépa dapesó felepó. Juda wh̄irapené muló betere fo tikitu betépa dapó dere fo betɔ ȳlo wosalepó.

³⁰ Ai fomótei, atimané ɔ daairaalu kikití fo deyóló tu tuɔmó melaa muaai dere fo ȳlo woseturaalu, yɔ beterepaae ai dotonateré ape. Térapa, atimané ɔ só derateré fo naao keletómókélé ȳpóló, yɔ beterepaae ai dotonateré ape," yalepó.

³¹ Kale topo wh̄iné yale fotóró diki tare wh̄irapené sya fóló dikitamotei Pol dapesó Antipatris bemó sókó felepó. ³² Aimó fiyóló h̄jka, mepaae diki tare wh̄irape ti bepaae momó fesaayóló wapa, kale hos hupurape tómó beteró fele wh̄irape betɔ ti Pol dapesó Sesaria bemó sókó felepó. ³³ Téró, kale diki tare wh̄irape Gavman topo wh̄j betere Sesaria be huluamó sókó felepó. Atéró, kale fas-kélé, melóo, Pol-kélé, kale topo wh̄iné naase tuɔmó mulóo yalepó. ³⁴ Tétepa, kale wh̄iné fas dosɔyóló Pol-paae woseturaalu, "Yɔ mé hae kwiamó wale wh̄jé?" yalepó. Ti fo depa Pol-né ɔpaae tokó mótu duraalu, "ɛta, Silisia hae kwiaró wale wh̄jkópó," yalepó. ³⁵ Ai fo depa, kale wh̄iné duraalu, "Ti wisirapa, yɔ só deraai dere wh̄irapené keletómó naao fo beté wosaai atima ipaae wópólópó," yalepó. Ai fo yóló ama diki tare wh̄irapepaae duraalu "Pol kale Herot-né doi mole doasi be wisinaalemó beteróló kaae tawae," yalepó.

Pol Feliks-né keletómó fo tekale fo

²⁴ Téró aporó be dɛ kemetepa, so wh̄jmó momarateré wh̄irapené topo wh̄j Ananias-ró wh̄j disirapetamo yóo, me atima tao sóró fo tekenateré wh̄j Tertulus yóo, yóló atima Sesaria bepaae derepelepó. Atima atéró, kale Gavman doasi wh̄ipaae Pol só deraai dere fo yalepó. ² Atéró Pol-paae ape yóló wóló daapa, atimané fo erateré wh̄j Tertulus turukó holóló Feliks-né keletómó Pol só deróló dere fo etéró yalepó. "Doa wh̄j-ó, naao tɛteróló kaae tare aɔmó d̄a me ala ini, hosaa muni deyóló mo dua wisiyóló hajtamó beterapó. Ti noatepae, take d̄a i hae kwia feamó betó mole so wh̄j h̄oko betaletéi, naao d̄a betere ala wisi eraleteiné mió d̄a fea mo dua wisiyóló i betó mole ape. ³ Téró, be hulua feapaaekélé, atimané dere ala feakélé, naao d̄a wisiyóló beterópóló tao sóró beteró betereitei tuɛru, ȳpaae mo doa kée yóló dukirótu beterapó. ⁴ Yɔ fóturu yaɔsóró d̄ané ȳtamó doa fo yaai dumitei, i fo sawa betɔ dapa wosae.

⁵ Ai wh̄jnéta, i hae kwia feamó betó mole Juda so wh̄j kuamó bóe d̄ópóló fopaae bulaté kutu beterapó. Até-tu, atima kae Nasaret fakepó. Téró Pol ɔta, ai fake so wh̄j kuamó doasi topo wh̄j bituraalu, atima ɔlisó fu beterapó. ⁶ Téturaalu, ama d̄ané moma dere be doraairaalu wapa, d̄ané ɔ tawalepó. ⁷ ⁸ D̄ané ɔtamó fo tokóló taleyaai dere beteta, naao ai wh̄ipaae mo wisiyóló wosetepa, ti fo fea amatei depa naao kisipa yaalo ai ape," yalepó.

⁹ Até yóló, Pol só derateré Juda so wh̄iné Tertulus-né dere fo mopó ȳpóló duraalu, "Ai dere fo feata, mo dapó," yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, kale Gavman topo wh̄iné Pol-paae naasené yóló ɔpaae naao fo yae depa, Pol-né duraalu. "Naao i hae kwia feamó betó mole so wh̄jtamo fo tokóló taletu betépa, doasi ba fo keme yaletei, ȳlo kisiparapó. Térené, mió atimané ɛ só derateré fo tokó móturaalu, naao keletómó ɛ feléi kisipatamo yaai dapó. ¹¹ ɛ Jerusalem bepaae Talepaae moma yaairaalu fele be d̄émó, kaae sóró mió imó sókó wouraaalu, 12 be d̄e i kemetere ape. Ȳlo i dere fo mo dépé kapala dutéró naao mo h̄akemó kelenérápó. ¹² Mió ɛ só deraai du betere Juda so wh̄iné ɛ me wh̄jtamo moma dere bemó ó fo wosetere bemó ó bela tuɔmó ó metikimókélé, me wh̄jtamo fopaae fo depa, kolóló dumipó. ¹³ Mió atimané ɛtamó fopaae buló só deraai fo tokóló taleyaai deretei, i betené dapóló fo wisi mekó depa naao wosaalo meipó. ¹⁴ Atérené ɛta, d̄ané ayarapené Kótó aɔmó dua bitu, Yesu Kerisoné ala sya i fu beterapó. Atéruraalu Moses-né asɛre foró Kótóné kóló wh̄irapené ere fotamo aɔmó sukóló bituraalu, mopóló kisipa tiróló sya fu beterapó. ¹⁵ Ai betó mole wh̄irapené take waaire alimó Kótóné atimapaee eraaire wisi alamó hajné sukóló biture kaae ɛkélé mo betɔ kaae alatóró yóló beterapó. Ti noatepae, wisi ala dere so wh̄jkélé, dowi ala du betere so wh̄jkélé, Kótóné ama kepaaraalopó ereteinépó. ¹⁶ Atéreteiné, suka fea mo wh̄iné kele tómókélé, Kótóné kele tómókélé, hosaa tu-

amó me sekę muni, hękeamó mo donoyóló dua i fu betere ape.

¹⁷ Be hulua dokę fea ę atéro kutu betepa, mepaae ba forape keme deté felepó. Atéro momó ę Jerusalem bepaee wouta, *moni* sóro yolealere so whj tao sóro melóo, Talepaae hęle melatere alakélé yóo, yaairaaalu walepó. ¹⁸ Yęlo ai alarape yóló ę moma dere be dolopaae faai yaleteita, kale momaratere be kaae tare whjné ę fopeyóló duraalu, 'Yę me ala munipa fae,' depa faai yalepó. ę mepaae so whjrapetamo touyóló betere alakélé, so whj bóe delatere alakélé depa, atimané kilinipó. ¹⁹ Téretei, Esia hae kwiaró wale Juda whjrapené ę só deraai kisipa mutu yaletéiné, atima ipaae wóló naao keletómó ę só derólųsóró ti mo wisi wuępó. ²⁰ Esia hae kwiaró wale Juda whjrape ętamo fo tokóló taleyóló só deraai wenitepata, ti i daae mole whjrapené yęlo yale dowi ala etérópóló déró kelaai atimapaee wosae. ²¹ Atéyale sukamó ę turukó holóló daalu fo fakeyóló duraalu, Kótóné sukutere whj momó kepaaraalopóló kisipa tirateremó atimané ętamo fo tokóló só deraai ai du betere ape," yalepó.

²² Yesuné tų wisipaae fole ala Feliks-né mo diriyóló kisipa eruraalu, Juda so whjpaee duraalu "Doasi topo whj Lisias ę ipaae dorowapata, ti ękélé, dę fea betęmó bituraalu taleyaalopó," yalepó. ²³ Feliks-né betę diki tare whjrape kaae tare whjpaee duraalu, "Pol wisiyóló kaae tarutei ę bemó tų kinóló berteréni ama fulumu whjrapené mepaae yę yęre ęla ęlakó male wapa téyępóló yae," yalepó.

²⁴ Téró mepaae be dęrape kemetepa, Feliks ama sama Drusilatamo walepó. Drusilata Juda fake sokó ama omatamo atéro wóló bituraalu, diki tare whjrapepaae Pol dape sene fae depa, dape sene felepó. Atéro wóló bitu, Pol-né Yesu Kerisopaae tuę tiki tiratere ala etérópóló yó matepa, kale sekęró somatamoné wosetu betalepó. ²⁵ Pol-né atimamopaae Yesuné alamó mo dono yóló fole ala wisiró, tó tikiné dere ala fea dua wisiyóló kaae tatere alatomokélé, take nalopaae betę sukamó Kótóné dęné dere ala fea taleyaaire be dę waalopóló dere fokélé du betalepó. Feliks-né ai dere fo woseturaalu, ę witepa Pol-paae duraalu, "Mió sųpa fae. Take nalopaae me dęmó tę mutepa, ti yęlo yępaae ape yaalopó," yalepó. ²⁶ Feliks-né Pol-né dere fo wosaai ekęle yóló hękese yaleteita, hęle mei, Pol-né *monikó* melępóló kisipa muturaalu, ama dere fo wosetua, momómo *dipula* beteręleta dua du betalepó.

²⁷ Atéro, ba fo tamo kemeyóló kęlipaae Porsius Festus Feliks betale sirimó sóro beteralepó. Tétepa, Feliks-né Pol *dipula* hęle beterępóló taaralepó. Aita noa betené ini, kale Juda so whjné tuę tiki felé eraai kisipa muturaalu, betepa taaralepó.

Pol Festus-né keletómó fo tekęle fo

25 Téró, kale whj Festus-né ama tęteróló kaae tawaaire hae kwia tuęmó tęne be Sesaria bemó sókó wóló, be dę sore kemetepa ai be taaróló Jerusalem bepaee holalepó. ² ę atéro fóló berteremó, so whjmó Talepaae momaratere topo whjraperó Juda

topo whjrapetamoné Festus-paae Pol só deraai fo fea yalepó. ³ Ti fo yóló ępaae woseturaalu "Naao dę feléi kisipa muaire alakó eróturaalu, ai whj i Jerusalem bepaee wępóló, dotonaasepe," yalepó. Atimané atéro yale fota, Pol Jerusalem bepaee hotepa tųmó melaa yóló daai kisipa mutu yalepó. ⁴ Tétepa kale topo whj Festus-né atimapaee duraalu, "Pol ę Sesaria *dipula* bemó me ala yaęsóró kaae tawóló beterapó. ękélé, imó sawa betóló momó Sesaria bepaee faai asiri horalepó. ⁵ Tétepa, diaaę kisané ai whj tuęmó me dowi alakó mupa, ti dię be kaae tare whjrape ętamo Sesaria bepaee fępóló dotonaasepe. Atétepa, ti atimané ama yale ala hękearatepa, ti aimó fo tokóló tale yaalopó," yalepó.

⁶ Festus ę Jerusalem bemó 8 ó 10-ró be dęrape kemetepa ti ę Sesaria bepaee derepelepó. Atéro hįka be dętepa, kale whj fo tokóló taleratere bemó bituraalu, Pol dape só ape, yóló fo tokóló tale yaai yalepó.

⁷ Tétepa, Pol dapesó wóló daapa, Jerusalem beró dorowale Juda whjrape atima Pol daalepaae bopęrale wóló daae molepó. Atépa, atimané ętamo fo tokóló taleratere fo betekélé meipatei, kae kae só deróló dere dowi forape dekéro hęko du betalepó.

⁸ Tétepa, Pol-né atimapaee i fo yalepó. "Yęlo atima Juda whjrapené muló betere fo tukóló, ó atimané moma dere bekélé, ó tęteróló kaae tare *Gavman* whj Sisané fo muló betere alakélé, doratere ala mo inipó," yalepó.

⁹ Ti fo depa, Festus-né Juda so whjné kisipa felé yępóló kisipa mutu, Pol-paae duraalu, "Fo tokóló taletere ala yęlo ó Jerusalem bemó yaalopa, yę ópaae honére?" yalepó.

¹⁰ Ai fo depa, Pol-né ępaae duraalu, "ę i betere fo tekętere beta, Sisané fo tekętere bepó. Térené fo tekętere ala imótóró depa ti sųrapó. Ai Juda fake whjrapepaae yęlo me dowi alakélé eréniretei naao mo kisiparapó. ¹¹ ę tuęmótamo me dowi ala kwia mupa, ti ę yęlo yale alamó kwia mótu, sinaaipa, dępóló yae. Téretei, mepaae Juda whjné bete meipatei hęle ę só deraai depata, ti mepaae whjné Juda fakené hękesere ala eraai ę mené naase tuęmó mullairetei Rom *Gavman*-né ai tų munipó. Térené Rom *Gavman* Sisané yęlo fo tokóló taleyępóló Sisa doi dapó," yalepó.

¹² Atétepa, kale whj Festus ę tao su mepaae kisipa matere whjrapetamopi fo betęmó yóló duraalu, "Sisané naao fo wosępóló yóló kisipa mutupata, ti Sisa beterepaae faasepóló dotęyaalopó," yalepó.

Festus-né Agripapaae Pol-né yale fo du betaleteti

¹³ Ai ala yóló mepaae be dę kemetepa, *Kin* Agriparó ama nema Bernais-tamo Sesaria bepaee wóló, Festus ę doasi whj sóro beteró berteréiné ępaae mo kée yóló ekéi fo wisi yaai felepó. ¹⁴ Atimaamo Sesaria bemó be dęrape dekéro bituraalu, Festus-né Pol-né yale alarape fea yó mótu betalepó. Atéro duraalu, "I whjta, mo take Feliks-né *dipula* beteraletitóró hęle betepa taaló berterapó. ¹⁵ Take ę Jerusalem bemó betere sukamó so whjmó momaratere topo whjro Juda whjrape tęteróló kaae tare whj disirapetamo ę

beterepaae wóló, Pol só deraaire fo ene walepó. Atéro duraalu, ama yale alamó kwia mótu só derae yalepó.

¹⁶ Ti fo depa, yálo atimapaae duraalu, dā Rom fakené fo tokóló tale inipatei, hāle susupuraterere ala hōko dumipó. Térāpa, diā mepaae whjné ātamo fo tokóló tale-turaalu, dāné keletómó diaaō só deratere fokélé, ama yale fokélé, depa wosaalopó," yalepó. ¹⁷ "Atéro kale whjrape dā fea wóló, ai hīkatóro fo teketerere bepaee fóló, atimapaae Pol dapesó ape yalepó. ¹⁸ Téró, Pol só deraai wóló betó mole whjrape wóló, i whj etei kaae dowi ala depa dapóló bete mole fokó yaalo nisi yalemó inipó. ¹⁹ Atétepa, atimané Kótópaae moma dere ala kae yóo, Pol-né kale sukāle whj Yesu momó kepaayóló beterao yóló dere fo kae yóo, dere fomó dóroi yóló dere fomaatē wosalepó. ²⁰ Atétepa, ai fo bete wisiyóló kekālemó, tū me munipa, yálo Pol-paae yā só deratere fo Jerusalem bemó fo tokóló wosaalopa, yā ópaae holaaloé? yóló wosalepó. ²¹ Téyalemó ama duraalu, Sisané fo tokóló tale erópóló depa, ā Sisa beterepaae dotonaairalu wēi nuku kaae tawóló i betero betere ape," yalepó.

²² Ai fo depa, kale *Kin* Agripané duraalu, "Ēkélé ama dere fo beteké wosaai dapó," yalepó. Ti fo depa Festus-né duraalu, "Dó hīka be dētepa ama dere fo bete naao wosaasepe," yalepó.

Pol Agripané keletómó daayale fo

²³ Atéro hīka be dētepa, Agriparó Bernais-tamo *kin*-né kuti deróló walepó. Atéro wapa, kale *Gavman*-né sóro daaló betere topo whjrapero ai be hulua kaae tare doasi whjrapetamo atima fea wóló touratere bepaee derepelepó. Atéro betepa, Festus-né diki tare whjrapené doasipaae Pol dape sene fae depa, dapesó wóló daalepó. ²⁴ Téró, Festus-né duraalu, "Doa *Kin* Agriparó doasi whjrapetamo-ó, diāné i whj kelae. Juda so whj feanékélé, Jerusalem be hulua so whjnékélé, i be whj so whjnékélé, ai whjtamo fopaae buturaalu, ēpaae fo tokóló taleyóló só deraai du betere whj ai ape. Tétu, atima fo fakeyóló ēpaae duraalu, ai whj momó betero póló meipa mo ti dóló alurae du betere whj ai ape. ²⁵ Yálo kisipa fatepa, i whj tuāmo ā sukópóló daaire betekélé, mo meipó. Téretei amatei, Sisané ama fo wosóló taleyópóló yaleteiné yálo ā Rom *Gavman* Sisa beterepaae dotonaai yalepó. ²⁶ Té yaairalu, dāné doasi topo whjpaae etérapóló asē yaai dere dowi ala kwia mekó yálo kilinipó. Tépatei, yálo hāle noa fo asē yaaloé? Téreteiné, doa whj Agripa yāta, ti doasi tēteróló daale topo whjpa, naaotei fo bete donoróló wisiratere fo wosaai dapó. ²⁷ Ti noatepae, ama yale alarape fea asēmó eróló sóro fupata, ti wisirapó. Aténi, *dipula* whj *Gavman* whj beterepaae hāle hōko dotonaterere ala tū munipó," yalepó.

26 Ai fo du betero kemetepa, Agripané Pol-paae duraalu, "Naao yale alarape fea naaotei yae," depa, ama naase horóló atimané ā só deratere mo nisi yaosóro, kaae sóro yalepó.

² "Doasi *Kin* Agripa-ó, ai Juda whjrapené ē só deratere fo yálo me dowi alakó yalemó dere nisi yaosóro,

naao keletómó ē hēketetamo atima dere fo tokó melaai dapó. ³ Ti noatepae, yāta dā Juda so whjné mara mole alakélé, atimané dóroi du betere fokélé, naao mo wisiyóló kisiparapó. Téreteiné, yálo i dere fo betā naao wosaasepóló dapó.

⁴ Ē mo take ketemó yálo turuku bemó bituraalu, yale alaró Jerusalem be hulua bituraalu yale alarapeta-mokélé, mió i deté kutu betere alarapekélé, mo fea Juda whjrape atima kisiparapó. ⁵ Ti ēta mió kisi wale whj mei, take bituraalu yale alarape fea atimané tuē ereteiné yálo noa alakó depa, atimané kilitikimó ti atimané enérapó. Kale Farisi whjrapeta, Kótóné ala eraai mo doakale ketekē bole fakerapetamo titiyóló betā kutó yale whj ē i ape. ⁶ Take Kótóné dāné ayarapepaae etei ala mo eraalopóló ere fo yálo mopóló kisipa tiratere alamó atimané mió ētamo fo tokóló só deraai ai du betere ape. ⁷ Kale dā 12 Israel fakerape dokōpaae, Tale Kótóné i ala eraalopó yóló mulale fo mo dokonatēpa kelaai hātamó beterao. Tétu, dēta-mokélé, dikitamokélé, betere dokō fea Kótóné dirae ere kutó betā dirótu beterao. Agripa-ó, ai ala du betere ai Juda so whjné ētamo hāletei fopaae buló só deraai dapó yalepó. ⁸ Sukutere whj Kótóné ama momó kepaaróló beterao dere fomó, diā noatepa sira du bitu de?

⁹ Take yálokélé, ai Nasaret whjko Yesu Kerisoné doimó du betere ala taalópóló sesé dere ala yaairalu, yálo tuéné mo wisi ala nisiyóló ē mo doakale ketekē buale whjpo. ¹⁰ Yálokélé ai kaae kisipa mutu, Jerusalem bemókélé, atei alatóro yalepó. So whjmó momaratere topo whjrapené Keriso so whj sóro *dipula* beteraleta yae depa, ai ala dua yalepó. Téturaalu, mepaae so whj mo ti daairalu ēpaae wosetepa, yálo 'Téyaalopa sae,' dua yalepó. ¹¹ Be dē dere dokō ē Keriso so whj Juda whjné fo wosetere berape dokō yóló, betó mole so whj tawóló sóro susupu eraairalu beteraleta dua yalepó. Atéturaalu, atimané Talepaae dowi fo yópóló, doakale dowi susupui ala erótua yóló, ē doasi fopaae butu, botokó fóló kae hae kwiamó betó mole so whjkélé sya kwēyóló susupurótua yalepó.

¹² Yálo até dere alamó so whjmó momaratere topo whjrapené yálo dere ala wisirapóló atimané ē sóro daalóló Damaskus bepaee dotonalepó. ¹³ *Kin* Agripa-ó, atimané ē atéro dotonatepa fu betaalemó, tū tuāmo 12 *kilok* sukakelemó sāmó mo ama kae dēné ēkélé, yálo fulumu whjrapekélé, dā fea daale tiki dēralepó. Ti ai dēta, sukané dēkélé ai kaae meipó. ¹⁴ Ai dēnétei, dā fea dóló beseké yóló haemó muó molemó, betā foné Erameike fo yóló duraalu, 'Sol! Sol! naao noatepa ē susupuraté kutu bitu de? Naao ai dere alata, kale *bulmakao* hupu hōkotere whj dósuyóló nuku dere kae, naao dere alané yātei, susupu saalo ai ape,' yalepó.

¹⁵ Tétepa yálo āpaae woseturaalu, 'Tale-ó, yā né de?' depa, Talené ēpaae duraalu, 'Ēta, naao susupuraté kutu betere whj Yesupó. ¹⁶ Térāpa yā turukó holóló, naao hōleke donoyóló daane holae. Mió ē yā beterepaae wóló i daaleteita, yā yálo kutó diratere whj bitu, naao keletere ala yó maté kwēyópóló sóro beteraleta walepó.

Téturaalu, nalo yaŋo yaŋpaae me ala yó melaalopó.

¹⁷ Atétu, yaŋ naao fake so whjínékélé, Juda meire fake so whjínékélé, yaŋ daŋsóró ɛ yaŋtamo wusuró betaalopó.

¹⁸ Yaŋo yaŋpaae ai erateré alata, yaŋ fóló kale kele dikire so whj kele fisaae faraalopó. Téturaalu, atima diliki tu-ŋmó betereitei taaróló dɛ tuŋpaae waalopó. Atima kale Satan-né tɛteróló kaae tareitei taaróló, Kótó beterepaae wapa, ti atimané dowi ala yaŋo tokóló kemeraalopó. Até depata, ti ai so whj ɛpaae tuɛ tiki tiróló betó mole so whj kuamó, betŋmó beteraalopó,' yalepó.

¹⁹ Térapa, *Kin* Agripa-ó, i dere forape feata, yaŋo ó hepen bemó noke naró dere kaaené depa kelale ala taaréni, haŋe tuɛ yó tareiteiné yaŋo i fo tukóló me ala enénipó. ²⁰ Ai alarape fea, mo folosóró Damaskus be hulua so whjpaapei yó melóló nalota, ti i Jerusalem bemó betó mole so whjpaape yó melale walepó. Téturaalu, Juda hae kwiapaaekélé, Juda meire so whj betere hae kwiapaaekélé, mo fea Kótóné fo tuɛ yóppóló yó melaté kweyalepó. Dowi ala fea taaróló, tuɛ tiki feteyóló Kótó beterepaae wapa ti tó tikimó dere nisi yaŋsóró, mo ala dapó yóppóló, naao dere alané haŋkearae. ²¹ Yaŋo ai fo yó matere betené Juda whjrape wóló moma dere be dolomó ɛ tawóló daai yalepó.

²² Téyaleitei, Kótóné ɛ tao sere ala take kaae sale be dɛmó deté waleitei, mió i daale tuŋmókélé ai alatóró haŋe yó tapa i daale ape. Atéreiteiné, mió diŋ doasi doi mole whjrapero doi munire whjrapetamo betó mole tuŋmó yaŋo kelale ala i yó mótu betereitea, me kae kisi fo meipó. Mo take Moses-ró Kótóné kóló whjrapetamoné i ala yaalopó ere fo mo dokŋnótu erale ala i yó mótu betere ape. ²³ Ai whjrapené ere fo i ape. Tɛteróló kaae tanóppóló sóro daaló betere whj Keriso doakale dele sóro mo ti sukŋalotei, momó kepaayóló betaalopó. A atéro kepaayóló bitu, Kótóné dŋ tao saaire fota, diliki tuŋmó dɛ erótu betere kaae ama Juda so whjró Juda meire fake so whjtamopaae yó mótu betaalopóló erapó. Ai ere fota, mió i yó mótu betere ape," yalepó.

²⁴ Pol-né ai fo deremó Festus-né ama du betere fo tɛteróló fo fake yóló duraalu, "Pol-ó, naao ai du betere fota, yaŋ doakale *skul* du betale tikimó naao topo doturaalu ai dere ape," yalepó.

²⁵ Ti fo depa, Pol-né ɛpaae tokŋ mótu duraalu, "Doa whj Festus-ó, ɛ topo doayóló dumi, mo bete mole fotóró yaŋo i dere ape. ²⁶ Kale *Kin* Agripané i du betere foraperó dere alatamo bete mo fea ama diriyóló kisi-parapó. Atérené wi yóló ini, mo halaainé ɛpaae du beterepó. Ti noatepae, ai ala feata hiyóló yaaire ala meipóló kisipa mutu dapó. ²⁷ *Kin* Agripa-ó, kale Kótóné kóló whjrapené ere fo naao dosŋayóló mopó yóló tuɛ tiki tiróló beterepóló yaŋo mo diriyóló kisi-parapó," yalepó.

²⁸ Ai fo depa, Agripané Pol-paae duraalu, "Naao ai dere foné miótitóró yaŋo tuɛ tiki hapale feteyóló Keriso whj beteraaloé?" yalepó.

²⁹ Ti fo depa Pol-né ɛpaae duraalu, "Miótitóró kisipa feteyóló Keriso whj betaai depakélé, me be dɛmó be-

taai depakélé, ti me ɔla meipó. Térereiteiné yaŋo i dere fota, yaŋpaae maaté dumi, mepaae ai daai mole so whj feapaaekélé, ɛ betere kaae beterepóló kisipa mutu, Talepaae moma du beterepó. Tépatéi ɛ i ere kaae *sein* képiné dokotere ala betŋ eróppóló moma erótumipó," yalepó.

³⁰ Pol-né ai fo deremó kale *Kin* Agriparó ama nema Bernais-tamokélé, kale *Gavman* whjné sóro betere betere whj kélé, atimatamo betó mole so whj kélé, fea turukó holóló belapaae felepó. ³¹ Atima atéro belapaae tóɛ fóló daae muluraalu atimasisi fo tiki kɛlaaróló duraalu, "I whj sukóppóló daaire ala ó *dipula* beteraaire ala betekélé munipó," yalepó.

³² Téró, Agripané Festus-paae duraalu, "Ai whjné amatamo Sisané doi yóló ama fo taleróppólóppó uŋmeisóró, ti mióti fŋppóló yaŋo dotonoluŋpó," yalepó.

Pol weji nukumó Rom bepaee fele fo

27 Atimané dŋ Itali hae kwiapaae weji nukumó fŋppóló, taleyóló tukóló muló betepa, Pol-tamo mepaae *dipula* whjrapekélé, diki tare whjrape kaae tare whjné naase tuŋmó mulóló dotɛyaaai yalepó. Ai kaae tare whj Julias-ta, Sisané ama kae betere betere diki tare whj doi mole fakekópó. ² Téró, dŋ fóló Adramitium be whjné nukutei Esia hae kwiamó weji fóku sesekɛ kotere nuku duló betepa, dŋ sóro felepó. Ai nukumó Masedonia hae kwiamó tɛne be Tesalonaika be hulua whj kó Aristarkus-kélé, dŋtamo felepó.

³ Dŋ atéro fóló weji tómmó fiyóló hika Saidon bemó sókó felepó. Ai bemó nuku daaróló Julias tuɛ wisi muturaalu, Pol ama fulumu whjrape betere tikipaae ɛ yaŋyare ɔlakó melóppóló kweyae yóló dotonalepó. ⁴ Téró, dŋ ai Saidon be hulua taaróló felemó, dŋ faaire tikiró doakale besɛ tiki wouraaalu faai dere sŋnipa, Saiprus hae kwia fakeró weji fanoko sesekɛ besɛ wale tiki kinaté felepó. ⁵ Téró, dŋ Silisia beró Pampilia beta-momó mole weji kɛla tuŋmó tukóló fóló, Lisia hae kwiamó tɛne be Maira bemó sókó walepó. ⁶ Téró dŋ ai bemó sókó fóló, kale diki tare whjrape kaae tare whjné Aleksandria be huluamó Itali be huluapaae faaire nuku duló betepa kelalepó. Atépa, dŋ ai nukumó betere felepó. ⁷ Téró, dŋ besɛné dere alamó dua wóputé fu betepatei, be dɛrape dekéro kemeyalepó. Até deté furaalu, Nidus be kese faté felemó doasi besɛ tiki fénenipa, dɛpaae bolokó felepó. Atéro, wejiné bopéro daaló betere hae kwia Krit tuŋmó weji fókumó tɛne Salmone bemó sókó felepó. ⁸ Téró dŋ mo doasi besɛ tiki fénenipa, hae duné kinaté mo dua wóputé weji fanoko sesekɛ fu betalepó. Téró Lasea be felekemó betŋ weji sukóló mulale fale tiki wisinaale doi mole nuku dulótua dere tikimó sókó felepó.

⁹ Atéro, wóputé fu betepatei, be dɛrape dekéro haŋe kemeyalepó. Téró, kale Juda whjrapené ɔla weyóló betere be dɛ kemene folepaae, besɛró sosóli alitamo felekemó waai yalepó. Atei kaae be dɛmó weji tómmó nukutamo kotere ala mo wisinipóló kisipa mutu, Pol-né nuku só kotere whjrapepaae i fo yalepó. ¹⁰ "Ti be whj-ó, dŋ mió doai sosóliro besɛ alitamo tuŋmó fupa-

ta, ti ðakélé, i nukukélé ɔla ɔlakélé, mo fea tuɔ tikimó aluyaalopó," yalepó. ¹¹ Ti fo yaletei, kale diki tare whjrape kaae tare whjné nuku taleró nuku só kotere whjtamóné dere fo woseturaalu, Pol-né dere fo sisópaae eralepó. ¹² Kale ai wēi sukóló mulale fale tikimó ða sosóli ali kemeyópoló kaae tawóló betaai yaletei sosóliné betenénipa, fo tiki kēlaaróló tale yalepó. Atéró mo turó whjrapené duraalu, ai hae tikimótei me be hulua Finiks-mó betaai faalopó depa felepó. Ti ai wēi nuku durāleta dere tiki Krit haeta, *saot-ró west-tamo* upaae ene fóo, *norti-ró west-tamo* ipaae ene wóo epa tuamó erapó.

Doasi besé tikiró hali tikitamo wale fo

¹³ Atima atéró uté *saot-ró* fakeró maaté sawa béi besé wapa, kale nuku duló betere halika teraayóló atima Krit wēi fóku seseke faairaalu felepó. ¹⁴ Téró atima mo tupaae fenipatei, hasi bosenóló wēi tómópaae dorowale doakale fotokōi besé tikiné doi *norti-ist* besé sókó wouraalu kale nuku tao sóró feteraai yalepó. ¹⁵ Ai besé tikiné nuku tao sóró wēi kulu tuɔpaae taae fatepa, besé walepaaetei, jalesumó hōné sukālepó. Atétepa, ama kōleaané sóró fōpólópó nuku bisiki tao diliki yóló hāle betó mupa, besēné amatei sóró fu betalepó. ¹⁶ Téró, besēnétei sóró fóló wēiné bopéróló daaló betere hae kwia Kaoda-mó sókó felepó. Atéró ai hae tikiné kale besé kinóló fanokomó seseke furaalu, kale belekāmāle nuku doasi nukumó dulaaairaalu wolopeté felepó. ¹⁷ Téyale tikimó beséró hali tikitamo wouraalu, fotokōné fenénipa kale nuku sóró doasi nuku tómó beleralepó. Atéró halika tikiné atima betere doasi nuku tekée faqsóró, ó kwiaró a kwiatamomó sjiyóló dokóo, tuɔmókélé sjiyóló dokóo, yalepó. Aita nuku hapale hōko furaalu, atikāmó dée tane fóló atima doraqsóró wituraalu yalepó. Kale wēi tómó ama kōleaané fōpóló nuku kejraté fole kuti kwia wēipaae deróló duralepó. Ai wēi kulu tuɔmó tukure halepané doita, Sirtis-pó. ¹⁸ Téró, fiyóló hjkakélé doakale besé tikiró wēi asyatamoné ða felekemó sóró deratepa, nuku fé yópóló ai muó mole ɔla ɔla sóró wēipaae kaae sóró teraayalepó. ¹⁹ Sore eratere be ðemó ða mo felekemó alunépa, kale nuku kotere ɔla ɔlatei tao suyóló wēipaae teraayalepó. ²⁰ Atéru, sukakekélé hōrekélé mo sawa keleni, besé tiki betā hāle wómaaté tapatei be ðerape dekéro kemeyalepó. Atétepa, ða betaaire kisipa mei, mo sukāaire kisipa betā muóló betó molepó. ²¹ Atére alamó kale be whjrape atima bitiré wale dokō ɔlakélé néni, wote siri betó molepó. Atéru, Pol turukó holóló duraalu "Ti be whj-ó, take ɔlo Krit hae kwia taaróló faalo meipó yale fo diaaɔ wosuqsóró, ti ða etei kaae sekē sóo, diaaɔ ɔla ɔlakélé wēipaae teraa yóo, wuɔ meipó. ²² Téretei mió ɔlo ðiɔpaae mo dapó. ða i betó mole whjko wēimó aluyaalo meipa, betā kisipa muóló faalopa sae. I nuku betā wēi tuɔmó doyaalopa ða wi dere ala ini, hosaa diriyóló betae. ²³ ɛ Tale Kótóné ama kutó dirópóló sóró betero betere whjreteiné, take dilikitamo hepen bemó kutó diratere *ensel* ɛ felekemó daane walepó. ²⁴ Atéró, ɛpaae i fo

yalepó. "Pol-ó, ɔ wi ɔaɔse. Kótóné kōlené sukutere ala ɔtamo mulu, Sisané keletómó daalu fo tokóló tale inipatei, ɔrō ai nukumó betere whjrapetamo alu yaalo meipó," yalepó. ²⁵ Térapa, ti be whj-ó, ðiɔ i wēiné dere alamó wiyóló diri furu furu ɔaɔse. Tale Kótóné ama kutó diratere *ensel*-né ɛpaae yale fo motóro eraalopóló kisipa mutu, ɔlo hosaa muni deyóló hājné sukóló i betere ape. ²⁶ Téyaalotei, i nuku betā ti wēiné bopéróló daaló betere hae kwia felekemó tukure halepamó dene fóló doyaalo ai ape," yalepó.

Wēi nuku doyaale fo

²⁷ Téró, ða Adriatik doasi wēi kēla tuɔmó fu betepatei, 14 be ðerape kemeyalepó. Ai 14 be ðe dilikitamo 12 *kilok* kale nuku só kotere whjrapené tuéné mió kale wēiné bopéróló daaló betere hae kwipaae felekemó sókó faai dapó kisipa mualepó. ²⁸ Atei kisipa mutu, halepa feleke déro kelaai sawa sekēi ɔla deralepó. Téyalemó, wēi dolopaae doropóló hae olaane derepele ðale dokō salemó 37 *mita* epa kelalepó. Atéró sawa fóló tumó kale dere kaae momó deróló salemó 27 *mita* epa kelalepó. ²⁹ Atéteremó, kale nuku hapale furaalu, wēi dolomó daae mole kapomó dene folo ða felekemó doranépa witu, sekēi ɔlarape nuku salemó doyró duwóló deralepó. Atéró, furaalu, be hapale ðeyópoló moma deté fu betalepó. ³⁰ Kale nuku só kotere whjrapené wēiné atima sóró aluraqsóró botokó faaire tuɔ keketu i ala yalepó. Atimané mepaae whjrape dilikóló atima faai kale sekēi ɔlarape nuku topomó duróló deratapóló, belekāmāle nukuné halika teraatu betalepó. ³¹ Téyaletei, Pol-né kale diki tare whjrapené topo whjro ama diki tare whjrapetamopaae duraalu, "Ai whjrape atimatamo i nuku tuɔmó bitini depata, ti ða fea wēiné dóló aluraalopó," yalepó. ³² Atétepa, kale diki tare whjrapené nuku belekāa tiki duló betere képi wēi dolopaae turukóló taae deralepó.

³³ Téró be ðeteretamo Pol-né ai whjrapepaae duraalu, "Diɔ *fula* tamo tuɔ wēiné dere alamó aso sókó fóló bitu, ɔla sawakélé olaa yóló bitinipó.

³⁴ Atéyaleteiné mió ɔlo ðiɔpaae ɔla nae yóló sɛ dere fo i dere ape. Diɔ wotené sukaqsóró fotokō buópóló ɔla dekéro nae. Diɔta, wēiné mo betā whjókélé alurēni, wisiyóló dua sókó fóló betaalo ai ape," yalepó.

³⁵ Ai fo yóló kīlipaae *bred* o bula sóró taru atimané keletómó Tale Kótópaae mo kée yóló kolokó daalu yóló, ɔ kaae sóró nalepó. ³⁶ Atétere ala kilitu, whjrape fea hosaa muni deyóló hājamo atimakélé sóró nalepó. ³⁷ ða ai nukumó betale whjrape dokō suraalu, 276 whjrapepó. ³⁸ Atima ɔla nóló kemeróló kelalemó, kale nuku sekē epa fé yópóló *whit* o yorape wēipaae sóró teraayalepó.

³⁹ Atéró folo, hjka be ðetepe, betā hae kwia epa keletei ai hae tiki atima wisiyóló kisipa inipó. Atéró ai hae kwia ere tikipaae kese faralemó, wēi sukóló mulale fale atikā wisinaale keletepa aimó nuku dakerāle faalopó yalepó. ⁴⁰ Atéyaairaalu, kale sekēi ɔlarape duló betere halika tikirape turukóló wēi dolopaae taae deralepó. Téró kale nuku só kotere ni fake dokore halika

tikikélé teraayalepó. Kale nuku beséne sóró fópóló duló betere kuti kwiarapekélé, teraayóló mulaletei, momó ó nuku kwia fójró woloralepó. Atéroró, atima wẹi fókú atiká tópaee sókó faai felepó. ⁴¹ Téyalemó, kale nuku furaalu, wẹi tuámó sokore halepamó deyóló kǵae saletikimó tokóló faaitere mo súnipó. Atépa doasi wẹi asyané, kale nuku sale mo terekeyóló taae falepó.

⁴² Atétepa, kale diki tare whjrapené *dipula* whjrape botokó wẹi ǵlaae faqsóró mo fea dóló aluraai tué mualepó. ⁴³ Té yaai yaletei, atima kaae tare whjné Pol sinaqsóró kisipa mutu, diki tare whjrapené yaai yale ala sesé yóló taalalepó. Atéroró, kaae tare whjné duraalu, diǵ mepaae wẹi ǵlaae fole kisipare whjrapeta, ti wẹi ǵlaae fae yalepó. ⁴⁴ Mepaae wẹi ǵlaae fole ketere whjrapeta, ti ai nuku terekée fele ni fake halake dolomó bulóló ǵlaae fua yae depa, atima fea ai fotóró sya fóló, wisiyóló sókó felepó.

Pol Malta haemó betere fo

28 Dǵ sókó fele wẹi fókuta, wẹiné bopéroró daaló betere hae Maltapó. ² Ai Malta so whjné dǵ mo wisiyóló dape sóró simó beteralepó. Aita, doasi sosóli ali tuǵ dolomó hali nale tikimó sosóliné dǵ sukutepa, simó tiki dirirótu betalepó. ³ Pol ai felekemó yó mole si detǵame betǵpaae yóló simó bilirótu beterepó, whj tukó nokole wuli male si detǵame dolomó buói si supumó sókó wóló Pol-né naasemó tukó naalepó. ⁴ Atétepa, kale ai be tale so whjné wuliné Pol-né naasemó fǵ yó tapa kolóló, atimasisitei duraalu, “Ai whjta, whj dilé kotere whj erurapó. Atétereteiné dowi ala dere kwia tokǵ matere kótóné ǵ wẹiné dóló aluréni, taaróló mió imó wuliné ai dele ape,” yalepó. ⁵ Tépa, kale whjné ama naase fépo yalemó, kale wuli male si dolopaae taae dere felepó. Até yaletei, Pol ǵ naase tópuóló dotopo dere alakélé inipó. ⁶ Téró, ai daae mole so whjné Pol-né naase dotopo yóló tóputere ala ó dukó fóló sukutere ala kelaai kaae tawóló daapatei, suka kele doasi keme yalepó. Kale seké me alakélé initere ala kilitu, atima kisipa tiki momó feteyóló duraalu, i whjta kótóteipó yalepó.

⁷ Téró, Malta hae tǵteróló kaae tare topo whj Pupliasné ama hae ai wẹi fókú felekemó erepó. Ai sekéne dǵ ama bepaee mo dua wisiyóló dape sóró kaae tawalepó. Atéroró, ǵtamo betepa be dǵ sore kemeyalepó. ⁸ Dǵ atéroró beterepó, kale sekéne alima topo supu dere kisiró diasatamoné sukóló mupa, Pol-né ǵ kǵele fóló momaróló naase mulalemó, kale whj wisiyalepó. ⁹ Até dere ala kilitu, ai bemó kisi daayóló muó mole so whj mo fea Pol beterepaae wóló betó mupa, ama wisirótua yalepó. ¹⁰ Atétere ala kilitu, ai so whjné dǵ dukiróló doasi whj aǵralepó. Téró, dǵ ai be taaróló faaitepa, dǵ ǵǵǵare ǵla ǵla fea atima melalepó.

Pol Rom bemó sókó fele fo

¹¹ Dǵ ai bemó wélié sore beterepó faairaalu, nuku kekǵlepó. Téyalemó Aleksandria whjrapené nuku sosóli ali ereteiné hǵle muló betepa, dǵ ai nukumó bitj

felepó. Ai nuku kwiamó, betǵ be dǵmó deale kótó naale tamo Kastaró Poluks-tamo sūróló aleale aso dakeró beterepó. ¹² Téró dǵ Malta taaróló fóló, me wẹiné bopéroró daalo betere haemó tǵne Sirakus be hu-luamó sókó fóló, aimó be dǵ sore daayalepó. ¹³ Atéroró, dǵ ai be hulua taaróló fóló, Resium be huluamó sókó felepó. Aimó fiyóló hǵka ti dǵ u *saot* fakeró besé wapa, taaróló fóló tu tuámó fiyalepó. Atéroró fóló, Puteoli be huluamó sókó felepó. ¹⁴ Téró wẹi nuku taaróló mepaae Keriso norapené dǵ dape sóró atimatamo be dǵ wǵk-eró betalepó. Dǵ atéroró beterepó, nalo ti mo hae tǵmó fóló Rom be huluamó sókó faai felepó. ¹⁵ Téyalemó, Rom bemó betó mole Keriso no nerapené dǵ wou beterepó dere fo woseturaalu, mepaae so whj atima dǵtamo hokolaa yaai ǵla dotonóló dupu dere tiki Apius-paae walepó. Mepaae uké wale whjrape fiyópóló be sore tǵnó betere tikimó hokolaane walepó. Atéyaai mo umó wapa Pol-né atima kilitu, Talepaae mo kée yóló hǵ yalepó. ¹⁶ Téró dǵ Rom bemó sókó fóló, *Gavman* whjné Pol ǵ ama wotoró kae bemó beterepó diki tare whj betǵ ǵ kaae tawóló beterepó.

Pol ǵ diki tare whjné kaae tapatei Talené fo yó maletai

¹⁷ Téró be dǵ sore kemetepa, Pol-né Juda topo whjrapepaae tourǵle ape yóló betó mupa duraalu, “Norape-ó, ǵǵlo so whjpaee dowi ala mekó eréni yóo, dǵné ayarapené mara mole alakélé, doréni yóo epatei, atimané ǵ Jerusalem bemó hǵle tawóló *dipula* beterepóló, Rom *Gavman*-né naase tuámó i muló betere ape. ¹⁸ Téró, Rom *Gavman* whjné fo tokóló talerǵlemó, ǵ doló sukunaai dere dowi ala kwia mekó munipa, fópóló dotonaai yalepó. ¹⁹ Téyaletei, Juda whjrapené meipa *dipula* beterae dere fomó, ǵǵlo ti wisirapa Sisané ǵǵlo fo tokóló taleyópóló Sisa doi yalepó. ǵǵlo atéyale alata, ǵǵlo so whjtamó fo tokóló atima só deraai kisipa mutu ini, atimané ǵ hǵletei *dipula* beterae depa yalepó. ²⁰ Ai fo hǵkearóló diǵpaae yaairaalu, ape yalepó. ǵ *sein* képiné i dokóló muló beterepó, kale Israel fake so whj Kótóné tao saalopóló hǵtamó betere ala mo dokonale betené ǵ *sein* képiné dokóló i betere ape,” yalepó.

²¹ Ai fo depa, kale whjrapené ǵpaae duraalu, “Mepaae Judia hae kwiaró wale norapené naao i dowi ala yalepó yóló, dǵpaae *fas* asé yóló ǵlatere ala ó kǵlóné ene wale alakélé inipó. ²² Atépatei, dǵné mió naao kisipa mole fo betǵ wosaai dapó. Ti noa betené dumi, be hulua feamó betóló fale so whjné duraalu, dǵ i fake tuámó bukótamo yóló kae bitj fale so whj dorapó depa dǵné wosetu beterepó,” yalepó. ²³ Ai fo kǵlaaraai, atima momó touraaire be dǵ tukóló mulalepó. Ai kale tukóló mulale be dǵ sókó wapa, take folosóró wale whjrapetamo mepaae kae wale tikimó, so whj mo fea hǵle ǵla kaae Pol betere bepaee wóló touralepó. Atéroró betó mupa, Pol-né Kótóné tǵteróló kaae tare aǵmó mole ala atérapóló yó mótu, Moses-né asǵere foró Kótóné kǵló whjrapetamoné ere fotamo yó mótu betalepó. Téró ai fo mo dokonóturaalu, Yesu mo ai wale ape yóló hǵkati kaae soró yó maletai be diki-

ralebó. ²⁴ Ai fo woseturaalu, mepaae so whj Talepaae tuę tiki feteyóló tiraleteti, mepaae tuę fetenipó.

²⁵ Atéturaalu, atimasisitei kae kae kisipa muóló foné u só derótu i só derótu du betepa, Pol-né fo kemerótu i fo yalebó. “Dęi Kepe Wisiné diąné ayarapepaae Kótóné ama fo wisi yó móturaalu, Kótóné ama kóló whj Aisaiané kólómó mo fo erapó.

²⁶ ‘Yą fóló, yąlo so whjpaee i fo yae.

Take diaaą yąlo fo wosaalotei foné bete wisiyóló kisi-pa muaalomeipó.

Take diaaą yąlo dere ala mo kelené kelaalotei, ai alané bete diaaą kisipa yaalomeipó.

²⁷ I so whjné hosaa hapólu eru, atimané wosęliné wosaaireteikélé, mo hapólurapó.

Atima kelené bete wisiyóló kelaąsóró kele hukunó betepapó.

Atimané wosęliné wosenalemó, bete wisi wisiyóló wosóo, atimané tuę tekeyóló bete kisipa duraalu, ępaae feteyóló wapa, yąlo wisiróo yaąsóró hapóluró betepapó, erapó.

²⁸ Térapa, i ala betą diąné tuę muópoló dapa wosae. Kótóné ama mo doasi tao sere alata, kale Juda meire fake so whj beterepaae dotonó betereitei diaaą kisipa yae. Térené take ai so whjné wosóló tuę muaalopó,” yalebó. Atimané Pol-né ai dere fo woseturaalu, atima ą taaróló faai yalebó. ²⁹ (-)

³⁰ Ba fo tamo tuąmó Pol ą betere be amatei, dupu deté fóló beterepó. Atétu, ą beterepaae wua dere so whj mo fea wisiyóló dape sóro ekei fo dua yalebó.

³¹ Téturaalu, Kótóné tęteróló daale aąmó mole alaró Tale Yesu Kerisotamoné ala etérópóló diriyóló halaainé daalu yó mótu beterepó. Ama atéro yó mótu betepa, whj mené sesé dere ala inipó.

Rom

¹ I asęta, Yesu Kerisoné kutó diratere whj Pol-né dapó. Kótóné ama fo wisi yó maté kwęyópoló, ę beterepaae ape yóló, ę *aposeł* whj sóró beterałepó. ² Yesu Keriso ę waai teópatei, Kótóné kóló whjrapené so whj tao saaire fo wisi waalopóló, yóló mulale fo ama kae muló betere *buk*-mó asęyóló muléłipakalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné ama naalemamó erapó. ³ A mo tiki daaleteita, ti Depit-né deté wale whjné deyałeteiné erapó. Mo kae beterótu betere Dęi Kepe Wisiné ę Kótóné Naalema mo doasi fotokę bole whjpoló so whj feané kisipa yópoló hękearałeteita, ę sukęłetei momó kepaayale alané eralepó. A me kae mei, dę tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisotórótípó. ⁵ Yesuné ama doi doasi muópoló, Kótóné ępaae matepa amamo hamokoróló dępaae *aposeł* kutó melalepó. Atęyałeteita, Juda meire fake so whj fea Yesu Keriso beterepaae wóló, ępaae kisipa tiki tiróló ama fo aęmó sukóló beterópoló, ai fo yó maté kwęyae yóló, dę sóró beterałepó. ⁶ Diękélé Yesu Kerisoné ę beterepaae ape yóló, ama fake so whjta mo touró betereiteiné mo ama so whjtóró beterałepó.

Pol Rom-paae faai yale fo

⁷ Yęło i dere asęta, Rom bemó betó mole Kótóné yaala sókó furaalu ę beterepaae ape yóló, sóró kae beteró betere so whjpaae dapó. Térapa, dęné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, dię feapaae erópoló yae.

⁸ Yęło folosóró dere fo i ape. Dię Talepaae tuę tiki tiró beterałepóló, i hae kwiamó betó mole so whjné deté fupa yęło wosalepó. Dię fea atéró betepa, ę Yesu Keriso tuęmó bitu, ę tęteróló kaae tare Kótópaae mo kée du beterałepó. ⁹ Kótóné ala eróturaalu, yęło hosaa tuęmó doasi ketekę buóló, ama naalemané fo wisi so whj feané wosópoló i yó mótu betere ape. Ai Kótóné keletómó, betere dokę yęło dię kisipa keteréni, dięmó moma hęle eró taretei ama mo kisiparapó. ¹⁰ Atéró moma deté wou betereitei, mió mo dokonóturaalu ę dię beterepaae wópoló, Kótóné ama tuę aleraai kisipa mupa, ti ai ala mo erópoló du beterałepó.

¹¹ Dęi Kepe Wisiné ę tuępaae hamokoróló erale ala wisi dię fotokę buóló beterópoló, yęłomo dię melaai ę dię beterepaae mo wonée du betereiteita, hęle meipó. Diaę Talepaae kisipa tiki tiró betere alané ę ketekę bulóo, yęło kisipa tiki tiró betere alané diękélé ketekę bulóo yaai kisipa mutu waai dapó. ¹³ Ne norape-ó, yęło i dere

fo dięné kisipa yaasepóló diriyóló wosae. ę mepaae Juda meire fake tuępaae fóló, Kótóné ala eróló du olerótu yale kaae, dię tuępaaekélé ai ala eraai kisipa mutu wonée du betereitei mepaae alané sesé deté wóló, miókélé ai alatóró hęle du beterałepó.

¹⁴ ęta, Krik fo bole whjró kae be fo bole whjtamokélé, *skul* yóló doasi kisipa sere whjró *skul* ini mo hęle betere whjtamopaaekélé i fo wisi yó matere ala Talené ępaae dirae yóló melale kutó ereteiné taaréni, feapaae mo eraai doasi ketekę bulapó. ¹⁵ Atére betené, dię Rom bemó betó mole so whjpaekélé kale fo wisi yó matere ala ę wini, halaaíné yó melaai mo doasi ketekę bulapó.

¹⁶ Ti ai fo wisi tuęmóta, Kótóné ama fotokę bołeteiné ai fo wosóló tuę tiki tiró betere so whj fea aluyaęsóró, tao saaire fopóló kisipa mutu, ę wini halaaíné yó mótu beterałepó. Ai fo wisi folosóró Juda fake so whjpaae yó melóló, nalo ti Juda meire fake so whjpaae i yó mótu betere ape. ¹⁷ I fo wisinéta, Kótóné keletómó mo donoi so whj betereitei ala i ape yóló, hękearóló yó mótu beterałepó. Ti ai donoi alata, kaae sóró deté fóló kemene folepaaekélé me alané sumitei, kisipa tiki tiratere alané betę sua dapó. Ti aita, asęmó ere fo kaaepó. "Mo donoi so whjta, kisipa tiratere alanétóró bitiré faalopó," erapó.

Kótó fopaae butu erótu betere ala

¹⁸ Tépateti, i haemó betó mole so whjné Kótó betere kisiparutei, bitini nisiyóló ama fo wosaalo hóróló, kae kae du betere dowi alané kale bete mole mo fo wisi aluróló husirótu beterałepó. Atétu betepa Kótó hepen bemó bitu, ai dowi alatamo fopaae bołetei so whj feané kolópoló, hękearótu beterałepó. ¹⁹ Ti ama ai fopaae butere alata hęle mei, Kótó ę etei kaae Tale beterałepóló so whjné kisipa yópoló, amatei ę hękearóló yó mótu betalepó. ²⁰ Mo take Kótóné i haeró yó mole ęła ęłatamo kaarale alimó kaae sóró bitiré wale so whjnékélé, mió i alimó betó mole so whjnékélé, Kótó ę tuęmó ere ala kelené kelenénipó. Tépateti, ama aleyóló muló betere ęła ęła kilituraalu, i ere ęła ęła feata, mo ti betere Kótóné doasi fotokęné alerapóló kisiparapó. Atére betené fo tokętamó yóló taletere alimó, Kótópaae yę betere kisipa iniru yalepóló, ama kisipa felératere fokélé mo yaalomeipó.

²¹ Ti noatepae, Kótó atimané kisipa irutei, Talepóló ama doi doasi muópoló hale horatere ala ó mo kée dere fokélé dua inipó. Téturaalu, atimané mole tuę tikikélé okoko iru, hosaakélé mo tóru yóló diliki yó

falepó. ²² Ti atimanétei dāta, tuē tiki fosó fosó yóló dotoróę fale whjrape betepapó du betepatei, atima okokoi whj alée fóló beterepó. ²³ Atéru, sukókélé ini, ama kae ere dę wisinaale fāane Kótó betepatei, kelené kilinipóló taalóturaalu, kelené keletere ęla ęlatei, Kótó sųróló whjné naasené aletua yalepó. Ti ai aletua dere ęlata, whj ó ba, na, hupu, wuli, aita sukutua dere ęlara-petei sųróló aleóló aso daaróló, atimané Kótópóló momatua yalepó.

²⁴ Atétu betale betené atima hosaa tuęmó ekęle yóló du betere dowi ala mo ti fakeyóló so ó whj hamomatamotei nópu nokole ala du betepa, Kótóné sesé ini, mo ti deté fu beterópóló taaralepó. Atétepa, hęle deté fu betale mo sonaalei dowi alané atima tikitei folokol-eróló, u doręle i doręle du betalepó. ²⁵ Atéturaalu, Kótóné mo fo wisi taaróló, kapala fotei tao tawalepó. ęla ęla fea aleyóló muló betere Tale betepatei ę aęmó sukóló bitini, ama aleyóló muló betere ęla suka, kósopó, hupu, na, hasi, ni atimané talepóló aęmó sukóló bitu, ai ęla ęlané hękesere ala eróló momatu betalepó. Ai ęla ęla feata, Kótóné aleóló muló betereiteiné ama doi betę hale sóró horóló, mo kée fo du betenérápó.

²⁶ Atima atei ala hęle du betepa, mepaae mo sonaalei dowi alakélé ekęle yóló hęle deté fu beterópóló, Kótóné seséni taaralepó. Sorape atima whjtamo dere ala taaróló, so hamomatamotei dowi ala du betalepó. ²⁷ Soné ai dere ala kaae, whjrapenékélé sotamo dere ala taaróló, whj hamomatamotei yaaire dowi ala atimané hosaa tuęmó si kaae dukuraalu, ekęle yóló du betalepó. Whjné yópóló Kótóné muló betere donoi tu mupatei taaróló, whj hamomatamotei sonaalei ala du betaletimó, Kótóné matere dowi kwia atimané tikimótóro su betalepó.

²⁸ Ai ala tómó, Kótó ę etei kaae Tale betepapó tuę ini, hęle ęla nisiyóló taae faraletiné atima mo okokoi tuę mulóló, ené inire ala hęko deté fu beterópóló taaralepó. ²⁹ Atétepa, du betale dowi ala atima tuęmó fęayóló sųraletei i ape. Donoi ala ini, hęko dere alakélé, so nópu nokole alakélé, ęla ęla mo dekeró senée dere alakélé, mepaae dere sonaalei dowi alakélé, hęle yó tarepó. Téturaalu, mepaae whjné mole wisi wisi ęla ó du betere alakó enée yóló dei tuę mutereiteikélé, whj dele alakélé, hęle sere alakélé, whj dilikitere alakélé, me whjpaae dei kisipa mutere alakélé, betere dokę hęle yó tarepó. ³⁰ Tétu me whj kik-iti eratere fokélé, mo hękeamó yóló sininatere fokélé, Kótó hęróló bóe dele alakélé, fo wosóló aęmó bitini, dowęae fole alakélé, nene duraalu bopé faketera alakélé, me whjné amatei ę doi sóró horatere alakélé, hęle du betepapó. Aita atimané tuęnétei kae kae dowi ala kaaróo, hama alimané dere fokélé woseni dowęae fóo, duraalu dapo. ³¹ Tétu, wisi tuę mutere alakélé, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, kęlené sukutere alakélé, atima tuęmó mo munipó. ³² Kótóné ama mo donotóro taleturaalu, atei kaae ala du betere so whjta, mo ti sukópóló dae ere fo atimané tuę irutei, dowi ala hęle yó tawóo, atei kaae ala du betepa

mepaae whjné kilitu, ai alata mo wisirapa yae yóo du betepapó.

Kótóné fo tokóló mo donotóro taletere ala

2 Atérapa, dię mepaae so whjné du betere ala taleyóló só derótu betere so whj-ó, fo tokóló taletere sukamó dię hęsókó faai kisipa mutu, me fo tokę matere alakélé mo yaalomeipó. Ti noatepae, atima du betere ala kaae diaaękélé du betereiteiné, atima só deróturaalu diękélé ai só derótu betere ape. ² Ai ala du betere so whjta, Kótóné hęle hęko taleyóló só deréni, atimané mo yale ala Kótóné mo donotóro taletu betereitei dęné kisiparapó. ³ Dię mo whjné mené dere ala taleyóló só derótu betere-a, atimané ai dere ala kaae diaaękélé du betepa, Kótóné mo donotóro taletere tuęmó diękélé hęsókó faalopóló de? ⁴ Meta, Tale ę mo wisi alatóro erótu betere Kótó bitu, dię hęsókó fóló dowi ala depa kwia hapale tokę meni yóo, dię tu wisipaae fępóló kaae taté fóo, du betere ala dię kisipani, hęle ęla kaae aęróló faletu betere? Ata wisi alamaaté erótu betere Tale ereteiné, dię dowi ala taaróló tu wisipaae fępóló, kaae taté fu betere ala diaaę kisipa ini airapó?

⁵ Tépetei diaaę hosaa tęru, dowęae fóló dowi ala hęle yó taremó Kótó ę fopaae butu, kwia melaaire ala diaaętei betępaae yóló muté ai hutu betere ape. Atéró kwia matere alata, ama mo donoyóló taletere ala hękearaterere be dęmó yaalopó. ⁶ Kótóné ašemó i fo erapó.

“Betę betę so whj atimané yale alamó Kótóné kwia mo donotóro melatapa saalopó,” erapó.

⁷ Mepaae so whjné wisi alatóro hęle yó taru, Kótóné ama kae ere dę wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, ętamo betęmó betó tawaaire alakélé, senée yóló wóputu betere so whjpaae Kótóné mo ti betere bete melaalo ai ape. ⁸ Téretei, mepaae so whj kale mo fo wisi wosóló aęmó bitini, atimatei hękese yaaire dowi ala sya fóló, du betere so whjtamo Kótó ę fopaae butu, kwia melaalo ai ape. ⁹ Atéturaalu, dowi alatóro du betere so whj fea dei fomaake kisipa muępóló, Kótóné sekęi ala folosóro Juda fake so whjpaae eróo, nalo ti Juda meire fakepaae eróo, yaalopó.

¹⁰ Téyaalotei, wisi ala du betere so whjpaae ti Kótóné ama kae ere dę wisinaalekélé, wisi doi muaaire alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé melaalopó. Ai alata, folosóro Juda fake so whjpaae melóló, nalo ti Juda meire fakepaae melaalo ai ape. ¹¹ Ti noatepae, Kótó ęta me fake so whjpaae wisi ala eróo, me fakepaaemo dowi ala eróo dumi, mo betę kaae alatóro erótua dapó.

¹² Mepaae so whj Kótóné ama tukóló muló betere fo tuę inipatei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fo hęle mupatei, Talené atima só deróló mo ti aluraalopó. Atétere kaae, mepaae so whj fea Kótóné ama tukóló muló betere fo tuę irutei, dowi ala du betepa, ti ai tukóló muló betere fonétei só deraalo ai ape. ¹³ Ti noatepae, Kótóné ama tukóló muló betere fo hęle wosetu betere so whjpaae mo donoi so whjapó

yaalomeitei, sya fóló erótu betere so whjpaae ti mo donoi so whjpó enérapó. ¹⁴I dere fota mo dapó. Juda meire fake so whjpaae kale tukóló muló betere fo mené dosayóló yó meni, atima kọleanétei ita wisi alapó, ita dowi alapóló tuépa, ti Kótóné ama tukóló muló betere foné eraaire ala atimané hosaa tuámó asẹretei hẹkearatapó. ¹⁵Atéturaalu, atimané me dowi ala depa, ti hosaa tuámó atimatei só deróo, me sukamó yale ala tuéneitei taleralemó, me ala yale kisipa munitepa, ti atima só derénipó kisipa muóo, dua dapó. Atétere alané Kótóné i ala yae, i ala yaqse ere fo atima hosaa tuámó asẹretei hẹkearatapó. ¹⁶Ti ai alata, Kótóné so whj feané hosaa tuámó hiróló mole alarape taletere be demótóró Kótóné Yesu Kerisopaae tale yae depa, amamo tale yaalopó. Kale fo wisi yalo yó mótu-raalu me fo kae dumi, ai fotóró yó mótu beterapó.

Kótóné tukóló muló betere fo Juda fake atimanékélé tikitua dapó

¹⁷Térapa, diẹ Juda fake so whj-ó, yalo i dere fo mo wosae. Diaaọ kisipané diẹta, Juda fake bitu, kale tukóló muló betere fopaae tué tiki tiróló, Kótótamo fulumu yóló betámó betere so whjpóló bopé faketu bitu de? ¹⁸Kale tukóló muló betere fo tuámó mo bete mole foró doasi kisipare alatamo diaaọ diriyóló kisipa sóró, Kótóné ama yaai kisipa mole ala betekélé sýmó tuéru-raalu, kae kae ala fea taleyóló, mo bete alata i ape du betere? ¹⁹Ti diẹ feata, Kótóné tukóló muló betere fo tuámó bete mole alarape fea bulapóló kisipa mutu, kele dilikire whjrape ẹlisóró fóló tẹ yó melóo, diliki tuámó betere so whj demó beterópóló deróo, okokoi kisipa mole so whj donorate ala yóo, keteirape yó matere whj betóo erapó du bitu de? ²¹Ti diẹ ai yó mótu betere fo-a, diaaọkélé sya fóló du bituraalu de? Diẹné mepaae so whj ma duraalu, ọlẹmi naqse du betere-a, diẹkélé ọlẹmi nukumié? ²²Diaaọ mepaae so whj ma fo duraalu, nópu naqse du betere-a, diẹkélé nópu nukumipóló de? Diẹ kapala kótópaae moma yaai aleale ọla hórótu betere so whj-ó du betere-a, diẹ momatere bemó muó mole ọla ọlẹmi sinituraalu de? ²³Di-ẹ kale tukóló muló betere fo tuérapóló bopé faketu betere so whj-ó, diaaọ ai ere fotei tukóló, Kótóné doi folokoleróló dorótumié? ²⁴Diaaọ du betere alata, asẹmó i ere fo kaaepó.

“Diaaọ du betere alané Juda meire fake so whj tuámó Kótóné doi wisi mo ti doró beterapó,” erapó.

²⁵Kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu bitutamo, tiki sekaẹ tukóló sirótu betepa, ti bete mulapó. Téni, kale tukóló muló betere fo sya feni tikitu betepa, ti tiki sekaẹ tikinire whj aqrapó. ²⁶Téretei, mepaae tiki sekaẹ tikinire whjné kale tukóló muló betere fotamo sya fóló erótu betepa, ti tiki sekaẹ tikire whjné dere ala kaae yaalo meipóló de? ²⁷Atérapa, diẹ tiki sekaẹ tukóo, kale tukóló muló betere fokélé tué yóo irutei, ai fo tikitu betepa, ti tiki sekaẹ tikinirutei kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere whjrapené diẹ só deraaló ai ape.

²⁸Mepaae Juda fake whj hẹle tó tikiné maaté dẹta, Juda fakepó du betepa, ti ai whj ẹ mo Juda fake whj meipó. Ti mo tó tiki sekaẹ tikitu betere alata, me bete munipó. ²⁹Mepaae whj detamo ama hosaa tuámó Juda whj betepa, ti ẹ mo Juda whj ai ape. Asẹmó ere fo maaté sya fóló mo siriró betepa, aita bete ala meipó. Deji Kepe Wisiné hosaa tuámó siriró betere whjta, mo siri eró beterapó. Atei kaae whj doi sóró horatere alata mo whjné dumi, Kótóné betẹ ẹ sóró horótu beterapó. Kótóné betẹ ẹ sóró horótu beterapó.

Mepaae alané Kótóné eró tare wisi ala aluranénipó

3 Térapa, Juda fake kolósu, Juda meire fake kolósu depa, noa wisi alané Juda meire teraae fale? Ó atima tiki sekaẹ tikitere ala tuámó noa ke wisikó bule? ²Aita mo kae kae ala fea atimapaee meló betereteiné teraae falapó. Ti folosóró meló betere topo ala i ape. Kótóné mo ama fotóró atimapaee wisiyóló kaae tawae yóló, melóló atima sóró beteralepó.

³Ti mepaae Juda fake so whj ẹpaae tué tiki tirénitere betené noa ala yaaloé? Ai dere alané Kótóné ama so whjpaae eró tare wisi ala doróló alurané? ⁴Mo meipó. So whj feané dere ala taletepa, kapala fo bu-patei, Kótó ẹ betẹ mo fotóró bulapó. Aita, asẹmó i ere fo kaaepó.

“Naa dere fokélé mo donotóró yóo, fo tokóló taletere alakélé, naao kisipa mole ala sya furaalu mo donotóró dapó yóo, yópóló yae,” erapó.

⁵Dẹné hẹko du betere dowi alané Kótóné mo donoi ala so whjné kolópóló hẹkearatepa, dẹné noa fo enére? Dẹné du betere alamó Kótó ẹ fopaae buturaalu kwia matepa, hẹko ala dapó yaaloé? Ti atei kaae mutere tuéta, mo whjné mole tuéppóló i dere ape.

⁶Kótó ẹta, hẹko ala dumipó. Atei kaae ala wuqasóró, ti i haemó betó mole so whj featamo netéró fo tokóló tale uqé? ⁷Mepaae so ó whjné etei kaae fo enérapó. “Yalo kapala ala du betepa, ti Kótóné ama bete mole alaró mo kae ere dẹ wisinaaletamo hẹkearóló, mo ti fakerótu beterapó. Atétu betepatei, noatepamo Kótóné ẹ dowi ala dere whjpóló, só derótu betere?” enérapó. ⁸I dere fotamo mopa, ti etei kaae fo enérapó. “Wisi ala sókó wópóló, dẹ dowi ala dekéro yaalopa sae!” Dẹné atei kaae hẹko fo du beterapóló, mepaae so whjné dẹ doi doróló erótu beterapó. Mepaae whjnékélé atei fo deté fupa wosalepó. Talené atei kaae so whj só derótu betere alata, mo donopó.

Donoi whj mo betẹkélé bitinipó

⁹Térapa, atei kaae dere forape woseturaalu, dẹ noa kisipa munére? Kótóné dẹ Juda fake wisiyóló kilituraalu, Juda meire fake siwiyóló tao sumipóló kisipa mute? Ai ala mo dumipó. Dẹ Juda fakekélé, Juda meire fakekélé, fea betẹ alatóró ereteiné dowi alané dokóló muló beterapó. ¹⁰Aita, asẹmó ere fo kaaepó.

“Donoi ala dere whj mo betẹkókélé bitinipó.

¹¹ Mo betɔ whjnékélé etei kaae Kótó betera pópó kisi pa muóo, mo betɔ whjnékélé Kótó kelaai dapóló ketekɔ buóló kekɔ, mo dumipó.

¹² So whj mo fea tɔ wisi taaróló kɔpaae fóló, atima feané du betere ala bete muni, mo ti doyó falapó.

Wisi ala dere whj mo betɔkókélé bitinipó. Mo meipó,"

¹³ "Atimané du betere fota, whj dou tukjitepa dei kɔlaa sókó woutere kaae yóo, atimané dere fokélé whj dilikóló kapala fotóo yóo, atimané kɔlómó du betere fokélé, whj tukó nóló sukunatere dowi fe ɔle bole wuliné whj dóló sukunótu dere kaae, yóo du betera pópó,"

¹⁴ "Atimané me whj yóló sininóló só deratere foró, whj hakesaraterere fotamo atima tuamó fɔanuraalu, hɔle yótóo tarapó,"

¹⁵ "Atima whj daai ketekɔ buóló kekepatamo furaalu, bekélé, ɔla ɔlakélé fea doróo, so whjkélé susupuróo yóló fi tikimó, nalo wale whjné atima kaketu betepa kelaalo ai ape. Atéturaalu, hosaa muni deyóló mo dua betere ala atima mo kisipanipó."

¹⁸ "Ai so whj atimané du betere alamó, Kótóné kwia melaalopóló witere alakélé mo dumipó," erapó.

¹⁹ Kale tukóló muló betere fota, hɔle whjrapaae dumitei, ai fo aɔmó sukóló betere so whjpaae dapóló kisi pa mutapó. Atére betené i haemó betó mole so whj feané yale ala betɔkélé hɔsókó feni, mo donotóo taletere sukamó, ɔané yale dowi alamó ɔpaae wosetepa, me fokó hiréni, mo dono dapó fo betɔ enérapó. Téturaalu, mo betɔ whjnékélé ate ala inipóló, Kótópaae me tokɔ matere fokélé mo enénipó. ²⁰ Atéreteiné Kótóné mo betɔ whjpaekélé, yɔta kale tukóló muló betere fo wisiyóló erótu betaletéiné donoi ala du betale whj pópó fo mo yaalomeipó. Ti ai tukóló muló betere fonéta, ɔ fea dowi ala dere so whjtóo betera pópó kisi pa muópóló, ɔpaae hɔkearóló yó mótu betera pópó.

Tuɔ tiki tiratere alané donoi so whj betera tapó

²¹ Tépatéi, Kótóné tukóló muló betere fo mupatei, mió ama so whj donoratere ala hɔkearó betepa kelerapó. Ai ala yaalopóló, kale tukóló muló betere foró kɔlóló whjrapetamoné aɔémó erapó. ²² Ti Juda fake ó kae fakekélé me ala kae inipó. ɔ fea dowi ala yó tareteiné Kótóné ama ere ɔ wisinaale mo yɔyɔrapó. Atépatéi, ɔ fea Kótóné hamokoróló hɔle tao sere alané donoi so whj beteralepó. Ai tao sere alata, Yesu Kerisoné ama betere bete melóló, ɔ dupuró betera pópó. ²⁵ Ti Kótóné Yesu sukópóló meló betere alata, so whjtamo fopaae bole ala kemeróturaalu erapó. ɔ atéró sukɔle ala mopóló tuɔ tiki tiratere so whjtamo Kótóné fopaae butere ala momó kae yaɔsóró, mo ti kemeró betera pópó. Ai ala ereteita hɔle me, ama donoi ala so whj feané kolópóló, hɔkearóturaalu yalepó. Ti noatepae, take bitiré wale so whjné du betale dowi alamó, kwia hapale tokɔ meni, dua kaae taté fu betaleté. ²⁶ Ama ai ala yaletéita, mió i alimó betere so whjné ama donoyóló taletere ala kilitu, ɔ mo donoi

Tale betóo, Yesupaae kisi pa tiratere so whj donoratere Tale betóo ere ala kisi pa yópóló hɔkearalepó.

²⁷ Térapa, so whj feané hɔle bopé fake dere alata, noa wisi ala yale tikimó bopé fake yaaloé? Noa ala sya feleteiné bopé faketerere ala hepée faraleé? Aita, Kótóné tukóló muló betere fo sya fele alané ini, Kótópaae betɔ tuɔ tiki tiraletéiné yalepó. ²⁸ Ti noatepae, ɔané kutirimó muló bitu eró tare mo bete mole ala betɔ i ape. Kótóné mepaae so whjpaae ɔta donoi so whj pópó dere fota, kale tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere mó dumipó. Tétumitei, Kótó ɔpaae kisi pa tiki tiratere alamó betɔ ɔpaae mo donoi so whj pópó enérapó. ²⁹ Ti Kótóta, Juda fake so whj maaté tɔteróló kaae taru, Juda meire fake so whj kaae tanipóló kisi pa mute? Meipó. ɔta, Juda meire fake so whjkélé fea tɔteróló kaae tare Kótó betera pópó. ³⁰ Ti noatepae, tiki sekaɔ tikire whjro tikinire whjtamo wusuró betɔ kaae tuɔ tiki tiró betepa kilitu, atima fea ama so whj betera pópóló, ai betɔ Kótónétóo donoróló, betera pópó betera pópó. ³¹ Tuɔ tiki tirae yóló ɔané yó mótu betere foné Kótóné tukóló muló betere fo bete munire ɔla aɔrótú betere? Mo meipó. Ti ai tukóló muló betere fokélé mo bete mulapóló, ɔané du betera pópó.

Abraham kisi pa tiró betepa donoi whj pópó erapó

4 I yale fomó, ɔta Juda fakené noutere Abraham-paae Kótóné noa ala eratepa ama kolóló kisi pa salepóló ɔané noa fo yaaloé? ² Motamo Abraham-né du betale wisi ala kolóló, Kótóné ɔpaae mo donoi whj pópó uɔsóró, ti ɔ bopé faketerere ala uɔpó. Tépatéi, whj betɔnékélé Kótóné keletómó bopé fake dere ala mo enénipó. ³ Ti buk-mó noa fo aɔeyóló muló betere?

"Kótóné Abraham-paae i ala eraalopóló mulale fo wosóló, ama mopóló tuɔ tiki tirale ala Kótóné kilituraalu, ɔpaae me alakélé muni, mo donoi whj pópó" erapó.

⁴ Betɔ whj mené kutó dirateremó matere duputa, kɔleyóló hɔle mótumitei, ama diale kutómó matapó. ⁵ Ti mo whjnéta ai ala dua deretei, me whjné ɔpaae mo donoi whj pópó yópóló kisi pa mutu, me wisi ala ini, dowi ala dere so whj donoratere Kótópaae tuɔ tiki tiratere kilitu, ai whjné ama dowi ala kwia tokóló aluróló, mo donoi whj pópó dua dapó. ⁶ I dere fo kaae, Depit-nékélé aɔɔrapó. Me whjné ama ditere kutó kolóló dumi, Kótóné mo donoi whj pópó dere fo wosetu, ɔ hajné suku-tu betera pópó. Ai ere fo i ape.

⁷ "Mepaae whjné Kótóné fo tikitu betere mó, melaai yale kwia hɔle kemeróo, atimané mepaae dowi alakélé Talené ama husuróo, ere whjrapeta, mo hajné suku-tu betera pópó.

⁸ Mepaae whjné ama yale dowi alamó Talené kwia mo melókélé yaalomeipó, dere fo wosetere whj ɔ hajné suku-tu betera pópó," erapó.

⁹ Mepaae whj Talené wisiralepóló hajné suku-tu alata, tiki sekaɔ tikire whjpaae maaté eróturaalu, tikinire whjpaae eranénipóló kisi pa mute? Mo meipó. Ai fake tamo wusurópaae betɔ kaae alatóo eraalo ai ape. Ti ɔané noa fo yó maté waleé? Abraham-né Talepaae tuɔ tiki tiratepa kilituraalu, ɔpaae me alakélé muni, mo

donoi whj pól yalepó. ¹⁰ A paae ai fo eretei-a, tiki sekaë tikire whj betepa yalepé, tikaai hãle betepa yaleé? Aita, tiki sekaë tukóló betepa ini, tikaai pa yalepó. ¹¹ Mo take Abraham a tiki sekaë tikaai patei, Kótópaae tué tiki tiró betere kilitu, a paae mo donoi whj pól erapó. Até itikimó, nalo ama tiki sekaë tukóló siriré lipakalepó. Aita, a mo donoi whj pól ere fo mo erapó yó pól, ðale muló betepapó. Abraham a ai ala ereteiné mepaae tiki sekaë tikinirutei Kótópaae tué tiki tiró betere so whjné aya betepapó. A atéreteita hãle meipó. Atimané tué tiki tiró betere ala Kótóné kilitu, mo donoi so whj pól yó pól erapó. ¹² Ti Abraham a ta, tiki sekaë tikire whj rapené ayakélé betepapó. Ai ala maaté mei, a tiki sekaë tikaai patei, tué tiki tirale ala sya fu betere so whjné ayakélé betepapó.

¹³ Kótóné Abraham-paae duraalu, "Yaró naao naalené deté faaire naaletamomó i hae tiki mo turó melaalopóló," yóló muné lipakalepó. Ai alata, Kótóné tukóló mulale fo sya fóló eraleteiné sini, Talepaae tué tiki tiratepa donoi whj pól yale alané salepó. ¹⁴ Ti noatepae, tukóló muló betere fopaae kisipa tiratere so whjné ama eraalopó yóló mulale ðlatamo supa, ti tué tiki tiratere ala ke buni yóo, Talené ama eraalopó yóló muló betere fokélé bete muni yóo, ere a ratapó. ¹⁵ Ti noatepae, mepaae so whjné kale tukóló muló betere fo sya fu bitutei, tukóló dowi ala depa, Kótó a fopaae buturaalu, kwia mótua dapó. Ai tukóló muló betere fo kisipa inire whj rapené ai fo tikitepa, ti kale fo tikitapó fo dumipó.

¹⁶ Até rapa, Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo dokonóló eratere alata, Kótó a paae kisipa tiratere so whjné ama hamokoróló hãle tao sere ala só póló mótua dapó. Ti ama eraalopó yóló mulale fo dokonótu-raalu, Abraham-né deté faaire naale senaaletapae eró póló yalepó. Ti Abraham-né naale senaaleta de maaté? Aita, kale tukóló muló betere fo kaae tawae yóló, melale fakepaae maaté eraalomeitei, Abraham-né tué tiki tirale ala sya fu betere so whj paaekélé eraalopó. Ti a ta, ða tué tiki tiró betere so whjné ayapó. ¹⁷ Aita, i asëre fo kaaepó. "Yalo ya haemó betóló fale kae kae tiki daae mole so whj feané aya beteratapó," Ti a ta, ama kisipa tirale Kótóné keletómó ðané aya betepapó. Ai Kótóta, sukãle so whj momó kepaaróo, me ala yaai teópatei, mo erapó dere Tale betóo erapó.

¹⁸ Kótóné Abraham-paae eraalopó yale ala eraaire a pa meitei, mo eraalopóló Talepaae kisipa tiki tiraleiteiné, kae kae tiki daale so whjné aya alé felepó. Ti ai alata, Talené a paae duraalu, "Ó sãpaae kese horóló hãre dosãyae. Naao deté faaire naale senaaleta, ai ere ala kaaeté ró yaalopó," yale fo mo dokonalepó. ¹⁹ Abraham a 100 ba fo betóló kemeyaleiteiné mo ti otere yóo, soma Serakélé sere yóo erepó. Atéru, naale senaaletapae fotokõ mo buni, atimaamo otereró seretamo betere ala diriyóló tué patei, Talené a paae eraalopó yale fo mo eraalopé neyãlorópóló béyóló haepaae derepéni, mo eraalopóló ketekë buóló tué tiki mo ti tiró bitu, Kótóné doi hale horótu betalepó. ²¹ Aita hãle mei, Kótóné er-

aalopó yóló mulale fo ama fotokõné mo sýmó er-ané rapóló kisipa mutu, ama tué tiki tiratere ala mo ti fotokõ bualepó. ²² Atéreteiné Kótóné a paae "Ya mo donoi whj aleróló beteratapó," erapó. ²³ Até ró donoi whj pól ere fota, Abraham a maaté tao só ró wisirótu initei, ða nalo betaaire so whj kélé wisirótu erapó. ða tãteróló kaae tare whj Yesu a mo ti sukãletei, momó kepaaróló betereale Kótópaae ða feané tué tiki tiratepa, ti ða paaekélé donoi so whj pól yaalo ai ape. ²⁵ Ti ðané dowi ala tokóló aluraai Kótóné naalema ðó póló melóo, ða me dowi alakélé muni, mo donoi so whj pól yaairaaalu, a momó kepaaróló beteroo erapó.

Hosaa muni deyóló hajné sukãaire ala

5 Atéreteiné ða Yesu Kerisopaae tué tiki tiró betepa, Kótóné ða paae me alakélé muni, mo donoi so whj pól erapó. Atérené mió ða tãteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné yale alané ðaró Kótótamo bóe du betaletai kemeróló, hosaa muni deyóló dua betepapó. ² ða Yesupaae tué tiki tiró betepa, Kótóné hamokoróló hãle tao sere ala ða paae eró póló, ama ða dapesó fóló, ai ala tuãmó só ró betero betepapó. Tépa, ða Kótóné ama kae ere ðe wisinaale tuãmó betaalopóló kisipa mutu, mo kée yóló hajtamo kaae tawóló i betere ape. ³ Nalo ða paae ai eraaitere ala maaté kelaa dumi, mió ða paae i erótu betere sekëi ala tuãmó bitukélé, mo kée yóló hajtu betepapó. Ti ai sekëi alané ða haepaae só deréni, hãle beletétó ró fu betere alané tei hajtere ala kaarótu betepapó. ⁴ Atétere alané Talené ala eratere whj wisi betero tu betepapó. Até ró whj wisi bitu, take nalopaae Kótóné wisi ala eratepa kelaalopóló, dere haj kaaratapó. ⁵ Take nalopaae wisi ala kelaalopóló hajtamo kaae taté fu betaletai, sinipóló fomo kisipa muaalo meipó. Ti noatepae, Kótóné ama yaala só ró fole ala ðané hosaa tuãpaae tepeyóló fãanalepó. Kótóné ama ai yaala só ró fole ala ðané tué dere teita, ama ðámó melale ðe Kepe Wisiné eralepó.

⁶ I dere fo wosae. ða Kótó tué niru, dowi ala du betere so whj me ala yaaire fotokõ bunipa, ða tao saairaaalu mo dono be ðemótó ró Yesu Keriso sukãlepó. ⁷ Mepaae whj de mo donoi whj tao saai dapóló sukutere ala suka fea yó tani, betã betã sukamó maaté depa keletapó. Atétere kaae, mo donoi whj wisinaale tao saai dapóló, mepaae whj sukãairetei mo hapólurapó. ⁸ Té patei, Kótóné ama ða paae yaala só ró fole ala eté ró hãkearóló yó matapó. ðané dowi ala hãle yó tapa, ai yó tare dowi ala tokóló aluraairaaalu, Yesu Keriso sukãlepó.

⁹ A sukuturaaalu, só ró fele sameané ða donoi so whj betero betereiteiné take nalo Kótó a fopaae butu matere kwia ðané saõ só ró, ama tao saaire ala yaalomeipóló de? Mo tao sené rapó. ¹⁰ Take ðata Kótóné ama bóe whj betereitei, ama naalema sukuturaaalu bóe firóló, betãmó betero betepapó. Mió a kepaayóló betereiteiné ðakélé mo ti betero póló, ama ai eró betere alané mo yaalomeipóló de? ¹¹ I fota, take nalo yaaire alamó maaté dumitei, mió ða tãteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné yale alané ðaró Kótótamo bóe

fiyóló, betámó bitu, mo kée yóló hajné sukutu betera-
apó.

**Adam-né ere ala tuámó sukó, Yesuné ere tuámó
kepaayó erapó**

¹² Téra, betá whjné yale alané i haepaae dowi ala wópóló tų tukiyalepó. Atéyale dowi alané sukutere ala kaaróló, so whj fea sukuté fu betalepó. Ti noatepae, so whj fea dowi alatóró du betaletéinépó. ¹³ Kale tukóló muló betere fo sókó waai teópa, ti dowi alapi i haemó moipakalepó. Ai tukóló muló betere fo sókó waaipa, so whjné du betere dowi ala Kótóné fea taleyóló dosā-nipó. ¹⁴ Atépatei, Adam betale alimó kaae sóró so whj sukuté wóló, Moses betale alimó betere so whjkélé fea sukutere alané tēteróló kaae taru, hāle sukutétóró fu betalepó. Ti Kótóné yóló mulale fo Adam-né tukóló ere dowi ala kaae, ai so whjné initei, atimakélé mepaae dowi ala hāle deté fu betepa, sukutétóró fu betalepó. Ti Adam-né yale alata, nalo waaire whj betāné yaaire alatóró sūróló erapó.

¹⁵ Tépatéi, Talené hāle matere ala kolósu, ama fo tukóló yale dowi ala kolósu depa, mo betā kaae meipó. Téyaletei, Kótóné hamokoróló tao sere alaró betā whj Yesu Kerisoné hamokoróló hāle matere wisi alatamo, so whj feapaae mo turó sūrālepó. Atéyale alané folosóró yale ala mo teraae falapó. ¹⁶ Kale yale fo momó dapó. Kótóné hāle matepa sere alaró betā whjné yale dowi alamó sere sekēi alatamo betā kaae meipó. Betā whjné yale dowi alamóte, so whj fea taleyóló só derālepó. Atépatei, so whj feané fo tukóló yale dowi ala mo dekéró yó tapa, Kótóné hāle matere alané so whj feapaae diā me alakélé muni, mo donoi so whjpóló betero betera. ¹⁷ Ti noatepae, betā whjné fo tukóló yale alamó sukutere ala ai whj tuámó sókó wālepó. Atéyaleteiné so whj feapaae sukutere ala tokó melóló, ai alané so whj fea tēteróló kaae tarepó. Kótóné hamokoróló tao sere alaró hāle matere donoi doitamo sere so whjta, ti betā whj Yesu Keriso tuámó mo ti betere bete sóró tēteróló kaae taté fu betaalopó. Atétu sukutere alané tēteróló kaae taretei, mo ti bosené falapó.

¹⁸ Atére betené betā whjné fo tukóló yale dowi alamó kwia móturaalu, so whj fea só deró betera. Atépatei, me whjné ti fo wosóló mo betā donoi ala wisinaale ereteiné so whj feapaae me ala muni, mo donoi so whjpóló, mo ti betere bete mótu betera. ¹⁹ Ti noatepae, kale yaōse yóló mulale fo betā whjné tukóló yale dowi alamó, so whj fea dowi ala yale whjtóró alée felepó. Atére kaae, betā whjné fo wosóló sya fele alané so whj fea me alakélé muni, mo donoi so whj beteraalopó.

²⁰ Kale fo tukóló du betale dowi ala mo ti fakeyópoló, Talené ama mepaae folosóró melale fotamo touróló, kale tukóló muló betere fokélé melālepó. Téyalemó, dowi ala mo ti fakete, ai ala aluraai Kótóné hāle hamokoróló tao sere alakélé mo ti fakeralepó. ²¹ Aita hāle meipó. So whj fea dowi alané tēteróló kaae tapa sukuté fu yale kaae, mió dā tēteróló kaae tare whj

Yesu Keriso tuámó betepa, Kótóné hamokoróló hāle tao sere alané tēteróló kaae taru, dāpaae me alakélé muni, mo donoi so whjpóló, mo ti betere bete mótu betaai erapó.

**Dā dowi alamó sukóló, Yesu tuámó momó kepaayóló
betera**

6 Téra, mió dāné noa fo yaaloé? Kótóné ama hamokoróló hāle tao sere ala mo ti fake yópolópa, dā dowi ala hāle yó tawae fo enére? ² Ai fo mo enénipó. Ti taketa dā dowi ala tuámó mo sukóló molepó. Atéreteiné ai ala tuámó dā momó kae netéro bitiré faaloé? ³ Ti dā fea wēi tópuale alata, Yesu Keriso tuāpaae doropóló, ā sukāle ala tuámó tópualepóló kisiipa mutumié? ⁴ Ti dā atéro wēi tópuale alata, ātamo betámó sukóló ā tuámó dourālepó. Ti hāle meipó. Alimané mo kae ere dē wisinaale tuámó bole fotokōné Yesu Keriso kepaarótu yale kaae, dākéle kisi betere bete sóró ātamo betámó bitiré faairaalu yālepó.

⁵ Ti Yesu sukutu yale kaae dākéle, ātamo sukutepa ti ā momó kepaatu yale kaae, dā feakélé kepaayóló betaalopó. ⁶ Ti noatepae, ai upulé ala du betale whjta, ātamo filipaa ni tómó oleróló dāleitei dāné kisiaparapó. Atéyale beteta, dowi alané dā momó tēteróló kaae tawaōsóró, tó tikiné dowi ala yaae bole fotokō kemérópoló, ātamo sukālepó. ⁷ Ti noatepae, mepaae sukutere whj ti dowi alané momó kae dokóló muni, teraae fóló hāle betera.

⁸ Ti mió dā Yesu Kerisotamo betámó sukunapóló kisiipa mutepa, ti ātamo betámó betaalopóló kisiipa tiki tiró betera. ⁹ Ti noatepae, Yesu Keriso ā sukóló kepaayóló betereitei, momó kae sukāalomeipó. Sukutere alané ā tēteróló kaae tawaaire sūnire ala dāné kisiaparapó. ¹⁰ A sukāle beteta, dowi alamó āpaae erótu betale sekēi ala mo ti kemeraairaalu, betā félitóró sukāleitei ā momó kae sukāalomeipó. Atéro mió ā betereitei, Kótóné ala eraairaalu, betera.

¹¹ A atétu yale kaae, dowi alané diā tēteróló kaae tawaleitei, mo ti kemeróló diākéle sukó, Yesu Keriso tuámó bituraalu, Kótótamo mo betámó betóo, erapóló kutirimó muló betae. ¹² Téra, diaaō mo tó tikiné ekēleyóló yae dere ala sya furaalu, du betere dowi alané diā tēteróló kaae tawaōsóró yae. ¹³ Diaaō hó naase, ó tiki fea, tó tikiné ekēleyóló du betere dowi alapaae mullaōse. Ti diāta, mo sukāle whjtei momó kepaayóló betera, betā whjné ama fosóitō ó sepake me whjné kutó diyópoló mótu dere kaae, Kótóné ama eraai kisiipa mole donoi ala wisinaale erópoló, diaaō hó naase, ó tikikélé mo turó Kótópaae melae. ¹⁴ Ti mióta, diā kale tukóló muló betere foné tēteróló kaae tare aōmó bitini, Kótóné hāle hamokoróló tao sere alané tēteróló kaae tare aōmó betera. Tereiteiné dowi alané diā momó kae tēteróló kaae tanénipó.

Take dowi alané wae sóró beteretei, mió donoi alané kutó diratere whj beterapó

¹⁵ Térapa, mió dǎné noa fo yaaloé? Dǎta, kale tukóló muló betere foné kaae tare aǎmó bitini, Kótóné hamokoróló hǎle tao sere alané kaae tare aǎmó beter-apa, dowi alatóró deté fu betaalopó fo enére? Mo meipó. ¹⁶ Yǎ me tǎteróló kaae tare whj betterepaae fóló, ama dirae dere kutó naao dirótu betepa, ti yǎ ai whjné wae sóró kutó diratere whj beterapóló kisipa muae. Yǎtamo dowi alané wae sóró kutó diratere whj betepa, ti ai alatóró deté fóló, sukutere alapaae sókó faalopó. Yǎtamo Talené fo aǎmó bitu, ai mo ala wisi sya fóló erótu betepa, ti donoi ala dere whj betaalopó. ¹⁷ Take diǎ dowi alané tǎteróló kaae tapa, ai dowi alané kutó deratere so whj betalepó. Atépa, diǎpaae kale fo wisi yó móturaalu, i fonéta diǎ kaae tawaalopa, aǎmó betae yóló yó maletei diǎné wosalepó. Ai fo wisi diaaǎ hosaa tuǎmó muló bitu, ketekǎ buóló erótu bettereteimó yǎlo Kótópaae mo kée enérápó. ¹⁸ Taketa, diǎ dowi alané dokóló muló beteretei, teraae faróló mió donoi alané wae sóró kutó diratere so whj ai betere ape.

¹⁹ Diǎ mo i hae whj bituraalu, yǎlo i yó mótu betere mo bete mole fo wisi diǎ diriyóló tuǎ yaaire sǎnireteiné kisipa yaasepóló, mo whjné dere alapaae dó faróló i dapa wosae. Taketa, diǎné hó naase dowi alapaae mulóló, ai alané wae sóró kutó diratere so whj bitu, dowi alatóró mo ti fakeraté fu betalepó. Atétu yale kaae, mió diǎné hó naase ó tiki fea Kótópaae hǎle menóló, ama donoi alané wae sóró kutó diratere so whj betae. Atétepa, ti Kótóné mo kae so whj betteraté fenérápó. ²⁰ Take diǎ dowi alané wae sóró kutó dirótu betale sukamó, donoi alané tǎteróló kaae tare tuǎmó bitipó. ²¹ Mió i betere alimó haleturaalu, take diǎné du betale ala kisipa fatepa, take yale ala tuǎmó me noa wisi alakó bupa kelere? Take ai deté wale alané duputa, ti sukutere ala kaaró ai betere ape. ²² Taketa, dowi alané diǎ dokóló muló beteretei teraae faróló, mió Kótóné ama kutó diróppóló wae sóró beteró betere so whj beterapó. Atéró Kótóné ama kae ere wisi ala tuǎmó bitiré fole duta, mo ti betó tawaaire bete sóró betaalopó. ²³ Ti noatepae, dowi alané ama kutó diratere so whjpaae matere duputa, sukutere alapó. Tépateti, dǎ tǎteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuǎmó betepa, Kótóné mo ti betó tawaaire bete hamokoróló hǎle mótu beterapó.

So whj tamo dokóló betere alapaae dó faróló dere fo

7 Norape-ó, yǎlo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo kisipare whjrapepaae dapó. Whj sukuni betepa, ti kale tukóló muló betere foné tǎteróló kaae tare aǎmó beterapó ere fo diaaǎ kisiparapó. ² Betǎ sǎróló dere fo i ape. Whjné dokore so ama oma sukuni hǎle betepa, me whj tamo dokaairetei fo mulapó. Ama omatamo sukóló wulia betteremó, me whjné dokotepa ti fo munipó. ³ Whjné dokore sotamo oma betepatei

taaróló whj me kaetamo fupa, so whj feané ai so nópu nukulapó dua dapó. Tépateti, oma sukítikimó wulia me whj tamo dokotepa, ti nópu nokole sopó enénipó. Ti noatepae, whjné dokore ala kemeyalepó.

⁴ Térapa norape-ó, soró whj tamo dokoterepaae dó faróló yale fo bete i ape. Dǎ Yesu Keriso tuǎmó betepa, ǎ mo ti dóló sukunóturaalu, dǎkélé ǎtamo sukǎlepó. Ti aita hǎle meipó. Folosóró kale tukóló muló betere foné dokaleteti mo ti kemeróló, sukóló momó kepaayóló betere whjné dǎ dokóló, ni du wisi oletu dere kaae, dǎ tuǎmó wisi ala epa kilituraalu, Kótóné ama doi doasi mulóppóló erapó. ⁵ Take dǎ tó tikiné tǎteróló kaae tawale alimó, kale tukóló muló betere fonéteití tó tikiné ekǎletere ala mo ti fakeyóppóló, sesemeralepó. Atéró sesemeratepa du betale alané dǎ tuǎpaae olerale duta, ti sukutere alapó. ⁶ Take tukóló muló betere foné dǎ dokóló bitu, Talené ala eróturaalu, kale aseýóló muló betere fo maaté sya fóló erótu betalepó. Take até dua yale alata, dǎ sukuturaalu mo ti kemeralepó. Mió kisi alata, ti Dǎi Kepe Wisiné dǎ fotokǎ bulatepa, Talené ama ala erótu beterapó.

Dowi alané dǎ só deraai wóputu betere ala

⁷ Térapa, mió dǎné noa fo yaaloé? Kale tukóló muló betere fo-a, dowi alapó enére? Mo meipó. Ai tukóló muló betere foné ǎpaae dowi ala i ape yóló yó melólu-ǎmeisóró, ti dowi ala kisipa uǎmeipó. Ti tukóló muló betere foné mené ǎla senée yóló au naǎse fo uǎmeisóró, ti au nokoleteti dowi alapóló tuǎ muǎmeipó. ⁸ Ti ai tukóló muló betere foné tǎ mu-latepa, dowi ala ǎ tuǎpaae sókó wóló, kae kae wisi wisi ǎla senée yóló au nokole ala kaaralepó. Ai fo sókó waaipa, ti dowi ala sukóló muló, so whjpaae me ala eraaire fotokǎ mo bunipó. ⁹ Kale tukóló muló betere fo sókó waaipa, ǎ mo betterepó. Tépateti, kale yaǎse yóló muló betere fo sókó wóló, dowi ala sukóló mupatei, kepaaróló betteraleteiné ǎ dóló sukunalepó. ¹⁰ Kale yaǎse yóló muló betere foné mo ti betere bete melaa-lo nisi yalemó, sukutere alatei ǎpaae eralepó. ¹¹ Kale yaǎse yóló muló betere foné mulale tǎmó dowi ala ǎ tuǎpaae sókó wóló, fotei dowi alané nópulu kaae tao sóró ǎ dilikóló dolóló sukunalepó. ¹² Atérené kale tukóló muló betere fota, me dowi alatamo hoseké ini yóo, kale yaǎse ó yae ere fokélé doni, mo donoi ala wisipóló Kótóné ama kae tukóló mulóo erapó.

¹³ Ti kale tukóló muló betere fo wisi-a, sukutere ala alée fóló ǎ dóló sukunaleé? Mo meipó. Ténitei, dowi ala yǎlo tuǎ yóppóló, dowi alané kale wisi tao sóró, ǎ tuǎmó sukutere ala kaaralepó. Atétu dowi alata, mo dowi ǎlapóló so whjné kisipa yóppóló, kale yaǎse yóló muló betere foné hǎkearatapó.

¹⁴ Kale tukóló muló betere fota, Kótó ǎ mo kepetóró bituraalu, amatei tukóló muló beterapóló, dǎné kisi-parapó. Tépateti, ǎ mo hae whj bettereteiné dowi alané wae sóró kutó diratere whj i betteró betere ape. ¹⁵ Yǎlo du betere ala yǎlotei kisipanipó. Ti noatepae, enére wisi alamo yǎlo dumi, yaalo hǎre alatei hǎko du betterapó. ¹⁶ Ti yaalo hǎre ala yǎlo du bettereteiné kale tukóló

muló betere fo kolósu, yalo du betere ala kolósu depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. ¹⁷ Ti ai alata, yalotei kekeme nóló dumi, dowi ala e tuámó moleteiné du beterepó. ¹⁸ Atéru, wisi ala mo betakélé e tuámó munipóló kisipa mutapó. Wisi ala e tuámó munipó dere fota, yalo mo tó tikimó wisi ala munipóló dapó. Ti noatepae, yalo kisipané wisi ala enépatei, yaaire mo sunipó. ¹⁹ Yalo yaai kisipa mole wisi alamó dumi, yaalo hõre dowi alatei yalo hãle yó tarapó. ²⁰ Téturaalu, yaalo hõre alatei du betepa, ti yalo kekeme nóló dumi, e tuámó mole dowi alané du beterepó.

²¹ Ti yalo du betere ala tuámó i ala epa kolóló kisi-parapó. Yalo wisi ala yaai kisipa mutere sukamó, dowi alakélé e tuámó mupa kelerapó. ²² Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere fo kilituraalu, yalo tué tiki tuámó mo kée yóló hekesetu beterepó. ²³ Atépatei, yalo hó naase, tiki tuámó dowi alané ama kisipa mole ala erótu betepa kelerapó. Ai alané yalo tué tiki tuámó donoi alatamo bóe du beterepó. Atéturaalu, yalo hó naase, tiki tuámó yó tare dowi alané e dokóló *dipula* kaae, betero beterepó. ²⁴ Yalo tikita, dowi alané i turukée fole ape! Yalo mo tó tikiné e sukutere alapaee sjióló só foletéi, né tao saaloé? ²⁵ Ti dã tetéróló kaae tare whi Yesu Keriso tuámó bitu, Kótóné eppae erótu betere alamó mo kée du beterepó.

Atétu betepatei, yalo tué tiki tuámó ti e Kótóné tukóló muló betere foné wae sóró kutó diratere whi betóo, tó tikita ti yalo yó tare dowi alané wae sóró kutó diratere whi betóo erapó.

Dẽi Kepe Wisiné mo ti betere bete mótu beterepó

8 Tẽrapa, mió Yesu Keriso tuámó betere so whi Kótóné fo tokóló só deratere ala mo yaalomeipó. ² Ti noatepae, dowi alaró sukutere alatamo fotokõné e dokó muló beterepó. Atéretei, Yesu Keriso tuámó betepa, mo ti betere bete matere Dẽi Kepe Wisi fotokõné e teraae faróló, hãle beterepó. ³ Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné dã tao saai yaletéi, mo tó tikiné dere ala tuámó betereiné tao saaire sunipó. Atépa, Kótóné ama naalematóro dowi ala du betale whi aoyóló sukópóló doteyalepó. Aita hãle mei, so whiné yale dowi alamó melaai yale kwia tokóló aluraai yalepó. A atéro sukuturaalu, tó tikimó mole dowi ala ama só deróo, ai dowi alamó melaai yale kwiakélé ama tikimóteí sóró aluróo yalepó. ⁴ Atéro só deraletéi hãle meipó. Tó tikiné yae dere ala sya feni, Dẽi Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so whi dã tuãpaae kale tukóló muló betere foné eraai du betale donoi ala eróló mo surópóló yalepó. Ai ala eró betere so whi dãta, ti dãné tó tikiné yae dere ala dumi, Dẽi Kepe Wisiné yae dere alatóro du beterepó.

⁵ Tó tikiné yae dere alatóro sya fu betere so whi atimané kisipa tikikélé, ti tó tikiné hekesere alapaetóro muló beterepó. Tẽpatei, Dẽi Kepe Wisiné yae dere ala du betere so whi atimané tué tikikélé, ti Dẽi Kepené yaai hekesere alapaetóro muló beterepó. ⁶ Tó tikiné yaaitere ala maaté kisipa mutu betere so whiãta, sukutere ala tuámó beterepó. Tẽpatei, Dẽi Kepe Wisiné

yae dere ala tué mutu betere so whi ti Kótótamo bóe fióló mo ti betere bete sóró hosaa muni deyóló mo dua beterepó. ⁷ Ti noatepae, tó tikiné ekẽlere ala yaai kisipa mutu betepa, ti Kótótamo bóe du beterepó. Atétere alané Kótóné tukóló muló betere fo aomó bitini yóo, ai fo eraaire fotokõkéle buni yóo, erapó. ⁸ Tó tikiné yae dere ala sya fu betere so whiné Kótó hekeseyaire ala mo eranénipó.

⁹ Tẽpatei, Kótóné Dẽi Kepe Wisi diã tuámó betepa, tó tikiné yae dere ala sya fóló ini, Dẽi Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló du beterepó. Mepaae whi de tuámó Yesu Kerisoné Dẽi Kepe Wisi bitinipa, ti Yesu Kerisoné so whi meipó. ¹⁰ Naa mo tikita, dowi alané dóló sukunóo, naao kepe beteta, ti Kótóné donoratere alané kepaaróló beteroo, erapó. ¹¹ Yesu Keriso kepaaróló beterele sekéné melale Dẽi Kepe Wisi diã tuámó betepa, Kótóné Naalema kepaarótu yale kaae, ai Kepepaae diã kepaaróló beterae depa, diaaã mo tó tikikélé kepaaróló, mo ti beterepóló yaalopó.

¹² Tẽrapa norape-ó, Kótóné dã tao sóró eró betere wisi alamó dãnemo eppaae tokõ melaaire kwia mulapó. Atéreteiné dãné tó tikiné ekẽlere alané noa alakó dãpaae eró betepa, dãnemo ama erae dere ala sya fóló eraaloé? Até mo enénipó. ¹³ Ti noatepae, tó tikiné yae dere ala sya fupa, ti diã mo sukãalopó. Tẽpatei, Dẽi Kepe Wisi fotokõné diã tao supa, ti diãné tó tikiné yaaire dowi ala diaaã doló sukunatapa, ti diã mo betaalopó. ¹⁴ Ti noatepae, Kótóné Dẽi Kepe Wisiné aãisoró fu betere so whiãta, ti Kótóné ama naale senaaletóro beterepó. ¹⁵ Ti diã matepa sale Kepeta, momó wae sóró kutó diratere whi beterepóló, wiratere Kepe meni, Kótóné ama naale senaaletóro aleróló beterepó betere Kepe matepa salepó. Ai Kepe Wisiné dã tao sóró i fo yae depa, dãné fo fakeyóló, “Apa-ó! Aya-ó!” du beterepó. ¹⁶ Ai Dẽi Kepe Wisi dãné kepetamo touyóló betamó bitu, dãta Kótóné ama naale senaaletóro beterepó du beterepó. ¹⁷ Mió dãtamo ama naale senaaletóro betepa, ti Kótóné ama eraalopó ere ala wisi dokonótu-raalu, Yesu Kerisopaae materetei dãkélé saalopó. Take Kótóné ama kae ere dẽ wisinaale tuámó dãkélé Yesu Kerisotamo betamó beterepóló, e sekẽi ala su yale kaae, mió dãkélé sekẽi ala siré fu beterepó.

Kótóné ere dẽ wisinaale tuámó betaalopóló hãjtu betere ala

¹⁸ Kótóné mo kae ere ala wisinaale dã tuãpaae hãkearóló, eratere ala kelaai dapóló kisipa mutu, mió dãpaae i erótu betere sekẽi ala mo sawa ẽla alerótu beterepó. ¹⁹ Aleyóló muló betere ẽla ẽla feané Kótóné ama naale senaaletóro i ape yóló hãkearaterere kelaai dapóló, hãjamo bitu, kele kele du beterepó. ²⁰ Kótóné aleóló muló betere ẽla ẽla fea fomaakei ala tuámó beterepó. Ai alata, atima kisipanéteí ini, ai ala tuámó beterele sekéné ama kisipa mole ala sya fóló erapó. ²¹ Atéru, Kótóné aleyóló muló betere ẽla ẽla fea doróló aluraai mió dokóló mulapó. Atéretei, take Kótóné ama naale senaaletóro teraayóló ama kae ere dẽ tu-

amó feléyóló betere ala atimakélé saalopóló kiswa mutu, hajtamo kaae tawóló beterapó.

²² Kótóné aleyóló muló betere ɔla ɔla fea touyóló so naale saai sisó nóló kaketu dere kaae, take keké nale alimó kaae sóró deté waleteti, mió i betere alimókélé kaketerere ala hɔle yó taretei dɔné kisiparapó. ²³ Ama aleyóló muló betere mo ɔla maaté mei, dɔ tuamókélé, Dɛi Kepe Wisi betereteiné dele doasi sóró kaketu beterapó. Ti aita hɔle mei, Dɛi Kepe Wisita folosóró ɔlumétere ɔla iki nukutere kaae erapó. Atéreteiné dɔ Kótóné naale senaale aleróló dape saaire be dɛ hapale analée yóló kaae taté fu beterapó. Ai be dɛmó Talené dɔ dupu yaletetiné i daale tiki taaróló, kae tiki wisi saalopóló haj tamo kaketu beterapó. ²⁴ Ti Kótóné ama dɔ tao sóró wisiróló beteró betere beteta, take nalopaae eraaire wisi ala kelaalopóló kiswa mutu, hɛkesetamo kaae taté fu beterópóló tao salepó. Atépatei, mepaae whiné wisi alatamo kelené kolóló tuépa, ti ai ala ama sóró tareteiné kelené dere fo momó kae enénipó. ²⁵ Tépateti, mepaae ala mió dɔné sóró tani, take nalo saalopóló kiswa mutu, kaae taté fu betere ala hɔni, hɔle bitiré fu betaalopó.

²⁶ Atétu betere kaae, moma yaaire fotokɔ buni béru-raalu, dɔné hosaa tuamó ere ala kɔlóné enénipa Dɛi Kepe Wisiné dɔ tao suraalu, ɔkélé deletamo ketekɛ buóló, Kótópaae momarótu beterapó. ²⁷ Atétu betepa, dɔné hosaa tuamó ere ala taletu betere Kótóné Dɛi Kepe Wisiné mole kisipakélé kolóló mo tuérapó. Ti noatepae, kale Dɛi Kepe Wisiné Kótóné yaai kiswa mole alatóró sya furaalu, ama kae beteró betere so whi tao sóró Talepaae momarótu beterapó.

Kae kae sekɛi alané dɔ doraɔsóró, Kótóné fotokɔné tɛteró beterapó

²⁸ Ti noatepae, Kótópaae yaala sókó fu betere so whipaae kae kae ala erótu betere tuamó Kótóné atima tao saai wisi ala erótu beteretei dɔné kisiparapó. Ti ai so whiɔta, ama kiswa mole ala eraai ɔ beterepaae ape yalepó. ²⁹ Ti noatepae, mo taketitei ama kisipare so whiɔta, Naalema biture kaaetóró beterópóló, amatei atima wisiraté faai dapóló, tukóló mulélipakalepó. Atéreteita hɔle mei, ama ne nomarape kuamó ɔ topo naale beterópóló erapó. ³⁰ Mo taketitei ama kisipané ɔ beterepaae wópólópó yóló sóró beterele so whiɔtóró ɔ beterepaae ape yalepó. Atéyale so whipaae me alakélé muni, mo donoi so whipóló beteralepó. Atéró sóró beterele so whi tuapaae ti ama kae ere dɛ wisinaale eróló mo ti sɔró beterapó.

³¹ Atérapa, ama ai eró betere doasi alamó, mió dɔné noa fo yaaloé? Ti Kótó ɔta, dɔpaae me ala eraɔsóró tao sere sekɛi betepa, né dɔtamo bóe dóló só deraaloé? ³² Kótóné ama naalema mepaae whiné daɔsóró sesé dere ala ini, dɔ fea tao saairaalu, ɔpaae eraaire ala erópóló, atimané naase tuamó mulalepó. Dɔ tao suraalu ama naalema melale kaae, dɔné mepaae yaɔɔtere alakélé ama hamokoróló tao sóró hɔle melaalomeipóló kiswa mute? Meipó. Ama mo melaalopó. ³³ Kótóné ama so whipóló sókó sóró kae

beteró beteretei, né atimatamo fo tokóló só deranére? Ti Kótónétóró mo donoi so whipó du beterapó. ³⁴ Ti atimata, me alakélé muni, mo donoi so whipóló Kótónétei sóró beteró betepa, né só deraaloé? Yesu Keriso ɔ mo ti sukɔletei, Kótóné momó kepaaróló fea ala tɛteróló betere tiki, ama turu naase dɛmó beteralepó. Aimó bituraalu, dɔ só deratere ala yaɔsóró, tao saaire fo Alima Kótópaae du beterapó. ³⁵ Yesu Kerisoné dɔpaae yaala sókó furaalu, eratere wisi ala mo eraɔsóró, né sesénére? Me sekɛi alané ó hosaa tuamó mole sekɛi alané ó Yesuné doimó betepa sere susupui alané ó ɔla sóku alutere alimó wote dere alané ó kuti meiyóló tiki hɔle betere alané ó mepaae dɔ dóló sukunatere kae kae ɔla ɔlané ó whi mo ti dóló sukunatere alanékélé sesénéripó. Mo meipó. ³⁶ I fo kaae aɔemókélé erapó.

“Tale-ó, dɔ naao ala erótu beteremó, dɔpaae diɔ daalopó dere fo betere dokɔ fea hɔle yó tarapó.

Ti dɔta, *sipsip* hupurape daai halikané kaae duló beterapóló,” erapó.

³⁷ Ai dosɔayale alarapené dɔ mo ti doratere ala enénipó. Mo bóe dóló be torokɔ falatu dere kaae, ai alarape dɔné tɛteróló teraae faaire alata, dɔpaae yaala sókó furaalu wisi ala erale whi Yesu Kerisoné yale ala tuamó bitu, ti mo sɔmó enérápó. ³⁸ Yaɔlo i dere fota, mo dapóló tué tiki tiraaire fopa wosae. Sukutere alané ó betere alanékélé, *ensei*-rapené ó dowi keperapené kélé, mió i betere alimó du betere alané ó take waaire alimó yaaire alanékélé, kae kae fotokɔ bole keperapené ó sɔ taoró betere ɔlarapené kélé, mo apaae derepale dolomó betó mole ɔlaró Kótóné aleóló muló betere ɔla ɔla featamoné, Kótóné ama yaala sókó fale ala, dɔ tɛteróló kaae tare whi Yesu Keriso tuapaae tepeyóló, amamo dɔpaae yaala sókó furaalu, wisi ala mo eraɔsóró, ai dosɔayale alarapené seséyaaire mo sɔnipó.

Kótóné ama mole kisipatóró sya fóló dere ala

9 Yaɔlo i dere fota kapala mei, ɛ Yesu Keriso tuamó bitu, mo dapó. ɛ dekené sukuturaalu, yaɔlo hosaa tuamó delei ala hɔle yó taretei, Dɛi Kepe Wisiné kolóló mo dapó du beterapó. ³ Yaɔlo no nerape Israel fake so whi atima ɛ betere kaae wisiyóló beterópóló tao suraalu, ɛ Yesu Kerisotamo betamó betere ala tekeyóló kae beteratepa ti wisirapóló kiswa mutapó. ⁴ Ti ai Israel fake so whi Kótóné dape sóró ama naale senaale beteroó, ama kae ere ala wisinaale atimané kolópóló yó melóo, Kótóné ama so whipóló atimatamo mo dirii fo dokóló mulaté wóo, ama tukóló muló betere fokélé atimapaee melóo, momatere bemó Talené doimó mepaae alarape erótu betae yóo, ama wisi ala atimapaee mo eraalopóló, yóló mulaté wóo erapó. ⁵ Ti atimata, Israel fake kaarale whirapené deté wale so whipó. Ai fake sonéta, so whi tɛteróló kaae tawaaire whi Yesu Keriso mo whi tiki daai dealepó. Ti Yesu ɔta, fea ala fea tɛteróló kaae tare Kótó betepa, ama mole doi wisinaale mo ti muó tanópóló, sóró horótu betae. Mo kée! Teyópóló yae.

⁶ Kótóné atimapaae i ala eraalopó ere fo h̄sókó felepóló kisipa mute? Mo meipó. Ti noatepae, kale wh̄j Israel-né deyale naalerape fea betó moletei, atima Israel faketóro bitinipó. ⁷ Abraham-né deale naale senaale betó moletei, fea ama doi mole naale senaaletóro bitini, mepaae ti ama doi munire naale senaale beterapó. Aš̄mó i fo mulapó. Kótóné Abraham-paae duraalu,

“Aisak-né deyaaire naale senaale maaté ti mo naao naale senaale ai ape,” erapó.

⁸ Ai ere fo bete i ape. Abraham-né ama naale tamo dealetei, mo wh̄jné naale senaale detere ala sya fóló deale naaleta, ti ama naale meipó. Kótóné Abraham-paae eraalopó yale fo dokonóturaalu deale naaleta, ti Kótóné ama doi mole naale senaalepó erapó. ⁹ Ti Kótóné ama mo eraalopó yóló mulale fo i ape.

“Ē momó fesaae wouraaluta, mió ȳlo i tukóló mulatere be d̄mótóro Sera ̄ naale mo sóro betepa ke-laalopó,” fo ipakalepó.

¹⁰ Ai maaté mei, Rebekanékélé d̄ané noutere Aisak-tamo bet̄a be d̄mó naale tamo deipakalepó. ¹¹ Ai kale naale tamo bet̄a be d̄mó deyaaipatei, atimaamoné me wisi ala ó dowi ala initei, Kótóné ama mole kisipa sya furaalu, sókó su yóló kae beteraaire ala mo ti muó tanópóló, kale sopaae i fo ipakalepó.

“Naao topo naaleta, dek̄ naalené kutó diratere wh̄j betaalo ai ape,”

Ti Kótóné ama so wh̄jpóló sóro beteratere alata, wh̄jné dere ala kolóló dumitei, Talené ama kisipa mole alatóro sya fóló dua dapó. ¹³ Ai fo kaaetóro aš̄mókélé erapó.

“Ȳlo hosaa mo turó Jekop-paae muluraalu, Iso ȳlo h̄keseni h̄ralepó.”

¹⁴ Atérapa, mió d̄ané noa fo yaaloé? Kótó ̄ta, wh̄jné du betere ala donoyóló tale dumi, h̄ko taletere Kótópóló kisipa mute? Mo meipó. ¹⁵ Ti Kótóné Moses-paae i fo erapó.

“Ȳlo tao saai kisipa mole wh̄jtóro k̄leturaalu tao saalopó. Ti k̄leterere alata, ȳlo kisipa mole wh̄j-paaetóro dua dapó,”

¹⁶ Ti Kótóné tao sóro erótu betere alata, wh̄jné mole kisipa ó ketek̄ buóló ditere kutó kilituraalu dumitei, Kótó ̄ tūmó ere k̄leterere alané tao sóro erótua dapó.

¹⁷ Kale aš̄yóló mole Kótóné fo tūmó topo wh̄j Fer-opaae i fo erapó.

“Naao du betere ala tūmó ȳlo bole fotok̄ h̄kearatepa, i hae kwiamó betó mole so wh̄j feané kolóló, ȳlo doi sóro horópóló, Isip hae naao t̄teróló kaae tawae yóló ȳ topo wh̄j sóro betero beterapó,” erapó.

¹⁸ Ti Kótóné ama k̄leaané k̄leturaalu tao sere wh̄j tao sóo, mepaae so wh̄j hosaa t̄róló dow̄ae fole ala eraai depa, ti mo dow̄ae falóo, du beterapó.

¹⁹ Dīkó bet̄a wh̄jné ̄paae etei kaae fo enérápó. “Ai fotamo mo epa, Kótóné d̄ané yale dowi alamó d̄a só deratere ala, noatepa du betere? Ti atétepa ama kisipa mole ala yāsóró, mené sesé yaairetei mo s̄nipó,”

²⁰ Ti ȳ noa kaae wh̄j bitu, Kótópaae bi k̄atere fo dute?

Kale doka haenétei wuti aletu betere wh̄jpaae “Naao noatepa ̄ etéro h̄ko aleyaleé?” fo enére? ²¹ Kale wuti aletere wh̄jné ama bet̄a hae bula k̄ayóló mo ̄la deyaaire wuti aleyóo, mepaae h̄le h̄ko ̄la deyaairetei aleyóo dua dapó. Ti ama ̄la ereteiné ama kisipané alenére ̄latóro s̄mó alenérápó.

²² Atétere kaae, Kótó ̄ fopaae buturaalu ama doraai taketi bukóló kae betere so wh̄j kwia melaai kisipa mualepó. ̄ atéro fopaae butu, kwia matere alaró fotok̄tamo so wh̄j feané kolópóló hapale h̄kearóló ini, dua kaae taté fu betere alamó d̄ané noa fo yaaloé?

²³ Aita h̄le mei, Kótóné ama kae ere d̄ wisinaale tūmó f̄ane wisi wisi ala ama k̄letu tao saaire so wh̄jné tūé ȳpóló ere alamó d̄ané noa fo yaaloé? Ai so wh̄jta, Kótóné ama kae ere d̄ tūmó beterópóló, taketi tukóló muló beterapó. ²⁴ Atére so wh̄jta me kae mei, d̄tótótipó. Ti d̄a Juda fake maaté ̄ beterepaae ape ini, Juda meire fake so wh̄jkélé ̄ beterepaae ape erapó. ²⁵ Ȳlo i dere fo kaae, Hosea *buk-mókélé* Kótóné ama i fo erapó.

“Mepaae ȳlo so wh̄j mei, kae fake so wh̄jpaae ȳlo so wh̄jpó yóo, take hosaa muni yale sopaaetei ȳlo hosaa mole sopó yóo, yaalo ai ape.”

²⁶ Atére kaae,

“Atima ȳlo so wh̄j meipó yale tikimótei dī mo ti betere Kótóné naale senaalepó yaalo ai ape.”

²⁷ Aisaiané Israel so wh̄jmó kisipa mutu, fo fakeyóló i fo erapó.

“Israel fake so wh̄j mo h̄le ̄la kaae betó mupatei, bet̄a bet̄a so wh̄j ti aluyāsóró tao saalo ai ape.

²⁸ Ti noatepae, Talené i haemó betó mole so wh̄jné yale dowi alamó kwia melaairetei h̄sókó feni, hapale t̄títóro mo turó melaalo ai ape.”

²⁹ Ti i bope yale ala Israel so wh̄jpaae eraai teópatei, mo take Aisaianékélé aš̄yóló muló beterapó.

“Hepen bemó betó mole bóe dele *ensel-r*ape t̄teróló kaae tare Talené d̄a tao sóro, ama naale senaale betero lūameisóró, ti d̄a Sodom beró Komora betamo doróló wópu mulótu yale kaae ūpó,” erapó.

Israel fake so wh̄j Talepaae kisipa tirénire ala

³⁰ Atérapa, mió d̄ané noa fo yaaloé? Juda meire fake so wh̄j atimapaae Kótóné mo donoi so wh̄jpó ȳpóló, me wisi alakélé initei, Kótópaae bet̄a kisipa tiki tiratere ala kilituraalu, mo donoi so wh̄jpó erapó. ³¹ Téyaleteti, Israel fake so wh̄jné kale tukóló muló betere foné erae dere ala eratepa kilitu, mo donoi so wh̄jpó ȳpóló, ketek̄ buóló du betaleteti, donoi so wh̄jpó yaaire d̄lemó sókó fenipó. ³² Ti noatepae, atima tūé tiki tiratere ala ini, kale tukóló muló betere fo sya fupa saalopóló kisipa mutu wóputu betaleteiné sini ipakalepó. Ti atimatei kale kotóo sóro dée nalatere kane fakemó kotóo sóro dée nukua yalepó. ³³ Ti atima ai ere alata, i aš̄mó mole fo kaaetóro erapó.

“Kotóo sóro dée nalatere kane fake Saion haemó ȳlotei i mulatapa kelae. Ai kane fakemó so wh̄j kotóo sóro dée nukua yaalopó.

Mepaae so whj dené ai seképaee kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whj hale dere alakélé mo yaalomeipó," erapó.

10 No nerape-ó, Israel fake so whj aluyaqsóró yálo hosaamó suraalu, Kótóné tao sópóló momarótu beterapó. ² Ti noatepae, atima Kótóné ala eraai ketekę boletei yálo kelené diriyóló kolóló mo kisiparapó. Té-patei, ai bole ketekęta, ama fo bete wosóló diriyóló tuę iru meitei hęle du beterapó. ³ Ti noatepae, Kótóné hęle matere donoi ala atima tuęniru, atima dere wisi alamó Kótóné mo donoi so whjópó yópóló kisipa mutu, wóputu betalepó. Téturaalu, Kótóné donoi so whjópóló beterótu betere aqmó sukóló bitini, dowęae fu betalepó. ⁴ Ti kale tukóló muló betere foné eraai yale ala fea mo dokonóló, Yesu Kerisoné amatóró eróló kemeralepó. Atére alata, mepaae so whj de ępaee kisipa tiki tiratepa, Kótóné me alakélé muni, mo donoi so whjópó yópóló erapó.

⁵ Kótóné mo donoi ala dere so whjópó yópóló, kale tukóló muló betere fo erótu berteremó Moses-né i fo erapó.

"Me whjnétamó kale tukóló muló betere fo sya fu betepa, ti ai foné erae dere ala fea hotowaró sya fóló erótu beterópóló yae," erapó.

⁶ Tépatei, tuę tiki tiratere so whjpaee me alakélé muni, mo donoi so whjópó dere fo i ape. "Diaaę hosaa tuęmó etei kaae kisipa muaqsé. 'Demaaté hepen-paae faaloé?'" dere fota, Yesu Keriso i haemó berterópóló dapesó dorowonére? ⁷ Me fo i ape. "Demaaté mo apaae derepaaloé?" dere fota, Yesu Keriso sukóló moletei i haemó berterópóló, mé whj hae dolopaae doropóló dapesó honére? ⁸ Até enénipa, Kótóné noa fo asęyóló muló betere? "Kale mo fo yę betere tikimó ai mole ape. Ai fota, naao kqlómókélé buóo, naao hosaa tuęmókélé muóo, ai ere ape." Ti ai fota, me kae mei, dęne diępaee Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiróló betae yóló yó mótu betere fotórotipó. ⁹ Ti ai bete mole fo i ape. Mepaae whjpaee naao kqlónétei, "Yesu ęta, dę tęteróló kaae tare Talepó," yóo, ę mo ti sukęletei Kótóné momó kepaaró berterapóló kisipa tiki tiróo depa, ti so whj aluyaqsóró ama tao saalopó. ¹⁰ Ti noatepae, naao hosaa tuęmó ępaee kisipa tiki tiróo, me alakélé muni, mo donoi whjópó yóo, naao kqlónékélé ę etei kaae Tale berterapó dere fo wosetu, ama yę aluyaqsóró tao sóo yaalo ai ape. ¹¹ Ai dere fo kaaetóró asęmókélé erapó.

"Mepaae whj de ępaee tuę tiki tiró betepa, atére whj haleróló só deraalomeipó."

¹² Ti noatepae, Juda fake so whjkélé, Juda meire fake so whjkélé, tęteróló kaae tare Tale mo betętóró bitu, me fake tao suraalu me fakemo sisópaae erótumipó. Mepaae so whjné ępaee Tale-ó, ę tao sae depa, ti wisi ala fęane Talené hamokoróló tao sóró wisi eraalo ai ape. ¹³ Ti noatapae,

"Mepaae so whj dené ęta, etei kaae Tale berterapóló kisipa mutu, 'Tale-ó, ę tao sae,' depa, ti atétere so whj mo fea aluyaqsóró ama tao saalopó."

¹⁴ Mepaae so whj atima kisipa tiró bitinire Talepaae Tale-ó, ę tao sae fo netéro yaaloé? Me whjné ęta, etei kaae Tale berterapóló yó matere fo wosenitepa, ępaee nétéro kisipa tiki tiraaloé? Ai fo wisi yó matere whj meitepa, ti atima nétéro wosaaloé? ¹⁵ Kale fo wisi yó melale fópóló mené dotonéni depa, ti atimanémo ai fo netéro yó melaaloé? Ai fo kaaetóró asęmó erapó.

"Kale fo wisi yó maté kotere whjrape dore tikikélé hńni, koteretei kilitu mo kokoné sukutapó."

¹⁶ Tépatei, mepaae Israel fake so whjné kale fo wisi wosóta dua yaletei, ai fo aqmó sukóló bitinipó. Ti Aisaiané i fo asęyóló muló berterapó.

"Tale-ó, dęne yó male fo némaaté wosóló tuę tiki tiraleé?" erapó.

¹⁷ Atépatei, kale fo wisi yó matepa wosetere alané ti tuę tiki tiratere ala kaaratapó. Ai fo wisita, Yesu Kerisoné me whjpaee yó melae dere fotóro yó matepa so whj feané wosenérapó. ¹⁸ Tépatei, yálo diępaee wosetere fo i ape. Ai yó male fo atimané wosenié? Mei, mo wosipakalepó. I ere fo kisipa muae.

"Ai kale fo hae kwiamó betó mole so whj feané wosópóló deté kweęalepó.

Ai fo wosóló, atimanémo i hae kwia feamó betere so whjpaee yó maté kweęóló mo sęralepó," erapó.

¹⁹ Kale yale kaae diępaee momó wosetere fo i ape. Israel fake so whjné kale fo wisi wosóló kisipa inié? Folosóro Moses-né asęmó Kótóné i fo erapó.

"Mo doi munire so whjpaetei yálo wisi ala eratepa kilituraalu, dępaee erólų alatei atimapaee eratapóló diaaę dei tuę muaalo ai ape.

Dię fopaae buępóló, yálo fo tuęnire so whjpaee wisi ala eraalopó," erapó.

²⁰ Aisaia ę halainé daalu i fo erapó.

"Ę kelaai kekenitere so whjnétei ę kolóló tuę yalepó.

Ę kisipa yaaitapóló yó ęlae fo ini yale so whjpaetei ę etei kaae Kótó berterapóló yó malepó,"

²¹ Tépatei, Kótóné Israel fake so whjmó kisipa mutu, ama i fo erapó.

"Betere dokę fea atima yálo dere fo wosóló aqmó bitini, dowęae fu betere so whj yálo dape saairaalu, naase bukó tapatei, atimané yálo dere fo woseni, mo ti dowęae fu berterapó," erapó.

Kótóné mepaae toróti Isarael fake so whj kęleyalepó

11 Atérapa, yálo diępaee wosetere fo i ape. Kótóné ama so whj hóróló mo ti taaraleé? Mo meipó. Ti ękélé Israel fake i betere ape. Ęta, Abraham-né deale naalené deté wale whj Benjamin fakené deale whjópó.

² Atima teó deyaaipatei, mo taketi Kótóné ama kisipa yale so whj hóróló mo ti taarénipó. Ti Elaijané yale ala asęmó moletei kisipa muae. Kótóné Israel fake só deróló kwia melópóló kisipa mutu, Elaijané i fo erapó.

³ "Tale-ó, naao fo eratere kqló whjrape atimané dóo, yępaee moma yaai aleóló muló betere kane fakekélé fisikóló taae falóo yalepó.

Téturaalu, ę betę hęsókó fóló betepa, mió atimané ękélé dóló aluraai du berterapó,"

⁴ Ai fo depa, Kótóné Elaijapaae noa fo ipakaleé?

“Kapala kótó Baal-paae bukutiri teḗró tale-ó yóló, mo-ma initere 7,000 whíkélé atimané daḗsóró ɛpaetóro moma yópóló, yḗlo atima tao sóró kae beteralepó,” erapó.

⁵ Take ai ala ere kaae, mió i alimókélé Kótóné ama kisi-pa mole ala sya furaalu, hamokoróló ḡle tao sere alané mepaae toróti so whj amatei sókó sóró kae betero beteralepó. ⁶ Ti ama so whj atéro kae beterale alata, Kótóné ama hamokoróló ḡle tao sere alané erapó. Ti aita, whjné dere wisi ala kolóló inipó. Motamo wisi ala deremó uḗsóró, ti Kótóné ama hamokoróló tao sere ala ḡle ḡla aḡ uḗpó.

⁷ Atérapa, mió noa ala ere? Israel fake so whjné saai dapóló ketekḗ buóló kekutu betale ḡla sinipó. Téyaletei, Kótóné ama so whjóló sókó suyóló kae beterale so whjné maaté salepó. Mepaae so whjné hosaa ti Talené amatei ṡaralepó. ⁸ Atére ala aḡmó erapó.

“Atimané kisipa tikikélé, Kótóné mo ti keyóroló okokoroó, kelenékélé me ḡla kelaḡsóró dilikiróo, wosḗlinékélé dere fo wosaḡsóró mo ti kinóo yaleteti, mió i alimókélé ai alatóro ḡle erapó,”

⁹ Depit-nékélé i fo aḡrapó.

“Atimané ḡla nokole alata, atima daaitere he alée fóo, kotóo sóró dée nalatere kane fake alée fóo duraalu, atimatei só deróló kwia melópóló yae.

¹⁰ Atima kelenékélé me ḡla kelaḡsóró kele mo ti dilikiróló, atimané sekḗ beleyóló furaalu, sisó mo ti kḗae wale nisi deretei ḡle yó tanópóló yae,” erapó.

Hḡle botokore ni, ḡlo nitamo olekeyale fo

¹¹ Térapa, yḗlo diḡpaae i dere fo wosae. Atima atéro dée naletei mo ti muó tawaleé? Mo meipó. Tényi, atima dowi ala maaté du betepa, Kótóné tao sere ala Juda meire fake so whjpaae erótu beteralepó. Israel fake so whjné ai ala kilituraalu, atimapaae erólúḡ alatei kae fake so whjpaae eralepóló, atima kisipa sópóló Kótónétei eralepó. ¹² Juda fake so whj atima Talené fo wosetere ḡyóló dowi ala du betaletiné, Kótóné ama wisi wisi ala i haemó betó mole so whjpaae erótu beteralepó. Ai erótu betere ala Juda fake so whjpaae melaai yaleteti, Juda meire fake so whjpaae malepó. Ai Juda fake so whj mo turó Talepaae momó fesaae waletimó, i haemó betó mole so whjpaae waaire wisi wisi alata, take folosóró erale wisi ala bosenóló, mo dekeró fḡayóló saalo ai ape.

¹³ Diḡ Juda meire fake so whjpaae i dere fo wosae. Ḓta, diḡ tuḡmó Talené fo erópóló *aposel* whj sóró betero betereiné, ama ala yḗlo diḡpaae eróló fakerótu beteralepó. ¹⁴ Aita ḡle mei, yḗlo fake so whjné diḡ tuḡmó du betere wisi ala kaae, ḡḡkélé enée dere so whj mepaae Talené tao sópóló kisipa mutu, ketekḗtamo erótu beteralepó. ¹⁵ Ti noatepae, Talené Juda fake so whj kapala ḡróló sisópaae eraletiné, i haemó betó mole so whj Kótótamo bóe fiyóló betḡmó beteralepó. Ai ala mo epa, ti atima dape sere be ḡmó sukóló mole so whj kepaarótu dere kaae eraalomeipóló de? ¹⁶ Ti folosóró bulatere *flawa* o kḗae sóró kwia Talepaae matepa, ai matere kwia Talené amapóló wisiróló kae

mulóturaalu, mepaae ḡle mulateikélé fea amapóló kae muló beteralepó. Atétu dere kaae, ni bete Talepaae matepa, Talené amapóló wisiróló kae mulóturaalu, ni tetejkélé kae ai muló betere ape.

¹⁷ Ti diḡta, mo ḡlo *Olip* ni tej mei, ḡle botokore *Olip* ni tej tukó sóró mo ḡlo *Olip* ni tetejrapetamo daalópóló, mepaae tetejrape tukó faróló, ṡḡlemó olekeyalepó. Ti ai olekeyale ni tej horatere ḡṡta, kale bete daale *Olip* tikimó kaaróló mótua dapó. ¹⁸ Atérapa, diḡ olekeyale tetejrapené mepaae ḡle ere tetejrape ṡṡteróló bopé fakeyaḡse. Diḡtamo bopé faketepe, ti yḗlo i dere fo wosóló kisipa muae. Bete diriyóló daalópóló diḡ tetejrapené fotokḡró bitini, tetejrape daalópóló, betené fotokḡró beteralepó. ¹⁹ Ti me whjné etei fo enérapó. “Ḓ etéro olekeyóló daalópóló, mo tetejrape tukó faralepó,” ²⁰ Aita mo deretei, atima tuḡ tiki tirényi yaletiné Kótóné tukó faróló, diaḡḡ kisipa tiki tiró betere alané diḡ olekeyóló daalópó. Atérapa, me whj ṡṡteróló bopé faketepe ala ini, winé sukutu Kótó aḡmó betae. ²¹ Ti noatepae, Kótóné ama ḡlo ni tetejrape kḡle duraalu bokḡ sóró taaréni, mo tukó faralepó. Atéyale kaae, diḡkélé tukó faraalomeipóló de?

²² Ti Kótó ḡta, kḡleturaalu taosóró wisi ala eróo, dowi ala deremó detersayóló kwia matere alakélé yóo dapóló kisipa muae. Yesupaae kisipa tiki tirényi, haepaae derepele so whjpaae Kótóné dowi kwia melóo, diḡ ḡpaae kisipa tiró betepa ama kḡlené sukutu tao sóo yaalópó. Atérapa, diḡ ama tao sere ala taaróló feni, ai wisi ala tuḡmó ḡle betó tawae. Aténitepa, ti Kótóné diḡkélé tukóló taae faraalópó. ²³ Ti ai kale tukó farale tetejrape atima tuḡ tiki tirényi, dowḡae fu betere ala taaróló, momó kisipa feteyóló ḡpaae tuḡ tiki tiratepa, ti kale tukó farale ṡḡlemó Kótóné momó ṡmó olekenérapó. ²⁴ Ti noatepae diḡta, ḡle botokore *Olip* ni tetej tukó sóró, ḡlo *Olip* ni ṡḡlemó olekeyaaitere ala mo hapólupatei olekerapó. Kale mo ḡlo *Olip* ni tej tukó farale ṡḡlemó momó olekeyaaitere hapólu ini, ama mo ṡmó olekenérapó.

Kótóné Isarael so whj tao saalópóló yale fo

²⁵ Norape-ó, diḡ bopé faketuraaalu mepaae so whj só deraḡsóró, kinóló mole ala diaḡḡ kisipa yaasepóló, ḡḡkéróló i dapa wosae. Talené mepaae Israel fake so whj atima hosaa mo ti ṡró betere ala ḡle epa, ti mepaae Juda meire fake so whj Talené ama ḡle muló betereitei fea ṡmótóro ḡ beterepaae wapa, atima hosaa ṡṡretei Talené momó feteraalópó. ²⁶ Atéturaalu, Israel fake mepaae turó aluyaḡsóró tao saalo ai ape. Ai fo kaae aḡmó erapó.

“Tao saaire whj Saion be taaróló wouraaalu, Jekop fake so whjné Kótó sisópaae erale ala kemeraalópó.

²⁷ Atima aluyaḡsóró yḗlo tao saalópóló muló betere dirii fo i ape.

Atimané dowi ala yḗlo tokóló aluraalópó,” erapó.

²⁸ Juda fake so whj atima kale fo wisi ḡróló sisópaae eratereteiné diḡtamo bóe du beteralepó. Atima Juda fake so whjné kale wosetere fo wisitamo atéro bóe du betepatei, Kótóné ama so whjóló sorokó su yóló kae

beteró betereteiné ama hosaa mole naale senaalepóló, yaala sókó fu beterapó. Ti aita, take nou-matererapepaae i ala mo eraalopó yóló mulale fo sya furaalu du beterapó. ²⁹ Ti noatepae, Kótóné ama so whjpaee hãle matere ala ama tué feteyóló momó tokó sóo, ama kutó diraaí ape depa wale so whjpaee, diã fae yóló hõkonatere alakélé yóo dumipó. ³⁰ Juda meire fake so whj diã take betale alimó Kótóné fo aõmó sukóló bitini, ama fo tikitú betalepó. Tétu betaleteti, mió Juda fake so whj Kótóné fo aõmó sukóló bitini, dowãae fóló du betale alané Kótóné diã kolené sukutu tao saaire tũ mulalepó. ³¹ Atére kaae, mió Kótóné diã kolené sukutu tao sale alané take atimakélé kõletu tao sõpóló, mió Kótóné fo tukóló dowãae fu beterapó. ³² Atéro dowãae fu betepa, Kótóné kolené sukutu atima mo fea tao saairaalu, fo tukóló dowi ala du betere tuãmó beterapó kisipa muõpóló, so whj fea ai ala tuãmó sóró beteralepó.

Kótóné doi sóró horatere ala

³³ Kótóné dotorõ fóló mole tué tiki beteró fea ala bete tuére alatamo ama kaepó.

Téruaalu ãla ãla fea tale dere alaró ama du betere alatamo né taleyóló kisipa yaaié?

³⁴ "Talené ama mole kisipa turó né kisipa ere?

Kótóné ama du betere ala wisiyóló yõpóló né yó maleé?

³⁵ Mé whjné Kótóné ãpaae momó tokõ melõpóló, me õlakó melaleé?" erapó.

³⁶ Ti noatepae, Talené so whjkélé, yó mole ãla õlakélé mo fea amatóró kaaró beterapó. Ai ãla ãla fea ama fokõné tẽteróló kaae tapa yó mulapó. Betere õlanékélé, ere õlanékélé ama kisipa mole alatóró erõpóló erapó. Atérãpa, ai sekõné ama doasi doi hãle muó tanõpóló yae. Mo kée! téyõpóló yae.

Dãné betere bete turó Kótõpaae hãle matere ala

12 Térapã norape-ó, Kótóné dã kolené sukutu tao sóró erótu betere wisi ala kilitu, hupu ó na simó sukũlaa daaróló Talepaae mótu dere kaae, diã mo bitutei, diaaõ hó, naase, tué tikikélé, hosaakélé fea Talepaae hãle melaasepóló i dere ape. Atétepata, Talené ala erótu mo kae so whj beterepã, ama kolóló hẽkeseyóló senérãpó. Ti aita, Talené diãpaae hãle eró betere alamó kisipa mutu, ama doimó mo donotóró dirótu betere kutó ai ape. ² Tétu, i haemó betó mole so whjné du betere ala diãné tokóló ini, take muale dowi kisipa taaróló, mió wisi kisipa muóló betae. Atétepã, ti Talené kisi whj aleróló beteraalo ai ape. Atéro bitu, kae kae ala fea diãnétei taleyóló itã, Talené ama yaai kisipa mole alapóló kãae kolóló, tué yaalopó. Kótóné kisipa mole alata, mo ala wisinaale, dã mo whjné eratepã, ti ã mo hẽseke yaalo ai ape. Ama kisipa mole ala mepaae yãyãni, mo sũmótóró mulapó.

³ Ti noatepae, Talené hamokoróló epaae melale kutó diróturaalu, diã feapaae i dere ma fo wosãe. Kótóné ãpaae kisipa tiki tiratere ala yõpóló, diã feamó betã be-

tã yóló ãliró beterapó. Atérãpa, dere ala fea yãlotóró sũmó enérãpóló, me whj só deróló bopé fakeni, Talené yã tuãpaae sũratepã i kutó sũmó dinérãpóló kisipa muãe. ⁴ Dã so whj fea mo betã tikitóró daalapó. Ai betã tikimó hó naase, kae kae tiki fea daaletei, ai tikirape feané betã kaae alatóró dumi, kae kae ala dua dapó. ⁵ Atéru ere kaae, dã fea Yesu Keriso tuãmó mo betã tikitóró daayóló beterapó. Dã Keriso so whj fea olekeyóló betã tikitóró daaleteiné no netóró beterapó. ⁶ Dã feané Kótóné ala erõpóló, amatei hãle hamokoróló kae kae kutõrape dokõralepó. Mepaae whj Kótóné kóló whj bitu, Talené fo i ape yóló yó matepã, ama tué tiki tiró betere bete mole fo donotóró sya fóló erótu beterõpóló yae. ⁷ Talené kutó diratere so whjrape bipi yãqsóró, tao sere kutó meló betepã, ti ai kutótóró dirótu betae. Mepaae so whjpaee Kótóné fo yó matere ala meló betepã, ti so whjpaee yó matere alatóró du betae. ⁸ Mepaae so whjpaetamo Talené ala erótu beteretei taaréni, yó tanõpóló ketekẽ bulatere ala meló betepã, ti ketekẽ bulatere fotóró du betae. Mepaae so whjpaee so whj tao sóró hãle matere ala yõpóló meló betepã, ti nalo kwia saai dapóló kisipa muóló meni, hãle sae yóló meló betã yae. Mepaae so whjpaee so whj tẽteróló kaae taru ãlisóró fole ala meló betepã, ti kisipa ai alapaaetóró mulóló, mo hotowaró kaae tawãe. Mepaae so whjpaetamo so whj kolené sukutu tao sere ala meló betepã, ti kutiri teraae fóló, hãjtamo tao sere ala du beterõpóló yae.

Ne nepaae yaala sókó furaalu mo alatóró erótu betae

⁹ No nepaae hãle tó tikiné maaté yaala sókó feni, hosaa tuãmó mo alatóró muluraalu, yaala sókó fu betae. Atétu, dowi ala mo ti sisõpaae eróló, wisi ala betã botokõ sóró tawãe. ¹⁰ Diaaõ no nepaae yaala sókó fóló, u tao su i tao su dere ala hãle yó tawãe. Naa no hamomané wisi ala du betepã, naao doi haepaae deróló ama doi sóró horóló, ã dukirótu betae. ¹¹ Talené ala erateretei, deokayóló hõni, Dẽi Kepe Wisiné diaaõ kepe bete tuãmó ketekẽ bulatepã, diaaõ ama ala erótu beteretei si kaae hãle dó tanõpóló yae. ¹² Take nalo Talené dãpaae wisi ala mo eraalopóló kisipa mutu, sekẽi ala wapakélé me ãla meipóló hãle belée taru, hãjné sukóló momatere ala betã suka fea yó tawãe. ¹³ Kótóné ama kae beteró betere so whj mepaae ãla ãla yãyãtepã, naao moletei bukóló hãle melãe. Mepaae uké wale so whj naao bepaae wisi kisipatamo dape sóró ãla melóló firãe.

¹⁴ Mepaae so whjné diãpaae kae kae sekẽi ala eratepã, Talepaae atima dorãe fo ini, tao sae yóló wisirateretei fotei yae. ¹⁵ Hãjné sukutu, mo kée du betere so whjtamo diãkélé hãtere ala yóo, dekõné sukutu moló du betere so whjtamo diãkélé moló yóo, du betae. ¹⁶ Diaaõ no netamo betã kisipa muóló dua betóo, bopé fake dere ala ini, doi muni sókó deyóló betó mole so whjtamo fulumuyóló betãmó betóo dere ala hõ yãõse. Naaotei yã fea ala fea tuére whjpóló, naao kisipanétei mepaae so whj só deratere ala mo yãõse.

¹⁷ Mepaae whjné diãpaae me dowi ala eratepa, ãpaae momó tokó matere ala ini, so whj feané keletómó mo wisi ala maaté erótu betae. ¹⁸ So whj featamo mo betã kisipatóró muóló, naao hosaa muni deyólo betere ala enépa, ti naao dere ala mo dua bituraalu du betae. ¹⁹ Norape-ó, menétamo diãpaae sekei ala eratepa, kwia tokó matere ala ini, Kótó ã fopaae buturaalu, ai kwia ama melópoló taalae. Ti noatepae, Talené asémó i fo erapó.

“Mepaae whjnétamó dowi ala eratepa, ti kwia tokó matere kutóta yãlopó,” erapó.

²⁰ Atérapa, kwia tokó meni,

“Naao bóe whjtamo wotetepa, ti ãla melóo, wej nokolepa, ti wej melóo yae.

Ti naao ãpaae ai eratere wisi alané ama hosaamó saalópó.

Atéro eratere ala ti ama topomó si kelerape hupó kaae horólo muaalópó,” erapó.

²¹ Dowi alané yã só deraçsóró hotowaró kaae taru, wisi alanétei dowi ala tãterólo alurópoló yae.

Tãterólo kaae tare whjrape aqomó betae

13 So whj fea tãterólo kaae tare *Gavman* whjrapené dere fo wosólo, diã fea atima aqomó sukólo betó mue. Ti noatepae, ai whjrape fea atéro so whj tãterólo kaae tanópoló, mo whjné sóro beteréni, Kótónétei ai tãterólo kaae tare kutó melóo, ai whjrapekélé sóro beteróo erapó. ² Atépatei, mepaae whjtamo ai tãterólo kaae tare whjrape aqomó bitini, bóe du betepa, ti ai whjrapetamo maaté dumitei, Kótóné eró betere alatamokélé bóe dilapó. Atéro bóe dele alamó atima só derólo dowi kwia melaalópó. ³ Ti noatepae, mepaae donoi ala du betere whjrapeta, kale tãterólo kaae tare whjrape kolólo wi dumitei, fo tukólo dowi ala du betere whjrape ti witua dapó. Kale tãterólo kaae tare whjrape kolólo diã wini, halaainé betaai kisipa mutepa, ti wisi ala du betae. Atépatei, ti atimané yã whj wisipólo dukiraalo ai ape. ⁴ Ti atima, Kótóné kutó diratere whj bitu, diã wisiyólo beterópoló, wisi ala erótu betere whjrapepó. Tépatei, diã dowi ala du betepa, ti mo wi yae. Ti noatepae, ama ai tawólo kutu betere sepake hãle tarapólo kisipa mute? Ti ãta, Kótóné kutó diratere whj bitu, dowi ala dere so whjtamo fopaae buólo kwia matere ala yópoló, Kótónétei ã sóro beteró beterapó. ⁵ Térapa, ã so whj fea kale tãterólo kaae tare *Gavman* whjrape aqomó betae dereteita, i betené dapó. Naao mo dere alamó kwia melóo, naao iniyale alamókélé hosaa tuãmó mole kisipanétei diã só deróo yaçsóró, atima aqomó betenérápó.

⁶ Me i alamókélé diã wituraalu, *takis moni* mótua dapó. So whj tãterólo kaae tare *Gavman* whjrapeta, Kótóné kutó diratere whjrape bitu, betere dokó fea so whj tãterólo kaae tare alatóro deté fu beterapó.

⁷ Mepaae doasi doi mole whjrapepaae eraaire ala mupa, ti feané mo erae. Ai alarape i ape. Atimané diãpaae *takis moni* etéro ãlae depa, ai sýtóro melóo, mepaae tómo belerólo ãlae depakélé melóo, mepaae ala tãterólo kaae tare whj betepa, ti ai whj kolólo witu, ã

aqomó betóo, mepaae tãterólo kaae tare whj doasi doi mupa, ti ai whj mo doasi doi muópoló hale horóo du betae.

Ã waaire be de felekerapa, ne nopaae yaala sókó fu betae

⁸ Mepaae whjné nalo tokó melaai dapólo sale ãla kwia mupa, ti ai kwia hãle muó tawaçsóró hapale tokó melaie. Ti yaala sókó fole ala betã kwia tokó melólo kemeraaire ala meipa, ne notamo yaala sókó fole ala hãle yó tawaae. Ti noatepae, mepaae whjné ama be whj so whjpaee yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukólo muló betere foné yae dere ala mo ai dokonatere ape. ⁹ Kale tukólo muló betere forape i ape.

“Nópu nokole ala yaçse, Whj dóló sukunaçse, Qlémi naçse, Mené ãla senée yólo au naçse,” erapó.

Mepaae tukólo muló betere forape fea husiró betere mo topo ala i ape.

“Naaotei yã yaala sókó fu dere kaae, so whj feapaae atéro yaala sókó fu betae.”

¹⁰ Mepaae whjné ama ne nopaae yaala sókó furaalu, wisi ala eratepa, ti atima doratere ala mo yaalomeipó. Atéro yaala sókó fole ala du betepa, ti kale tukólo muló betere foné yae dere ala mo turó dokonatapó.

¹¹ Mió i bitu du betere ala bete diriyólo kisiparu, yaala sókó fole ala du betae. Ti noa betené dumi, ã Talepaae kisipa tirale be dqomó kaae sóro bitiré wólo, mió ã tao sóro dape saaire be de mo felekemó sókó walapó. Térapa, noke firetei turukó horólo kele diriyólo betae. ¹² Mió kale be de sókó wouraalu, diliki mo felekemó kemeraai dapó. Térapa, diliki tuãmó bitu du betere ala tu dqpaae mulólo, bóe daai wase dakorótu dere kaae, kale de tuãmó mole ala wisi diãné bopémó dakeró betae. ¹³ Dã de tuãmó kisipa wisi muólo betere so whjné dere ala kaaetóro du betae. Diã so whj fea fo dokólo dowi wej nokole alaró so nópu nokole alata-mokélé, so ó whj nópu nokole alaró kae kae sonaalei alatamokélé, hãle sere alaró dei tué muólo alale sere alatamokélé momókó yaçse. ¹⁴ Ai dosãayale dowi alarapekélé, mepaae naao tó tikiné ekãlere alakélé netéro yaaloé yólo tué teketu bitini, ã tãterólo kaae tare whj Yesu Keriso betã kuti kaae derólo betae.

Kisipa tiró betere ala dirire whjró fotokó buni bére whjtamo

14 Kótóné i ala yae ó yaçse fo hãkearólo inipa, me whjné ama kisipa tiró betere ala béruraalu, ama tuñné etei kaae ala dopa yaalomeipó dere kilitu, taleyólo só deraçse. Tényi, mo nopólo dape sae. ² Me whj ama kisipa tiki tiró betere alané fea ãla sũmó nenérápólo nóo, me whjné ama kisipa tiki tiratere ala fotokó buni béruraalu, kutómó bilitere mo ãla maaté nóo, dua dapó. ³ Fea ãla nokole whjné kutómó bilitere ãla maaté nokole whjtamo dei kisipa mutu, ã erólo belei aqraçse. Atétu dere kaae, fea ãla nénitere whjné fea ãla nokole whjkélé só deraçse. Ti noatepae, ai whj-

ta, Kótóné ama naalepóló dape sóró betero betero. ⁴Yā noa kaa whj bitu, me whjné kutó diratere whj só deróló taletere ala du bitute? Ai whj ā tēteróló kaa tare whjnétoró taleyóló ā só deróo, só deréni yóo, enérápó. Ti noatepae, me whjné ā só deratere ala yaalomeitei, diriyóló betero Talené betā fotokō bulatere ala enérápó.

⁵Mepaae whjné betā be de Talené ama dāle muló betero kisi pa muóo, me whjné mepaae be de kélé fea betā kaaepóló kisi pa muóo du betero. Diā betā betā so whjné noa kaae be de mo dono be de póló kisi pa mutepa, ti ai kisi patóro sya fenérápó. ⁶Me whjné betā be de mo doasi be de póló kisi pa mutepa, ti ā tēteróló kaae tare Talepaaetóro kisi pa mutu dapó. Mepaae whj hupu, na, ba, nukupa, ti ā tēteróló kaae tare Talepaaetóro kisi pa mutu, mo kée yóló nukulapó. Mepaae néni were whj kélé Kótópaetóro kisi pa mutu, mo kée yóló we dapó. ⁷Ti noatepae, dāko mo betā whj kélé ama kisi pa mole ala yaai dapóló ama kōlenétei betóo, betā whj sukutepakélé, ama kōlenétei sukōo dumipó. ⁸Dā betere alakélé, sukutere alakélé, ti Talené ama kele tómotóro erapó. Térapa, dā hāle betepa ó sukutepakélé, Talené ama so whj tóro betero.

⁹Ti Yesu Keriso ā sukóló momó kepaayóló betereita, ti betere so whj ró sukāle so whj tamo tēteróló kaae tare Tale betaairaaalu, erapó. ¹⁰Āta, atére Tale betera pa, naao noné dere ala ó mole tuē tiki taleyóló, dorapóló noatepa só derótu betere? Ó diā mepaae so whj nékélé diaaō no nené ere ala kolóló, diāta, ē kaae mei beleipóló só derótu bitute? Ti noatepae, dāné du betere ala Kótóné tale yópóló, dā fea ā beterepaae betā betā yóló fóló, daaneta yaalopó. ¹¹I fo aseýóló muló betero.

“Ēta mo Tale bitu, yālo i dere fo hāsóko feni, mo yaaitere fotóro diāpaae dapa wosae.

So whj mo fea ē beterepaae wóló bukutiri teāro bitu, yāta etei kaae Tale betero fo mo yaalo ai ape,” erapó.

¹²Atéturaalu, dā so whj dokō feané du betale ala Kótóné taletepa, dāné yale alarape ama keletómó daalu, dānétei dosāyóló eneta yaalopó.

¹³Téyaalopa, dāné ne noné dere ala taleyóló u só derāle i só derāle du betere mo taalae. Téni, naao du betere alanétei naao no nené tuē doróló dée nalaōsóró, naao dere ala ti tuē tekeyóló yae. ¹⁴Ti ēta, Tale Yesu Keriso tuāmó bitu, fea ā naairetei fo muni, featóro nenérápóló yālo mo diriyóló kisi parapó. Té-patei, mepaae whj ama kisi pané mepaae āla doreteiné naalomeipó depa, ti ai whj ā were āla mo nenénipó.

¹⁵Yesu Keriso sukóló tao sale no hamoma naao āla nokole alané doraōsóró yae. Mepaae naao no ne were āla nokoletéiné atima tuē tiki doróló sekēratepa, ti yā tuāmó yaala sóko fole ala mo munipó. ¹⁶Naao mo wisi ala depatei, me whjné naao dere ala kolóló ā dée nukupa, ti naao ā dée nanalepóló yā eratere fo yaōsóró, naao dere ala kisi pa tekeyóló yae. ¹⁷Ti noatepae, Kótóné tēteróló kaae tare tuāmó, āla nokole

alaró *wain* wēi nokole alatamo doasi bete munipó. Té-patei, Deī Kepe Wisiné dā tuāpaae erótu betere mo donoi alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, hājné sukutere alakélé, i alarape feata, ti doasi bete mulapó. ¹⁸Atéreteiné mepaae whj dené Yesu Kerisoné ala eróturaalu, i dosāaté wale alarapetamo du betepa, ti Kótókéle hēkese yóo, mo so whj nékélé wisi ala dapóló yā dukiróo yaalopó.

¹⁹Térapa, diaaō mepaae du betere alané hosaa muni deyóló mo dua betere ala epa, ti dā feané Talené ala eraté fóló, mo dirii whj betaaire ala betā ketekē buóló eróló fakeraalopa siépe. ²⁰Kótóné so whj tuāpaae erótu betere ala mepaae āla nokole alané doraōsóró yae. Nokole āla fea doni, nenérápó. Té-patei, naao āla nokole alané mepaae were whj dée nalatepa dorapó. ²¹Hupu, na, ba, *wain* wēi nokole ala ó mepaae dere alanékélé, naao no dée nenérápóló kisi pa mutepa ti taalae.

²²Térapa, āla nokole ala, ó wetere ala, ó kae kae be de mó me ala yaōsóró dāle mole alakélé, me noa kaae ala naao mopóló kisi pa tiki tiró betepa, ti yāro Kótótamo tuāmó betā erópóló yae. Mepaae whjné wisirapóló kisi pa muóló dere alanétei ā só derénipó depa, Kótóné wisiró betero kélé hājné sukutu betero. ²³Té-patei, mepaae whj de tuē tamo mulu, Talepaae tuē tiki tiró betere ala sya furaalu, wisirapó kisi pa muni hōko nukupa, ti ai whj dowi ala dapó. Ti dāné du betere ala fea tuē tiki tiró betere alatóro sya fóló initepa, ti dowi ala dapó.

15 Dā tuē tiki tiratere ala fotokō bole so whjné dā kisi pa felé yaaire ala maaté ini, mepaae tuē tiki tiró betere ala bére so whjné ené inire ala tao sóro eratepa mo wisirapó. ²Dā dokō feané ne no hamoma hēkese yópóló, wisi ala eraté fu betenérápó. Atétepa, ti ama tuē tiki tiró betere ala mo fotokō buturaalu, ā dirii whj bitiré faalopó. ³Ti noatepae, Yesu Kerisonékélé amatei ā kisi pa felé yaaire ala ini, dāpaae wisi ala eróturaalu ā sekēi ala salepóló ase mó erapó.

“Mepaae so whjné yā faleýóló dowi fo du betaiteita, mo ēpaaetóro eralepó,” erapó.

⁴Ti noatepae, take aseýóló muló betere fo feata hāle ini, dāné dosāyóló kisi pa sópóló erapó. Aita Talené ala eró taruraalu, ama asepe foné matere ketekē dā tuāmó boleteiné take dāpaae wisi ala eraalopóló hājné sukutu betero.

⁵Térapa, hāle yó tare alaró ketekētamo matere Kótóné diā Yesu Keriso sya fu betepa, diā fea mo betā kisi patóro muóló betere ala erópóló yae. ⁶Até iruraalu, diā feané hosaa tuāmó betā kisi patóro muóo, betā fotóro yóo deremó, dā tēteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi hale horaalopó.

⁷Atérapa, Kótóné doi hale horaairaaalu, dā tēteróló kaae tare whj Kerisoné diā dape su yale kaae, diaaqkélé mepaae no ne hamoma wisi yóló dape sae. ⁸Ti noatepae yālo i dere fota, kale Juda fake kaarale noumaterapepaae yóló mulale fo mo dokonóturaalu, Kótóné ama ere fo so whjné mopóló diriyóló kisi pa yópóló, Yesu Keriso ā Juda fake so whjné kutó diratere

whj alée felepó. ⁹ Ti Yesuné ai ere alata, Kótóné atima Juda meire fake so whj kolené sukutu tao salepóló, ama doi doasi mulópoló erapó. I dere fo kaae ašemókélé erapó.

“Atéreteiné ę Juda meire fake tuamó bitu, ęalo naao doi doasi mulóo, naao doimó wole fo wisi wisi yóo, du betaalo ai ape.”

¹⁰ Ai fo kaae me i ape.

“Juda meire fake so whj-ó, diákélé ama so whjtamo touyóló hajné sukutu betae.”

¹¹ Kale fo kaae me i ape.

“Dię Juda meire fake so whj-ó, i haemó betó mole so whj featamo Talené doi hale sóró horatere wole forape du betae.”

¹² Ai fo kaae Aisaianékélé erapó.

“Jesi betemó kaayóló sókó holaaitere whjné i hae kwia feamó betó mole so whj teteróló kaae tawaalopó.

Atépa, Juda meire fake so whj atimapaee take ama wisi ala eraalopóló haj kisipa mutu, ępaee tuę tiki tiróló betaalopó,” erapó.

¹³ Take dępaee wisi ala eraalopó du betere Kótópaee dięné tuę tiki tiró betepa, ti ama hosaa muni deyóló dua betere alaró hajné sukutere alatamo diępaee eróló mo sęrópóló yae. Atéturaalu, kale Dęi Kepe Wisiné dię fotokęratepa, take nalopaee Kótóné dępaee wisi ala eratepa kelaalopóló dere haj mo ti fęayóló sęturaalu, feleyóló fępóló yae.

Pol Juda meire fakepaee Talené fo yó male feletei

¹⁴ ęalo norape-ó, dię tuamó wisi ala fęayóo, mo fo bete turó diaaę kisipa yóo, kisipa tikikélé mo fosó fosó yóo ere ala ęalo kisiparapó. Téru, dięsisi ketekę bulóturaalu, ma fo u du, i du dere alakélé mo enęrapóló kisipa mutapó. ¹⁵ Mepaae doasi bete mole forape diaaę kisipa epatei, mo ti diriyóló tuę yaasepóló, ę halaainé diępaee momó ai aseyale ape. Ti noatepa meipó. ę Juda meire fake so whj kuamó, Yesu Kerisoné kutó diratere whj bitu, ama fo wisi yó maté kwęyópoló ai kutó Kótóné hamokoróló ępaee hęle melóló ę sóró beteralépó. ¹⁶ Até ereteita, mo so whjmó Talepaee momaratere whjrapené kęlaa wisi wópóló simó sukýlaa dalótu dere kaae, Kótóné kale fo wisi Juda meire fake so whjpaee ęalo erótu beterapó. Aita hęle mei, ai fo wisi wosóló sya fupa, ti Dęi Kepe Wisiné atima wisiróló kae beteratere ala Kótóné kilitu, ita hęle matere ęla wisipó yópoló kisipa mutu, du beterapó. ¹⁷ ę Yesu Keriso tuamó bitu, Kótóné ama so whjpaee i erótu betere mo bete mole kutópóló dukiróló hale horótu beterapó. ¹⁸ Mepaae ęalo initere ala diępaee yaalomeitei, Juda meire fake so whj Kótóné fo aomó sukýlóló beterópoló, teteróló kaae tare whj Kerisoné ę fotokęratepa, ęalo foró yale alatamo diępaee i dere ape. ¹⁹ Kale Dęi Kepe Wisiné ę fotokęratepa, kae kae kelemei alaró doasi sira yaaire alatamo eróturaalu, Jerusalem bemó kaae sóró yó maté fóló, Iilirikum hae kwiamó sókó felepó. Téturaalu, Kerisoné fo wisinaale mo turó yó maté kwęyalepó. ²⁰ Mo take ęalo ené yóló muté wale kisipa i ape. So whj teteróló kaae tare whj

Keriso tuę inire be huluapaae kale fo wisi yó maté kwęyaa yalepó. Atéyaleteita, hęle mei, me whjné diyale kutó kwia kemeróló ditu dere kaae, yaaire hótepa yalepó. ²¹ I dere fo kaae ašemókélé erapó.

“ęta etei kaae whjpoló mené yó matepa kilini yale so whjnétei ę kolóo,

etei kaae whjpoló depa woseni yale so whjné ama fo wosóló ę kisipa yóo yaalo ai ape.”

²² ę taketitei dię beterepaae waai yalemó, ai alarapené bi bi duraalu wénipó.

Pol Rom-paae faai tale yaletei

²³ Tépateti, i hae kwiamó tę mole be hulua dokę fea Talené fo yó maté kwęyóló sęreteiné mió me kutó diyaaire tę munipa, ba fo dokę fea ęalo dię kęle wonée du betalépó. Téyaletei, mió me kutó diyaaire tę munipa, Spen hae kwiapaae faai wouraalu, dię keleté waai kisipa mutapó. Ti ę dię beterepaae sókó wóló, mepaae be dę diętamo ekei yóló beteró, nalo ę faaire tikipaae fupa, mepaae ęyęęre ęlarape dięné tao saasepóló dapó. ²⁵ Até yaai waairaalu, mió Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whjpi tao sene fulapó.

²⁶ Ti noatepaae, Jerusalem bemó Kótóné kae beteró betere so whj kuamó, mepaae yolealere so whj hęle tao suraalu, Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiata-momó Kótóné ama kaae beteró betere so whj atima kisipanétei hękesetamo *moni* deręleta yalepó. ²⁷ Atéró atima wisi kisipatamo deręleta yale *monita*, take folosóró Juda fakené atimapaee erale wisi ala kwia mulapó. Ti ai kwiata, folosóró Juda fakené Juda meire fake so whj atimané kepe tuępaee Talené wisi ala eralepó. Atéyale alamó, Juda fakepaee momó tokę móturaalu, atimamo tao sóró ęyęęre ęla matepa, mo wisirapó. ²⁸ Aita, ępaee diyae yale kutó ereteiné atima hajtamo ai *moni* sere ala kolóló, ę Spen hae kwiapaae faai wouraalu dię keleté waalopó. Ti ai *monita*, folosóró dotęyale *apose*l whjrapené ditere kutómó oleyale du ai ape. ²⁹ ę dię beterepaae wale sukamó, so whj teteróló kaae tare whj Kerisoné eratere wisi ala ę tuamó fęayóló mo sęratepa, diępaee eraai waalopóló kisipa mutapó.

³⁰ Térapa, no nerape-ó, dę teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuamó betere alaró Dęi Kepe Wisiné matere yaala sókó fole alatamo ę tuamó moleteiné diępaee sętere fo dapó. Ti noatepaae, ęalo yaaire ala yaęsóró sekei alané sesétu beterepa, diákélé ętamo ai seke tuamó bitu, Kótóné ę tao sópóló momatu betae. ³¹ Ti ęmó momaraaitere ala i ape. Judia fake Kótóné fo woseni hęle betó mole whjrapené ę daęsóró momaróo, Jerusalem bemó kae beteró betere so whj tao sóró melaaire *moni* atima wisi tuętamo sópóló momaróo du betae. Téturaalu, Kótóné ama kisipané ętamo dię beterepaae wópóló depa, ti wóló, dę fea ekei yóló sęa wisi nóló beterópoló, momatu betae. ³³ Térapa, hosaa muni deyóló mo dua betere ala mótu betere Kótó dię featamo beterópoló yae. Mo kée. Téyópoló yae!

Pol-né ama fulumu whjrapepaae k̄leó yale fo

16 Kenkria be huluamó betó mole Keriso so whjné kutó diratere so d̄ané ne Fibi-ta, mo so wisipó. Atérapa, Kótóné kae betero betere so whjné mepaae so whj mo wisiyóló dape su dere kaae yóló, əkélé Tale tuəmó betere sopa, mo wisiyóló dape sae yóló i dere ape. Atéturaalu, ą me ala ó me ɔlakó yąyą depa, ti diaaɔ ą tao sae. Ti noatepae, ąta so whj fea tao suraalu, əkélé mo wisiyóló tao su betere sopó.

³ Yesu Kerisoné doimó ętamo betəmó kutó diratere so Pirisilaró oma Akuilatamopaae k̄leó yae.

⁴ Ti atimaamo mené d̄el̄epatei witere ala ini, ha-laainé ęt tao su betalepó. Atéteremó, ȳlokélé mepaae Juda meire fake Keriso so whjnékélé, atimaamoné yale alamó Talepaae mo kée du betera-pó.

⁵ Atimaamoné bemó tour̄leta du betere Keriso so whjpaekélé k̄leó yae. Ȳlo hosaa mole no Epainetus-paaekélé k̄leó yae. Ti ąta, Esia hae kwiamó betó mole so whj Yesu Kerisoné doimó Keriso betaaipa, folosóro ąpi Keriso betale whj̄pó.

⁶ Dią tao saai kisipa mutu, depe tukó wei kutó dile so Mariapaae k̄leó yae.

⁷ Ę fake whj ęt yale kaae, *dipula* beterale sek̄ Adronikus-ró ama soma Junias-tamopaae k̄leó yae. Ti atimaamota, ęt Yesu Keriso tuəmó betaaipa folosóro Keriso bitu, kale *aposel* whjrape betere tuəmó mo doasi doi mole soró whjtamopó.

⁸ Tale tuəmó bitu, ȳlo mo hosaa mole no Ampliatu-paae k̄leó yae.

⁹ D̄a Yesu Keriso tuəmó bituraalu, bet̄a kutó ditere whj Urabanus-ró ȳlo mo hosaa mole no Stakis-tamopaae k̄leó yae.

¹⁰ Yesu Keriso tuəmó betepa, k̄ae kolóló whj wisipó du betale sek̄ Apelesipaae k̄leó yae. Aristobulus-né be whj so whjpaekélé k̄leó yae.

¹¹ Ȳlo fake whj Herodion-paae k̄leó yae. Narsisus-né bemó betó mole mepaae Tale tuəmó betere so whjpaee maaté k̄leó yae.

¹² Tale tuəmó bitu, mo depe tukó wei kutó ditu betale so tamo Tipaenaró Triposa-tamopaae k̄leó yae. Me ȳlo mo hosaa mole ne Tale tuəmó bitu, mo doasi depe tukó wei kutó ditu betale so Persis-paaekélé k̄leó yae.

¹³ Tale tuəmó betepa, sókó sóro kae beró betere whj Rufus-ró hamatamopaae k̄leó yae. Ti ama hamata, ȳlo hae kaae bitu, ęt tao su betale sopó.

¹⁴ Asinkritus, Flekon, Hermes, Patrobas, Hermasépi, atimatamo betó mole mepaae no-rapepaaekélé k̄leó yae.

¹⁵ Filolokus, Julia, Nereus-ró ama nematamokélé, Olimpas-kélé, atimatamo betere Talené kae betero betere so whj feapaaekélé k̄leó yae.

¹⁶ Kótóné ama kae betero betere so whj bitu, k̄leó yóló apuóló, diąsisitei k̄ló u tukó nuku, i tukó nuku du betae. I bemó betó mole Keriso fake so whjnékélé dią feapaae k̄leó i dere ape.

¹⁷ No nerape-ó, diąpaae yó male mo bete mole fo wisi mupatei, mepaae kae kae h̄ko fo yó matere whjrapené dią betəmó betere tekeróló, diaaɔ du betere wisi ala taaróló, dią dée nalaɔsóró, tika kae bitu, ai whjrape mo hotowaró kaae tawae. ¹⁸ Ti noatepae, atei ala du betere whjrapeta, d̄a ęteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné kutó diréni, atimané yaaire ala maaté ek̄leyóló du betera-pó. Atéru, mo bete mole fo diriyóló tūnire so whj dilikóló h̄le muló-turaalu, mo felei foró dukiratero fotamo du betere whjrapené dią k̄paae falaɔsóró wisiyóló kaae tawae.

¹⁹ Dią fea Kótóné fo wosóló aɔmó sukóló betó mulapó dere fo, i bemó betó mole so whj feané wosalepó. Dią ai ala erapóló deté fole fo ȳlo woseturaalu, ęt mo doa hajné sukutu betera-pó. Térapa, dowi ala mulapóló, só derané inire so whj bitu, wisi ala bet̄a yaai, kisipa fosó fosóre so whjtoró betae.

²⁰ Mo hosaa muni deyóló dua betere ala mótu betere Kótóné Satan ęteróló, diaaɔ hó aɔmó betera-tere ala mo felekemó yaai dapó. D̄a ęteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló h̄le tao sere ala dią tuą-paae erópóló yae.

²¹ Ętamo bet̄a kutó ditere whj Timotinékélé, ȳlo be whj Lusias, Jeson, Sosipata, atimanékélé diąpaae k̄leó dapó.

²² I fo as̄rale whj ęt Tertius d̄a ęteróló kaae tare Tale tuəmó bitu, ȳlo diąpaae k̄leó dapó.

²³ Ękélé, mepaae imó betó mole Keriso so whj kélé, d̄a fea touróló ɔla nukua dere be tale Kaius-né diąpaae k̄leó dapó. I doasi be huluamó *moni* ęteróló kaae tare whj Erastus-ró d̄ané no Kuartus-tamoné diąpaae k̄leó dapó. ²⁴ (-)

²⁵ Yesu Kerisoné yale ala i ape yóló, mió ȳlo yó mótu betere fo wisi diaaɔ wosetu betepa, Talené ama ai fonétei dią diriyóló betera-póló, fotok̄ s̄ymó bulalérapó. Atére alamó ama doi doasi muópóló yae. ²⁶ Ai ala wisita, mo take bitiré wale whjrapené kilini, kinóló moletei mo ti betó tare Kótóné ama fo eratere k̄ló whjrapepaae i fo as̄ yae depa as̄ ipakalepó. Aita h̄le meipó. So whj feané i fo dos̄ayóló kisipa duraalu, kinóló muale ala i haemó betó mole so whj feané Yesu Kerisopaae tūé tiki tiróló ą aɔmó bitu, ama ala eraté fu betera-póló h̄k̄earó betera-pó. ²⁷ Atére Kótó bet̄a fea ala fosó fosóre bete tale betera-pa, ama doasi doi h̄le muó tanópóló, d̄a Yesu Keriso tuəmó bitu, hale sóro horótu betae. Mo kée, téyópóló yae!

1 Korin

1 Kótóné mole kisipa sya furaalu, Yesu Kerisoné ama fo yó male fópóló, ę *aposel* whj sóró betereaai, Talené ę beterepaae ape yale whj Pol-né dapó. Dęné no Sostenes dęmo wusuró bituraalu i dere ape.

² Yęlo i dere aęęta, Korin be huluamó Yesu Kerisoné sameané fokóló kae beteróló, Kótóné touró betere so whj diępaae dapó. Dię atéro beteraleteita dowi ala ini, ama mo kae ala betę erótu beterópóló, ę beterepaae ape yalepó. Aita, dię maaté mei, hae kwia dokę feamó betó mole so whjkélé Yesu Kerisopaae tao sae du betere so whj dię ere kaaetóró erapó. Ti ai sekę ęta, dękélé atimakélé fea tęteróló kaae tare Talepó.

³ Dęné Aya Kótóró dę tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisotamo tuęmó kaaróló wale hamokoróló hęle tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, dię tuępaae erópóló yae.

Talepaae mo kée dere fo

⁴ Ti dięta, dę tęteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuęmó betepa, Kótóné hamokoróló hęle tao su betereiteimó betere dokę Kótópaae yęlo mo kée du beterapó. ⁵ Ti noatepae, dię ę tuęmó bitu kaekae ala erópóló, ama fo yó matere alaró ai fo bete mo diriyóló kisipatere alatamo Kótóné dię mo sęró beterapó. ⁶ Ti aita hęle meipó. Dęné diępaae Yesu Kerisoné ama yale ala i ape yóló yó matere fo diaaę wosaletéiné, Talené dię tuęmó mo ala eró betepa kilituraalu, ita mo bete mole fopóló kisipa mualepó. ⁷ Atéreteiné, dę tęteróló kaae tare whj Yesu Keriso hękeamó wale kelaai dapóló, dię ketekę buóló kaae taté fu beterapó. Tęturaalu, Talené ala eraairetei yęyęni, kae kae ala fea erópóló Dęi Kepe Wisiné hęle matere ala dię tuępaae mo sęró beterapó. ⁸ Atępa, dę tęteróló kaae tare whj Yesu Keriso wale sukamó, dię me alakélé munire so whj beterópóló amatei dię fotokę bulaté fóló kemene fole kwiapaae sókó faalo ai ape. ⁹ Kótóné dięró ama Naale Yesu Kerisotamo fulumu yóló betę kisipa muóló beterópóló, ę beterepaae ape yalepó. Atęyale Kótóné ama eraalopó dere ala fea hęsókó feni, motóró dokonóló erótua dapó.

Keriso so whj fake tekeyale ala

¹⁰ Norape-ó, yęlo diępaae i dere fota dę tęteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuęmó bitu, dię fake terekeni betę kisipa muóló mo betę alatóró du beterópóló, ama doimó yęlo dię tao su ma fo i dere ape. ¹¹ Yęlo no nerape-ó, dięsisi arale sóró fake teketu beterapó dere fo mepaae Koloené be whjné ene wapa wosalepó. ¹² Yęlo

dere foné bete i ape. Diękó mené duraalu, ęta Pol-né yó matere fo sya fulapó, mené du Apolos sya fulapó, mené du Sipas (Pita) sya fulapó, mené du so whj tęteróló kaae tare whj Keriso sya fulapó, du betere fo yęlo wosalepó.

¹³ Diaaę ai du betere ala-a, dę tęteróló kaae tare whj Keriso terekeyóló kae kae fake betere? Dię tao saai Pol filipaa ni tómó olerale? Dię węi tóपुरaletei-a, Pol-né fake so whj beteraai yaleé? Mo mei ai ape! ¹⁴ Dię mepaae so whj węi tóपुरatere ala yęlo ini, Krispas-ró Kaius-tamo betę tóपुरaleteiné mo kée fo du beterapó. ¹⁵ Yęlo mo kée dere fo bete i ape. Dię mepaae whjné duraalu, ęta Pol-né doimó węi tópualepó dere fo yaaire tų munéni yaletéiné dapó. ¹⁶ Kisipa keteyale fo me i ape. Stepanas-ró ama fake so whj tamo betę yęlo węi tóपुरaletei, mepaae so whj yęlo tóपुरénipóló kisipa mutapó. ¹⁷ Ti noatepae, dę tęteróló kaae tare whj Kerisoné ę dotonaletéita, so whj węi tóपुरópóló ini, so whj feapaae ama fo wisi yó melópóló yalepó. Ai fota, mo whjné mole fosó fosói kisipané yó mótumipó. Ti noa ala yaęsóró meipó. Mo whjné kisipané fosó fosóyóló yó matere foné, dę tęteróló kaae tare whj Keriso ę filipaa ni tómó sukóló dę tao sale foné bole doasi fotokę aluraęsóró dapó.

Kerisota Kótóné fosó fosóre kisiparó fotokętamoné betepó

¹⁸ Ti noatepae, sukóló mo ti aluyaaire so whjrapené ni tómó sukęlepó dere fo woseturaalu, bete muni hęle hęko fo nisi du beterapó. Tępatei, aluyaęsóró tao sere so whj dęnéta, Kótóné ai fo doasi fotokę bulapóló kisipa mutu beterapó. ¹⁹ Ti noatepae, i fo aęyóló muló beterapó.

“Fosó fosóre so whjné kisipa tiki yęlo doróo, mepaae so whjrapené doasi kisipare alakélé yęlo okoko eróló mo ti doróo yaalopó,” erapó.

²⁰ Dę tao saai fosó fosói kisipa mole whj-a, de betere? *Skul* yóló doasi kisipa sere whj-a, de betere? Mió i alimó bitu, du betere alané bete kisipare whj-a, de betere? Mo meipó. I haemó betere whjrapené mole fosó fosói kisipata, Kótóné ama yale alané keteirapené kisipa aęróló, mo ti okokoralopó. ²¹ Ti noatepae, so whjné i haemó mole fosó fosói kisipané Kótóné ala bete kelaai kikitu betereitei, kelaęsóró Kótóné ama fosó fosóre ala sya furaalu, atimané kisipa fomaakeralepó. Atére Kótóné ama fo wisi mepaae so whjné bete muni hęle hęko fopóló faletu betepatei, ai fo wosóló tuę tiki tiratere so whj aluyaęsóró Kótó ę wisi

kisipatamo tao sua yalepó. ²² Juda fake so whjné dere fo mopóló kisipa tiróppóló, kelemei alakó erae yóo, Juda mei Krik fo bole so whjné fosó fosói kisipa bete kekitua yóo du betera. ²³ Tépatéi dānéta, ti so whj tēteróló kaae tare whj Keriso filipaa ni tó mó sukāle fo betā yó mótu betera. Atéro yó matere fo woseturaalu, Juda fake so whj atima dei tuē mutu aita kelemei ala wisi mei, hōko alapóló atima dée nukua yóo, Krik fo bole so whjné bete munire fopóló faletua yóo, du betera. ²⁴ Tépatéi, Juda fake so whjkélé, Krik fo bole so whjkélé fea Kótóné ā beterepaae ape yalepó. Atéyale so whjné dā tēteróló kaae tare whj Keriso sukālepó dere fo woseturaalu, āta Kótóné fotokōró ama fosó fosói kisipatamo bole bete ai ape du betera. ²⁵ Ti noatepae, whjné Kótóné dere ala kilituraalu, bete muni kapala hōko alapó du betepatei, ai alané mo whjrapené fosó fosóre kisipa teraae falapó. Mepaae whjrapené Kótóné du betere ala kilituraalu, keteirapené dere ala kaae aōrapó du betepatei, ai alané mo whjné bole doasi fotokō teraae falapó.

²⁶ No nerape-ó, diā Talené ā beterepaae ape yaletei, take diā noa kaae so whj betepa yaleró, diaaōtei kisipa muae. Mo so whjrapené diā fea kaae kolóló, fosó fosói kisipa mole whjrape ó néli whjrape ó mo doasi topo whjné naale senaalerape bitinipó. ²⁷ Tépatéi, i haemó mepaae doi munire alarape Kókóné tao suraalu i haemó betó mole fosó fosói kisipa mole whjrapené kisipane ala sisópaae eráló haleralepó. Téturaalu, mepaae i haemó fotokō buni bére ala tao suraalu, fotokō bole ala só deróló haleralepó. ²⁸ I haemó doi munire alakélé, bete muni hāle hōko du betere alakélé, mo inire alakélé fea Kótóné sorokó suraalu, mo doasi doi mole ala só deróló hāle ɔla aōralepó. ²⁹ Ti ai ere alata, noa ala yaōsóró meipó. So whj mo betānekélé, Kótóné ama keletómó bopé fakeyóló nene yaōsóró erapó. ³⁰ Yesu Kerisota, dā mó fosó fosói ala melaai, Kótónétei ā ai alané bete alée faralepó. Ā tuāmó bole fosó fosói ala wisi i ape. Dā ā tuāmó betepa, Kótóné donoi so whjpó yóo, ama ala eróppóló sóró mo kae beteroó, dāné dowi ala Yesuné sameané dupuróló dā hāle beteroó erapó. ³¹ Atéreteiné, i fo aseýóló muló betera.

“Mepaae so whj bopé fakeyóló nene yaai depa, ti Talené ama eró betere alamó betā ā dukiróló bopé faketu betae,” erapó.

2 Norape-ó, ē diā beterepaae wóló, Kótó ā etei kaae Tale betera. ¹ diāpaae yó móturaalu, whjné wosóló feléyóppóló yālo fosó fosói foné ó fosó fosóre kisipané inipó. ² Ti noatepae, ē diātamo betale sukamó mepaae ala yālo kisipané enépatéi, me ala kisipa inire whj aoyóló beterepó. Atéru, Yesu Keriso betā etei kaae whjpóló ere foró ā filipaa ni tó mó sukāle fotamo betātoró, yó melaai kisipa mualepó. ³ Ē diātamo wóló betale sukamó, béyóló otālere alakélé, witere alakélé iruraalu, diri furu furutamo Talené fo yó mótu betalepó. ⁴ Talené fo wisi yó móturaalu, so whjné wosóló felérapó yóppóló, yālo fosó fosói kisiparó fotamoné yó menipó. Tényi, Dēi Kepe Wisiné fotokōné eró-

tu betere ala diaaō hākeamó kolóppóló, yālo hāle yó betā mótu betalepó. ⁵ Ti aita, diā mo whjné fosó fosóre alapaae tuē tiki tirényi, Kótóné fotokōné erótu betere alapaae betā kisipa tiróppóló yalepó.

Dēi Kepe Wisiné matere fosó fosói kisipa

⁶ Tépatéi, Kótóné ama bete mole mo fo wisi dā dirii kisipa mole so whjpaae yó matepa woseturaalu, ita mo fosó fosói fo wisipó du betera. Dāné ai yó mótu betere fota, mió i alimó betere whj ó atima tēteróló kaae tare topo whjrapené dere fosó fosói fo kaae meipó. Ti ai whjrapéro atimané du betere alatamota, mo hāle ɔla kaae alée fu betera. ⁷ Dāné atei kaae fo mo yó meni, Kótóné kinóló mole fosó fosói fo betā yó mótu betera. Ti ai fota, dā Kótóné ama kae ere dē tuāmó beteroóppóló, mo take sāró haetamo kaaraaipatei, mo so whjné kelaōsóró kinóló munéli-pakalepó. Tépatéi ai ala dāpaae mo eraalopó. ⁸ Mió i alimó betó mole so whj tēteróló kaae tare topo whjrapené, ai kinóló mole fosó fosói ala mo kisipanipó. Ai alatamo atimané tuē uāsró, ti Kótóné ama kae ere dē wisinaale fāane Tale ā filipaa ni tó mó ol-erólūameipó. ⁹ Tépatéi, i fo aseýóló muló betera.

“Kótóné āpaae yaala sókó fu betere so whjpaae eraaire ala ama ta leróló muló betereitei, betā whjné kelenékélé kolóo, wosélinékélé wosóo, hosaa tuāmókélé mulóo mo inipó,” erapó.

¹⁰ Atépatéi, ai kinóló mole alarape dāné kolóppóló, Kótóné dā tuāmó beteroó betere Dēi Kepe Wisiné hākearalepó.

Téturaalu, so whjné hosaa tuāmó mole ala taleyóló, Kótóné ama mo apaae derepale fo bete mo whjné fosó fosóre alané tuē enénipa, Dēi Kepe Wisinétei ai kinó betere alarape bete tokóló hākearótua dapó. ¹¹ Ti noatepae, me whjné mole tuē tiki né kelere? Ai whjné ama kepené betā tuērapó. Atére kaaetóró, Kótóné mole kisipakélé me whjné tuēni, ama Kepené betā kisi-parapó. ¹² Talené dā matepa sale Kepeta, i haemó betere kepe mei, Kótóné hamokoróló hāle matere ala wisi dāné kisipa yóppóló, ama doteyale Kepetóró dāné salepó. ¹³ Ti dāné i du betere fota, mo whjné yó male fosó fosóre kisipané dumitei, Kótóné Dēi Kepe Wisiné dāpaae yó matepa, dānémo diāpaae i dere ape. Dēi Kepe Wisiné erótu betere ala yó móturaalu, ama dāpaae etéro yó melae dere fotóró sya fóló, i du betere ape. ¹⁴ Kale Dēi Kepe Wisi bitinire whjné, ti Kótóné Kepené yó matere fo mo dapóló wosetumipó. Ti noatepae, ai fo bete Dēi Kepe Wisiné yó matepa, ti sūmó kisipanérapó. Kepe Wisi bitinire whjné ai fo wisi hāle hōko fo nisiyóló, bete wisiyóló kisipanénipó. ¹⁵ Kale Dēi Kepe Wisi betere whjné ti fea ala ama sūmó taleyóló kisipanérapó. Tépatéi, ai Kepe Wisi betere whjné ama dere ala me whjné ā taleyóló só der-anénipó. ¹⁶ Etei kaae fo erapó.

“Mé whj Talené ama kisipa kaae muluraalu, āpaae naao kisipa mole alarape i ape yóló, ā yó manéré?” erapó.

Tépatei, Talené sóró betero whj Kerisoné mole kisipa dā tuāmókélé mulapó.

Kerisoné ala diriyóló tuéniru alale seretei

3 Norape-ó, yālo diāpaae Talené fo yó móturaalu, Deji Kepe Wisi betere so whj paae yó matere fo kaae yó manépateti, diā tó tikiné ekēlere ala du betereiteiné, mo so whj kaae beterepó. Yesu Keriso tuāmó keteirape kaae betepa, ai dālemótóro yó mótu betalepó. ² Diā diri ɔla naaire sɔni, keteirape kaae betepa, mo dirire so whjmó matere ɔla kaae meni, ketei matere awā kaetóro malepó. Miókélé diā dirii ɔla naaire sɔnipó. ³ Ti diāta, tó tikiné ekēlere ala hāle yótóro tarapó. Ti noa betené yālo i fo de? Mepaae whjné dere ala kolóló, diāsi u tēterótu i tēterótu yóló dei tuē mutere alaró arale sere alatamo hāle yó tarapó. Tétu, diaaɔ tó tikiné ekēlere ala sya fu betereitei mo hākearóló yó matapó. Diaaɔ ai du betere alata, hāle mo so whjné dere ala kaaepó. ⁴ Ti noatepae, me whjné duraalu, ɛ Pol-né dere fo sya fulapó, mené du, ɛ Apolos sya fulapó du betere-a, hāle mo whjné dere ala kaae diaaɔkélé dumipóló de?

⁵ Ti Apolos-a, noa whjé? ɛ Pol-kélé noa whjé? Dāmotā, Talené kutó diratere whj maaté bitu, ama fo diāpaae maletéiné diā āpaae tuē tiki ai tiró betere ape. Talené amatei kutó terekeyóló whj dokɔ betā betā yóló matere kaae, dāmopaae malepó. ⁶ Atéreteiné, ɔla wae yālo biliyóo, Apolos ā ti ɔla wisiyóló holópóló wēi deróo yaleteti, ai ɔla wae wisiyóló horatere alata, ti Kótóné amatóro eratapó. ⁷ Ti ɔla wae bilitere whjró wēi derótu betere whj tamota, mo hāle ɔla aɔrapó. ɔla horótu betere Kótó betā mo doasi ai ape. ⁸ ɔla wae bilitere whjró wēi deratere whj tamoné betā alatóro erāai kisipa mutu, kutó ditu beterepó. Atétere kutó Talené taleyóló, me whjné ama diyale kutó sýtóro dupu melóo, me whjné diale kutómókélé atérótóro melóo, yaalopó. ⁹ Ti noatepae, dāmotā Kótóné ama betā kutó diratere whj betepa, diāta Kótóné ama kutóro tētere betamo kaaepó.

¹⁰ Kótóné ama hamokoróló ɛ hāle tao saleteiné, fosó fosóre whjné be tētu dere kaae tēyaairaaalu, kaae sóró hae eleké yālo deyalepó. Atéro deyale eleké tómó me whjné be tētu beterepó. Atéro be tētere whjrape dokɔ feané hōko tēni, mo hotowaró kaae taru tēnérapó. ¹¹ Ti noatepae, ai tēne be eleké taaróló, me whjné eleké kae denénipó. Ti ai be tētere elekéta me kae mei, Yesu Kerisopaae dó faróló erapó. ¹² Mepaae whjné ai kale dere eleké tómó be tēturaalu, *kold kapa*, ó *silpa kapa* ó doasi *moniné* duputere kane ó ni fake ó hāta sóku ó kape ó we dako sórotamo tētu betepa, ti Talené ama taletere be dēmó, whjrape dokɔ feané diyale kutó kāae kolóló hākearaalo ai ape. ¹³ Ti ai be tētere whj dokɔ feané diyale kutó Talené ama taletere be dēmó, mé whjné diri ɔla sóró tēyóo, mé whjné béi ɔla sóró tēyóo eréro siné dóló hākearatepa, kelaalopó. ¹⁴ Mé whjné tēale betamo siné dénitepa, ti ama diyale kutómó dupu wisi saalo ai ape. ¹⁵ Mé whjné ama tēyale betamo siné doló kemeró betepa, ti ama diyale

kutómó me dupu saalomeipó. Ti ā aluyaɔsóro Talené tao saalotei, ama kuti ó mepaae ɔla ɔla fea siné doló tiki hāle fu dere kaae yaalopó.

¹⁶ Diāta, Kótópaae moma dere be tēnuraalu, Kótóné Deji Kepe Wisi diā tuāmó ai betere kisipanié? ¹⁷ Kótópaae momatere betamo, mepaae so whjné fisikóló dorótu betepa, ti Kótóné ai so whj kélé doraalopó. Ti noatepae, Kótópaae moma yópóló tēne beta, me dowi alatamo hosekényi, mo ama alatóro erópóló kae tēno betere momatere be ti diātóro ai ape.

¹⁸ Diaaɔte diāta, fea ala bete kisipare so whj nisi yaɔse. Mió i alimó betó mole so whjné kisipané i seké-ta mo fosó fosórapó depa, ti ai whj ā me ala tuē inire whj kaae bitu, Talené ala betā sya fu beterepóló yae. Atétepa, ti mo fosó fosóre whj betaalo ai ape. ¹⁹ Ti noatepae, i haemó betere whjrapené mole fosó fosói kisipa Kótóné kilituraalu, ita bete muni hōko alapó du beterepó. Aita, i asēmó mole fo kaaepó.

“I haemó fosó fosói kisipa mole whjrapené so whj dilikitu betere alané denólótu betere alamó Kótóné atimatei daalopó,” erapó.

²⁰ Ai fo kaae me i ape.

“I haemó betó mole fosó fosóre whjrapené tuē tikita, me bete muni hāle ɔla kaae aɔretei Talené ama mo tuērapó,” erapó.

²¹ Térapa, mo i hae whjné diāmó meló betere ɔla ɔlakélé, take nalopaae yaaitere alakélé, fea diā Yesu Keriso tuāmó betepa meló beterepa, mepaae whjrape doiyóló bopé fake dere ala du betaɔse. ²² Diāpaae ai meló betere ɔlata, Pol ó Apolos ó Sipas (Pita) ó mió i ere hae tiki ó betere alakélé, ó sukutere alakélé ó mió du betere alakélé, ó take nalopaae yaaitere alakélé fea Talené diāmó meló betereiteiné ai ɔla ɔla taleta, ti diātórotipó. ²³ Ti diākélé, dā tēteróló kaae tare whj Kerisoné ama so whjtóro betóo, Yesu ākélé Kótó aɔmó ama naalema betóo, erapó.

Dāta Kerisoné kutó diratere Aposel whj beterepó

4 Térapa, diāné dā noa kaae whj bitu déró, i dere fo wosóló kisipa muae. Dāta, so whj tēteróló kaae tare whj Kerisoné kutó diratere whj bitu, Kótóné kinóló mole mo fo wisi wisiyóló kaae taru, so whj feapaae hākeamó yó mótu beterepóló dā sóró beterepó. ² Téró mepaae whjné, me whj paae i kutó ó ɔla wisi mo tawae depa, ti mo wisiyóló kaae tanérapó. Nalo ama diyale kutó talené kelerālemó, hōko dini mo donótóro dipa, ti mo wisirapó yaalopó. ³ Yālo hāsókó fóló yale ala diāné ó mepaae fo tokóló taletere whjrapené taletepa, ɛ whaalāia inipó. I dere fota, mo dapó. ɛ hāsókó fóló du betere ala yāloteti tale dumipó. ⁴ Kótóné keletómó ɛ hāsókó fóló yale ala yālo hosaa tuāmó munipóló kisipa mutapó. Tétu, yāloteti ɛ taleyóló me hāsókó fele ala munipó depa, ti ɛ me ala initere whj póló dumipó. Yālo du betere alata, Talené ama betā taletu beterepó. ⁵ Atérapa, so whjné du betere ala taleyaai Talené tukóló muló betere be dē teópatei, diaaɔ me whj taleyóló só derényi, Talenétóro yópóló kaae tawae. ā wale sukamó so whjné diiliki tu-

ğamó kinóló du betere ala hãkearóló de tuğmó mulóo, so whjné me ala yaairaaalu hosaa tuğmó kíkiti mutu betere kisipa tikikélé hãkearóo, yaalopó. Atétere sukamó, so whj feané yale wisi alamó Kótóné atima dupu betã betã yóló matepa saalopó.

⁶ Atérapa ne norape-ó, Apolos dãmoné diã tao saai kisipa mutu, yale ala fea, diãpaae așemó ai deté wale fota, diaağ kisipa sôpóló sÿróló yalepó. Ti noa betené mei, Juda fakené mara mole fo i ape.

“Talené așyóló muló betere fota, mo whjné kisipa mole alatamo touróló yağse,”

ere fo bete diaağ kisipa yaasepóló, du betere alapaae dó faróló dãmoné yó malepó. Atéyale ala diãné wisiyóló kisipa depa, ti me whjné doi sóró horóo, me whjné doimo só deratere alata, bopé faketera ala yaalomeipó. ⁷ Ti noatepae, ya kolósu me whj kolósu yóló, me whj kaepó du betere-a, né kae kae yóló beterele? Naao ai sóró tare ðlata, ya mené menipóló kisipa mute? Ai ðlatamo naao sóró tarapóló kisipa mutepa, ti naotei salepóló kisipa mutu noatepa bopé faketu betere? Têni, diãné ai mole ðla ðlata, mené di-ğamó meló betepa, bopé faketera ala mo taalae.

⁸ Diaağ senére ðla ó enére ala fea yağare nisyalemó, diã mo sÿ ai ererapó! Diãta, ðla ðla fea yağani, mo néli whjrape ai bitirapó! Dãné diã tao sini, diã tẽteróló kaae tare doasi topo whjrape ai bitirapó! Diã tẽteróló kaae tare doasi topo whjrape bitușsóró, ti dãkélé diğtamo betãmó tẽteróló kaae tare whj bitu, hẽkesetere ala du bitușpó! ⁹ Ti noatepae, yağo kisipané *apose!* whjrape dãta, Korin bemó betó mole so whjné keletómó Kótónétei dã doi muni mo belei ðla kaae ağrapó. Ti dãta, bónené be nóló so whj feané keletómó doasi hale seróló daairaaalu, dokóló muló betere ağrapó. Atére ala i haemó betó mole so whjnekélé, hepen-mó betó mole *ense!* rapenekélé, kolğpóló hãkeamó hale seralepó.

¹⁰ Dãta, dã tẽteróló kaae tare whj Kerisoné ala erótu, kisipa okokoi whjrape ağpa, diãta Keriso tuğmó bitu, ama ala erótu betere fosó fosóre whjrape ağrapó! Dã fotokğ buni, bére whjrape betepa, diã doasi fotokğ bole whjrape ai betererapó! Diã doasi doi mole whjrape betepa, dãta belei sókótei i betó mole ape!

¹¹ Take bitiré wóló, mió i betere alimókélé, ðla meiyóló wotetamo betere alakélé, wẽi nokole dere alakélé, dowi bisinaai fi kuti deróló betere alakélé, mo doasi susupu sere alakélé, dã be meiyóló hğko fité kotere alakélé, hãle yó tarapó. ¹² Dã naaire ðla ó fitere bemó kisipa mutu, dãné fotokğnétei depe tukówei kutó ditu betepa. Mepaae whjné dã só deróló faletere fo depa, atimapaee Talené diã wisirğpóló yae fo betã yóo, dãpaae doasi susupui ala eratepatei tokğ meni, me ðla meipóló hãle bele yóo, du betepa. ¹³ Mepaae whjrapené dã eratere fo depa, dãné atimapaee mo naamei fo maaté dua dapó. I haemó betó mole so whjné dã kilitu, doi muni mo dowi taae fatere ðla kaae ağraté waletei, miokélé ai alatóró hãle yó tarapó.

¹⁴ Yağo i aștu betere fota, diã hale yğpóló dumitei, diã yağo mo hosaa mole naale senaale kaae betereiteiné, diã kğpaae fağsóró ma fo dapó. ¹⁵ Diã

Kerisoné ala erótu betere tuğmó, kaae tare whjrape mo hãle ðla kaae betó mupatei, diãné ayata dekeró bi-tinipó. Ti noatepae eșta, dã tẽteró kaae tare whj Yesu tuğmó bitu, ama fo wisi yó maleteiné eș diaağ aya alée felepó. ¹⁶ Atéreteiné, diãné yağo dere ala kolóló sÿróló yaasepóló, diã ketekẽ bulóló ma fo i dere ape. ¹⁷ Ti noa ala yaai meipó. Yağo mo yaala sókó fu betere naale Timoti aș diã beterepaae ai dotonatere ape. Ti aita hãle mei, Tale tuğmó bitu, tuğ tiki tiróló Talené ala eró tare whj wisipó. So whj tẽteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuğmó bitu, yağo du betere ala diaağ kisipa kete yağsóró, ama diãpaae yaalopó. Ti be hulua dokğ feamó betere Keriso so whjpaee yó maté kutu betere foró yağo yó matere fotamo wusuró mo betã alatóró erapó.

¹⁸ Eș diã beterepaae waalomei nisyóló, diã mepaae so whj doasi kisipare whj ağyóló bopé faketu betepa.

¹⁹ Atétu betepatei, Talené ama kisipanétamo eș diã beterepaae wğpóló depa, ti mo felekemó waalo ai ape. Atéró wóló bitu, ai bopé faketu betere whjrapené dere fo maaté wosaai mei, ai fo tuğmókélé noa kaae fotokğ buléró kãae kelaai dapó. ²⁰ Ti noatepae, so whjpaee Kótóné tẽteróló kaae tare ağmó mole ala eróturaalu, mo whjné foné maaté ini, Kótóné ama fotokğnétoró erótua dapó. ²¹ Eș aipaae wouraaalu, diã supuraai biyãta-mo waalopé, yaala sókó furaalu naameyóló mo dua apeloé? Diaağ kisipané mé alakó diãpaae eraai ape yóló kisipa mute?

Nópu nokole whj keriso faketamo touyóló bitini, kae betepóló hokğ falae

5 Diã tuğmó, betã whjné ama alimané dokale sotei aș dokalepó dere fo wosalepó. Atéró ayané dokale sotei dokotere alata, mo nópu nokole alatóró ai dere ape. Ti Kótó tuğ inire whjnekélé atei kaae mo sonaaiei ala dumipó. ² Aita dowi ala du betepatei, diaağ kisipané wisi ala dapóló bopé faketu betepa. Ai ala deremó, diã dekené sukuturaalu, atétere whj diğtamo touyóló betağsóró, hğkó falușsóró mo wisi uğpó. ³ Ti eș diğtamo bitini kae betepatei, dã fea tuğmó mo betã kepetóró betereiteiné eș diğtamo betepa. Ti eș kaae betóo, diã kae betóo epatei, eș aimó biture kaae, ai ala yale whj yağo mo só deró betepa. ⁴ Diã fea dã tẽteróló kaae tare whj Yesuné doimó touróló betóo, yağo kepekélé diaağ kepetamo betãmó betóo, Tale Yesuné ama matere fotokğ șumó buóo epa, ti ai whj aș Satan-né naase tuğmó mulae. Atétepa, ti ama tó tiki doraalotei, Tale waaire be demó, ama kepe bete tao saalo ai ape.

⁶ Ti ai whj hğkó faréni, hãle betepatei wisirapóló bopé faketera ala mo dorapó. Mo sawatamo ðla *yist-nétei flawa* o bula doasi tópuratere ala diaağ kisipa inié? ⁷ Diãta, kisi *flawa* o kaae ai betere ape. Térapa, *yist* bunire kisi *flawa* o kaae alée fóló betaasepóló, up-ulé *flawa* omó bulótua yale moi *yist* sokóló tae falae. Ti noatepae, dãné yale dowi alamó Kótóné dã kwia melaai yaletei, hãsókó faróló, *sipsip* hupu male Kótópaae hãle melóló sukunapó. Atéyale sekẽta me kae

mei, dā tēteróló kaae tare whj Keriso ai ape.

⁸ Atéremó, Talepaae mo kée yóló ɔla deturaalu, take *flawa* omó bulale moi *yist* sokóló taae falae. Ai *yist*-ta, dowi tuę mutere alaró du betale kae kae sonaalei dowi alatamopó. Ai ala taaróló, *yist* bunire otóró deóló naalopó. Tétu, u dei tuę mulutei tó tikiné hāle sikjili dere ala ini, Talené mo alatóró erótu betereiteita, ti kale *yist* bunire o kaaepó.

⁹ Take ɔlo diāpaae folosóró ašemó, nópu nokole so whjtamo fulumu ɔaose yale fota, i haemó betó mole nópu nokole so whj ó ɔla ɔla mo dekéro senée yóló ekęle du betere so whj ó me whj dilikóló ɔla ɔla su betere so whj ó kapala kótópaae momatu betere so whjtamo fulumu ɔaose yóló inipó. Keriso so whjnétei ai dosāyale alarapetamo du betepa, ti atétere so whjtamo fulumu ɔaose yóló yalepó. Ti i haemó betó mole mo so whj tuę mutu ɔlo i fo uasóró, ti mé tikikómo dowi ala munipa, aipaae bitj fae fo uáé? ¹¹ ɔlo i dere asęta, mepaae so whjné diāpaae āta nao Keriso nopó du bitutei, nópu nokole ala ó ɔla ɔla senée yóló ekęle dere ala ó kapala kótópaae momatu betere ala ó whjné doi doróló eratere fo ó topo dotere wej mo dekéro nóló keyaa fole ala ó me whj dilikóló ɔla ɔla ɔlémi sere alakélé fea du betepa, ti ai so whjtamo fulumu dere ala momókó ɔaose. Tétu, betāmó ɔla nokole alakélé mo ɔaose.

¹² Keriso so whj mei, belapaae hāle betere so whjné dere ala taleyóló só derae fo Talené dāpaae inipó. Ti taletere alata, Keriso so whj diāsis maaté yae erapó.

¹³ Ti hāle belapaae betó mole mo so whj taletere alata, Kótóné betā enérápó. Térapa,

“Diā tuāmó dowi ala hāle yó tare whj diātamo touyóló betaqsóró kae beterepóló, hókó falae,” ere fo diaaɔ kisipa yaasepóló i dere ape.

Keriso no hamoma fo tokóló só deraose

6 Diākó me whjtamo mepaae ɔlamó arale supa, Kótóné kae betéro betere so whj diāsis wisirané-patei taaróló Kótó tuęnire whjrapené tale yópóló sóró fu betere ala wisire? ² Take nalopaae i haemó betó mole so whj feané dere ala, Kótóné kae betéro betere so whjné taleyaalopó ere fo diaaɔ kisipanié? Ti diānétamo i haemó betó mole so whjné dere ala diaaɔ taleyópóló, Talené yóló muló betepa, ti diā tuāmó ai du betere mo sawa alakélé tale enénipóló kisipa mute? ³ Take nalopaae *ense*-rapené du betere ala dāné taleyaalopó ere fo diā kisipanié? Ti atei kaae doasi hapólui ala dāné sýmó enérapa, i haemó mo sawa alatei diāsis alale sóró bóe du betere ala sýmó wisiranénipa de? ⁴ Térapa, Keriso so whj diā tuāmó atei kaae arale sóró bóe dupa, ti diākó mepaae doi munire so whjnékélé sýmó taleyóló donoranérapa, atei kaae so whj sóró beterae. ⁵ ɔlo i dere fota, diā haleyópóló dapó. Talepaae tuę tiki tiró betere so whj diāsis alale su betere ala taleyóló wisiraire fosó fosói kisipa mole whjkó diā tuāmó bitinipa du betere? ⁶ Diāsis atéro donórni, Kótópaae tuę tiki tirénire so whjné keletómó mepaae no ne hamoma só deraairaalu, fo tokóló

taletere *Gavman* whjrapepaae taleyae du ai betere ape!

⁷ Diā me dupu saai kisipa mutu, mepaae ne notamo fo tokóló só derótu betereiteiné, Talené ala erateretei taaróló, mo ti haepaae derepale ala hākearatapó. Mepaae whjné ɔpaae erale sekei alaró kapala dilikóló nao ɔla ɔla sere alatamota, dupu saai dapóló fo tekęni, me ɔla meipóló taalatepa mo wisirapó. ⁸ Aténi, diāné mepaae so whj dilikóló atimané ɔla ɔla sóo, atimapaee sekei ala eróo, du betereiteita, diaaɔ no nepaaetei du beterepó.

⁹ Dowi ala du betere so whj Kótóné tēteróló kaae tare tuāmó betaalomeipó ere fo diā kisipa munié? Nópu nokole so whj ó kapala kótópaae momatere so whj ó whjné dokore so ó so dokore whj kae sotamo nópu nokole so whj ó whj hamomatamo ó so hamomatamotei nópu nokole so whj ó whjné tiki dotonóló *moni* sere whj ó ɔlémi nokole so whj ó néli whj betaai wisi wisi ɔla dekéro senée dere so whj ó wej mo dekéro nóló keyaa fole so whj ó me whj eratere so whj ó so whj dilikóló ɔla ɔla su betere so whj fea, Kótóné tēteróló kaae tare aomó betaalopó dere fo mo nisiyóló wosaose. Aita, kapala fo dapó. ¹¹ Ai dosāyale alarapeta, diā mepaae whjné mo du betaletei, dā tēteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné doimó fokóló kae betéroo, ama so whjóló sóró kae betéroo, me ala muni mo donoi so whj betéroo, ere alata, dā kaae tare Tale Kótóné Dej Kepe Wisiné erapó.

Nópu nokole dowi alamó ere fo

¹² Mepaae whjné duraalu, “Kae kae ala fea fo muni, ɔlo mo sýmó enérápó,” du beterepó. Tépateti, mepaae alané dā tao sumipó. “Kae kae ala fea yaaire fo muni, ɔlo mo sýmó enérápó,” du betepatei, mepaae alané ę tēteróló kaae tawaqsóró, ai ɔlané wae sóró kutó diratere whj momó kaae betaalo meipó.

¹³ Mara mole fo i ape. “Mo ɔlata, wotetepa nóo, depeta, ti ɔla naai daayóo erapó,” Tépateti, ɔlaró depetamo ti Kótóné doróló mo ti aluraalopó. Talené dāné tiki aleyaleiteita, nópu nópóló ini, ama kisipa mole ala betā erópóló erapó. Dāné tikikélé Talené ama dupuyóló wisiró betereiteiné, amatórotipó. ¹⁴ Kótóné ama doasi bole fotokóné dā tēteróló kaae tare Tale sukāletei momó kepaaróló beteralepó. Ā atétu yale kaae, dākéle ama kepaaróló beteraalopó. ¹⁵ Whjné mo tikimó hó naase daalure kaae, diā touróló betere so whj feata, dā tēteróló kaae tare whj Kerisoné tikitóro daalopóló kisipanié? Ti Kerisoné tikimó olekere so whjte, nópu nokole sotamo olekeyóló betā tiki daatere ala wisire? Aita mo enéi ala meipó. ¹⁶ Mepaae whjné nópu nokole sotamo fitepa, ti atimaamo mo betā tikitóro alée folatei diā kisipanié? Ti noatepae, i fo asęrapó. “Atimaamo tiki betāmó touratepa, ti betā tikitóro alée faalopó.”

¹⁷ Tépateti, mepaae whj de Taletamo olekeyóló betāmó betepa, ti ai whjné keperó Talené kepetamo mo betā alatóró erapó.

¹⁸ Diā nōpu nokole ala tuāmó bitini, ai ala sisópaae eróló botokó fae. Mepaae kae kae dowi alata, hāle tómó maaté deretei, nōpu nokole alata, mo naao tikitei doróló folokolerótu betera. ¹⁹ Diāné tikita, Kótóné diā melale Dēi Kepe Wisiné momatere be tē- napó. Talené diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera. ²⁰ Diāné diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera. ²¹ Diāné diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera. ²² Diāné diā melale Dēi Kepe Wisi diā tuāmó betera.

Soró whj̄tamo dokotere ala tuāmó ere ala

7 Asemó diaaḡ ḡpaae wosale fo mió diāpaae i tokó matapa, wosae. Mepaae whj̄ so dokotere ala taaróló, hāle betepakélé mo wisirapó. ² Tépatēi, ḡlo diā keletepa diā betere tuāmó nōpu nokole ala mo turó ḡānetēiné, whj̄rape fea mo atimané sotamotóro betóo, sorapekélé atimané whj̄tamotóro betóo depa, ti mo wisirapó. ³ Soró whj̄tamo dokore tuāmó soné tik- iné hēkesere ala ama omanétóro eróo, whj̄né tikiné hēkesere ala ti ama somanétóro eróo, du betae. ⁴ Ti soné tikita, amatóro mei, omané tiki yóo, whj̄né tikikélé amatóro mei, somané tiki yóo, erapó. ⁵ Soró whj̄tamo dokore tuāmó, whj̄ ó soné ama tikiné hēke- sere ala yaai wosetepa, hōyóló sesé yaḡse. Aténi, soró whj̄tamo atimaamosisi betā kisipa muóló, Talepaae moma yaairaalū, fo dokóló be dē tukóló mulae. Atéro betero, tukóló mulale be dē sókó wapa, kale dere kaae momó touyóló betae. Ti noatepae, diaaḡ tikiné hēke- sere ala tēteróló kaae tawaaire fotokḡ buni bépa, Sa- tan-né diā dée nalaḡsóró dapó. ⁶ ḡlo i dere fota, yae yóló ere fo meitei, diaaḡ kisipané wisirapó depa, ti sya fóló enérapó. ⁷ Whj̄ fea so dokoni ḡ ere kaae hāle betepa aikélé doni, wisirapóló kisipa mutapó. Tépatēi, whj̄ dokḡ feapaae Talené kae kae ala meló betera. Me whj̄né dere ala kae yóo, me whj̄né dere ala kae yóo erapó.

⁸ Téró, whj̄né dokonire soraperó so dokonire whj̄ta- mopaakélé, wulia so whj̄paaekélé, i dere ma fo wosae. ḡ so dokoni hāle biture kaae, diākélé atéro be- taai depa ti doni, mo wisirapó. ⁹ Tépatēi, wotoró bitu ama tikiné hēkesere ala tēteróló kaae tawaaire fotokḡ sūnīpa, ti so whj̄tamo dokaai depa ó whj̄ so dokaai de- pa ti dokonérapó. Ti noatepae, ama tikiné hēkesetere ala yaai ama hosaa tuāmó si duku dere kaae yaḡsóró whj̄ so dokotepa, ó so whj̄tamo fenépa doni, mo wisir- apó.

¹⁰ Dokó mole so whj̄paae i dere fota ḡlo kisipané du- mitei, Talené yae yóló muló betere fo i ape. Whj̄né dokore so naao whj̄ tokḡ falaḡse. ¹¹ Sonétamo whj̄ tokóló fupa, ai so whj̄ kaetamo dokoni hāle betero. ¹² Téró, ama omatamo dowi kisipa mutu taaróló faai yaletēi momó fesaae wóló, atimaamo yale ala fea wisiróló touyóló betae. Soné ai dere kaae, whj̄nékélé soma tekaḡsóró yae.

¹² Diā mepaae so whj̄paae iniyale fo i dereteita, Tal- ené yae ere fo meitei, ḡlo kisipa mole fo dapó. Betā Keriso noné ama soma Talepaae tué tiki tiró bitinirutei,

ama omatamo betere ala wisipa, ti ai so tokḡ falaḡse. ¹³ Sonékélé, ama whj̄ Talepaae tué tiki tiró bitinirei so- tamo betere ala wisipa, ti ai whj̄ tokóló faai kisipa muaḡsé. ¹⁴ Ti noatepae, tué tiki tiró betere soné oma kisipa tiki tiró bitinipatei Talené ai so kae betero betereiné, ama omakélé kae betera. Atére kaae, tué tiki tiró betere whj̄né somakélé Talepaae kisipa tiró bitinipatei, Talené ai whj̄ kae betero betereiné, sokélé kae betero betera. Ai ala uāmeisóró, ti diāné naale senaalekélé Talené keletómó wisiyóló bitini, hāle hōko bituḡpó. Téuḡte, atimaamo Talepaae kisipa tiró betereiné, naale senaalekélé kae betera.

¹⁵ Tépatēi, soró whj̄tamo dokore tuāmó Talepaae tué tiki tiró bitinire soné whj̄ tokóló faai dowāe fupa, ti fōpóló yae. Atétepa, tué tiki tiró betere so ó whj̄ ati- maamo dokoniretéiné, whj̄ ḡ so kae dokotepa ó sokélé whj̄ kaetamo fupa wisirapó. Ti noatepae, dā soró whj̄- tamo dokóló bitu, hosaa muni deyóló mo dua betero. ¹⁶ Tué tiki tiró bitinire whj̄né dokore so-ó, naao whj̄ mo ti aluyaḡsóró tao senéretei ó tao senénirete i netéro kisipa yaaloé? Tué tiki tiró bitinire so dokore whj̄ naakélé so mo ti aluyaḡsóró tao senéretei ó tao sené inirete i netéro kisipa yaaloé?

¹⁷ Tépatēi, Kótóné ḡ beterepaae ape yale whj̄ fea me noa kaae ala epa, ḡpaae ape itikimó, ai alatóro erópóló yae. Ai diri ma fota, diāpaae maaté dumitei, hae kwia dokḡ feamó betó mole Keriso so whj̄paaekélé du betera. ¹⁸ Mepaae whj̄ de tiki sekaḡ tikīpa Talené ḡ beterepaae ape itikimó, ti ai alatóro erópóló, tiki sekaḡ tikinire whj̄ aḡyóló betaḡse. Mepaae whj̄ de tiki sekaḡ tikīnīpa, ti ai alatóro erópóló yae. ¹⁹ Tiki sekaḡ tikitere alaró tikinire alatamo me bete munipó. Kótóné tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere ala betā doasi bete mulapó. ²⁰ Diā so whj̄ fea noa kaae ala du betere tuāmó betepa, Kótóné ḡ beterepaae ape itikimó, ti ai ala tuāmótóro hāle betó tawae. ²¹ Diā wae sóro kutó diratere so whj̄ betepa, Talené ḡ beterepaae ape itikimó, ti me ḡla meīpa whaalīa yaḡse. Diā wae sóro kutó diratere so whj̄ betere ala taaróló, mo hāle betaaire tū mupa, ti wisirapa, atétóro betae. ²² Ti noatepae, mepaae so whj̄ de wae sóro kutó diratere so whj̄ bitīpa, ti i kisipa muae. Talené ḡ beterepaae ape yale sukamó, diā teraayóló hāle ai betero betere ape. Atére kaae, mepaae so whj̄ atīma kōlené hāle betepa, Talené ḡ beterepaae ape imó, ti Kerisoné wae sóro kutó diratere so whj̄ betera. ²³ Diāta, Talené ama doasi ḡlané dupuyóló betero betera, hāle mo whj̄né wae sóro kutó diratere so whj̄ alée fóló betaḡse. ²⁴ No nerape-ó, diā dokḡ fea noa kaae ala du betepa, Talené ḡ beterepaae ape tikimó, ti Kótóné ama keletómó ai ala tuāmótóro hāle betó tawae.

²⁵ ḡlo i dere fota kokopei whj̄rape ó so seimale whj̄- tamo dokoteremó dapó. I fota, Talené yae ere fo du- mitei, ama ḡ kōleturaalu tao sóro betero betereiné ḡ- lo dere fo mopóló diāné wosenérapó. ²⁶ Noa betené i fo dumitei, mió i alimó kae kae wou betere sekeḡ alamó kisipa mutu, diā mió ai betere kaaetóro hāle

betepa mo wisirapóló dapó. ²⁷ Diã so dokopa, ti tokó falaai kisipa muaqsé. So dokonipa, ti so dokaai keketu betaqsé. ²⁸ Tépatei, diã kokopei whj so dokaai kisipa mupa, ai dowi ala dumipó. Diã seimale sorapekélé whjtamo faai depa, ti aikélé dowi ala meipó. Tépatei, mió i alimó soró whjtamo dokore tuãmó doasi sekei ala waalopóló kisipa mutu, diãpaae ma fo i dere ape.

²⁹ Norape-ó, yãlo i dere fota, Talené kutó diraaire be de fõlo inireteiné dapó. Mió kaae sóró so dokore whjrape, so dokonire aqyóló betóo, dekené sukutu moló du betere so whj ti whj sukuni hãle betere so whj aqyóló betóo, mepaae hẽkesené sukutu betere so whj hẽkese initere so whj kaae betóo, mepaae ɔla ɔla duputu betere so whj ti ɔla ɔla dupu initere so whj aqyóo, mepaae so whj i haemó mole ɔla ɔla sóró taru, mepaae kutó ditutei ai ɔla ɔlapaae hosaa muóo, yaqsóro yae. Ti noatepae, mió dãné kelené i kilitu betere haeró ɔla ɔlatamota, alu deté fu beteparó.

³² Yãlo diãpaae i dere fota, diã Talené ala eróturaalu, mepaae alatamo bipi yóló, whaali yaqsóro dapó. So dokonire whjta, Talené kisipa feléyópoló ama alatóro eraai kisipa mutu beteparó. ³³ Téretei, so dokore whjta, ama soné kisipa feléyópoló i haemó mole alatóro eraaire kisipa mutu beteparó. ³⁴ Atéreteiné ama tué mo betãtoró muni, tamo mulapó. Whjné dokoni hãle biti soró seimale sotamota, Talené ama kutó diraaire kisipa betã mulapó. Téturaalu, ama tikiró kepetamoné Talené ala betãtoró eraaire ketekẽ bulapó. Tépatei, whjné dokore sota, omané kisipa feléyópoló i haemó mole ala eraaire kisipatóro mulapó. ³⁵ Yãlo i dere fota, diã so dokaqsóro sesétu dumitei, Talené ala eróturaalu, mo betã tuétoró mulu, wisiyóló eraasepóló dapó.

³⁶ Mepaae whjnétamó ama dokaai tukóló betero betere so seimale doasi ba fomó hãle bitiré faqsóro, dokaai kisipa mutepa, ti wisirapa dokópoló yae. Ti so dokotereteita, dowi ala meipó. ³⁷ Tépatei, me whjné ama tuéne hẽkesere so seimale mepaae whjné ɔpaae dokae yóló sɛni, amatei hãle betaai dapóló kisipa mutepa, ti aikélé wisirapó. ³⁸ Térapa, whjné ama hẽkesere so seimale dokotepa, ti mo wisi ala dapó. Tépatei, mepaae whjné ama hẽkesere so seimale dokoni hãle betepa, ti ama ai dere alané so dokore whjné dere ala mo boseno beteparó.

³⁹ Whjné dokore so ama oma sukuni hãle betepa, ti me whjtamo fenéni omatamo hãle dokorapó. Tépatei ama oma sukutepa, ama tuéne ɔ me whj kaetamo faaitepa, ti hãle whjtamo feni, Talepaae tué tiki tiró betere whjtamotóro fupa wisirapó. ⁴⁰ Tépatei, yãlo kisipané hãle wulia betere sorape kolósu, folosóro whj sukutepa kae whjtamo dokore sorape kolósu depa, wulia betere ala mo wisiyóló hẽkesetamo beteparó. Yãlo i dere fota, Kótóné Dẽi Kepe Wisiné yó matepa dapóló kisipa mutapó.

Kapala kótópaae momatere ɔla nokolemó dere fo

8 Yãlo i dere fota, kapala kótópaae momayóló hãle matere ɔlamó dapó. Mepaae bete mole alarape dã feané kisipa siré waletai, mió dãné mo diriyóló kisi-

parapó. Fea ala fea atima tuérapó du betepatei, atima doasi whj aqyóló bopé faketu beteparó. Tépatei, yaala sókó fole alané ti so whj wisiróló, kae beteraté fu beteparó. ² Mepaaené kisipané fea ala ama bete wisiyóló tuérapó du betere whjta, mepaae ala mo diriyóló kisipanipó. Atétere whj fea ala turó kisipa yaaire teórapó. ³ Tépatei, Kótópaae yaala sókó fu betere whjta, Kótóné mo wisiyóló kisiparapó. ⁴ Térapa, kapala kótópaae momatere alamó i dapa wosae. I haemó kae kae kapala kótó sũróló aleyale ɔla me bete muni yóo, Kótóta me kae bitini, mo betãtoró betóo eretei, dãné mo diriyóló kisiparapó. ⁵ Ti noatepae, so whjné mepaae i haemó ere ɔla ɔla ó sãmó daae mole ɔla ɔla kilitu, kótórapekélé, talerapekélé, dekéro betó mulapó dua dapó. ⁶ Hãle betó mole so whjné ai fo du betepatei, dã Keriso so whjnéta, Kótó me kaae mei, mo betãtoró beteparóló kisiparapó. Ai Kótóta, dãné Aya bitu, i haemó yó mole ɔla ɔla fea amatóro kaaróo, dãkélé ama kisipa mole ala erópoló aleyóló beteroo, erapó. Atére kaae, dã tẽteróló kaae tare whj me kae bitini, Yesu Keriso mo betãtoró beteparó. Fea ɔla ɔlaró wisi wisi alatamo Kótóné ɔpaae aleyae depa, amatóro aleyóo, dãné betere betekélé ɔ tuãmó muóo ereteiné, ama ala dãné hãle eraté fu beteparó.

⁷ Dãnéta, ai alarape diriyóló kisiparetei, mepaae teó wale Keriso so whjné ti diriyóló kisipanipó. Atére so whj atima kapala kótópaae momatua yaletai, ti dowi alapóló kisiparapó. Ti noatepae, atimané tué bẽuraalu kapala kótópaae matere ɔla nukupa, ti atimané tué tiki mo doraalopóló kisipa mulapó. ⁸ Atépatei, ai ɔla nokole alané dã Kótó betere felekepaae dapesó fumipó. ɔla néni wetere alanékélé dã doraalo meipó. Atére dere kaae, ɔla nokole alanékélé dã wisiyóló beteraalo meipó.

⁹ Tépatei, naao kisipanétamo taleyóló naaitepa ó we yaaitepa ti wisirapó. Tétutei, naao tué sya fóló du betere alané mepaae tué tiki dirini, bére so whj dée nalaqsóro mo hotowaró kaae tawae. ¹⁰ Ti noatepae, ai kapala kótópaae moma dere bemó ɔla nuku betepa, mepaae tué tiki dirinire so whjné diã kisipa dirire so whj sya wóló, kapala kótópaae matere ɔla naalo wini, halaainé nukupa atima dée nalaalomeipóló kisipa mute? ¹¹ Diã fea ala tuérapó du betereiteiné, kale kisipa dirinire notei dorótu beteparó. Ti ai so whjta, dã tẽteróló kaae tare whj Keriso sukuturaalu tao sale no nepó. ¹² Atéro du betere dowi alané, tué tiki bére no nepaae sekei ala eróló dorótu beteparó. Atéturaalu, dã tẽteróló kaae tare whj Kerisopaaekélé dowi ala erótu beteparó. ¹³ Yãlo atéro, ɔla nokole alanétamo no nerape dée nanóló dowi ala depa, ti ẽ hupu ó na momó kae naalomeipó. Ti noa yaqsóro mei, yãlo dere alané atima dée nalaqsóropó.

Mo keriso so whjné Aposel whjrape tao senérapó

9 Diaaɔ kisipané mepaae dere alarapéné ẽ dokóló muni teraae fóló bituraalu, yãlo enére ala fea sũmó enénipóló de? Diãné ẽta, Talené dotɛyale aposel whj bitinipóló kisipa mute? Dã tẽteróló kae tare whj

Yesu ɣalo kilinipó ere? Ɛ Tale tuamó bitu, diyale kutómó botokale ɣlata, ti diatoró ai betere kisipanié? ² Mepaae so whjné ɛ kilituraalu, atima tao sópóló Kótóné dotɛyale *apose/whj* póló kisipa mutumipó. Té-patei, ɛ diɔ tuamó bitu ɣalo diyale kutó kilitu, i sekéta *apose/whj* mo htipó enérápó. Ti noatepae, Talené ama fo ɣalo diɔpaae mo wisiyóló yó maletéiné, diɔ tuamó ai olere du wisinaale diaaɔtei kaae kolóló, ita, Talené *apose/whj* né yale alané erale dɔlepóló kisipanérápó.

³ ɣalo dere ala taleyóló ɛ só deraai du betere whjrapené dere fo mo nisi yaqsóró, diɔpaae dapa wosae. ⁴ Ti dɔ *apose/whj* rapeta, Talené ama kutó dirane fae yóló dotɛyalepó. Atéreteiné dɔné naaire ɣlaró wɛitamó mené dɔ tao sóró matepa dore? ⁵ Mepaae *apose/whj* rapé ó, Talené nomarape ó Sipas-sépi atimané dere kaae, dɔmokélé Talepaae tué tiki tiró betere so dokóló, sotamo wusuró Talené ala eraté kotere dore? ⁶ Mepaae *apose/whj* rapé atima kutó dini hɔle betepa, Banabas dɔmo Talené kutó diróturaalu, mo naaitere ɣla kutókélé dɔmoné maaté sɔmó dinérápóló kisipa mute? Talené kutó diratere so whj feanétóró dinérápó.

⁷ Bóe dele *ami* whjrapé atimané nokole ɣlaró bóe dele ɣla ɣlatamo atimanétei dupu dua de? Mepaae whjné ama kutómó biliyale *wain* képi du ɣlumétepa sóró nukumié? Mepaae whj atima whaaitere *meme* hupuné awɔ tepeyóló nukumié? ⁸ ɣalo i deté wale fota, mo whjné mole kisipa sya fóló dapóló de? Ti ɣalo ai deté wale fo kaae, kale tukóló muló betere fonékélé, dumié? ⁹ Ti noatepae, Moses-né kale tukóló muló betere fo asɛre tuamókélé i fo kaaetóró erápó.

"Kale *bulmakau* hupuné *whit* o du tɛiya deté kuturaalu, mepaae sorokóta deretei ɔ nópóló, kɔlumu faaraɔse,"

Ti Kótóné ai ere fo-a, mo *bulmakau* hupumó kisipa mutu yaleé? Mo meipó. ¹⁰ Ai fota, dɔ tao saai kisipa mutu erápó. Ti noatepae, kutó sóró ɣla wae bilitere whjró ɣla ɣlumétepa sere whjtamo nalo bukóló saai kisipa mutu, atimaamo wusuró depe tukó wei ala du beterapó. ¹¹ Mepaae whjné ɣla wae bilitu dere kaae, dɔ diɔ tuamó bitu, diaaɔ kepe bete tao sóró wisiratere ala du betalepó. Atére kaae, mo kutómó ɣla ɣlumétepa sóró me whjtamo bukutu dere kaae, dɔ wote yaqsóró mo ɣla diaaɔ tao sóró matere ala dore? ¹² Talené kutó diratere whjrapé tao sóró ɣla matere alatamo donopa, ti dɔ tao sóró matere alakélé mo turó donorapóló kisipa mutapó. Atéro matere ɣla dɔné senépatéi taaralepó. Aita hɔle mei, dɔ *moni* ó me ɣla saaire kutó ditere nisiyóló, Kerisoné ama fo wisi wosaaire tɔ seséyaqsóró yalepó.

¹³ Mepaae momatere be kaae tare whjrapené momatere bepaae sóró wale ɣla buki atimané nukua deretei, diaaɔ kisipanié? Atétere kaae, Talepaae hɔle melóló simó sukɔlaa dalatere tiki kaae tare whjrapenékélé, atima nenére ɣla kwiapaae nukua erápó. ¹⁴ Atétere kaaetóró, kale fo wisi yó matepa wosetere so whjrapené, ai fo yó matere whjrapé ati-

mané ɣɔyɔre ɣla ó nokole ɣla tao sóró melae yóló Talené tukóló muló beterapó.

¹⁵ Tépatéi, ɛ ɣɔyɔre ɣla diaaɔ tao sóró melaaire donopatei, saalo meipó yalepó. ɣalo i asɛtu betere alata, diɔné ɛ ɣɔyɔre ɣla melópóló dumitei, ai fo wisi diaaɔ wisiyóló wosópóló kisipa mutu, ɛ hajtamo yó mótu betalepó. Ai fo wisi ɣalo diɔpaae yó maletéimó dupu salepóló, mepaae whjrapené ɛ eratere fo yaqsóró kisipa mutu yalepó. Ti mepaae whjné ɣalo hɔle yó mótu betere ala seséturaalu, ɛ tao sóró *moni* ó me ɣla melaqsóró ɛ miótitei sukutepa wisirapóló kisipa mutapó. ¹⁶ Tépatéi, Kótóné fo wisi ɣalo yó materemó ɛ bopé faketeré ala enénipó. Ti noatepae, Talené ama erae dere fo taaréni, mo yó manérápó. Ai fo wisitamo ɣalo yó menitepa, ti ɛpaae eraaire sekéi alamó mo doasi wirapó. ¹⁷ Mepaae whjné ai fo wisi ɛpaae yó melae yóló sɛni, ɣalo kisipanétei yó mótu betepa, ti ɣalo saaire dupu wisi mulapó. Talené ɛpaae dirae yale kutó ɣalo kisipané diréni, mené sɛteremó dirótu betepa, ti me dupu muni, hɔle erae ere fo maaté sya fu beterapó. ¹⁸ Ti ɣalo ai saalopó dere dupu-a, noa ɣlaé? Aita Talené fo wisi hɔle yó materemó, tao sóró matere ɣla saaire donopatei sinipó. Tétu, Talené fo wisi feléi kisipatamo hɔle yó matere alata, ti ɣalo dupu wisi ai ape.

¹⁹ Ɛta, mené wae sóró kutó diratere whj bitinitei, ɣalo kisipané enére ala betɔ du beterapó. So whj mo turó Yesu Kerisoné fake betérópóló kisipa mutu, ɣalotei ɛ atimané wae sóró kutó diratere whj aɔyóló i betere ape. ²⁰ Juda fake so whj Yesu Kerisoné fake beteraai kisipa mutu, ɛ Juda fake betere kaaetóró betalepó. Ɛta, Moses-né asɛyóló muló betere foné tɛteróló kaae tare aɔmó bitini, ai fo sya fu betere so whj Yesu Kerisoné fake beteraai dapóló, ɛ ai fo sya fu betere so whj aɔyóló betalepó. ²¹ Moses-né asɛyóló muló betere fo tuénire fake so whj Yesu Kerisoné fo wosóló, ama fake betérópóló, ɛ ai fo tué inire whj aɔyóló yó mótu betalepó. ɣalo i dere fota, Kótóné tukóló muló betere fo munipóló dumitei, ɛ Kerisoné tukóló muló betere foné tɛteróló kaae tare aɔmó beterapóló dapó. ²² Tué tiki tiró bitutei, bére so whj atima tué tiki diriyóló tiró betere so whj kaae beteraai kisipa mutu, ɛ tué tiki bére so whj aɔyalepó. Ɛ so whj tuamó bitu, atimané kae kae du betere alatóró sya fóló du betaletéita, ti so whj mo turó aluni, Talené tao sópóló kisipa mutu yalepó. ²³ ɣalo i du betere alata, kale fo wisi so whj feané wosóló fakeróo, ai fo wisiné erótu betere wisi wisi ala ɛpaaekélé eratepa sóo, yaai kisipa mutu du beterapó.

²⁴ Mepaae ɣla ɣla saai whj fea sururu yóló fotei, dɔle muló betere tikimó sókó fole whjné betɔ dupu sua deretei, diaaɔ kisipanié? Atétu dere kaae, ɣla ɣla saairaalu ketekɛtamo sururu yóló fu betae. ²⁵ Atei kae kae melaa dere whjrapé hɔle bitini, atimané tiki fotokɔ buópóló ɣla nokole alakélé, kae kae dere alakélé, hapólupatei, betere dokɔ sɔ sɔyóló, mo wisiyóló sya fu beterapó. Atétere whjrapené su betere topo taota, sawa sukamó maaté muóló doyaalotei, dɔné saalopóló i bope du betere ɣlata, dokélé ini, mo ti muó

tawaalopó. ²⁶ Atérapa, mepaae whj furaalu kisipa tekeyóló feni, hãle hõko tẽtamo yóló fu dere kaae, Talené ala yãlo hõko erótumipó. Naase dele whjné naase-tamo duraalu, hãle hõko tikimó dini, mo kelepaamótóro du dere kaae, ẽ Talené ama dãle muló betere tikimó sókó faai hãle fu beterapó. ²⁷ Atétere kaae, yãlo dere alakélé tikiné hẽkesere ala hõko yaqsóro, yãlo tiki yãlotei hapólui ala tuãpaae mulótu-raalu, wae sóro kutó diratere whj kaae, tẽteróló kaae tarapó. Aita, noa yaqsóro meipó. Mepaae whjné ẽpaae duraalu Talené fota, so whjpaee mo wisiyóló yó maletai, ai tuãmó yã hãsóko feleteiné naao doimó mulale dupu saalomeipó yaqsóro dapó.

Dée naqsóro Isarael fakené deté wale ala dosãayóló kisipa muae

10 No nerape-ó, ita noa ala yaqsóro dumipó. Dã Juda fake firale nouterapepaae erale ala diaaõ kisipa yaasepóló i dapa wosae. Atima fea kitikiné ãlisóro fu betepa, ai kitikitóro sya fóló, kale doasi wẽi kãlakélé tuãmó tukóló mo hae tiki hãlepa atima tẽyóló fipakalepó. ² Atima Moses-tamo touyóló kitiki aõmó fóo, wẽi kãla tuãmó tukóló fóo yaletaita, atima fea Moses tuãmó wẽi tópipakalepó. ³ Atima fea Talené Kepené dere ala tuãmó sãro dorowale mo betã ẽlatóro nóo, wẽikélé mo betãtóro nóo, yalepó. Ti noatepae, mo whjné kelené kelenire Kepe atimatamo kwãalepó Ai Kepe tuãmó ere kane fake dolomó sorokó wale wẽi nukua yalepó. Ai betere bete matere wẽi sorokó wale kane faketa, ti me kae mei, dã tẽteróló kaae tare whj Kerisotórotipó. ⁵ Téyaletei, atima mepaae turó so whjné dere ala Kótóné kolóló ã hẽkesenipó. Atéyale betené atima sisiraae fupa, so whj bitini hãle kópu kãae fi tikimó hõko dourótua yalepó.

⁶ Atima atéro sisiraae feleteita, tuẽ tiki turóné dowi ala yaai ekẽle du betale alané erapó. Mió dãkélé atima yale kaae yaqsóro, tó tikiné ekẽlere ala dãné hosaa tuãmó mulaqsóro kisipa mulatere fo i dere ape.

⁷ Mepaae so whj atima kapala kótópaae momatu yale kaae, mió diaaõkélé yaõse. Ti noatepae, aõmó i fo erapó.

“Talené so whjta, Kótó tuẽnire so whjtamo touyóló bitu, kapala kótó doi sóro horóturaalu, doasi ẽla deyóló nuku betalepó. Atéturaalu, atima fea sama sóro keyaa fole wẽikélé mo dekéro nóo, sotamo nópu nokole alaró kae kae dowi alatamo hẽkese yóló hõko yóo, du betalepó,”

⁸ Atima mepaae nópu nuku betale alané, betã be dẽmótei 23,000 so whj sukãlepó. Atima atétu betale kaae, dãkélé yaqsóro i dere ape. ⁹ Atima mepaae so whjné Tale kãae kelaai sũ saleteiné, Talené dowi wulirape dotonóló atima dóló sisiraae faralepó. Atérapa, dãnékélé Tale sũ sere ala yaõse yóló dapó. ¹⁰ Mepaae so whj atima ãlisóro fole whjrapetamo dokó dokó depa, Talené whj dóló kemerótu betere *ensei* dotonóló, so whj mo turó dóló kemeralepó. Atérapa, diãkélé atéyaqsóro me whjtamo dokó dokó dere ala yaõse.

¹¹ Take betale so whjpaee eraté wale alarape mepaae so whjné dosãayóló wituraalu kisipa sópóló, mené aõyóló muló beterapó. Keké nale alimó kaae sóro i ala yaalopó deté wale forape mo dokonóló, mió i kemetere alimó dãpaae mo erótu betepa kelerapó.

¹² Térapa, mepaae so whj de me dowi alané dée néni diriyóló beterapó dere so whj diã, dée naqsóro, mo wisiyóló kaae tawae yóló, dẽla fo i dere ape. ¹³ Dowi ala yõpóló sũ sere ala diãpaae maaté dumi, i haemó betó mole so whj feapaaekélé wua dapó. Tépateti, Kótóné so whj tao su betere ala hãle yó taru, diãpaae ai erótu betere sũ sere ala mo dekéro eréni, diaaõ belenére sũtóro erótu beterapó. Mepaae dowi ala yõpóló sũ supa, diã dée néni fotokõ buóló, ai sekẽ beleyõpóló, Kótóné ama so whj tao sere ala hãle yó tareteiné, diã wisi tikipaae sókó faaire tũ munaalopó.

Yesuné tikiró fãketamo nukuraalu, kapala kótópaae kisipa muóló detere ẽlatamo touróló naõse

¹⁴ Térapa, yãlo hosaa mole ne norape-ó, kapala kótópaae momatu betere ala tuãmó bitini, mo tika kae betae. ¹⁵ Diã fosó fosói kisipa mole so whjtamo betepa, ti yãlo i dere fo taleyóló kisipa yae. ¹⁶ Talené dã wisiróturaalu, sókó farale sameatóro dã fea touyóló bitu, mo kée yóló nukua dumié? Mo betã *bred* o bulatóro terekeyóló nuku dere kaae, Kerisoné ama tikimó erale wisi wisi ala dã feané sumié? ¹⁷ Ti noatepae, dã fea mo betã o bulatóro terekeyóló nokoletéiné so whj fea mo betã tikitóro daale ala hãkearóló yó matapó.

¹⁸ Israel so whjné du betale ala diãné kisipa muae. Talepaae momaturaalu, kapo tómo biliratere ẽla mepaae so whjnékélé nukua yalepó. Atéyaleteita, ai momaratere ala Talené wisirateretei atimakélé sirapóló hãkearó betere ala diaaõ kisipanié? ¹⁹ Mo whjné naasené Kótó sũróló aletu betere ẽlaraperó ai kapala kótópaae hãle matere alatamo, mo bete mulapóló yãlo diãpaae du betere? Meipó. ²⁰ Tépateti, Kótó tuẽnire so whjné kapala kótópaae hãle matere ẽlata, mo Kótópaae meni, dowi keperapepaae mótu beterapó. Atétere ẽlatamo diaaõ nuku betepa, ti ai keperapené du betere ala diãpaae tekaalopó. ²¹ Taletamo betã kisipa muóló, nokole wẽi nukuraalu, dowi keperapetamo betã kisipa muóló nokole wẽikélé touróló nenénipó. Talené doi sóro horótu detere ẽla noó, dowi keperapené doi sóro horóturaalu detere ẽlakélé nóo dere alata, wisini mo dorapó. ²² Ti dã ama so whj bitutei, dowi kepetamokélé fulumu du betere alata, Talené dãtamo doasi fopaae buõpóló sesemerótu beterapó. Ti aita, Talené ama bole fotokõró dãné bole fotokõtamó sũrapóló de?

Kisipa tiró betere so whjné yaaitere ala mené seséni, atima sũmó enérapó

²³ Fea kae kae ala yaaire fo muni sũmó enépateti, ai dere alarapené so whj wisiyóló beterõpóló tao senénipó. Kae kae yaaire ala feata, fo muni sũmó enépateti, mepaae alané Tale tuãmó bitu kisipa tiki tiratere

ala wisiraté fumipó. ²⁴ Mepaae ala duraalu, diɔ maaté wisiyóló betaaire alamó kisipa muni, mepaae so whíkélé wisiyóló beterpóló kisipa mutu, erótu betae.

²⁵ Hupu na dotonaterere tikimó duputeretei naairaalu, netéyale ɔlaé yóló woseni, hɔko nó betɔ yae. ²⁶ Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterpó.

"I haeró ere ɔla ɔlatamo feata, Talené amatórótípó."

²⁷ Mepaae tuɛ tiki tirénire so whjné diɔpaae ɔla naai ape depa, fóló naairaalu neté yale ɔlaé yóló woseni, hɔko nó betɔ yae. ²⁸ Tépatéi, mepaae whjné duraalu, "Ita kapala kótópaae momayale ɔlapó," depa ti naɔse. Ti ai whj ɔ haleturaalu, ama tuɛ tiki doyaɔsóró dapó.

²⁹ Ƴalo i dere fota, naao kisipa sekeyóló kópaae faɔsóró dumitei, Ƴapaae ai fo yale whjné naao dere ala kilitu, ɔ kisipa sekeyaɔsóró dapó. Ti Ƴalo kisipané yaaitere ala du betepatei, mepaae so whj atima tuéné Ƴalo dere ala taleyóló ɛ noatepa só derótu betere? ³⁰ Mené ɛpaae ɔla naai ape depa ai ɔla naairaalu, Talepaae mo kée yóló nuku beterpó. Atéró nukupatei, mepaae whjné Ƴalo ɔla nokole alamó, ɛ noatepa só derótu betere?

³¹ Atérapa, diaaɔ ɔla nokole ala ó wɛi nokole ala ó mepaae dere alarape fea so whjné kilituraalu, Kótóné doi betɔ doasi muɔpóló yae. ³² Atéturaalu, Juda fake ó, Krik fo bole fake ó, Kótóné so whj fea dée nalaɔsóró me noa kaae ala depa, ti tuɛ tekeyóló yae. ³³ Ti Ƴalo dere alakélé hɔko dumi, so whj feané wisirapó Ƴópóló, tuɛ tekeyóló du beterpó. Ti noatepae, Ƴalo du betere alata, ɛ maaté wisiyóló betaai kisipa muóló dumi, Kótóné so whj fea aluyaɔsóró, wisiyóló beterpóló tao saaire ala betɔ du beterpó.

11 Téturaalu, Yesu Kerisoné yale ala Ƴalo sɔróló du bitu dere kaae, Ƴalo dere alakélé diɔné sɔróló yae.

Talepaae momaturaalu etéró yae yóló dere fo

² Diɔ Talené ala eróturaalu, dɔné diɔpaae yae yóló male alarape diaaɔ kutirimó muló, wisiyóló sya fóló erótu betereiteimó, mo kée yóló Ƴalo diɔ dukirótu beterpó.

³ Dɔ whj feané topota, so whj tɛteróló kaae tare whj Keriso betóo, soné topo ti whj betóo, Kerisoné ama topo ti Kótó betóo eretei, diaaɔ kisipa yaasepóló i dere ape. ⁴ Mepaae whj dené Talepaae momaterere alaró Talené kóló whjrapené ere fotamo yó matere sukamó, ama mo topo me ɔlané husiratepa, ti ɔ tɛteróló kaae tare topotei haleratapó. ⁵ Mepaae so dené Talepaae momaturaalu, ó Talené kóló so bitu, ama fo yó matere sukamó, kutiné ó me ɔlané ama topo husirénitepa, ti ɔ tɛteróló kaae tare topotei haleratapó. Ama topo husiréni hɔlepatei, Talepaae moma depa, ti ama topo niki sakere aɔrapó. ⁶ Mepaae so denétamo ama topo niki me ɔlané husiraalo hɔtepa, ti hɔlekeróló tikinérapó. Ama topo niki turó saketepa, ó tikinalémó ɔ halenérapóló kisipa mutepa, ti me ɔlané husiranérapó. ⁷ Ti whjta, Kótóné ama kae ere dɛrɔ asotamo sɔróló alereteiné, momaterere ala ó fo yó matere ala yaai, ama topo me ɔlané husiranénipó. Tépatéi, so betere alata,

whj tao sóró hale horaairaalu erapó. ⁸ Ti noatepae, take soró whjtaamo kaarale sukamó, whj so tuɔmó kaani, sotei whj tuɔmó kaaró beterpó. ⁹ Atére kaae, Kótóné whj alereteita, so tao sópóló ini, soné whj tao sópóló, kisipa mutu erapó. ¹⁰ Atére alaró *ensel*-rape betere alatomomó kisipa mutu, sorape atima fea whj aɔmó beterpóló kisipa Ƴópóló, ama topo me ɔlané husiranérapó.

¹¹ Tépatéi, Tale tuɔmó bitu so whj meiyóló ama wotoró betóo, whíkélé so meiyóló ama wotoró betóo, inipó. ¹² Ti noatepae, take sota whj tuɔmó sókó wóo, miómo soné deyóo whj deyóo du beterpó. Tépatéi, ai alarape feata, Tale tuɔmótóró kaarótu beterpó. ¹³ Ƴalo i dere fo wosóló diaaɔteitaleyae. Sorape atima topo me ɔlané husirénirutei, Kótópaae momatepa ai wisire? Mo meipó. ¹⁴ Whjné ama topo nikitamo ɔloratepa, ti ɔ hale yóo, soné ama topo niki ɔloratepa, ti ɔ dukiróo Ƴópóló, erapó. Ti aita, ama ere alapóló kisipa Ƴópóló, erapó. Ti noatepae, soné ɔloito topo nikita, ama tiki husuróló eró beterpó. ¹⁶ Mepaae whjnétaamo i dere fo woseni, hɔróló dowɔae fu betepa, ti atei kaae so whj-paae dɔné ó kae kae hae kwiamó betó mole Keriso fake so whjnékélé me ala yaaire tuɔ kae muni, dɔ feané mo betɔ alatóró yó tarapó.

Talené ɔla nokole alamó ere fo

¹⁷ Ƴalo diɔpaae i ala yae, i ala Ƴaɔse yóló i dere fota, diaaɔ du betere alamó wisirapóló Ƴalo diɔ dukirótu-raalu dumipó. Ti noatepae, diɔ touróló du betere alané so whj só deróló dorótu betereiteiné, mepaae dere wisi ala tɛteró beterpó. ¹⁸ Ƴalo diɔpaae folosóró dere fo i ape. Diɔ tourótua dere sukamó, fea betɔ kisipa muni, fake tekeyóló kae kae betó mulapó dere fo Ƴalo wosalepó. Diɔ tuɔmó ai ala mo du dapóló kisipa mutapó. ¹⁹ Diɔ fea betɔ kisipa muni, me fakené dere ala kae, me fakené dere ala kae du betereitei, Kótóné kɔae kolóló, i faketa mo donorapó deretei mo so whjné kolópóló hɔkearatapó. ²⁰ Diɔ fea betɔmó touróló bitu nokole ɔlata, Talené ama erale alamó, ama doasi doi mulótu-raalu nokole aɔnipó. ²¹ Ti noatepae, diɔ atéró ɔla nukuraalu, so whj fea wópóló kaae tani, mepaae so whj hɔko hapale nukua dapó. Diɔ ɔla betɔmó bitu mepaae whj wotené sukóo, mepaae whj wɛi dekéró nóló keyaa fóo, du beterpó. ²² Ti diɔ mo ɔlaró wɛita-mo naaire mo be tɛnipa de? Atétu betere alané Kótóné touróló betéró betere so whj hɔle ɔla aɔrúo, mepaae ɔla ɔla meire so whj halerótua yóo, du beterpó. Diaaɔ ai du betere alamó, Ƴalo diɔpaae noa fo yaaloé? Aita, wisi ala dapóló Ƴalo diɔ dukirané? Mo meipó.

²³ Ti noatepae, Talené ɛpaae yó matepa Ƴalo diɔpaae yó male fotei, momó i dere ape. Tale Yesu dópóló eleké deale dikitamo *bred* o tao sóró Talepaae mo kée yóló, kolokó daalu yóló mótu duraalu, "Ita, Ƴalo diɔ tao suraalu, matere tikipa diaaɔ nukuraalu, Ƴalo yale alamó ɛ kisipa keteréni, tuɛ yó taru nae," yalepó. ²⁵ Atéró ɔla nóló kemetepa, ɔla nuku yale kaetóró wɛi belere wuti tao sóró duraalu, "I wɛita, Ƴalo sókó falaaire samea Kótóné ama so whj tao saalopóló ere

kisi fo dirirótu beterapó. Térapa, diã i wëi nukua dere dokõ yãlo yale ala tuë yó taruraalu, i ala hãle deté fu betae," yalepó. ²⁶ Ti noatepae, betere dokõ i bred oró wëitamo nukulétóro fu betaalopó. Atétere alané, Tale sukãle ala hãkeamó yó maté fóló, ã wale sukamó sókó faalopó.

²⁷ Atérapa, mepaae so whj denétamo Talené bred o ó wëi kisipa tekeyóló nénitepa, ti Talené ama tikiró sameatamo bete muni, hãle òla aqratereteiné, dowi ala dapó. ²⁸ Ai òlaró wëitamo nokole alata, doasi bete mole òlapóló kisipa muóló, folosóro ã tuãmó mole ala tuñétei taleyóló nukupa, ti mo wisirapó. ²⁹ Ti noa yaõsóro meipó. Mepaae whj dené ai wëiró òlatamo nukuraalu, Talené tikipóló kisipa muóló néni hãle hòko nuku betepa, ti Talené ã só deraaire ala amatei eratapó. ³⁰ Atétu betere alané diã tuãmó mepaae so whj turó fotokõ buni, bé yóo, mepaae mo kisi daayóo, mepaae so whj mo ti sisiraae fóo du beterapó. ³¹ Té-patei, ðané hãsókó fóló du betere ala ðanétei taleyóló donoratepa, ti Talené ðá só deraalomeipó. ³² ðané du betere ala Talené ama taleyóló ðá i haemó hãle betó mole so whjamo touróló só deraõsóro, ðané du betere dowi ala taaróló tu wisipaae fõpóló donorótu-raalu, ama ðá deké su beterapó.

³³ Atérapa, yãlo ne norape-ó, Talené òlaró wëitamo nokole sukamó, so whj fea betãmó tourãle wapa naasepóló, kaae tawae. ³⁴ Diã mepaae so whjamo wotetepa, ti mo òla diaaõ bemó nóló wonérapó. Ti diã atéro fea touróló bitu, du betere ala Talené taleyóló di-ãtei só deraõsóro dapó. Ë aipaae wale sukamó, yãlo i dere fo tó mó mepaae diã donoratepa fokélé yaalopó.

Mepaae so whj tao sõpóló, Ðei Kepe Wisiné hãle matere ala

12 No nerape-ó, Talené Ðei Kepe Wisiné hãle matere alarape diã tuëni, kóló kóló yaõsóro i dapa wosae. ² Diã Keriso betaai hãle betale alimó, fokélé initere kapala kótórapepaae tuë tiki tirõpóló, netéro mepaae alané diã kõpaae ãlisóro felerópó. ³ Diã ai ala ereteiné yãlo diãpaae i dere fo wosae. Kótóné Ðei Kepe Wisiné mepaae so whj fotokõratepa, "Yesu mo ti dorõpóló yae," fo mo enénipó. Mepaae so whj Ðei Kepe Wisiné fotokõrénitepa, ti "Yesuta, ðá tãteróló kaae tare Talepó," fo mo enénipó.

⁴ Talené ama ala erõpóló, mo betã Ðei Kepe Wisinétei kae kae ala erõpóló, so whj feapaae hãle dokõrótu beterapó. ⁵ Mepaae Keriso so whjné Talené ama so whj tao saaire ala kae kae mupatei, ai alarape fea tãteróló kaae tare Tale mo betãtóro beterapó. ⁶ Ai betã Kótónétóro so whj fea tuãmó kae kae alarape fea erótu beterapó.

⁷ Talené so whj mo fea wisiyóló beterõpóló, Ðei Kepe Wisiné ama erótu betere kae kae wisi ala hãkearótu-raalu, so whj feapaae betã betã yóló dokõrótu beterapó. ⁸ Betã Ðei Kepe Wisinétei, me whjpaee ti mepaae Keriso so whj fosó fosóre ala yó melõpóló melóo, me whjpaee ti Kótóné mo bete mole fo tuë yõpóló, yó melaaire ala melóo dere alata, mo betã Ðei Kepe Wis-

inétóro erótu dapó. Me whjpaee ti Kótóné doasi kelemei ala mo eraalopóló, tuë tiki tiratere ala melóo, me whjpaee kae kae kisi bete wisiratere ala melóo, me whjpaee kelemei ala erõpóló doasi fotokõ melóo, me whjpaee Kótóné ama kóló whj beteróo, me whjpaee ti fea dere ala taleyóló, ita dowi kepené dapó, ita Talené Kepe Wisiné dapóló kãae kolóló tuë dere ala melóo, me whjpaee ti kae kae be fo dere ala melóo, dua dapó. ¹¹ Ai dosãayale alarape feata, mo betã Kepenétóro er-atapó. Tétu ama kisipané enére alatóro sya furaalu, so whj feapaae betã betã yóló dokõrótu beterapó.

Betã tikimótei kae kae òlarape daale fo

¹² Mo whjné tikimó hó naase kele mepaae kae kae òla fea daae moletei, tikita ti mo betãtóro daalapó. Atére kaae, ðá tãteróló kaae tare whj Keriso ã tikimó ðá fea olekeyóló mo betã tikitóro daalapó. ¹³ Ti noatepae, betã Ðei Kepe Wisiné ðá fea wëi tópurótu-raalu, Juda fake so whjkélé, Krik fo bole so whjkélé, wae sóro kutó diratere so whjkélé, atima kolené betere so whjkélé, fea mo betã tikitóro alée faralepó. Até duraalu, so whj fea wëi nokole depa betã wëi nuku dere kaae, ðá fea betã Ðei Kepe Wisitóro sõpóló malepó.

¹⁴ Whjné mo tikimó betã òla maaté daani, kae kae òla fea daae mulapó. ¹⁵ Hóné duraalu, ãta naase meireteiné ai tikitamo olekenipó depa, ti hó ã fesekéé fóló kae daale? Téni, tikimótóro olekerapó. ¹⁶ Wosëliné duraalu, ãta kele meireteiné tikitamo olekenipó depa, ti wosëli ã ðãae fóló, kae daale? Téni, ã tikimótóro olekerapó. ¹⁷ Tiki turótamo keletóro daauõsóro, ti wosetere ala netéro wuãé? Tiki turótamo wosëlitóro daauõsóro, ti kãlaa sere ala netéro wuãé? ¹⁸ Ti tikimó daale kele, naase, hó mepaae kae kae ere òla fea Kótóné ama kisipané etéro eraalopó yale alatóro eró beterapó. ¹⁹ Ai òlarape featamo betã òlatóro daauõsóro, ti tikipó fo nétéro wuãé? ²⁰ Ti hó naase, kele, kae kae òlarape fea daae moletei, betã tikimótóro olekéé mulapó.

²¹ Kelené naasepaae duraalu, "Me ala yaairaaalu, ã yã yãyanipó," fo enénipó! Toponékélé hópaae duraalu, "Me ala yaairaaalu, ã yã yãyanipó," fo enénipó! ²² Atei fo ini, ðané tikimó mepaae daae mole sawa doi munire òlarape meitepa, ti ðané tiki mo wisiyóló betere ala enénipó. ²³ ðané tikimó daae mole mepaae kelaalo kokõ inire òlarape kokõ yõpóló, ðané aurótu dapó. ðané tikimó daae mole mepaae keletepa haletere òlarapeta, ti kutiné kinótua dapó. ²⁴ Mepaae keletepa hale initere òlarape, ti ðané mo hotowayóló kinótimipó. Tépateti, Kótóné so whjné tiki aleturaalu, mepaae doi munire òlaraperó doi mole òlarapetamo dei kisipa mutu, bóe dóló fake tekeyaõsóro, doi munire òlarapekélé Talené tao sóro doi muuaire ala eralepó. Tétu, tikimó daae mole òlarape betã kisipa muóló, u tao su i tao su du beterõpóló, Kótóné atéro touróló daalalepó. ²⁶ Ai òlarape betãkótamo sekë supa, ti featóro sekë sóo, mekó doasi doi mulatere ala depa,

ti mepaae ɔlarapekélé fea touyóló, hekesetamo mo kée yóló haj yóo, du beterao.

²⁷ Atétere kaae, diɔ fea dɔ tɛteróló kaae tare whj Kerisoné tikimótóró olekereteiné, diɔ fea ama tikitóró daalopó. ²⁸ Kótóné touróló betero betere so whj tuamó folosóró Kótóné fo erópóló, dotɛyale *aposel* whjrape sóró betero, ai sisópaae Kótóné fo yó matere kóló whjrape sóró betero, ai sisópaae yó matere whjrape sóró betero, ai sisópaae doasi kelemei alarape eraaire so whj sóró betero, ai sisópaae kae kae kisi bete wisirópóló sóró betero, ai sisópaae mepaae kae kae ala dere tuamó bipi depa tao saaire so whj sóró betero, mepaae dere ala mo donotóró deté fu beterópóló sóró betero, ai sisópaae mepaae so whj kae kae be fo yópóló, sóró betero, erapó. ²⁹ Ti ai so whj featóró Kótóné dotɛyale *aposel* whjrape betere? Atima featóró Kótóné fo erater kóló so whj betere? Meipó. ³⁰ Atima featóró Kótóné fo yó matere so whj betere? Atima feanétóró doasi kelemei alarape erótua de? Mepaae so whjné kisi bete wisirater Kótóné atima feapaaetóró melaleé? Kae kae be fo-a, atima feané du betere? Deɔ Kepené yó matere kae kae be fo fetere ala feané dua de? Mo meipó. ³¹ Ti so whj fea tao saaire ala betɔ senée yóló ekɛle du betae. Talené kae kae ala eraaire tɔ wisi mió yalo diɔpaae i dere ape.

No nerapepaae hosaa muóló yaala sókó fole ala

13 ɛ tuamótamo so whjpaee yaala sókó fole ala munirutei, Talené ala eróturaalu, mo whjné bole kae kae be fo ó *ensel*-rapené be foné du betepa, ti hɛle fo whaayóló so whj wisinarótu beterao. ² Deɔ Kepe Wisiné ɛ fotokɔratepa, Kótóné kóló whjrapené dere foró kinó betere fotamo fea yalo tuɛ yóo, Kótóné bete mole fo so whjpaee yó melóo, mepaae hasi fosópaae ai daae mole tiki taaróló, kaepaae daane fae yaaire tuɛ tiki tirater alakélé sɔmó yóo epatei, yaala sókó fole alatamo ɛ tuamó munipa, ti ɛ mo hɛle ɔla kaaené kelerapó. ³ Yalo mole ɔla ɔla fea yolealere so whj tao sóró melóo, Talené ala eróturaalu mepaae so whj tao saai dapóló kisipa mutu, yalo tikikélé mené simó sukɔlaa dalópóló melóo duraalutei, yaala sókó fole ala ɛ tuamó munipa, ti Talené ɛmó me dupu melaalomeipó.

⁴ Mepaae so whjpaee yaala sókó fu betere so whjta, kae kae sekɛi ala wapakélé, me ɔla meipóló dua beleyóo, naameyóló mo dua bitu wisi ala betɔ eróo, du beterao. Yaala sókó fole whjné me whjné dere ala kilitu, ɛkélé etei kaae ala enée yóló dei kisipa muóo, nene yóló bopé fake yóo, doasi whjpoló kisipa mutu mepaae so whj só deróo, mo enénipó. ⁵ Yaala sókó fole so whjné, mepaae so whjné inire alamó hoko halaterere ala ini yóo, atima kisipa felé yaaire ala maaté ini yóo, fopaae butere ala hapale ini yóo, mepaaen erater dowi ala kwia tokɔ melaaire kisipa muni yóo, erapó. ⁶ Mepaae yaala sókó fu betere so whjta, dowi ala tuamó hekeseni, mo bete mole ala wisimó betɔ mo kée yóló hekesetu beterao. ⁷ Yaala sókó fu betere so whjné atima ne norapepaae sekɛi

ala eraosóró sesé yóo, Talené tao saalopóló kisipa mutu, tuɛ tiki tirater ala taaréni, betere dokɔ hɛle yó tawóo, take nalopaae Talené dɔpaae wisi ala eraalopóló kisipa tiróo, kae kae sekɛi ala wapakélé haepaae derepéni, betere dokɔ hɛle beléetóró tawóo, du beterao.

⁸ Kótóné kóló whj bitu, ama fo erótu betere alakélé me sukamó taalóo, kae kae du betere be fokélé kemeyóo, doasi kisipa sere alakélé kemeyóo yaalotei, yaala sókó fole ala betɔ mo kemekélé ini, hɛle muótóró tawaalopó. ⁹ Ti noatepaae, mo bete mole fo dɔné tuɛpatei, mo turó tuɛni yóo, dɔ Kótóné kóló whj bitu, ama dɔpaae yó male fo dɔnémo mepaae so whjpaee mo turó yó meni yóo du beterao. Tépateti, mepaae alarape Talené ama mo turó erater alimó, mepaae eréni hɛle kwia mole alarapekélé fea aluraalopó. ¹¹ ɛ ketei kaae betale sukamó, yalo dere fokélé keteiné fo kaae yóo, tuɛkélé keteiné tuɛ kaae muóo, mepaae ala bete diriyóló tuɛ deté fole alakélé, keteiné dere ala kaae yóo, yalepó. Téyaleteti, ɛ doa yóló whj bitu, take ketemó deté wale ala mo ti taaralepó.

¹² Mió dɔné i kilitu betere alata, bete diriyóló kilini, aso asore *klas*-mó kelepaa kilitu dere kaae erapó. Tépateti, nalo kelepaa kɔaetamo duraalu, ti mo diriyóló ke-laalopó. Mióta, mepaae ala dɔné tuɛretei, mepaae wisiyóló tuɛnipó. Talené ɛ mo turó diriyóló tuɛru ere kaae, take yalokélé tuɛ yaalopó.

¹³ Mió i alimó mole doasi bete alarape i ape. Tuɛ tiki tirater alakélé, take nalopaae Talené dɔpaae wisi ala eraalopóló hajtu betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, ai alarape tuamó mo doasi bete mole alata, ti yaala sókó fole alapó.

Talené kóló whjné dere foró kae kae be fotamo yópóló hɛle matere ala

14 Yaala sókó furaalu, Deɔ Kepe Wisiné hɛle matere alarape mo ketekɛ buóló su betae. Tétu Kótóné kóló whj bitu, ama fo yó matere alata, mo doasi topo alapa, mo wisiyóló sae. ² Ti noatepaae, mepaae so whj dené du betere kae kae be fota, mo so whjpaee dumitei, Kótópaaetóró du beterao. Atéro kinóló mole alarape ama kepe tuamó du betepatei, so whj feané ai dere fo wosóló bete tuɛni kóló kólórapó. ³ Tépateti, mepaae Kótóné kóló so whjné mo so whjpaee Talené fo i ape yóló yó móturaalu, so whj diriyóló beterópóló fotokɔ bulóo, halainé beterópóló ketekɛ bulóló ma fo yóo, whaalaa duraalu fomaake kisipa mutere so whj kisipa felérater fo yóo, du beterao.

⁴ Whj me dené kae kae be fo du betepa, ti atétere whj ɔtei wisiyóló beteraterere ala du beterao. Tépateti, Kótóné kóló so whjné, ti so whj feapaae Talené ere fo i ape yóló yó mótu betepa, ti Kótóné fake so whj fea diriyóló beterópóló tao su beterao. ⁵ Diɔ so whj feané kae kae be fo depa, mo wisirapóló kisipa mutapó. Tépateti, Talené kóló whjrapené dere fo diɔ feané depa, mo wisirapó. Kótóné kóló whjrapené yó mótu betere alané kae kae be fo du betereitei tɛteró beterao. Tépateti, Kótóné touróló betero betere so whj diriyóló

beterópóló, kae kae be foné du betereitei bete mené feteyóló yó matepa wisirapó.

⁶ Térapa, no nerape-ó, ę aipaae wóló kae kae be foné du betepa, ti yálo dię netéro tao saaloé? Tépateti, Kótóné mepaae kinóló mole alarape diępaae hękearóló yó matepa, ó Kótóné so whj mokęleyaa yóló betaşóró ere ala bete fea yó matepa, ó Kótóné kóló whj bitu ama fo yó matere ala ó Kótóné bete mole fo etérópóló yó mótu betepa, ti ai alarapené dię mo şumó tao saaloópó. ⁷ Wole fo duraalu, mo whjné aleale fó wuti ó *kita* kaae ęla *harp* wisiyóló dupa, ti so whj feané wosóló felé yaalotei, hęko dupa, ai hale wosetere so whjné noa wole fo du dérópóló, kóló kóló yaaloópó. ⁸ Atétere kaae, bóe daai haletua dere ukulumó wuti wisiyóló dini hęko depa, ti bóe dele whjrape atima bóe faairaalu, netéro siki siki yaaloé? ⁹ Diaaę dere alakélé ai ala kaaené kelerapó. Dięné dere fo so whjné kisipare foné initepa, ti ai fo bete netéro kisipa yaaloé? Atéro dere fota, so whj bitinire tikimó wotoró bitu dere fo kaae aęrapó. ¹⁰ I haemó kae kae be fo buó moletei, me fokó bete munire fo kae buni, mo fea bete mole fotóró bulapó. Ai be fo talerape atimané foné bete kisipareitei dię feané mo tuęrapó. ¹¹ Mepaae whjné dere be fo yálo wosóló bete wisiyóló sinitepa, ti be fo kae bole whjné ę kae be fo bole whj nisi yóo, yálokélé ai whj ę kae be fo bole whj nisi yóo, du beteraópó. ¹² Ti dię tuęmókélé atei kaae alatóró du beteraópó. Deę Kepe Wisiné hęle matere ala saai dapóló, dię doasi ekęle ai du beteraopa, Kótóné touróló betero betere so whj diriyóló beteraite alata, doasi bete mulapa, ketekę buóló sae.

¹³ Atére betené, mepaae kae kae be fo du betere whjné dere fo bete amatei feteyópóló Talepaae momarae. ¹⁴ Ti noatepae, yálo be fo kaené dere momata, kepené maaté du beteraópó. Tépateti, yálo tuę tikita, ti kaepaae mole aęrapó. ¹⁵ Térapa, yálo noa alakó yaaloé? Yálo moma duraalu, kepetamo yóo, yálo tuęnékélé yóo, wole fo duraalu, yálo kepetamo yóo, tuęnékélé yóo enérapó. ¹⁶ Naao kepetamo turóné Kótópaae mo kée yóló ę hale horótu betepa, ti naao du betere fo bete wosenireiteiné, “Mo kée, téyópóló yae,” fo hęle netéro yaaloé? ¹⁷ Ti naao mo kée fo du betepatei, ai foné u whj tao sóró diriyóló beteraótumipó.

¹⁸ Ti dię feané kae kae be fo du betepatei, yálo kae kae be fo dere alané dię mo teraae faleteiné Kótópaae mo kée du beteraópó. ¹⁹ Tépateti, Kótóné touróló betero betere so whj tuęmó, yálo ama fo yó móturaalu, so whjné wosóló bete kisipa yaairetóró aporó fo kwiata-mo yó matepa, ti mo wisirapó. Tényi, so whjné wosóló kisipa enénire 10,000 fo kukwia kae kae be foné depa, ti netéro wosóló kisipa yaaloé?

²⁰ No nerape-ó, dię keteirapené tuę kaae mutu be-taęse. Dię dowi ala yaaire kisipa muni, awę nokole naale senaale kaae aęyóló betae. Tétu, dięné mole tuę tikikélé, mo dirire so whjné tuę kaaetóró muóló betae.

²¹ Kale tukóló muló betere fo tuęmó Talené i fo dapó.

“Yálo so whjpaee kae kae be fonékélé, be kaemó wale whjrapené kólónékélé i so whjpaee yaalotei, yálo dere fo bete atimané mo wosókélé yaalomeipó.”

²² Térapa, ai kae kae be fo du betere alata, tuę tiki tiró betere so whjné kolóló tuę yópóló dumitei, tuę tiki tirénire so whjné kilitu, ita Talené me ala yaairemó dapóló kisipa yópóló dapó. Tépateti, Kótóné kóló whjrapené ere fo i ape yóló yó mótu betere alata, tuę tiki tirénire so whj tao su dumitei, tuę tiki tiró betere so whj tao suraalu dapó. ²³ Atéreteiné Kótóné fake so whj feané kae kae be fo du betere, mepaae ai be fo tuęni, kóló kólóre so whj ó tuę tiki tirénire so whj dię beterepaae wóló, diaaę du betere ala kilituraalu, dię keyaa fole so whj aęrapó yaalomeié? ²⁴ Dię fea Kótóné kóló so whj bitu, ama fo i ape yóló yó mótu betepa, kale mo fo bete tuę tiki tirénire so whj ó mepaae mo fo tuęnire so whj wouraalu, so whjné dere alané ama hosaamó suraalu, ę dówi ala du betere whjóló mutere kisipané ę só deraaloópó. ²⁵ Talené ai whjné du betere ala taleyóló, ama hosaa tuęmó kinóló mole ala hękearaaloópó. Atétere, ę deraapisa fóló fió mulu, so whj feané keletómó Kótóné doi hale horóturaalu, “Kótó dię tuęmó mo ai betere ape!” yaaloópó.

Talepaae mo dono tuę sya fóló moma yae ere fo

²⁶ No nerape-ó, diaaę kisipa yópóló dęné diępaae me noa fo yaaloé? Dię fea touróló bitu, mepaae so ó whjné ama kisipare wole fo yóo, mepaae so ó whjné so whj feané wosóló kisipa yópóló, Talené fo yó melóo, mepaae so ó whjné kinóló mole ala Kótóné ępaae yó matepa, amamo so whjpaee yó melóo, mepaae so whjné kae kae be fo yóo, mepaae so ó whjné kae be foné deretei bete feteyóo, depa mo wisirapó. Ti ai dosęayale alarapeta, Kótóné fake so whj fotokę buóló beteraaire alatamo epa, ti enérapó. ²⁷ Mepaae so whjné kae be foné yaaitepa, ti so whj feané dere fapo ini, sore ó tamo so whjné betę betę yóló enérapó. Atéro dere fo me so ó whjné bete feteyóló, so whjpaee hękearóló yó manérapó. ²⁸ Ai fo feteyaaire so ó whj bitinipa, ti Kótóné fake so whj tuęmó kae kae be foné hękeamó ini, Kótópaae maaté ama kikiti depa, mo wisirapó.

²⁹ Kóló whjné Kótóné ama fo Keriso so whjpaee yó matepa, ti tamo ó sore whjnépi yó melópóló yae. Atéro kemetepa, ti wosale so whjné ai fo bete kęae kolóló hotowaró talenérapó. ³⁰ Me whjné yó matere fo wosetu betere so whj tuęmó Deę Kepe Wisiné i fo yae yóló yó matepa, ti ai fo yó mótu betere ala kapala taaróló, ai so ó whjné fo yópóló tę melae. ³¹ Ai so whj fea kisipa sóró fotokę buóló beteraópóló, Kótóné kóló so whjrape atima dokę fea betę betę yóló Talené fo yó melanérapó. ³² Kótóné kóló so whj tuęmó betere keperapené yaai kisipa mole ala mo donotóró yópóló, ai kóló so whjnetóró tęteróló kaae tarapó.

³³ Ti noatepae, Kótóné so whj tuępaae hęko ala kaarényi, hosaa muni deyóló mo dua beteraite alata kaaraterere Tale beteraópó. Be hulua dokę feamó Kótóné ama kae betero betere so whjné du betere kaae, fo

wosetere sukamó diã sorape fo tekeni, mo dua betepa wisirapó. Kale tukóló muló betere foné sorape whj aomó betae ere fo sya furaalu, mo dua betenérápó.

³⁵ Atima ai yó matere fo bete kóló kóló depa, ti bepaee fóló atima omarapepaae wosenérápó. Ti noatepae, so whj touró betere tuãmó soné fo depa, ti aita donoi ala hãle, mo hale dere alapó.

³⁶ Ti Kótóné fo-a, diã tuãmó keké naleé? Ó ai fo wisi ai be huluaomó betere so whj diãpaae maaté yó maleé?

³⁷ Whj me dené diã tuãmó ama kisipané ã Kótóné fo eratere kóló whj Ó Dëi Kepe Wisiné eratere kae kae ala sumó enérápó kisipa mutepa, ti yãlo i asẽtere fo ti Talené ama diãpaae yae dere fo dapóló kisipa enérápó.

³⁸ Tëni, mepaae whjñétamo i asẽtere fo hãle ɔla aɔróló sisópaae eratepa, ti Talené ai whjkeké sisópaae eróló, hãle ɔla kaae aɔraalopó.

³⁹ Térapa, no nerape-ó, mepaae so whjpaee kae kae be foné ekesé yóló sesé yaɔse. Tëni, Talené kóló so whjñé yó mótu betere fota, ti mo doasi alapa, ketekë buóló yó mótu beterópóló yae. ⁴⁰ Tétu, diãné mepaae noa kaae ala yaai depa hõko ini, kisipa tekeyóló mo donotóró sya fóló enérápó.

Yesu momó kepaayale fo

15 No nerape-ó, yãlo diãpaae take yó mótu betale fo wisi diaaɔ kisipa keteyaɔsóró momó yaai dapó. Kótóné ama fo wisita, bete mulapóló diaaɔ mo wisiyóló wosaletiné, diã ai fo tómó daalu ãpaae tué ti ki tiró beterapó. ² Ai fo wisiné diã alu yaɔsóró tao su beterapó. Yãlo diãpaae yó male fo wisitamo hotowaró tao tapa, ti diã ai tao sere ape. Tëni depa, ti diaaɔ kisipa tiki tiratere ala bete munire aɔratapó.

³ Talené ai fo wisi mené ɛpaae yó matepa, aita mo doasi bete mole fopóló kisipa mutu, yãlomo diãpaae yó malepó. Ai fo i ape. Kótóné asẽmó ere fo dokonóturaalu, ðané dowi ala tokóló aluraai so whj tẽteróló kaae tare whj Keriso ã sukãlepó. ⁴ Atéró ã douróló, sore be ðë kemetepa, kale asẽmó ere fo dokonóturaalu, Talené ã kepaaróló beteralepó. ⁵ Atéró kepaayóló, Pitané ã kolópóló yó melóo, ai kãlipaae ti kale 12 yó matepa wosetere whjrapepaaekélé yó melóo, yalepó. ⁶ Atéyale sisópaae 500 bosenóló mepaae tómó beleróló, betere no nerape fea touró betere tikimó, ã hãkeamó sókó walepó. Até yale so whj mepaae sisiraae feletei, mo turó so whj ti hãle betó mulapó. ⁷ Ai sisópaae Jems-paae yó male wóló, nalo ti Kótóné dotẽyale *apose/whjrape* feapaae yó male felepó. ⁸ Mo kemerãle wouraalu, soné naale deyaaire be ðë teópatei, hõko be ðëmó detu dere kaae, Yesuné ã i ape yóló, ɛpaae yó male walepó.

⁹ Ẽkélé Talené dotẽyale *apose/whjitei*, mepaae *apose/whjrape* betere aomó doi muni, mo belei sokótei beterapó. Ti noatepae, Kótóné fake so whj yãlo susupuróló dowi ala erótu betaletiné, ɛ *apose/whj* beteraaire sunipatei, Talené ɛ sóró beteralepó. ¹⁰ Té-patei, Kótóné hamokoróló hãle tao saletiné ɛ etei kaae whj i betere ape. Ama ɛ atéró tao sale ala hãleni, ɛ tuãpaae mo doasi ala eró beterapó. Ai ala epa kisipa

mutu, yãlo diale kutóné mepaae *apose/whjrapené* diale kutó mo bosené felepó. Ti aita, yãlo fotokõné initei, Kótóné hamokoróló hãle tao sere ala ɛ tuãmó muluraalu, yalepó. ¹¹ Térapa, yãlo ó atimané diãpaae yó male fota, me kae meipó. ðã feané i yó mótu betere fo wisitóró mopóló diãné wosóló kisipa tiralepó.

Sukutere whj momó kepaayaire fo

¹² ðané diãpaae Talené fo yó móturaalu, so whj tẽteróló kaae tare whj Keriso mo ti sukãletei, Kótóné ã kepaaró beterapóló yó male fo diãné wosalepó. Atéyaletei, diãkó mepaae so whjñé duraalu, sukãle whj momó kepaayóló betaalomeipó dere fo-a, diãné mo fo dapóló de? ¹³ Sukutere whjtamo kepaayaalomeipó kisipa mutepa, ti so whj tẽteróló kaae tare whj Kerisokélé kepaayóló bitinipóló kisipa muae. ¹⁴ Keriso aɔtamo kepaayóló bitinipa, ti ðané yó mótu betere foró diaaɔ kisipa tiró betere alatamo bete muni, hãle ɔla kaae aɔratapó. ¹⁵ Ai ala tómó, Kótó ã etei kaae Tale beterapóló ðané yó mótu betere fo, kapala fotei yó mótu bitirapó kisipa muae. Ti noatepae, so whj tẽteróló kaae tare whj Keriso mo ti sukãletei, Kótóné ã momó kepaaró beterapóló, ðané diãpaae yó mótu betalepó. Ti sukãle whj momó kepaayaalomeipó fotamo mo du betepa, ti Kerisokélé Talené kepaaró bitinipó enérápó.

¹⁶ Ti noatepae, sukãle whjtamo kepaayóló bitinipa, ti so whj tẽteróló kaae tare whj Kerisokélé kepaanipóló kisipa muae. ¹⁷ Kerisotamo kepaaró bitinipa, ti diaaɔ kisipa tiki tiratere alakélé bete muniru, diaaɔ du betere dowi ala tuãmó diã hãle betó tarapó. ¹⁸ Keriso aɔtamo atépa, ti ã tuãmó betepa sukãle so whjkeké mo ti alurapó enérápó. ¹⁹ Nalo betaaire alimó ðã kepaayóló betepa, Kerisoné ðãpaae wisi ala eraalopóló hãjtu beterapó. Atépatei, mepaae so whjñé mió i alimó maaté wisi ala kelaalopó dere fotamo mo du betepa, ti ðãpaae doasi sekëi ala eraaiteremó, mo doasi wirapó. ²⁰ Té-patei, so whj tẽteróló kaae tare whj Keriso ã sukãletei Kótóné mo kepaaró beterapó. Atéreteita, sukutere so whjkeké kepaayóló beterópóló, kutómó ɔla folosóró ɔlumétere kaae, ãpi kepaayalepó. ²¹ Ti noatepae, betã whjñé yale dowi alané sukutere ala ðã so whj tuãpaae sókó walepó. Até yale kaaetóró, betã whjñé yale alané ti kepaayóló betere ala kaaratapó. ²² Ti ðãta, Adam-né kaarale fake ereteiné, ðã fea sukutua dapó. Atétu dere kaae, Kerisoné ama fake so whj fea ti ã tuãmó betereteiné kepaayóló betaalopó. ²³ Atéyaalotei, ai ala hãle hõko ini, ama mole tũtóró sya furaalu, yaalopó. Aita, kutómó ɔla folosóró ɔlumétu dere kaae, Keriso ãpi kepaayóló beterapó. Atérené nalo ã fesaae wale sukamó, ti ama so whjkeké fea ãre kaae kepaaróló beteraalopó. ²⁴ Téro, Kerisotamo bóe du betere topo whjrapekélé, atimané tẽteróló kaae tare alarapekélé, atima so whjkeké, atimané bole fotokõkélé, fea doróló kãlipaae, ti ama so whj tẽteróló kaae tare ala Alima Kótóné naase tuãmó munaalopó. Atéteretamotóró, mo kemeyaitere be ðë sókó waalopó. ²⁵ Ti ama tẽteróló kaae tare ala hãle deté

fóló, ama bóe whj mo ti dóló kemeratere sukamó sókó faalopó. ²⁶ Atéro bóe dilé fóló, mo ti kemeróturaalu, daaire bóe whjta, ti sukutere alapó. ²⁷ Ti fea ala fea Kerisoné ama teteróló kaae tanópóló, Kótóné ama naase tuámó mulalepó. Ti ai fea alapó dereteita, ama Naalené naase tuámó mulale seké Kótó ǵ Naalemané teteróló kaae tare aomó bitiniretei mo hǵkearapó. ²⁸ Ai ala yóló kemetepa, fea ala teteróló kaae tawae yale Kótóné ama naalema ǵ aomó beterópóló yaalopó. Ai alata, fea ala Kótóné amatóro teteróló kaae tawaai erapó.

²⁹ Sukutere whj kepaayaalomeipó dere fotamo mopa, ti sukutere so whj wisi bepaae fópóló kisipa mutu, mepaae whjrape wēi tópuratere ala noatepa du betere? Sukutere whj kepaayaalomeipó dere fotamo mopa, ti wēi tópuratere ala hǵle ǵla kaae aǵrapó.

³⁰ Sukǵle so whjta mo kepaanitepa, ti dǵ i kutó diyaai kae kae bóe whj betó mole tikipaae betere dokó noatepa fua wua du betere? ³¹ Yǵlo no nerape-ó, diǵ dǵ teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuámó betepa, ama diǵ tuámó erótu betere wisi ala kilituraalu, Talepaae yǵlo mo kée yóló, ǵ bopé faketu beteraipó. Yǵlo i dere fota, mo dapó. Diǵ tao saai kisipa mutu, Talené ama fo wisi eraté kotere dokó ǵ mo felekemó sukjtei hǵsókó fua dapó. ³² Ǽ Epesus bemó whj dó nokole syaae kaae ǵla aǵre whjrapené yǵlo du betere ala seséturaalu, ǵtamo doasi bóe du betalepó. Atéyaleteita, i haemó mole wisi wisi ǵla saai kisipa mutu, imó ti noa ǵla wisikó senére? Sukutere whj kepaayaalomeipó dere fo mo depa, ti diǵné yó tare mara mole fo sya furaalu, “Dóta dǵ sukǵaireteiné, mió betǵ ǵlaró wēitamo mo dekéro naalopa sael!” enérápó.

³³ Mené diǵ kǵpaae ǵlisóro faǵsóro yae. Du betere mara mole fo betǵ i ape.

“Wisi ala dere whjrape dowi ala dere whjrapetamo tamoyóló betámó kotepa, ti atimané dowi ala yǵpaae tokó melaalopó.”

³⁴ Diǵ topo doayóló keyaa furaalu, hǵko du betere dowi ala mo ti taaróló, kisipa wisi muóló, take yale ala momó fesaae fóló yae. Ti noatepae, Kótó tuéni hǵle betere so whj diǵ tuámó betó moletei kilitu diǵ haleyae.

Kepaayóló kae tiki daayóló betaaire fo

³⁵ Atépatei, mené i kaae fo enérápó. “Kale sukǵle so whj momó netéro kepaayaaloé? Atéro noa kaae tiki daayóló waaloé?” yóló wosenérápó. ³⁶ Aita, kisipa okokoi whjné dere fo kaae aǵrapó. Ti noatepae, kutómó mo ǵla wae bilitereteimó kisipa muae. Whjné bilitere ǵla waeta, haemó kǵlaayóló u tuámó bole kené ti tǵmu sókó hotua dapó. Haemó biliteretei kǵlaa initepa, ti tǵmu horaalomeipó. ³⁷ Diaaǵ ǵla wae bilituraalu, ǵla nokoleteti mo turó bilini, *whit* ó bupi ó besǵae ke maaté bilitua dapó. ³⁸ Atéteretei ai ǵlarape huturaalu, Kótóné kisipané daalópóló yale tikitóro daatua dapó. Ai biliyale ǵlarape fea mo ama tiki daaitóro hutua dapó. ³⁹ Fea ǵlarapené daae mole tikita betǵ kaae mei, so whjné tiki ama kae daayóo, hupu ó

na mepaae betó mole ǵlarapené tiki ti ama kae daayóo, bané tiki ama kae, yané tiki ama kae, yóo erapó. ⁴⁰ Sǵmó daae mole ǵlarapené tiki ama kae, haemó ere ǵlarapené tiki ama kae yóo erapó. Sǵmó daae mole ǵlarapené tiki mo kokǵi dǵ wisinaale yóo, haemó yó mole ǵlarape kelaalo kokǵre ala ama kae yóo, erapó. ⁴¹ Sukané dǵ wisinaale ama kae, wéliéné dǵ wisinaale ama kae, hǵrerapené dǵ wisinaale ama kae, mepaae hǵrené dǵ mo doasi yóo, mepaae hǵrené dǵ mo sawa yóo, erapó.

⁴² Sukutere whj momó kepaatukélé, atei kaae alatóro yaalopó. Mo tiki sukóló douratepa kǵlaa yaalotei, kepaaratere tiki momó kae doayóló alu yaalo meipó.

⁴³ Sukuturaalu, tiki tuámó hale dere alaró doasi doi munire alatamo mupa sukóló dourateretei, momó kepaaróló beteratere ala ti mo dǵ wisinaale tuámó beteraalopó. Sukuturaalu fotokǵ buni, bére ala tuámó sukutepa dourateretei, mo doasi fotokǵi ala tuámó kepaaraalopó. ⁴⁴ Sukutepa douratere mo tó tikita, hae tiki ereteiné kǵlaa dua dapó.

Téretei, momó kepaatere tikita, kepené dere ala tuámó daaleteiné mo ama kaepó. I haemó mo tiki daalure kaae, take nalo kepaayóló betaaire sukamókélé, kepené ere ala tuámó mo kae tiki daayóló betaalopó. ⁴⁵ Atéreteiné asemó i fo erapó.

“Folosóro wale whj Adam ǵ mo whj tiki daayóló sókó walepó.”

Nalo kemerótu wale whj Adam ǵta, sukóló kepaaturaaalu, ti so whj betere bete matere kepené tiki daale whj alée felepó. ⁴⁶ Kepe tiki daale whj folosóro sókó wéni, mo tiki daai whj folosóro wóló, ai kinipaae ti kepe tiki daale whj sókó walepó. ⁴⁷ Folosóro wale whjta, i haené aleale whj betaleteti nalo ti hepen-mó betere whj walepó. ⁴⁸ Haené aleale whjné ama deyóló fake firale so whjta, ti ama tikitóro daayóo, hepen bemó wale whjné ama deyóló fake firale so whj ti ama hepen tikitóro daayóo erapó. ⁴⁹ Dǵ haené aleale whjné tiki daalure kaae, hepen bemó wale whjné tiki kaae dǵkélé daayaalopó.

⁵⁰ No nerape-ó, yǵlo diǵpaae i dere fo wosae. Dǵ sukutepa, ti i daale tikitamo Kótóné teteróló kaae tare tuámó bitj faalomeipó. Atére kaae, dǵ sukóló kepaayóló furaalu, dǵné i dorótu betere tikitamo turó feni, mo dokélé iniyaaire tiki daayóló betaalopó.

⁵¹ Kinóló mole ala yǵlo diǵpaae hǵkearóló i dapa wosae. Dǵ Keriso so whj mo fea sukǵalomeitei, betere whjkélé sukǵle whjkélé, mo fea take daale tiki taaróló, mo kae tiki daayaalopó. ⁵² Kemeróturaalu ukulumó wuti haleteretamo, dǵné mió i daale mo tiki taaróló, dǵ mo fea kae tiki daane wale alata, epée fitǵa du dere kaae yaalo ai ape. Ti noatepae, kale ukulumó wuti hale deretamo, sukǵle whj kepaayóló do initere tiki daayóo, dǵ fea i daale tiki taaróló, kae tiki daayóo yaalopó. ⁵³ Ti noatepae, doayóló sukutu betere tiki tómó dokélé ini, mo ti betere tiki kuti derótu dere kaae yóo, sukutere ala sukunitere alané husuróló aluróo, yaalopó.

⁵⁴ Doayóló sukutere tiki tómó mo betere tiki kuti kaae

deróo, sukutere ala sukunitere alané husuróo deretamo, ašemó i ere fo mo dokonaalopó.

“Talené ama bóe whj dóló tēteraleteiné, kale sukutere alakélé ɔla kaae nó deróló aluralepó,” erapó.

⁵⁵ Me asēre fo i ape.

“Sukutere ala-ó, so whjtamo naao bóe dóló atima tēterale ala momó mule? Sukutere ala-ó, Wuliné whj detu dere kaae yóló sukunale ala-a, momó mule?” erapó.

⁵⁶ Wuliné whj tukó nóló sukunótu dere kaae, dowi alané dā sukópóló dua dapó. Dowi alané dā mo ti só derópóló, Kótóné tukóló, muló betere foné dowi ala fotokɔ bulótu beteraapó. ⁵⁷ Atépatēi, dowi alaró sukutere alatamoné dā só deróló tēteréni, dā Tale Yesu Keriso tuámó betepa, ai ala tēterópóló, Kótóné ama dā fotokɔ mo sýmó mótu beteraapó.

Atétereteimó, Talepaae mo kée du betenérápó.

⁵⁸ Térapa, yało hosaa mole no nerape-ó, diā Talené ala tuámó betepa, mepaae sekēi ala ó dilikitere alané diā só deraşsóro, mo diriyóló betae. Ti noatepae, diā Tale tuámó bitu ditere kutóta hāle alu yaalomei, dupu saalopóló kisipa mutu, betere dokɔ mo ketekē buóló ditu betae.

Kótóné so whj tao saai moni derateremó ere fo

16 Mió i dere fota, Jerusalem bemó betó mole so whj tao saaire *moni*-mó dapó. Kalesia hae kwiamó tē mole be huluaámó betó mole Keriso fake so whjpaae yae yale alarape kaae, diaaɔkélé yaasepóló i dere ape. ² Fula dokɔ kaae sere be dēmó, diā feané meteró *moni* supa, ti kwiapaae naao sere sū dālemótóro sokósu yóló, kae mulótua yae. Ti noa yaai meipó. Ɛ aipaae wale sukamó, *moni* derae yaşsóro kisipa mutu i dere ape. ³ Ɛ aipaae wóló diātamo bitu, diaaɔ sóro beteraere whjrape Jerusalem bemó betó mole so whjné tuē yópóló, atimané sóro faaitere asē yało eróló melaalopó. Diāné atéró hāle tao sóro matere *moni* Jerusalem bepaae sóro fópóló dotēyaalopó. ⁴ Dā talerālemó, Ɛpaae yaǔkélé atimatamo faalopó depa, ti yało atima dapesó fenérápó.

Pol-sépiné i ala yaai kisipa mutapóló yale fo

⁵ Folosóro Ɛ Masedonia hae kwiapaae fóló, nalo ti diā beterepaae waalopó. Ti Ɛ momó fesaae wale alata, Masedonia hae kwia tuámó tēyóló diā beterepaae waalo ai ape. ⁶ Ɛ diā beterepaae wóló hāleke sukamó ó sosóli ali turó aimó diātamo betaai kisipa mutepa, ti betenérápó. Atéró diā taaróló Ɛ mepaae fupa, ti Ɛ yaǔǔre ɔla diāné melaasepólópó. ⁷ Ti noa betené meipó. Mió dā diā beterepaae wóló, mo sawa be dēmó maaté betero fole hōrapó. Téreteiné, Talené ama kisi-pané fōlo be dēmó diātamo beterópóló depa, ti Ɛ diātamo betaai hēkese dapó. ⁸ Téretei, kale *Pentikos* be dēmó ɔla deyaaire ali sókó waai teópa, ti Ɛ Epesus bemó kaae tawóló betaalopó. ⁹ Ti noatepae, Talené ama doasi ke bole kutó diyaaire tē moleteiné, aimó bitu

ama kutó diraalopó. Téyaalotei, ai kutó diyaşsóro sesétere whjrapekélé, dekeró betó mulapó.

¹⁰ Timoti aipaae wapa, diaaɔ Ɛpaae me sekēi ala eratepa Ɛ wiyaşsóro hotowayóló kaae tawae. Ti Ɛta, Ɛ dere kaae Talené kutó dirótu betere whj ai ape. ¹¹ Térapa, me whjné Ɛ dape sóro kaae tatere ala hōni, diā feané wisiyóló dape sae. Téró, Ɛ momó fesaae waai depa, ti diaaɔ Ɛpaae hosaa muni deyóló hajtamo dua fae yóló, Ɛ beterepaae wópóló dotēyae. Timoti Ɛ ipaae momó fesaae wouraalu, ama wotoró wéni, Ɛ beterepaae wale Keriso norapetamo wópóló kisipa mutapó.

¹² Mió dāné no Apolos-né dere alamó i dere ape. Yało Ɛpaae ai wale norapetamo diā beterepaae fae yaletēi, tē mutere sukamó waai dapóló taralepó.

¹³ Mené diā dilikóló kōpaae falaşsóro, hotowayóló kaae tawae. Téturaalu, kale mo fo wisi wosóló, Talepaae kisipa tiratere ala tuámó diriyóló betae. Atéru, mené diātamo bóe dupa wini, halaainé fotokɔ buóló betae. ¹⁴ Fea ala duraalu, yaala sókó fole ala tuámó bitu yae.

¹⁵ Akaia hae kwiamó betó mole so whj kuamó Stepanas-ró ama be whj so whjtamota, folosóro kisipa feteyóló Keriso betaletēi, diaaɔ ai kisipare ape. Ai so whjta, Kótóné kae betero betere so whj tao saairaaalu, mo doa ketekē bulapó. ¹⁶ No nerape-ó, diā atēi kaae ala dere so whjro mepaae dātamo toune wóló, wisi kisipa mulu Talené kutó diratere so whjtamo aǔmó dua betae yóló ma fo i dere ape. ¹⁷ Diaaɔ mole ɔla kwiapaae Ɛ tao sóro melaai yaletēi, Stepanas, Fotunatas, Akaikus, atimané mole ɔla Ɛ tao sóro male waletēimó, mo hēkese yalepó. ¹⁸ Ti noatepae, atimané Ɛ tao sale alané yało kepe hēkese duraalu, diaaɔ kepekélé hēkeseyalepó. Atei kaae wisi ala dere whjrapeta, so whj feané dukiranérápó.

Kemerótu kōleó yale fo

¹⁹ Esia hae kwiamó betó mole Keriso fakerapené diāpaae kōleó i dere ape. Akuilaró ama soma Prisila-tamonékélé, atimaamoné bepaae tourótua dere Keriso no nerapekélé Tale tuámó bitu, diāpaae hosaa mo turó muóló kōleó dapó. ²⁰ Imó betó mole no nerapenékélé, diāpaae kōleó dapó. Kótóné ama kae betero betere so whjné dere ala sya fóló, diāsisitei apuóló kōló tukó nuku betae.

²¹ Diāpaae kōleó yóló i dere asēta, Ɛ Pol-né mo yało naasenétóro dapó.

²² Mepaae whj dené Talepaae yaala sókó fole ala initepa, ti ai whj Talené mokorópóló yae. Tale-ó, ya dā beterepaae ape!

²³ Dā tēteróló kaae tare whj Yesuné hamokoróló hāle tao sere ala diāpaae erópóló yae.

²⁴ Ɛ dā tēteróló kaae tare whj Yesu tuámó bitu, yało diā feapaae yaala sókó furaalu i dere ape. Mo kée, tēyópóló yae.

2 Korin

¹ Ẹta, Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, so whj tẹteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné kutó dirópóló dotẹyale *apose*/ whj Pol-né dapó.

I dere asẹta ɖané no Timoti ɖamo wusuró bituraalu, diɖ Akaia hae kwiamó Kótóné kae betero betere so whjró, ai hae kwiamó tẹne Korin bemó betere Kótóné fake so whj tamopaae dapó.

² ɖané Aya Kótóró ɖa tẹteróló kaae tare Tale Yesu Kerisotamoné hamokoróló hɖle tao sere alaró, hosaa muni deyóló dua betere alatamo diɖpaae erópóló yae.

Kótóta kọleturaalu tao sóró hɖi kisipa mulatere Talepó

³ ɖa tẹteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi hale sóró horópóló yae. Ti ɖta, kọlené sukutere ala kaaraterere Aya bitu, sekẹi ala wapakélé kisipa feléróló tao su betere Kótó betera. ⁴ ɖané sekẹi alarape feata, ama tao sóró ɖa kisipa felérótua dapó. Kótóné ɖapaae ai ala erótua dereteita, mepaae so whj kae kae sekẹ tuɖmó betepa, Kótóné ɖapaae ai male kisipa feléalerere alané atimamo tao sópóló erapó. ⁵ Ti noatepae, Yesupaae erale doasi susupui ala feleyóló furaalu, ɖapaaekélé mo dekeró wou betera. Atétu, ɖané sekẹi alakélé Yesu Kerisoné tao sóró, ɖa kisipa felératere ala mo dekeró erateretei ɖaturaaalu, feleyóló mepaae so whj paaekélé fu betera. ⁶ ɖa sekẹi ala su betereita hɖle mei, diɖ feléyóló betóo, aluyaqsóró tao sóo, yópóló dapó. Atétu, Talené ɖa tao sóró kisipa felératere, ti diɖkélé feléyóló betaalopó. ɖatamo Kótóné kisipa felératere ala depa, ti aita, diɖ feléyóló betera. ɖapaae wou betere susupui ala kaae, diɖpaaekélé wapa, ti ai eraterere feléi alané ai susupui ala hɖle belée tanópóló, diɖ fotokọ bulatapó. ⁷ Diɖ take mo wisiyóló betaalopóló, ɖané mo diriyóló kisiparapó. Ti noatepae, ɖapaae wou betere susupui ala kaae, diɖkélé ai su betere ape. Atétere kaaetóró, ɖapaae erótu betere kisipa felératere ala diɖkélé saalopó.

⁸ No nerape-ó, ɖa Esia hae kwiamó betepa, erale sekẹi alarape diaaọ kisipa yaasepóló dapó. Mo doasi sekẹi alané ɖa só deró betaleteiné, beleyaire mo sɖnipó. Atéru ɖa mo sukutere ɖalemó betera. ⁹ Ita mo dapó. ɖané hosaa tuɖmó mo turó muale kisipata, ɖa mo sukóló mole nisi yalepó. Téyaletei, ɖapaae ai erale ala ɖané sɖmó belenére nisi yaqsóró, sukɖle so whj kepaarótu betere Kótópaae kisipa tirópóló yalepó. ¹⁰ ɖa felekemó mo ti dóló aluraletei, ama ɖa tao su yale kaae, nalopaaekélé atérótóró tao saalopó. Tétu diaaọkélé ɖa tao sóró mo-

marótu betepa, ti Talené ɖa aluyaqsóró tao sere ala hɖle yó tareteiné ɖa hajtamo ɖpaae kisipa tiró betera. ¹¹ So whj feané ɖa tao sóró momatu betere ala mo dokonóturaalu, Talené hamokoróló hɖle tao sereteimó ɖa so whj feané ɖpaae mo kée yaalopó.

Poló-né folosóró yaai kisipa muale ala fisikóló taarale fo

¹² ɖa i haemó betó mole so whj kuamó kutukélé, diɖ Keriso so whj kuamó kutukélé, Kótó tuɖmó wale mo kae ere alaró tó tikiné ini, kisipa mo turóné dere alatamo ɖa tuɖmó mupa, so whj feané kelalepó. Atéro kutu yale ala ɖané kisipa faróló taletepa hoko ala ini, feané keletómó mo donoi ala yalepóló ɖa hajturaalu, bopé fake dapó. Atétu betaletei i haemó mole kisipa sya fóló ini, Kótóné hamokoróló hɖle tao sere ala sya furaalu yalepó. ¹³ Ti noatepae, ɖané diɖpaae i asẹ dere fota, hapóluni, diaaọ dosɖayóló sɖmó kisipanérápó. ɖané du betere ala mepaae diaaọ kisiparetei, mepaae diɖ kisipanipó. Téretei, take nalopaae ti diaaọ mo turó tuẹ yaalopóló kisipa mutapó. Take ɖa tẹteróló kaae tare whj Yesu wale sukamó ɖané diɖ kilitu, hajyóló bopé fake yaaire kaae, diaaọkélé ɖa kilituraalu, hajyóló bopé fake yaalopóló, kisipa mutu i dere ape.

¹⁵ Ai betené, ẹ mepaae faai folosóró ɖa betereró waairaalu, ọla ọla taleyóló mulalepó. Até yaleteita, ɖalo yó matere fo tuɖmó bole wisi ala diɖ tamo félimó sópóló yalepó. ¹⁶ Ẹ Masedonia hae kwiapaae furaalu, diɖ keleté wóo ẹ momó fesaae woukélé diɖ keleté wóo, yaai yalepó. Atéro ẹ aipaae wapa, ti diaaọ ẹ tao sóró Judia hae kwiapaae dotonaasepóló kisipa mualepó. ¹⁷ ɖalo ai muale kisipata, bete munipa hoko yaleé? Ó i haemó mo whjné kisipa kaae mulu, ẹpó téyaalopó dutei, momómo meipó du dere kaae yaleé?

¹⁸ Téni, Kótóné ama yaalopó dere ala motóró du dere kaae, ɖané diɖpaae yó mótu betere fota, ẹpó, dutei meipó, fo kae dumipó. ¹⁹ Ti noatepae, diɖ kuamó ẹ Pol, Sailas, Timoti, ɖa sore whjrapené Kótó Naalema Yesu Keriso i kaae whj póló, diɖ tuɖmó yó móturaalu, ama ẹpó dutei meipó, dere fokélé erapóló diɖpaae yaleé? Ai fo ini, Kótóné ama eraalopó deté wale fo fea Yesu tuɖmó dokonóturaalu, ẹpó, téyaalopó fo betɖ deté konapó. ²⁰ Ti noatepae, Kótóné ama mo eraalopó yóló muló betere forape fea, ɖa tẹteróló kaae tare whj Keriso tuɖmó mo dokonóturaalu, ẹpó, fotóró mulapó. Atéreteiné, Kótóné doi doasi mulóló, ɖa Yesu tuɖmó bitu mo kée, téyópóló yae, fo dua dapó. ²¹ ɖakélé, diɖkélé, ɖa tẹteróló kaae tare whj Keriso tuɖmó diriyóló

beteratere alata, Kótóné amatóro dua dapó. Dá Kótóné ama so whjópóló sóro beterótu, topomó *wel* wēi sūni yóo, dá mo amapóló siriróo, take dāpaae wisi ala eraalopó kisipa muópóló, ama Dēi Kepe Wisi dāné hosaa tuámó beteróo, erapó.

²³ Kótóné keletómó yālo mo fo i dere ape. Ɛ fesaae wou ai Korin beró diā foné siré waai yaletēi, dei kisipa muaqsóro taaralepó. ²⁴ Dāta, diaaḡ kisipa tiki tiratere ala tēteróló kaae tare doasi aḡyóló bitu dumipó. Té-patei, diā hajyóló beterópóló kisipa mutu, dá diātamo kutó betámó ditu beterapó. Ti noatepae, diaaḡ kisipa tiki tiratere alané betā diā mo diriyóló beteranérápó.

2 Ɛ diā beterepaae waai kisipa mualetēi, take yālo di-ā dēteraayóló foné supa, diaaḡ hosaa tuámó sekē su yale kaae, momó yaqsóro taaralepó. ² Ti noatepae, yālotamo diā foné sóro só deróló sekēi kisipa mulatepa, ti Ɛ hēkese yaaitere alamo, né eraalóé? ³ Yālo diāpaae aseḡyale fota, Ɛ diā beterepaae wale sukamó hēkesei ala eraai yale so whjnétei, Ɛpaae doasi sekēi ala eraqsóro yalepó. Ɛ tuámó mole haj diaaḡkélé saai kisipa mutu, yālo dere fo mo wosóló sya fenérápóló kisipa tiralepó. ⁴ Ti noatepae, yālo diāpaae aḡturaalu, hosaa tuámó doasi dekēyóló wole dua yalepó. Ita, diā dele sóro hosaa supu yópóló dumitei, yālo diāpaae mo turó yaala sókó fole ala kisipa yópóló dapó.

Dowi ala yale whjné ama dowi ala kwia hāle kemerae yale fo

⁵ Whj me dené me whj hosaa tuámó sekēi ala erélipa, ti Ɛ maaté hosaamó sópóló ini, diā feapaaekélé eralepó. Aita dowi alatei, mo ti doróló aluratere ala meipó. ⁶ So whj feané ai whj foné sóro haleraletei sūpa, mió momó ini taalae. ⁷ Ai whj ā sekē duraalu mo ti haepaae derepaqsóro ama yale dowi ala kwia tani, me ḡla meipóló kisipa keteróló, ā tao sóro ketekē bulóló fo wisitei yae. ⁸ Atéro diāné yaala sókó fole ala ama kisipa yópóló, āpaae hākeamó yae yóló diāpaae i dere ape. ⁹ Yālo diāpaae yae yale fo fea diaaḡ wisiyóló wosóló sya fuléro kḡae kelaai kisipa mutu aseḡyalepó. ¹⁰ Diāné-tamo me whjné dowi ala kwia tani kisipa keteratepa, ti yālokélé ai whjné yale dowi ala kwia tani, hāle kemera-atapó. Ai whjné me dowi alatamo itikimó, ti diā wisiyóló beterópóló tao saairaalu, yālokélé Kerisoné keletómó kemeralepó. ¹¹ I dere fota hāle mei, Satan-né dilikóló dāné dere ala doraqsóro dapó. Ti dāta, hāle mokḡeyaayóló bitini, Satan-né so whj doraai dilikitu betere ala dāné mo kisiparapó.

Talené ama yóló muló betere fo wisi tuámó ama kae ere dē fāanapó

¹² Ɛ Troas bemó betere so whjpaae dá tēteróló kaae tare whj Kerisoné fo wisi yó melaai felemó, ai fo yó melópóló Talené tē doasi muló betepa kelalepó. ¹³ Aimó kutó diyaaai yaletēi, yālo no Taitus bitinire betené yālo hosaa muni derepēni kisipa sekētepa, ai so whjpaae kḡleó fomaaté yóló Ɛ Masedonia hae kwia-paae felepó.

¹⁴ Tépatēi dá Keriso tuámó betepa, Kótóné ama bóe whj dóló tēteróló sale ḡlapóló betere dokḡ hākeamó hēketetamo dapesó fu beterapó. Atétere alané me ḡla felé kēlaa wisi woutere kaae, Kótó ā etei kaae Tale beterapóló so whj feapaae yó mótu beterapó. Atéreteimó, Kótópaae mo kée du betenérápó.

¹⁵ Kerisoné Kótópaae hāle matere ḡla tuámó sókó wale kēlaata ti dāpó. Ti ai kēlaata, aluyaqsóro tao sere so whjpaekélé, sukóló mo ti aluyaaire so whjpaekélé wou beterapó. ¹⁶ Dā i fo yó matere whjrapeta, mo ti alu du betere so whjné kulumumó ti sini ḡla kēlaa kaae wóo, aluyaqsóro Kótóné tao su betere so whjné kulumumó, ti mo betere felé kēlaa wóo, du beterapó. Atei kaae hapólui ala mé whjné sūmó enére? ¹⁷ So whj feané *moni* saai kisipa mutu, Kótóné fo yó mótu dere kaae, dāné dumipó. Ai ala ini, Kótóné keletómó ama dotēyale whj aḡyóló Keriso tuámó bitu, mo wisi kisipatamo mo fotóro yó mótu beterapó.

3 Dānétei dá yó matere whjópóló dukiratere fo momó yaai dapóló de? Ó dāta etei kaae so whjópó kisipa yópóló aseḡyóló matepa só fole whjrapené dere kaae dāné de? Mepaae whjrapené dere kaae, dá etei kaae whjópó yópóló, aseḡkó eróló diāpaae yó melaai, ó diaaḡ dá melópóló wosetere nisi de? ² Aita ti diātóro iru, dāné hosaa tuámó aseḡreteiné so whj feané kolóló dosāanérápó. ³ Diāta, dá tēteróló kaae tare whj Kerisoné aseḡreteiné diaaḡ du betere ala so whjné kilituraalu, ita Pol-sépiné diale kutómó oleyale dupóló hākearatapó. Aita mo aseḡtere wēiné ini, mo ti betó tare Kótóné Kepe Wisiné eró beterapó. Ai aseḡta, mo kane fake tómó ini, so whjné hosaa tuámótóro erapó.

⁴ Ai ala erémólópóló tuḡ tamo muluraalu dumi, Kótóné keletómó dá tēteróló kaae tare whj Kerisoné dá fotokḡratepa, mo ere alatóro halaaíné dapó. ⁵ Ai alata, dānétei kaayóló ipakó, dāné yalepó fo enénipó. Aita, Kótó ā tuámó ere alané dá sūratepa du beterapó. ⁶ Ti Kótóné ama kutó diratere whj bitu, ama so whj tao saalopóló mulale dirii kisi fo erópóló, ama fotokḡ dāpaae mo sūralepó. Ai fota, aseḡné ini, Dēi Kepe Wisiné eró beterapó. Ti noatepae, aseḡre foné dá dóló sūkunateretei, Dēi Kepenéta, dāmó mo ti betere bete mótu beterapó.

Kale kisi fo tuámó ama mo kae ere dē wisinaale fāanapóló ere fo

⁷ Take Moses-né Kótóné ala eróturaalu, kane fake tómó aseḡyale fo yó malepó. Ai foné so whjpaae sukutere alatei eralepó. Ai alata, dē wisinaaletamo weipakalepó. Ai dēta, alu deté faaipatei Moses-né kelepa dēyó faleteiné, kele detēliru Israel fake so whjné ama kelepa diriyóló kilini ipakalepó. ⁸ Mió Dēi Kepe Wisiné erótu betere alatamo wale dēné take ai alatamo wale dē mo ti bosénó bitinipóló de? ⁹ Kale tukóló muló betere fo sya furaalu du betale alané, so whj fea taleyóló só deró beterepó. Ti ai alata, Talené dē wisinaaletamo weipakalepó. Téyaletēi, mo donoi so whjópó dere ala tuámó wale dēné kale folosóro wale dē mo ti bosénó beterapó. ¹⁰ Ti take alatamo wale dē

kolósu, mió ere alatamo wale dę kolósu depa, mió ere alané dę mo doasi ereteiné take wale dę hęle ęla kaae aęró beterapó. ¹¹ Take mo hęleke sukamó maaté yóló alu deté fele alata, dętamo walepó. Téyaletei, mo ti deté fu betaaire alatamo wale dęta, mo doasipó.

¹² Take nalopaae dę atei wisi ala tuęmó betaalopóló kisipa mutu dę wini, halaainé Talené ala i erótu betere ape. ¹³ Moses-né kelepaamó ere dę alu deté foleteti, Israël so whjné kelaęsóró, kutiné husurótua ipakalepó. Mió dęné ai yale kaae enénipó. ¹⁴ Tépatei, take atimané kutiri hapólu ipakalepó. Atére kaae, take atimané kutiri husirale kuti miókélé hęle iru, take tukóló mulale fo dosęatepakélé, atima tuę hapólutóró yó tarapó. Ai husiró betere kutita, mené dęae faranénitei, Keriso tuęmó betere alané betę dęae faranérápó.

¹⁵ Mió i alimókélé, Moses-né aęęere fo dosęatu betepatei, atima kisipa tiki hapóluru, hosaakélé hęle tęre alata, kutiné kelepaaa husuró betere kaae erapó.

¹⁶ Tépatei, mepaae so whj de Talepaae kisipa feteyóló wapa, ti ai husiró betere ala kuti kaae dęae fótu beterapó. ¹⁷ Tale ęta, mo Kepetóró beterapó. Talené ama Kepe betere tikimó me alané dokoni, teraae fóló hęle beterapó. ¹⁸ Mió kutiné kelepaaa husirénire so whj dępaae Talené ama ere dę wisinaale erótu beterapó. Ai dę dęné kaae tapa, ti mepaae so whjné dę tuęmó ai ere ala kelenérápó. Tétu, dękélé Talené ama aso kaae beterópóló, ama wisiraté fu beterapó. Ti ai dę wisi erótu betere Kepeta, Tale ętórótípó.

Mo haené aleale wutimó doasi ke bole ęlarape derapóló ere fo

4 Atérené, Kótóné ama dę ęleturaalu, tao sóró melale kutó hýyóló taaréni, hęle dirótu beterapó. ² Atéturaalu, kikití kinóló dere alakélé, enénire halei alakélé, kapala dilikitere alakélé, Kótóné fo doróló węratere alakélé, dęné mo dumipó. Ai ala ini, Talené ama mo fo yó mótu beterapóló, so whjné hosaamó sępóló, Kótóné keletómó mo hękeamó erótu beterapó. ³ Dęné i yó mótu betere fo wisitamo mepaae so whjné wosaairetei hapóluyóló husuró betepa, ti aita mo ti aluyaaire so whj ai ape. ⁴ Ti mió i alimó tęteróló kaae tare kapala kótóné Talepaae kisipa tiki tirénire so whjné ai fo wisi tuęmó ere dę wisinaale kelaęsóró, atimané kisipa hapóluróló husiralepó. Ti aita hęle mei, kale fo tuęmó Kótóné aso kaae betere whj Kerisoné ere dę wisinaale kelaęsóró erapó. ⁵ Ti noatepae, dęné i yó mótu betere fota, dętei doi sóró horótu dumi, Yesu Keriso ę Talepóló ama doi sóró horótu beterapó. Atérené dę Yesuné ala eróturaalu, dię tao sóró diaaę kutó diratere whjrape i betere ape. ⁶ Ti noatepae, "Diliki tuęmó dęyó fae," yale Kótónétóró dęné hosaa tuępaae dęralepó. Ai dęta, dę tęteróló kaae tare whj Keriso ętóró ereteiné dęné ę kaae tapa, ti Kótóné ama ere dę wisinaale kisipa enérápó.

⁷ Tépatei, ai bope deté wale ke bole ęlarapeta, mo haené aleyale wutirapemó deró beterapó. Ti fea ala dę tuęmó kaayóló dumi, Kótóné ama fotokę dę tuępaae sęratepa dapóló, so whjné kisipa yóppóló erapó.

⁸ Kotere tiki dokę sekęi ala dępaae erótu betepatei, ai alarapené dę haepaae deróló, mo ti só derótimpipó. Dę noa ala yaalorópóló ęlóló ęlóló epatei, dęné kisipa mo ti fomaake inipó. ⁹ Talené ala erateremó, dępaae susupui ala erótu betepatei, Talené dę taaló bitini, tao su beterapó. Mepaae so whjné dę só deróló dorótu betepatei, mo ti dorótimpipó. ¹⁰ Yesu ę kepaaróló betereale fotokę dę tuęmó mupa so whj feané hękeamó kolóppóló, ę sukęle ala dęné tikimó mupa kutu beterapó. ¹¹ Ti noatepae, sukuni dę betere whjrape Yesuné ala erateremó dę dóló aluranépatei, ama betere bete dęné mo tó tikimó mupa so whjné hękeamó kolóppóló, yó maté kutu beterapó. ¹² Ti Talené ala erótu betereiteiné sukutere ala dę tuęmó mupatei, dię tuęmóta, mo ti betere bete moleteiné dię mo beterapó.

¹³ Aęęmó i fo erapó.

"Talepaae kisipa tirale betené yęlo ai fo yalepó." Ai fo yale whj ę kisipa tiki tirótu yale kaae, dękélé atéru, diępaae i yó mótu betere ape. ¹⁴ Tale Yesu kepaarale sekęné ę kepaarótu yale kaae, dękélé kepaaróló ę betere tikimó ętamo touróló betęmó beteraalopóló kisipa mutapó. ¹⁵ Dęné dię tao su betere alata, dię mo wisiyóló beterópóló kisipa mutu du beterapó. Até dereteiné, Talené so whj hamokoróló hęle tao siré fóló, mo ti fakeraalopó. Atéturaalu, ai so whj atimanémo, Kótópaae mo kée dere fo dekéró yó tapa, ti mo kae dę fęane Kótóné doi doasi saalopó.

¹⁶ Atéyaalopóló kisipa mutu, dęné ditere kutó fomo duraalu taaraalomeipó. Dęné mo tó tikita, do deté fu betereitei, dęné kepe tuępaae ti betere dokę kisi whj aleraté fu beterapó. ¹⁷ Ti noatepae, dępaae erótu betere sekęi alarapeta, hęleke sukamó maaté muaaireiteiné dęné sýmó belenérápó. Ai sekęi alarapenéitei, take nalo mo ti muó tawaaire dę wisinaale dępaae eraalopó. Ai eraaire ala wisi kolósu, mió su betere sekę kolósu depa, mo hęle ęla aęrapó. ¹⁸ Atéreteiné dęta, dęné kelené kelere ęla kaae tani, kelenire ęla kaae tarapó. Ti noatepae, kelené keletere ęlata, mo hęleke sukamó maaté muaalotei, kilinitere ęlata, ti mo hęle muótóró tawaalopó.

Dę mo ti betaaire be hepen-mó erapóló ere fo

5 I haemó dę betere kapala furu be fisikó fupa, ti me ęla meipó. Ti noatepae, mo ti be Kótóné dęmó hepen-mó tęnó beterapó. Ti ai beta, mo whjné naasené tęnipó. ² Ai bepaae faai dę i haemó hęle bitu, mo kuti derótu dere kaae, hepen bemó tęne be atéró deręnéé yóló doasi kisipa mutu beterapó. ³ Ti atei kuti deratere be dęmó, mepaae whjné dę tiki daapi hęlepa kelaalomeipó. ⁴ Dę i haemó kapala furu bemó bitu, sekęi ala beleté furaalu, i be taaróló fenée yóló doasi kisipa mutu beterapó. Ti dę daapi hęle betaai kisipa muni, dę betaaire hepen beta, kuti derótu dere kaae deranere du beterapó. Téturaalu, mo ti betere alané sukutere ala ęla kaae nó deróló, ama tikitóró alée faalopó. ⁵ Kótóné dę atéró aleyóló beteró betereiteita, ti i bope yale mo ti betaaire tiki wisi saalopóló kisipa mutu erapó. Ti aita, nalopaae eraaire ala mo turó

saalopóló kisipa muǒpóló, Kótóné dǎpaae Dęi Kepe Wisi melalepó.

⁶ Térené, dǎ i haemó mo tó tikitamo hǎle bitu, Taletamo betǎmó bitinipó. Atépatēi, take nalo Taletamo betǎmó betaaire ala dǎné diriyóló kisiparu whaaliani, betere dokǒ dǎné kisipa tiró betērapó. ⁷ Dǎ mió i betereiteita, kelené keletere ala sya furaalu ini, tuę tiki tiratere ala sya foletēiné betērapó. ⁸ Dǎ i daale tiki taaróló, Taletamo betǎmó betaaire kisipa mupatei, ai ali sókó waai teópa, dǎ wisi kisipatamo kaae taté fu betērapó. Ti nalopaae ai ala mo eraalopóló kisipa mutu, dǎ halaainé betērapóló i dere ape. ⁹ Térapa, dǎ i betere tikimó ó kae tikimó betepakélé, me ǒla meipó. Ti Tale ǎ kisipa felé yaaire ala betǎ dǎné doasi ketekę buóló du betēnérapó. ¹⁰ Ti noatepae, dǎ tęteróló kaae tare whj Keriso so whj taleyaai betere tikimó betēpa, dǎ so whj fea taleyǒpóló, betǎ betǎ yóló daaneta yaalopó. Atépa, dǎné yale ala fea hǎkeamó taleyaalopó. Atéturaalu, dǎ mo i tiki daayóló bitu yale wisi alamó, ti wisi dupu melóo, hǒko yale alamó ti dowi dupu melóo, yaalopó.

So whjró Kótótamo bóe fióló betǎmó betēratere ala

¹¹ Térapa, so whj feané du betere alamó Talené kwia melaairetei hǎsókó feni, mo yaalopóló dǎ wituraalu, so whjpaae dowi ala taaróló, tuę tiki feteyae yóló, dotopo du betērapó. Ti dǎ betere alata, Kótóné mo hǎkeamó kelerapó. Atére kaae, diaaǒkélé dǎ etei kaae whj betērapóló diriyóló kisipa eranée du betērapó. ¹² Dǎné diǎpaae i dere fota, diaaǒ dǎ dukirǒpóló dumitei, dǎné du betere ala kilitu, diǎ hǎi yǒpóló dapó. Tétu, hosaa tuǎmó ere ala kilini, tó tikimó ere ala kilitu betere whjrapené dǎ erateremó, atimapaee tokǒ melaaire fo i dere ape. ¹³ Dǎtamo topo doyóló keyaa fole whjrape aǒpa, ti Kótóné ala eróturaalu dapó. Motamo wisi kisipa mole whjrape aǒpa, ti diǎ tao saairaalu dapó. ¹⁴ Dǎné i du betere ala feata, Kerisoné ama yaala sókó fole ala wisiné dǎ ketekę bulatēpa dapó. Ti noatepae, so whj mo fea tao saai betǎ whjtóró sukǎlepó. Téturaalu, ama so whjkélé fea ǎtamo betǎmó sukǎlepó. ¹⁵ Ti so whj fea tao saai ǎ sukǎle alata, betere so whj maaté wisiyóló betaaire ala ini, atima tao saai sukóló kepaayale sekéné ama kisipa mole ala betǎ erǒpóló yalepó.

¹⁶ Atérené dǎ mió i alimó kaae sóró bitiré furaalu, mepaae so ó whj i haemó mole kisipa sya fóló, etei kaae so whj betērapóló dǎné tale dumipó. Ti taketa, dǎné i haemó mole kisipa sya fóló, dǎ tęteróló kaae tare whj Keriso atéró tale yaletēi, mió dǎné momó kae dumipó. ¹⁷ Térapa, mepaae so whj Keriso tuǎmó betēpa, ti ai so whj Kótóné kisi kaaróló betēró betērapó. Atétere alata, take betale ala mo ti kemeróló, mió kisi ala tuǎmó ai betere ape. ¹⁸ Atéró betēratere ala feata, ti Kótó betēremó kaayóló walepó. Dǎró Kótótamo bóe du betaletēi, Kótóné Keriso sukǒpóló maletēiné bóe firóló touralepó. Atére kaae, mepaae so whjkélé Kótótamo bóe fiyóló dua betere ala dǎpaae malepó. ¹⁹ Aita hǎle mei, i haemó betó mole so whjné

Kótótamo bóe du betēpa, Kerisopaae erale alané atima yale dowi alamó Kótóné kwia melaai yaletēi taaróló, bóe firalepó. Tétu, Kótóné so whjtamo bóe fiyóló betǎmó betēratere fo yó maté kweyǒpóló, dǎ sóró betēralepó. ²⁰ Atérené, mió dǎ Kerisoné ama fo eratere whjrape i betere ape. Diǎ so whj Kótónétamo bóe fiyóló touyóló betaaire fo ama diǎpaae yaalopó yale kaae, "Kótótamo bóe fiyóló betae," yóló Kerisoné doimó dǎné diǎpaae dirii ma fo i dere ape. ²¹ Yesu dowi ala inire whjtei, Kótóné ǎ dowi ala dere whj aǒralepó. Ti aita hǎle ini, dǎ Yesu Keriso tuǎmó betēpa, Kótóné ama so whj donoraaire ala dokonótu, dǎ mo donoi so whj aleróló betēralepó.

6 Dǎ Kótótamo betǎmó ama kutó diratere whj bitu, diǎpaae Kótóné hamokoróló hǎle tao sere ala eratepa, ai ala hǎle ǒla kaae dępaae mulaǒsóró, diǎpaae ma fo i dere ape. ² Ti noatepae, ama i fo dapó.

"So whj yǎlo hǎle hamokoróló tao sere alimó diaaǒ ępaae tao sae dere fo yǎlo mo wosóo, diǎ aluyaǒsóró tao saai tukóló mulale be dęmótóró yǎlo diǎ tao sóo yalepó," erapó.

Yǎlo diǎpaae mo i dere ape. Mió i sukamóta, so whj aluyaǒsóró Kótóné hamokoróló hǎle tao su betērapó. Ai ala yaaire be dę me kae mei, mo miótóró i ape.

Pol doasi sekę sale fo

³ Dǎné so whj tao saai erótu betere ala mepaae whjrapené bete muni, hǒko ala nisiyóló faletu só de-raǒsóró, mepaae so whj Kótópaae waaire tų sesé yóló dée nalatere ala dǎné mo dumipó. ⁴ Aténi, dǎ Kótóné kutó diratere whj bituraalu ditu betere kutó diaaǒ kolóló, i whjrapené mo donoi ala dapóló kisipa yaasepóló i dapa wosae. Ita doasi depe tukó wei kutópatei hǎle diyó taruraalu, sekęi alakélé, ǒla ǒla yǎyǎtere alakélé, whaaliala dere alakélé, wou betēpatei dǎné hǎle belée tarapó. ⁵ Dǎ kotere tiki dokǒ fea doasi foya dere alakélé, dóló susupuratere alakélé, *dipula* betēratere alakélé, erótua dapó. Dǎ nokekélé wisiyóló fini, wotetamotei doasi depe tukó wei kutó hǎle ditu betērapó. ⁶ Atétu, dǎ me dere dowi alatamo hoseké ini, mo donoi kisipatóró muóo, bete mole ala mo wisiyóló kisipa yóo, me whjpaee sętere ala ini, wisi kisipatamo naameiné mo dua kaae taté fóo, du betērapó. Tétu, hosaa turóné yaala sókó fole ala yǒpóló, Dęi Kepe Wisiné dǎ fotokǒ eratepa, ai ala diǎ so whj feapaae erótua dapó. ⁷ Kótóné fotokǒtamo mo fotóró duraaalu, fo wisi yó mótua dapó. Tétu, Kótóné so whj donoratere alata, bóe dele whjné turu naasené tǒ tawóo, fę naasené wuti tawóo dere kaae iruraalu, ai donoi ala dǎné tarapó. ⁸ Mepaae whjné dǎné ditere kutó kilitu dǎ dukiróo, mepaae whjné ti eratere fo yóo, dua dapó. Mepaae whjné dǎné ditere kutó dorapóló mepaae so whjpaee yóo, mepaae whjné ti mo wisi kutó ditu betērapó yóo, dua dapó. Dǎ mo ala dere whj betēpatei, mepaae whjné ti dǎ kapala atima dilikitere whjrape aǒrótu betērapó. ⁹ So whj feané dǎ kisipa epatei, dǎ teó kisi wale whjrapepaae eratere ala kaae dua dapó. Dǎ mo felekemó sukunépatēi, hǎle bitiré fu

beterapó. Də fokosói ala yóló susupu eraletei, mo ti dóló sukunénipó. ¹⁰ Də dekené sukutu betepatei, betere dokə həkese yó tarapó. Də fea ɔla ɔla munire whjrape betepatei, dənə du betere alané so whj fea néli whj beterótu beterapó. Də ɔla ɔla munipatei, fea ɔla mole whjrape beterapó.

¹¹ Korin bemó betó mole no nerape-ó, diɔtamo dənə hosaa mo turó muluraalu, dənə mole kisipa mo fea diɔpaae həkəamó ai yale ape. ¹² Dənə diɔpaae yaala sókó fole ala dənə tao tani, mo turó erótu betepatei, diaaɔ dɔpaae yaala sókó fole ala ti kinóló tao tarapó. ¹³ Diɔ yəlo naale senaale kaae betereteiné, diaaɔkélé dɔpaae hosaa mo turó muóló, yaala sókó fole ala u mótu i mótu yaasepóló, yəlo diɔpaae i dere ape.

Kisipa tiró betere so whj tirénire whjtamo touyaɔse ere fo

¹⁴ Diɔ Talepaae kisipa tiró betere so whjrape kisipa tirénire so whjtamo touyóló, dere ala fea betəmó yaɔse. Ti noatepae, donoi ala kolósu, dowi ala kolósu depa, betə ala ere? Ti dəmó kotere so whjró dilikitamo kotere so whjtamo netéró fulumu ené? ¹⁵ Də tətəróló kaae tare whj Kerisoró dowi keperape tətəróló kaae tare kepe Belial-tamo touyóló betə kisipa muaaló? Tué tiki tiró betere so whjró, tué tiki tirénire so whjtamo betə ala ere? ¹⁶ Kótóné doi hale horóló moma dere beró kapala kótó sɔróló aleale ɔlarapetamo mo betə ala erapóló kisipa mute? Ti noatepae, də Keriso so whjta, mo ti betere Kótóné momatere be tənəpó. Ai yale fo kaae ašemó Kótóné i fo erapó.

“É atimatamo betəmó bitu, atima fole tikipaae ɛkélé faalopó. Tétu, ɛ atima tətəróló kaae tare Kótó betóo, atima ti yəlo so whj betóo, yaalopó.”

¹⁷ Mo doasi fotokə bole Talené i fo dapó.

“Ai so whjtamo hosekéro beteretei taaróló diɔ kaae betae. Atéru, mepaae naɔse yóló fo mulale ɔla mo olaayaɔse. I dere fotamo diaaɔ sya fupa, ti yəlo diɔ dape saalopó.”

Mo doasi fotokə bole Talené i fo dapó.

“É ti diaaɔ Aya betóo, diɔ yəlo naale senaale betóo yaalopó,” erapó.

7 Hosaa mole no nerape-ó, Talené dɔpaae ai wisi alarape eraalopóló muló betere fo həle mulapa, kae kae dowi alané diaaɔ tiki ó kepe doraɔsóró, ai kaae dowi ala tuəmó hosekéro bitini, tika kae betaalopa sae. Atéro Kótó kolóló wituraalu, ɔ aɔmó sukóló bitiré fóló, Talené ama mo kae ere wisi ala maaté eróló, mo ti fakeraté fu betae.

Pol hajné sukəle fo

² No nerape-ó, dɔpaae diaaɔ hosaa munire aɔrapa, mióta diɔnə dɔpaae hosaa mutere ala yaasepóló i dere ape. Ti noatepae, dənə mepaae so ó whjpaae me dowi ala eréni yóo, dənə du betere alané atima mepaae so whj dée naaire tɔ munéni yóo, dənə dere ala diaaɔ tokóló yópóló, ó diɔnə mepaae wisi wisi ɔla saai diɔ dilikini yóo, yalepó. ³ Yəlo i dere fo diɔ só deraai kisipa

mutu dumipó. Yəlo take yale fo kaae diɔpaae dənə hosaa mo turó moleteiné də tekeni diɔ sukutepa ó betepa, ti də fea betə alatóró du betenérápó. ⁴ Diaaɔ yəlo i dere fo wosóló, mo sya faalopóló kisipa mutu ɛ whaalia ini, bopé fake yóló hajtu beterapó. Kae kae sekə dɔpaae wou betepatei, diɔ Talepaae tué tiróló wisi ala həle yó tareteimó, ɛ haj yóló wisi kisipatamo Talepaae yəlo mo kée du beterapó.

⁵ Də Masedonia hae kwiapaae wóló bitu, Talené ala eratepa mepaae whjné dənə dere ala yaɔsóró tɔ fea mo seséyalepó. Atétu, mepaae whjrapenə dɔtamo bóe dóló həle sóo, dənə kepe tuəpaaekélé, wituraalu whaalia yóo, yaleteiné dənə tiki ɔa nalóló bitinipó.

⁶ Téyaletéi, Taitus də beterepaae wale alané, fomoyóló haepaae doropole so whj tao sóró ketekə bulótu betere Kótónéti də tao sóró haj dere ala eralepó. ⁷ Ai alané maaté mei, diaaɔ ɔ tao sóró haj dere ala eratepa, amamo dɔpaae ene waleteiné də tao sóró haj eralepó. Diaaɔ ɛ kelenée du betereteikélé, diaaɔ həsókó fóló yale alamó diɔnə hosaamó su dekené sukutu betereteikélé, ɛpaae erótu betere alamó diaaɔ whaalia du betereteikélé, fea dɔpaae ene walepó. Ai fo wosetu, ɛ tuəmó haj dere ala mo turó faayalepó.

⁸ Yəlo diɔpaae anale ašemó ere fonétamo diɔ dekei kisipa moipa, yəlo atei kaae fo noatepa yaleé? yóló kisipa mutumipó. Taketa atei kisipa mo mualetéi, mió ɛ haj kisipa mutapó. ⁹ Ti ai hajta diɔ deketere alamó ini, ai fo dosəaturaalu diɔ sawa sukamó maaté hosaamó sóró dekeyaletéiné yalepó. Atéteremó diɔ donoi tɔpaae fole kilitu, ɛ haj du beterapó. Ti noatepae, diɔnə deke yale alata, dənə yale foné diɔ mo ti doréni, Kótóné ama kisipa mole ala eraleteiné tɔ wisipaae feletei kisipa muae. ¹⁰ Kótó tuəmó kaaróló wale deke dere alané dowi ala taaróló, Talepaae kisipa fetetere ala eratapó. Atéturaalu, kisipa fetetere alané, ti aluyaɔsóró tao sere ala kaaratapó. Take dekei kisipa mualetéi, yəlo mió kisipa fatepa, mo donoi ala ereteiné Talepaae mo kée du beterapó. Təpatei, i haemó kaarale dekei alané ti sukutere ala kaaratapó. ¹¹ Kótó tuəmó wale dekei alané diɔ tuəpaae erale alarape i ape. Kótóné ala eraai butere ketekəkélé, me dowi ala inipatei, həle só deratere kapala fo so whjné mo nisi yaɔsóró, ketekə buóló həkəarótu betere alakélé, dowi alatamo fopaae butereiteikélé, mené diɔ doraɔsóró wisiyóló kele muló betere alakélé, diɔ dɔtamo betenée du betale alakélé, so whj wisiyóló beterópóló ketekə bulótu betere alakélé, mené dowi ala deretei həkəamó kemerópóló, donoraai bole ketekəkélé, kale deke dere alané eralepó. Yəlo ašemó yale forape diaaɔ dosəayóló ai fo mo wosóló sya feleteiné mió diɔ tuəmó yəlo foné saai dere ala muniretei həkəaralepó. ¹² Take yəlo diɔpaae ašemó yale fota, dowi ala dere whjmó kisipa mutu, ó ai dowi ala eratere whjmó kisipa mutu inipó. Təni, Kótóné keletómó dənə dere fo mopóló wosóló eraaire ketekə diaaɔtei kisipa yópóló yalepó. ¹³ Ai alarapənə də mo tao sóró ketekə bulalepó.

Ai ketekə tómó diɔ feané Taitus-né ama kepe tuəpaae felératere ala eraleteiné ɔ mo hajtamo fesaae

wale ala kilitu, dąkélé mo doa hajyalepó. ¹⁴ Yąlo dią dukirótu ąpaae yale fo motóro dokonótu, ą wisiyóló dape saleteiné ę hale ini, feléi kisipa mutapó. Dąné di-ąpaae yó matere fo fea motóro du dere kaae, dąné dią dukirótu Taitus-paae yale fo ama mo irapóló kisipa yalepó. ¹⁵ Taitus aipaae wapa dią winé sukutu diri furu furu yóló, naameiné diaaę ą mo wisiyóló dape salepó. Take ama atéro ene wale fo diaaę mopóló kisipa mutu wosóló, sya fele ala mió ama kisipa duraalu, diąpaae yaala sókó fole ala mo ti fąatapó. ¹⁶ Yąlo i dere fo fea diaaę wosóló mo eraalopóló, yąlo kisipa tiróturaalu, ę mo doa hajiné sukutapó.

Hajtamo hąle matere ala yóppóló ketekę bulatere fo

8 Ne norape-ó, Masedonia hae kwiamó tę mole be huluumó betó mole Keriso fakerape Kótóné hamokoróló hąle tao sóro male ala diaaę kisipa yaasepóló i dere ape. ² Ti ai so whj atima kąae kelaai mepaae sekę wou betaletai, hękesetere ala mo turó fąayóo, mepaae ęla ęla ó *moni* meiyóló yoleale betóo epatei, atimamo hamokoyóló *moni* mo dekéro deralepó. ³ Atéro mo dekéro derąleta yaletuiné sókó faai yale dąle mo ti bosene felepó. Aita, atima kęleaanétei Judia hae kwiamó Kótóné kae beteró betere so whj tao saai kisipa mutu, mepaae so whjné hamokoróló hąle derale *monitamo* touróló, atima mole ęlakélé hajtamo deraai kisipa mutu, melaaire tę mulae yóló dąpaae dotopoi fo yalepó. Ti aita, so whj hamokoyóló hąle tao suraalu yale alapóló, yąlo diąpaae i dere ape. ⁵ Dąné kisipané atima sýmó enérápóló kisipa muale ala mo ti bosenóló, atimané yaai dere alakélé, ęla ęlakélé, betere betekélé, fea Talené naase tuąmó mulalepó. Atéro nalo ti atimakélé dątamo touyóló Kótóné kisipa mole ala eraai yalepó. ⁶ Atérené, Korin bemó betó mole so whj diąné ai ala yóppóló, Taitus ą dią beterepaae fae yóló sęyalepó. Ti aita, Taitus-né ama taketi kaae sóro diale kutó ereteiné, mió ą dią beterepaae wapa, Talené hamokoróló tao sere ala diaaę eróló mo ti kemeróppóló yalepó. ⁷ Térapa, diaaę tuę tiki tiratere alakélé, fo wisi yó matere alakélé, mo bete mole ala kisipa dereteikélé, mepaae ala eróturaalu, doasi ketekę bole alakélé, dąpaae yaala sókó fu betere ala alakélé mo wisirapó. Atétere kaaetóro hamokoróló tao suraalu, atéro hąle matere alakélé mo wisiyóló yae.

⁸ Yąlo i dere fota, diąpaae i ala yae yóló dumi, Masedonia whjrapené mepaae whj tao saai butere ketekę kolósu, diaaę butere ketekę kolósu yóló, dią tuąmó mo yaala sókó fole ala muluraalu, déro kąae kelaai dapó. ⁹ Ti noatepae, dą tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló tao sere ala diaaę ai kisipare ape. Ti ą doasi néli whj betereitei, dią tao saai kisipa mutu, yoleale whj alée feleteiné dią néli whj beterealepó.

¹⁰ Diąné yaaitere alamó kisipa mutu, diąpaae yąlo kisipa matere fo i dere ape. U kemeyale ba fomó mepaae kae kae be hulua Keriso fake so whjné *moni* deraaipa, diaaępi folosóro deróo yalepó. ¹¹ Diaaę atéro diale kutó ketekętamó kaae su yale kaae, miókélé ai

alatóro deté fóló kemerae. Atéro melaae kisipa mutepa, ti diaaę mole sýtóro melae. ¹² Diaaę mole sýtóro wisi kisipatamo matepa, ti Tale ą hękese duraaalu, ama kisipa feléyaalopó. Mepaae whjné melaaitere ęla munipa, ti Talené me ęlakó menipóló dei kisipa muaalo meipó.

¹³ Dąné kisipané mepaae whjrape atima ęla ęla mo dekéro muluraalu, dią sawa téti moletuiné sekę tuąmó beteraai dumi, fea betą alatóro yóló betaai i dere ape. ¹⁴ Mió dią ęla ęla mo dekéro moletuiné, atima yąyątere ęla diąné melóo, nalo diąmo yąyątepa atimané dekéro moletei dią melóo yóppóló dapó. Atéro u tao su, i tao su depa, ti mo fea betą ala yólótóro betaalopó. ¹⁵ Atétere alata, asęmó i ere fo kaaepó.

“Mepaae mo dekéro sale whjné ęla buki muni feni, mo sýmótóro nóo, mepaae mo tóróti sale whj wote ini, mo sýmó nóo, yalepó,” erapó.

Taitus Korin bepaee dotęyale fo

¹⁶ Yąlo dią tao sýpóló, ę ketekę bulale Kótóné Taitus-paaekélé ai kaae ala eró betepa, Kótópaae yąlo mo kée du beterepó. ¹⁷ Atéreteiné, ą dąné fae depa waalo meitei, mo taketi dią beterepaae waai du betaletuiné waalopó. ¹⁸ Dąné no whj betą Taitus-tamo wóppóló dotonatapó. Ai whjta, mió wosetere fo wisi erateremó, Kótóné kae beteró betere so whjné dukirótu beterepó. ¹⁹ Ai ala maaté mei, kale hąle melale *moni* sóro, dątamo Judia hae kwiamó betó mole so whjmó male fýppóló, Kótóné kae beteró betere Keriso so whjné ą sóro beterealepó. Atéro hąle matere *monita*, Talené doi sóro horóturaalu, ai so whj tao saaire ketekę kolóppóló kisipa mutu, dąné hotowayóló tęteróló kaae tawaai dapó. ²⁰ So whj tao suraalu, hąle melale doasi *moni* dąpaae diaaę hotowaró kaae tani, ęlémi serapóló mepaae whjné dą eratere fo yaęsóro kisipa mutu dapó. ²¹ Ti noa betené dumipó. Talené kele tó mókélé, mo so whjné kele tó mókélé, dąné du betere ala mepaae whjrapené kilitu, mo donoi ala dapó yóppóló kisi mutu, hotowayóló kaae tarapó.

²² Dąné no me whjkélé atimaamotamo dotonaai dapó. ą kąae kelalemó, mepaae dąné yae dere ala fea ai sekęné mo ketekętamó dua yalepó. Diaaę mo wisi ala yaalopóló kisipa mutu, ama take bole ketekę tó mó miókélé ą Talené ala eraai mo doasi ketekę bulapó. ²³ Taitus ąta, ętamo titiyóló kutó betąmó diyóo, dią kuamó bitu betą kutó diyóo, dere whj beterepó. Dąné no me whj tamota, ti Kótóné kae beteró betere so whjné sóro beterepó. Mepaae so whjné ai sekę tamoné ditere kutó kilitu, dą tęteróló kaae tare whj Kerisoné doi doasi hale sóro horatapó. ²⁴ Térapa, Keriso fake so whj feané diaaę yaala sókó fole ala hąkeamó kolóppóló, ai sore whjrapepaae mo erae. Atétepa, ti diaaę dere alamó dąné dukurótu betere fo mopó enérápó.

9 Kótóné kae beteró betere so whj tao sae yóló, deté wale fo wosóló, yaaire ketekę dią bunipakó, yąlo diąpaae momó yaaloé. ² Ti so whj tao saai diaaę bole ketekę yąlo mo wisiyóló kisiparapó. Dią ai ala yaai

doasi ketekę boleteiné take kemeyale ba fomó kaae sóró, dią dukiróturaalu, Masedonia hae kwiamó betó mole so whjpaae dią Akaia hae kwiamó betó mole so whjmó hęle melaaire *moni* deraai du beterapó fo ęło deté kwęalepó. Ai fo woseturaalu, ai be huluamó betó mole so whj atimanékélé *moni* deraai hosaa tukalepó. ³ Daaę hęle matere alamó ęané dią dukirótu betere fo bete muni nisiyaşsóró, kale bope yale sore norapepi aipaae dotonatapó. ęło atimapaae, dią donoróló betepa kelaalopó yale fo dią tuęmó motóró epa kolópoló yae. ⁴ Ti noa yaşsóró dumipó. Mepaae Masedonia whjrape ętamo wouraalu, dią donoróló bitinipa kilitu, ęané dią dukirale fo kapala irapó deremó, ękélé diąkélé mo doasi hale yaşsóró dapó. ⁵ Týaşsóró, kale norape atimapi folosóró dią beterepaae dotonatepa wisirapóló kisipa mutapó. Ti noatepae, diaaę hamokoróló hęle melaalopó yale *moni* deróló kemerópoló kisipa mutu i dere ape. Ai ala depa, ti şeteremó dei kisipatamo meni, wisi kisipatamo hamokoróló hęle melaalopó.

Hęle matere alata, kutómó ęla wae dekeró bilitu dere kaae dapó

⁶ I dere fo wosóló kisipa muae. Mepaae whjné ęla wae sawa tóróti bilitepa, ti ęla sere alimókélé sawatóró saalopó. Mepaae whjné ęla wae dekeró bilitepa, ti ęla sere alimókélé mo dekeró saalopó. ⁷ So whj dokę betę betę şetepa dei kisipatamo meni, atima kisipané meteró melaai depa, ti ai sýtóró melópoló yae. Ti noatepae, hosaa tuęmó hękesetamo matere whj Kótóné mo hękeserapó. ⁸ Atétu, Kótóné hamokoróló hęle tao sere ala diąpaae şuratepa, betere dokę fea dią mepaae noa kaae wisi ala yaai depa, ti me ęla ęęęani, mo şumó enérapó. ⁹ Aşemókélé i fo kaae erapó.

“Ama wisi wisi ęla yoleale yóló betó mole so whjmó ęliralapó.

Ama so whj tao sóró donorate alakélé kemeni, hęle yótóró tarapó,” erapó.

¹⁰ ęla waeró mo nokole *bred* otamo matere Kótóné diaaę biliyaaire ęla wae fakeróo, ęla ęlumétepa dekeró sóo dere kaae, Kótóné so whj tao sóró donorate alané du wisikélé diaaę mo ti fakeróo yaalo ai ape.

¹¹ Téturaalu, diaaę kae kae ala duraalu, mepaae so whj hamokoróló tao sópoló, Talené dią mo şuraalo ai ape. Diąné atéro hęle matere ęla ęanémo sóró kale yoleale so whjmó matepa, Kótópaae atimané mo kée fo yaalopó.

¹² Kótóné so whj tao sóró diaaę ai eraterer alata, atima ęęęterer ęla mótua dapó. Ai maaté mei, Kótópaae doasi kée dere fokélé węi kaae ęęęyóló felée fu beterapó. ¹³ Daaę atéro Talené ala eróturaalu, mepaae so whj tao sóró erótu betere ala mepaaené kilitu, ita Kerisoné fo wisi sya fóló aęmó bituraalu, hamokoróló tao sere ala ępaaekélé, mepaae so whjpaaekélé, eratepa kelae yóló, Kótóné doi hale horaalopó. ¹⁴ Kótóné hamokoróló tao sere ala dią tuępaae ęanó betereiteiné Talepaae momaturaalu, atimané hosaa

mo turó diąpaae muóló yaalopó. ¹⁵ Kótóné hamokoróló hęle meló betere ala wisinaale mo whjné etérapóló bete turó tokóló enénipó. Atéreteimó, ępaae mo kée fo du betae!

Pol Talené kutó dirateremó kae kae eraterer fo yaletei

10 ę diątamo betęmó betale sukamó, ę fo ęlóló ęlóló yóló wire whj aęretei, kae tikimó bitu ti wini, halaaainé aşętu beterapóló ę eraterer fo ai du betere ape. Tépatei, Talené fo aęmó sukóló betere alaró wita-mo naameiné dua betere alatamo Kerisoné ępaae eratepa, ę ai ala tuęmó bitu, ę Pol-né diąpaae i yae dere fo wosóló, mo yaasepóló dapó. ² Ti ę dią beterepaae wale sukamó, mepaae so whjné kisipané ę i haemó mole ala sya furaalu, Talené ala eraterer nisiyóló, ę eraterer so whj ę halaaainé foné şaşsóró, dią miótitei donoróló betae yóló i dere ape. ³ Ti noatepae, ę i haemó hęle bituraalu dele bóeta, i haemó mo whjné dele bóe kaae meipó. ⁴ ęané bóe dele ęla ęlakélé, mo bóe dele ęla ęla kaae meipó. ęané bóe dele ęla ęlata, Kótóné doasi fotokę ęęaneteiné Kótótamo bóe duraalu, ere dirii sa fisikóló doranerapó. ⁵ Mepaae so whjné Kótó ę etei kaae Tale beterapóló kisipa yaşsóró sesé duraalu, kae kae fosó fosói foró, bete mole ęla aęratere alatamoné sa kaae depa, ęané fisikóló dorótu beterapó. Téturaalu, ę tęteróló kaae tare whj Kerisoné ala eraai mole kisipa kępaae faşsóró, ęané tuę tiki turó Yesuné tęteróló kaae tare aęmó mulópoló, mo hotowaró kaae tarapó. ⁶ Dią Talené fo wosóló, aęmó sukóló bitu sya fóló erótu betepa, ti mepaae ai fo wosetere hýyóló dowęae fu betere so whj fea ęané só deróló kwia melaai ę siki siki yóló betenerapó.

⁷ Diąta, mo tómó ere ala maaté kilitu beterapó. Mepaae whjné ęta, Kerisoné whj beterapó depa, ti ękélé ęre kaae Kerisoné whjtóró betereitei ama kisipa yópoló yae. ⁸ Ita, dią só deróló doraai dumitei, Keriso tuęmó diriyóló beteratere ala ęané tęteróló kaae tanópoló, Talené ępaae melalepó. Atérené ę haleni, halaaainé diąpaae hękeamó i du betere ape. ⁹ ęło diąpaae aşemó i dere fota, dią wiraterer nisi yaęse. ¹⁰ Ti noatepae, mepaae whjrapené duraalu, “Ama aşemó deterai fo du betepatei, ę woló betęmó bitu dere fota, ti kisipa inire whjné fo kaae hęko du beterapóló,” erótua dapó. ¹¹ Atei kaae eraterer fo dere so whjné, ę kae tikimó bitu aşemó dere fo kolósu, ę aipaae wóló mo dere ala kolósu depa, me ala kae mei, mo betę alatóró epa kelaalopó.

¹² Mepaae whjrape atimané ditere kutómó atimatei doi sóró horótu dere kaae ęané dumipó. Ti atimané du betere ala atimatei taleyóló atimata, etei kaae whjrape beterapó du beterapó. Tétu, atimané dere ala kęae kolóló u kolósu, i kolósu du betere alata, wisi tuę muluraalu dumipó. ¹³ Atima atépatei, ęta mo ęané diale kutómótóró bopé faketu beterapó. Ti ęané i ditu betere kutóta, Kótóné ępaae diyae yale ęlemótóró dituraalu, ę bopé faketu beterapó. Ai ęle muló betere kutó tuęmó diąkélé ai bole ape. ¹⁴ ę fo wisi yó maté kuturaalu, dią beterepaae uęmeisóró, ti etei

kaae bopé fake dere ala uꞗameipó. Tépatéi, Kerisoné fo wisi diꞗpaaekélé yó male waletéiné dꞗ mo donomó bopé fake dapó. ¹⁵ Dꞗné diyale kutó mupatei, kae whjné diyale kutómó dꞗ bopé fake dumi, mo dꞗné ditere kutómótóro bopé faketu betérapó. Ti diꞗné kisi-pa tiró betere ala faketé fupa, dꞗ diꞗ tuꞗámó bitu ditere kutókélé mo ti fakeraai kisi-pa mutu, Talepaae tuꞗ tiróló haꞗtamo i betere ape. ¹⁶ Talené mió i wosetere fo wisi dꞗné erateretei diꞗ tuꞗámó fakete-pa, ti diꞗ betere tiki mo utéro betó mole so whjꞗpaaekélé yó maaté kwꞗyaai kisi-pa mutapó. Mené diyale kutómóte, dꞗné yalepóló haꞗle bopé fake yaꞗsóró, mepaae whjrapené yó menire tiki-paae yó maté kwꞗyaai dapó. ¹⁷ Tépatéi, “Mepaae whj bopé fakeyaai depa, ti Talené fotokꞗ ꞗ tuꞗpaae sꞗraleteiné diyalepóló,” enérapó. ¹⁸ Ti me whjné ama diale kutó amatei fopeyóló, ꞗte, dukiratepa, bete munipó. Tépatéi, Talené me whjné diyale kutó taleyóló wisirapó depa, ti ai whjné kutó wisi diremó dapó.

Aposei aꞗre whjrapené dere alata, Pol-né dere alata-mo sꞗnipóló yale fo

11 Yꞗlo du betere fota bete muni, hꞗko du betere fotei wosaasepóló i dere ape. Tépatéi, ai hꞗko fo mo taketi yꞗlo deté wou betepa, diaaꞗ woseté walepó. ² Yꞗlo bole ketekꞗta, diꞗ dokaai tukóló betéro betere whj mo ꞗtamotóro fulumu yóppóló, Kótóné matere ketekꞗné yꞗlo diꞗ mo wisi yóló kaae taru, ma fo i dere ape. Me whjné folokole erénire so seimale kaae betepa, Kerisoné amatóro dokóppóló kisi-pa mutu, yꞗlo diꞗ tukóló betéralepó. ³ Tépatéi, wuliné fosó fosói kisi-pané Ipi dilikóló dée nalatu yale kaae, diꞗné tuꞗ tikikélé mené kóppaae ꞗlisó faꞗsóró yꞗlo doasi whaalia du betérapó. Ti noa betené mei, diꞗ Keriso ꞗtamotóro dokaai, betꞗ kisi-pa muóló betéropóló dapó. ⁴ Ti yꞗlo whaalia dereteita, haꞗle meipó. Dꞗné diꞗpaae Yesu ꞗ etei kaae whjppóló yó maletéi, mepaae whj diꞗ beterepaae wóló Yesuta, etei kaae whj betérapóló hꞗko fo yó matepa, diaaꞗ mopóló wosetu betérapó. Atétere kaae, take diaaꞗ sale Deꞗi Kepe Wisi betepatei, me kepe kae saalopóló de? Take dꞗné diꞗpaae yó male fo wisi mupatei taaróló, kisi-pa tiki okokore whjné dere kaae, mió diꞗ kae yó matere kisi fo wosaai ekꞗletu betérapó. ⁵ Ti ai whjrape atimata, doasi doi mole *aposei* whjrapepó du betepatei, atimané ꞗ tꞗteró bi-tinipó. ⁶ Ti so whj feapaae Talené fo yꞗlo fosó fosó yóló yó melóppóló mené ꞗ yó menitei, bete mole fo yꞗlo mo kisi-parapó. Ai ala diꞗnékélé kisi-pa yóppóló, kae kae ala fea haꞗkeamó erótu betalepó. ⁷ Kótóné fo wisi yó móturaalu yꞗlotei ꞗ deróo, diꞗ tao sóro horóo, du betalepó. Tétu, yꞗlo diꞗpaae *monikó* ꞗlae yóló kema ini, haꞗle yó mótu betaletei-a, diꞗpaae dowi alakó erótu betaleé? ⁸ Aita, diꞗ sekꞗ yaꞗsóró kisi-pa mutu, kae be hulua Keriso fake so whjné matere *monitei* yꞗlo ꞗlémi kaae sóro, ꞗ betaaire be ó ꞗla dupu yóló nukuraalu, diꞗ tao saaire kutó betꞗ dité fu betalepó. ⁹ ꞗ diꞗtamó betale sukamó diꞗ sekꞗ yaꞗsóró, ꞗ yꞗꞗtere ꞗla diꞗpaae ꞗlae yóló wosetere fokélé inipó. ꞗ

yꞗꞗtere ꞗlata, Masedonia hae kwia taaróló, ꞗtamo wale norapéné tao sóro mótua yalepó. ꞗ me ꞗla yꞗꞗtepatéi, diꞗ sekꞗ yaꞗsóró woseni, Talené kutó haꞗle dirótóro tawalepó. Nalopaaekélé ai alatóro enérapó.

¹⁰ Ti Kerisoné bete mole mo fo ꞗ tuꞗámó moletéiné diꞗ-paae diriyóló i dere ape. ꞗ me dupu sini, ai fo wisi haꞗle yó materemó, yꞗlo i bopé faketerere ala Akaia hae kwiamó betere whjrapekó betꞗnékélé bete munire ala aꞗraalomeipó. ¹¹ Yꞗlo diꞗpaae etei kaae dere fo-a, noa betené dapóló kisi-pa mute? Yꞗlo diꞗpaae yaala sókó fole ala initepa de? Meipó. Diꞗpaae yaala sókó fole ala ꞗ tuꞗámó moletéi, Kótóné ama mo kisi-parapó. ¹² Kae fo yó matere whjrapené du betere alata, so whjné atima dukiróppóló dapó. Aita, dꞗné dere alaró atimané dere alata mo betꞗ ala erapó yóppóló, bopé fake du betérapó. Atei ala yaaire tꞗ mularóso dꞗ *moni* sini, kutó haꞗle diró tawaalopó.

¹³ Ti ai whjrapeta, Kerisoné dotꞗyale mo *aposei* whjrape mei, so whj dilikóló kapala kutó diratere *aposei* whjrape bitutei, Kerisoné kutó diratere nisi yóppóló, aꞗtu betérapó. ¹⁴ Ai kaae alamó dꞗ kilita sókó fenénipó. Ti noatepae, Satan ꞗ dꞗ tuꞗámó betere *ensei* aꞗtu betereitei, dꞗné kisi-parapó. ¹⁵ Atétere kaae, ama kutó diratere whjrapekélé mo donoi kutó diratere whjrape aꞗtu betere ala kilitu, dꞗ kilita sókó fumipó. Ti atimané ai du betere alamó saaire dowi dupu haꞗsókó feni, mo donotóro melaalopó.

Pol ꞗpaae sekꞗi ala erateremó bopé fakeyale fo

¹⁶ Yꞗlo yale fo kaae momó dapa i wosae. Diꞗ mepaae whjné ꞗ kisi-pa okokoi whj betere nisi yaꞗse. Diaaꞗta-mo ꞗ kisi-pa okokoi whj betérapó kisi-pa mutupa, ti ꞗ bopé faketuraaalu, okokoi whjné dere fo kaae, sawa i dapa wosae. ¹⁷ Fea ala yꞗlo sꞗmó enérapóló bopé faketuraaalu dere fota, Talené dere fo kaae meitei, kisi-pa okokoi whjné dere fo kaae dapó. ¹⁸ I haemó betó mole whjrapené nene yóló bopé faketerere ala feané sꞗa fóló du betepa, ti ꞗkélé nene yóló bopé fakeyaalopó. ¹⁹ Ti fosó fosóre whj diꞗta, mepaae kisi-pa okokoi whjné du betere ala yaꞗsóró seséni, hꞗkesereteiné yóppóló, kaae tarapó. ²⁰ Ti diꞗné mo du betere alatóro i ape. Mepaae whjné diꞗ wae sóro kutó diratere whj betéroo, diꞗné wisi wisi ꞗla atima saai diꞗ dilikóo, diꞗ me ala tuꞗénire whj aꞗróló, atimané tuꞗ mole ala eróo, atima doasi doi saai dapóló diꞗ hepée faróló atimapi folosene fóo, atimané diꞗ okolope deké sóo, dua dapó. Ai alarape eratepa, atimapaee atékese yóló foné sini, diꞗ haꞗle betó mulapó. ²¹ Ti dꞗ béreteiné atei kaae ala diꞗpaae eranénipóló, ꞗ haletu i dere ape.

Kisi-pa okokoi whjné dere fo kaae i dapa wosae. Mepaae whj dené ama du betere alamó ꞗ bopé fake yaaitépa, ti ꞗkélé bopé fakenérapó. ²² Atima Hibru fake so whjné dere ala sꞗa fu betere so whj betere? Atima atépa, ti ꞗkélé Hibru whjtoró betérapó. Atima Israel hae tale betepa, ti ꞗkélé Israel hae taletóro betérapó. Atima Abraham-né deté wale whjrape betepa, ti ꞗkélé Abraham-né deté wale whjtoró betérapó. Atima Kerisoné ala eratere whj betere? Atépa, ti ꞗ keyaa fu-

raalu hoko dere fo i ape. Yalo ai kutó ditere alané atima fea mo teraae falapó. ²³ Yalo i dere fota, topo doyóló keyaa fole whjné fo kaae hoko dapó. Atima Kerisoné kutó diratere whj betere? Atépa, ti yalo ditere kutó kolósu, atimané ditere kutó kolósu depa, atima yalo mo bosenó betera. Ti yalo dité wale kutó atimané diyale kutótamo sūni, e mo doasi depe tukó wei kutó ditu betalepó. Ti eṭa, mo dekéro félimó *dipula* beteroṭua yóo, fokosoi ala yale tikimó yalo tiki mo turukée fóo, e mo felekemó sinitai kepaayóo dua yalepó. Epaae ai erótu betale hapólui ala kaae, atimapaee erénipó. ²⁴ Juda fakené e aporó félimó halika kaae qlané yalo tikimó daletai dokó sóró touróturaalu, 39-rópó. ²⁵ Sore fapo atimané e biyané fokosói ala yóo, betá be demó ti kapo duné siriyóo, sore félimó ti e betere wej nuku fetée fóló do yóo yalepó. Tétu e doasi wej kela tómó aḷaae kutu betepa, be de betaró diki betatamo kemeyalepó. ²⁶ E betá bemótóro bitini, be hulua dokó fiyósu deté kutu betalepó. Atéturaalu, doasi fole wej tiki e aluranépaitei, teyóló fua yóo, qlémi whjrapenékélé e denépaitei, atima betere tuamó fóo, mo yalo be whjnékélé e denépaitei fua yóo, Juda meire fake whjnékélé e denépaitei atima tuamó bitiré fóo, doasi be huluaamó bitukélé, ipumó bitukélé, doasi wej kela tómó fukélé, Keriso norape aḷre whjrapetamo bitukélé, e mo dóló aluranépaitei, bitiré fóo yalepó. ²⁷ E kutó dituraalukélé depe tukó wei ala yóo, kutó ditétóro fu betereine nokekélé fini yóo, woteró wej nokoletamo epatei, hāle fitua yóo, kutikélé ó sikélé meiyóló sosóliné sukóo dua yalepó. ²⁸ Ai alarape tómó, Kótóné kae betero betere Keriso fake so whj noa tuamó wisi yóló betaaloé yóló, doasi whaalia duraalu, e doasi seké beleté fu betera. ²⁹ Diakó me whj Talené ala eraaire fotokó meiyóló bétépa, ti ekélé bératapó. Diakó me whj dowi alapaae qlisóro fóló dée nukupa, ti ekélé dei kisipa mutu haletapó.

³⁰ E bopé fake yaaitamo kisipa mutepa, ti e tuamó fotokó mei, bére ala so whj feané kolópoló, bopé faketera ala mo hakeamó yó manérapó. ³¹ Yalo i dere fota, mo kapala dumipó. Betere dokó so whj feané doi sóró hurótu betere Tale Yesuné Alima Kótóné yalo i du betere fo mo dapóló ama tuérapó. ³² E Damaskus bemó betepa, botokó faqsóro topo whj Aretasiné be kaae tanópoló, sóró betero betere whjné e tawópoló, ama diki tare whjrabe kale be bolaare dopóku ty dokó sóró beteralepó. ³³ Téyaletai, mepaae norapené e yomó deyóló halika duóló deralepó. Atéyaletaita, ai be hulua bopére dopóku sikimó, de saai muló betere dolomó sóró faraletine atimané e tani, hāsóko felepó.

Pol-né ama nokené kaae kelale ala

12 E i bopé faketa betere ala taaréni, hāle deté fu betenérápó. Ti bopé faketera ala tuamó me ke bunitei, Talené epaae nokené kaae yó melale alaró kinó betere alatamo hakearaleitei betá diāpaee i dapa wosae. ² Ita mió yale ala dumitei, i ala yóló betepa, 14-ró ba fo kemeyalepó. Ai ala kelale whj a ama tiki

turó fele ó, kepe maaté feleró e tuéni, Kótóné betá kisiparapó. Ai whj a Keriso tuamó betepa, mené ó hepen bepaee dapesó huturaalu, saḷkélé sa taoró ere tikikélé taaróló, mo hepen bepaetóro dapesó holale whj yalo tuérapó. ³ Ti ai sekéta, mo kelaalo kokoi bepaee dapesó horóló beteraitei yalo kisiparapó. A atéro huturaalu, ama mo tiki turó felepé kepe maaté feleró e tuéni, Kótóné betá kisiparapó. Mené fo depa ai sekéné ama wosalemó, bete etérapóló mo hae whjné yókélé enénipó. Ai fo hae so whjpaee uṭeai, yaqsóro Talené doasi fo mulapó. ⁵ Atei ala ere whjpoló kisipa mutu, e bopé fake uṭeai, yalotei e bopé fakenépa taaróló, e hae whj bitu, yalo bére alarape betá diāné kisipa yaasepóló i dere ape. ⁶ Yalo kisipanétamo bopé faketera ala yaaitepa, ti yalo mo yale alatóro dereteine e topo doyóló okokoi whjné dere fo kaae uṭameipó. Ti yalo yó mótu betale mo foró du betale alatamo diāné kaae kolóló tué yópoló, bopé faketera ala enépaitei, e doasi doi mole whj nisi yaqsóro taalatapó.

⁷ Talené doasi kinó betere ala epaae hakeróló yó maletine e topo whj bitu bopé fake yaqsóro, Satan-né doteyale kepené dowi mu képiné kaae, e susupurópoló Kótónéitei ai te mulalepó. ⁸ Até yaletine yalo tikimó doasi dele supa, Talepaee ai ala tokóló taae falae yóló sore félimó yalepó. ⁹ Téyaletai ama epaae duraalu, "Ai sekéi ala naao sūmó beleyópoló, yalo hamokoróló hāle tao sere ala ya tuāpaee mo sūraalopó. Ti noatepae, mo whjné enéni bére ala tuamó yalo fotokó so whj feané kolópoló, mo hakeamó erótua dapó," yalepó. Atétereine Kerisoné fotokó e tuamó hāle muó tanópoló, yalo enéni bére alapoló tué muturaalu, e hajyóló bopé faketera ala taaréni, hāle yó tawaalopó. ¹⁰ Atétereine Kerisoné ala mo ti faker-airaalu, bére ala tuamó bitukélé, mepaaené e eraterer fo du betepakélé, doasi sekéi ala tuamó bitukélé, Talené ala erótu betepa sere seké tuamókélé, doasi hapólui ala tuamó bitukélé hajtamo betera. Téru, mepaae bei ala tuamó bitukélé fotokó hāle bulapó.

Pol-né Korin so whj doasi whaaliatu yale fo

¹¹ Ti yalotei e kisipa okokoi whjné dere fo kaae yaletaita hāle mei, diaaḷ du betere alanéitei e ai ala dere whj aḷratepa yalepó. Yalo du betere alamó diaaḷ e dukiraterer fo uṭsóro ti mo wisi uṭpó. Ti noatepae, e belei sokóitei kolósu, ai doasi doi mole *aposei* whjrabe kolósu depa, atimané e teṭeró bitinipó. ¹² Ti e diā tuamó bitu, me ala yaairemó dere alarapekélé, sira yópoló eraterer alarapekélé, mo whjné enénire doasi kelemei alarapekélé, fea eró taté fu betalepó. Ai alarape kilitu, ita mo *aposei* whjné dapó enérápó. ¹³ Ti e mepaae be huluaamó Kótóné touróló betero betere so whjpaee erale ala kolósu, diāpaee erale ala kolósu depa, me noa alakómo diāpaee erénie? Atimapaekélé, diāpaekélé, betá kaae alatóro erótua yalepó. Ti e yaṷṷterer qla tao sae yaai yaletai, diā seké yaqsóro ini, taaralepó. Kae kae Keriso so whjpaeta

dua yaletai, diɔpaae inire ala dorapó kiswa mutepa, ti diɔné kwia tani, hɔle kemerae.

¹⁴ Ɛ mió sore dakeróló diɔ kɛle waai i du betere ape. Ɛ aimó wóló bitu, be ó nokole ɔla diɔ sekɛ melaalomeipó. Ti noatepae, diaaɔ me ɔlakó melópoló waai dumitei, diɔ mo no apu aleyóló betámó betaai kiswa mutu, walapó. Ti naale senaalené hama alima tao saai dapóló mepaae ɔla ɔla betɔpaae yóló mutumitei, hama alimané naale senaalemó ɔla ɔla mulatere dua dapó. ¹⁵ Atétere kaae, ɛ mo hɛkesetamo diɔ tao saairaalu yało ɔla ɔlakélé, yało betere betekélé melaalopó. Yało diɔpaae mo turó yaala sókó fu betepatei, diɔnémo ɛpaae yaala sókó fole ala sawa tómó maaté dere-a, wisire? ¹⁶ Diaaɔ ɛ hɛkese inire aɔpatei, yało diɔpaae me sekɛi ala erénipó. Tépateti, ba ó nané nale wópóló, ɔla wisi mulótu dere kaae, diɔné monikó ɛ melópoló kiswa mutu, yało diɔ dilikɔle aɔrapó. ¹⁷ Diɔ tao sópóló yało dotɛyale whjrapené ó yałokélé diɔ dilikóló, diaaɔ noa wisi wisi ɔlakó saleé? ¹⁸ Taitus ɔ dané no me whjtamo diɔ beterepaae wópóló, yało seyóló dotɛyalepó. Até yale be demó, Taitus-né diɔ dilikóló mepaae ɔlakó saleé? Talené ala eróturaalu, damo wusuró betɔ tuɛ muóló, betɔ alatóró erótua iníe?

¹⁹ Ti yało diɔpaae asɛtu betere fo diaaɔ dosɔaté waleteti-a, mené dɔ só deraɔsóró seséturaalu dapóló kiswa mute? Meipó. Dané i du betere fota Keriso tuɔmó bitu, Kótóné keletómó mo i dere ape. Dané hosaa mole no nerape-ó, dané i du betere ala feata, diɔ fotokɔ buóló beterópóló dapó. ²⁰ Ti noatepae, ɛ aipaae wale sukamó, diɔ mo wisiyóló betepa kelenée dere ala diɔ tuɔmó ini yóo, diɔnékélé ɛ tuɔmó epa kelenée dere ala ɛ tuɔmó inipa kelaalomólópoló, ɛ doasi witu beterapó. Ɛ diɔ beterepaae wóló kelenalemó, diɔ tuɔmó hɔle fokélé, me whjné dere alamó dei tuɛ mutere alakélé, fopaae buóló hɔle sere alakélé, fake teketerer alakélé, dowi fopaae butu me whj yóló sininatere alakélé, kikiti eratere fokélé, dowɔae fóló bopé faketerer alakélé, wisiyóló bitini, hɔko betere alakélé, ai alarape fea diɔ tuɔmó epa kelaɔsóró, ɛ doasi whaaliatu beterapó. ²¹ Ɛ diɔ beterepaae wale sukamó diaaɔ ai dere ala kilitu, ɛ tɛteróló kaae tare Kótóné keletómó, ɛ momó halenérápóló wi dapó. Mo take dowi ala du betale so whjné mepaae hosekényóló du betale dowi alakélé, nópu nokole alakélé, enénire sonaalei dowi alakélé taaréni, hɔle yótóró tapa kilitu, ɛ deke yaɔsóró whaaliala duraalu dapó.

Diɔ Yesu Kerisopaae kiswa mo tiró betermóló diaaɔtei kɔae kelae

13 Mió yało diɔ sore dakeróló kɛle waai i dere ape. “Mepaae so whjné hɔsókó fóló dere alarape taleturaalu, betɔ whjné dere fo maaté woseni, tamo ó sore whjné i ala mo depa kelalepó dere fo wosóló, ti taleyóló donoranérápó,” erapó. ² Ɛ tamo dakeróló diɔ kɛle wale sukamó, dowi ala dere so whjpaee etei kaae sekɛi ala eraalopóló diɔpaae

yalepó. Mió ɛ kae tikimó bitukélé betɔ kaae fotóró momó i dapa wosae. Kerisoné du betere fo yało mo dapóló diaaɔ kiswa yaasepóló, ɛ wouraalu take dowi ala deté wale so whjné mepaae dowi ala du betere so whjtamo kwia matere ala kɔleturaalu taaréni, mo melaalopó. Ti Keriso ɔta, diɔ tuɔmó mole dowi alarape donoraaitere ala ɔ béni, fotokɔ mo turó bulapó. ⁴ Ti i dere fota, mo dapó. Keriso ɔ fotokɔ buni bére whj aɔyóló, atimané ɔ filipaare ni tómó daleteti, Kótóné fotokóné ɔ mo beterapó. Atére kaae, dɔ fotokɔ buni bére whjrapetei Kótó ɔtamo betámó betereiteiné ama fotokɔ dɔ tuɔpaae sɔratepa, diɔ tao saai Talené kutó hɔle diraté fu beterapó.

⁵ Diɔ Yesu Kerisopaae tuɛ tiki tiró betere ala diaaɔtei kɔae kólóló taleyae. Aténalemó, Yesu Kerisopaae kiswa tiratere ala inipa, ti ya ɔ tuɔmó bitinipóló kiswa muae. ⁶ Ti diaaɔ dɔ kɔae kolóló talenalemó, Yesu Kerisopaae tuɛ tiki tiró betere ala epa, ti diaaɔ mo hɔkeamó kelenérápóló kiswa mutapó. ⁷ Diɔ me dowi ala yaɔsóró, Kótópaae suka fea dané momarótu beterapó. I dere fota, Talené dɔ kɔae kolóló, whj wisipó deremó so whjné dɔ dukirópóló dumitei, dané hɔko dere alamó só deró betere whjrape aɔpa, diɔta mo donoi ala wisi du betere whj betaasepóló dapó. ⁸ Kale bete mole mo fotamo dané bóe dóló me ala enéni, ai fo wisi fakeratere ala betɔ enérápó. ⁹ Dɔ fotokɔ buni bɛpatei, diɔ mo doasi fotokɔ buóló betepa, ti dɔ mo hajrapó. Dané diɔmó momarótu betere alata, diɔ haepaae derepatei, momó Talené ala eraté furaalu, diɔ mo ti diriyóló beterópóló dapó. ¹⁰ Atére betené, ɛ diɔ beterepaae waai teópatei, yało i asɛtere fo kolóló diɔsisi bitu, mepaae diɔ tuɔmó ere alarape donoraasepóló i dere ape. Ti noa yaɔsóró mei, Talené ɛpaae ama so whj tɛteróló kaae tawae ere fo sɔya furaalu, ɛ aipaae wale sukamó diɔ deteraayóló foné yaɔsóró dapó. Ti Talené ɛ diɔ tɛteróló kaae tawópóló sóro beteraleteita, diɔ doróló só derópóló ini, tao sóro wisiraté fópóló yalepó.

Kemeróturaalu kɔleó yale fo

¹¹ No nerape-ó, mo kemeróturaalu diɔpaae kɔleó i dere ape. Me hɔsókó fole ala diɔ tuɔmó muni, Talené ama ala mo donoyóló erae ere dɔlemótóró sókó faasepóló, hotowaró erótu betae. Asemó yało diɔpaae i yae dere fotóró mo wosóló, diɔ fea mo betɔ kisi-patóró mulu, hosaa muni deyóló mo dua betó muae. Atétepa, ti yaala sókó fole alaró hosaa muni deyóló dua betere alatamo, matere Kótó ɔ diɔtamo be-taalopó.

¹² Diɔ Kótóné mo kae beteró betere so whj bitu, diɔsisi yaala sókó fóló, aputu betae. ¹³ Imó ɛtamo Talené kae beteró betere so whj feané diɔpaae kɔleó dapó.

¹⁴ Dɔ tɛteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hɔle tao sere alakélé, Kótóné yaala sókó fole alakélé, Dɛi Kepe Wisiné eratere u yó mótu i yó mótu dere alakélé, diɔ feapaae eró tanópóló yae.

Kalesia

1 Ẽta, Kótóné ama fo yó male fópóló doteyale *apose/whj* Pol-né diḡ Kalesia hae kwiamó tẹ mole be huluamó betó mole Keriso fake so whjpaae asẹ i dere ape. Ẽta, mepaae whjrapené dotonatepa ó mo whjné kisipané kekeme nóló i kutó dine fae yóló dotonatepa wéni, Yesu Kerisoró ą kepaarale Alima Kótótamoné i kutó dine fae yóló dotonalepó. ² Yḡlo i dere asẹta, ẹ wotoró bitu dumi, mepaae Keriso norape ẹta mo betámó betó mole whjrape dḡ feané diḡ Kalesia hae kwia dokómó betó mole Keriso fake so whjpaae dapó.

³ Dḡné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné hḡle hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diḡ tuḡpaae erópóló yae. ⁴ Mió i alimó mole dowi alané doasi fotokḡné dḡ so whj dokoló mu-laḡsóró, Yesuné ama betere bete melóló dupuraleteiné dḡ hḡle fópóló eralepó. Aita, dḡné Aya Kótóné kisipa mole ala sya furaalu eró beterapó. ⁵ Kótóné ama doi betḡ hale sóró horóló, doasi doi mo ti muó tanópóló yae. Mo kée. Teyópóló yae!

Talené kisi fo wisita, me kaae mei mo betḡtóró mulapóló ere fo

⁶ Yesu Kerisoné hḡle hamokoróló tao sere alané Kótó ą beterepaae ape yalepó. Atéyale seké taaróló, kae kisi fo wisaai hapale kisipa feteyóló fole kilituraalu, aita enei ala meitei dapóló ẹ kilita sókó fulapó. ⁷ Mepaae whjrapené diḡpaae mió wosetere kisi fo wisi i ape yóló yó matepa, ti aita kale wosetere fo wisi mei ai ape. Aita, Yesu Kerisoné mió wosetu betere kisi fo wisi me kae fotamo hosekéróló doróo, diaḡ kisipakélé kḡpaae falóo, yaalopóló kisipa mutapó. ⁸ Dḡnékélé, ó hepen bemó betere *ense/nékélé*, Kótóné mió wosetere fo wisi take dḡné diḡpaae yó male kaae ini, kae fotei fo wisipóló yó matepa, ti ai whj mo ti só deróló alu yaaire tikipaae fópóló yae. ⁹ Take dḡné diḡpaae yale fotei momó i dapa wosae. Whj me dené diaḡ woseté wou betere kisi fo wisi kaaetóró yó meni, fo me kae yó matepa, ti atétere whj só deróló mo ti alu yaaire tikipaae fópóló yae.

¹⁰ Yḡlo i du betere fo ó du betere ala mo whjrapené kolóló, i whjné mo wisi ala dapóló dukirópóló dépé? Kótóné kilitu mo wisi ala dapó yópóló du betere? Mo whjrapené kisipa tiki felé yaaire alatamo yḡlo du bituḡsóró, ti ẹ Yesu Kerisoné kutó diratere whj bituḡ meipó.

Pol aposel whj sóró beteraai Kótóné ą beterepaae ape yale fo

¹¹ Norape-ó, diaḡ mo wisiyóló kisipa yaasepóló yḡlo i dere fo wosae. Yḡlo diḡpaae yó mótu betale mió wosetere kisi fo wisita, mo whjné kisipanétei kaarale fo meipó. ¹² Ai fo wisita, me whjné depa yḡlo wosóló ó me whjné ẹ yó matepa kisipa sóró dumitei, Yesu Kerisoné amatóró ẹpaae hḡkearóló yó matepa kisipa yalepó.

¹³ Ẽ take Keriso whj betaairu, Juda fakené Talepaae momatu betere ala sya fóló du betalepó, dere fo diaḡ wosóló ai kisipare ape. Atétu, yḡlo mo doa ketekḡ buóló du betale alata, Kótóné so whjpaakélé susupui ala eróo, Yesu Kerisoné ala wisikélé mo ti doróo du betalepó. ¹⁴ Yḡlo ayarapené mara mole ala sya furaalu, Juda fakené Talepaae moma dere ala etéró yae yóló, doasi kisipare yó matere whjrapené dḡ teó whjrape yó malepó. Atétu, betere tuḡmó ẹtamo betámó doayale Juda whjrape fea betepatei, yḡlo kisipa sale alané atima mo teraae felepó. Atéru, yḡlo ayarapené mara mole ala mo doa ketekḡ buóló sya fu betale whj ẹ i ape. ¹⁵ Atétu betaletei, ẹ teó deyaaipa sóró kae beteraale Kótóné, ama hḡle hamokoróló tao suraalu ą beterepaae ape yalepó. Tétu, Kótó ą wisi kisipatamo ama naale ẹ tuḡmó hḡkearóló yó malepó. Atéyale sukamó, ẹpaae etei ala eralepóló me whjtamo inipó. ¹⁶ Atéró betepa, Kótóné ama Naalema noa kaae whjropóló kḡló kḡló yaḡsóró, amatei ą ẹ tuḡpaae yó malepó. Até yaleteita, Juda meire fake so whjpaae Yesu Kerisota, etei kaae whjópóló yó maté kwḡyópóló kisipa mutu, eralepó. ¹⁷ Ai ala yale be dḡmó, i kaae ala yaletei noa betené yalerópóló, ẹ betaaipa folo sóró beteraale *apose/whjrape* Jerusalem bemó betó mupa kḡle fenipó. Aténi, ẹpaae ai ala erale be dḡmótóróti Arabia hae kwiapaaepi fóló, nalomo ti Damaskus bepaae fesaayóló felepó.

¹⁸ Atéró bitiré fóló, ba fo sore kemetepa, ẹ Pita wisiyóló kisipa inireteiné kisipa yaai, Jerusalem bepaae horóló ḡtamo betepa, 15-ró be dḡ kemeyalepó. ¹⁹ Aimó ḡtamo mepaae *apose/whjrape* betepa kilinitei Talené noma Jems betḡ betepa kelalepó. ²⁰ Yḡlo i asḡtu betere fota kapala mei, Kótóné keletómó mo i dere ape.

²¹ Atéró betale kijipaae ti ẹ Siria hae kwiaró Silisia hae kwiatamopaae felepó. ²² Até yale sukamó Judia hae kwia dokómó betó mole Keriso fake so whjné ẹ kolóló kisipanipó. ²³ Ténitei, yḡlo i ala du beterapó dere fo maaté atimané wosipakalepó. Téturaalu ḡta, take dḡ Keriso fake so whjtamo bóe dóló susupui ala eróo,

Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratere alakélé doróo du betale whjtei, miómo Yesupaae kisipa tiki tiraaire fo wisi so whj feapaae yó maté kutu beterapó dere fo woseturaalu, Kótóné doi hale sóró horótu beterepó.

Mepaae aposel whjrapené Pol wisiyóló dape sale fo

2 Ë ba fo 14-ró beteró kemetepa, Jerusalem be hulapaae momó horalepó. Até yale sukamó Banabas dāmo wusuró huturaalu, Taitus-kélé dapesóró dā fea horalepó. ² Ë atéro feleteita, yālo kōleaané feni, Kótóné yālo kisipa tiki tuāpaae i ala ené fae depa felepó. Juda meire fake so whjpaee yālo yó maté kutu betere mió wosetere kisi fo wisi etéro i ape yóló, yó melaai horalepó. Téyaletai, ai fo so whj feapaae yó meni, Keriso so whj betó mole tuāmó doi mole whjrapepaae maaté yó malepó. Atéro doi mole topo whjrapepaae yó melaletaita, hāle meipó. Yālo take ditu betale kutókélé, mió i ditu betere kutókélé, me bete muni nisiyóló, mepaae whjrapené eratere fo yaqsóró yalepó. ³ Ëtamo betere whj Taitus āta Juda meire fake whj betereteinē āpaae yā tiki sekaē tikae yóló sēnipó. ⁴ Ti aita hāle meipó. Mepaae whjrape kapalatei, norape aqyóló dātamo bitu, Yesu Kerisoné yale alané dā teraayóló feléyóló betere ala kikiti kelaai walepó. Aita, dā wae sóró kutó diratere whj beteraai kisipa mutu, yalepó. ⁵ Até yaletai, atimané i ala yae yóló sē du betere fo wosóló, téyaalopó dere fokélé inipó. Ti aita, noa ala yópóló kisipa mutu yaleé? Mió kale wosetere kisi fo wisi diaaq wosóló ita, mo doa bete mole fopóló diā tuāmó muó tanópóló yalepó.

⁶ Jerusalem bemó doasi doi mulapó du betere whjrape-ó doi munire whjta, yālo me ɔla meipóló kisipa mualepó. Ti noa betené meipó. Kótóné ama dāné tó tikimó ere ala kolóló, ita doasi doi mole whjópóló doi mulatere ala dumipó. Ai whjrapené yālo yó male fo wosetu mo dono dapóló, atimané me fo kae beleróló inipó. ⁷ Aténi, Juda so whjpaee mió wosetere kisi fo wisi Pitané sūmó yó maté konérápóló Kótónétei ā sóró beteratepa, kale doasi doi mole whjrapené kolóló kisipa yalepó. Até yale kaaetóro, Juda meire fake so whjpaee yó maté kwēyópóló, Talené ē sóró beteraleteikélé atimané kolóló kisipa yalepó. ⁸ Ti Pita Juda fake so whj tuāmó *aposel* whj bitu, Talené fo yó mótu betepa, ai ala tuāpaae Kótóné ama fotokō bulalepó. Atétu yale kaae, Juda meire fake so tuāmó *aposel* whj bitu, ama fo yó mótu betepa Kótóné ē fotokō bulalepó.

⁹ Jerusalem bemó betó mole so whjrapené Keriso alamó be belerapó du betere whjrape Jems, Pita, Jon-sēpi atimané Kótóné ama ēpaae melale hamokoróló hāle tao sale ala kilituraalu, Banabas dāmoné mo donoi ala dapóló kisipa mutu wisiyóló dape salepó. Atéro dāmo Juda meire fake so whj tuāpaae fōo, atima ti Juda fake so whj tuāpaae fōo, yaairaalu dā fea fo kēlaaróló, wisirapóló mo betā kisipatóro mualepó.

¹⁰ Atéro, dāmopaae i fo betā yalepó. “Diaamo fo yó maté kuturaalu, ai be huluarapemó yoleale yóló betó mole so whj tao sere alakélé hāle yó tawae,” yalepó. Ti aita, yālo ketekē buóló mo taketi hāle yó tare alapó.

Pol-né Pita foné sale fo

¹¹ Téró Pita Antiok be hulupaae wóló betere sukamó, ama hāsókó fele ala yālo āpaae teraae faróló, ā foné salepó. ¹² Ti noa betené meipó. Mepaae Jems-né dotonatepa wale Juda whjrape waai teópa, ā Juda meire fake whjrapetamo bitu, ɔla nukua yalepó. Até yaletai, kale whjrape Antiok bepaae wale sukamó, Pita ā Juda meire faketaamo ɔla betāmó naletai taaróló, kae bitj felepó. Até yaletaita, kale tiki sekaē tukóló siriró betere whjrapené keletómó Juda meire fake whjrapetamo ɔla betāmó nukupa noa kisipa muaalorópóló wituraalu yalepó. ¹³ Pitané dā fea Keriso fake so whj mo betā alatóro erapó du bitutei, ama yale alané fake tekeyóló Juda fake kae aqróo Juda meire fake kae aqróo eralepó. Ai hōko ala mepaae Juda fak-enékélé sya felepó. Ai hōko ala fakeyóló Banabas-nékélé yalepó.

¹⁴ Mió wosetu betere bete mole fo wisi mupatei, atimané dere ala kae depa kilitu, atima feané keletómó yālo Pitapaae duraalu, “Yāta Juda whjtei, Juda whjné dere alatóro ini, Juda meire fake whjné dere ala kaae du beterapó. Atéyaletaimo, Juda meire fake so whjpaee dā Juda whjné mara mole ala sya fōpóló noatepa sētu betere?

¹⁵ Dāta dowi ala dere Juda meire fake whj bitini, mo Juda fake whjné mara mole ala tuāmó deyale whjrape bitu, i fo dāné mo kisiparapó. ¹⁶ Whj me dené kale yóló muló betere fo mo wisiyóló sya fóló erótu betepa, Kótóné ai whjpaee yā mo donoi whjópó fo yaalo meipó. Téyaalo meitei, Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiratere ala betā kilitu, Kótóné mo donoi whjópó fo enérápó. Atére betené Kótóné dāpaaekélé whj wisipó yópóló kisipa mutu, Yesu Kerisopaae betā kisipa tiki tiró beterapó. Kale yóló muló betere fopaae dāné kisipa tiróló sya fumipó. Ti noatepae, kale yóló muló betere fo sya fóló erótu betere whjpaee Kótóné me alakélé muni, mo donoi ala dere whjópó fo yaalo meipó.

¹⁷ Dā Keriso tuāmó betereteinē ama dāpaae mo donoi so whjópó yópóló wóputé fu betere tuāmó dāné du betere dowi ala hākearatepa, dāné noa fo yaaloé? Kerisoné dowi ala wisirapa, deté fae fo enére? Mo meipó. ¹⁸ Kale tukóló muló betere fo aqmó sukóló betere alané Kótóné keletómó, wisi ala dere whj beteraairetei mo diripa kisipa mutu, yālotai ai tū mo taaralepó. Até yaletai, yālo momómo duraalu, kale tukóló muló betere foné dā wisi ala dere whj beteraalopó depata, ti Kótóné tukóló muló betere fo yālotai tikitapóló hākearatapó. ¹⁹ Ti noatepae, kale tukóló muló betere fo mo turó yālo kisipa yaletainé ē sukāle whj aqrālepó. Atéreteinē, kale sukāle whj ai fo aqmó momó kae netéro betaaloé? Meipó. Kótóné ama ala eróturaalu, ātamo mo ti beterópóló, kale tukóló muló betere foné ē dóló sukunalepó. ²⁰ Ëta, Yesu Kerisotamo filipaa ni tómó taketi sukóló i mole ape. Atéyaletainé ē momó kae bitini, Keriso ā ē tuāmó beterapó. Mió haemó i betere yālo mo tikita, ti ēpaae yaala sókó fóló, tao suraalu ama betere bete hāle melale whj Kótóné

naalemapaee kisipa tiki tiró betereiteiné i betere ape. ²¹ Ti Kótóné ama hãle hamokoróló tao sere ala, yãlo me bete munire ɣla aleróló, deɣpaae mulanénipó. Ti noa betené i fo du meipó. Kale tukóló muló betere fonétamo dɔ mo donoi so whj beteróluasóró, ti Yesu Kerisoné ama betere bete besekéróló, ɔ hãle sukãlepó fo uãpó,”

Yesu Kerisopaae ó tukóló muló betere fopaae diaaɔ tué tiki tiró betereímóló kãae kelae

3 Kalesia hae kwiamó betó mole kisipa okokoi so whj-ó! Mé whjné hosó foné diaaɔ kisipa tiki feteróló, diã mo ti okokoraleé? Yãlo diãpaae kale fo wisi yó móturaalu, Yesu Keriso filipaa ni tó mó ol-eralepóló yó male fo diaaɔ wosóló diãné kelené mo kilitu yale kaae, ai kisipare ape. ² Yãlo diãpaae wosetere fo betã i ape. Kale Dɛi Kepe Wisi saletei-a, tukóló muló betere fo sya fele tikimó salepé, mo fo wisi wosóló kisipa tiki tiraletiné saleé? ³ Diãné kisipa tiki-a, noané mo ti okokoró betere? Kaae suta, ti kale Dɛi Kepe Wisiné fotokɔratepa kaae saletei, kemene fole kwiapaae sókó faairaalu, mo whjné bole fotokɔné sókó fenérapóló kisipa mute? ⁴ Diã Yesu Kerisopaae tué tiki tiróló ama ala eró taremó sekɛi ala wapatei, me ɣla meipóló hãle beleté fu betaletimó saaire dupu hãle ɣla kaae taalaai kisipa mute? Ti ai doasi sekɛi ala beletu betaletéi bete munipa hãle yaleé? ⁵ Kótóné ama diã melale Dɛi Kepe Wisiró kelemei ala eraleteitamo-a, kale yóló muló betere fo diaaɔ sya fele betemó melalepé, kale wosetere kisi fo wisi wosóló kisipa tiratere alamó melaleé?

⁶ Kale whj Abraham-paae erale ala mo wisiyóló kisipa muae. I fo aseýóló muló beterepó.

“Kótóné ɔpaae yale fo mo eraalopóló kisipa tiki tirale ala kolóló, i whjta me dowi ala ini, mo donoi whjípó,” erapó.

⁷ Térãpa, mepaae so whj de Kótóné fo wosóló ɔpaae kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whj Abraham-né naale senaaletóró beterepóló kisipa muae. ⁸ Juda meire fake so whjné Talepaae kisipa tiki tirateremó, Kótóné mo donoi so whjípó yaairete, taketi aseýmó erapó. Dãné mió i wosetu betere fo wisiótó mo take Abraham-paae itéro ipakalepó.

“I hae kwia dokómó betó mole so whj fea yãpaae eraaitere alané wisiraalopó,” erapó.

⁹ Atére betené mepaae so whj de Talepaae kisipa tiki tiratepa, ti kisipa tiki tiratere seké Abraham wisirótu yale kaae, atéro kisipa tirale so whjkélé Kótóné wisirótu beterepó.

¹⁰ Kótóné ama tukóló muló betere fo erótu betere alapaae kisipa tiki tiró bitinire so whj fea, ti Kótóné doratere ala aómó ai betere ape. Ti noatepa mei, Kótóné i fo aseýóló muló beterepó.

“Mepaae so whj detamo Kótóné *buk*-mó tukóló muló betere fo mo fea sya fóló eró tanitepa, ti Kótóné atima mo doraalopó,” erapó.

¹¹ Ti noatepae, kale aseýmó yóló muló betere fo i ape.

“Kótóné keletómó mo donoi so whjta, ti kisipa tiki tiratere alané betã bitiré fu betenérápóló,” fo erapó. Kótóné tukóló muló betere fo eraté fu betaletimó, mo betã whjpaakélé Talené mo donoi so whjípó enénirete mo hãkearapó. ¹² Ti Kótóné tukóló muló betere fo sya fóló erótu betere alata, ti kisipa tiki tiratere tuãmó kaatumipó. Tétumitei, kale aseýmó i ere fo kisipa muae.

“Mepaae whjta mo tukóló muló betere fo sya fóló erótu betepa, ti ama ai du betere ala tuãmótóró ɔ betere até faalopó,” erapó.

¹³ Kale tukóló muló betere foné doratere ala dãpaae eraɔsóró, Keriso ɔ filipaa ni tó mó sukuturaalu, dã tao sóró dupuralepó. Atéturaalu, doratere ala mo turó ɔ-paae eralepó. Ti noatepae, aseýmó i fo erapó.

“Mepaae whj de ni tó mó oloratepa, ti ai whj Talené mo ti mokoróló doró beterepó,” erapó.

¹⁴ Abraham-paae eraalopóló mulale fo mo dokonóturaalu, eratere wisi ala Juda meire fake so whjnekélé sópóló kisipa mutu, Yesu Kerisoné ama dã tao sóró dupuró beterepó. Atéreteita, dãné ɔpaae kisipa tiki tiratepa, ama melaalopóló mulale Dɛi Kepe Wisi sópóló erapó.

Kótóné folosóró i ala eraalopó ere fo melóló, nalo ti tukóló muló betere fo male ala

¹⁵ Norape-ó, yãlo diãpaae i du betere fo bete diriyóló kisipa yaasepóló, dãné suka fea du betere alapaae dó faróló i dapa wosae. Mo whjné dirii fo dokóló muló betepa, nalo me whjné ai fo tokóló aluratere ala ó me kae fotamo olokeratere ala mo enénipó. Yãlo diãpaae i yaai dere fokélé atére kaaetórótípó. ¹⁶ Kótóné Abraham-ró ama deyaaire naaletamopaae i ala mo eraalopóló aseýmó yóló muló beterepó. Kótóné ama *buk*-mó, “Naao deté faaire naalerapepó,” fo inipó. Ai fo uãsóró ti whjrape feapaae erapó fo uãpó. Ai fo ini, “Naao deyaaire naalené deté faaire naalepó,” ere fota, mo betã whjmó kisipa mutu erapó. Ai whjta, Yesu Keriso ɔtórótípó. ¹⁷ Yãlo du betere foné bete i ape. Abraham-paae mo eraalopóló dirii fo dokóló muló betepa, 430 ba fo kemeyalepó. Atéyale kijlipaae kale tukóló muló betere fo sókó walepó. Nalo ai sókó wale foné Kótóné folosóró yale dirii fo tokóló alurótimpó. Ai fotamo aluratepa, ti ai fo tuãmó so whjpaee eraalopó ere wisi alakélé aluranérápó. ¹⁸ I dere fota noa betené dumipó. Kótóné nalopaae eraalopó yóló muló betere wisi ala kale tukóló mulale fo tuãmó sókó wuãsóró, ti Kótóné ama eraalopó yale fo tuãmó sókó wuãmeipó. Até yaletéi, Kótóné Abraham-paae eraalopóló ere fo mo dokonóturaalu, hamokoróló hãle melalepó.

¹⁹ Térãpa, kale tukóló muló betere fo-a, noa betené melaleé? Ai fota, so whjné du betale dowi alamó kale folosóró yale dirii fotamo touró beterepó. Ai alata, mo ti eréni, Abraham-paae eraalopó ere fo dokonóló ama deté waaire naale wópóló kaae taru erapó. Ai tukóló muló betere fota, so whj feané kisipa yópóló *en-sel*-rapené Kótóró so whjta moné tuã whjpaee

melalepó. ²⁰ Fake tamoné tuꝝ whjné betꝝ fake maaté tao su me fakemo taalatiimpó. Tépatéi Kótó ʔta, mo betꝝtóróti betérapó.

²¹ Kale tukóló muló betere foné Kótóné i ala mo eraalopó yóló muló betere fotamo bóe dóló sesétu betere? Mei, ai ala mo dumipó. Kale tukóló muló betere fonétamo mo ti betaaire bete melóluꝝsóró, ai foné me dowi ala munire so whj betéroluꝝpó.

²² Téuꝝteí, Kótóné buk-mó aꝝyóló muló betere foné i fo erapó. I haemó betóló fale so whj mo fea dowi alané dokóló, *dipula* bemó kaae betéroló betérepó. Aita, hꝝle mei, Kótóné ama so whjpaae eraalopó yale ala mo dokonóturaalu, Yesu Kerisopaae kisipa tiró betere so whjpaae melóppóló erapó.

²³ Kisipa tiki tiratere ala hꝝkearóló sókó waaipa, kale tukóló muló betere foné dꝝ *dipula* kaae sóró betéroló betérepó. ²⁴ Betꝝ whj me tikipaae fimó ama naale senaale me whjné kapala kaae tatu dere kaae, Kótóné kale tukóló muló betere foné ama so whj dꝝ Yesu Keriso beterepaae ʔlisóró fópóló, kapala asiri kaae tawae yóló sóró beterelelepó. Ti aita hꝝle meitei, dꝝné Yesu Kerisopaae kisipa tiróló betepa, Kótóné dꝝ mo donoi so whj betéropóló yalepó. ²⁵ Mióta, kale kisipa tiki tiratere ala sókó wóló, take kale tukóló muló betere foné dꝝ teteróló kaae taretei, momó kae kaae tani, mo kemeró betérapó.

Kótóné naale senaaletóro betérapóló ere fo

²⁶ Diꝝ fea Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betereleiné Kótóné ama mo naale senaaletóro ai betere ape. ²⁷ Ti noa betené mei, so whj weí kemó buó ditu dere kaae, diꝝ fea Yesu Keriso tuꝝmó weí tópuró betérapó. Atéreteiné kuti derótu dere kaae, Yesu Keriso diaꝝ ai deró betere ape. ²⁸ Atéru, Juda fake ó Juda meire fake, wae sóró kutó diratere so whj ó diꝝ mo hꝝle betere so whj ó diꝝ fea fake teketu betereleiné me ʔla meipó. Mió diꝝ fea Yesu Keriso tuꝝmó bitu, mo betꝝ alatóro erapó. ²⁹ Diꝝ Yesu Kerisoné ama so whjtamó betepa, ti diꝝ Abraham-né deale naale senaaletóro betereleiné Kótóné Abraham-paae eraalopó yóló mulélipakale fo motóro dokonóturaalu, eraaire wisi ala diꝝpaaekélé eraalopó.

4 ʔꝝlo i du betere fo bete mo whjné dere alapaae dó faróló dapa wosae. Betꝝ néli whjné naalema alimané teraae fele mómu ʔla ʔla fea muó mupatei, kale naale ʔ ketepa, ʔ kaae tare whjrape aꝝmó bitu, ama kutó diratere whj sꝝ betérapó. ² Kale naale alimané teraae fele ʔla ʔla amatei teteróló kaae tawópóló tukóló mulale be dꝝ sókó waaipa, ti alimané sóró beterele whjrapené kale ʔla ʔla fea kaae tawaalopó. Mepaae whjné kale naalekélé kaae tapa, ʔ ai whj aꝝmó bitiré fu betaalopó. ³ Take dꝝ atéroló ketei naale senaale kaae betale alimó, i haemó ayarapené yó maté wale mara mole alané dꝝ teteróló kaae taru, wae sóró kutó diratere whj betératé wou betalepó. ⁴ Téyaletei, Talené ama tukóló muló betere be dꝝ sókó wapa, ama naale i haemó betere soné deyópóló dotꝝyalepó. Ai naale ʔ kale tukóló muló betere fo

aꝝmó betere so whj dupuraairaalu, ʔ ai fo aꝝmó sukóló betalepó. Atéyale alata, dꝝ Kótóné ama naaler-apeatóro bitu, ama wisi wisi ʔla sópóló kisipa mutu erapó. ⁶ Ti noa betené meipó. Diꝝ fea Kótóné naale senaaletóro betepa, ama naalema Yesu betale sirimó beteraaire Dꝝi Kepe Wisi dꝝné hosaa tuꝝmó betéropóló dotꝝyalepó. Ai Dꝝi Kepe Wisi dꝝ tuꝝmó betereleiné dꝝné ʔlómó Alima Kótópaae “Apa, Aya-ó” du betérapó. ⁷ Atéreteiné, mió diꝝ wae sóró kutó diratere whj momó kae bitini, mo ama naale senaaletóro betereleiné Kótóné Yesupaae eratere wisi wisi ala, diꝝpaaekélé eraalo ai ape.

Pol-né Kalasia so whjmó kisipa mutu yale fo

⁸ Kótóné ama aleyóló muló betere ʔla ʔlatei Kótópóló aꝝmó sukóló betepa, ai ʔlarapené diꝝ wae sóró kutó diratere so whj betalepó. Atétu betale alata kapala kótó ai ape. ⁹ Taketa atéyaletei, mió diꝝ mo Kótó tuꝝrapó. Tépatéi, Kótóné ama diꝝ mo tuꝝrapó. Atérapa, diꝝ ai bete munire hꝝko alarape aꝝmó betaai momó fesaae fute? Diꝝ atimané wae sóró kutó diratere so whj momó betaai de? ¹⁰ Ti ʔꝝlo i dere fota hꝝle dumipó. Diaꝝteí mepaae be dꝝ mo doasi bete mulapóló, be dꝝrapekélé, wélirapekélé, alirapekélé, ba forapekélé, kae tukóló mulótua dapó. ¹¹ ʔꝝlo diꝝ tao saai dapóló doasi ketekꝝ buóló du betale ala bete munire nisi erótu betepa, ʔꝝlo diꝝmó kisipa mutu, ʔ mo doasi whaaliatu betérapó.

¹² Norape-ó, i dere fo wisiyóló wosae. Take diꝝné du betere ala ʔꝝlo sꝝróló du betepa, diꝝné ʔpaae me sekꝝ ala erénipó. Atéyalepa, mió diꝝmó ʔꝝlo du betere ala sꝝróló du betae. ¹³ ʔ me tikipaae faai yaletei hepo daayóló bitu, folosóro sukamó kale mió wosetere fo wisi ʔꝝlo diꝝpaae yó maletéi diꝝné ai kisipare ape. ¹⁴ ʔ tikimó daayale heponé diꝝpaae sekꝝ ala eraletéi, diꝝné ʔ dei kelené kólóló faletere fokélé inipó. Ai ala ini, diꝝné ʔ Kótóné *ensel* aꝝróló mo wisiyóló dape salepó. Ó kale Yesu Keriso ʔ wisiyóló dapesu dere kaae, ʔ mo wisiyóló dape salepó. ¹⁵ Diaꝝ take du betale doasi hꝝkesei ala mió netéyaleé? Diꝝné ʔpaae doasi ʔletere ala mulu, kele sokóló me whj matere ʔla uꝝsóró, ʔꝝlo kele kisi daaleleiné diꝝné kele sokóló ʔ bulóluꝝpó. Mepaae whjné wosetepa, ti diꝝné ʔpaae erale ala fea ʔꝝlo enérapó. ¹⁶ Mió ʔꝝlo diꝝpaae mo bete mole fo yó matereteiné ʔ diꝝné bóe whj aꝝrótu betere?

¹⁷ Ai whjrapenéta, diꝝ atimatamo touróló beteraai dapóló, doasi ketekꝝ buóló atima mara mole alarape yae yóló ʔtu betérapó. Tépatéi, atimané diꝝpaae ai eraai du betere alata, mo wisinipó. Ti aita, diꝝ dꝝtamó betꝝmó betereleiné tekeróló, atimané dere ala sꝝa wópóló, du betérapó. ¹⁸ Mepaae wisi ala yaai, kisipa mutu butere ketekꝝta, ti doni mo wisirapó. Diꝝ ʔtamó betere sukamó maaté wisi ala eraai ketekꝝ buni, ʔ alu- pa diꝝsisi bitukélé ketekꝝ buóló, ai alatóro yó tapa, mo wisirapó. ¹⁹ ʔꝝlo hosaa mole naale senaale-ó, Yesu Keriso diaꝝ betere bete tuꝝmó sóró beteranée yóló mutere kisipané ʔꝝlo hosaa betemó dere suputa, so-rape naale sisó nukuraalu dere dele kaae momómo

dapó. ²⁰ Dīaaḡ du betere ala yālo wosaletēiné ę sekęi kisipa muóló fomo duraalu, diḡ neyóló tao saaloé du beterapó. Téreteiné yālo i dere hapólui fo taaróló, ę di-ḡtamo betāmó bitu, naameiné dua uḡpóló, kisipa mutapó.

Hekaró Seratamopaae dó faróló dere fo

²¹ Kale tukóló muló betere fo aḡmó betaai kisipa mutu betere whjrape-ó, ai fo tuḡmó mole fo diḡ wisiyóló kisipanié? ²² Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterapó. Abraham-né ama naale tamo deipakalepó. Me naale ti ama kutó dirǫpóló wae sale soné deyóo, me naale ti ama mo soné deyóo, ipakalepó. ²³ Kale kutó diratere soné naaleta, ti mo sorapené naale detere kaae yólótóro dealepó. Téyaletei, ama mo soné naaleta, ti mo eraalopó yóló muló betere fo dokonóturaalu deipakalepó. ²⁴ I fota take mo yale alatei, mió yālo fo sale fopaae dó faróló i dapa wosae. Ai so tamota, kale dokóló mulale dirii fo tamo sḡ sóró dapó. Me dokóló muló betere dirii fo, ti Sainai hasi fosómó kaaróló sókó walapó. Ai dirii fo so kaae bitu, wae sóró kutó diratere naale senaale ditu beterapó. Ai sḡratere sota, Hekar-pó. ²⁵ Hekar-ta, ti Arabia hae kwiamó daale Sainai hasipaae dó falatapó. Mió tēne be hulua Jerusalem-ta, ti kale Sainai hasi fosó kaae bitu, ama naale senaaleta-mo wae sóró kutó diratere so whjtóro beterapó. ²⁶ Té-patei, me kae taoró tēne Jerusalem be huluata, wae sóró kutó diratere so whj kaae mei, mo be huluapó. Aita, dḡ deale so dḡné haetórotípó. ²⁷ Ti noatepae, i fo aseyóló muló beterapó.

“Naale senaale deni, ni daale so-ó, fo fakeyóló hęke-sei fo du betae.

Naale sisó nélitere so hajné sukutu betae.

Ti noatepa meipó. Ni daapa sisópaae eró betere soné deale naale mo dekéro betóo, whjtamo betere soné detere naale senaale mo teraae fóo erapó,”

²⁸ Norape-ó, diḡta, kale Aisak detu yale kaae, ama eraalopó yóló mulale fo mo dokonóturaalu deyale naale senaale ai betere ape. ²⁹ Até yale sukamó mo whjné detere kaae yóló deyale naalené Dęi Kepe Wisiné fo-tokǫné deyale naalepaae susupui ala eralepó. Até yale kaae, miókélé betḡ alatóro du beterapó. ³⁰ Téretei, Kótóné buk-mó noa fo aseyóló muló betere?

“Kale wae sóró kutó diratere soró ama naaletamo hǫkó falae,” fo erapó.

Ti noatepae,

“Kale kutó diratere soné naaleró mo soné naaletamo alimané ḡla ḡla tuḡmó bukuraḡsórópa, hǫkó falae,” fo aseyóló muló beterapó.

³¹ Atérapa, norape-ó, dḡta kale wae sóró kutó diratere soné deale naale senaale kaae bitini, mo soné deale naale senaaletóro ai betere ape.

Keriso tuḡmó me alané dokoni, feléyóló betere ala

5 Dḡ mené wae sóró kutó diratere whj kaae, dokóló muló betepa, Yesu Kerisoné teraaýóló hęle beteraleteita, ama kisipa mole ala erǫpóló erapó. Téra-

pa, mepaae whjrapené diḡ wae sóró kutó diratere whj beteraaitepa, ai ala tuḡpaae momó kae bitj feni, fo-tokǫ buóló diri yóló betae.

² ęta Pol-né dapa, yālo i dere fo diḡné mo wisiyóló wosae! Mepaae whjné diḡpaae tiki sekaę tikae yóló sętere fo diaaḡ wosólótamo tikitepa, ti Yesu Kerisoné diḡ tao saaire wisi ala diaaḡ ai tikitere ape. ³ Kale yale fo momó i dere ape. Whj me dené ama tiki sekaę tukǫpóló kisipa mutepa, ti mepaae tukóló muló betere forape fea mo turó sya fóló enérápó. Mepaae ala maaté eróturaalu, mepaae alamo erénitepa, ti tḡ muni, ai mo dorapó. ⁴ Diḡ mepaae whjné kale tukóló muló betere fo sya fu betepa, Kótóné me dowi ala munire so whjpó yǫpóló kisipa mutepa, ti Yesu Kerisotamo tekeyóló ai betere ape. Atéturaalu, Kótóné ama hamokoróló hęle tao sere ala wisikélé diaaḡ ai taaló betere ape. ⁵ Tépatei dḡta, kale Dęi Kepe Wisiné fo-tokǫratepa, kisipa tiki tiraté fo betereiné take nalopaae Kótóné mo donoi so whjpó yǫpóló kisipa mutu, hękesetamo i betere ape. ⁶ Ti noatepae, Yesu Keriso tuḡmó bitu, tiki sekaę tukóló siriratere ala ó siri erénitere ala me bete munipó. Kótópaae kisipa tiki tiratere ala dḡ tuḡmó moletei hękearóturaalu, mepaae no nerapepaae yaala sókó fole ala betḡ mo doasi bete mole ala ai ape.

⁷ Diḡ me ḡla saai sururu yóló fóló, dḡle muló betere tikimó sókó faai yaletei némo sesé yaleé? Atéro sesétu betere alata, mo bete mole fo diḡné wosóló sya faḡsóró, ai du betere ape. ⁸ Ti diḡpaae ai dotopoi fo du betere fota, diḡ ḡ beterepaae ape yale sekę meipó.

⁹ Wuliné apita, sawa ḡlatei fulukó furaalu, mo wuli tiki dorótu dere kaae, ai whjrapené diḡpaae yó matere foné ai du betere ape. ¹⁰ Diḡ me kae fo woseni, yālo i dere fo betḡ wosóló sya faalopóló ę Tale tuḡmó bitu kisipa tiratapó. Mepaae whj de doasi doi mole whj ó doi munire whjné diaaḡ tuę tiki kǫló kǫlóratepa, atétere whj doasi dowi kwia saalo ai ape. ¹¹ Norape-ó, yḡlotamo tiki sekaę tikae fo depa, ti atimané ępaae susupui ala noatepa hęle erótu betere? Yālo atei kaae fo yó meluḡsóró, Yesu ni tómó sukḡlepóló yó matere fo wosetere hǫróló sisópaae eratere ala uḡmeipó.

¹² Diḡ kǫpaae falaai du betere whjrapeta, atimané tiki sekaę tukóló siriratere ala maaté ini, mo turó tukóló taae fatepa ti mo wisirapó.

¹³ Yālo no nerape-ó, me ḡlané diḡ dokóló muló betaḡsóró, teraae fóló hęle beterǫpóló, Kótóné ḡ beterepaae ape yalepó. Atéro teraaeyóló hęle beteró betepa, diaaḡ tó tiki né ekęlere dowi ala yaaire tę melaḡse. Aténi, diḡ tuḡmó yaala sókó fole ala duraalu, u taosu i taosu dere ala betḡ yó tawae. ¹⁴ Kale tukóló muló betere forape mo fea i doasi fo tuḡmó bulapó. Ai fota i ape.

“Naaotei yḡ yaala sókó fu dere kaae, naao be whj no nepaaekélé atéro yaala sókó fu betae,” erapó.

¹⁵ Ai ala ini, yuwitamo hęle suraalu u tukósu i tukósu dere kaae depata, ti atétere alané diaaḡte i diḡ dóló kemeraḡsóró, mo hotowa yóló kaae tawae.

Dęi Kepe Wisiné fotokóró betepa dęa betepapó ere fo

¹⁶ Térapa, ęalo i dere fo wosae. Kale Dęi Kepe Wisiné yae dere ala sya fóló erótu betae. Atétepa, ti dięané tó tikiné ekęle yóló yaai du betere dowi ala mo yaalomeipó. ¹⁷ Ti noatepae, dęané tó tikiné ekęle yóló du betere alané kale Dęi Kepe Wisiné eraai dere alata-mo bóe du betepapó. Kale Dęi Kepe Wisiné kélé ama ala eraairaalu tó tikiné eraaire alatamo bóe du betepapó. Ai ala tamo atimaamotei bóe dupa, ti dięané tó tikiné ekęle yóló yaaitere ala mo enénipó. ¹⁸ Tépateti, Dęi Kepe Wisiné ama erae dere alatamo naao sya fóló du betepa, ti kale tukóló muló betere foné tęteróló kaae tare aęmó yęa betenipó.

¹⁹ Tó tikiné ekęle yóló du betere alarape so whj feané kisiparetei dosęatapa wosae. Nópu nokole alakélé, me dowi alatamo hoseké dere alakélé, enénire mo son-aalei dowi alakélé, kapala kótó ó mepaae alarapepaae kisipa tirótu betere alakélé, isi whjné du betere alakélé, mepaae so whjtamo dei kisipa mutu, hamoma hęratere alakélé, hęle sere alakélé, me whjné dere ala kilitu, ękélé até enée yóló dei kisipa mutere alakélé, mo dowi fopaae butere alakélé, doasi doi mole so whjpó yóppóló du betere alakélé, mo turó so whj betepatei mepaae tóróti so whj fake tekeyóló betere alakélé, fake tuęmó teketerere alakélé, mepaae whjné dere wisi ala kilitu, ękélé até uępóló dei kisipa mutere alakélé, dowi węi nóló topo dotere alakélé, so whj fea touróló bitu dowi węi nóló du betere dowi alakélé, ai dosęayale alarapekélé, mepaae dosęani yale dowi alarapekélé, tó tikiné ekęle yóló du betere ala ai ape. Dięa dowi tuępaae faęsóró, yęalo diępaae take yale ma fo kaae momó i dapa wosae. I dosęayale dowi ala du betere so whj Kótóné tęteróló betere ala tuęmó beterenipó.

²² Tépateti, niné du wisi oletu dere kaae, Dęi Kepe Wisi so whj tuęmó bitu, i alarape erótu betepa kelaalo ai ape. Ne nopaae yaala sókó fole alakélé, hosaa tuęmó hajtú betere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, mené sekęi ala eratepatei me ęla meipóló, Kótóné ama kisipa mole ala eróppóló, kaae tawóló dua betere alakélé, wisi kisipa muóló kęlené sukutere alakélé, mepaae so whjpaae wisi ala eratereteikélé, mepaae whjné ama eraalopó dere ala hęsókó feni, motóró eratereteikélé, naameyóló mo dua betere alakélé, whjné tó tikiné enée dere ala yaęsóró amatei ę tęteróló kaae tareteikélé, i dosęayale alarape mo betękókélé Kótóné ama tukóló muló betere foné yaęse yóló fo muló bitinipó. ²⁴ Yesu Kerisoné ama dape sóró betero betere so whjné tó tikimó bole ekęleró kisipanétei senée dere alatamo aluróppóló, ętamo filipaa ni tómó oleró betepapó. ²⁵ Dęa betere beteta, kale Dęi Kepe Wisitóró ai ape. Térapa, ę-tamo betęmó titiyóló furaalu, ama dere ala sya fóló yaalopa siępe. ²⁶ Dęanétei ęta, doasi doi mole whjpóló bopé fake dere alakélé, me whj dowi kisipa muóppóló sesemeratere alakélé, mepaae whjné mole wisi wisi ęla kilituraalu, ękélé ai ala enée yóló, u só derótu i só

derótu dere alakélé, i dosęayale alarape fea dęané yaęse yóló i dere ape.

Dowi ala dere whj tu wisipaae fóppóló tao sae ere fo

⁶ No nerape-ó, mepaae whjné du betere dowi ala dięané kelené keletepa, Dęi Kepe Wisiné yae dere ala sya fu betere so whjné ai whjné ama dere dowi ala taaróló, wisi ala momómo yóppóló dua naamei ma fo yae. Tétutei, ai alané diękélé dée nalaairaalu sę sere ala eraęsóró, hotowa yóló kaae tawae. ² Yesu Kerisoné yae yóló muló betere fo eróturaalu, dięa tuępaae wou betere sekęi ala dięsisi u taosu i taosu du betae. ³ Me whj ę me bete munipatei, ama kisipané ę doasi doi mole whjpó du betepa, ti ę amatei dilikitu betepapó. ⁴ No nerape-ó, dięané ai du betere alata wisi ala dépé, dowi ala déró diaaętei kęae kolóló taleyae. Mepaae whjrapené du betere ala kolósu naao dere ala kolósu yóló kęae kelaęse. Aténi, naao ditere kutó betę kęae kolóló wisirapóló kisipa mutupa, ti yę hękeseturaalu hajyóló betenęrapó. ⁵ Ti noatepae, Talené dęa betę betę so whjné diyóppóló tukóló muló betere kutó dekani, ai kutó amatóró ditę fu betero ppóló yae.

⁶ Mepaae Talené fo yó matere whjné yó matere fo wosetu betere so whjné wisi wisi ęla, mepaae bukóló kale fo yó matere whj ęmo tao sóró matepa mo wisirapó.

⁷ Mené dię dilikitere ala yaęsóró yae. Mo betęnékélé Kótó faletere ala mo enénipó. Ti noatepae, mepaae whjné noa ęla wae bilitepa, ti ama ai bilitere ęlatóró ęlumétepa sua dapó. ⁸ Mepaae whjné tó tikiné felé yaaitere ala sya foletiné ęla wae kaae bilipa, ti tó tikimó kaaróló mo ti doróló aluyaaaitere ala saalo ai ape. Mepaae whjné Dęi Kepe Wisiné ama du betere ala wisi kolóppóló erótu betepa, ti Dęi Kepe wisiné ai whjmó mo ti betó tawaaire bete melaalopó. ⁹ Dęané du betere wisi ala hęyóló taaréni, hęle detétóró fu betae. Ti noatepae, dęané du betere alatamo hęle yó tapa, ti ęla ęlumétere alimó ęla wisi su dere kaae yaalopó. ¹⁰ Térapa, so whj mo feapaae dęané wisi ala erótu tao saaire tuę mupa, ti tao saalopa siępe. Téturaalu, Talepaae kisipa tiki tiróló betere so whjta, ti dęané ne no mo betę faketóró betereiteiné atima wisiyóló tao senęrapó.

Tiki sekęe tikitere alata doasi bete muni, Keriso sukęle ala betę ti doasi alapó

¹¹ Diępaae i ęlatere aęęta, yęalo naasenétei mo doasi yóló ai erapa kelae.

¹² Tó tikimó ere ala kilitu, whj wisipóló dukiratere fo wosaai ekęle du betere whjrapené diępaae tiki sekęe tikae yóló dotopo du betepapó. Ti ai du betere alata, hęle mei, Yesu Keriso filipaaró betere ni tómó sukęlepóló yó mótu betereiteimó, atima susupui ala eraęsóró kisipa mutu ai du betere ape. ¹³ Ai kale tiki sekęe tikire whjrape atima Kótóné tukóló muló betere fo feamo betere dokę sya fóló erótumipó. Téretei, atima ere kaae, diękélé tikimó siriratepa, atimané dere fo

betã wosetapóló, atima bopé fake yaai kisipa mutu sɛ-
tu beterapó. ¹⁴Yãlo dere alamó ɛ bopé faketuraaalu,
yãlotei yãlo doi hale sóró horatere ala yaalomeipó.
Aténi, dã tɛteróló kaae tare whj Yesu Keriso oleró
betere filipaa ni betã kisipa muóló, ita mo doasi bete
mole alapóló bopé fake yaalopó. Ti i haemó yó mole
ɔla ɔla fea ni tómó oleróo, yãlo ai ɔla ɔlarape saai
ekɛle yaosóró ɛkélé ai ni tómó oleróo yalepó. ¹⁵Tiki
sekaɛ tikitere ala, ó tikinire alata, me bete munipó. Mo
bete mole alata, ti Kótóné ama kae kisi kaaró betere
ala betã mo bete mulapó. ¹⁶Ai ala wisi sya fu betere so

whj feapaae Kótóné hosaa muni deóló mo dua betere
alaró kɔlené sukóló tao sere alatamo erópóló yae.
Atére so whjta, Kótóné ama naale senaale Israel fake
ai ape.

¹⁷Yãlo mo kemerótu dere fo i ape. Yesuné ama ala
erateremó erale sirirape betã yãlo tikimó mulapa,
mepaae whjné ɛ eróturaaalu, dere kae kae sekei ala mo
sypa taalae.

¹⁸No nerape-ó, dã tɛteróló kaae tare whj Yesu
Kerisoné hamokoróló hãle tao sere ala diãné kepe
bete tuãpaae erópóló yae. Mo kée. Táyópóló yae!

Efesus

1 Ēta, Kótóné ama kisipa mole ala sya furaalu, Yesu Kerisoné fo er̄ale fae yóló dot̄eyale wh̄j *apose!* Pol-né dapó. Ȳalo i dere as̄eta, dīa Efesus be huluamó Tal-ené kae sóró beterō betere so wh̄j Yesu Keriso tūamó bitu, ama ala eró tare so wh̄jpaae dapó. ² D̄ané Aya Kótórō d̄a t̄eteróló kaae tare wh̄j Yesu Kerisotamoné h̄ale hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dīa tūapaae er̄ópóló yae.

Keriso tūamó betepa D̄ei Kepe Wisiné h̄ale mótu betere ala

³ D̄a t̄eteróló kaae tare wh̄j Yesu Kerisoné Alima Kótóné d̄a hepen bemó naalema tūamó betepa kilitu, ama hepen be tūamó muó mole wisi wisi ala d̄ané kepe bete tūapaae eró betepapó. At̄erapa, Kótóné ama doi bet̄a hale sóró horótu betae. ⁴ Ti noatepae, i haeró yó mole q̄latamo aleyaai teópatei, d̄a ama keletómó me dowi alakélé ini, mo kae so wh̄j beterōpóló, d̄a ama so wh̄jópóló sókó sóró Yesu Keriso tūamó beteralepó. ⁵ At̄ereiteita h̄ale meipó. D̄a betaaipatei d̄apaee yaala sókó furaalu, ama kisipané yaaire ala h̄asókó feni, motórō dokonóturaalu, Yesu Kerisoné yale alanétei, d̄a Kótóné ama naale senaaletórō aleróló beteraaire ala ama taketitei tukóló munélipakalepó. ⁶ D̄a at̄eró ama yaala sókó fale naale tūamó betepa, ama mo kae ere d̄e f̄ane hamokoróló tao sere ala d̄apaee h̄ale meló betereiteiné, ama doi bet̄a hale sóró horótu betae. ⁷ D̄a ā tūamó betepa, Kótóné ama h̄ale hamokoróló tao sere ala mo ti f̄aneteiné, d̄ané yale dowi alamó melaai yale kwia ama tokóló aluróturaalu, ama f̄akené d̄a dupuróló beteralepó. Ai ala tómó tūe tiki fosó fosóre alaró fo bete diriyóló tūe dere alatamo mo turó melalepó. ⁹ At̄eró, ama eraai kisipa mole ala kinóló moletei, d̄ané kolóló tūe ȳópóló h̄akeamó yó melalepó. Ai yó melale alarape mené āpaee yae yóló s̄eni, mo ama kisipa mole alatórō naalema Yesu Kerisoné er̄ópóló yalepó. ¹⁰ Ai alarape teó erótu bitutei, ama eraaire ala fea eraté fóló kemer̄ale furaalu, ama tukóló mulale sukamótórō ó hepen bemó betó mole so wh̄jró i haemó betó mole so wh̄jtamo fea bet̄apaee touróló, bet̄a topo wh̄jnétórō t̄eteróló kaae tapa, ā aq̄mó beterōpóló eraalopó. Ai sek̄eta, ti Yesu Kerisotórotípó.

¹¹ D̄a ā tūamó betepa, ama sókó sóró kae beterō betereiteita, h̄ale meipó. Mo taketi fea ala ama mo eraalopó yóló mulatei motórō dokonóturaalu, d̄a mo ama naale senaaletórō beteraai tukóló mulalepó.

¹² At̄eyaiteita h̄ale mei, Yesu Kerisoné d̄apaee wisi ala

eraalopóló, folosórō āpaee kisipa tiró betere so wh̄j d̄a mepaae so wh̄jné kilitu, Kótóné ama kae ere d̄e wisi-naale erapa kelae, yóló ā dukirópóló erótu betepapó.

¹³ Dīa aluyaqsórō tao saaire mo bete mole fo wisi wosetepa, Kótóné dīakélé d̄atamo touróló Yesu Keriso tūamó beteralepó. Ti āpaee kisipa tiki tiratepa ama so wh̄jópóló, diaāq̄ tikimó mo dirii siri mulóturaalu, ama melaalopóló tukóló mulale D̄ei Kepe Wisi mo melalepó. ¹⁴ Ai D̄ei Kepe Wisi melaiteita, take Kótóné d̄apaee wisi ala mo eraalopóló kisipa muópóló melalepó. Kótóné ama dupuyale so wh̄j mo wisiyóló betaaire tikipaae dapesó faai h̄ale betepa, kale D̄ei Kepe Wisi d̄atamo h̄ale betótórō tawaalopó. Tépa, so wh̄jné ai ere ala fea kilitu, ita Kótóné mo kae ere d̄e wisinaale erapóló, ama doi doasi mulaalopó.

Pol-né Talepaae mo kée yóló moma yale ala

¹⁵ At̄ere betené dīa Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, Kótóné ama kae beterō betere so wh̄jpaee yaala sókó furaalu, wisi ala erótu betepapó depa ȳalo wosalepó. ¹⁶ At̄eyale sukamó kaae sóró, Talepaae mo kée yóló, ȳalo dīamó momaraté wou betere ala kisipa keteréni, miókélé h̄ale yó tarapó. ¹⁷ Ȳalo dīamó momarótu betere ala i ape. D̄a t̄eteróló kaae tare wh̄j Yesu Kerisoné alimata, mo kae ere d̄e f̄ane Kótó betepapó. At̄ere Kótóné diaāq̄ kepe tūapaee fosó fosói ala eróo, kinó betere ala h̄akearóo, ȳópóló momatu betepapó. Aita h̄ale mei, ā etei kaae Talepóló dīané kisipa deté f̄ópóló dapó. ¹⁸ Ȳalo momarótu betere ala me i ape. Kótóné ama ere d̄e diaāq̄ hosaa tūamó daale kelené kolópóló dapó. Take dīapaee eraalopa ape yóló bope yale ala wisi diaāq̄ kelené diriyóló kolóló tūe yóo, take ama d̄e tūamó betaai dape saalopóló kisipa mutu, kae beterō betere so wh̄jta, Kótóné ama ke bole q̄la wisipóló tūe yóo, d̄a āpaee tūe tiki tiró betere so wh̄j tao sóró eraterere mo kae bole fotokq̄kélé kisipa yóo, ȳópóló momarótu betepapó. ²⁰ Ti ai fotokq̄ta, Yesu Keriso mo ti suk̄aletei Kótóné ama momó kepaaróló beteraale doasi fotokq̄ kaae ai ape. Ā at̄eró kepaaróló, hepen be ere tikimó ama turu naase d̄emó beteralepó. ²¹ Ā beteraale tikita, t̄eteróló kaae tare alakélé, ama t̄eteróló kaae tare tūamó me wh̄jpaee t̄eteróló kaae tawae yóló, sóró beteraaire alakélé, doasi fotokq̄ bole alakélé, doasi hae kwia t̄eteróló kaae tare alakélé, mió i alimókélé, take betaaire alimókélé, doasi doi matere alarape fea Yesu Kerisoné ama doi mole alané t̄eteróló mo ti teraae falapó. ²² Fea ala feata, Kótóné Yesu Kerisoné t̄eteróló kaae tare aq̄mó beterōpóló eróo,

ama so whj́ró atima tao sóró eraterere alatamo fea amatóró t́teróló kaae tanópoló topo whj́ sóró beteroó yalepó. ²³ Ai so whj́ta, mo ama tikitóró daaleteiné fea ala du betere tuāpaaekélé, kae kae ere ala tuāpaaekélé, ama tikimó ere alatóró f́ayóló sýró betera-pó.

Dā Yesu Kerisotamo kepaaróló beterales fo

2 Ti take Kótóné yóló muló betere fo diaaḡ tukóló du betale dowi ala tuāmó sukóló molepó. ² Take diḡta, i haemó mole kae kae du betere ala sya fóló yóo, tó sḡ tuāmó t́ mole tiki t́teróló kaae tare kepené dere ala sya f́o du betalepó. Ai kepeta, miókélé Kótóné fo tikitu betere so whj́ tuāmó bitu, ama kisipa mole alatóró erópoló du betera-pó. ³ Take ḡkélé fea ai ala du betere so whj́tamo bitu, tó tikiiné ekḡleyóló dowi ala yó tarepó. Atéturaalu, tó tikiiné yaai h́kesetere alaró mo hae whj́né mole tuétamo maaté sya fu betalepó. Atétu, so whj́ mo whj́né detu dere kaae, ḡkélé atéreteiné Kótó ḡ fopaae butu melaaire kwia senére so whj́ beterepó. ⁴ Dḡné yale dowi alané ḡ sukóló mu-patei, Kótó ḡ tuāmó kḡlené sukutere ala mo f́anuraalu, ama ḡpaae mo doasi yaala sókó faleteiné, Kótóné so whj́ t́teróló kaae tare whj́ Kerisotamo ḡkélé kepaaróló beteralespó. Até yale alata, amatei diḡ h́le hamokoróló tao salepó. ⁶ Dḡ atéro, Yesu Keriso tuāmó betereiteiné Kótóné ḡ kepaaróturaalu, ḡkélé ḡ-tamo betāmó kepaaróló, Kótóné ama t́teróló kaae tare tiki hepen-mó Yesu Keriso sóró betera-turaalu, ḡkélé ḡtamo betāmó beteralespó. ⁷ Ti aita h́le mei, ḡ fea Yesu Keriso tuāmó betereiteiné nalo bitiré faaire alimó Kótóné ḡpaae yaala sókó furaalu, ama h́le hamokoróló tao salepó. Ai ala tuāmó mo doasi ke boletei yó maté fu betepa ḡné kolóló kisipa yópoló erapó. ⁸ Ti noatepae, diaaḡ tué tiki tiró betere ala kilituraalu, Kótóné ama h́le hamokoróló diḡ tao salepó. Ti diḡnétei diḡ tao sere ala ini, Kótóné ama tao sere ala diḡmó h́le malepó. ⁹ Ti aita, noa betené meipó. Me whj́né ama erale wisi alané yalepóló, bopé fake yaḡsóro yalepó. ¹⁰ Dḡ Yesu Keriso tuāmó betepa, Kótóné ama fosó fosói kisipané ḡ kisi whj́ aleróló beteralespó. Atére beteta, Kótóné ama yaai kisipa mole ala wisi ḡné erópoló, mo taktitei taleróló munéli-pakalepó.

Keriso tuāmó mo betḡ faketéro aleró betera-pó

¹¹ Térapa, take diḡ Juda meire fake deóló betepa, tiki sekaḡ tukóló siriró betera-pó du betere whj́rapené duraalu, ḡta tiki sekaḡ tikipatei, diḡ tikinipóló só deróló erótu betere fo diaaḡ ai i kisipare ape. Ti tiki sekaḡ tukóló sirirótu betere alata, mo whj́né naasénei erótu betera-pó. ¹² Diḡ atéro betale sukamó Yesu Kerisotamo betāmó bitini, kae betale ala kisipa mueae. Israel hae talerapené diḡ atimatamo touné waḡsóro sesétepa, diḡ wale so whj́tóro bitu, Kótóné ama so whj́ tao suraalu, eraalopó ere ala wisi senére so whj́ bitinipó. Diḡ atéro bitu, take waaire be ḡmó ḡpaae i

ala wisi mo eraalopóló tuékkélé muni yóo, i haemó bituraalu Kótóné ḡ t́teróló kaae tarapó tuékkélé muni yóo, eretei diaaḡ kisipa mueae. ¹³ Ti taketa, diḡ mo tika kae betaletai, ama f́akené dupuyóló dapesó wóló, Kótó betere felekemó Yesu Kerisotamo betāmó beteralespó.

¹⁴ Ti Yesu Keriso ḡta, hosaa muni deyóló dua betere bete Tale ereteiné so whj́ tekeyóló fake tamo betepa, bóe amatei firóló mo betḡ faketéro beteralespó. Téturaalu, ai fake tamo tuāmó ere satḡle fisikóló taae faralepó. ¹⁵ Atéro fisikaleteita, ama tikimó erale alané kale tukóló muló betere fokélé, ai fo tuāmó mole forapekélé, etéro yae dere forapekélé fea tokóló aluralespó. Ama yaai kisipa mole alata ai tamo fake ḡ tuāmó mo betḡ whj́tóro aleróló, bóe mo ti firaai yalepó. ¹⁶ Ai kale betḡ tiki tuāmó fake tamo wusuró betepa, ama filipaa ni tó mó erale alané Kótótamo bóe du betaletai, touróló betāmó beteroó, kale fake tamo du betale bóekélé kemeróo yalepó. ¹⁷ Atéro ḡ wóló, diḡ saletómó betó mole so whj́ró, felekemó betó mole so whj́tamopaae bóe dele ala taaróló, dua betae yalepó. ¹⁸ Ti noatepae, ḡ fakeró diḡ faketa fea touyóló Yesu Keriso tuāmótóro bitu, Alima beterepaae sókó faaire alata, Dḡi Kepe Wisiné betḡ fotokḡratepa fenérapó.

¹⁹ Ti taketa diḡ kelepaa kilini, wale so whj́ betaletai, mió diḡ Kótóné so whj́tamo touyóló be taletóro alé fóló, mo ama naale senaale betera-pó. ²⁰ Kótóné ama naale senaale betere beta, h́le hae tó mó t́nipó. Ai be diriyóló daalópoló, mo diri eleké biliyóló, ai tó mó be t́tu dere kaae, *aposei* whj́rapéro Kótóné ama fo eraterere kóló whj́rapetamo ti be iru eleké kaae deyóo, Yesu Keriso ḡta, mo doasi hulua yapo eleké kaae deyóo, erapó. ²¹ Be t́tere ḡla ḡla fea hulua eleké mó beleróló be diriyóló daalatu dere kaae, Talené ama yale alané ḡ fea ḡ tuāmó touróló bitu, ama mo kae t́ne momatere be daalópoló t́té hutu betera-pó. ²² Atétu dere kaae, diḡkélé fea ḡ tuāmó betereiteiné Kótó ḡ betaaire be wisi daalópoló t́té hutu betera-pó. Atéro t́tere bemó Dḡi Kepe Wisi betereiteiné Kótó ḡ betera-pó.

Pol Juda meire fake tuāmó kale fo wisi yó mótu betale ala

3 Atéreteiné ḡta, diḡ Juda meire fake so whj́paae Yesu Kerisoné fo wosópoló, erótu betepa *dipula* sóro beteroó betere whj́ Pol-né dapó.

² Kótóné ama h́le hamokoróló tao sere ala diḡ feané tué yópoló, ḡpaae t́teróló kaae tawae depa, kaae tarapó dere fo diḡné wosetu yalepó. ³ Kótóné ama diḡ feapaae mo eraalopó yóló mulale ala take so whj́ feané kolóló tuéni, kinóló moletei Kótóné ḡpaae h́kээрóló yó matepa, diḡpaae sawa h́lekeróló ai ase-yalepó. ⁴ Atéyalepa, yḡlo i dere fo diḡné dosḡaturaaalu, Kótóné ama so whj́ t́teróló kaae tare whj́ Kerisoné yale ala kinóló mole bete yḡlo tuéne kaae, diḡnékélé tué yaasepóló dapó. ⁵ Ti ai beteta, mió Dḡi Kepe Wisiné Kótóné ama kae beteroó betere *aposei*

whjrapero Kótóné ama fo eraterere kóló whjrapeta-mopaae yó male kaae, mo take bitiré wale whjrapepaae hãkearóló yó menipó. ⁶ Ti ai kinóló mole ala i ape. Juda meire fake so whjiné kale mió wosetere kisi fo wisi wosóló, Yesu Keriso tuamó betepa, Kótóné ama Israel so whjpaee melaalopóló tukóló muló betere ɔla, Juda meire fake so whjinékélé sóo, diã ai Juda faketamo betã tikitóro daayóló betóo ereteiné, atimapaee eraalopóló muló betere ala diãpaaekélé eratepa sóo yaalo ai ape.

⁷ Kótóné ama bole fotokɔ hãkearóturaalu, ama hamokoróló tao sere ala ɛpaee hãle melalepó. Atéreteiné mió kale wosetere kisi fo wisi yaalo yó melópoló, ɛ ama kutó diraterere whj sóro beterelepó. ⁸ Mepaae Kótóné so whj betó mupatei ɛ betã doi muni, mo belei sókóte betepa, Kótóné ama hãle hamokoróló tao sere ala eróturaalu, ɛpaee i kutó dirae yóló melalepó. Ai melale kutóta, Juda meire fake so whjpaee Yesu Keriso tuamó mole mo doasi ke bole ala wisi turó yó melópoló ɛ sóro beterelepó. ⁹ Tétu, i haeró yó mole ɔla ɔlatamo kaarale Kótó tuamó, take bitiré wale alimó kilini kinó betere ala bete mió so whj feané tué yópoló, ɛpaee kaae tawae yóló ɛ sóro beterelepó.

¹⁰ Ama yaai kisipa mole alata etéropó. Mió ama fake so whj tuamó erótu betere alané hepen ere tikimó betó mole teteróló kaae tare keperó fea ala teteróló kaae tanópoló male fotokɔtamoné Kótóné ama kae kae ere fosó fosó ala hãkearatepa tué yópoló erapó. ¹¹ Atéyaleiteita, mo taketi Kótóné ama eraalopóló tukóló munélikale ala dã teteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuãpaae erale alané dokonó beterelepó. ¹² Atéropó ɛ tuamó bituraalu, ɛpaee kisipa tiki tiró betereiteiné Kótó beterepaae faaire tũ mené sesénipa, halaaíné fó betã yae. ¹³ Térapa, diã tao su betere alamó ɛpaee i erótu betere sekɛi alarape kilituraalu, diã fomo yóló haepaae derepaɔse. Ti noatepae, ama kae ere dɛ wisinaale diãné mo saaireiteiné ai sekɛi alarape erótu beterelepó.

Efesus so whjimó mamarale fo

¹⁴ Aya Kótóné ama ai doasi wisi ala eró betereiteiné ɛ bukutiri teãro bitu, diãmó momarótu i betere ape. Ti ó hepen bemó betere naale senaaleró, i haemó betere naale senaaletamó feané Aya ɛ betã beterelepó. ¹⁶ Atére Aya betere felekemó bukutiri teãro bitu, momatu betereitei i ape. Mo kae ere ala wisinaale ɛ tuamó faanuraalu, diãné kepe bete tuãpaae ama Dɛi Kepe Wisiné fotokɔ bulópoló momarótu beterelepó. ¹⁷ Atéreteiteita hãle meipó. Diã ɛpaee tué tiki tiró betepa, Yesu Keriso ɛ diãné hosaa tuamó beterelepó kisipa mutu dapó. Ƀ atéropó betepa, ni feleke haepaae doropóló diriyóló daatu dere kaae, diã Kótóné ama yaala sókó fole ala tuamó beterelepó dapó. ¹⁸ Diãró Kótóné wisiróló kae betere betere so whjtamó fea ama bulaterere fotokɛné Kerisoné dãpaae doasi yaala sókó fole ala mo turó diriyóló tué yópoló dapó. ¹⁹ Ti ai yaala sókó fole bete turó dã mo whjiné tuénitei diaaɔ tuénékélé, hosaa tuamókélé mo diriyóló tué duraalu asa yópoló

dapó. Até duraalu, Kótó ɛ tuamó faayóló sũre kaae, diã tuamókélé faayóló sũrópóló momarótu beterelepó.

²⁰ Ti dã tuamó ama erótu betere fotokɛnéte, dãné kisipané eranée dere alaró moma duraalu wosetere alatamo ama sũmó eranérapó. ²¹ Ƀ atei kaae whj betereiteiné, dã Yesu Keriso tuamó ama fake so whj bitu, ama doi wisinaale mió i alimókélé, take betaaire alimókélé, hale sóro horaté fu beterelepó yae. Mo kée! Teyópoló yae!

Yesutamó olekeyóló mo betã tikitóro daale ala

4 Ƀta, Talené ala erótu betereiteiné *dipula* betereitepa bitu, yaalo diãpaae ma fo i dapa wosae. Diaaɔ du betale ala taaróló, Talené ɛ beterepaae ape depa wóló, ama so whjtoró betereitepa wisi ala betã erótu betae.

² Talené ama teteróló kaae tare aɔmó bitu bopé faketerere ala ini, ama eraai kisipa mole ala erópoló, naotei ya teteróló mo dua betae. Téturaalu, naao no netamo naameyóló dua bitu, me hãsóko fole ala ó me sekɛi ala eratepa hapale tokó meni, mo dua kaae taté fu betae. ³ Téturaalu, kale Dɛi Kepe Wisiné diã Keriso so whj fea mo betã kisipatoró mulóló betereitei, diãné doróló fake tekeyaɔse. Aténi, hosaa muni deyóló mo dua betere alané diã fea dokóló mo betã faketeró beterelepó yae. ⁴ Diãpaae eraalopó yale wisi ala saai ape depa yale hãita, mo betã hãitoró mulure kaae, dã fea mo betã tikitóro daayóo, Dɛi Kepe wisikélé betãtoró betóo erapó. ⁵ Atéru, dã teteróló kaae tare Tale betãtoró betepa, ɛpaee tué tiki tiraterere alakélé, ama doimó wɛi tóputere alakélé, mo betãtoró erapó. ⁶ Dã teteróló kaae tare Kótóta, betãtoró betepa dã fea ama naale senaale beterelepó. Atéru, fea ala amatóro teteróló kaae tawóo, mo take bitiré wale alimókélé, mió i alimókélé, take nalo waaire alimókélé, deté fu betere ala fea ɛ tuamótóro yóo, mepaae ere ala tuamókélé ɛtoró betóo, erapó. ⁷ Atépatéi, Yesu Kerisoné ama kisipa mole ala sya furaalu, ama hamokoróló hãle tao sere ala dã feamó dokɔrólo melalepó. ⁸ Atére betené Kótóné i fo asɛyóló muló beterelepó.

“Ƀ kepaayóló mo ópaae huturaalu, wae sóro ama kutó diraterere whjrape naase tamo dokóló dapesó furaalu, mepaae wisi wisi ɔla ama fake whjrape ɔliróló melalepó,” erapó.

⁹ Ti ɛ “Ópaae holalepó” dere fo noa betené dérópóló, diã kóló kóló yaɔsóró i dapa wosae. “Ópaae holalepó” dere fota, folosóró ɛ mo haepaae derepelepó. ¹⁰ Atéropó, kepaayóló momó ópaae huturaalu, fea tiki ɛtoró sũróló, hepen berapekélé teteróló, mo ó taoró betereite sekɛta me kae mei, kale hae aɔpaae derepele whj ɛtorótipó. ¹¹ Atéturaalu, ai sekɛné amatóro i kutórape taleróló malepó. Mepaae whjrape ama fo erãle fópóló *aposei* doi melóló sóro betereite, mepaae so whj Kótóné ama fo eraterere kóló whj sóro betereite, mepaae so whj ti Kótóné fo wosenire so whj yó melópoló sóro betereite, mepaae ti Kótóné so whj teteróló kaae tare *pasta* whj sóro betereite, mepaae ti kale fo wisi yó matere whj sóro betereite, erapó.

¹² Atéyaleiteita, Kótóné ama so whjiné mepaae so whj-

paae eraaire wisi ala etéro yae yóló yó maté fu beterópóló, yalepó. Atétere alané ama so whj Kerisoné tikitóro daayóló mo dirii so whj beteraté fenérapó.

¹³ Atétu, dā fea Talepaae tuē tiki tiró betóo, Kótóné naalema etei kaae whjópóló bete mole fo diriyóló kisipa yóo duraalu, mo betā fake alée fóló mo dirii so whj be-taalopó. Atéro bitiré furaalu, Keriso ā me ala yāyāni mo turó fāane whj wisinaale biture kaae, dākélé até yaalopó.

¹⁴ Atéro dirire whj betereteimó, keteirapené dere ala kaae dā momó kae yaalo meipó. Beséró wēi asyata-moné ni tiki upaae só fu, ipaae só wou dere kaae, u fo wosene i fo wosene yaalomeipó. Ti mepaae whjrapené dowi ala yaai mole kisipa u tuāpaae hiró bitu, hāle tómó so whj dilikóló, kae kae yó matere fomó kisipa tiraalo meipó. ¹⁵ Aténi, yaala sókó fóló mo bete mole fotóro duraalu, dā tēteróló kaae tare Topo whj Yesu Keriso tuāmó doaté horóló, dāné kae kae dere alakélé, fea ama dere alatomótóro sūyaalopó. ¹⁶ Ā atéro betereteiné, ā tuāmó bole fotokōné whjné tiki feleke diritamo olekere kaae, dā fea mo betā tikitóro daayóló beterapó. Atéru, Talené dāpaae diyae yale kutó dirótu betepa, ti dā yaala sókó fole tuāmó doa deté faalopó.

Talené dēné deyóló beteró betere naale senaale kaae betere ala

¹⁷ Térapa, dā fea Tale tuāmó bituraalu, yālo i dere ma fo sya fóló mo erae. Kótóné fo woseni hāle betere so whj atima wisi ala yaaire kisipa muniru hōko betere kaae, diākéle ai ala momó kae yaqse. ¹⁸ Atima hosaa tāruraalu, wisi tuēkéle munireteiné tikikélé dilikiyóló Kótóné mo ti betere ala tuāmó bitini, tika kae beterapó. ¹⁹ Atéro, dowi alané hosaa tóruóro betereteiné, atima dere dowi ala taalaaire kisipa muni, tó tikiné feléyóló yaaire ala betā hāle yó tarapó. Ai ala tómó mepaae kae kae sonaalei alakélé hāle yó taté fu beterapó. ²⁰ Tépatēi, diā Yesu Keriso kisipa deté waletēita, atimané du betale ala sya fóló yale tikimó inipó. ²¹ Yesu Kerisoné mo bete mole fotóro mené depa diaaō wosóo, ā tuāmó betepa mené diāpaae yó melóo, yale fo diāné wosetu yalepó.

²² Take diāné du betale alamó tuē muturaalu, atimané diāpaae yó malepó. Tó tikiné diā dilikitepa ekēleyóló du betale alané diaaō kēlaaretei tiki derāakele kuti kaae sokóló taae falae. ²³ Téturaalu, diaaō tuē tiki kae muóló, kisi kuti derótu dere kaae, kisi whj derae. Ti ai kisi whjta, Kótó tuāmó mo donoi alaró kae ere dē wisinaaletamo fāanure kaae yóló beterópóló, kaaró beterapó.

²⁵ Atérapa, ai du betere kapala alarape mo ti taaróló, diaaō be whj so whjpaae diā dokō feané mo alatóro erótu betae. Ti noatepae, hóró naasetamo tikimó botokó wóló, betā tikitóro daalure kaae, dā Keriso so whj fea touróturaalu, mo betā tikitóro beterapó. ²⁶ “Yā fopaae buturaalu, dowi ala yaqse,” Naa me whjtaamo atéro butere fopaae hāle bupatei, be dē hāle kemeyaqósóro yae. ²⁷ Téturaalu, diaaō betere ala tuāpaae Satan-né ama tuē mole ala eraqósóro tē mullaqse.

²⁸ Mepaae qlémi nuku betale whjrape ai ala mo taaróló, atima naasenétóro kutó kae dióló q̄la nōpóló yae. Atéro ditere kutómó botokotere q̄la mepaae yāyā dere so whjmó melópóló yae.

²⁹ Diāné dere foné mepaae whj doraqósóro naao dere fo woseturaalu, ā tuāmó mole sekē ó yāyāre ala wisiraaire fo betātoró yae. Diānétaamo ai ala depa, ti ai fo wosetere so whjkélé tao senérapó. ³⁰ Take Kótóné diā dupuróló beteró betereteita, ópaae dapesó ho-laalopóló tuē muópóló, me q̄la seperótu dere kaae, Kótóné diā ama so whjópóló dāle mulóturaalu, ama Dēi Kepe Wisi diā tuāmó beteró beterapó. Atérapa, diāné du betere alané Dēi Kepe Wisi dekéne sukutu sekē yaqósóro yae. ³¹ Tēni, dei fomaake kisipa mutere alakélé, hapale fopaae buturaalu dere alakélé, mo hāle fopaae butere alakélé, hōle suraalu fo faketere alakélé, eratere fokélé, mepaae so whjpaae kae kae dei kisipa mutere alakélé, fea taalae. ³² Téturaalu, wisi tuē betā muóló, wisi alatóro eróo, kōlené sukutu u tao su i tao su yóo, du betae. Atéturaalu, diā Yesu Keriso tuāmó betepa, Kótóné diaaō yale dowi ala kwia kemerótu yale kaae, diāpaae dowi ala eratere whjné kwiakélé hāle kemerae.

5 Dāta, Aya Kótóné ama hosaa turó muóló, yaala sókó fale naale senaale betereteiné ama dere alatóro dāné sūróló enérapó. ² Ti noatepae, felé kēlaa wisi Kótó beterepaae fōpóló simó sukūlaa dalatu dere kaae, Yesu Kerisoné dāpaae yaala furaalu, ama betere bete hāle melóló sukālepó. Atéreteiné dā yaala sókó fole ala tuāmó bitu, dāné ne nopaaekélé atéro yaala sókó fu betenérapó.

³ Tétu, diā Keriso fake so whj tuāmó nópu nokole ala ó, mepaae hōko alatamo hosekéroló du betere ala ó me q̄la wisi dekéro senée yóló, ekēle dere ala mo yaqse. Ti noatepae, ai alarapeta, Kótóné ama kae beteró betere so whjné yaaire ala meipó. ⁴ Ai dosāyale alarape mepaae i ape. Nópu naai kisipa mutu, hāle mulatere alakélé, tuē tekeyóló ini, hāle hōko dere fokélé, so whj tekanóló dō nalatere fokélé, momókó yaqse. Ti noatepae, aita dāné enénire alapa, Kótópaae mo kée fo betā du betae. ⁵ I fota, mo dapa diriyóló wosae. Nópu nokole so whjkélé, kae kae dowi ala hosekéro du betere so whjkélé, néli whj betaairaaalu wisi wisi q̄la dekéro senée dere so whjkélé, Yesu Kerisoró Kótótamoné tēteróló kaae tare aqómó mole wisi wisi ala mo saalomeipó. Ai dosāyale alarape yó tare so whjta, Kótó aqómó sukóló bitu, ama doi hale sóro horéni, ai alarape aqómó betó moleteiné, ai q̄la qlarape ti atimané Kótó aleró beterapó. ⁶ Térapa, mepaae whjné bete muni hāle fo duraalu, diā dilikaqósóro yae. Ti noatepae, atei kaae ala deremó, Kótó ā fopaae buturaalu, ama fo tukóló ai ala du betere so whjpaae kwia mótu beterapó. ⁷ Térapa, diākéle atimané ai du betere ala yaqósóro betāmó touyóló bitu, mepaae dere ala momókó yaqse.

⁸ Ti taketa, diā diliki tuāmó betaletēi, taaróló mió Talené ama ere dē tuāmó ai beterapa, ai dēné deyóló beteró betere naale senaaletóro betae. ⁹ Ti noatepae,

wisi niné du wisi oletu dere kaae, d̄a d̄e tūamó betepa, ti ai d̄ené du olerótu betaalo ai ape. Kae kae wisi ala eratereteikélé, me ala muni, mo donotóro dere alakélé, kapala fo mei motóro dere fokélé, fea ti d̄ené dutóro ai ape. ¹⁰ Téturaalu, dīané dere alamó Kótó ̄a h̄ekese yaaire ala démóló, diaātei k̄aae kolóló tūé yae. ¹¹ Tétu, diliki tūamó betere so wh̄jrapené du betere alata, du wisi oletumipa atima beterepaae feni, atimané kikiti hiróló du betere alatei so wh̄j feané kolóló tūé ȳópóló h̄akearae. ¹² Ti noatepae, Kótóné fo tikitu betere so wh̄j tūamó kikiti hiróló du betere ala mené teraatepa haletóro yaalopó. ¹³ Tétu betepatei, ai hiróló du betere ala fea d̄ené h̄akearatepa, so wh̄jné kelenérápó. ¹⁴ Ti d̄enéta, fea ̄la fea kolópóló d̄erótu beterápó. Atére betené i fo dapó.

“Dīa noke fire so wh̄jrape-ó, dīa sukóló moletei kepaayóló betepa, ti Yesu Kerisoné dīapaae d̄eraalo ai ape,” dua dapó.

¹⁵ Térapa, dīa kisipa okokore wh̄j kaae h̄oko bitini, kisipa dotoró̄ fóló mole wh̄j biture kaae, mo hotowaró betae. ¹⁶ Mió d̄ata, dowi ala du betere alimó i betepa, Kótóné ama wisi ala eraaire t̄e mupa, ti ai be d̄e dokó fea eraté fu betae. ¹⁷ Atéturaalu, kisipa tiki okoko yóló h̄oko bitini, Talené ama kisipa mole ala be-t̄a k̄aae kolóló tūé mue. ¹⁸ Topo doyaai kisipa mutu *wain* w̄ei mo dekeró nāse. Atéro topo doturaalu, so wh̄j feané keletómó kae kae sonalei dowi ala kaaratapó. Atei ala ini, D̄ei Kepe Wisi dīa tūamó f̄anópóló yae. ¹⁹ Atéro bituraalu, Kótóné *buk*-mó asēyóló muló betere wole fokélé yóo, mió betere so wh̄j feané tūere wole fokélé yóo, mepaae so wh̄jpaae D̄ei Kepe Wisiné yó matere wole fokélé yóo duraalu, u yó mótu i mótu du betae. Atéro, dere wole fo diaā q̄lónékélé, mo hosaa tūamókélé hajtamo Talepaae feléi wole fo du betae. ²⁰ Betere dokó fea du betere alamó, d̄a t̄eteróló kaae tare wh̄j Yesu Kerisoné doimó Alima Kótópaae mo kée! du betae. ²¹ Ti Yesu Keriso ̄ata, doasi doi mole wh̄j beterpóló wituraalu, dīasisi me wh̄j āqmó bitu dere fo u wosetu i wosetu du betae.

Dokore so wh̄jpaae dere ma fo

²² Térapa, wh̄jné dokore sorape-ó, dīa d̄a t̄eteróló kaae tare Tale āqmó sukóló biture kaae, diaā wh̄j āqmó betae. ²³ Ti noatepae, Yesu Kerisoné ama fake so wh̄jta, ama tikitóro betepa, ̄a topo bituraalu, atima aluyāsóró tao su betere wh̄j biture kaae, wh̄j ama soné topo beterpóló. ²⁴ Atérapa, Yesu Kerisoné ama fake so wh̄j ̄a āqmó sukóló biture kaae, wh̄jné dokore sorape dīa fea ala duraalu, diaā wh̄j āqmó bitu depa mo wisirápó.

²⁵ Dīa so dokore wh̄jrape-ó, Yesu Kerisoné ama fake so wh̄jpaae yaala sókó furaalu, ama betere bete mótu yale kaae, dīané sopaae yaala sókó fóló, wisi ala erótu betae. ²⁶ ̄a atéro suk̄aleiteita h̄ale mei, ama dokaaire so ama fonétei w̄ei tópuróló fokale tikimó me dowi alakélé muni, mo kae so beterelepó. ²⁷ Atétu, ama so me dowi alakélé muni, ama ere d̄ené kelaalo mo kokore so beterpóló du beterpóló. ²⁸ Atére kaae, so

dokore wh̄jrape dīané tiki wisiyóló kaae taru dere kaae, dīané so wisiyóló kaae taruraalu, yaala sókó fu betae. Mepaae wh̄jné somapaae yaala sókó fóló, wisi alatamo erótu betepa, ti amatei ̄a yaala sókó fu beterpóló. ²⁹ Wh̄j bet̄anékélé ama tiki h̄oróló bóe dele ala dum, wotetepa ̄la nóo, me ala yāsóró amatei hotowayóló kaae tawóo dere ala so wh̄j feané du beterpóló. Atétu dere kaae, Yesu Kerisoné fake so wh̄j amatóro mo wisiyóló kaae tarapó. ³⁰ Ti noatepae, d̄ata ama tikitóro betereiné ama wisiyóló kaae tarapó. ³¹ Atére betené i fo asēyóló muló beterpóló.

“Wh̄jné ama hama alima taaróló sotamo dokotepa, ti atimaamo mo be-t̄a tikitóro daayóló betaalopó,” erapó. ³² I dere fo beteta tómó muni, mo apaae derepalapó. T̄epatei, ̄alo i dere fo Yesu Kerisoró ama fake so wh̄j-tamo tūé muturaalu dapó.

³³ Ti mo deretei, dīa so dokore wh̄j fea diaātei dīané tiki yaala sókó fu dere kaae, dīané sokélé wisiyóló kaae taru yaala sókó f̄oo, sorape dīakélé diaā wh̄j āqmó bitu, wisi ala eróo du betae.

Hae ayaró naale senaaletamopaae dere ma fo

6 Naale senaaletamopaae-ó, dīa Talené ere fo sya fóló diaā hae ayané dere fo mo be-t̄a wosóló erótu betae. Ti aita mo dono ala dapó. ² Diaā hae aya wisi doi mulópóló, dīané wisi alatóro du betae. Ai tukóló muló betere forape kaae sóro dos̄até wapa, Talené dīapaae wisi ala eraalopó ere foró tukóló muló betere fotamo syru folosóró mulapó. ³ Dīané hae aya āqmó betae yóló muló betere fotamo sya fóló erótu betepa, “Ti dīa i haemó f̄olo sukamó bitiré fóló, mo wisi alatóro deté fu betaalopó,” erapó.

⁴ Dīa naale senaaletamopaae ali-ó, diaā naale senaaletamopaae atima fopaae būópóló hasek̄ai ala erāse. Aténi, atima Talené fo tūamó doayóló naale senaaletamopaae wisi beterpóló, ama fo etéro eraalopóló, ma fotamo dua yó maté fu betae.

T̄eteróló kaae tare wh̄jraperó wae sóro kutó diratere wh̄jrapetamopaae ere fo

⁵ Dīa wae sóro kutó diratere wh̄jrape-ó, dīa Yesu Kerisoné dere fo wosóló, ̄a āqmó biture kaae, i haemó dīa t̄eteróló kaae tare wh̄jrape kilitu wiyóló āqmó betae. Atétu, atimané yae dere fo wosóló wisi kisipatamo erótu betae. ⁶ Atétu, dīa wae sóro kaae tare wh̄jrapené dīa wh̄j wisipóló dukirópóló, atimané keletómó maaté kutó hatepaa yóló dini, atima alupakélé ó betepakélé, be-t̄a alatóro yae. Ti Yesu Kerisoné wae sóro kutó diratere wh̄j kaae bitu, Kótóné ama kisipa mole ala eróturaalu, diaā hosaa tūamó ketek̄e buóló dirótu betae. ⁷ Atéturaalu, ita mo wh̄jné kutópóló tūé muni, Talené kutópóló tūé mutu, diaā hosaa turóné ketek̄etamo dirótu betae. ⁸ Ti noatepae, wae sóro kutó diratere wh̄j ó h̄ale mo betere wh̄j noa kaae wisi ala ó wisi kutó dirélimó, ti alamó Talené dupu melaalopó ere fo diaā wosóló ai kisipare ape.

⁹ Tęteróló kaae tare whjrape diąkélé, atimapaee i yae dere ala kaaetóró duraalu, diaaę kutó diratere whjrapepaae mo wisi ala erae. Atimapaee dią i kutó wisiyóló dirénitepa, diąpaae i kaae sekęi ala eraalopó wiréli fo yaęse. Atimakélé diąkélé, fea tęteróló kaae tare Tale ó hepen bemó betereitei, diaaę ai kisipare ape. Ti ai sekęta, mepaae so whjpaee wisi ala eróo, mepaae so whjpaemo hęko ala eróo dere Tale bitini, mo betę kaae alatóró eratere Talepó.

Kótóné dąmó matere boé dele ęla waseró sepaketamo tawae

¹⁰ Yęlo mo kemeróturaalu dere fo i ape. Dią Tale tuąmó bitu, ama bole fotokę sóró betae. ¹¹ Satan-né ama yaai kisipa mole dowi ala eraęsóró seséturaalu, bóe dępóló Kótóné matere ęla ęla taaréni, mo fea deróló siki siki yóló daayae. ¹² Ti ai bóe dele alata, mo wutiró dikitamo sóró mo so whjtamo bóe dae yóló dumipó. Dąné bóe dele alata, i haemó diliki tuąmó dere ala tęteróló kaae tare topo keperapetamokélé, atima doasiné i ala yae yóló, sóró beteró betere keperapetamokélé, kae kae fotokę bole keperapetamokélé bóe dóo, tó sę tuąmó hepen kaae ere tikimó betó mulu, dowi ala eraai doasi fotokę butu betere keperapetamokélé, bóe dóo du betepóló dapó. ¹³ Térapa, bóe whjné dowi ala eraaire be dę wapa, dią daale tiki taaróló botokó feni, bóe whjné yęle dią tikimó sene waęsóró sesé yaaire ęla ęla fea, Kótóné diąmó melaleteti deróló betae. Atéru, bóe whj wępóló siki siki yóló, kaae tawóló daayae. ¹⁴ Atéró fotokę buóló daalu, mo fo ti to kaae sóo, bóe whjné yęle bopémó saęsóró, bóe wase dakerótu dere kaae, Kótóné dą melale donoi ala bopémó dakeróo, Talené ala eręle faairaalu, kale kisi fo wisi hęleke be kaae horóo, mo so whjró Kótótamo bóe firóló, hosaa muni deyóló mo dua beteratere fo wisi dąné hosaa tuąmó mulóo epa, dią siki siki yóló betenérápó. ¹⁵ Ai alarapetamo touróturaalu i alakélé yae. Dowi kepené dą siritu betere si dokole yęlené dą

tikimó saęsóró sesé dere bóe waseta, tuę tiki tiratere alapa, ai ala wase kaae fosókó tawóló daayae.

¹⁷ Kótóné dą aluyaęsóró tao sere alata, bóe daai derótua dere topo tao kaae deróo, kale Dęi Kepe Wisiné fosóratere sepake tawóló daayóo yae. Ai sepaketa, ti Kótóné ama fo wisipó. ¹⁸ Atéruraalu, kale Dęi Kepe Wisiné dią fotokęratepa, betere dokę fea kae kae dere alapaaekélé, kae kae wale sekęi alamókélé, Kótópaae i ala erae yóló momakélé yó tawae. Atei kaae dere moma kutirimó mulóló tuę yó taru, dią noke kęle ini, kele diriyóló bituraalu, Kótóné kae beteró betere so whjkélé fea tao sępóló momaratere ala hęle yó tawae. ¹⁹ Atétu, kale fo wisi yęlo yó melaaire sukamó Talené ama fo bete ępaae yó melępóló ęmókélé momarae. Atétepa, ti ę halaaíné daalu, kale fo wisi yó matereteiné Kótóné ama hiróló mole ala hękear-aalopó. ²⁰ Ai fo wisi yó melępóló sóró beteró betere whjtei, atima ę *sein* képiné dokóló *dipula* beteró betepapó. Ti aita, ępaae dirae yóló melale kutó ereteiné ę wikélé ini, halaaíné daalu yó melaai dapa, ęmó momarótu betae.

Kemeróturaalu kęleó dere fo

²¹ Yęlo mo hosaa mole no Tikikas-ta, Talené ala erótu betere whj wisipó. Amata, yęlo du betere alaró ę betere alatamo etérapóló, diąpaae depa wosóló tuę yaasepóló, ę dią beterepaae ai dotonatere ape. ²² Ti ę dotęyaai dere beteta, dą betere ala diąné kisipa yóo, dią ketekę buępóló, ama fotokęratere fo yóo, yępóló dotonaaai dapó.

²³ Dią ai be huluamó betó mole no nerape-ó, dą tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisoró Alima Kótótamo tuąmó kaayóló wale hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, tuę tiki tiratere tuąmó kaayóló wale yaala sókó fole alakélé, dią feapaae erępóló yae. ²⁴ Dą tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisopaae yaala sókó fole ala yó tare so whj feapaae Kótóné hęle hamokoróló tao sere ala erępóló yae.

Filipai

1 I dere asęta, Yesuné kutó diratere whj Pol-ró Tim-otitamóné dię Filipai be huluamó Tale Yesu Kerisoné kae betero betere so whjrapepaaekélé, Keriso so whj tęteróló kaae tare whjrapepaaekélé, mepaae Keriso fake so whj sekęi ala depa taosu betere whjrapepaaekélé, dapa wosae.

² Dęné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuęmó kaaróló wou betere hęle hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diępaae erótu beterępóló yae.

Mo kée yóló Talepaae momayale fo

³ Yęlo dię tuę yó taruraalu, ę tęteróló kaae tare Kótópaae mo kée yóló moma yó tare dokę ę hękesené sukutu, dię feamó momarótu beterapó. ⁵ Ti noatepae, take ę dię beterepaae sókó wóló Yesuné mió wosetere kisi fo wisi diętamo fea betęmó titiyóló bitu, yó maté fu betepa diaaę ę tao siré wóló miókélé ai alatóró yó tapa, mo kée yóló hajné sukutu beterapó. ⁶ Dię tuępaae ai erótu betere wisi ala kaarale sekęnétei mo ti eraté fóló tuęmó taaréni, Yesu Keriso wale sukamó sókó fóló kemeraalopóló, yęlo mo diriyóló tuęrapó.

⁷ Dię fea yęlo hosaa tuęmó muluraalu, diaaę du betere ala kolóló ę hękesené sukutu betere alata doni, mo wisirapóló kisipa mutapó. Ti noa betené meipó. ę *sein* képiné dokóló *dipula* bitukélé ó belapaae mo kulturaalukélé, Kótóné mió wosetere fo wisi hęle fo nisyóló só deróló aluyaęsóró, mo diriyóló tuę muępóló momó du momó du yó tapakélé, Kótóné ama hęle hamokoróló tao sere ala dię feané ępaaekélé eróo, yęlokélé diępaae eróo, du betere ala hęle yó tarapó. Ti atéro titiyóló bitu du betere ala kilituraalu, ę hękesené sukutapó. ⁸ Yesu Kerisoné yaala sókó fu betere ala ę tuęmó muluraalu, diętamo betenée yóló hosaamó su beterapó. Até enée yóló mutere kisipa Kótóné kolóló ama mopó enérápó.

⁹ Yęlo dięmó momatu betere bete i ape. Kótóné ama ere alata, tó mó mole nisi yaęsóró, ę betemó kaaróló wale ala wisinaale mo turó kisipa duraalu, diaaę yaala sókó fu betere ala mo ti fakeraté fępóló momarótu beterapó.

¹⁰ Dię até deté fu bituraalu, kae kae yaaire alarape mupatei, mo bete mole ala tuę yępóló momarótu beterapó. Ai du betere alata, me alatamo hosekényi, mo wisi alamaaté yó taté fóló, Yesu Keriso wale sukamó me alakélé muni, mo donore so whj beterapó yępóló, momarótu beterapó. ¹¹ Yesu Keriso tuęmó kaaróló sókó wale ala wisi nokole ęla ke bulure kaae,

dię tuęmó mo donoi ala wisi atéro buóló fęapa so whj feané kilitu, Kótóné ama kae ere deę wisinaale mulapóló ama doi hale horaalopó.

Pol dipula beterele alané Talené fo yó melaairetei fak-eralepó

¹² Térapa norape-ó, ępaae erale alané Kótóné mió wosetere fo wisi kejrényi, mo ti fakeraté fu betaletei diaaę tuę yaasepóló i dapa wosae. ¹³ ę Yesu Kerisoné fo erótu betale alamó, atimané ę *sein* képiné dokóló *dipula* betereletei, topo whj bitua dere be wisimó betó mole diki tare whjrapero mo whjrape featamoné kolóló kisipa yalepó. ¹⁴ Talené ala tuęmó betó mole mepaae norapené ę *sein* képiné dokóló *dipula* beterele ala kolóló, atima wiyóló taaréni, halaainé bituraalu, Kótóné fo eraai doasi ketekę butu beterapó.

¹⁵ Tétu betepatei, mepaae whjrapené dei tuę muóló alale suraalu, Yesu Kerisoné dere ala i ape yóló yó mótu betóo, mepaaené ti mo wisi tuętóró muóló yó melóo du betereitei, mo dapó. ¹⁶ Ai wisi tuę mulu yó mótu betere whjrapené kale mió wosetere fo wisi eraairaaalu, ę *dipula* betero beterapóló tuęru, yaala sókó fóló yó mótu beterapó. ¹⁷ Tétu betepatei, kale dei tuę mutere whjrapené hosaa tuęmó atima doi sóró horaaire kisipa mulu, Yesu Kerisoné ala eratere aęyóló yó mótu beterapó. Ti aita hęle mei, ę *sein* képiné dokóló *dipula* betepa, ępaae sekęi ala eraalo nisyóló, du beterapó. ¹⁸ Tépateti kapala ala depakélé, ó mo dere alakélé ó kae kae ala depakélé, aita me ęlameipa, mo doasi topo ala betę i ape. Yesu Kerisoné dere ala i ape yóló so whj feapaae yó mótu betere alata, mo doasi bete mulapó. Atétu betere alamó ę hajné sukutu betereitei taaréni, mo hęle yótóró tawaalopó.

¹⁹ Ti noatepae, dięné moma yó tare alaró Yesu Kerisoné dotęyale Dęi Kepe wisitamoné tao sóró erótu betereiteimó, ępaae erale ala fea deté wóló kemene wouraaalu, ti ę *dipula* betereitei taaróló, hęle fępóló sokaalopóló kisipa mutapó. ²⁰ ę betepa ó sukutepakélé Talené halaaratepa halenipó. Aténi, take bitiré wou yale kaae, mió yęlo tikimó erótu betere ala so whjné kilitu, Yesu Kerisoné doi hale sóró horateretei kelenée kisipa mutu beterapó. ²¹ Ti noatepae, yęlo kisipané ę betere beteta, ti Yesu Keriso ętórótípó. ę sukutepakélé me ęlameipóló mo kée yaalopó. Mió i hajtu betere ala bosenóló mo doa hajné sukutu betaalopóló kisipa mutu, mo kée du beterapó. ²² ę etéro hęle bitirétamo fu betepa, ti yęlo i ditu betere kutó mo du oleraalo ai ape. Ti etei kisipa motei, tų tamo moleteiné mé tųpaae

faaloró ɛ mo diriyóló tuɛnipó. ²³ Atéro mutere kisipané ɣalo tiki tuamó tekéetamo dapó. Téplatei, ɣalo kisipané mo doasi alata, ɛ sukóló fóló Yesu Kerisotamo betepa, ti mo wisirapó kisipa mutapó. ²⁴ Ténéplatei, ɣalo diɔ ɣayɔre ala tao saairaalu, ɛ diɔtamo betere ala doni, mo wisirapó. ²⁵ ɛ sukuni, diɔ featamo betamó bitiré faaireteiné diɔ hajné sukuturaalu, diaaɔ tuɛ tiki tiratere alakélé mo diri deté faalopóló kisipa mutapó. ²⁶ Atéturaalu, ɛ diɔtamo betamó betereiteiné, ɛ kilitu Yesu Kerisoné yale ala wisimó ɔ dukiróturaalu hajtere ala diɔ tuamó mo ti fɔayaalopó.

²⁷ Me noa alakó ɛpaae eratepakélé diaaɔ ai du betere ala taaréni Yesu Kerisoné mió wosetere fo wisi sya fóló eratere whjótóro betae. Atépa, diaaɔ ɛ alupa yale ala ó ɛ diɔ beterepaae wapakélé keleralemó me ala kae ini, mo betɔ alatóro epa kelaalopó. Diɔ fea be-tɔ kisipa muóló diriyóló betóo, diɔ mo betɔ whj kaaetóro bitu, Talepaae tuɛ tiki tiratere ala etéropóló yó melóo, du betereitei ɣalo kisipa yaalopó. ²⁸ Atéro, di-ɔtamo bóe du betere whjrapené diɔpaae kae kae sekéi alarape eratepakélé wiyaalomeipó. Atétere ala atimané kilitu, Kótóné dɔ mo ti doróo, atima aluyaɔsóró tao sóo, yaairemó dere fareyópupóló atima kisipa yaalopó. ²⁹ Ti noatepae, Kerisoné ala eróturaalu, ɔpaae tuɛ tiki tiratere ala maaté yópóló ini, ama doimó doasi sekéi alakélé sópóló melalepó. ³⁰ Ti ɛ Kótóné ala erótu betereimóte, ɛpaae kae kae sekéi ala eraletei diaaɔ kelalepó. Miókélé betɔ kaae sekétóro su beterepó dere fo diaaɔ ai wosetere ape. Diɔpaekélé atei alatóro erótu beterepó.

Kerisoné ama yale ala sɔróló enérapóló ere fo

2 Diɔ Yesu Kerisotamo touyóló betamó betereiteiné ketekɛ bulatere ala eróo, ama yaala sókó fole alané dɔ haj kisipa mulóo, Dɛi Kepe Wisi dɔ fea tuamó betereiteiné mo betɔ alatóro eróo, kɔlené sukutu naameyóló mo dua betóo epa, ti ɛ mo doa haj yópóló, i ala yaasepóló dapó. Diɔ fea Talené ala eróturaalu kae kae tuɛ muni, dere alakélé yaala sókó fole alakélé, ketekɛ bole alakélé, mo betɔ alatóro yaasepóló dapó. ³ Diaaɔ me ala duraalu, ɛtóróti doasi whj betaai dapóló kisipa mutu, u tɛterótu i tɛterótu dere ala ó me bete munipatei ɛ betɔ mo whj wisi beterepóló kisipa muaɔsé. Téni, naaotei ɣɔ tɛteróló dua bitu, mepaae so whj dukiróló atima aɔmó beterepó kisipa mue. ⁴ Diaaɔ séle séle dere alamaaté kisipa muóló kaae tani, diɔné dere ala wisiyóló kaae taru dere kaae, mepaae so whj kélé tao sóro atima kisipa mole alakélé wisiyóló kaae tawae.

⁵ Diaaɔ hosaa tuamó mole kisipata, Yesu Kerisoné kisipa kaaetóro muóló betae.

⁶ Ti ɔta, ama ere ala kae mei mo take betere Kótó bitu, ama ere alakélé Kótótamo betɔ ala eretei, atéro bitirétóro fu betaaitapóló kisipa muni, amatei ɔ belei aléé fóló, mo kutó diratere whj sɔ betalepó.

Atéro betepa, mo so whjné ɔ kilituraalu, mo whj póló kisipa mualepó. Atéro ama dere ala fea amatei ɔ haepaae deróló beterepó.

⁸ Atéro, Kótóné fo aɔmó sukóló bitiré fóló sukutere alapaae sókó felepó.

ɔ atéro sukuturaalukélé mo whj sukutu dere kaae ini, atimané ɔpaae kisipa tiki mo fomaakei ala eróló, filipaaró betere ni tó mó sukɔlepó.

⁹ Amatei ɔ atéro derale betené, Kótóné ɔ tao sóro fea ala fea ama tɛteróló kaae tanópóló betereóturaalu, kae kae doasi doirape mupatei, ama doi doasi Tale mulalepó.

¹⁰ Até yale betené mené Yesuné doi depa, hepen be-mó betó mole *ensei*-nékélé i haemó betó mole so whjnékélé, i hae aɔro betó mole so whjnékélé, ama doi woseturaalu, bukutiri tɛrɔ bitu, Yesu Keriso ɔta Talepó yaalopó.

Téturaalu, Alima Kótóné ama ere ala wisinaale hɔkeamó mulaalo ai ape.

Diɔ tuamó hɔrené dɛ kaae dɛyó falópóló yae

¹² Térapa, ɣalo mo hosaa mole no nerape-ó, Kótóné ama diɔ tuɔpaae eraai kisipa mole ala wisi ai erótu betere ape. Diɔ ɛtamo betamó bitu, diaaɔ ɣalo dere fo wosóló eraté wale kaae, mió ɛ alupa diɔsisi bitukélé, Kótópaae wiyóló ɔ aɔmó sukóló bitu, diɔ aluyaɔsóró tao sere ala du wisi oleyópóló eraté fu betae. ¹³ Ti noatepae, Kótóné kisipa mole ala sya furaalu, ama fo wosóló eraaire kisipa wisiró ketekɛtamo amatei diɔ tu-ɔpaae mo sɔrótú beterepó.

¹⁴ Diɔ Talené ala eróturaalu, mené dere ala kilitu hɔko dapóló eratere foró fonéte i só derótu i só derótu dere alatamo momókó ɣaɔse. ¹⁵ Ti aita hɔle mei, me alatamo hosekéni mo wisi ala maaté du betere so whj betepa kilitu, Kótóné naale senaale beterepó yópóló i dere ape. Diɔ atéro betepa, mió i alimó betó mole so whj wuliné tɔ kaae kotereteiné atima dere alakélé mo sonaalérapó. Diɔ atei kaae so whj tuamó bitu, mo ti betaaire fo wisi so whj feané wosópóló hɔkeamó yó mótu betepa, ti diɔ ó sɔmó daae mole hɔre dɛru ere kaae, atima tuamó dɛrótú betenérápó. Atépa, ti Yesu Keriso wale sukamó, ɛ bopé fakeyóló halaa yaaire beteta, ti diɔ tuamó ɣalo diale kutó hɔle ini, du wisi ol-erapó yópóló kisipa mutu dapó. ¹⁷ Atéplatei, diaaɔ tuɛ tiki mo ti tiró bitu Kótóné ala eraté fópóló, Talené fo di-ɔpaae eraté felepó. Atéyale alata, *wain* wɛi felé kɛlaa Talené kɔlumupaae fópóló sipaae suné falótu dere kaae, ɣalo betere bete diɔ tao suraalu sukutepa ti me ɔla mei, diɔtamo hajné sukóló mo kée yaalo ai ape. ¹⁸ Atérapa, diɔkélé ɛ dere kaae hajné sukutu mo kée du betenérápó.

Timotiró Epararaitas-tamo dotonaa i yale fo

¹⁹ Téplatei, dɔ tɛteróló kaae tare whj Yesuné kisipané-tamo Timoti diɔ beterepaae wópóló epa, ti ɔ hapale wópóló dotɛyaai kisipa mutapó. Ti ɔta, diaaɔ du betere ala kolóló ɛpaae ene wapa wosetu, ɛ hajné sukɔai dapó. ²⁰ Ti Timoti ɔta, diɔ mo wisiyóló beterepóló kisipa mutu betere whj póló. Ama kisipa kaae mole whj mekókélé ɛtamo imó bitinipó. ²¹ Ti noatepae,

i betó mole so whj feata, Yesu Kerisoné ala eraai kisipa muni, mo atimané yaaitere alamaaté kisipa mutu betera. ²² Téretei, Timotiné ama du betere ala diaa qaa kolóló kisiparapó. Ti a, betā naale ama alimata-mo kutó betā mó ditu betere kaa, dāmo wusuró Tal-ené mió wosetere fo wisi ketekē buóló erótu betera. ²³ Atérené epaae eraaire alapi kolóló, kīlipaaeta ti a diā beterepaae hapale tēti dotēyaai kisipa mutapó. ²⁴ Téró, ēkélé Talepaae tuē tiki tiróló bitu, diā beterepaae mo hapale waai kisipa mutapó.

²⁵ Atēyaaitēi, yālo no Epararataitas diā beterepaae fesaae wópóló, mo dotonaa kisipa mutapó. Ti a, whj mei, dāmo betā kutó ditere whj bitu, Talené alamó bóe daai ētamo titi du betere sekēpó. Ti a, ē sekē yaq̄sóró, mepaae yāyāre alarape tao sene wópóló diaa q̄ beterepaae dotēyale whj wisinaale ai ape. ²⁶ Ti ama diā fea kelenée kisipa mupatei, diaa q̄ Epararataitas a kisiné sukóló mulapó yale fo wosaletiné ama tuē sekēyalepó. ²⁷ Ti aita mopó. A mo felekemó sukāi yaletēi, Kótóné kōlené sukuturaalu tao sale alata, āpaae maaté erēnitei, ē dekené sukutere ala dekaaporóló muaq̄sóró Kótóné ēkélé kōlené sukutu, a tao sóró keparaletiné mo kēe dapó. ²⁸ Atéreteinē, a mo miótitei diā beterepaae wópóló dotēyaairaaalu, kisipa mutapó. Ti hāle mei, diaa q̄ kolóló hājnē sukō, ēkélé whaalā du betereitei sawa feléyóló betóo, yai dapó. ²⁹ A wapata, diā Talené ala tuāmó hājnē sukutu bitu, kōleó yóló a mo wisiyóló dape sae. Atéturaalu, atei kaa whj doasi doi muópóló hale sóró horaē. ³⁰ Ti noatepae, Yesu Kerisoné ala eraai wóputu bituraalu, a mo felekemó sukāi yalepó. Ti noa betenē meipó. Diaa q̄ tao senépatēi, tao saaire tū meipa, ama ē tao sene wóló, ama betere betemó kisipa muni, sukutepakélé me q̄la meipóló ē tao sere ala betā du betalepó.

Tó tikiné dere alamó dāné kisipa tirótumipó ere fo

3 Yālo norape-ó, kemeróturaalu dere fo i ape. Tale tuāmó bituraalu, hājnē sukutu betae. Take yālo asēyale fo kaae momó i dereteita, sekēnipó. Me alané diā só deraq̄sóró seséturaalu i dere ape. Ai haq̄rapenē diā tukó naq̄sóró mo hotowayóló kaae tawae.

² Ti atimata, dowi alamaaté hāle yó taruraalu, whjné tikimóte i siri eróló, tiki dorótu betere whjrapēpó. ³ Ti noatepae, take Kótóné ama so whjpoló tiki sekaē tukóló sirirótu yale kaae, mió dākelé ama so whjpoló siriró betera. Dā atéro betere so whj Kótóné Dēi Kepe Wisiné fotokq̄ratepa, a aq̄mó sukóló bituraalu, doa Tale-ó yóló hale sóró horótu betera. Ti dāta, me ala ó me whj kolóló bopé fake dumitei, dā tēteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné doi hale sóró horóturaalu, ama ere alamó dā bopé faketu betera. Atétu, i haemó ayarapenē kae kae mara mole alaró tó tikimó du betere alatamo mupatei, ai alarape mo bete mulapóló dāné tuē tiki tirótumipó.

⁴ E atei kaae tó tikimó bopé fake yaaire bete doasi mulapó. Mepaae whj dené ama du betere alarape bete mulapóló kisipa tiki tiratepa, ti yālo i haemó dere

alanéte i atimané du betere ala fea mo teraae felénérápó. ⁵ Ti ēta, hōko deale whj mei, yālo haenē deóló bitiré wóló, bokó wale be dē sókó wapa, ti yālo tikimó siriralepó. E, be kae whj mei, mo Hibru be fo bole Israel whj kó Benjamin fakepó. E, dā Hibru so whjné ayarapenē mara mole ala taarēni, mo wisiyóló sya fu beterepó. Atéro bitu, Kótóné yóló muló betere fo dosq̄ayóló bete mo wisiyóló sya fu betaletiné ē betā Farisi whj betera. ⁶ Atéturaalu, me kae kisi alané dāné ayarapenē du betale ala aluraq̄sóró, mo ketekē buóló Keriso fake so whj tamo bóe dóló susupurótu betalepó. Atéturaalu, Kótóné tukóló muló betere fo yālo eraté fu betepa so whjné kilitu, me ala hāsq̄kó fele whjpo fo epaae mo inipó.

⁷ Atétu betale whj tēi, take yālo doi muale alarape taaróló mió Yesu Kerisoné ala sya fóló eróturaalu, ai alarape fea hāle q̄la aq̄ralepó. ⁸ Ai alamaaté meitei, ē tēteróló kaae tare whj Tale Yesu Keriso a, mo bete mole alané Talepóló, a tuē yaaitere ala doasi ketekē buóló detē furaalu, mepaae q̄la q̄la fea bete muni, mo hāle taaē fatere q̄la kaaenē kelerapó. Ti Yesu Keriso a yālo Talepóló sóró beteroturaalu, yālo tare q̄la q̄la fea taaróló, mo ti kisipa keteralepó. ⁹ Kale tukóló muló betere fo sya fóló yālo erótu betaletimó, Talenē epaae donoi whjpo yópóló kisipa tirótumipó. Tēni, Yesu Keriso tuāmó bitu āpaae tuē tiki tiratere kilitu, Kótóné epaae donoi whjpo eranēe yóló doasi kisipa mutapó. Ti ai donoi alata, Yesu Kerisopaae tuē tiki tiratere betenē Kótó tuāmó wou betera. ¹⁰ Yālo hosaa tuāmó Yesu Keriso mo diriyóló kisipa yaai dapó. Atéro, a sukóló momó kepaayale fotokq̄ kisipa yóo, ama tikimó sale kae kae sekēi ala epaaekélé eratepa sóo, a mo dowi hale sóró sukutu yale kaae, ēkélé atéro sukāi tuē mutereitiné Talenē ē mo surópóló kisipa mutapó. ¹¹ Téró, a momó kepaayóló mo ti betere bete su yale kaae, ēkélé atéro momó kepaayóló mo ti betaaire bete saalopóló kisipa mutu dapó.

Dāle molemó sókó faai sururu yóló fole ala

¹² Ti Talenē ama epaae eraai tukóló mulale alarape fea mió sóró tani, teórapó. Kótóné yālo du betere alakélé wisirótu betereitei mo ti wisirēni, teópó. Yesu Kerisoné ē tuāpaae eraaire ala mupa, ama ē tawóló dape salepó. Atē yaletēinē, ama ai eraaire ala hāle muaq̄sóró ē deq̄ayóló hāle bitini, ai ala saairaalu doasi ketekē butu betera. ¹³ Norape-ó, yālo ai saai du betere alata, mo turó sóró tanipóló kisipa mutapó. Tépatēi, yālo du betere ala betā i ape. Take detē wale alarape kisipa keteróló, tukóló muló betere dālemó sókó faairaalu, ketekētamo folepaaetóró fu betera. Aita hāle mei, ē Yesu Keriso tuāmó betepa, Kótóné epaae hepen bemó mole ala wisi saai ape eretei saairaalu, muló betere dālemó sókó faai ketekē buóló fu betera.

¹⁵ Talenē ala mo diriyóló tuēre so whj dā fea, atei kisi-patóró muóló betae. Diq̄kó mepaae whjné yālo i du betere fo tuāmó me fokó hāsq̄kó falapóló kisipa mutepa, ti atere alakélé diaa q̄ kisipa yópóló, Kótóné

hãkearaalopó. ¹⁶ Atéyaaipa kaae taru, ðané kisipa sere ðãlemótóro erótu betaalopa sae. ¹⁷ Norape-ó, mepaae whjrapené yãlo du betere ala kolóló sya wou betere kaae, ðiãkélé atétóro yae. ðané yó matere fo wosóló sya fu betere so whjné dere ala kolóló tuę muae. ¹⁸ Ti noatepae, take yãlo ðiãpaae yó maté wou betale fo kaae, miókélé ðiãpaae momó woletamo i dere ape. Mepaae so whjné dere alané Yesu Keriso dóló olerale nitamo bóe du beterapó. ¹⁹ Ti ai whjrape atima ai ala deté fóló, mo ti aluyaaire tikipaae sókó faalopó. Atima tẽteróló kaae tare kótóta, ti ęla naai ekęlere ala ai ape. Atima haleni, mo sonaaiei alatei, bete mulapóló bopé faketu beterapó. Atimané kisipa tikikélé haemó mole alapaae mutu beterapó. ²⁰ Tétu betepatei, ðané turuku beta hepen ereteiné so whj aluyaşóro tao saaire Tale Yesu Keriso ę hepen be taaróló i haepaae wópóló, ða faairaaalu ketekę buóló kaae tawóló beterapó. ²¹ Ti ai sekę tuãmóta, fea ala ama tẽteróló kaae tawaaire fotokę mo turó bulapó. Ða i haemó mo whjné daale tiki taaróló, ama mo kae daale ðei tiki wisinaale kaae daalópóló eraalopó.

4 Yãlo hosaa mole no nerape-ó, ðiãpaae yaala sókó fóló mulu yãlo ðiã mo kelenée du beterapó. Ti ðiãta, sururu yóló fóló, folosóro fole whjné topo tao suraaalu, hajné sukutu dere kaae, ðiaaę du betere ala kolóló ę mo hajné sukutapó. Atéyaaalopa, yãlo ðiãpaae ai yale fotóro sya furaalu, Tale tuãmó mo diriyóló atérótóro betae.

Alale sere alamó yale ma fo

² Yãlo ne Yuodiaró Sinteketamo-ó, diaamosisitei u tẽterótu i tẽterótu dere ala taaróló, Tale tuãmó mo betã kisipatóro muóló betaeyóló diaamopaae mo dirii ma fo i dere ape. ³ Atimaamota atępapa, sekęi ala ętamó wusuró beletu betere whj no kamale-ó, yãlo yãpaae ai so tamo mo wisiyóló tao sae yóló i dere ape. Atimaamota, Klemen-kélé, mepaae ętamó betã kutó ditere so whjkélé, ða fea Talené mió wosetere fo wisi eraairaaalu, betãmó bóe beleręle fu dere kaae yale so tamopó. Ai so whjné doita, mo ti betó tare buk-mó asęrapó.

⁴ Betere dokę fea ðiã Tale tuãmó bituraalu, hajné sukutu betae. Momó dapa wosae, hajné sukutere ala hãle yó tawae. ⁵ Tale felekemó ai betępapa, so whj feapaae ðiaaę mo dua naameyóló du betere ala erótu betae. ⁶ Ðiã mepaae ęla ó alarape netéro yaaloé? yóló whaalaa du betaşse. Tėni, ðiaaę yãyãtu betere ala fea Kótóné erópóló, ępaae yó móturaalu mo kée yóló, mo ma dere ala betã yó tawae. ⁷ Atétere betené ðiã Yesu Keriso tuãmó betępapa, me alané ðiaaę hosaaró tuę tikitamo doraşóro Kótóné hosaa muni deyóló dua betere alanétei, ðiã tipi yóló kaae tawaalopó. Ai hosaa muni deyóló dua betere ala wisinaale mo doasi kisipaae horeteiné fea so whjné tuę yaaire mo şunipó.

⁸ Norape-ó, mo kemerótu i dere fo wosae. Mo ala dereteikélé, wisi kisipa maaté mole so whjné dere alakélé, mo donoí alakélé, me alatamo hoseké inire alakélé, kelaalo mo kokęi alakélé, so whjné kolóló

dukiraaire alakélé, ai dosşayale alarape taleręlemó, naao yaai dere alatamo betã kaae epa, ti kelaalo mo kokęreteiné dukiraaire alapóló kisipa mutepa, ai ala erótu betae. ⁹ Yãlo ðiãpaae yó matepa wosale fo ó aşemó yale fo ó yãlo hãle ekei depa wosaleteti, ó yãlo mo du betere ala kelené kelaleteikélé fea sya fóló erótu betae. Até depa, ti hosaa muni deóló mo dua betere ala matere Kótó ðiãtamó betaalo ai ape.

Hãle tao sóro matere alamó mo kée dere fo

¹⁰ Take ðiaaę ę kęleturaalu, tao sere ala deté waleteti sawa taaróló bitiré wóló, momó tao sereteiné mo kée yóló ę Tale tuãmó bitu, hajné sukutapó. Ti ita mo ðapó. Take ðiaaę ę tao suętei, tao saaire tu me munipa tao sinipó. ¹¹ I dere fota, ę me ęla yãyãtepa dumitei, mepaae kae kae sekęi alarape wapakélé me ęla meipóló, hepée taae faróló bitiré wou betaletuiné mió ę kisipa sóro asarapóló ðapó. ¹² Atéro ęla ęla şumó mupa betere alakélé yãlo kisipa yóo, yãyãre tuãmó betere alakélé, kisipa yóo erapó. ęla şumó nukulé fóo, munipa hãle bitiré fóo, kae kae felei ala ó sekęi ala wapakélé, faleyóló betaaire kisipa saletuiné mo şumó hãle betenępapó. ¹³ Ti ę fotokę mótu betere sekę tuãmó bituraalu, ai dosşayale alarape fea yãlo mo şumó enępapó.

¹⁴ Tępatei, ępaae wou betale sekęi alarape ðiaaę kolóló hosaamó suraaalu, ða feané tikimó eratapóló kisipa muóló ę tao su betale alata, mo wisirapó. ¹⁵ Ti ai alamaaté mei, ę Masedonia hae kwia taaróló ðiã Filipai bemó betó mole so whj beterepaae wua yóló, kale mió wosetere kisi fo wisi yó melaai kaae salepó. Atéyale sukamó, mepaae be hulua Keriso fake so whjné ę tao sóro u mótu i mótu dere ala ini, ðiané maaté ę tao su betale ala ðiaaę ai kisipare ape. ¹⁶ Ti noatepae, ę Tesalonaika bemó betępapa yãyã du betale ęla ęla ðiaaę ę tao sóro dotonótua yó tarepó. ¹⁷ Ti i dere fota, ðiané ęmó me ęlakó melópóló dumitei, ðiaaę take saaire dupumó kisipa mutu ðapó. ¹⁸ Ðiaaę Epararataitaspaae ęmó melale fae yale ęla ęla fea yãlo şumó saletuiné mió mo dekeró mulapó. Aita ęmó maleteti, Talepaae hãle móturaalu simó bilitepa felé kęlaa hotere kaae depa, Kótó ę felé kisipa mutu beterapó. ¹⁹ Yesu Keriso tuãmó Kótóné ama kae ere ðę wisinaale fşane wisi wisi ęla mo turó mulapó. Atére wisi ęla ę tẽteróló kaae tare Kótóné ðiã yãyãretei fea mo şumó melaalopó.

²⁰ Ðané Aya Kótó ęta, ama kae ere ðę wisinaale tuãmó bettereteiné ama doi doasi mulatere ala kemekélé ini, mo ti muó tanópóló yae. Mo kée.

Mo kemeróturaalu kęleó yale fo

²¹ Yesu Keriso tuãmó kae beteró betere so whjpaee kęleó yae. ętamó betãmó betó mole Keriso ne norapenekélé ðiãpaae kęleó ðapó. ²² Kótóné ala erópóló ama kae beteró betere so whjné ðiãpaae kęleó deretei, so whj fea tẽteróló kaae tare doasi topo whj Sisané bemó betere so whjnéta, mo doa kęleó ðapó.

²³ Térapa, Tale Yesu Kerisoné hãle hamokoroló tao sere ala diãné kepe bete tuãpaae erópóló yae. Mo kée.

Kolosi

1 E Pol-ta, Yesu Kerisoné ala erāle fǒpóló, Kótóné ama tuǎnétei, *aposel* whj sóró beteralepó. I dere asęta, dǎné no Timoti dǎmo wusuró bitu, diǎ Kolosi bemó betó mole no nerapepaae dapó. Diǎ Yesu Keriso tuǎmó betepa, Kótóné ama so whjǒpóló kae betero betereiteiné diaaǎ ama ala hǎle eró tarapó. Dǎné Aya Kótóné hamokoróló hǎle tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diǎpaae erǒpóló yae.

Talepaae mo kée yóló moma yaletai

³ Dǎ tǎteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné Alima Kótópaae momaturaalu, diǎ keteréni kisipa hǎle yó taru, Kótópaae mo kée du beteralepó. ⁴ Ti noatepae, diǎ Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, Kótóné kae betero betere so whjǒpaae yaala sókó fu beteralepó dere fo dǎné wosalepó. ⁵ Diaaǎ tuǎ tiki tiratere alaró yaala sókó fole alatamo hǎle dumitei, take nalopaae eraaire wisi ala hepen bemó mulapóló kisipa mutu du beteralepó. Ti ai eraalopó dere alata, mené diǎpaae bete mole fo i ape yóló yó male fo wisi wosale betené kisipa yalepó. ⁶ Take mené kale fo wisi diǎpaae yó matepa wosaleiteiné, Kótóné bete mole mo fo tuǎmó bole ama hǎle hamokoróló tao sere ala mo turó diaaǎ kisipa yalepó. Atéyale sukamó kaae sóró, ai fo diǎ tuǎmó fak-eraté fóló du wisi oleté walepó. Atére kaae i hae kwia feamó betó mole so whj tuǎmókélé ai fo wisi du oleyóló fakerótu beteralepó. ⁷ Ai fo wisita, Epapras-né diǎpaae yó matepa wosalepó. Ai seké ęta, dǎ betǎ kutó diratere hosaa mole no bitu, dǎné diǎ tao saalopó yale kaae, Kerisoné ala wisiyóló eró taru, ama diǎ taosu beteralepó. ⁸ Tǎru, kale Dęi Kepe Wisiné diǎ tuǎpaae er-ateré yaala sókó fole ala diǎnémo mepaae so whjǒpaae erótu beteralepó fo dǎpaae ene walepó.

⁹ Atére betené, diaaǎ du betere ala dǎné wosale be dęmó kaae saletei, miókélé diǎmó moma dere ala hǎle eró tarapó. Kótóné Dęi Kepe Wisiné diaaǎ kepe bete tuǎpaae mo bete mole fo diriyóló kisipa dere alaró ama kisipa mole ala eraaire fosó fosói kisipatamo diǎ tuǎpaae mo ti sǎrǒpóló, momarótu beteralepó. ¹⁰ Ti dǎné momatu betere alata, diǎ Talené ama so whj sǎtóró beterǒpóló du beteralepó. Diǎ atei so whj bitu, diaaǎ du betere alakélé fea ama kisipa feléyaaire ala eraalopó. Tǎtu, kae kae wisi ala deremó du wisi oleyóo, Tale ę etei kaae Kótópóló kisipa deté fío yaalopó. ¹¹ Diǎ Talené ala eraai hǒni, hǎle eraté fóló wisi kisipatamo dua kaae taté fǒpóló, Talené ama kae ere ala tuǎmó bole fotokǒné diǎ sǎraalopó. ¹² Diǎ Ayané tǎteróló kaae tare aǒmó mole dę wisinaale tuǎmó, Kótóné kae

beteró betere so whjǒmó ama muló betere ęla wisi diǎkélé atimatamo betǎmó bitu sǒpóló, Ayané diǎ sǎratepa hǎjtamo ępaae mo kée yaalopó. ¹³ Dowi kisi-patamo hǒko tǎteróló kaae tare diliki tuǎmó dǎ betepa, Kótóné tao sóró ama hosaa mole naalené tǎteróló kaae tare aǒmó beterǒpóló dape salepó. ¹⁴ Dǎ ę tuǎmó atéro betereiteiné dowi alané dǎ dokóló mupa, ama dupuróló hǎle fǒpóló eralepó. Atétu, dǎné dowi alamó saai yale kwia fea ama hǎle kemeró beteralepó.

Yesu Kerisoné ama ere alané mepaae whj ó ere ala fea bosené falapó

¹⁵ Yesu Kerisota, mo whjné kelené kilinire Kótóné ę ere ala kolǒpóló hǎkearó betere asotóró beteralepó. Tǎru, ęla ęla fea aleyaaipatei, ę mo taketi hǎle bitu, fea ala ama tǎteróló ę topo whj beteralepó. ¹⁶ I haemókélé, ó hepen bemókélé yó mole ęla ęla mo fea Kótóné Yesu Keriso tuǎmótóró kaarélipakalepó. Dǎné kelené kelere ęla ęlakélé, kelenire ęla ęlakélé, tǎteróló kaae tare doasi topo keperapekélé, atimané tǎteróló kaae tare alarapekélé, atima aǒmó bitu, mepaae ala tǎteróló kaae tare keperapekélé mepaae kutó tǎteróló kaae tare whjrapekélé fea amatóró alipakalepó. Aleyóló muló betere ęla ęla fea Kótóné ępaae aleyae yóló ama naase tuǎmó mulatapa alipakalepó. Ti ai ęla ęla fea aleyóló muló betereiteita, Yesu Kerisoné ama kisipa mole alatóró erǒpóló erapó. ¹⁷ Fea ęla fea aleyaaipatei, ę mo taketi hǎle bitipakalepó. Aleyóló muló betere ęlakélé, betó mole ęlakélé fea ę tuǎmó yó moletei, atima dokǒ feané yaai dere ala du beteralepó. ¹⁸ Yesu Keriso ę topo bitu, dǎ Keriso fake so whj ama tikitóró betepa, ama tǎteróló kaae tarapó. Ti folosóró ę sukóló momó kepaareiteiné dǎkélé ę yale kaaetóró yaalo ai ape. Atéreteiné mió ę fea ala fea tǎteróló folosóró fale topo whj beteralepó. ¹⁹ Ti noatepae, Kótóné ama ere ala mo turó ę tuǎmó fǎanǒpóló wisi kisipatamo eralepó. ²⁰ Atéturaalu, Kótóné Yesu Keriso tuǎmó erale alané hepen bemókélé ó i haemókélé fea alatamo touyóló betǎmó wisiyóló beterǒpóló, ama naalema filipaa ni tómó sókó fararale sameané bóe firalepó.

²¹ Take diǎ Kótótamo betǎmó bitini kae bitu, diaaǎ du betale dowi alané tuǎ tuǎmótei Kótótamo bóe du betalepó. ²² Tǎpatei, mió Keriso ę mo whj tiki daayóló sukǎleteiné bóe firóló diǎ Kótótamo betǎmó beteralepó. Ti aita, Kótóné keletómó me alakélé muni, mo kae so whj betóo, hǎsókó felepóló só deraaire bete munire so whj betóo, yǒpóló yalepó. ²³ Ti Take diaaǎ

woseté wou betale fo wisipaae kisipa tiró betereitei taaréni, miókélé ai fo tuámó diriyóló bitu, nalopaae mo wisi ala kelaalopóló hajtamo kaae taté bu betepa, ti Talené keletómó ama kae betero betere so whj ai ape. Ai fo wisita, mepaaené diappaee yó matepa wosóo, Kótóné i hae kwia dokómó betero betere so whj feapaae yó maté kwęyóo, ę Pol-kélé ai fo yó melóppóló kutó diratere whj sóró beteroó yalepó.

Pol ą so whj tao saaire kutó dirótu betale ala

²⁴ Yesu Kerisoné so whjta ama tikitóro betepa, atima tao saairaalu, ama tikimó doasi sekę salepó. Ama tikimó ai sale sekęi ala kwia daaletei, mo ti kemer-airaalu, mió yąlokélé diappaee kale fo wisi yó mótu betereimó, mepaae whjrapené ępaae sekęi ala eraleteimó mo kée du beteraapó. ²⁵ ęta, Kótóné ama so whj tao sóró kutó diratere whj bitu, ama bete mole fo mo turó diappaee yó melóppóló, Talené ę sóró beteralepó. ²⁶ Ai fota, mo taketi bitiré wale so whjné kelaqsóro kinóló moleteti, mió Kótóné kae betero betere so whjné kolóppóló hękearó beteraapó. ²⁷ Juda meire fake so whj tuámó kae betero betere so whj-paae ai kinóló mole ala, dę fęanu ke wisi bulapóló tuę yóppóló Kótóné ama kisipanéitei hękearalepó. Ai ke bole wisi ęlata, dią tuámó betere whj Yesu Keriso ai ape. Ai sekę dią tuámó betereiteiné, take nalopaae wisi dę tuámó betaalopóló hajtamo beteraapó.

²⁸ Dią fea Yesu Keriso tuámó me ala hęsókó feni, mo donore so whj betepa, Kótóné keletómó yó melaai kisipa mutu, Yesu ą etei kaae whjpoló dęné yó mótu beteraapó. Tétu, diaaę du betere hęko ala taaróló wisi tųpaae fae yóló ma fo yóo, Kótóné matere fosó fosói kisipatamo ama bete mole fo etéróppóló yó melóo, du beteraapó. ²⁹ Ai ala yaalopóló kisipa mutu, Yesu Kerisoné ama kutó ketekętamo depe tukówei ala i du betere ape.

2 Dią Kolosi bemó betó mole Keriso so whjkélé, Laodisia bemó betó mole so whjkélé, yąlo kelepa kilinire no nerapekélé, Talené tao sóppóló kisipa mutu, ę depe tukówei ala du betereitei diaaę kisipa yaasepóló i dere ape. ² Yąlo yaai kisipa mutere ala i ape. Atima haepaae derepéni, yaala sókó fole alané atima fea dokóló, mo betą tuętóro mulu, ketekę buóló beteróppóló dapó. Aita hęle mei, mo bete mole fo sóró taru, Kótóné ama hiró betere ala wisi mo turó tuę yóppóló du beteraapó. Ai hiró betere ala hękearale whjta, me kae mei, Keriso ątórótipó. Kótóné fosó fosói kisiparó bete mole ala wisitamó ą tuámó kinóló mulapó. ⁴ Yąlo diappaee i dere fota, mepaae whjné dią dilikituraalu, kisipa tiki tiranére fo depa mo nisiyóló sya faqsóro dapó. ⁵ Ti noatepae, ęta diątamó betąmó bitini, tika kae bitutei dią kisipa keteréni, yąlo hosaa tuámó tuę hęle yó tarapó. Yesu Kerisopaae diaaę tuę tiki mo ti diriyóló tiratere alakélé, mepaae du betere alakélé hęko ini, donotóro du beteraapó dere fo yąlo woseturaalu, mo kée yóló ę hajné sukutu beteraapó.

Dąta mo hae whjné dere ala sya fumi, Yesu Kerisotamo betąmó beteraapó

⁶ Take diaaę Yesu Keriso dią tęteróló kaae tare Tale beteroótu yale kaae, mió ama fo wosóló ą tuámó bitu, ama erae dere alatóro sya fóló erótu betae. ⁷ Atétepa, ti diaaę betere bete mo turó Yesu Keriso tuappaee muló betereitei ni feleke haepaae durupu dere kaae yaalopó. Dią ą tuámó atéro bitu, take mepaae whjrapené diappaee yó melale mo fo bete tuę yó taru, ępaae tuę tiki tiratere ala mo ti faketé fóló, mo dirii whj betenerapó. Talené diappaee ai erale alarapemó kisipa mutu, mo kée dere fo dekéro yó tawae.

⁸ I haemó doasi kisipa mole whjrapené mepaae bete munire fotei, bete mole fo aęróló dią dilikóló mo fo wisi taaróló, kapala fo du betere tuámó atimatamo beteraai wae saqsóro hotowaró kaae tawae. Ti atei kaae fota, Yesu Keriso tuámó kaayóló dumitei, mo whjné tuęre alaró i haemó tęteróló kaae tare fotokę bole kepetamoné kaarótu beteraapó.

⁹ Ti noatepae, Yesu Keriso ą mo whj tikitóro daalutei, mo Kótótóro betereiteiné, Kótóné ere ala ą tuámó mo sýró beteraapó. ¹⁰ Atépa, diąkélé Yesu Keriso tuámó betereiteiné mepaae ala yąyąni, ama ere ala dią tuámó fęanóló mo sýró beteraapó. Atéru, ó sęró i haetamo tuámó betere mepaae tęteróló kaae tare keperaperó doasi doi mole keperapetamokélé, fea ama tęteróló kaae taru, ą topo whj beteraapó. ¹¹ Mo take bitiré wale Juda fake whjné mo tiki sekaę tukóló sirirótu yale kaae, dią Yesu Keriso tuappaee bitj wale sukamó ama so whjpoló siriró beteraapó. Ti ai siritu, mo whjné naasené eréni, Keriso ą filipaa ni tó mó sukęleteiné dęné tó tikimó bole ekęlere ala tukóló taae faralepó. ¹² Dią węi tópualeitei, Yesu Kerisotamo betąmó douralepó. Yesu Keriso ą mo ti sukęletei momó kepaaróló beterale Kótópaee diąné tuę tiki tiró betereiteiné, diąkélé kisi betere bete sóppóló ątamó betąmó kepaaróló betero beteraapó.

¹³ Diąné tó tikiné ekęlere ala tukóló taae falaai hęle muóo, take dowi ala du betóo, yale betené dią sukóló molepó. Tépa, Kótóné diąkélé Yesu Kerisotamo betąmó kepaaróló beteroóturaalu, dęné dowi alamó saai yale kwia mo fea ama tokóló aluralepó. ¹⁴ Dęné yale dowi alamó dą só deraai dapóló kwia betąpaaeróló muté huturaalu deęle dukę Kótóné Yesu Keriso filipaa ni tó mó oleróturaalu mo ti doróló aluralepó.

¹⁵ Atéyaleiteiné kale tęteróló kaae tare keperaperó doasi doi mole topo keperapetamoné tare bóe dele ęla ęla Kótóné fasó salepó. Atéro Yesu Keriso filipaa ni tó mó sukuturaalu so whj feané keletómó atima só deróló mo doasi haleralepó.

¹⁶ Atérapa, mepaae whjné dią só deraairaalu, nokole ęla ó węi ó tukóló mole be dę ó kisi wélié sókó wapa ęla deteremó ó kutó diyaqsóro tukóló muló betere be dękélé, wisiyóló sya fumipóló só deratere fo momókó wosaęse. ¹⁷ Ti ai dosąayale alarapeta mo ala mei, Kótóné dępaae eraaire wisi alané aso maaté erélikapalepó. Mo bete mole ęlata, ti Yesu Kerisopó.

¹⁸ Mepaae so whj tuamó bopé faketera ala bulutei, naameyóló dua betere aq yóo, *ensei*-rape aqmó bitu, atima doi sóró horóo, du betera. Téra, diq Talené muló betere q̄la wisi saasepóló, atei ala ek̄le yóló du betere so whj momókó sya faq̄se. Atei kaae so whj atima i doasi ala kelalepóló, f̄q̄lo sijóló deté fu betera. Atima tuékélé D̄ei Kepe Wisiné meni, h̄oko bete muni nire kae kae dowi kisipa maaté f̄atúraalu, bopé faketu betera. ¹⁹ Yesu Keriso q̄ta, tiki né topo betepatei, atima atétu betere alané q̄tamo betamó olekenipó. D̄ata ama tiki bitu, ai topomó bole fotok̄né tiki turó diriýóló daalópóló olekeratere feleke diriró betera. Atépa, ai tiki doatere alata Kótóné amatei erótu betera.

²⁰ Diq i haemó mara mole alarape t̄eteróló kaae tare keperapen dere fo sya fóló du betaletai, Yesu Kerisotamo betamó suk̄le alané mo ti kemeró betera. Tereiteiné mió diq ai ala tuamó betepakó, "I q̄la naq̄se! ó I q̄la tawaq̄se! ó i q̄la olaa yaq̄se!" yóló ere fo aqmó bitu, sya fóló eraalóé? Mo meipó. ²² Ti noatepae, mo whjné tuénéte i ala yaq̄se ó i q̄la naq̄se yóló yó mótu betere fota, bete muni mo aluyaalopó. ²³ Atei kaae ala du betere so whj atima kisipa mole ala sya fóló, Tale aqmó etéró betaalopóló yó melóo, bopé fake du bitutei naameyóló dua betere aq̄yóo, atima tikimó felé dere ala ini, mo hapólui ala maaté yóo, du betera. Atére alata, fosó fosó ere fo aq̄patei, d̄a hae whjné dowi ala yaai ek̄lere ala sesé yaaire fotok̄ mo bunipó.

Kerisotamo kepaayóló betereiteiné t̄u wisi sya fae ere fo

3 Diq̄ta, Yesu Kerisotamo betamó kepaayóló betera, diaaq̄ hosaa mo turó ó hepen be tuamó mole alapaatóró muló bitu, kisipa yó tawae. Ti aimóta, Yesu Keriso q̄ Kótóné turu naase eró betere fakeró betera. ² I haemó mole alapaae kisipa muni, ó hepen bemó mole alapaae maaté kisipa mutu betae. ³ Ti noatepae, Yesu Keriso suk̄le sukamó diq̄kélé q̄tamo sukóló, mió diaaq̄ betere bete Yesu Kerisotamo Kótó betere tuamó kinóló mulapó. ⁴ Diq̄ betere bete Yesu Keriso ama ere d̄e wisinaaletamo sókó wale sukamó, diq̄kélé ai d̄e tuamó betepa so whj feané kelaalo ai ape.

⁵ Téra, d̄a so whjné tó tiki né i haemó mole alarape yaai ek̄lere ala mo ti dóló alurae. Aita, so nópu nokole alakélé, sonaalei dowi alatamo hosekétere alakélé, me q̄la senée yóló au nokole alakélé, dowi kisipa mutere alakélé momókó yaq̄se. I haemó mole wisi wisi q̄la senée yóló ek̄letera alata, kapala kótópaae moma dere aq̄rapó. ⁶ So whjné ai alatamo h̄ale du betepa, ti Kótóné fopaae butúraalu dowi kwia melaalopó. ⁷ Take diq̄ mo hae whj doi muóló betale sukamóta, ai dos̄ayale alarape sya fóló du betaletá. ⁸ Téyaletai mióta, ai du betale dowi alarape der̄akele kuti sokóló taae fótu dere kaae, mo ti taae falae. Ai alarape i ape. Fopaae butere alakélé, fopaae butúraalu me whjpaae eratere dowi alakélé, dei kisipa mutu me whjpaae eratere sek̄i alakélé, me whj eróló doi doratere alakélé, dowi

teka fokélé, mo taalae. ⁹ Tétúraalu, diq̄ take daayóló betale tikiró yale alatamo sókóló taae faróló, mo bete mole fo tuq̄ siré furaalu, kisi whj aleraté fu betera. Ai kisi whj kaarale sek̄éné asotóró betera, diq̄sisi kapala fo yaq̄se. ¹¹ D̄a mió i betere kisi ala tuamó mepaae whj juda fake betepa ó juda meire fake betepakélé, me q̄la meipó. Mepaae whj tiki sek̄e tukóló siriró betepa ó siriró bitinipakélé, me q̄la meipó. Krik be fo buni, kae hae kwiamó wale whj ó me q̄la kisipani, mo belei sókó deyóló betere whj kélé, kutó dirópóló wae sóró betera betere whj kélé, ó wae sini mo h̄ale betere whj kélé, me q̄la meipó. Mo doasi bete mole alata me kae mei, d̄a fea tuamó betere whj Yesu Keriso q̄tóró ai ape.

¹² Atépa, Kótóné diq̄ yaala sókó furaalu, mo kae so whj betera sókó su erapó. Téra, mepaae so whjpaae yaala sókó fu k̄lené sukutere alakélé, mo wisi ala maaté eratereiteikélé, deróló mo dua betere alakélé, ama enére ala taaróló, naame yóló mo dua betere alakélé, fopaae butere ala hapale ini, sek̄i ala h̄ale beleyóló kaae taté fu betereiteikélé, ai dos̄ayale alarape feata, kuti derótu dere kaae yóló betae.

¹³ Mepaae whj h̄asókó fóló dere alamó sek̄e kisipa muóló, foné hapale só deratere ala ini, me q̄la meipóló kisipa keteróló, sek̄etei beleté fu betae. Ti noatepae, Talené diaaq̄ dowi ala fea me q̄la meipóló kemerótu yale kaae, mepaae whjné diq̄paae me kwia muló betepa, me q̄la meipóló h̄ale kemerae. ¹⁴ Ai alarape fea t̄eteró betere doasi bete mole ala i ape. Kutiné tiki turó husirótu dere kaae, ne nopaae k̄lené sukóló yaala sókó fole ala bet̄a h̄ale yó tawae. Ti ai yaala sókó fole alanéta, kale dos̄até wale wisi alarape fea touróló dokorapó. Atére alané d̄a fea wisi kisipa muóló betera sókó, mo ti s̄yó betera.

¹⁵ Atéru, Yesu Kerisoné mótu betere hosaa muni deyóló mo dua betere alané diaaq̄ hosaa tuamó mole kae kae ala fea taleyóló t̄eteróló kaae tanópóló yae. Ti noatepae, Talené diq̄ fea q̄ beterepaae ape yóló, mo bet̄a tikitóró daaróló betera betera. Atére alata, diaaq̄ mole kisipakélé mo bet̄atóró muóló betera sókó erapó. Téra, diaaq̄ hosaa tuamó Talepaae mo kée dere ala suka fea h̄ale yó tawae. ¹⁶ So whj bemó suka fea bitu dere kaae, Yesu Kerisoné ama fo diaaq̄ hosaa tuamó mo ti muóló s̄yó sókó yae. Atéru, Talené ala eraaairaaalu, mo wisi kisipatóró muóló, u yó mótu i yó mótu dere alakélé, t̄u wisi sya foletai h̄asókó fóló dée naaitere t̄ypaae faq̄sóró, ma fo u du i du dere alakélé h̄ale yó tawae. Tétu, Kótópaae wole fo duraalu, ama *buk*-mó aseyóló muló betere wole fokélé yóo, mió i alimó du betere wole fokélé yóo, mepaae so whjpaae D̄ei Kepe Wisiné yó matere wole fokélé yóo duraalu, h̄ajtamo diaaq̄ hosaa turóné Kótópaae mo kée du betae. ¹⁷ Atétu, diaaq̄ mepaae dere ala ó dere fokélé fea d̄a t̄eteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné doi doasi mulótúraalu, ai sek̄éné ama doimó Aya Kótópaae mo kée du betae.

Keriso so whj atima naale senaale tamō wisiyóló betae yóló dere ma fo

¹⁸ Diā whjné dokore sorape-ó, diaaḡ dere ala mo Talené so whjné dere ala kaaetóró yaasepóló, diaaḡ whjrapené dere fo wosóló aḡmó betae.

¹⁹ Diā so dokore whjrape-ó, diaaḡ sorapepaae hapólui ala ó deteraai fo ini, yaala sókó fole alatóró yó tawae.

²⁰ Diā naale senaale-ó, diaaḡ hae ayané dere fo wosóló aḡmó betae. Atétere ala Talené kilituraalu, ḡ hēkesetu beterapó.

²¹ Naale senaale alimape-ó, diaaḡ naale senaale atima fomaake kisipa muaḡsóró hasekḡai ala eraḡse.

²² Kutó dirópóló wae sere whjrape-ó, i haemó diā tēteróló kaae tare whjrape aḡmó bitu, atimané erae dere ala fea erótu betae. Atimané kisipa tiki felé yópóló, atima keletómó maaté kutó hatepaa yóló ini, betepa ó alupakélé, betḡ alatóró yó tawae. Atimané diāpaae dirae dere kutó diróturaalu, wisi kisipa betḡtóró muóló, Talepaae witamo dirótu betae. ²³ Diā tēteróló kaae tare whjta mo whjtei, yḡlo i ditu betere kutómó Talené dupu wisi melaalópóló, wisi kisipatamo ketekḡ buóló dirótu betae. Ti naao ai ditere kutóta, yḡ tēteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné kutópóló kisipa muae.

²⁵ Téretei, Talené keletómó diaaḡ me dowi alatamo depa, ti ai alamó mo dowi duputóró tokḡ melaalo ai ape. Ti noatepae, Kótóné taleturaalu, mepaae whjrape tao sóo, mepaae whjrapemo só deróo ini, mo betḡ kaae alatóró eraalópó.

4 Wae sóró kutó diratere whj tēteróló kaae tare whjrape-ó, diḡkélé tēteróló kaae tare doasi hepen bemó beterapóló kisipa mutu, Kótóné donoi ala eróturaalu, diaaḡ wae sóró kutó diratere whjrape atimakélé, diā kaae mo whjtoró beterapa, wisi alatóró erótua yae.

Mepaae dere alarape hotowaró duraalu moma yae dere fo

² Diaaḡ momaturaalu, noke kēleiné ini, kele diriyóló bitu, hosaa tuḡmó Talepaae mo kée yóló betere dokḡ fea moma dere ala hḡle yó tawae. ³ Téturaalu, Tale Kótóné ama kinóló mole fo so whj feapaae yó melaaire tḡ tukjyópóló, dḡpaaekélé moma dere ala hḡle yó tawae. Ti ai kinóló mole foné, Yesu Kerisoné diā Juda meire fake so whj kélé tao saalópó. Atéyaaire fo wisi yó maté kutu betepa, atimané ḡ *dipula* sóró i beteró betere ape. ⁴ Talené fo yḡlo yó matepa, so whj feané wosóló bete mo wisiyóló kisipa yaaire fotóró yó melópóló momarótu betae. ⁵ Keriso meiyóló, hḡle belapaae betere so whj tamō diaaḡ mepaae ala duraalu, Talené matere wisi kisipatamo ama ala eraaire be dḡ mepaae hḡle kemeraḡsóró, ama alatóró erótu betae.

⁶ Atéturaalu, mepaae mo so whj tamō diaaḡ dere fokélé, Talené hamokoróló tao sere ala mo fḡayóló sḡru, naao ai dere fo atima feané wosetepa, kó felé kaae dapó yópóló yae. Atéturaalu, mepaae so whjné diāpaae kae kae wosetere fo depa, tokḡ melaaire fo kóló kóló ini, mo donotóró tokḡ melaalópó.

Mo kemeróturaalu kḡleó dere fo

⁷ Yḡlo mo hosaa mole no Tikikas-né ḡ betere ala etérápóló diāpaae yaalo ai ape. Ti ḡta, ḡtamō Talené kutó diratere whj wisinaale betepa, diā beterepaae wópóló dotḡyaaai dapó. ⁸ ḡ atéró wouraalu, dḡné du betere alakélé diāpaae yóo, diā fotokḡ bulatere alakélé yóo, yópóló dotonatapó. ⁹ Diaaḡ be whj kó dḡné mo hosaa mole no Onesimas-kélé, Talené kutó diratere whj wisinaale Tikikas-tamo wópóló dotḡyaaai dapó. Dḡné imó du betere ala fea ti atimaamoné diāpaae yaalo ai ape.

¹⁰ ḡtamō betḡmó *dipula* betere whj Aristarkus-né diāpaae kḡleó dapó. Banabas-né belema Mark-nékélé diāpaae kḡleó dapó. Ai sekḡmó kisipa mutu yḡlo take diāpaae yale fo diaaḡ kisiparapa, ḡ wisiyóló dape sae.

¹¹ Dḡ tēteróló kaae tare whj Yesuné yakoma Yesu doi mupatei, Jastus-pó du betere whjnékélé diāpaae kḡleó dapó. Talené tēteróló kaae tare tuḡmó mole ala erótu betere whjrape kuamó ḡtamō kutó ditere Juda fake whjrapekó sore betḡ beterapó. Aita Mark, Jastus, Aristarkus atimané yḡlo kisipa felérótu betalepó. ¹² Diā be whj kó Yesu Kerisoné kutó diratere whj Epapras-né diāpaae kḡleó dapó. Betere dokḡ ama diḡmó momatu betereitei i ape. Kótóné diā fotokḡ bulóo, ama diāpaae eraaire ala turó eróló sḡróo, Kótóné ama kisipa mole ala mo turó diaaḡ tué yóo yópóló, ketekḡ buóló momarótu beterapó. ¹³ Yḡlo diāpaae mo i dere ape. Ai sekḡné diḡmókélé, Laodisia beró Hierapolis be hulu-atamomó betó mole Keriso so whj paaekélé, me sekḡi ala eraḡsóró, ama hosaamó suraalu kutó ditu beterapó. ¹⁴ Dḡné hosaa mole no *Dokta* whj Luk-ró Demastamoné diāpaae kḡleó dapó. ¹⁵ Laodisia bemó betó mole dḡné Keriso ne nopaaekélé, kale so Nimparó ama bemó touróló bitua dere Keriso so whj tamopaaekélé, yḡlo kḡleó dapó yae.

¹⁶ Yḡlo i dotonaterere asḡ diaaḡ dosḡayóló kemetepa, ti Laodisia Keriso so whjnékélé dosḡayópóló melae. Yḡlo atimapaee dotonale asḡ diaaḡkélé dosḡayae.

¹⁷ Artipus-paae Talené yḡpaae dirae yale kutó diróló, mo ti kemerae yae.

¹⁸ ḡta, Pol-né dapó. Yḡlo diāpaae kḡleó yóló i asḡtere fota, mo yḡlo naasenétóró ai erapa kelae. ḡ *sein* kēpiné dokóló *dipula* betereitei kisipa keteréni, kisi-patóró hḡle yó tawae. Kótóné hḡle hamokoróló tao sere ala diā tuḡmó mulópóló yae.

1 Tesalonaika

1 I dere asęta, ę Pol-nę dapó. Sailas-ró, Timotita-mokélé dę fea betęmó bituraalu, dię Tesalonaika be huluamó betó mole Keriso so whjpaae i dapa wosae. Dię Keriso fake Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné ala tuęmó betepa, Kótóné ama hamokoróló tao sere ala wisinaaleró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dię tuęmó mulópoló yae.

Tesalonaika so whj Talepaae tuę tiki tiró betepa, Pol-nę mo kée yale fo

² Dię fea dęné kutiri tuęmó muó taru, mo kée yóló Talepaae moma dere ala hęle yó tarapó. ³ Atéró, Aya Kótóné keletómó moma yó tare alata, diaaę kisipa tiki tiró betere alané kaarale kutórapekélé, kęlené sukóló yaala sókó fole alané kaarale depe tukó wei alakélé, take nalo waaire sukamó, Tale Yesu Keriso tuęmó wisi ala mupa kelaalopóló kisipa mutu, hękélé ini, hęle eró tare alamókélé, mo kée yóló Talepaae moma du beterapó.

⁴ Kótóné yaala sókó fu betere norape-ó, Talené dię fopeyóló sókó suyóló beteró betteretei, dęné tuęrapó. Ti noatepae, mió wosetere kisi fo wisi dęné diępaae Kótóné fotokętamó yó matepa dięné woseturaalu, hęle tó tikiné maaté wosetere ala inipó. Mo bete mole fopóló Dęi Kepe Wisi dię tuęmó fęayóló sęreteiné diaaę hosaa betemó salepó. Dię wisiyóló beterópoló kisipa mutu, dę diętamó betaletai dięné ai kisipare ape. ⁶ Atéturaalu, dępaaekélé, Talepaaekélé, dua yale dowi sekę ala kaae, diępaaekélé erótua yalepó. Atétepatei, me ęla meipóló hepée taae faróló, Dęi Kepe Wisiné matere hęjtere ala mulu, kale fo wisi mo wisiyóló wosetu betaletai. ⁷ Atére ala Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamomó Yesupaae kisipa tiróló beterapó dere fo wosetu, atimakélé, atéró betaai dapóló kisipa mualepó. ⁸ Talené ama fo wisi, dię betere tikimó kaayóló, Masedonia hae kwiaró Akaia hae kwiatamopaaekélé yó melaté fóló fakeralepó. Atéturaalu, dię Tale Kótópaae kisipa tiki tiró beterapó dere fo hae kwia feamó betó mole so whjné wosalepó. Atęyaleteiné dęné me kae enénipó. ⁹ Ti noatepae, ai be huluamó betó mole so whj diaaę dę wisiyóló dape sale ala atimanétei mepaae so whjpaae yalepó. Dię kapala kótóné ala erótu betaletai taaróló, ti betere Kótóné ala eraai walepó. ¹⁰ Atéru, ama kepaaróló hepen-mó beteró betere Naale wópoló kaae tawóló beterapó dere fokélé so whj feané wosalepó. Ti ai sekę ęta, Kótóné fopaae buturaalu kwia melaaire ala dępaae eraęsóró, tao su betere whj Yesupó.

Pol Tesalonaika be huluamó fo yó maté kweale fo

2 Norape-ó, take dę diętamó sawa hęleke sukamó bitu, eraai wale ala hęsókó feni, mo eraletei diaaę ai kisipare ape. ² Take diaaę bepaae waai, Filipai be huluamó betepa erale sekęi alaró, halerale alatamo dięné kisiparapó. Tépatei, dęné Aya Kótóné dę tao su betepa, halaainé diępaae ama fo wisi yó mótu betaletai. Ai ala du beteremó, mepaae whjrapené dę daai ketekę butepatei, wiyóló taaréni, hęle yó matere ala betę du betaletai. ³ Ti noatepae, dęné diępaae du betere bete mole fota, hęko ala tuęmó kaayóló ini, mopóló diaaę sya faasepóló dapó. I foné dię dilikóló me ęla saai ó dię doraaire kisipa muluraalu dumi, motóró i dere ape. ⁴ Tęni, Kótóné ama fo wisi yó melópoló, dę ama fopeyóló sóró beteró betepa, ama fo wisi dęné diępaae i yó mótu betere ape. Dęné i du betere ala, mo whjrapené kilitu, wisi ala dapóló dę dukirópoló dumitei, dęné hosaa tuęmó mole ala kęae keletere Kótóné kolóló, wisirapó yópoló du beterapó. ⁵ Dęné diępaae Kótóné fo yó móturaalu, dięné me ęla ęla saai dapóló fonétei dię hęle mulóló, dilikiniyale ala diaaękélé kisipa yóo, Kótónékélé kisipa yóo erapó. Ti noatepae, dęné du betere ala feata, Kótóné ama kele tómótóró du beterapó. ⁶ Ti dęné i du betere alata, diaaę ó mepaae whjrapenékélé wosóló dę dukirópoló dumipó. Ti dęta, Kerisoné ama sóró beteró betere yó matere whjrape bituraalu, dę fiyaaire be ó naaitere ęla diępaae tao sae yaalopóló yaletai, dię sekę yaęsóró kisipa mutu taaralepó.

⁷ Téturaalu, betę soné ama naale senaale awę nópóló dua bitu dere kaae, dę diętamó naameiné dua betterepó. ⁸ Dęné dię yaala sókó fole ala mo turó mulu, Kótóné kisi fo wisi yó matere ala maaté ini, dię tao saai wisi kisipatamo dęné betere betekélé malepó. Ti noatepae, dię dęné hosaa mo turó mole ne no alée feleteiné. ⁹ Norape-ó, dę diętamó bituraalu yale alarape fea kisipa muae. Kótóné fo wisi yó mótu bitu, mepaae dęné naaire ęla ó be diępaae maaté sekę eraalomeipóló kisipa mutu, dętamokélé, dikitamokélé, dęnétei doasi depe tukó wei ala du betaletai diaaę ai kisipare ape.

¹⁰ Tétu, dię kisipa tiki tiró betere so whj tuęmó dę betaletai ala dięnékélé Kótónékélé, kolóló ai kisipare ape. Kótóné ama sóró kae beteró betere whjrapené dere ala yóo, mo donoi ala maaté dere whjrape betóo, me dowi alakélé munire whj betóo, erepó. ¹¹ Ti noatepae, whj betęné ama naale senaale kaae tatu dere kaae,

dəné diə dokɔ fea atéró kaae taté fu betalepó. ¹² Até yaletei diə Kótóné ama tɛtɛróló kaae tare alaró ama kae ere ala wisitamo tuəmə betaai ape yalepó. Atéru, ai sekɛné mo ama so whj sɔ betérópóló kisipa mutu, dəné diə fotokɔróló ketekɛ bulatere fo yóo, sekɛi alané só deraɔsóró hajratere fo yóo, duraalu, sɛtɛre ala du betalepó.

¹³ Téturaalu, miókélé Kótópaae mo kée yó tare alata, noa betené meipó. Dəné diəpaae yó matepa, wosetu betale fota, mo whjné fo yó matapóló kisipa muni, Kótóné ama fotóró yó matapóló hosaamó salepó. Ai fota, diə tuɛ tiki tiró betere so whj tuəmə muluraalu, ai fonétei Kótóné ama kisipa mole erótu betérápó. ¹⁴ Norape-ó, Judia haemó Yesu Keriso tuəmə betere Kótóné fake so whjpaae erale sekɛi alamó kisipa muae. Ti atimapaee ai erale susupui alata, atima Juda fakenétei eralepó. Atétu yale kaae, diaaɔ be whjnétei, diəpaaekélé ai alatóró eralepó. ¹⁵ Ti ai Juda whjrapenéta, Tale Yesu Keriso dóo, Kótóné ama kóló whjrapekélé dóló kemeróo, dəkélé i fo wisi atimapaee yó melaɔsóró hɔkó falóo yalepó. Juda fake mei, kae fake so whj mo ti aluyaɔsóró Kótóné tao sɔpóló dəné atimapaee kale fo wisi yó mótu betepatei, atimané sesétu betalepó. Atétere alané so whj featamo bóe dóo, Kótókélé fopaae bulóo, yalepó. ¹⁶ Atéturaalu, atimané ai du betere dowi ala mo ti muté hutu betepa, Kótóné fopaae buóló kwia melaai doasi ketekɛ butu betale ala kemerəle wouraalu mo ai melale ape.

Pol ɔ Tesalonaika so whj kɛle fenée du betaletai

¹⁷ Térapa norape-ó, dɛta diətamó betəmə betaai yalemó, bóe dóló foya yaleteiné dɛ kae betóo, diə kae betóo, ai ere ape. Téretei, dəné diə kisipa keteró bitini, hɛle kisipa yó tarapó. Téruraalu, dəné diə kelenée yóló kisipa mutu, diə beterepaae waaire tɔ kikitu betale sɔpó. ¹⁸ Ti noatepae, dɛ diə beterepaae waai dapóló ɛ Pol-né tɔ dekéró kikitu betaletai, Satan-né dɛ waaire tɔ seséyalepó. ¹⁹ Ti noatepae, take waaire alimó wisi ala kelaai dapóló hajné sukutere beteta, me ɔla kae mei, diətórótípó. Tale Yesu ɔ waaire sukamó dɛ fea ɔtamó betəmə betó muluraalu, noa ala epa kilitu dɛ hajné sukóló bopé fake yaaloé? Ti atéró hajné sukóló bopé fake yaaitere alata, diətóró kilitu, doasi doi sóró hajné sukəalopó. Atéró, mepaae ɔla wisi saairaalu whj fea sururu yóló foletai, betə folosóró sókó fole whjné topo tao sóró hɛkesené sinitu bopé faketu dere kaae, dənékélé diə kilitu atei kaae ala yóló, mo kée yaalo ai ape.

3 Téró dɛ Atenis be huluamó betó mulu, diə netéró betérópóló, dɛ whaaliatu betalepó. Tétu, dɛsisi taleyóló dɛmo i Atenis bemó bituraalu, Timoti diə beterepaae ai dotɛyale ape. ² Dəné no Timoti ɔta, Yesu Kerisoné mió i wosetere kisi fo wisi so whjpaae eróló fakeraté fɔpóló, dɛtamó betəmə bituraalu, Kótóné kutó diratere whjópó. Ti ai sekɛ diə beterepaae dotonatereteita, hɛle meipó. Diaaɔ kisipa tiki tiróló betereitei, mió ai wou betere sekɛi alarapéné haepaae só deraɔsóró ɔ diətamó bitu, diə fotokɔ bulatere ala

yópóló ai dotonale ape. ³ Mió dɛ feapaae i erótu betere sekɛi alarape, mené dɛpaae eratepa, beleypóló Talenétei tukóló muló betereitei diaaɔ mo kisi-parapó. ⁴ Ti i dere fota kapala mei, dɛ take diətamó bituraalu, doasi sekɛi ala mo waalopóló diəpaae inié? Ai yale fo motóró dokonóturaalu yale alata, diaaɔ mo wisiyóló tuɛrapó. ⁵ Atétere betemó, diəné kisipa tiki tiró betere ala netéréró, ai sekɛné kɛle wópóló ai dotonale ape. Ti noatepae, kópaee fɔpóló dée nalatere sekɛné diə dée nanóló, dəné diəpaae erale alarape hɛle besekéróló doralemóló whaaliatapa kɛle wópóló kale sekɛ ai dotonale ape.

Timotiné ene wale fo wosetu, Talepaae mo yaletei

⁶ Téyaletei, Timoti momó dɛ beterepaae fesaae wóló i betere ape. Atéró ama diə betere alaró, diəné tuɛ tiki tiróló yaala sókó fole alatamo du betérápó ene wale fo wosetu, dəné mo kée du betérápó. Ai sekɛ ɔ mo miótóró dɛ beterepaae sókó wóló i fo yalepó. Betere dokɔ fea diəné dɛ tuɛ yó taru, wisi kisipa muóló betóo, dəné diə kɛle wolée du betere kaae, diaaɔkélé dɛ kɛle fenée du betérápóló dɛpaae ene wóo, yalepó. ⁷ Norape-ó, diə atétu betérápó dere fo wosaletéin dɛ imó bituraalu, kae kae susupui alaró, sekɛi alatamo wou betepatei, diaaɔ kisipa tiki tiró betérápó, dere fo woseturaalu, dəné hosaa muni deyóló, mo kée fo du betérápó. ⁸ Ti noatepae, diə Talené ala tuəmə mo diriyóló bitiré waletai, miókélé hɛle betótóró tarapó, dere fo woseturaalu, mo kée yóló dəkélé hajné sukutu betérápó. ⁹ Dɛ Kótóné keletómó bituraalu, diəné du betere ala kolóló hajné sukutere ala mo turó fəanapó. Atére alamó, Kótópaae mo kée dere fo yaairetei sɔnipó. Ti noatepae, hajné sukutere ala dɛ tuəmə mo sɔrú betérápó. ¹⁰ Diaaɔ tuɛ tiki tiró betere tuəmə, mepaae ɔyɔre alarape diə tao sóró yó male waai, dikitamokélé dɛtamokélé dəné mo dirii moma yó tarapó.

¹¹ Térapa, mió dɛ diə beterepaae waaire tɔta, dəné Aya Kótóró Tale Yesutamoné alerópóló yae. ¹² Dəné diəpaae yaala sókó fu dere kaae, diaaɔ yaala sókó fole alakélé, mo ti fəayóló wɛi feleyóló futere kaae yópóló, diəsisitei u yó mótu i yó mótu du betae. Téturaalu, mepaae so whjpaae yaala sókó fole alakélé Talené amatóró erópóló yae. ¹³ Tale Yesuró ama kae betéró betere whjrapetamo wale sukamó, dəné Aya Kótóné keletómó me ala munipa kilitu, mo ama kae betere so whjópóló, Kótóné amatei diaaɔ hosaa dirirópóló yae.

Kótóné dɛ betere ala kilitu, ɔ hɛkeseyópóló etéró betae yóló dere ma fo

4 Norape-ó, dəné diəpaae kemeróturaalu dere fo i ape. Kótóné keletómó wisirapó yópóló, etéró betae yóló take dəné diəpaae yó mótu betalepó. Ai yale fo mo dapóló diaaɔ wosóló eraté ai wou betere ape. Dɛ fea Tale Yesu tuəmə bitu, ai du betere alatóró fakerae yóló, mió dəné diə ketekɛ bulatere fo i dere ape. ² Ti noa betené meipó. Tale Yesuné fea ala amatóró sɔmó tɛtɛróló kaae taru, dɛpaae erae depa, dənémo

diãpaae i ala yae yóló, yó mótu betale forape diaaḡ ai tuẽre ape.

³ Atéreteiné, diã fea dowi ala mo betãkélé muni, mo kae so whj beterópóló Kótóné ama kisipa mutu beterapó. Téréne, whjné so ḡlémi nokole alakélé, soné whj ḡlémi nokole alakélé, diãpaae yaḡse yóló dapó. ⁴ Térapa, diãné kisipa tiki séle séle wisiyóló tẽteróló kaae tare ala mo so whjnékélé, Kótónékélé kilituraalu, mo kae beteró betere so whj beterapóló dukirópóló diãné tó tiki diaaḡtei wisiyóló kaae tawae. ⁵ Kótó tuẽni, mo ḡle betere so whjné, au nóló ḡlémi naairaalu ekẽle dere ala kaae yaḡse. ⁶ Ti atéro ḡlémi nuku betere alata, me whjné kelaalomeipóló kinóló naao no ḡlémi nó matere ala mo yaḡse. Atei dowi ala deremó, Talené doasi kwia melaalopó. Téyaḡsóró, atei kaae ala momókó yaḡse yóló, take ḡané diã kisipa mulóló ma fo ai yale ape. ⁷ Ti noatepae, wisi alaró dowi alatamo hosekýóló beterópóló Kótóné ḡã ã beterepaae ape fo ini, mo ama kae so whj beterópóló ape yalepó. ⁸ Térapa, whj me denétamo i du betere ma fo woseni nisiyóló ḡrótu betepa, ti mo whjné dere fo ḡrótu-mitei, diã Dẽi Kepe Wisi mótu betere Kótóné fotei ḡrótu beterapó.

⁹ Téró, diaaḡ mo notamo dere kaae ḡkesené sinóló yaala sókó fu betere ala yópóló, Kótónétei yó male ala diãné kisiparapó. Atérené ḡané diãpaae me noa fo kae aḡ yaalomeipó. ¹⁰ Ti aita, mo dapó. Masedonia hae kwiamó betó mole Keriso norapepaae diaaḡ yaala sókó fu beterapó. Tépateti, ai ala mo ti fakerae yóló ḡané diã ketekẽ bulatere fo i dere ape.

¹¹ Diaaḡ betere dokḡ du betere ala fea mo ḡle betere whjrapené kilituraalu, atimané i du betere alata, mo wisirapó fo yópóló yae. Diaaḡ yaḡatu betere ḡla me whjné melópólópó yóló dekaýóló ḡle bitini, diã mo dua bitu kae depe tukó wei ala du betae. ḡané diãpaae yae yóló, yó male alatóróti sya fóló mené yaaire alamó kisipa muni, diaaḡ yaaire ala betã kisipa muóló du betae.

Tale wouraaalu yaaire alamó ere fo

¹³ Norape-ó, sukãle so whj atima neté yaalorópó yóló, ḡló ḡló du betaḡsóró, diãpaae i dapa wosae. Take waaire alimó mo wisi ala kelaalopó yóló kisipa muóló, ḡajné sukutu betae. Mo so whj ai ala kisipa muniru, doa deḡné sini molótu dere kaae, diaaḡkélé yaḡsóró kisipa mutu dapó. Ti atimané wole dere alata, ama kaepó. ¹⁴ Yesu mo ti sukãletei, momó kepaayóló beterapó dere fo ḡané woseturaalu, tuẽ tiki tiró beterapó. Atéreteiné, mepaae Yesuné ala tuãmó betepa, sukutere so whj kélé, Yesutamo betãmó Kótóné dapesó waalopó ere fomó ḡã kisipa tiki tiró beterapó. ¹⁵ Talené ḡpaae i ala eraalopóló ere fo ḡnémo diãpaae i dapa wosae. Tale waaire be ḡ teópatei, sinale so whj taaróló, ḡã sukuni ḡle betó mole so whjrapépi folosóró faalomeipó. ¹⁶ Ti noatepae, Tale ḡtóróti ó hepen be taaróló dorowouraaalu, i ala yae yóló fo fakeýóló yóo, doasi topo *ensel*-né fo yóo, Kótóné ukulumó wuti haletere ala yóo, yaalopó. Ai ala deremó, Keriso beteró

sinale so whjpi turukó holaalo ai ape. ¹⁷ Atéyale sisópaae ti ḡã sukuni ḡle betó mole so whj tokḡ sóró, ḡãko tuãmó atima sinale so whjtamo hokolaayóló, fea touyóló huturaalu, ḡle tó tuãmómo Taletamo hokolaa yaalopó. Atéro holóló, suka fea ḡã Taletamo betãmó mo titóro betó tawaalopó. ¹⁸ Atéyaalopa, i dere foné, diã fotokḡ butere ala yópóló diãsisitei u yó mótu i yó mótu du betae.

⁵ Térapa, norape-ó, waaire ali ó be ḡrape diãné kisipa inipapakó, ḡané diãpaae aseyaalomeipó. Ti noatepae, Tale waaire be ḡta, dikitamo ḡlémi nokole whj woutere kaae yóló waairetei, diaaḡ mo diriyóló ai tuẽre ape. ³ Mo so whjné duraalu, “ḡpaae me ala eraalomei, mo dua beterapó,” fo du betepatei, betã soné naale saai, sisó nukutere kaae, atimapaakélé eraalopó. Téturaalu, be ḡla ḡla doratere ala mo hapale tétitóró sókó wóló, kilita eraalo ai ape. Atéyaaire alata, mo ḡsókó faalomeipó.

⁴ Téyaalotei, norape-ó, diã diliki dolomó mokḡleyaayóló betepapakó, ḡlémi nokole whj sókó walemó me whj kilita sókó fu dere kaae, diã atéro kilita sókó faalomeipó. ⁵ Diã feata, ḡró sukutamo tuãmó betó mole so whj ai betere ape. ḡta, dikitamo ó diliki dolomó betere so whj meipó. ⁶ Térapa, ḡã mepaae noke fire whj kaae fió muni, kele diriyóló betere so whjtóró bitu, ḡanétei ḡã betere bete mo hotowaró kaae tanérapó. ⁷ Ti noatepae, atima dikitamo noke fitere so whjta, ti fitua yóo, topo dotere wẽi nokole so whj kélé dilikitamo nóló topo doýóló ḡko bitua yóo, dapó. ⁸ ḡta, ḡtamo betere so whjpa, ḡã betere bete ḡanétei hotowayóló kaae tawóló bitiépe. Téturaalu, bóe daai kuti wase su dere kaae, kisipa tiki tiró betere alaró yaala sókó fole alatamo atéro sóró betaalopó. Talené ḡã aluyaḡsóró tao saaire alamó tuẽ muturaalu ḡajné sukutere alata, bóe daai deratere dirii topo tao kaae deróló betenérápó. ⁹ Ti noatepae, ḡã so whjta, Kótó ã fopaae buturaalu, kwia melóló susupu eraai dapóló, sóró beterénitei, Tale Yesu Keriso tuãmó betepa, tao sóró wisiraaí kisipa mutu sóró beteralépó. ¹⁰ ḡã tao saai ã sukãleteita, ḡã mo betere so whj ó sukãle so whj kélé fea ḡtamo betãmó beterópóló kisipa mutu, yalepó. ¹¹ Térapa, mió diãné ai du betere alatóró ḡle yó taruraalu, diã Talené ala tuãmó mo dirii Keriso so whj betaasepóló, diãsisi u tao su i tao su yóló, ketekẽ bulatere alakélé mo ti deté fu betae.

Mo kemeróturaalu i alarape yae yóló dere ma fo

¹² Norape-ó, Talené ala tuãmó bitu, diã tẽteróló kaae taruraalu, depe tukó wei kutó ditu betere whjrapené dere ma fo wosóló, atima aḡmó sukóló betae yóló i dere ape. ¹³ Térapa, atima ai kutó ditu betereteimó, diã yaala sókó furaalu, atimané doi sóró ḡrótu betae. Atéru, diaaḡ no netamo hosaa muni deyóló dua betó muae. ¹⁴ Norape-ó, mepaae kutó dini, dekaýóló ḡle betere so whjpaai dirii ma fo yóo, ḡsókó fole ala yaḡsóró witu, fo tekeni kekóló fi betere so whj tao sóró ketekẽ bulóo, fotokḡ buni, bére so whj tao sóo, yae. Tétu, mepaae so whj ḡsókó fole ala depa, hapale foné

só deréni, dua kaae taté fóo, mepaae dere ala so whj feapaae eróo dua yae. ¹⁵ Téturaalu, mepaae so whjné yāpaae me dowi ala eratepa, naaomo āpaae tokó matere ala momókó yaose. Tēni, suka fea diāsisitei wisi ala yó taru, u tao su i tao su dere ala, mepaae hāle betó mole so whjpaakélé eraté fu betae.

¹⁶ Kae kae noa kaae ala diā tuāpaae eratepakélé taarēni, hājné sukutere alakélé, momatere alakélé, Talepaae mo kée dere fokélé hāle yó tawae. Ti noatepae, Kótóné ama kisipané diā fea Yesu Keriso tuāmó bitu, ai alarape yópóló kisipa mulapó.

¹⁹ Kale Dēi Kepe Wisiné dó tare si surukó farēni yóo, Kótóné kóló whjrapené so whjpaae yó matere fo bete munire ɔla aɔróló faleyoó du betaose. ²¹ Ai dere fo fea wisirémóló kāae kolóló, taleyóló mo bete mole fo maaté wosóló eró tawae. ²² Ai du betere kae kae dowi alané diā só deraɔsórópa, hotowayóló kaae taruraalu, woleyóló betae.

²³ Tétu, hosaa muni deyóló dua betere ala eratere Tale Kótóné amatei, diaaɔ betere ala mo turó wisiróló, mo kae betere so whj beterópóló yae. Ti atétere alata, diaaɔ kepekélé, asoró mo tikitamokélé, mo turó me dowi alatamo hosekēni, mo donoi so whj bitiré fóló, dā tēteróló kaae tare whj Yesu Keriso wale alimó sókó fópóló yae. ²⁴ Diāpaae ape du betere sekēné ama diāmó eraalopó du betere ala hāsókó feni, mo eraalo ai ape.

²⁵ No nerape-ó, Talené dā tao sópóló, momatere ala du betae. Aimó betó mole no nerapepaae kōleó duraaalu, dowi ala mo betākélé munire so whjné apuóló kóló tukó nokole ala du betae. ²⁷ I asēta, ai be hulutamó betó mole Keriso no nerape feané wosópóló, dosāyayae yóló Talené keletómó, yālo diāpaae i dere ape.

²⁸ Dā tēteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló hāle tao sere ala wisi diā tuāmó mulópóló yae.

2 Tesalonaika

1 I dere asęta, ę Pol, Sailas, Timotikélę dę fea be-
tamónę yó tare ala tuęmó betere Tesalonaika Keriso
so whjpaae dapó.

² Dęné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuęmó
kaaróló wou betere hęle hamokoróló tao sere ala
wisiró, hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo dię
tuęmó muó tawópoló yae.

**Talené eraterę alamó Kótópaae mo kée yóló moma
dere fo**

³ Norape-ó, dęné dięmó tuę muturaalu Kótópaae
betere dokę fea mo kée du betere fota, mo donopó. Ti
noatepae, diaaę kisipa tiki tiróló betere alaró dięsisi
yaala sókó fóló hękesenę sukutere alatamo mo ti fak-
eratę fu betereteinępó. ⁴ Tęrapa, dię tuępaae kae kae
susupui alaró sekęi alarapetamo erótu betepatei, dię
hýyóló dekani, Kótónę ala hęle eró taru kisipa tiki
tiratę fu betere ala kilitu, dę Kótónę Keriso fake so whj
betó mole tuęmó kuturaalu, diaaę du betere ala
atimapaee yó melóló dukirótu beterapó.

⁵ Dię tuęmó ai erótu betere ala Kótónę taleyóló dowi
alamókélę, wisi alamókélę, kwia materetei mo dono-
rapóló kisipa mutapó. Atéró, taleręlemó dię Kótónę
ama tęteróló kaae tare aęmó mo sęmó betenęre so
whjpoló kisipa muaalopó. Ti Kótónę ama tęteróló kaae
tare aęmó betaireiteimó dię doasi sekęi ala su beter-
apó. ⁶ Kótó ęta, fo tokętamó yóló taletere ala
hęsókókélę feni, mo donotóróti taleyóló dupu mótu
betere Talepó. Mepaae whjrapenę diępaae me sekęi
ala eratepa, ti diępaae ai eraterę ala kaae, Kótónę
amamo atimapaekélę tokę melaalopó. ⁷ Téyaalotei,
diępaae mió ai erótu betere sekęi ala sirę fu be-
taęsóró, Kótónę sesýyóló felęi ala eraalopó. Dę-
paaekélę ai kaae alatóróti eraalopó. Ti ai alata, Tale
Yesu hepen be taaróló dorowouraaalu, hęle duku
betere simiró ama doakale fotokę bole *ensel*-rapeta-
mo hękeamó dorowale sukamó so whj feanę kelaalo ai
ape. ⁸ Kótó ę mo beterapóló tuę muni, dę tęteróló
kaae tare Tale Yesunę mió wosetere fo wisi wosóló sya
fóló eręnitere so whjta, ti Kótónę dowi dupu melaalo ai
ape. ⁹ Atętere so whjné saaitere duputa, kemekélę ini
mo sótórá tawaaire dupu suraaalu, mo ti doraalo ai
ape. Ti ai so whjta, Tale betere felekemó bitu, ama ere
dę wisinaale tuęmó bole fotokę doasi kelaęsóró, atima
kae beterępoló hękó faraalopó. ¹⁰ Ti ai alata, metęli
yaalóę? ę waaire be dęmótórá yaalopó. Ai be dęmó
ama kae beteró betere so whj tuęmó ama ere ala wisi-

naale hękearaalopó. Tęturaalu, ępaae kisipa tiki tiratę
wou betale so whjné Tale kilitu, ę dukiróló sira yaalo ai
ape. Dęné diępaae yó male bete mole fo wosóló, tuę
tiratę waletęinę diękélę ai so whjta mo touyóló be-
taalopó.

¹¹ Ai alarape mo yaalopóló kisipa mutu, dię Kótónę ę
beterepaae ape ere so whj sýtórá beterępoló, betere
dokę dęné moma yó tarapó. Tęturaalu, diaaę tuę tiki
tiró betere betenę kaarale mo du betere alaró, yaai
kisipa mole ala wisitamo Kótónę ama fotokęnę dię
sýratepa, dięné mo erępoló momarótu beterapó. ¹² I
du betere momata, dę tęteróló kaae tare Kótóró Tale
Yesu Kerisotamonę hamokoróló tao sere ala sya fu-
raalu, ama dię tuęmó erótu betere ala kilitu, dę kaae
tare whj Yesunę doi hale horóo, diękélę ę tuęmó bitu,
ama ere ala wisi hękearóo, yópoló dapó.

Kótótamo bóe du betere whj waalopóló ere fo

2 Norape-ó, dę tęteróló kaae tare Tale Yesu Keriso
wóló betepa, dę ę beteremó touróló betaaire
alamó kisipa mutu i dapa, wosae. ² Mepaae whjné dię-
paae duraalu, “Pol sépinę asęmó Tale waaire be dę
take ai wale ape,” dere fo wosóló mo dere nisiyóló tuę
tiki tiraęse. Atei kaae fo dęné asęmókélę ó mo
kęlónékélę inipó. Aita, Kótónę ama kęló whjpoló ka-
pala dilikitere whjrapenę dere fopa, whaalaa yóló, diri
furu furu yaęse. ³ Mepaae whjné kae kae dere alaró
kapala dilikęló dere fotamo wosóló mo dapóló sya
faęse. Ti noatepae, atęyaaire be dę waaire teópatei, i
haemó betó mole so whjné Tale aęmó beteretei
hýróló, bóe dele ala du betaalopó. Kótónę ama yóló
muló betere fo aęmó bitini, tikitu betere whjta, mió
kinóló beteretei, take mo hękeamó betepa kelaalopó.
Atętere whj doraai tukóló muló betere alata, mo
hęsókó feni, motóróti eraalo ai ape. ⁴ Ai whjné, i
haemó betó mole so whjné Kótó-ó yóló momatu
betere alatamo bóe dóló, ama doitei sóró horaalopó.
Tęturaalu, ę Kótónę momatere bemó amatei ę sóró
beteróló duraalu, ęta Kótótórá hjtípó yaalopó.

⁵ ę diętamó betęmó bituraalu, i alarape eraalo ai ape
yóló du betale fo diaaę kisipanię? ⁶ Ti ai kale whj so whj
feanę keletómó sókó waęsóró, menę ę sesętu
betereteita, diaaę ai tuęre ape. Ti atętu beteretei hęle
mei, take ama tukóló muló betere be dęmótóráti
hękearatepa kolępoló du beterapó. ⁷ Ti noatepae, kale
yóló muló betere fo tikitu betere fotokęta, mió hęle yó
taretei hękeamó ini, kinóló du beterapó. Atę detę fu
betepatei, ę waęsóró menę sesętere ala yó tarapó. Ai

sesétu betere sekéta, take nalo mené ɔ tokó saalopó. 7 ɔ tokó saai teópa, ti ama ai sesétu betere alatóro hɔle yó tawaalopó. 8 Atétu betepa, Kótóné kale yóló muló betere fo faletu betere seké hɔkearóló sókó wapa, Tale Yesu wouraaalu kóló momunétei, dóló hepée taae falóo, ama tikimó yóló wale kokó alané ɔ mo ti doróo yaalopó. 9 Téturaalu, kale yóló muló betere fo faletu betere seké wouraaalu, Satan-né du betere ala kaaetóróti yóló waalopó. Kapala dilikóló dere alamótei so whjné mo dapóló kisipa tirópóló, kae kae kelemei alarapekélé eróo, Kótónétei eratapóló kisipa muópóló eraterere alakélé eróo, so whj feané kolóló sira yaaitere alakélé eróo, yaalo ai ape. 10 Téturaalu, ai sekéné ama kae kae dowi alané, sukóló mo ti aluyaaire so whj, dilikóló kópaae faraalopó. Atéroro aluyaai dereteita, atima aluyaqsóro tao saaire mo bete mole fo woseni hɔraleiteinépó. 11 Atétere betené atima kale kapala fotei mo nisiyópóló, Kótóné doasi fotokó dilikitere ala dotonaalopó. 12 Atétepa, dowi ala mo ekele yóló duraalu, mo bete mole fo wosóló tué tiki tirénire so whj fea só deraalopó.

Talené ala tuámó diriyóló betae yóló dere fo

13 Tépatéi, Talené ama hosaa mole norape-ó, betere dokó fea dɔné diámó kisipa muturaalu, Kótópaae mo kée du betere fota doni, mo wisirapóló kisipa mutapó. Ti noatepae, take kaae sale sukamótei diɔ Kótóné ama so whjpóló sókó sóro kae beteró beterapó. Téruraalu, me dowi alatamo hoseké yaqsóro kale Dɛi Kepe Wisinétei, diɔ tao sóro kae beteróo, diaaɔ mo fo bete wosóló kisipa tiróo, du bettereteiné Kótóné diɔ aluyaqsóro tao su beterapó. 14 Diɔ ai ala tuámó beterópóló, mió i wosetu betere fo wisinétei ɔ betterepaae ape yalépó. Atéroro yale fota, hɔle mei, dɔ tɛteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoné ama doasi ere dɛ tuámó beterópóló yalépó. 15 Térapa norape-ó, tué tiki diriyóló bituraalu, dɔné diɔpaae yó male fo kolóné ó asémó yaletéi kisipa keteréni, mo wisiyóló wosóló tuéruraalu erótu betae.

16 Dɔ tɛteróló kaae tare Tale Yesu Kerisoró Aya Kótótamoné dɔpaae yaala sókó fu beterapó. Téturaalu, ama hamokoróló hɔle tao sere alanétei, dɔ fomóné sukóló haepaae derepaqsóro, tué tiki diriraterere ala mo ti eró tawóo, take nalo waaire alimó wisi ala tuámó betaalopóló kisipa mutu, hosaa muni deyóló hajné sukóló beterópóló eróo dere alata, Talené amatei erópóló yae. 17 Ti ai seké tamoné diɔ keteké bulóló fotokratepa, wisi alaró wisi fotamo betere dokó fea yó tanópóló yae.

Pol-sépi atimamó momarae yale fo

3 Norape-ó, yaalo kemeróturaalu dere fo diɔpaae i dapa wosae. Dɔ diɔtamo bitu, Talené fo mo bete mulapóló, hɔle betere so whjné wosóló mo hapale fak-eraté fu yale kaae, dɔ i betere bemókélé ai alatóro du beterópóló, dɔpaae momarótu betae. 2 Téturaalu, dei tué mulu dowi ala du betere whjrapené dɔpaae me

sekéi ala eraqsóro momatu betae. Ti noatepae, mepaae so whj tué tiki tiró bitinipó. 3 Tépatéi, Talené ama du betere wisi ala hɔle yó taru, dowi ala erótu betere sekéné diɔ doraqsóro, diɔ ama seséyóló fotokó bulaalopó. 4 Dɔ Talepaae tué tiki tiró bitu, diɔpaae erae dere fo diaaɔ wosóló mió erótu betere kaae, nalokélé hɔle deté fu betenérápóló kisipa mutapó. 5 Diaaɔ hosaa ó kisipa kae alapaae muaqsóro, Kótóné ama yaala sókó fóló mole tuámótóro muluraalu, Yesu Kerisopaae wou betale sekéi ala ama beleté fu betale kaae, diaaɔkélé ai alatóro deté fu betepa, Talenétei bete mole ala i ape yóló, yó mótu beterópóló yae.

Dekayóló hɔle betaqse yóló dere ma fo

6 Norape-ó, Tale Yesu Kerisoné doimó dɔné diɔpaae i ala yae yóló i mulaterere ape. Dɔné diɔpaae yó mótu betale fotamo, mepaae Keriso norapéné wosóló sya fóló eréni, deka yóló hɔle betó mole whjrapetamo touyóló bitini, atima kae beterópóló diɔ kae betae. 7 Ti noatepae, dɔné i du betere ala diaaɔ kolóló syróló du betepa, ti ai ala doni, donorapóló diaaɔtei ai tuére ape. Ti dɔ diɔtamo betale sukamó deokayóló hɔle bitu, mepaae whjrapené ɔla hɔle nukuani, dupuyóló nukua du betalepó. 8 Até yaletéita, dɔné naaitere ɔlamó diɔ sekéyaqsóro, dikitamokélé dɛtamokélé, dɔné naaitere ɔlamó kisipa mutu depe tukó wei ala du betalepó. 9 Dɔné até dua yaletéita, diaaɔ dɔ taosóro matere ɔla nenépatéi, dɔné dere ala diaaɔ kolóló sya fópóló kisipa mutu yalépó. 10 Ti dɔ diɔtamo betale sukamó, diɔpaae i ala yae yóló, etei dirii ma fo yalépó. "Mepaae whjtamó kutó dini, deokayóló hɔle betepa, ti atétere whjmó naaitere ɔlakó melaqse," fo ai yale ape.

11 Diɔkó mepaae whjrape kutó dini hɔle bitutei, kutó ditu betere nisiyópóló dakeró beterapó dere fo dɔné wosalepó. 12 Atei kaae so whjppaae dɔ Tale Yesu Keriso tuámó bitu, i ala yae yóló sej fo i dere ape. Hɔle hɔko betere ala taaróló, tamoyóló bitu, diaaɔ ɔla nokole sɔtóró kutókélé atéroro diyae. 13 Térapa, mió diɔ depe tukó wei kutó ditu betere norape-ó, diaaɔ ai du betere ala wisi taaréni, ai alatóro yó tawae.

14 Mepaae whj denétamo dɔné i asémó ere fo sya fóló erénitepata, ti atétere whjné noa alakó déró ke-laasepóló mo wisiyóló kaae tawae. Ti noatepae, ama dere alamó ɔtóró hale yópólópa, ɔtamo betámó betere ala ó kotere alakélé ini, ɔ ama kae beterópóló diɔ kae betae. 15 Tétutei, ɔpaae diaaɔ bóe whjppaae er-aterere ala kaae ini, diaaɔ notóro beterópóló, atei ala ekesé yóló ɔpaae dirii ma fotei yae.

Mo kemerótu kɔleó yale fo

16 Téró yaalo kemeróturaalu dere fo i ape. Betere dokó fea diaaɔ noa alakó yaaitepa, ti hosaa muni deyóló dua betere bete Talené diɔpaae eróturaalu, Tale diɔ featamo betámó betó tawópóló yae.

17 Ita, Yaalo naasenétei aséyóló diɔpaae kɔleó dere fota, ɛ Pol-né dapó. Yaalo be hulua dokó feapaae faletua dere asé diaaɔ kilituraalu, ita Pol-né naaséné erapóló

tuę mułpóló dapó. Itei kaae naase daapa kilitu, ętóró
hjtípóló kisipa yae.

¹⁸ Tęrapa, dąné Tale Yesu Kerisoné ama hąle
hamokoróló tao sere ala wisinaale dią featamo
mulpóló yae.

1 Timoti

1 Ɛta dɔ aluyaɔsɔró tao sale Kótóró dɔ take mo wisiyóló betaaire bete Tale Yesu Kerisotamoné kale fo wisi erɔle fae yóló dotɔyale whj Pol-né i asɛ dere ape.

² Ti i dere fota, Yesu Kerisoné ala tuɔmó beteroǵpóló, yɔlo deyóló betero betere naale Timotipaae dapa, dɔné Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuɔmó kaaróló wó tare hɔle hamokoróló eraterere alakélé, kɔlené sukóló tao sere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, yɔpaae erǵpóló yae.

Tukóló muló betere fo yó matere whjrapené dere fo wosaɔse yale fo

³ Ɛ Masedonia hae kwiapaae faairaalu, yɔpaae i ala yae yóló sɛtu betale fo kaae momó dapa wosae. Mepaae whjrapené kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu betereitei foné sóró sesé du betaasepóló, yɔ Epesus be taaróló feni, aimótóró betae dere fota hɔle meipó. ⁴ Mepaae dolɔa fo ó noutererapené doi mole alarape wosaairaalu ketekɛ butu betaɔsɔró sesé du betaasepóló, dapó. Ai alarapenéta, Kótóné so whj mo betɔ kisipa muóló betereni, kae kae kisipa muóló betere ala kaarótu beterapó. Atétere alané Kótóné er-ae dere ala erótumitei, mo kisipa tiki tiraterere alané betɔ Kótóné kutó dirótu beterapó. ⁵ Yɔlo yɔpaae i alarape yae yóló sɛ dere fota, noa ala yaasepóló dumipó. Dɔ fea yaala sókó fole alatoróti du betaai dapó. Ti ai yaala sókó fole ala kaaraterere beterape i ape. Hosaa tuɔmó me alatamo hosekényi, mo wisi alatoróti muó, mepaae yale dowi alarape hɔkeamó yó melóló mo wisi kisipa betɔ muó, tuɛ tiki tiraterere alakélé tómi ini, mo ti tiró, du betereiteiné yaala sókó fole ala kaarótu beterapó. ⁶ Mepaae whjrapeta bete muleire fo wosaairaalu, i bete mole fo wisi taaróló ai fele ape. ⁷ Ti ai whjrape atimata, Kótóné kale yóló muló betere fo yó matere whj betaaitapó du betereitei, atimané yó mótu betere foró ai fo betetamo atima wisiyóló tuɛ irumeitei, hɔle foné maaté mo diriyóló kisiparapó du betera-
apó.

⁸ Ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fo mepaae whjné mo donoyóló erótu betepa, ti doni mo wisirapó. ⁹ Ti Kótóné ama i ala yae yóló muló betere fota, mo donoyóló fole whjrapené dosɔayǵpóló tukóló muló bitinitei, Kótóné yóló muló betere fo tukóló dowi alarape du betere whjrapené dosɔayǵpóló tukóló muló betereitei dɔné kisiparapó. Ti ai whjrapené du betere alarape i ape. Yaɔse yóló muló betere fo tikitere alakélé, tɛteróló kaae tare whjrape aɔmó bitini

hɔraterere alakélé kótó bitinipóló ama ala eraalo hɔtereteikélé, mo sonaalei dowi ala du betereiteikélé, wisi ala ini, dowi alatoró hɔle yó tareiteikélé, kótóné fo wosetere alaró ɔpaae momatere alatamo initereteikélé, hae aya ó mo so whj dóló sukunatere alakélé sotamo, nópu nokole alakélé, so ó whj hamomatamotei nópu nokele alakélé, kutó diraterere whj beteraai dotonóló duputere alakélé, kapala fo dere alakélé, me whjpaae i ala eraalopó yólótei mo erényi, dilikitere alakélé, mepaae kae kae dere alarapénékélé, Kótóné fo wisitamo bóe dóló só derótu betere ala mo dorapó. Mepaae whjrapené yó mótu betere foró kale mió wosetu betere fo wisitamo betɔ alatoró epa mo wisirapó. Ti ai fota, mo wisi alamaaté erótu betere Kótóné ɔpaae naao wisiyóló kaae taru, so whjpaae yó melale fae yalepó.

Talené Pol hamokoróló tao suraalu erale ala

¹² Ɛ fotokɔ bulale seké dɔné Tale Yesu Kerisoné ama kutó dirótóró tawaalopóló kisipa mutu, ɛ fopeyóló sóró betero betereiteiné, yɔlo mo kée du betera-
pó. ¹³ Take ɛta, Kótóné doi doróló faleterere whj betóo, ama so whj dóló susupuraterere alakélé yóo, hapale fopaae buóló hɔle fo dere whj betóo epatei, Talené kɔlené sukuturaalu ɛ tao salepó. Ti noatepae, ɛ ɔpaae kisipa tiki tirényi yaletéiné kɔló kɔló iru, ai alarape hɔko du betalepó. ¹⁴ Dɔ tɛteróló kaae tare Talené hɔle hamokoróló tao sere ala wisinaale ɔpaae mo dekéro eró tawóo, ai alatamo touróturaalu Yesu Keriso tuɔmó kaayóló wou betere kisipa tiki tiraterere alaró yaala sókó fu betere alatamokélé, ɔpaae eróo du betalepó.

¹⁵ I fota, so whj feané wosóló mo bete mole fo dapóló tuɛ tiki tiraaire fopa, wosae. Yesu Keriso i haepaae waletaita, dowi ala du betere so whj aluyaɔsɔró tao saai walepó. Yɔlo du betale dowi alané mepaae so whjné du betale dowi ala tɛteróló mo doasi dowi ala du betalepó. ¹⁶ Atéyale betené take yɔlo du betale dowi alamó Yesu Kerisoné ama ɛ kwia matere ala folo hapale ini, kɔlené sukuturaalu kaae taté fóló, nalo tao salepó. Ti até yale beteta, hɔle meipó. Take nalo Talepaae tuɛ tiki tiróló, mo ti betó tawaaire bete saaire so whjné ɔpaae erale ala tuɛ muturaalu Taleta, atei kaae Tale betera-
póló tuɛ muǵpóló eralepó. ¹⁷ Térapa, dɔ tɛteróló kaae tare mo doasi topo whjta sukókélé ini yóo, whj betɔnékélé mo kilini yóo, iru-
raalu, mo ti hɔle betó tare Kótó betɔtóró betera-
pa, mo ama kae ere ala wisinaale eraté furaalu, ama doi doasi doi mulǵpóló yae. Mo kée! Téyǵpóló yae.

¹⁸ Yālo hosaa mole naale Timoti-ó, Kótóné mepaae whjrapepaae yó matepa atimanémo, yā tuę muóló yale fo kaae mió yālokélé yāpaae i ašemó dere fo wisiyóló dosāyóló kisiparu sya fae. Naaotamo ai fo wisiyóló sya fóló eró tapata, ti dāné bóe whjtamo bóe wisiyóló dóo, tuę tiki tiratere alakélé yó tawóo, naao ti ki tuāpaae me hāsókó fole alakélé muni yóo, yaalo ai ape. ¹⁹ Mepaae whjrapeta, ai alarape sya fóló eréni, hōratereteiné kale wēi nuku fetée fóló dotu dere kaae, atimané tuę tiki tiraté fu betale alakélé haepaae derepelepó. ²⁰ Atéyale whjrapékó whj tamo Haimeneasiró Aleksandatamo betepapó. Ai sekētamoné du betere alané Kótóné doi wisinaale doratere ala hāle deté fu betaşósó, yālotēi Satan-né naase tuāpaae mulalepó. Ti atéyaleiteita hāle meipó. Atimaamo sekei ala suraalu, atimaamonéitei yale alamó dapóló kisipa feteyóló, Kótópaae wōpóló eralepó.

Talené doi sóró horatere ala etéro yae yóló yó male fo

2 I haemó betó mole so whj feamó momaróturaalu, tēteróló betere topo whjrapemókéle, atimané mepaae alarape tēteróló kaae tanópoló sóró betero betere whjrapemókéle momarótu betae. Atéro momaróturaalu, Kótópaae me alakó erae yóló wosetere fokélé yóo, mepaae so whj Kótóné tao sōpóló momaratere alakélé yóo, Talepaae mo kée dere fokélé yóo, du betaasepóló dapó. Ti noa ala yōpóló dumipó. Dā Kótóné mo ama kae betero betere so whj bituraalu, ama ala erótu betepa mepaae whjrapené bóe dóló sesétere ala yaşósó, mo dua betero póló momatu betae. ³ Ti atéro momatu betere alata doni, mo wisipa dā aluyaşósó tao su betere Kótóné kolóló, donoi ala du betepapó kisipa mutapó. ⁴ Ti Kótóné amata, so whj feané mo fo bete wisiyóló tuępa, aluyaşósó tao saai du betere ape. Ti noatepae, Kótóta betātóro bituraalu, Kótóro so whjtamo tuāmó betere whj Yesu Keriso āta, mo whjtóro betepapó. So whj feané kilituraalu ita Kótónépó yōpóló, kale tukóló mulale be demótóro so whj fea sukóló aluyaşósó tao suraalu, ama betere betené duputamoróló sukālepó. ⁷ Atére ala bete yó melópoló, Kótóné ę sóró betero betepapó. I du betere fota, kapala mei mo fo dapó. Juda fake mei, kae fake so whjpaee kale doasi topo whjné fo i ape yóló yó matere *aposolo* whj betóo, Kótóné kutó dirane fae yóló dotonatepa ama kutó diratere whj betóo, kale mo fo betekélé so whj feané wosóló kisipa tiki tirópoló yó matere whj betóo erópoló, Kótónéitei ę sóró beterelepó.

⁸ Yālo i dere ma fota, diā whjrapené Talepaae momaturaalu, momatere bemómaaté ini, kae kae hōko tikimókéle du betae. Atéturaalu, fopaae buóló hōle sere ala ini, mo ama kae betero betere so whj bitu, naase horóló Talepaae momatu betero póló dapó. I dere ma fo kaae diā sorapepaaekélé dapa wosae. Diā Tale aqmó sukóló bitu, ama doi hale sóró horóló momatu ai betepa, diaaę tó tikimó deraai doasi *moniné* duputere kuti ó meleke ó au yaaire *kold kapané* aleale ęla ęla ó mepaae topo niki dokotere ęla ęlapaae doasi

kisipa muaşsé. Diā Kótóné fo wosetere sukamó ó momayaairaaalu, whjné au nōpóló deratere kuti deréni, Talené ala sya fu betere sorapené kuti derótu dere kaae yóló deratepata, ti mo so whj feané kolóló mo donoi kuti deró betepapóló kisipa muaalopó. Diaaę tó tiki maaté aurai kisipa muni, tó tikiné dere wisi alané tiki tuāpaaekélé aurótu betae. Ai ala epa Kótóné kilitu, kelaalo mo kokōrapó yōpóló yae.

¹¹ Diātamo betó mole Keriso sorapené Talené ala tuę yaai dere alata, ti kaae tare whj aqmó sukóló hipa fi dua betero póló yae. Mepaae sorapené whj yó matere ala ó whj tēteróló kaae tatere ala ini yóo, whjné dere fokélé tikini yóo yóló, whjrape aqmó sukóló mo dua betero póló yae. ¹³ Ti noa betené meipó. Folosóro Kótóné Adam-pi aleyóló nalo so Ipi alipakalepó. ¹⁴ Wuliné soró whjtamo dilikāle sukamó whj Adam dilikinitei, kale so Ipi dilikipakalepó. Tétepa kale soné mo dere nisiyóló, wosóló sya feleteiné dowi ala ipakalepó. ¹⁵ Atépatei, sorape atimata mo kisipa tiki tiratere ala yóo, yaala sókó fole alakélé yóo, ama mo kae betero betere sorape bituraalu, mo donoi alakélé deté fu betóo iru, naale senaale deté fu betepakélé Talené atima aluyaşósó tao saalopó.

Tēteróló kaae tare whj disiró dikon whjrapetamomó dere fo

3 I dere fota, mo tuę tiki tiróló betaaire fopa wosae. Mepaae whj detamo Kótóné so whj tēteróló kaae tawaaire whj betaai kisipa mutupata, ti ai whjné mo kutó wisinaalepóló diyaa tuę mutu dapó. ² Kótóné so whj tēteróló kaae tawaaire whj sóró beteraitepata, ti i alarape sya fóló du betere whj sóró beteranérapó. So whj feané keletómó me alakélé ini, mo wisiyóló dua betóo, betā sotóro dokóló betóo, topo doyóló keyaa fōpóló, *wain* wēi mo dekéro nēlitere whj betóo, mepaae ala yaairaaalu hapale ini, tēteróló mo dua kisipa tekeyóló yóo, so whj feané kolóló wisi ala dere whj betepapó yōpóló dua betóo, uké wale so whj wisiyóló dape sóró firatere whj betóo, Kótóné fo yó melaai fosó fosóre whj betóo, topo dotere wēi nóló keyaa fenitere whj betóo, fopaae buóló hōle sere ala hapale ini, mo dua naame yóló betere whj betóo, me whjtamo fonéitei u só derótu i só derótu yóló dokó dokó ini, mo dua betóo, *monimó* ekęle yóló hosaa fake initere whj betóo epa, ti atére whj sóró beterae. ⁴ Atéro bituraalu, ama so naale senaale mo wisiyóló tēteróló kaae tapa, naale senaalenékélé alimané dere fo wosóló mo dua bitu, ama alimané doi sóró horaaitere alamaaté du betepa, ti atei kaae whj mo şumó sóró beteranérapó. Mepaae whjnétamó ama so naale senaale wisiyóló tēteróló kaae tawaaire kisipa initepa, ti Kótóné so whjkélé netéro wisiyóló kaae tawaaloé? ⁶ Teó wale Keriso whjitei so whj kaae tanópoló sóró beteraşse. Ti noatepa meipó. Atei kaae whjné kaae taru ā so whj tēteróló kaae tare doasi whjóló, bopé faketu betepa, Kótóné fo tokótamo yóló Satan só deróló kwia materetei atétere whj ākélé şaşósó dapó. Téyaşósó, belapaae hāle betere so whjtamokélé mo dua bitu,

wisi ala du betepa, ti ai whjné so whj kaae tanópoló sóró beterae. Ti noa ala yaqsóro dumipó. Ama yale dowi alamó, ă haleturaalu Satan-né hemó daqsóro dapó. ⁷ *Dikon* whjrape sóró beteraai depata, ti u kale whjrape du betere kaae, atimané dere ala so whj feané kolóló i whjta mo wisirapó depa, ti ai whj *dikon* sóró beteranérápó. Kapala fo dekaaporóló ini yóo, topo dotere *wain* wēi dekéro nokole alakélé ini yóo, kapala mepaae whjrape dilikóló *moni* sere ala ini yóo, hosaa tuamó me ala muni tuę tiki tiróló bitu, take kinóló muale bete mole fo diriyóló yó tare whj sumó sóró beteranérápó. ¹⁰ Atéro sóró beteraai, ama dere alapi kaae keleralemótamo, ama ditere kutó ó dere ala hasókó fóló me dowi ala initepa, ti Kótóné ki diyópoló sóró beterae.

¹¹ Atére kaae, kale *dikon* whjrapené somarapekélé mo so whjné kilituraalu ita, mo so wisipó yópoló yae. Atimané mepaae so whj eratere fo ini yóo, *wain* wēi mo dekéro néni mo tóróti nóo, fea ala duraalukélé hōko ini, mo wisiyóló yó tawóo, du betere so beterópoló yae.

¹² Diānétamo whj betākó *dikon* sóró beteraai depa, ti so betātóro dokóo, ama naale senaalekélé, ătamo betāmó betere so whjkélé, mo wisiyóló tēteróló kaae tawóo epa, ti atei kaae whj sumó sóró beteranérápó. Ai sóró beterate whjrapené kutó mo wisiyóló dité fu betere kilituraalu, i whjrapeta mo wisi ala du beteraapóló doi sóró horateremó wikélé ini, halaatere ala mo ti fakeraté fóló asane furaalu, Yesu Kerisopaae kisipa tiró betere whjrape betaalo ai ape.

¹⁴ Ɛta felekemó diā beterepaae waai kisipa mutupatei, ę waaire tų mepaae alané sesépa, diā fea hōko bitini, mo wisiyóló Kótóné naale senaaletóró beterópoló i asętu betere ape. Kótóné so whj fea ti betā bemó betere sų ai betere ape. Atéro touróló betere so whjta, mo ti betó tare Kótóné kale mo fo wisi hāle muaqsóro, be mo diriyóló daalópoló hulua elekeró iru elekétamo kaae, ai dere ape. ¹⁶ I dere bete mole fota, so whj feané mo diriyóló tuęre fopa wosae. Kótóné ama mo doa ere ala wisinaale hāle tómó mole kwia maaté dāné kisiparetei, kinóló mole bete turó netéro kisipa yaaloé?

Ti ă mo so whjné kolópoló mo whj tiki daayóló wóo, so whjné ă kilitu mo whjmaaté nisi yaqsóro, Kótótóro beteraapó yópoló Dęi Kepe Wisinétei eróo, *ensel*-rapenekélé ă mo kolóo, kae kae tiki dae mole so whjnekélé ă kisipa yópoló yó maté kwęyóo,

hae kwia feamó betóló fale so whjné ama dere fo wosóló kisipa tiki tiróo,

Kótóné ama kae ere dę tuamó beteraai dapesó holóo, erapó.

Timotipaae i ala yaeró yale ma fo

4 Kale Dęi Kepe Wisiné hākeamó yó mótu betere fo i dapa wosae. Kemeyaaire sukamó mepaae so whjrape Kótópaae tuę tiki tiró betereitei taaróló, kapala dilikitere keperapené i fo yae yóló yó mótu betere

whjrapené dere fo wosóló sya faalo ai ape. ² Ai fo yó mótu betere whjrapeta, kapala fo bole whjrapetei, Talené fo yó matere whjrape aęrapó. Atéro yó mótu betere whjrapeta, atimané deté fu betere dowi alané haletere ala ó witere ala ini, atima hosaa mo tóruyóló hāle ęla nisiró beteraapó. ³ Atimané mo so whjpaee so dokotere alakélé yaęse yóo, mepaae nokole ęlakélé naęse yóo du beteraapó. Ti ai naęse yóló sesętu betere ęlata, mo fo bete tuęruraalu Kótópaae tuę tiki tiróló betere so whjné mo kée yóló nōpóló Kótónétei ai ęla ęla aleyóló muló beteraapó. ⁴ Ti noatapa meipó. Kótóné aleyóló muló betere ęla feata, dorapóló taae faréni, mo wisirapóló Talepaae mo kée yóló nenérápó. ⁵ Ti noatapa meipó. Kótóné fo dosęayóló tuęruraalu mo-ma yó tareteiné fea ęla Talené wisiróló, ama kae tukóló muló beteraapó.

⁶ Ti ęta, tuę tiki tiraaire fo wisi mepaae whjrapené yó matepa wosóló, ai fo wisi tuamó doayalepó. Téyaletiné yālo yāpaae kale yale forape Kereso no nerapené wosópoló yó mótu betepa, ti yā Yesu Kerisoné Kutó diratere whj wisi betaalo ai ape. ⁷ Térapa, Kótóné ala aluraairaalu, mepaae bete munire kae kae dolęa foró, so disirapené bete munire fotamo du betepa, mo nisiyóló sya faęse. Téni, Kótóné ala wisinaale betā yā tuāpaae erópoló, naaotei fotokę bulatere alatóro yó tawae. ⁸ Ti noatepae, hāle tó tiki fotokę buópoló deté fu betere alata, ti sawa hāleke sukamómaaté yóló kemeyaalotei, Kótóné ama ere ala wisi yā tuamó moleteiné kae kae ala yā tuāpaae eratepa, ai eratere ala tuāpaaekélé, wisi alatóro erótu beteraapó. Ti mió dā i haemó betere alimó mo ti betere bete sóró tawóo, take nalo waaire alimókélé wisi alatóro mupa kolóo yaalopó.

⁹ Yālo yāpaae i dere fota, so whj feané wosóló mopóló tuę tiki tirópoló dapó. Take waaire alimó dāné mo wisi ala wisi kelaalopóló kisipa mutu, mo ti betó tare Kótópaae kisipa tiratapó. ¹⁰ Ti ęta, so whj fea aluyaqsóro tao saaire Kótó betereiteiné mo ępaae tuę tiki tiró betere so whjrape betā tao su beteraapó. Atétu betere alamó tuę muturaalu, dā ketekę buóló depe tukó wei ala i du betere ape.

¹¹ Yālo i yó melale forape so whj feané wosóló deté fu beterópoló yó mótu betae. ¹² Mepaae whjrapené yā teó kokopei whjpoló kisipa mutu, naao yó mótu betere fo wosaalomeipóló faleyaqsóro, naao du betere fokélé, betere alakélé, yaala sókó fu betere alakélé, kisipa tiki tiró betere alakélé, me dowi alatamo hosekényi, mo kae betere ala Keriso so whj feané kolóló, mo wisirapóló naao du betere ala sya wóló du beterópoló yae. ¹³ Ɛ yā beterepaae waai teópatei, mepaae kae kae alarape fea naao taaróló, Kótóné asęmó yóló muló betere fo betā so whj feané wosópoló hākeamó dosęayóo, so whj dekayóló haepaae derepaqsóro ketekę bulatere fokélé yó melóo, Kótóné bete mole fo i ape yóló, yó matere alakélé taarényi mo yó tawae. ¹⁴ Atétu bitu, kale Keriso so whj tēteróló kaae tanópoló sóró betero betere whjrapené naao tikimó naase mulóló momarótu

betepa, Kótóné me whjpaae i fo yae depa yale sukamó, Dęi Kepe Wisiné wisi ęla wisi yamó hęle melalepó.

¹⁵ So whj feané naao ai du betere wisi ala wisi faker-até fu betereitei kolóló, mo wisirapó yópóló kisipa keteréni, ai alapaetóro ketekę buóló erótu betae.

¹⁶ Téturaalu, naao betere alaró yó mótu betere fotamo mo hotowayóló kaae taru, naao ai yó tare ala de kayóló taaréni, hęle yótóro tawae. Ai alatamo yó tapa, ti yąkélé, naao yó mótu betere so whjkélé aluyaęsóró, tao saalopó.

Whj disiraperó wulia sorapetamo, wae sóró kutó diratere whjrapekélé feapaae i ala yae yale fo

5 Yąta teó whjpa, ma fo duraalu mepaae whj disirape foné sóró deteraainé ini, mo naao ayapaae dere ma fo kaae dua yae. ² Teó kokopei whjrapepaaekélé, naao no apupaae eratere ala kaaetóro eróo, mepaae so dispaaekélé mo naao haepaae dere ala kaae eróo, teó seimale sorapepaaekélé, mo naao ne apupaae dere ala kaaetóro eróo duraalu, mo wisi kisipa betę muóló erótu betae.

³ Naale senaale mei, mo doasi yąyątu betere wulia sorape keteréni mo wisiyóló tao sua yae. ⁴ Tétu betę wulia soné ama naale senaale ó ama naale senaalené deale naale senaale betepata, ti ai naale senaalené Kótóné ala eróturaalu, atimané hama alima kaae tatu yale kaae, atimané auma serekélé atéro kaae tapa, ti Kótóné mo wisirapó kisipa muaalopó. ⁵ Téretei, mepaae wulia so tao saaire so whj bitini, mo yąyątu bitutei Kótópaae tuę tiki tiróló, take nalo betaaire alimó wisi ala wisi kelaalopóló kaae tawóló bitu, dilikitamokélé, dętamokélé, Kótópaae tao sae yóló moma yó tarapó. ⁶ Tétu betepatei, mepaae wulia so ama tó tikiné ekęlere alamaaté du betepata, ti ai so ą mo betepatei sukune whj aęrapó. ⁷ I ala yae yóló du betere forapekélé, mo so whj feané wosóló sya fópóló yae. Ti noa yópóló dumipó. Mepaae Keriso so whjné wisi ala dumipóló eratere fo yaęsóró dapó. ⁸ Mepaae whjrapenétamo ama kili whj so tao sóró kaae tani yóo, ama soró naale senaale tamokélé wisiyóló kaae tani yóo depa, ti atétere whjné Kótópaae tuę tiki tiró betere ala amatei faleyóló, i wisi ala inipóló dere fo yaosóró, mo whjrapené du betere alakélé tęteraasepóló dapó.

⁹ Dią Keriso so whjné mepaae wulia betere sorape ęla ęla yąyątepa, tao saaire fo i dapa wosae. Diaaę mepaae wulia sorape tao saairaaalu, doi mole tikimó betę wulia so 60 ba fotamo kemenipa, ti kale sorapené doi mole tikimó touróló mullaęse. ¹⁰ Motamo ama oma aęmótóro bitu, wisi ala erótu betale doi mole so betepa, ti ai soné doi asęnérapó. Ti ai erótu betale wisi alarapeta etérópó. Naale senaale wisiyóló kaae taté fu betale alakélé, uké wale whjrape wisiyóló dape su betale alakélé, mepaae sorapené naale senaalené di dasutu dere kaae, Kótóné so whj tao sóró erótu betale wisi alakélé, mepaae kae kae seķetere so whj tao suayale alakélé, kae kae du betere wisi alatamo touróló du betepata, ti atei kaae wulia soné doi asęnérapó.

¹¹ Tétu, mepaae wulia betere teó sorapené doi mepaae doi mole wulia sorapetamo touróló mullaęse. Ti noa yaęsóró dumipó. Atima Yesu Kerisoné kutó di-raalopóló yóló mulale fo tęteróló, nalomo whj kaetamo furaalu, tikaęsóró dapó. ¹² Atéro whj tamó furaalu, folosóró yóló mulale fo tikale betené dowi dupu saęsórópó. ¹³ Ti ai alamaaté meitei, atima kutókéle dini, de kayóló hęle bitu, mené bepe bitiré kotere alamaaté dua dapó. Atéro hęko bitiré kuturaalu, kutó diteré nisi yópóló dere alakélé, mepaae so whj eratere fokélé, mo enénire fokélé hęko deté kutu beteparó.

¹⁴ Mepaae wulia betere teó sorapepaaekélé, ma fo i dapa wosae. Me whjné dią dokóló naale senaale deyóló diąné be ó nokole ęla ó mepaae ęlarapekélé wisiyóló kaae tapa, dąné bóe whj Satan-né dą Keriso fake so whj faleyóló só deraaire tų muaęsóró yae. ¹⁵ Mepaae wulia sorapeta, ti kale tų wisi taaróló Satan-né ala eraairaaalu, ai tų ai sya fele ape.

¹⁶ Mepaae kisipa tiki tiró betere soné ama kekelé so tamo atima tuamó betepa, ti ai soné atei wulia so mo wisiyóló kaae tanérapó. Ti noayaęsóró meipó. Kale Keriso so whjrape atima mepaae kekelé meire wulia sorape tao suraaalu, kekelé betere wulia sorapetamo bipi yaęsóró, kekelé betó mole wulia sorapeta, ti atima kekelénétóro tao sua yópóló yae.

¹⁷ Fo meta i ape. Kale Keriso so whj tęteróló kaae tanópóló, sóró betero betere whjrape atima Kótóné so whj mo wisiyóló dapesó fu betepata, ti atima doi mulatere ala mo ti tómó beleróló mo doa doi mulópóló yae. Atépatei, mepaae tęteróló kaae tare whjrape atimané diyópóló tukóló muló betere kutóta, ti Kótóné fo yó mótu betere alaró Keriso whj ketekę bulatere fotamo eró tare whjrape, ti mo doa doi mulópóló hale sóró horótu betae. ¹⁸ Ti noatepae, i asęyóló muló betere fo tuę muae. Kale *bulmakau* hupurapené whiti ne ó *bali* ne ke whjné naaireitei sókó fópóló, tęiya tęiya duraalu mepaae ke naęsórópóló kulumu faaraęse. Ai dere fo kaae me i ape. Kutó diratere whjné ama diale kutómó dupu sópóló melae fo asęyóló muló beteparó. ¹⁹ Térapa, me fo i ape. Betę whjné duraalu, kale tęteróló kaae tare whjné i dowi ala depa kelalepó, dere fo wosaęse. Motamo, tamo ó sore whjné kelalepó depa, ti ai kale dowi ala yale whj so whj feané keletómó foné sae. ²⁰ Ti noa yópóló meipó. Mepaae whjrapekélé ai dere ala kolóló wiyópólópó.

²¹ Yąlo i dosąayale alarape yae yóló yąpaae du betere fo hąsókó feni, mo eró taruraalu naao hosaa mole so whjpaemo wisi ala eróo, mepaae so whjpaee kae ala eróo yaęse. Tétu, mené dere fo bete wisinipatei taleturaalu, atimané take du betale alamó kisipa mutu, miókélé i ala mo du yalepóló tao sere ala ó só deratere ala momókó yaęse. Ti i dere fota, Kótóné kele tómókélé, Yesu Kerisoné kele tómókélé, ama kae sóró betero betere *ensel*-rapené kele tómókélé, yąlo yąpaae i ala mo yae yóló i mulatere ape.

²² Mepaae whj Kótóné so whj tęteróló kaae tanópóló sóró beteraai depata, ti hapale hęko sóró betereitei, ama betere alapi kęae kolóló, sawa kaae taté fae.

Térɔlemó, ama dere alatamo mo wisipa, ti ama tikimó naase mulóló sóró beterae. Mepaae whjrape dowi ala du betepa, naaotamo ai ala ekesé yóló sesétere fo initepata, ti ɔkélé ai dowi ala kwia ai sere ape. Téyaqsóró, naao du betere wisi ala me dowi alatamo hosekényi, mo wisi alamaaté du betere whj betae.

²³ Téruraalu, ɔ́ suka fea daló tare kae kae kisiró depe tuámó daale kisi betetamo wisiyóppóló, mo wɛjimaaté néni *wain* wɛjikelé sawa téti nukua yae.

²⁴ Mepaae so whj atimané hɔ́keamó du betere dowi alata, so whj feané kolóló tuérapó. Atéreteiné ai du betere dowi alamó fo tokótamo yóló kwia saaire be de teópatei, atima só deró beteraipóló, so whj feané kolóló tuérapó. Mepaae so whj atimané kinóló deté fu betere dowi ala take fo tokótamo yóló taletere sukamó hɔ́kearatepa kelaalopó. ²⁵ Atétere kaae, mepaae hɔ́keamó deté fu betere wisi alakélé, ti so whj feané kelerapó. Mepaae kikiti deté fu betere wisi alarapekélé ti so whj feané keletómó hiranénipó.

6 Kutó diróppóló wae sóró beteró betere whjrape feapaae dere fo i ape. Kótóné doiró dɔ́né yó mótu betere fotamo mepaae so whjné faleyóló doka doka yaqsóró, ai whjrape atima wae sóró dupuyale whj aomó sukóló bitu, kutó mo wisióló diraté fu beteróppóló yae. ² Mepaae wae sale whj talerapeta, ti Keriso whjrapepó. Ai whjrapeta, kale wae sale whjrape atimané nopóló kisipa muóló, atima aomó betere hýyóló deka kutó dini, mo doa ketekɛ́ buóló diróppóló yae. Ti noatepa meipó. Atima ai ditu betere kutómó botokotere ɔ́lata, ti Kótópaee kisipa tiki tiróló betere Keriso no apunétóró naalo ai ape. Térapa, i yae yóló du betere fo yó móturaalu, mo dirii ma fo du betae.

Moni-mó hosaa muaɔ́se yóló ere fo

³ Mepaae whjrapenétamó kapala fotei Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepata, ti ai whjné Tale Yesu Kerisoné yó matere fo wisiró Kótóné ala i ape yóló yó matere fotamo sya fumipó. Ti ai whjné ama dere alata, wisirapóló bopé faketu betereiné betɔ́ alakókélé mo kisipanipó. Ama nomarapetamo betɔ́ tué muóló bitini, mo sawa fomótei doasi fo nisiyóló dóroi du betere alaró u tɛ́terótu i tɛ́terótu dere alatamo du betereiné ama kisipa tiki wisini, mo dorapó. ⁴ Atéturaalu, mepaae whjné dere ala kolóló ɛ́kélé até enée yóló dei kisipa mutereteikélé, kae kae ɔ́lamó alale suraalu hɔ́le sere alakélé, me whj dei tué muóppóló kae kae eratere fokélé, me whjné me dowi ala depa kilinitei, yale-molóppóló hɔ́letei eratere fokélé, dua dapó. ⁵ Ti ai alarape du betere whjrapeta, mo foné bete sawakélé atima tuámó muni, mo dowi kisipatóró muluraalu atimasisitei hɔ́le fomaaté yó tarapó. Téturaalu, Kótóné ala erateretei doasi *moni* sere tɔ́ mole nisiyóló du beteraipó.

⁶ Tépatei, Kótóné ala erótu bitu mepaae ɔ́la ɔ́la mo dekéro saaitapóló kisipa muni, téti suraalu, ita Talené matere ɔ́la sɔ́ppóló supata, ti mo doasi ala ai ape. ⁷ Ti noatepae, dɔ́ haené depemó betero i haepaae wouraaalu mo betɔ́ ɔ́lakélé tawóló wénitu dere kaae, dɔ́

i hae taaróló fukélé me ɔ́la tawóló faalomeipó.

⁸ Téyaalopa, dɔ́ mió bituraalukélé nokole ɔ́laró der-aaire kutitamo téti mupata, ti mo kée yóló wisi tué muóló betenérápó. ⁹ Mepaae so whjnétamó ɛ́ doasi *moni* sóró néli whj betenée yóló kisipa mutupata, ti dowi alamó dée nɔ́ppóló sɔ́ sere alané kisipa okokoróló ɔ́lisóró fulapó. Téturaalu, na hemó duku dere kaae dowi alané atima dóló sukunótua dapó. Atéro doasi *monimó* ekɛ́le yóló néli whj betenée du betere alanétei kae kae hɔ́ko alaró dowi alatamo kaaróló, so whj doakale hapisɔ́a sélimó durupu dere kaae, dowi alané atima betere bete mo ti doróló só derótu beteraipó. ¹⁰ Ti noatepae, kae kae du betere dowi alata, ti doasi *monikó* senée yóló ekɛ́le du betere alané kaarótu beteraipó. Mepaae so whj doasi *moni* saaitapóló ketekɛ́ buturaalu, Kótópaee kisipa tiki tiratere ala taaróló kópaee ai fu betere ape. Ti aita, atimané yale alanétei betere bete mo doróló dei fomaake kisipa mutu beteraipó.

Pol-né Timoti fotokɔ́ bulóturaalu yale fo

¹¹ Kótóné ala erótu betere whj wisi-ó, ai du betere alarapéné ɔ́la doraqsóró botokó fóló i alarape sya fu betae. Me dowi alakélé muni, mo donoyóló fole alakélé, Kótóné ala wisitóró eraté fu betere alakélé, tué tiki tiróló bitu naao no netamo yaala sókó fu betere alakélé, me sekɛ́ ala wapatei me ɔ́la meipóló fotokɔ́ buóló Kótóné alatóró eró taru, naameyóló mo dua betae. ¹² Atéro Kótópaee kisipa tiki tiróló bitu, ama ala erótu betere mó bóe whjné ai wisi alatamo bóe dupata, ti fotokɔ́ buóló du betae. So whj feané keletómó naao duraalu, Kótópaee tué tiki tiróló beteraipó yale sukamó Kótóné, ɔ́la mo ti betere bete tuɔ́paae bitɔ́ ape, yalepó. Téyalepa, ai ti betere bete mo diriyóló tao tapatei fóló, kemene fole kwiamó sókó faasepóló dapó.

¹³ Fea kae kae betere ɔ́laró ere ɔ́latamo betere bete mótu betere Kótóné kele tómkélé, Pontias Pailat betere felekemó halaainé daalu, mo donoi fomaaté yale sekɛ́ Yesu Kerisoné kele tómkélé, i ala yae yóló mulatere fo hɔ́sókó fole ala ó dowi ala yalepóló só deratere alakélé ini, mo hotowayóló eraté fu betero, dɔ́ tɛ́teróló kaae tare Tale Yesu Keriso wale sukamó sókó faasepóló, ɔ́la ɔ́paae mo dirii ma fo i yóló mulatere ape. ¹⁵ Tale waaire be dɛ́ta, mené ali tanitei, Kótóné ama tukóló muló betere be demótóró waalopó. Fea ala feata, ti amatóró tɛ́teróló kaae taru, mo wisi alamaaté fɔ́anuraalu i haemó betó mole doasi topo whjrapero mepaae ɔ́la ɔ́la tɛ́teróló kaae tare talerapetamo tɛ́teró betere Taleta ɔ́tórótípó. ¹⁶ ɔ́ betɔ́ mo kaayólókélé ó kemekélé ini, mo ti betó tare Kótó beteraipó. ɔ́ ama kae ere de tuámó betepa, mo whj betɔ́kélé, ɔ́ betere felekepaae fenénipó. Mo whj betɔ́né kolókélé inireteiné miókélé ɔ́ kelenénipó. Ai sekɛ́ ɔ́tóró dukiróló, mo doasi fotokɔ́ bole doi kemekélé ini, mo hɔ́le muó taté fu beteróppóló yae. Mo kée! Téróppóló yae.

¹⁷ I haemó doasi *moni* tare néli whjrapené i ala yóppóló, ma fo i yóló mulatere ape. Atimané ai tare

doasi *monimó* bopé faketuraalu, take nalo ai *moniné* atima tao saalopóló kisipa mutu betaşóró yae. Ti noatepae, ai *monita*, ti muó tawaaire ɔlapakó kisipa tiki tiraalomeipó. ɔla ɔla fea mótu betere beteta, ti Kótótóró beteropó. Ai Kótóné hamokoróló dąmó ɔla ɔla fea şumó mótu beteropó. Atéro matere ɔla ɔla suraalu, mo kée yóló dą hajné sukóló só tarapó. Tétu beterapa, take nalo waaire alimó dąpaae mo wisi ala eraalopóló kisipa mutu, ąpaae betą kisipa tiki tiróló beteropóló yae. ¹⁸ Atimapaae dią doasi *moni* tare néli whj biture kaae, diaaɔ du betere wisi alamaaté dią tuąmó fąanu néli whj beteropóló yae. Atéro bitu, diaaɔ tare ɔla ɔla bukóló mepaae ɔyąɔre so whjmó hamokoróló hąle mótua yae. ¹⁹ Atétu betere alanétei, take

waaire alimó mo diriyóló beteropóló, doasi bete muaaire wisi wisi ɔla muté muté horaalo ai ape. Téyaalopa, atima mo ti betere bete mo diriyóló taru du beteropóló, i ala yae yóló yó mótu betae.

²⁰ Timoti-ó, ɔ melale ɔla wisi me alané ó me whjné doraşórópa, hotowayóló kaae tawae. Me bete munire hąle hoko fotei, so whjné mo bete mole fo nisyópóló kisipa tiraaire fo depa, aita Kótóné bete mole fotamo bóe dilapa, kisipa keteróló sisópaae erae. ²¹ Mepaae whjrapené ai fo mo dere nisyóló Kótópaae tué tiki tiróló betereitei taaróló ai fele ape. Térapa, ɔlo mo hosaa mole no-ó, Talené hąle hamokoróló tao sere ala ɔ tuąmó muó tanópóló yae.

2 Timoti

1 I dere asęta, Kótóné ama tuęre ala sya furaalu, dotonale *aposei* whj Pol-né dapó. Yęlo hosaa mole naale Timoti yę paae Aya Kótóró Tale Yesu Kerisotamo tuęmó kaaróló wou betere kęlené sukuturaaalu hęle tao sere alakélé, hosaa muni deyóló mo dua betere alakélé, yę tuęmó muó tanępóló yae.

Talené fo aęmó sukóló bitu erótu betae ere fo

³ Yęlo ayarape deale whjrape me dowi ala ini, tuę wisi muluraaalu, Kótóné ama ala eraté wale kaae, mió yęlokélé Yesu Keriso tuęmó mo ti betere bete mulapóló kisipa mutu, ę ama kutó i dirótu betere ape.

Tétu dętamokélé, dikitamokélé, yę kisipa keteréni, momatóró yó taruraaalu, Talepaae mo kée dapó. ⁴ Naao kelemó dorowou betere wole kaapemó kisipa mutu, ę hajné sukęai yę kęle wolée i du betere ape. ⁵ Yęlo tuę mutupa naao tuę tiki tiratere alata, tó mó ini, folosóró naao ausere Lois-ró naao hae Yunis-tamo tuęmó iru yale kaae, mió yę tuęmókélé mo atérápóló kisipa mutapó. ⁶ Atérapa, naao tikimó yęlo naase mulale sukamó Kótóné yępaae melale ala mo hęle muaęsórópa, si mi holópoló fılitu dere kaae, mo doa ketekę buóló erótu betaasepóló, ma fo i dapa wosae. ⁷ Ti noatepae, Kótóné dę melale kepe beteta, wiratere kepe ménitei, dę mo halaaiyóló, yaala sókó fole ala yóo, dę tuęmó kae kae mole kisipa tiki hęsókó fóló dowi ala yaęsóró, mo wisiyóló tęteróló kaae tawóo yępóló, fotokę bole kepe wisi melalepó.

⁸ Térapa, so whj feané keletómó dę tęteróló kaae tare Talené ala etérópóló yó móturaalu, halaainé erótu betae. Ama ala erótu betepa, *dipula* bemó beteró betere whj ę kilitukélé hale yaęse. Téni, kale mió i wosetu betere fo wisi yó mótu betepa, ę su betere sekę kaae mené yępaaekélé eratepa, belée tawae. Ti ai sere sekęta, Kótóné dęmopaae mótu betere fotokę tuęmó betepa, ti sýmó belenérápó. ⁹ Ti ai sekęné amatei dę aluyaęsóró tao sóró ama kae beteró betere so whj beterópóló ę beterepaae ape yaleteita, ti dęné me wisi ala dere kolóló initei, Kótóné ama mo eraalopó yóló muló betere ala sya furaalu, hęle hamokoróló tao salepó. Dę atéro Yesu Keriso tuęmó betepa melale hęle hamokoróló tao sere alata, i haeró sętamo aleyaaipeitei meló beterapó. ¹⁰ Ai alata, dę tao sere whj Yesu Keriso wale sukamó hękeamó eratepa, so whj feané kelalepó. Ti ai sekęnéta, sukutere ala ama sóró mo ti aluróo, mo ti betó tawaaire ala dę tuęmó mupa so whjné kolóo yępóló, mió i wosetere kisi fo wisi yó mótu betereiteiné hękearalepó. ¹¹ Mió i wosetu betere

kisi fo wisi kae kae be huluamó betó mole so whjné wosępóló Kótóné fo i ape yóló yó melóo, bete mole fokélé yó melóo yępóló, amatei ę dotęyaairaaalu sóró beterelepó. ¹² Atétu betere alamó ę sekę su betepatei, wiyóló haletere alakélé dumipó. Ti noatepae, ę tuę tiki tiróló betere sekęta, yęlo mo diriyóló tuęrapó. Atéru, mo hotowayóló kaae tawae yale ala mió i betere alimókélé amatei kaae taté fóló, take kemene fole sukamókélé ama mo sýmó kaae tanérápóló kisipa mutapó.

¹³ Yęlo yó matepa wosale fo mo diriyóló tuę mulu, naao yó mótukélé ai fo kaaetóróti yó mótu betae. Atéro yó móturaalu, Yesu Keriso tuęmó bitu, kisipa tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, yó tawae.

¹⁴ Mené yępaae wisiyóló kaae tawae yóló melale ęla wisi me ala yaęsóró dę tuęmó betere Dęi Kepe Wisiné yę fotokęratepa, mo hotowayóló kaae tawae.

¹⁵ Esia hae kwiamó betó mole whjrape feané ę taaróló fupa, Fikelus-ró Hermosenes-tamokélé ę taaróló feletei naao ai tuęre ape.

¹⁶ Onesiporus-ró ama be whjtamopaae Talené kęlené sukóló tao sere ala erópóló yae. Ti noatepae, ę *sein* kępiné dokóló *dipula* bemó betepa kilitu, atima wiyóló hale ini, wisi ala eraté fu betepa, ę kisipa feléyóló betalepó. ¹⁷ ę Rom be huluapaae wóló, ę momó beterérópóló kelaai kikitu wikélé ó hókélé ini, mo ketekę buóló keketé kutu beteró naló ę kelalepó. ¹⁸ Take Tale waaire be dęmó ama kęlené sukóló tao saaire ala wisinaale ępaae erópóló yae. Dęmo Epesus bemó betepa, ama ę tao suraaalu, kae kae ala eraletei naao ai tuęre ape.

2 Térapa, Yęlo naale-ó, Yesu Kerisoné hęle hamokoróló tao sere ala tuęmó fotokę buóló betae. Atéro bitu, so whj feané keletómó yęlo yó mótu betepa wosale fo naao mepaae mo wisi ala yó tare whjrapepaae i kale fo wisi mo wisiyóló kaae tawae yóló sóró beterae. Ti ai whjrapeta, hęle whjrape meitei, mo so whjpaae Kótóné fo yó melaai mo sęre whjrapetóró sóró beterae. ³ Dęta, Yesu Kerisoné sóró beteró betere diki tare whj wisirape sę beterae, sekęi ala wapakélé me ęla meipa, dęmo betámó titiyóló bitu, hęle belée tawae. I haemó betó mole diki tare whjrapené dere ala tuę muae. ⁴ Atima tęteróló kaae tare whjné kisipa tiki feléraaire alatóró yó taru, mo so whjné kae kae du betere alatamo hosekényóló dumipó. ⁵ Atétu dere kaae, mepaae whjrape sururu yóló furaalu, i yae yóló muló betere fo wisiyóló sya fenitepata, ti kale folosóró fole whjrapené derótua dere topo tao saalomeipó. ⁶ Kutó dituraaalu, depe tukó wei ala du betere whjnéta,

folosóro ɣlumé dere ɣla amapi senérapó. ⁷ Ƴalo i dere fo bete wosóló, noa fo betené dérópóló kisipa tekeyae. Atétepa, ti ai forapené bete Talené ɣɔpaae yó melaalopó.

⁸ Ƴalo i yó mótu betere kisi fo wisita, kale Depit-né deté wale whj Yesu Keriso sukóló momó kepaayóló beteraóló du betere fo mo diriyóló wosóló, kisipa muae. ⁹ Ai fo erótu betere, ɛ mo dowi ala yale whj kaae *sein* képiné dokóló *dipula* bitu, mo sekɛ su beteraóló. Téretei Kótóné fota *sein* képiné dokóló munipó. ¹⁰ Atérapa, Kótóné sorokó su yóló kae betero betere so whjrapeta, Yesu Kerisoné tao sóro mo ti betó tawaaire dɛ tuámó beteraóló kisipa mutu, ɛ kae kae sekɛi ala sótoró tarapó.

¹¹ I dere fota, mopóló kisipa tiraaire fopa wosae.

Dɔ ɔtamo sukutepa, ti dɔ momó kepaayóló ɔtamo betamó betaalopó.

¹² Mió i betere alimó dɔpaae sekɛi ala wapakélé, hep-ée taae faróló fupa, ti take nalo waaire alimókélé, fea ala fea ama kaae tare kaae, dɔkélé ɔtamo betamó bitu, tɛteróló kaae tawaalopó.

Dɔnéta mo ɔ tuɛnipó depa, ti amakélé dɔpaae diɔkélé ɔ tuɛnipó fo yaalo ai ape.

¹³ Dɔnéta mo ama ala erótu betere hɔyóló taalatepa, ti ama dɔné dere kaae yaalomeitei, ama yó tare ala hɔle yótóro tawaalopó.

Ti noatepae, ama ere ala amatei doróló me kae ala enénipó. Ama du betere ala wisitóro hɔle yó tarapó.

Kótóné ama kutó diratere whj wisipó yópóló kutó wisiyóló dirae ere fo

¹⁴ Kótóné fo wisi erótu betere so whjrapené kisipa keteraɔsóró yó maté fu betae. Tétu, hɔle mo sawa fomóte doasi bete mole fo nisiyóló alale sóro u só derótu i só derótu ɔɔsóró, Kótóné keletómó mo dirii ma fo du betae. Ti noatepae, atei bete munire fo wosetere whjrapené kisipa tiki dorótu beteraóló.

¹⁵ Naao Kótóné kutó ditu betere, hɔko dirateremó haleɔsóró, mo bete mole fo wisi donotóro yó mótu betae. Atétepa, Kótóné naao ai ditu betere kutó wisiyóló kɔae kolóló mo whj wisipóló dukiratere fo yópóló, mo doa ketekɛ buóló erótu betae. ¹⁶ Kótó sisópaae eróló, hɔle hɔko forape wosaaitapóló ɔɔse. Ti noatepa meipó. Atei fo du betere so whjta Kótó kisipa keteróló sisópaae mulóló mo ti aluraté faalo ai ape.

¹⁷ Ai whjrapené yó matere fota, dowi humu fakeyóló kɔlaate furaalu, whjné tiki turó dorótu dere kaae, so whj feané kisipa tiki mo ti doraalo ai ape. ¹⁸ Ai fo yó mótu betere whjrapekó Haimeniasisró Piletus-tamo kale mo fo wisi taaróló ai fele ape. Ti atimaamoné etei fo du beteraóló. Dɔ Keriso so whjta, take kepaayóló betere, momómo kae kepaayaalomeipó du beteraóló. Atétere foné mepaae so whjné tuɛ tiki tiró betere ala mo dorótu beteraóló. ¹⁹ Tétepatei, Kótóné mo ti muó tawaaire bete tukóló muló betere kapo fake tómotéi i fo aseyóló muló beteraóló.

“Talené ama naale senaleta, ti amatóro tuɛrapó.” Fo me i ape.

“Talené ama ala erótu betere so whj feata, ti ama so whjpa, dowi ala mo taaróló kae betae.”

²⁰ Betɔ néli whjné ama doakale tɛne be dolomó, *kold kaparó silpa kapatamoné* aleale wisi wisi ɣla muóo, mepaae mo ni fakeró haetamoné aleale ɣla ɔlakélé muóo, erapó. Atére ɣla ɣla mepaae mo wisi kutó maaté diyaairaalu bukóló kae mulóo, mepaae ɣla ɣla, ti hɔle hɔko kutó diyaa saaitapóló kae mulóo, dua dapó. Mepaae whj dené hɔle bete munire ala sisópaae mulóló, me alakélé munipa, ti mepaae kae kae wisi ala ai whjné sɔmó eranérapóló kisipa mutu, Talené taleyóló kae betero beteraóló.

²² Teó so whjné ekɛle yóló du betere dowi ala ɔpaaekélé eraɔsóró, mo hotowayóló kaae tawaae. Atéroró, Kótóné so whj atima hosaa tuámó mo wisi kisipa betɔ mulu, Talepaae momatu betere so whjta mo wisi be-tamó bitu, mo donoi alamaaté yó tawóo, tuɛ tiki tiratere alakélé yóo, yaala sókó fóló hosaa muni deyóló dua betóo iru, ketekɛ buóló eraté fu betae.

²³ Topo doyóló okokoi kisipa mole whjrapené u só derótu i só derótu dere kaae momókó ɔɔse. Ti noatepae, atétere alané hɔle sere ala kaarótu betereitei naao ai tuɛre ape. ²⁴ Ti atei kaae ala Talené kutó diratere whjné dere ala meipa, mo ɔɔse. Téní, so whj featamo mo dua naameyóló bitu, Kótóné fo wisi betɔ yó melatere fosó fosóre whj betae. Menétamo ɔpaae dowi ala eratepa, ɔpaae kwia tokɔ melaa kisipa muni, mo donoi ala betɔ erótu betae. ²⁵ Kótóné kutó diratere whjrapetamo bóe du betere whjrapepaae Kótóné fo wisi mo dua naameyóló yó mótu betae. Ti ai bóe du betere alata, hɔle meipó. Satan-né ama kisipa mole ala erópóló, atima ama hemó ai daló betere ape. Atérapa, ai yó matere fo wisi woseté furaalu, Kótóné atima kisipa tiki feteraóló dua yó mótu betae. ²⁶ Atéroró fetatepa, mo foné bete diriyóló tuɛturaalu momómo kisipa wisi muóló, Satan-né hemó doló mualetei sokóló hɔle fópóló eraalopó.

Kemetere be dɛmó Kótó hɔróló bóe daaitere ala

3 I dere fo mo diriyóló wosae. Kemeyaitere alimó mo dowi sekɛi ala wapa so whj feané i alarape du betaalo ai ape. Atimatei atima yaala sókó fole ala yóo, *monimó* ekɛle dere ala yóo, bopé fake dere ala yóo, amatei ɔ hale horatere ala yóo, dowi teka fo yóo, atimané hae aya aɔmó sukóló bitini yóo, mené wisi ala eratepatei mo kée dere fo ini yóo, Kótóné ama kae betero betere so whj bitini yóo, mepaae so whjpaee yaala sókó fole ala ini yóo, me whjta mo hɔle saletei hapale kemeraaire tuɛ muni, dowɔae fole ala yóo, er-aterere fo yóo, atimané ekɛlere ala tɛteréni yóo, kɔle dere alakélé ini, susupuratere alamaaté eróo, me whjpaee wisi ala eraai tuɛ muni yóo, mo no apu nisirutei eleké deyóló dóo, yaaitere ala kisipa tekeyóló ini hɔko yóo, mené kolóló dukirópóló nene dere ala yóo, tó tik-iné yaaitere ala ekɛle yóló duraalu, Kótópaae yaala sókó fole ala ini yóo, atima Kótóné ala eratere whjrape aɔrutei ai ala eraaire fotokɔ meitepa, atimanéitei

hóyóló taaralepó. Atei ala du betere so whj̄tamo fulumu yóló bitini tika kae betae.

⁶ Ai ala du betere whj̄rapené wisi ala yaai tuę munire sorapené bepaae kikiti dua sókó fóló kale sorapené kisipa tiki doróló i ala yae yóló yó mótu beterapó. Ti ai sorape atima du betere dowi alané atima só deróló atimané kisipa tikikélé beséné ni upaae só fua ipaae só wua dere kaae, kae kae dowi ala yaai ekęle yóló du beterapó. ⁷ Atimané kale fo wisi saalopóló su betepatei mo foné bete wisiyóló kisipa mutumipó. ⁸ Take Mosesné Kótóné fo i ape yóló yó mótu betepatei, Janes-ró Jamperes-tamoné ai fotamo bóe du bitu yale kaae, ai whj̄rapenékélé mo fotamo bóe du bitu, dowi ala yaaire kisipatóró fānuraalu, Talepaae tuę tiki tiró betaaire ala sūnipa, Kótóné atima taaralepó. ⁹ Kale u whj̄ tamopaae yale kaae, ai whj̄rapené hōko ala du betere bete so whj̄ feané kolópoló hākearatepa fōlo sukamó deté fu betaalomeipó.

Pol-né Timotipaae i ala yae yóló ketekę bulale fo

¹⁰ Tépatei, yālo yó mótu betere fokélé, ę betere alakélé, yālo yaai tuę mutere alakélé, kisipa tiki tiró betere alakélé, sekę beleté fu betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, sekę ala wapatei hepée taae faróló hāle yó tare alakélé, susupui ala erótu betepakélé, kae kae su betere sekę alakélé, ę Antiok beró Ikoniam betamomó betepakélé, Listra bemó betepakélé, ępaae kae kae susupui ala erótu betaletai, fea naao ai tuęre ape. Ai alarapené ę só deraşóró Talené ę tao salepó. ¹² I fota mo dapó. Mepaae whj̄ detamo Yesu Keriso tuęmó bitu, Kótóné ala eraai kisipa muóló erótu betepatei mo whj̄rapené atimapaae sekę ala erótu betaalopó. ¹³ Ai ala erótu betere whj̄raperó mepaae wisi ala du betere nisi dere whj̄rapetamo atimatei dilikitu yale kaae, atimané mo so whj̄kélé dilikitu beterapó. Atimané atéro du betere dowi ala mo ti faketuraalu, atima mo doraalopó. ¹⁴ Atimata ai ala du betepatei, yāta kaepa, yāpaae ai fo yó melale so whj̄rape naao tuęru atimané yó melale fo tuętóró yó tawae. Kótóné mo ama kae aşyóló muló betere fota, yā mo ketemó bitu woseté waletai naao mo tuęrapó. Ti yā Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiraté fu betereiteiné aluyaşóró ai fonétei mo tao saaire bete wisiyóló tuę yópoló, yó melanérapó. ¹⁶ Kótóné aşemó yóló muló betere fo feata, ama bole fomo sókó faraleiteiné eró beterapó. Ti aita noa ala yópoló meipó. Kótóné ala erateré whj̄né kae kae wisi ala erótu beterópoló kisipa mutu, yóló muló beterapó. ¹⁷ Tétu, ai fonétei mo so whj̄paae yó matere ala yóo, dowi ala depa foné sere ala yóo, me hōko ala depa donorate ala yóo, Kótóné ama donoi alamaaté mo şumó wisiyóló eraté fōo enérapó.

⁴ Kótóné kele tómkélé, dā betere so whj̄ró sukāle so whj̄tamo fo tokótamo yóló tale yaaire whj̄ Yesu Kerisoné kele tómkélé, ę waaire be dęró ama tęteróló betere alatamomó tuę muturaalu, yālo yāpaae i ala yae yóló dirii fo i dere ape. Kale fo wisinaaleta so whj̄ feané wosópoló i ape yóló yó mótu betae. ² Ai fo yó melaai tukóló muló betere be dęmókélé, ó mo hāle be

dęmókélé, naao yó melaaire fo ali ali yaşóró taleyóló kisipa muóló betae. Atétu, mepaae whj̄rapené hāşókó fupa donorate alakélé yóo, me dowi ala depa taalae yóló, foné sóró ketekę bulatere fotei yóo du betae. Atéro yó matere fo wisiyóló sya fenitepa, foné sóró hapale só deréni, dua kaae taté fu bitu, kale bete mole fo betā mo hotowayóló yó mótu betae. ³ Ti noatepae, mepaae whj̄né kale mo bete mole fo wisi yó mótu betepatei, so whj̄né wosetere hōraaire ali waalo ai ape. Ai fo wisi wosetere hōróló, atimané yaai kisipa mole ala sya furaalu, diāné yó mótu betere fo wosaalo hōróló atima woséliné ekęle yóló wosetu betere fo wosaaitapóló, atei kaae fo yó matere whj̄rapepaae ape depa, atima fea wóló touraalopó. ⁴ Ti mo bete mole fo wisi atima wosetere hōróló sisópaae eróló, bete munire dolā fo wosaairaaluu ekęle yaalopó. ⁵ Ai alata mo du betaalotei, yāpaae kae kae ala wapa, furu furu ini, kisipa diri iruraalu halaayóló betae. Mepaae sekę ala wapakélé belée taruraalu, kale mió wosetere fo wisi betā yó mótu bitu, Kótóné yāpaae erae yóló muló betere ala fea taaréni eró tawae.

⁶ Ti noatepae, mo so whj̄né Talepaae momaturaalu, kale *wain* węi momatere kapo fale tómó sunée derótu dere kaae, yālo betere bete mió i kemeratere ape. Ti ę i hae taaróló faaire be dę mió i sókó waaitere ape. Kale bóe dale alakélé yālo mo wisiyóló dóo, sururu yóló fóló sókó fōpóló muló betere dālemó sókó fōo, Yesu Kerisopaae tuę tiki tiratere alakélé hāle yó tawóo yalepó. ⁷ Téyaleiteiné mió yālo doimó muló betere topo tao mulapó. Ti aita hāle topo tao meitei, dā feané yale alamó fo tokótamo yóló mo donotóró taletere Talené ita, mo donoi ala du betere whj̄ i ape yóló melaaire topo taopó. Ti aita, yālomaaté saalomeitei, Tale waaire be dę sókó wōpóló kaae taté fu betale so whj̄ feané saalopó.

Pol-né Timotipaae hapale ape yale fo

⁹ Fo me i ape. Yā ę beterepaae hapale waasepólópó. Ti noatepae, Demas ę i haemó du betere alamó hosaa muturaalu, ę taaróló Tesalonaika bepaae ai fele ape. Tétu, Kresens-kélé Kalesia bepaae fōo, Taitus-kélé Dalmesia bepaae fōo depa, Luk betā ętamo i betere ape. Ti Mark ęta, ę Talené kutó diratepa tao su betere whj̄ wisipa, yā wou ę dapesó ape. Tikikas ęta Epesus bepaae fōpóló, yālo dotęyalepó. ¹³ Tétu, yālo bukutere kuti Troas bemó yālo no Karpus-tamo mupa walepa, yā wou sóró ape. Yālo bopeyóló mulale aşetere sókurape sóró wou, kale hupu sekaşné aleale aşetere sókurapekélé ai mulapa, taaróló wéni, mo sóró ape.

¹⁴ *Kapa* diriné ęla ęla aletu betere whj̄ Aleksandané doasi bóe dóló ępaae sekę ala eralepó. Atéyale kwia-ta, ępaae Talenétei tokó melaalopó. ¹⁵ Ai sekéné dāné yó mótu betere fotamo doasi bóe dalepa, yātamokélé bóe dóló me dowi ala eraşóró mo hotowayóló kae tawae.

¹⁶ ętamo fo tokótamo yóló só deraai kaae sóró taleyale sukamó me whj̄né ę tao sere fo yaai ani, atima feané ę taaróló felepó. Atimané atei ala yale kwia Tal-

ené alurópóló yae. ¹⁷ Tépatei, Tale ɛtamo betámó daalu fotokɔ sýmó bulaleteita, kale fo wisi yálo mo diriyóló eratepa Juda fake mei, kae fake so wh̄j feané wosópóló eralepó. Téteremó, atimané ɛ mo felekemó dóló aluraletei, Talené tao salepó. ¹⁸ Mepaae wh̄jrapené kae kae dowi ala ɛpaae eraɔsóró, Talené ɛ tao sóró ama tɛteróló betere hepen bemó ere ala wisi tuámó beterópóló, mo wisiyóló dapesó fóló beteraalopó. Ama doi betá mo doasi doi muó taté fópóló yae. Mo kée! Téryópóló yae.

Mo kemerótu kɔleó yale fo

¹⁹ Prisila-ró oma Akuila-tamopaaekélé, Onesiporus-ró ama kekelé so wh̄jamopaaekélé kɔleó yae. ²⁰ Erastus Korin bemó betóo, Tropimus ɔ Miletus bemó heponé sukóló muóo epa taaróló walepó. ²¹ Yáta, sosóli ali waaipatei, ipaae hapale waasepóló dapó. Yupulus-nékélé, Pudens-nékélé, Linus-nékélé, Klodianékélé, mepaae Keriso norape feanékélé, yáppaae kɔleó dapó.

²² Térapa, Tale naao kepe bete tuámó bitu, ama h̄ale hamokoróló tao sere ala yá tuámó sɔrópóló yae.

Taitus

1 ¶ Kótóné kutó diratere whj bitu, Yesu Kerisoné dotęyale *apose*/whj Pol-né dapó. Atéro dotęyaleiteita hęle mei, Kótóné ama sorokó su yóló betero betere so whjné Talepaae tuę tiki tiróo, kale bete mole fo tuę yóo, yópoló ę dotęyalepó. Ai bete mole mo fo wisi diriyóló kisiparu, tuę tiki tiróló Talené ala eraté fu beterao. ² Ti tuę tiki tiratere alaró mo bete mole fo diriyóló kisipare alatamota, take nalopaae mo wisi ala tuęmó betaalopóló, mutere tuę tó mó belerapó. Ti ai alata, kapala fo mo sawakélé eneitere Kótóné sęró haetamo kaaraa teópa, mo taketitei yóló munélipakalepó. ³ Dę aluyaęsóró tao su betere Kótóné ama fo wisi ępaae mo wisiyóló kaae taru, so whjpaee yó male fae depa, yęlo yó maletiné Kótóné ama mo eraalopóló tukóló muló betere be demótóró ama yóló mulale fo hękearalepó.

⁴ Taitus-ó, yęlo i dere aęęta, dęmo wusuró mo betę fotóró wosóló Talepaae tuę tiki tiró betere alakélé betę ala ereteiné yę yęlo hosaa mo turó mole naalepa i dere ape. Dęné aya Kótóró dę tao sóró wisiró betere whj Yesu Kerisotamoné hamokoróló tao sere alaró hosaa muni deóló dua betere alatamo yę tuępaae erópoló yae.

Atimané diyaai yale kutórape kemerópoló Tatus Kritmó beterae fo

⁵ ¶ faairaalu, yę weiné bopéro daaló betere hae Kritmó beteróló fele bete i ape. Mepaae diyóló kemeréni, kwia mupa taarale kutórape naao donoróló diyóló kemeróo, ai hae kwiamó tę mole be huluamó betere Keriso so whj tęteróló kaae tawaaire whj disirape sóró beteraté kweyóo, yópoló taaróló felepó. ⁶ So whj tęteróló kaae tawaaire whj disi sóró beteratepa, i ala ere whj sóró beterae. Me dowi ala yalepóló só derénitere whj betóo, sokélé mo betętóró dokóo, ama naale senaalekélé Talepaae tuę tiki tiró betóo, mepaae so whjné ama naale senaale hama alima aęmó bitini dowęae fóló, atimané tó tiki felé yaaire ala du betepa, só deratere fo ini yóo, dere whj sóró beterae. ⁷ Atéro beteratere whjta, Kótóné ama dirae yale kutó tęteróló kaae tareteiné mepaae whjné me dowi ala yalepóló só deratere fo ó mepaae whjné dere fo woseni dowęae furaalu, ama kisipa mole alatóró sya fole whj ó hapale fopaae butere whj ó *wain* wej mo dekéro nokole whj ó hapale fopaae buturaalu hęle sere whj ó doasi *moni* saai ekęleru, kapala ala du betepa, ti atétere whj beteranénipó. ⁸ Ai dosęayale alarape ini, uké whj wisiyóló dape sóo, wisi ala maaté yaai ekęle yóo, ama

tikiné ekęlere ala ini, ę amatei tęteróló kaae tawóo, ama dere ala fea mo donotóró yóo, Talené ama ala erópoló, kae betero betere whj betóo, yaaitere alarape taleyóló mo bete mole alatóró yó tare whj betóo epa, ti so whj tęteróló kaae tanópoló, sóró beterae. ⁹ Térapa, kale bete mole mo fo mené yępaae yó melaletai diriyóló tuęru, mepaae so whj ketekę bulóo, ai fotamo bóe du betere so whj donoróo, enére whjtóró sóró beterae.

¹⁰ Ti hęle hęko whj sóró beteraęse dere fota, ti i betené dapó. Kale mo fo wisitamo bóe du betere whjrapekélé, bete muni hęle hęko fo du betere whjrapekélé, kapala fo yóló so whj dilikitu betere whjrapekélé fea betó mole tuęmó tiki sekaę tikae du betere whjrape mo dekéro betó moletiné dapó. ¹¹ Atimané du betere alata, enénire fotei ai yó mótu betere ape. Aita hęle dumi, kapala so whj dilikóló *moni* saai du beterao. Atéro yó mótu betere foné betę whjné ama soró naale senaaletamokélé, ama fake whjkélé, atima fea betę be dolomó betó moletai ai dorótu betere ape. Atétu betere ala momó kae yaęsóró, mo taalae yóló foné sae. ¹² Ti ai Krit haemó betó mole whjrape atimané fo eratere kóló whj betęné i fo erapó. “Weiné bopéro daaló betere Kiriti haemó betó mole so whj fea kapala fo buóo, hupu haęné dere kaae, dowi ala hękeamó hęko yóo, dekaýóló bitu ęla maaté dekéro naai ekęle yóo, du beterao,” ¹³ Atimané fo eratere kóló whjné i alarape du betepa kelalepó dere fota ti mo dapó. Térapa, Taitus-ó, naao tęteróló kaae tare so whj atimané tuę tiki mo diriyóló tirópoló, Juda fake so whjné dolęa foró kale mo bete mole fo hórle whjrapené i ala yae dere fotamo wosaęsóró, mo deteraa yóló atima foné sóró ma yae. ¹⁵ Mepaae wisi tuętóró mole whj atimané dere alaró dere fotamokélé, mo wisiyóló du beterao. Téretei, mepaae whj tuę tiki tiró bitiniru, atimané hosaa tuęmó dowi kisipa mupa, ti ama dere foró dere alatamokélé wisini, mo turó dorapó. Ti i dere fota, mo dapó. Atimané tuę tikiró hosaa tuęmó mole alatamota, wuliné api fulukó fóló ęla wisi dorótu dere kaae, dowi alané atima mo ti doró beterao. ¹⁶ Ti Kótó tuęrapó du betepatei, atimané dere alané ti Kótó tuęnipóló hękeamó yó matapó. Atima mo sonaalei ala du betere so whj betóo, dere fokélé woseni, tikóo du bitu, wisi ala yaaire mo sęnipó.

Sere otere ó teó so whjpaae Talené bete mole fo etéro yó manérapóló ere fo

2 Naao fo yó móturaalu, kae kae fotamo touróló yó meni, Kótóné mo bete mole fotóro erótu betae.

² Atéro yó móturaalu, mepaae hãle Keriso maaté betere whj disirape atimané dere ala sawa tétitóro yóo, nokole ðlakélé kisipa tekeyóló tétitóro nóo, so whjné atima dere ala kilituraalu, mo donoi ala dapóló doi mulóo, atimané mepaae ala yaai fopaae hapale buni, hotowaró kaae taru, tuę tekeyóló yóo, Talepaae tuę tiki tiratere alakélé, yaala sókó fole alakélé, Talené ala taaréni, hãle yó tare alakélé mo diriyóló kisiparu, erótu betere whjtóro beterópoló, ma fo yae.

³ Até dere kaae, so disirapepaaekélé, atimané dere ala Talené so whjné dere alatóro du beterópoló yae. Téturaalu, so whj eratere fo ó *wain* wëi dekéro naai ekęle ini, mo wisi fo maaté yó mótu beterópoló ma yae. ⁴ Téturaalu, ai so disirapenemo mepaae teó sorape atimané whjro naale senaaletamopaae yaala sókó fole ala du beterópoló, etéro yae yóló yó manérapó. ⁵ Atimané me ala yaai fopaae butere ala hapale ini, hotowaró kaae taru, tuę tekeyóló mo wisi alatóro yóo, bemó ðla bilitere alakélé, naale senaale kaae tatere alakélé, be kaae tatere alakélé, mo kelaalo kokęi alaró hosaa tuęmó me kisipa muni, mo wisi kisipa betę muóló, atimané whj aęmó beterópoló ma fo yae. Ama fo yae deretei hãle meipó. Atimané du betere ala mepaae so whjné kilituraalu, Kótóné fo bete muni nisiyóló doka doka yóló faleyaęsóró dapó.

⁶ Whj disiró so disitamopaae yale fo kaae, teó whj-paaekélé atimané mepaae ala yaai tuę tekeyóló hotowaró yópoló, ma fo yae. ⁷ Naao du betere wisi ala so whjné kolóló, atimané tokóló yópoló, yó mótu folosóró naaopi yae. Atéro, naao yó matere fomo kae yóo, dere alakélé kae yóo ini, mo betę alatóro erópoló yae. Téturaalu, i ala tómó mole ala kaae aęréni, mo bete mole alapóló tuę muóló yó mótu betae. ⁸ Atétepa, ti naao yó matere fo atimané wosaalomeipóló, mené só deratere ala enénipó. Ti noa yaęsóró du meipó. Yętamo bóe du betere whjrapené dę hãsókó fole ala initepa kilitu, atimané yale fomó atimatei hale yópoló dapó.

⁹ Atéturaalu, wae sóro kutó diratere so whjrapepaaekélé atima tęteróló kaae tare whj aęmó bitu, atimané tuę tiki felé yópoló kutó wisiyóló dirae yóló ma fo du betae. Kutó diratere whjrapené atima tęteróló kaae tare whjné dere fo woseni dowęae fóo, atimané mepaae ðla ðlakélé ðlémi sóo yaęsóró yae. Aténi, atima tęteróló kaae tare whjrapené me ðla ðlémi nokole ala ini yóo, erae dere alakélé mo wisiyóló eróo depa kilituraalu, kutó diratere whj wisipóló tuę muaalopó. Atéro atimané mepaae alarape duraalu, i dere ma fo sya fóló eratepa, ama fo woseturaalu, ama fo wisita mo bete mulapóló, Tale dukirópoló dapó.

¹¹ Ti noatepae, so whj aluyaęsóró Kótóné ama hamokoróló tao sere ala mió i alimó betere so whj feané kolópoló hãkearó beterapó. ¹² Kótó bitini nisi yóló du betere alaró i haemó ekęleyóló du betere

alatamo yae yóló sętepa, ai ala mo yaalo meipó yóo, mió i betere alimó mepaae ala yaai kisipa tekeyóló yóo, mepaae dere alakélé mo donotóro yóo, Kótóné ama ala hãle eró tawóo yópoló, ai fo wisinétei dępaae yó mótu beterapó. ¹³ Dę noa wisi ala kelaai hękesetamo kaae tawóló betere? Dę tao sere whj Yesu Keriso aęta, dę tęteróló kaae tare doasi Kótó beterapóló, ama kae ere dę wisinaaletamo wale ala kelaairaaalu, dę hajtamo kaae tawóló i betere ape. ¹⁴ Dę dowi alané dokóló muló betepa, ai sekęné ama betere betené dę dupuróló a sukęleteita, hãle meipó. Dę dowi ala mo sawakélé muni, mo ama so whjtóro bitu, mo wisi ala-maaté ekęle yóló deté fu beterópoló, erapó.

¹⁵ Atérapa, ai dosęayale alarapetamo naao yó mótu betepa, ti mo wisirapó. So whjné mepaae hęko alarape taalae yóló foné sóo, du betere wisi ala taaréni ketekę bulóo yae. Ti yęta, Talenétei ama ala erópoló, sóro beteró beterapa, mepaae so whjné yę belei aleróló só deratepa, ai dere fo woseni, ai bete mole fo yó matere ala betę du betae.

Mo wisi ala betę erótu betae ere fo

3 So whj tęteróló kaae tare *Gavman* whjraperó mepaae ala kaae tanópoló sóro beteró betere whjrapetamo aęmó betae yóló Kótóné so whjpaae ma fo yae.

Atéturaalu, atima kale tęteróló kaae tare whjrapené yae dere ala sya fóló eróo, mepaae wisi ala ketekę buóo, me whj eratere fokélé ini yóo, mepaae so whjta-mo naameyóló mo dua betóo, me whj hamomané kisipa sekę yaęsóró dere ala kisipa tekeyóló yóo, bopé fake ini, deróló dua betóo erópoló ma fo du betae.

³ Take betale alimó dękélé kisipa okoko yóló hęko bitu, ai fo wisi wosóló aęmó bitini, dowęae fóló du betale alané dę dilikitu betalepó. Atétepa, dęné tó tikiné ekęle du betale alaró kae kae du betale feléi alatamoné dę dokóló wae sóro kutó diratere whj beteró beterepó. Dęné no nené dere ala kilitu, dękélé ai ala enée yóló dei kisipa muturaalu, dęné atima hóróo, atimanékélé dę hóróo, deté fu betalepó. ⁴ Tépateti, dę tęteróló kaae tare Kótóné ama ere wisi alaró yaala sókó fole alatamo hãkearale sukamótóroti, dę aluyaęsóró ama tao salepó. ⁵ Ti ama dę tao saleteita, dęné me donoi ala depa kolóló initei, a kęlené sukutu tao sere bete bitu, tao salepó. Téturaalu, Talené ama fokóló dę ama naale senaale deyóló beteróo, Dęi Kepe Wisiné kisi whj aleróló beteróo erapó. ⁶ Talené ai Dęi Kepe Wisita, dę so whj fea tao sere whj Yesu Keriso tuęmó betepa, Talené dępaae mo turó suniyalepó. ⁷ Atére alata, Talené ama hamokoróló tao sóro, mo donoi so whjpó ereteiné dę ai mo ti betere bete sóro taru, ama wisi wisi ala Yesumó matere kaaetóro dęmókélé matepa saalopóló hajtamo kaae taté fu beterópoló erapó. ⁸ Ai fota, mo bete mulapóló tuę tiki tiraire fopa, mió Kótópaae tuę tiki tiró betere so whjkélé ketekę buóló mo wisi alatóro du beterópoló, ai fo naao mo diriyóló tuęru, donotóro yó mótu betepa,

mo wisirapó. Ti ai dosąaté wale alarape feata, wisi alatóro ereteiné so whj fea tao sóro wisiranérapó.

⁹Tépatéi, kisipa okokoi whjrapené dóroi duraalu hęle hęko dere fokélé, dę deyaairaalu deté wale nouter-erape dosąaté wou betale alakélé, Moses-né yóló muló betere fomó alale sere alaró hęle sere alata-moné dere fo mo wosaęse. Ai alarapéné, so whj tao sóro wisiraaire bete mo munipó. ¹⁰Dię betę kisipa muóló betere ala mepaae whjné tekeratepa, taalae yóló foné sae. Atéro foné senaalemó, naao dere fo wosenitepa, kale yale kaae momó foné sae. Té-nalemókélé mo ti wosenitepa, momó kae ini, ama enére ala deté fu beterópóló mo ti taalae. ¹¹Atétere whjta, dowi ala ę tuąmó fęanuraalu, dowęae fóló du betere alané amatei ę ai só derótu betere ape.

Mo kemeróturaalu Pol-né Taitus-paae ape yale fo

¹²Artemas ó Tikikas yęlo yę beterepaae ai dotonata-pa, ętamo yę beteremó sókó wapa, ti yę dęmo Nikapolis be huluamó hokolaa yaalopa fae. Ti mió i waaire sosóli alita, dęmo ai bemó betepa kemeyópóló faai kisipa mutapó. ¹³Fo tokótamo depa tao sóro fo eratere whj Senas-ró Apolos-tamo uké furaalu sóro faaire mepaae ęla ęlakó yęyętepa, ti atimaamo tao sóro melae yóló i dere ape. ¹⁴Yętamo aimó betere dę Keriso fake so whj atima betere dokę nokole ęla ó mepaae so whj tao saaire ęla ęla yęyęni, mo sųmó mulópóló, kutó ketekę buóló diae yóló ma fo du betae.

¹⁵Imó ętamo betó mole so whjné yępaae kęleó dapó. Talepaae kisipa tiki tiró bitu, dępaae yaala sókó fu betere so whjpaae kęleó yae. Térapa, Talené hamokoróló tao sere ala dię feapaae erópóló yae.

Filimon

¹ Ɛta, Yesu Kerisoné ala yó mótu beteremótei, *dipula* beteró betere whj Pol, dāné no Timoti dāmo wusuró bitu dapó. Ita, dā fea betā kutó ditere whj Filimon-paae dapó.

² Dāné ne Apiapaaekélé, dā Kótóné alamó betāmó bóe beleraterere whj Artipus-paaekélé, Filimon naao bepaee tourāle wua du betere Keriso so whj feapaaekélé, dāné Aya Kótóro Tale Yesu Kerisotamoné hāle hamokoróló tao sere ala wisiró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo diā tuāmó mulópoló yae.

Talepaae mo kée yóló moma yale fo

⁴ Ɛ tēteróló kaae tare Kótópaae momaterere sukamó yā kisipa yó taru, Talepaae mo kée fo du beterapó. Ti noatepa meipó. So whj feané yāta, Tale Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró betóo, Kótóné wisiróló kae beteró betere so whj feapaaekélé yaala sókó fóo, du beterapó deté fole fo yālo wosetereteiné dapó. ⁶ Naao tué tiki tiraterere ala mepaae so whjpaee yó materetei atima tuāmó mo du oleyópoló yālo yā momarótu beterapó. Atétu, Keriso tuāmó mole wisi wisi ala fea dāné sóro tarapóló mo diriyóló tué yaalopó. ⁷ No-ó, Kótóné wisiróló kae beteró betere so whjpaee naao wisi ala erótu betaleteiné, atimané kisipa felérótua yalepó. Naao atéro yaala sókó fole alané yālo hosaa diriróló, Ɛ mo doa hajné sukunótua yalepó.

Pol-né Onesimas wisiyóló dape sópóló yale fo

⁸ Teyalepóló, dāmo Keriso tuāmó bituraalu, yālo yāpaae i ala yae yóló halaainé enépatei, taaróló yaala sókó fole ala betené yāpaae dua woseratapó. Ɛta Pol-né dapó. Ɛ otere yóló bitiré fóo, miókélé Yesu Kerisoné ala erótu beteremó *dipula* sóro beteró betóo iruraalu, yālo naale Onesimas-mó kisipa mutu woseratapó. Ɛta, mo dirii képiné dokóló *dipula* betepa, ā yālo naale aleyóló beterepó. ¹¹ Take bitiré wouraalu, ama yā fasóló naao erae dere ala fea ama wisiyóló eréni, hāle hōko beterepó. Atéyaletei, mió dāmo wusuróné dere fo wosóló, dāmo aōmó sukóló bituraalu, erae dere ala fea ama sūmó eranérápó.

¹² Ti āta, mo yālo hosaa mole naaletei, yā beterepaae wópóló momó dotonatapó. ¹³ Yesuné fo wisi yó mótu betaalemó, *dipula* bemó dirii képiné dokóló beteró

betepa, naao Ɛ tao su betere kaae, yā betere sirimó ā bituraalu, Ɛ tao sópóló Ɛtamo betaai kisipa mualetei taaróló yā beterepaae dotonatapó. ¹⁴ Atéro ā Ɛtamo bituātei, naao ai ala yae dere fo woseniruraalu, ā yālo tanénipó. Naao āpaae eraaire ala yālo yā sērateremó ini, naao kōleaané āpaae hosaa muóló wisi ala eraasepóló, naao naase tuāmó i mulaterere ape. ¹⁵ Kale seké ā yātamo betaletei, yā taaróló kae bitj fele beteta, ti take yātamo betāmó mo titóro beterópoló, kapala asiri kae beterótu yalepó. ¹⁶ I sekéta naao kutó diraterere whj betepatei, ai tó mó mió naao hosaa turó mole nopóló wisiyóló dape sae. Ti noatepae, āta mo whj kélé betóo, Keriso nokélé betóo ereteiné ā mo yālo hosaa mole notóro beterapó. Tēreteiné naao ā kilituraalu, āpaae hosaa mo turó mulaalo ai ape.

¹⁷ Atérené naaotamo dāmo Kótóné alamó betā kutó ditere whj póló kisipa mutupa, ti naao Ɛ wisiyóló dape saai yale sū ā wisiyóló dape sae. ¹⁸ I sekénétamo me dowi ala ó naao olakó olémi sale kwia mupa, ti yālotei tokó melaalopa, Ɛpaae yae. ¹⁹ Ɛta, Pol-né mo yālo naasenétei i asē dapa kelae. Ai kale kwia yālotei melaalo ai ape. Ti yā betere beteta, naaotei tué muae. Yālo yāpaae erale ala erólūameisóro, ti yā atéro bituāmeipó. Atéyale alané yāpaae kwia mupa hākearóló uātei, me ɔla meipóló taalatapó. ²⁰ No-ó, dāmo wusuró Talené ala tuāmó bituraalu, yālo ené yóló mutere kisi-pa mió naaomo Ɛpaae eraasepólópó. Atétepa, ti dāmo Yesu Keriso tuāmó bitu, yālo kisipa tiki felératerere ala yaalo ai ape. ²¹ Yālo dere fo naao mo wosóló eraalopóló kisipa muturaalu, yāpaae i asētere ape. Ti noatepa meipó. Yālo i eraasepé dere fo naao mo wosóló eróturaalu, naaomo tó mó beleróló eraalopóló kisipa mutapó.

²² Téro, fo meta i ape. Ɛta waalopa, fiyaaire tiki betā donoróló mulae. Ti noatepae, naao Talepaae momayale ala Kótóné wosóló, take dāmo wusuró betāmó bitu yale kaae, miókélé atéro betāmó betaai kisipa mutapó.

²³ Yesu Kerisoné ala erótu betepa, Ɛtamo betāmó *dipula* sóro beteró betere whj Epapras-nékélé yāpaae kōleó dapó. ²⁴ Ɛtamo betā kutó ditere whjrape Mark, Aristarkus, Demas, Luk ai whjrape atimanékélé diāpaae kōleó fo i dere ape.

²⁵ Tale Yesu Kerisoné ama hāle hamokoróló tao sere ala wisinaale, naao kepe bete tuāmó mulópoló yae.

Hibru

Whjiné Naalemané ensel-rape tɛteró beteraþó

1 Mo take bitiré wouraalu, Kótóné fo kae kae tumó, ama kóló whjrapepaae mo dekéro félimó depa, atimanémo dɔ́ Juda fakené nouterapepaae dua ipakaleþó. ² Téyaletéi, mió i kemeratere alimó, ti Kótóné dere fo ama Naalemané dɔ́paae yaleþó. Ti fea ɔ́la ɔ́la ai naalené amatóro sɔ́póló yóo, sɔ́ro haetamo ó ere ɔ́la ɔ́lakélé fea ama aleyóþóló, Kótóné ai sekéné naase tuamó mulóo, yaleþó. ³ Kótóné ama mo kae ere dɛ wisinaale ai naale tuamó deýó faletéi, mo so whj feané kolóþóló hɛkearó beteraþó. So whjiné ai naale kilitu, ama alima ere alatóro erapóló tuɛnérapó. Sɔ́mó ó i haemó betere ɔ́la ó ere ɔ́la feané du betere ala hɛle deté fu beteraþóló, ai naalené doasi fotokɔ́ bole foné hɛle erateþóro fu beteraþó. So whj feané dowi ala fokóló kemetepa, ɔ́ hepen-paae fóló, wisi wisi ala fea tɛteraþóló betere Doasi betere turu naase demó be-taleþó. ⁴ Atéturaalu, Kótóné ɔ́ mulale doiné *ensel-rape* mulale doi tɛteraþó biture kaae, ɔ́ sóro beterale alanékélé, *ensel-rape* sóro beterale ala mo bosenóló teraae falapó.

⁵ Ti noatepae, Kótóné i fo erapó.

“Yɔ́ta, yɔ́lo Naale betóo, ɛ mió naao Aya alée fóo, i dere ape.”

Me fo ipó.

“ɛ ama Alima betóo, ɔ́ yɔ́lo Naale betóo yaalopó,” ere fo-a, mé *ensel-paae* yaleé?

⁶ Téró ai fo kaae, Kótóné ama topo naale betɔ́ i haepaae dapesó wouraalu, i fo dapó.

“Kótóné *ensel-rape* fea ɔ́ aɔ́mó sukóló bitu, ama doi betɔ́ hale sóro horótu betae,” erapó.

⁷ Tépatéi, Talené ama *ensel-rape* muó tuɛ muturaalu, i fo dapó.

“*Ensel-rape* ama fo erɔ́le fɔ́póló, besɛ tiki alée falóo, ama kutó diratere whjrape simi alée falóo dua dapó,” erapó.

⁸ Tépatéi, kale Naalemamó tuɛ mutu i fo erapó.

“Kótóo, naao so whj tɛteraþóló kaae tare ala kemekélé ini, hɛle yó tawóo, naao so whj tɛteraþóló kaae tawaaire alakélé, mo donoi alané kaae tawóo yaalopó.

⁹ Naao hosaa mo donoi alapaae muóo, dowi ala yɔ́ mo hɔ́yóo yaleþó.

Atéyaletéiné, yɔ́ tɛteraþóló kaae tare Kótónétóro yɔ́ mo taoró beteraþúraalu, naao fulumu whjrape ti yɔ́ aɔ́mó beteraþóló, haj fɔ́ane *wel/wéi* naao topomó suniyóló, yɔ́ sóro beteraþóló,” erapó.

¹⁰ Tétu, ama i fokélé dapó.

“Tale-ó, mo take keké nale alimó bete kaayóló fótuku mulóturaalu, haeró sɔ́tamó naao naasenétóro aler-apó.

¹¹ Ai aleyóló muló betere ɔ́la feata, doyóló aluyaalotei, yɔ́ ti hɛle betó tarapó.

Ai ɔ́la ɔ́la feata, deróló sókó fatere kuti derɔ́akele yóló turukó fu dere kaae, doyóló mo ti kemeyaalopó.

¹² Whjiné deró betere derɔ́akele kuti sokóló ó me ɔ́la bopetu dere kaae, mió i ere sɔ́ro haetamo naao bopée sóro, kuti kisi kae derótu dere kaae, kisi sɔ́ro haetamo aleyóló mulaalopó.

Téyaalotei, yɔ́ta ai ere kaaetóro hɛle betó taru, bitiré faaire ba fo mo kemekélé yaalo meipó,” erapó.

¹³ Me fo i ape.

“Naao bóe whjrape fea yɔ́lo dóló tɛteraþóló, naao hó aɔ́mó beteraaire be dɛ sókó wóþóló, yɔ́ yɔ́lo turu naase eró betere tikimó kaae tawóló betae,”

ere fo-a, Kótóné mé *ensel-paae* yaleé?

¹⁴ Ti *ensel-rape* feata, Kótóné kutó diróturaalu, mo ti betaaire so whj tao sene fae yóló, dotɛyale keperape meié?

Wisiyóló kaae taru, kale fo wisi wosae ere fo

2 Térapa, dɔ́ feané wosale mo bete mole fo keteróló, dɔ́ kɔ́paae faɔ́sóró ai fo kutiri mulóló, mo hotowaró kaae tawaalopóló i dere ape. ² Ti noatepae, mo take Talené ama fo so whjpaee yó melale fae yóló, *ensel-rapepaae* melaleþó. Me whjinétamo ai fo tikitepa, ó sya feni hɔ́ratepa, ti ai whjpaee dowi kwia mo donotóro mótua yaleþó. ³ Mió dɔ́nénékélétamo Talené doasi tao sere ala keteróló, hɛle ɔ́la kaae aɔ́ratepa, ti dɔ́kélé netéro hɔ́sókó faaloé? Ti ai doasi tao sere alata, Talené amatóro folosóro so whjpaee yaleþó. Ai fo wosale so whj atimanémo, mopóló dɔ́paae diriyóló yó melaleþó. ⁴ Ai whjrapené yó matere fo mopóló tuɛ tiki tiróþóló, atimané yó male fotamo touróló kótóné, me ala yaairemó eratere alarapekélé, kolóló siratere alarapekélé, kae kae kelemei alarapekélé fea eraleþó. Atéturaalu, Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló, Deji Kepe Wisiné hɛle matere alakélé atimamó dokɔ́róló mo sɔ́raleþó.

Yesu ɔ́ ama no nerape kaae alée fele fo

⁵ Take nalopaae dɔ́ bitj faalopóló i bopetu betere tiki-ta, *ensel-rapepaae* tɛteraþóló kaae tawae inipó. ⁶ Tépatéi, Talené fo asɛre tuamó whj mené etei kaae fo erapó.

“Mo whj-a, noa kaae doasi bete mupa ɔ́paae kisipa mutu betere?”

Whjné naalemakélé hosaa muóló kaae tare-a, ǵ noa doi mole whj betepa de?

⁷ Naao ǵ i haemó beterale sukamó, *ensel-rape* aǵmó beterópóló yalepó.

Téyaletei, doasi doi mole alaró, mo kae ere deǵ wisa-naaletamo ǵpaae eróló, ǵ sóró horalepó.

Téturaalu, fea ala amatóró tǵteróló kaae tawópóló, naaotei eralepó," erapó.

Kótóné ai alarape fea ama tǵteróló kaae tare aǵmó mulaletei, mo betǵkókélé hǵle munipó. Atére ala mió dǵné kelené kilinipó. ⁹ Tépatei, Yesupaae eró betere ala kisipa muae. Taketa, Talené *ensel-rape* aǵmó mo sawa sukamó beteraletei, ama tikimó susupu sóró sukǵle betené, mió Talené ǵ topo whj beteróturaalu, doasi doi mutere alaró mo kae ere deǵ wisinaaletamo ǵpaae eró betepa kelerapó. Aita, Kótóné hamokoróló hǵle tao sere ala dǵpaae eróturaalu, sukutere ala dǵpaae waǵsóró, mo turó ama tikimótóró serapó.

¹⁰ Kótó ǵta fea ala bete tale bitu, fea ǵla ǵlané ama kisipa mole alatóró erópóló, aleyóló muló beterapó. Atére sekǵné ama mo dekéro betó mole naale senaale aluni, mo kae ere deǵ tuǵpaae ǵlisóró faaire whj Yesu ǵ mené dóló sukunópóló yalepó. Ǵ atéro sekǵ siré fóló, asane feleteiné so whj tao saai mo sǵre topo whj beterapó. Ti Kótóné ǵpaae ai eró betere ala fea dǵné kilituraalu, mo dono ala erapóló kisipa mutapó. ¹¹ Me alatamo hosekényi, Talené ama kae beteró betere so whjró atima fokóló kae beteratere sekǵtamo, Kótóné mo betǵ faketóró aleró betereiteiné Yesuné atimapaee no nerape-ó yaaire ǵ hale dumipó. ¹² Ama i fo dapó.

"Ǵǵlo no nerapené naao doi tuǵ yópóló, ǵǵlo hǵkeamó yóo, touró betere so whj feané keletómó naao doi sóró horóturaalu, wole fokélé yóo yaalopó," erapó.

¹³ Me dere fo i ape.

"Ǵǵlo ǵpaae tuǵ tiki tiraalopó," erapó.

Ai fo kaae ama momó dapó.

"Ǵkélé, Kótóné ama ǵpaae melale naale senaalekélé, dǵ fea i betere ape," erapó.

¹⁴ Ti Kótóné ǵpaae kaae tawae yóló melale naale senaaleta, mo hae whjótóro betereiteiné, ǵkélé atima daale mo tikitóro alée felepó. Aita hǵle mei, sukutere fotokǵ bete tale Satan doraai yalepó. ¹⁵ Tétu, sukaǵsóró witere alané wae sóró dokóló muló betere so whj ǵ sukuturaalu, teraayóló hǵle fópóló eralepó.

¹⁶ Ti ama ai ere doasi alata, *ensel-rape* tao saai ini, Abraham-né deté fele naale senaale tao saai yalepó.

¹⁷ Atére betené Yesu ǵ Talené ala eróturaalu, so whj kǵlené sukóló, tao sóró momaratere topo whj bitu, so whjné du betale dowi alamó, Kótóné atima kwia melaǵsóró sesé yaairaalu, ǵ ama no nerapené daale tikitóro alée felepó. ¹⁸ Ti noatepae, sǵ sere alaró kae kae susupui alatamo siré fóló mo asareiteiné, mepaae so whj dowi ala yópóló sǵ sere sukamó, atima dée naǵsóró ama mo sǵmó tao senérapó.

Yesuné Moses tǵteró beterapó ere fo

3 Térapa, dowi ala fokóló kae beteró betere no nerape-ó, dǵkélé diǵkélé Kótóné hepen bepaae faai ape yóló mo betǵ kaae fotóro erapa, diǵné tuǵ tiki mo turó Yesupaaetóro muló betae. Ti ǵta, Kótóné ama fo yó melópóló dotǵyale whj betóo, dǵmó momaratere topo whj betóo erapóló dǵné i du betere ape. ² Moses-né Kótóné ama fake so whj mo wisiyóló kaae taru yale kaae, Yesunékélé ǵ sóró beterale sekǵné ǵpaae erae yale ala fea mo turó eraté fu betalepó. ³ Betǵ be tǵtere whjné be wisinaale tǵpa, so whjné ai be siratua dapó. Tépatei, ai be tǵyale whj dukiratere foné be wisinaale tǵnapóló, siratere ala tǵteró beterapó. Atétu dere kaae, Yesuné doasi doi mole alané Moses-né doi muale ala, mo bosene falapó. ⁴ Be fea tǵnetei ama kǵleaané daani, whjné tǵyóló mulótua erapó. Atére kaae, ǵla ǵla fea Kótóné amatóro aleyóló muló betere-apó. ⁵ Ti Moses ǵ Kótóné kutó diratere whj bitu, Talené so whj mo wisiyóló kaae taté fu bitipakalepó. Tétu, ama du betere alata, take nalopaae Talené mo eraalopóló, ama hǵkearóló yó mótu bitipakalepó. ⁶ Téyaletei, Keriso ǵ Kótóné naalematóro bitu, Talené ama fake so whj fea mo hotowayóló kaae taté fu beterapó. Atétu, take nalo waaire be deǵmó Talené dǵpaae wisi ala eraalopóló, hǵtamo kaae taru, halaainé ama ala hǵle eró tapa, ti dǵ Kótóné ama fake so whjótóro beterapóló kisipa muae.

Kisipa tirénire so whjpaee wisiyóló kaae tawae ere fo

⁷ Atéreteiné Dǵi Kepe Wisiné i fo dapó.

"Whj bitini hǵle kópu kǵae fi tikimó, Kótóné diaaǵ noutererape sǵ sóró kǵae kelalemó, ama dere fo woseni, dowǵae fóló hosaa tǵ ipakalepó.

Atéyale kaae, mió diaaǵkélé ama fotamo wosetepa, diǵné hosaa tǵ yaǵsóró yae.

⁹ Diaaǵ noutererape atima atéro kuturaalu, 40 ba fo tuǵmó ǵ kǵae kolóló sǵ siré fu betepa, ǵǵlo erótu betale ala atimané kilitu betalepó.

¹⁰ Atéyale betené ai alimó betale so whjamo fopaae butu, ǵǵlo i fo yalepó.

'Atimané hosaa mo turó kae tikipaae muluraalu, ǵǵlo erótu betere ala mo tuǵkélé inipó,'

¹¹ Atétepa, ǵ fopaae butu etei dirii fo yóló mulalepó.

'Ǵǵlo hosaa muni deyóló dua betere ala tuǵmó, atima sókókélé mo waalomeipó,'" erapó.

¹² No nerape-ó, diǵkó mepaae whjné hosaa tuǵmó mole dowi alaró, mo ti betere Kótópaae tuǵ tiki tirénitere alatamo iru, Kótó taaróló faǵsóró, hotowaró kaae tawae. ¹³ Téturaalu, miópó du betere be deǵ kemeyaa epatei, dowi alané diǵ dilikóló diaaǵ hosaa tǵraǵsóró, betere dokǵ diǵsisi ketekǵ u bulótu i bulótu du betae. ¹⁴ Folosóro kaae suraalu, dǵné tuǵ tiki tirale ala tuǵmó taaréni, mo diriyóló bitiré fóló, kemene fole kwiamó sókó fupa, ti Keriso tuǵmó mole ala dǵnékélé serapó. ¹⁵ Kótóné ai fo ereteiné dǵné u deté wale fo momó i dere ape.

“Whj bitini hãle kópu kãae fi tikimó, diaaõ nouter-erapené Kótóné dere fo woseni, hosaa tãyóló dowãae fu betale kaae, mió diãkélé ama fo wosetepa, diaaõ hosaa tã yóló dowãae faõsóró yae.”

¹⁶ Talené atimapaee yale fo wosaalo hõyóló dowãae fele so whj-a, deé? Aita, Isip hae taaróló, Moses-né dapesó fele so whjtórótípó. ¹⁷ 40 ba fo tuãmó, Kótóné fopaae bualetei-a, detamo maaté yaleé? Aita dowi ala yaletiné kópu kãae fi tikimó, hãle sisiraae fele so whjtórótípó. ¹⁸ Kótóné ama dirii malo duraalu, “Yãlo hosaa muni deyóló dua betere tikimó, atima be-tãkókélé mo sókó waalomeipó,” ere fo depaae maaté yaleé? Aita, ama fo tikitu betere so whjpaetóró erapó. ¹⁹ Ti atima Kótóné dua betere ala tuãpaae sókó fenire beteta, Kótóné fo wosóló, tuẽ tiki tiréni yaletiné erapó.

Kótóné so whj sãa nõpóló tukóló muló betere be de mulapóló ere fo

4 Ti Kótóné ama so whj sãa nóló bitj wõpólópó ere fo kemeni, hãle mulapó. Atérapa, ai tuãpaae bitj faairetei dã hãsókó faõsóró, witamo hotowaró kaae tawae. ² Ti noatepae, mené atima Juda fake so whj-paae yó melale fo wisi dãpaaekélé yó melalepó. Atimané ai fo wosóta yaletéi, mopóló tuẽ tiki tiréni yale betené atima tuãmó me dukélé olenipó. ³ Ti ai fo mopóló mió tuẽ tiki tiró betere so whj dãta, Kótóné ama sãa nokole tikipaae sókó fu beterapó. Tépatéi, kisipa tirénire so whjpaee Kótóné i fo erapó.

“Atétepa, e fopaae buturaalu, etei dirii fo yóló mulalepó. ‘Yãlo sãa nóló betere tikipaae atima wóló betókélé mo yaalomeipó,’” erapó. Take Moses betale alimó Kótóné ai fo mo epatei, sãró haetamokélé, ere õla õlakélé, fea Kótóné ama aleyóló kemerélikalepó. ⁴ Ti noatepae, wẽike be deãmó Kótó ã sãa nale fo mepaae asẽ tuãmó eretei dosãtepa tuẽnérápó.

“Kótóné ama diyale kutó fea kemeróló, wẽike be deãmó ti ã sãa nalepó,” erapó.

⁵ Kale yale fo momó i dapa, wosae.

“Atima yãlo sãa nóló betere tikipaae wóló betókélé mo yaalomeipó,” erapó.

⁶ Atére betené mió mepaae so whj sãa nóló be-taalopóló, i bopetu betere tuãmó sókó fóló betenérápó. Ti take betale so whj Talené fo wisi mené yó matepa wosetua yaletéi, ai fo aõmó sukóló bitini, tikitu betaletiné sãa nóló betere ala tuãpaae sókó fenipó. ⁷ Atéro bitiré fóló, mepaae ba forape keme itikimó, ti Kótóné be de kae dãle mulóló, miópó doi mulóturaalu so whjpaee i fo yae yóló, Depit-paae ipakalepó.

“Mió ama fotamo wosetepa, ti diaaõ hosaa tãyóló dowãae fu betaõsóró yae,” erapó.

⁸ Ti noatepae, Josuané Talené so whj sãa nalóló beteróluãsóró, ti nalo me be deãmó Kótóné sãa nóló betaalopó fo uãmeipó. ⁹ Atérené Kótóné ama kutó kemeróló ã sãa naleteita, take ama so whj sãa nóló beteraaire alamó kisipa mutu ereteiné, diã ai sãa nóló

betere ala tuãpaae bitj fenérápó. ¹⁰ Ti noatepae, Kótó ã ama kutó diyóló kemeróló, sãa nóló bitu yale kaae, mepaae so whj de Kótóné sãa nóló betere tikipaae sókó fupa, ti so whjkélé atimané ditere kutókélé taaróló, sãa nóló hãle betenérápó. ¹¹ Atérapa, atima Kótóné fo tukóló dowãae fu betere ala sãa furaalu, dãkélé deé naõsóró, ai sãa nóló betere tikipaae ketekẽ buóló sókó faalopa siépe.

¹² Ti Kótóné fota, beteró betere fotokõtamo fãayóló mo sãrapó. Ai fota, tamo fakeró fosó daale bóe dele sepakené fosókélé mo teraae falapó. Atéru, whjné asoró kepetamo tuãmó tekeyóló sonaae fóo, diri tamo olekereteikélé tuãmó tekeyóló sonaae fóo, dua dapó. Atérené whjné hosaa tuãmó ere alaró mole tuẽ tikita-mo, Kótóné ai fonétei kãae kolóló talenérápó.

¹³ Kótóné aleyóló muló betere õla õla fea ama keletómó hiró bitini, mo fopa hãkeamó mulapó. Atére sekẽné keletómó, dãné du betere ala fea mo betãkélé hiraalomeipo.

Yesuta Talepaae momaraterere topo whj beterapó ere fo

¹⁴ Dã tao sóró momarótu betere doasi topo whj Kótóné naalema Yesu ã sã tuãmó fóló hepen-mó beterapa, ama fo wisi dãné wosóló mopóló ãpaae tuẽ tiki tiraterere ala taaréni, mo ti tiró betae. ¹⁵ Ti dãta, mo hae whj betereteiné mepaae sekẽi ala ó dowi ala yõpóló sũ supa, diriyóló daayaaire fotokõ mo bunipó. Tépatéi, dãmó momarótu betere topo whjné ai alarape fea ama hosaamó suraalu, dã tao senérápó. Ti mió dã-paae i wou betere sekẽ ó dowi ala yõpóló, sũ sere ala fea ãpaaekélé wua yalepó. Téyaletéi, ã dowi ala mo be-tãkélé inipó. ¹⁶ Atérapa, dãpaae sekẽi ala wale sukamó dã kõtéturaalu, ama tao sõpóló hamokoróló hãle tao sere ala tẽteróló kaae tare tikipaae faaire wini, hãlainé faalopa siépe.

5 So whjmó Talepaae momaraterere topo whj sóró beteraai, whjrpe fea foepýóló betã whjtóró sóró beterótua dapó. Ai whjta, so whjnró Kótótamo tuãmó bitu, so whjné yale dowi ala Kótóné tokóló alurõpóló, simó sukylaa dalaterere alaró hãle matere alatamo dua dapó. ² Ti kóló kólóru, kõpaae fole so whj dã tao saai ai tuã whj ãkélé hae whjtóró ereteiné naameyóló mo dua bitu enérápó. ³ Ti ãkélé dowi ala dere whj beterapóló kisipa mutu, ama yale dowi alapi Talené wisirõpóló, simó sukylaa dalóo, nalo ti mo so whjné dowi ala wisirõpóló sukylaa dalóo, dua dapó.

⁴ Mepaae whj momaterere topo whj betaai doi sere alata, ama kõleaané enénitei, Kótóné Eron-paae ape yóló momaraterere topo whj sóró beterótu yale kaae, Kótónétóró ai whj sóró beteranérápó. ⁵ Atére kaae, Keriso ã doasi doi saai kisipa mutu, amatei momaraterere topo whj bitinipó. Téni, Kótóné ãpaae duraaalu,

“Yãta, yãlo naalepó. Eãta, mió naao aya alée fulapó,” erapó.

⁶ Ai fo kaae, me asẽ tuãmó i fo dapó.

“Melkisedek ʒ momaraterere whj bitu deté fele ala naao teteróló kaae taru, momaterere ala h̄ale yó taté fu beterópoló, ʒalo ʒa sóró i beteraterere ape,” erapó.

⁷ Yesu i haemó bitiré fele sukamó, ʒ sinaʒsóró tao saaire seképaee me sukamó ʒ wole yóo, me sukamó ʒ tao sae yóló moma fakeyóló yóo dua yalepó. ʒ atéró Tale aʒmó sukóló betaletiné ama erae yóló kematerere moma Kótóné wosóló, mo eralepó. ⁸ Ti ʒ Kótóné naalema bitutei, seké h̄ale beleté feleteiné Kótó aʒmó sukóló betere ala mo asane felepó. ⁹ Ai ala deté fóló, ʒ momaraterere whj wisi bitij felepó. Atétu, ama fo wosóló eraterere so whj fea aluni, mo ti betó tanópoló, tao su betere bete tale alée felepó. ¹⁰ Ti aita h̄ale mei, Kótóné ʒpaee duraalu, “Melkisedek-né deté fele ala tuʒmó ʒa momaterere whj beteratapó,” yale betené yalepó.

Talené ala taaróló sisópaee eratepa mo wió yae dere fo

¹¹ I bopeyale alarape dekéro moletei diʒpaee uʒmó, ai fo bete diaaʒ wosaaire hapólureteiné, diʒpaee yaairekélé dirirapó. ¹² Ita mo fo dapó. Diʒ mo take kaae sóró Kótóné ama bete mole fo woseté waletiné, mió diʒ Kótóné fo yó matere whjrape mo sʒmó bitu-ʒpó. Até uʒtei, ama bete mole fo diʒ tué inipa, take kaae sóró yó malepaee fesaae fóló, mené diʒ momó yó manérapó. Diʒ dirii ʒla naaire sʒni, keteirape mo awʒtóró naai ekéletu dere kaae erapó. ¹³ Mepaae so whj de awʒtóró ekéleyóló nuku betepa, ti ai so whj mo ketei kaae bitu, Kótóné mo donoí ala erateretei tuéni, kóló kólórapó. ¹⁴ Tépaitei dirii ʒlata, disire so whjné nópóló muló beterapó. Atére so whj ti Talené fo wosetere dokʒ fea ama alatóró eró tareteiné asa duraalu, dowi alaró wisi alatamo sʒmó kʒae kolóló, tal-enérapó.

6 Atére betené Kerisoné ala i ape yóló, teómó kaae suraalu, yó matere fo momó kae yó melaalomeipó. Até yaleteti taaróló, mió mo dirii fo diʒpaee i dapa wosae. Take kaae sóró yó melale fota, whjrapené be teteróturaalu, folosóro iru eleké detu dere kaae yóló, yó male alarape i ape. Sukutere alapaee ʒlisóro fole dowi ala taaróló, tu wisipaae fole alakélé, Kótópaee tué tiki tiratere alakélé, wéi tópu-raterere alakélé, me whj Talené kutó dirópoló, ama tikimó naase mulatere alakélé, sukutere so whj kepaayóló betaaire alakélé, so whj feané yale ala taleyóló mo ti muó tawaaire kwia melaalopó ere fokélé, take folosóro kaae suraalu yó maté waleteti, momó kae yó melaalomeipó. ³ Kótóné wisirapa, dirii fo yó melae depa, ti ʒané mo yó menanérapó.

⁴ Mepaae so whj atima diliki tuʒmó betereitei taaróló, ʒ tuʒpaee bitij fío, hepen bemó mole wisi wisi ʒla atima sóró asa yóo, ʒei Kepe Wisiné erótu betere alakélé atima sóo, Kótóné bete mole fo tuʒmó bole wisi ala atima kisipa yóo, take waaire alimó teteróló kaae tawaaire fotokókélé atimané tué yóló asa yóo ere so whjitei, Talené ala taaróló fupa, ti momó kae kisipa feteyóló fesaae wonénipó. Téturaalu, atima ai du betere alané Kótóné naalema so whj feané keletómó

doasi hale seróló, ʒ filipaa ni tómó momó oleraterere aʒrapó.

⁷ Hali wouraalu, wisi fe bulatere haemó ʒla wisiyóló holóló, ai kutó talené ʒla supa, ti ai hae tiki Kótóné wisiraalopó. ⁸ Tépaitei, ʒla wisiyóló huni, mu daai képiró dowi netamo hotere hae ti fe buni, dowi deké bulapó dua dapó. Atére haeta, ai kutó talené doróló, kemeróturaalu simó néli biliyaalopó.

⁹ ʒané hosaa mole no nerape-ó, i deté wale fota, diʒ tuʒmó ere alamó dumipó. Ti diʒta, Talené ama so whj aluyaʒsóro tao sale ala tuʒmó betere ala ʒané kisi-parapó. ¹⁰ Ti Kótó ʒta, so whj feané du betere alarape h̄ko taleyóló kwia mótumipó. Atérapa, diaaʒ ama kutó diratere alakélé, Kótó ʒpaee yaala sókó furaalu, ama kae betere betere so whj tao sere alakélé, nalo tao siré faaire alakélé, fea ama tué yó taru, kwia mo donotóró melaalopó. ¹¹ Talené diʒ dokʒ feapaee melaalopó yale ʒla mo saasepólópa, keteké buóló mió diaaʒ ai du betere alatóró h̄ale yó taté fóló, kemene fole kwiamó sókó fae. ¹² Diʒ Kótóné ala erótu betereitei deka yóló taaréni, mepaae so whj atima tué tiki tiratere alaró sekéi ala wapatei, h̄ale yó tare alatamo su beterapó. Diʒkélé ai ala yaasepóló, atimané dere alatóró sʒróló yae.

Kótóné eraalopó dere ala h̄asókó féni mo eraalopó

¹³ Kótóné ama eraalopó yóló mulale fo Abraham-né mopó ʒpóló, Tale ʒ teteró betere Doasi me bitinipa, amatei ʒ doi yóló dirii malo duraalu,

“ʒalo ʒa wisiratereteiné, naao detere naalené deté fole naale senaalekélé doakale fake firatere ala h̄asókó féni, mo yaalopó,” ipakalepó.

¹⁵ Atétepa, Abraham ʒ whaaliani, dua kaae taté fóló, nalo Kótóné ʒpaee melaalopó yóló mulale ʒla mo salepó.

¹⁶ Me whjné mepaae so whjpaee i ala eraalopóló mulatere fo diriróturaalu, atimané doi yóló dirii malo dumí, atima teteró betere doasi whjné doi yóló, ó Talené doi yóló malo dua dapó. Atéro dirii malo dereteita h̄ale mei, nalomo ai fo inipóló foné u só derótu, i só derótu ʒaʒsóro dapó. ¹⁷ Ti Kótóné ama eraalopó dere fo diriróturaalu, amatei ʒ doi yóló dirii malo yaleteta h̄ale meipó. Ama ai eraterere ala saaire so whjné ama yóló mulatere fo kisipa feteyóló taaréni, mo dokonatapó kisipa muópoló yalepó. ¹⁸ Ti Kótóné ama eraalopó yóló mulale foró dirii malotamo epatei taaróló, ama kisipa feteyóló me kae ala eranénipó. Kótóné ai ala yaleteta h̄ale mei, ʒa dowi alamó kwia sóró aluyaʒsóro, Talené tao sóró mo wisiyóló beteraalopó yale fo wosóló hosaa tuʒmó muló bitu, tué tiki tiraté fu betere so whj ʒa keteké buópoló yalepó. Ai so whjta, ti ʒatóró i ape. ¹⁹ Take nalo ʒa mo wisiyóló betaalopóló h̄ajtu betere ala mepaae seké ó whaalina dere alané só deróló do-ʒaʒsóro, ai h̄ajtere alané ʒa diriróló, turuku kaae derapó. Ai turukuta, h̄ko tikimó dini, satʒle yóló kuti ol-eró betere tiki bosenóló, Kótóné mo kae aleyóló muló betere be ke tuʒmó erapó. Ai be ke tuʒpaee so whj nalo wópoló, ʒa tao sere whj Yesu ʒpi folosóro sóró

falapó. Ai sekęta, Melkisedek betale kaae, so whjmó momaraterere topo whj alée fóló, ai ala hęle deté fu beterapó.

Melkisedek momaraterere topo whj betere fo

7 Ti Melkisedek ęta, Salem be hulua tęteróló kaae tare topo whj betóo, mo taoró betere Kótópaae momaraterere whjkélé betóo, ipakalepó. Abraham ę mepaae topo whjrapetamo bóe fóló, bóe whjrape dóló kemeróló momó fesaae wouraalu, tųmó Melkisedek-tamo hokolaa yóló, Abraham wisiraterere fo erapó. ² Atętepa, Abraham-né ama bóe dóló sale ęla ęla naase tamo moletei dekeyóló, betę Melkisedek-mó melalepó. Melkisedek-né doi bete tamo mulapó. Folosóro doiné bete, "Donoi ala dere topo whjpó," Me doi bete, "Salem be hulua tęteróló kaae tare topo whjpó," Ai doi feteyóló, "Hosaa muni deyóló dua betere ala tęteróló kaae tare topo whjpó," erapó. ³ ę deyale soró whjtamoné doikélé, ę kaayale nouter-erapené doikélé, ę deyale be dękélé, sukęle be dękélé, ašemó muni, Kótóné naalema biture kaae, ę so whjmó momaraterere topo whj hęle betó tarapó.

⁴ Ai sekę ę doasi whjpóló ere ala tuę muae. Dęné noutere Abraham-nékélé ama bóe dóló sóró wale naase tamo ęla ęla dekeyóló betę Melkisedek meló beterapó. ⁵ Kótóné ama tukóló muló betere fo tuęmó i ala yae erapó. Lipai fake whjrapekó so whjmó momarópoló sóró betero betere whjrapené mo so whjné mole naase tamo ęla ęla dekeyóló, betę siré kweęyae yóló munélipakalepó. Ti atéro kotere whjrapekélé, matere so whjkélé, atima fea Abraham-né deté fele fake no nerape epatei, atima tuęmókélé siré kweępakalepó. ⁶ Melkisedek-ta, Lipainé deale whj meitei, Abraham-né naasetamo ęla ęla dekeyóló betę ę melalepó. ęta, Kótóné wisi ala eraalopó yóló mulale whjtei, ai ęla ęla matepa sale sekę Melkisedek-né ama foné ę wisiralepó. ⁷ Ita mo dua dere alapó. Doasi whjné ę aęmó betere whj ama foné wisirótua dapó. ⁸ Atętere kaae, so whjné naase tamo ęla ęla dekeyóló betę siré fu betepatei, ai whjrape sukutua yalepó. Atęyaletei, kale doasi whj Melkisedek-né naase tamo ęla dekeyóló betę ama saletei, ę sukęlepó fo munipó. ⁹ Mené etei kaae fo sųmó enérápó. Naase tamo ęla ęla moletei, betę dekeyóló siré kotere whj Lipai ę Abraham tuęmó, ni du ke kaae bolepó. Atępa, Abraham-né ęla ęla dekeyóló betę Melkisedek-mó matepa, Lipainé amakélé meló beterapó. ¹⁰ Ti Melkisedek-ró Abraham-tamo hokolaa yaleteita, Lipai ę deyaai ama tikimó teó bupa yalepó.

Melkisedek momaraterere whj betale kaae, Yesukélé momaraterere whj betó tarapó

¹¹ Lipainé deale whjrape mo so whjmó momaterere topo whj betere tuęmó Kótóné tukóló muló betere fo sókó walepó. Tétu, atima ai alimó momarótu betale alané Kótóné so whj mo ti wisiróluęsóró, momaraterere topo whj me kae waalopó fo uęmeipó. Ti ai mo-

maraterere topo whjta, Eron-né deale naalené deté fele whj mei, Melkisedek bitu yale kaae du betaalopó, erapó. ¹² Ti noatepae, mo so whjmó Talepaae momaraterere whjrapené du betere ala taaróló, Talené me kae alatamo tukóló mulatepa, ti ai ala sųmó enérápó. Meitepa, ti enénipó. ¹³ Ai ere fo dokonó betere whjta, Lipai fake mei, kae fake whjpó. Ai fake mo betęnékélé so whjmó Talepaae simó sukęlaa dalóló, momaterere ala inipó. ¹⁴ Dę tęteróló kaae tare whj Yesu ę Juda fakené dealepóló, so whj feané kisiparapó. Ti betę Juda fake whjkó so whjmó momaraterere topo whj betaalopóló Moses-né ašemó inipó. ¹⁵ Melkisedek betale sirimó, whj me kaetamo sókó hotepa, ti dęné i deté wou betere fo bete mo hękearatapó. ¹⁶ Ti noatepae, ai whj ę so whjmó Talepaae momaraterere topo whj sóró beteraleteita, Lipainé deté fele whjrape maaté sóró beteranérápó, ere fo sya furaalu inipó. Ai sekę ę tuęmó doasi fotokę bulu, mo ti betó tareteiné dóló suku-naaire sųnipa, Talené ę momaraterere topo whj sóró beteralepó. ¹⁷ Ti ai fo kaae me aę tuęmó i fo erapó.

"Yęta, momaraterere topo whj Melkisedek-né du betale ala naao tęteróló kaae taru, yó taté fu beterópoló, yęlo yę sóró beteratapó," erapó.

¹⁸ Kale folosóro yóló mulale fota, me ala yaaire sųni bépa, hęle ęla kaae aęróló taalatapó. ¹⁹ Ti noatepae, kale tukóló muló betere foné so whjró Kótótamo betęmó wisiyóló beterópoló, mo turó wisiranénipó. Kale folosóro yale ala taaróló, mió Talené ama so whj wisiyóló beteraalopó ere foné betę Kótó betere felekepaae ęlisóro fenérápó.

²⁰ Ti ę momaterere whj sóró beteróturaalu, dirii malo yóló sóró beteralepó. Téyaletei, mepaae momaraterere whjrapeta, hęle foné maaté sóró beterótua dapó.

²¹ Téyaletei, Kótóné i sekę momaraterere whj sóró beteróturaalu, ępaae i malo yalepó.

"Talené ama kisipa feteyaalomei, yę so whjmó momaraterere whj mo ti betó tanópoló, yęlo yę sóró beteratapó," erapó.

²² Ti atéro dirii malo yaleteiné Yesu ę Kótóné ama so whj tao saalopóló, yóló mulale fo diriraterere bete alée felepó. Ama so whj tao saalopóló kisi yóló mulale foné folosóro yale fo teraae falapó.

²³ Ti mo so whjmó momaraterere whjrape dekéro bitiré waletei, ai whj sukutepa, me whjnémo tęteróló kaae tatua yalemó, ai whjrapekélé fea sukutua yalepó.

²⁴ Téyaletei, Yesu ę mo ti betó tareteiné, so whjmó momarótu betere ala hęle yó taté fu beterapó. ²⁵ Atérené Kótótamo betęmó betaai kisipa mutu, Yesuné ama yale ala tuęmó fu betere so whj mo ti beterópoló, Yesuné ama mo sųmó tao senérápó. Ti noatepae, ęta so whjró Kótótamo tuę whj bitu, Kótópaae atima tao sae dere fo hęle yótóro tarapó.

²⁶ Yesu ę atéro, momaraterere topo whj bitu, dę yęyęre ala fea ama mo sųmó tao sóró eranérápó. Ti ęta, Kótóné mo kae betero beterekeiné mené ę só deraaire bete muni yóo, ę me dowi alatamo hosekény yóo, dowi ala du betere so whjtamo betęmó bitini, kae betóo, ó sęró hepen betamokélé fea amatóro tęteróló kae

tawóo erapó. ²⁷ Mepaae momaraterere topo whjrape betere dokq fea atimané dowi alapi kemerópóló, *sip-sip o bulmakau* hupu simó sukylaa daróló, nalo ti mo so whjiné dowi alamó sukylaa dalaterere ala suka fea hãle yó taté fu betera. Atima ai dere ala kaae, q tuamó me noa dowi alakó mupa atéyaaloé? Ti ama betere bete Kótópaae mo betã félimótóro melóló, mo so whjiné dowi ala kwia ama tokóló aluróló wisiralepó. ²⁸ Ti kale tukóló muló betere fo sya furaalu, mo hae whjtei, momaraterere topo whj sóro beterotua yalepó. Téyaletei, nalo sókó wale dirii malo fo tuamó ti Talené naalema momaraterere topo whj sóro beteralepó. Ai whj ata, me alakélé mo yayani, so whj tao sere alatóro hãle yó tanópóló, Kótóné q mo turó suróló beteralepó.

Yesuta momaraterere topo whj bitu, mió kisi ere fo diriró betere Talepó

8 Dãné i deté wou betere fo tuamó bete mole mo topo fo i ape. Dã tao sóro momaraterere etei kaae topo whjta, hepen bemó Doasiné teteróló kaae tare tikimó, ama turu naase eró betere demó fóló betalepó. ² Take kaae sóro tẽyale momatere kuti bemó, Talené ama kaae ere ala erótu betera. Ai beta, mo whjiné naasené tẽni, Talené amatóro tẽnapó.

³ Ti mepaae mo so whjmó momaraterere topo whjrapené Talepaae hãle matere alaró simó sukylaa dalaterere alatamo yópóló, Talené sóro beterotua dapó. Atétere kaae, mió dã tao sóro momarótu betere sekékélé, Kótó beterepaae hãle faalomei, me q la sóro ti sumó fenérapó. ⁴ Atamo i haemó bituqsóro, ti so whjmó momaraterere whj bituameipó. Ti noatepae, Kótóné tukóló muló betere foné Talepaae hãle melae ere fo sya furaalu, mótua dere whjrape sóro betero betera. ⁵ Ai whjrape atimata, ó hepen-mó ere mo ti momatere be suróló, i haemó tẽne mo kuti bemó Talené ala erótu betera. Moses-né ai momatere kuti be tẽyaaitepa, Talené qpaee i ma fo erapó.

“Naao ai be tẽturaalu hqko tẽni, dãmo hasi fosómó bitu, yãlo yãpaae yó melale be sũtóro mo hotowaró tẽyae,” yóló ipakalepó.

⁶ Téyaletei, Talené ama so whj tao saalopóló, yóló mulale dirii fo Yesu q tuamó erótu betera. Atére kaae, i haemó mepaae momatere whjrapenékélé ai ala du betera. Tépateti, mió kisi yóló mulale dirii foné take yóló mulale fo teraae falapó. Atére kaae, Yesuné Kótóné so whj tao sóro ditu betere kutóné atimané ditu betale kutó mo teraae falapó. Ti ai kisi dirii fo tuamóta, Kótóné ama so whjpaee eraalopóló, mulale wisi ala fanuraalu, take yale ala mo hãle q la aqró betera.

⁷ Ti noatepae, Talené take folosóro yale dirii fotamo mo surapó uqsóro, ti nalo ama eraaire me dirii fo kae uameipó. ⁸ Tépateti, Kótóné ama so whj fopeyalemó, mepaae hãsóko fole ala kolóló i fo yalepó.

“Eta, Talené i dapa wosae. Take waaire ba fomó Israel so whjro Juda so whjtamo yãlo tao saai, kisi dirii fo kae yóló mulaalopóló diãpaae i dere ape.

⁹ Ti mió yãlo kae yóló mulaaire kisi dirii fota, take atimané noumatererape Isip hae kwiamó betepa, yãlo dapesó wale sukamó, yóló mulale dirii fo kaae meipó. Atimané yãlo yóló mulale fo sya fóló eró tanitepa, yãlo atima tao saai yaleteti taaróló, sisópaae eralepó.

¹⁰ Eta, Talené i dapa wosae. Ai ala yóló kijlipaae Israel so whjtamo yãlo etei dirii fo yóló mulaalopó. Yãlo tukóló mulatere fo tikaqsóro, atimané tué tiki tuamó mulóo, hosaa tuamókélé aseyoó yaalopó. Téturaalu, q atima tẽteróló kaae tare Kótó betóo, atima ti yãlo so whj betóo yaalopó.

¹¹ Atétere alimó, me whjiné ama be whj so whjpaee ó ama nomapaae duraalu, ‘Tale tué muóló betae’ dere fo momó kae yaalomeipó. Ti noatepae, ai be demó mepaae sóko deyoóló betere so whjinékélé, doasi doi mole so whjinékélé q mo tué yaalopó.

¹² Atétepa, yãlo kqleturaalu, atimané du betere sonaalei alaró mepaae dowi alatamomó, kwia melaai yaleteti yãlo kiswa keteróló aluraalopó,” erapó.

¹³ Ti Talené ama i yóló mulaaire dirii fota, “Kisipó” doi mulóturaalu, take folosóro yóló mulale dirii fo bete muni hãle q la kaae aqpa, kisi foné mió mo felekemó kemeróló aluraai dapó.

I haemó kapala tẽne kuti bemó momatu betere ala

9 Take folosóro diaaq noutererapepaae Talené ama ala eróturaalu, qpaee momatere alakélé etéro yae yóló yó melóo, ama ala eraaire momatere bekélé etéro tẽyae yóló yó melóo, ipakalepó. ² Atétepa, so whjiné Talepaae moma yaairaalu, kuti be tẽyóló, u tuamó be ke tamo aleyóló munélipakalepó. Folosóro sóko fole be ke ti arai kutiné satãle erapó. Ai be kemó ti *lamp* sã daalóo, q la mulatere ni fakeró Talené keletómó mulótua dere *bred* otamo muóo erapó. Ai be kené doita, Kótómó kae tukóló muló betere tikipó. ³ Me aleyóló muló betere be keta, hapólui kutiné satãle erapó. Ai be kené doita, Kótóné ama ala betã eraai mo kae tukóló muló betere tikipó. ⁴ Ai be ke tuamó felé q laa wale fetera kaae q la biliyaaire tiki *kold kapané* aleyóló daalóo, Kótóné ama so whjpaee wisi ala eraalopóló ere dirii fo aseyoóló buló betere *bokis-kélé* mulóo erapó. Ai *bokis* husiróló *kold kapa* datekaró betera. Ai *bokis* dolomó, *kold kapané* aleale wutimó *mana* o deróló mulóo, Eron-né dotó tiki asq sokoretei mulóo, Kótóné dirii fo asqre kane fake tamokélé bulóo erapó. ⁵ Ai *bokis* tómó, Kótóné ama mo kae ere dq fãane *serupim ensel*-rape suróló aleale q la me uté daayóo, me ité daayóo erapó. Ai *serupim ensel*-tamóné baase dorokq faróló so whjiné dowi ala kemaleta dere tiki husiró betera. Atére alarape fea bete etérapóló, mió mo turó dãné enénipó.

⁶ I bope yale q la q la fea atéro taleyóló muló betepa, mo so whjmó Talepaae momaraterere whjrape folosóro ere be kemó, atimané ditere kutó diyaai, hutua yalepó. ⁷ Tétua yaleteti, mo u tuamó ere be kepaee ti so whjmó Talepaae momaraterere doasi topo whj q maaté betã ba fomó, mo betã félitóro fua yalepó. Téturaalu, ai be kepaee naase hãle feni, *bulmakau-ró meme* hupu

sameatamotóró sóró fua yalepó. Atétua yaleteita, Talené atima kwia melaşsóró seséturaalu, ama yale dowi alapi Talepaae melóo, nalo ti mo so whjné dowi alapóló tuęni, mo ala nisyóló du betale dowi alamó melóo, dua ipakalepó. ⁸ Mió ai be hãle tępa, Kótóné mo kae ala ere be tuępaae sókó faaire tų hãle ai kina-pa kelae yóló, so whjpaee Dęi Kepe Wisiné hãkearóló yó mótu beterapó. ⁹ Ti take Talepaae me ęla hãle matere alaró hupu simó sukųlaa dalatere alatamoné ai ęla sóró wale so whjné hosaa tuęmó mole sekęi ala mo ti wisiranénire ala mió i alimó betere so whjné tuę yópoló, hãkearóló yó matapó. ¹⁰ Atéró, ęla nokole alakélé, węi nokole alakélé, Kótóné wisirapó yópoló, kae kae ala yóló węiné fokutu betere alakélé feata, mo tó tiki maaté wisiróturaalu du beterapó. Talené ama dę tęteróló kaae tawaaire kisi alané tó tiki maaté wisiróló ai du betere alarape fea mo ti kemeraalopó.

Yesu Kerisoné samea sunée farale ala

¹¹ Mió dępaae i eró betere wisi alarape eraai, Keriso ę so whjmó Talepaae momaraterere topo whj bitj furaalu, folosóró ę doasi momatere kuti be wisimó buó dealepó. Ai beta, i haemó mo whjné naasenékélé ó mepaae ęla ęla aleale sukamókélé tęni, mo taketi Tale ę betere tikimó hãle tęne bepó. ¹² Keriso ę Kótóné ai kae tukóló muló betere tikipaae sókó faairaalu, *meme ó bulmakau* hupu malené samea sóró feni, suka fea mo ti muó tanópoló, ama samea mo betę félimótóró melóló, ę ai be tuępaae sókó felepó. Tétu, so whj fea dowi alané dokóló mupa, ai sameané teraayóló mo ti betó tanópoló dupuró beterapó. ¹³ Mepaae whj dené Kótóné yaęse yóló mole fo tukóló, nalo ama ala eraai momatere bepaae faşsóró doasi fo mulapó. Atérené *meme ó bulmakau* wę hupu sameané ó *bulmakau* so utų hupu simó biliyale fapo terepeyóló, ai yale alapi kemeranérápó. Atéró, nalo ti Talené ala eratepa fo mu-ni, mo şumó eranérápó. Ti ai alarape feata, hãle tó tiki maaté fukuturaalu dapó. ¹⁴ Téyaletai, ai du betale alarape bosenóló, mo ti betere Dęi Kepe Wisiné Keriso ę fotokęratepa, me alakélé munire betere bete wisi-naale Kótópaae hãle melalepó. Dęné hosaa tuęmó mole dowi alané sukutere alapaae ęlisóró fu betepa, Kerisoné ama sameané şumó kemeranérápó. Atére beteta, mo ti betere Kótóné ama ala dęné erópoló yalepó.

¹⁵ Keriso ę atéyale betené Kótóné so whj tao saalopóló, kisi yóló mulale dirii fo eraaire tuę whj alée felepó. Aita hãle mei, Kótóné ę beterepaae ape yale so whjné ama eraalopóló mulale mo ti muó tawaaire ęla wisi sýpóló yalepó. ę atéró sukęle alata, folosóró ere dirii fo aşmó bitu, dowi ala du betale so whj dokóló moletei, teraayóló hãle fýpóló, dupurótu erapó.

¹⁶ Me whj ę sukuturaalu, ama mómu ęla taleyóló sae yóló mulatere fo kisipa muae. Ai whj ę sukuni hãle betepatei, ama ęla ęla hapale taleyóló sumipó. ę sukutepa, nalo ti ama yóló mulale fotóró sya fóló senérápó. ¹⁷ Ti noatepae, kale whjné ama yóló mulatere fo sya furaalu, ę sukuni hãle betepa, ama ęla ęla

taleyóló saalomeitei, ę sinitepa ti senérápó. ¹⁸ Atétu dere kaae, Kótóné ama so whj tao saalopóló folosóró ere dirii fota, *sipsip ó bulmakau* hupu samea sókó far-aleteiné diriralepó. ¹⁹ Kótóné yae yale fo fea Moses-né mo so whjpaee yóló kemetepa, i ala yalepó. *Bulmakau* hupu malené samearó mo węitamó belere tikipaae fóló, mo sonaare *sipsip* hupu nikiró *hisop* ni tetejta-momó tópuró sóró aşęre sókumókélé so whjné tikimókélé, apuralepó. Ai ala yóló kemetepa, i fo yalepó.

“Ita, Kótóné ama tukóló muló betere dirii fo sya fóló, eró tawae yóló diriróturaalu, eratere samea i ape,” yalepó.

²¹ Ai ala kaae, Talepaae momayaairaalu tęne kuti be-mókélé, ai be tuęmó Talené ala eraai mole ęla ęlamókélé, Moses-né ai samea sóró apurótua ipakalepó. ²² Ita, mo dere alapó. Kótóné tukóló muló betere foné fea ęla fea Talené ama ęlapóló dęle mulóturaalu, sameané betę fokonérápó. Samea sókó farénitepa, ti dowi ala tokóló aluranénipó.

²³ Hepen bemó ere ala şuróló, i haemó aleale mo ęla ęla Talené amapóló dęle mulóturaalu, samea dilótua yaletai mo donorapó. Tépateti, hepen bemó mole mo alarape fokaai, ti i haemó mole ęla bosene fale ęla wisinaalené şumó fokonérápó. ²⁴ Ti Keriso ę sukóló kepaayóló furaalu, hepen be şuróló i haemó mo whjné tęyale bepaae sókó feni, mo hepen bepaaetóró sókó felepó. Atéró fóló, Kótó betere felekemó bitu, mió ę dę so whj tao sere tuę whj beterapó. ²⁵ Kale momatere be tęteróló kaae tare topo whjta, whjné tęyóló ama kae tukóló muló betere be tuępaae ba fo dokę mo betę féli furaalu, ama samea sóró feni, hupuné samea sóró fua dapó. Ai whjrapené dere kaae, Keriso ę hepen-paae momó fu, momó fu ini, mo betę félimótóró ama tiki Talepaae hãle melóló, sókó felepó. ²⁶ Keriso ę hepen bepaae dekéró félimó fuşsóró, ti i haemó ere ęla ęla fea keké nale alimó kaae sóró, sekęi ala dekéró félimó beleté fu bituępó. Tényi, i kemetere alimó ę Kótó beterepaae mo betę félitóró sókó fóló, dowi ala mo ti kemeróturaalu, ama betere bete Talepaae hãle malepó. ²⁷ Dę so whjta, Talené ere fo dokonóturaalu, bitiré fóló betę fapotóró sukutua dapó. Atéró sukęle kęlipaae, ti dęné yale ala Talené taleyaaalopó. ²⁸ Dę betę féli sukutere kaae, so whj feané dowi ala tokóló aluraai, Kerisoné ama betere bete Talepaae mo betę félimótóró melalepó. Atéró mió ę momó waaireteita, dowi ala tokóló aluraai waalomeitei, ę wýpóló kaae tawóló betere so whj tao sóró mo ti wisiyóló beteraai dapesene waalopó.

So whjné dowi alamó Yesuné betere bete mo betę félitóró male ala

10 Kótóné tukóló muló betere fota, mo ti muaaire ala mei, take nalo waaire wisi wisi alané aso maaté erapó. Atére betené kale tukóló mole fo sya furaalu, ba fo dokę hupu dóló moma yó tare alané Kótó betere felekemó bitj faaire so whjné sekęi ala mo ti wisiranénipó. ² Ai alanétamo so whjné hosaa tuęmó

mole kisipa tiki fea mo betā félitóro wisiróluga sóro, ti atima etei kaae dowi ala yalepóló, atimatei Talepaae momaraterere ala dekéro yó ta uameipó. Ti noatepae, atima etei kaae dowi ala yalepó tué muameipó.

³ Atérené ba fo dokómó hupu dóló momaterere ala hāle deté fu betere kilitu, dowi ala kemeni, atima tuamó hāle mulapóló hākearóló yó matapó. ⁴ Ti noatepae, wā *bulmakau* ó *meme* hupu sameané dowi ala tokóló mo aluranénipó.

⁵ Atérené Keriso ā i haepaae wóló i fo yalepó.

“Hupu dóló momaterere alaró hāle matere alatamo naao hēkese inipa, naaotei ē mo whjné tiki daaróló beterelepó.

⁶ Simó sukūlaa daróló momaterere alaró dowi alamó Talepaae hāle matere alatamo kilituraalu, naao kisipa felénipó.

⁷ Atétepa yālo duraalu, ‘Ē tēteróló kaae tare Kótóo, kale bopeyóló mole asē tuamó ere fo mo dokonóturaalu, naao kisipa mole ala eraai ē wóló i betere ape,” erapó.

⁸ Folosóro ama duraalu,

“Kótóné tukóló muló betere foné i ala yae yóló mu-patei, hupu dóló simó sukūlaa dalaterere alaró Talepaae matere alatamokélé, dowi alamó matere alakélé, fea naao kolóló hēkesenipó,” erapó.

⁹ Ai alarape yale sisópaae ama duraalu,

“Naao kisipa mole ala eraairaalu, ē i wale ape,” yalepó.

Atéroró, folosóro hupu dóló du betale alarape tokóló taae faróló, ai sirimó ā sukāle ala mo ti yó tanópóló eralepó. ¹⁰ Yesu Kerisoné ama tiki Talepaae mo betā félitóro hāle melóló sukāleteiné, Talené ama kisipa mole alatóro sya furaalu, dā ama so whjóló mo kae beterelepó.

¹¹ Be dētere dokó fea momaterere be kaae tare whjrapené Talepaae hupu dóló momaraterere ala hāle yó tarapó. Atétere alané dowi ala mo ti tokóló aluranénipó. ¹² Tépatei, mió i bopetu betere momaraterere doasi topo whj Yesuné dāné dowi ala tokóló aluraairaalu, ama betere bete Talepaae mo betā félitóro hāle malepó. Atéyale kijlipaae ā ama alima Kótóné turu naase eró betere tikimó fóló betalepó. ¹³ Ai alarape kemeróló, mió ātamo bóe du betere whj fea ama tēteróló só deraaire ala betā Kótónétei erópóló, kaae tawóló beterelepó. ¹⁴ Ti noatepae, mo betā félimótóro ā sukuturaalu, Talepaae ama hāle male alané wisiróló, mo kae so whj betó tanópóló yalepó.

¹⁵ Dēi Kepe Wisinékelé Talené ai ere ala dāpaae yó móturaalu, folosóro i fo dapó.

“Ai alarape yóló kijlipaae yālo atima tao saairaalu, yóló mulaterere diri fo i ape.

Yālo tukóló muló betere forape atima hosaa tuamó mulóo, atima kisipa keteni tué yó tanópóló yāloitei eróo yaalopóló,” Talené erapó.

¹⁷ Ai fo tómó me beleróló duraalu,

“So whj Kótóné fo aqmó bitini, atima kisipa mole ala maaté sya fu betere alaró mepaae dowi alatamomó kwia meni, yālo aluróló kisipa keteraalopó,” erapó.

¹⁸ Ai dowi alarape feata, Talené mo ti kemeró beterepa, hupu dóló Talepaae matere ala momó kae hāle noatepa yaaloé?

Talené ala taaréni, hāle eró tawae ere fo

¹⁹ Térapa, no nerape-ó, dāpaae Yesuné ama samea sókó faló betereiteiné Kótóné mo kae ere be tuāpaae faaire wini, mo halaainé sókó fenérapó. ²⁰ Taketa, ai be ke satāle yóló oleró betere kuti tuamó sókó fua yalepó. Mió Yesu sukóló ā mo ti betere bete matere kisi tu alée faleteiné ā tuamótóro sókó fenérapó. ²¹ Ai ala maaté mei, Kótóné fake so whj tao sóro, momaraterere doasi topo whjkélé beterepa, dā āpaae tué tiki tiróló bitu, hosaa tuamó hājtamo Kótó betere felekepaae fenérapó. Atéturaalu, dāné i dowi ala yalepóló hosaa tuamó sekei kisipa muteretei ama sameané fokóló feléroo, dāné tikikélé mo kikisi weiné fokóo, ereteiné mo halaainé fenérapó. ²³ Ti noatepae, Kótó āta, dā so whjpaee eraalopó dere wisi ala hāsókó fóló taaréni, mo eraalopóló dāné so whjpaee du betereitei taaróló haepaae derepaalomei, hājtamo yó tawaalopa sae.

²⁴ Dāné no nepaae yaala sókó fole alaró wisi alatamo fakeyópóló, ketekē u bulótu i bulótu dere alatamo netéro yaaloé yóló, tué teketu betae. ²⁵ Mepaae so whj atima Keriso fake tourótua dere tikipaae wale hōtu dere kaae, dā momókó yaqse. Tēni, Talené dā dape saaire be dē felekemó walapa, betere dokó ama ala erateretei taaréni, ketekē u bulótu i bulótu dere ala mo ti fakeróló deté fu bitiépe.

²⁶ I bete mole mo fo dāné wosóló tuérutei dowāae fóló, dowi alatamo hāle yó tapa, ti ai ala kemerópóló Talepaae melaaire q̄la me kae munipó. ²⁷ Kótótamo atéro bóe duraalu, du betere dowi ala hāle yó tapa, Talené fo tokótamo yóló só deraaitere alaró ai whjrape dalaire sitamo kolóló, mo wió yae. ²⁸ Take mepaae whjné Moses-né asēyóló muló betere fo tukóló yale ala, tamo ó sore whjné kolóló mopó depa, ti ai whj kōletere ala ini, mo ti sinópóló dua ipakalepó.

²⁹ Mepaae so whj dené Kótóné naalema belei q̄la kaae aqróló tēiya tēiya yóo, Talené ama fo dirirale sameané fokóló kae betero betepatei, ai samea hāle q̄la kaae aqróo, Talené ai whj hāle hamokoróló tao supatei, ai ala erótu betere Kepe Wisi faleyoó depa, ti atétere whj ā kwia saaireitei hāsókó faalopóló de? Ti folosóro Moses-né yale fo tikitepa, dowi kwia mo salepó. Atéyaleitei, mió ai alarape dere whjné saaire kwiata, folosóro sale kwia bosenóló mo doasi saalopó. ³⁰ Ti noatepae,

“Kwia tokó matere ala hāsókó feni, mo yāloitei yaalopó,” yale sekēta, dāné kisiparapó. Me fo i ape.

“Talené so whjné du betere ala mo amatóro taleyaalopó,” erapó.

³¹ Mo ti betere Kótóné naase tuāpaae foleteita, wi ala-pa mo wió yae.

³² Diāta, mo take bitiré wale sukamó, Kótóné fo woseté waletéiné diā tuamó dēyó falapó. Atéremó, diāpaae kae kae sekei ala wapatei, diā wiyóló botokó

feni, mo diriyóló betale ala kisipa muae. ³³ Ai maaté mei, me sukamó diḡ so whj feané keletómó sóró daalóló, susupui alaró haleraterere alatamo eróo, me sukamó diḡ sere sekḡ kaae, diaaḡ no nerapepaaekélé eratepa, diḡkélé atimatamo betamó titiyóló daalu beleyóo, dua yalepó. ³⁴ Atére kaae, atimané diaaḡ ne no-rape *dipula* beteratepa, kḡle duraalu, atima tao sua yalepó. Atimané diaaḡ mole ḡlakélé fasó supa, mo ti muó tawaaire ḡla wisinaale saai dapóló hajturaalu, atima sḡpóló taalutua yalepó.

³⁵ Térapa, ai ala deté furaalu, diaaḡ kisipa tiki tiró beteretei hḡle ḡla kaae taae faréni, mo hotowaró tao tawae. Atétepa, ti mo dupu wisinaale saalo ai ape.

³⁶ Kótóné ama kisipa mole alatamo eratepa, ti ama di-ḡmó melaai dapóló bopere ḡla saasepólópa, diḡné kisipa tiki tiróló, diaaḡ du betere alatóró hḡle yó tanérápó. ³⁷ Ti noatepae, Talené i fo erapó.

“Mo hḡleke sukamó waalopó ere sekḡ ḡ waaitere be deḡ hiḡliki faréni, ai be demótóró mo waalopó.

³⁸ Téyaalotei, ḡlo donoi alatóró erótu betere whjta, ti kisipa tiki tiraterere alanétóró betaalopó.

Ama kisipa tiró betere ala momó wotḡale depa, ti ai whjtamo ḡlo kisipa felé yaalo meipó,” erapó.

³⁹ Tépatei, dḡ ate kaae wotḡale yóló aluyaaire so whjtamo touyóló bitini, ḡpaae kisipa tiki tiró betepa, dḡ aluyaḡsóró Kótóné tao serapó.

Kisipa tiraterere alané mo betenérápó

11 Tuḡ tiki tiróló betere so whjné nalopaae yaaire wisi ala mió kilinitei, take mo kelaalopóló diriyóló kisiparuraalu, hajtua beterapó. ² Mo take betale so whjné atei ala deremó, Kótóné mo wisirapóló atima dukiró beterapó.

³ Kótóné i ala yó fae depa, ere ḡla ó betere ḡla ḡlakélé fea motóró yó fipakalepó. Ti mió kelené keletere ḡla ḡla feata, kelere ḡla sóró aleni, ama fotokḡ bole fonétóró kaaró beterapóló, dḡ Talepaae tuḡ tiki tiró betereteiné mo diriyóló kisiparapó.

⁴ Ebel ḡ tuḡ tiki tiró bituraalu, Talepaae mo wisiyóló hḡle maleteiné noma Kein-né male ḡla tḡteréli-pakalepó. Ti Ebel ḡ kisipa tiki tiró bitu matere ḡla Talené kilitu, wisirapóló ḡ dukiróló mo donoi whjḡpó erapó. Ebel ḡta, take sukupatei, Talepaae ama kisipa tirale ala aḡmó mulu, dḡpaae hḡle du beterapó.

⁵ Inoke Talepaae kisipa tiki tirale betené ḡ sukuni, itéró mo betepatei, Talené hepen-paae dapesó horapó. Mepaae whjrapené ḡ kekḡlemó, Kótóné dapesó feleteiné mo koló fenipó. Kótóné *buk*-mó duraalu, Inoke ḡ hepen-paae faai i haemó hḡle bitu, Kótóné ama kisipa mole ala erótu betepa, ḡ mo hḡkesené sini-pakalepó. ⁶ Mepaae kisipa tirénire so whjné Kótó ḡ hḡkese yaaire ala mo eranénipó. Ti noatepae, mepaae so whj de Kótó berterepaae wapa, ti ḡ mo beterapóló kisipa tiróo, Kótó ḡ i betere ape yóló yó melaalopóló ketekḡtamo kekitu betere so whj kilitu, Kótó ḡ mo hḡkeserapó.

⁷ Talené Noapaae take naao kilini yale ala nalopaae mo eraalopó yale fo Noané mopóló kisipa tiralepó.

Atéru, ḡ tuḡmó Kótópaae mo kae wi yóló, ama naaler-aperó atimané sorapetamo yóo, ama soma atimaamo yóo yóló betḡ aluyaḡsóró, tuḡ tiki tiró bitu nuku ali-pakalepó. Atéyaletéiné ai alimó betale so whjné dowḡae fóló du betale ala mo só deralepó. ḡ atéró tuḡ tiki tiraterere ala Kótóné kilitu, mo donoi whjḡpó yaaire doi melalepó.

⁸ Talené nalopaae Abraham ḡ melaaire hae kwiapaae fḡpóló, dotḡyaai ḡpaae ape yalepó. Ai fo depa, ḡ faaire tiki kisipa inirutei, tuḡ tiki tiró betere alané Kótóné dere fo mo betḡ wosóló felepó. ⁹ Kótóné Abraham ḡ-paae yale fo mo eraalopóló tuḡ tiki tiróló, ḡ melaalopó ere hae tikimóte i uké whj kaae bitu, kuti be torokóló tḡté kutu betalepó. Ama naale Aisak-kélé, Jekop-kélé, ama ere fo dokonóturaalu, ai hae tiki saaire whjrapetei, Abraham ḡ yale kaaetóró deté kutu betalepó. ¹⁰ Abraham-ta, ḡ betere haemó kisipa muni, take nalopaae dirii ḡla sóró tḡne mo ti bemó betaalopóló kisipa mutu, kaae tawóló bitipakalepó. Ai be tḡyaai dḡle sóo, be tḡyóo yale sekḡta, Kótó ḡtórótípó.

¹¹ Abraham ḡ mo ti otere yóo, soma Serakélé hḡle ni daayóló sere yóo epatei, tuḡ tiki tiró betere ala Talené kilitu, naale deyaaire fotokḡ bulalepó. Ti ai ala eraalopó yóló mulale sekḡné fo mopóló kisipa tiki tiraleteiné yalepó. ¹² Ai betḡ whjḡte i otereyóló mo felekemó sinaai du bitutei, ama deale naalené kaaróló, naale senaale mo hḡle ḡla kaae deté felepó. Ai naale senaaleta, ḡmó daale hḡreró wḡi atikḡtamo kaae ereteiné dosḡayaaire mo sḡnipó.

¹³ I dosḡayale whjrape atima fea kisipa tiki tiraterere ala hḡle deté fu betepatei, sukutua yalepó. Ti atima hḡle betale alimó kale melaalopóló muló betere ḡla atimané sinitei, mo umó teó wou betepa, tuḡné maaté kolóló mo kée deté fu betalepó. Atétu, atimané duraalu, “Dḡta haemó betepatei, i hae tale mei, uké whj kaae i betere ape,” du betalepó. ¹⁴ Atei kaae fo dere whjrape atima mo ti betaaire hae tiki kekitu beterapóló hḡkearóló yó matapó. ¹⁵ Ti atimané atei kaae dere fotamo, take taaróló wale hae tikimó uḡsóró, ti atima turuku bepóló kisipa mutu, momó fesaae fole ala uḡpó. ¹⁶ Aténi, mo ti betaaire hae wisipaae fené kisipa mutu berterepó. Ai hae tikita, me kae mei, mo hepen betórótípó. Atéreteiné atima Kótópaae duraalu, yḡta dḡ tḡtéróló kaae tare Talepó depa, ai fo wosetu Kótó ḡ haleni, mo dono dapó kisipa mutapó. Ti noatepae, ai be huluata atima mo wisiyóló berterópóló, ama taketi donoróló muló beterapó.

¹⁷ Abraham-né kisipa tiki tiró betere ala Kótóné kḡae kolóló, sḡ sale sukamó, Abraham ḡ kisipa tiró bitu, ama naalema Aisak dóló simó sukḡlaa dalóló Talepaae hḡle melaai yalepó. Kótóné ḡpaae wisi ala eraalopó yale fo tuḡrutei, ama mo betḡ betere naale daai yalepó. ¹⁸ Take Kótóné ḡpaae duraalu, “Naao naale Aisak-né detere naalené naao doi muaaire fake firaalopó,” erapó.

¹⁹ Ti Abraham-né ama ai ala yaletaita, mo ti sukutere whj Kótóné ama ḡmó kepaaraalopóló kisipa mutu

yalepó. Até yaletei, ama naalema Aisak ʔ sukóló momó kepaayale whj kaae aʔpa dape salepó.

²⁰ Aisak ʔ Talepaae kisipa tiró bituraalu, ama naale Jekop-ró Isotamo nalopaae betaaire alamó kisipa mutu, foné atimaamo wisiralepó.

²¹ Atéyale kaaetóro, Jekop ʔ Talepaae tué tiki tiró bitu, ʔ felekemó sukʔairaaalu, ama dotó tiki tó mó tiróló daalu, naalema Josep-né naale tamo foné wisiróló, Talepaae mo kée yóló momayalepó.

²² Josep kisipa tiróló bitu, ʔ sukʔaire be dę feleke depa, kale Israel fake so whj Isip hae kwia taaróló, torokó faalopóló kisipa mutu, atimapaee ama diri sóro fae yalepó.

²³ Isip hae kwia teteróló kaae tare topo whjné Israel so whjné naalerape dae yóló tukóló mulélipakalepó. Ai fo epatei, Moses-né hamaró alimatamo wini, Talepaae betʔ tué tiki tiró bitu, ai naale wisinaale daʔsóro, wélié sore tuámó ʔ hyó mulalepó.

²⁴ Moses doayóló Talepaae kisipa tiki tiró bitu, ʔ topo whj Fero senaalemané naalepó yaʔse yóló fo mulalepó. ²⁵ Moses ʔ sawa sukamó maaté tó tikimó felétere dowi ala yaai kisipa muni, Kótóné so whjpaee erótu betere sekęi ala ʔpaaekélé erópoló kisipa mutu, Talené so whj tamotei touna felepó. ²⁶ Moses ʔ so whj teteróló kaae tare sekę Kerisoné ala erótu beteremó, faleyóló haleraterere ala kolósu, Isip haemó mole wisi wisi ʔla kolósu yalemó, Kerisotamo betere ala mo doasi ke boleteiné take nalopaae Kótóné dupu wisi melaalopóló kisipa mutu, ʔ ai ala sya felepó. ²⁷ Moses ʔ Talepaae kisipa tiró bitu, kale Isip hae kwia teteróló kaae tare topo whj fopaae buóló, ʔpaae sekęi ala eraʔsóropóló wini, Isip kwia taaróló felepó. Ti noatepaae, aita kelené kelenire sekę ama kelereteiné, ama yaai dere ala betʔ hʔle yó taruraalu yalepó. ²⁸ ʔ Talepaae kisipa tiró bitu, Kótóné dotęyale whj dele *ensel*-né Israel fakené topo naalerape daʔsóro, bosene fele be dęmó ʔla detere alaró wʔ *sipsip* hupu malené samea dilaterere alatamo, Talené ʔpaae yae ala deté fu betalepó.

²⁹ Kótóné so whj Talepaae kisipa tiró bitu, sonaai węi kęla tuámó tukóló, mo ere hae tiki kaaemó atima tęyóló felepó. Tétepa, Isip fake atimakélé Israel fake yale kaae tęyóló felemó, węiné atimatei mo ti aluréli-pakalepó.

³⁰ Talepaae kisipa tiró bitu, Israel fake so whj węikeró be dęmó, Jeriko be hulua bopére dopóku bolaa aʔró bopé yóló kutu betalepó. Atéyalemó, kale doasi dopóku ama kęleaanétei kolokóló derepelepó.

³¹ *Moni* saairaalu nópu nuku betale so Rahab ʔ Talepaae kisipa tiró bitu, kale bóe sʔ fele whjrape ama bepaee wisiyóló dape salepó. Téyaleteiné Talené fo tukóló dowʔaae fu betale so whj fea dóló kemerótu-raalu, ʔ betʔ hʔsóko felepó.

³² Atimané ai yale alarapemó yʔlo kae me noa fo yaaloé? Kale doasi doi mole kisipa tirale whjrape Kideon, Barak, Samson, Jepta, Depit, Samuel, mepaae Kótóné kęl whjrapené yale alakélé fea diʔpaae dekéró uʔtei, yaaitere be dę dekéró munipa taalatapó.

³³ Ai whjrape atima Talepaae kisipa tiró bitu, mepaae teteróló kaae tare topo whjrapetamo bóe dóló atima teteróo, so whj mo wisiyóló kaae taru donoi ala eróo, Talené atimapaee melaalopó yale ʔla mo sóo yalepó. Atéro Talepaae kisipa tiró bituraalu, whj dó nokole haʔ *layon*-rape kęlumu faaralepó. ³⁴ Whj dokole doasi simi surukó fóo, whj dele fosói sepakekélé hʔsóko fóo, dua erapó. Atima mo whj bępatei, Kótóné doasi fotokę bulalepó. Tétu, atima bóe duraalu doasi fotokęné kae kae hae kwiamó wale bóe whjrape dóló mo ti kemeratepa, mepaae hʔsóko fele whjrape ti botokó dapo yalepó.

³⁵ Mepaae sorape atimané naale senaale ó omarape sukʔaletei, momó kepaaratepa atimatamo betámó bitua yalepó. Mepaae so whj atima kisipa tiró betepa, mené doasi susupui ala eróturaalu, diʔ teraayóló faraalopa, Talepaae dowi teka fo yae yóló sętua yalepó. Ai ala depatei, atima sukutepa, momó kepaayóló Taletamo wisiyóló betaalopóló kisipa mutu, atei kaae fo yaalo meipó, dua ipakalepó. ³⁶ Mepaae so whj faleyóló fokosoi ala yóo, mepaae so whj ti dirii képiné dokóló *dipula* beteróo dua yalepó. ³⁷ Mepaae so whj kapo duné dóo, mepaae ti ni tikitere *saw* fosóné fosóné tuámó tekéetamo yóo, mepaae bóe dele sepakené dóo, dua ipakalepó. Mepaae so whj hęko kuturaalu kutikélé nokole ʔla ó bekélé meitepa, *sipsip* ó *meme* hupu sekaʔ bukutua yóo, Atima mo yoleale betepa, susupui alaró kae kae dowi alatamo eróo dua yalepó. ³⁸ Atima atei kaae sekę su betale so whj kolósu, i haemó betó mole mo so whj kolósu depa, sekę sere so whjné atima mo belei aʔróló teraae falapó. Sekę sere so whj atima torokó kuturaalu, kópu kʔae fi tikimókélé, hasi fosómókélé, kapo dolomókélé, hae dolomókélé, hęko fité kutua ipakalepó.

³⁹ Ai dosʔayale so whj atimakó mo betʔ whjnékélé Talené melaalopó yale ʔla sinipatei, kisipa tiró betere ala kilitu, Talené mo wisirapóló atima dukiralepó.

⁴⁰ Atimapaee erale alaró dʔpaae eraterere alatamo, touróló eraté fóló mo ti kemerópoló, Kótóné atimapaee erale ala bosenóló, dʔpaae eraaire ala wisinaale ama tukóló mulalepó.

Kótóné ama naale senaale kępaae fupa, donoróló deké sua dapó

12 Térapa, Kótóné doasi alarape eratepa ke-lalepóló u bope deté wale so whjné dʔ bopéró beterapó. Atérapa, Talené atima tao sóro erale alamó kisipa tiraterere kilitu, dʔ sururu yóló furaalu, mepaae bi pire ʔla ʔla taae falóo, dʔ hapale dée nópoló ekeleper-aterere dowi ala taalóo, yaalopó. Tétu, Talené muló betere dʔlemó sóko faairaalu, naase hʔle sururu yóló fótóro tawiépe. ² Atéro furaalu, kisipa tiraterere alakélé amatóro kaaróló, mo ti kemeraterere alakélé Yesunétóro dua dapó. Térapa, dʔné kelené ai sekę ʔtóro kikéyóló kaae tawiépe. Ti take nalopaae hajtere ala mo eratepa kelaalopóló kisipa mutu, ai sekę ʔ filipaa ni tó mó doasi sekęi ala sóo, halei ala eratepakélé me ʔla meipóló hʔle siré fóo yalepó. Atéyale kęlipaae ʔ hepen-paae fóló, Kótóné fea ala teteróló kaae tare tikimó, ama tu-

ru naase dẽmó betalepó. ³ Ti take dowi ala dere whĩrapenẽ Yesutamo bõe duraalu, sekẽi ala ąpaae eratepatei, hąle beletẽ fu betalepó. Atẽrapa, diąpaaekelẽ sekẽi ala eratepa, dią fomoyóló haepaae derepaąsóró, ama ai ere alatóró kisipa muae.

⁴ Mepaae whĩrapenẽ dowi ala fakerótu betepa, atei kaae dowi ala dorapóló diąnẽ sesẽ deremó, dią dóló samea sókó fatere ala ini, teópó. ⁵ Ti diąta, Talenẽ ama naalepóló ketekę bulótu, ere fo diaaą kisipa keteró beterapó. Ai fo i ape.

“Yąlo naale-ó, Talenẽ yą donoróturaalu dóló supuratepa, ai bete munire ala dere nisi yaąse.

Aita, diaaą du betere dowi alamó dią fonẽ sirapa, sekę duraalu, hýyóló taalaąse.

⁶ Ti noatepae, Talenẽ ama hosaa mulu yaala sókó fu betere so whĩ donoróturaalu dóló supuróo, ama naalepóló dape sere naalerape atimanẽ hąsókó fole alamó kwia melóo, dua dapó,” erapó.

⁷ Diąpaae sekẽi ala erótu betepa, ti aita dią Talenẽ ama naale donoróturaalu dere alapóló kisipa mutu, beletẽ fu betae. Ti mẽ naalekó donoi tųpaae fųpóló, ama alimanẽ fonẽ sóró dele ala dumiẽ? ⁸ Kótónẽ naale senaale fea hąsókó fupa donoróturaalu, supuróló dua dapó. Dią hąsókó folemó, Talenẽ dóló supurẽnitepa, ti dią ama naale senaale bitini, hąko naale senaale ai ape. ⁹ Ai fotamo olekeyóló me dere fo i ape. Dą fea kųpaae fole sukamókélẽ, mo hąle betere sukamókélẽ, sekẽi ala beleyópoló fotokų bulóturaalu, i haemó betere ayarapenẽ dą donoróló supurótua deretei kisipa muae. Atẽtere alata, atimanẽ mo dono dapóló kisipa mualepó. Ai ala mo ti bosenóló, dąnẽ kepe tųteróló kaae tare Ayanẽ dą donoróturaalu dóló supuratepa, ti ama erópoló ą aąmó sukóló betenẽrapó. ¹⁰ I haemó betere dąnẽ mo ayarapenẽ dą tų wisipaae fųpóló kisipa mutu, donoróturaalu sawa sukamó maatẽ dóló supurótua dapó. Tẽpatei, dą Kótónẽ ama kae ere wisi ala tuąmó beterópoló kisipa mutu, dą kųpaae fupa ama donorótu beterapó. ¹¹ Donoi tųpaae fųpóló, supuratepa sukamó felẽ dumi, supu dua dapó. Tėjaalotei, ai alanẽ donoróló asa dere so whĩta, take nalopaae hosaa muni deyóló mo dua betere alaró, mo donoi alatamo atima tuąmó epa kelaalopó.

¹² Tẽrapa, sekẽi alanẽ dią fótururóló Talenẽ ala diaaą erótu betteretei haepaae derepaąsóró, bẽre hó naase fotokų bulatere ala du betae. ¹³ Diaaą doalẽre hó mo ti doyaąsóró, dią kwęyaaire tų mo wisiyóló aleyae.

Kótó hųróló sisópaae eraąsóró hotowaró kaae tawae

¹⁴ So whĩ featamo bõe dóló hęle sere ala ini, Kótónẽ ama hosaa muni deyóló dua betere alaró ama kae ere alatamo, dią tuąpaae erópoló, ketekę butu betae. Ti Kótónẽ ama mo kae ere ala munire so whĩta, Tale mo kelaalomeipó. ¹⁵ Diąkó me whĩ ama hękesere ala sya furaalu, Kótónẽ hamokoróló hąle tao sere ala hąsókó faąsóró yae. Tẽtu, diaaą ne notamo mutere dowi hasekąai kisipa so whĩ feapaae tokóló, me whĩ dorąsóró, mo hotowaró kaae tawae. ¹⁶ Diąkó mepaae so whĩ nópu nokole ala ó Kótó faleyóló hąko betale whĩ

Iso kaae betaąse. Ti Iso ąta, alimanẽ mómu ęla ęla saaire topo naaletei, ą wotepa ai mómu ęlanẽ betą be dẽmó naaire ęla nomatamo dupuyalepó. ¹⁷ Atėjaale kılıpaae kale sekẽnẽ ama alimapaae ąkélẽ wisiratere fo yae yóló woletamo yaletẽi, alimanẽ ama dere fo mo wosenipó. Atẽtepa, ą woletamo yalemókélẽ, ama tuę tiki feteyaaire sųni, mo hapólu yalepó.

¹⁸ Take Talenẽ so whĩ fea touyóló bitu, kelenẽ kolóló olaa dere hasi fosó erapó. Ai hasi fosómó si dóo, be mo diliki yóo, doasi besęró hali tikitamo wóo, mepaae mo winẽ sini alakélẽ eróo, dua yalepó. Ti diąta, atẽre hasi fosópaae wẽnipó. ¹⁹ Ai hasi fosómóta, ukulumó wuti hale yóo, menẽ fo fakeyóló depa wosóo duraalu, atima atei kaae fo wosetere hųrapa, me yaąse du betalepó. ²⁰ Ti noatepae, Talenẽ atimapaae yóló mulóturaalu,

“Ai hasi daale felekepaae so whĩ ó hupu, na ó kae kae ęla fupa, ti kapo dunẽ dóló sukunae,”

ere fo atima wosaletẽinẽ faalo wiyalepó. ²¹ Moses-nẽ ai hasi fosómó mo winẽ sini ala du betepa kolóló, i fo erapó.

“Ę mo winẽ sukuturaalu diri furu furu dapó.”

²² Ti diąta, atėjaale hasi fosómó wóló bitini, mió dią betere hasinẽ doita, Saion-pó. Ti dią wóló ai betere tiki-ta, hepen bemó Kótónẽ ama tųteróló kaae tare doasi Jerusalem be huluapó. Ti diąta, *ensel*-rape ni sóku kaae mo dekéró touró bitu, hękesetu betere tuąmó wóló ai betere ape. ²³ Aita, Talenẽ ama topo naale senaalepóló sóró beteró betere so whĩ fea touró betere tikipó. Ti ai so whĩnẽ doita, hepen-mó aseýóló muló beterapó. Ti diąta, so whĩ feanẽ dere ala taletere Kótó betterepaae wóló, ama take donoróló betterale so whĩnẽ keperape betere tikimó, ai betere ape. ²⁴ Diąta, ama so whĩ tao saalopóló yóló mulale kisi fo dirirale tuą whĩ Yesu betterepaae walepó. Ti ai sekẽnẽ ama samea so whĩnẽ tikimó apuróturaalu yale fonẽ Abel-nẽ sameanẽ dorae yale fo tųteró beterapó.

²⁵ Diąpaae ai fo du betere sekę diąnẽ sisópaae eraąsóró yae. Ti noatepae, Kótónẽ kutó dirale mo hae whĩnẽ so whĩpaae duraalu, “Diaaą hąko du betere ala taarẽnitepa, ti Kótónẽ kwia melaalopó,” dere fo woseni, sisópaae eraletẽinẽ dowi kwia matere ala atimanẽ mo salepó. Atẽrapa, hepen bemó betere sekẽnẽ dere fo sisópaae erateremó, atimapaae ai erale ala mo bosenóló, dąpaae melaaire dowi kwia netéró hąsókó faaloé? ²⁶ Take Talenẽ ama fo yalemótei hae wore ipakalepó. Tėjaletẽi, mió ama i ala yaalopóló muló beterapó.

“Taketa, hae maatẽ yąlo woreraletẽi, mió ti sąró haetamo wusuró woreraalopó,” erapó.

²⁷ Momó woreraalopó dere fo bete i ape. Wore ini, dirire alaró ęla ęlatamo ti enųpóló, Kótónẽ aleyóló muló betere ęla ęla whaaló yóló wore deretei, ti ama woreróló mo aluraalopó.

²⁸ Kótónẽ ama tųteróló kaae tare alata, menẽ wore worekélẽ mo eranẽnipó. Ti dąta, atẽre ala tuąpaae fóló betterapa, Talepaae mo kée yóló, dą witamo ą aąmó sukóló bitu, hękese yaaire ala betą du betaalopa sae.

“Ti noatepae, dā tēteróló kaae tare Kótó ʔta, ʔla ʔla fea doló kemeratere si sū betepapó,” erapó.

Mo kemeróturaalu ketekē bulatere fo

13 Mepaae no netamo yaala sókó fole ala hosaa mo turóné yó tawae. ² Uké wale whj diaaʔ bepaae wisiyóló dape sóró, ʔla melóló firatere ala taaréni, mo yó tawae. Ti noatepae, take mepaae whjrape atima mo kʔleaa whjné *ensel-rapetei*, mo whj nisiyóló dape sua erapó. ³ Mepaae no nerape *dipula* betepa, ti diʔkélé atimatamo *dipula* betere aʔ yóló, atima kisipa hāle yó tawae. Tétu, mepaae whjrapené naao no nepaae sekēi ala eratepa, diʔkélé ai sekē sere aʔ yóló, atima kisipa hāle yó tawae.

⁴ Soró whjtamo dokotere alata, mo donoi alapa diʔ feané hale horótu betae. Whjró sotamo dokore ala folokole yaʔsóró, so whj kaetamo fiyóo, whj kélé so kaetamo fiyóo momókó yaʔse. Ti noatepae, atei kaae nópu nokole alaró kae kae nópu nokole alatamo du betere so whjta, Kótóné taleyóló dowi kwia melaalopó.

⁵ Diʔ betere tuʔmó *moni* mo doasi bete mole ʔla nisiyóló diʔné tuʔ tiki turó ai ʔlapaae momókó mu-laʔse. Téni, meteró ʔla ʔla mupa, ti aitóró sypóló kisi-pa muae. Ti noatepae, Kótóné duraalu,

“É diʔtamo betereitei taaróló, metikpaae mo faalomeipó. Téturaalu, ʔʔlo diʔ tao su betere alakélé hāle yótóro tawaalopó,” erapó.

⁶ Ai fo wosetu dā whaaliani, halaaíné i fo dua dapó.

“Talené ama ʔ tao sóró mo wisiyóló kaae tareiteiné, mo whjné ʔpaae noa kaae sekēi ala eratepa ʔ wiyaalomeipó.”

⁷ Take Talené alamó folosóro fóló, diʔpaae Kótóné fo i ape yóló yó melale whjrape atima Talepaae kisipa tiró bitu du betere ala kʔae kolóló, noa kaae du wisi olepa, ti ai ala diʔnékélé sypóló yae. ⁸ Yesu Kerisoné ere alata, take bitiré walepaaekélé, mió i betere alimókélé, nalo betaaire alimókélé, mo betʔ kaae alatóro hāle yó tarapó.

⁹ Térapa, mió diaaʔ wosetu betere fo wisi taaróló, kʔpaae falaairaalu, mepaae whjrapené kae fo yó matepa, mo dere nisiyóló wosaʔse. Kótóné keletómó wisirapó yóppóló, ʔpaae moma yóló nuku betere ʔlané atima fotokʔ bulóló wisiraaire fotokʔ bunipó. Tépatéi, dā fotokʔ buóló wisiyóló betepóló, Talené hamokoróló tao sere ala dā tuʔpaae eratepa, ai ke bole alané betʔ dā mo wisiranérapó. ¹⁰ I haemó mo so whjmó Talepaae momaratere whjrapené dāné momatere kapo tómó bilitere ʔla naaire sypipó.

¹¹ Mo so whjmó Talepaae momaratere topo whj *bulmakau* hupu samea sóró Kótópaae momaraai, mo kae tukóló muló betere be kepaae fóló, so whjné dowi ala kemerópóló ai samea dilótua dapó. Tétua deretei, mo hupuné tikita, ti so whj betere tiki taaróló, be bela dēmó sukylaa dalótua dapó. ¹² Atétere kaae, Yesuné ama sameanétóro so whjné dowi ala kemeróló, mo

kae so whj betepóturaalu, ʔ doasi sekēi ala sóró doasi be hulua bolaare dopóku aʔmó sukʔlepó. ¹³ Térapa, ama tikimó sale halei ala dāpaaekélé erópóló, be taaróló ʔ sukʔle tikipaae faalopa fiépe. ¹⁴ Ti noatepae, dā mo ti betaaire doasi be hulua mekó i haemó tēnipó. Téretei, take dā mo ti betaaire doasi be hulua kelaai kisipa mutu, dā kaae tawóló i betere ape.

¹⁵ Térapa, Yesuné dā fotokʔ bulatēpa, mo wisi ʔla Kótópaae mótu dere kaae, Kótóné ama doi sóró horatere ala suka fea yó tawaalopa sae. Ti dā tēteróló kaae tare Kótó ʔ etei kaae Tale betepapóló, ama doi sóró horatere alata, kutómó ʔla wisi su dere kaae erapó. ¹⁶ Mepaae ʔla ʔla ʔʔʔtere so whj tao sóró matere alaró eratere wisi alatamo kisipa keteréni, hāle yó tawae. Ti atei kaae alata, Talepaae hāle matere ʔla wisi kaaepóló Kótó ʔ mo hēkeserapó.

¹⁷ Diʔ Keriso so whj kaae tare whjrapené dere fo wosóló, atimané tēteróló kaae tare aʔmó betae. Take nalo Talené atimapaae so whj netéro kaae tawaleé? yóló wosetepa, atima etéro kaae tawalepóló tokʔ melaalopó. Atima kutó hēkesetamo diyóppóló atimané dere fo wosóló sya fae. Ai ala initepa, ti atimakélé kisi-pa sekētamo dituraalu, atimané ditere kutóné diʔ tao sere alakélé yaalomeipó.

¹⁸ Talené dā tao sóppóló momarótu betae. Dāné du betere ala dānéitei taleyalemó, so whj dilikitere ala me bunipó. Dāné du betere ala fea so whjné taleyóló, mo dono ala dapó yóppóló, i ditu betere ape. ¹⁹ ʔʔlo diʔpaae i dere fota, ʔ diʔtamo betaai hapale wóppóló, momarae yóló dapó.

²⁰ Kótóné so whj tao sóró mo ti muó tawaaire fo, Yesuné ama sameané diriróló mulalepó. Atéreteiné, bóe firóló mo dua betere ala kaarótu betere Kótóné, dā tēteróló kaae tare whj Yesu ʔ momó kepaaró betepapó. Atéro kepaarale seké ʔta, Talené *sipsip* hupurape kaae tare doasi fotokʔ bole topo whj betepapó. ²¹ Ai Kótóné ama kisipa mole ala diaaʔ mo sypómó erópóló, amatei wisi wisi alaró wisi tuʔtamo diʔ tuʔpaae mo sypaalo ai ape. Atétu, Kótóné ʔ hēkese yaaire ala Yesu Kerisoné dā tuʔpaae erópóló yae. Ai sekéné doi doasi mulóló, hale sóró horatere ala hāle deté fu betae. Mo kée téyóppóló yae.

²² No nerape-ó, ʔʔlo hālekeróló i dere asēta, diaaʔ wosóló kisipa yaaitere sū i dere ape. Térapa, Kótóné ala etéro erae yóló asēmó ketekē bulóturaalu, i deté wou betere ma fo wosaalo hʔ yaʔse.

²³ Dāné no Timoti *dipula* sókó wóló betepapóló, diʔpaae i dere ape. ʔ ʔ beterepaae hapale wapa, ti dāmo wusuró diʔ kēle waai kisipa mutapó.

²⁴ Diʔ tēteróló kaae tare whjrapéro Kótóné mo kaae betepó betere so whj featamopaae ʔʔlo kʔleó dapó yae. Itali hae kwiamó wale Keriso so whjnékélé diʔpaae kʔleó dapó. ²⁵ Talené ama hamokoróló tao sere ala diʔ fea tuʔmó muó tanóppóló yae.

Jems

1 I dere asęta, Kótóró Tale Yesu Kerisotamoné kutó diratere whj Jems-né dapó. Dię Kótóné ama 12 fake so whjrapetei torokó faróló, kae kae tiki daae mole so whj kuamó betó mole no nerapepaae kęleó fo i dere ape.

Sekęi alané dęné tuę tiki tiiró betere ala kęae kolóló sę sirapó

² Yęlo hosaa mole no nerape-ó, mepaae kae kae sekęi alarape diępaae wapa, ita ę kęae kelaai dapóló hajné sukutu betae. ³ Ti noatepae, ai wou betere sekęi alarapenáta, diaaę Kótópaae tuę tiki tiró betepa kęae kolóló sę ai sere ape. Ai sę sere alanéta, diaaę du betere wisi ala taaréni, yótóróti tawópoló fotokę bulótu betereitei, dięné ai tuęre ape. ⁴ Ti atétu betere alanéitei, diaaę hosaa tuęmó wisi ala mulu, whj wisi-naale beteraté fole ala tuęmó tikini, hęle deté fóló kemene fole kwiamó sókó fępóló yae. Téturaalu, me alakókélé yęyęni, mo turó sę yaalo ai ape. ⁵ Diękó mepaae so whj detamo Kótóné ala eraairaaalu fosó fosói kisipa tiki wisi yęyętepa, ti mo turó mótu betere Kótópaae wosae. Atétepa, Kótóné wosóló taaréni, ę mo hamokore sekę betereiteiné dię feamó mo melaalo ai ape. ⁶ Téyaalotei, mepaae whjné Kótópaae woseturaalutamo ępaae i ala eraalopé neyęalorópó yóló kisipa tamo muni, mo ępaaetóróti kisipa tiki tiró bitu wosae. Ti atei kae kisipa tamo mutere so whjta, besęné węi upaae só fua, ipaae só wuaterere kaaené kelerapó. ⁷ Atei kae kisipa mutere whjné Talepaae kematerere ęla mo betękókélé saalo nisi yaęse. ⁸ Ti ai sekęné ama kisipa tamo moleteiné, ama dere alarape fea diriyóló bitu ini, hęle tómó dakeró bitu dua dapó.

⁹ ęla ęla meiyóló hęle yoleale betere Keriso nota, doasi doi mulapóló hajturaalu bopé faketu betae. ¹⁰ ęta atétu betaalotei, fea ęla ęla tare néli whjta, doasi doi muni, sókó dei beteraóló bopé faketu betae. Ti noatepae, néli whjné ama dere alata, kale hęle yó mole ne fua hapale dulukó fu dere kae yaalo ai ape. ¹¹ Atétere kae dirii suka duraalu, suka supuné ere ęla sóku botó yóló dulukó durupuraalu, ama ere au kelené kelaalo kokę yaleteti dotua dapó. Atétere kae, néli whjné ama du betere ala deté fu betepatei, alu deté fu betaalo ape.

¹² Whj me de ępaae doakale sekęi ala wapatei, haepaae derepéni, beléetóró tare whjta, Kótóné wisiró betereiteiné hajné sukutu beteraóló. Ti noatepae, ai sekęi alané kęae kelaai sę siré fu betero kemene folepaaekélé haepaae derepéni, diriyóló daapa, ti

atétere whj sururu yóló fu folosóró sókó fole whjné topo tao su dere kaae, mo ti betere bete saalo ai ape. Ti ai betere beteta, Kótóné ępaae yaala sókó fole so whjmó melaalopóló, taketi ere ęlapó.

¹³ Me dowi ala yępóló sę seremó me whjné duraalu, ita ępaae Kótónéitei eratapó fo ekesé. Ti noatepae, Kótó ę dowi ala yępóló, me alané sę seni yóo, amakélé me whj dowi ala yępóló sę sóo, dumipó. ¹⁴ Tétumitei, hupu dępóló he tęnóló ama ekęleyóló nokole ęla he dolomó mulótu dere kae, dę so whj dokę feané hosaa tuęmó mutere kisipanéitei dowi ala yaai ekęleyóló, au nuku beteraóló. ¹⁵ Atéro au nóló kisipa sere alané sorape naale derótu dere kae dowi ala kaaratapó. Atéro naale yóló ęlumétepa ditu dere kae, ti kale dowi ala foparóló hękeamó depa kilitua dapó. Atéro kale naale doayóló mo doasi whj bitu dere kaaeta, dowi ala faketuraalu sukutere ala kaaratapó.

¹⁶ Yęlo hosaa mole ne norape-ó, mené kapala fonéitei dię dilikaęsóró yae. ¹⁷ Dęné Aya ę ó hepen bemó ere dę wisinaale tuęmó bituraalu, dę i haemó betere so whjpaee wisi alaró wisi ęlatamo betere dokę fea mo turó mótua dapó. Ai sekęné ama dere alata, whj sukamó daatepa aso hęleketu, fęlotu dere kae dumipó. Betere dokę fea ama erótu betere alata, mo betę kae alatóróti eró tarapó. ¹⁸ Dęné kale mo fo wisi woseté fu betereiteiné, ama naale senaale beteraai dapóló, amatei dę sóró beteralepó. Taketi Talené ama kaaróló muló betere ęla fea yó mupatei, dęta folosóró doasi topo ęla beterępóló yóló kisipa mutu, deyóló beteralepó. Atéreteiné dęta mo ama so whjtoró beteraóló.

Dere fo wosóló taaréni, sya fae

¹⁹ Yęlo hosaa mole no nerape-ó, i dere fo mo wisiyóló wosóló tuę muae. Dię feané kale fo wisi woseturaalu, deka ini, ketekę buóló mo wisiyóló wosae. Mepaae fo yaairaaalu, hapale hęko ini, mo dua tuę tekeyóló yóo, me whjné yę fopaae buępóló sesemeratere fo depakélé, kisipa tekeyóló me ęla meipóló mo dua betóo, yae. ²⁰ Ti noatepae, mo whjné atéro fopaae butere alané Kótóné ama mo donoai naale senaale beterané yóló mole kisipa eranénipó. ²¹ Térapa, Kótóné keletómó mo kelaalo sonaalei dowi alaró i hae kwiamó mole kae kae dowi alatamo momó kae ini, mo ti taaróló kisipa keterae. Atéturaalu Kótóné fota, dę aluyaęsóró tao saaire fopa, ęla wae hae wisimó bitu dere kae, naao tiki tuępaae derepępóló mo ketekę buóló sae.

²² Kale fo hãle wosëliné maaté wosóló taalatepa, ti naaotei kapala yã ai dilikitu betere ape. Ai ala ini, ama yãpaae erae du betere fotóróti mo eró tawae.

²³ Mepaae whj dené Kótóné fo wosóta deretei, ama yae dere ala mopóló erénitepata, ti etei ala dere kaaepó. Whj betãné ama kelepaa *klas*-mó fopeyóló, ã faaire tikipaae fulapó. ²⁴ Atéró furaalu, ama kelepaa etei daapa kelalepóló kisipa yó tani, mo hapale téti keterótua dapó. ²⁵ Téretei, Kótóné ama tukóló muló betere fo dokonaletiné so whj dokóló moleteti hãle fõpóló erótu beterapó. Mepaae whj dené ai fo wosóló kisipa keteréni kutirimó mulóló eraté fu betepa, ti até dere whjné ama du betere ala tuãmó Kótóné ã wisir-aalopó.

²⁶ Téretei, mepaae whj denétamo ã Kótóné ala erótu betere whjópó du bitutei, ama dere fo fea wisiyóló tuë tekeyóló ini, dowi fotamo dekaaporóló du betepa, ti ama ai dere fonétei ã dilikóló, Kótóné ala erótu betereteikélé mo hãle òla kaae aleratapó. ²⁷ Dãné Aya Kótóné keletómó so whjné Talené ala eróturaalu, kae kae alatamo hosekényi, mo donoi alata, i ape. Bokonaale naale senaaleró wulia sorapetamo sekë yaqsóro tao sóo, depa, ti Kótóné ama mo donorapóló kisipa muaalopó.

Doi mole whj wisiyóló dape suraalu, doi munire so whj sisópaae eraqse ere fo

2 Yãlo no nerape-ó, dã tẽteróló kaae tare Tale Yesu Kerisota, Kótóné ama kae ere dẽ wisi naale ã tuãmó fãanapó. Atéró betepa dã ãpaae tuë tiki tiróló betere so whjné, mepaae doasi doi mole whjrape dape suraalu, mepaae sókótei betere so whjrape wisiyóló dape sinitere ala yaqse. ² Atéturaalu, diã betãpaae touratere sukamó *kold kapané* aleyale bi naasemó bulóló kutikélé kelaalo kokõ deróló wale whj wisiyóló dape sóro ni fake wisimó beteróo, dowi derãakele kuti deróló wale yoleale whjmo tumó daayae ó ã betere aq keya tómó hõko betae yóo, dere-a diã Talere kaae kele fosóru, tale du bitute? Diaaõ atétere alanétei dowi kisipa mutu me whj só deratere whj sũ ai betere ape.

⁵ Yãlo hosaa mole no nerape-ó, i dere fo mo wisiyóló wosae. I haemó betó mole so whjrapené duraalu, ai whjrapeta, me òlakélé meiyóló mo yoleale yóló beterapó dua dapó. Tépateti, ai whj kisipa tiki tiratere ala mo turó yõpóló Kótóné amatei sorokó su yóló kae beteró beterapó. Atéru, Kótópaae yaala sókó fu betere so whjrapené ti Kótóné tẽteróló betere ala sõpólópó yóló muló betere fo dokonóturaalu, take atimané mo saalopó. ⁶ Tépateti, diaaõ yale alané atima yoleale yóló betere whjrape hale seróló só ai derale ape. Kale doasi *moni* tare néli whjrapené noa alamaaté diãpaae erótua déró, diaaõtei tuë tekeyae. Diã dilikóló diaaõ tare òla sua yóo, diãtamo fo tokõtamó yóló só derótua yóo dere-a, némaaté dua de?

⁷ Ai whjrapeta, diaaõ tikimó muló betere Talené doi wisinaale dorótu betere ape.

⁸ Dã tẽteróló kaae tare Tale doasi whjné asẽmó yae yóló muló betere fo wisinaale i ape. Naaotei yã yaala

sókó fu dere kaae, mepaae so whjppaaekélé atéró yaala sókó fu betae. Atétu betepata, ti mo wisi ala ai du betere ape. ⁹ Tétu bitutei, me whjmo wisiyóló dape sóro wisi ala eróo, me whjmo wisiyóló dape sini yóo depata, ti kale yóló muló betere fo tukóló dowi ala ai dere ape. Atéturaalu, ai kale yóló muló betere fonétei yã só deró beterapó. ¹⁰ Ti noatepae, Kótóné yae yóló muló betere fo fea mo wisiyóló sya fóló erótu bitutei, betã alakó hãsóko fóló depata, ti Kótóné yae yóló muló betere forape turó ai tikire ape. ¹¹ Ti noatepae, fo yóló mulóturaalu, so òlémi naqse dere sekẽnétei whj daqse fokélé tukóló muló beterapó. Mepaae whjné so òlémi nokole ala ini, whj dele alamaaté depa, ti ai whj-ta kale yóló muló betere fo tikitu betere whj ai betere ape.

¹² Mepaae whjnétamó i yae yóló tukóló muló betere fo sya fóló erótu betepa, ti ai whj me dowi alané só deréni, wisi kisipa betã muóló hãle fõpóló eraalo ai ape. Atéró hãle fõpóló eratere alané take waaire sukamó doasiné yóló muló betere fo kolósu dãné du betale alaró du betale fotamo kolósu yóló taleyaalopó. Téyaalopa, diaaõ dere foró du betere alatamo hotowayóló kaae taru, kisipa tekeyóló du betae. ¹³ Ti noa yaqsóro meipó. Mepaae whjné me whj kõletere alakélé ini, dupumaaté saalopó du betepa, take doa Talené taletere sukamó ãpaae kõletere alakélé ini, ama yale dowi alamó kwia tokõ mótu mo donotóró melaalo ai ape. Téyaalotei, mepaae whj dené me whj kõlené sukuturaalu me òla meipóló taalatepata, ti ama yale dowi alamó dupu melaai yaleteti, tẽteróló aluraalo ai ape.

Tuë tiki tiratere ala sya fóló mo erae

¹⁴ Yãlo norape-ó, whj betãné duraalutamó ãta Kótópaae tuë tiki tiró beterapó du bitutei, ama me wisi alakó initepa, ti ama ai du betere ala wisirapóló tuë mute? Atei kaae tuë tiki tiratere alané ã aluyaqsóro sũmó tao senénipó. ¹⁵ Motamo mepaae no ó nené ama deraaire kutiró naaire òlatamo meipa kilirutei, diãkó betã whjné ãpaae duraalu, “Yã mo wisiyóló fóló òla nóló, noke fitukélé wisiyóló fiyae,” fo dutei, ama yãyãre òlarape tao sóro menénitepata, ti naao ai dere ala fea wisirapóló kisipa mute? ¹⁷ Atérapa, naao mo dere alakélé tuë tiki tiratere alatamo sũrõpóló dekaaporóló ini, tuë tiki tiró betere alamaaté epa, ti ai tuë tiki tiró betere ala sukóló mo hãle òla kaaené kelerapó.

¹⁸ Atérapa, whj mené etei kaae fo yaalo ai ape. “Naao du yã Kótópaae tuë tiki tiró beterapó fota ai dapa, yãlokélé wisi ala erótu beteretei kãae kelaai dãmó i ala yaalopó. Wisi ala mekókélé initutei, naao tuë tiki tiró betere ala kelaalopa, ãpaae yó ãlae. Yãlokélé Kótópaae tuë tiki tiratere ala naao kelaasepóló, wisi ala eróturaalu yãpaae yó melaalopó,” fo enérápó. ¹⁹ Mo betã Kótótóróti beterapóló, naao tuë tiki tiró betereteita, ti wisirapó. Kale dowi keperapenékélé Kótó mo beterapó kisipa muturaalu, wiyóló diri furu furu ai du betere ape.

²⁰ Kisipa tiki okoko yóló betere whjrape-ó, diaaḡ me wisi alakó inituraalutei tuḡ tiki tiratere alamaaté epata, bete muni mo ḡle ḡla kaaené kelepa diriyóló tuḡ muḡpóló, ḡḡlo me noa alakó yó melaaloé? ²¹ Dḡné noutere Abraham-né yale ala tuḡ muae. Ama naale Aisak Talepaae ḡle melaairaalu, Kótópaae ḡle matere ḡla sukḡlaa dalaai aleyóló muló betere kane fake tómó beleralepó. Atépa Kótóné kólóló, “Ḃta, mo donoi whjḡpó,” erapó. ²² Ti ama kisipa tiki tiróló betere alaró du betale alatamo touróturaalu yale ala kólóló kisipa muae. Ama yale alanétei Kótópaae tuḡ tiki tirale ala mo turó eralepó. ²³ Até yaleteita, aḡmó yóló muló betere fo mo dokonóturaalu erapó. Abraham-né Kótóné dere fo wosóló tuḡ tiki tiró betepa, Kótóné kolóló i whjta, mo donoi whjḡpó, fo yóló mulalepó. Ḃ atéró betere ala kilituraalu, i whjta Kótóné mo ama hosaa mole fulumu whj ai betere ape dua yalepó. ²⁴ Ti ai yale ala tuḡ muae. Kótóné mepaae whjné tuḡ tiki tiró betere alamaaté kolóló, i whjta mo donoyóló fole whjḡpó fo dumi, kale whjné dere alakélé kolóló i whjta, mo donoyóló fole whjḡpó du beterapó.

²⁵ Até yale kaae, kale nópu nuku betale so Rahab-né kale bóe ḡa fele whjrape ama bepaae dape sóró firóló, ai kale be hulua whjné atima daḡsóró kae turó fḡpóló dotḡyale ala Kótóné kolóló i sota, mo donoyóló fole sopó yóló mulalepó. ²⁶ Atérené sukune whj tuḡmó kepe bete bitinire kaae, Kótópaae kisipa tiki tiróló bitutei, wisi ala initepa, ti ai kale sukune whj aḡrapó.

Hape mo hotowaró tḡteróló kaae tawae

3 Ḃḡlo norape-ó, diḡkó me whj Kótóné fo yó matere ala wisiyóló kisipa inirutei, dḡ fea fo yó matere whjḡpóló ḡle ḡḡko yó mótu betaḡse. Ti noatepae, Talené fo yó matere whjrape dḡta, mepaae fo ḡsókó fóló yó melótu betere mó, nalo ama taleturaalu mo doa kwia melaairetei diaaḡ ai kisipare ape. ² Dḡ fea kae kae ḡsókó fole alané dée natalua dapó. Me whjné ama dere forape ḡsókó fóló dée nanénitepa, ti ḡ me alakélé ini, mo whj wisinaale bitu, ama betere bete turó amatei wisiyóló kaae tanérapó.

³ Atéruraalu, kale *hos* hupu dḡ whjné faai kisipa mutere tikipaae fḡpóló *hos* hupuné ama hape tḡter-aaire dirii ḡla ḡlómó hamunótua dapó. Ai hamunale ḡlanétei, whjné kisipa mutere tikipaae fḡpóló, ama tiki turó donorótua dapó. ⁴ Meta i ape. Kale mo doakale wḡi ḡlamó kotere doasi nuku tuḡ muae. Ti ai nukuta doasi ḡla muóo, ama fole alakélé besḡ tiki fotokḡnétei falóo depatei, kale nuku só kotere whjné ama faai fole tikipaae fḡpóló, mo sawatamo néli fetetepa kutua dapó. ⁵ Atéru ere kaae, whjné tiki tuḡmó daale hapeta sawatamo ḡlatei, bopé fake duraalu ḡta doasi ḡlapó dua dapó. Mo sawatamo si kelenétei kaaróló doakale si fakeyóló dukuraalu, ḡla ḡla fea kuló dokoletai tuḡ muae. ⁶ Atétere kaae, dḡ whj tiki tuḡmó kae kae ḡlarape daaletei dḡné hape betḡta, mo si kaaetóróti dukuraalu, kae kae dowi ala kaarótu betere ḡlapó. Kale wuliné api fulukó furaalu, naaitere mi dorótu dere kaae, hapenétei dḡné tiki turó dorótua dapó. Kale

sawa si kelenétei fakeyóló doasi si duku dere kaae, hapené whjné betere bete turó dorótu beterapó. Ai hapemó dokole si-a momó deḡyaleé? Mo apaae derepale dolomó dó tare dowi simó ai deḡyale ape.

⁷ Fea kae kae betó mole na, hupu, wuli, kou, ó ba, doa wḡi ḡla tuḡmó betó mole ḡlakélé feata, whjné whaayóló bérótua yóo, mió i alimókélé whaayóló béróo du beterapó. ⁸ Téteretei, hape betḡta whjné dere fo wosóló aḡmó beterḡpóló mené béránénipó. Ti hapeta, dowi ala yaai ketekḡ bulu, whj dóló suku-natere herei kaae buóló ḡanuraalu, ama yaaitere ala taaréni ḡle yótóro tarapó.

⁹ Ti dḡné ḡlómó sókó wale fonétei, dḡ tḡteróló kaae tare Taleró Alimatamoné doi hale sóró horótu bitutei, Kótóné ama aso ḡḡróló aleyale so whjkelé foné só deróló dorótu beterapó. ¹⁰ Betḡ ḡlómótei Talené doi sóró horatere fo yóo, whj fale yóló doi doratere fo yóo, ai du betere ape. Ḃḡlo norape-ó, aita mo enei ala meitei, diaaḡ ai du beterapa taalae. ¹¹ Betḡ wḡi ḡ-malemótei, wisi wḡiró dowi atukḡ wḡitamó wale? ¹² Ḃḡlo norape-ó, nose tikimó *Olip* du ó kae ni du oleyaaloé? *Wain* képimó nose du oletua de? Meipó. Dowi atukḡta-mo wale wḡi ḡmalemó wisi wḡi sókó wómipó.

Haemó mole fosó fosói kisiparó Tale betemó wale fosó fosói kisipatamó

¹³ Diḡkó mé whj Kótóné bete mole fo mo wisiyóló tuḡ muluraalu, ama kisipa mole ala eraai fosó fosóere? Atéró mole kisipa wisi, so whj feané kolḡpóló wisi alarape ḡḡkeamó erótu betae. Téturaalu, Kótóné tuḡ wisi tuḡmó kaaróló sókó wale mo dua hemée deyóló bitu du betere wisi alané ai fosó fosóere ala ḡḡkearat-apó. ¹⁴ Tépateti, diaaḡ hosaa tuḡmó dei kisipa muóló alale suraalu, ḡkélé u whj kaae doasi betaai dapó kisipa mutepa, ai wisi ala nisiyóló bopé fake yaḡse. Atétu betereiteiné kale mo bete mole fo kapala nisiyóló fale-tu beterapó. ¹⁵ Atei kaae fosó fosói kisipa mutereiteita, ó hepen bemó kaayóló dorowómitei, i haemó betere dowi keperapené mulatere kisipa ai ape. Ti ai kisipata, Dḡi Kepe Wisiné kaaréni, i haemó mo whjné kaaratere kisipapó. ¹⁶ Ti noatepae, ḡtóró doasi topo whj be-taaitapóló, ama yaaitere alamaaté kisipa muóló alale su betere tuḡmó ḡle ḡḡko alarape duraalu, kae kae dowi alarape sókó wapa kelaalo ai ape.

¹⁷ Téretei, hepen bemó kaayóló dorowou betere fosó fosói kisipa tikiné dere alata etérópó. Me kisipatamo hosekényi mo betḡ alatóróti yó tare alata, mo folosóró bete mole ala ai ape. Ai alané sisópaae fopaae fokélé ini, mo dua betere ala yóo, mepaae whjné tuḡ tiki seḡe yaḡsóró tuḡ tekeyóló dua du betere ala yóo, doasiné dere fo wosóló aḡmó sukóló dua betere ala yóo, ḡléné sukóló wisi alamaaté eratere ala yóo, mepaae doa doi mole whjrapepaae eratere ala kaae, ḡḡko sókó dei betó mole so whjpaekélé betḡ alatóróti eróo dere alata, me kapala fotamo dekaaporóló ini, mo fotóróti buluraalu dua dapó. ¹⁸ Ḃḡle sere ala taaróló, mo dua betaalopó yóló ḡle filitere whjrapeta, hosaa muni deóló mo dua betere ala tuḡmó bitu, kutómó ḡla wae

wisi bilitu dere kaae du betepapó. Atéro ɔla ɔlumétepa su dere kaae, so whj feané me alakélé muni, mo donoi alatóro yaalo ai ape.

Kótóné tɛteróló kaae tare aɔmó dua betae

4 Diɔ tuɔmó fopaae buturaalu, hɔle sere alaró huri dere alatamo-a, noa betené kaarótu betere? Aita hɔle kaani, kae kae alakó enée yóló ekɛle du betere alanéte diaaɔ tuɛ tiki tuɔmó bóe dolótu betepa, hɔle sere alaró huri dere alatamo ai du betere ape. ² Diaaɔ mepaae ɔlakó senée yóló kisipa mutu betepatei sini yóo, diɔné au nóló whj du bitutei diaaɔ kisipané senée dere ɔla mo sini yóo, diɔ huri yóló fopaae buturaalu hɔle su betóo, du betepapó. Diaaɔ kisipa mutere ɔla saaitapóló Kótópaee wosenitereine ai senée dere ɔla sumipó. ³ Diaaɔ Kótópaee me ɔlakó ɔlae yóló wosetu betepatei, ai ɔla sumipó. Ti noatepae, diɔné ekɛle yóló senée du betere ɔla saairaalu ɔpaee wosetu betepa ama matepa sóromo, diaaɔ ekɛlere ala yaai mole kisipa ama kilitu mótumipó.

⁴ Diɔ i haemó kae kae du betere alatamo nópu nuku betere so whjrape-ó, i haemó du betere alatamo fulumu du betere betené Kótó hɔróló bóe du betereitei diaaɔ kisipanié? Mepaae whj de i haemó mole alatamo fulumu kisipa mutupa, ti Kótóné bóe whj ai alée fole ape. ⁵ Kótóné asɛmó yóló muló betere fo i ape. Dɔ tuɔmó betere Dɛi Kepe Wisiné dɔ Kótóné ama dokore sopa, whj me kaetamo fulumu ini, ɔtamotóro fulumu yóló beterepóló doasi ketekɛ butu betepapó, ere fo-a bete munipa hɔle asɛyaleé? ⁶ Téreitei, Talené dɔ ama hɔle hamokoróló tao su betere tó mó beleróló miókélé hɔle tao suatóro yó tarapó. Atétere betené i fo asɛyóló muló betepapó.

“Bopé fake du betere so whj atima yaai dere ala yaɔsóró Kótóné sesé yóo, haemó sókó deyóló betere so whj ti ama hɔle hamokoróló tao sóo, du betepapó,” erapó.

⁷ Kótóné ama diɔpaee eraai kisipa mutere ala erópóló, ama tɛteróló betere aɔmó sukóló mo dua betae. Dowi ala yópóló dée nalatere topo daale kepené diɔ dée nópóló sɔ sere ala ai du beterepa, sesétu betae. Atétepata, ti diɔ taaróló ɔ botokó faalo ai ape. ⁸ Atéro diɔ Kótó betere felekepaee bitj wapa, ti ɔkélé diɔ betere felekepaee wóló betaalopó. Diɔ dowi ala du betere so whj-ó, diaaɔ bólure naase wisiyóló fukutu betae. Tuɛ tiki dekaaporóló betó mole so whj-ó, diɔné mutere dowi kisipa taaróló, wisi kisipa betɔ diaaɔ hosaa tuɔmó muóló betó muae. ⁹ Atéro, diaaɔ du betere dowi alamó kisipa mutu, dekené sukóló moló yóló wole du betae. Diɔ hɛkeseturaalu dɔ nokole ala taaróló, fomaake kisipa mutu dekené sukutu moló du betae. ¹⁰ Atéturaalu, Talené keletómó diaaɔte mo dua sókó deyóló betepa, ti amatei diɔ sóro horaalo ai ape.

¹¹ Norape-ó diɔsisitei eratere fo yaɔse. Whj me denétamo ama no só deratere fo ó eratere fo depata, ti Kótóné yae yóló tukóló muló betere fotei, faleturaalu taleyóló só deratapó. Ti diaaɔ atéro kale tukóló muló betere fo taletu betepata, ti atétere sukamó diɔ ai fo

aɔmó sukóló bitini, ai fotei tɛteróló taleyóló só derótu betepapó. ¹² I ala yae u ala yaɔse yóló tukóló muló betere fo bete Tale mo betɔtóróti bituraalu, so whj feané yale ala fea amatei taleyóló kwia melaalo ai ape. Ai sekéné amatei so whj aluyaɔsóró tao sere ala yóo, mo ti doratere alakélé eróo enérápó. Téyaalopa, naao be whj so whj taleyóló só derótu betere fo-a, yɔ Tale kaae bituraalu du bitu de?

Bopé faketuraalu, nalopaae i ala yaalopóló foné hɔle hɔko yaɔse

¹³ Térapa, i dere fo mo wisiyóló wosae. Diɔ mepaae whjrapené etei kaae fo dua dapó. Mió ó dó dɔ me doasi be huluapaae fóló bituraalu, *moni* saai kae kae kutórape ditu betepa, ba fo betɔ kemeraalopó dua dapó. ¹⁴ Ti diaaɔ dó yaaire ala tuɛ inirutei du betepapó. Diɔné betere beteta, noa ala kaaené kelere? Hjka epo mupa suka sókó huturaalu, epo hapale turukó falótu dere kaae, diɔné betere betekélé ai ala erapó. ¹⁵ Ti ai yaalopó dere fo taaróló, i fo depa wisirapó. Talené ama kisipa mole alapata, ti dɔ bitiré furaalu, ai ala mo yaalo ai ape. ¹⁶ Ti diaaɔ atei ala yaalopó du betere fota, diɔ bopé fake duraalu dapó. Atéro du betere fo feata, ti dowi alapó. ¹⁷ Térapa, mepaae whjné eranére wisi ala mupatei erénitepa, ti aita dowi ala ai ape.

Néli whjné mepaae yolealere whjrape sekɛi ala eraɔse ere fo

5 Atérapa, diɔ doasi wisi wisi ɔla tare néli so whjrape-ó, diaaɔ i dere fo wosae. Diɔpaee waaire sekɛi alamó kisipa muturaalu, wole yóló moló du betae. ² Diɔné tare wisi wisi néli ɔlarape fea kɛlaa yóló, kutikélé ero siné turukóló mo ti ai doró betere ape. ³ Diɔné tare, *kold kaparó silpa kapatamokélé* hoti dakóló ai do yale ape. Take taletere sukamó kale hotinéte diɔ só deróturaalu, diaaɔ tiki mi mo siné kaae dukulé fu betero kemeraalopó. Até yaaireteita, diaaɔ wisi wisi néli ɔlarape ukusituraalu, betɔpaee yóló muté hutu betaleteiné. Atéyaaire be dɛ teópatei, mió kaae sóro sekɛ ai su betere ape. ⁴ Diaaɔ kutórapemó yó mole ɔla ɔlumétepa siré kotere whjrapené saaire *moni* turó meni, mepaae kwia diaaɔ kemei dekée sale *moninéte* diɔ só deróturaalu, fo fake yóló ai du beterepa wosae! Ai kutómó ɔla siré kotere whjrape atimané dupu sɔnipóló dere fo Talené ama mo wosetu betepapó. ⁵ Diɔ i haemó bitiré wale sukamó wisi wisi ɔlarape diɔmaate ekɛleyóló nukulé ai fu betale ape. Até deté fu betaleteiné, daaire hupu whaaturaalu, seraayópóló ɔla wisiyóló mótu dere kaae, diaaɔ du betale alanétei diaaɔ tiki ai botokorótu betale ape. ⁶ Atéturaalu, diɔ néli whjrapené me dowi ala inire whjrapetei, diaaɔ só deróló du betaletépó. Diaaɔ atétepa, atima sesé yaairekélé mo sɔnipó.

Sekɛi ala eratepa haepaae derepéni, hɔle belée tawae

⁷ Yaɔ norape-ó, Tale waaire be dɛ teópa, mo dua bitu kaae taté fu betae. Kutó ditere whjné kutómó ɔla

wae biliyóló sukaró halitamo wópóló kaae taruraalu, ama ke kutómó ɔla wisi saai kisipa mutu, kaae tawóló betere ala kisipa muae. ⁸ Atétu dere kaae, Tale mo felekemó waalopa, diǎkélé mo hotowayóló kaae taruraalu diriyóló betae. ⁹ Norape-ó, diaaɔ mepaaené dere fo wosetere hóturaalu, no hamoma dokó dokó yaɔse. Diaaɔtamo ai ala depa, ti fo tokótamo yóló diǎkélé só deraalo ai ape. Atéró tale dere seké, ti mo felekemó sókó waai tɔ serekemó ai daale ape.

¹⁰ Norape-ó, take betale Kótóné kɔló whjrapené Talené fo erótu beteremó doasi seké wapa me ɔla meipóló beleté fu bitipakalepó. Atérapa mió diǎpaaekélé sekéi ala wapa, atimané yale ala kaaetóró sya fóló yae. ¹¹ Take betale whjrapepaae sekéi ala wou betepa, faleyóló bitu Kótóné erae dere ala yó taté fu betale whjrape atimané yale ala kisipa mutu, ɔ mió betere so whjné atima doi hale sóró horóturaalu, Talené tao sóró wisiró betere whjrapépó du beterapó. Kale whj Job-paae kae kae sekéi ala wapatei, faleyóló bitiré fóló nalo kemene folepaae Talené ɔpaae erale ala diaaɔ ai kisipa ere ape. Tale ɔta, kɔlené sukuturaalu, ɔ so whj tao sere ala mo turó fɔanapó.

¹² Norape-ó, ó hepen bemó betere Talené doi yóló ó i haemó ere ala doi yóló ó mepaae ɔla ɔlarape doi yóló diǎné dere fo diriróturaalu malo momókó yaɔse. Diǎné motóró yaaitepata, ti épó, yaalopó fotóróti yae. Motamo meipó duraalu, ti mo meipótóró yae. Ténitamo, naao yale fo fotokɔróturaalu, kae kae fotamo dekaaporóló depata, ti ai yale fomó Kótóné yá só deraalopó.

Tuɛ tiki tiróló dere moma

¹³ Diǎkó mepaae whj detamo me sekéi alané só deraai depata, ti ai whjné Talepaae moma yópóló yae.

Mepaae whj detamo hajné sukutu betepata, ti ai whjné Talené doi hale sóró horatere wole forape du beterópóló yae. ¹⁴ Diǎkó mepaae whj tamo hepo daae mupa, ti amatei kale Keriso so whj teteróló kaae tanópóló sóró betero betere whjrapepaae momarale wópóló yae. Atima wóló ɔ boperóló daalu, ama tikimó Talené doimó we/wɛi dilóló moma erópóló yae. ¹⁵ Ti atima Talepaae tuɛ tiki tiró bitu momatepa, ai whjné hepo mo wisi yaalopó. Atéturaalu Talené ɔ kepaaraalopó. Ai whjné tamo me dowi alakó ipata, Talené ama yale dowi ala kwia me ɔla meipóló hɔle kemeraalopó. ¹⁶ Atérapa, diaaɔ hepo bete wisirópóló, diǎné du betere dowi ala diǎsisitei u yó mótu i yó mótu yóló, momatere alakélé u erɔle i erɔle du betae. Mo donoi alamaate du betere whjné dere momata, fotokɔ boleteiné hɔsókó feni, dokonótu mo eraalo ai ape.

¹⁷ Ti Ilaija ɔkélé ɔ kaae mo whj bitutei, atima betere haepaae hali waɔsóró keteké buóló momatóró yó tawalepó. Atétu betaletiné, ba fo sore kemeyóló dou ba fo tuǎmó halikélé ani, hɔle bitiré fipa kalepó.

¹⁸ Atéró bitiré fóló, momómo hali wópóló momayalemó, hepen bemó betere Kótóné hali momó anóló, atima betere haemó ere ɔla ɔla sokipakalepó.

¹⁹ Yɔlo norape-ó, diǎkó whj betɔ kale mo fo wisi taaróló kɔpaae fupa, mené ɔ momó dapesó wapa i dere fo kisipa muae.

Mepaae whjné atétere whjpaae no-ó, yɔta kɔ tɔpaae ai fulapa, tɔ wisi i mole ape yóló yó matepata, ti atétere whjné ama noma dowi alané mo ti alutere tikipaae faɔsóró tao sóo, mo dekéro yó tare dowi alakélé mo ti aluróo, yaalo ai ape.

1 Pita

1 I dere asęta, Yesu Kerisoné dotęyale *aposeł* whj Pitané dapó. I fota, Pontus, Kalesia, Kapadosia, Esia, Bitinia, i dosęayale hae kwiarapepaae dapó dapó yóló betó mole so whjpaee dapó. Ti dięta, Kótóné ama sókó su yóló kae betero betereiteiné, i haemó uké wale so whj kaae ai betere ape. ² Atéru, Aya Kótóné dię kaaraai teópa, ama tuęnétei mo ama so whjtóro betero pólo sokósu erapó. Kótóné ama so whj pólo atéro kae betere alata, Dęi Kepe Wisinétei eró betere apó. Aita, noa ala yaai ini, Yesu Kerisoné ama dere fo wosóló sya fóo, dię Talené ama so whj pólo dęle mulótu, Yesuné samea apuróo yó pólo erapó. Kótóné ama hamokoróló hęle tao sere alaró hosaa muni deyóló mo dua betere alatamo, mo turó dię tuępaee eraté fu betero pólo yae.

Nalo mo ti betere bete saalopóló hętamó Kótóné doi sóró horótu betae

³ Dę tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné Alima Kótóné doi doasi muló pólo, hale sóró horae. Ama dę doasi kęleyóló tao suraalu, kisi so whj deyóló betere apó. Atétere alata, Kótóné Yesu Keriso kepaaróló betereiteiné, take waaire alimó dępaakélé Talené mo ti betere alata wisi eraalopóló hętamó bitiré fu betero pólo erapó. ⁴ Atéro bitu, Kótóné dępaee eraaire wisi alaró melaire ęlatamo hepen bemó ama mo wisiyóló kaae tarapó. Ai wisi wisi ęlata aluyóló doni, mo ti hęle muó tawaalopó. ⁵ Take kemetere alimó dę aluyaęsóró, Kótóné mo ti betere alata hękearaai donoró betere be dę teópaitei ępaee tuę tiki tiró betere, me alané dę doraęsóró Kótóné ama fotokę wase kaae diru, sesétu betere apó. ⁶ Mió i betere alimó, kae kae sekę alané dię kęae kólóló sę seremó dekené sukutepatei, mió ai waaire wisi ala saai dapóló kisipa mutu, dię doasi hętu betere apó. ⁷ Ti diępaee ai wale sekę alané diaaę tuę tiki tiró betere ala mo erapó yó pólo, kęae kolóló sę sirapó. Doasi *moni* sere ęla *kold kapa* simó biliyóló mo ęla alerótu dere kaae, sekę alané diaaę kisipa tiki tiró betere ala kęae kolóló sę su betere apó. Kisipa tiki tiratere ala kolósu, *kold kapa* kolósu depa, kisipa tiratere ala doasi bete moleteiné *kold kapata*, ti doyóló mo aluyaalopó. Yesu Keriso wouraalu hękearatere sukamó, atéro tuę tiki tiró betere so whj feané kilitu, ita Talené ama kae ere dę wisinaaleró fotokętamó eratapóló doasi doi mulóló, hale sóró horaalo ai ape. ⁸ Take bitiré wou diaaę ę kelené kilinirutei, ępaee hosaa muóo, miókélé kelené kilinipatei, kisipa tiró erapó. Atéru, Kótó tuęmó bole hę wisinaale dię

tuęmó ęanetei, ai bete etero pólo me whjné yó melaireitei mo sęnipó. ⁹ Ti noatepae, tuę tiki tiratę fóló kemene furaalu, saaire kwia ti mió diaaę mo su betere apó. Ti aita me kae mei, dię aluni tao sóró mo ti betereitei bete ai ape.

¹⁰ Ai kale bopeyale tao sere alata, mo take Kótóné fo erale kęló whjrapepaae kale Dęi Kepe Wisiné Kerisopaae eraaire ala i ape yóló yó matepa, atimanémo mo so whjpaee deté wou bitipakalepó. Ai fo dokonóturaalu, Kerisopaae sekę ala mo eróo, ai kęlipaae hepen bemó doasi doi mulatere alaró mepaae wisi alatamo ępaee eróo yaleitei, mepaae ala ti eraai teórapó. Ai ala eraai teópa, kale kęló whjrapené me noa alatamo touróló eraaloró pólo kaae tawóo, ai ala metéli eraaló yóló kaae taru, bete kekitu betóo, ipakalepó. Ai kale kęló whjrapené bopeyale Kótóné hamokoróló tao sere ala mo dokonóturaalu, diępaee eratepa diaaę mo su betere apó. ¹² Talené ama kęló whjrapepaae i fo hękearóló erapó. Diaaę ai ditu betere kutóta, dię maaté tao saai dumi, take nalo betereitei so whj kélé tao saaire kutó ai ditere ape yalepó. Mió ai kale fo wisi yó matere whjrape, ó hepen bemó betere sekęné dotonale Dęi Kepe Wisiné fotokęratepa, atimanémo diępaee yó melalepó. Ai fota me kae mei, take betere Kótóné kęló whjrapené yó melale fotórótipó. Ai ala bete *enseł*-rape atimakélé tuę inireiteiné, atima kelené du betere apó.

Kótóné kele tómmó mo kae so whj betae

¹³ Térapa, diaaętei dię tęteróló kaae taru, Talené ala eraaire tuę betę muóo, Yesu Keriso ę hękeamó wouraalu dię hamokoróló tao saaire alapaae betę hosaa muóo iru, siki siki yóló ama ala betę erótu betae. ¹⁴ Take dię mo fo bete tuęni hęko bitu, tó tikiné eķęle yóló du betereitei muni ala momó kae yaęse. Téni, dię ę betereitei ape yale sekę ę mo kae biture kaae, diękélé atéru, naale senaale hama alimané dere fo mo betę wosóló, aęmó betere kaae yae. ¹⁵ Tétu, diępaee ape yale Kótó ęta, me dowi alakélé muni mo kae biture kaae, diękélé me dowi alatamo hosekényi mo kae bitu, ama ala wisi maaté erótu betae. ¹⁶ Ti noatepae, asęmó ere fo i ape.

“Ę me dowi alatamo hosekényi mo kae betereitei, diękélé ę ere kaae mo kae betae,” erapó.

¹⁷ Diaaę Aya-ó, dę tao sae du betere sekę ęta, so whj feané du betere ala taleturaalu, mepaae so whj wisiyóló kolóo, mepaae so whj wisiyóló kilini yóo, dere Tale meipó. ęta mo feapaae betę kaae alatóró erótu

betere Tale beterepa, diã i haemó uké wale so whj kaae bitu, ă kolóló witamo ama ala betă erótu betae. ¹⁸ Ti noatepae, take diaağ ayarapené yó tawale mepaae bete munire alarape diaağ tokóló ħoko deté fağsóró, Kótóné diã dupuyóló tao salepó. Diã atéró dupuyaletaita, doyóló aluyaaire ęla *silpa kapa ó kold kapané* dupuni, mo whjné *sipsip* hupu fopeyóló tikimó siri ó me ala inire hupu male Talepaae matere kaae, Keriso ă sukuturaaalu sókó fele mo doasi ke bole sameanétóró, diã aluyaağsóró dupuyalepó. ²⁰ Atei wisi ala Yesuné ama eróppóló, haeró ere ęlatamo kaaraai irutei, Kótóné ă sókó sóró tukóló kaae beterełi-pakalepó. Téyaletei, mió i kemetere alimó ama diã tao saai dotęyale whjppóló, so whj feané ă kolóppóló ħăkearó beterepó. ²¹ Kótóné Yesu Keriso kepaaróló hepen bemó, mo kae ere değ wisinaale tuğmó beterepó beterepó. Yesu Kerisoné ama ai yale alané diã Kótó-paae tuğ tiki tiró beterepó. Téru, take nalo Kótóné diã-paae eraaire wisi alaró kisipa tiki tiratere alatamo Kótó tuğmó ai ere ape. ²² Diaağ mió Kótóné bete mole mo fo wosóló sya foletaimó, diğné dowi ala fea fokóló wisiró beterepa, diaağ no nepaae yaala sókó fole ala diğné hosaa mo turóné du betae. ²³ Ti noatepae, diã Kótóné ama naale senaale deyóló beterepó beterepó. Atéreteita, ęłaa yóló alutere kené deni, ęłaa initere kené derapó. Ti ai keta me kae mei, betere bete mulu Kótóné mo ti muó tare fonétóró diã kisi so whj deyóló beterepó beterepó. ²⁴ Ti noatepae,

“So whj fea i haemó betere alata, ne sélitu dere kaae yóo,

atimané tikimó ere au wisinaalekélé haemó yó mole ne fua kaae yóo, erapó.

Nekélé hapale séli yóo, ne fuakélé hapale dulukó fóo deretei,

Talené ama fota, ti ħale muótóró tarapó,” erapó. Aita me kae mei, mepaae whjné diğpaae yó male fotóró ai ape.

2 Atérapa, Keriso so whj diğsisi me so whjpaee dei tuğ mutere alakélé, me whj dilikitere alakélé, wisire nisiyóló tó tikiné ħale sikjli dere alakélé, mepaae whjné dere wisi alamó dei tuğ mutere alakélé, me whj hamoma kae kae eratere fo yóló, só deratere alakélé, fea diã tuğmó muağsóró yae. ² Ti Yesu ąta, etei kaae Tale wisi beterepóló diaağ ęğae kolóló ai kisiparapa, diã ă mo teó deyóló betere naale senaale awă naai eķęle du dere kaae, Kótóné diã aluyaağsóró tao sere ala wisi mo ti doa yóppóló, Değ Kepe Wisiné matere ęla betătoró eķęle yóló nukulé fu betae.

Ąta mo ti betere kane epa, dąta ama sókó sóró kae beterepó beterepó

⁴ Ti Yesu Kerisota, be hulua eleké dere kane fake kaae daalu, betere bete ątoró ereteiné, diã ă beterepaae walapó. Mo so whjnéta, ai kane fake ħale ęla kaae taae fatepa, Kótóné ama ti be tętere kane fake wisipóló, ă tokó sóró kae beterelepó. ⁵ Atérapa, whjné mo be tętu dere kaae, diã Kótóné ama ala eratere be daalóppóló, diğkélé ai kane fake kaae ereteiné,

ă beterepaae wóló, ai ti betere kane fake tómó olekeyóló tętu beterepó. Aita, whjné kelené keletere be meitei, Kótóné mo kae tęne momatere be daalu, diã ă fea ama kae beterepó betere momaratere faketóró aleró beterepó. Atéró, diã Yesu Kerisoné fotokęratepa, so whjné mo ęla Talepaae ħale mótu dere kaae, Değ Kepe Wisiné dă tuğpaae eratepa, dąnémo Talené doi hale horóló, ama ala erótua dapó. Ai alarape Kótóné kilitu, mo wisirapóló ă doasi ħękesetu beterepó. ⁶ Ti noatepae, asę tuğmó Talené i fo dapó.

“Ę betere be hulua Saion-mó be tęyaaı fótukuróló kane fake wisinaale yalotei fopeyóló sókó sóró i mulatapa kela.

Mepaae so whj detamo ąpaae tuğ tiki tiró betepa, ti ai so whj hale dere alakélé mo yaalomeipó,” erapó.

⁷ Tuğ tiki tiró betere so whj diğnéta, ai kane fake wisinaale mo doasi bete mulapó, dua dapó. Tépatei, tuğ tiki tirénire so whjmó kisipa mutu, i fo asęrapó.

“Be tętere whjrapené dorapóló ħale ęla kaae taae farale kane faketei, be tęyaaire kane fake wisinaale alée felepó,” erapó.

⁸ Me fo i ape.

“Ai kane fakené whj kotóo sóró, dée nalóo, dua dapó,” erapó.

Atéró dée nokole alata, ħale mei, Kótóné ama fo wisi wosóló sya feni dereteiné, atima dée nukua dapó. Aita, ħale mei, Kótóné i ala yaalopóló, ere fo dokonóturaalu dapó.

⁹ Atima ai ala erapa, diã take diliki tuğmó beterepó taaróló, mo kae ere değ wisinaale tuğmó betaai ape yale sekéné doi hale horóppóló, diã ama sókósu yóló kae beterepó beterepó. Téru, diã tęteróló kaae tare topo whj Yesuné tuğ mole ala eróturaalu, momaratere so whj betóo, ama kae betere tęteróló kaae tare ala tuğmó so whj betóo, Kótóné mo ama so whjtóró betóo, erapó. ¹⁰ Taketa, diã Kótóné so whj bitinitei, mió ama so whjtóró betóo, take Kótóné diã ęłeyóló tao sinitai, mió ama ęleturaalu, tao sóo, erapó.

¹¹ Yaló mo hosaa mole no nerape-ó, diã i haemó uké wale so whj kaae beterepa, tó tikiné eķęleyóló du betere dowi ala yağsóró, tika kae betae yóló, diğpaae mo dirii ma fo i dere ape. Ti ai dowi alanéta, diaağ tiki tuğmó betere kepetei só deróló dorótu beterepó. ¹² Diã i haemó mo so whjtamo hosekényóló ai beterepa, mo wisi alatóró erótu betae. Mo ħale betere so whjné diã dowi ala dapóló ai só derótu betere ape. Ai fo du betere so whj atima diğné dere wisi ala kilitu, kisipa feteyóló Talepaae wapa, Kótó dă beterepaae wale sukamó atétere so whjnétei, ama doi doasi munaalo ai ape.

Doasi topo whjro tęteróló kaae whjrapetamo ağmó betae

¹³ Ti Tale ąta, fea ala amatóró tęteró beterepa, diã ama doi sóró horaai, i haemó mepaae kae kae ala tęteróló kaae tanóppóló sóro beterepó betere whjrape ağmó betó muae. Téru, tęteróló kaae tare topo whj ağmókélé betóo, ai sekéné dotonatere mepaae ala

tęteróló kaae tare whjrape aqmókélé betóo, yae. Ti ai whjrapeta, dowi ala du betere so whjmó dowi kwia melóo, wisi ala du betere so whj ti dukiróo yópóló, sóró beteroó betera. ¹⁵ Ti noatepae, Kótóné ama kisi-panéta, diaaę du betere wisi alanétei, ai topo dore whjrapené dię só deróturaalu du betere hoko forape alurópóló kisipa mutapó. ¹⁶ Ti dięta, dowi alané dokóló *dipula* kaae beteroó bitini, hęle betere whj ai betera, atérótóroó betae. Atéroó hęle betera. ¹⁷ So whj feapaae fo ó mepaae alarape erótu, atima mo whjpóló kisipa muóló, mo donoi alatóroó erótu betae. Atéturaalu, dię fea betę alatóroó iru, kisipa tiki tiró betere hamomatamo hosaa mo turó mulu, yaala sókó fu betae. Kótó ęta, doasi Tale betera, ę kilitu wiyóló betae. Téturaalu, kale tęteróló kaae tare topo whjné doikélé sóró horótu betae.

¹⁸ Wae sóró kutó diratere so whj-ó, dię tęteróló kaae tare whjrapené dere fo wosóló, atima aqmó betó muae. Naameyóló mo dua bitu, wisi ala dere whjrape aqmó maaté bitini, mepaae deteraa ere whjrape aqmókélé dua betae. ¹⁹ Ti noatepae, me whj dowi alakélé inipatei, mené ę fokosói ala depa, ai sekęi alané ę só deréni, Kótó mo betera. ²⁰ Tépateti, me whj ama yale dowi alamó ę fokosói ala depakélé hęle beleté fu betere so whjné ę dukiranénipó. Diaaę wisi ala deremó mené diępaae eratere sekęi ala hęle beleté fu betepa, ti Kótóné keletómó mo wisi ala dapóló dukiranénipó.

²¹ Dię Talené ę beterepaae ape yaleteta, ai ala yaasepóló yalepó. Ti noatepae, ama yale ala dięné kolóló sęróló yópóló kisipa mutu, dię tao suraalu Keriso ę doasi sekę salepó. ²² ęmó kisipa mutu i fo aęrapó.

“ęta, dowi ala mo betękélé ini yóo,
so whj dilikóló kapala fo sawakélé ini yóo, yalepó,”
erapó.

²³ Atimané ę só deróló mo dowi faletere ala depatei, amamo atimapaee tokę matere ala mo inipó. ę doasi sekę suraalu, diaaę ępaae etei kaae ala eralemó, yęlo diępaae tokę mótu, i ala eraalopó fo inipó. Tokę matere ala taalaturaalu, mo donoyóló talere sekęné ę kaae tawópóló, ama betere bete Kótóné ama naase tuęmó mulalepó. ²⁴ Dęné dowi ala yaai mutere kisipata, ti whj mo sukutu dere kaae sukóo, Talené mo donoi ala yaairaa, ti whj mo biture kaae betóo, yópóló, dęné dowi ala ama tikimó sóró, ę filipaa ni tó mó sukęlepó. Téturaalu, ama tikimó kae kae susupu saleteiné, dowi alané dię sukunaai yale ala mo ti kemeró betera. ²⁵ Ti dięta, *sipsip* hupu fokó fu dere kaae, take dię kópaee feletei, mió dię momó ai hupu kaae tare whj aqmó betaai, fesaee walepó. Ai sekę ęta, dięné kepe betekélé tęteróló kaae tare whjpó.

Dokore so whjpaee dere ma fo

3 Atére kaae, whjné dokore sorape diękélé diaaę whjrape aqmó betae. Ti noa ala yaai meipó. Dię dokore whjrape mekó Talené fo wosóló tuę tiki tirénipa, diaaętei i ala yae yóló sę yaęse. Tényi, dięné dere ala me alatamo hosekényi yóo, Tale mo betera. ² aqmó bitu, mo wisi ala maaté yóo dere kilituraalu, atima kęleaanétei kisipa feteyóló Talepaae tuę tiki tiranénipó. ³ Mepaae so whjné, dię sorape diaaę tó tikimó ere au kilitu, mo kokęrapó yópóló tó tiki maaté aurótu betaęse. Kae kae ęlané dięné topo niki dokóo, *kold kapané* aleyale naase bi ó depa dere meleke ó oleratere kao ó doasi *moniné* duputere kuti wisinaale horóo deretei, doasi bete mole nisiyóló atei kaae ęla ęlané aurótu betaęse. ⁴ Tényi, dię kokę yópóló dere auta, ti mo hosaa tuęmó erópóló yae. Ti aita, naameyóló mo dua betere ala naao kepe tuęmó epa Kótóné kilituraalu, ita mo bete mole kokęi au erapóló kisipa mutapó. Ti atei kaae kokęi auta, doyóló alu deté feni, mo ti yó tawaalopó. ⁵ Take mo kae beteroó betere sorapekélé nalo Kótóné atimapaee wisi ala eraalopóló kisipa mutu, atei kaae kokęi au dua ipakalepó. ⁶ Ti Serané oma Abraham-paae ę tęteróló kaae tare whj-ó yóló, oma aqmó bitu yale kaae, mepaae mo kae beteroó betere sorapekélé, atimané whj aqmó bitipakalepó. Sera ę atéroó oma aqmó bitu yale kaae, dię wiyóló furu furu ini, wisi alatóroó eraté fu betepa, ti Serané ama senaalerapetóroó ai betere ape.

⁷ Dię so dokore whjrape-ó, sorapepaae yale fo kaae, diępaaekélé i dere ape. Dię diaaę sotamo betęmó bitu, sota whjtamo sęni bęrapóló kisipa mutu, tao sóró wisi ala maaté erótua yae. Ti noatepae, naao so diaamo wusuró Talené hamokoróló hęle matere mo ti betere bete saaireteiné, diaamoné momatere ala me alané sesęyaęsóró, ma fo i dere ape.

Mepaae sekęi ala eratepa tokę meni, wisi ala betę erótu betae

⁸ Kemerótu dere ma fo me i ape. Me ęlamó arale sóró huri dere ala ini, dię fea mo betę tuę muóló, dua betó muae. Atéru, me whj hamoma sekę supa, ó dekęné sukutepa, ti diaaę hosaamókélé suraalu, kęle yóló tao sae. Tétu, diętei deróló mo dua bitu, no neta- mo yaala sókó fu betae. ⁹ Menétamo diępaae dowi ala eratepa, diaaęmo atimapaee tokę melaęse. Ti noatepae, Talené ama wisiratere ala dięné sępóló kisipa mutu, ę beterepaae ape yalepó. Atęrapa, mené dię eratere fo depakélé tokę meni, Talepaae atimatei wisirae fotei yae. ¹⁰ Ti noatepae,

“Dię mepaae so whj de wisiyóló hęseketamo bitiré faai depa, ti ai so ó whj ama dere dowi foró kapala fotamo ini, kisipa tekeyóló mo hotowaró betenénipó.

¹¹ Téru, dowi ala yaaire tųpaae feni, woleyóló wisi ala maaté du bitu, hosaa muni deyóló mo dua betae. Aita, mo doasi topo alapa, Talené dię tuępaae erópóló, ketekę butu betae.

¹² Ti noatepae, donoi ala du betere so whjta, Talené wisi kisipatamo kaae tawóo, atimané dere momakélé wosóo, dua dapó. Tépateti, mepaae so whjné du betere dowi alamó Kótó ʻa felé inipa, ama atima sisópaae eró-tua dapó,” erapó.

¹³ Diaaʻo wisi ala yaai ketekē bupa, ti né diʻa doraaloé?

¹⁴ Tépateti, diaaʻo mo donoi ala deremótei, mené diʻapaae sekēi ala eratepa, me ʻola meipó, Talené dʻa wisiró beteraʻo kisipa muae. Ti ašémó i fo erapó.

“Atima me sekēi ala kolólo witeretei diʻané kilitu, ai alamó diʻa wiaʻoše,” erapó.

¹⁵ Tēni, diaaʻo hosaa tuʻamó Keriso ʻata, dʻa tēterólo kaae tare Talepólo, diʻa ʻa aʻomó sukólo betae. Atépa, mepaae whjné diʻapaae woseturaalu, take nalo wisi ala kelaalopólo suka fea haʻjtu betere-a, noa betené de? depa, atimapaae tokʻo melaaire fo donorólo tawae. Atimané atéro wosetere fo tokʻo móturaalu, ʻakélé Talené aleyólo beteroʻo beteraʻo kisipa mutu, naameiné mo dua yae. ¹⁶ Ti noa yópoló meipó. Diʻa Keriso tuʻamó bitu, du betere wisi ala mepaae whjné kilitu, dei tué muólo diʻa só deraalotei, nalo atimané yale ala kisipa duraalu, hoko ala yalepólo atima haleyaalopó. Até yópoló diaaʻo hosaa tuʻamó me ala dekaaporólo muni, mo wisi tuéʻtamo mo alatóroti erótu betae. ¹⁷ Diʻa dowi ala deremó sekē supa, aita dukiraterere ala meipó.

Kótóné ama kisipa mole ala wisi erateremó diʻapaae sekēi ala eratepa, ti wisirapólo kisipa muae. ¹⁸ Ti noatepae, donoi ala initere so whjné dowi ala kwia tokólo aluraairaaalu, kale donoi ala dere sekē Keriso ʻa mo betʻa félitóro sukʻaletei, momó kae sukʻalomeipó. ʻA atéro sukʻaleteita, diʻa dapesó fóló, Kótótamo betʻamó beteraai yalepó. ʻA sukópoló dele alata, ti mo hae whj tiki daayólo betepa daletei, momó kepaayólo beteraleteita, ti mo kepené dere ala tuʻamó kepaaralepó. ¹⁹ ʻAkélé kepetóro bitu, kepené dere ala sya fóló, kale *dipula* beteroʻo betere keperapepaae fo yó melale felepó. ²⁰ Ti ai keperapeta, Noané nuku aleyale sukamó Kótóné fo tikitu betepa, ama atima hapale kwia matere ala ini, dua kaae taté fu bitipakalepó. Ai alimó betale so whj mo fea wejné aluróló, 8-ró so whj maaté hʻasóko fóló, wejné sóro kutu betepa atima aluyaʻosóro, Kótóné tao serapó. ²¹ Ti take Noa betale alimó, wejné so whj aluraleteita, dʻa mió i alimó Yesu tuʻamó wej tóputere so whj aluyaʻosóro, Kótóné tao saaire alapaae dó faróló erapó. Ti wej tóputere alata, tó tikimó ere bólu fokaai dumitei, dʻané hosaa tuʻamó mole tué tiki Kótóné ama keletómó mo wisirapó yópoló, dʻale mulótu beteraʻo. Ti Yesu Keriso ʻa kepaayólo betereiteiné diʻa aluyaʻosóro tao su beteraʻo. ²² Ai sekē ʻa hepen-paae fóló, Kótóné turu naase demó betepa, *ensel*-rapekélé, mepaae ala tēterólo kaae tare doasi doi mole keperapekélé, doasi fotokʻo bole keperapekélé fea ʻa aʻomó sukólo betó mulapó.

Sekēi ala wapakélé Talené ala betʻa hʻale erótu betae

4 Térapa, Keriso ʻa mo hae whj tiki daayólo bitu, doasi sekēi ala serapa, diʻakélé ama muale tué kaaetóro muólo siki siki yólo betae. Ti noatepae,

mepaae whj sekēi ala supa, ti ama du betale dowi ala momó kae enénipó. ² Ai sekēi ala sale whj i haemó hʻale bituraalu, tó tikiné ekēlere dowi ala yaai kisipa muni, Kótóné kisipa mole ala eraai bitiré faalopó. ³ Ti noatepae, diʻa take Kótóné fo woseni hʻale betale sukamó, mo hʻale betere so whj atima kisipané yaaitere ala sya fóló du betale kaae diaaʻokélé du betalepó. Ti atei ala diaaʻo sumó yalepa, mió mo ti taalae. Ti hʻale betere so whjné dere alarapeta, i ape. Hʻakeamó mo sonaalei nópu nokole alakélé, au nokole alakélé, wej dekeró nóló dere dowi alakélé, tourólo ʻola deteremó ʻolaró wejtaamo dekeró nokole alatamokélé, hʻale hoko du betere kae kae dowi alakélé, kuturaalu hoko deté kotere dowi alakélé, bete muni sonaalei kapala kótópaae moma dere alakélé, fea deté fu beteraʻo. ⁴ Atima beteroʻo betere sere ʻola ʻolatamo hʻale hoko sonaalei ala du betereiteiné, hʻale besekérótu dapó. Ai ala diʻanékelé tokólo initepa, atimané diʻa faleyólo kae kae eraterere forape mo dekeró du beteraʻo. ⁵ Ti ai ala du betere so whj taleyaaire ala hʻasóko feni, mió betere so whjro sukʻale so whjtaamo taleyaai donoró betere sekéné taleturaalu, atimapaae diʻané yale ala fea yae depa, me alakó hiraaire tʻu muni, mo fea hʻakeamó enérápó. ⁶ Atére betené, sukʻale so whj atima sukʻai hʻale betepatei, mené kale fo wisi atimapaae yó malepó. Ti aita hʻale mei, i haemó tó tikiné dere ala sya fóló, taletu betere so whj taleyólo só deróo, kepené dere ala tuʻamó betepa, Kótóné ama taletere ala atimapaae eraleteiné mo betóo yaalopó.

⁷ Mió i haemó mole alarape fea kemetere be dʻe felekemó sóko waai dapó. Térapa, Talepaae momatere ala mo wisiyólo yaasepólo diaaʻo kisipa mo diriyólo bitu, tó tikiné yaaitere ala yaʻosóro mo hotowaró tēterólo kaae tawae. ⁸ Fea ala tēteró betere doasi topo ala i ape. Diaaʻo hosaa mo turóné diʻasisi yaala sóko fu betae. Ti noatepae, yaala sóko fole alanéta, fea dowi ala munire aʻorólo husiratapó. ⁹ Diaaʻo bepaae wale uké whjrape dape suraalu me fo ini, mo wisi kisipatamo dape sae. ¹⁰ Diʻa feané kae kae wisi ala erópoló, Kótóné diʻa hʻale matere ala wisi séle séle dokʻoralepó. Atérapa, Kótóné yaʻpaae noa alakó eró betepa, ti naaomo hʻale hamokorólo matere ala taaréni, so whj mo wisiyólo tao sóro erótu yae. ¹¹ Mepaae whjnétaamo, Kótóné fo yó mótu betepa, hʻale hoko fotamo touréni, Kótóné ama mo fotóro kutirimó mulólo, mo hotowaró yó mótu betae. Mepaae whjnétaamo Kótóné so whj tao saai depa, ti Kótóné ʻa matere fotokʻoné tao sóro erótu enérápó. Ti aita, diaaʻo kae kae du betere ala fea mepaae so whjné kilituraalu, ita Yesu Kerisoné yale alané erapólo Kótóné doi hale sóro horópoló dapó. Ti ʻata, mo kae ere dʻe wisinaaleró doasi fotokʻotamo bole Talepa, ama doi hale horólo suka fea mo ti muó tanópoló yae. Mo kée. Teyópoló yae.

Kerisopaae erale sekēi ala kaae, yaʻpaaekélé eratepa kilita sóko faʻse

¹² Yaʻlo hósaa mole no nerape-ó, me whjné diʻapaae susupui ala eratepa, aita diʻané tué tiki tiró betereitei

k̄ae kilitu dere alapa, kisi ala nisiyóló dī kilita sókó fāse. ¹³ Tēni, take Kerisopaae erale sek̄ei ala kaaetóro, mió dīpaaekélé ai eratapa, mo kée yóló hajné sukutu betae. Ti noa ala yaai mei, take nalo Keriso wale sukamó, ama kae ere d̄e wisinaale h̄akearatepa kilitu, mo kée yóló doasi hajné suk̄alopóló kisipa mutu dapó. ¹⁴ Kerisoné doi diaāg tikimó dakeró betereteiné, mené dī faleyóló eraterere fo depa, Talené ȳa wisiró beterapóló kisipa muae. Ti noatepae, Kótóné mo kae ere d̄e wisinaale f̄ane Kepe Wisi dī tūamó beteró beterapó. ¹⁵ Tépat̄ei, dīkó me wh̄jné tamó wh̄j dóló sukunaterere ala ó, ̄lémi nokole ala ó, kae tare wh̄jrapené fo tukóló kae kae dere dowi ala ó, mené dere ala fasóló deremó dīpaae sek̄ei ala eratepa, aita Keriso so wh̄jné dere ala meipóló haleturaalu wi yae. ¹⁶ Tépat̄ei, Kerisoné ala erótu berteremó, mené dīpaae sek̄ei ala eratepa, hale yāse. Tēni, diaāg tikimó Kerisoné doi moleteiné dapa, Kótóné doi bet̄a hale sóró horótu betae. ¹⁷ Ti noatepae, d̄a Kótóné ama naale senaale bitu du betere ala tale yaaire be d̄e kae sere ārapó. Ama taleyóló kwia materere ala kae suraalu d̄apaaepi eróló, nalo kemerótu ti Kótóné ama fo woseni, dow̄aae fóló tikitu betere so wh̄jpaee, mo doasi sek̄ei ala eraalo meipóló kisipa mute? ¹⁸ I fo erapó.

“Donoi so wh̄j tamó sek̄ei ala su betepa, Talené ama tao saaire ala hapólupa, ti Kótóné fo woseni, dow̄aae fóló dowi ala yó tare so wh̄j tao saaire ala mo doasi hapólunipóló kisipa mute?” erapó.

¹⁹ Térapa, Kótóné ama kisipa mole ala erateremó, sek̄ei ala su betere so wh̄j dī kaaróló berterale sek̄éné ama dī tao saalopóló kisipa mutu, ̄paae tūé tiróló wisi ala bet̄a yó tanérapó.

So wh̄j kae tare wh̄j disiraperó teyó wh̄jrapeta-mopaae dere fo

5 Dī tūamó betere so wh̄j t̄eteróló kae tare wh̄j disirapepaae dirii ma fo i dapa wosae. ̄kélé dī ere kae, so wh̄j t̄eteróló kae tare wh̄j disi bitu, Kerisopaae erale sek̄ei ala ȳalo kelené mo kelalet̄ei, so wh̄jpaee yó mótu berterapó. Atéru, Kótóné ama kae ere d̄e wisinaale so wh̄jné kolópoló h̄akearaterere be d̄emó, ̄kélé ai d̄e wisinaale saaire wh̄j bitu, dīpaae dere ma fo i dapa wosae. ² Kótóné ama so wh̄j t̄eteróló kae tawae yóló dī sóró ai berteró berterapa, ai so wh̄j me ala yāsóró mo hotowayóló kae tawae. Me wh̄jné dīpaae i ala yae yóló s̄tere fo woseni, Kótóné ama kisipané diaāg yópolópoló ere ala bet̄a tūé muóló, wisi kisipatamo erótu betae. Doasi *moni* saai dapóló ek̄le dere ala ini, so wh̄j h̄ale tao saaire ketek̄e bet̄a bulu du betae. ³ Talené dīpaae kae tawae ere so wh̄j kae taru, dī doasi topo wh̄j āyóló kae tani, mepaae Keriso so wh̄jné diaāg du betere wisi ala kolóló dī sya wópoló, wisi ala diaāgpi kae sóró yae. ⁴ Atéró betepa,

Kótóné *sipsip* hupu kae tare topo wh̄j ̄a sókó wouraaalu, Kótóné ama kae ere d̄e f̄ane doi mole topo tao dīamó matepa saalo ai ape. Ti ai kok̄oi au wisinaale ere topo tao dokélé ini, mo ti muó tawaalopó.

⁵ Dī teó wh̄jrape-ó, kale wh̄j disirape Tale āomó sukóló biture kae, dīkélé ai wh̄j disi āomó betae. So wh̄j dīsisi u t̄eterótu i t̄eterótu ini, naameyóló dua betere ala kuti kae deróló betae. Ti noatepae, āemó i fo erapó.

“Mepaae bopé faketerere so wh̄jné yaaitere ala Kótóné ama sesé yóo,

naameyóló dua betere so wh̄j ti ama hamokoróló tao sóo, dua dapó,” erapó.

⁶ Térapa, Kótóné ama kisipa mole sukamó dī tao sóró dukirópoló, ama fotok̄oné t̄eteróló betere āomó naameyóló mo dua betae. ⁷ Dīta, Kótóné hosaa mole naale senaale bertereteiné, ama dī mo wisiyóló kae tarapa, diaāg ené yóló whaalaa du betere sek̄ei ala fea ama wisi eraté fu berterópoló ̄paae melae.

⁸ Diaāg tó t̄ikiné du betere ala hotowaró t̄eteróló kae taru, kele diriyóló betae. Kale wh̄j dó nokole bete hāg *laiyon*-né wh̄j dóló naai keketé kutu dere kae, dī-̄né bóe wh̄j Satan-né dī doraaire tū keketé kutu berterapó. ⁹ Ai sek̄éné ama kisipa mole ala dīpaae erāsóró, wisiyóló kae taru, Talepaae tūé tiki tiró betere alané dirii tipi kae yae. Ti noatepae, ai kae sek̄eta, dīpaae maaté mei, i hae kwia feamó betó mole dīané no nerapekélé bet̄a kae sek̄etóro su berteretei diaāg kisipa muae.

¹⁰ Ti dī Yesu Keriso tūamó betepa, Kótóné ama hamokoróló tao sere ala, mo dekéró erótu berterapó. Ai ala du betere Kótóné kae ere d̄e wisinaale tūamó betaasepóló, dī ape yalepó. Sawa sukamó dī mepaae sek̄e siré fu betepa, atéyale sek̄éné dī haepaae derepéni diriyóló berterópoló, amatóro dī fotok̄ bulóló, mo ti s̄yralopó. ¹¹ Ti ̄ta, mo doasi fotok̄ bole Tale berterapa, so wh̄j feané ̄ dukiraterere ala h̄ale yó tanópoló yae. Mo kée. Teyópoló yae.

Mo kemeróturaalu k̄leó dere fo

¹² Ȳalo kisipané Sailas ̄ta ȳalo mo no bitu, Talené ala eró tare wh̄j wisipó. Atéru, ama ̄ tao supa, ȳalo dīpaae mo h̄alekeróló asēyalepó. Ȳalo ai yale asēta, Kótóné hamokoróló tao sere ala dīané tūé yópoló yó melóo, Talené ala erópoló ketek̄e bulóo yalepó. Teyalepa, Dī ama ai hamokoróló tao sere ala tūamó diriyóló betae.

¹³ Talené sókó su yóló dī tamó bet̄amó berteró betere no nerape atima Babilon be huluamó bitu, dīpaae k̄leó dapó. Yesuné yale ala tūamó ȳalo naale s̄ytóro betere wh̄j Mark-nékélé dīpaae k̄leó dapó. ¹⁴ Dīsisi yaala sókó furaalu, k̄leó yóló aputu betae. Talené hosaa muni deyóló dua betere ala Keriso tūamó betó mole so wh̄j dī fea tūamó mulópoló yae.

2 Pita

1 I asęta, Yesu Kerisoné ama kutó dirępóló dotęyale *apose/whj* Saimon Pitané dapó. Yesu Keriso ęta mo Kótótóró bitu, dę aluyaęsóró tao su betere whjępó. Tėru, ama ere mo donoı ala sya furaalu, mo doasi ke bole betę kaae kisipa tiki tiratere ala dęmókélé, dięmókélé matepa salepó.

² Kótóró dę tęteróló kaae tare whj Yesutamo diriyóló kisipa dereteiné, atimaamoné erótu betere hamokoróló hęle tao sere alaró hosaa muni deyóló dua betere alatamo mo turó dię tuęmó mulępóló yae.

Kótóné ę beterepaae ape ere fo diriyóló kisipa muae

³ Kótó sya fóló ama ala eróturaalu, fea ala yęyę ęęsóró ama doasi fotokęné dępaae mo sęró beterapó. Ti aita, ama kae ere dęró wisi alatamo fęanu, dępaae ape yale sekę ę kisipa deté fole betené su beterapó. ⁴ Ai doasi fotokęi ala dępaae eróturaalu, etei kaae bete mole alarape diępaaekélé eraalopóló muló beterapó. Ai eraalopóló ere fo wosóló, dęné tuę tiki tiratepa, ti Kótó ę tuęmó ere ala wisinaaletóró dępaae tokó melóo, i haemó betó mole so whjrapené ekęle yóló hęko du betere sonaalei dowi ala dępaae tokó meni yóo, yaalopó.

⁵ Atéró doasi ala ere betené, diaaę tuę tiki tiró betere ala tómó beleróló wisi ala mo keteķę buóló du betae. Ai wisi ala tómó, Talené ama bete mole fo diriyóló tuę yae. ⁶ Ai ala tómó, tó tikiné ekęlere ala ęęsóró tęteróló kaae tawae. Ai ala tómó, sekęi ala wapakélé hęle beletétóró fu betae. Ai ala tómó, Kótó tuęmó ere ala wisi sęrólu du betae. ⁷ Ai ala tómó, diaaę ne no kęleturaalu, hosaa muóló betae. Ai ala tómó, mepaae so whj kęlené sukóló hosaa mo turóné yaala sókó fu betae. ⁸ Ti ai alarape dię tuęmó muluraalu fakeraté fu betepa, ti dę tęteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuę deté faalopó. Atėruraalu, dię hęle bitini, Talené ala eraté fóló, dię tuęmó mo du wisi woleyaalopó. ⁹ Tėpatei, mepaae whj tuęmó ai alarape munipa, ti mepaae bete mole ala ama diriyóló kilini, kele dilikirapó. Atėru, ama take yale dowi ala Talené fokóló kemeró betteretei kisi-pani, mo ti kisipa keteró beterapó.

¹⁰ Atėrapa ęlo no nerape-ó, dięta Kótóné ama sókó su yóló ę beterepaae ape yale so whjamo betęmó biturapa, diaaętei hotowayóló kelae. Ti noatepae, diaaę ai alarapetamo deté fu betepa, ti dię dée nóló haepaae derepėni, mo diriyóló bitiré faalopó. ¹¹ Atėró bitiré furaalu, dę aluyaęsóró tao sale whj Yesu Kerisoné ama mo ti mole ala tęteróló kaae tare tuęmó

dię beterępóló, ama mo hękesetamo wisiyóló dape saalopó.

Kótóné kęló whjrapené asęre fo

¹² Kale bete mole mo fo dięné wosóló diriyóló tuę yóo, diępaae yae yóló bope yale alarapekélé diaaę tuę yóo epatei, kisipa keteni tuę yó tanępóló diępaae yaairetei ę hęni, hęle yó tawaalopó. ¹³ ę sukęairaalu kapala asiri haemó i daale mo tikita, kuti be fisikaai kapala asiri tęnure kaae, ę i haemó kapala beterapó. ę sukęai hęle bitutei, ęlo i bope yale alarape diaaę kutiri tuęmó hęle muó tanępóló momó du momó du deretei, mo dono dapóló kisipa mutapó. ¹⁴ Ti noatepae, dę tęteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné ępaae yę betere kuti be mo felekemó fisikaai dapóló, hękeamó yó maletei ęlo kisiparapó. ¹⁵ ęlo mió i du betere forape ę sukętikimó dięné kisipa keteni, tuę yó tanępóló ę doasi keteķę buluraalu, asęró fotamo diępaae i du betere ape.

¹⁶ Ti dę tęteróló kaae tare whj Yesu Keriso ę doasi fotokętamo waalopóló, dęné diępaae yó melale fota dęné kekeme nóló hęle dolęa fo kaae inipó. Ama mo kae ere ala wisinaaletóró dęné kelené mo kelaleteti diępaae yalepó. ¹⁷ Ti Alima Kótóné ama mo kae ere dę wisinaale tuęmó naalema betepa kolóló, i fo yalepó. "ęta, ęlo hosaa mo turó mole naale ai ape. Ama du betere alamó ę mo doasi hękesené sukutu beterapó," erapó. Alimané ai fo yaleteiné, ę tuęmó mo kae ere dę hękearóturaalu, ę doasi doi mulatere ala yalepó. ¹⁸ Ai fota, ama kae ere hasi fosómó dę Yesutamo bituraalu, hepen bemó Kótóné ai fo deretei mo dęnėtóró wosalepó.

¹⁹ Ai hasi fosómó yale fo woseturaalu, take betale Kótóné kęló whjrapené yale fo Yesu tuęmó mo dokonatapóló dęné mo diriyóló kisiparapó. Diliki tuęmó dęró betere sę dęyó taru ere kaae, diaaę kisipa ai kęló whjrapené ere fopaaetóró muló bitu, dięné hosaa tuęmó be dęyó hotu dere kaae yóo, hęka dęyó tare hęre kolóo yaaipatei, ti ai eró betere alapaaetóró kelené kikęyóló kaae tapa mo wisirapó. ²⁰ Ai deté wale forape tómó, me doasi bete mole dirii fokélé i dapa wosae. Kótóné ama kęló whjrapené yale fo asę tuęmó moletei, atima kisipané kekeme nóló inipó. ²¹ Atimané yale fota, mo whjné kisipa sya furaalu kaaróló ini, Dęi Kepe Wisiné kale kęló whjrape fotokęratepa, so whj-
paae Kótóné fo i ape yóló yó maaté kweyalepó.

Kemeratere be dēmó so whj dilikóló kǫpaae falatere whjrape mo ti dowi kwia saalopó

2 Téyaletei, atéyale alimó Kótóné fo yó matere kǫló whjrape nisi yǫpóló kapala fo yó matere kǫló whjrapekélé beterepó. Téyale kaae, mió diǫ tuǫmókélé atéró kapala fo yó matere whjrape betaalopó. Ai whjrapené Talené fo yó matere aǫyóló, so whj dilikóló doraaire fotei yó melaalo ai ape. Téturaalu, atima dupu yale sekéné atima tǫteróló kaae tapatei, atima Talené dupu yóló tǫteróló kaae tanipó yaalo ai ape. Atétere betené atima kwia móturaalu, dóló aluraaire tǫ atimanétei aletu beterepó. ² Atimané ai du betere mo sonalei ala diǫ mepaae so whjné sya fóló yaalo ai ape. Atéremó, mepaae belamó hǫle betere so whjné mo bete mole fo sya fole ala faleyaalopó. ³ Atéró kapala fo yó mótu betere whjrapené diaaǫ ǫla ǫla saairaalu, diǫ dilikóló kapala seraai fo atimanétei kekeme nóló yaalo ai ape. Atimané atei kaae yale dowi alamó, atima fea só deróló mo ti doraairaalu Tale ǫ noke fini, kwia melaai ama taketi taleyóló muló beterepó.

⁴ Ti noatepae, *ensel*-rapekélé dowi ala depa Kótóné kǫle duraalu bokǫ sini, dowi kwia saaire dolopaae taae deralepó. Aita hǫle mei, Talené ama taleyaaire be dǫ sókó waai teópa kaae taru, dowi diliki tuǫmó bitiré fu beterepóló, mo apaae derepale osono dolomó *dipula* beterepó. ⁵ Mo take betale so whjrapekélé, Kótóné kǫle duraalu dowi kwia matere ala bokǫ sóró taarénipó. Kótóné ama mo donoi ala i ape yóló yó mótu betale seké Noaró mepaae wǫikeró so whjtamo betǫ Kótóné tao sipa kalepó. Téyaletei, ai so whjné Kótóné fo wosóló sya feni dowǫae fu betepa, Kótóné mo doasi wǫi anóló so whj fea doróló alurélipakalepó. ⁶ Atéró bitiré fóló, nalo Kótóné Sodom be huluaró Komora be huluatamo siné doló kemeróló, kili alée faralepó. Kótóné ai ala eraleteita, nalo betaaire so whjnékélé ama fo wosóló sya feni dowǫae fu betepa, atei kaae kwia melaalopóló tuǫ yǫpóló eralepó.

⁷ Téyaletei, Sodom be huluaró betó mole so whj Kótóné dóló aluróturaalu, Lot sinaǫsóró ama tao salepó. Ti Lot ǫta, mo donoi whj bitu, ǫtamo betó mole so whjné kae kae du betere sonalei dowi alaró Talené fo woseni tikitu betere alatamo kilituraalu, ǫ haseǫa kisipa mutu felé yóló bitinipó. ⁸ Ti ǫtamo betó mole so whjné yaǫse ere fo tukóló, dowi ala dó mió yóló hǫle yó tapa kolóo, dowi fokélé wosóo du betaletiné, mo donoi ala du betale whj Lot ǫ felé kisipa muni, ama hosaa tuǫmó deletamo bitiré fu betalepó. ⁹ Até yale ala kilituraalu, dowi ala du betere so whj Kótóné kwia melóo, ama ala erótu betere so whj sekǫi alané só de-ǫsóró tao sóo, dere ala Tale ǫ mo asaru mo donotóró dua dapó. Atéró kwia matere ala taaréni, hǫle yó taté fóló ama taletere be dēmó sókó faalopó.

¹⁰ Ti ama kwia matere alata, mepaae dowi ala yaai ekǫle du betere so whjró Talené ama tǫteróló kaae tare aǫmó betere hǫyóló dowǫae fu betere so whjtamo, ti Talené mo doasi hapólui ala erótu betaalopó. Ai

ala du betere so whjrape mo halaainé atima bopé fakeyóló nene duraalu, Talené ama kae ere dǫ fǫane *ensel*-rape faletu beterepó.

¹¹ Tépatei, *ensel*-rapené bole fotokǫné ai kapala fo yó mótu betere whjrapené bole fotokǫ tǫteró beterepó. Atére *ensel*-rape Kótóné keletómó mo kae ere dǫ fǫane sekǫrape faleyóló só derótimpipó. ¹² Ai kapala ala yó matere whjrapené mole tuǫ tikita, mo whjné mole tuǫ tiki kaae muni, mepaae betere ǫla hupu ó haǫ atima tuǫ muni hǫle hǫko betó mole kaae, ai whjrapekélé atérápó. Ti na huputa, whjné dóló nǫpóló Talené aleyóló beterepó. Ai whjrapené i kale sekǫrapené bole doasi fotokǫ bete tuǫ iniruraalu, atima Tale doka doka yóló eratere fo dua dapó. Whjné hǫle hǫko betó mole ǫla naró huputamó dóló nuku dere kaae, ai ala du betere whjrape Kótóné dóló aluraalopó.

¹³ Aita mepaae so whj dorale alamó, Kótóné atima kwia melaalopó. Atimané tó tikimó feléyaaire dowi ala ekǫleyóló, be dǫtamotei hǫkeamó du beterepó. Atéró du betere alané, diǫtamo touyóló bitu ǫla deyóló nokole sukamó, diaaǫ doiró du betere wisi alatamo folokoleróló dorótu beterepó. ¹⁴ Ai so whjrape atima nópu naaire tuǫ muluraalu, me so ó whj kelené kolóló au nukua dapó. Atei kaae dowi ala ekǫleyóló du beterepó mo kemekélé ini, hǫle yó tarapó. Mepaae whj wisi ala yaaire tuǫ meiyóló, bére so whj dowi ala yǫpóló, atimané ǫlisóró fua dapó. Mepaae so whj dilikóló wisi wisi ǫla sua yaletiné ai ala atima mo asarapó. Ai ala du betere whjrape ti Talené mo doróló mokoraairaalu, tukóló muló beterepó. ¹⁵ Ai whjrapeta, kale Beor naalema Balam dowi hǫko ala duraalu doasi *moni* saai ekǫle du yale kaae, atimakélé donoi tǫ taaróló kǫpaae felepó. ¹⁶ Ti Balam ǫ tǫ tuǫmó keyaa fole whj kaae fu betepa, ǫ faǫsóró sesé duraalu, ama *donki* hupunétei mo whjné fo kaae yóló ǫ foné sipakalepó. Atéyaleteita, Balam-né ama yale dowi ala hǫkearótu yalepó.

¹⁷ Ti ai whjrapené du betere alata, mo fole wǫi dikjtu dere kaae yóo, dirii suka dere alimó sǫko dilikitepa hali waai dapóló whjrape hǫseke yóo du betepatei, beséné hali kaepaae sóró fu dere kaae atimané dere alakélé atérápó. Atétu betere whjrape atima diliki tuǫmó mo ti betó tanǫpóló, Talené tukóló muló beterepó. ¹⁸ Ai whjrape atima me bete munipatei, wisi ala dapóló atimatei doi sóró horóló, bopé faketu beterepó. Kapala ala tuǫmó betó mole so whjtamo touyóló betaletéi, mo dótitóró ai ala taaróló wale so whj tó tikiné ekǫlere ala sya fóló dowi ala yǫpóló, ai whjrapené atima kapala dilikóló ǫlisó fulapó. ¹⁹ Ai whjrapené mo so whj-paae dǫné dere fotamo diaaǫ wosóló sya fupa, ti diǫ mené kutó diratere so whj betaalo meipó du beterepó. Ai fo du betere whjrape atimatei, mo sonalei dowi alané wae sóró kutó diratere whj beterepó. Mepaae whjtamo me alané ǫ tǫteróló kaae taru ǫlisóró kutu betepa, ti ǫ ai alané wae kutó diratere whj ai betere ape. ²⁰ Téru, mepaae so whj i haemó mole mo sonalei dowi alané dokóló muló betepa, dǫ

aluyaqsóró taosóró t̄eteróló kaae tare whj Yesu Keriso tuę yaleteiné, atima teraayóló h̄ale beteralepó. Atéretei taaróló, take du betale dowi alapaee momóta-mo fesaae fupa, ti mió betere alané take betale ala t̄eteróló ̄ mo ti dorótu beteralepó. ²¹ Mepaae so whj Talené ala eróturaalu, donoi t̄u sya feni h̄ale h̄oko betepa, ti dorapó. Tépatei, mepaae so whjpaae Kótóné ama yae yóló kae muló betere fo wisi mené atimapaee yó matepa tuę yóló, donoi t̄u sya feletei taalóo, kale fo wisikélé h̄ale ̄la kaae taae falóo depa, ti ai so whj atima betere ala mo turó dorótu beteralepó. ²² Ai so whjné du betere alata, i mara mole fo tamoné s̄uratapó. “Yuwiné ama soraaiti momó nukua dapó,” Me i fokélé erapó. “Hupu biki biki epa mené ̄ w̄ei fokoteretei momó fesaae fóló biki biki dua dapó,” erapó.

Tale waaire be d̄e

3 Ȳalo mo hosaa mole no nerape-ó, mió ȳalo dīapaae tamo dakeróló i as̄e dere ape. Folosóró yale as̄eró mió i dere as̄etamota, dīané kutiri tūamó wisi ala yaaire tuę h̄ale muó tan̄ópóló, diaāq kiswa disiróturaalu, dapó. ² Ti h̄ale meipó. Kótóné take mo kae beterale k̄lóló whjrapené yale foró, d̄a alu yaqsóró tao sóró t̄eteróló kaae tare sek̄né ama *apose!* whjrapepaae yae yóló yó melale fotamo, diaāq kiswa keteréni, tuę yó tan̄ópóló dapó.

³ Ȳalo dīapaae folosóró dere fota, nalo kemetere alimó tó tikiné du betere dowi ala sya furaalu, Tale faletu betere so whj wóló, Talené ala eratere so whj faleyaalopó. ⁴ Téturaalu, atimané etei kaae fo yaalo ai ape. “A waalopóló, tukóló muló betere fo-a metéli yaaloé? D̄ané ayarape suk̄ale alimótei kaae sóró wóló, Kótóné ama kaarale ̄la ̄la fea me ala kae ini, kale alatóró h̄ale erapó,” yaalopó. ⁵ Tépatei, folosóró Kótóné ama foné s̄aró haetamo kaarélipakalepó. Kótóné hae aleturaalu, w̄ei tūamó hae sókó holae depa, w̄ei bet̄apaae maane fóló, hae sókó holipakalepó. ⁶ Ai alimó ere hae tikiró ̄la ̄latamo fea Talené ama fonétei belere w̄ei anóló dorae depa, mo dorélipakalepó. Ai yale ala fea atimané tuęrutei, dow̄aae fóló ai fo sisópaae erótu beteralepó. ⁷ Ti Kótóné ama ̄la ̄la kaarale fonétei, mió i alimó ere s̄aró haetamokélé siné doló aluraalopóló tukóló muló beteralepó. Tétu, Kótó tuęni h̄óróló betó mole so whjkélé, Talené taleyóló kwia mótu siné doló aluraaire be d̄e sókó w̄ópóló, ̄la ̄la kaarótu yale kaae, ai fonétóró d̄ale mulóló, kaae tarapó.

⁸ Térapa, ȳalo hosaa mole no nerape-ó, i ala bet̄a kiswa keteréni, diaāq kutiri tūamó muó tan̄ópóló yae. Talené ala eróturaalu, 1,000 ba fo kolósu, bet̄a be d̄e kolósu depa, me ala kae ini, mo bet̄a alatóró erapó. Kótóné ama keletapa 1,000 ba fota, bet̄a be d̄e kaae ārapó. ⁹ Mepaae so whjné kisipanéta, Talené ama er-

aalopó yóló mulatere ala kese kese dere nisi dapó. Ti ̄ta atéro kese kese dumi, so whj mo bet̄akókélé aluyaqsóró kiswa mutu, diaāq du betere dowi ala taaróló, fea ̄ beterepaae w̄ópóló, ama dua kaae taté fu beteralepó.

¹⁰ Téretei, Tale ̄ momó fesaae waaire be d̄eta, ̄lémi nokole whj wou dere kaae yaalo ai ape. S̄aró s̄amó yó mole ̄latamo aluróturaalu, doasi be sapalaa hale kaae yóo, haeró haemó yó mole ̄la ̄latamo fea siné doló kemeróo, yaalopó. Téturaalu, i haemó yó mole ̄lakélé fea siné doló kemeróló, hae tiki mo h̄aleraalopó. ¹¹ Ti ̄la ̄la feata atéro aluraalopa, dīa noa kaae so whj betaai kiswa mute? Ti dīta, Kótóné ama mo kae betéró betere so whj ereteiné ama ala erótu betepa mo wisirapó. ¹² Dīa atéro mo kaae so whj bitu, Kótóné tukóló muló betere be d̄e kelenée yóló ketek̄e butu betere alané, Tale waaire be d̄e hapale felekeratapó. Atétere be d̄emó, s̄amó ere ̄laró i haemó yó mole dirii ̄la ̄latamo, mepaae siné doló w̄ei kaae alée faraalopó. ¹³ Téyaalotei d̄eta, Talené ama haeró s̄atamo kisi kae aleyaalopó ere fo tuę muturaalu, ai donoi ala mole be kelaai dapóló ketek̄etamo kaae taté fu beteralepó.

¹⁴ Atérapa, ȳalo hosaa mole no nerape-ó, dīta ai alarape kelaai kaae tarapa, Tale tūamó bitu, me só deraaire ala ó haletere ala ini, ama bóe firó betereiteiné, ̄tamo bet̄amó betaai kiswa mutu, ketek̄e buóló mo dua betae. ¹⁵ So whj atimané du betere dowi ala taaróló, Tale ̄ beterepaae w̄ópóló ama kaae taté fu betereiteita h̄ale mei, so whj aluyaqsóró tao saairaalu kaae tarapó, kiswa muae. Ti i fo kaae, d̄ané hosaa mole no Pol-paae Kótóné fosó fosói kiswa matepa amakélé as̄erapó. ¹⁶ Pol-né so whjpaae dotonale as̄emó me fo kae ini, ȳalo i du betere fo kaaetóro erapó. Ama yale as̄erape tūamó mepaae ere fo bete tuę yaaire mo hapólurapó. Mepaae mo k̄lóló k̄lóre so whjró Talené ala tūamó diriyóló bitinire so whjtamoné, Kótóné mepaae as̄e tūamó ere fo w̄erótu dere kaae, Pol-né as̄ere fokélé atimané bete tok̄óló donotóro yó meni, w̄erótu beteralepó. Atétere alané atimatei doraaire t̄u aletu beteralepó.

¹⁷ Térapa, ȳalo hosaa mole no nerape-ó, i ala yaalopóló bope yale ala diaāq wosóló ai tuęrapa, Kótóné tukóló muló betere fo āmó bitinire so whj k̄paae fu betere alané dīa ̄lisóro faqsóro, mo hotowaró kaae tawae. Ti noa yaqsóro meipó. Dīa Kótóné ama bete mole ala tūamó mo diriyóló betereitei taaróló, haepaae derepaqsóro dapó. ¹⁸ Tépatei, d̄a aluyaqsóro tao sóró t̄eteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné hamokoróló h̄ale tao sere alaró ̄ kiswa deté fole alatamo dīa tūamó mo ti fakeraté fu betae. Mió i betere alimókélé, take betaaire alimókélé, ama doi h̄ale muó tan̄ópóló, sóró horótu betae! Mo kée, téyópóló yae!

1 Jon

Mo ti betere bete mole fo

1 Mo take keké naale alimótei kaae sóró bitiré wale whj, diãpaae hãkearóló i dere ape. Ai whjné ama dere fo ðané mo wosóo, kelenékélé mo kolóo, ðané wisiyóló foheyóló naasenékélé olaa yóo, yalepó. ðané i dere fota, ai mo ti betere fo bole whj Yesu diã kóló kóló yaqsóro hãkearóló ðapó. **2** Ai kale mo ti betere bete ãta, Alimatamo betóló ðã beterepaae hãkearóló sókó wapa, ðané mo kelalepó. Atéror hãkearãle wapa ðané kelale mo ti betere bete ã i ape yóló, ðané mió diãpaae yó i matere ape. **3** Diãkélé ðãtamo betã kisipa mutu dere ala fea touyóló yaai ðané kelale alaró wosale fotamo yó i matere ape. Até du betere alata, ti ðãsisi maaté bitu ini, Alimaró Naalema Yesu Kerisotamokélé ðã fea touyóló, betã kisipa mutu dere ala du beterapó. **4** ðané i asẽ dereteita, haj dere ala ðã tuãmó mo ti fãayópóló du beterapó.

Talené ama ere ðẽ tuãmótóro betae

5 Ama ðãpaae yó male fo diãpaae hãkearóló i dapa wosae. Kótó ãta mo ðetóro fãanuraalu, ã tuãmó diliki ere ala mo sawakélé munipó. **6** ðã diliki tuãmó bitutei, hãle foné maaté ðãta Kótótamo mo betã kisipa mutu, dere alarape du beterapó depata, ti kale mo fo bete ðané hosaa tuãmó muniruraalu kapala fo du beterapó. **7** Tépattei, Yesu ã Talené ðẽ tuãmó biture kaae, ðãkélé ai ðẽ tuãmó betepa, ti ne notamo mo betã kisi-patóro mutu, dere ala fea du beterapó. Atétepa, ama Naalema Yesu Kerisoné fãkené ðané dowi ala fea fokóló aluró beterapó.

8 ðané duraalutamo ðã tuãmó dowi ala me munipó depata, ti kale mo fo ðã tuãmó muniruraalu ðãtei ai dilikitu betere ape. **9** ðané yale dowi alatamo kemerae yóló Kótópaae hãkeamó yó matepa, ti ama eraalopó ere fo hãsóko feni, ama mo donoi ala sya furaalu, ðané du betere dowi ala tokóló aluraalopó. Téturaalu, ðã fea dowi alatamo hosekéró betaqsóro, ama fokóló mo ti aluraté fu betaalopó. **10** ðané duraalutamo, ðãta dowi ala mekélé munire so whj beterapó depata, ti Kótó ã kapala fo bole sekẽ aqratapó. Atétere alané Kótóné ama mo fo ðã tuãmó sóró mulalénipó.

2 Yãlo hosaa mo turó mole naale senaale-ó, diã me dowi ala yaqsóro kisipa mutu, asẽ i dere ape. Tépattei, whj me detamo dowi ala depata, ti ai dowi alané ðã só ðeraqsóro, mo donoi ala du betere whj Yesu Kerisoné, tao sere fo ama Alima Kótópaae du beterapó. **2** ðané du betere dowi alamó Kótó ã fopaae butu,

melaai yale kwia ðãpaae melaqsóro sesé duraalu, Yesuné ama tikimó seróló ã sukãlepó. Atére alata, ðané du betere dowi ala maaté sóró aluraai initei, i hae kwiamó betó mole so whjné dowi alakélé tokóló kemeraai yalepó.

3 ðané ama ere fo wosóló sya fu betepa, ti Yesu Keriso ã mo diriyóló kisiparapóló tuẽ mutapó. **4** Whj me dené duraalu, yãlo ã mo wisiyóló kisiparapó du bitutei, Kótóné ere fo wisiyóló sya feni depata, ti kapala fo du betereiteiné kale mo bete mole fo ai whj tuãmó munipó. **5** Tépattei, me whj dené Kótóné ama fo sya fóló eró tapata, ti atétere whj tuãmó Kótóné ama yaala sókó fole ala fãayóló mo sýró beterapó. **6** ðã ã tuãmó betere ala etéró kãae kolóló kisipa enérápó. Whj me dené duraalu, ãta Kótó tuãmó beterapó depata, ti ai whjné ama dere alakélé Yesuné yale ala kaaetóro enérápó.

7 Yãlo hosaa mole no nerape-ó, yãlo diãpaae yae yóló i asẽtere fota, kisi fo kae dumipó. Mo take kaae sale alimótei, Kótóné yae yóló muló betepa diaaõ woseté wale fotórótípó. Ti ai yóló muló betere fota, take ðané diãpaae yó matepa, diaaõ woseté walepó. **8** Tépattei, Kótóné yae yóló muló betere kisi fo yãlo diãpaae i asẽ dere ape. Ti ai yae yóló dere foné du ã tuãmó muóo, diã tuãmókélé muóo epa so whjrapené kilitu, aita mo alapó enérápó. Ti noatepae, doasi ðẽ sókó wóló ðeró betereiteiné diliki kemeraté fu beterapó.

9 Whj me dené ãta ðẽ tuãmó beterapó du bitutei, ama Keriso no ne hóróló bóe du betepata, ti ai whj ã diliki tuãmó hãle ai betere ape. **10** Whj me dené ama ne nopaae yaala sókó fole ala mupa, ti ai whj ã ðẽ tuãmó betereiteiné me alané ã dée nalatere ala mo enénipó. **11** Téretei, whj me de ama no ne hamoma hóróló bóe du betepa, ti ai whj ã diliki tuãmó bitu ã kotere alakélé, diliki tuãmótóro kutu beterapó. Atéreteiné ã kotere tiki ama kelené kelenénipó.

12 Yãlo hosaa mole naale senaale-ó, diaaõ yale dowi ala fea Yesuné ama yale alané hãle sóró kemeró beterapóló diãpaae asẽ i dere ape.

13 Ayarape-ó, mo take keké nale alimó hãle betó tare sekẽ diaaõ kisiparapóló yãlo diãpaae asẽ i dere ape. Diã teó whjrape-ó, dowi Satan-tamo bóe dóló Talené fotokóné diaaõ ã tẽteró betepa, yãlo diãpaae i asẽ dere ape.

Yãlo hosaa mole naale senaale-ó, Aya ðiané kisi-pareiteiné yãlo diãpaae i asẽ dere ape. **14** Ayarape-ó, mo take kaae sale alimó hãle betere sekẽ ðiané kisi-pareiteiné yãlo diãpaae asẽ i dere ape.

Teó whjrape-ó, diã doasi fotokõ buóo, diã tuãmó Kótóné fo muóo, diãné dowi Satan doló tẽteróo, ereteiné yãlo diãpaae asẽ dapó.

Haemó mole ɔla ó alapaae hosaa muóló yaala sókó fu betaõse ere fo

¹⁵ I haemó mole ɔla ɔlapaae ó dere alarapepaae hẽkesetu hosaa mo turó mutu betaõse. Whj me deta-mo ai ala du betepa, ti atétere whj tuãmó Aya Kótóné yaala sókó fole ala munipó. ¹⁶ Ti noatepae, i haemó mole alarape i ape. Whjrapené ekeleyóló du betere dowi alakélé, kelené kolóló au nokole alakélé, mepaae du betere alaró ɔla ɔlatamo mole doasi néli whjópóló bopé faketu betere alakélé, fea Aya beteremó kaayóló wómitei, i haemó kaaróló du beterapó. ¹⁷ I haeró haemó muó mole ɔlakó senée yóló ekele dere alata-mota keme yaalotei, Kótóné ama kisipa mole ala sya fóló erótu betere so whjta sukókélé ini, mo ti hãle betó tawaalopó.

Kerisotamo bóe dóló kapala fo yó matere whj waalopóló ere fo

¹⁸ Yãlo hosaa mole naale senaale-ó, mió dã mo kemetere sukamó beterapóló kãae kolóló kisipa yaaitere ala i ape. Kale Kerisotamo bóe dele whjrape wou beterepó dere fo diaaõ wosalepó. Ti ai whjrapeta, mió wóló i betere ape. Atétere ala kilituraalu, kale kemetere suka felekemó walapóló kisipa muaalopó. ¹⁹ Ai whjrape atima take dãtamo betaleteti, dã taaróló fele beteta, dã fake meiru yalepó. Motamo dã faketéroró uãsóroró, ti dãtamo fea betãmó betó mulapó. Té uãte, atima dã taaróló fele betené atima mo betã whjókókélé dãkó meipóló hãkearalepó.

²⁰ Tépateti diãta, dowi ala mo betãkélé munire whj Yesu Kerisoné ama so whjópóló Dẽi Kepené dãle muló bettereteiné kale mo foné bete diã feané ai kisipare ape. ²¹ Yãlo diãpaae i dere asẽta, kale mo foné bete diã kisipanipóló dumipó. Tépateti, ai fo diaaõ mo turó kisipa yóo, ai fo tuãmó kapala fo mo sawakélé buni yóo, eretei diaaõ kisipa epa dapó. ²² Doasi kapala fo du betere whj de? Yesuta, Kótóné so whj tẽteróló kaae tare whj meipóló bóe du betere whjópó. Atétere whjta, Alima Kótóro Naalema Yesu Kerisotamo bitinipóló fale-tu betere whj ai ape. ²³ Whj me dené Naalema bitinipóló sisópaae eratapata, ti Alimakélé bitinipóló sisópaae eratapó. Mepaae whj denétamo Naalema mo beterapóló kisipa tiratepa, ti atétere whjné Alimakélé mo beterapóló kisipa tiratapó.

²⁴ Térapa, mo take kaae sale alimóte, diaaõ woseté wale fo diã tuãmó muó tanópóló yae. Ai fo diã tuãmó muó tapa, ti diã Naalemaró Alimatamo tuãmó betó tawaalo ai ape. ²⁵ Ai ala tuãmó betepa, ama dãpaae mo eraalopóló ere fo i ape. Sukutere alakélé ini, mo ti betó tawaalopó erapó.

²⁶ Yãlo i dere asẽta, diã dée nalaairaaalu, kópaae alísóro fu betere whjrapené du betere ala diaaõ kisipa yópóló i dere ape. ²⁷ Diã tuãmóta, Dẽi Kepe Wisi taketi

beteró bettereteiné, diã yó melaaire whj me kae yãyãnipó. Ti noatepae, kale Dẽi Kepe Wisiné fea ala bete diãpaae yó mótu beterapó. Ai Dẽi Kepe Wisiné diã tuãmó ai eró betere dãleta kapala mei, mo ti eró betterepa, ama diãpaae yó matere fo sya furaalu, Yesu Keriso tuãmó betó tawae.

Kótóné naale senaalepó ere fo

²⁸ Térapa, yãlo hosaa mole naale senaale-ó, Yesu Keriso fesaae wale sukamó dã hale dere ala ini, ha-laainé betepa kolópólópa, diã Yesu Keriso tuãmó betere ala hãle yó tawae.

²⁹ Diaaõ kisipané Yesu Keriso ãta, donoi ala du betere whj wisinaale beterapó kisipa mutupa, ti mepaae so whjné du betere wisi ala kilituraalu, ita Kótóné naale senaale beterapóló kisipa muae.

3 Dãta, Kótóné ama naale senaale ereteiné, Aya Kótóné dãpaae mo doasi yaala sókó fale ala mulu-raalu erapa kelere! Ai fo ereteiné dã mo ama naale senaaletóro i betere ape. I haemó betó mole so whjné Kótó tuẽnirereteiné atima dãkélé tuẽnipó. ² Yãlo hosaa mole no nerape-ó, dãta Kótóné mo ama naale senaaletóro beterapó. Take nalopaae dã noa kaae so whj betaaloró mió dã kisipanipó. Tépateti, ã sókó wale sukamó mió ere ala kaaetéroró yóló wapa dãné ke-laaireteiné, dãkélé ã kaaetéroró alée fóló betaalopóló kisipa mutapó. ³ Take nalopaae atei ala mo yaalopóló, Yesupaae kisipa tiki tiratere so whj feata, Yesu ã me dowi alatamo hoseké inire whj wisi biture kaae, atimakélé dowi alatamo hoseké inire so whj betaairaaalu, atimanéte, taletu beterapó.

⁴ Mepaae so whj de dowi ala du betepa, ti yaõse yóló Kótóné tukóló muló betere fo tikitu beterapó. Ti dowi alanéta, Kótóné tukóló muló betere fo munire aõrat-apó. ⁵ So whjné du betere dowi ala tokóló aluraai Yesu Keriso walete, diaaõ ai kisipare ape. Ti ãta, dowi ala mo sawakélé munire whjópó. ⁶ So whj de Yesu Keriso tuãmó betepa, ti atére so whj dowi ala du betaalo meipó. Mepaae so whj de dowi ala hãle deté fu betepa, ti ai so whjné ã kolókélé ini yóo, kisipakélé ini yóo, erapó.

⁷ Yãlo hosaa mole naale senaale-ó, mepaae whjrapené diã dilikóló kópaae alísó faõsóro yae. Mepaae whj de mo donoi ala du betepa, ti Yesu Keriso ã mo donoi whj biture kaae, ai whjkelé atéroró beterapó. ⁸ Whj me detamo dowi ala du betepa, ti Satan ã tuãmó bitu yae depa du beterapó. Ti noatepae, take kaae sale alimóte, Satan ã dowi ala bete tale bitu, so whj dowi ala yópóló sesemeraté wou betalepó. Kótóné Naalema wale beteta, Satan-né ai du betere ala doraai walepó. ⁹ Mepaae so whj de Kótóné ama ala tuãmó deyóló beteró betepa, ti ai so whj dowi ala deté faalo meipó. Ti Kótóné wisi ala kaaratere ke ã tuãmó boleteiné me dowi yó tanénipó. Ti noatepae, Kótóné atima deyóló beteró bettereteiné. ¹⁰ Ita Kótóné naale senaale ó Satan-né naale senaalepóló kãae kolóló tuẽ yaaitere ala i ape. Mepaae so whj donoi ala initepa ó no nepaae

yaala sókó fole ala initepa, ti atétere so whj Kótóné naale senaale bitinipó.

Ne notamo yaala sókó fu betae ere fo

¹¹ Diaaḡ mo take kaae sale alimótei, kaae sóró woseté wale fo i ape. Dḡné ne no hamomatamo yaala sókó fole ala du betenérápó. ¹² Kale whj Kein ḡ dowi kepené yae dere ala sya furaalu, ama noma dóló sukunótu yale kaae, diaaḡkélé atei kaae ala yaḡse. Ti noa betené Kein-né ama noma dóló sukunaleé? Ama yale ala do yóo, nomané yale alamo dono yóo, yale betené nomatei dalepó. ¹³ Yḡlo no nerape-ó, i haemó betó mole so whjné diḡ ḡróló bóe dele ala depa, ai noa ala du dérópóló, diḡ kilita sókó faḡse. ¹⁴ Dḡta, ne no hamomapaae yaala sókó fole ala du betereiteiné sukutere ala tuḡmó betaleteti taaróló, mo ti betere ala tuḡpaae fóló beterapóló kisipa muaalopó. Whj me de yaala sókó fole ala initepa, ti atétere whj sinitere ala tuḡmó ḡle beterapó. ¹⁵ Whj me dené ama no ne ḡróló bóe dupa, ti atétere whj ḡ whj dele whjópó. Whj dele whjrape tuḡmóta, mo ti betere bete muniretei diaaḡ ai kisipare ape.

¹⁶ Yaala sókó fole alané bete dḡné kisipa yaaire ala i ape. Yesu Kerisoné dḡ tao suraalu, ama betere bete ḡle melóló sukḡlepó. Até du yale kaae, dḡnékélé dḡné betere bete ne no tao suraalu ḡle melóló sukunérápó. ¹⁷ Whj me de fea ḡla sḡmó muluraalutei, ama no ḡletu mepaae yaḡḡre ḡla taosóro meni depa, ti atétere whj tuḡmó Kótóné yaala sókó fole ala nétéro muaaloé? ¹⁸ Yḡlo hosaa mole naale senaale-ó, dḡné ḡle tó ḡlóné ó foné maaté yaala sókó fole ala ini, hosaa tuḡmó mo alatóro muluraalu, me whj tao sóró eratere ala yaalopa sae. ¹⁹ Dḡnétamó ai ala du betepa, ti dḡ mo fo tuḡmó beterapóló kisipa yaalopó. Dḡ ḡsókó fole alané hosaa tuḡmó sekḡné mo ti só de-raḡsóro, ne nopaae yaala sókó fole ala depa Talené keletómó hosaa muni deyóló dua betere ala enérápó. Ti noatepae, Kótóné fea ala ama tuḡ iruraalu, dḡné hosaa tuḡmó mole sekḡi alarape fea ama tḡteró beterapó.

²¹ Yḡlo hosaa mole no nerape-ó, dḡné hosaa tuḡmó mutere kisipané dḡ só derénitepa, ti Kótóné keletómó halainé diriyóló daanérápó. ²² Dḡné ama yóló muló betere fo wosóló sya fóo, ama kisipa mole alakélé eróo, du betereiteiné dḡné mepaae yaḡḡtere ḡla ḡpaae wosetepa, ti ama mo melaalopó. ²³ Ama yae yóló muló betere fota i ape. Kótóné ama Naalema Yesu Kerisopaae kisipa tiki tiró bitu, dḡné ne nopaae yaala sókó fu betepa, ti aita ama dḡpaae yae yóló muló betere ala ai sya fole ape. ²⁴ Mepaae whj de Kótóné ama yae yóló muló betere fo sya fu betepa, ti atétere whjrape Kótó tuḡmó betóo, Kótó ḡkélé atima tuḡmó betóo, erapó. Tale dḡ tuḡmó beterapóló tuḡ dere alata, ama dḡ tuḡmó betereale Dḡi Kepe Wisiné yó matepa, dḡné ḡ kisipanérápó.

Kótóné dotḡale Keperó kae keperapetamo ḡae kolóló tuḡ yaaitere ala

4 Yḡló hosaa mole no nerape-ó, kae kae keperape fea so whj tuḡmó ai betó mulapa, ai keperapené dere fo wosóló mo dapóló kisipa tiki tiraḡse. Aténi, ai keperapeta Kótóné dotonatepa walepé whj me kaené dotonatepa walerópóló mo wisiyóló ḡae kolóló tale yae. Ti noatepae, Kótóné fo eratere ḡló whjópóló dilikitere whjrape i hae kwiamó mo dekeró wóló ai betó mole ape. ² Kótóné dotonale Kepe méró ḡae kolóló kisipa yaai dere alata, i ape. Mepaae whjrapené duraaalu, Yesu Keriso ḡta, Kótóte i mo whjné tiki daayóló walepó dere keperapeta, ti Kótóné dotonale Kepe ai ape. ³ Atépatei, Yesu Kerisota Kótóte i mo whjné tiki daayóló wénipó dere keperapeta, ti Kótóné dotonale keperape meipó. Aita, Yesu Kerisotamo bóe dóló so whj dilikitere whjné keperape waalopó depa take diḡné woseté waletei, mió i haepaae mo wóló ai betere ape.

⁴ Yḡlo hosaa mole naale senaale-ó, diḡta Kótóné ama deyóló betero betere naale senaaletóro ai betere ape. Atéru, diḡ tuḡmó betere Kepené bóe dóló ama bole fotokḡné ai kapala fo du betere whjrape tuḡmó betere keperape tḡteró beterapó. ⁵ Ti ai whjrape atimata, i haemó kaayóló betereiteiné atima kisipakélé i haemó mole kisipatóro mulapó. Atérené, haemó betó mole so whjnékélé atima dere fotóro wosóló sya fu beterapó. ⁶ Dḡta, Kótó tuḡmó kaayóló betereiteiné, mepaae Kótó kisipare so whjné ti dḡné dere fo mopóló wosetu beterapó. Tépatei, Kótó tuḡmó bitinire whjrapenéta, ti dḡné dere fokélé mopóló wosetimipó. Ti ita mo fo dere Kepe Wisiró kapala fo dere kepetamo taleyóló kisipa yaai dere ala ai ape.

Kótóné dḡpaae yaala sókó fu dere kaae, dḡnékélé mepaae so whjpaee yaala sókó fae

⁷ Yḡlo hosaa mole no nerape-ó, dḡné ne notamo mo yaala sókó fole ala du betaalopa sae. Ti noatepae, yaala sókó fole alata, Kótó tuḡmó kaayóló walapó. Ne nopaae yaala sókó fu betere so whj feata, ti Kótóné deóló betero betere naale senaale bitu, Kótó mo diriyóló kisiparapó. ⁸ Mepaae whj de tuḡmó yaala sókó fole ala munipa, ti atétere whjné Kótó mo tuḡnipó. Ti noatepae, Kótó ḡta yaala sókó fole ala bete ereiteiné. ⁹ Kótóné dḡpaae yaala sókó fóló mole ala ḡḡearóturaalu, ere ala i ape. Dḡ ḡ tuḡmó beterópóló, ama mo betḡ betere Naale i haepaae wópóló dotḡyalepó. ¹⁰ Kótóné ama yaala sókó fole alané bete i ape. Folosóro dḡné Kótó ḡpaae yaala sókó fole ala inipó. Ténitei, amapi dḡpaae yaala sókó furaalu, dḡné dowi ala kwia tokóló aluraai, ama Naalemané betere bete ḡle melóló sukópóló, dotonalepó. ¹¹ Yḡlo hosaa mole no nerape-ó, Kótóné amapi kaayóló dḡpaae yaala sókó fole ala ḡle yó tareiteiné, dḡnékélé ne notamo mo yaala sókó fole ala depa ti mo wisirapó. ¹² Mo betḡ whjné Kótó kolókéle inipó. Ténitei, dḡné ne

nopaae yaala sókó fole alatamo du betepa, ti Kótó dā tuamó bitu, ama yaala sókó fole alakélé dā tuamó mo syró betepapó.

¹³ Ti ama Kepe Wisi dā tuamó betereiteiné, Kótó ă dā tuamó betóo, dā ă tuamó betóo, erapóló dāné kisi-parapó. ¹⁴ Alima Kótóné ama Naalema i hae kwiamó betó mole so whj aluyaşóró, tao sere whj beterópóló dotonale ala dāné mo kelalepóló, hăkearóló so whj-paae i du betere ape. ¹⁵ Mepaae so whj denétamo Yesu Kerisota Kótóné naalemapóló diriyóló kisiparu, mepaae so whj-paae hăkeamó yó matepa, ti ai so whj Kótó tuamó betóo, Kótókélé ai so whj tuamó betóo erapó. ¹⁶ Atéru Kótóné dāpaae yaala sókó fole ala dāné tuēreteiné, ăpaae hosaa muóló tiró betepapó.

Ti Kótó ăta yaala sókó fole alané bete Tale betepapó. Whj me de yaala sókó fole ala tuamó betepa, ti atétere whj Kótó tuamó betóo, Kótó ăkélé ai whj tuamó betóo, erapó. ¹⁷ Dā Kótó tuamó atéro betepa, yaala sókó fole ala dā tuamó mo turó řayaalopó. Atéro bitu, take kemetere alimó fo tokóló taletepa dā wikélé ini, mo halaainé daayaalopó. Ti noatepae, Yesu Keriso ă ama Alimané kisipa mole ala erótu betale kaae, dăkélé i haemó hăle bitu, Yesuné ama kisipa mole ala erótu betereiteiné dā ă kaaetóro betepapó. ¹⁸ Yaala sókó fole ala du betere so whj tuamó witere ala mo sawakélé bunipó. Téptei, witere whjta ama du betere alamó dowi kwia saalopóló kisipa mutu dapó. Ti atéro witere so whj tuamó Kótóné yaala sókó fole ala řani teórapó. Ai ala epatei, Kótóné yaala sókó fole ala řaturaalu, witere ala alurótu betepapó.

¹⁹ Folosóro Kótóné amapi dāpaae yaala sókó faleteiné dāné ăpaaekélé, ne nopaaekélé yaala sókó fu betepapó. ²⁰ Whj mené duraalu, ă Kótópaae yaala sókó fu betepapó du bitutei, ama no ne hóróló bóe du betepa, ti ă kapala fo dere whj ai ape. Ti noatepae, whj me dené ama kilitu betere no nepaae yaala sókó fole ala initepa, ti kelepaa kilinire Kótópaae yaala sókó fole ala mo enénipó. ²¹ Ti Kótóné dāpaae yae yóló muló betere fo i ape. Kótópaae yaala sókó fu betere so whjnéta, no nepaaekélé yaala sókó fu betenérápó.

Yesu Keriso Kótóné Naalemapóló kisipa tirae ere fo

5 Yesuta, Kótóné so whj řeteróló kaae tare whj Kerisopóló kisipa tiki tiratepa, ti atétere so whjta, Kótóné deyóló betero betepapó. Mepaae so whj Alimapaee yaala sókó fole ala du betepa, ti atétere so whjné ama naale senaalepaaekélé yaala sókó fu betepapó. ² Dāné Kótó ăpaae yaala sókó furaalu, ama yóló muló betere fo sya fu betepata, ti Kótóné ama naale senaalepaae yaala sókó fu betepapóló dāné kisipa enérápó. ³ Kótóné ama yóló muló betere fo sya fóló ai fo aqmó mo dua betere alata, ti Kótópaae yaala sókó fole alané bete ai ape. Ai fo sya foleteita, mo hapólunipó. ⁴ Ti noatepae, Kótóné deyóló betero betere naale senaalené i haemó mole alatamo bóe dóló řeteró betepapó. Ti aita, Yesu Keriso mo betepapóló dāné kisipa tiki tiró betereiteiné i haemó mole ala fea mo ti dóló řeteró ai betere ape. ⁵ Noa ala ere so whjné i haemó

mole alatamo bóe dóló řeteró betere? Yesu Keriso ăta, Kótóné Naalemapóló kisipa tiki tiróló betere so whjné maaté ai ala řeteró betepapó.

⁶ Yesu ăta Kótóné Naalemapóló hăkearatare alata, wejro sameatamo tuamó walepó. ăta, mo wej tuamó maaté wéni, samearó wejtamo tuamó walepó. Kale Dej Kepe Wisi ă mo foné bete betereiteiné, amakélé Yesu ăta, Kótóné Naalemapóló yó mótu betepapó. ⁷ Até yale alata, sore ularapené etéro hăkearóló yó matapó. ⁸ Kale Dej Kepenekélé, wejnekélé, sameanékélé, i sore ularape atima feané mo betă fotóro dua dapó. ⁹ Mo whjné etei kaae ala depa kelalepóló dere fo dāné wosóló mo dapóló kisipa tirótua dapó. Téptei, Kótóné ama Naalené ere alamó kisipa mutu, hăkearóló ere foné mo whjné dere fo řeteróló teraae falapó. Ti noatepae, Kótóné ăta, mo foné betereiteiné. ¹⁰ Kótóné Naalemapaae kisipa tiki tiró betere so whjné hosaa tuamó, Kótóné ama hăkearóló dere fo mopóló kisipa mutapó. Téptei, mepaae whjné Kótóné dere fo wosóló tuę tiki tirénitepa, ti atétere so whjné Kótó ă kapala fo bole sekę ařrapó. Ti noatepae, Kótóné ăta ama Naalepó, dere fo wosóló tuę tiki tirénitereiteiné. ¹¹ So whj feané wosóló kisipa tiki tirópóló, Kótóné hăkeamó ere ala i ape. Kótóné ama mo ti betere bete dā meló betepapó. Ai ti betere bete-ta, ama Naalema tuamó mulapó. ¹² Kótóné Naalema Yesu Kerisotamo betamó titiyóló betere so whjta, mo ti betere bete sóro tarapó. Ama Naalematamo titiyóló betenire so whjta, mo ti betere bete sóro tanipó.

Yesu Kerisoné ala tuamó betae yóló mo kemerótu dere fo

¹³ Yălo i dere aşta, Kótóné Naalema Yesu Kerisoné doimó bitu, ăpaae kisipa tiki tiró betere so whj-paae mo ti betere bete diāné sóro tarapóló kisipa yaasepóló i dere ape. ¹⁴ Dā witere ala ini, Kótó betere felekepaae fóló halaainé wosaai dere ala i ape. Dānétao ama kisipa mole ala eraai me ălakó kematepa, ti ama mo wosetua dapó. ¹⁵ Dāné wosetere ala ama mo matapóló kisipa tiratepa, ti ăpaae noa ălakó wostepa ama melaalopó.

¹⁶ Me whjné ama no netamo sukóló mo ti alu enénire dowi ala du betere keletepa, ti Kótóné ama betere bete melópóló Talepaae moma eranérápó. Yălo i dere fota, alu enénire dowi ala dere so whjmó kisipa mutu dapó. Téptei, mo ti sukutere tikipaae falaaire dowi alata, ti ama kae mulapó. Ai aluyaaire tikipaae faaire dowi ala dere so whjmó momarae yóló dumipó.

¹⁷ Kótóné yóló muló betere fo tikitere alata, ti ai dowi ala ai ape. Téptei, mepaae dowi alané so whj sukutere tikipaae ălisó fumipó.

¹⁸ Kótóné deyóló betero betere so whjta, dowi ala hăle deté fumipóló dāné kisiparapó. Ti ai so whj me ala yaşóró, Kótóné ama deyóló betero betere Naalené mo wisiyóló kaae tareiteiné, dowi kepené ă doranénipó. ¹⁹ Dăta, Kótóné ama naale senaaletóro betereitei dāné kisiparapó. Téptei i haemó betó mole so whjro yó mole ăla ălatamo dowi kepené řeteróló

kaae tare aḡmó mulapó. ²⁰ Kótóné Naalema Yesu Keriso i haepaae waletēi, dḡ so whḡ feané ḡ tuḡmó mole ala bete kisipa yóo, dḡné Kótó ḡkélé mo alané betepóló kisipa yóo, yópóló waletēi dḡné tuḡrapó. Dḡ-ta, mo alané bete tale Naalema Yesu Keriso tuḡmó

beterapó. Ḃta me kae mei, Kótótóró bitu, mo ti betere bete talepó.

²¹ Yḡlo hosaa mole naale senaale-ó, diḡ Kótó taaróló, i haemó kae kae betó mole kapala kótópaae faḡsóró, mo wisiyóló kae tawae.

2 Jon

¹ I dere asęta, Kótóné so whj tęteróló kaae tare whj disiné Talené sókó sóró kaae beteró betere soró ama naale senaaletamopaae dapó. ę Talené mo ala tuęmó bitu, yęlo diępaae yaala sókó fu beterapó. Ti ai alata, yęlo maaté ini, mo fo bete tuęre so whjnekélé betę kaae alatóro du beterapó. ² Ti noatepae, mo fo bete Tale miókélé dę tuęmó bitu, take nalokélé hęle bitiré faaireteiné diępaae yaala sókó fu beterapó.

³ Atęrapa, dę mo foró yaala sókó fole alatamo tuęmó betepa, Alima Kótóro ama Naalema Yesu Kerisotamo tuęmó kaaróló wale hamokoróló tao sere alakélé, kęlené sukutere alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé, dę feapaae erępóló yae.

⁴ Aya Kótóné dępaae erae yóló muló betere mo fo naao naale senaalené sya fóló erótu beterapó dere fo woseturaalu, ę mo doa hajné sukutu beterapó. ⁵ Tęrapa, yęlo hosaa mole so wisi-ó, yęlo yępaae duraalu ne no hamomatamo dę yaala sókó fole ala enęrapóló i asętere ape. Ti ai yae yóló muló betere fota, kisi fo kaae mei, mo take kaae sale alimótei woseté wale fotórópó. ⁶ Yaala sókó fole alané beteta i ape. Kótóné ama yóló muló betere fo aęmó bitu, sya fóló erótu betere alapó. Mo take kaae sale alimótei diaaę woseté wale foné duraalu, ne no hamomapaae yaala sókó fu betae erapó.

⁷ Yesu Keriso i haepaae mo whjné tiki daayóló wénipóló, so whj dilikóló kapala fo yó matere whjrape mo turó i haemó sy ai ere ape. Atętere whjrape atimata, so whj dilikóló Yesu Kerisotamo bóe ai dele ape.

⁸ Atęrapa, diaaę diale kutómó saaire dupu wisi aluni, turó saasepóló mo hotowayóló kaae tawóló betae.

⁹ Mepaae whj de so whj tęteróló kaae tare whj Kerisoné yó matere fo taaróló, kaae fo wosetepata, ti atętere whj Kótómó betęmó bitinipó. Tępatei, whj me de Kerisoné yó matere fo mopóló wosóló eró tapa, ti até dere whj Alimaró Nalematamo fea betęmó ai betere ape. ¹⁰ Mepaae whjtamo dię beterepaae wóló mo fo yó meni, kaae fo yó matepa, ti atętere whj naao bepaae dape sere ala ó kęleó dere fokélé yęęse.

¹¹ Mepaae whjné atętere whj ama bepaae wisiyóló dape supata, ti ai whjné ama du betere dowi ala yępóló, ketekę ai bulatere ape.

¹² Yęlo diępaae yaaire fo mo turó mupatei, naasené *fas*-mó asę dere hętepa, taalatapó. Ti noatepae, ę dię beterepaae wóló kelepaa kęęetamo yóló bitu ekei fo depa, haj dere ala dę tuęmó mo fęayóló sęrępóló kisi-pa mutu dapó.

¹³ Kótóné sókó sóró kaae beteró betere so naao hamané naale senaalené diępaae kęleó, dapó.

3 Jon

1 I dere asęta, Keriso so whj tęteróló kaae tare whj disi mo fo tuęmó bitu, yęlo hosaa muóló, yaala sókó fu betere no Kaius-paae dapó.

² Yęlo hosaa mole no-ó, yęlo yęmó Talepaae momarótu betere ala i ape. Naa kepe bete tuęmó wisi ala irure kaae, naao tó tikimókélé me kisi daani, mo wisiyóló bitu, mepaae dere ala fea yępóló kisipa mutu, momarótu betera pó. ³ Mepaae Keriso norape ę beterepaae wóló, yę mo bete mole fo tuęmó bitu, ai fotóro eraté fu betera pó dere fo wosaletéiné, ę doasiné hajné sukutu betera pó. ⁴ Yęlo naale senaale dię mo fo tuęmó bitu, ai fo sya fóló erótu betera pó dere fo woseturaalu, dere hajné kae kae alamó dere haj mo bosenée falapó.

⁵ Yęlo hosaa mole no-ó, mepaae naao tuęnire whjrapekélé, Talené ala eróturaalu, Keriso norapepóló tao su betere alata, mo wisirapó. ⁶ Yę tuęmó yaala sókó fole ala mulu, ai whjrape wisiyóló dape sale fo atimané i betó mole Keriso so whjpaee ene walepó. Térapa, me sukamókélé atéro Talené kutó diratere whjrape yę beterepaae wapa, Kótóné ama hamokoróló matere ala sya fóló, atimané yęyę dere ęla sýmó melóló, atima faaire tikipaae fępóló yae. Aita, mo wisi ala dapó. ⁷ Ti atima be taaróló, Talené doi eraté kotepa, Tale tuęnire so whjné atima yę yętere ęla tao sere alakélé inipó. ⁸ Atérapa, dę fea touyóló Talené mo bete mole fo eróturaalu, atei kaae whjrape mo wisiyóló dape sóró, tao sere ala depa mo wisirapó.

⁹ Keriso so whjpaeta, fea fo asęyóló dotonaletéi, ai so whj tęteróló kaae tawaai ekęle du betere whj Diotrepes-né dęné dere fo mopóló woseni, dowęae felepó. ¹⁰ Atérapa, ę aipaae wapa, ti ai sekéné dęné doi doróló folokolerótu betere fo diępaae yaalopó. Ai ala maaté mei, mepaae Keriso norapekélé wisiyóló dape sini yóo, mepaae whjné dape saai kisipa mutupa, ti ai so whj atima Keriso so whjtamo touyóló betaęsóró hękó falóo, du betera pó.

¹¹ Yęlo hosaa mole no-ó, atei kaae dowi ala sęróló ini, mepaae dere wisi ala ti sęróló yae. Mepaae whj de wisi ala du betepa, ti Kótóné ama whjtóro betera pó. Mepaae dowi ala du betere whjné ti Kótó mo kolókélé inipó. ¹² Demitrias-né du betere ala so whj feané kilitu, ę mo whj wisipó du betera pó. Kale mo fonékélé, ama wisi ala dapóló hękearótu betera pó. Ti ama dere ala dęnékélé mo wisiyóló kolóló, mo betę kaae fotóro dapó. Dęné kelale ala diępaae i deretei, motóro dapóló kisipa muae.

¹³ Yęlo diępaae yaai dere fo dekéro mupatei, asęmó dere hętepa taalatapó. ¹⁴ Ti noatepae, ę dię beterepaae wóló, diętamo kelepaa kęaetamo yaai, mo felekemó waai kisipa mutapó.

Kótóné hosaa muni deyóló mo dua betere ala dię tuęmó mulępóló yae. Imó betó mole ne norapenekélé diępaae mo doa kęleó dapó. Aimó betó mole no nerape atima dokę feapaae mo doa kęleó, dapó yae.

Jud

1 I dere asęta, Yesu Kerisoné kutó diratere whj Jems-né noma Jud-né dapó. Talené ę beterepaae ape yóló, Alima Kótóné hosaa muóló yaala sókó fóo, Yesu Kerisoné dapesene waai wisiyóló kaae tawóo, ere so whjpaee dapó.

² Ti Kótóné ęleturaalu hęle tao sere alakélé, hosaa muni deyóló dua betere alakélé, yaala sókó fole alakélé, mo turó dię tuęmó mulópoló yae.

Kótó hęratere whjrapené dere alamó dowi tikipaae faaire ala

³ Yęlo hosaa mole no nerape-ó, dę fea aluyaęsóró Kótóné tao sere ala bete dięné tuę yópoló, aęęyaa ketekę bualepó. Téyaletei, Talené ama kae betero betere so whjpaee tuę tiki tiratere fo mo wisiyóló kaae tawae yóló, mo betę félimótóró melalepó. Ai fo wisi tokóló aluróló mené kae fo depa, taalae yóló foné saasepóló i dere ape. ⁴ Ti noatepae, mepaae whjrape kikiti wóló dię kuamó betereiteiné dapó. Ai whjrape atimané mió ai du betere ala yaai teópa mo taketitei, Kótóné só deró beterepóló aęmó erapó. Ti atimata, Kótóné ala erénitere whjrape bitu, Kótóné hamokoróló tao sere ala hęle ęla aęróló, nópu naaitere ala fo muni pa yae du beterepóló. Atéturaalu, dę tęteróló kaae tare mo doasi Tale Yesu Keriso betętóró betepatei, atima ę aęmó betaalo hęróló ama doi doróló faletu beterepóló.

⁵ Mió yęlo i yaaitere fo fea díaaę tuępatei, mo diriyóló tuę yaasepóló, momó i dapa wosae. Talené ama so whj Isip hae kwiamó betepa, ama tao sóró dapesó waleteti, nalo ama dere fo wosóló tuę tiki tiréni yale so whj mo ti dóló sisiraae faralepó. ⁶ Meta, Kótóné mepaae *ensel*-rapepaae kaae tawae yóló melale kutó taalóturaalu, atima betere tikikélé taaralepó. Atétepa, atima Kótóné dirii *sein* képiné dokóló diliki tuęmó mo ti *dipula* betero beterepóló. Aita hęle mei, Talené ama taleyaaire doasi be dę sókó wópoló, kaae taru betero beterepóló. ⁷ Meta, Sodom beró Komora betamokélé, ai be hulua tamo felekemó tę mole doasi be huluarapekélé, doró betereitei kisipa muae. Ai berape hulua mó betó mole so whjné nópu nokole alaró kae kae sonaalei dowi alatamo mo dekéro hęle yó tapa, Talené kwia melalepó. Mió i alimó betere so whjné ai yale ala tuę muóló, nalo waaire alimó Talené dowi kwia matere so whj mo ti dó tare simó beteratepa, doasi dele saalopóló kisipa muópoló erapó.

⁸ Ai ala ere kaaetóró, yęlo diępaae yale kapala fo yó matere whjrape atima nokené i ala kelalepó du bitutei, nópu nokole alané atimané tikitei doróló folokoleróo,

doasi tęteróló kaae tare whjrape aęmó bitini dowęae fóo, hepen bemó betere sekęrapekélé faleyoó, du beterepóló. ⁹ Tétepatei, doasi topo *ensel* Maikel ę halainé Satan-paae etei kaae só deratere fo inipó. Moses-né tiki sini né saaloé yóló atimaamo sej sej yaletei, Maikel-né Satan foné sóró só deréni, "Talené amatei yę foné sóró, só derópoló yae," fo betę erapó. ¹⁰ Topo *ensel*-né atei faletere fo dumitei, dię tuęmó ai betó mole whjrape atima diriyóló tuę inire alarape fea faletu beterepóló. Tétu, atima topo daanire ęla hupu ó yuwiné dere ala kaae, tó tikiné ekęleyóló hęle hęko du betere ala atima mo wisiyóló kisiparu, dere alanétei atima mo dorótu beterepóló.

¹¹ Ai whjrape atima doló sukunaaire tuęni, hęle hęko du betere alata, Kein ę dowęae fóló noma du yale kaaetóró ai du betere ape. Kale whj Balam ękélé doasi *moni* saai ekęleyóló kępaae fu yale kaae, ai whjrapekélé tuę tekeni, *moni* saai dapóló ekęle duraaalu ai fele ape. Kale whj Kora-kélé Kótóné sóró betereale topo whj Moses aęmó betere hęyóló dowęae fupa, Talené atima doló alurótu yale kaae, ai whjrapekélé atéro doraalopó. Téyaalopa ai whjrape atima wiyó yae!

¹² Ai whjrape atima haleni, Keriso so whj dięsisi yaala sókó furaalu, ęla deyóló nokole sukamó atimakélé Keriso whjrapepóló halainé, diętamo ęla betęmó nukua dapó. Ai whjrape tuęmóta, i ala kaae erapó. Týmó kapo fosó ó ni serake kikiti holó tare kaae, dię doraaire ala atima tuęmó bulapó. Meta, *sipsip* hupu kaae tare whjrapené hupurape wisiyóló kaae tani, ęla atima maaté nuku dere kaae ai whjrapené du betere ala atérapó. Hali waairaaalu, sęko diliki deretei halimo wéni, besęné kae tikipaae só fu dere kaae dua dapó. Meta, ni du woletere alimó keleręlemó, du betękélé woleni, ama felekekélé haepaae derepéni yóló hęle tómó beleru, kale ni mo ti sélitu dere kaae atimané dere alaró betere alatamo atérapó. ¹³ Meta, doasi węi dokole sukamó dakeró ęla ęla holopetamo sóró wóló węi fókumó mulótu dere kaae, mo sonaané yóló halei alatei, atima mo halainé du beterepóló. Meta, sęmó hęre hęko kutu dere kaae, atima mo dowi diliki dolomó atéro beterepóló, eró beterepóló.

¹⁴ Adam-né deale naalené deté feletei dosęturaalu, apo mi dakoróló deale whj Inokepaae Kótóné i fo yae yóló ipakalepó. "Talené ama kae betero betere *ensel*-rape mo hęle ęla kaae ętamo ai walapa kelae. So whj feané ama ala eréni, kae tų sya fóló dowi ala duraaalu, Tale faleyóló deteraaire fo du betaletimó, taleyóló só deraai waalopó," erapó. ¹⁶ Ai whjrape atima

Kótóné ala sya faalomeipóló, doka doka yóló faleturaalu, tó tikiné ekɛlere ala sya fóló dowi ala du beterapó. Tétu, atimatei doi sóró horóló bopé faketu beterapó. Mepaae so whjné atimamó me alakó erǒpóló kisi-pa mutu, foné so whj hǎle mulóló dukiraterere fo du beterapó.

Kótóné ala erótu beteretei taaréni, hǎle eró tawae

¹⁷ Tépatéi, yǎlo hosaa mole no nerape-ó, dǎ tǎteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné dotonale *aposei* whjrapené take nalopaae i ala yaalopóló, diǎpaae yó melale fo tuǎ muae. ¹⁸ Ai whjrapené diǎpaae i fo yalepó. "Take kemetere sukamó Kótóné ala faletu betere so whj atima tó tikiné ekɛlere ala sya fóló, dowi ala maaté du betaalopó," erapó. ¹⁹ Ti ai ala du betere whjrape tuǎmó Dǎi Kepe Wisi bitini, mo hae whjné mole tuǎró dere alatamo maaté sya furaalu, diǎ tuǎmó fake tekerótu beterapó.

²⁰ Tépatéi, yǎlo hosaa mole no nerape-ó, diǎ Talené ama so whj bitu ǎpaae tuǎ tiki tiró beteretei mo ti fakeyǒpóló, ama mo kae ere fo wisi sya fóló erótu betóo, Dǎi Kepe Wisiné diǎ fotokǒratepa Talepaae mo-ma yóo, du betae. ²¹ Dǎ tǎteróló kaae tare whj Yesu Kerisoné kǒletu, tao sóró mo ti betere ala tuǎpaae

dapesó faaire be dǎ kaae taru, diǎ Kótóné yaala sókó fole ala tuǎmó betó tawae.

²² Atéru, mepaae so whj kisipa tamo muluraalu tuǎ tiki tiraterere ala wotǎalepa, kǒletu tao sae. Téturaalu, mepaae mo felekemó sipaae faaitere so whj atima aluyaǒsóró tao sóo, sukǎle whjné yei kuti bukaalo hǒtu dere kaae, mepaae so whj atimané tó tikimó ekɛleyóló du betere sonaalei ala diǎpaae tekaǒsóró, wiyóló tika kae bitu kǒleyóló tao sóo yae.

Kótóné doi doasi mulatere fo

²⁴ Diǎ dée naǒsóró tao senére sekǎné doi doasi muǒpóló, hale sóró horae. Ti diǎ ai sekǎné ama kae ere dǎ tuǎpaae dapesó fóló, me alakélé muni mo doasi haj fǎanuraalu ǎtamo betǎmó betenérápó. ²⁵ Dǎ tǎteróló kaae tare Tale Yesu Keriso tuǎpaae erale alané so whj aluyaǒsóró tao su beterapó. Atére Kótó mo be-tǎtóró beterapa, ama doi doasi mulae. Tétu, mo kae ere dǎ fǎane alakélé, ama mo kae ere ala wisi-naalekélé, doasi fotokǒkélé, fea ala tǎteróló kaae tare betekélé, mo ǎpaaetóró erǒpóló yae. Mo take keké nale alimókélé, mió i betere alimókélé, nalo betaaire alimókélé, ama doi doasi hǎle muó tanǒpóló, sóró horótu betae. Mo kée, téyǒpóló yae!

Hąkearaleti

1 I dere fota, Kótóné Yesu Kerisopaae mo felekemó yaai dere alapa, naao kutó diratere so whjné tué yóppóló, kinóló moletai hąkearóló yó melae, yóló malepó. Ai fo Yesuné wosóló, ama kutó deratere whj Jon beterepaae *ensel* dotonalepó. **2** Atétepa, Jon-né ama kelale ala so whj feané tué yóppóló, amamo asęyalepó. Ai fota me kae mei, Kótóné dere foró Yesu Kerisoné ama yale alatamo etérapóló yó male fopó. **3** Take i ala yaalopóló i asęre fo hąkeamó dosęatu betere whj Kótóné wisiró beterepa, hajné sukutu beterepóló yae. Ai dosęatere fo wosóló, hosaa tuęmó mulatere so whjkélé, wisiró beterepóló hajné sukutu betenérápó. Ti ai yó male alarape dokonóló yaaire be deę mo felekemó sókó waai dapó.

Talené doi hale horatere foró kęleó dere fotamo

4 ęta, Jon-né Esia hae kwiamó betó mole węikeró Keriso fake so whjpaee dapó. Miókélé betóo, takekélé bitiré wóo, nalo waaire alimókélé hęle betóo, yaaire sekęró kale tęteróló kaae tare doasi betere tiki felekemó betere węikeró keperapetamo tuęmó kaaróló wale hamokoróló hęle tao sere alaró, hosaa muni deyóló dua betere alatamo diępaae eróppóló yae. **5** Ti Yesu Kerisoné yó matere fota, ama mo kelale alatóró du beterepóló. Ti ęta, mo sukęletei kepaayóló betaaire so whjmó, tų aleróló folosóró fóló betere whjpó. Atéturaalu, i haemó betó mole topo whjrapekélé mo fea amatóró tęteróló kaae tarapó.

Ai sekęné amatóró diępaae yaala sókó furaalu, dą dowi ala tuęmó betepa, ama sameanétei teraayóló hęle fóppóló eró beterepóló. **6** Téro dą ama tęteróló kaae tare aęmó sóró beteróló, Alima Kótóné ama ala eróppóló, so whjmó momaratere whj sóró beterepóló. Tęreteiné, ai sekę ama mo kae ere ala wisiró doasi fotokętamó mo hęle muó tanóppóló yae! Mo kée, tęgóppóló yae!

7 I dere fo wosae! ą ó hepen bemó ere sękotamo wapa, so whj mo feanékelé, take ą duraalu wutiné deyale whjrapenékélé, kelaalo ai ape.

Atéteremó, i hae kwia feamó betóló fale so whjné doasi wole u yaalopó.

Ti ai alata, motóró yaalo ai ape. Mo kée, tęgóppóló yae!

8 Téro Tale Kótóné duraalu, "ęta, *Alaparó Omekatamopó*. Ai fo feteyóló, kaae sereteiró kemeratereteitamota, ti mo ętórótipó. Take bitiré waletiekélé, mió betereiekélé, take nalo be-

taaireiekélé, ętóró bitu, fea ęla ęla tęteróló kaae tare sekę ętórótipó," yalepó.

Whjné Naalema aępa kelale fo

9 ęta, diaaę no Jon-né dapó. Dą fea Yesu tuęmó bitu, sekę sere alakélé, ama tęteróló kaae tare aęmó betere alakélé, hõni hęle belée tare alakélé, dą fea betęmó deté fu betere whjpó. Yesuné yale ala i ape yóló yó melóo, Kótóné fo eróo, yalemó atimané ę węiné bopéro daaló betere hae Patmos-mó beterepóló.

10 Atéro betepa, Talené be deęmó Deę kepe wisiné fotokę tuęmó bitu, ęlo kęlipaae doasi fo fake ukulumó wutiné hale kaae depa wosalepó. **11** Atéro dere foné duraalu, "Naao keletere ala fea bopeyóló mole sókumó asęyóló, węikeró Keriso fake so whjpaee falae. Ai berape i ape. Efesus, Smerna, Perkamum, Taiyatira, Sardis, Piladelpia, Laodisia, i dosęayale be huluamó betó mole Keriso so whj feapaae asęyóló falae," yalepó.

12 Ai fo du betepa, né déró sisópaae fetée fóló ke-lalemó, *kold kapané* aleale węikeró sę dirirape kelalepó. **13** Atépa, ai sę dirirape duku betere tuę dolomó whj betę Whjné Naalema kaae daapa kelalepó. Atéru, deróló sókó fatere fęloi kuti deróló, *kold kapané* aleale toné ai kuti tęteróló bopémó sepa kelalepó. **14** Ama toporó nikitamota, mo yako kaae deę wisinaale yóo, ama kelekélé si mi kaae holóo, depa kelalepó. **15** Ama hótá, ti *brons kapa* siné dóló whaare kaae yóo, ama dere fokélé, węi doę kęaturaalu dere hu kaae depa wosalepó. **16** Ama turu naasené węikeró hęrerape tawóo, ama kęlómó bóe dele sepake fosó tamo daai sókó wóo, ama kelepakélé, sukané deę kaae yóo, epa kelalepó.

17 ęlo ą kilituraalu, ę ama hó aęmó sukęle whj kaae deraapisa fóló molepó. Atéro mupa, ama turu naasené ę wolaa yóló duraalu, "ę wiyaaęse. Kaae sereteiekélé, kemetereteiekélé, mo ętórótipó. **18** ęta, mo ti betere sekępó. ę take sukęletei, momó kepaayóló mo titóró betó tarapó. Tęruraalu, sukutere alaró sukęle so whjta-mo betere tų *ki ęlo* i tare ape.

19 Tęrapa, naao kelale alakélé, mió i alimó keletere alakélé, nalo betaaire alimó yaaire alakélé asęyae. **20** ęlo turu naasemó mupa, naao kelale węikeró hęreraperó *kold kapané* aleale węikeró sę dirirapetamo kelale bete i ape. Kale hęrerapeta, ti u węikeró be hularapemó betó mole Keriso so whj tao sęppóló, dotonale węikeró *ensel*-rapepó. Kale węikeró sę diri-

rapeta, ti wẹikeró be huluamó betó mole Keriso so whj́pó," yalepó.

Efesus Keriso so whj́paae asęyóló farale fo

2 "Efesus be huluamó betó mole Keriso so whj́ tao sǒpóló dotęyale *ensel*-paae i fo asęyóló falae. Turu naasené kale wẹikeró hęrerape taruraalu, *kold kapané* aleale wẹikeró sę dirirape daae mole tuęmó kutu betere sekęné dere fo i ape. ² Dię hǒkélé ini, mepaae du betere alarape yęlo tuęnipóló de? Dię hǒkélé ini, depe tukó wei ala hęle yó tare alakélé, kale dowi ala yó tareteikélé, whj́rape dięta-mo betęmó betaęsóró hǒkó fatu betere alakélé, yęlo tuęrapó. Mepaae whj́rapené duraalu, 'Dęta, Tal-ené dotonatepa wale *aposel* whj́rapepó,' dere fomó, dięné atima kęae kolóló duraalu, 'Dięta kapala fo bole whj́rapepó dere alakélé kolóló, yęlo mo tuęrapó.' ³ Dię yęlo so whj́ betepa, mepaae sekęi ala ó faletere alarape wou betepatei dię hǒyóló dekani, yęlo doimó hęle yó tarapó. ⁴ Tépateti, yęlo keletepa wisinire ala betę i ape. Take kaae suraalu diaaę yaala sókó fu betale ala mió taaló betepapó. ⁵ Térapa, take diaaę yaala sókó fu betale ala taaróló, mió dię haepaae ai derepalapa kisipa muae. Atétu, diaaę kisipa tiki feteyóló take du betale ala momó yae. Dię ai alatamo initepa, ti ę dię beterepaae wóló dięné dęrótu betere sę yęlo tokę saalopó. ⁶ Téretei, diaaę du betere alamó yęlo i yaaitere fo betę mo wisirapó. Nikolas whj́rapené hǒtu betere kaae diaaękélé atétu betepapó. ⁷ Mepaae whj́ me de wosęli daapa, ti Dęi Kepe Wisiné kae kae Keriso so whj́paae du betere fo feané wosǒpóló yae. Whj́ me de tu wisipaae faai fupa, me sekęi alané sesé depakélé hepée taae faróló wale whj́ta, Kótó betere kelaalo mo kokęi tikimó daale kepaayóló mo ti betaaire ni du wisi nǒpóló yęlo melaalopó," yalepó.

Smerna Keriso so whj́paae asęyóló farale fo

⁸ "Smerna be huluamó betó mole Keriso so whj́ tao sǒpóló dotonale *ensel*-paae i fo asęyóló falae.

I dere fota, kaae sereteiró kemeręle foletitamóné bete Tale ę mo ti sukęletei, momó kepaayóló betere sekęné dapó. ⁹ Diępaae kae kae sekęi alarape wou bituraalu, yoleale yóló betere ala yęlo tuęretei, doasi dirii ęla wisinaale betę dięné sóró tareteiné, dię doasi néli whj́ kaae ai betere ape. Mepaae so whj́ atima Juda fakepó du betereitei kapala fo dapó. Ti atimata, Satan-né fo wosetere fake bituraalu, dię erótu betere fo yęlo kisiparapó. ¹⁰ Diępaae sekęi ala waairémó wiyąse yóló, ma fo i dapa wosae. Dię betere ala kęae kelaairaaalu, Satan-né dię mepaae so whj́ *dipula* beteraalo ai ape. Atéró *dipula* betepa, sekęi ala siré fu bituraalu, naase tamo be dęrape kemeyaalopó. Dię dupakélé me ęla meipóló, tuę tiki tiraté fu betepa, ti atétere whj́rapemó bónen whj́ dolóló kemeratere whj́né deratere topo tao su dere kaae, yęlo mo ti betere bete melaalo ai ape.

¹¹ Mepaae whj́ de wosęli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo wosǒpóló yae. Whj́ me de tu wisipaae faai fęlalemó sesétepakélé, hepée taae faróló wapata, ti atétere whj́ ę tamoróló sukutere alané doraalo meipó."

Pergamum Keriso so whj́paae asęyóló farale fo

¹² "Perkamum be huluamó betó mole Keriso so whj́ tao sǒpóló dotonale *ensel*-paae i fo asęyóló falae. Fosó tamo daale bóe dele sepake tare sekęné dere fo i ape. ¹³ Dięta, Satan-né ama tęteróló kaae tare tikimó betereitei yęlo kisiparapó. Dię atéró bitutei, yęlo doimó du betere ala taaréni, hęle yó tarapó. Take yęlo ala erótu betale whj́ Antipas dale alimó, dięné ępaae tuę tiki tiratere ala taaréni, hęle yó tawaleitei yęlo tuęrapó. Ti dięta, Satan betere be huluamó ai betere ape. ¹⁴ Tépateti, diaaę dere mepaae ala yęlo keletómó wisinireitei i ape. Dię betó mole kua dolomó, mepaae so whj́ Balam-né hǒko yó mótu betale ala kaae du betepapó. Balam-né Balak-paae Israel fake so whj́ dowi ala yǒpóló, etéró yae yóló yó melalepó. Balak-né Israel fake so whj́ kapala kótópaae moma yóló matere ęlaró nópu nokole alatamo yǒpóló, ęlisóró fipakalepó. ¹⁵ Atétu betere kaae, dię mepaae whj́rapekélé Nikolas whj́rapené yó matere ala sya fu betepapó. ¹⁶ Térapa, diaaę ai du betere ala taaróló, kisipa tiki feteyóló betae. Diętamo ai ala initepa, ti ę dię beterepaae hapale sókó wóló, dię ai ala du betere whj́rapetamo yęlo kǒlómó sókó wale sepakené bóe daalopó. ¹⁷ Mepaae whj́ de wosęli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae du betere fo wosǒpóló yae. Whj́ me de tu wisipaae faai fenalemó sesétepakélé, hepée taae faróló wapa, ti atétere whj́mó yęlo hý muló betere mepaae *mana* o nǒpóló melaalopó. Téturaalu, kisi doi asęyóló muló betere dęi kane fakekélé melaalopó. Ai kane fakemó asęre doita, hęle mo whj́né tuę yaalo meitei, ai kane fake sere whj́né maaté tuę yaalopó."

Taiyatira Keriso so whj́paae asęyóló farale fo

¹⁸ "Taiyatira be huluamó betó mole Keriso so whj́ tao sǒpóló, dotonale *ensel*-paae i fo asęyóló falae.

I dere fota, Kótó Naalema ama kele mo si kaae dó taru, hęlekekélé kale *brons kapa* siné dóló kasa kasa kaae ere sekęné dapó. ¹⁹ Diaaę yaala sókó fole alakélé, diaaę tuę tiki tiratere alakélé, yęlo doimó mo so whj́ tao sóró erótu betere alakélé, sekę wapatei beléetóró tare alakélé, diaaę mió du betere alané take kaae suraalu yale ala bosene faletei, fea yęlo tuęrapó. ²⁰ Tépateti, kale so Jesepel ę fǒpóló mo taketitei hǒkó farényólópó. Ai soné amatei ę Kótóné fo eratere kǒló sopó du betepapó. Téturaalu, ama yó matere fonéitei, yęlo kutó diratere whj́rape nópu nokole ala yóo, kapala kótópaae momatere ęla nǒpóló ęlisóró fóo, du betepapó. ²¹ Ai soné nópu nuku betere ala taaróló, kisipa feteyóló wǒpóló kaae

taté fu betepatei, wéni mo dowąae fu beteraó. ²² Até du betereiteiné, ą dele sóró fitere tikimótóró fiyó mulópóló, taae deraalópó. Téturaalu, ątamo nópu nuku betere whjrapekélé kale soné atimapaee yó melale dowi ala taaróló, tuę tiki feteyóló anitepa, ti atimakélé kale so dere kaae, dele sópóló taae deraalópó. ²³ Ai soné ama naale senaalekélé sinópóló, yąlo mo ti daalópó. Ai ala depa, Keriso fake so whj feané kilitu, ęta, so whjné hosaa tuąmó mole alaró tuę tikitamo taleyóló, atimané yale alamó mo donotóró tokó matere Tale beteraó kisi pa yaalo ai ape. ²⁴ Dią mepaae Taiyatira be huluamó betó mole Keriso so whj kale soné yó matere fo wosóló sya feni yóo, Satan-né mo apaae derepale kinóló mole ala kisi pa sini yóo, ere so whjpaee yąlo sekei ala kae eraalo meipó. ²⁵ Téyaalomeipa, ę wale alimó sókó faasepóló, diaaę ai du betere wisi alatóró hąle yó taté fo betae.

²⁶ Whj me de tu wisipaae faai fenalemó, me sekei alané sesé depakélé, hepée taae faróló, kemene fole kwiamó sókó fupa, ti atétere whj i hae kwiamó betó mole so whj fea tęteróló kaae tanópóló, yąlo sóró beteraalópó.

²⁷ Ašemó ere fo i ape.

'Topo whjné tateré *aiyon kapa*-né aleale dotótiki taru, haené aleale wuti derąketu dere kaae, yąlo bóe whjrape ai ala yaalópó,' erapó.

Yąlo Ayané ę so whj tęteróló kaae tanópóló sóró beterótó yale kaae, yąlokélé dią sóró beteraalo ai ape. ²⁸ Atéró sóró beteratere so whjpaee hįka be dęteretamo dęyó tare hęrekélé, yąlo melaalópó.

²⁹ Mepaae so whj me wosęli daapata, kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i du betere fo wosóló tuę muópóló yae," yalepó.

Sardis Keriso so whjpaee aseýóló farale fo

3 "Sardis be huluamó betó mole Keriso so whj tao sópóló dotęyale *ensel*-paae i fo aseýóló falae.

Kótóné węikeró kepe tawóo, węikeró hęrerape tawóo, ere whjné dere fo i ape. Diąné du betere ala yąlo kolóló kisi parapó. Mepaae so whjné dią kilituraalu, i Keriso faketa, Kótóné ala eraai noke fini, mo doa ketekę bulapóló dukiróturaalu, diaaę doi só kutu beterepó. Téretei dią yąlo keletapa sukąle whj aęrapó. ² Dią fire whjrape-ó, turukó horóló betae! Diaaę du betale wisi ala fea sisiraae fóló betą betą betereitei felekemó sukąai dapa, fotokę buóló daayae. Ti noatepae, ę tęteróló kaae tare Kótóné keletómó diaaę erótu betere ala mo turó kemeróló, ama muló betere dąlemó sókó fenipó. ³ Térapa, diąné take wosóló tuęre fo kisi pa muae. Ai fo aęmó sukóló bitu, kisi pa feteyóló ai fo sya fóló erótu betae. ę waaire be dę dią kisi pani, mokęleyaa yóló betó mupa, ę ólęmi nokole whj kaae, sókó waalo ai ape.

⁴ Téyaalotei, dią Sardis bemó betere whjrape kuamó betą betą so whjné deró betere kuti mo wisiyóló kaae tare tikimó, bólukélé inipó. Ai

whjrapeta, dęi kuti deróló ętamo kwęyaalópó. Ti noatepae, atima dere ala wisireiteiné ai ala yaaire mo sęrapó. ⁵ Whj me de tu wisipaae faai fenalemó, sesé depakélé hepée taae faróló wale whjta, ti u kale so whjné deró betere dęi kuti kaaetóró deraalo ai ape. Ai whjné ama doita, mo titóró betó tare *buk*-mó moletei yąlo helekókélé yaalo meipó. Tęni, yąlo Ayaró ama *ensel*-rapetamoné keletómó daalu, ita yąlo whj póló, yó melaalópó. ⁶ Mepaae whj de wosęli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae du betere fo wosóló tuę muópóló yae," yalepó.

Filadelpia Keriso so whjpaee aseýóló farale fo

⁷ "Filadelpia be huluamó betó mole Keriso so whj tao sópóló dotęyale *ensel*-paae i fo aseýóló falae.

I dere fota mo fo bete Tale dowi ala betąkélé mu-ni, kae betere sekęné dapó. Take betale whj Depitné *ki* mió yąlo i tare ape. Yąlo kinatere tu me whjné tukjyóo, yąlo tukwę mulatere tu mené kinóo, enénipó. ⁸ Diaaę du betere ala yąlo kisi parapó. Dią faaire tu yąlo ai tukwę muló betera pa kelae. Ai tuąta, whj mené kinatere alakélé mo enénipó. Dią fotokę sawa bulutei, yąlo fo hąle eró tarapó. Téru, mepaae so whjné yąlo doi yóló, dią Talené so whjé yóló wosetepa, diąné meipó initeretei yąlo mo kisi parapó. ⁹ Mepaae whj atimata, Juda fakepó du betepatei, Juda fake mei, kapala fo du beteraó. Ai so whjta, dowi Satan-né fo wosetere fake ai ape. Atima dią beterepaae wóló, diaaę hó aęmó deraapisa fóló fió muluraalu, i so whjta Yesuné yaala sókó fole ala mulapó yópóló, dere ala yąlo eraalópó. ¹⁰ Yąlo diąpaae sekei ala wapakélé hąle eró tawae yale fo diaaę wosóló eró tawalepó. Téyaletiné i haemó betó mole so whj fea sę sóró kąae keletere sekę wale sukamó, diąpaae waęsóró yąlo sesé yaalópó.

¹¹ ę mo felekemó walapó. Bóe dóló tęteratere whjné sere topo tao diaaę saairetei, mené saęsóró diąné tęteróló kaae tanópóló male ęla wisi mo hoto wayóló kae tawae. ¹² Whj me de tu wisipaae faai fenalemó, sesé depakélé hepée taae faróló wapa, ti atétere whj ę tęteróló kaae tare Kótóné momatere be hulua eleké sę deyaalópó. Atétere sekę ą ai be taaróló fókélé mo yaalomeipó. Ai whjné tikimó ę tęteróló kaae tare Kótóné doiró ama be hulua doita-mo aseyaalópó. Ti ai be hulua doita, kisi Jerusalem-pó. Ai be huluata, ę tęteróló kaae tare Kótó betere hepen be taaróló, dorowaalo ai ape. Ai whjné tikimó yąlo kisi doikélé aseyaalópó. ¹³ Mepaae whj de wosęli daapa, ti kale Dęi Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo wosóló tuę muópóló yae," yalepó.

Laodisia Keriso so whjpaee aseýóló farale fo

¹⁴ "Laodisia be huluamó betó mole Keriso so whj tao sópóló dotonale *ensel*-paae i fo aseýóló falae.

I dere fota, Mo kée, téyópóló yae! dere bete Tale bitu, mo ala yó taruraalu, ama kelale ala i ape yóló

hąkearóló yó mótu beterapó. Aąta, Kótóné aleyóló muló betere ąla ąla fea ąteróló kaae tare sekéné dapa wosae. ¹⁵ Diąné du betere alata yąlo tuęretei, sirii ala ó supui ala meiyóló, hąle tuąmó beterapó. Ai tamo ala me taaróló betą alatóró uąsóró ti mo wisi wuąpó. ¹⁶ Ti diąta, supukélé meiyóo, sirikélé meiyóo, yóló hį fale ąla kaae epa kilitu, yąlo ąlómó hamuóló soraae falatere ąla kaae soraae faraalo ai ape. ¹⁷ Diąné duraalu, 'Dąta, wisi wisi ąla mole néli whį bettereteiné mo betą ąlakélé yąyanipó,' dua dapó. Téretei, Tale Kótóné dią keletapa, mo sonaalei so whį betepa kilitu, ąlerapó du beterapó. Diąta, yolealere alakélé, kele dilikire alakélé tiki daapi hąle betere alakélé, epatei, diaaą kisipané wisire nisi dapó. ¹⁸ Yąlo i dere ma fo wisi wosóló, i sore ąla diąné ętamo dupu yae. Siné biliyaetikimó wisiyóló sókó wale *kold kapa* supa, ti dią mo doasi néli whį betaalo ai ape. Dią tiki hąleretei, kinóló deį kuti sóró bukae. Diaaą kele dilikiretei wisiyóppóló, yąlo i tare *mula mula* sóró dilae.

¹⁹ Yąlo yaala sókó fale so whį atima kae kae dowi ala depa kilitu, tu wisipaae fópóló donoróturaalu, yąlo atima foné sóró dekésu beterapó. Térapa, yąlo diąpaae dowi ala taalae du betere fo mopóló, tuę tiki feteyóló Tale Kótóné alamó ketekę buóló betae. ²⁰ ęta, tu sókó walemó daalu, tu du beterapó. Whį me denétamo yąlo dere fo wosóló tu tukutepa, ti ę ą betere tuąpaae wóló, ątamo ąla betąmó nóo, ąkélé ętamo ąla betąmó nóo, yaalo ai ape.

²¹ ę tu wisipaae folemó sekę alané sesé depatei, hepée taae faróló, yąlo Ayané ąteróló kaae tare tikimó ątamó betąmó betalepó. Atére kaae, diąkélé tu wisipaae fole ala kilitu sesé depatei, hepée taae faróló wapa, ti yąlo ąteróló kae tare tikimó ętamo betąmó sóró beteraalópó. ²² Mepaae whį de wosęli daapa, ti kale Deį Kepe Wisiné Keriso fakerapepaae i dere fo feané wosóló tuę muóppóló yae," yalepó.

Hepen-mó ąteróló kaae tare tiki

4 Ai alarape yóló kemetepa kelalemó, hepen be tu tukwę fóló molepó. Atéru, folosóró ukulumó wuti hale kaae yóló fo yale whįnétoró ępaae duraalu "Yą ipaae holae yalepó. Yą hotopa, ti i alarape yóló kemene fupa, nalo yaaire ala yąlo yąpaae yó melaalópó," yalepó. ² Tétepa, mo ai fapotóró Deį Kepe Wisiné ę fotokąratepa kelalemó, hepen bemó ę daalepaae anóló, ąteróló kaae tare topo whį betere sea tómó doasi beterepó. ³ Ai seamó betere doasi kolóló, *jasparó kanilian* kanetamoné kasa kasa kaae ere doasi beterepó. Ti ai sekę ą betere tikita, sikipa doyné bopéró beterepó. Ai sikipa doyta, *emerald* kane kasa kasa kaae epa kelalepó. ⁴ Kale ąteróló kaae tare doasi betere tiki bopéróló, 24 whį disirape 24 sea dokyóló betó molepó. Ai sekęrape atimané deró betere kutita, mo deį wisinaale deróo, atimané topomókélé ąteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao deróo epa kelalepó. ⁵ Ai kale doasi betere tikimó epée fitąa duraalu, be sapalaa

yóo, ąteróló kaae tare doasiné kutiriró beterepaae anóló, węikeró są dirirape dó diliki yóo, erepó. Ai są dirirapeta, Kótóné węikeró keperapepó. ⁶ Atéró ke-lalemó, kale ąteróló kaae tare sea mole hosaamó węi kęla wisinaale beterepó. Ai węita, *klas* kasa kasa kaae erepó.

Kale ąteróló kaae tare doasi betere tuąmó, Kótóné aleale doyró betere ąlarape ai doasi bopéróló betó molepó. Ai kale doyró betere ąlané tikimó hosaa-paaekélé sisópaaekélé mo fea keletóró daae molepó. ⁷ Kale doyró betere ąlarapené ere ala i ape. Kolosale ąlata, ti *laiyon* kaae beterepó. Kolosale noma ąla ti hae dukiyaaai só kotere *bulmakau* wą hupu kaae beterepó. Doų noma ti whįné kelepa kaae daai ąla beterepó. Doų ti sikimó sę kotere ba dukaa kaae beterepó. ⁸ Ai doyró ąlarape atima dokę fea baase aąrókélé keletóró daae molepó. Ti ai sekęrape atima deątamokélé dikitamokélé etei fo hąle yótóró tarapó.

"Mo doasi fotokę bole mo kae betere Tale Kótó ą take biteré wóo, miókélé, nalo waaire alimókélé ątóró hąle betó tawaalópó fo,"

momó du momó du, du betalepó. ⁹ Ai doyró betere ąlarape atima kale ąteróló kaae tare doasi betere tikimó bitu ama ere doakale doi mole Talepae mo kée yóló dukiratero fo du betepa, kale ąteróló kaae tare 24 whį disirapekélé i ala dua dapó. Atima betere searape taaróló, haemó deraapisa fóló mulu, kale ąteróló kaae tare doasi betere tikimó mo ti betó tare Talepaae mo kée yóló, ą aąmó sukóló bitua dapó. ¹⁰ Ai 24 whį disirape atimané deró betere topo taorape sókó su yóló, ąteróló kaae tare doasi betere tiki felekemó mulóló duraalu,

¹¹ "Dą ąteróló kaae tare Tale Kótóo, fea ąla naaotóró aleyóló muló beterapó.

Aita naao kisipa mole alatóró sya furaalu, kaaró bettereteiné takekélé miókélé, atima hąle betó tarapó.

Naao fotokęné ai alarape epa yą doasi doi mulatere alakélé, naao doi hale horatere alakélé, dąné yąpaae mo sýmó eranérápó," dua dapó.

Bopeyóló muló betere așere sókuró Sipsip hupu male-tamomó ere fo

5 Téró yąlo kelalemó, kale ąteróló kaae tare doasi ą seamó bitu, betą bopeyóló mole sóku utékélé itékélé așereitei, ama turu naasené tarepó. Ai așe mo whįné kelaąsóró, kinóló węikeró dirii ąlané diriróló datekąró betepa kelalepó. ² Atépa, mo doakale fotokę bole *ensel*-né fo fakeyóló duraalu, "I bopeyóló mole așe datekąró betere ąlarape mé whįné dąayóló teraanére?" yalepó. ³ Térené ó hepen bemókélé, i haemókélé, hae aąrókélé, ai bopeyóló muló betteretei teraayóo, u tuąmó așeyóló mole fokélé kolóo yaaire whį mo betąkókélé bitinipó. ⁴ Kale bopeyóló muló betere ąla teraayóo, tuąmó așeyóló muló betere fo kolóo, yaai sųre whį mo betąkélé bitinipa kilitu, ę dekęné sini wole du betalepó. ⁵ Atétu betaalemó, kale whį disirapekó betąné ępaae duraalu, "Wolekesé. Juda

fake tuąmó wale *Laiyon*-ta, Depit kaayale bete ai wala-pa kela. Ai sekéné ama bóe whj dóló tẹteró betereteiné kale bopeyóló mole asę datekąró betere wẹikeró ęlarape ama betą sųmó tukóló dąanérápó," yalepó.

⁶ Atétepa kelalemó, betą *sipsip* hupu male tẹteróló kaae tare doasi betere tuąmó daalepó. Ai *sipsip* hupu maleta, whjné daletikimó sukąle nisi erepó. A doasi betere tuą dolomó, kale doųró betere ęlaraperó 24 whj disirapetamoné ą bopéróló daae molepó. Ai tuąmó daale *Sipsip* hupu malené topomó wẹikeró sekéró wẹikeró kelerapetamo daae molepó. Ai sekéró keperapetamota, Kótóné i hae kwiamó betó mole so whjpaae dotonale wẹikeró keperapepó. ⁷ Ai seké ą wóló, kale bopeyóló muló betere asęre sóku, kale tẹteróló kaae tare tikimó betere doasiné turu naasené tapa salepó. ⁸ Kale sekéné asęre sóku sóró tapa kilitu, doųró betere ęlaraperó kale tẹteróló kaae tare 24 whj disirapetamo atima kale *Sipsip* hupu male daale felekemó deraapisa fóló fió molepó. Ai whjrape atima dokę feané *kita* kaae ęla *harp* tawóo *kold kapané* aleale okopoi nukurape tawóo, erepó. Ai nukurape tó mó simó bilitepa felé kęlaa wisi wale ęlarape bel-erepó. Ti ai felé kęlaa wisi wale ęlata, Kótóné ama so whjóló kae beteró betere so whjné momatere fopó.

⁹ Téró atimané kisi wole foné duraalu,

"Yąta, ai bopeyóló muló betere asęre sóku ter-aayaaire mo sųrapó.

Ti noatepae, yą dupa sókó fele sameané Kótóné so whj beteraai, kae kae fakekélé, kae kae be fo bole so whjkélé, kae kae tiki daale so whjkélé, kae kae *Gavman*-né tẹteróló kaae tare so whjkélé, i dosąayale fak-erape tuąmó mepaae so whj naao sameané dupu-ralepó.

¹⁰ Naa dupurale so whj atimata, Kótóné tẹteróló kaae tare aųmó betóo, Kótóné ala eróturaalu moma yóo, yępóló naaotei sóró beteralepó.

Atéyale so whj atimané i hae kwia fea tẹteróló kaae tawaalo ai ape," yalepó.

¹¹ Téró yąlo kelalemó, kale doasi betere *sea* bopéróló doųró betere ęlarape daayóo, ai sisómó 24 whj disirape daayóo, ai tẹ faróló *ensel*-rape mo ni sóku kaae (100,000,000) wó mulu, i wole fo du betepa wosalepó.

¹² "Tẹteróló kaae tare fotokękélé, mepaae wisi wisi ęlakélé, fosó fosóo kisipakélé, fotokękélé, doasi doi mole alakélé, ama ere ala wisi hąkearatereteikélé, ama doi sóró horatere alakélé, fea dąné ąpaae eratepa, kale dale *Sipsip* hupu malené mo sųmó senérápó," du betalepó.

¹³ Téró, Kótóné hepen bemó aleyóló muló betere ęlakélé, i hae tó mó betó mole ęlakélé, hae aųró betó mole ęlarapekélé, wẹi tuąmó betó mole ęlarape feané kęló betąpaae touróló i wole fo du betepa yąlo wosalepó.

"Kale tẹteróló kaae tare seamó betere sekéró *Sipsip* hupu maletamo dukiróló hale horatere alakélé, doasi doi mulatere alakélé, ama ere ala wisi hąkearaterere alakélé,

fotokę bole alakélé,

betere dokę fea atimaamopaae eraté fu beterępóló yae!" du betalepó.

¹⁴ Atétepa betepa, kale doųró betere ęlarapené duraalu, "Mó kée, tẹyępóló yae," fo dekeró yó tawalepó. Atimané ai fo depa, kale 24 whj disirape deraapisa fóló mulu, Talené doi sóró horótu betalepó.

Diriróló kinó betere ęlarape

6 Téró, kale *Sipsip* hupu malené bopeyóló mole asęre sóku diriróló kinó betere wẹikeró ęla betą tukóló teraatepa kaae taremó, ai doųró betere ęlakó betąné "Ape!" dere fo be sapalaa dere kaae yalepó.

² Atétepa kelalemó, betą dęi *hos* hupu ę daalepaae anóló mo tumó daalepó. Ai *hos* hupu tó mó betere whjné diki tawóo, doasi tẹteróló kaae tare whjné deratene topo tao mené ą maletei deróo erepó. Atéró deróló, bóe whj dóló torokę falaai mo doakale keteke buló felepó.

³ Kale *Sipsip* hupu malené kolosale noma kinóló datekąró betere ęla tukóló dąayalemó, kale kolosale noma betere ęlané, "Ape!" yalepó. ⁴ Teró me *hos* hupu sókó wapa kelalemó, mo si mi sonaa kaae erepó. Ai hupu tó mó betóló wale whjpaae, i haemó mole so whj hosaa muni deyóló dua betere ala fasó sóró, bóe dóló u du i du yępóló, mené fotokę ąmó malepó. Téturaalu, ąpaae doasi bóe dele sepakekélé mené melalepó.

⁵ Téró, kale *Sipsip* hupu malené doų noma ęla tukóló dąayalemó, kale doų noma betere ęlané duraalu, "Ape!" yalepó. Atétepa kaae taremó, dilikii *hos* hupu wóló ę daalepaae anóló daalu, betą sekę dąle sere ęla *skel* tarepó. ⁶ Atétepa, yąlo wosalemó, kale doųró betere ęlarape kuamó whjné fo kaae yóló duraalu, "Betą whj betą be dęmó kutó diteremó sere *moniné whit* o betą *lita* ó *bali* o sore *lita* wuti senérápó. Térapa, nokole *Olip wel* wẹiró *wain* wẹitamo betą doraąsóró hotowaró kaae tawae," yalepó.

⁷ Téró, kale *Sipsip* hupu malené doų kinó betere ęla tukóló teraatepa kaae taremó, doų betere ęlané duraalu, "Ape!" yalepó. ⁸ Atétepa kelalemó, ę daalepaae anóló betą sini tiki daale *hos* hupu daalepó. Ai *hos* hupu tó móta, sukutere ala bete tare whj beterepó. Ai *hos*-né sisómó sukutere ala betepa, ai hupuné kęlimó sukutere so whj betere tiki ama doi *Hedis* wou betalepó. Ai whj tamopaae, hae kwia feamó betóló fale so whj dępóló fotokę bulalepó. Ti so whj daaireteita, atimaamoné bóe dele sepakenékélé, wote alinékélé, doakale hepo alinékélé, i haemó betó mole syaae kaae ęlanékélé, dilé kwęyępóló fotokę sųmó melalepó. Atéró dilé kuturaalu, doųró fake beteretei betą fake duraalu, sore fake beterępóló taaraalopó. I hae kwia feamó betóló fale so whj atéró dilé kwęyóló kemerae, yóló fotokę sųmó matepa tarepó.

⁹ Téró kale *Sipsip* hupu malené apo kinó betere ęla tukóló teraatepa kaae taremó, momatere kapo daale aųmó keperape betó mupa kelalepó. Ai keperapeta, Kótóné fo yó matere alaró Yesu Keriso etei kaae Talepóló yó matere alatamo deremó, mepaae whjné

dale keperapó. ¹⁰ Ai sekęrape atimané fo fake yóló duraalu, “Mo fo fąanuraalu betere bete tale bitu, fea ala tęteróló kaae tare Tale-ó, i haemó betó mole so whjné dowi alaró dą duraalu sókó farale sameatamomó tale yóló kwia melaaire be dę wópóló meteró felimó kaae tawóló betaaloé?” yalepó. ¹¹ Atéró atima dokę feamó deróló sókó fatere dęi kuti melóló duraalu, “Dią betą kutó diratere norape atimakélé mené dópóló sawa kaae tawae. Ti noatepae, i dosąayale daaire whjrape fea sýmó dóló kemeréni teópó,” yalepó.

¹² Yąlo kaae taremó, apomiró datekąró betere ęla tukóló teraayalepó. Atéró teraateremó, doakale bao yóló, suka mo ti diliki yóo, wéliékélé mo samea betąae fo erepó. ¹³ Sámó daae mole hęrerapekélé, doakale beséne nose du hara torokó derótu dere kaae torokó deralepó. ¹⁴ Sąta, asętere sóku bopetu dere kaae bopeté fóló alune felepó. Hae kwia feamó daae mole hasi fosórapekélé, wejné tukóló bopéró betere haerapekélé, daale tiki taaróló, kae tikipaae daane felepó.

¹⁵ Hae kwia fea tęteróló kaae tare topo whjrapekélé, atima betale sirimó betaaire naalerapekélé, diki tare whjrape tęteróló kaae tare topo whjrapekélé, néli whjrapekélé, bóe dele fotokę bole whjrapekélé, wae sóró beteratere whjrapekélé, kęleaané betó mole whjkélé, kapo dolopaae hyó muni fóo, kapo beléli dolopaae hyó muni fóo yalepó. ¹⁶ Atima atéró fóló bituraalu, hasi fosópaaekélé, kapo fakepaaekélé duraalu, “Kolokó dorowouraalu dą tęiyane dere ape. Ti noatepae, tęteróló kaae tare tikimó betere sekéne kelepaaró *Sipsip* hupu maletamoné fopaae bole alataamo dąné kelaąsóró kinae. ¹⁷ Ti noatepa meipó. Atimaamoné doakale fopaae butu kwia matere be dę ai sókó wale ape. Atétere be dęmó de daanére? Mo daayókélé enénipa wiyae,” du betalepó.

144,000 so whj sirirale fo

7 Ai ala yóló kęlipaae i doyró hae kwiamó doyró *ensel* dokę yóló daapa kelalepó. Atéró daalu, haepaaekélé, doasi węi kęlapaaekélé, besę tiki waąsóró, atima dokę feané sesétu beterepó. ² Atéró, *ensel* me kae suka hoteró ę daalepaae wou betepa kelalepó. Ai *ensel*-né mo ti betere Kótóné siriró betere ęla tarepó. Ai *ensel*-né haekélé, węi kęlakélé, doraaire fotokę bole doyró *ensel*-rapepaae fo fakeyóló duraalu, “Kótóné kutó diratere so whjné kutirimó siripi eraaipa, hae tikikélé, węi kęlakélé, nirapekélé, hapale doréni kaae tawae,” yalepó. ⁴ Ai sirirale so whj dosąatepa yąlo wosaleteti i ape. 144,000 so whjta, Israel fakerapetórótipó.

⁵ Juda fake dosąayóló sirirale so whj dokę sóró touróturaalu 12,000-rópó.

Ruben-né fake touróturaalu 12,000,
Kad-né fake touróturaalu 12,000,
Aser-né fake touróturaalu 12,000,
Naptaliné fake touróturaalu 12,000,
Manasené fake touróturaalu 12,000,
Simeon-né fake touróturaalu 12,000,
Lipainé fake touróturaalu 12,000,

Isakar-né fake touróturaalu 12,000,
Sepulun-né fake touróturaalu 12,000,
Josep-né fake touróturaalu 12,000,
Benjamin-né fake touróturaalu 12,000-rópó.

So whj hąle ęla kaae dęi kuti deróló daae mole fo

⁹ Ai ala yóló kemetepa kese faralemó, so whj mo hąle ęla kaae daae molepó. Ai daae mole so whjta, betą be huluamó maaté wenipó. Kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whjkélé, kae kae tiki daale so whjkélé, kae kae be fo bole so whjkélé, kae kae fake so whjkélé, kale tęteróló kaae tare tikimó mole *searó Sipsip* hupu maletamo betere hosaamó daae mupa kelalepó. Atéró daae mulu, dęi deróló sókó fatere kutirape deróo, olóu dąarape tawóo erepó. ¹⁰ Téró, ai daae mole so whjné doasi fo fakeyóló duraalu,

“Tęteróló kaae tare *seamó* betere Kótóró *Sipsip* hupu maletamoné dą mo ti aluyaąsóró tao su betere beteta, mo atimaamotórótipó,” yalepó.

¹¹ Ai daae mole *ensel*-rape fea, tęteróló kaae tare doasi betere tikikélé, kale whj disirapekélé, kale doyró betere ęlarapekélé, bopéróló daae molepó. Tęteróló kaae tare doasi betere *sea* molepaae fetée fóló, Kótó betere aąmó deraapisa fóló fió mulu duraalu,

¹² “Mo dapó.

Téyópóló yae! yóló, hale sóró horatere alakélé, mo dęi ala wisikélé, tuę tiki fosó fosó yóló dotoróę fole alakélé,

mo kée du betere alakélé,
doakale doi mulópóló du betere alakélé,
fea ala yaaire fotokę sýmó bole alakélé
dą tęteróló kaae tare Kótópaae betere dokę fea yó tanópóló yae.

Mo kée. Téyópóló yae!” du betalepó.

¹³ Téró, kale tęteróló kaae diliki yó mole whj disirapekó betąné ępaae woseturaalu, “I dęi fęlo kuti deró betere so whjrape-a, demaaté? Mopaae wale so whjé?” yóló wosalepó.

¹⁴ Ti fo depa yąlo ąpaae tokę mótu duraalu, “Doa whj-ó, naao ai tuęre ape,” depa, kale sekéne ępaae duraalu, “I daae mole so whj atimata, doasi sekęi ala hąle beleté waleténi atima deró betere kutikélé *Sipsip* hupu male sameané fokale tikimó mo dę ai erapa kelere? ¹⁵ Atéyale tikimó,

“Tęteróló kaae tare Kótó ama *seamó* betepa, atima ą beterepaae kese anóló bitu, ama momatere bemó mole ala dętamokélé, dikitamokélé, hąle erótu beterapó. Até du betepa, tęteróló kaae tare doasi ą betere tikimó bituraalu, ama atima wisiyóló beterópóló, kuti be tęnútu betaalopó.

¹⁶ Atéru, wote dere alaró węi nokole dere alatamo momó kae yaalomei ai ape.

Suka supunékélé, mo hąle supunékélé atimané tiki mo doraalomeipó.

¹⁷ Ti noatepae, tęteróló kaae tare doasi betere tuąmó daale *Sipsip* hupu maleta, hupu kaae tare whjné dere kaae, atima mo wisi yóló kaae tarapó.

Atima dape sóró mo ti betere bete tuąmó wó tare węi nópóló ąlisóró faalo ai ape.
Atéro betepa, Kótóné atima kelemó dorowou betere wole kaape fea helekóló kópuraalopó," yalepó.

Węike diriróló kinó betere ąla tukóló teraayale fo

8 Téró, kale *Sipsip* hupu malené kinó betere węike ąla tukóló teraayalemó, ó hepen bemó fo mo sawakélé ini, ąle hipa fi betepa suka keke 30- *minit* ke-meyalepó.

²Atépa kelalemó, Kótó betere felekemó daae mole węikeró *ensel*-rapepaae ukulumó wuti betą betą yóló melalepó.

³Atéro kelalemó, me *ensel*-né *kold kapané* aleale okopoi nuku tarepó. Ai nuku tó móta, felé ąleaa wale fetera kaae ąla belerótua dapó. Ai ąla só wóló, simó sukųlaa daróló momatere tikimó daapa, si keletómó biliratepa felé ąleaa wisi wale ąla mené ąpaae mo dekéro malepó. Ai felé ąleaa wale ąlaró Talené kae betero betere so whjné dere momatamo touróló, doasi betere *sea* molepaae anóló, *kold kapané* aleale momatere tikimó, Talepaae melaai sóró walepó. ⁴Téró, kale felé ąleaa wisi sukuli kaae, *ensel*-né naase taaróló, Kótó beterepaae holalepó. ⁵Téró, kale *ensel*-né okopoi nuku taruraalu, kale momatere tikimó duku betere si kelerape ąaae sóró nuku ąanóló, i haepaae taae deralepó. Téyalemó, epée fitąa yóo, doasi be sapalaa dorowóo, bao doasi yóo yalepó.

Kale węikeró ukulumó wutirapené haleraletai

⁶Węikeró *ensel*-rape ukulumó wuti haleraai donoróló daae molepó.

⁷Kale kolosale *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, hali *ais* kane kaae alée fóló dorowóo, simiró sameatamo hosekényóló dorowóo, yalepó. Atéyaleteiné hae kwia sore moletai betą siné dukuraalu, tamo hae kwia ąle muni felepó. Nirapekélé atétóro yalepó. Nerapeta, fea siné doló sukųlaa dalepó.

⁸Téró, kale kolosale noma *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, doasi hasi fosó kaae ąla siné doló kuló di węi ąleaa tópaee taae deralepó. Atéyalemó, ai węi ąleaa sore maanetei, tamo ąleaa belene furaalu, betą samea alée felepó. ⁹Węi ąleaa tuąmó sore betere ąla fake betą dóló sukunóturaalu tamo betepa taaralepo. Doasi węi tó mó kotere nukukélé tamo mupa taalóturaalu betą fake doralepó.

¹⁰Téró, doų noma *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, ąmó daale doasi ąre betą i haepaae si kaae dukulé dorowóló, doasi fole węiró ąmale węita-mo tópaee dorowalepó. Atéyale tikimó, sore fake maanetei betą fake doróturaalu, tamo taaralepó. ¹¹Ai dorowale ąrené doita, Hakesąapó. Ai hakesąare węirape nale tikimó, mo dekéro so whj sisiraae felepó.

¹²Téró, kale doų *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, suka ke sore fake ąretei, betą fake dalemó dilikiyalepó. ąrekélé, wéliékélé atétóro

yalepó. Be ątamokélé tamo fake ąpatei, betą fake dilikiyóo, dikitamokélé, tamo fake sawa ąpatei, betą fake mo ti diliki yóo yalepó.

¹³Téró, ąleaa kaae tapatei, betą dukaa ó ą tuąmó sé kutu bitu fo fakeyóló duraalu, "Kale ąleaa bitj fale sore *ensel*-né ukulumó wuti haletepa, i haemó betó mole so whjpaee sekęi ala wairemó mo doasi, 'Wió yae! Wió yae!' I haemó betó mole so whjrape-ó, dią mo wió yae!" du betalepó.

9 Téró, kale apo *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, take ó ąmó i haepaae tokó dorowale ąrepaee mo apaae derepale wosono dolo tų *ki* mené ąpaae matepa kelalepó. ²Téró, ai sekęné mo apaae derepale wosono dolo tukųyalemó, kutó néli bilitepa, hotere sukuli kaae sokalepó. Atéro holale sukuliné sukaró ątamó kinóló, be mo dilikiyalepó. ³Téró ai sukuli dolomó, ero nusurape haepaae dorowalepó. Atimané whj tukó nukupa dotopo deretei, tų serekené tukó nukupa dere kaae yópóló, mené ą doasi fotokų melalepó. ⁴Ai erorapepaae i fo yóló mulalepó. "I haemó yó mole nerape ó mepaae ere ąlarape ó nirape momókó doraąse. I hae kwiamó betere atima kutirimó Kótóné siri erénire so whj maaté tukó nae," yóló mulalepó. ⁵Ai ero nusurape melale fotokųta, so whj mo ti sukópóló tukó néni, doasi dele sóró kaketu betero yópóló, aporó wéliémó tuąmó turukóló nukulé fu betae. Atétepa, dere dotopota, tų serekené tukó nukupa, dere kaae yaalopó. ⁶Atétere sukamó, so whj fea sukųaitere tų kekąalotei, sukutere ala kelaaolomeipó. Atima mo ti sukunée deté fu betaalotei, ai tuąmó sukutere ala mo muaalomeipó.

⁷Téró, kale ero nusurape kelalemó, bóe ąleaa faairaalu, *hos* hupurape donoróló biture kaae erepó. Atimané topomóta, kale tęteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao kaae deróo, atimané kelepaakélé mo whjné kelepa kaae daayóo erepó. ⁸Téró kale ero nusurapené topo nikiékélé, sorapené niki kaae daayóo, atimané sekękélé *laiyonné* sekę kaae daayóo epa kelalepó. ⁹Atimané bopémó ąleaa sene waąsóró, *aiyon kapa* wase kaae dakeró beterepó. Atima burą furaalu dere sépi haleta, *hos* hupuraperó atimané ąyóló só kotere ąlatamo bóe daai furaalu, dere diri fake hale kaae yalepó. ¹⁰Atima disalené whj tukó nukupa dere dotopota, tų serekené tukó nukupa dere kaae dapó. Atimané so whj tukó nukuraalu, ą dée daalatero dotopomó kaketé fu betepatei, wélié aporó kemeyaalopó. ¹¹Atima tęteróló kaae tare topo whjta, mo apaae derepale wosono dolomó betere *ensel* daalapó. Ai *ensel*-né ama doi Hi-bru foné Apadonipó. Krik foné Apolijonipó.

¹²Folosóro waaire sekęmó, wió yae yale ala kemeyalepó. Tépatei, tamo waai ąleaa mulapó.

¹³Téró kale apomi *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, Kótó betere felekemó *kold kapané* aleale momatere tiki kwia dokųmó daaté fale sekęrapémó sókó wale fota, mo whjné dere fo kaae depa wosalepó.

¹⁴Atéro yale foné kale ukulumó wuti tare apomi *ensel*-paae duraalu, "Kale doasi Yupretis fole węimó

dokóló muló betere doyró *ensel*-rape hąle fǫpóló sókó daalae," yalepó. ¹⁵ Atima ai doyró *ensel*-rapeta, ba fomókélé, wéliémókélé, be dęmókélé, sukakelemókélé, mo tukóló mulóló donoró betere be dęmótóró i hae kwiamó betó mole so whj sore fake beteretei, betą fake dǫpóló dotonalepó. ¹⁶ Atéro, bóe daai kale *hos* hupu tó mó betóló fele whjrape fea, dokǫ sóró touróturaalu, 200 *million*-pó (200,000,000) depa wosalepó.

¹⁷ Yąlo nokenaró dere kaaené i ala epa kelalepó. Kale *hos* hupu tó mó betó mole whjrape atima bopémó sere bóe wase mo si kele kaae sonaa yóo, mepaae sukutą yóo, mepaae ti *sulpa* kaae, whé yóo, erepó. Ai *hos* hupuné topota, mo *laiyonné* topo kaae daalepó. Ai hupurapené kǫlómó, simiró sukulitamokélé, si dokole kane *sulpa*-kélé atimané kǫlómó sókó walepó. ¹⁸ Ai sore ąlarape atimané kǫlómó sókó wouraalu, i haemó betó mole so whj sore fake beteretei tamo taaróló, betą fake dóló kemeralepó. ¹⁹ Ai *hos* hupurape atimané fotokǫta, kǫlóró disaletamomó bulapó. Atimané disalerape mo wuli tiki kaae daalu, ama disale kwiamó topo daalapó. Ainé so whj tukó nukupa, doasi dele sua dapó.

²⁰ Kale whj dele ąlané dóló mepaae taarale so whj atima naasené aleale kapala kótópaae tuę tiki tiratere ala taaréni, hąle yó tarepó. Ti ai kapala kótórapeta, *kold kapanékélé*, *silpa kapakélé*, *brons kapanékélé*, mo kaponékélé, ninékélé, aleyóló daaló betepatei, atima kotere ala ó, wosetere ala ó, keletere alamo dumipó. ²¹ Atimané whj dele alakélé, kae kae hosǫ fokélé, nópu nokole alakélé, ąlémi nokole alakélé fea taaróló kisipa feteni, hąle yó tarepó.

Aşere sóku belekąa male doasi fotokǫ bole *ensel*-né dąae faróló tare fo

10 Téró, me doasi fotokǫ bole *ensel* hepen be taaróló, i haepaae dorowou betepa yąlo kelalepó. Ai sekęné ama kutita, mo sąkotóró deróo, ama topo tó sikimó sikipa doų filipaa yóo, ama kelepaakélé, mo suka dę kaae yóo, ama hąleke tamokélé, doasi ni tikimó si dukutere kaae dó tawóo erepó. ² Ai sekęné ama naasené belekąamale aşere sóku dąae faróló tarepó. Ama turu hąleke doasi węi kęla tó mó daalóo, fę hąleke hae tó mó daalóo epa kelalepó. ³ Atéru, ai sekęné ama dere fo faketa, *laiyon*-né keterę kaae yalepó. Ama atéro fo faketeremó, węikeró be sapalaané whjiné fo kaae depa wosalepó. ⁴ Atéro węikeró be sapalaané yale fo yąlo aşę yaai yalemó, ó hepen bemó sókó wale foné duraalu, "Kale węikeró be sapalaané yale fo aşęni kinae," yalepó.

⁵ Take me hąleke węi kęla tó mó daalóo, me hąleke hae tó mó daalóo, epa kelale *ensel*-né ama turu naase ó hepen-paae horó beterepó. ⁶ Atéru, sąró hepen-tamokélé, haekélé, węi kęlakélé, ai sore tikimó ere ala ó mole ąlatamo, fea aleyale mo ti betó tare Talené doi yóló malotu duraalu, "Kaae taté fole ala momó kae yaalomeipó. ⁷ Tépattei, nalo kale węike *ensel*-né ama ukulumó wuti hale yaaire be dę teópa kaae taru, i ala

yaalopó. Kótóné kinóló mole ala i ape yóló ama kutó diratere kǫló whjrapepaae deté wale fo dokonótu-raalu, mo eróló kemeraalopó," yalepó.

⁸ Téró, take hepen bemó sókó wapa wosale fonétei ępaae momó duraalu, "Kale węi kęlaró haetamomó hó daaló betere *ensel*-né dąae faróló tare aşere sóku sene fae," yalepó.

⁹ Atétepa, ę kale *ensel* daalepaae fóló, naao ai tare aşere sóku kwia sawakó ęmale melaaloé yóló wosalepó. Tétepa ępaae duraalu, "Tao sóró nae. Atéro nukupa, naao kǫlómóta, meke fę felé kaae yaalotei, depe tuąmó feléni doyaalopó," yalepó. ¹⁰ Atétepa, kale aşere sóku sawatamo ama naasené tapa, yąlo tao sóró nalemó, kǫlómó meke fę felé kaae yalettei, depe tuąpaae bitj durupuraalu, yąlo depe mo doyaalopó. ¹¹ Téró, ępaae duraalu, "Kae kae tiki daale so whjkélé, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whjpaakélé, kae kae be fo buó mole so whjpaakélé, kae kae tęteróló kaae tare topo whjrapepaaekélé, mo so whjpaakélé, Kótóné eraaire ala i ape yóló, momó yó melae," yalepó.

Kótóné yaaire ala i ape yóló yó matere whj tamoné yale ala

11 Téró, dąle sere ąla kaae, kape siki mené ępaae melóló duraalu, "Yą fóló, Kótópaae momatere beró Talepaae simó sukylaa dalatere tikitamo dąle sene fae. Téturaalu, ai be tuąmó touróló bitu, Kótóné doi sóró horótu betere so whjkélé dokǫ sae," yalepó. ² Tépattei, kale momatere be bolaare tipi tuą betą dąle saęse. Ti noatepaae, ai belata, Juda meire fake so whjmó meló betereteinépó. Kótóné ama mo kae tęne be hulua wisinaale Juda meire fakené folokoleróló, hąko kutu betepatei, 42 wélié kemeyaalopó. ³ Téró, yąlo du betere ala yó matere whj tamo yąlo fotokǫ matepa, atimaamo dekęmó deratere yei kuti deróló, Kótóné diąpaae dere fo i ape, yóló yó maté kutu betepa, 1,260 be dęrape kemeyaalopó. ⁴ Ti ai sekę tamota, i hae kwia fea tęteróló kaae tare Tale betere felekemó daale *Olip* ni tamo kaae daayóo, są diri tamo kaae daayóo erapó. ⁵ Mepaae whj denétamo atimaamo doraai du betepa, ti atimaamoné kǫlómó sókó wale siné atima dó sóró mo ti aluraalopó. Mepaae whj dené ai sekę tamo doraai kisipa mutepa, ti atimané ai dere alamó atimatei sukąalo ai ape. ⁶ Kale sekę tamoné bole fotokǫ etérópó. Kótóné atimaamopaae dere fo mo so whjpaae yó matere be dęmó, hali waęsóró kinaaire fotokǫkélé sýmó bolepó. I haemó belere węikélé samea alée falóo, yaaire fotokǫkélé sýmó buóo, erepó. I haemó betó mole so whjpaae kae kae dowi sekęi alarape atimaamoné hękesere be dęmó sýmó eranérapó.

⁷ Atimaamoné kelale ala yó maté fóló kemerateremó, mo a dolopaae derepale wosono dolomó betere dowi syaae kaae ąla sókó huturaalu, bóe dóló atimaamo tęteróló mo ti sukǫpóló daalo ai ape. ⁸ Téró, ai sekę tamoné tiki doasi doi mole be hulua tuą hąkeamó muaalopó. Ai be huluaamótóró atimaamo

tęteróló kaae tare Tale filipaa ni tó mó oleróló dalepó. Ai be huluapaae dó faróló, Sodom beró Isip haetamo kaaepó. ⁹ Atimaamoné tiki atéro hąle mupa, kae kae tiki daale so whjnékélé, kae kae fake so whjkélé, kae kae be fo bole so whjnékélé, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whjnékélé, sore be dę kemeyóló doų be dęné suka tuąmó kęleta yópólópa दौरासे. ¹⁰ I hae kwia feamó betóló fale so whjné duraalu, "Atimaamo Kótóné kóló whj bitu, dą dóló susupurótu betale sekę tamo ti mulapa kelae yóló doka doka yaalopó. Téturaalu mo kée yóló, atimasisi wisi wisi ęla u mótu i mótu du betaalopó," yalepó.

¹¹ Tétu betaalotei, sore be dę kemeyóló doų be dęné suka tuąmó daapa, Kótó betemó sókó wale fomo atimaamoné tiki tuąpaae bitj derepaalopó. Téturaalu, kale sekę tamo turukó holóló daane hotere kilitu, kale so whj atima winé sukóló diri furu yalepó. ¹² Atéro turukó holóló daapa, ó hepen bemó atimaamopaae fo fake yóló duraalu, "Ipaee holae!" deremó, atimaamoné bóe whjrapené kaae dilikiyó mupatei, hepen-paae huturaalu, sąko dolomó buó deyalepó.

¹³ Até yale sukakelemótóró doasi bao duraalu, naase tamo be hulua ereitei betą kolokó doropuraalu, aporó kemeyóló, me naase doųró be hulua fake hąle erepó. Ai bao yaletiné be kąturaalu, doló kemerale so whj fea dokę sóró touróturaalu 7,000 so whjpó. Até deremó, dini hąsókó fele so whj atima winé sukutu, ó hepen bemó betere Kótó mo daalapóló doi sóró horótu betalepó.

¹⁴ Kale kolosale noma wió yae yale sekę wóló kemeyaleitei, doų noma wió yae yale sekę betą mo felekemó waalo ai ape.

Węike dakeróló ukulumó wuti hale yaletai

¹⁵ Téro, kale węike *ensel*-né ama ukulumó wuti haleralemó, ó hepen bemó atimané doasi fo fakeyóló duraalu,

"Take i hae mené tęteróló kaae tareitei, fasó sóró mió dą tęteróló kaae tare Taleró ama so whj tęteróló kaae tare whj Kerisotamoné tęteróló kaae tarapó.

Ai sekęné ama kaae tare ala kemeni, hąle yó tawaalopó," yalepó.

¹⁶ Téro Kótó felekemó betere 24 whj disirape, atima tęteróló kaae taru betere sea taaróló, haemó der-aapisa fóló mulu Kótóné doi sóró horóló duraalu,

"Mo doasi fotokę bole Tale Kótóo, yąta take bitiré wóló, miókélé hąle betereiteiné dąné yąpaae mo kée dapó.

Ti noatepaae, nao doasi bole fotokęné tęteróló kaae tare ala kaae salepó.

¹⁸ I hae kwia feamó betó mole so whjné fopaae butu betepa, naao fopaae bole ala sókó walepó.

Sukąle so whjkélé, naao kutó diratere kóló whjrapekélé, naao kae beteró betere so whjkélé, yąpaae wiyóló naao doi sóró horótu betere so whjkélé, mepaae doi munire so whj ó doi mole so whj fea tale yóló kwia melaaire be dę sókó wóló i mole ape.

Ai be dęmótóró i hae dorótu betere so whjkélé kwia melóló, दौरासे," yalepó.

¹⁹ Atéyale kęlipaae Kótóné hepen-mó tęne momatere be tų tukwę fóló molepó. Atépa kelalemó, ai be tuąmó ama so whj tao saalopóló, mo dirii fo aseyóló muló betere *bokis* molepó. Téro, epée fitąa yóo, be są kili kili yóo, doasi sapalaa dorowóo, bao doasi yóo, *ais* kaporó doasi besę tikitamo dorowóo yalepó.

Dowi wuli disóró betą sotamoné yale ala

12 Mo doasi bete mole ala yairemó, me alapaae dó faróló hepen-mó epa kelale ala wisinaale i ape. Betą soné ama deró betere kutita, ti mo sukatoróti deróo, ama hó aąmó wélié daayóo, 12 hęrape ama topo tao deróo, epa kelalepó. ² Téro kale soné ama ere naale ęlumétepa saairaalu, kakóló sisó nuku beterepó. ³ Téro kale dere kaae, hepen-mó me alapaae dó faaróló depa kelaletai me i ape. Sonaai wuli doasi disó kaae betepa kelalepó. Ama topo węikeró daayóo, sekę naase tamo daayóo, węikeró toporapemó doasi tęteróló kaae tare topo whjné deratere topo tao kaae deróo, yó molepó. ⁴ Ai sekęné ama disale fépo yaletikimó, sąmó daae mole hęrape tamo fake hąle daapatei, betą fake haepaae torokó dorowalepó. Atéro, kale soné ere naale seretamótóró tao sóró nó deraairaalu, mo felekemó melaa yóló beterepó. ⁵ Atépatei, kale soné naale só mulalepó. Ai naalenéta, *aiyon kapa* fake nópulu tawóló daalu, i hae kwia kae kaemó betóló fale so whj ama tęteróló kaae tawaalopó. Kale soné ama naale seretamótóróti mo hapale Kótóné tao sóró ama tęteróló kaae tare doasi betere tikimó ątamo betąmó titiyóló beterepó. ⁶ Téro kale so ą whjkélé bitini, hąle wópu mole haepaae botokó felepó. Ai haeta, kale so ą naale detepa, 1,260 be dę tuąmó mené ą wisiyóló kaae tawópóló, Kótóné tukóló mulale tikipó.

⁷ Atéro, ó hepen bemó doakale bóe du betalepó. Maikel-né ama *ensel*-rape ipaae kąayóo, kale disó kaae wuliné ama *ensel*-rape upaae kąayóo, yóló bóe du betalepó. ⁸ Téyaleitei, Maikel-ró ama *ensel*-rapetamoné fotokęné kale disó kaae wuliró ama *ensel*-rapetamo doló tęteróló hepen-mó betere alakélé mo ti kemeralepó. ⁹ Atéro, kale disó kaae wuli i haepaae sóró taae deralepó. Ai wulita, mo taketi bitiré walepó. Ama doita, bóe dele dowi kepe ó Satan-pó. Ai sekęnéttóró, i hae kwia feamó betó mole so whj, dowi tųpaae ąlisóró fu beterepó. Ai sekęró ama *ensel*-rapetamo i haepaae taae deralepó.

¹⁰ Téro, hepen bemó etei fo fakeyóló depa wosalepó. "Dą tęteróló kaae tare Kótóné tao sere alakélé, fotokę bole alakélé, ama so whj tęteróló kaae tare alakélé, ama sóró beteró betere whj Kerisoné tęteróló kaae tare alakélé, mió wóló mulapó.

Ti noatepaae, betere dokę Kótóné keletómó dąné ne norape dętamokélé, dikitamokélé só derótu betere sekę ąkélé sóró taae deró beterepó.

¹¹ Kale *Sipsip* hupu malené samearó Talené atimané betere bete tuąpaae erótu betere alatamo hąkeamó yó mótu betalepó.

Atétu beteremó, atima dupakélé wiyóló taaréni, Kótóné ala betą hąle eraté fu betaletciné, ne norapeta- mo bóe du betale seké mo ti dóló tẹteralepó.

¹² Atéremó, hepen be tuąmó betó mole whj dią mo kée yóló hajné sinitu betae.

Tépaitei, ą hepen be taaróló diątamo haepaae bitj dorowaletciné dią haemó betó mole so whjró doasi węi kęla tuąmó betere so whjtamo dią fea 'Wió fu du betae!'

Ti noatepae, ai sekéne ama yaaire ala doa be demó yaalo meipóló kisipa mutu, ą doasi fopaae butapó," yalepó.

¹³ Kale dowi disó kaae wuli ą i haepaae sóró taae deró betepa kisipa mutu, kale naale deale so daai sya felepó. ¹⁴ Ai so ą bitj fópóló, Talené taketi donoróló muló betere whjkélé bitini, hąle wópu mole tikipaae sé fópóló, doakale dukaané baase tamo ą melalepó. Atéró fóló betepa, wuliné ą me ala yaqsóró mepaae whjrapené ą mo wisiyóló kaae taté fóló, ba fo sorené dou ba fo tuąmó tukóló kemerópóló malepó. ¹⁵ Kale so atéró fupa, ą só fópóló dowi wuliné ama kólómó doasi fotokęi węi tiki siriyó analepó. ¹⁶ Atéyalemó, kale so tao suraalu, haenétei kóló hąsóró holóló, ai węi tiki nó de- ralepó. ¹⁷ Atéteremó, disóné kale sotamo mo doakale fopaae buturaalu, ai soné ama mepaae naale senaale- tamo bóe daai felepó. Ti aita, Kótóné ama yae yóló muló betere foró, Yesuné ama yale alatamo mopóló erótu betere naale senaaletamopó. ¹⁸ Téró, kale disó kaae wuli ą fóló, węi fókumó daalepó.

Doasi węi kęla tuąmó sókó holale syaae kaae ęla

13 Téró ai węi kęla tuąmó syaae kaae ęla sókó hotepa kelalemó, topo węikeró daayóo, sekęrapekélé naase tamo daayóo, erepó. Ai sekęrape tómó tẹteróló kaae tare doasiné deratere topo tao- rape deró beterepó. Ai toporape dokómó Kótó faletere doirape asęyóló dakerótua yó molepó. ² Ai syaae kaae ęlata, mo *leapat* kaae aąrutei, ama hęleke ti *beané* hęleke kaae daayóo, kólókéle, *laiyonné* kóló kaae daayóo erepó. Téró, kale wuli disóné fotokękélé, ama tẹteróló kaae tare alakélé, fea ala yópóló, sóró beteró betere alakélé, ai kale węimó sókó holale ęlapaae malepó. ³ Ai kale syaae kaae ęlané toporapekó be- tąmó, mo ti sukunei tę daayaletci, momó duniyale siri mupa kelalepó. Atére ala kilitu i hae kwia feamó betó mole so whj feané "Haió" yóló siraturaalu, kale syaae kaae ęlané ama dere alapaae tuę tiki tiróló sya felepó. ⁴ Ai kale disó kaae wuliné kale syaae kaae ęlané doasi fotokęi ala yópóló sóró daalaterc ala kolóló, so whj feané ai kale disó kilituraalu, "Ąta mo doa Taletóró," hjtípó yóló, atima ą daale aqmó sukóló bituraalu, ama doi hale horalepó. Atétu yale kaae, "I kale węimó sókó horale syaae kaae ęlatamo de sųre? Ątamo mené bóe dele alakélé mo enénipó," yóló dukirótu betalepó.

⁵ Téró, ai kale syaae kaae ęlané bopé fake dere fokélé, Kótó faletere fokélé, so whj tẹteróló kaae tare alakélé, yópóló mené ą fotokę sųmó melalepó. Ai seké ą ai ala yópóló sóró beteratepa, eraté fu bituraalu, 42 wélic tuąmó eróló kemerópóló tę melalepó. ⁶ Ama kólómó dere foné Kótó eratere fokélé, Kótóné doi hęko eróló faletere fokélé, Kótóné ama hepen bemó ą- tamo betere whjrape faletere forapekélé du betalepó. ⁷ Tęturaalu, Kótóné atima dowi ala kemeróló kae beteró betere so whjtamo bóe daairaalu, ketekę buló só deraitepa seséni, ama yaaire ala betą yópóló taalalepó. Kae kae fakekélé, kae kae tiki daae mole so whjkélé, kae kae be fo bole so whjkélé, tẹteróló kaae dilikiyó mole hae kwiarapekélé, mo fea ama tẹteróló kaae tanópóló mené ąpaae fotokę malepó. ⁸ I hae kwia feamó betó mole so whjné, kale syaae kaae ęla aqmó sukóló bitu, "Yąta Talepó," du betaalo ai ape. Ti atimata, kale *sipsip* hupu malené mo ti betó tare *buk*-mó doi asęnire so whjné. Ti ai *Sipsip* hupu maleta, i hae kwia keké naaipatei, dępóló yóló muló betere hupu malepó. ⁹ Mepaae whj de wosęli daapata, ti i dere fo wosóló tuę muópóló yae.

¹⁰ Whj me detamo bóe duraalu, wae sóró *dipula* beteraalopóló tukóló muló betepa, ti mo atétóró yaalopó.

Whj me de bóe whjné bóe dele sepakené dępóló yóló muló betepa, ti mo sepakenétóró daalopó. Até yaairemó, Kótóné kae beteró betere so whjpaee sekęi alarape wapakélé, haepaae derepéni, diriyóló bitu, Talené ama ala betą ketekę buóló eró tawae.

Hae tuąmó sókó holale syaae kaae ęla

¹¹ Téró yąlo kelalemó, hae dolomó syaae kaae ęla me sókó horalepó. Ai sekéne ama topomóta, *Sipsip* hupu malené sekę kaae daalutei, ama dere fo wosalemó, kale wuli disóné fo kaae yalepó. ¹² Kale haemó sókó horale syaae kaae ęlapaae folosóró węimó sókó ho- rale sekéne ama tẹteróló kaae tare ala melalepó. Atétepa, nalo wale sekéne ama tẹteróló kaae taru, kale folosóró wale sekéne doi eróturaalu, i haemó betó mole so whj feané kale sukętei tokóló doasi siri mole sekępaae Tale-ó, yóló doi sóró horópóló sętu betalepó. ¹³ Ai kale sekéne amatei mo doakale kae kae kelemei alarape eróturaalu, so whj feané keletómó sikélé ó hepen be taaróló i haepaae dorowópóló erótua yalepó. ¹⁴ Kale folosóró wale sekéne doi doasi mulópóló mené ą fotokę sųmó matepa, kae kae kele- mei alarape erótu betalepó. Tęturaalu, i hae kwiamó betó mole so whj fea dilikóló kępaae falatua yalepó. Téró, kale haemó sókó holale sekéne i haemó betó mole so whjpaee duraalu, sepake daayale tikimó doasi siri mole sekéne ama doi doasi muópóló, ama aso sųróló aleale ęla daalae, yóló mulalepó. ¹⁵ Téró, kale folosóró wale sekę sųróló aleale ęlané fo yópóló, fomo bulaaire fotokę mené haeró sókó holale sekępaae malepó. Atépa, i hae kwiamó betó mole so whjné ai asopaae, Tale-ó yóló doi sóró horénitere so whj dępóló, haemó sókó horale sekéne fotokę sųmó bu-

lalepó. ¹⁶ Ai sekéné, doasi doi mole whį ó doi munire whįpaaekélé, néli whį ó yoleale whįpaaekélé, hąle kọleaané betó mole whį ó wae sóró kutó diratere whįpaaekélé, atimané turu naasemó ó kutirimó siri erópoló yae yóló so whį feapaae seyaalepó. ¹⁷ Ai siritamo munipa, ti ọla dupu dere alakélé, ó dotonatere alakélé, mo yaalo meipó. Ti ai siritam, kale syaae kaae ọlané ama doi ó ama doipaae fó faróló ere *nambapó*.

¹⁸ Ti etei alata, mo hąle whįné tuęyaalo meitei, mo tuę tiki fosó fosó yóló dotoróę fale whįné betą sýmó taleyóló bete tuęnérapó. Whį me detamo, ama tuę tiki fosópa, ti kale syaae kaae ọlané *namba* taleyóló bete tuęnérapó. Ti ai *nambata*, mo whįné *namba*-pó. Ai sekéné ama *nambata* 666-pó.

Sipsip hupu maleró 144,000 so whįrapetamoné yale ala

14 Téró yąlo kelalemó, ę daale felekepaae anóló Saion hasi fosómó kale *Sipsip* hupu male daapa kelalepó. Aimó 144,000 whįrapekélé, atima betąmó daae molepó. Ai whįrape atimané kutirimóta, kale hupu malené doikélé, Alimané doikélé aseýóló dakeró beterepó. ² Téró yąlo wosalemó, hepen bemó sókó wale haleta, węi doų kąatu dere hu kaaeró be sapalaa dorowale hale kaaetamo depa wosalepó. Meta, *kita* kaae ọlarapené dere hale kaae depa wosalepó. ³ Téró, u kale whįrape atimané kale tęteróló kaae tare doasi betere tikipaaekélé, ą bopéróló betó mole doųró betere ọlarapepaaekélé, whį disirapepaaekélé, kese anóló daae muluraalu, kae kisi wole fo du betalepó. Ai wole fota, hąle mo whįné tuę yóló enénipó. I haemó dowi kwia saqsóró Kótóné tao sóró dupurale 144,000 whįrapené betą tuę yóló enérapó. ⁴ Ti ai daae mole whįrapeta, sorapetamo folokolei ala initu detere kaae, i haemó mole alatamo hosekénire whįrapepó. Ti noatepae, atimané betere ala folokole yaqsóró ó me alatamo hoseké yaqsóró mo hotowayóló kaae tawaleteinépó. Ti ai whįrapeta, *Sipsip* hupu malené dere ala sya fóló erótu beterepó. Ai whįrape atimata, hąle mo so whį kuamó betó mupa, dupuróló Kótóró *Sipsip* hupu maletamopaae kale kutómó folosóró ọlumé dere ọla, Talepaae hąle matere kaae yóló melale 144,000 whįrapepó. ⁵ Atimata, kapala fo sawakélé muniru, me hąsókó fole alakélé inire whįrapepó.

Sore ensel-rapené yale ala

⁶ Téró yąlo kelalemó, *ensel* me kae ó sąmó sę kutu betepa kelalepó. Ai sekénéta, mo titóróti hąle betó tawaaire kisi fo wisi, i hae kwia feamó betó mole so whįpaae yó melaaiaalu, tarepó. Ti ai fota, betą fake so whįpaae maaté yó melaai mei, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whįpaaekélé, kae kae fake so whįpaaekélé, kae kae be fo bole so whįpaaekélé, kae kae tiki daae mole so whįrapepaaekélé, yó melaaire fo wisipó. ⁷ Téró ama fo fake yóló duraalu, “Kótópaae winé sukuturaalu, ama doi betą doasi doi muópoló er-

ae. Ti noatepae, ama fo tokótamo yóló taleturaalu, kwia melaaire suka kele i sókó wale ape. Térapa, ą aqmó sukóló bituraalu, ‘Aya Tale doasi-ó,’ yóló, ama doi betą sóró horótu betae. Ti amata, hepen beró sąta-mokélé, haekélé, doasi węi kęlakélé, fole węirapekélé aleyóló muló betereiteinépó,” yalepó.

⁸ Ai fo yale *ensel* folosóró fi tikimó, *ensel* me kae nalo sya fu bitu duraalu, “Kolokóló dorowóló a mole ape. Doakale doi mole Babilon be hulua kolokóló dorowóló mulapó. Ti ai nópu nokole so Babilon-néta, ama nópu nokole alané aleale keyaa fole *wain* węi hae kwia kae kaemó betó mole so whį feané nópóló melótua yale so, mió kolokó dorowóló ai mole ape,” yalepó.

⁹ Téró kale dere kaae, ai *ensel*-tamo fi tikimó, *ensel* me kae sya fu fo fakeyóló duraalu, “Mepaae whį deta-mo, kale syaae kaae ọlapaae ó ama aso kaae ọlapaae, ‘Doa Tale-ó,’ yóló aqmó sukóló bitu, atima kutirimó ó naasemó, ai ọlané siri eró betere whįrape ama doakale fopaae buló kwia matere węi nópóló melaalo ai ape. Ai *wain* węi mo węitamo hoseké ini, mo *wain* węitóró Kótóné fopaae butu kwia melaairetei, wutimó te-peyóló mulapó. ¹¹ Atéró atima duku bituraalu, hotu betere sukulita, mo hąle holótóró tawaalopó. So whį de kale syaae kae ọlaró ama aso kaae ọlatamoné, doi sóró horóo, ama doi mole siri sóo, ere so whį atima dętamó ó dilikitamokélé, sąa nóló betere ala mo yaalomeipó,” yalepó. ¹² Kótóné kae betero betere so whįné, ama yae yóló muló betere fo aqmó sukóló bitu, Yesuné ala eraté fu betaalopó. Ai tuąmó i kale bope yale sekei alarape wapakélé, haepaae doropóló taaréni, hąle beleté fu betereiteiné ai ala mo sýmó er-anérapó.

¹³ Téró, hepen bemó i fo depa yąlo wosalepó. “I fo aseýyae. Mo mió kaae sóró Taletamo betąmó betere so whį sukutepa, ti atima Talené mo wisiró beterepó,” yalepó. Kale Dęi Kepe Wisiné duraalu, “Mo dapó. Ti atimané depe tukó wei ala du betereitei taaróló, sąa nóló bituraalu, atimané yale alamó dupu saaire ala felekemó yaalo ai ape,” yalepó.

Haemó yó mole ọla ọlumétepa turukóló saairetei

¹⁴ Téró yąlo kelalemó, ę daalepaae anóló mo dęi sąko tómó, whįné naalema kaae betepa kelalepó. Ama topomó, tęteróló kaae tare doasiné deró betere *kold kapané* aleale topo tao deró bituraalu, ama naasené ọla ọlumétepa turukó suatere hekemée wei fosói sepake tarepó. ¹⁵ Tépa, me *ensel* momatere bemó sókó wóló, kale sąko tómó betere sekępaae fo fakeyóló duraalu, “Naa tare sepakené kale ọlumére ọlarape turukóló sae. Ti noatepae, mió ọla ọlumépa saaire be dę i sókó wale ape,” yalepó. ¹⁶ Tétepa, kale sekéné tare sepakené i haemó ọlumé yó mole ọlarape fea felesé yóló turukó salepó.

¹⁷ Téró, me *ensel*-nékélé, hekemée wei sepake fosói tawóló, hepen-mó tęne momatere bemó sókó walepó. ¹⁸ Atépa, Talepaae matere ọla sukulaa dalatere tikimó si kaae tare *ensel* sókó wóló, kale sepake tare *ensel*-paae fo fakeyóló duraalu, “Naa ai tare sepake fos-

óné i haemó yó mole *wain* képi durape ɥlumérapa, sepemó tukóló siré kwęae," yalepó. ¹⁹ Tétepa, kale *ensel*-né ama sepakené i haemó yó mole *wain* képi du felesé yóló turukó siré kwęyóló, kale képi du ɔtere doasi tikipaae taae derale fae. Ti kale képi du ɔtere tikita, Kótóné ama fopaae bole ala kwia melaairaaalu, ɔtu betere tikipó. ²⁰ Doasi be hulua aǝró *wain* ɥei ɔtere tikipaae taae deratepa, atimané ɥeɥya ɥeɥya yaletikimó, samea doasi sókó felepó. Atéro sókó fele sameata, ɥei kaae dukulé holóló, *hos* hupuné ɥalo aǝmó depa sale ɔleta, 300 kilomita sypó.

Węikeró ensel-rapené ɥeikeró doasi sekęi alarape tapa kelaleti

15 Téró ɥalo kelalemó, hepen bemó mo doasi bete mole ala wisinaale yairemó dere ala epa kelalepó. Ai kale kelale alata, i ape. Węikeró *ensel*-rape dokę mo kemeróturaalu so ɥhɥ feapaae dowi sekęi ala melaaire ɥeikeró tapa kelalepó. Ai kemeróturaalu dere fota, ti Kótóné ama fopaae buóló kwia melaaire alarape mo ti kemeróturaalu, i ɥeikeró alarapené kemeraalopó. ² Téró ɥalo kelalemó, *klas*-ró sitamo hosekéróló aleale ɥei kęla kaae belerepó. Ai ɥei fóku ɔmóta, so ɥhɥ mo fea hęle ęla kaae daae mupa kelalepó. Ti aimó daae mole so ɥhɥta, kale syaae kaae ęlaró ę sypóló aleale asotamokélé, ama doimó sere *namba*-kélé, ai alarapetamo bóe dóló ɥeteróló wale so ɥhɥpó. ³ Kótóné ai daae mole so ɥhɥpaae male *kita* kaae ęlarape taruraalu, Kótóné kutó diratere ɥhɥ Moses-ró kale *Sipsip* hupu maletamo dolęanóló du betale wole fo i ape.

"Mo doasi fotokę bole Tale Kótóo, naao du betere alata, mo doasi sira yaai dere ala du beteraǝó.

Take keké nale alimó kaae sóró bitiré waletiekélé, mió i alimó bitiré faaireteiekélé, ɥeteróló kaae tare Taleó, ɥata, naao ere alatóro sya furaalu, mo dono taletu beteraǝó.

⁴ Tale-ó, ɥhɥ me de ɥapaae winé sukutu, naao ere alamó naao doi doasi muaalomeipóló de?

Betę ɥhɥkélé ɥę kaae bitini, ɥata dowi alakélé muni, mo kae betere Talepó.

Kae kae hae kwiamó betó mole so ɥhɥ ɥę beterepaae wóló, ɥę aǝmó sukóló bitu, Doa Tale-ó yóló dukirótu betaalo ai ape.

Ti noatepae, naao mo donoyóló taletu betere alarape take hiróló mualetei, mió so ɥhɥ feané kolópoló hąkeamó muló beteraǝó," yalepó.

⁵ Ai alarape yóló kemetepa kelalemó, ó hepen-mó momatere be tų tukwę fóló molepó. Ai momatere beta, Kótóné ama so ɥhɥ tao saalopóló dirii fo muló betere kuti bepó. ⁶ Téró kelalemó, kale ɥeikeró *ensel*-rape atimané ɥeikeró sekęi alarape tawóló ai momatere bemó sókó walepó. Atimané deró betere kutita, mo ɔ tekée fóló kasa kasai *linen* kuti deróo, *kold* *kanané* dokale to atimané deró betere kuti ɥeteróló bopemó sóo, epa kelalepó. ⁷ Téró, kale ɔyóro betere ęlarapekó betęné kale ɥeikeró *ensel*-rapepaae *kold* *kanané* aleale ɥeikeró okopoi nukurape dokęralepó.

Ai nukurapemó, mo ti betó tare Kótóné ama kwia melaaire fopaae butere ala ɥęayóló molepó. ⁸ Kótóné ama ere ala wisinaale hąkearatere alaró ama doasi fotokętamóné momatere be dolomó sukuli kaaróló ɥęaneteiné, ɥhɥ fókélé mo enénipó. Kale ɥeikeró *ensel*-rapené tare ɥeikeró dowi sekęi alarape melóló kemnipatei, ai be dolopaae folo hapale honénipó.

Kótóné fopaae bole ala belere okopoi nukurape

16 Téró ɥalo wosalemó, momatere bemó sókó wale foné kale ɥeikeró *ensel*-rapepaae fo fakeyóló duraalu, "Kótóné fopaae buluraalu kwia melaaire ala okopoi nukumó beleróló diaaę ai taretei, haepaae sunée deręle fae," yalepó.

² Ai fo depa, kale kolosale *ensel* fóló ama tare okopoi nukumó belere ęla sóró fóló, haepaae sunée deralemó, kale syaae kaae ęlané siri eróló, ama aso aǝmó sukóló betó mole so ɥhɥné tikimó, dotopo yóló mo doasi dele su betaaire sonaalei humu fulu deralepó.

³ Téró kolosale noma *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla doasi ɥei kęlapaae sunée deralemó, kale ɥei mo sameatóro alée felepó. Ai sameata, mo ti sukęle ɥhɥné samea kaae hękoloipó. Até yaletikimó, ɥei kęla tuęmó betó mole ęlaraperó ere ęlarapetamo mo fea sisiraae felepó.

⁴ Téró, kale ɔyó noma *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla, doasi fole ɥeiró ęmale ɥeirapetamopaae sunée deralemó, samea alée felepó. ⁵ Téró ɥęlo wosalemó, kale doasi fole ɥeirape kaae tare *ensel*-né duraalu,

"Naao taletere alata, mo donotóro tale yóló kwia materetei mo wisirapó.

Ti noatepae, ɥata takekélé betóo, miókélé betóo iru, dowi ala mo betękélé munire Tale beteraǝó.

Téru, fo tokętamo yóló tale yóló kwia matere alata, mo donoyólótóro ti ai yale ape.

⁶ Ti noatepae, naao kae betero betere so ɥhɥró naao fo eratere kóló ɥhɥrapetamo dale kwia tokę móturaalu ai sókó fele samea nępóló materetei, mo donorapó," yalepó.

⁷ Téró ɥalo wosalemó, Talepaae moma yóló simó sukýlaa dalatere tikimó etei fo yalepó.

"Mo doakale fotokę bole Tale Kótó-ó, ɥata mo fotóro bulu, naao tale yóló kwia matere alakélé mo donotóro ɔpó," yalepó.

⁸ Téró, kale ɔyó *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla suka betepaae sunée deralemó, siné so ɥhɥ dolo baalu sorokó faaire fotokę mené sýmó melalepó.

⁹ Atéro dokole si supuné atima tiki turó baalu sorokó felepó. Até dere supumó, Kótóné doi doróló ę eratere fo du beterepó. Atimapaee atei kaae susupui ala eratepatei, atimané du betere dowi ala taaróló, tuę tiki fetenipó. Téruuraalu, Kótóné doi doasi muępóló eraaire alakélé hýyóló, dowęae fu betalepó.

¹⁰ Kale apo *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęla, kale syaae kaae ęlané ɥeteróló kaae tare tikimó sunée deralemó, ai hae kwia fea dilikiyó felepó. So ɥhɥ

supumó atéro kakutu bitu, atimané hapetei turukóló nuku betalepó. ¹¹ Atimané tikimó daae mole humu dotoporó siné dale deteraatamomó kakutu bituraalu, hepen bemó betere Kótóné doi doróló, tekani fo du betalepó. Tétu, atimané yale dowi ala taaróló tuę tiki feteyóló betaalo hýyóló, dowi ala yaaitei dowąae fu betalepó.

¹² Kale apomi *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęła doasi fole Yupretis węipaae sunée deralemó, kale suka hoterepaaeróló tęteróló kaae dilikiyó mole topo whįrape waaire tų mulóturaalu, kale węi tiki dikąlepó. ¹³ Téro yąlo kelalemó, sore dowi keperape sepéerape kaae beterepó. Ai dowi kepe atima, me wuli disóné ęlómó sókó wóo, me syaae kaae ęlané ęlómó sókó wóo, me Kótóné fopóló kapala fo yó matere whįné ęlómó sókó wóo, yalepó. ¹⁴ Ti ai keperapeta, kae kae kelemei alarape erótu betere sekęrapepó. Doa fotokę bole Tale Kótóné ama tukóló muló betere doasi be dęmó, Taletamo bóe daaire whįrape mei yaęsóró, i hae kwia feamó tęteróló kaae dilikiyó mole topo whįrapepaae bóe daalopa ape yóló, dape siré kutu beterapó.

¹⁵ "Tęrapa ęta, ęlémi nokole whį kaae waalo ai ape! Atęyaalopa, whį me de noke fió muni turukó holóló bitu, ama deratere kuti ą betere tikimótóróti muló betae. Atétere whį ą Talené wisiró beterapóló hajné sukąalo ai ape.

Ti noa yaęsóró mei, ama tiki daapi hąle furaalu hale yaęsóró dapó," yalepó.

¹⁶ Téro, atima fóló kale topo whįrape dape siré kwęyóló, Israel fake so whįné Hibru foné doi muló betere, Armakedon haepaae tourąle walepó.

¹⁷ Téro kale węike *ensel*-né ama tare okopoi nukumó belere ęła są tó tuąmó sunée deralemó, kale momatere be tuąmó tęteróló kaae tare doasi betere tikimó fo fakeyóló duraalu, "Mió ai kemeyale ape!" yalepó. ¹⁸ Ai fo yalemó, epée fitąa yóo, be są kili kili yóo, doasi sapalaa dorowóo, mo doasi bao yóo, yalepó. Take i haemó betale so whįné etei kaae bao depa mo kilinipó. ¹⁹ Ai bao duraalu, kale doasi be hulua tekeyóló sore fake daane fóo, i hae kwia feamó tę mole doasi be huluarapekélé kolokóló doropóo, yalepó. Kótóné kale doasi doi mole Babilon tuę muturaalu, ama dowi fopaae bole *wain* węi wutimó tepeyóló, kale so nępóló melalepó. ²⁰ Węiné bopéróló daae mole hae kwia fea daani, alu yó molepó. Doasi daae mole hasi fosórapekélé kelalemó daani, aluyó molepó. ²¹ Ó sąmó doasi *ais* kapo du kaaené whįrape tęiya yaai dorowalepó. Ai dorowale *ais* kanerape sekę dąleta, 50 *kilogram*-pó. Atimapaae atei mo dowi sekęi ala erateremó, Kótó eróló tekani fo du betalepó.

Syaae kaae ęła tó mó betere somó yale fo

17 Téro, kale węikeró okopoi nuku tare *ensel*-rapekó betą ę beterepaae wóló duraalu, "Kale węirape tó mó betere doasi doi mole nópu nokole soné dere alamó, kwia melaairetei yąlo yąpaae yó melaalopa ape. ² Ai sota, i hae kwia fea tęteróló

kaae tare topo whįrapetamo nópu nuku betalepó. Téro, kale soné i hae kwiamó betó mole so whįkélé, nópu nokole *wain* węi melale tikimó topo doyóló keyaa fu betalepó," yalepó.

³ Téro, ę kale Dęi Kepe Wisi tuąmó betepa, *ensel*-né so whįkélé bitini hąle kópu kąae fi tikipaae beleyóló sóró felepó. Aimó bituraalu kelalemó, betą so mo sonaai syaae kaae ęła tó mó beterepó. Ai syaae kaae ęlané ama tiki turó, Kótó aęratere doirape aęyó bopéróo, węikeró toporape daayóo, naase tamo sekęrape daayóo, epa kelalepó. ⁴ Kale soné ama kutita, mo sonaairó sukutąitamó deróo, ama aure ęlarapekélé, *kold kapané* alealeteiné hęre hęre yóo, mo doasi *moniné* sere kasa kasai kaneró du dui meleketamo sóo, erépó. Ama naasené tare *kold kapané* aleale wuti dolomó ke-laalokélé mo sonaalei ęlaraperó ama nópu nokole alané bólutamo deyóló fąną beterepó. ⁵ Ama kinóló mole doi kutirimó aęęretei i ape.

DOASI BABILON-TA, NÓPU NUKU BETERE SORAPERÓ I HAEMÓ MOLE KELAALO MO SONAALEI ALARAPETAMONÉ HAMAPÓ.

⁶ Téro yąlo kelalemó, Kótóné ama kae betero betere so whį atimakótei, mepaae Yesuné yale ala i ape yóló yó melateremó dale so whįné samea naletikimó kale so ą topo doyóló keyaa fu beterepó. Atétere ala kolóló, ę sira yale sųpó. ⁷ Atétepa, kale *ensel*-né ępaae duraalu, "Yą noatepa siratu bitute? Ai węikeró topo daayóo, naase tamo sekę daayóo, ere syaae kaae ęlaró ama sisó tó mó betere sotamoné kinóló mole ala bete yąlo yąpaae hąkearóló yó matapa wosae. ⁸ Naa kelale syaae kaae ęlata, take betaleteti, mió bitinipó. Tępatei, take mo apaae derepale wosono dolomó sókó holóló, ą doraai dąle muló betere tikipaae faalo ai ape. Mepaae so whį i haemó bitu, atimané doi take keké nale alimótei mo ti betere *buk*-mó munipó. Atére so whįné kale syaae kaae ęła kilituraalu, doasi sira yaalopó. Ti noatepae, take ą betepa kolóo, mió bitini alu yóo, nalo momó sókó wóo dereteinépó.

⁹ Naa ai kelale alata, mo kisipa tiki fosó fosóyóló dotoróę fale whįné betą bete tokóló kolóló tuęnérapó. Kale węikeró toporapeta, ti kale soné ama ero dée daalóló betere węikeró hae durapepó. ¹⁰ Me beteta, ti kale tęteróló kaae tare węikeró doasi topo whįrapepó. Ai węikeró whįrapekó, aporó whįrape atimané tęteróló kaae tare ala kemeyalepó. Até yóló betą whįné tęteróló kaae tare ala betą hąle erapó. Atépa, nalo me whį wouraalu, ama tęteróló kaae tare ala sawa sukamó maaté kaae tawaalopó. ¹¹ Ai kale syaae kaae ęła take betaleteti, mió bitinipó. ąta kale tęteróló kaae tare węikeró doasi topo whįrapekótei, ąkélé atimata-mo touróturaalu bokówalerópó. Ai węikeró topo whįrapetamo betąmó betereitei, ą doraai tukóló muló betere alapaae fu beterapó.

¹² Naa kelale naase tamo sekęrapené beteta, naase tamo tęteróló kaae tawaaire doasi topo whįrapepó. Ti mió atimané tęteróló kaae tawaaire ala sini, tęyópó. Take atima doasi doi muępóló mené sóró beteraalopó. Atéro sóró beteratepa, kale syaae kaae ęlatamo betą bitu, sawa sukamó tęteróló kaae tawaalopó. ¹³ Atima

fea mo betą kisipatóró muóló, kale syaae kaae ęlapaae naaotóró kaae tawae yóló, fotokęró tęteróló kaae tare alatamo melaalopó. ¹⁴ Ai fakerape atima touyóló kale *Sipsip* hupu maletamo bóe daalopó. Téyaalotei, kale *Sipsip* hupu malené atimatei dóló tęteraalopó. Ti noatepae, ąta i haemó betó mole talerape tęteróló kaae tare Tale betóo, mepaae hae kwia tęteróló kaae tare topo whįrape tęteróló kaae tare topo whį betóo, erapó. Atéru, ą sya fóló ama ala eró tare so whįta, ti ą-tamo betąmó betaalopó. Atimata, ama ape yóló sókó su yóló, kae betero betere so whįpó," yalepó.

¹⁵ Téro, kale *ensel*-né ępaae duraalu, "Kale nópu nokole so betere węirapené beteta, i ape. Kae kae tiki daae mole so whįkélé, kae kae touró betere fakekélé, kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare so whįkélé, kae kae be fo bole so whįkélé mo fea tómó, ai so ą beterepó. ¹⁶ Kale syaae kaae ęlaró naase tamó sekęrapeta-moné kale nópu nokole so hęróló, bóe daalopó. Atéru, ama kuti fea sorokóló taae faróló tiki daapi hąle betepa, ama tiki mi fea sorokóló nóló diri hąle simó sukųlaa dępóló biliraalopó. ¹⁷ Ti noatepae, kale naase tamó sekęrape atima fea fo dokóló betą tuę mutu, atima tęteróló kaae tare fotokę kale syaae kaae ęlapaae melaalopó. Até yaaire alata, Kótóné ama eraalopó yóló muló betere fo dokonótu mo erępóló, atima tuąpaae bulaalopó. ¹⁸ Naao ai kelale sota, i haemó betó mole topo whįrape tęteróló kaae tare doasi doi mole be hulupó," yalepó.

Babilon kolokóló derepele fo

18 Ai ala yóló kemetepa, me *ensel* hepen bemó dorowou betepa kelalepó. Ai sekęné, fea ala ama tęteróló kaae tawóló beterepóló, mené ą sóró betero beterepó. ą tuąmó ere kokęné sini dę wisinaale i hae kwia feapaae dęralepó. ² Téro, kale sekęné mo doasi fo fakeyóló fotokęiné duraalu,

"Ai kolokó dorowóló mole ape! Kale doasi doi mole be hulua Babilon kolokóló dorowóló mulapó.

Ti ai sota, dowi keperape betere be alée fóo, mepaae kae kae dowi keperaperó hękolo yóló kelaalo mo sonaalei barapetamo, betere tiki alée fóo erapó.

³ Ti noa betené mei, hae kwia kae kaemó betó mole so whį ai soné ama nópu nokole ala tokóló yateiné *wain* węi nóló, keyaa fu dere kaae du betalepó.

I hae kwiamó betó mole so whį tęteróló kaae tare topo whįrapekélé, kale sotamo nópu nukua yalepó.

Ai soné ama doasi nélire alané, i hae kwiamó ęla ęla dotonóló duputu betere so whįné *moni* mo dekéro siré feleteiné néli whį betalepó," yalepó.

⁴ Téro hepen bemó me i fo depa wosalepó. "Yąlo so whį-ó, ai sotamo betere so whį kua dolomó betereitei taaróló sókó ape.

Ama du betere dowi alarape diąpaae tokó melótu-raalu, ama saaire dowi sekęi alarape diąkélé saęsórópa, taaróló ape.

⁵ Ti noatepae, ai soné Kótóné yóló muló betere fo tikale dowi ala muté holóló, hepen bepaae sókó horapó.

Atéremó, melaaire dowi kwia Kótóné keteréni, kisipa hąle yó tarapó.

⁶ Kale soné ama melatua yale węi ąpaae tokó mótu, ama male sų tómó me beleróló ątei nępóló melae.

⁷ Kale so ą doasi doi mulapóló, wisi wisi ęla dekeró nuku betale sųtóró, susupui alaró dekęné sukutere alatamo sępóló melae.

Ama tuę tiki tuąmó bopé fake dere ala bulu, 'Ęta, mo doasi tęteróló kaae tare topo so betereiteiné ę wulia so betepapakó woletere ala enénipóló,' kisipa mutu beterepó.

⁸ Atéreteiné, mo betą sukamó ama sępóló dąle muló betere sekęi alarape hąsókó feni, mo saalo ai ape.

Ai alarapeta, i ape. Sukutere alakélé, dekęné sukuteraalu wole yaaire alakélé, wotené sukutere alakélé, tiki siné dóló sukųlaa dokole alakélé, ai ala fea mo am-atóró saalo ai ape.

Ti noatepae, ai somó dowi kwia melaaire Tale Kótóta, mo doasi fotokę bole bete Talepó," yalepó.

⁹ Ai sotamo nópu nokole ala yóo, ama wisi wisi ęla sóo, du betere tęteróló kaae tare topo whįrapené ai kale so dukuraalu, hotere sukuli kelalepó. Atétepa, atima kale so dekęné sukóló woletu betaalopó. ¹⁰ Kale so atéro duku bitu, susupu sóró kaketu betere alamó, atima wituraalu, tika mo umó daae mulu, i fo yaalopó.

"Mo doa wió! Doasi doi mole be hulua-ó, wió yae!

Doasi fotokę bole be hulua Babilon, ą doraalopóló tukóló muló betere alata, betą sukakelemótóró mo ti doróló ai kemeyale ape."

¹¹ I hae kwia feamó ęla ęla dotonóló duputua yale whįrapené kale so dokole kolóló, dekęné sukuteraalu, moló-u yaalopó. Ti noatepae, atimané ęla ęlarape take yale kaae whįrapené momó kae duputimipó. ¹² Atimané atéro dotonótu betere ęla ęlarape i ape. *Kold kapa, silpa kapa*, doasi *moni* sere kasa kasai kanerape, meleke kaae, du dui ęla, *linen* kuti wisinaale, sukutai kuti, *silk* kuti, sonaai kutikélé, fetera kaae ęla *sitron* nikélé, hupu sekęné aleale kae kae ęlakélé, doasi *moni* sere nikélé, *brons kapa, aiyon kapa*, be tętere kane fake wisinaalekélé, *sinamon* fetera kaae ęlaró mepaae kae kae fetera kaae ęlatamokélé, simó bilitepa felé kęlaa wale ni sekaę kaae ęla mura ni fękélé, *frenkensense* ni fękélé, *wain* węikélé, *Olip* ni duné aleale *welkélé, flawa* wisinaaleró *whit*-tamokélé, *bulmakau* hupuró *sipsip* huputamokélé, *hos* hupuró ama sųyóló só kotere ęlatamokélé, wae sóró kutó diratere so whįró hąle mo betere so whįtamóné tikiró asotamokélé dupu yaalopó.

¹⁴ Atimané i fo yaalopó. "Naao senée du betale ni du mo ti aluyalepó. Naao wisi wisi ęlaró néli butukutu betale ala wisinaaletamo aluyaletiné momó kae ke-laalomeipó." ¹⁵ Téro, ai kale dosąayale ęla ęlarape dotonóló néli botokó fu betale whįrape atima kale so doasi susupu sóró kaketu betere alamó, atima wituraalu, tumó daae mulu, dekęné sukóló fakeyóló etei wole fo yaalopó.

¹⁶ "Doasi wió yae! Doi mole doasi be hulua-ó,

yą tuąmó betó mole so whjné aure ęla ęlarape i ape. *Linen* kuti wisinaalekélé, sukutęi kuti, sonaai, *kold kapa*, doasi *moni* sere kapó du dui melekerapetamoné au wisinaale yóló néli whj betaletai, mió wió yae.

¹⁷ Doasi *moni* sere wisi wisi ęla fea hąleke sukamótóro doyóló ai kemeyale ape.

Doasi węi nuku só kotere so whjkélé, ai nukumó kotere so whjkélé, nuku tuąmó kutó ditere so whjkélé, *moni* saaire kutó ditere so whjkélé, mo fea tumó kese anóló daae muaalopó."

¹⁸ Kale so dukuraalu hotere sukuli kolóló, atimané i fo yaalopó. "Atei kaae doi mole doasi be hulua wisinaaleta, me kae mei, mo betątóro tęnapó," ¹⁹ Atétepa, dekené sukuturaalu, atima hae diyóló, etei wole fakeyóló du betaalopó.

"Wió! Doasi doi mole be hulua-ó, wé! naao teyae.

Ai soné doasi węi nuku talerape atima *moniné* doasi néli whj beteralepó.

Téyale sotei, hąleke sukamó ą mo ti doyalépó.

²⁰ Ó hepen bemó betó mole doasirape-ó, ai sopaae eratere alamó dią hajné sukutu betae.

Kótóné dowi ala kemeróló kae beterale so whjkélé, *aposel* whjrapekélé, Kótóné fo eratere kóló whjrapekélé, hajné sukutu betae.

Ti noatepae, ai soné diąpaae erale sekęi alamó, kwia Kótóné ąpaae tokę melalepóló, dią hajné sukutu betae."

²¹ Téró, doasi fotokę bole *ensel*-né mo doasi kane fake tao sóró doasi węi kęla tópaae taae deróló duraalu,

"I doasi kane taae derótu dere kaae, kale doi mole Babilon be hulua kolokó dorowóló, mo ti doratere be, momó kae tęyaalomeipó.

²² Yą tuąmó *kita* kaae ęlané halekélé, wole fokélé, fó wutiné haleró *kapané* aleale ukulumó wutiné haletamo momó kae wosaalomeipó.

Be tętere ala ó nuku wisiratere ala ó kae kae fosó fosótere whjrape mo feata, Babilon yą tuąmó mo kolókéle yaalomeipó.

Whiti o du derąketuraalu, kane fakené halekélé, momó kae wosaalomeipó.

²³ Kale *lamp* sąné dęrótu betereitei, momó kae dęraalomeipó.

Soró whjtamo dokóló ęla deturaalu, hękese detere fo momó kaae wosaalomeipó.

Naao ęla ęla dotonóló duputua dere whjrapeta, i haemó doasi doi mole whjrapepó.

Naao isi whjné dere alané kae kae *Gavman*-né tęteróló kaae tare aąmó betó mole so whjkélé, fea kępaae ąlisóró fu betalepó.

²⁴ Kale so tuąmó, Kótóné fo eratere kóló whjrapekélé,

Kótóné ama kaae betero betere so whjkélé, bónen mepaae i haemó betó mole so whj dale sameakélé ą tuąmó mupa kelalepó," yalepó.

Talené doi hale sóró horępóló yae!

19 Ai ala yóló kemetepa wosalemó, ó hepen bemó so whj mo hąle ęla kaae wó muluraalu fo tiki whaa du betalepó. Atéro duraalu,

"Talené doi hale sóró horae.

Mo ti aluyaąsóró tao sere alakélé, ama ere alané doasi doi mole alakélé, fotokę doasi bole alakélé, bete Tale dąné Aya Kótó ątórótípó.

Ti noatepae, ama taleyóló só deratere ala hęko ini, mo alatóró sya furaalu, dono taletua dapó.

² Atéturaalu, kale doasi doi mole nópu nokole soné ama du betale alané i haemó betó mole so whj kępaae faróló doralepó. Até yale alamó, Kótóné ama kutó diratere whjrape dóló sókó fale sameamó kwia tokę malepó," yalepó.

³ Téró atimané momómo fo fakeyóló duraalu, "Talené doi hale sóró horae.

Kale so duku bituraalu hotere sukuli tukókélé ini, hąle holótóróti tarapó," yalepó.

⁴ Ai fo deremó, kale 24 whj disiraperó kale doyró betere ęlarapetamo kale tęteróló kaae tare doasi betere tikimó deraapisa fóló fió mulu fo fakeyóló duraalu,

"Mo kée, Talené doi hale sóró horępóló yae!" yalepó.

⁵ Tétepa, kale tęteróló kaae tare doasi betere tikimó sókó wale foné duraalu,

"Talené kutó diratere so whjrape-ó, dią ąpaae winé sukóló, doasi doi mole so whjró doi munire so whjtamo feané dą tęteróló kaae tare Kótóné doi hale sóró horótu betae," yalepó.

⁶ Tétepa yąlo wosalemó, so whj mo hąle ęla kaae wó muluraalu dere fo tiki whaata, mo doasi węi doų kąatu dere hu kaaeró doasi be sapalaa dere kaaetamo yóló duraalu,

"Talené doi hale sóró horae.

Dą kaae tare doasi fotokę bole Kótóné ęla ęla fea amatóró tęteróló kaae tareteiné ama doi hale sóró horae!

⁷ Dą fea hajné sukóló hękeseturaalu, ama doi doasi muępóló hale sóró horaalopa siępe.

Ti noatepae, kale *Sipsip* hupu malené so dokaaire be dę sókó wapa, kale sekęné dokaaire soné ama auyaaire ęla ęla donoróló muló beteralepó.

⁸ Kale so ą derępóló, fokó fale dęi *linen* kuti wisinaale melalepó," yalepó.

Ti ai kale dęi *linen* kuti wisinaaleta, Kótóné ama kae betere so whjrapené du betale mo donoi alapaae dó faróló erapó.

⁹ Tétepa, kale *ensel*-né ępaae duraalu, "I fo aseyae.

Kale *Sipsip* hupu malené so dokaairaalu, ęla deyaalopa ape," yóló dape sere so whj mo doa hajné sinępóló yae. Téró ama duraalu, "Ita, Kótóné ama kólómó sókó wale fotóró dapó," yalepó.

¹⁰ Até deremó, ę ama hó aąmó deraapisa fóló fió mulu, ąpaae moma yaai yalepó. Atéyalemó, ama duraalu, "Atékese! ęta, yąró Yesuné yale ala mopóló eró tare so whjrapetamo dą betą kutó diratere sekępó. Térapa,

Kótó aqmó sukóló bitu, ąpaae betą moma yae. Ti noatepae, Yesuné yale ala etérópóló yó matere alané Kótóné kóló whjrapené dere fo fea bete hąkearótu beterapó," yalepó.

Dei hos hupu tómó betą seké whj betepa kelale fo

¹¹ Téro yąlo kelalemó, hepen be tų tukwę fóló, dei hos hupu ę daalepaae anóló daalepó. Ai hupu tómó betere whj mo foné betetóro bitu, Talené ala eró tare Seképo dua dapó. Ai sekénéta, fo tokóló taletere alaró bóe dele alatamo, mo donotóro dua dapó. ¹² Ama keleta, mo si mi kaae buóo, ama topomó kale teteróló kaae tare doasiné deró betere topo taorape deróo, erepó. Ama tikimó aseyóló muló betere doita, mo whj betąnékélé tuęni, ama betą tuęrapó. ¹³ Ama deró betere kutita, samea belere dolopaae deróló sókó sale kuti deró beterepó. Ai sekéné ama doita, ti Kótóné fopó. ¹⁴ Hepen bemó bóe dele *amirape* atimané deró betere kutita, mo fokó fale tikimó dei *linen* kuti wisi-naale deróló, dei *hos* hupurape tómó betóló, kale sekéné sisómó wó tarepó. ¹⁵ I hae kwia feamó betó mole so whjtamo bóe dóló teteraairaaalu, bóe dele fosó sepake ama kólómó sókó wapa kelalepó. "Amata, *aiyon kapané* aleale nópulu taru, haemó betó mole so whj fea ama teteróló kaae tawaalopó," Ai sekénéta, mo doasi fotokę bole Kótóné dowi fopaae buló, kwia melaaire *wain* képi du wej dętere tikimó tęiya tęiya du beterapó. ¹⁶ Ama deró betere fęloi kutiró *fasatamomó* etei doi asęrepó.

*TĘTERÓLÓ KAAE TARE WHJRAPE KAAE TARE DOASI BETÓO,
I HAEMÓ DOASI ęLA ęLA TALERAPE TĘTERÓLÓ KAAE TARE
TALE BETÓO,
erapó.*

¹⁷ Téro yąlo kelalemó, betą *ensel* suka ke tómó daalu, kale sikimó sę kotere barapepaae fo fakeyóló duraalu, "Kótóné ama doasi ęla deyaalopa, dią fea betąpaae touręle ape. ¹⁸ Ti hęle mei, Kale teteróló kaae tare doasi whjrapekélé, diki tare whjrapené topo whjrapekélé, mo doasi fotokę buló bóe dele whjrapekélé, *hos* hupuraperó ai hupu tómó betóló kotere whjrapetamokélé, mo hęle betere so whjraperó wae sóro betere so whjrapetamokélé, mo doasi doi mole whjraperó doi muni hęle betó mole so whjrapetamokélé, i dosąayale so whjrapené tiki mirape dią naasepólópa, touręle ape," yalepó.

¹⁹ Téro yąlo kelalemó, kale *hos* hupu tómó betóló wale whjro ama bóe dele *amirapetamo* atima daae molepaae, kale syaae kaae ęlaró hae kwia fea teteróló kaae dilikiyó mole doasi topo whjrapetamokélé, atimané bóe dele whjrapekélé touyóló, bóe daai wou betepa kelalepó. ²⁰ Téyaletei, kale syaae kaae ęlaró, Kótóné ama kóló whjpoló kapala fo yó matere whjtamo tawóló dokóló mulalepó.

Ti ai kale kapala fo yó matere kóló whjné kale syaae kaae ęlané doi doasi muępóló kae kae kelemei alarape erótu betalepó. Ti ama ai kelemei alarape yó melaetikimó, syaae kaae ęlané siri sóo, ama aso aqmó sukóló bituraalu, dukiratere fo yóo, du betale so

whjrape kópaee fępóló dilikitu betale whjpo. Téro, ai kale dokóló mulale sekę tamo, betepatei doasi *sulpa* si duku betere wej kęla belerepaae taae deralepó. ²¹ Té-turaalu, atimaamoné bóe dele whjrapeta, kale *hos* hupu tómó betóló wale whjné kólómó sókó wale sepa-kené mo fea dóló muó mupa, barapené tiki mi nóló depe watamo fua yalepó.

1,000 ba fo tuąmó yaaire ala

²⁰ Téro yąlo kelalemó, ó hepen bemó *ensel* dorowou betalepó. Ai sekéné ama naasenéta, mo apaae derepale osono dolo tų kinaaire *kiró* mo doasi *sein* képitamo tarepó. ² Ai *ensel*-né kale wuli disó botokę sóro tawalepó. Ai disóta, mo taketi bitiré wale wulipó. Ama doita, Satan ó Kótótamo bóe du betere dowi kepepó. ą dokóló muló betepa 1,000 ba fopi kemeraairaaalu dokalepó. ³ Téro, *ensel*-né kale wuli disó tawóló, mo apaae derepale osono dolopaae sóro taae deróló, tų kinóló diriratere ęlané mo ti diriralepó. Ti aita hęle mei, i hae kwiamó betó mole so whj ama momó kae dilikóló kópaee falaęsóró, 1,000 ba fo tuąmó hęle beteralepó. Ai ba forape kemetepa, kijlipaae sawatamo sukamó maaté ą sókó daalóló, hęle beterópoló eraalopó.

⁴ Téro yąlo kelalemó, teteróló kaae tare doasi betere searapemó fo tokęyóló taletere whjrape betó molepó. Aimó, Yesuné yale alarape i ape, yóló yó matere foró Kótóné fotamo yó materemó, depa tikale so whjné keperapekélé, betó mupa kelalepó. Ti ai so whjrapeta, syaae kaae ęlaró ama asotamo aqmó sukóló bitu, dukiratere fo ini yóo, ama siri atimané kutirimó ó naasemó dakeratere hę dua yóo, yale so whjrapené keperapepó. Ai sekęrape atimata, kepaayóló bituraalu, Yesu Kerisotamo betąmó 1,000 ba fo tuąmó teteróló kaae taté fępóló sóro beteralepó. ⁵ Téro, kale hęle sukęle whjrape atima hapale kepaani, 1,000 ba fo kemeyale kijlipaae, ti kepaayóló betó muaalopó. Ti aita, folosóro kepaayóló bertereteipó. ⁶ Ai kale folosóro kepaayóló betere so whjta, Kótóné ama kae sóro beteró bertereteimó, mo hajné sukóló betó mulapó. Tamó dakoróló sukutere alané atimapaee me sekęi ala eranénipó. Tėni, atima Kótóro Yesu Kerisotamopaae momaratere so whj bituraalu, ątamo betąmó teteróló kaae taté fóló 1,000 ba fo kemeyaalopó.

Satan doasi dele tuąmó beteraaire fo

⁷ Téro ai kale 1,000 ba fo kemetepa, Satan ą *dipula* beteraletei fępóló sókó daalaalopó. ⁸ ą atéro sókó daalatepa furaalu, i hae detene fale doęró kwiamó betó mole Kok fake so whjro Makok fake so whjta-mokélé dilikóló, dape siré kweyóló bóe daai, betąpaae touręle waalopó. Ti ai so whj, fea touróturaalu, wej atiką sępó. ⁹ Ai tourale *amirape* atima, delaapemó daayóló doasi mulure hae tiki mo sęróló wou, Kótóné ama so whj betere tiki boperóló betó molepó. Ai so whj betere tikita, ti Kótóné ama yaala sókó fóló mole be hulupó. Atima atéro be naai boperęle wóló betó

molemó, ó hepen bemó si sókó dorowóló atima mo fea doló kemeralepó. ¹⁰ Ai kale siné doló kemerale so whj dilikąle Kótótamo bóe du betere dowi kepe ąta, kale *sulpa* si dó tare wej kęla belerepaae taae deralepó. Take kale syaae kaae ęlaró Kótóné ama kóló whjóló kapala fo yó male whjtamo taae derale kaae ąkélé atéro taae deralepó. Atima atéro bituraalu, dikitamokélé, dętamokélé, doakale dele doasi sóró kaketu betere alata kemekélé ini, hąle yótóróti tawaalopó.

Sukąle so whjtamo fo tokóló tale yaaire fo

¹¹ Téró, kale tęteróló kaae tare doasi betere dęi sea kolóo, ai sea tó mó betere sekę kolóo, yalepó. I haeró sątamota, ai kale doasi kilitu botokó feletei, kinaaire tiki meipó. ¹² Téró ąąlo kelalemó, take sisiraae fele doasi doi mole so whj ó doi munire so whj, doasi betere tikipaae anóló daae molepó. Atima atéro daae mole tuąmó, *buk*-rape dąae faróló muó molepó. Me dąae faróló mole *buk*-ta, mo titóróti betó tare *buk*-pó. Take kale sisiraae fele so whjrape atimané yale alarape fea kale *buk*-rapemó asęyóló moletei, kolóló taleyalepó. ¹³ Kale wej nóló sisiraae fua yale so whjta, doasi wej kęlané dotonale holóo, mo sukutere so whjrape fóló betere bemó betó mole so whjkélé, ti ai benétei dotonale wóo, sukutere alané tao tare so whjrapeta, ti ai alanétei dotonale wóo yalepó. Atéro wóló betó mupa, atima dokę feané yale ala donotóró taletua yalepó. ¹⁴ Téró, kale sukutere alaró sukąle so whjrapetamo betó mole tiki kale doasi si duku betere wej kęla belere dolopaae taae deralepó. Ti ai si duku betere wej kęlapaae taae deraleteita, tamoróló sukutere tikipó. ¹⁵ Téró, mo ti betere *buk*-mó doi munire so whj kale si dó tare wej kęla dolopaae taae deralepó.

Kisi Jerusalem be

21 Téró ąąlo kelalemó, me i ala erepó. Take mole haeró hepen betamokélé kemeróturaalu doasi wej kęlakélé kemeralepó. Téturaalu, kisi hepen beró haetamo sókó wóló mupa kelalepó. ² Téró ąąlo kelalemó, dowi ala betąkélé munire kisi Jerusalem be hulua wisinaale, Kótó betere hepen be taaróló dorowou betalepó. Ai be huluané ama ere alata, so seimale ą whjtamo dokaai kolóló kokęné sukj kuti wisinaale derótu dere kaae erepó. ³ Téró ąąlo wosalemó, kale tęteróló kaae tare doasi betere tikimó fo fakeyóló duraalu, "Mió, Kótó ą betere be dorówóló so whjtamo muóo, ąkélé atimatamo betóo, yaalopó. Atéru, atima ama so whjtóró betepa, Kótó atimatamo betąmó bitu, atima tęteróló tare Tale betaalopó. ⁴ Atéro, so whj feané wole kaae ai sekęné helekóló kópuraalopó. Tétu, sukutere alakélé, dekęné sukóló wole dere alakélé, moló hu dere alakélé, dele sere alakélé, momó kae yaalomeipó. Ti noatepae, folosóro yale alarape fea mo ti kemeró bettereinépó," yalepó.

⁵ Téró kale tęteróló kaae tare tikimó betere doasiné duraalu, "Fea ęla fea ąąlo kae kisi aletu beterapó! Térapa, ąąlo i yale fo naao asęyae. Ti noatepae, i dere fota,

mo yaai dere ala dapóló diaąę tuę tiki tiranérápó," yalepó.

⁶ Téró ama ępaae duraalu, "Ai alarapeta, fea ai yóló kemeyale ape. ęta, *Alaparó Omekatamo* bituraalu, kaae sereteiró kemeratereteitamo, mo ętórótipó. Whj me de wej nokole depa, mo ti betó tare tikimó wó tare wej me ęlané dupuni, hąle nópóló ąąlo melaalopó.

⁷ Whj me de ą tų wisipaae faai fełalemó, sesétepakélé hepée taae faróló wale whjné i ęla ęlarape fea take ama saalopó. Téturaalu, ę ą tęteróló kaae tare Kótó betóo, ą ąąlo naale betóo yaalopó. ⁸ Téretei, atimapaee me sekęi ala eraęsóro witu, ę taaróló fele so whjkélé, whjné sotamo dere ala kaae yóló whj hamomatamotei dowi ala du betere so whjrapekélé, whj dele whjrapekélé, nópu nokole so whjkélé, kapo nipaae momatere alaró herei whétamoné whj dele so whjkélé, kapala fo dere so whjkélé, mo fea atima be-taaire tikita, *sulpa* si duku betere wej kęla ai ape. Ti aita, atima tamoróló sukąaire alapó," yalepó.

⁹ Mo kemeróturaalu melaire wejkeró sekęi alarape belere nuku tare wejkeró *ensel*-rapekó betąné ępaae duraalu, "Kale *Sipsip* hupu malené dokaaire so, ąąlo ąąpaae yó melaalopa, kelaai ape," yalepó. ¹⁰ Ai fo deremó, Dęi Kepe Wisiné ę fotokę bulatepa, kale *ensel*-né mo doasi sokore hasi fosópaae beleyóló sóró holalepó. Atéro sóró holóló beteró bituraalu, dowi ala mo betąkélé munire be hulua Jerusalem, Kótó betere hepen be taaróló ai dorowou beterapa, kelae yóló yó malepó. ¹¹ Tétepa ąąlo kelalemó, ai kale be huluata, Kótóné ama ere dę wisinaale dęyó faralepó. Atéro ere dęta, mo doasi *moni* duputere kanené kasa kasare dę kaae erepó. Mo hąle kaponé ere dę kaae mei, *jaspa* kane dę kaaetórótipó. Mo hųkukukélé ini, *klas* kasa kasa kaae yó fi *jaspa* kane wisinaalené ere dę kaaepó. ¹² Ai be huluata, doasi dopóku ópaae horóló deyóló boperó betterepó. Ai dopóku tuąmóta 12-tų dolorape móo, ai tų kaae diliki yóló 12- *ensel*-rape daa yóo, ai tų serekemó 12-Israel fakené doirape asę yóo, erepó. ¹³ Ai dopókumó suka hoterepaaeróló tų sereke sore muóo, suka doropolepaaeróló tų sore muóo, *saot* dępaaeróló sore muóo, *norti* dępaaeróló kélé, sore muóo erepó. ¹⁴ Ai kale be hulua boperóló dere dopóku 12-ró kapo fakerapené mukuté mulaté horepó. Ai 12 mukuté mole kane fake tó mó, kale *Sipsip* hupu malené sóró beteró betere 12 *aposel* whjrapené doi asęrepó.

¹⁵ ętamo kale fo yale *ensel*-né kale be huluakélé, dopóku dereteikélé, tų serekerapekélé fea sųróló dąle saairaalu *kold kapané* aleale dotó tiki tarepó. ¹⁶ Ai be huluata etéro tęyóló muló betterepó. Filipaaró bettereiné dąleró doló faló bettereiné dąletamota, ti mo betą kaaetórótipó. Kale sekęné ama dąle saai tare dotó tikiné be hulua sųróló dąle saleteita, doló faló bettereiné kélé, filipaaró bettereiné kélé, ópaae horeteikélé, mo betą kaaetóro 2,200 *kilomitapó*.

¹⁷ Téró kale dopóku hapólu eretei ama dąle saleteita, 65 *mita*-pó. Ti ai *ensel*-né ama dąle sere alata, me kae mei, mo whjné dere kaaetóro yalepó. ¹⁸ Ai kale be hu-

lua boperóló dere dopókuta, *jaspa* kanené aleyóo, be huluata, ti *kold kapa* wisinaalené aleyóo erepó. Ai kale *kold kapata*, hųkulukélé ini, mo kasa kasa yó fipó. ¹⁹ Ai be hulua boperóló dere dopóku mukuté mulaté hore kapo fakerape auraairaalu, mo doasi *moniné* duputere kae kae kasa kasai kanerapené auró beterepó.

Folosóro kaae suraalu, muló betere mukuté *jaspa* kanené auróo, 2 ti *sapaia* kanené auróo, 3 ti, *kalsitoni* kanené auróo, 4 ti *emerald* kanené auróo, 5 ti *sadoniks* kanené auróo, 6 ti *kanilian* kanené auróo, 7 ti *krisolait* kanené auróo, 8 ti *berl* kanené auróo, 9 ti *topas* kanené auróo, 10 ti *krisopres* kanené auróo, 11 ti *jasint* kanené auróo, 12 ti *ametes* kanené auróo, erepó.

²¹ Kale ai dopóku 12 tų serekerapeta, 12- du dui meleke *perl*-né alée molepó. Ai tų sereke dokęta, mo betę *perl* doasiné alée mulapó. Be hulua tuęmó fale tųta, *kold kapa* wisinaale mo kasa kasai *klas* kaaené aleyóló molepó.

²² Ai be hulua tuęmó Kótópaae momatere be betę kilinipó. Ti noatepae, doasi fotokę bole Tale Kótóro kale *Sipsip* hupu male atimaamota, ti ai be hulua tuęmó ere momatere betórótípó. ²³ Ai be huluamó Kótóné ama ere alané dęró kale *Sipsip* hupu malené dętamo eró betereiteiné, suka dęró wélié dętamo mo yęyę inipó. ²⁴ Ai be huluamó dęyó fale dęné, i haemó betó mole so whį fea diliki dolomó kutu betaęsóró, ai dęné dęraalopó. I haemó tęteróló kaae tare topo whįrape, atima mo kelaalo kokęné sini ala wisinaale sóró wóló ai be tuęmó mulaalopó. ²⁵ Ai be hulua tuępaae faaire tųrape kinókélé ini, mo hęle tukwę faróló muló betaalopó. Ti noatepae, aimó diki dere ala muni, dętóró yó tareiteinépó. ²⁶ Kae kae hae kwiamó betó mole so whįné doasi doi mutere alaró, kelaalo kokęi ala wisinaaletamo sóró wóló ai be hulua tuęmó mulaalopó. ²⁷ Dowi ala mole whį ai be hulua tuęmó sókó faalomeipó. Halei ala dere whįraperó, kapala dilikitere so whį betękélé ai be hulua tuępaae mo sókó faalomeipó. Kale *Sipsip* hupu malené mo ti betere *buk*-mó doi mole so whį betę ai be huluamó fóló betaalopó.

Mo ti betó tawaaire węi

22 Téró, kale *ensel*-né ępaae mo ti betó tawaaire fu betere kikisi węi kelaai ape yóló yó melalepó. Ai fole węita, Kótóro kale *Sipsip* hupu maletamoné tęteróló kaae tare doasi betere tikimó sorokó wóló, ai be hulua tuęmó fale tų seraa fu betepa kelalepó. ² Ai węi fóku uté dęró, ité dętamomó mo ti betó tare ni daalepó. Wélié dokę fea ai niné du oletua dapó. Ai niné ama sókuta, i hae kwiamó betó mole so whį tuęmó mole kae kae sekęi alarape fea i ni sóku fotokęné sųmó wisiranérapó. ³ Take so whįné yale dowi alamó Kótóné erale sekęi ala ai be huluamó momó kae muaalomeipó. Kótóro *Sipsip* hupu maletamoné tęteróló kaae tare tiki ai be huluamó mupa, ama kutó diratere so whįné ama erae dere ala erótu betaalopó. ⁴ Atimané ama kelepa kolóo, ama doi atimané kutirimó asę yó fóo, yaalopó. ⁵ Aimó be dikitere ala momó

kae muaalomeipó. Atima suka dę ó sę dękélé, yęyętere ala mo enénipó. Ti noatepae, atima dę tuęmó beterepóló Tale Kótóné ama ere dęné dęró betaalopó. Atéró bituraalu, betere dokę fea atimanékélé, fea ala fea tęteróló kaae taté fu betaalopó.

⁶ Tale ęta, ama kęló whįrapené keperape tęteróló kaae tare Kótó beterepó. Atéru, mo felekemó eraaitere ala ama kutó diratere so whįpaae ene fópóló, ama *ensel* atima beterepaae dotęyalepó, yalepó.

Yesu walapóló ere fo

⁷ ę mo felekemó waalo ai ape. Kótóné i ala eraalopóló i *buk*-mó asęre fo eró tare so whįta, Kótóné atima wisiralepóló, hajné sukutu betaalo ai ape," yalepó.

⁸ I yale forape wosóo, yale alarape kolóo, yale whįta ę Jon-pó. I alarape yó male kęlipaae ai yó male *ensel* daale tikimó ępaae moma yaai deraapisa fóló fió mualepó. ⁹ Týalemó, ama ępaae duraalu, "Atékese! ęta tale mei, dęmo wusuró Talené kutó diratere whįpó. Nonaarape Kótóné kęló whįrapekélé, kale i *buk*-mó mole fo eró tare so whįkélé, dę fea betę kutó diratere fakepó. Térapa, Kótó aęmó sukóló bitu, ama doi betę sóró horótu betae," yalepó.

¹⁰ Téró, kale dere kaae ępaae momó duraalu, "Kótóné i ala eraalopó ere fo hąkearóló i *buk*-mó asęyóló muló betere fo kinóló mulaęse. ¹¹ Dowi ala du betere so whįta, atima ai alatóró yó tanópoló yae. Kae kae mo kelaalo sonaalei dowi ala du betere so whįta, ti ai alatóró du beterepóló yae. Mo donoi ala wisi du betere so whįta, ti atimané ai du betere wisi alatóró yó tanópoló yae. Me dowi alatamo hosekény, Kótóné ama kae beterepó betere so whį ti atima ai betere kaaetóró betó tanópoló yae," yalepó.

¹² "I dere fo wosae, ę mo felekemó waalo ai ape! So whį dokę feané yale alamó tokę melaai yęlo i tare duputa, ę wouraaalu melaalo ai ape.

¹³ ęta, *Alaparó Omekatamopó*. Folosóro kaae sóró betaleteiró, kemeręle foloteitamota ętórótípó.

ęla ęla fea keké nale betekélé, fea ala touróló kemeratere betekélé, ti mo ętórótípó.

¹⁴ Deróló sókó fatere fęloi kutu fokotu betere so whįta, Kótóné wusiró beterepa hajné sukutu betae.

Ti atétere so whį be dopóku tų serekemó doasi be huluapaae sókó fóo, mo ti betere ni du tokó nóo, yaairetei, mo sųrapó.

¹⁵ Kale dopóku aęró haęrape betó mulapó.

Ai haęrapeta i ape. Whéró hereitamóné whį dele alakélé, kae kae hosó fo ó isi whįné dere alakélé, nópu nokole alakélé, whį dele alakélé, kapala kótóraperó keperapetamopaae momatere alakélé, kapala fo yóló whį dilikęai ekęle du betere alakélé, i dosęayale alarape du betere so whį atima feata, dopóku aęró betó mulapó.

¹⁶ ęta, Yesupó. I kelale alarape Keriso fake so whįné dosęayóló tuę yópóló, diępaae yó male fae yóló yęlo *ensel* dotęyalepó.

Ęta, Depit kaayale beteró ama deté fele naalené naaletamopó.

Atéru, hįka be deęeretamo deęó tare hęrepó," yalepó.

¹⁷ Kale Deį Kepe Wisiró whįné dokaai du betere sota-moné duraalu, "Ape," du beterapó. Mepaae i dere fo wosetere so whįnékélé "Ape," yópoló yae. Mepaae whį de węi nokole depa, ę beterepaae wópoló yae.

Mepaae whį dené węi nenée du betepa, mo ti betó tawaaire węi dupuni, hąle sóró nale wópoló yae.

¹⁸ Kótóné i ala eraalopóló, *buk*-mó asęre fo wosetu betere so whį feapaae dirii ma fo i dapa wosae.

Mepaae so whį denétamo i *buk*-mó mole fo tómó me kae beleróló depa, ti Kótóné i *buk*-mó bopetu betere sekęi alarape ai so whįpaae mo turó eraalo ai ape.

¹⁹ Mepaae whį dené Talené i ala eraalopóló *buk*-mó mole fo mepaae kwia tokóló aluratepa, ti Kótóné atétere whįmó melaalopóló i *buk*-mó bopeyale mo ti betere ni du náo, kae tęne be huluamó beteróo, yaai yale alatamo ama fasó saalopó.

²⁰ I kale asęyóló muló betere alarape kelale whįné duraalu,

"Mopó. Ę felekemó walapó," fo dapó.

Tétepa duraalu,

"Mo kée Tęyópoló yae.

Tale Yesu-ó, yą ape," dapó.

²¹ Tale Yesuné hąle tao sere ala wisinaale Kótóné so whįpaae wópoló yae. Mo kée. Tęyópoló yae.